[BIBLIOTHE]CA SCRIPTORUM GRAECORUM ET ROMANORUM TEUBNERIANA.

	geh. M. ₰	geb. M. ₰
...*Hercher*. 2 voll	[illegible]	13.20
...ia historia	[illegible]	1.90
... *Franke*	—.90	1.20
...	2.[illegible]	2.80
... mai. c. Ind. ...	[illegible]	8.60
...eschin. ...	[illegible]	
...Eudemia ed. *Susemihl*	1.80	2.10
...comachea ed. *Susemihl*.		
...ur. *Apelt*	2.40	2.80
...o, al. ed. *Prantl*	1.80	2.20
...ribus, al. ed. *Prantl*	—.60	—.90
... ed. *Susemihl*. Ed. III	2.40	2.80
...moralia ed. *Susemihl*	1.20	1.60
...na libri III ed. *Biehl*	1.20	1.60
...torica ed. *Römer*. Ed. II	3.60	4.—
...ysica ed. *Christ*	2.40	2.80
...nta ed. *Rose*	4.50	5.—
...mica ed. *Susemihl*	1.50	1.90
...tis ed. *Apelt*	3.—	3.40
...*Αθηv.* ed. *Blass*. Ed. IV	1.80	2.40
...naturalia ed. *Biehl*	1.80	2.10
...editio Alex. ed. *Abicht*	1.50	2.—
... minora ed. *Eberhard*	1.80	2.20
...ed. *Kaibel*. 3 voll.	17.10	18.90
...e civ. dei ed. *Dombart*. 2 voll.	7.20	8.40
...ionum ll. XIII ed. *Knöll*	2.70	3.20
...*Peiper*	1.50	2.—
...*Peiper*	8.—	8.60
...*Holder*	3.60	4.—
...ed. *Bregaly*	1.—	1.40
...	—.60	1.—
... Ed. maior	3.40	[illegible]

	geh. M. ₰	geb. M. ₰
Benedicti regula ed. *Wölfflin*	1.60	2.—
Boetius de inst. arithm. ed. *Friedlein*	5.10	5.60
— de consolatione ed. *Peiper*	2.70	
— comm. in libr. Aristotelis *περὶ ἑρμηνείας* ed. *Meiser*. 2 voll.	8.70	9.70
Bucolici Graeci ed. *Ahrens*. Ed. II	—.60	1.—
Caesar ed. *Dinter*. Ed. II min.	1.50	2.10
... min.	—.75	1.10
... min.	—.60	—.90
... min.	—.75	1.10
...	1.20	1.60
...	—.60	—.90
...	—.90	1.30
... mai.	1.—	1.40
...	—.60	1.—
...dices	1.50	1.90
...	3.—	3.40
...iones		
...	1.40	1.80
...	3.—	3.40
...	1.—	1.40
...	—.45	—.75
...*Müller*	2.70	3.20
...	—.60	—.90
...Vol. I	6.80	7.40
...voll.		
...	23.85	29.—
...partes	1.50	2.20
...*felder*	2.—	2.50
...voll.	6.—	7.20
...partes	2.50	3.40
...	3.60	4.20
...	2.70	3.20
...voll.	2.70	3.50
...Magno		
...	—.60	—.90
Cornelius Nepos ed. *Fleckeisen*	—.30	—.60
Curtius Rufus ed. *Vogel*	1.50	1.90
Damasus ed. *Ihm*	2.40	2.80
Demetrius Cydonius ed. *Deckelmann*	1.—	1.40
Demosthenes edd. *Dindorf-Blass*. 3 voll. (= 6 partes). Ed. IV min.	4.50	6.—
— — 3 voll. Ed. IV maior	7.20	9.—
Dictys ed. *Meister*	1.50	2.—
Didymi de Demosthene commenta rec. *Diels* et *Schubart*	1.20	1.50
Dinarchus ed. *Blass*	1.—	1.40
Dio Cassius ed. *Melber*. 5 vll. Vol. I. II	10.80	12.—
Dio Chrysost. ed. *Dindorf*. Vol. II	2.70	
Diodorus ed. *Vogel*. 5 voll. Vol. I—III	18.—	19.80
Dionysius Halic. ed. *Jacoby*. Vol. I-III	12.—	13.80
— opusc. rhet. edd. *Usener* et *Radermacher*. Vol. I	6.—	6.60
— — Vol. II. 1.	7.—	7.60
Diophantus ed. *Tannery*. 2 voll.	10.—	11.—
Donatus ed. *Wessner*. Vol. I	10.—	10.80
— — Vol. II	12.—	12.80
Epic. Gr. fragm. ed. *Kinkel*. I.	3.—	3.50
Epic. poes. Gr. ludib. corpusc. I. edd. *Brandt* et *Wachsmuth*. 2 voll.	6.—	7.—
Epictetus ed. *Schenkl*. Ed. minor	6.—	6.60
— — Ed. maior	10.—	10.80
Euclidis Elementa ed. *Heiberg*. 5 voll.	24.[illegible]	27.40

…cus Mai., edd. *Kroll, Skutsch.* I.	4.—	4.50
…leg. Graec. Sing. fasc. 1/10 je		—.50
—— —— 11/15 . . . . . . je		—.60
…s ed. *Rossbach*	2.80	3.20
…d. *Halm.* **Ampelius** ed. *Woelfflin*	1.—	1.40
…tini strategem. ed. *Gundermann*	1.60	1.90
…ntii opera ed. *Helm*	4.—	4.50
…i scripta minora. 3 voll.	7.50	9.—
…Instit. logica ed. *Kalbfleisch*	1.20	1.60
…de victu atten. ed. *Kalbfleisch*	1.40	1.80
…us ed. *Hosius.* 2 voll. Ed. II	6.60	8.—
…onica ed. *Boeckh*	10.—	10.80
…gii Monachi Chronicon ed.		
…*de Boor.* 2 voll.	18.—	19.20
…gius Areopol. ed. *Heisenberg*	8.—	9.—
—— —— II. I	3.60	4.20
…gius Cyprius ed. *Gelzer*	3.—	3.50
…ippus dial. edd. *Kroll et Viereck*	1.80	2.20
…dianus ed. *Bekker*	1.20	1.60
…lintus edd. *Dietsch-Kalbenberg.*		
…voll. (= 5 fascc.). Ed. II	2.70	3.60
…odae min. ed. *Crusius.* Ed. IV		
…tin.	2.40	2.80
…nis Alex. op. I. Suppl. ed. *Schmidt*	12.—	13.20
—— II, 1 edd. *Nix et Schmidt*	8.—	9.—
—— III ed. *Schöne*	8.—	9.—
…odus ed. *Rzach*	1.50	2.—
…ocles Synecdemus ed. *Burckhardt*	1.20	1.60
…nymi de vir. ill. lib. ed. *Herding*	2.40	2.80
…gardis causae et curae ed.		
…*Kaiser*	4.40	5.—
…archus Rith. ed. *Manitius*	4.—	4.60
…ocrates edd. *Kühlewein-Ilberg.* I	6.—	6.60
—— II	5.—	5.50
…r. Apoll. reg. Tyr. ed. *Riese.* Ed. II	1.40	1.80
…oriae Augustae scr. ed. *Peter.*		
…voll. Ed. II	7.50	8.60
…r. Gr. min. ed. *Dindorf.* 2 voll.	8.25	9.30
…Hom. fragm. ed. *Peter*	4.50	5.—

—— —— appendix I. II	1.[illegible]
Iustinus ed. *Rühl*	1.50
Iuvenalis ed. *Hermann*	—.45
Iuvenci libb. evang. ed. *Marold*	1.80
Libanii op. rec. *Foerster.* 2 voll.	21.—
Livius edd. *Weissenborn-Müller.* 6 voll.	6.—
Vol. I—IV = 8 fascc.; sing. fasc.	—.60
—— —— lib. I et II	—.45
Lucani de bello civ. libb. ed. *Hosius*	2.60
Lucianus ed. *Jacobitz.* 3 vll. (= 6 plt.)	6.30
Lucretius ed. *Brieger.* Ed. II	2.10
Lycophron ed. *Kinkel*	1.80
Lycurgus ed. *Blass.* Ed. minor.	—.60
—— —— Ed. maior	—.90
Lydus ed. *Wachsmuth.* Ed. II	6.—
—— de mensibus ed. *Wünsch*	5.20
—— de magistratibus ed. *Wünsch*	5.—
Lyrica, Anthol., ed. *Hiller.* Ed. IV	3.—
Lysias ed. *Thalheim.* Ed. minor.	1.20
—— —— Ed. maior	3.—
Macrobius ed. *Eyssenhardt*	8.—
Marcellus ed. *Helmreich*	2.60
Martialis ed. *Gilbert.* Ed. II	2.70
Martianus Capella ed. *Eyssenhardt*	4.50
Maximus et Ammon ed. *Ludwich*	1.80
Metrici scr. Gr. ed. *Westphal.* Vol. I	2.70
Metrologici scr. ed. *Hultsch.* 2 voll.	5.10
[Milit.] Inc. scr. Byz. de re m. ed. *Vári*	2.40
Minucii Felicis Octavius rec. *Boenig*	1.50
Mulomedicina Chironis ed. *Oder*	12.—
Musici scriptores Graeci ed. *Jan*	9.—
—— —— Suppl.: melod. reliquiae	1.20
Mythogr. Gr. I. Apollod., Pediac.	3.60
—— —— II, 1. Parthen., Antonin. Lib.	2.40
—— —— II, 1. Supplem.: Parthen.	2.40
—— —— III, 1. Eratosthenis Catast.	1.20
—— —— III, 2. Palaephati c. Anon.	2.80
Natur. rer. scr. Graeci ed. *Keller.* I	2.70
Nicephori opusc. hist. ed. *de Boor*	[illegible]

	geh. ℳ ₰	geb. ℳ ₰
Philodemi voll. rhet. ed. *Sudhaus.* 2 voll. Suppl.	11.—	12.10
Philoponi de opif. mundi ed. *Reichardt*	4.—	4.60
— de aetern. mundi ed. *Rabe*	10.—	10.80
Philostrati opera ed. *Kayser.* 2 voll.	8.15	9.10
— **minoris imagines et Callistrati** descriptiones edd. *Schenkl-Reisch*	2.40	2.80
Pindarus ed. *Christ.* Ed. II	1.80	2.20
Plato edd. *Hermann-Wohlrab.* 6 voll.	10.80	15.60
Plautus edd. *Goetz-Schoell.* Fasc. I. Amphitruo. Asinaria. Aulularia	1.50	2.—
— — II. Bacch. Capt. Casina	1.20	1.60
— — III. Cist. Curc. Epidicus	1.—	1.40
— — IV. *Men. Merc. *Mil. gl.	1.50	2.—
— — V. *Most. Pers. *Poen.	1.60	2.—
— — VI. *Pseud. *Rud. Stich.	1.50	2.—
— — VII. *Trin. Truc. Fragm.	1.40	2.—
— — Suppl.: de Pl. test., metr.	—.45	—.75
Sing. comoed. (*geh. ℳ —.60, geb. ℳ —.90; rel.)	—.45	—.75
Plini epistulae rec. *Müller*	2.80	3.40
— libb. dub. serm. rel. ed. *Beck*	1.40	1.80
— nat. hist. ed. *Jan-Mayhoff.* II—VI	23.—	24.70
Plinius et Gargilius Mart. ed. *Rose*	2.70	3.10
Plotinus ed. *Volkmann.* 2 voll.	9.—	10.10
Plutarchi vitae ed. *Sintenis.* 5 voll.	11.70	14.20
— moralia ed. *Bernardakis.* 7 voll.	35.—	39.20
Poet. Lat. min. ed. *Baehrens.* 6 voll.	20.10	23.40
— **Rom. fragm.** ed. *Baehrens*	4.20	4.80
— **Latin.** eclogae ed. *Brandt*	1.—	1.40
— **Graec.** eclogae ed. *Stadtmüller*	2.70	3.20
— Auth. u. röm. Dicht. v. *Mann*	—.60	—.90
Polemon ed. *Hinck*	1.—	1.40
Polyaenus edd. *Wölfflin-Melber.* Ed. II	7.50	8.—
Polybius edd. *Büttner-Wobst.* 5 voll.	20.80	23.80
Pomponius Mela ed. *Frick*	1.20	1.60
Porphyrii opp. sel. ed. *Nauck.* Ed. II	2.—	2.50
Priscianus, Theod., ed. *Rose*	7.20	7.80
Proclus ed. *Friedlein*	6.75	7.50
— ed. *Kroll.* 2 voll.	12.—	14.20
Procopii Caesar. rec. *Haury.* 2 voll.	24.—	25.20
Propertius ed. *Müller*	—.60	—.90
Pseudacronis scholia ed. *Keller.* I. II	21.—	23.—
Ptolemaei opera. I. Syntaxis math. ed. *Heiberg.* Vol. I. II	20.—	21.60
Quintiliani inst. ed. *Bonnell.* 2 voll.	3.—	3.80
— declamationes ed. *Ritter*	4.80	5.40
Remigii Autissiodorensis in artem Donati min. comm. ed. *Fox*	1.80	2.20
Rhetores Graeci ed. *Spengel.* Vol. I	4.20	4.80
Rutilius Namatianus ed. *Müller*	—.75	1.10
Sallustius ed. *Eussner*	—.45	—.75
Scaen. Rom. poes. fragm. ed. *Ribbeck.* Ed. III. 2 voll.	9.—	10.20
Scholia vetera in Pindari carmina rec. *Drachmann.* Vol. I	8.—	8.80
* **Scribonii Largi** comp. ed. *Helmreich*	1.80	2.20
Scriptores originum Constantinopolitanarum ed. *Preger.* Fasc. I	4.—	4.60
— physiognom. ed. *Förster.* 2 voll.	14.—	15.20
— *sacri et profani.* Fasc. V	6.—	6.80
Senecae (phil.) opp. ed. Hosius. 3 voll.	8.10	10.—
— — — *Suppl.*	1.80	2.40
— *de benef., de clem.* ed. *Hosius*	2.10	2.60
— *epistulae* ed. *Hense*	5.60	6.20
— *dialogorum libr. XII* ed. *Hermes*	3.20	3.80

Senecae trag. edd. *Peiper et Richter*
Serenus ed. *Heiberg*
Sidonius Apollinaris ed. *Mohr*
Silii Italici Punica ed. *Bauer.* 2 voll.
Sophoclis edd. *Dind.-Mekler.* Ed. min.
— — Ed. maior
Singulae tragoediae
[—] Scholia vetera ed. *Papageorgius*
Soranus ed. *Rose*
Statius edd. *Klotz, Kohlmann.* 2 voll.
— II, 1. Achilleis ed. *Klotz*
— III. **Lactant. Plac.** ed. *Jahnke*
Stobaei floril. ed. *Meineke.* Vol. IV
— eclogae ed. *Meineke.* 2 voll.
Strabo ed. *Meineke.* 3 voll.
Suetonius ed. *Roth*
Syrianus ed. *Rabe.* 2 voll.
Tacitus ed. *Halm.* 2 voll. Ed. IV.
Vol. I. Annales. Utraque fasc.
Vol. II. Fasc. I. Historiae
Vol. II. Fasc. II. Germ., Agric., dial.
Terentius ed. *Fleckeisen.* Ed. II
Singulae comoediae
— — Ed. I
[—] Scholia ed. *Schlee*
Testamentum novum Graece ed. *Buttmann.* Ed. V
Themistius ed. *Spengel.* 2 voll.
Theodoretus rec. *Raeder*
Theodorus Prodromus ed. *Hercher*
Theophrastus ed. *Wimmer.* Vol. III
Theophylacti historiae ed. *de Boor*
Thiofridi vita Willibr. ed. *Rossberg*
Thucydides ed. *Hude.* 2 voll. Ed. min.
— — Ed. maior
Tibullus ed. *Müller*
Tryphiod., Colluthus ed. *Weinberger*
Ulpianus ed. *Huschke.* Ed. V
Valerius Flaccus ed. *Baehrens*
Valerius, Iulius, ed. *Kübler*
Valerius Maximus ed. *Kempf*
Varronis rer. rustic. libri ed. *Keil*
Vegetius ed. *Lang.* Ed. II
Velleius Paterculus ed. *Halm*
— — ed. [illegible]
Vergilius Maro ed. *Ribbeck.* Ed. II
— — Bucolica et Georgica
— — Aeneis
— ed. *Gühling.* 2 voll. Vol. I. Bucolica et Georgica
— — Vol. II. Aeneis
Vergilius gramm. ed. *Huemer*
Vitae sanct. IX metr. ed. *Harster*
Vitruvii de architectura libri X iterum ed. *V. Rose*
Xenophontis expeditio Cyri ed. *Gemoll.* Ed. min.
— — — Ed. maior
— hist. Graeca ed. *Keller.* Ed. min.
— institutio Cyri ed. *Hug.* Ed. min.
— — — Ed. maior
— commentarii ed. *Gilbert.* Ed. min.
— — — Ed. maior
— scripta min. ed. *Dindorf.* Ed. ster.
Zacharias Rhetor, Kirchengesch. v. *Ahrens u. Krüger*
Zonaras ed. *Dindorf.* 6 voll.

APPIANI HISTORIA ROMANA

EX RECENSIONE

LUDOVICI MENDELSSOHNII

EDITIO ALTERA CORRECTIOR

CURANTE

PAULO VIERECK

VOLUMEN ALTERUM

MCMV

LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI

PRAEFATIO.

Appiani historiae Romanae a Ludovico Mendelssohnio bipartito editae posterius hoc volumen, cum omnia fere eius exemplaria iam divendita essent, rogante bibliopola honestissimo ante prius volumen typis iterum exscribendum curavi. De codicibus autem Appianeis, quorum origines ac rationes in praefatione voluminis prioris huius editionis, quod simul cum fragmentis indicibusque intra triennium fere in lucem proditurum esse spero, aperire et accuratius explicare in animo est, huic nunc volumini, quod non continet nisi bellorum civilium libros quinque, ea tantummodo praemittam, quae ad horum apparatum qui vocatur criticum intellegendum satis erunt.

Archetypus Libri igitur, quibus Appiani bella civilia continentur, in duas classes, meliorem unam, alteram deteriorem discedunt, quae ad unum redeunt exemplar, quod vetustius saeculo XI vel XII fuisse non potest. Utraque enim classe praeter alios Appiani libros Libyca quoque tradita sunt, quorum archetypum Mendelssohnius certis demonstravit argumentis esse codicis Vaticani graeci 141 partem alteram, quae praeter Appiani Iberica et Hannibalica etiam Libyca continet quaeque scripta est saeculo XI[1]).

Classis melior Melioris autem classis sunt codices duo integri hi:

cod. B **B, Venetus Marcianae 387**, chartaceus, foliorum quadratorum 390, e quibus tria ultima vacua sunt, olim bibliothecae Bessarionis cardinalis loco 69, a. 1441 a

1) Imaginem phototypice factam primae paginae Libycorum cod. Vat. gr. 141 v. apud Horace White, The Roman History of Appian of Alexandria translated from the Greek, vol. I *London 1899, ante p. 1.*

Gedeone quodam satis eleganter scriptus [1]; correcturae omnes fere ab eadem manu primaria sunt factae. Cum nec Schweighaeuserus Venetum inspexerit, sed collatione a Ioh. Paulo Blessingio Ulmensi facta sit usus, nec Mendelssohnius librum adierit, sed copias Schweighaeuseri expilare satis habuerit, ipse totum codicem rerum orthographicarum quoque ratione habita excussi, quo in negotio perficiendo liberalissime me esse adiutum a viris doctissimis, qui nunc inclutae bibliothecae Marcianae praesunt, beneficii memor praedico.

cod. V **V, Vat. gr. 134,** bombycinus qui dicitur, forma quadrata, foliorum 318, s. XIV—XV manibus pluribus diligenter fere scriptus. Appianea quae continet folio 125ʳ—318ʳ, a prima sola manu correcta sunt [2]. Contulit Mendelssohnius rebus orthographicis aliisque, quae minoris momenti ei videbantur, neglectis. Vaticani autem et Veneti in his rebus magnum esse consensum ex specimine, quod Ernestus Lommatzsch amicus, qua est insigni erga me liberalitate, mihi praebuit (l. III § 10—32), et ex aliis quibusdam rebus, quas Ed. Luigi De Stefani vir doctissimus mecum communicavit, facile cognoscere potui.

Inter eos, qui ex eadem classe sunt, libros praeter hos duos aliquoties adhibitus est

cod. A **A, Monacensis gr. 374,** olim Augustanus, unde Aug. apud Schweighaeuserum, A apud Mendelssohnium audit, bombycinus qui dicitur, foliorum scriptorum 382 quadratorum, s. XV a pluribus haud ita diligenter scriptus, a pluribus etiam correctus. Hunc Schweighaeuserus, qui excussit totum [3], contra Veneti et Vaticani aut parum

1) Idem Gedeon eisdem usus verbis subscriptionis quae inveniuntur in Veneto (*Θεοῦ τὸ δῶρον καὶ τοῦ Γεδεὼν πόνος*) anno 1429 liturgiam quandam scripsit, quae servatur in bibliotheca Patmi insulae, cf. Joh. Sakkelion, *Πατμιακὴ Βιβλιοθήκη, Ἀθήνησιν* 1890, p. 275 sq. num. ψη.

2) Imaginem phototypice factam primae paginae Libycorum cod. Vat. gr. 134 v. apud Horace White l. c. ad p. 146.

3) In tradendis quidem Monacensis lectionibus Schweighaeu*serus saepe erravit.*

aut omnino non habuit potestatem, prae ceteris maxime esse sequendum suo iure putavit. Ego cum Monacensem simul cum Veneto Berolini ante oculos haberem, illum ex hoc descriptum esse non tam ex singulari codicum consensu intellexi, qui tantus est, ut etiam omnia fere Gedeonis vitia, quotienscumque ille in scribendo lapsus est, in Monacensem transierint, quam ex erroribus codicis Monacensis palaeographicis, quos ex locis parum dilucide in codice Veneto scriptis natos esse, qui utrumque codicem introspexerit, non negabit. A correctoribus autem non modo mendorum magnus numerus emendatus est, sed etiam multa verba omissa in margine addita sunt, quae non e Veneto, sed ex alio nescio quo codice classis deterioris, ut videtur, fluxerunt. Neque vero ex eis quicquam lucramur. Quae igitur in contextu verborum Monacensis propria habet, aut menda aut levium fere peccatorum correctiones sunt. Quo fit, ut perraro codicis A mentio in adnotationibus nostris facta sit.

Habemus igitur melioris classis codices integros solos B et V. E quibus Mendelssohnius codicem Vaticanum, quem ipse contulerat, cum multo praestare Monacensi Schweighaeuseri intellexisset, omnium qui exstant bellorum civilium codicum optimum iudicavit. Ipse, qui Venetum quoque contuli, hunc mihi persuasi Vaticano vix inferiorem posse iudicari, quin etiam nonnullis in rebus praestantiorem esse habendum. Multo enim minor numerus locorum defectu verborum laborantium, ut hoc statim adferam, deprehenditur in Veneto quam in Vaticano, nec raro fit, ut verus verborum ordo, qui cum e nexu sententiarum tum ex Appiani aliquo hiatus vitandi studio cognoscitur, non tam in Vaticano quam in Veneto et alterius classis codicibus deprehendatur. Utriusque codicis consensum Mendelssohnium secutus significavi littera O. *Series O*

His, quibus recensio nostra ut integris iisdemque optimis nititur, accedunt melioris classis duo alii codices, quibus continentur bellorum civilium fragmenta, quae sunt *l. II c. 149—154 (§ 619—649)* et l. IV c. 1—52 (§ 1—224):

cod. F **F, Paris. Reg. 1672,** membraneus, forma maxima, foliorum 944. *Παρεκβολαὶ* Appianeae inde a fol. 937^{r} incipiunt, s. XIV ineunte scriptae. Contulit Mendelssohnius.

cod. E **E, Paris. Reg. 1642,** chartaceus, miscellaneus, s. XV. Transscripta sunt Appianea ex exemplo F simillimo, unde exiguus est codicis usus. Contulit satis accurate Schweighaeuserus, cui Reg. C est; postea relegit Mendelssohnius.

Classis deterior Prae his codicibus non plane abiciendi sunt libri, qui classis sunt deterioris. Non enim solum aliquot vitiis, quae in illis inveniuntur, carent, sed etiam, quod maius est, loci nonnulli, qui in libris melioris classis defectu verborum laborant, in libris huius classis sunt expleti. E quibus a Mendelssohnio adhibiti sunt hi:

cod. a **a, Parisinus 1681** (apud Schweighaeuserum Reg. A),
cod. b **b, Parisinus 1682** (apud Schweighaeuserum Reg. B), uterque scriptus s. XVI ineunte vel XV exeunte, uterque collatus post alios a Schweighaeusero, quem ad fidem collationis nihil reliqui fecisse Mendelssohnius affirmat.

cod. d **d, Vratislaviensis Rhedigeranus 14,** membraneus, quadratus, paginarum 355. Subscriptum est a manu antiqua: 'f. 1453 25 sep̄. Rome.' Bellorum civilium non continet nisi libros I et II. Contulit Schweighaeuserus.

cod. f **f, Laurentianus LXX 33,** membraneus, s. XV, foliorum formae minoris 111. Contulit Mendelssohnius. Continet bellorum civilium libros III—V, ita ut quasi excipiat Rhedigeranum libros I et II continentem. Ne tamen in eam, quae facile hinc oritur, suspicionem incidas, Laurentianum partem posteriorem Rhedigerani esse, e re est monere Mendelssohnium diversam librorum originem disertis verbis *Series i* testatum esse. Horum codicum consensus significatur littera i.

Errores nonnullos, quos Schweighaeuserus et Mendelssohnius in tradendis librorum Oi lectionibus commiserunt, tacite correxi. Quod interdum ad lectiones codicum 'ut videtur' vel signum interrogationis addidi, non pro certo habui eas esse veras, sed e tota codicum ratione et ex *adnotationibus* editorum Appiani veri est simillimum rem *ita, ut scripsi, se* habere.

Ad codices graecos accedit interpretatio latina a Petro Candido Decembrio medio s. XV confecta, quae significatur littera C. De qua cum in voluminis prioris praefatione copiosius agere aptius sit, hic satis habeo id repetere, quod Mendelssohnius de illo Appiani librorum interprete valde probabiliter disputavit: 'Candidum uno codice eoque serie quidem librorum ad O accedente[1]) usum esse. Ultimo igitur gradu cum O et C ad eundem fontem redirent, mature tamen deflexos esse monstrare et lacunas nonnullas invicem explendas et universae scripturae diversitates.' Atque saepissime Candidi lectiones deflexas esse ad codices i ex adnotationibus nemo erit quin cognoscat. Quamvis autem parum eleganter et accurate invitaque Minerva plerumque Candidus verterit, tamen ab omnibus editoribus in honore est habitus, a Mendelssohnio in maiore quam mea quidem sententia licebat. Nam quod per se verisimile videbitur ei, qui quae ratio intercedat inter libros graecos, quibus Appiani opera nobis sunt tradita, bene secum reputaverit, id ipsum mihi persuasi: exemplar, quo Candidus usus est, non multum discrepuisse a codicibus adhuc servatis nec fuisse discrepantiam aliam atque quae permultis locis invenitur inter B et V et A vel etiam inter O et i; Candidum ipsum autem multa omisisse, alia addidisse, haud paucos locos, qui difficiliores erant quam quos intellegeret, stultissime pervertisse; cum nexum sententiarum perspexerat vel perspicere sibi videbatur, quamquam verba graeca turbata corruptave erant, ab exemplari suo recedentem liberius verba tradita reddidisse sive bene sive male; in rebus minutis velut in usu temporum, pronominum ei fidem habendam minime esse probabile. Nihilo minus haud raro Candidi interpretationem latinam in adnotationibus commemoravi, quia Mendelssohnio sive iure sive iniuria in verbis graecis offendenti a Candido remedia repetere ex usu videbatur.

C Can du

1) Sola Celticorum epitome ei ex generis i aliquo codice *videtur innotuisse.*

de librorum fide Quae fides libris manuscriptis habenda sit, non facile est ad statuendum. Sed ut res, quantum fieri potest, diiudicetur, proficisci debemus ex Libycis, quae nobis, ut iam supra commemoravi, et in Oi et, ex quo Libyca codicum Oi fluxerunt, in Vat. gr. 141 servata sunt. Quam enim codicum Oi aut neglegentiam aut diligentiam Vaticani archetypi testimonio usi in Libycis deprehendimus, eandem eisdem libris fidem tribuendam esse etiam in ceteris Appiani scriptis consentaneum est. Qua de causa cum nec ex Schweighaeuseri nec ex Mendelssohnii editionibus cognosci possit, quatenus apographa recedant a Vat. gr. 141, codicem Venetum accuratissime cum Libycis Vat. gr. 141 comparavi, unde apparuit permagno omnium vitiorum numero scatere Venetum vel potius, quod idem est, codices Oi. Sed vitia illa non tam ad nexum sententiarum quam ad res orthographicas et grammaticas, ad formas verborum et syntacticas rationes spectant; aliis locis verba omissa, aliis verba addita sunt, haud pauca vitiose descripta, nonnulla etiam consulto videntur mutata esse. Inde sunt natae, id quod qui Mendelssohnii artem criticam improbandam esse censuerunt, non videntur intellexisse, permultae illius coniecturae, quibus an verum assecutus sit, multis locis sane dubium esse potest, et haec in excusationem et defensionem viri doctissimi diligentissimique dicta sunto; erravit, cum ea sit codicum condicio, ut haud raro paene desperandum sit de restituendis veris Appiani verbis. Quod maxime, ut exemplum adferam, pertinet ad *de temporum usu* usum temporum Appianeum, de quo, simulatque etiam ceteri Appiani libri typis expressi in lucem prodibunt, accuratius mihi agendum erit. Qui de hac re egerunt viri doctissimi H. Berg, G. Kratt, K. Loesch, K. Schenkl, G. Zippel[1]), alii aliis ex causis tempora tradita defendere studebant. Atque ut ipse quid sentiam iam hoc loco clare breviterque profitear, mihi videtur usus temporum Appianeus paulo neglegentior neque vero fides semper

---

1) *Titulos eorum librorum* disputationumque v. p. XIV sq.

habenda esse codicibus, quippe in quibus ut alia ita tempora haud raro corrupta esse ex codicibus O i non solum inter se, sed etiam cum Vat. gr. 141 comparatis appareat.

de orthographia et grammatica Quod idem cadere videtur in res, quas et ipsas hoc loco nisi obiter tangere in animo non habeo, orthographicas, in formas et flexiones nominum et verborum. Quarum in omnibus codicibus, etiam in Vat. gr. 141 et in libris manuscriptis excerptorum Constantini Porphyrogenneti, magna est inconstantia, maior quidem in recentioribus. Mendelssohnius igitur quod his in rebus praeeuntibus aliquatenus Duebnero et Bekkero aequabilitatem quandam formarum in edendis Appiani libris expetivit, quis est, qui ei vitio det? Sed his viginti quinque fere annis didicimus in papyris in Aegypto repertis eisque multis ipsius Appiani aetate scriptis eandem varietatem formarum fuisse atque in Appiani qui exstant libris manuscriptis medii aevi. Fac igitur scribam quendam Appiani dictantis verba excepisse vel describendo chartas illius manu scriptas confecisse exemplar bibliopolae: quis pro certo affirmaverit, quod Mendelssohnius typis expressit, semper illum scripsisse *ἀεί*, *ἐς*, *γίγνομαι*, *γιγνώσκω*, semper posuisse augmentum e legibus Atticorum, semper usum esse litteris *ου* in littera latina v reddenda, semper usurpasse formas *τήμερον*, *γυμνασίαρχος*, *βασιλεῖς* multaque alia eius generis? Ac ne Mendelssohnius quidem omnium formarum rerumque similium aequabilitatem assecutus est aut assequi potuit. Neque vero dubitari potest, quin ipse Appianus perfectam quandam scriptionum istarum aequabilitatem utique curare non potuerit, si quidem e. g. praeter *ἐδείκνυ*, *ἐγεγένητο*, *μέχρι* etiam *ἐδείκνυεν*, *γεγένητο*, *μέχρις* hiatus vitandi causa scribere debuit[1]). Quibus de causis, etsi haud ignoro permulta arbitrio et neglegentiae

1) Cf. Zerdik (v. p. XV), qui hiatum quidem ab Appiano vitatum esse docet, non tamen constanter. Qua de causa etsi non omnes loci, quibus hiatus exstant, corrupti esse putandi sunt, tamen cavendum est, ne coniecturis novi hiatus inculcentur.

scribarum medii aevi deberi, tamen dissentiens a Mendels sohnio codicum lectiones persaepe servavi, quia qui Appianus scripserit vel scribi voluerit, mihi non videtu posse demonstrari certis argumentis. Tum demum ha res enucleari posse puto, cum aliquando ex papyr Appianea satis ampla et diligenter scripta novum a certum subsidium nancti erimus. In scribendo auten ἔς et εἴς, ἀεί et αἰεί, γίγνομαι et γίνομαι, γιγνώσκο et γινώσκω, in elisionibus, in usu litterae quae vocatu ν paragogicae, in augmento plusquamperfecti aut omiss aut posito aliisque rebus similibus secutus sum codicen Venetum, quocum Vat. gr. 134 plerumque congruer supra commemoravi. Haec habui, quae de codicibu praefarer.

Adnotationes ad res spectantes

Transeo iam ad alterum adnotationum genus, qu Appiani editionem instruxi. Addidi enim Mendelssohnii qui aliquatenus praeivit, exemplum secutus mentionen multifariam operum, librorum, dissertationum, disputa tionum virorum doctorum, quae ad res ab Appiano nar ratas explicandas et illustrandas pertinent. Qua in re li benter profiteor me maxime adiutum esse exemplari Appian Ludovici Mendelssohnii, quod mihi summa cum liberalitat uxor viri doctissimi praeclarissima in usum tradidit, pr qua singulari comitate hoc loco gratias agere gratissimun mihi est officium. Ex illo enim Appiani exemplari per magnum numerum illarum adnotationum a Mendelssohni multos per annos factarum mutuari potui. Quarum cun alios alias aut mancas vel supervacaneas aut bonas ve falsas iudicaturos esse pro certo sciam, mihi praemitter liceat me attulisse non modo ea, quae vera iudicavi, se etiam ea, quae censui non sine fructu, sive probanda videntur esse sive reicienda, ab eis, qui Appiano operan dant, examinatum iri. Tituli autem disputationum libro rumque multorum virorum, qui aut emendando aut inter pretando Appiano studium navaverunt, ne iterum iterumque in adnotationibus legerentur, post praefationem eos utile mihi visum est ex ordine alphabetico enumerare, ita u

in adnotationibus ipsis sola fere virorum illorum nomina adferre esset satis[1]).

Quod argumenta rerumque gestarum annos supra singulas paginas vel in margine addidi, spero me lectori pergratum fecisse, neque minus ex eius usu mihi videbatur singulos libros dividere in paragraphos, quarum numeri in parte paginarum exteriore positi inveniuntur; capitum autem numeri ne desiderarentur, maioribus typis ab interiore parte paginarum eos exprimendos curavi.

Restat, ut gratias agam quam maximas omnibus, qui in hac editione paranda mihi praesto fuerunt. Inter quos molestum plagularum corrigendarum laborem suscipientes magnopere me sibi obstrinxerunt Hans Petersen vetere amicitia mecum coniunctus et Kurt Regling, vir cum historiae Romanae tum rei nummariae peritissimus, imprimis autem Bruno Keil, vir doctissimus et amicissimus, qui usque ad quaternionem tricesimum primum plagulas relegens quantum in verbis Appiani constituendis opera et consilio mihi adfuerit, omnes, qui hac editione utentur, grato animo mecum agnoscere velim.

Berolini Kal. Quint. MCMV.

Paulus Viereck.

---

1) Cf. p. XIV sq.

CONSPECTUS CODICUM[1]).

I.

B:	Ven. Marc 387	O
[A:	Monac. gr. 374, illius apographon, v. p. IV sq.]	O
V:	Vat. gr. 134	O
E:	Paris. 1642	Emphyl. II § 619—649,
F:	Paris. 1672	IV § 1—224

II.

C: Candidi interpretatio latina

III.

a:	Paris. 1681	i
b:	Paris. 1682	i
d:	Vratisl. Rhedig. 14	i
f:	Laur. LXX, 33	i

'libri' si posui in adnotationibus, scito me et omnium codicum et Candidi interpretationis consensum voluisse significare.

---

1) Praeter hos quos enumeravi codices etiam Vat. gr. 141, de quo v. p. III et VIII, interdum in adnotationibus commemoratur.

CONSPECTUS SIGLORUM.

C. Steph.:	Car. Stephanus (editio Appiani a. 1551).
Gel.:	Sigism. Gelenius (interpretatio Appiani latina a. 1554).
H. Steph.:	Henr. Stephanus (editio Appiani a. 1592).
Toll(iana):	Alex. Tollius (editio Appiani a. 1670).
Musgr.:	Sam. Musgravius, cuius schedis usus est Schweighaeuserus.
Schw.:	Schweighaeuserus (editio Appiani a. 1785).
Did.:	Duebneri Appiani editio Didotiana (a. 1840).
Bk.:	Imman. Bekkerus (editio Appiani a. 1852. 1853).
Mend.:	Mendelssohnius (editio Appiani a. 1879. 1881).
Nauck:	Aug. Nauck, cuius coniecturis usus est Mendelssohnius.
Strachan-Davidson:	*Ἀππιανοῦ Ῥωμαικῶν Ἐμφυλίων A.* Appian Civil Wars: Book I edited with notes and map by J. L. Strachan-Davidson. Oxford, At the Clarendon Press, 1902.
Wilam.:	Griechisches Lesebuch von U. von Wilamowitz-Moellendorff I p. 116—123, II p. 71—78 (edidit commentarioque instruxit Appiani bell. civ. I § 26—71).

I, II, III, IV, V numeri significant bell. civ. (vel Emphyl.) libros I—V, ceterorum librorum compendia velut Prooem., Bas., Celt., Iber., Lib. etc. non est cur explicem. Numerus paragraphi solius si adfertur, spectat ad librum, de quo agitur, ipsum. Cetera sigla velut scr. (= scripsit), susp. (= suspectavit), e. g. (= exempli gratia) aliaque facile intelleguntur.

Thucydidis paragraphos ascripsi ex editione, quam C. Hude curavit, nisi diserte Krügeri editionis mentionem feci.

Uncis ( ) inclusa in parenthesi sunt dicta.
" ⟨ ⟩ " praeter codicum fidem sunt addita.
" [ ] " deleta sunt.

CONSPECTUS LIBRORUM DISPUTATIONUMQUE,
QUARUM TITULI IN ADNOTATIONIBUS NON ALLATI SUNT.

H. Berg, De Appiani usu temporum. Tirocinium philologum sodalium Regii Seminarii Bonnensis. Berolini, 1883, p. 91—97.

H. Berg, De participii temporum usu Appianeo. Diss. Bonn. 1884.

R. Bitschofsky, Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien 33 (1882) p. 440—447 (recensio editionis Mendelssohnianae).

Boiss(evain), Cassii Dionis Cocceiani historiarum romanarum quae supersunt edidit. Vol. I—III, Berolini, 1895. 1898. 1901.

Borghesi, Oeuvres complètes t. I, II, III sqq. Paris, 1862 sqq.

C. G. Cobet, Ad Appianum. Mnemosyne N. Ser. 10 (1882) p. 211—238.

Guil. Crönert, Memoria graeca Herculanensis cum titulorum Aegypti papyrorum codicum denique testimoniis comparatam proposuit. Lipsiae, 1903.

Drumann, Geschichte Roms in seinem Übergange von der republikanischen zur monarchischen Verfassung. Band I—VI, Königsberg, 1834 sqq. Band I u. II 2. Aufl. besorgt von P. Groebe, Berlin, 1899. 1902.

Gardthausen, Augustus und seine Zeit. Band I—III, Leipzig, 1891. 1896. 1904.

L. Goetzeler, Quaestiones in Appiani et Polybii dicendi genus etc. Wirceburgi, 1890. Pars I. De Appiano, p. 1—74.

H. van Herwerden, Lectiones Traiectinae. Leiden, 1882.

W. Ihne, Römische Geschichte. Band V—VIII, Leipzig, 1879—1890.

H. Kloevekorn, De proscriptionibus a. a. Chr. n. 43 a M. Antonio, M. Aemilio Lepido, C. Iulio Caesare Octaviano triumviris factis. Diss. Regimonti 1891.

G. Kramer, Theologumena Appiani. Diss. Vratisl. 1889.

G. Kratt, De Appiani elocutione. Diss. Heidelb. 1886.

Franz Krebs, Die Praepositionsadverbien in der späteren Graecität. Teil 1 u. 2. München, 1884. 1885.

Franz Krebs, Zur Rection der Casus in der späteren historischen Graecität. Heft 1—3. München, 1887. 1888. 1890.

Fr. Krumbholz, De praepositionum usu Appianeo. Diss. Ienen*sis 1885.*

Kühner-Blaß, Ausführliche Grammatik der griechischen Sprache. Erster Teil, 3. Aufl. besorgt von F. Blaß. Hannover, 1890. 1892.

Kühner-Gerth, Dasselbe. Zweiter Teil, 3. Aufl. besorgt von B. Gerth. Hannover u. Leipzig, 1898. 1904.

K. Loesch, Philologischer Anzeiger 14 (1884) p. 514—522 (recensio editionis Mendelssohnianae).

K. Loesch, Sprachliche und erläuternde Bemerkungen zu Appian. Beilage zum Jahresberichte des K. Neuen Gymnasiums in Nürnberg, 1892.

Pauly-Wissowa, Paulys Real-Encyclopädie der classischen Altertumswissenschaft. Neue Bearbeitung herausgegeben von G. Wissowa. Stuttgart, 1893 sqq.

P. Ribbeck, Senatores Romani qui fuerint idibus Martiis anni a. u. c. 710. Diss. Berol. 1899.

K. Schenkl, Jahresbericht über Appian. Jahresbericht über die Fortschritte der class. Altertumswiss. begr. v. C. Bursian. Band 34 (1883) p. 170—180, Band 38 (1884) p. 274—275.

P. Willems, Le sénat de la république romaine. T. I[1]. II Appendices. Paris, 1878. 1883. 1885.

G. Zeiß, Appians römische Geschichte übersetzt. Teil 1. 2. Leipzig, 1837. 1838.

A. Zerdik, Quaestiones Appianeae. Diss. Kiliae 1886. I. De Appiano Herodoti imitatore. II. De Appiano hiatus vitandi studioso.

G. Zippel, Literar. Zentralblatt 1880 p. 756—758, 1882 p. 360—361 (recensio editionis Mendelssohnianae).

1) paginae et numeri sunt editionis prioris, cum editio altera mihi non praesto fuerit.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

Accentus spiritusque et litteras, quae hic illic evanuerunt, maxime in prioribus huius voluminis foliis, corrigere supersedendum et ea tantummodo emendanda censui, quae aut typographici aut mea culpa falsis typis expressa aut omissa sunt. Praeterea e re visum est alia nonnulla addere.

p. 3 v. 7: lege κακῷ pro κακᾷ.

p. 3 ad v. 9: ad ἐπὶ ταῖς—χρείαις cf. § 350, II § 72, ubi ἐπὶ tempus significat; sed haud raro transit notio *temporalis* in causalem.

p. 4 ad v. 6:	dele III § 33.
p. 14 ad v. 7:	Mucium verum nomen tribuni putat M. Ziegler, Fasti tribunorum plebis 133—70, Progr. Ulm 1903, p. 3, fort. recte.
p. 29 ad v. 20:	lege § 61, 7, 9.
p. 30 ad v. 8:	lege quorum pro quocum.
p. 32 ad v. 5:	lege § 34 pro § 33.
p. 34 ad v. 6:	lege § 65 pro § 66.
p. 35 v. 21:	lege *αὑτοῖς* pro *αὐτοῖς*.
p. 36 v. 1:	lege *ἔβαλλον, ἕως ἀπέκτειναν*.
p. 36 ad v. 13:	V 141 intellege Vat. 141.
p. 41 § 167. 168	videntur anno 90 a. Chr. tribuendae esse.
p. 45 ad v. 3 sq.:	Quidacilius nescio an error sit lapicidae pro Vidacilius.
p. 62 v. 11:	lege *εἶπεν* pro *εἰπεν*.
p. 71 ad v. 1:	post II § 29 adde: III § 211.
p. 75 ad v. 25:	lege *ὑπὸ*] *ἐπὶ* i
p. 78 v. 16:	lege *ἐπείτε* pro *ἐπεί τε*.
p. 92 ad v. 2:	lege Linden p. 16.
p. 111 v. 6 sqq.:	iam a. 666/88 legem de tribunis latam esse ci. Holzapfel, Berl. philol. Wochenschr. 1905 p. 449 sq. (in recensione libri Ziegleri, quem supra commemoravi).
p. 118 ad v. 3:	ad *ἐς τὴν Ῥώμην* cf. II § 598.
p. 151 ad v. 21:	Hirschfeldium improbare studet L. Holzapfel, Beiträge z. alt. Gesch. 5 (1905) p. 107 sqq.
p. 182 ad v. 4:	ad *ἕνεκα τῶν χρημάτων* cf. ad I § 34.
p. 211 v. 11 sq.:	nota proverbium *τῶν πραγμάτων ὄντων ἐπὶ ξυροῦ*; cf. Hom. Il. 10, 173, Herodot. 6, 11.
p. 221 infra:	ordo numerorum 5 et 23 sq. turbatus est.
p. 233 v. 21:	*μακρᾶς δὲ* etc.] hoc verum esse negat R. Schneider in editione sua Belli Africani (Berlin 1905) p. 157.
p. 279 ad v. 10 sq.:	lege p. 1208 pro p. 1207.
p. 282 ad v. 19 sq.:	lege: *τὰ μέλλοντα ἢ τὰ ὄντα μὴ* etc. Keil.
p. 287 v. 6:	ad *ὡς λόγῳ — εἰπεῖν* cf. V § 22 *τῷ λόγῳ — εἰπεῖν*.
p. 361 ad v. 12:	de adverbio cf. ad II § 23.
p. 523 v. 15:	de Ariarathe et Sisinne cf. Gardthausen, Augustus II, 1 p. 85 adn. 12, quocum forma *Σισίννης* fort. praeferenda erat.

ΑΠΠΙΑΝΟΥ

ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΕΜΦΥΛΙΩΝ Α.

1 Ῥωμαίοις ὁ δῆμος καὶ ἡ βουλὴ πολλάκις ἐς ἀλλή- 1
λους περί τε νόμων θέσεως καὶ χρεῶν ἀποκοπῆς ἢ γῆς
διαδατουμένης ἢ ἐν ἀρχαιρεσίαις ἐστασίασαν· οὐ μήν
τι χειρῶν ἔργον ἔμφυλον ἦν, ἀλλὰ διαφοραὶ μόναι καὶ
ἔριδες ἔννομοι, καὶ τάδε μετὰ πολλῆς αἰδοῦς εἴκοντες
ἀλλήλοις διετίθεντο. ὁ δὲ δῆμός ποτε καὶ στρατευόμε- 2
νος ἐς τοιάνδε ἔριν ἐμπεσὼν οὐκ ἐχρήσατο τοῖς ὅπλοις 494a
παροῦσιν, ἀλλ' ἐς τὸ ὄρος ἐκδραμών, τὸ ἀπὸ τοῦδε κλη-
ζόμενον ἱερόν, οὐδὲν οὐδὲ τότε χειρῶν ἔργον, ἀλλ' ἀρ-
χὴν ἑαυτοῦ προστάτιν ἀπέφηνε καὶ ἐκάλεσε δημαρχίαν
ἐς κώλυσιν μάλιστα τῶν ὑπάτων ἀπὸ τῆς βουλῆς αἱρου-
μένων μὴ ἐντελὲς αὐτοῖς ἐπὶ τῇ πολιτείᾳ τὸ κράτος
εἶναι. ὅθεν δὴ καὶ μάλιστα δυσμενέστερον ἔτι καὶ 3
φιλονικότερον ἐς ἀλλήλας αἱ ἀρχαὶ διετίθεντο ἀπὸ
τοῦδε, καὶ ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ἐς αὐτὰς ἐμερίζετο ὡς
ἐν ταῖς τῶνδε πλεονεξίαις ἑκάτεροι τῶν ἑτέρων ἐπι-
κρατοῦντες. Μάρκιός τε ὁ Κοριολανὸς ἐν ταῖσδε ταῖς 492a
ἔρισιν ἐξελαθεὶς παρὰ δίκην ἐς Οὐολούσκους ἔφυγέ τε
2 καὶ πόλεμον ἐπήγαγε τῇ πατρίδι. καὶ τοῦτο μόνον 4

12 προστάτιν Bd, προστάτην reliqui. 15 εἶναι] εἴη ci. Zippel p. 361, potuit etiam ⟨ὡς⟩ μὴ — εἶναι, sed cf. V § 459 (ὄκνον μὴ — ἄρχειν), Lib. c. 94, Thuc. 1, 16 (κωλύματα μὴ αὐξηθῆναι) 16 φιλόνεικος, φιλονεικία, φιλονεικεῖν codices const., correxi ubique ἀλλήλους b διετίθεντο] διέκειντο vel διετέθειντο (cf. Cobet, Observ. in Dionys. Hal. p. 35) ci. Mend., *sed cf. § 31. 530 alibi*

ἄν τις εὕροι τῶν πάλαι στάσεων ἔργον ἔνοπλον, καὶ
τοῦθ' ὑπ' αὐτομόλου γενόμενον, ξίφος δὲ οὐδέν πω
παρενεχθὲν ἐς ἐκκλησίαν οὐδὲ φόνον ἔμφυλον, πρίν
ι. c. γε Τιβέριος Γράκχος δημαρχῶν καὶ νόμους ἐσφέρων
πρῶτος ὅδε ἐν στάσει ἀπώλετο καὶ ἐπ' αὐτῷ πολλοὶ
κατὰ τὸ Καπιτώλιον εἱλούμενοι περὶ τὸν νεὼν ἀνῃρέ-
5 θησαν. καὶ οὐκ ἀνέσχον ἔτι αἱ στάσεις ἐπὶ τῷδε τῷ
μύσει, διαιρουμένων ἑκάστοτε σαφῶς ἐπ' ἀλλήλοις καὶ
ἐγχειρίδια πολλάκις φερόντων κτιννυμένης τέ τινος
ἀρχῆς ἐκ διαστήματος ἐν ἱεροῖς ἢ ἐκκλησίαις ἢ ἀγο-
ραῖς, δημάρχων ἢ στρατηγῶν ἢ ὑπάτων ἢ τῶν ἐς
ταῦτα παραγγελλόντων ἢ τῶν ἄλλως ἐπιφανῶν. ὕβρις
τε ἄκοσμος ἐπεῖχεν αἰεὶ δι' ὀλίγου καὶ νόμων καὶ δί-
6 κης αἰσχρὰ καταφρόνησις. προιόντος δ' ἐς μέγα τοῦ
κακοῦ, ἐπαναστάσεις ἐπὶ τὴν πολιτείαν φανεραὶ καὶ
στρατεῖαι μεγάλαι καὶ βίαιοι κατὰ τῆς πατρίδος ἐγί-
γνοντο φυγάδων ἀνδρῶν ἢ καταδίκων ἢ περὶ ἀρχῆς
τινος ἢ στρατοπέδου φιλονικούντων ἐς ἀλλήλους.
7 δυναστεῖαί τε ἦσαν ἤδη κατὰ πολλὰ καὶ στασίαρχοι
μοναρχικοί, οἳ μὲν οὐ μεθιέντες ἔτι τὰ πιστευθέντα
σφίσιν ὑπὸ τοῦ δήμου στρατόπεδα, οἳ δὲ καὶ κατὰ
σφᾶς ἄνευ τοῦ κοινοῦ κατ' ἀλλήλων ξενολογοῦντες.
8 ὁπότεροι δ' αὐτῶν τὴν πόλιν προλάβοιεν, τοῖς ἑτέροις

---

4 σεμπρώνιος pro τιβέριος fuit in Ob, sed corr. a m. 1 in omnibus γράγχος Ob, const., at γράκχος Vat. 141 in Iber. et Hann., idem et apographa Lib. c. 136 'novas leges' vertit Gel., unde Mend. ci. καὶ ⟨καινοὺς⟩ νόμους vel simile, inut. 5 ὅδε om. i 6 εἱλούμενοι h. l. O 9 πολλάκι B τε ⟨ἀεί⟩ τινος ci. Mend., quo non opus propter verba ἐκ διαστήματος 12 ἄλλως] ἄλλων O 13 ἐπεῖχεν αἰεὶ susp. Mend., sine causa 14 αἰσχρὰ] ἐκράτει ci. Nauck, ⟨ἦν⟩ αἰσχρὰ Mend., sed neutro opus 17 καὶ καταδίκων vertit C περὶ Schw., ἐπὶ Oi; ⟨τῶν⟩ ἐπὶ *ci. Musgr.*

ἦν ὁ ἀγὼν λόγῳ μὲν ἐπὶ τοὺς ἀντιστασιώτας, ἔργῳ δ' ἐπὶ τὴν πατρίδα· ἐσέβαλλον γὰρ ὡς ἐς πολεμίαν, καὶ σφαγαὶ τῶν ἐν ποσὶν ἐγίγνοντο νηλεεῖς καὶ ἄλλων ἐπὶ θανάτῳ προγραφαὶ καὶ φυγαὶ καὶ δημεύσεις, ἐνίων
3 δὲ καὶ βάσανοι πάμπαν ἐπαχθεῖς. ἔργον τε οὐδὲν ἀη- 9
δὲς ἀπῆν, μέχρι τῶνδε τῶν στασιάρχων εἷς ἔτει πεντη- 82 a.
κοστῷ μάλιστα ἀπὸ Γράκχου, Κορνήλιος Σύλλας, κακῷ τὸ κακὸν ἰώμενος μόναρχον αὑτὸν ἀπέφηνεν ἐπὶ πλεῖστον· οὓς δικτάτορας ἐκάλουν τε καὶ ἐπὶ ταῖς φοβερωτάταις χρείαις ἐξαμήνους τιθέμενοι ἐκ πολλοῦ διελελοίπεσαν. ὁ δὲ Σύλλας βίᾳ μὲν καὶ ἀνάγκῃ, λόγῳ 10
δ' αἱρετός, ἐς αἰεὶ δικτάτωρ γενόμενος ὅμως, ἐπεί τε ἐκορέσθη τῆς δυναστείας, πρῶτος ἀνδρῶν ὅδε μοι δο-
κεῖ θαρρῆσαι τυραννικὴν ἀρχὴν ἑκὼν ἀποθέσθαι καὶ 79 a.
ἐπειπεῖν, ὅτι καὶ τοῖς μεμφομένοις εὐθύνας ὑφέξει, ἰδιώτης τε ὁρώντων ἁπάντων ἐς πολὺ βαδίσαι κατ' ἀγορὰν καὶ ἐπανελθεῖν ἀπαθὴς οἴκαδε. τοσοῦτον ἦν 11
ἄρα τοῖς ὁρῶσιν ἔτι τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ δέος ἢ τῆς ἀποθέσεως κατάπληξις ἢ τῶν εὐθυνῶν τῆς ἐπαγγελίας αἰδὼς ἢ ἄλλη φιλανθρωπία καὶ λογισμὸς ἐπὶ συμφέροντι τὴν τυραννίδα γενέσθαι.

ὧδε μὲν ἐπὶ βραχὺ ἔληξαν αἱ στάσεις ἐπὶ Σύλλα, 12

---

2 ἐσέβαλον ab ὡς om. i ἐς om. V 3 ἄλλων] πολλῶν ci. Nauck, sed ἄλλων respicit ad τῶν ἐν ποσὶν 6 στασιαρχῶν Ob 8 αὐτὸν Oi 9 δικτάτωρας Oi, et ita plerumque; Vat. 141 Hann. c. 11. 12. 16 δικτάτορα etc. ἐπὶ ταῖς] ἐν ταῖς ci. Mend., sed cf. § 2. 242, II § 33. 72; v. etiam Krüger ad Thuc. 1, 70, 2 (3), ubi Hude quidem praetulit ἐν 9 sq. φοβερωτέραις V 14 ἑκὼν Musgr., et ita vertit Gel., ἔχων Oi, cf. § 486 16 ἐφορώντων ci. Mend., sed cf. § 11. 68. 142; Krebs, Praepositionsadv. II p. 62 adn. 1, v. etiam ad II § 382 βαδίσας i 20 καὶ λογ.] ἢ vel ⟨ἢ⟩ καὶ λογ. ci. Nauck, contra Kratt p. 57 sq.; καὶ λογ. ⟨ἐπῆν⟩ ci. Keil

---

7 *sq. de proverbio cf.* Stein ad Herodot. 3, 53

καὶ κακῶν ἀντίδοσις ἦν ὧν ὁ Σύλλας εἰργάζετο· μετὰ 4
a. C. *δὲ Σύλλαν αὖθις ὅμοια ἀνερριπίζετο, μέχρι Γάιος Καῖ-*
σαρ, αἱρετὴν ἀρχὴν ἐπὶ πολὺ δυναστεύων ἐν Γαλατίᾳ,
τῆς βουλῆς αὐτὸν ἀποθέσθαι κελευούσης αἰτιώμενος
οὐ τὴν βουλήν, ἀλλὰ Πομπήιον, ἐχθρὸν ὄντα οἱ καὶ
στρατοῦ περὶ τὴν Ἰταλίαν ἡγούμενον, ὡς τῆς ἀρχῆς
αὐτὸν ἐπιβουλεύοντα παραλύειν, προυτίθει προκλήσεις
ἢ ἄμφω τὰ στρατεύματα ἔχειν ἐς τῆς ἔχθρας τὴν ἀφο-
βίαν ἢ καὶ Πομπήιον οὓς ἔχοι μεθέντα ἰδιωτεύειν
13 *ὁμοίως ὑπὸ νόμοις. οὐ πείθων δ' ἐς οὐδέτερα ἐκ*
Γαλατίας ἤλαυνεν ἐπὶ τὸν Πομπήιον ἐς τὴν πατρίδα
ἐσβαλών τε ἐς αὐτὴν καὶ διώκων ἐκφυγόντα περὶ Θεσ-
a. C. *σαλίαν ἐνίκησε μεγάλῃ μάχῃ λαμπρῶς καὶ ἐδίωκεν ἐς*
14 *Αἴγυπτον ὑποφεύγοντα. ἀναιρεθέντος δὲ Πομπηίου*
πρὸς ἀνδρῶν Αἰγυπτίων ἐπανῆλθεν ἐς Ῥώμην, ἔστιν
ἃ καὶ περὶ Αἴγυπτον ἐργασάμενός τε καὶ ἐπιμείνας,
15 *μέχρι καταστήσαιτο αὐτῇ τοὺς βασιλέας. στασιώτην τε*
μέγιστον, ᾧ διὰ μεγαλουργίαν πολεμικὴν Μέγας ἐπώ-
νυμον ἦν, οὗτος δὴ μάλιστα πολέμου κράτει σαφῶς

---

1 *ἀντίδοσις*] *ἔνδοσις* ci. Schw. dubitanter, *ἄνεσις* Cob. p. 211 ex Herodot. 5, 28, Mend. *κακῶν* aut delendum aut post *εἰργάζετο* collocandum censuerat. Subaudio *τοῦτο* (i. e. tumultus intermissi) ante *κακῶν*; ad *ἀντίδοσις* cf. III § 71, IV § 387, V § 568 etc. *εἴργαστο* ci. Mend. ex C, sed cf. praef. 2 *ὅμοια* om. i 3 *δυναστεύσας* ci. Mend., v. praef. 4 *αὐτὴν* i 6 ⟨*τοῦ*⟩ *περὶ* ci. Mend., contra Kratt p. 20, cf. § 303. 150. 183. 530, II § 35. 367. 502, III § 33, IV § 479, V § 41. 484 alibi *ὡς* cum i om. Mend. 9 *ἔχοι* i, *ἔχει*, *οι* supra add., ut vid., a m. 1, B, *ἔχει* V, utrumque bonum 10 *ὑπονόμιον* i 11 ⟨*ὡς*⟩ *ἐπὶ* ci. Mend., contra Krebs, Praepositionsadv. II p. 62 adn. 1 'contra Pompeium et patriam' vertit Gel. 13 *μάχῃ μεγάλῃ* V 15 *ἔστιν ἃ* om. i 17 ⟨*ἐν*⟩ *αὐτῇ* ci. Mend., inut. *ἀντιστασιώτην* ci. Herw. p. 65, fort. recte, cf. § 369 19 sqq. *σαφῶς* post *ἀντειπεῖν* transponi voluit Mend., *sed cf. Xen. Cyrop. 3, 2, 15*: *σαφῶς ἀπολωλέναι* (Schenkl p. 175)

καθελών, οὐδενὸς αὐτῷ θαρροῦντος εἰς οὐδὲν ἔτι ἀντ-
ειπεῖν, δεύτερος ἐπὶ Σύλλᾳ δικτάτωρ ἐς τὸ διηνεκὲς
ᾑρέθη· καὶ στάσεις αὖθις κατεπαύοντο πᾶσαι, ἔστε καὶ 16
τόνδε Βροῦτος καὶ Κάσσιος ζήλῳ τε τῆς ἀρχῆς τοῦ *44 a. C.*
μεγέθους καὶ πόθῳ τῆς πατρίου πολιτείας ἐν τῷ βου-
λευτηρίῳ κατέκανον, δημοτικώτατον καὶ ἐμπειρότατον
ἀρχῆς γενόμενον. ὅ γέ τοι δῆμος αὐτὸν μάλιστα πάν- 17
των ἐπεπόθησε, καὶ τοὺς σφαγέας ἐζήτουν περιιόντες
καὶ τὸ σῶμα ἔθαψαν ἐν ἀγορᾷ μέσῃ καὶ νεὼν ἐπ-
ῳκοδόμησαν τῇ πυρᾷ καὶ θύουσιν ὡς θεῷ.

5 αἱ δὲ στάσεις ἐπὶ τῷδε μάλιστα αὖθις ἐπανελ- 18
θοῦσαί τε καὶ αὐξηθεῖσαι δυνατώτατα ἐς μέγα προῆλθον, *43 a. C.*
καὶ φόνοι καὶ φυγαὶ καὶ ἐπὶ θανάτῳ προγραφαὶ βου-
λευτῶν τε καὶ τῶν καλουμένων ἱππέων, κατὰ πλῆθος
ἀθρόως ἑκατέρων, ἐγίγνοντο, τοὺς ἐχθροὺς ἀλλήλοις
τῶν στασιωτῶν ἀντιπαρεχόντων καὶ ἐς τοῦτο ἀμε-
λούντων καὶ φίλων καὶ ἀδελφῶν· τοσοῦτον ἐκράτει τῆς
ἐς τὰ οἰκεῖα εὐνοίας ἡ ἐς τὰ ἀντίπαλα φιλονικία. προ- 19
ιόντες τε τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ὡς ἰδιωτικὸν σφῶν κτῆμα
διενείμαντο ἐφ' ἑαυτῶν τρεῖς οἵδε ἄνδρες, Ἀντώνιός
τε καὶ Λέπιδος καὶ ὅτῳ πρότερον μὲν Ὀκτάουιος ὄνομα
ἦν, Καίσαρι δὲ πρὸς γένους ὢν καὶ θετὸς ἐν διαθή-
καις ὑπ' αὐτοῦ γενόμενος Καῖσαρ ἐκ τοῦδε μετωνο-
μάζετο. ἐπὶ δὲ τῇ διαιρέσει τῇδε μετὰ βραχὺ συμ- 20
πεσόντες, ὡς εἰκὸς ἦν, ἐς ἀλλήλους ὁ Καῖσαρ αὐτῶν
συνέσει τε καὶ ἐμπειρίᾳ προύχων Λέπιδον μὲν πρότερον *36 a. C.*
[αὐτῶν] ἣν ἐκεκλήρωτο Λιβύην, ἐπὶ δὲ τῷ Λεπίδῳ

---

1 *ἔτι* om. V *σύλλα* Oi, cum codices dativo *ι* subscribere non soleant, corr. Schw. 8 *ἐπόθησε* i 10 noli addere ⟨*οἱ*⟩ vel ⟨*αὐτῷ*⟩ ad *θύουσιν*, cf. ad § 223 11 *στάσεις — μάλιστα* om. i 23 sq. *μετωνόμαστο* ci. Mend., sed. cf. praef. 27 *αὐτῶν*] *αὐτὸν* i, del. Mend.

31 a.C. καὶ Ἀντώνιον πολέμῳ περὶ Ἄκτιον ἀφείλετο τὴν ἀπὸ
21 Συρίας ἐπὶ κόλπον τὸν Ἰόνιον ἀρχήν. ἐπί τε τούτοις, μεγίστοις δὴ φανεῖσι καὶ ἐς ἔκπληξιν ἅπαντας ἐμβαλοῦσιν, εἷλε καὶ Αἴγυπτον ἐπιπλεύσας, ἣ χρονιωτάτη τε ἦν ἐς τότε καὶ δυνατωτάτη μετὰ Ἀλέξανδρον ἀρχὴ
22 καὶ μόνη Ῥωμαίοις ἔλειπεν ἐς τὰ νῦν ὄντα, ὥστε Σε-
27 a.C. βαστὸς εὐθὺς ἐπὶ τοῖς ἔργοις, ἔτι περιών, ὅδε πρῶτος ὀφθῆναί τε Ῥωμαίοις καὶ κληθῆναι πρὸς αὐτῶν αὐτός τε ἑαυτόν, ὥσπερ Γάιος καὶ ἐς τὸ δυνατώτερον ἔτι Γαΐου, ἄρχοντα ἀποφῆναι τῇ τε πατρίδι καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὴν ἔθνεσιν ἅπασιν, οὐδὲν αἱρέσεως ἢ χειροτονίας
23 ἢ προσποιήματος ἔτι δεηθείς. χρονίου δ' αὐτῷ καὶ ἐγκρατοῦς τῆς ἀρχῆς γενομένης, ἐπιτυχὴς ἐς πάντα καὶ φοβερὸς ὢν γένος ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ διαδοχὴν τὴν ἐπικρατοῦσαν ὁμοίως ἐπ' ἐκείνῳ κατέλιπεν.

24 ὧδε μὲν ἐκ στάσεων ποικίλων ἡ πολιτεία Ῥωμαίοις 6
ἐς ὁμόνοιαν καὶ μοναρχίαν περιέστη· ταῦτα δ' ὅπως ἐγένετο, συνέγραψα καὶ συνήγαγον, ἀξιοθαύμαστα ὄντα τοῖς ἐθέλουσιν ἰδεῖν φιλοτιμίαν ἀνδρῶν ἄμετρον καὶ φιλαρχίαν δεινὴν καρτερίαν τε ἄτρυτον καὶ κακῶν ἰδέας μυρίων, μάλιστα δ', ὅτι μοι τῆς Αἰγυπτίας συγγραφῆς τάδε προηγούμενα καὶ τελευτήσοντα εἰς ἐκείνην ἀναγκαῖον ἦν προαναγράψασθαι· ὧδε γὰρ Αἴγυπτος ἐλήφθη, διὰ τήνδε τὴν στάσιν, Ἀντωνίῳ Κλεοπάτρας
25 συμμαχούσης. διῄρηται δ' αὐτῶν διὰ τὸ πλῆθος ἐν-

5 ⟨τῶν⟩ μετὰ ci. Mend.; eodem iure potuit ⟨τῶν⟩ ἐς τότε h. l. et § 481, cf. etiam § 179. 522 7 περιιὼν B 12 αὐτῷ] αὐτοῦ O 15 ἐπ' ἐκείνων ci. Musgr., ἔτι pro ἐπ' Mend.; ἐπ' del. Kratt p. 15, dubitanter tamen, cf. p. 54; eadem sententia IV § 62 22 τελευτήσαντα i, vulgo 23 προαναγράψασθαι bonum 24 διὰ — στάσιν insiticia putabat Mend

21 sq. cf. V § 1 sq.

θάδε μέν, ὅσα ἐπὶ Κορνήλιον Σύλλαν ἀπὸ Σεμπρωνίου
Γράκχου, ἑξῆς δ', ὅσα μέχρι Γαΐου Καίσαρος τῆς τε-
λευτῆς. αἱ δὲ λοιπαὶ τῶν ἐμφυλίων βίβλοι δεικνύου-
σιν, ὅσα οἱ τρεῖς ἐς ἀλλήλους τε καὶ Ῥωμαίους ἔδρασαν,
μέχρι τὸ τελευταῖον δὴ τῶν στάσεων καὶ μέγιστον ἔρ-
γον, τὸ περὶ Ἄκτιον Καίσαρι πρὸς Ἀντώνιον ὁμοῦ
καὶ Κλεοπάτραν γενόμενον, ἀρχὴ καὶ τῆς Αἰγυπτιακῆς
συγγραφῆς ἔσται.

7 Ῥωμαῖοι τὴν Ἰταλίαν πολέμῳ κατὰ μέρη χειρούμε- 26
νοι γῆς μέρος ἐλάμβανον καὶ πόλεις ἐνῴκιζον ἢ ἐς
τὰς πρότερον οὔσας κληρούχους ἀπὸ σφῶν κατέλεγον.
καὶ τάδε μὲν ἀντὶ φρουρίων ἐπενόουν, τῆς δὲ γῆς τῆς 27
δορικτήτου σφίσιν ἑκάστοτε γιγνομένης τὴν μὲν ἐξειρ-
γασμένην αὐτίκα τοῖς οἰκιζομένοις ἐπιδιῄρουν ἢ ἐπί-
πρασκον ἢ ἐξεμίσθουν, τὴν δ' ἀργὸν ἐκ τοῦ πολέμου
τότε οὖσαν, ἣ δὴ καὶ μάλιστα ἐπλήθυεν, οὐκ ἄγοντές
πω σχολὴν διαλαχεῖν ἐπεκήρυττον ἐν τοσῷδε τοῖς ἐθέ-
λουσιν ἐκπονεῖν ἐπὶ τέλει τῶν ἐτησίων καρπῶν, δεκάτῃ
μὲν τῶν σπειρομένων, πέμπτῃ δὲ τῶν φυτευομένων.
ὥριστο δὲ καὶ τοῖς προβατεύουσι τέλη μειζόνων τε καὶ
ἐλαττόνων ζῴων. καὶ τάδε ἔπραττον ἐς πολυανδρίαν 28
τοῦ Ἰταλικοῦ γένους, φερεπονωτάτου σφίσιν ὀφθέν-
τος, ἵνα συμμάχους οἰκείους ἔχοιεν. ἐς δὲ τοὐναντίον

---

11 προτέρας V 16 ἀγαγόντες a 23 οἰκείους sc. τῷ πολέμῳ Wilam., '*promptos paratosque*' Niese (cf. infra) p. 411, non recte; est = ἐξ Ἰταλίας, cf. § 32

---

§ 26 sqq. de re agraria et Gracchis cf. Niese, Hermes 23 (1888) p. 410 sqq., M. Voigt, Abh. d. Kgl. Sächs. Ges. d. Wiss. Bd. 23 (1888) p. 221 sqq., Soltau, Hermes 30 (1895) p. 624 sqq., Ed. Meyer, Festschr. d Univ. Halle 1894, Philos. Fak. p. 79 sqq., (cf. Ed. Schwartz, Gött. gel. Anz. 1896 p. 792 sqq.), Mommsen, R. Staatsr. III, 1 p. 85 sqq., v. Wilamowitz, Griech. Leseb. II, 1 *p. 71 sqq., E. Kornemann*, Beiträge z. alt. Gesch., 1. Beiheft (1903)

29 αὐτοῖς περιῄει. οἱ γὰρ πλούσιοι τῆσδε τῆς ἀνεμήτου
γῆς τὴν πολλὴν καταλαβόντες καὶ χρόνῳ θαρροῦντες
οὔ τινα σφᾶς ἔτι ἀφαιρήσεσθαι τά τε ἀγχοῦ σφίσιν
ὅσα τε ἦν ἄλλα βραχέα πενήτων, τὰ μὲν ὠνούμενοι
πειθοῖ, τὰ δὲ βίᾳ λαμβάνοντες πεδία μακρὰ ἀντὶ χω-
ρίων ἐγεώργουν, ὠνητοῖς ἐς αὐτὰ γεωργοῖς καὶ ποι-
μέσι χρώμενοι τοῦ μὴ τοὺς ἐλευθέρους ἐς τὰς στρατείας
ἀπὸ τῆς γεωργίας περισπᾶν, φερούσης ἅμα καὶ τῆσδε
τῆς κτήσεως αὐτοῖς πολὺ κέρδος ἐκ πολυπαιδίας θερα-
πόντων ἀκινδύνως αὐξομένων διὰ τὰς ἀστρατείας.
30 ἀπὸ δὲ τούτων οἱ μὲν δυνατοὶ πάμπαν ἐπλούτουν, καὶ
τὸ τῶν θεραπόντων γένος ἀνὰ τὴν χώραν ἐπλήθυε,
τοὺς δ' Ἰταλιώτας ὀλιγότης καὶ δυσανδρία κατελάμ-
βανε, τρυχομένους πενίᾳ τε καὶ ἐσφοραῖς καὶ στρα-
31 τείαις. εἰ δὲ καὶ σχολάσειαν ἀπὸ τούτων, ἐπὶ ἀργίας
διετίθεντο, τῆς γῆς ὑπὸ τῶν πλουσίων ἐχομένης [καὶ]
γεωργοῖς χρωμένων θεράπουσιν ἀντὶ ἐλευθέρων.
32 ἐφ' οἷς ὁ δῆμος ἐδυσφόρει μὲν ὡς οὔτε συμμάχων 8
ἐξ Ἰταλίας ἔτι εὐπορήσων οὔτε τῆς ἡγεμονίας οἱ γενη-
σομένης ἀκινδύνου διὰ πλῆθος τοσόνδε θεραπόντων·
33 διόρθωσιν δ' οὐκ ἐπινοοῦντες, ὡς οὐδὲ ῥᾴδιον ὂν
οὐδὲ πάντῃ δίκαιον ἄνδρας τοσούσδε ἐκ τοσοῦδε χρό-

---

3 ἀφαιρεθήσεσθαι, ut vid., i 3 sq. τά τε ἀγχοῦ σφίσιν ἄλλα βραχέα ὅσα τε ἦν πενήτων ci. Musgr., perperam. C vertit: *quaecunque ipsis finitima, in quis permultae tenuiorum portiones inerant*, prob. Mend.; ego non offenderim 4 aut ὠνούμενοι aut πειθοῖ deleri voluit Nauck, ὠνούμενοι, τὰ δὲ πειθοῖ ⟨ἢ⟩ βίᾳ λαμβ. ci. Mend., neutrum necessario 6 ἀργυρωνήτοις ci. Cob. p. 211, inut. 7 στρατιὰς a 8 περισπᾶσθαι ci. Mend., bene 10 ἀστρατίας O 13 δυσανδρία] δυσαρεστία vel ὀλιγανδρία καὶ δυσαρέστησις ci. Mend., sed iure Nauck comparat εὐανδρία 16 διετέθειντο vel διέκειντο ci. Mend., sed cf. ad § 3 καὶ delevi cum Wilam.; an καὶ ⟨τούτων⟩? 20 τοσῶνδε Va 21 ὂν] ἦν scr. Wilam., deleri mavult Keil

νου κτῆσιν τοσήνδε ἀφελέσθαι φυτῶν τε ἰδίων καὶ
οἰκοδομημάτων καὶ κατασκευῆς, μόλις ποτὲ τῶν δη-
μάρχων εἰσηγουμένων ἔκριναν μηδένα ἔχειν τῆσδε τῆς
γῆς πλέθρα πεντακοσίων πλείονα μηδὲ προβατεύειν
ἑκατὸν πλείω τὰ μείζονα καὶ πεντακοσίων τὰ ἐλάσσονα.
καὶ ἐς ταῦτα δ' αὐτοῖς ἀριθμὸν ἐλευθέρων ἔχειν ἐπ-
έταξαν, οἳ τὰ γιγνόμενα φυλάξειν τε καὶ μηνύσειν
ἔμελλον. οἳ μὲν δὴ τάδε νόμῳ περιλαβόντες ἐπώμο- 34
σαν ἐπὶ τῷ νόμῳ καὶ ζημίαν ὥρισαν, ἡγούμενοι τὴν
λοιπὴν γῆν αὐτίκα τοῖς πένησι κατ' ὀλίγον διαπεπρά-
σεσθαι· φροντὶς δ' οὐδεμία ἦν οὔτε τῶν νόμων οὔτε
τῶν ὅρκων, ἀλλ' οἵ τινες καὶ ἐδόκουν φροντίσαι, τὴν
γῆν ἐς τοὺς οἰκείους ἐπὶ ὑποκρίσει διένεμον, οἱ δὲ
9 πολλοὶ τέλεον κατεφρόνουν, μέχρι Τιβέριος Σεμπρώ- 35
νιος Γράκχος, ἀνὴρ ἐπιφανὴς καὶ λαμπρὸς ἐς φιλοτι- *133 a.*
μίαν εἰπεῖν τε δυνατώτατος καὶ ἐκ τῶνδε ὁμοῦ πάν-
των γνωριμώτατος ἅπασι, δημαρχῶν ἐσεμνολόγησε περὶ
τοῦ Ἰταλικοῦ γένους ὡς εὐπολεμωτάτου τε καὶ συγ-
γενοῦς, φθειρομένου δὲ κατ' ὀλίγον εἰς ἀπορίαν καὶ
ὀλιγανδρίαν καὶ οὐδὲ ἐλπίδα ἔχοντος ἐς διόρθωσιν.
ἐπὶ δὲ τῷ δουλικῷ δυσχεράνας ὡς ἀστρατεύτῳ καὶ οὔ- 36
ποτε ἐς δεσπότας πιστῷ, τὸ ἔναγχος ἐπήνεγκεν ἐν Σικε-
λίᾳ δεσποτῶν πάθος ὑπὸ θεραπόντων γενόμενον, ηὐξη-
μένων κἀκείνων ἀπὸ γεωργίας, καὶ τὸν ἐπ' αὐτοὺς
Ῥωμαίων πόλεμον οὐ ῥᾴδιον οὐδὲ βραχύν, ἀλλὰ ἔς τε

---

3 τῆσδε om. i C 9 ἐπὶ τῷ νόμῳ susp. Mend., del. Herw. p. 128, sed noli offendere in repetitione verbi νόμῳ, cf. Radermacher, Gött. Gel. Anz. 1899 p. 718, et ne ὤμοσαν pro ἐπώμοσαν desideres, cf. § 131. 320, III § 113 etc. ζημίαν ⟨τῷ παραβάντι⟩ vel sim. ci. Mend., inut. 10 κατ' ὀλίγον] i. e. κατ' ὀλίγα μέρη 24 ἀπὸ] noli conicere ὑπὸ αὑτοῖς O, sed *in V corr. in αὐτοὺς a m. 1* 25 ⟨ὡς⟩ οὐ ci. Mend.

33 a. C.

μῆκος χρόνου καὶ τροπὰς κινδύνων ποικίλας ἐκτραπέντα.
37 ταῦτα δὲ εἰπὼν ἀνεκαίνιζε τὸν νόμον μηδένα τῶν πεντακοσίων πλέθρων πλέον ἔχειν. παισὶ δ' αὐτῶν ὑπὲρ τὸν παλαιὸν νόμον προσετίθει τὰ ἡμίσεα τούτων· καὶ τὴν λοιπὴν τρεῖς αἱρετοὺς ἄνδρας, ἐναλλασσομένους κατ' ἔτος, διανέμειν τοῖς πένησι.

38 τοῦτο δ' ἦν, ὃ μάλιστα ἠνώχλει τοὺς πλουσίους, οὐ 10
δυναμένους ἔτι ὡς πρότερον τοῦ νόμου καταφρονεῖν διὰ τοὺς διαιροῦντας οὐδὲ ὠνεῖσθαι παρὰ τῶν κληρουμένων· ὁ γάρ τοι Γράκχος καὶ τόδε προϊδόμενος
39 ἀπηγόρευε μὴ πωλεῖν. συνιστάμενοι δὴ κατὰ μέρος ὠλοφύροντο καὶ προύφερον τοῖς πένησιν ἀρχαῖά τε ἔργα ἑαυτῶν καὶ φυτὰ καὶ οἰκοδομίας, καὶ τιμὴν ἔνιοι δεδομένην γείτοσιν, εἰ καὶ τήνδε μετὰ τῆς γῆς ἀπολέσουσι, τάφους τε ἔνιοι πατέρων ἐν τῇ γῇ καὶ διαιρέσεις ἐπὶ τοῖς κλήροις ὡς πατρῴοις, οἳ δὲ καὶ προῖκας γυναικῶν ἐς ταῦτα ἀνηλωμένας ἢ τὴν γῆν παισὶν ἐμπροίκιον δεδομένην, δανεισταί τε χρέα καὶ ταύτης ἐπεδείκνυον, καὶ ἄκοσμος ἦν ὅλως οἰμωγὴ καὶ ἀγανά-
40 κτησις. οἱ δ' αὖ πένητες ἀντωδύροντο ἐξ εὐπορίας ἐς πενίαν ἐσχάτην καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐς ἀγονίαν, οὐ δυνάμενοι παιδοτροφεῖν, περιφέρεσθαι. στρατείας τε ὅσας στρατεύσαιντο τὴν γῆν τήνδε περιποιούμενοι, κατέλεγον καὶ ἠγανάκτουν, εἰ τῶν κοινῶν ἀποστερήσονται, ὠνείδιζόν τε ἅμα αὐτοῖς αἱρουμένοις ἀντὶ ἐλευθέρων

---

2 δὲ] δὴ ci. Mend., sed cf. § 137. 442, II § 89. 132. 288, III § 168. 170, V § 188, Iber. c. 40, ubi Mend. adn. falsa, Lib. c. 108 9 διὰ τοὺς διαιροῦντας fort. spuria esse putavit Mend. 10 προειδόμενος Ob 13 ἔνιοι Schw., ἐνίοις libri 14 sq. ἀπολοῦσι scr. Mend. const. 17 ἀναλωμένας idem 18 χρέα καὶ] καὶ χρέα malim, nisi quid excidit post καί; *foeneratores uero debita et alia huiusmodi protulerant* O 21 ἀγωνίαν iC

133 a.C

καὶ πολιτῶν καὶ στρατιωτῶν θεράποντας, ἄπιστον
ἔθνος καὶ δυσμενὲς αἰεὶ καὶ διὰ τοῦτο ἀστράτευτον.
τοιαῦθ᾽ ἑκατέρων ὀδυρομένων τε καὶ ἀλλήλοις ἐπι- 41
καλούντων, πλῆθος ἄλλο, ὅσον ἐν ταῖς ἀποίκοις πόλεσιν
ἢ ταῖς ἰσοπολίτισιν ἢ ἄλλως ἐκοινώνει τῆσδε τῆς γῆς,
δεδιότες ὁμοίως ἐπῄεσαν καὶ ἐς ἑκατέρους αὐτῶν διεμε-
ρίζοντο. πλήθει τε θαρροῦντες ἐξετραχύνοντο καὶ 42
στάσεις ἐξάπτοντες ἀμέτρους τὴν δοκιμασίαν τοῦ νόμου
περιέμενον, οἳ μὲν ὡς οὐδενὶ τρόπῳ συγχωρήσοντες
αὐτὸν γενέσθαι κύριον, οἳ δ᾽ ὡς κυρώσοντες ἐξ ἅπαν-
τος. φιλονικία δὲ ἑκατέροις προσέπιπτεν ἐπὶ τῇ χρείᾳ
καὶ ἐς τὴν κυρίαν ἡμέραν παρασκευὴ κατ᾽ ἀλλήλων.

11 Γράκχῳ δ᾽ ὁ μὲν νοῦς τοῦ βουλεύματος ἦν οὐκ 43
ἐς εὐπορίαν, ἀλλ᾽ ἐς εὐανδρίαν, τοῦ δὲ ἔργου τῇ ὠφε-
λείᾳ μάλιστα αἰωρούμενος, ὡς οὔ τι μεῖζον οὐδὲ λαμ-
πρότερον δυναμένης ποτὲ παθεῖν τῆς Ἰταλίας, τοῦ
περὶ αὐτὸ δυσχεροῦς οὐδὲν ἐνεθυμεῖτο. ἐνστάσης δὲ 44
τῆς χειροτονίας πολλὰ μὲν ἄλλα προεῖπεν ἐπαγωγὰ
καὶ μακρά, διηρώτα δ᾽ ἐπ᾽ ἐκείνοις, εἰ δίκαιον τὰ κοινὰ
κοινῇ διανέμεσθαι καὶ εἰ γνησιώτερος αἰεὶ θεράποντος
ὁ πολίτης καὶ χρησιμώτερος ὁ στρατιώτης ἀπολέμου
καὶ τοῖς δημοσίοις εὐνούστερος ὁ κοινωνός. οὐκ ἐς 45
πολὺ δὲ τὴν σύγκρισιν ὡς ἄδοξον ἐπενεγκὼν αὖθις
ἐπῄει τὰς τῆς πατρίδος ἐλπίδας καὶ φόβους διεξιών,
ὅτι πλείστης γῆς ἐκ πολέμου βίᾳ κατέχοντες καὶ τὴν

---

5 ἢ ἄλλ⟨ῃ οἰκισθὲν ἀμωσγέπ⟩ως ci. Mend., sine causa idonea 15 καὶ ὡς i 17 οὐδὲν] οὐδὲ i, vulgo δὲ] δὴ ci. Mend. 19 ad μακρά cf. § 335; καίρια ci. Nauck, μέτρια Mend. 22 τοῖς δημοσίοις] τοῦ δημοσίου ci. Nitzsch, Die Gracchen p. 306 adn. 6, ⟨ξένου⟩ εὐνούστερος vel sim. Mend., et ita vertit Gel., inut. 25 ἐκ πολέμων ci. Mend., sed cf. Kratt *p. 5* κατασχόντες *ci.* Mend., sed v. praef.

1a.C.
λοιπὴν τῆς οἰκουμένης χώραν ἐν ἐλπίδι ἔχοντες κιν-
δυνεύουσιν ἐν τῷδε περὶ ἁπάντων, ἢ κτήσασθαι καὶ
τὰ λοιπὰ δι' εὐανδρίαν ἢ καὶ τάδε δι' ἀσθένειαν καὶ
46 φθόνον ὑπ' ἐχθρῶν ἀφαιρεθῆναι. ὧν τοῦ μὲν τὴν
δόξαν καὶ εὐπορίαν, τοῦ δὲ τὸν κίνδυνον καὶ φόβον
ὑπερεπαίρων ἐκέλευε τοὺς πλουσίους ἐνθυμουμένους
ταῦτα ἐπιδόσιμον, εἰ δέοι, παρὰ σφῶν αὐτῶν τήνδε
τὴν γῆν εἰς τὰς μελλούσας ἐλπίδας τοῖς παιδοτροφοῦσι
χαρίσασθαι καὶ μή, ἐν ᾧ περὶ μικρῶν διαφέρονται, τῶν
πλεόνων ὑπεριδεῖν, μισθὸν ἅμα τῆς πεπονημένης ἐξερ-
γασίας αὐτάρκη φερομένους τὴν ἐξαίρετον ἄνευ τιμῆς
κτῆσιν ἐς αἰεὶ βέβαιον ἑκάστῳ πεντακοσίων πλέθρων, καὶ
παισίν, οἷς εἰσὶ παῖδες, ἑκάστῳ καὶ τούτων τὰ ἡμίσεα.
47 τοιαῦτα πολλὰ ὁ Γράκχος εἰπὼν τούς τε πένητας
καὶ ὅσοι ἄλλοι λογισμῷ μᾶλλον ἢ πόθῳ κτήσεως
ἐχρῶντο, ἐρεθίσας ἐκέλευε τῷ γραμματεῖ τὸν νόμον
48 ἀναγνῶναι. Μᾶρκος δ' Ὀκτάουιος δήμαρχος ἕτερος, **1**
ὑπὸ τῶν κτηματικῶν διακωλύειν παρεσκευασμένος, καὶ
ὢν ἀεὶ παρὰ Ῥωμαίοις ὁ κωλύων δυνατώτερος, ἐκέλευε
49 τὸν γραμματέα σιγᾶν. καὶ τότε μὲν αὐτῷ πολλὰ μεμ-
ψάμενος ὁ Γράκχος ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἀγορὰν ἀνέθετο . . .

---

1 χώραν a, χώρας reliqui; deleri maluit Mend., sed cf. J. La Roche, Wiener Stud. 21 (1899) p. 24 4 φθόνον ⟨τὸν ἐς ἀλλήλους⟩ ci. Mend., sed intellegendum φθόνον τῶν ἐχθρῶν 10 τῆς πεπονημένοις (sic) V 10 sq. ἐργασίας i 14 τε, ut videtur, om. i 15 ⟨οὐ⟩ λογισμῷ ci. Enthoven, Mnemos. 22 (1894) p. 386, male 19 ὢν] ἦν Did., reprobavit Mend. coll. III § 206 et Plut. Ti. Gracch. c. 10; οὖν ci. Zippel p. 361, καὶ γὰρ οὖν scr. Wilam.; at nomin. absol. exemplo Herodoteo positus est, v. etiam Kratt p. 16, Zerdik p. 18 adn. 2 καὶ ὢν παρὰ ῥωμαίοις ἀεὶ ὁ κωλύειν δυνατώτερος i 21 ἐς τὴν ἐπιοῦσαν (sc. ἡμέραν) ἀγορὰν ἀνέθετο Kratt p. 52 adn. 6, *male* lacunam cum Nauck significavit Mend., cf. Lange, *R. Altert. III² p. 11 sq.*

φυλακήν τε παραστησάμενος ἱκανὴν ὡς καὶ ἄκοντα 133a
βιασόμενος Ὀκτάουιον ἐκέλευε σὺν ἀπειλῇ τῷ γραμ-
ματεῖ τὸν νόμον εἰς τὸ πλῆθος ἀναγινώσκειν. καὶ
ἀνεγίνωσκε καὶ Ὀκταουίου κωλύοντος ἐσιώπα. λοιδο- 50
ριῶν δὲ τοῖς δημάρχοις ἐς ἀλλήλους γενομένων καὶ
τοῦ δήμου θορυβοῦντος ἱκανῶς, οἱ δυνατοὶ τοὺς δη-
μάρχους ἠξίουν ἐπιτρέψαι τῇ βουλῇ, περὶ ὧν διαφέ-
ρονται, καὶ ὁ Γράκχος ἁρπάσας τὸ λεχθέν, ὡς δὴ
πᾶσι τοῖς εὖ φρονοῦσιν ἀρέσοντος τοῦ νόμου, διέτρεχεν
ἐς τὸ βουλευτήριον. ἐκεῖ δ' ὡς ἐν ὀλίγοις ὑβριζό- 51
μενος ὑπὸ τῶν πλουσίων, αὖθις ἐκδραμὼν εἰς τὴν
ἀγορὰν ἔφη διαψήφισιν προθήσειν ἐς τὴν ἐπιοῦσαν
ἀγορὰν περί τε τοῦ νόμου καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς Ὀκτα-
ουίου, εἰ χρὴ δήμαρχον ἀντιπράττοντα τῷ δήμῳ τὴν
ἀρχὴν ἐπέχειν. καὶ ἔπραξεν οὕτως· ἐπείτε γὰρ Ὀκτά- 52
ουιος οὐδὲν καταπλαγεὶς αὖθις ἐνίστατο, ὁ δὲ προτέραν
τὴν περὶ αὐτοῦ ψῆφον ἀνεδίδου. καὶ τῆς πρώτης φυ-
λῆς καταψηφισαμένης τὴν ἀρχὴν τὸν Ὀκτάουιον ἀπο-
θέσθαι, ἐπιστραφεὶς πρὸς αὐτὸν ὁ Γράκχος ἐδεῖτο
μεταθέσθαι. οὐ πειθομένου δὲ τὰς ἄλλας ψήφους ἐπ-
ῆγεν. οὐσῶν δὲ τότε φυλῶν πέντε καὶ τριάκοντα καὶ 53
συνδραμουσῶν ἐς τὸ αὐτὸ σὺν ὀργῇ τῶν προτέρων
ἑπτακαίδεκα, ἡ μὲν ὀκτωκαιδεκάτη τὸ κῦρος ἔμελλεν
ἐπιθήσειν, ὁ δὲ Γράκχος αὖθις, ἐν ὄψει τοῦ δήμου,
τοτε μάλιστα κινδυνεύοντι τῷ Ὀκταουίῳ λιπαρῶς ἐν-
έκειτο μὴ ἔργον ὁσιώτατον καὶ χρησιμώτατον Ἰταλίᾳ
πάσῃ συγχέαι μηδὲ σπουδὴν τοῦ δήμου τοσήνδε ἀνα-

---

6 *δήμου*] *νόμου* iC 13 *ἀγορὰν* del. Kratt p. 52 adn. 6, non recte, opinor 15 *ἐπέχειν*] *ἔτι ἔχειν* ci. Mend., *speciose* 20 *πειθομένους* bd, *πειθόμενος* a 21 *φυλακῶν* B

3 a. C.

τρέψαι, ᾧ τι καὶ παρενδοῦναι προθυμουμένῳ δήμαρ-
χον ὄντα ἥρμοζε, καὶ μὴ αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ἀφαιρου-
54 μένην περιιδεῖν ἐπὶ καταγνώσει. καὶ τάδε λέγων καὶ
θεοὺς μαρτυρόμενος ἄκων ἄνδρα σύναρχον ἀτιμοῦν,
ὡς οὐκ ἔπειθεν, ἐπῆγε τὴν ψῆφον. καὶ ὁ μὲν Ὀκτά-
ουιος αὐτίκα ἰδιώτης γενόμενος διαλαθὼν ἀπεδίδρα-
σκε, Κόιντος δὲ Μούμμιος ἀντ' αὐτοῦ δήμαρχος ᾑρεῖτο, **13**
55 καὶ ὁ νόμος ὁ περὶ τῆς γῆς ἐκυροῦτο. διανέμειν τε
αὐτὴν ἐκεχειροτόνηντο πρῶτοι Γράκχος αὐτός, ὁ νομο-
θέτης, καὶ ἀδελφὸς ὁμώνυμος ἐκείνου καὶ ὃς ἐκήδευε
τῷ νομοθέτῃ Κλαύδιος Ἄππιος, πάνυ τοῦ δήμου καὶ
ὣς δεδιότος, μὴ τὸ ἔργον ἐκλειφθείη τοῦ νόμου, εἰ μὴ
56 Γράκχος αὐτοῦ σὺν ὅλῃ τῇ οἰκίᾳ κατάρχοιτο. Γράκχος
δὲ μεγαλαυχούμενος ἐπὶ τῷ νόμῳ ὑπὸ τοῦ πλήθους
οἷα δὴ κτίστης οὐ μιᾶς πόλεως οὐδὲ ἑνὸς γένους, ἀλλὰ
πάντων, ὅσα ἐν Ἰταλίᾳ ἔθνη, ἐς τὴν οἰκίαν παρεπέμ-
57 πετο. καὶ μετὰ ταῦθ' οἱ μὲν κεκρατηκότες ἐς τοὺς
ἀγροὺς ἀνεχώρουν, ὅθεν ἐπὶ ταῦτ' ἐληλύθεσαν, οἱ δ'
ἡσσημένοι δυσφοροῦντες ἔτι παρέμενον καὶ ἐλογοποί-
ουν οὐ χαιρήσειν Γράκχον, αὐτίκα ὅτε γένοιτο ἰδιώ-

---

1 προθυμούμενον vel προθυμουμένως ci. Schw., προθύμως Mend., Acta soc. phil. Lips. 6 (1876) p. 348, sed partic. bene refertur ad ᾧ i. e. τῷ δήμῳ 3 ἐπὶ, suprascr. ἐν, V[1] τοιάδε i 7 et § 60 Μόμιος V, Μόμμιος Vat. 141 et apogr. Lib. c. 135 extr., Μούμμιος reliqui, ut etiam Vat. 141 Iber. c. 56 sq. *Mumius* C, Μούκιος Plut. Ti. Gracch. c. 13, *Minucius* Oros. 5, 8, 3, quod Zangemeister ex confusione sive Orosii sive librariorum cum trib. pl. eiusdem nominis (cf. 5, 12, 4 sq.) natum esse coniecit. Cf. etiam Meyer (v. ad § 26) p. 103 adn. 3 9 ἐκεχειροτόνηντο] cf. Cob. (v. ad § 3) p. 192 sq. 9 sq. ὁ νομοθέτης susp. Mend., sed defenduntur verbis, quae sequuntur, τῷ νομοθέτῃ, cf. etiam § 88 18 ἀνεχώρουν cum V scr. Mend., ἀπεχ. reliqui, quod fort. retinendum erat *19* δυσφρονοῦντες a 20 οὐχ αἱρήσειν iC

133 a. C.
της, ἀρχήν τε ὑβρίσαντα ἱερὰν καὶ ἄσυλον καὶ στά-
σεως τοσήνδε ἀφορμὴν ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐμβαλόντα.

4 Θέρος δ' ἦν ἤδη καὶ προγραφαὶ δημάρχων ἐς τὸ 58
μέλλον· καὶ οἱ πλούσιοι τῆς χειροτονίας πλησιαζού-
σης ἔνδηλοι σαφῶς ἦσαν ἐσπουδακότες ἐς τὴν ἀρχὴν
τοῖς μάλιστα Γράκχῳ πολεμίοις. ὃ δ' ἐγγὺς τοῦ κακοῦ
γιγνομένου δείσας, εἰ μὴ καὶ ἐς τὸ μέλλον ἔσοιτο δή-
μαρχος, συνεκάλει τοὺς ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐπὶ τὴν χειρο-
τονίαν. ἀσχολουμένων δ' ἐκείνων ὡς ἐν θέρει, συν- 59
ελαυνόμενος ὑπὸ τῆς προθεσμίας ὀλίγης ἐς τὴν χειρο-
τονίαν ἔτι οὔσης ἐπὶ τὸν ἐν τῷ ἄστει δῆμον κατέφευγε
καὶ περιιὼν κατὰ μέρος ἑκάστων ἐδεῖτο δήμαρχον αὐτὸν
ἐς τὸ μέλλον ἑλέσθαι, κινδυνεύοντα δι' ἐκείνους. γι- 60
γνομένης δὲ τῆς χειροτονίας δύο μὲν ἔφθασαν αἱ
πρῶται φυλαὶ Γράκχον ἀποφῆναι, τῶν δὲ πλουσίων
ἐνισταμένων οὐκ ἔννομον εἶναι δὶς ἐφεξῆς τὸν αὐτὸν
ἄρχειν καὶ Ῥουβρίου δημάρχου τοῦ προεστάναι τῆς
ἐκκλησίας ἐκείνης διειληχότος ἐνδοιάζοντος ἐπὶ τῷδε,
Μούμμιος αὐτόν, ὁ ἐπὶ τῷ Ὀκταουίῳ δημαρχεῖν ᾑρη-
μένος, ἐκέλευεν ἑαυτῷ τὴν ἐκκλησίαν ἐπιτρέψαι. καὶ 61
ὃ μὲν ἐπέτρεψεν, οἱ δὲ λοιποὶ δήμαρχοι περὶ τῆς ἐπι-
στασίας ἠξίουν ἀνακληροῦσθαι· Ῥουβρίου γὰρ τοῦ
λαχόντος ἐκστάντος αὖθις ἐς ἅπαντας τὴν διακλήρω-

---

1 ἱδρύσαντα iC 7 γιγνόμενος ci. Musgr., sed cf. Lib. c. 130 extr. alibi εἰ μὴ] μὴ οὐ O 12 ἑκάστων Mend., ἕκαστον Oi, quod Kratt p. 34 sq. ad περιιὼν rettulit αὐτὸν Oi, corr. Mend. 17 et 22 ῥομβίου Oi, *Rubrio* C, unde corr. Gel., Ῥοβρίου scr. Wilam. 19 Μούμμιος] cf. ad § 54 20 ἐκκλησίαν] ἐπιστασίαν vel ἐπιστατείαν ci. Mend., inut. 23 αὖθις om. V

---

§ 58 sqq. cf. Bijvanck, Studia in Ti. Gracchi historiam, *Lugd. Bat. 1879* 17 *cf.* Mommsen, R. Staatsr. II³ p. 278

133 a.C.

62 σιν περιμέναι. ἔριδος δὲ καὶ ἐπὶ τῷδε πολλῆς γενομένης ὁ Γράκχος ἐλαττούμενος τὴν μὲν χειροτονίαν ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἀνέθετο, πάντα δ' ἀπογνοὺς ἐμελανειμόνει τε ἔτι ὢν ἔναρχος καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας ἐν ἀγορᾷ τὸν υἱὸν ἐπάγων ἑκάστοις συνίστη καὶ παρετίθετο ὡς αὐτὸς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτίκα

63 ἀπολούμενος. οἴκτου δὲ πολλοῦ σὺν λογισμῷ τοὺς **15**
πένητας ἐπιλαμβάνοντος ὑπέρ τε σφῶν αὐτῶν, ὡς οὐκ ἐν ἰσονόμῳ πολιτευσόντων ἔτι, ἀλλὰ δουλευσόντων κατὰ κράτος τοῖς πλουσίοις, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ Γράκχου, τοιαῦτα δεδιότος τε καὶ πάσχοντος ὑπὲρ αὐτῶν, σύν τε οἰμωγῇ προπεμπόντων αὐτὸν ἁπάντων ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἑσπέρας καὶ θαρρεῖν ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν

64 ἐπικελευόντων, ἀναθαρρήσας ὁ Γράκχος ἔτι νυκτὸς τοὺς στασιώτας συναγαγὼν καὶ σημεῖον, εἰ καὶ μάχης δεήσειεν, ὑποδείξας κατέλαβε τοῦ Καπιτωλίου τὸν νεών, ἔνθα χειροτονήσειν ἔμελλον, καὶ τὰ μέσα τῆς ἐκκλη-

65 σίας. ἐνοχλούμενος δ' ὑπὸ τῶν δημάρχων καὶ τῶν πλουσίων, οὐκ ἐώντων ἀναδοθῆναι περὶ αὐτοῦ χειροτονίαν, ἀνέσχε τὸ σημεῖον. καὶ βοῆς ἄφνω παρὰ τῶν συνειδότων γενομένης χεῖρές τε ἦσαν ἤδη τὸ ἀπὸ τοῦδε, καὶ τῶν Γραγχείων οἳ μὲν αὐτὸν ἐφύλαττον οἷά τινες δορυφόροι, οἳ δὲ τὰ ἱμάτια διαζωσάμενοι, ῥάβδους καὶ ξύλα τὰ ἐν χερσὶ τῶν ὑπηρετῶν ἁρπάσαντές τε καὶ διακλάσαντες ἐς πολλά, τοὺς πλουσίους ἐξ-

1 περιμέναι] πεποιηκέναι B 5 ἐπάγων] περιάγων vel περιιὼν ci. Mend. 7 σὺν λογισμῷ] συλλογισμῷ i; offendit Schw. 11 δεδιότος] δεδρακότος ci. Mend. coll. § 146, verbum trad. defendit Kratt p. 61, qui tamen sine causa susp. ὑπὲρ αὐτῶν αὐτῶν scr. Mend. 14 παρακελευόντων ci. Mend., sed cf. Thuc. 3, 82, 5; 4, 28, 3 16 ἀποδείξας a 21 ἐς χεῖράς τε ἦσαν ci. Cob. p. 232, sed cf. V § 572 23 περιζωσάμενοι i 24 ῥάδους (sic) B

133 a.
ἤλαυνον ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, σὺν τοσῷδε ταράχῳ καὶ 66
τραύμασιν, ὡς τούς τε δημάρχους δείσαντας διαφυγεῖν
ἐκ μέσου καὶ τὸν νεὼν τοὺς ἱερέας ἐπικλεῖσαι δρόμον
τε πολλῶν ἄκοσμον εἶναι καὶ φυγὴν καὶ λόγον οὐκ
ἀκριβῆ, τῶν μὲν ὅτι καὶ τοὺς ἄλλους δημάρχους ὁ
Γράκχος παραλύσειε τῆς ἀρχῆς (οὐ γὰρ ὁρωμένων αὐτῶν
εἴκαζον οὕτως), τῶν δ' ὅτι αὐτὸς ἑαυτὸν ἐς τὸ μέλλον
16 δήμαρχον ἄνευ χειροτονίας ἀποφαίνοι. γιγνομένων δὲ 67
τούτων ἡ βουλὴ συνῆλθεν εἰς τὸ τῆς Πίστεως ἱερόν.
καί μοι θαῦμα καταφαίνεται τὸ πολλάκις ἐν τοιοῖσδε φό-
βοις διὰ τῆς αὐτοκράτορος ἀρχῆς διασεσωσμένους τότε
μηδ' ἐπὶ νοῦν τὸν δικτάτορα λαβεῖν, ἀλλὰ χρησιμώ-
τατον τοῖς προτέροις τόδε τὸ ἔργον εὑρεθὲν μηδ' ἐν
μνήμῃ τοῖς πολλοῖς ἄρα γενέσθαι μήτε τότε μήθ'
ὕστερον. κρίναντες δ' ὅσα ἔκριναν ἐς τὸ Καπιτώ- 68
λιον ἀνῄεσαν. καὶ πρῶτος αὐτοῖς ὁ μέγιστος ἀρχιε-
ρεὺς λεγόμενος ἐξῆρχε τῆς ὁδοῦ, Κορνήλιος Σκιπίων
ὁ Νασικᾶς· ἐβόα τε μέγιστον ἕπεσθαί οἱ τοὺς ἐθέλον-
τας σώζεσθαι τὴν πατρίδα καὶ τὸ κράσπεδον τοῦ ἱμα-
τίου ἐς τὴν κεφαλὴν περιεσύρατο, εἴτε τῷ παρασήμῳ

1 ἀπὸ deleri aut ἐκ scribi iussit Mend., sed v. Loesch p. 516, cf. § 138, II § 157. 352. 434. 526, III § 42, IV § 145. 533 6 παραλύσειε Keil, παραλύσει Oi; παραλύει Musgr., vulgo 8 ἀποφαίνει i, vulgo 9 ἱρόν h. l. B, ut saepius etiam alii 10 τὸ] τοὺς vel τὸ ⟨τοὺς⟩ ci. Mend., inut., opinor 17 σκηπίων Oi, const., at Vat. 141 σκιπίων, quod apogr. etiam in Libycis mutaverunt

9 de situ templi Fidei cf. O. Richter, Hermes 18 (1883) p. 115 sq. contra Jordan, Topogr. d. Stadt Rom I, 2 p. 37 adn. 36, quem tamen defendit Hülsen, Festschrift f. H. Kiepert, Berlin 1898 p. 210 sqq. 16 de pontificatu Nasicae cf. Meyer (v. ad § 26) p. 95 adn. 1, quem reprobavit Wilam. p. 77 adn. 1 19 sqq. cf. Meyer p. 95 adn. 2, Wilam. p. 78, Kornemann (v. ad § 26) p. 5

a. C.

*τοῦ σχήματος πλεόνάς οἱ συντρέχειν ἐπισπώμενος, εἴτε
πολέμου τι σύμβολον τοῖς ὁρῶσιν ὡς κόρυθα ποιού-
μενος, εἴτε θεοὺς ἐγκαλυπτόμενος ὧν ἔμελλε δράσειν.*
69 *ἀνελθόντι δὲ ἐς τὸ ἱερὸν καὶ τοῖς Γραχχείοις ἐπιδρα-
μόντι εἶξαν μὲν ὡς κατ' ἀξίωσιν ἀνδρὶ ἀρίστῳ, καὶ
τὴν βουλὴν ἅμα οἱ θεωροῦντες ἐπιοῦσαν· οἳ δὲ τὰ
ξύλα τῶν Γραχχείων αὐτῶν περισπάσαντες ὅσα τε
βάθρα καὶ ἄλλη παρασκευὴ ὡς ἐς ἐκκλησίαν συνενή-
νεκτο, διελόντες ἔπαιον αὐτοὺς καὶ ἐδίωκον καὶ ἐς τὰ*
70 *ἀπόκρημνα κατερρίπτουν. κἀν τῷδε τῷ κυδοιμῷ πολ-
λοί τε τῶν Γραχχείων καὶ Γράκχος αὐτός, εἱλούμενος
περὶ τὸ ἱερόν, ἀνῃρέθη κατὰ τὰς θύρας παρὰ τοὺς
τῶν βασιλέων ἀνδριάντας. καὶ πάντας αὐτοὺς νυκτὸς
ἐξέρριψαν εἰς τὸ ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ.*

71 *οὕτω μὲν δὴ Γράκχος, ὁ Γράκχου τοῦ δὶς ὑπατεύ-* **17**
*σαντος καὶ Κορνηλίας τῆς Σκιπίωνος τοῦ Καρχηδο-
νίους τὴν ἡγεμονίαν ἀφελομένου παῖς, ἀρίστου βουλεύ-
ματος ἕνεκα, βιαίως αὐτῷ προσιών, ἀνῄρητο ἔτι δη-
μαρχῶν ἐν τῷ Καπιτωλίῳ. καὶ πρῶτον ἐν ἐκκλησίᾳ
τόδε μύσος γενόμενον οὐ διέλιπεν, αἰεί τινος ὁμοίου*
72 *γιγνομένου παρὰ μέρος. ἡ δὲ πόλις ἐπὶ τῷ Γράκχου*

2 *τοῖς ὁρῶσιν ὡς κόρυθα* (*κόλυθα* i)] *τοῖς ἀκολουθοῦσι* ci. Mend. ex C, vix recte *τοῖς ὁρῶσιν*] cf. ad § 10 4 sq. *ἀνελθὼν — ἐπιδραμὼν εἴξασιν* Oi, *ἀνελθόντι — ἐπιδραμόντι εἶξαν μὲν* corr. Schw., sed *ἀνελθὼν* et *ἐπιδραμὼν* fortasse possunt teneri. Musgr. lacunam statuit post *ἀρίστῳ* 11 *εἰλούμενος* V 12 *κατὰ*] *παρὰ* i 14 *ἔρριψαν* i 21 *παρὰ μέρος*] *παραμένον* van Geer, De fontibus Plut. in vitis Gracch., Lugd. Bat. 1878, p. 91, perperam

12 *τὸ ἱερόν* non est templum Fidei, ut voluit Marx, Rhein. Mus. 39 (1884) p. 72, sed Iovis Capitolini; eiusdem sunt portae, non areae Capitolinae, ut voluit Jordan, Topogr. d. Stadt Rom *I, 2 p. 64*

φόνῳ διήρητο ἐς λύπην καὶ ἡδονήν, οἱ μὲν οἰκτείροντες 133 a.
αὐτούς τε κἀκεῖνον καὶ τὰ παρόντα ὡς οὐκέτι πολιτείαν, ἀλλὰ χειροκρατίαν καὶ βίαν, οἱ δ' ἐξειργάσθαι σφίσιν ἡγούμενοι πᾶν, ὅσον ἐβούλοντο.

καὶ τάδε μὲν ἦν, ὅτε Ἀριστόνικος Ῥωμαίοις περὶ 73
18 τῆς ἀρχῆς ἐπολέμει τῆς ἐν Ἀσίᾳ· ἀναιρεθέντος δὲ Γράκχου καὶ τελευτήσαντος Ἀππίου Κλαυδίου, ἀντικαθίστανται μὲν ἐς τὸ τὴν γῆν ἅμα τῷ νεωτέρῳ Γράκχῳ 132 a.
διανέμειν Φούλβιος Φλάκκος καὶ Παπίριος Κάρβων, ἀμελούντων δὲ τῶν κεκτημένων αὐτὴν ἀπογράφεσθαι κατηγόρους ἐκήρυττον ἐνδεικνύναι. καὶ ταχὺ πλῆθος 74
ἦν δικῶν χαλεπῶν· ὅση γὰρ ἄλλη πλησιάζουσα τῇδε ἐπέπρατο ἢ τοῖς συμμάχοις ἐπιδιῄρητο, διὰ τὸ τῆσδε μέτρον ἐξητάζετο ἅπασα, ὅπως τε ἐπέπρατο καὶ ὅπως ἐπιδιῄρητο, οὔτε τὰ συμβόλαια οὔτε τὰς κληρουχίας ἔτι ἐχόντων ἁπάντων· ἃ δὲ καὶ εὑρίσκετο, ἀμφίλογα ἦν. ἀναμετρουμένης τε αὐτῆς οἱ μὲν ἐκ πεφυτευμέ- 75
νης καὶ ἐπαύλεων ἐς ψιλὴν μετετίθεντο, οἱ δ' ἐξ ἐνεργῶν ἐς ἀργὸν ἢ λίμνας ἢ τέλματα, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ὡς ἐπὶ δορικτήτοις ἀκριβῆ πεποιημένοι. καὶ τὸ κή- 76
ρυγμα, τὴν ἀνέμητον ἐξεργάζεσθαι τὸν ἐθέλοντα προ-

---

1 οἰκτείροντες constanter scriptum cum ει 3 βίαν ⟨ἀποστρεφόμενοι⟩ vel sim. ex C ci. Mend., sine causa idonea 9 φούλβιος Oi, etiam Vat. 141, const., Φούλουιος scr. Bk. et Mend. 19 οὐδὲ Schw., οὔτε Oi 19 sq. οὐδὲ ἀρχὴν τὴν ⟨ἀπογραφὴν⟩ ὡς ci. Mend., post ἀκριβῆ add. Schw. ⟨τὰ μέτρια⟩, Musgr. ἀκριβῆ ad συμβόλαια rettulit. Malim aut post τὴν ἀρχὴν aut post πεποιημένοι addi ⟨τὴν διανομήν⟩ 20 ὡς om. i 21 ⟨τὸ⟩ τὴν maluit Mend., sed cf. ad § 172 τὸν ἐθέλοντα om. i

---

12 sqq. cf. Meyer (v. ad § 26) p. 92 adn. 2, Mommsen, R. *Staatsr. III, 1 p. 87 adn.* 2

2 a.C.
λέγον, ἐπῆρε πολλοὺς τὰ πλησίον ἐκπονοῦντας τὴν
ἑκατέρας ὄψιν συγχέαι· χρόνος τε ἐπελθὼν ἐνεόχμωσε
77 πάντα. καὶ τὸ τῶν πλουσίων ἀδίκημα καίπερ ὂν
μέγα δυσεπίγνωστον ἦν. καὶ οὐδὲν ἀλλ' ἢ πάντων
ἀνάστασις ἐγίγνετο μεταφερομένων τε καὶ μετοικιζο-
μένων ἐς ἀλλότρια.

78 ταῦτά τε δὴ καὶ τὰς ἐπὶ τούτοις τῶν δικαζόντων **19**
9 a.C. ἐπείξεις οὐ φέροντες οἱ Ἰταλιῶται Κορνήλιον Σκι-
πίωνα, ὃς Καρχηδόνα ἐπόρθησεν, ἠξίουν προστάτην
79 σφῶν ἀδικουμένων γενέσθαι. ὁ δ' ἐς τοὺς πολέμους
αὐτοῖς κεχρημένος προθυμοτάτοις ὑπεριδεῖν τε ὤκνησε
καὶ παρελθὼν εἰς τὸ βουλευτήριον τὸν μὲν Γράκχου
νόμον οὐκ ἔψεγε διὰ τὸν δῆμον σαφῶς, τὴν δὲ τοῦδε
δυσχέρειαν ἐπεξιὼν ἠξίου τὰς δίκας οὐκ ἐπὶ τῶν διαι-
ρούντων ὡς ὑπόπτων τοῖς δικαζομένοις, ἀλλ' ἐφ' ἑτέ-
80 ρων λέγεσθαι. ᾧ δὴ καὶ μάλιστα ἔπεισεν, εἶναι δο-
κοῦντι δικαίῳ· καὶ Τουδιτανὸς αὐτοῖς ὑπατεύων ἐδόθη
δικάζειν. ἀλλ' ὅδε μὲν ἀψάμενος τοῦ ἔργου καὶ τὴν
δυσχέρειαν ἰδὼν ἐπ' Ἰλλυριοὺς ἐστράτευε, πρόφασιν
τήνδε ποιούμενος τοῦ μὴ δικάζειν· οἱ δὲ τὴν γῆν
διανέμοντες, οὐκ ἀπαντῶντος ἐς αὐτοὺς οὐδενὸς ἐς
81 δίκην, ἐπὶ ἀργίας ἦσαν. καὶ μῖσος ἐντεῦθεν ἤρξατο
εἰς τὸν Σκιπίωνα τοῦ δήμου καὶ ἀγανάκτησις, ὅτι
αὐτὸν ἀγαπήσαντες ἐπιφθόνως καὶ πολλὰ τοῖς δυνα-
τοῖς ἐναντιωθέντες ὑπὲρ αὐτοῦ ὕπατόν τε δὶς ἑλό-

---

2 ἐνεώχμωσε Oi, corr. Bk. 8 ἐπείξεις] ἀπειλὰς vel etiam διώξεις ci. Mend., at illud bonum videtur 9 sq. προστάτην post σφῶν ἀδικουμένων i 13 τοῦδε] τοῦ διαγιγνώσκειν vel sim. ci. Mend., τοὔργου Herw. p. 128, sed subaudi τοῦ νόμου 16 λέγεσθαι] γενέσθαι ci. Mend., sed cf. Herw. l. c. 17 τουρδιτανὸς O, τουρδιανὸς iC, corr. Schw. 19 ἐστράτευσε ci. Mend., *cf. praef.*

129

μενοι παρανόμως, ὑπὲρ τῶν Ἰταλιωτῶν ἀντιπεπραχότα
σφίσιν ἑώρων. ταῦτα δ', ὅσοι τοῦ Σκιπίωνος ἦσαν 82
ἐχθροί, κατιδόντες ἐβόων, ὡς λῦσαι τὸν Γράκχου νό-
4 μον ὅλως διεγνωκὼς μέλλοι πολὺν ἐπὶ τῷδε ἔνοπλον
20 φόνον ἐργάσασθαι. ὧν ὁ δῆμος ἀκροώμενος ἐδεδίει, 83
μέχρις ὁ Σκιπίων, ἑσπέρας παραθέμενος ἑαυτῷ δέλτον,
εἰς ἣν νυκτὸς ἔμελλε γράψειν τὰ λεχθησόμενα ἐν τῷ
δήμῳ, νεκρὸς ἄνευ τραύματος εὑρέθη, εἴτε Κορνηλίας
αὐτῷ, τῆς Γράκχου μητρός, ἐπιθεμένης, ἵνα μὴ ὁ
νόμος ὁ Γράκχου λυθείη, καὶ συλλαβούσης ἐς τοῦτο
Σεμπρωνίας τῆς θυγατρός, ἣ τῷ Σκιπίωνι γαμουμένη
διὰ δυσμορφίαν καὶ ἀπαιδίαν οὔτ' ἐστέργετο οὔτ' ἔστερ-
γεν, εἴθ', ὡς ἔνιοι δοκοῦσιν, ἑκὼν ἀπέθανε συνιδών,
ὅτι οὐκ ἔσοιτο δυνατὸς κατασχεῖν ὧν ὑπόσχοιτο. εἰσὶ 84
δ' οἳ βασανιζομένους φασὶ θεράποντας εἰπεῖν, ὅτι αὐ-
τὸν ξένοι δι' ὀπισθοδόμου νυκτὸς ἐπεισαχθέντες ἀπο-
πνίξαιεν καὶ οἱ πυθόμενοι ὀκνήσαιεν ἐξενεγκεῖν διὰ
τὸν δῆμον ὀργιζόμενον ἔτι καὶ τῷ θανάτῳ συνηδόμενον.

---

4 ἔνοπλον] ἐν ὅπλοις i, πολιτικὸν vel etiam ἔμφυλον ci. Mend., hoc non male 5 ἐργάσασθαι] ἐργάσεσθαι scr. Mend., probabiliter, cf. Jahrb. f. cl. Philol. 133 (1886) p. 395, inf. aor. defendebant Loesch p. 521, Kratt p. 27, at solet App. post μέλλω ponere inf. fut. aut praes., inf. aor. non invenitur nisi V § 315, ubi tamen in B legitur inf. fut. 6 μέχρις O (i?), μέχρι vulgo 7 τὰ ⟨ἐσαύριον⟩ λεχθ. exspectavit Mend. 11 γεγαμημένη maluit Mend., cf. praef. 12 ἀπαιδίαν] '*stulticiam* C, i. e. ἀπαιδευσίαν' (Mend.) 15 ⟨τοὺς⟩ θεράποντας maluit Mend., sed cf. Loesch p. 515 et p. 18 17 καὶ οἳ cum ab Schw., ut § 356, concedens tamen etiam οἱ posse ferri; καὶ ⟨αὐτ⟩οὶ ci. Herw. p. 65, contra Schenkl p. 178, ad οἱ πυθ. subaudiens παρὰ τῶν θεραπόντων βασανισθέντων; ὅτι pro οἱ maluit Keil; ⟨τοῦτ'⟩ ad οἱ πυθ. addit Zerdik p. 68

---

8 ἄνευ τραύματος] cf. Kornemann (v. ad § 26) p. 9 sqq.

9 a.C.

85 Σκιπίων μὲν δὴ τεθνήκει καὶ οὐδὲ δημοσίας ταφῆς ἠξιοῦτο, μέγιστα δὴ τὴν ἡγεμονίαν ὠφελήσας· οὕτως ἡ παραυτίκα ὀργὴ τῆς ποτὲ χάριτος ἐπικρατεῖ. καὶ τόδε ὂν τηλικοῦτον οἷα πάρεργον ἐπὶ τῇ Γράκχου 4
86 στάσει συνέπεσε. τὴν δὲ διαίρεσιν τῆς γῆς οἱ κεκτημένοι καὶ ὣς ἐπὶ προφάσεσι ποικίλαις διέφερον ἐπὶ πλεῖστον. καί τινες εἰσηγοῦντο τοὺς συμμάχους ἅπαντας, οἳ δὴ περὶ τῆς γῆς μάλιστα ἀντέλεγον, εἰς τὴν Ῥωμαίων πολιτείαν ἀναγράψαι, ὡς μείζονι χάριτι περὶ τῆς γῆς οὐ 21
87 διοισομένους. καὶ ἐδέχοντο ἄσμενοι τοῦθ' οἱ Ἰταλιῶται, προτιθέντες τῶν χωρίων τὴν πολιτείαν. συνέπρασσέ τε αὐτοῖς ἐς τοῦτο μάλιστα πάντων Φούλβιος Φλάκκος,
5 a.C. ὑπατεύων ἅμα καὶ τὴν γῆν διανέμων. ἡ βουλὴ δ' ἐχαλέπαινε, τοὺς ὑπηκόους σφῶν ἰσοπολίτας εἰ ποιήσονται.
88 καὶ τόδε μὲν τὸ ἐγχείρημα οὕτω διελύθη, καὶ ὁ
4 a.C. δῆμος ἐν ἐλπίδι τέως τῆς γῆς γενόμενος ἠθύμει· ὧδε δὲ αὐτοῖς ἔχουσιν ἀσπάσιος ἐκ τῶν τὴν γῆν διαιρούντων ἐς δημαρχίαν ἐπιφαίνεται Γάιος Γράκχος, ὁ Γράκχου τοῦ νομοθέτου νεώτερος ἀδελφός, ἐς πολὺ μὲν ἡσυχάσας ἐπὶ τῇ τοῦ ἀδελφοῦ συμφορᾷ· πολλῶν δ' αὐτοῦ καταφρονούντων ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, παρήγ-

---

1 ἐτεθνήκει scr. Mend., qui ubique augm. in plusq. restituit; secutus sum consensum codicum, certe iure, si ita hiatum sustuli 2 μέγιστα] μάλιστα B, hoc quoque bonum 3 quod C vertit, ἐπεκράτει, probaverunt Schw. et Mend. 4 ἐπὶ Mend. putabat molestum, iure nisi cum πάρεργον iungas 5 συστάσει O 9 aut ⟨ἐπὶ⟩ μείζονι χάριτι aut μ. χάριτι ⟨ὑπαχθέντες⟩ (immo ὑπαχθέντας) (cf. § 90. 91) ci. Schw., sed saepe invenitur dativus causae, cf. § 141. 386, III § 195. 213, IV § 433 etc. 14 ποιήσαιντο, suprascr. a m. 1 ονται, V 17 ἐκ] εἰς b, εἰ a d, 'i. e. εἰς' (Mend.), cf. Cob. (v. ad. § 3) p. 182 18 ἐς δημαρχίαν deleri voluit Mend., ut videtur, iniuria 21 post αὐτοῦ addi voluit Mend. ⟨διὰ τόδε⟩ vel sim. quid

---

20 ad ἡσυχάσας cf. Meyer (v. ad § 26) p. 95 adn. 3

124a
γειλεν ἐς δημαρχίαν. καὶ περιφανέστατα αἱρεθεὶς εὐ- 89
θὺς ἐπεβούλευε τῇ βουλῇ, σιτηρέσιον ἔμμηνον ὁρί- 123a
σας ἑκάστῳ τῶν δημοτῶν ἀπὸ τῶν κοινῶν χρημάτων,
οὐ πρότερον εἰωθὸς διαδίδοσθαι. καὶ ὃ μὲν ὀξέως 90
οὕτως ἑνὶ πολιτεύματι τὸν δῆμον ὑπηγάγετο, συμπρά-
ξαντος αὐτῷ Φουλβίου Φλάκκου. καὶ εὐθὺς ἐπὶ τῷδε
καὶ ἐς τὸ μέλλον ᾕρητο δημαρχεῖν· καὶ 'γάρ τις ἤδη
νόμος κεκύρωτο, εἰ δήμαρχος ἐνδέοι ταῖς παραγγελίαις,
τὸν δῆμον ἐκ πάντων ἐπιλέγεσθαι.

22 ὁ μὲν δὴ Γάιος Γράκχος οὕτως ἐδημάρχει τὸ δεύτε- 91
ρον· οἷα δ' ἔχων τὸν δῆμον ἔμμισθον, ὑπήγετο καὶ 122a
τοὺς καλουμένους ἱππέας, οἳ τὴν ἀξίωσίν εἰσι τῆς
βουλῆς καὶ τῶν δημοτῶν ἐν μέσῳ, δι' ἑτέρου τοιοῦδε
πολιτεύματος. τὰ δικαστήρια, ἀδοξοῦντα ἐπὶ δωρο- 92
δοκίαις, ἐς τοὺς ἱππέας ἀπὸ τῶν βουλευτῶν μετέφερε,
τὰ ὑπόγυα μάλιστα αὐτοῖς ὀνειδίζων, ὅτι Αὐρήλιος
Κόττας καὶ Σαλινάτωρ καὶ τρίτος ἐπὶ τούτοις Μάνιος
Ἀκύλιος, ὁ τὴν Ἀσίαν ἑλών, σαφῶς δεδωροδοκηκότες
ἀφεῖντο ὑπὸ τῶν δικασάντων οἵ τε πρέσβεις οἱ κατ'
αὐτῶν ἔτι παρόντες σὺν φθόνῳ ταῦτα περιιόντες ἐκε-
κράγεσαν. ἅπερ ἡ βουλὴ μάλιστα αἰδουμένη ἐς τὸν
νόμον ἐνεδίδου· καὶ ὁ δῆμος αὐτὸν ἐκύρου. καὶ μετ- 93

---

2 ἐπεβούλευσε maluit Mend., v. praef. ἔκμηνον, ut videtur, V 8 δημαρχία pro δήμαρχος ci. Zeiss ad h. l.; Mend. exspectavit: εἰ ἐν ταῖς δημαρχίας παραγγελίαις ὁ παραγγελλόντων ἀριθμὸς ἐνδέοι, sed omnia videntur sana 9 ἐκ πάντων] ἐκ τῶν παρόντων vel ὄντων ci. Schw., sed cf. Mommsen, R. Staatsr. I[3] p. 473 adn. 4 16 κορνήλιος libri, corr. Gel. et Schw. 19 sq. κατ' αὐτὸν a

---

8 sq. de re cf. Mommsen (v. supra ad v. 9) et Meyer (v. ad § 26) p. 94 adn. 3; Strachan-Davidson παραγγελία per *errorem pro ἀναγόρευσις* positum esse conicit, non recte

a. C.

*ἠνέχθη μὲν ὧδε ἐς τοὺς ἱππέας ἀπὸ τῆς βουλῆς τὰ
δικαστήρια· φασὶ δὲ κυρωθέντος μὲν ἄρτι τοῦ νόμου
τὸν Γράκχον εἰπεῖν, ὅτι ἀθρόως τὴν βουλὴν καθῃρήκοι,
τοῦ δ' ἔργου προϊόντος ἐς πεῖραν μειζόνως ἔτι ἐκφα-*
94 *νῆναι τὸ ἔπος τὸ Γράκχου. τό τε γὰρ δικάζειν αὐτοὺς
Ῥωμαίοις καὶ Ἰταλιώταις ἅπασι καὶ αὐτοῖς βουλευταῖς,
ἐπὶ παντὶ μέτρῳ, χρημάτων τε πέρι καὶ ἀτιμίας καὶ
φυγῆς, τοὺς μὲν ἱππέας οἷά τινας ἄρχοντας αὐτῶν
ὑπερεπῆρε, τοὺς δὲ βουλευτὰς ἴσα καὶ ὑπηκόους ἐποίει.*
95 *συνιστάμενοί τε τοῖς δημάρχοις οἱ ἱππεῖς ἐς τὰς χειρο-
τονίας καὶ ἀντιλαμβάνοντες παρ' αὐτῶν, ὅ τι θέλοιεν,
ἐπὶ μέγα φόβου τοῖς βουλευταῖς ἐχώρουν· ταχύ τε
περιῆν ἀνεστράφθαι τὸ κράτος τῆς πολιτείας, τὴν μὲν
ἀξίωσιν μόνην ἔτι τῆς βουλῆς ἐχούσης, τὴν δὲ δύνα-*
96 *μιν τῶν ἱππέων. προϊόντες γὰρ οὐκ ἐδυνάστευον
μόνον, ἀλλὰ καὶ σαφῶς ἐνύβριζον τοῖς βουλευταῖς
παρὰ τὰς δίκας. τήν τε δωροδοκίαν μεταλαβόντες καὶ
γευσάμενοι καὶ οἵδε κερδῶν ἀθρόων αἰσχρότερον ἔτι*
97 *καὶ ἀμετρότερον αὐτοῖς ἐχρῶντο. κατηγόρους τε ἐνε-
τοὺς ἐπὶ τοῖς πλουσίοις ἐπήγοντο καὶ τὰς τῶν δωρο-
δοκιῶν δίκας, συνιστάμενοι σφίσιν αὐτοῖς καὶ βιαζό-
μενοι, πάμπαν ἀνῄρουν, ὡς καὶ τὸ ἔθος ὅλως τῆς τοι-
ᾶσδε εὐθύνης ἐπιλιπεῖν καὶ στάσιν ἄλλην τὸν δικα-
στικὸν νόμον οὐκ ἐλάσσω τῶν προτέρων ἐς πολὺ
παρασχεῖν.*

---

1 *ἀπὸ τῆς βουλῆς ἐς τοὺς ἱππέας* V 2 *μὲν* om. i 3 *καθηρήκει* Vi 5 *τὸ γράγχου* B, *τοῦ γράγχου* ceteri 8 *αὐτῶν*] *πάντων* ci. Mend., sine causa 15 *γὰρ*] *δὲ* ci. idem, non recte 17 *τήν τε*] *τὴν δὲ* i 20 *ἐπὶ τοῖς πλ. ἐπήγοντο*] *τοῖς πλ. ἐπῆγον* ci. Mend., inut. *τῶν* idem delendum putavit 21 ⟨*ἐν*⟩ *σφίσιν αὐτοῖς* ci. Mend., concedens tamen *dativum posse ferri:* 'invicem se adiuvantes' 23 *ἀπολιπεῖν*, *ἐπι suprascr.* a m. 1, V 23 sq. *τῶν δικαστικῶν νόμων* iC

122a.C.

23 ὁ δὲ Γράκχος καὶ ὁδοὺς ἔτεμνεν ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν 98
μακράς, πλῆθος ἐργολάβων καὶ χειροτεχνῶν ὑφ' ἑαυτῷ
ποιούμενος, ἑτοίμων ἐς ὅ τι κελεύοι, καὶ ἀποικίας ἐσ-
ηγεῖτο πολλάς. καὶ τοὺς Λατίνους ἐπὶ πάντα ἐκάλει τὰ 99
Ῥωμαίων, ὡς οὐκ εὐπρεπῶς συγγενέσι τῆς βουλῆς ἀντι-
στῆναι δυναμένης· τῶν τε ἑτέρων συμμάχων, οἷς οὐκ
ἐξῆν ψῆφον ἐν ταῖς Ῥωμαίων χειροτονίαις φέρειν, ἐδί-
δου φέρειν ἀπὸ τοῦδε ἐπὶ τῷ ἔχειν καὶ τούσδε ἐν
ταῖς χειροτονίαις τῶν νόμων αὐτῷ συντελοῦντας. ἐφ' 100
ᾧ δὴ μάλιστα ἡ βουλὴ διαταραχθεῖσα τοὺς ὑπάτους
ἐκέλευσε προγράψαι μηδένα τῶν οὐ φερόντων ψῆφον
ἐπιδημεῖν τῇ πόλει μηδὲ προσπελάζειν ἀπὸ τεσσαρά-
κοντα σταδίων παρὰ τὴν ἐσομένην περὶ τῶνδε τῶν
νόμων χειροτονίαν. Λίβιόν τε Δροῦσον, ἕτερον δήμαρ- 101
χον, ἔπεισε κωλῦσαι τοὺς Γράκχου νόμους, οὐκ ἐπι-
λέγοντα τῷ δήμῳ τὰς αἰτίας· δέδοται δὲ τῷ κωλύοντι
μηδ' ἐπιλέγειν. ἔδωκαν δ' αὐτῷ καὶ φιλανθρωπεύ-
σασθαι τὸν δῆμον δώδεκα ἀποικίαις· ᾧ δὴ καὶ μάλιστα
ὁ δῆμος ἡσθεὶς τῶν Γράκχου νόμων κατεφρόνησεν.

24 ὃ δὲ τοῦ δημοκοπήματος ἐκπεσὼν ἐς Λιβύην ἅμα 102
Φουλβίῳ Φλάκκῳ, κἀκείνῳ μεθ' ὑπατείαν διὰ τάδε
δημαρχεῖν ἑλομένῳ, διέπλευσεν, ἐψηφισμένης κατὰ δό-
ξαν εὐκαρπίας ἐς Λιβύην ἀποικίας καὶ τῶνδε αὐτῶν
οἰκιστῶν ἐπίτηδες ᾑρημένων, ἵνα μικρὸν ἀποδημούν-
των ἀναπαύσαιτο ἡ βουλὴ τῆς δημοκοπίας. οἳ δὲ τῇ 103

1 ἔτεμεν a 4 τὰ O, τῶν i, unde dubitanter τὰ τῶν ci. Schw 9 αὑτῷ Oi, corr. Bk. 14 λίβιον Oi, const., Λίουιον scr. Bk. et Mend. Δροῦσσον B 15 ἔπεισαν ci. Mend., certe ex usu Appiani 17 μηδὲν conicio 21 διὰ τάδε] διὰ τόδε? cf. § 152, om. C

4 sqq. cf. C. I. L. II p. 256 n. 1964, LIII 11 est lex *Fannia, cf. Plut. C. Gracch.* c. 12

122 a. C.
ἀποικίᾳ τὴν πόλιν διέγραφον, ἔνθα ποτὲ ἦν ἡ Καρχη-
δονίων, οὐδὲν φροντίσαντες, ὅτι Σκιπίων αὐτήν, ὅτε
104 κατέσκαπτεν, ἐπηράσατο ἐς ἀεὶ μηλόβοτον εἶναι. δι-
έγραφον δ' ἐς ἑξακισχιλίους ἀντὶ ἐλαττόνων τῶν ὄντων
ἐν τῷ νόμῳ, ὡς καὶ τῷδε τὸν δῆμον ὑπαξόμενοι. ἐπαν-
ελθόντες τε ἐς Ῥώμην συνεκάλουν ἐξ ὅλης Ἰταλίας
105 τοὺς ἑξακισχιλίους. ἐπιστειλάντων δὲ τῶν ἐν Λιβύῃ
τὴν πόλιν ἔτι διαγραφόντων, ὅτι λύκοι τοὺς ὅρους
Γράκχου τε καὶ Φουλβίου διέρριψαν ἀνασπάσαντες,
καὶ τῶν μάντεων τὴν ἀποικίαν ἡγουμένων ἀπαίσιον,
121 a. C. ἡ μὲν βουλὴ προέγραφεν ἐκκλησίαν, ἐν ᾗ τὸν νόμον
106 ἔμελλε τὸν περὶ τῆσδε τῆς ἀποικίας λύσειν· ὁ δὲ Γράκ-
χος καὶ ὁ Φούλβιος, ἐπεὶ καὶ τοῦδε ἐξέπιπτον, μεμη-
νόσιν ἐοικότες ἐψεῦσθαι τὴν βουλὴν ἔφασκον περὶ
τῶν λύκων. οἵ τε θρασύτατοι τῶν δημοτῶν αὐτοῖς
συνελάμβανον, ἐγχειρίδια φέροντες ἐς τὸ Καπιτώλιον,
107 οὗ περὶ τῆς ἀποικίας ἐκκλησιάσειν ἔμελλον. ἤδη δὲ 25
τοῦ δήμου συνειλεγμένου καὶ Φουλβίου τι περὶ τού-
των ἀρχομένου λέγειν, ὁ Γράκχος ἀνέβαινεν ἐς τὸ
Καπιτώλιον ὑπὸ τῶν συνθεμένων δορυφορούμενος.
108 ἐνοχλούμενος δ' ὑπὸ τοῦ συνειδότος ὡς ἐπὶ ἀλλοκότοις
βουλεύμασι τὴν μὲν σύνοδον τῆς ἐκκλησίας ἀπέκλινεν,
ἐς δὲ τὴν στοὰν παρελθὼν διεβάδιζεν, ἐφεδρεύων
109 τοῖς ἐσομένοις. καὶ αὐτὸν οὕτως ἔχοντα θορύβου

---

4 *τῶν ὄντων* om. iC, Mend. ci. *ἀντὶ ͵ε* (vel *͵γ*) *τῶν ὄντων*, non probabiliter 18 *τι* om. V 22 *ἐξέκλινεν* ci. Mend., sed cf. quae de *ἀπὸ* et *ἐκ* dixi ad § 65, item *ἀπολείπω* et *ἐκλείπω* (cf. ad IV § 322), *ἀποτέμνω* et *ἐκτέμνω* (cf. ad I § 328) promiscue usurpantur 23 *ἐβάδιζεν* i 24 *τοῖς ἐσομ.*] *παρεσομένοις* i

---

13 sqq. cf. Meyer (v. ad § 26) p. 94 sq. et ibid. adn. 1 et *G. Busolt, Jahrb. f.* cl. Philol. 141 (1890) p. 335

121a.

*κατιδὼν δημότης ἀνὴρ Ἀντύλλος ἐν τῇ στοᾷ θύων,
ἐμβαλὼν τὴν χεῖρα, εἴτε τι πυθόμενος ἢ ὑποπτεύων
ἢ ἄλλως ἐς τὸν λόγον ὑπαχθείς, ἠξίου φείσασθαι τῆς
πατρίδος. ὁ δὲ μᾶλλόν τε θορυβηθεὶς καὶ δείσας ὡς* 110
*κατάφωρος ἐνέβλεψεν αὐτῷ δριμύ· καί τις τῶν παρόν-
των, οὔτε σημείου τινὸς ἐπαρθέντος οὔτε προστάγμα-
τός πω γεγονότος, ἐκ μόνης τῆς ἐς τὸν Ἀντύλλου
Γράκχου δριμύτητος εἰκάσας ἤδη τὸν καιρὸν ἥκειν
καὶ χαριεῖσθαί τι τῷ Γράκχῳ δόξας πρῶτος ἀρξάμενος
ἔργου, τὸ ἐγχειρίδιον ἐπισπάσας διαχρῆται τὸν Ἀντύλ-
λον. βοῆς δὲ γενομένης καὶ σώματος ὀφθέντος ἐν* 111
*μέσῳ νεκροῦ πάντες ἐκ τοῦ ἱεροῦ κατεπήδων σὺν
ὁμοίου κακοῦ φόβῳ. Γράκχος δ' ἐς τὴν ἀγορὰν παρελ-
θὼν ἐβούλετο μὲν αὐτοῖς ἐκλογίσασθαι περὶ τοῦ γεγο-
νότος· οὐδενὸς δ' αὐτὸν οὐδ' ὑφισταμένου, ἀλλ' ὡς* 112
*ἐναγῆ πάντων ἐκτρεπομένων, ὁ μὲν Γράκχος καὶ ὁ Φλάκ-
κος ἀπορούμενοι καὶ τὸν καιρὸν ὧν ἐβουλεύοντο ⟨διὰ
τὸ⟩ φθάσαι τὴν ἐγχείρησιν ἀπολωλεκότες ἐς τὰς οἰκίας
διέτρεχον, καὶ οἱ συνθέμενοι αὐτοῖς συνῄεσαν ἐς αὐ-
τάς, τὸ δ' ἄλλο πλῆθος ἐκ μέσων νυκτῶν ὡς ἐπὶ
δή τινι κακῷ τὴν ἀγορὰν προκατελάμβανον. καὶ ὃς* 113
*ἐπεδήμει τῶν ὑπάτων, Ὀπίμιος, διέτασσε μέν τινας
ἐνόπλους ἐς τὸ Καπιτώλιον ἅμα ἕῳ συνιέναι καὶ τὴν
βουλὴν διὰ κηρύκων συνεκάλει, αὐτὸς δ' εν μέσῳ πάν-
των ἐν τῷ νεῷ τῶν Διοσκούρων ἐφήδρευε τοῖς ἐσομένοις.*

---

1 *Ἀντύλος* b et Wannowski, Ant. Rom. p. 91, *Attilius* C, *Κόιντος Ἀντύλλιος* Plut. C. Gracch. c. 13 sq., nomen varie corruptum est in codicibus auctoris de viris illustr. c. 65. Ad nomen *Ἀντύλλος* cf. E. Schwabe, Leipz. Stud. 4 (1881) p. 73 adn. 2 et Gardthausen, Augustus II, 1 p. 238, 3   3 *ἢ ἄλλων* d   5 *ἐνέβλεψεν* Nauck, *ἐσέβλεψεν* O, *ἔβλεψεν* i   13 sq. *εἰσελθὼν* i   18 ⟨*διὰ τὸ*⟩ *φθάσαι* Schw., ⟨*τῷ*⟩ *φθ.* ci. Schenkl p. 175, hoc quoque bonum; *aliud latere ci.* Mend.   23 *ἐν ὅπλοις* i   25 *ναῷ* i

1a. C.
114 τάδε ἦν τοιάδε. ἡ μὲν βουλὴ Γράκχον καὶ Φλάκ- 26
κον ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐς ἀπολογίαν ἐς τὸ βουλευτή-
ριον ἐκάλουν, οἱ δὲ σὺν ὅπλοις ἐξέθεον ἐπὶ τὸν
Ἀβεντῖνον λόφον, ἐλπίσαντες, εἰ τόνδε προλάβοιεν,
ἐνδώσειν πρὸς τὰς συνθήκας αὐτοῖς τι τὴν βουλήν.
115 διαθέοντές τε τοὺς θεράποντας συνεκάλουν ἐπ' ἐλευ-
θερίᾳ. καὶ τῶνδε μὲν οὐδεὶς ὑπήκουεν, αὐτοὶ δέ,
σὺν ὅσοις εἶχον ἀμφ' αὐτούς, τὸ Ἀρτεμίσιον κατα-
λαβόντες ἐκρατύνοντο καὶ Κόιντον Φλάκκου παῖδα
ἐς τὴν βουλὴν ἔπεμπον, δεόμενοι διαλλαγῶν τυχεῖν
καὶ βιοῦν μεθ' ὁμονοίας. οἱ δ' ἐκέλευον αὐτοὺς ἀπο-
θεμένους τὰ ὅπλα ἥκειν εἰς τὸ βουλευτήριον καὶ λέγειν,
116 ὅ τι θέλοιεν, ἢ μηκέτι πέμπειν μηδένα. τῶν δ' αὖθις
τὸν Κόιντον ἐπιπεμψάντων, τόνδε μὲν Ὀπίμιος ὁ ὕπα-
τος διὰ τὴν προαγόρευσιν, ὡς οὐκέτι πρεσβευτὴν ὄντα,
συνελάμβανε, τοῖς δὲ περὶ τὸν Γράκχον τοὺς ὡπλισμέ-
117 νους ἐπέπεμπεν. καὶ Γράκχος μὲν διὰ τῆς ξυλίνης
γεφύρας ἐς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ καταφυγὼν ἐς ἄλσος
τι μεθ' ἑνὸς θεράποντος ὑπέσχε τῷ θεράποντι τὴν
118 σφαγὴν καταλαμβανόμενος· Φλάκκου δ' ἐς ἐργαστή-
ριον ἀνδρὸς γνωρίμου καταφυγόντος, οἱ μὲν διώκοντες,
τὴν οἰκίαν οὐκ εἰδότες, ὅλον ἐμπρήσειν τὸν στενω-
πὸν ἠπείλουν, ὁ δ' ὑποδεξάμενος αὐτὸς μὲν ὤκνησε
μηνῦσαι τὸν ἱκέτην, ἑτέρῳ δὲ προσέταξε μηνῦσαι. καὶ

---

1 τάδε] τὰ δὲ Oi; καὶ τάδε μὲν ἦν τοιάδε, ἡ ⟨δὲ⟩ βουλὴ cum Schw. scr. Mend. An τάδε ἦν τοιάδε ⟨καὶ⟩ ἡ μὲν βουλὴ? 4 ἀβεντῖνον Oi, Ἀουεντῖνον scr. Bk. et Mend., ἀνεντῖνος exstat Bas. 1b, 2 (fr. 1, 2 edit. Mend.) 5 αὐτοῖς Oi, corr. Mend. τι om. i 15 διὰ] κατὰ ci. Nauck, perperam 17 ἐπέπεμπε Schw., ἔπεμπε Oi 20 καταλαμβανόμενος] cf. Plut. C. Gracch. c. 17 init. 24 pro priore μηνῦσαι ci. Mend. προδοῦναι vel *sim. quid, sed cf.* Radermacher, Gött. gel. Anz. 1899 p. 718

121 a. C.

συλληφθεὶς ὁ Φλάκκος ἀνῃρέθη. Γράκχου μὲν δὴ καὶ 119
Φλάκκου τὰς κεφαλὰς ἔφερόν τινες Ὀπιμίῳ, καὶ αὐτοῖς ὁ Ὀπίμιος ἰσοβαρὲς χρυσίον ἀντέδωκεν· ὁ δὲ δῆμος αὐτῶν τὰς οἰκίας διήρπαξε, καὶ τοὺς συμφρονήσαντας ὁ Ὀπίμιος συλλαβὼν ἐς τὴν φυλακὴν ἐνέβαλέ τε καὶ ἀποπνιγῆναι προσέταξε. Κοΐντῳ δὲ τῷ Φλάκκου παιδὶ 120
συνεχώρησεν ἀποθανεῖν, ὡς θέλοι, καὶ τὴν πόλιν ἐπὶ τοῖς φόνοις ἐκάθαιρεν. ἡ δὲ βουλὴ καὶ νεὼν Ὁμονοίας αὐτὸν ἐν ἀγορᾷ προσέταξεν ἐγεῖραι.

27 καὶ ἡ στάσις ἡ τοῦ δευτέρου Γράκχου ἐς τάδε 121
ἔληγε· νόμος τε οὐ πολὺ ὕστερον ἐκυρώθη τὴν γῆν, *post 12[1] a. C.*
ὑπὲρ ἧς διεφέροντο, ἐξεῖναι πιπράσκειν τοῖς ἔχουσιν· ἀπείρητο γὰρ ἐκ Γράκχου τοῦ προτέρου καὶ τόδε. καὶ εὐθὺς οἱ πλούσιοι παρὰ τῶν πενήτων ἐωνοῦντο, ἢ ταῖσδε ταῖς προφάσεσιν ἐβιάζοντο. καὶ περιῆν ἐς 122
χεῖρον ἔτι τοῖς πένησι, μέχρι Σπούριος Θόριος δημαρχῶν εἰσηγήσατο νόμον, τὴν μὲν γῆν μηκέτι διανέμειν, ἀλλ' εἶναι τῶν ἐχόντων, καὶ φόρους ὑπὲρ αὐτῆς τῷ δήμῳ κατατίθεσθαι καὶ τάδε τὰ χρήματα χωρεῖν ἐς διανομάς. ὅπερ ἦν μέν τις τοῖς πένησι παρηγορία

---

3 ὁ ante Ὀπίμιος om. i 4 διήρπαξε ad 8 ἐκάθηρεν scr. Mend., fort. recte 14 εὐθὺς] αὖθις a 15 ταῖσδε ταῖς] ταῖς καὶ ταῖς ci. Schw., bene, πλασταῖς Emperius, Philol. 10 (1855) p. 244; cf. Lib. c. 108 περιῆν] περιῄει ci. Schw. (cf. § 28), περιῆλθε vel περιῆκε Emperius l. c. (cf. § 159, IV § 214 etc.) 16 Σπόριος cum V scr. Mend. Θόριος Hotmanus, operum t. III p. 236, βόριος BCi, βούριος V 20 ὅπερ] ἥπερ ci. Cob. p. 232, at cf. Krüger, Gr. Sprachl.[5] § 61, 8, 9

---

1 sq. cf. Kornemann (v. ad § 26) p. 16 16 sqq. priorum commenta v. apud Rein, Paulys Realencycl. VI, 1 p. 263 sq., e recentioribus cf. imprimis Mommsen C. I. L. I p. 76 sq., Voigt (v. ad § 26) p. 256 sq., qui Hotmani coniecturam probant, et contra eos C. Neumann, Gesch. Roms I p. 265 sq., de tempore *cf. post alios Kornemann* (v. ad § 26) p. 52 sq.

ost 121 a. C. διὰ τὰς διανομάς, ὄφελος δ' οὐδὲν ἐς πολυπληθίαν. 123 ἅπαξ δὲ τοῖς σοφίσμασι τοῖσδε τοῦ Γρακχείου νόμου παραλυθέντος, ἀρίστου καὶ ὠφελιμωτάτου, εἰ ἐδύνατο πραχθῆναι, γενομένου, καὶ τοὺς φόρους οὐ πολὺ ὕστερον διέλυσε δήμαρχος ἕτερος, καὶ ὁ δῆμος ἀθρόως 124 ἁπάντων ἐξεπεπτώκει. ὅθεν ἐσπάνιζον ἔτι μᾶλλον ὁμοῦ πολιτῶν τε καὶ στρατιωτῶν καὶ γῆς προσόδου καὶ 18 a. C. διανομῶν καὶ νομῶν, πεντεκαίδεκα μάλιστα ἔτεσιν ἀπὸ τῆς Γράκχου νομοθεσίας, ἐπὶ δίκαις ἐν ἀργίᾳ γεγονότες.

125 τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ Σκιπίων ὕπατος καθεῖλε τὸ 2(θέατρον, οὗ Λεύκιος Κάσσιος ἦρκτο (καὶ ἤδη που τέλος ἐλάμβανεν), ὡς καὶ τόδε στάσεων ἄρξον ἑτέρων ἢ οὐ χρήσιμον ὅλως Ἑλληνικαῖς ἡδυπαθείαις Ῥωμαίους 126 ἐθίζεσθαι. τιμητὴς δὲ Κόιντος Καικίλιος Μέτελλος 12 a. C. Γλαυκίαν τε βουλεύοντα καὶ Ἀπουλήιον Σατορνῖνον δεδημαρχηκότα ἤδη τῆς ἀξιώσεως παρέλυεν, αἰσχρῶς

1 ἐς πολυπληθίαν susp. Mend., sine causa idonea 3 sq. Nauck post ἀρίστου, Mend. ante γενομένου add. ⟨ἂν⟩ 8 καὶ νόμων libri, del. Musgr., assentiente Rudorff, Zeitschr. f. geschichtl. Rechtswiss. 10 (1842) p. 38, qui tamen addit hoc loco: ⟨ἦσαν δὲ οἱ τὴν γῆν διανέμοντες⟩. Schw. aut excidisse aliquid aut καὶ νομῶν scribendum putavit, quocum hoc probaverunt A. Kiene, Der röm. Bundesgenossenkrieg, Leipz. 1845, p. 131, Mommsen (v. ad § 122); verba καὶ γῆς — νόμων posse intellegi negat Meyer (v. ad § 26) p. 93, de tota enuntiatione inde ab ὅθεν desperavit Mend., alii alia. Recepi καὶ νομῶν neque quicquam aliud puto mutandum; ἐπὶ δίκαις est 'propter lites' 11 σκιπίων i C, Liv. epit. 48, Val. Max. 2, 4, 2; καὶ πίων B V, unde καιπίων A, et item Vell. 1, 15, 3, quod retinebat F. Schöll, Rhein. Mus. 53 (1898) p. 512 sq., non recte, opinor. De anachronismo v. Schw. t. III p. 692 12 Λεύκιος] immo Γάιος, cf. de Boor, Fasti censor. p. 20 15 κεκίλιος codices, const. fere 17 δημαρχοῦντα V

2 sq. est lex agraria C. I. L. I p. 75 n. 200, cf. ad § 122
17 δεδημαρχηκότα] cf. Mommsen, R. Staatsr. III, 2 p. 862

102 a.
βιοῦντας, οὐ μὴν ἐδυνήθη· ὁ γάρ οἱ συνάρχων οὐ
συνέθετο. μικρὸν οὖν ὕστερον ὁ Ἀπουλήιος ὡς ἀμυ- 127
νούμενος τὸν Μέτελλον ἐς ἑτέραν παρήγγελλε δημαρ- 101 a.
χίαν, φυλάξας στρατηγοῦντα τὸν Γλαυκίαν καὶ τῆσδε
τῶν δημάρχων τῆς χειροτονίας προεστῶτα. Νώνιος
μὲν οὖν, ἐπιφανὴς ἀνήρ, ἔς τε τὸν Ἀπουλήιον παρ-
ρησίᾳ χρώμενος καὶ Γλαυκίαν ἐξονειδίζων δήμαρχος
ἀπεδείχθη. δείσαντες δ' ὁ Γλαυκίας καὶ ὁ Ἀπουλήιος, 128
μὴ δημαρχῶν αὐτοὺς ἀμύναιτο, ὄχλον ἀνδρῶν εὐθὺς
ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀπιόντι ἐπιπέμπουσι σὺν θορύβῳ
καὶ ἔς τι πανδοχεῖον συμφυγόντα κατεκέντησαν. τοῦ
δὲ πάθους οἰκτροῦ καὶ δεινοῦ φανέντος οἱ περὶ τὸν
Γλαυκίαν, οὔπω τοῦ δήμου συνελθόντος, ἅμ' ἕῳ χειρο-
τονοῦσι δήμαρχον τὸν Ἀπουλήιον. καὶ τὸ μὲν Νω- 129
νίου πάθος ὧδε ἐσιγήθη διὰ τὴν δημαρχίαν Ἀπου-
19 ληίου, δεδιότων αὐτὸν ἔτι ἐξελέγχειν· ἐξηλάθη δὲ καὶ 100 a.
Μέτελλος ὑπ' αὐτῶν, προσλαβόντων Γάιον Μάριον
ἕκτην ἄρχοντα ὑπατείαν, ἐχθρὸν ἀφανῆ τοῦ Μετέλλου.
καὶ συνέπραξαν ὧδε ἅπαντες ἀλλήλοις. ὁ μὲν Ἀπου- 130
λήιος νόμον ἐσέφερε διαδάσασθαι γῆν, ὅσην ἐν τῇ

5 τῶν δημάρχων spuria putavit Mend., sed oppositum videtur participio στρατηγοῦντα 5 et 14 sq. νόνιος et νονίου V; nomen est dubium. Borgh. VII p. 306 de marito sororis Sullae cogitat (Plut. Sulla c. 10) 9 αὐτοὺς maluit Mend. 11 πανδοχεῖον O i, aliis locis etiam πανδοκεῖον, quam formam semper praetulit Mend. συνεκέντησαν O, vulgo. Fort. scribendum fuit καταφυγόντα συνεκέντησαν, cf. Mithr. c. 7 12 *miserantibus omnibus* C, unde ci. Mend. ⟨πᾶσι⟩ φανέντος, inut. 17 προλαβόντων B 18 ἄγοντα V ἀφανῆ] ἐμφανῆ ci. Mend. 20 ὅση B

4 sq. cf. Mommsen l. c. I³ p. 518 adn. 4 et p. 141; contra eum non recte videtur disputasse K. Niemeyer, Jahrb. f. cl. Philol. 149 (1894) p. 71 sq., nec magis probaverim, quae de h. l. dicit Bardey, *Das sechste Consulat* d. Marius, Progr. Nauen 1883 p. 13

00 a. C.
νῦν ὑπὸ Ῥωμαίων καλουμένῃ Γαλατίᾳ Κίμβροι γένος
Κελτῶν κατειλήφεσαν, καὶ αὐτοὺς ὁ Μάριος ἔναγχος
ἐξελάσας τὴν γῆν ὡς οὐκέτι Γαλατῶν ἐς Ῥωμαίους
131 περιεσπάκει. προσέκειτο δέ, εἰ κυρώσειε τὸν νόμον
ὁ δῆμος, τὴν βουλὴν πένθ' ἡμέραις ἐπομόσαι πεισθή-
σεσθαι τῷ νόμῳ, ἢ τὸν οὐκ ὀμόσαντα μήτε βουλεύειν
καὶ ὀφλεῖν τῷ δήμῳ τάλαντα εἴκοσιν, ὑπονοοῦντες
οὕτως ἄλλους τε τῶν δυσχεραινόντων ἀμυνεῖσθαι καὶ
Μέτελλον ὑπὸ φρονήματος οὐκ ἐνδώσοντα ἐς τὸν ὅρ-
132 κον. ὁ μὲν δὴ νόμος ὧδε εἶχεν, καὶ ὁ Ἀπουλήιος ἡμέ-
ραν αὐτοῦ τῇ δοκιμασίᾳ προυτίθει καὶ περιέπεμπε
τοὺς ἐξαγγέλλοντας τοῖς οὖσιν ἀνὰ τοὺς ἀγρούς, οἷς
δὴ καὶ μάλιστ' ἐθάρρουν ὑπεστρατευμένοις Μαρίῳ.
πλεονεκτούντων δ' ἐν τῷ νόμῳ τῶν Ἰταλιωτῶν ὁ δῆ-
133 μος ἐδυσχέραινε. καὶ στάσεως ἐν τῇ κυρίᾳ γενομένης, 30
ὅσοι μὲν ἐκώλυον τῶν δημάρχων [τοὺς νόμους], ὑβρι-
ζόμενοι πρὸς τοῦ Ἀπουληίου κατεπήδων ἀπὸ τοῦ βή-
ματος, ὁ δὲ πολιτικὸς ὄχλος ἐβόα ὡς γενομένης ἐν
ἐκκλησίᾳ βροντῆς, ὅθεν οὐ θέμις ἐστὶ Ῥωμαίοις οὐδὲν
134 ἔτι κυροῦν. βιαζομένων δὲ καὶ ὣς τῶν περὶ τὸν
Ἀπουλήιον οἱ πολιτικοὶ τά τε ἱμάτια διαζωσάμενοι
καὶ τὰ προστυχόντα ξύλα ἁρπάσαντες τοὺς ἀγροίκους
διέστησαν. οἳ δ' αὖθις ὑπὸ τοῦ Ἀπουληίου συγκαλού-

---

5 ἐπομόσαι] aut ὀμόσαι aut ἐπ⟨ελθοῦσαν⟩ ὀμόσαι coll. Plut. Mar. c. 29 (τὴν σύγκλητον ὀμόσαι προσελθοῦσαν) ci. Mend., cf. ad § 33 7 ὄφλειν Oi, const., corr. Bk. ὑπονοοῦντες sc. ἅπαντες, cf. § 130; ἐπινοοῦντες scr. Mend. 8 ἀμύνασθαι maluit Mend. 9 ἐς (in B ex corr.) O, πρὸς i 12 ἐξαγγελοῦντας scr. Mend., sed cf. praef. 16 'τὸν νόμον ex Appiani quidem narratione exspectabas, quamvis Saturninus plures leges eodem tempore promulgaverit, v. Lange, R. Altert. III² p. 78' (Mend.), del. Keil 18 sq. turbata ratus Mend. ἐν ἐκκλησίᾳ *ponebat post* ἔτι et ὅθεν suspectavit; C pervertit locum *19* ὅθεν *om. B*

100 a

μενοι μετὰ ξύλων καὶ οἵδε τοῖς ἀστικοῖς ἐπῄεσαν καὶ
βιασάμενοι τὸν νόμον ἐκύρωσαν. κυρωθέντος δ' αὐ- 135
τίκα Μάριος οἷα ὕπατος τῇ βουλῇ προυτίθει σκοπεῖν
περὶ τοῦ ὅρκου· καὶ τὸν Μέτελλον εἰδὼς στερρόν τε
τῇ γνώμῃ καὶ βέβαιον ἐφ' ὅ τι φρονήσειεν ἢ εἰπεῖν
φθάσειεν, ἐτίθει πρῶτος ἐς μέσον τὴν γνώμην τὴν
ἑαυτοῦ μετ' ἐνέδρας καὶ ἔλεγεν, ὡς οὔποτε τὸν ὅρκον
ἑκὼν τόνδε αὐτὸς ὀμόσει. συναποφηναμένου δὲ ταῦτα
καὶ τοῦ Μετέλλου καὶ τῶν ἄλλων αὐτοὺς ἐπαινεσάν-
των, ὁ Μάριος διέλυσε τὴν βουλήν. εἶτα τῆς πέμ- 136
πτης ἡμέρας, ἣ τῷ ὅρκῳ τελευταία κατὰ τὸν νόμον
ἦν, ἀμφὶ δεκάτην ὥραν αὐτοὺς κατὰ σπουδὴν συν-
αγαγὼν ἔφη τὸν δῆμον ἐσπουδακότα περὶ τὸν νόμον
δεδιέναι, μηχανὴν δ' ὁρᾶν καὶ σόφισμα τοιόνδε· ὀμό-
σειν γάρ, ᾗ νόμος ἐστί, τῷδε πεισθήσεσθαι τῷ νόμῳ,
καὶ νῦν μὲν οὕτω διασκεδᾶν τοὺς ἀπὸ τῶν ἀγρῶν
ἐνηδρευμένους, ὕστερον δ' οὐ δυσχερῶς ἐπιδείξειν,
ὅτι οὐκ ἔστι νόμος ὁ πρὸς βίαν τε καὶ βροντῆς ὠνο-
31 *μασμένης κεκυρωμένος παρὰ τὰ πάτρια. ταῦτα δ'* 137
εἰπὼν καὶ τέλος οὐδὲν ἀναμείνας, πάντων ἔτι σιωπών-
των ὑπ' ἐκπλήξεως ἐπὶ τῇ ἐνέδρᾳ καὶ τῷ χρόνῳ δεδα-
πανημένῳ, οὐδ' ἐνθυμηθῆναί τι παρασχὼν αὐτοῖς ἐξ-
ανίστατο ἐς τὸν τοῦ Κρόνου νεών, οὗ τοῖς ταμίαις

---

1 *ἀστικοῖς* Vi, *ἀστυκοῖς* B, fluctuant codices perpetuo 3 *οἷα*] *ὁ* i 5 *φρονεῖν* maluit Mend., non recte 8 *ὀμόσει* Mend., *ὀμόσειεν* Oi *ταῦτα*] *ταὐτὸ* ci. Mend., inut. propter *συναποφ.* et *καί* 15 *ᾗ νόμος ἐστί*] hinc Mend. in Plut. Mar. c. 29 restituit *ᾗπερ* pro *εἴπερ ἔστι νόμος*, sed Cob. p. 212 apud App. voluit scribere *εἰ* 23 *τοῖς ταμίαις* Klenze, Philol. Abhandl. p. 18 adn. 52, cf. Mommsen, R. Staatsr. I^3 p. 620 sq., *τοὺς ταμίας* Oi, quod *retinebat Zeiss* ad. h. l., ⟨πρὸς⟩ τοὺς ταμίας ci. *Emperius (v. ad § 121); censores* vertit C, ut solet

a. C.

ἐχρῆν ὀμνύναι, καὶ ὤμνυε σὺν τοῖς φίλοις πρῶτος.
138 ὤμνυον δὲ καὶ οἱ λοιποί, τὸ ἑαυτοῦ δεδιὼς ἕκαστος· Μέτελλος δ' οὐκ ὤμοσε μόνος, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ προαιρέσεως διέμεινεν ἀφόβως. καὶ αὐτὸν εὐθὺς τῆς ἐπιούσης ὁ Ἀπουλήιος ἐπιπέμψας τὸν ὑπηρέτην ἐξ-
139 εῖλκεν ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου. ῥυομένων δὲ τῶν ἑτέρων δημάρχων, ὁ Γλαυκίας καὶ ὁ Ἀπουλήιος ἐς τοὺς ἀγροίκους ἐκδραμόντες οὐκ ἔφασκον αὐτοῖς ἔσεσθαι τὴν γῆν οὐδὲ τὸν νόμον κύριον, εἰ μὴ Μέτελλος ἐξελαθείη. ψήφισμά τε φυγῆς ἐπέγραφον αὐτῷ καὶ τοὺς ὑπάτους ἐπικηρῦξαι προσετίθεσαν μηδένα Μετέλλῳ κοινωνεῖν πυρὸς ἢ ὕδατος ἢ στέγης· ἔς τε τὴν δοκιμασίαν τοῦδε τοῦ ψηφίσματος ἡμέραν προύγραφον.
140 δεινῆς δὲ τῶν ἀστικῶν ἀγανακτήσεως οὔσης καὶ παραπεμπόντων Μέτελλον αἰεὶ σὺν ξιφιδίοις, ὁ Μέτελλος αὐτοὺς ἀσπασάμενος καὶ ἐπαινέσας τῆς προαιρέσεως οὐκ ἔφη δι' ἑαυτὸν ἐάσειν οὐδένα κίνδυνον ἐπιγενέσθαι τῇ πατρίδι. καὶ τόδε εἰπὼν ὑπεξῆλθε τῆς πόλεως. καὶ τὸ ψήφισμα ὁ Ἀπουλήιος ἐκύρου, καὶ τὰ ἐν τῷ ψηφίσματι Μάριος ἐπεκήρυττεν.

141 οὕτω μὲν δὴ καὶ Μέτελλος, ἀνὴρ εὐδοκιμώτατος, ἔφευγε, καὶ ὁ Ἀπουλήιος ἐπ' αὐτῷ τρίτον ἐδημάρχει. καί τις αὐτῷ συνῆρχε δραπέτης εἶναι νομιζόμενος, 3!

---

1 ὤμνυν hic et alibi scr. Mend., nec tamen constanter
2 δεδιὸς V 6 ἀπὸ] ἐκ maluit Mend., sed cf. ad § 66
13 ἡμέραν] *diem unicam dumtaxat perscripsere* C, unde cave quid addas 18 ἐπειπὼν B 19 sq. τὰ ἐν τῷ ψηφίσματι] τὰ τῷ ψηφίσματι ⟨προσκείμενα⟩ vel sim. ci. Mend.

---

11 sq. cf. Mommsen, R. Staatsr. III, 1 p. 52, II³ p. 139 (adn. 2) 23 fuit Equitius. Ceterum temporum ordinem ab App. esse mutatum dixit Bardey (v. ad § 127) p. 14 sqq., a *quo dissentit* Mommsen, R. Gesch. II⁹ p. 207

100 a.
*Γράκχον ἑαυτῷ τὸν πρεσβύτερον πατέρα ἐπιγράφων.
καὶ τὸ πλῆθος αὐτῷ συνεπεπράχει περὶ τὴν χειροτο-
νίαν πόθῳ Γράκχου. προτεθείσης δὲ ὑπάτων χειροτο-* 142
*νίας, Μᾶρκος μὲν Ἀντώνιος ἐπὶ τὴν ἑτέραν ἀναμφι-
λόγως ᾑρέθη, τὴν δὲ ὑπόλοιπον Γλαυκίας ὅδε καὶ
Μέμμιος μετῄεσαν. Μεμμίου δ' ὄντος ἐπιδοξοτέρου
παρὰ πολύ, δείσας ὁ Γλαυκίας καὶ ὁ Ἀπουλήιος ἐπι-
πέμπουσί τινας αὐτῷ σὺν ξύλοις ἐν αὐτῇ τῇ χειροτονίᾳ,
οἳ τὸν Μέμμιον παίοντες ἐν μέσῳ πάντων ὁρώντων
συνέκοψαν. καὶ ἡ μὲν ἐκκλησία θορυβηθεῖσα διελύετο* 143
*οὔτε νόμων οὔτε δικαστηρίων οὔτε τινὸς αἰδοῦς ἔτι
ὑπούσης· ὁ δὲ δῆμος ἀγανακτῶν ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέ-
ραν μετ' ὀργῆς συνέτρεχεν ὡς κτενοῦντες τὸν Ἀπου-
λήιον. ὃ δ' ἄλλο πλῆθος ἁλίσας ἀπὸ τῶν ἀγρῶν
μετὰ Γλαυκίου καὶ Γαΐου Σαυφηίου ταμίου τὸ Καπι-
τώλιον κατέλαβε. καὶ αὐτοὺς τῆς βουλῆς ἀναιρεθῆναι* 144
*ψηφισαμένης ὁ Μάριος ἀχθόμενος ὅμως ὥπλιζέ τινας
σὺν ὄκνῳ· καὶ βραδύνοντος ἕτεροι τὸ ὕδωρ τὸ ἐπιρρέον
ἐς τὸ ἱερὸν διέτεμον. καὶ Σαυφήιος μὲν ἐμπρῆσαι
τὸν νεών, ὑπὸ δίψης ἀπολλύμενος, ἠξίου, Γλαυκίας
δὲ καὶ Ἀπουλήιος ἐλπίσαντες αὐτοῖς ἐπικουρήσειν Μά-
ριον παρέδωκαν ἑαυτούς, οἵδε πρῶτοι, καὶ ἐπ' ἐκεί-
νοις ὁ Σαυφήιος. Μάριος δ', αὐτίκα πάντων αὐτοὺς* 145
*ἀναιρεῖν κελευόντων, ἐς τὸ βουλευτήριον συνέκλεισεν
ὡς ἐννομώτερον ἐργασόμενος. οἳ δὲ πρόφασιν τοῦτ'
εἶναι νομίσαντες τὸν κέραμον ἐξέλυον τοῦ βουλευτη-*

---

1 *τὸν*, ut videtur, om. i. 4 *ἑτέραν* ⟨*ἀρχὴν*⟩ ci. Mend., dubitanter 7 *δείσας*] cf. Nauck ad Soph. Aiac. 1386 14 *ὁπλίσας* V 15 *σαφηίου* V i, const., *Saphinius* Candido est 18 alterum *τὸ*, quod desideravit Mend., habet B, om. V i 20 *νεὼν ὑπὸ δίψης ἀπολλυμένους ἠξίου* ci. Herw. p. 65 21 *αὐτοῖς* maluit Mend.

100 a. C. ρίου καὶ τοὺς ἀμφὶ τὸν Ἀπουλήιον ἔβαλλον ἕως, ἀπέκτειναν, ταμίαν τε καὶ δήμαρχον καὶ στρατηγόν, ἔτι
146 περικειμένους τὰ σύμβολα τῆς ἀρχῆς. πολὺς δὲ καὶ 33
ἄλλος ὅμιλος ἐν τῇ στάσει διέφθαρτο καὶ δήμαρχος ἕτερος, ⟨ὁ⟩ τοῦ Γράκχου παῖς εἶναι νομιζόμενος, πρώτην δημαρχῶν ἐκείνην ἡμέραν, οὐδένα ἔτι ὠφελούσης οὔτε ἐλευθερίας οὔτε δημοκρατίας οὔτε νόμων οὔτε ἀξιώσεως οὔτε ἀρχῆς, ὅπου καὶ ἡ τῶν δημάρχων ἔς τε κώλυσιν ἁμαρτημάτων καὶ ἐς ἐπικούρησιν τῶν δημοτῶν γενομένη, ἱερὰ καὶ ἄσυλος οὖσα, τοιάδε ὕβριζε
147 καὶ τοιάδε ἔπασχεν. ἀναιρεθέντων δὲ τῶν ἀμφὶ τὸν Ἀπουλήιον ἡ μὲν βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ἐκεκράγεσαν κατακαλεῖν Μέτελλον, Πούπλιος δὲ Φούριος δήμαρχος, οὐδ' ἐλευθέρου πατρός, ἀλλ' ἐξελευθέρου, θρασέως ἐνίστατο αὐτοῖς καὶ οὐδὲ Μετέλλου τοῦ Μετέλλου παιδὸς ἱκετεύοντος αὐτὸν ἐν ὄψει τοῦ δήμου καὶ δακρύοντος καὶ τοῖς ποσὶ προσπίπτοντος ἐνεκλάσθη.
148 ἀλλ' ὁ μὲν παῖς ἐκ τῆσδε τῆς ὄψεως Εὐσεβὴς ἐς τὸ
99 a. C. ἔπειτα ἐκλήθη, τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους Φούριον μὲν ἐπὶ τῷδε ἐς δίκην Γάιος Κανουλήιος δήμαρχος ὑπῆγε, καὶ

5 ⟨ὁ⟩, quod addendum ci. Mend., recepi, cf. § 141 10 ⟨καὶ⟩ ἱερὰ ci. Mend. 11 ἀμφὶ] δημάρχων i et C, qui vertit: *interfecto a tribunis Apuleio* 13 Πούπλιος] V 141 uno loco excepto semper habet πούπλιος, O i fluctuant inter πούπλιος et πόπλιος, sed ita, ut illud multo saepius inveniatur. Qua de causa retinui formam Appiani aetate vulgatam φρούριος O b, hic et infra sollemni errore; quod nomen est in inscr. et nummis serioris aetatis, cf. Φρουρία I. G. IV 1158 (v. Fränkel ad h. l.), natum ex analogia nominis graeci, cf. I. G I 433; II 269 b, 9; IV 757 B, 37; XII fasc. 1, 956. 968 14 ἐξελευθέρου ⟨ὢν⟩ ci. Mend., πατρὸς ⟨ὢν⟩ Zerdik p. 75, inut., ut videtur, ex usu Appiani 20 Κανουλήιος] *Cornelius* C, C. Appuleium Decianum reponebant A. W. Zumpt, Criminalrecht I, 2 p. 353, Lange, R. Altert. III^2 p. 86 adn. 2, alii, cf. Cic. pro C. Rab. perduell. 9 (§ 24); Schol. Bob. p. 230 Orelli, Val. *Max. 8, 1, damn. 2*

99 a.C.

ὁ δῆμος οὐδὲ τοὺς λόγους ὑπομείνας διέσπασε τὸν
Φούριον· οὕτως αἰεί τι μύσος ἑκάστου ἔτους ἐπὶ τῆς
ἀγορᾶς ἐγίγνετο· Μετέλλῳ δ' ἡ κάθοδος ἐδόθη, καί 149
φασιν αὐτῷ τὴν ἡμέραν οὐκ ἀρκέσαι περὶ τὰς πύλας
δεξιουμένῳ τοὺς ἀπαντῶντας.

τρίτον μὲν δὴ τόδε ἔργον ἐμφύλιον ἦν τὸ Ἀπου- 150
ληίου, μετὰ δύο τὰ Γράκχεια, καὶ τοσάδε εἴργαστο
34 Ῥωμαίους· οὕτω δ' ἔχουσιν αὐτοῖς ὁ συμμαχικὸς κα-
λούμενος πόλεμος ἐπιγίγνεται ἐθνῶν ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν
πολλῶν, ἀρξάμενός τε παραδόξως καὶ ἀθρόως ἐπὶ μέγα
προελθὼν καὶ τὰς στάσεις ἐν Ῥώμῃ σβέσας ὑπὸ δέους
ἐπὶ πολύ. λήγων δὲ καὶ ὅδε στάσεις τε ἄλλας καὶ στασι- 151
άρχους δυνατωτέρους ἀνέθρεψεν οὐ νόμων εἰσηγήσε-
σιν ἔτι οὐδὲ δημοκοπίαις, ἀλλὰ ἀθρόοις στρατεύμασι
κατ' ἀλλήλων χρωμένους. καὶ αὐτὸν διὰ τάδε συνήγα-
γον ἐς τήνδε τὴν συγγραφήν, ἔκ τε τῆς ἐν Ῥώμῃ στά-
σεως ἀρξάμενον καὶ ἐς πολὺ χείρονα στάσιν ἑτέραν
ἐκπεσόντα. ἤρξατο δὲ ὧδε.

Φούλβιος Φλάκκος ὑπατεύων μάλιστα δὴ πρῶτος 152
ὅδε ἐς τὸ φανερώτατον ἠρέθιξε τοὺς Ἰταλιώτας ἐπι- 125 a.C.
θυμεῖν τῆς Ῥωμαίων πολιτείας ὡς κοινωνοὺς τῆς ἡγε-
μονίας ἀντὶ ὑπηκόων ἐσομένους. εἰσηγούμενος δὲ τὴν
γνώμην καὶ ἐπιμένων αὐτῇ καρτερῶς, ὑπὸ τῆς βουλῆς
ἐπί τινα στρατείαν ἐξεπέμφθη διὰ τόδε. ἐν ᾗ τῆς ὑπα- 153
τείας αὐτῷ δεδαπανημένης, ὃ δὲ καὶ δημαρχεῖν εἵλετο
μετ' αὐτὴν καὶ ἔπραξε γενέσθαι σὺν Γράκχῳ τῷ νεω- 123 a.C.

---

2 ἔτους om. iC   6 ἔργον om. O   8 ῥωμαίοις V^1a
11 ⟨τὰς⟩ ἐν Ῥώμῃ maluit Mend., cf. ad § 12   12 sq. στασιάρχας i   13 νόμων, quod ci. Mend., habent BC, νόμον reliqui   20 ἐς τὸ φανερώτερον ci. Mend.   24 διὰ τόδε post αὐτὴν (v. 26) *transponebat* Mend. (cf. § 102), Zippel p. 361 *delendum censet*

3 a.C.
τέρῳ, τοιάδε ἄλλα ὑπὲρ τῆς Ἰταλίας ἐσφέροντι κἀκείνῳ.
154 *ἀναιρεθέντοιν δὲ ἀμφοῖν, ὥς μοι προείρηται, πολὺ*
1a.C. *μᾶλλον ἠρέθιστο ἡ Ἰταλία· οὔτε γὰρ ἠξίουν ἐν ὑπη-*
κόων ἀντὶ κοινωνῶν εἶναι μέρει οὔτε Φλάκκον καὶ
Γράκχον ὑπὲρ αὐτῶν πολιτεύοντας τοιάδε παθεῖν.
155 *ἐπὶ δὲ ἐκείνοις καὶ Λίβιος Δροῦσος δημαρχῶν,* 35
1a.C. *ἀνὴρ ἐπιφανέστατος ἐκ γένους, δεηθεῖσι τοῖς Ἰταλιώ-*
ταις νόμον αὖθις ἐσενεγκεῖν περὶ τῆς πολιτείας ὑπ-
έσχετο· τούτου γὰρ δὴ μάλιστα ἐπεθύμουν ὡς ἑνὶ τῷδε
156 *αὐτίκα ἡγεμόνες ἀντὶ ὑπηκόων ἐσόμενοι. ὃ δὲ τὸν δῆ-*
μον ἐς τοῦτο προθεραπεύων ὑπήγετο ἀποικίαις πολ-
λαῖς ἔς τε τὴν Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν ἐψηφισμέναις μὲν
157 *ἐκ πολλοῦ, γεγονυίαις δὲ οὔπω. τήν τε βουλὴν καὶ*
τοὺς ἱππέας, οἳ μάλιστα δὴ τότε ἀλλήλοις διὰ τὰ δι-
καστήρια διεφέροντο, ἐπὶ κοινῷ νόμῳ συναγαγεῖν ἐπει-
ρᾶτο, σαφῶς μὲν οὐ δυνάμενος ἐς τὴν βουλὴν ἐπαν-
ενεγκεῖν τὰ δικαστήρια, τεχνάζων δ' ἐς ἑκατέρους ὧδε.
158 *τῶν βουλευτῶν διὰ τὰς στάσεις τότε ὄντων μόλις ἀμφὶ*
τοὺς τριακοσίους, ἑτέρους τοσούσδε αὐτοῖς ἀπὸ τῶν
ἱππέων εἰσηγεῖτο ἀριστίνδην προσκαταλεγῆναι καὶ ἐκ
τῶνδε πάντων ἐς τὸ μέλλον εἶναι τὰ δικαστήρια· εὐ-
θύνας τε ἐπ' αὐτῶν γίγνεσθαι δωροδοκίας προσέγρα-

---

4 *εἶναι*] *μεῖναι* ci. Mend. 5 *αὐτῶν* maluit idem 7 *ἐς γένος* idem, monens ne scribas *ἐπιφανεστάτου ἐκ γένους*, hoc certe iure 8 *τῆς* om. i 10 *ἡγεμόνες*] *κοινωνοὶ τῆς ἡγεμονίας* § 152 15 *ἐπὶ κοινῷ νόμῳ*] *ἐπικοίνῳ νόμῳ* scr. Mend. *communi lege* C 16 sq. *ἐπενεγκεῖν* Vb

---

§ 155 sqq. cf. A. Kiene (v. ad § 124), E. Marcks, Die Überlieferung des Bundesgenossenkrieges 91—89 v. Chr., diss. Marb. 1884, 1. Teil, W. Strehl, M. Livius Drusus Volkstribun 663/91, *diss.* Marb. 1887, Busolt (v. ad § 106) p. 405 sqq. 18 cf. *Mommsen, R. Staatsr.* III, 2 p. 847: διὰ τὰς στάσεις error Appiani

91a.l
φεν, ἐγκλήματος ἴσα δὴ καὶ ἀγνοουμένου διὰ τὸ ἔθος
τῆς δωροδοκίας ἀνέδην ἐπιπολαζούσης. ὃ μὲν δὴ τάδε 159
πρὸς ἑκατέρους ἐπενόει, περιῆλθε δὲ ἐς τὸ ἐναντίον
αὐτῷ. ἥ τε γὰρ βουλὴ χαλεπῶς ἔφερεν ἀθρόως αὐτῇ
τοσούσδε προσκαταλεγῆναι καὶ ἐξ ἱππέων ἐς τὸ μέγι-
στον ἀξίωμα μεταβῆναι, οὐκ ἀδόκητον ἡγουμένη καὶ
βουλευτὰς γενομένους κατὰ σφᾶς ἔτι δυνατώτερον τοῖς
προτέροις βουλευταῖς στασιάσειν· οἵ τε ἱππεῖς ὑπώ- 160
πτευον, ὅτι τῇδε τῇ θεραπείᾳ πρὸς τὸ μέλλον ἐς τὴν
βουλὴν μόνην τὰ δικαστήρια ἀπὸ τῶν ἱππέων περι-
φέροιτο, γευσάμενοί τε κερδῶν μεγάλων καὶ ἐξουσίας
οὐκ ἀλύπως τὴν ὑπόνοιαν ἔφερον. τό τε πλῆθος αὐτῶν 161
ἐν ἀπορίᾳ σφᾶς ἐποίει καὶ ὑποψίᾳ πρὸς ἀλλήλους,
τίνες ἀξιώτεροι δοκοῦσιν ἐς τοὺς τριακοσίους κατα-
λεγῆναι· καὶ τοῖς λοιποῖς φθόνος ἐς τοὺς κρείττονας
ἐσῄει. ὑπὲρ ἅπαντα δ' ἠγανάκτουν ἀναφυομένου τοῦ
τῆς δωροδοκίας ἐγκλήματος, ὃ τέως ἡγοῦντο καρτερῶς
ὑπὲρ αὐτῶν πρόρριζον ἐσβέσθαι.

36 οὕτω μὲν δὴ καὶ οἱ ἱππεῖς καὶ ἡ βουλή, καίπερ 162
ἔχοντες ἀλλήλοις διαφόρως, ἐς τὸ Δρούσου μῖσος
συνεφρόνουν, καὶ μόνος ὁ δῆμος ἔχαιρε ταῖς ἀποικίαις.
οἱ Ἰταλιῶται δ', ὑπὲρ ὧν δὴ καὶ μάλιστα ὁ Δροῦσος
ταῦτα ἐτέχναζε, καὶ οἵδε περὶ τῷ νόμῳ τῆς ἀποικίας ἐδε-
δοίκεσαν, ὡς τῆς δημοσίας Ῥωμαίων γῆς, ἣν ἀνέμητον

---

4 αὐτῇ Oi, corr. Mend. 7 ⟨συνισταμένους⟩ κατὰ σφᾶς vel sim. ci. Mend., sed κατὰ σφᾶς, quod mihi quoque suspicionem moverat, ad βουλευτὰς γενομένους referri iubet Keil coll. Thuc. 1, 79, 1 15 κρείσσονας B 17 sq. haesit in καρτερῶς Schw., in ὑπὲρ idem praeeunte Musgr., sed utrumque velim iungas cum ἡγοῦντο; ad ὑπὲρ αὐτῶν cf. Cic. pro Cluent. § 154 et pro Rab. *Post.* § 16 αὐτῶν Oi, corr. Did.
21 συνεφώνουν i

91 a. C.
*οὖσαν ἔτι οἱ μὲν ἐκ βίας, οἱ δὲ λανθάνοντες ἐγεώρ-
γουν, αὐτίκα σφῶν ἀφαιρεθησομένης, καὶ πολλὰ καὶ
163 περὶ τῆς ἰδίας ἐνοχλησόμενοι. Τυρρηνοί τε καὶ Ὀμ-
βρικοὶ ταὐτὰ δειμαίνοντες τοῖς Ἰταλιώταις καί, ὡς
ἐδόκει, πρὸς τῶν ὑπάτων ἐς τὴν πόλιν ἐπαχθέντες
ἔργῳ μὲν ἐς ἀναίρεσιν Δρούσου, λόγῳ δ' ἐς κατηγο-
ρίαν, τοῦ νόμου φανερῶς κατεβόων καὶ τὴν τῆς δοκι-
164 μασίας ἡμέραν ἀνέμενον. ὧν ὁ Δροῦσος αἰσθανόμενός
τε καὶ οὐ θαμινὰ προϊών, ἀλλ' ἔνδον ἐν περιπάτῳ
βραχὺ φῶς ἔχοντι χρηματίζων ἀεὶ καὶ περὶ ἑσπέραν
τὸ πλῆθος ἀποπέμπων ἐξεβόησεν ἄφνω πεπλῆχθαι καὶ
λέγων ἔτι κατέπεσεν. εὑρέθη δὲ ἐς τὸν μηρὸν αὐτῷ
σκυτοτόμου μαχαίριον ἐμπεπηγμένον.*

165 *οὕτω μὲν δὴ καὶ Δροῦσος ἀνῄρητο δημαρχῶν. καὶ* 37
*οἱ ἱππεῖς ἐπίβασιν ἐς συκοφαντίαν τῶν ἐχθρῶν τὸ
πολίτευμα αὐτοῦ τιθέμενοι, Κόιντον Οὐάριον δήμαρχον
ἔπεισαν εἰσηγήσασθαι κρίσεις εἶναι κατὰ τῶν τοῖς Ἰτα-
λιώταις ἐπὶ τὰ κοινὰ φανερῶς ἢ κρύφα βοηθούντων,
ἐλπίσαντες τοὺς δυνατοὺς ἅπαντας αὐτίκα εἰς ἔγκλημα
ἐπίφθονον ὑπάξεσθαι καὶ δικάσειν μὲν αὐτοί, γενο-*

---

2 *καὶ* post *πολλὰ* om. i   4 sq. *καὶ ὡς ἐδόκει*] *ὡς ἐδόκει, καὶ* ci. Mend.   5 *ἐσαχθέντες* ci. Mend., fort. recte, cf. § 503, V § 315, ubi codices variant   8 *αἰσθόμενος* i   9 *ἐμπεριπάτω* B   10 *καὶ*] *ποτὲ* ci. Mend.   16 *Οὐαλέριον* libri, corr. Pighius, Annal. III p. 223   18 *βοηθησάντων* ci. Mend., cf. praef.   20 *ὑπάξειν* maluit Mend., medium iure retinuit Schenkl p. 174

---

2 cf. Meyer (v. ad § 26) p. 90 adn. 4, Strehl (v. ad § 155) p. 24, Mommsen, R. Staatsr. III, 1 p. 681 adn. 2   8 sq. ad *τὴν τῆς δοκιμασίας ἡμέραν* cf. Marcks (v. ad § 155) p. 10 sq. 17 sq. de tempore legis Variae cf. praeter alios Marcks p. 46, de lege ipsa Jos. Lengle, Untersuch. über d. Sullan. Verfass., *Freiburg i. Br. 1899*, p. 32 sqq., Mommsen, R. Strafrecht p. 198

91 a. C.
μένων δ' ἐκείνων ἐκποδὼν δυνατώτερον ἔτι τῆς πό-
λεως ἐπάρξειν. τὸν μὲν δὴ νόμον ἀπαγορευόντων τῶν 166
ἑτέρων δημάρχων μὴ τίθεσθαι, περιστάντες οἱ ἱππεῖς
σὺν ξιφιδίοις γυμνοῖς ἐκύρωσαν· ὡς δ' ἐκεκύρωτο,
αὐτίκα τοῖς ἐπιφανεστάτοις τῶν βουλευτῶν ἐπεγρά-
φοντο κατήγοροι. καὶ Βηστίας μὲν οὐδ' ὑπακούσας 167
ἑκὼν ἔφευγεν ὡς οὐκ ἐκδώσων ἑαυτὸν εἰς χεῖρας ἐχ-
θρῶν, καὶ Κόττας ἐπ' ἐκείνῳ παρῆλθε μὲν ἐς τὸ δι-
καστήριον, σεμνολογήσας δὲ ὑπὲρ ὧν ἐπεπολίτευτο,
καὶ λοιδορησάμενος τοῖς ἱππεῦσι φανερῶς, ἐξήει τῆς
πόλεως καὶ ὅδε πρὸ τῆς ψήφου· Μούμμιος δ', ὁ τὴν 168
Ἑλλάδα ἑλών, αἰσχρῶς ἐνεδρευθεὶς ὑπὸ τῶν ἱππέων
ὑποσχομένων αὐτὸν ἀπολύσειν κατεκρίθη φεύγειν καὶ
38 *ἐν Δήλῳ διεβίωσεν. ἐπιπολάζοντος δ' ἐς πολὺ τοῦ* 169
κακοῦ κατὰ τῶν ἀρίστων, ὅ τε δῆμος ἤχθετο τοιῶνδε
καὶ τοσάδε εἰργασμένων ἀνδρῶν ἀθρόως ἀφαιρούμε-
νος, καὶ οἱ Ἰταλοὶ τοῦ τε Δρούσου πάθους πυνθανό-
μενοι καὶ τῆς ἐς τὴν φυγὴν τούτων προφάσεως, οὐκ
ἀνασχετὸν σφίσιν ἔτι ἡγούμενοι τοὺς ὑπὲρ σφῶν πολι-
τεύοντας τοιάδε πάσχειν οὐδ' ἄλλην τινὰ μηχανὴν
ἐλπίδος ἐς τὴν πολιτείαν ἔτι ὁρῶντες, ἔγνωσαν ἀπο-
στῆναι Ῥωμαίων ἄντικρυς καὶ πολεμεῖν αὐτοῖς κατὰ

---

3 *τίθεσθαι* susp. Mend., at cf. § 466, V § 179 6 *οὐι-στίας* Oi, *Vistius* C, corr. Schw. *οὐδ'* O, *οὐχ* i 7 *ἔφυγεν* ci. Mend., cf. praef. 11 *Μούμμιος*] *Μέμμιος* ci. Freinsh., Suppl. Liv. LXXI, 41, probavit Mend., *Μούμμιος* iure defendit Rühl, Rhein. Mus. 56 (1901) p. 634, *ὁ τὴν Ἑ. ἑλών* ex gravi Appiani errore natum esse concedens, cf. etiam Lengle (v. ad § 165) p. 34 15 *τοιῶνδε*] *τοσῶνδε* ci. Zeiss ad h. l.

---

6 de Calp. Bestia cf. Münzer apud Pauly-Wissowa 3 p. 1366, 23 8 de Aur. Cotta cf. Klebs ibid. 2 p. 2482, 96 et *Lengle (v. ad § 165) p. 33*

Ia. C.
170 κράτος. κρύφα τε διεπρεσβεύοντο συντιθέμενοι περὶ
τῶνδε καὶ ὅμηρα διέπεμπον ἐς πίστιν ἀλλήλοις. ὧν
ἐς πολὺ μὲν οὐκ ἐπήσθοντο Ῥωμαῖοι διὰ τὰς ἐν ἄστει
κρίσεις τε καὶ στάσεις· ὡς δ' ἐπύθοντο, περιέπεμπον
ἐς τὰς πόλεις ἀπὸ σφῶν τοὺς ἑκάστοις μάλιστα ἐπι-
171 τηδείους, ἀφανῶς τὰ γιγνόμενα ἐξετάζειν. καί τις ἐκ
τούτων μειράκιον ὅμηρον ἰδὼν ἐξ Ἄσκλου πόλεως ἐς
ἑτέραν ἀγόμενον ἐμήνυσε τῷ περὶ τὰ χωρία ἀνθυ-
172 πάτῳ Σερουιλίῳ. ἦσαν γάρ, ὡς ἔοικε, τότε καὶ τῆς
Ἰταλίας ἄρχοντες ἀνθύπατοι κατὰ μέρη· ὃ καὶ Ἀδρια-
νὸς ἄρα μιμούμενος ὕστερον χρόνῳ πολλῷ, τὴν αὐτο-
κράτορα ἀρχὴν Ῥωμαίοις ἡγούμενος, ἀνεκαίνισε, καὶ
173 μετ' αὐτὸν ἐπέμεινεν ἐς βραχύ. ὁ δὲ Σερουίλιος θερμό-
τερον ἐσδραμὼν ἐς τὸ Ἄσκλον καὶ πανηγυρίζουσι τοῖς
Ἀσκλαίοις χαλεπῶς ἀπειλῶν ἀνηρέθη ὡς ὑπὸ ἤδη πε-
φωραμένων. ἐπανηρέθη δ' αὐτῷ καὶ Φοντήιος, ὃς
ἐπρέσβευεν αὐτῷ· καλοῦσι δ' οὕτω τοὺς τοῖς ἡγεμόσι
τῶν ἐθνῶν ἐκ τῆς βουλῆς ἑπομένους ἐς βοήθειαν.
174 πεσόντων δὲ τῶνδε, οὐδὲ τῶν ἄλλων Ῥωμαίων τις ἦν

---

3 ἐπύθοντο ab 9 σερουηλίῳ V, const.; de ceteris scriptoribus v. Wehrmann, Fasti praetorii p. 23 10 ἀδριανὸς Oi, correxi 11 ⟨ὁ⟩ τὴν ci. Mend., vix iure, cf. § 262. 279. 368. 430, II § 2. 225. 234. 265. 346. 448, III § 43 etc. τὸν pro τὴν a 12 ἀρχὴν om. i 19 ἦν τις cum V scr. Mend. τις] ἔτι ci. Nauck

---

7 est Asculum Picenum 8 sq. ἀνθυπάτῳ] i. e. praet. vel pro praet. cum imperio consulari sec. Mommsen, R. Staatsr. II, 1³ p. 235, praet. urb. sec. Willems II p. 690 adn. 3; de praet. aliquo ex provincia redeunte vel in provinciam proficiscente cogitat Strachan-Davidson ad h. l. De Servilio ipso v. Mommsen, R. Münzw. p. 536 9 sqq. de hoc ipsius Appiani errore cf. P. Jörs, Untersuch. zur Gerichtsverf. d. röm. Kaiserzeit (Festgabe für Ihering 1892) p. 50 sqq. 16 de Fonteio v. Mommsen, R. Münzw. p. 543

91 a.C
φειδώ, ἀλλὰ τοὺς παρὰ σφίσι πάντας οἱ Ἀσκλαῖοι συν-
εκέντουν ἐπιτρέχοντες καὶ τὰ ὄντα αὐτοῖς διήρπαζον.
39 ἐκραγείσης δὲ τῆς ἀποστάσεως ἅπαντα, ὅσα τοῖς 175
Ἀσκλαίοις ἔθνη γείτονα ἦν, συνεξέφαινε τὴν παρα- 90 a.C
σκευήν, Μάρσοι τε καὶ Παιλιγνοὶ καὶ Οὐηστῖνοι καὶ
Μαρρουκῖνοι καὶ ἐπὶ τούτοις Πικεντῖνοι καὶ Φρεν-
τανοὶ καὶ Ἱρπῖνοι καὶ Πομπηιανοὶ καὶ Οὐενούσιοι καὶ
Ἰάπυγες, Λευκανοί τε καὶ Σαυνῖται, χαλεπὰ Ῥωμαίοις
καὶ πρὶν ἔθνη γενόμενα, ὅσα τε ἄλλα ἀπὸ Λίριος πο-
ταμοῦ, ὃν νῦν μοι δοκοῦσι Λίτερνον ἡγεῖσθαι, ἐπὶ
τὸν μυχόν ἐστι τοῦ Ἰονίου κόλπου πεζεύοντι καὶ περι-
πλέοντι. πέμψασι δ' αὐτοῖς ἐς Ῥώμην πρέσβεις αἰτιω- 176
μένους, ὅτι πάντα Ῥωμαίοις ἐς τὴν ἀρχὴν συνεργασά-
μενοι οὐκ ἀξιοῦνται τῆς τῶν βεβοηθημένων πολιτείας,
ἡ βουλὴ μάλα καρτερῶς ἀπεκρίνατο, εἰ μεταγινώσκουσι
τῶν γεγονότων, πρεσβεύειν ἐς αὐτήν, ἄλλως δὲ μή. οἳ 177
μὲν δὴ πάντα ἀπογνόντες ἐς παρασκευὴν καθίσταντο·
καὶ αὐτοῖς ἐπὶ τῷ κατὰ πόλιν στρατῷ κοινὸς ἦν ἱπ-
πέων τε καὶ πεζῶν ἕτερος ἐς δέκα μυριάδας. καὶ Ῥω-
μαῖοι τὸν ἴσον αὐτοῖς ἀντεξέπεμπον ἀπό τε σφῶν
αὐτῶν καὶ τῶν ἔτι συμμαχούντων σφίσιν ἐθνῶν τῆς

4 *συνεξέφανε* (vel — *φανε*) Oi, *συνεξέφαινε* scripsi coll. Mithr. c. 68, *συνεξέφηνε* edid. Mend. 5 *Παιλιγνοὶ* Halm, Cic. t. II² p. 999 (ed. Turic.), *Πελιγνοὶ* Gel. et Cluver, Ital. ant. II p. 755, *παγλῖνοι* V, *παγκλῖνοι* B, *μαγκλῖνοι* i, *Malini* C *Οὐηστῖνοι* Schw., *οὐιστῖνοι* BiC, *ἰουστῖνοι* V 6 sq. *Φρεντανοὶ* Cluver l. c., *φερεντράνοι* Ob, *φερεντρανοὶ* a, *Ferentani* C 7 *ἱρπῖνοι* Bi, *εἰρπῖνοι* V, *Hirpini* C *πομπιανοὶ* O 12 sq. *αἰτιωμένοις* b, *αἰτιασομένους* scr. Mend., sed cf. praef. 18 *αὐτοῖς*] *τοῖς* V

§ 175 sqq. de hoc bello cf. Marcks (v. ad § 155) p. 38 sqq., Th. Reinach, Les periochae de la guerre sociale, Rev. hist. 45 (1891) p. 41 sqq. 9 sq. error Appiani, cf. Nissen, Ital. Landesk. I p. 329 *adn. 2 et p. 333, Marcks* p. 54 adn. 3 12 sqq. cf. Strehl *(v. ad § 155) p. 42*

a.C.

178 Ἰταλίας. ἡγοῦντο δὲ Ῥωμαίων μὲν ὕπατοι Σέξτος τε 40 Ἰούλιος Καῖσαρ καὶ Πόπλιος Ῥουτίλιος Λοῦπος· ἄμφω γὰρ ὡς ἐς μέγαν τε καὶ ἐμφύλιον πόλεμον ἐξῄεσαν, ἐπεὶ καὶ τὰς πύλας οἱ ὑπόλοιποι καὶ τὰ τείχη διὰ χει-
179 ρὸς εἶχον ὡς ἐπ' οἰκείῳ καὶ γείτονι μάλιστα ἔργῳ. τό τε ποικίλον τοῦ πολέμου καὶ πολυμερὲς ἐνθυμούμενοι ὑποστρατήγους τοῖς ὑπάτοις συνέπεμψαν τοὺς τότε ἀρίστους, ὑπὸ μὲν Ῥουτιλίῳ Γναῖόν τε Πομπήιον, τὸν πατέρα Πομπηίου τοῦ Μάγνου παρονομασθέντος, καὶ Κόιντον Καιπίωνα καὶ Γάιον Περπένναν καὶ Γάιον Μάριον καὶ Οὐαλέριον Μεσσάλαν, ὑπὸ δὲ Σέξτῳ Καίσαρι Πούπλιον Λέντλον, ἀδελφὸν αὐτοῦ Καίσαρος, καὶ Τίτον Δίδιον καὶ Λικίνιον Κράσσον καὶ Κορνήλιον
180 Σύλλαν καὶ Μάρκελλον ἐπὶ τοῖσδε. τοσοίδε μὲν δὴ τοῖς ὑπάτοις διελόμενοι τὴν χώραν ὑπεστρατήγουν. καὶ πάντας ἐπεπορεύοντο οἱ ὕπατοι· καὶ αὐτοῖς οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἑτέρους ὡς ἐς μέγαν ἀγῶνα ἔπεμπον ἑκά-
181 στοτε. Ἰταλοῖς δ' ἦσαν μὲν στρατηγοὶ καὶ κατὰ πόλεις ἕτεροι, κοινοὶ δ' ἐπὶ τῷ κοινῷ στρατῷ καὶ τοῦ παν-

1 ⟨οἱ⟩ ὕπατοι ci. Schw., sed cf. II § 347. 509, Iber. c. 56 etc. Σέξτος] immo Λεύκιος. Sextus fuit cos. a. 663/91, sed Appiani est error 2 λοῦππος B 3 ὡς om. V τε] δὴ i ἐμφύλιον O, ἐγχώριον i 7 ⟨δέκα⟩ vel ⟨ι'⟩ ὑποστρατήγους ci. Cob. p. 212, perperam 8 ⟨σφῶν⟩ ἀρίστους ci. Mend., inut., cf. etiam Kratt p. 44 10 Καιπίωνα Schw., καπίωνα O (certe B const.), varie corruptum nomen in i, et sic etiam infra 12 ⟨καὶ Γάιον Καίσαρα⟩ post Λέντλον addi voluit Schw. Sed C. Caesar illo anno fuit aed. cur., cf. Marcks (v. ad § 155) p. 47 adn. 1, qui ipse quidem Q. Catulum pro P. Lentulo poni aut καὶ ante ἀδελφὸν inseri vult, cogitans de cos. a. 663/91; *Publium Lentulum ac fratrem ipsius Caesaris* C 13 λικίννιον h. l. B, ut etiam reliqui codices et tituli nummi papyri fluctuant inter formas cum ν et νν; quarum illam semper scripsi 18 καὶ om. i

10 de Q. Caepione cf. Borghesi V p. 177 11 Marcum *praenomen dat* Messalae Borghesi I p. 408

90 a. C.

τὸς αὐτοκράτορες Τίτος Λαφρήνιος καὶ Γάιος Ποντίλιος καὶ Μάριος Ἐγνάτιος καὶ Κόιντος Ποπαίδιος καὶ Γάιος Πάπιος καὶ Μᾶρκος Λαμπώνιος καὶ Γάιος Οὐιδακίλιος καὶ Ἕριος Ἀσίνιος καὶ Οὐέττιος Σκάτων, οἳ τὸν στρατὸν ὁμοίως μερισάμενοι τοῖς Ῥωμαίων στρατηγοῖς ἀντεκαθέζοντο καὶ πολλὰ μὲν ἔδρασαν, πολλὰ δ' ἔπαθον· ὧν ἑκατέρων, ἐν κεφαλαίῳ φράσαι, τὰ ἀξιολογώτατα ἦν τοιάδε.

41 *Οὐέττιος μὲν Σκάτων Σέξστον Ἰούλιον τρεψάμενός τε* 182
καὶ δισχιλίους κτείνας ἐπὶ Αἰσερνίαν ἤλασε ῥωμαΐζουσαν· καὶ αὐτὴν οἱ μὲν συντάττοντες, Λεύκιός τε Σκιπίων καὶ Λεύκιος Ἀκίλιος, θεραπόντων ἐσθῆτας ὑπο-

1 *Λαφρήνιος*] *ἀφρήνιος*, *α* supra *η* addito, B, *ἀφράνιος* ceteri, sed § 204 sqq. *λαφρήνιος* Oi, cf. Zangemeister C. I. L. IX ad n. 6086 I   1 sq. *Ποντίλιος*] *πομπίλιος*, *οντί* suprascr. a. m. 1, V; Pontidius Vell. 2, 16, 1, quod probavit Schw., recepit Did., sed utrumque nomen exstat   2 *ἰγνάτιος*, quod retinebant Wannowski, Antiq. rom. p. 3 et Lightfoot, S. Ignatius t. I² p. 22 sq. (cf. C. I. L. II n. 1457, Eckinger, Die Orthogr. lat. Wörter in griech. Inschr., diss. Zürich 1892, p. 21), et infra saepius *γνάτιος* libri, *Ἐγνάτιος* corr. Schw. ex Vell. 2, 16, 1, Liv. epit. 75, Flor. 3, 18, 6, dubitanter tamen   *πομπάδιος* O, *ποπάδιος* i, *Pompedius* C; fluctuant codices etiam infra; verum nomen, quod recepi, est *Ποπαίδιος* vel *Ποππαίδιος*, cf. Kapteijn, De bello Marsico (Lugd. Bat. 1864) p. 62 adn. 1, et Zangemeister C. I. L. IX p. 633; v. de ceteris scriptoribus Boissevain ad Cass. D. 48, 41, 1; *Πομπαίδιος* vulgo   3 sq. *γάιος ἰουδακίλιος* iC, *γάιος οὐαδευκίλιος* V, *γάϊοὐαδακίλιος* (sic) B, infra quoque fluctuant codices; Vidacilius Oros. 5, 18, 21 (C. I. L. IX n. 5426 est cognomen Quidacilius, non Q. Vidacilius), quod cum Mend. Appiano reddendum putavi   4 *ἔριος* libri, spiritum correxi   *ἀσίννιος* h. l. B, cf. ad p. 44, 13   4. 9. *οὐέττιος* B, *οὐέτιος* Vi, *Vectius* C   *κάτων* libri, *Σκάτων*, quod Schw. ci. ex Cic. Phil. 12 § 27 (cf. nunc C. I. L. VI, 2 n. 6281, IX, XIV passim), recepi   9 fluctuant codices cum titulis papyrisque inter *σέξτος* et *σέξστος*; secutus sum cod. B   10 *Αἰσερνίαν* Schw., *ἀσερνίαν* VCi (C etiam § 224), *ἀρσενίαν* B   12 *ἀκίλιος* BdC, *ἀκίλλιος* ab, *ἀκύλιος* V

11 Λεύκιος Σκιπίων] cf. Mommsen C. I. L. I p. 13 n. 15

0 a. C.
δύντες ἀπέδρασαν, χρόνῳ δὲ καὶ λιμῷ παρεστήσαντο
183 οἱ πολέμιοι. Μάριος δὲ Ἐγνάτιος Οὐέναφρον ἑλὼν ἐκ
προδοσίας ἔκτεινε δύο Ῥωμαίων σπείρας ἐν αὐτῇ.
Πρησενταῖος δὲ Πόπλιος Περπένναν μυρίων ἀνδρῶν
ἡγούμενον ἐτρέψατο καὶ ἔκτεινεν ἐς τετρακισχιλίους
καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ πλέονος μέρους τὰ ὅπλα ἔλαβε·
ἐφ' ὅτῳ Περπένναν Ῥουτίλιος ὕπατος παρέλυσε τῆς
στρατηγίας καὶ τὸ μέρος τοῦ στρατοῦ Γαΐῳ Μαρίῳ
184 προσέθηκεν. Μᾶρκος δὲ Λαμπώνιος τῶν ἀμφὶ Λικί-
νιον Κράσσον ἀνεῖλεν ἐς ὀκτακοσίους καὶ τοὺς λοι-
185 ποὺς ἐς Γρούμεντον πόλιν συνεδίωξε. Γάιος δὲ Πά- 42
πιος Νῶλάν τε εἷλεν ἐκ προδοσίας καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ
Ῥωμαίοις, δισχιλίοις οὖσιν, ἐκήρυξεν, εἰ μεταθοῖντο,
στρατεύσειν ἑαυτῷ. καὶ τούσδε μὲν ὁ Πάπιος μετα-
θεμένους ἐστράτευεν· οἱ δ' ἡγεμόνες αὐτῶν οὐχ ὑπ-
ακούσαντες τῷ κηρύγματι ἐλήφθησαν αἰχμάλωτοι καὶ
186 λιμῷ πρὸς τοῦ Παπίου διεφθάρησαν. Πάπιος δὲ καὶ
Σταβίας εἷλε καὶ Μινέρουιον καὶ Σάλερνον, ἣ Ῥωμαίων
ἄποικος ἦν· καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν αἰχμαλώτους τε καὶ

1 παρεστήσαντο] cf. Stein ad Herodot 3, 45. παρίσταντο ci. Schw. ind. gr. s. v., perperam 2 ἰγνάτιος et γνάτιος libri, et sic postea οὐενεφράνον ObC, οὐενέφρανον a; corr. Schw. 3 σπείρας ⟨οὔσας⟩ ci. Mend., contra Kratt p. 35, abest certe part. etiam II § 502, V § 213, cf. ad I § 296 4 Πρησενταῖος] Πραισέντιος em. Keil (corruptela nata ex πρη^{αι}σέντιος), probabiliter, cf. W. Schulze, Abhandl. d. Kgl. Gesellsch. d. Wiss. zu Göttingen, Phil.-hist. Kl. V, 2 (1904) p. 210 adn. 6 11 τρουμέντον Oi, *Adrumetum* C, corr. Gel. ἐξεδίωξε i 12 νόλαν i 13 μεταθοῖντο B, μεταθεῖντο Vi 15 ἐστράτευσεν cum a scr. Mend. 17 sq. καὶ Σταβίας Gel., κασταβίας Oi, *Castabulos* (falso Mend. *Castabalos*) C 18 Μινέρουιον Nissen, Ital. Landesk. II p. 768 adn. 5, i. e. Surrentum, quod iam desideraverat Beloch, Archivio stor. per le prov. Napolet. II (1877) p. 291, Campanien^2 (Breslau 1890) p. 254 adn. 7; μίντερνον aC, μινόερνον ceteri; Λίτερνον coniecerat *Freinsh.*, Suppl. Liv. LXXIII, 26, in quo iure haeserat *Kapteijn (v. ad § 181)* p. 75 adn. 2 19 ἄποικος] ἀποικὶς ci. Mend.

90 a. C.

δούλους ἐστράτευεν. ὡς δὲ καὶ Νουκερίας τὰ ἐν κύ- 187
κλῳ πάντα κατέπρησεν, αἱ πλησίον αὐτῷ πόλεις κατα-
πλαγεῖσαι προσετίθεντο στρατιάν τε αἰτοῦντι παρέσχον
ἐς μυρίους πεζοὺς καὶ ἱππέας χιλίους· μεθ' ὧν ὁ Πά-
πιος Ἀχέρραις παρεκάθητο. Σέξτου δὲ Καίσαρος Γαλα- 188
τῶν πεζοὺς μυρίους καὶ Νομάδας Μαυρουσίους ἱππέας
καὶ πεζοὺς προσλαβόντος τε καὶ χωροῦντος ἐπὶ τὰς
Ἀχέρρας, ὁ Πάπιος Ὀξύνταν, υἱὸν Ἰογόρθου τοῦ Νο-
μάδων ποτὲ βασιλέως, ὑπὸ Ῥωμαίων ἐν Οὐενουσίᾳ φυ-
λαττόμενον, ἤγαγεν ἐκ τῆς Οὐενουσίας καὶ περιθεὶς
αὐτῷ πορφύραν βασιλικὴν ἐπεδείκνυ θαμινὰ τοῖς Νο-
μάσι τοῖς σὺν Καίσαρι. πολλῶν δ' ὡς πρὸς ἴδιον 189
βασιλέα αὐτομολούντων ἀθρόως, τοὺς μὲν λοιποὺς
τῶν Νομάδων ὡς ὑπόπτους ὁ Καῖσαρ ἐς Λιβύην
ἀπέπεμψε, Παπίου δὲ πελάσαντος αὐτῷ σὺν κατα-
φρονήσει καὶ μέρος ἤδη τοῦ χάρακος διασπῶντος,
τοὺς ἱππέας ἐκπέμψας κατ' ἄλλας πύλας ἔκτεινε τοῦ
Παπίου περὶ ἑξακισχιλίους. καὶ ἐπὶ τῷδε Καῖσαρ 190
μὲν ἐξ Ἀχερρῶν ἀνεξεύγνυεν, Οὐιδακιλίῳ δ' ἐν Ἰα-
πυγίᾳ προσετίθεντο Κανύσιοι καὶ Οὐενούσιοι καὶ
ἕτεραι πόλεις πολλαί. τινὰς δὲ καὶ ἀπειθούσας ἐξε-
πολιόρκει, καὶ τῶν ἐν αὐταῖς Ῥωμαίων τοὺς μὲν
ἐπιφανεῖς ἔκτεινε, τοὺς δὲ δημότας καὶ δούλους
ἐστράτευε.

---

1 ἐστράτευσεν scr. Mend., v. praef. 2 αἱ O, ἃ αἱ a, ἃ καὶ b αὐτῶν i 6 *Numidas Maurusiosque* C, item vertit II § 175; Illyr. c. 4 graece quoque legitur: Λιβύων τοῖς Νομάσι καὶ Μαυρουσίοις 7 καὶ ante πεζοὺς om. i 8 ἰογόρθα scr. Mend., nec tamen const.; codices fluctuant inter α et ου 16 διασπάσαντος ci. Mend., inut., cf. praef. 17 πέμψας V 19 ἰουδακιλίῳ iC, ἰουδακυλίῳ V, ἰουδευκυλίῳ B 24 ἐστράτευσε a

90 a. C.
191 Ῥουτίλιος δὲ ὁ ὕπατος καὶ Γάιος Μάριος ἐπὶ τοῦ 4:
Λίριος ποταμοῦ γεφύρας ἐς διάβασιν ἐξ οὐ πολλοῦ
διαστήματος ἀπ' ἀλλήλων ἐπήγνυντο· καὶ Οὐέττιος Σκά-
των αὐτοῖς ἀντεστρατοπέδευε παρὰ τὴν Μαρίου μά-
λιστα γέφυραν ἔλαθέ τε νυκτὸς περὶ τὴν Ῥουτιλίου
192 γέφυραν λόχους ἐν φάραγξιν ἐνεδρεύσας. ἅμα δ' ἕῳ
τὸν Ῥουτίλιον διελθεῖν ὑπεριδὼν ἀνέστησε τὰς ἐνέδρας
καὶ πολλοὺς μὲν ἔκτεινεν ἐπὶ τοῦ ξηροῦ, πολλοὺς δ' ἐς
τὸν ποταμὸν κατῶσεν· ὅ τε Ῥουτίλιος αὐτὸς ἐν τῷδε
τῷ πόνῳ βέλει τρωθεὶς ἐς τὴν κεφαλὴν μετ' ὀλίγον
193 ἀπέθανε. καὶ Μάριος, ἐπὶ τῆς ἑτέρας ὢν γεφύρας,
τὸ συμβὰν ἐκ τῶν φερομένων κατὰ τὸ ῥεῦμα σωμάτων
εἰκάσας τοὺς ἐν ποσὶν ὤσατο καὶ τὸ ῥεῦμα περάσας
τὸν χάρακα τοῦ Σκάτωνος ὑπ' ὀλίγων φυλαττόμενον
εἷλεν, ὥστε τὸν Σκάτωνα νυκτερεῦσαί τε, ἔνθαπερ ἐνί-
κησε, καὶ ἀποροῦντα ἀγορᾶς ἀναζεῦξαι περὶ τὴν ἕω.
194 Ῥουτιλίου δὲ τοῦ σώματος καὶ πολλῶν ἄλλων ἐπιφα-
νῶν ἐπὶ ταφὴν ἐς Ῥώμην ἐνεχθέντων ἥ τε ὄψις ἀηδὴς
ἦν ὑπάτου καὶ τοσῶνδε ἄλλων ἀνῃρημένων καὶ πολυ-
195 ήμερον ἐπὶ τῷδε πένθος ἠγέρθη. καὶ ἀπὸ τοῦδε ἡ
βουλὴ τοὺς ἀποθνήσκοντας ἐν τοῖς πολέμοις ἔκρινεν,
ἔνθαπερ ἂν θάνωσι, θάπτεσθαι, τοῦ μὴ τοὺς λοιποὺς
ἐκ τῆς ὄψεως ἀποτρέπεσθαι τῶν στρατειῶν. τὸ δ' αὐτὸ
καὶ οἱ πολέμιοι πυθόμενοι περὶ σφῶν ἐψηφίσαντο.

---

3 οὐεττίδιος B, οὐετίδιος Vbd, οὐεντίδιος a, *Vectius* C, corr. Schw. e § 181 3 sq. κάτων libri, cf. ad § 181 4 ἀντεστρατοπέδευσε maluit Mend., cf. praef. 7 περιιδὼν ci. Cob. p. 219, at App. videtur ὑπερορᾶν usurpasse eodem sensu quo περιορᾶν, cf. III § 57. 58. 89, Samn. 4, 2, Iber. c. 95 10 ἐν τῇ κεφαλῇ i 23 στρατειῶν Gel. et Musgr., στρατιωτῶν libri

---

1 sq. fuit Tolenus flumen, non Liris, cf. Marcks (v. ad § 155) *p. 50 adn. 1*

90 a.

44 Ῥουτιλίῳ μὲν δὴ διάδοχος ἐπὶ τὸ λοιπὸν τοῦ ἔτους 196
οὐκ ἐγένετο, Σέξστου Καίσαρος οὐκ ἀγαγόντος σχολὴν διαδραμεῖν ἐπὶ ἀρχαιρέσια ἐς Ῥώμην· τῆς δ' ὑπ' αὐτῷ στρατιᾶς ἡ βουλὴ προσέταξεν ἄρχειν Γάιόν τε Μάριον καὶ Κόιντον Καιπίωνα. τούτῳ τῷ Καιπίωνι Κόιντος 197
Ποπαίδιος ὁ ἀντιστράτηγος οἷά τις αὐτόμολος προσέφυγεν, ἄγων καὶ διδοὺς ἐνέχυρον δύο βρέφη δοῦλα, καθάπερ υἱεῖς, ἐσκευασμένα ἐσθῆσι περιπορφύροις· ἐς δὲ πίστιν ἔφερε καὶ μάζας ἐκ μολύβδου, χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ περιβεβλημένας· καὶ ἐδεῖτο κατὰ σπουδὴν αὐτῷ τὸν Καιπίωνα ἕπεσθαι μετὰ τῆς στρατιᾶς ὡς καταληψόμενον αὐτοῦ τὸ στρατόπεδον ἔρημον ἔτι ἄρχοντος.
Καιπίων μὲν δὴ πειθόμενος εἵπετο, Ποπαίδιος δὲ 198
πλησίον τῆς ἐσκευασμένης ἐνέδρας γενόμενος ἀνέδραμεν ἔς τινα λόφον ὡς κατοψόμενος τοὺς πολεμίους καὶ σημεῖον αὐτοῖς ἐπῆρεν. οἳ δὲ ἐκφανέντες αὐτόν τε Καιπίωνα καὶ πολλοὺς σὺν αὐτῷ κατέκοψαν· καὶ τὸ λοιπὸν τῆς στρατιᾶς Καιπίωνος ἡ σύγκλητος Μαρίῳ προσέζευξεν.

45 Σέξστος δὲ Καῖσαρ μετὰ τρισμυρίων πεζῶν καὶ ἱπ- 199
πέων πεντακισχιλίων διεξιὼν τινα φάραγγα καὶ κρημνούς, ἄφνω προσπεσόντος αὐτῷ Μαρίου Ἐγνατίου, ἐς τὴν φάραγγα περιωσθεὶς ἔφυγεν ἐπὶ κλίνης διὰ νόσον ἐπί τινα ποταμόν, οὗ μία γέφυρα ἦν· καὶ ἐνταῦθα

---

2 Σέξστου] cf. ad § 178 ἀγαγότος (sic) i, ἄγοντος maluit Mend. 3 ἀρχαιρεσίᾳ cum O scr Mend., perperam ob hiatum, cf. Zerdik p. 62 5 Καιπίωνα] cf. ad § 179 6. 13 πομπίδιος V, πομπάδιος Bi, *Pompedius* C, cf. ad § 181 8 ἐσκευασμένους ad 9 μολίβδου Oi, restitui μολύβδου, quod meliores codices Iber. c. 12, Mithr. c. 31. 33. 34 servaverunt 10 et 12 αὐτῷ et αὐτοῦ Oi, corr. Mend. 13 πυθόμενος i 17 ⟨τῶν⟩ σὺν ci. Mend. 19 προσεύζευξεν (sic) B 22 γνατίου h. l. Bb, *cf. ad § 181* 23 περιωρισθεὶς ad

a. C.
τὸ πλέον τῆς στρατιᾶς ἀπολέσας καὶ τῶν ὑπολοίπων
τὰ ὅπλα, μόλις ἐς Τεανὸν καταφυγὼν ὥπλιζεν, οὓς ἔτι
200 εἶχεν, ὡς ἐδύνατο. ἑτέρου δὲ πλήθους αὐτῷ κατὰ σπου-
δὴν ἐπελθόντος, ἐπὶ Ἀχέρρας ἔτι πολιορκουμένας ὑπὸ
τοῦ Παπίου μετῄει. καὶ οἵδε μὲν ἀλλήλοις ἀντιστρατο-
πεδεύοντες οὐκ ἐπεχείρουν οὐδέτερος οὐδετέρῳ διὰ
201 φόβον· Μάρσους δὲ Κορνήλιος Σύλλας καὶ Γάιος Μά- 46
ριος ἐπιθεμένους σφίσι συντόνως ἐδίωκον, μέχρι θριγ-
κοῖς ἀμπέλων ἐμπεσεῖν αὐτούς. καὶ Μάρσοι μὲν τοὺς
θριγκοὺς κακοπαθῶς ὑπερέβαινον, Μαρίῳ δὲ καὶ Σύλλᾳ
202 διώκειν ὑπὲρ τούτους οὐκ ἔδοξεν. Κορνήλιος δὲ Σύλ-
λας ἐπὶ θάτερα τῶνδε τῶν ἀμπέλων στρατοπεδεύων,
αἰσθόμενος τοῦ γεγονότος ὑπήντα τοῖς ἐκφεύγουσι
τῶν Μάρσων καὶ πολλοὺς καὶ ὅδε ἀπέκτεινεν, ὡς
τὸν φόνον ἐκείνης τῆς ἡμέρας γενέσθαι περὶ πλείους
ἑξακισχιλίων, ὅπλα δ' ὑπὸ Ῥωμαίων ληφθῆναι πολὺ
πλείονα.

203 Μάρσοι μὲν δὴ δίκην θηρίων, τῷ πταίσματι προσ-
αγανακτοῦντες, αὖθις ὡπλίζοντο καὶ παρεσκευάζοντο
αὐτοῖς ἐπιέναι, προεπιχειρεῖν μὴ θαρροῦσι μηδὲ ἄρ-
χειν μάχης· ἔστι γὰρ τὸ ἔθνος πολεμικώτατον, καί φασι
κατ' αὐτοῦ θρίαμβον ἐπὶ τῷδε τῷ πταίσματι γενέσθαι
μόνῳ, λεγόμενον πρότερον οὔτε κατὰ Μάρσων οὔτε

7. 11 *Κορνήλιος Σύλλας*] altero loco mendum subesse vidit Schw., cf. Kiene (v. ad § 124) p. 198 adn. 2, Marcks (v. ad § 155) p. 48; G. Vitelli, Studi ital. di filol. class. 6 (1898) p. 382 v. 7 pro *Κορν. Σ.* poni vult *Οὐαλέριος Μεσσάλας* et v. 10 pro *Σύλλᾳ Μεσσάλᾳ*; Petersen lacunam potius post *ἔδοξεν* (v. 11) statuendam censet 8 sq. *θριγγοῖς* et 10 *θριγγοὺς* Vi 11 *τούτους* Schw., *τοῦτ'* libri 15 *τὸν ⟨μὲν⟩* maluit Mend., sed tum haud paucis locis addi potest *περὶ* om. i

---

2 est Teanum Sidicinum

90 a.

47 ἄνευ Μάρσων γενέσθαι θρίαμβον. περὶ δὲ τὸ Φάλερ- 204
νον ὄρος Γναῖον Πομπήιον Οὐιδακίλιος καὶ Τίτος
Λαφρήνιος καὶ Πόπλιος Οὐέττιος, ἐς ταὐτὸν ἀλλήλοις
συνελθόντες, ἐτρέποντο καὶ κατεδίωκον ἐς πόλιν Φίρ-
μον. καὶ οἳ μὲν αὐτῶν ἐφ' ἕτερα ᾤχοντο, Λαφρήνιος δὲ
παρεκάθητο Πομπηίῳ ἐς τὸ Φίρμον κατακεκλεισμένῳ.
ὃ δ' αὐτίκα μὲν ὁπλίζων τοὺς ὑπολοίπους ἐς χεῖρας 205
οὐκ ᾔει, προσελθόντος δὲ ἑτέρου στρατοῦ Σουλπίκιον
περιέπεμπεν ὀπίσω τοῦ Λαφρηνίου γενέσθαι καὶ αὐτὸς
κατὰ μέτωπον ἐπῄει. γενομένης δ' ἐν χερσὶ τῆς μάχης 206
καὶ πονουμένοιν ἀμφοῖν, ὁ Σουλπίκιος ἐνεπίμπρη τὸ
τῶν πολεμίων στρατόπεδον, καὶ τοῦθ' οἱ πολέμιοι κατ-
ιδόντες ἐς Ἄσκλον ἔφευγον, ἀκόσμως ἅμα καὶ ἀστρα-
τηγήτως· Λαφρήνιος γὰρ ἐπεπτώκει μαχόμενος. Πομ-
πήιος δὲ καὶ τὸ Ἄσκλον ἐπελθὼν ἐπολιόρκει.

48 πατρὶς δ' ἦν Οὐιδακιλίου τὸ Ἄσκλον, καὶ δεδιὼς 207
ὑπὲρ αὐτῆς ἠπείγετο, σπείρας ἄγων ὀκτώ. προπέμψας
τε τοῖς Ἀσκλαίοις ἐκέλευεν, ὅταν αὐτὸν ἴδωσι πόρρω-
θεν ἐπιόντα, ἐκδραμεῖν ἐπὶ τοὺς περικαθημένους, ὡς
τὸν ἀγῶνα τοῖς ἐχθροῖς ἑκατέρωθεν γενέσθαι. ἀλλὰ 208
Ἀσκλαῖοι μὲν ἀπώκνησαν, ὁ δὲ Οὐιδακίλιος καὶ ὣς ἐς

---

1 sq. Φάλερνον] φάλεον B, φάλαιον V; *circa Falerinum montem* Gel., et ita (vel etiam Φαλέριον) voluerat Schw., fort. recte 2 ἰουδακίλιος O, ἰουδακύλιος i, cf. ad § 181 3. 5. 9. 14 *Affranius* C, cf. ad § 181 Οὐέττιος Schw. ex Cic. Phil. 12 § 27, cf. ad § 181; οὐεντίδιος aC, οὐεντίλιος O, οὐεντίλλιος bd; J. Gentile, Publio Ventidio Basso Ascolano, Riv. storica Ital. 1 (1884) p. 391 adn. 4 cum aliis intellegit Ventidium patrem P. Ventidii Bassi (cf. Gardthausen, Augustus, II, 1 p. 111, 18) 11 σουλπίκιος B 16. 21. p. 52, 10 ἰουδακίλιος B, ἰουδευκίλιος V, ἰουδακύλιος i (certe bis) 17 ἠπείγετο] ὑπήγετο i 18 τε] δὲ i αὐτὸν Oi, corr. Mend.

---

1 sq. de *monte cf. Nissen*, Ital. Landesk. II, 1 p. 423 8 de *Sulpicio cf. Borghesi IV p. 57*

a. C.
*τὴν πόλιν διὰ μέσων τῶν πολεμίων ἐσδραμὼν μεθ'
ὅσων ἐδυνήθη, ὠνείδισε μὲν αὐτοῖς τὴν ἀτολμίαν καὶ*
09 *δυσπείθειαν, οὐκ ἐλπίζων δ' ἔτι τὴν πόλιν περιέσε-
σθαι, τοὺς μὲν ἐχθρούς, οἳ τέως αὐτῷ διεφέροντο καὶ
τότε διὰ φθόνον τὸ πλῆθος ἐς ἃ παρήγγελλεν ἀπέτρε-
ψαν, ἔκτεινε πάντας· ἐν δὲ ἱερῷ πυρὰν νήσας καὶ
κλίνην ἐπιθεὶς ἐπὶ τῇ πυρᾷ, παρευωχήθη σὺν τοῖς
φίλοις καὶ προϊόντος τοῦ πότου φάρμακόν τε προσ-
ηνέγκατο καὶ κατακλίνας αὑτὸν ἐπὶ τῆς πυρᾶς ἐκέλευσε*
10 *τοῖς φίλοις ἅψαι τὸ πῦρ. καὶ Οὐιδακίλιος μὲν ὧδε
φιλοτιμηθεὶς πρὸ τῆς πατρίδος ἀποθανεῖν κατελύθη,
Σέξστος δὲ Καῖσαρ ἐξήκοντος αὐτῷ τοῦ χρόνου τῆς
ἀρχῆς ἀνθύπατος ὑπὸ τῆς βουλῆς αἱρεθεὶς ἐπέδρα-
μεν ἀνδράσι δισμυρίοις μεταστρατοπεδεύουσί ποι καὶ
ἔκτεινεν αὐτῶν ἐς ὀκτακισχιλίους ὅπλα τε πολὺ πλειό-
νων ἔλαβε. χρονίου δ' αὐτῷ τῆς περὶ τὸ Ἄσκλον
οὔσης πολιορκίας, ἀποθνήσκων ἐκ νόσου ἀντιστράτη-
γον ἀπέφηνε Γάιον Βαίβιον.*
11 *καὶ τάδε μὲν ἀμφὶ τὴν Ἰταλίαν ἦν τὴν περὶ τὸν* **4**
*Ἰόνιον· αἰσθόμενοι δ' αὐτῶν οἱ ἐπὶ θάτερα τῆς Ῥώμης
Τυρρηνοὶ καὶ Ὀμβρικοὶ καὶ ἄλλα τινὰ αὐτοῖς ἔθνη*

2 *τὴν*, quod om. Oi, in A suprascriptum est a m. 2 5 *ἐς ἃ*] *ὧν* maluit Schw. *παρήγγελεν* a, *παρήγγειλεν* ci. Mend., sed in verbis iubendi, monendi, dicendi, mittendi etc. imperf. bene habet, cf. Blass, Rhein. Mus. 44 (1889) p. 410 sq. 7 *ἐπὶ τῇ πυρᾷ* molesta putavit Mend. 9 *αὐτὸν* Oi 16 *περὶ τὸ Ἄσκλον*] *περὶ τὰς Ἀχέρρας* dubitanter ci. Schw., contra Kiene (v. ad § 124) p. 204 sqq., dubitat Marcks (v. ad § 155) p. 51 adn. 4. Certe cogitandum de Sexto Caesare, qui cos. fuerat a. 663/91, non de Lucio (apud App. per errorem Sexto) cos. a. 664/90 17 *πολιορκίας* O, *χειροτονίας* iC; utrumque tenens lacunam inter *πολιορκίας* et *χειροτονίας* statuebat Schw. 18 *βέβιον* OCb, *βέρβιον* a 19 *ἦν* om. i *τὸν*] *τὸ* B

90 a.
γειτονεύοντα, πάντες ἐς ἀπόστασιν ἠρεθίζοντο. δείσασα 212
οὖν ἡ βουλή, μὴ ἐν κύκλῳ γενόμενος αὐτοῖς ὁ πόλε-
μος ἀφύλακτος ᾖ, τὴν μὲν θάλασσαν ἐφρούρει τὴν ἀπὸ
Κύμης ἐπὶ τὸ ἄστυ δι' ἀπελευθέρων, τότε πρῶτον ἐς
στρατείαν δι' ἀπορίαν ἀνδρῶν καταλεγέντων, Ἰταλιω-
τῶν δὲ τοὺς ἔτι ἐν τῇ συμμαχίᾳ παραμένοντας ἐψηφί-
σατο εἶναι πολίτας, οὗ δὴ μάλιστα μόνον οὐ πάντες ἐπ-
εθύμουν. καὶ τάδε ἐς Τυρρηνοὺς περιέπεμπεν, οἳ δὲ 213
ἄσμενοι τῆς πολιτείας μετελάμβανον. καὶ τῇδε τῇ χά-
ριτι ἡ βουλὴ τοὺς μὲν εὔνους εὐνουστέρους ἐποίησε,
τοὺς δὲ ἐνδοιάζοντας ἐβεβαιώσατο, τοὺς δὲ πολεμοῦν-
τας ἐλπίδι τινὶ τῶν ὁμοίων πρᾳοτέρους ἐποίησεν. Ῥω- 214
μαῖοι μὲν δὴ τούσδε τοὺς νεοπολίτας οὐκ ἐς τὰς πέντε
καὶ τριάκοντα φυλάς, αἳ τότε ἦσαν αὐτοῖς, κατέλεξαν,
ἵνα μὴ τῶν ἀρχαίων πλέονες ὄντες ἐν ταῖς χειρο-
τονίαις ἐπικρατοῖεν, ἀλλὰ δεκατεύοντες ἀπέφηναν ἑτέ-
ρας, ἐν αἷς ἐχειροτόνουν ἔσχατοι. καὶ πολλάκις αὐτῶν 215
ἡ ψῆφος ἀχρεῖος ἦν, ἅτε τῶν πέντε καὶ τριάκοντα

1 ἐς om. B 2 αὐτῆς V 2 sq. ὁ πόλεμος] ὁ πολέμιος iC; in verbis graecis haerens varia temptavit Mend., sed intellege: 'ne bellum ab omnibus partibus ingruens minus caveri posset' 5 στρατῖαν, ει suprascr. a m. 1, V 7 μόνον οὐ Petersen et Keil (cf. Lange, R. Altert. III² p. 111), μόνου libri 16 δεκατεύοντες] δέκα ci. Musgr., δέκα πέντε cum Niebuhr, Vortr. üb. röm. Gesch. II p. 354, edid. Bk., de ceteris v. Mommsen, Hermes 22 (1887) p. 101 sq., R. Staatsr. III, 1 p. 179 adn. 1; conicio δέκα ἐνεδρεύοντες 'decipientes', cf. § 168, IV § 111, sed δέκα susp. Keil 17 ἐν αἷς ἐχειρ. ⟨πάντων⟩ ἔσχατοι (cf. ad § 179) aut αἳ ἐχειρ. ἔσχαται dubitanter maluit Mend.

5 sqq. fuit lex Iulia (cf. Cic. pro Corn. Balbo § 21), quam secuta est lex Plautia Papiria (Cic. pro Arch. § 7) 16 sq. '*de Appiani errore — renuntiation*em enim cum suffragiorum latione *confudit — cf. Lange*, *Progr*. Lips. 1879, p. 14' (**Mend.**)

a.C.
προτέρων τε καλουμένων καὶ οὐσῶν ὑπὲρ ἥμισυ. ὅπερ
ἢ λαθὸν αὐτίκα ἢ καὶ ὡς αὐτὸ ἀγαπησάντων τῶν
Ἰταλιωτῶν ὕστερον ἐπιγνωσθὲν ἑτέρας στάσεως ἦρξεν.
216 οἱ δὲ περὶ τὸν Ἰόνιον οὔπω τὴν Τυρρηνῶν μετά- 5(
a.C. νοιαν ἐγνωκότες μυρίους καὶ πεντακισχιλίους ὁδὸν
ἀτριβῆ καὶ μακρὰν ἐς τὴν Τυρρηνίαν ἐπὶ συμμαχίᾳ
περιέπεμπον. καὶ αὐτοῖς ἐπιπεσὼν Γναῖος Πομπήιος,
ὕπατος ὢν ἤδη, διέφθειρεν ἐς πεντακισχιλίους· καὶ
τῶν λοιπῶν ἐς τὰ σφέτερα διὰ ἀπόρου χώρας καὶ χει-
μῶνος ἐπιπόνου διατρεχόντων οἱ ἡμίσεις βαλανηφα-
217 γοῦντες διεφθάρησαν. τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος Πόρκιος
μὲν Κάτων, ὁ σύναρχος τοῦ Πομπηίου, Μάρσοις πο-
λεμῶν ἀνῃρέθη, Λεύκιος δὲ Κλοέντιος Σύλλᾳ περὶ τὰ
Πομπαῖα ὄρη στρατοπεδεύοντι μάλα καταφρονητικῶς
218 ἀπὸ σταδίων τριῶν παρεστρατοπέδευε. καὶ ὁ Σύλλας
τὴν ὕβριν οὐκ ἐνεγκὼν οὐδὲ τῶν ἰδίων τοὺς χορτο-
λογοῦντας ἀναμείνας ἐπέδραμε τῷ Κλοεντίῳ. καὶ τότε
μὲν ἡττώμενος ἔφευγε, προσλαβὼν δὲ τοὺς χορτο-
219 λογοῦντας τρέπεται τὸν Κλοέντιον. ὃ δ' αὐτίκα μὲν
πορρωτέρω μετεστρατοπέδευεν, ἀφικομένων δ' αὐτῷ
Γαλατῶν αὖθις ἐπλησίαζε τῷ Σύλλᾳ. καὶ συνιόντων
τῶν στρατῶν Γαλάτης ἀνὴρ μεγέθει μέγας προδραμὼν
220 προυκαλεῖτό τινα Ῥωμαίων ἐς μάχην. ὡς δ' αὐτὸν

9 *διὰ σπόρου*, *ἀ* supra *σ* addito, B *καὶ* ante *χειμ.* cum C omitti maluit Mend., totum tamen locum impeditum ratus 10 sq. *οἱ ἡμίσεις βαλανηφαγοῦντες* ⟨*διεσώθησαν, οἱ δ' ἡμίσεις*⟩ *διεφθάρησαν* Madvig, Advers. crit. III, 77 sq. 11 *Πόρκιος* Gel., *κορνήλιος* libri 15 *παρεστρατοπέδευσε* maluit Mend., cf. praef. 21 post *Γαλατῶν* aut *συμμάχων* aut numerum excidisse ci. Mend. 23 *ρωμαῖον* V

11 τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος] cf. Marcks (v. ad § 155) p. 82 *adn. 1, Reinach (v. ad* § 175) p. 46

89 a. C.

ὑποστὰς Μαυρούσιος ἀνὴρ βραχὺς ἔκτεινεν, ἐκπλαγέντες οἱ Γαλάται αὐτίκα ἔφευγον. παραλυθείσης δὲ τῆς τάξεως οὐδ' ὁ ἄλλος ὅμιλος ἔτι τοῦ Κλοεντίου παρέμενεν, ἀλλ' ἔφευγεν ἐς Νῶλαν ἀκόσμως. καὶ ὁ Σύλ- 221 λας αὐτοῖς ἑπόμενος ἔκτεινεν ἐς τρισμυρίους ἐν τῷ δρόμῳ καὶ τῶν Νωλαίων αὐτοὺς μιᾷ πύλῃ δεχομένων, ἵνα μὴ οἱ πολέμιοι σφίσι συνεσπέσοιεν, ἑτέρους ἔκτεινεν ἀμφὶ τοῖς τείχεσιν ἐς δισμυρίους· καὶ σὺν τοῖσδε Κλοέντιος ἀγωνιζόμενος ἔπεσε.

51 Σύλλας δ' ἐς ἔθνος ἕτερον, Ἱρπίνους, μετεστρατο- 222 πέδευε καὶ προσέβαλεν Αἰκουλάνῳ. οἳ δὲ Λευκανοὺς προσδοκῶντες αὐτῆς ἡμέρας σφίσιν ἐπὶ συμμαχίαν ἀφίξεσθαι, τὸν Σύλλαν καιρὸν ἐς σκέψιν ᾔτουν. ὁ δ' αἰσθανόμενος τοῦ τεχνάσματος ὥραν αὐτοῖς ἔδωκε κἀν τῇδε ξυλίνῳ ὄντι τῷ τείχει κληματίδας περιτιθεὶς μετὰ τὴν ὥραν ὑφῆπτεν· οἳ δὲ δείσαντες τὴν πόλιν παρεδίδουν. καὶ τήνδε μὲν ὁ Σύλλας διήρπαζεν ὡς 223 οὐκ εὐνοίᾳ προσελθοῦσαν, ἀλλ' ὑπ' ἀνάγκης, τῶν δ' ἄλλων ἐφείδετο προστιθεμένων, μέχρι τὸ Ἱρπίνων ἔθνος ἅπαν ὑπηγάγετο, καὶ μετῆλθεν ἐπὶ Σαυνίτας,

---

3 τῷ Κλοεντίῳ cum C maluit Mend., sed genetivo postposito App. hiatum vitavit 3 sq. παρέμεινεν i 4. 6 νώλλαν, νωλλαίων B, νόλαν, νολαίων, ut videtur, i 7 ἐσπέσοιεν i 9 ἀνδρείως vel sim. ex C (*egregie pugnans*) addi maluit Mend. 10 ἱρπίνους O a 11 προσέβαλε V i, προσέβαλλεν B αἰκουλάνον i 12 ἐπὶ συμμαχίᾳ ci. Mend., at App. accusativo hiatum vitare voluit, cf. Zerdik p. 62 15 περιθεὶς maluit Mend., inut., cf. praef. 17 διήρπαξεν a 18 προσελθοῦσάν ⟨οἱ⟩ ci. Mend., at pronomina saepe subaudienda, dativus I § 242. 326. 489. 506, II § 84. 97. 380 etc., item accusativus II § 212. 221. 264. 340. 443. 541 etc., cf. Loesch p. 33 sq. alios ὑπ' ἀπάγκης] ἀνάγκῃ a 19 ἱρπίνων O

---

15 ξυλίνῳ] cf. Nissen, Ital. Landesk. II, 1 p. 40

a. C.
οὐχ ἧ Μοτίλος, ὁ τῶν Σαυνιτῶν στρατηγός, τὰς παρ-
όδους ἐφύλαττεν, ἀλλ' ἑτέραν ἀδόκητον ἐκ περιόδου.
224 προσπεσὼν δ' ἄφνω πολλούς τε ἔκτεινε, καὶ τῶν
ὑπολοίπων σποράδην διαφυγόντων ὁ μὲν Μοτίλος τραυ-
ματίας ἐς Αἰσερνίαν σὺν ὀλίγοις κατέφυγεν, ὁ δὲ Σύλ-
λας αὐτοῦ τὸ στρατόπεδον ἐξελὼν ἐς Βουάνον παρῆλ-
225 θεν, ἧ ⟨τὸ⟩ κοινοβούλιον ἦν τῶν ἀποστάντων. τρεῖς
δ' ἄκρας τῆς πόλεως ἐχούσης καὶ τῶν Βουάνων ἐς
τὸν Σύλλαν ἐπεστραμμένων, περιπέμψας τινὰς ὁ Σύλ-
λας ἐκέλευε καταλαβεῖν, ἥν τινα τῶν ἄλλων δυνηθεῖεν
ἄκραν, καὶ καπνῷ τοῦτο σημῆναι. γενομένου δὲ τοῦ
κάπνοῦ συμβαλὼν τοῖς ἐκ μετώπου καὶ μαχόμενος
ὥραις τρισὶ καρτερῶς εἷλε τὴν πόλιν.
226 καὶ τάδε μὲν ἦν τοῦδε τοῦ θέρους εὐπραγήματα
Σύλλα· χειμῶνος δ' ἐπιόντος ὃ μὲν ἐς Ῥώμην ἀνέστρε-
227 φεν, ἐς ὑπατείαν παραγγέλλων, Γναῖος δὲ Πομπήιος 52
ὑπηγάγετο Μάρσους καὶ Μαρρουκίνους καὶ Οὐηστίνους,
καὶ Γάιος Κοσκώνιος, ἕτερος Ῥωμαίων στρατηγός, ἐπελ-
θὼν Σαλαπίαν τε ἐνέπρησε καὶ Κάννας παρέλαβε καὶ
Κανύσιον περικαθήμενος Σαυνίταις ἐπελθοῦσιν ἀντ-
εμάχετο ἐγκρατῶς, μέχρι φόνος πολὺς ἑκατέρων ἐγένετο
καὶ ὁ Κοσκώνιος ἐλαττούμενος ἐς Κάννας ὑπεχώρει.

---

1. 4 *Emotilus* C, ut apparet, ex ἧ *Μοτίλος*; est C. Papius Mutilus, cf. de forma nominis Groebe ap. Drumann II² p. 558 6 an *Βουιανὸν*? *Βοιανόν* Strab. 5, 4, 11, *Βουίανον* Ptolem. 3, 1, 58 7 ἧ ⟨τὸ⟩] ἦ Oi, vulgo ἀποστατῶν B 8 *Βουανῶν* maluerunt Schw. et Mend.; an *Βουιανῶν*? 10 ne in *τῶν ἄλλων* offendas, App. verbis *τῶν Βουάνων ἐς τὸν Σύλλαν ἐπεστραμμένων* unam ex tribus illis arcibus videtur voluisse significare 12 *μαχεσάμενος* maluit Mend., non recte, cf. praef. 16 *παραγγελῶν* maluit Mend., sed cf. praef. 17 *μαρουκίνους* *Obd*, *μαυρουκίνους* a *vestinos* C, οὐιστίνους Oi 18 *κοκώνιος V, const.* 19 *σαλπίαν* i

89 a. C.

Τρεβάτιος δ' αὐτόν, ὁ τῶν Σαυνιτῶν στρατηγός, ποτα- 228
μοῦ διείργοντος, ἐκέλευεν ἢ περᾶν ἐπ' αὐτὸν ἐς μά-
χην ἢ ἀναχωρεῖν, ἵνα περάσειεν. ὃ δ' ἀναχωρεῖ καὶ
διαβάντι τῷ Τρεβατίῳ προσπεσὼν μάχῃ τε κρείττων
ἐγένετο καὶ φεύγοντος ἐπὶ τὸ ῥεῦμα αὐτοῦ μυρίους
καὶ πεντακισχιλίους διέφθειρεν· οἱ δὲ λοιποὶ μετὰ τοῦ
Τρεβατίου διέφυγον ἐς Κανύσιον. καὶ ὁ Κοσκώνιος τὴν 229
Λαριναίων καὶ Οὐενουσίων καὶ Ἀσκλαίων [γῆν] ἐπι-
δραμὼν ἐς Ποιδίκλους ἐσέβαλε καὶ δυσὶν ἡμέραις τὸ
53 *ἔθνος παρέλαβε. Καικίλιος δ' αὐτῷ Μέτελλος ἐπελθὼν* 230
ἐπὶ τὴν στρατηγίαν διάδοχος, ἐς Ἰάπυγας ἐμβαλὼν *88 a. C.*
ἐκράτει καὶ ὅδε μάχῃ τῶν Ἰαπύγων. καὶ Ποπαίδιος,
ἄλλος τῶν ἀφεστώτων στρατηγός, ἐνταῦθα ἔπεσεν· οἱ
δὲ λοιποὶ σποράδην ἐς τὸν Καικίλιον διέφυγον.

καὶ τάδε μὲν ἦν περὶ τὴν Ἰταλίαν ἀμφὶ τὸν συμ- 231
μαχικὸν πόλεμον, ἀκμάσαντα δὴ μάλιστα μέχρι τῶνδε,
ἕως Ἰταλία πᾶσα προσεχώρησεν ἐς τὴν Ῥωμαίων πολι-
τείαν, χωρίς γε Λευκανῶν καὶ Σαυνιτῶν τότε· δο-
κοῦσι γάρ μοι καὶ οἵδε τυχεῖν, ὧν ἔχρῃζον, ὕστερον.

---

1. 4. 7 *Τρεβάτιος*] *Ἐγνάτιος* ci. Perizonius (v. Duker ad Flor. 3, 18, 6), quod multi probaverunt, velut etiam Marcks (v. ad § 155) p. 88 adn. 1. Contra disseruit Kiene (v. ad § 124) p. 212 adn. 2, Reinach (v. ad § 175) p. 52, qui quidem cum expugnatio Asculi non iam legatur, lacunam nescio quo loco statuendam putat 2 *ἐφ' αὐτὸν* maluit Mend., sed est *ad ipsum*, ut vertit C 3 *ἵν' αὐτὸς περάσειεν* ci. idem 7 *κανούσιον* h. l. Oi 8 *γῆν* om. B, recte, ut videtur 9 *Ποιδίκλους* Schw., *ποδίκλους* Oi, *podiceos* C 10 *ἐλθὼν* ci. Mend. 12 *πομπάδιος* Oi, *Pompilius* C, cf. ad § 181 14 *ἐς* (vel *εἰς*) *τὸ* (sic) *κεκίλιον* ab 16 *μὲν* ante *δὴ* add. a, ut videtur *μέχρι τοῦδε* ci. Mend., probabiliter, cf. Krebs, Praepositionsadv. II p. 11 18 *γε* post *τότε* transponi voluit Mend., vix recte

---

10 *sq. Metellus fuit praetor* a. 665/89, pugna fuit a. 666/88, *cf. Reinach (v. ad § 175) p.* 53 adn. 9

*ἐς δὲ τὰς φυλὰς ὅμοια τοῖς προτυχοῦσιν ἕκαστοι κατ-
ελέγοντο, τοῦ μὴ τοῖς ἀρχαίοις ἀναμεμιγμένοι ἐπικρα-
τεῖν ἐν ταῖς χειροτονίαις, πλέονες ὄντες.*
232 *τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου κατὰ τὸ ἄστυ οἱ χρῆσται πρὸς* 54
89 a.C. *ἀλλήλους ἐστασίασαν, οἳ μὲν πράττοντες τὰ χρέα σὺν
τόκοις, νόμου τινὸς παλαιοῦ διαγορεύοντος μὴ δανεί-
ζειν ἐπὶ τόκοις ἢ ζημίαν τὸν οὕτω δανείσαντα προσ-*
233 *οφλεῖν. ἀποστραφῆναι γάρ μοι δοκοῦσιν οἱ πάλαι Ῥω-
μαῖοι, καθάπερ Ἕλληνες, τὸ δανείζειν ὡς καπηλικὸν
καὶ βαρὺ τοῖς πένησι καὶ δύσερι καὶ ἐχθροποιόν, ᾧ
λόγῳ καὶ Πέρσαι τὸ κίχρασθαι ὡς ἀπατηλόν τε καὶ φιλο-*
234 *ψευδές. ἔθους δὲ χρονίου τοὺς τόκους βεβαιοῦντος,
οἳ μὲν κατὰ τὸ ἔθος ᾔτουν, οἳ δὲ οἷον ἐκ πολέμων τε
καὶ στάσεων ἀνεβάλλοντο τὰς ἀποδόσεις· εἰσὶ δ' οἳ καὶ*
235 *τὴν ζημίαν τοὺς δανείσαντας ἐκτίσειν ἐπηπείλουν. ὅ
τε στρατηγὸς Ἀσελλίων, ᾧ ταῦτα προσέκειτο, ἐπεὶ δια-
λύων αὐτοὺς οὐκ ἔπειθεν, ἐδίδου κατ' ἀλλήλων αὐτοῖς
δικαστήρια, τὴν ἐκ τοῦ νόμου καὶ ἔθους ἀπορίαν ἐς*

1 *ἐς δὲ τὰς* ⟨*νεωτέρας*⟩ *φυλὰς* ci. Musgr., *ἐς δὲ* ⟨*δέκα*⟩ *φ.* vel *ἐς δὲ τὰς* ⟨*δέκα*⟩ *φ.* Schw., hoc probavit Mend., sed additamento propter verba *ὅμοια τοῖς προτυχοῦσιν* non opus, cf. § 214 *προστυχοῦσιν* O 4 *οἱ χρῆσται* ⟨*καὶ οἱ χρεῶσται*⟩ ci. Nauck, praetulerim *οἱ χρῆσται* ⟨*καὶ δανεισταί*⟩ (cf. Dittenb., Syll. inscr. Graec.[2] 226, 181; 510, 40), nisi forte *οἱ χρῆσται* et debitores et creditores significat; *πρὸς τοὺς δανειστὰς* pro *πρὸς ἀλλήλους* maluit Mend., haud probabiliter 6 *προσαγορεύοντος* i 9 *καθάπερ* ⟨*καὶ*⟩ *Ἕ.* ci. Mend. 11 *κίχρασθαι* Nauck, *κιχρᾶσθαι* O i 14 *στάσεων* ⟨*θλιβόμενοι*⟩ ci. Musgr., inut. 15 *ἠπείλουν* i

4 *τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου*] cf. Marcks (v. ad § 155) p. 46, Reinach (v. ad § 175) p. 50 sq. Reinach de Sempronio Asellione annalium scriptore cogitat 6 sqq. cf. de hac lege Billeter, Gesch. d. Zinsfußes im Altert. p. 144 sqq. et F. Klingmüller, *Zeitschr. d. Savignystift.* 23, Rom. Abt. (1902) p. 72 sqq. *11 sq. cf. Herodot. 1, 138*

89 a. C.
τοὺς δικαστὰς περιφέρων. οἱ δανεισταὶ δὲ χαλεπήναν- 236
τες, ὅτι τὸν νόμον παλαιὸν ὄντα ἀνεκαίνιζε, κτείνουσιν
αὐτὸν ὧδε· ὁ μὲν ἔθυε τοῖς Διοσκούροις ἐν ἀγορᾷ,
τοῦ πλήθους ὡς ἐπὶ θυσίᾳ περιστάντος· ἑνὸς δὲ λίθου
τὸ πρῶτον ἐπ' αὐτὸν ἀφεθέντος, ἔρριψε τὴν φιάλην
καὶ ἐς τὸ τῆς Ἑστίας ἱερὸν ἵετο δρόμῳ. οἳ δὲ αὐτὸν 237
προλαβόντες τε ἀπέκλεισαν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ καὶ κατα-
φυγόντα ἔς τι πανδοχεῖον ἔσφαξαν. πολλοί τε τῶν
διωκόντων ἐς τὰς παρθένους αὐτὸν ἡγούμενοι κατα-
φυγεῖν ἐσέδραμον, ἔνθα μὴ θέμις ἦν ἀνδράσιν. οὕτω 238
μὲν καὶ Ἀσελλίων στρατηγῶν τε καὶ σπένδων καὶ
ἱερὰν καὶ ἐπίχρυσον ἐσθῆτα ὡς ἐν θυσίᾳ περικείμενος
ἀμφὶ δευτέραν ὥραν ἐσφάζετο ἐν ἀγορᾷ μέσῃ παρὰ
ἱεροῖς. καὶ ἡ σύγκλητος ἐκήρυσσεν, εἴ τίς τι περὶ τὸν 239
Ἀσελλίωνος φόνον ἐλέγξειεν, ἐλευθέρῳ μὲν ἀργύριον,
δούλῳ δὲ ἐλευθερίαν, συνεγνωκότι δὲ ἄδειαν· οὐ μὴν
ἐμήνυσεν οὐδείς, τῶν δανειστῶν περικαλυψάντων.

55 τάδε μὲν δὴ φόνοι καὶ στάσεις ἔτι ἦσαν ἐμφύλιοι 240
κατὰ μέρη· μετὰ δὲ τοῦτο στρατοῖς μεγάλοις οἱ στασί-
αρχοι πολέμου νόμῳ συνεπλέκοντο ἀλλήλοις, καὶ ἡ
πατρὶς ἆθλον ἔκειτο ἐν μέσῳ. ἀρχὴ δ' ἐς ταῦτα καὶ
πάροδος, εὐθὺς ἐπὶ τῷ συμμαχικῷ πολέμῳ, ἥδε ἐγίγνετο.

4 τοῦ πλήθους] πολλοῦ πλήθους vel sim. ci. Mend. ἐπὶ θυσίαν ab² 6 τῆς om. i. 8 πανδοχεῖον] cf. ad § 128 13 sq. παρὰ ⟨τοῖς⟩ ἱεροῖς ci. Mend., vix recte 14 τι om. d 17 *foeneratoribus interim reum occulentibus* vertit C, sed noli quicquam addere 18 ἐμφύλιοι ἔτι ἦσαν V. Immerito videtur Mend. totam enuntiati structuram suspectavisse; male ci. Nauck τότε pro τάδε 19 τοῦτο] ταῦτα ci. Mend., cf. II § 95

3 Val. *Max.* 9, 7, 4 'pro aede Concordiae' 10 cf. Mommsen, *R. Staatsr.* I³ *p.* 414 (adn. 4)

89 a. C.
241 ἐπειδὴ Μιθριδάτης ὁ τοῦ Πόντου καὶ ἄλλων ἐθνῶν
βασιλεὺς ἐς Βιθυνίαν καὶ Φρυγίαν καὶ τὴν ὅμορον
αὐταῖς Ἀσίαν ἐνέβαλεν, ὥς μοι κατὰ τὴν βίβλον εἴρη-
ται τὴν πρὸ τῆσδε, Σύλλας μὲν ὑπατεύων ἔλαχε στρα-
τηγεῖν τῆς Ἀσίας καὶ τοῦδε τοῦ Μιθριδατείου πολέμου
242 (καὶ ἦν ἔτι ἐν Ῥώμῃ), Μάριος δὲ τὸν πόλεμον εὐχερῆ
τε καὶ πολύχρυσον ἡγούμενος εἶναι καὶ ἐπιθυμῶν
τῆς στρατηγίας ὑπηγάγετό οἱ συμπράσσειν ἐς τοῦτο
Πούπλιον Σουλπίκιον δήμαρχον ὑποσχέσεσι πολλαῖς
καὶ τοὺς ἐκ τῆς Ἰταλίας νεοπολίτας, μειονεκτοῦντας
ἐπὶ ταῖς χειροτονίαις, ἐπήλπιξεν ἐς τὰς φυλὰς ἁπάσας
διαιρήσειν, οὐ προλέγων μέν τι περὶ τῆς ἑαυτοῦ χρείας,
243 ὡς δὲ ὑπηρέταις ἐς πάντα χρησόμενος εὔνοις. καὶ νό-
88 a. C. μον αὐτίκα ὁ Σουλπίκιος ἐσέφερε περὶ τοῦδε· οὗ κυρω-
θέντος ἔμελλε πᾶν ὅ τι βούλοιτο Μάριος ἢ Σουλπίκιος
ἔσεσθαι, τῶν νεοπολιτῶν πολὺ παρὰ τοὺς ἀρχαίους
244 πλειόνων ὄντων. οἱ δ' ἀρχαιότεροι συνορῶντες ταῦτα
ἐγκρατῶς τοῖς νεοπολίταις διεφέροντο. ξύλοις δὲ καὶ
λίθοις χρωμένων αὐτῶν ἐς ἀλλήλους καὶ μείζονος αἰεὶ
γιγνομένου τοῦ κακοῦ, δείσαντες οἱ ὕπατοι περὶ τῇ δοκι-
μασίᾳ τοῦ νόμου πλησιαζούσῃ προύγραψαν ἡμερῶν
ἀργίας πολλῶν, ὁποῖον ἐν ταῖς ἑορταῖς εἴωθε γίγνε-
σθαι, ἵνα τις ἀναβολὴ γένοιτο τῆς χειροτονίας καὶ τοῦ
245 κακοῦ. Σουλπίκιος δὲ τὴν ἀργίαν οὐκ ἀναμένων ἐκέ-

1 τοῦ delendum ci. Mend. et Loesch p. 24 sq., fortasse recte, sed nomen regni articulum habet etiam II § 381, Mithr. c. 9 extr. 11 ἐπὶ] ἐν ci. Mend., sed cf. ad § 9 ἐπήλπισεν a, ἐπήλπιζον B 12 διαιρεθήσεσθαι ci. Mend. 12 vel 13 αὐτοῖς desideravit Mend., sed cf. ad § 223 16 τῶν δὲ νεοπολ. B, unde τῶν δὴ νεοπολ. ci. Schw., male

21 sq. cf. Mommsen, R. Staatsr. III, 2 p. 1058 adn. 2

λευε τοῖς στασιώταις ἐς τὴν ἀγορὰν ἥκειν μετὰ κεκρυμ-
μένων ξιφιδίων καὶ δρᾶν, ὅ τι ἐπείγοι, μηδ' αὐτῶν
φειδομένους τῶν ὑπάτων, εἰ δέοι. ὡς δὲ αὐτῷ πάντα 246
ἕτοιμα ἦν, κατηγόρει τῶν ἀργιῶν ὡς παρανόμων καὶ
τοὺς ὑπάτους Κορνήλιον Σύλλαν καὶ Κόιντον Πομ-
πήιον ἐκέλευεν αὐτὰς αὐτίκα ἀναιρεῖν, ἵνα προθείη
τὴν δοκιμασίαν τῶν νόμων. θορύβου δ' ἀναστάντος 247
οἱ παρεσκευασμένοι τὰ ξιφίδια ἐπεσπάσαντο καὶ τοὺς
ὑπάτους ἀντιλέγοντας ἠπείλουν κτενεῖν, μέχρι Πομ-
πήιος μὲν λαθὼν διέφυγε, Σύλλας δ' ὡς βουλευσό-
μενος ὑπεχώρει. κἀν τῷδε Πομπηίου τὸν υἱόν, κη-
δεύοντα τῷ Σύλλᾳ, παρρησιαζόμενόν τι καὶ λέγοντα
κτείνουσιν οἱ τοῦ Σουλπικίου στασιῶται. καὶ ὁ Σύλ- 248
λας ἐπελθὼν ἐβάστασε τὴν ἀργίαν ἔς τε Καπύην ἐπὶ
τὸν ἐκεῖ στρατόν, ὡς ἐκ Καπύης ἐς τὴν Ἀσίαν ἐπὶ
τὸν Μιθριδάτου πόλεμον διαβαλῶν, ἠπείγετο· οὐ γάρ
πω τινος τῶν ἐπ' αὐτῷ πραττομένων ᾔσθετο. ὁ δὲ 249
Σουλπίκιος, ἀναιρεθείσης τῆς ἀργίας καὶ Σύλλα τῆς
πόλεως ἀποστάντος, ἐκύρου τὸν νόμον καί, οὗ χάριν
ἅπαντα ταῦτα ἐγίγνετο, Μάριον εὐθὺς ἐχειροτόνει τοῦ
πρὸς Μιθριδάτην πολέμου στρατηγεῖν ἀντὶ Σύλλα.
57 πυθόμενος δ' ὁ Σύλλας καὶ πολέμῳ κρίνας διακρι- 250
θῆναι συνήγαγε τὸν στρατὸν εἰς ἐκκλησίαν, καὶ τόνδε
τῆς ἐπὶ τὸν Μιθριδάτην στρατείας ὀρεγόμενόν τε ὡς
ἐπικερδοῦς καὶ νομίζοντα Μάριον ἐς αὐτὴν ἑτέρους
καταλέξειν ἀνθ' ἑαυτῶν. τὴν δ' ὕβριν ὁ Σύλλας τὴν 251
ἐς αὐτὸν εἰπὼν Σουλπικίου τε καὶ Μαρίου καὶ σαφὲς

8 ἐσπάσαντο i 12 καὶ ἀντιλέγοντα vel μεταξὺ λέγοντα ci. Mend.; an καὶ ψέγοντα? contra Kratt p. 61. Keil παρρησιαζόμενον passive intellegit 14 ἐβάστασε] i. e. sustulit 15 ἐκ τῆς καπύης a 17 ᾔσθητο ci. Mend., sed cf. praef. 20 ἅπαντα om. i 23 τόνδε] τὸν V 27 αὐτὸν Oi, corr. Mend.

88 a. C.

οὐδὲν ἄλλο ἐπενεγκών (οὐ γὰρ ἐτόλμα πω λέγειν περὶ
τοιοῦδε πολέμου), παρήνεσεν ἑτοίμοις ἐς τὸ παρ-
252 αγγελλόμενον εἶναι. οἳ δὲ συνιέντες τε ὧν ἐπενόει καὶ
περὶ σφῶν δεδιότες, μὴ τῆς στρατείας ἀποτύχοιεν, ἀπ-
εγύμνουν αὐτοὶ τὸ ἐνθύμημα τοῦ Σύλλα καὶ ἐς Ῥώ-
253 μην σφᾶς ἄγειν θαρροῦντα ἐκέλευον. ὃ δὲ ἡσθεὶς
ἦγεν ἓξ τέλη στρατιωτῶν αὐτίκα. καὶ αὐτὸν οἱ μὲν
ἄρχοντες τοῦ στρατοῦ χωρὶς ἑνὸς ταμίου διέδρασαν
ἐς Ῥώμην, οὐχ ὑφιστάμενοι στρατὸν ἄγειν ἐπὶ τὴν
πατρίδα· πρέσβεις δ' ἐν ὁδῷ καταλαβόντες ἠρώτων,
τί μεθ' ὅπλων ἐπὶ τὴν πατρίδα ἐλαύνοι. ὃ δ' εἶπεν,
254 ἐλευθερώσων αὐτὴν ἀπὸ τῶν τυραννούντων. καὶ τοῦτο
δὶς καὶ τρὶς ἑτέροις καὶ ἑτέροις πρέσβεσιν ἐλθοῦσιν
εἰπὼν ἐπήγγελλεν ὅμως, εἰ θέλοιεν τήν τε σύγκλητον
αὐτῷ καὶ Μάριον καὶ Σουλπίκιον ἐς τὸ Ἄρειον πεδίον
συναγαγεῖν, [καὶ] πράξειν, ὅ τι ἂν βουλευομένοις δοκῇ.
255 πλησιάζοντι δὲ Πομπήιος μὲν ὁ σύναρχος ἐπαινῶν
καὶ ἀρεσκόμενος τοῖς γιγνομένοις ἀφίκετο συμπράξων
ἐς ἅπαντα, Μάριος δὲ καὶ Σουλπίκιος ἐς παρασκευὴν
ὀλίγου διαστήματος δεόμενοι πρέσβεις ἑτέρους ἔπεμ-
πον ὡς δὴ καὶ τούσδε ὑπὸ τῆς βουλῆς ἀπεσταλμένους,
δεόμενοι μὴ ἀγχοτέρω τεσσαράκοντα σταδίων τῇ Ῥώμῃ
παραστρατοπεδεύειν, μέχρι ἐπισκέψαιντο περὶ τῶν παρ-
256 όντων. Σύλλας δὲ καὶ Πομπήιος τὸ ἐνθύμημα σα-
φῶς εἰδότες ὑπέσχοντο μὲν ὧδε πράξειν, εὐθὺς δὲ τοῖς

2 ἑτοίμοις, υ supra altera ι, B, unde ἑτοίμοις A; ἑτοίμους Vi
3 sq. ἐπενόει καὶ περὶ ὧν ἐπενόει καὶ περὶ σφῶν etc. V
10 aut Σύλλαν, quod vertit C, aut αὐτὸν intercidisse putavit Mend., contra Kratt p. 34 sq. 12 τοῦτο] ταὐτὸ ci. Mend.
13 ἐλθοῦσιν om. i 14 ἐπηγγέλλετο ci. Mend., contra Schenkl p. 174 15 αὐτῷ Oi, correxi cum Mend. 16 καὶ suspectavit Schw., deleverunt recentiores, sed teneri posse iudicat Keil
17 δὲ] δὴ i

88 a. C.

58 πρέσβεσιν ἀπιοῦσιν εἵποντο. καὶ Σύλλας μὲν τὰς Αἰσκυ- 257
λείας πύλας καὶ τὸ παρ' αὐτὰς τεῖχος ἑνὶ τέλει στρατιω-
τῶν κατελάμβανε, Πομπήιος δὲ τὰς Κολλίνας ἑτέρῳ
τέλει· καὶ τρίτον ἐπὶ τὴν ξυλίνην γέφυραν ἐχώρει, καὶ
τέταρτον πρὸ τῶν τειχῶν ἐς διαδοχὴν ὑπέμενε. τοῖς 258
δ' ὑπολοίποις ὁ Σύλλας ἐς τὴν πόλιν ἐχώρει δόξῃ καὶ
ἔργῳ πολεμίου· ὅθεν αὐτὸν οἱ περιοικοῦντες ἄνωθεν
ἠμύνοντο βάλλοντες, μέχρι τὰς οἰκίας ἠπείλησεν ἐμ-
πρήσειν· τότε δ' οἳ μὲν ἀνέσχον, Μάριος δὲ καὶ Σουλ-
πίκιος ἀπήντων περὶ τὴν Αἰσκύλειον ἀγορὰν μεθ' ὅσων
ἐφθάκεσαν ὁπλίσαι. καὶ γίγνεταί τις ἀγὼν ἐχθρῶν, ὅδε 259
πρῶτος ἐν Ῥώμῃ, οὐχ ὑπὸ εἰκόνι στάσεως ἔτι, ἀλλὰ
ἀπροφασίστως ὑπὸ σάλπιγγι καὶ σημείοις, πολέμου
νόμῳ· ἐς τοσοῦτον αὐτοῖς κακοῦ τὰ τῶν στάσεων ἀμε-
ληθέντα προέκοψε. τρεπομένων δὲ τῶν Σύλλα στρα- 260
τιωτῶν, ὁ Σύλλας σημεῖον ἁρπάσας προεκινδύνευεν,
ὡς αἰδοῖ τε τοῦ στρατηγοῦ καὶ δέει τῆς ἐπὶ τῷ σημείῳ,
εἰ ἀπέχοιντο, ἀτιμίας εὐθὺς ἐκ τῆς τροπῆς αὐτοὺς με-
τατίθεσθαι. καὶ ὁ Σύλλας ἐκάλει τε τοὺς νεαλεῖς ἐκ τοῦ 261
στρατοπέδου καὶ ἑτέρους κατὰ τὴν καλουμένην Σι-
βούραν ὁδὸν περιέπεμπεν, ᾗ κατὰ νώτου τῶν πολε-

1 sq. Αἰσκυλείας Schw., Αἰσκυλείους maluit Mend., Αἰσκυλίνας Jordan, Topogr. d. Stadt Rom I, 1 p. 221 adn. 38; κλοιλίας O, κοιλίας a (*ualles* C), κοιλλίας bd; nominis scribendi ratio est dubia 10 *ad Esquilium forum* C, unde corr. Schw. (Αἰσκυλείαν Klebs, De aetatis Sullanae scriptoribus, diss. Berol. 1876, p. 18 adn.), δασκύλειον Oi 11 τις] τε Did., per errorem 13 σάλπιγξι i 18 ἀπέχοιντο] ἀπέρχοιντο ci. Musgr., perperam, ἀπόλοιτο vel sim. maluit Mend., sed noli mutare 20 sq. σιβοῦραν i, *per Saburrae uiam* C, Συβοῦρραν ed. H. Steph. 21 ᾗ] ἥ Bb, οἳ Va

4 ἐπὶ τὴν ξυλ. γέφυραν] cf. O. Richter, Die Befestigung des *Ianiculum*, *Progr. Berlin 1882*, p. 21 adn. 1

88 a. C.
262 *μίων ἔμελλον ἔσεσθαι περιδραμόντες. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν
Μάριον πρός τε τοὺς ἐπελθόντας ἀκμῆτας ἀσθενῶς
μαχόμενοι καὶ ἐπὶ τοῖς περιοδεύουσι δείσαντες περι-
κύκλωσιν τούς τε ἄλλους πολίτας ἐκ τῶν οἰκιῶν ἔτι
μαχομένους συνεκάλουν καὶ τοῖς δούλοις ἐκήρυττον*
263 *ἐλευθερίαν, εἰ μετάσχοιεν τοῦ πόνου. οὐδενὸς δὲ προσ-
ιόντος ἀπογνόντες ἁπάντων ἔφευγον εὐθὺς ἐκ τῆς
πόλεως καὶ σὺν αὐτοῖς ὅσοι τῶν ἐπιφανῶν συνεπεπρά-*
264 *χεσαν. ὁ δὲ Σύλλας τότε μὲν ἐς τὴν λεγομένην Ἱερὰν* 59
*ὁδὸν παρῆλθε καὶ τοὺς διαρπάζοντάς τι τῶν ἐν ποσὶν
αὐτίκα ἐν μέσῳ πάντων ἐφορώντων ἐκόλαζε, φρουρὰν δὲ
κατὰ μέρος ἐπιστήσας τῇ πόλει διενυκτέρευεν αὐτός τε
καὶ ὁ Πομπήιος, περιθέοντες ἑκάστους, ἵνα μή τι δει-
νὸν ἢ παρὰ τῶν δεδιότων ἢ παρὰ τῶν νενικηκότων ἐπι-*
265 *γένοιτο. ἅμα δ' ἡμέρᾳ τὸν δῆμον ἐς ἐκκλησίαν συν-
αγαγόντες ὠδύροντο περὶ τῆς πολιτείας ὡς ἐκ πολλοῦ
τοῖς δημοκοποῦσιν ἐκδεδομένης, καὶ αὐτοὶ τάδε πρά-*
266 *ξαντες ὑπ' ἀνάγκης. εἰσηγοῦντό τε μηδὲν ἔτι ἀπροβού-
λευτον ἐς τὸν δῆμον ἐσφέρεσθαι, νενομισμένον μὲν*

3 *ἐπὶ τοῖς περιοδεύουσι*] *ob uiarum transitus* C, unde *ἐπὶ ταῖς περιοδεύσεσι* ci. Schw., maluit tamen *ἀπὸ τῶν περιοδευόντων* 4 ⟨*τοὺς*⟩ *ἐκ* ci. Mend,, cf. ad § 172 8 dativum ad *συνεπεπράχεσαν* desideravit Mend., iniuria, v. Loesch p. 84, Kratt p. 34 sqq., Zerdik p. 73 sq., cf. Iber. c. 64, II § 23. 392, III § 118. 337, IV § 106 et ad I § 223 11 malim cum Mend. *φρουρὰς*, ut C *praesidiis dispositis*, contra Kratt p. 5 17 sq. *καὶ αὐτοὶ ὅσον δὲ πράξαντες* a d, *καὶ αὐτίκα δὲ πράξαντες* b

18 sqq. cf. Mommsen, R. Staatsr. II³ p. 312 adn. 1; III, 1 p. 158. 270, cui assentitur Lengle (v. ad § 165) p. 10 sq.; contra H. Fritzsche, Die Sullanische Gesetzgebung, Progr. Essen 1882, p. 4 sqq.; v. etiam J. M. Sundén, De tribunicia potestate a L. Sulla imminuta quaestiones, Upsala 1897, p. 21 sqq., Ed. Meyer, *Hermes 33 (1898)* p. 652 sqq., Strachan-Davidson ad h. l.

88 a. C.

οὕτω καὶ πάλαι, παραλελυμένον δ' ἐκ πολλοῦ, καὶ τὰς
χειροτονίας μὴ κατὰ φυλάς, ἀλλὰ κατὰ λόχους, ὡς Τύλ-
λιος βασιλεὺς ἔταξε, γίνεσθαι, νομίσαντες διὰ δυοῖν
τοῖνδε οὔτε νόμον οὐδένα πρὸ τῆς βουλῆς ἐς τὸ πλῆθος
ἐσφερόμενον οὔτε τὰς χειροτονίας ἐν τοῖς πένησι καὶ
θρασυτάτοις ἀντὶ τῶν ἐν περιουσίᾳ καὶ εὐβουλίᾳ γιγνο-
μένας δώσειν ἔτι στάσεων ἀφορμάς. πολλά τε ἄλλα 267
τῆς τῶν δημάρχων ἀρχῆς, τυραννικῆς μάλιστα γεγενη-
μένης, περιελόντες κατέλεξαν ἐς τὸ βουλευτήριον, ὀλιγ-
ανθρωπότατον δὴ τότε μάλιστα ὂν καὶ παρὰ τοῦτ'
εὐκαταφρόνητον, ἀθρόους ἐκ τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν
τριακοσίους. ὅσα τε ὑπὸ Σουλπικίου κεκύρωτο μετὰ 268
τὴν κεκηρυγμένην ὑπὸ τῶν ὑπάτων ἀργίαν, ἅπαντα
διελύετο ὡς οὐκ ἔννομα.

60 ὧδε μὲν αἱ στάσεις ἐξ ἔριδος καὶ φιλονικίας ἐπὶ 269
φόνους καὶ ἐκ φόνων ἐς πολέμους ἐντελεῖς προέκοπτον,
καὶ στρατὸς πολιτῶν ὅδε πρῶτος ἐς τὴν πατρίδα ὡς
πολεμίαν ἐσέβαλεν. οὐδ' ἔληξαν ἀπὸ τοῦδε αἱ στάσεις 270
ἔτι κρινόμεναι στρατοπέδοις, ἀλλ' ἐσβολαὶ συνεχεῖς ἐς
τὴν Ῥώμην ἐγίγνοντο καὶ τειχομαχίαι καὶ ὅσα ἄλλα
πολέμων ἔργα, οὐδενὸς ἔτι ἐς αἰδῶ τοῖς βιαζομένοις
ἐμποδὼν ὄντος, ἢ νόμων ἢ πολιτείας ἢ πατρίδος.
τότε δὲ Σουλπίκιον δημαρχοῦντα ἔτι καὶ σὺν αὐτῷ 271
Μάριον, ἑξάκις ὑπατευκότα, καὶ τὸν Μαρίου παῖδα καὶ

13 κεκηρυγμένην] κεκριμένην a, κεκρυμμένην bd 15 ἐπὶ] ἐς ci. Mend., sed ἐς et ἐπὶ videntur confundi ab Appiano, cf. Loesch p. 516, Schenkl p. 174 17 sq. ὡς ⟨ἐς⟩ πολεμίαν ci. Mend., sed cf. Kühner-Gerth II³, 1 p. 551 sq.; v. etiam II § 586, III § 204, IV § 62. 77. 230. 426

9 sqq. cf. Mommsen, R. Staatsrecht III p. 847. 532, Fritzsche (v. ad § 266) p. 5 et 7 sqq., Lengle (v. ad § 165) p. 59. Hoc anno numerum senatorum auctum cum aliis negat Drumann II *p. 438. 482 (v. II² p. 372. 409)*

ἰα. C.

Πούπλιον Κέθηγον καὶ Ἰούνιον Βροῦτον καὶ Γναῖον καὶ Κόιντον Γράνιον καὶ Πούπλιον Ἀλβινοουανὸν καὶ Μᾶρκον Λαιτώριον ἑτέρους τε, ὅσοι μετ' αὐτῶν, ἐς δώδεκα μάλιστα, ἐκ Ῥώμης διεπεφεύγεσαν, ὡς στάσιν ἐγείραντας καὶ πολεμήσαντας ὑπάτοις καὶ δούλοις κηρύξαντας ἐλευθερίαν εἰς ἀπόστασιν πολεμίους Ῥωμαίων ἐψήφιστο εἶναι καὶ τὸν ἐντυχόντα νηποινεὶ κτείνειν ἢ ἀνάγειν ἐπὶ τοὺς ὑπάτους· τά τε ὄντα αὐτοῖς δεδή-
272 *μευτο. καὶ ζητηταὶ διέθεον ἐπὶ τοὺς ἄνδρας, οἳ Σουλπίκιον μὲν καταλαβόντες ἔκτειναν· ὁ δὲ Μάριος αὐτοὺς* **61** *ἐς Μιντούρνας διέφυγεν, ἔρημος ὑπηρέτου τε καὶ θε-*
273 *ράποντος. καὶ αὐτὸν οἱ τῆς πόλεως ἄρχοντες ἀναπαυόμενον ἐν οἴκῳ ζοφώδει, δεδιότες μὲν τὸ κήρυγμα τοῦ δήμου, φυλαττόμενοι δὲ ἀνδρὸς ἑξάκις ὑπατεύσαντος καὶ πολλὰ καὶ λαμπρὰ εἰργασμένου αὐθένται γενέσθαι, Γαλάτην ἄνδρα ἐπιδημοῦντα μετὰ ξίφους ἐσ-*
274 *έπεμψαν ἀνελεῖν. τὸν δὲ Γαλάτην φασὶν ἐν τῷ σκότῳ προσιόντα τῷ στιβαδίῳ δεῖσαι, δόξαντα τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Μαρίου πυρὸς αὐγὴν καὶ φλόγα ἀφιέναι· ὡς δὲ καὶ ὁ Μάριος αὐτὸς ὑπανιστάμενος ἐκ τῆς εὐνῆς ἐνεβόησε παμμέγεθες αὐτῷ· "σὺ τολμᾷς κτεῖναι Γάιον Μάριον;" προτροπάδην ὁ Γαλάτης ἔφευγεν ἔξω διὰ*

2 *Γράνιον*] *Grannium* C, *Γρανίῳ* vel *Γρανίους* ci. Bk. *Albinouanum* C, *ἀλβιδιανὸν* Oi 3 *Μᾶρκον*] *μάρτον* (sic) B *Lectorium* C, item § 280 7 *ἐψηφίσαντο* ci. Schw., concedens tamen *ἐψήφιστο* posse ferri *νηποινὶ* scr. Bk. et Mend. contra codicum auctoritatem, sed cf. Nachmanson, Laute u. Formen d. magnet. Inschr. p. 139 11 *μιτούρνας* Bi (V?) *τε* om. V 15 *αὐθέντας* V, in B legi *αὐθένται*, nam saepissime *ι* et *ς* simillime scripta sunt, etiam in medio verbo 16 *ἐπιδημοῦντα*] *Galatam etiam carnificem publicum* C, unde *δήμιον* eum legisse ci. Mend., cf. Vell. 2, 19, 3 17 *ἐν σκότῳ* ci. Mend., sed et *ἐπιδημοῦντα* et *τῷ* bonum propter *ἐν οἴκῳ ζοφώδει* 21 *ἀνεβόησε* i 22 *ἔφυγεν* maluit Mend., sed cf. praef.

θυρῶν μεμηνότι ἐοικὼς καὶ βοῶν· "οὐ δύναμαι κτεῖ-
ναι Γάιον Μάριον". ὅθεν καὶ τοῖς ἄρχουσιν, ἅτε καὶ 275
τέως ταῦτα σὺν ὄκνῳ κεκρικόσιν, ἐνέπιπτέ τι δαιμόνιον
δέος καὶ μνήμη τῆς ἐκ παιδὸς ἐπιφημισθείσης τῷ ἀνδρὶ
ἑβδόμης ὑπατείας· παιδὶ γὰρ ὄντι φασὶν ἐς τὸν κόλπον
ἀετοῦ νεοττοὺς ἑπτὰ καταρρυῆναι καὶ τοὺς μάντεις
62 εἰπεῖν, ὅτι ἑπτάκις ἐπὶ τῆς μεγίστης ἀρχῆς ἔσοιτο. ταῦτ' 276
οὖν οἱ τῆς Μιντούρνης ἄρχοντες ἐνθυμούμενοι καὶ
τὸν Γαλάτην ἔνθουν κατὰ δαίμονα καὶ περιδεᾶ νομί-
ζοντες γεγονέναι, τὸν Μάριον αὐτίκα τῆς πόλεως ἐξ-
έπεμπον, ὅπῃ δύναιτο, σώζεσθαι. ὃ δὲ συγγιγνώσκων 277
ἑαυτῷ ζητουμένῳ τε ἐκ Σύλλα καὶ πρὸς ἱππέων δι-
ωκομένῳ, ὁδοὺς ἀτριβεῖς ἐπὶ θάλασσαν ἥλατο καὶ καλύ-
βης ἐπιτυχὼν ἀνεπαύετο, φυλλάδα ἐπιβαλόμενος τῷ
σώματι. ψόφου δ' αἰσθόμενος ἐς τὴν φυλλάδα ὑπ- 278
εκρύφθη καὶ μᾶλλον ἔτι αἰσθόμενος ἐς σκάφος ἁλιέως
πρεσβύτου παρορμοῦν, βιασάμενος τὸν πρεσβύτην, ἐσ-
ήλατο χειμῶνος ὄντος καὶ τὸ πεῖσμα κόψας καὶ τὸ
ἱστίον πετάσας ἐπέτρεψε τῇ τύχῃ φέρειν. κατήχθη δὲ 279
ἔς τινα νῆσον, ὅθεν νεὼς οἰκείων ἀνδρῶν παραπλεού-
σης ἐπιτυχὼν ἐς Λιβύην ἐπέρα. εἰργόμενος δὲ καὶ
Λιβύης ὡς πολέμιος ὑπὸ Σεξστιλίου ἡγουμένου, διεχεί-
μαζεν ἐν τῇ θαλάσσῃ, μικρὸν ὑπὲρ Λιβύην ἄνω, ἐν
τοῖς Νομάδων ὅροις. καὶ αὐτῷ θαλασσεύοντι δεῦρο 280
κατὰ πύστιν ἐπέπλευσαν τῶν συγκατεγνωσμένων Κέθη-
γός τε καὶ Γράνιος καὶ Ἀλβινοουανὸς καὶ Λαιτώριος

3 τέως om. V 8 μιτούρνης Bi (V?), cf. ad § 272 11 ὅποι i 14 ἐπιβαλλόμενος B 16 αἰσθόμενος] περιελαυνόμενος ci. Keil 22 σεξτίου vel σεξστίου libri, corr. Schw. ex Plut. Mar. c. 40, quae coniectura confirmatur nummis Hadrumeti cusis, cf. Wehrmann, *Fasti praet.* p. 26 ⟨τοῦ⟩ ἡγ. ci Mend., *sed cf. ad § 172* 26 ἀλβιανὸς V, ἀλβινιανὸς Bi

8 a. C.

καὶ ἕτεροι καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μαρίου· οἳ ἐς μὲν Ἱεμψάλαν τὸν Νομάδων δυνάστην ἀπὸ Ῥώμης διέφυγον, ὑποψίᾳ δ' ἐκδόσεως ἐκεῖθεν ἀπέδρασαν.

281 *οἳ μὲν δή, καθὰ καὶ Σύλλας ἐπεπράχει, βιάσασθαι τὴν πατρίδα διανοούμενοι, στρατιὰν δ' οὐκ ἔχοντες, περιέβλεπον, εἴ τι συμβαίη· ἐν δὲ Ῥώμῃ Σύλλας μέν,* 6 *ὅπλοις τὴν πόλιν ὅδε πρῶτος καταλαβών τε καὶ δυνηθεὶς ἂν ἴσως ἤδη μοναρχεῖν, ἐπεὶ τοὺς ἐχθροὺς ἠμύνατο, τὴν βίαν ἑκὼν ἀπέθετο καὶ τὸν στρατὸν ἐς*
282 *Καπύην προπέμψας αὖθις ἦρχεν ὡς ὕπατος· οἱ δὲ τῶν ἐξελαθέντων στασιῶται, ὅσοι τῶν πλουσίων, καὶ γύναια πολλὰ πολυχρήματα, τοῦ δέους τῶν ὅπλων ἀναπνεύσαντες ἠρεθίζοντο ὑπὲρ καθόδου τῶνδε τῶν ἀνδρῶν καὶ οὐδὲν σπουδῆς ἢ δαπάνης ἐς τοῦτο ἀπέλειπον, ἐπιβουλεύοντες καὶ τοῖς τῶν ὑπάτων σώμασιν ὡς οὐκ*
283 *ἐνὸν τῶνδε περιόντων ἐκείνοις κατελθεῖν. Σύλλᾳ μὲν δὴ καὶ παυσαμένῳ τῆς ἀρχῆς στρατὸς ἦν, ὁ ἐψηφισμένος ἐπὶ Μιθριδάτην, ἐς σωτηρίαν αὐτοῦ φύλαξ· Κόιντον δὲ Πομπήιον, τὸν ἕτερον ὕπατον, ὁ δῆμος οἰκτείρων τοῦ δέους ἐψηφίσατο ἄρχειν Ἰταλίας καὶ ἑτέρου τοῦ περὶ αὐτὴν στρατοῦ, τότε ὄντος ὑπὸ Γναίῳ Πομ-*
284 *πηίῳ. τοῦθ' ὁ Γναῖος πυθόμενός τε καὶ δυσχεράνας ἥκοντα μὲν τὸν Κόιντον ἐς τὸ στρατόπεδον ἐσεδέξατο, καὶ τῆς ἐπιούσης τι χρηματίζοντος ὑπεχώρησε μικρὸν οἷα ἰδιώτης, μέχρι τὸν ὕπατον πολλοὶ καθ' ὑπόκρισιν*

1 *Μάριος* ci. Mend. 1 sq. *ἱεμψάλαν* B, *ἰεμψάλαν* ceteri, cf. § 368; v. de formis nominis Boiss. ad Cass. D. 41, 41, 3 11 *ἐξελθόντων* i 12 ⟨*ἀπὸ*⟩ aut ⟨*ἐκ*⟩ *τοῦ δέους* maluit Mend., sed est imitatio sermonis poetarum, cf. Goetzeler p. 20, Schenkl p. 174 20 *ἐψηφίσαντο* i 21 *τοῦ*] *του* ci. Keil coll. § 298

§ 281 sqq. de bello Octaviano cf. Busolt (v. ad § 106) p. 428 sqq.

88 a. C.
ἀκροάσεως περιστάντες ἔκτειναν. καὶ φυγῆς τῶν λοι- 285
πῶν γενομένης ὁ Γναῖος αὐτοῖς ὑπήντα, χαλεπαίνων
ὡς ὑπάτου παρανόμως ἀνῃρημένου· δυσχεράνας δ'
64 ὅμως εὐθὺς ἦρχεν αὐτῶν. ἐξαγγελθέντος δ' ἐς τὴν 286
πόλιν τοῦ Πομπηίου φόνου, αὐτίκα μὲν ὁ Σύλλας περι-
δεὴς ἐφ' ἑαυτῷ γενόμενος τοὺς φίλους περιήγετο
πανταχοῦ καὶ νυκτὸς ἀμφ' αὐτὸν εἶχεν, οὐ πολὺ δ' *87 a. C.*
ἐπιμείνας ἐς Καπύην ἐπὶ τὸν στρατὸν κἀκεῖθεν ἐς τὴν
Ἀσίαν ἐξήλασεν. οἱ δὲ τῶν φυγάδων φίλοι Κίννᾳ, τῷ 287
μετὰ Σύλλαν ὑπατεύοντι, θαρροῦντες τοὺς νεοπολίτας
ἠρέθιζον ἐς τὸ ἐνθύμημα τοῦ Μαρίου, ταῖς φυλαῖς
⟨πάσαις⟩ ἀξιοῦν ἀναμιχθῆναι, ἵνα μὴ τελευταῖοι ψηφι-
ζόμενοι πάντων ὦσιν ἄκυροι. τοῦτο δὴ προοίμιον τῆς
αὐτοῦ τε Μαρίου καὶ τῶν ἀμφὶ τὸν ἄνδρα καθόδου.
ἀνθισταμένων δὲ τῶν ἀρχαίων κατὰ κράτος, Κίννας μὲν 288
τοῖς νεοπολίταις συνέπραττε, νομιζόμενος ἐπὶ τῷδε
τριακόσια δωροδοκῆσαι τάλαντα, τοῖς δ' ἀρχαίοις ὁ
ἕτερος ὕπατος Ὀκτάουιος. καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Κίνναν 289
προλαβόντες τὴν ἀγορὰν μετὰ κεκρυμμένων ξιφιδίων
ἐβόων ἐς τὰς φυλὰς πάσας ἀναμιγῆναι· τὸ δὲ καθαρώ-
τερον πλῆθος ἐς τὸν Ὀκτάουιον ἐχώρει, καὶ οἵδε μετὰ
ξιφιδίων. ἔτι δ' αὐτῷ κατὰ τὴν οἰκίαν τὸ μέλλον περι- 290
ορωμένῳ ἐξαγγέλλεται τοὺς πλέονας δημάρχους κωλύειν

---

1 sq. λοιπῶν] αἰτίων ci. Mend., non recte, opinor 2 χαλε-παίνειν ⟨ὑποκρινόμενος⟩ vel sim. exspectabat Mend. (cf. Liv. epit. 77, Vell. 2, 20, 1, Val. Max. 9, 7 de sedit. mil. Rom. 2) 3 aut δυσχερανάντων scribendum aut δυσχεράνας transitive intellegendum esse ci. Keil 4 ἦρχον i ⟨αὖ⟩ ἦρχεν ci. Schw., ⟨αὖθις⟩ ἦρξεν Mend., sed de impf. cf. Hultsch, Abh. d. Sächs. Ges. d. Wiss. XIII n. I (1891) p. 48; malim αὖθις pro εὐθὺς 8 sq. ἐπὶ τὴν ἀσίαν i 12 πάσαις, quod iam Mend. desideravit, addidi, *cf. § 289. 242* ἀξιοῦντες i 13 ⟨ἦν⟩ τῆς ci. Mend., *inut., cf. IV § 93* 14 τε Μαρίου] Μαρίου τε V

87 a. C.
τὰ γιγνόμενα, θόρυβον δὲ τῶν νεοπολιτῶν εἶναι καὶ
ἀπογύμνωσιν ἤδη τῶν ξιφιδίων περὶ ὁδὸν ἐς τοὺς ἀντι-
291 λέγοντας δημάρχους ἀναπηδώντων ἐπὶ τὰ ἔμβολα. ὧν
Ὀκτάουιος πυθόμενος κατέβαινε διὰ τῆς Ἱερᾶς ὁδοῦ
μετὰ πυκνοῦ πάνυ πλήθους καὶ οἷα χειμάρρους ἐς τὴν
ἀγορὰν ἐμπεσὼν ὤσατο μὲν διὰ μέσων τῶν συνεστώ-
292 των καὶ διέστησεν αὐτούς· ὡς δὲ κατέπληξεν, ἐς τὸ
τῶν Διοσκούρων ἱερὸν παρῆλθε, τὸν Κίνναν ἐκτρεπό-
μενος. ὅσοι δ' αὐτῷ συνῆσαν, χωρὶς ἐπαγγέλματος
ἐμπεσόντες τοῖς νεοπολίταις ἔκτεινάν τε πολλοὺς καὶ
293 ἑτέρους φεύγοντας ἐπὶ τὰς πύλας ἐδίωκον. Κίννας δὲ 65
θαρρήσας μὲν τῷ πλήθει τῶν νεοπολιτῶν καὶ βιάσε-
σθαι προσδοκήσας, παρὰ δόξαν δ' ὁρῶν τὸ τόλμημα
τῶν ὀλιγωτέρων ἐπικρατοῦν, ἀνὰ τὴν πόλιν ἔθει τοὺς
294 θεράποντας ἐπ' ἐλευθερίᾳ συγκαλῶν. οὐδενὸς δ' αὐτῷ
προσιόντος ἐξέδραμεν ἐς τὰς ἀγχοῦ πόλεις τὰς οὐ πρὸ
πολλοῦ πολίτιδας Ῥωμαίων γενομένας, Τίβυρτόν τε
καὶ Πραινεστὸν καὶ ὅσαι μέχρι Νώλης, ἐρεθίζων ἅπαν-
τας ἐς ἀπόστασιν καὶ χρήματα ἐς τὸν πόλεμον συλ-
295 λέγων. ταῦτα δ' ἐργαζομένῳ τε καὶ ἐπινοοῦντι τῷ Κίννᾳ
προσέφυγον ἀπὸ τῆς βουλῆς οἳ τὰ αὐτὰ ἐφρόνουν,
Γάιός τε Μιλώνιος καὶ Κόιντος Σερτώριος καὶ Γάιος
296 Μάριος ἕτερος. ἡ μὲν δὴ βουλὴ τὸν Κίνναν, ὡς ἐν

2 περὶ ὁδὸν] haesit Mend., περισταδὸν ci. Keil, περὶ ἀγορὰν ego 8 sq. ἐντρεπόμενος bd, ἀνατρ. a 12 sq. βιάσασθαι i 13 παραδόξως V 18 πραινετὸν B, saepius, alibi etiam alii codices ὅσαι ⟨ἄλλαι⟩ ci. Mend., minime necessario 22 *Melonius* C

22 sq. fuit M. Marius Gratidianus sec. Drumann II² p. 392 *adn. 4*

87 a. C.
κινδύνῳ τε τὴν πόλιν καταλιπόντα ὕπατον καὶ δούλοις
ἐλευθερίαν κηρύξαντα, ἐψηφίσατο μήτε ὕπατον μήτε
πολίτην ἔτι εἶναι καὶ Λεύκιον Μερόλαν ἐχειροτόνησαν
ἀντ' αὐτοῦ, τὸν ἱερέα τοῦ Διός. λέγεται δ' οὗτος ὁ 297
ἱερεὺς φλαμέντας καὶ πιλοφορεῖ μόνος αἰεί, τῶν ἄλλων
ἱερέων ἐν μόναις πιλοφορούντων ταῖς ἱερουργίαις.
Κίννας δ' ἐς Καπύην τραπόμενος, ἔνθα Ῥωμαίων στρατὸς 298
ἄλλος ἦν, τούς τε ἄρχοντας αὐτοῦ καὶ ὅσοι ἀπὸ τῆς
βουλῆς ἐπεδήμουν, ἐθεράπευε καὶ παρελθὼν ὡς ὕπατος
ἐς μέσους τάς τε ῥάβδους καθεῖλεν οἷα ἰδιώτης καὶ
δακρύσας ἔφη· "παρὰ μὲν ὑμῶν, ὦ πολῖται, τὴν ἀρχὴν
τήνδε ἔλαβον· ὁ γὰρ δῆμος ἐχειροτόνησεν· ἡ βουλὴ δ'
ἀφείλετό με χωρὶς ὑμῶν. καὶ τάδε παθὼν ἐν οἰκείοις 299
κακοῖς ὑπὲρ ὑμῶν ὅμως ἀγανακτῶ· τί γὰρ ἔτι τὰς φυ-
λὰς ἐν ταῖς χειροτονίαις θεραπεύομεν, τί δὲ ὑμῶν δεό-
μεθα, ποῦ δὲ ἔσεσθε τῶν ἐκκλησιῶν ἢ χειροτονιῶν ἢ
τῶν ὑπατειῶν ἔτι κύριοι, εἰ μὴ βεβαιώσετε μέν, ἃ δί-
66 δοτε, ἀφαιρήσεσθε δ', ὅταν αὐτοὶ δοκιμάσητε." ταῦτ' 300
εἰπὼν ἐς ἐρέθισμα καὶ πολλὰ περὶ αὐτοῦ κατοικτισά-
μενος τήν τε ἐσθῆτα κατέρρηξε καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος
καταθορὼν ἔρριψεν αὐτὸν ἐς μέσους καὶ ἔκειτο ἐπὶ
πλεῖστον, ἕως ἐπικλασθέντες ἀνέστησάν τε αὐτὸν καὶ
καθίσαντες αὖθις ἐπὶ τοῦ θρόνου τάς τε ῥάβδους ἀν-

1 καταλιπόντα ⟨ὄντα⟩ ὕπατον ci. Mend., sed. cf. § 328. 449, Iber. c. 83 (ἰδιώτης), Hann. c. 3 (ἔτι παῖς). Etiam apud adiectiva totiens desideratur, ut addi non liceat, cf. I § 272, II § 464. 507, Iber. c. 94 (ἄριστος) etc., v. etiam I § 147, II § 191 et ad I § 183. 350, II § 29; possis ⟨καίπερ⟩ ὕπατον 3 μερόλλαν O (B fere const.) 5 φλαμέντας] φλᾶμεν διᾶλις ci. Bk. 7 sq. ἄλλος στρατὸς V 10 ἐς μέσον b 18 ἀφαιρεθήσεσθε i 19 αὐτοῦ Bi, αὑτοῦ, ut videtur, V 21 αὐτὸν B, *ἑαυτὸν V, αὑτόν*, ut videtur, i 23 τε post τὰς *om. O*

a. C.

ἔσχον καὶ θαρρεῖν οἷα ὕπατον ἐκέλευον καὶ σφᾶς ἄγειν
301 ἐφ' ὅ τι χρῄζοι. τῆς δ' ἀφορμῆς εὐθὺς οἱ ἄρχοντες αὐτῶν ἐπέβαινον καὶ ὤμνυον τῷ Κίννᾳ τὸν ὅρκον τὸν στρατιωτικόν, καὶ τοὺς ὑφ' αὑτὸν ἕκαστος ἐξώρκου.
302 ὃ δ', ἐπεί οἱ ταῦτα εἶχεν ἀσφαλῶς, ἐπὶ τὰς συμμαχίδας πόλεις διέθει καὶ ἠρέθιζε κἀκείνους, ὡς διὰ τούσδε μάλιστα τὴν συμφορὰν αὐτῷ γενομένην· οἳ δὲ χρήματά τε αὐτῷ καὶ στρατιὰν συνετέλουν· καὶ πολλοὶ καὶ τῶν ἐν Ῥώμῃ δυνατῶν ἕτεροι πρὸς αὐτὸν ἀφικνοῦντο, οἷς ἀπήρεσκεν ἡ τῆς πολιτείας εὐστάθεια.

303 καὶ Κίννας μὲν ἀμφὶ ταῦτ' ἐγίγνετο, Ὀκτάουιος δὲ καὶ Μερόλας οἱ ὕπατοι τὸ μὲν ἄστυ τάφροις καὶ τειχῶν ἐπισκευαῖς ὠχύρουν καὶ μηχανήματα ἐφίστανον, ἐπὶ δὲ στρατιὰν ἔς τε τὰς ἑτέρας πόλεις τὰς ἔτι σφῶν κατηκόους καὶ ἐς τὴν ἀγχοῦ Γαλατίαν περιέπεμπον Γναῖόν τε Πομπήιον, ἀνθύπατον ὄντα καὶ στρατευμάτων περὶ τὸν Ἰόνιον ἡγούμενον, ἐκάλουν κατὰ σπου-
304 δὴν ἐπικουρεῖν τῇ πατρίδι. ὃ δ' ἦλθε καὶ πρὸς ταῖς 67 Κολλίναις πύλαις ἐστρατοπέδευσε· καὶ ὁ Κίννας ἐπελ-
305 θὼν αὐτῷ παρεστρατοπέδευε. Γάιος δὲ Μάριος τούτων πυθόμενος ἐς Τυρρηνίαν κατέπλευσεν ἅμα τοῖς συνεξελαθεῖσι καὶ θεράπουσιν αὐτῶν ἐπελθοῦσιν ἀπὸ
306 Ῥώμης, ἐς πεντακοσίους μάλιστά που γεγονόσι. ῥυπῶν

1 οἷα ὕπατον ante vel post σφᾶς transponi maluit Mend. 3 αὐτῶν om. i 7 αὐτῷ O i, corr. Mend. 8 καὶ στρατιὰν om. i 9 ἕτεροι, quod Mend. videtur suspectavisse, non vertit C 15 λατίαν O 16 sq. στρατευμάτων O i, § 283 exstat στρατοῦ; ne στρατεύματος conicias, cf. III § 322 τῷ ἰδίῳ στρατῷ, § 324 τῶν προτέρων στρατῶν 17 ἐκάλουν] ἐκέλευον ci. Mend., sed cf. Zonar. 9, 10, 6 18 πρὸς] περὶ i 20 παρεστρατοπέδευσεν maluit Mend., h. l. fort. recte

23 ἐς πεντακοσίους μάλιστά που γεγ.] mille secundum Plut. Mar. c. 41, qui tamen addit Numidas (cf. Gran. Licin. ed. *Flemisch p. 16)*

87a.

δ' ἔτι καὶ κόμης ἔμπλεως ἐπήει τὰς πόλεις, οἰκτρὸς ὀφθῆναι· μάχας τε καὶ τρόπαια αὐτοῦ Κιμβρικὰ καὶ ἓξ ὑπατείας ὑπερεπαίρων καὶ περὶ τῆς χειροτονίας σφόδρα αὐτοῖς ἐπιθυμοῦσιν ἐπαγγελλόμενός τε καὶ πιστὸς εἶναι δοκῶν, συνήγαγε Τυρρηνῶν ἑξακισχιλίους καὶ ἐς Κίνναν διῆλθεν ἀσμένως αὐτὸν ἐπὶ κοινωνίᾳ τῶν παρόντων δεχόμενον. ὡς δὲ ἀνεμίχθησαν, ἐστρατοπέ- 307
δευον ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Τιβέριος ἐς τρία διαιρεθέντες, Κίννας μὲν καὶ Κάρβων σὺν αὐτῷ τῆς πόλεως ἀντικρύ, Σερτώριος δὲ ὑπὲρ τὴν πόλιν ἄνω καὶ Μάριος πρὸς τῇ θαλάσσῃ, ζευγνύντες οἵδε τὸν ποταμὸν καὶ γεφυροῦντες, ἵνα τὴν πόλιν ἀφέλοιντο τὴν σιταγωγίαν. Μάριος δὲ καὶ Ὄστια εἷλε καὶ διήρπαζε, καὶ 308
Κίννας ἐπιπέμψας Ἀρίμινον κατέλαβε, τοῦ μή τινα στρατιὰν ἐς τὴν πόλιν ἐπελθεῖν ἐκ τῆς ὑπηκόου Γαλα-
8 *τίας. οἱ δὲ ὕπατοι δεδιότες καὶ στρατιᾶς ἄλλης δεόμε-* 309
νοι Σύλλαν μὲν οὐκ εἶχον καλεῖν ἐς τὴν Ἀσίαν ἤδη πεπερακότα, Καικίλιον δὲ Μέτελλον, τὰ λείψανα τοῦ συμμαχικοῦ πολέμου πρὸς Σαυνίτας διατιθέμενον, ἐκέλευον ὅπῃ δύναιτο εὐπρεπῶς διαλυσάμενον ἐπικουρεῖν τῇ πατρίδι πολιορκουμένῃ. οὐ συμβαίνοντος δὲ Σαυ- 310

1 *οἰκτρῶς*, suprascr. *ος* a m. 1, V 2 *αὐτοῦ* Bi (V?) 6 sq. *ἐπὶ κοινωνίᾳ τῶν παρόντων*] *ἐπὶ κοινωνίᾳ πραγμάτων* Plut. Sertor. c. 5 8 *τοῦ Τιβέριος* deleri mavult Loesch p. 32 13 et § 405 *Ὄστια* Oi, *Ὤστια* scribi iussit Dessau C. I. L. XIV p. 4 adn. 3, probabiliter, cf. Boiss. ad Cass. D. 36, 22, 2 *διήρπασε* maluit Mend., inut., cf. praef. 14 *Ἀρίμηνον*, ut saepius, Oi, quod defendebat Büttner-Wobst, Jahrb. f. cl. Philol. 139 (1889) p. 145 sq., perperam. Vat. 141 in Hannib. c. 12, item O hic illic veram formam servaverunt 15 *ἐς* om. i 19 *διατιθέμενον πρὸς Σαυνίτας* V

7 sqq. de re cf. Richter (v. ad § 257) p. 20 sq. contra Jordan, Topogr. I, 1 p. 243 adn. 80 21 *οὐ συμβαίνοντος* etc.] cf. Cass. D. fr. 102, 7 *ed. Boiss. (vol. I p. 345)* et Gran. Licin. ed. Flemisch *p. 20 sq.*

a.C.

νίταις ἐς ἃ ᾔτουν τοῦ Μετέλλου, ὁ Μάριος αἰσθόμενος συνέθετο τοῖς Σαυνίταις ἐπὶ πᾶσιν οἷς ᾔτουν παρὰ τοῦ Μετέλλου. ὧδε μὲν δὴ καὶ Σαυνῖται Μαρίῳ συν-
11 *εμάχουν· Κλαύδιον δὲ Ἄππιον χιλίαρχον, τειχοφυλακοῦντα τῆς Ῥώμης τὸν λόφον τὸν καλούμενον Ἰάνουκλον, εὖ ποτε παθόντα ὑφ' ἑαυτοῦ, τῆς εὐεργεσίας ἀναμνήσας ὁ Μάριος ἐς τὴν πόλιν ἐσῆλθεν, ὑπανοιχθείσης αὐτῷ πύλης περὶ ἕω, καὶ τὸν Κίνναν ἐσεδέξατο.*
12 *ἀλλ' οὗτοι μὲν αὐτίκα ἐξεώσθησαν Ὀκταουίου καὶ Πομπηίου σφίσιν ἐπιδραμόντων· κεραυνῶν δὲ πολλῶν ἐς τὸ τοῦ Πομπηίου στρατόπεδον καταρραγέντων ἄλλοι τε τῶν ἐπιφανῶν καὶ ὁ Πομπήιος ἀπώλετο.*

13 *Μάριος δ' ἐπεὶ τῆς ἀγορᾶς τῆς ἔκ τε θαλάσσης καὶ* 69
ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ φερομένης κατέσχεν, ἐπὶ τὰς ἀγχοῦ τῆς Ῥώμης πόλεις διετρόχαζεν, ἔνθα σῖτος ἦν τοῖς Ῥωμαίοις προσεσωρευμένος. ἄφνω δὲ τοῖς φρουροῦσιν αὐτὸν ἐπιπίπτων εἷλε μὲν Ἄντιον καὶ Ἀρικίαν καὶ Λανούβιον καὶ ἄλλας πόλεις, ἔστιν ἃ καὶ προδιδόν-
14 *των τινῶν· ὡς δὲ καὶ τῆς κατὰ γῆν ἐκράτησεν ἀγορᾶς, εὐθαρσῶς ἐβάδιζεν ἐπὶ τὴν Ῥώμην αὐτίκα διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς καλουμένης Ἀππίας, πρίν τινα αὐτοῖς*
15 *ἀγορὰν ἄλλην ἑτέρωθεν ἀχθῆναι. τοῦ δ' ἄστεος ἑκατὸν σταδίους αὐτός τε καὶ Κίννας καὶ οἱ στρατηγοῦντες αὐτοῖς Κάρβων τε καὶ Σερτώριος ἀποσχόντες ἐστρατο-*

6 ὑπ' αὐτοῦ V 8 *unaque Cinnam introducit* C, unde ἐπεισεδέξατο ci. Schw.; potuit etiam ἐσεδέξατο ⟨ἅμα⟩ 17 αὐτὸν] αὐτὰς exspectavit Mend. 18 λανούβιον Oi, Λανούουιον scr. Bk. et Mend. ἔστιν ἃς ci. Bk. 20 αὐτίκα] *iterum* C, i. e. αὖθις, quod probavit Mend. At illud defenditur verbis πρὶν — ἀχθῆναι 23 συστρατηγοῦντες ci. Mend., inut.

7 ἐς τὴν πόλιν i. e. ἐς τὸ Ἰάνουκλον, cf. Richter (v. ad *§ 257) p. 20* 10 sqq. de re cf. Klebs (v. ad § 258) p. 14 sqq.

πέδευσαν, Ὀκταουίου καὶ Κράσσου καὶ Μετέλλου περὶ 87c τὸ ὄρος τὸ Ἀλβανὸν αὐτοῖς ἀντικαθημένων καὶ τὸ μέλλον ἔσεσθαι περιβλεπομένων, ἀρετῇ μὲν ἔτι καὶ πλήθει νομιζομένων εἶναι κρειττόνων, ὀκνούντων δ' ὑπὲρ ὅλης ὀξέως κινδυνεῦσαι τῆς πατρίδος διὰ μάχης μιᾶς. ὡς δὲ περιπέμψας ὁ Κίννας περὶ τὸ ἄστυ κήρυ- 31
κας ἐδίδου τοῖς ἐς αὐτὸν αὐτομολοῦσι θεράπουσιν ἐλευθερίαν, κατὰ πλῆθος ηὐτομόλουν αὐτίκα· καὶ ἡ βουλὴ ταραττομένη καὶ πολλὰ καὶ δεινά, εἰ βραδύνειεν ἡ σιτοδεία, παρὰ τοῦ δήμου προσδοκῶσα μετέπιπτε τῇ γνώμῃ καὶ πρέσβεις περὶ διαλύσεων ἐς τὸν Κίνναν ἔπεμπον. ὁ δὲ αὐτοὺς ἤρετο, πότερον ὡς πρὸς ὕπατον ἔλθοιεν 31
ἢ πρὸς ἰδιώτην. ἀπορησάντων δ' ἐκείνων καὶ ἐς τὸ ἄστυ ἐπανελθόντων, πολλοὶ καὶ τῶν ἐλευθέρων ἤδη κατὰ πλῆθος πρὸς τὸν Κίνναν ἐξεπήδων, οἳ μὲν περὶ τῷ λιμῷ δεδιότες, οἳ δὲ πρὸ πολλοῦ τὰ ἐκείνων αἱρούμενοι καὶ τὴν ῥοπὴν τῶν γιγνομένων περιμένοντες.

70 Κίννας δ' ἤδη καταφρονητικῶς τῷ τείχει ἐπλησίαζε 31
καὶ ἀποσχὼν ὅσον βέλους ὁρμὴν ἐστρατοπέδευεν, ἀπορούντων ἔτι καὶ δεδιότων καὶ ὀκνούντων ἐπιχειρεῖν αὐτῷ τῶν ἀμφὶ τὸν Ὀκτάουιον διὰ τὰς αὐτομολίας τε καὶ διαπρεσβεύσεις. ἡ δὲ βουλὴ πάνυ μὲν ἀποροῦσα 31
καὶ δεινὸν ἡγουμένη Λεύκιον Μερόλαν, τὸν ἱερέα τοῦ Διός, ὑπατεύοντα ἀντὶ τοῦ Κίννα καὶ οὐδὲν ἐς τὴν ἀρχὴν ἁμαρτόντα ἀφελέσθαι, ἄκουσα δ' ὅμως ὑπὸ τῶν

---

4 νομιζόντων ci. Mend. 7 αὐτὸν maluit idem 11 περὶ] ὑπὲρ i 12 ἤρετο πότερον ὡς Musgr., πότερον, ἤρετο, ὡς Schw., πρότερον ἤρετο ὡς Oi; πρότερον ἤρετο ⟨εἰ⟩ ὡς H. Steph., et ita vertit C 16 sq ἠρημένοι et περιμείναντες ci. Mend., non recte, cf. praef. 22 περιπρεσβεύσεις i 24 sq. οὐδὲν ἁμαρτόντα τὴν ἀρχὴν ἀφελέσθαι ci. Musgr., item vertit C; at tradita *sunt ex Appiani usu dicendi* 25 ὑπὸ] ἐπὶ

87 a. C.

συμφορῶν αὖθις ἐς τὸν Κίνναν τοὺς πρέσβεις ἔπεμ-
320 *πεν ὡς πρὸς ὕπατον. οὐδέν τε χρηστὸν ἔτι προσδοκῶν-*
τες τοῦτο μόνον ᾔτουν, ἐπομόσαι σφίσι τὸν Κίνναν
321 *φόνον οὐκ ἐργάσεσθαι. ὃ δὲ ὀμόσαι μὲν οὐκ ἠξίωσεν,*
ὑπέσχετο δὲ καὶ ὧδε ἑκὼν οὐδενὶ σφαγῆς αἴτιος ἔσε-
σθαι. Ὀκτάουιον δ' ἤδη περιοδεύσαντα καὶ κατ' ἄλλας
πύλας ἐς τὴν πόλιν ἐσελθόντα ἐκέλευεν ἐκστῆναι τοῦ
322 *μέσου, μή τι καὶ ἄκοντος αὐτοῦ πάθοι. ὃ μὲν δὴ*
ταῦτ' ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ, καθάπερ ὕπατος, τοῖς πρέ-
σβεσιν ἄνωθεν ἀπεκρίνατο· Μάριος δ' αὐτῷ παρεστὼς
παρὰ τὸν θρόνον ἡσύχαζε μέν, ἐδήλου δὲ τῇ δριμύ-
323 *τητι τοῦ προσώπου, πόσον ἐργάσεται φόνον. δεξαμένης*
δὲ ταῦτα τῆς βουλῆς καὶ καλούσης ἐσελθεῖν Κίνναν
τε καὶ Μάριον (ᾔσθοντο γὰρ δὴ Μαρίου μὲν εἶναι
τὰ ἔργα τάδε πάντα, Κίνναν δ' αὐτοῖς ἐπιγράφεσθαι),
σὺν εἰρωνείᾳ σφόδρα ὁ Μάριος ἐπιμειδιῶν εἶπεν οὐκ
324 *εἶναι φυγάσιν εἰσόδους. καὶ εὐθὺς οἱ δήμαρχοι τὴν*
φυγὴν αὐτῷ τε καὶ ὅσοι ἄλλοι κατὰ Σύλλαν ὕπατον
ἐξελήλαντο, ἐψηφίσαντο λελύσθαι. 19
325 *οἳ μὲν δὴ δεχομένων αὐτοὺς σὺν δέει πάντων ἐσ-* 7
ῄεσαν ἐς τὴν πόλιν, καὶ τὰ τῶν ἀντιπρᾶξαι σφίσι δο-
326 *κούντων ἀκωλύτως πάντα διηρπάζετο· Ὀκταουίῳ δὲ*
Κίννας μὲν καὶ Μάριος ὅρκους ἐπεπόμφεσαν, καὶ θύται
καὶ μάντεις οὐδὲν πείσεσθαι προύλεγον, οἱ δὲ φίλοι
φυγεῖν παρῄνουν. ὃ δ' εἰπὼν οὔποτε προλείψειν τὴν
πόλιν ὕπατος ὢν ἐς τὸ Ἰάνουκλον, ἐκστὰς τοῦ μέσου,

1 *τοὺς* del. Nauck et Mend., at intellege *τοὺς αὐτοὺς πρέσβεις*, cf. § 316 4 *ἐργάσεσθαι* B, *ἐργάσασθαι* Vi 8 *αὐτοῦ* Oi, corr. Mend. 25 *φυγὴν* ab 26 *ἐς τὸν Ἰάν.* a; de forma nominis v. Jordan, Topogr. I, 1 p. 197 adn. 75

87 a. C.

διῆλθε μετὰ τῶν ἐπιφανεστάτων καί τινος ἔτι καὶ στρα-
τοῦ ἐπί τε τοῦ θρόνου προυκάθητο, τὴν τῆς ἀρχῆς
ἐσθῆτα ἐπικείμενος, ῥάβδων καὶ πελέκεων ὡς ὑπάτῳ
περικειμένων. ἐπιθέοντος δ' αὐτῷ μετά τινων ἱππέων 327
Κηνσωρίνου καὶ πάλιν τῶν φίλων αὐτὸν καὶ τῆς
παρεστώσης στρατιᾶς φυγεῖν παρακαλούντων καὶ τὸν
ἵππον αὐτῷ προσαγαγόντων, οὐκ ἀνασχόμενος οὐδὲ
ὑπαναστῆναι τὴν σφαγὴν περιέμενεν. ὁ δὲ Κηνσωρῖνος 328
αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἐκτεμὼν ἐκόμισεν ἐς Κίνναν, καὶ
ἐκρεμάσθη πρὸ τῶν ἐμβόλων ἐν ἀγορᾷ πρώτου τοῦδε
ὑπάτου. μετὰ δ' αὐτὸν καὶ τῶν ἄλλων ἀναιρουμένων 329
ἐκρήμναντο αἱ κεφαλαί, καὶ οὐ διέλιπεν ἔτι καὶ τόδε
τὸ μύσος, ἀρξάμενόν τε ἀπὸ Ὀκταουΐου καὶ ἐς τοὺς
ἔπειτα ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀναιρουμένους περιιόν. ζητη- 330
ταὶ δ' ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτίκα ἐξέθεον τούς τε ἀπὸ
τῆς βουλῆς καὶ τῶν καλουμένων ἱππέων, καὶ τῶν μὲν
ἱππέων ἀναιρουμένων λόγος οὐδεὶς ἔτι μετὰ τὴν ἀναί-
ρεσιν ἐγίγνετο, αἱ δὲ τῶν βουλευτῶν κεφαλαὶ πᾶσαι
προυτίθεντο πρὸ τῶν ἐμβόλων. αἰδώς τε θεῶν ἢ νέ- 331
μεσις ἀνδρῶν ἢ φθόνου φόβος οὐδεὶς ἔτι τοῖς γιγνο-
μένοις ἐπῆν, ἀλλὰ ἐς ἔργα ἀνήμερα καὶ ἐπὶ τοῖς ἔργοις
ἐς ὄψεις ἐτρέποντο ἀθεμίστους, κτιννύντες τε ἀνηλεῶς

---

7 *προσαγόντων* cum i scr. Mend. 9 *ἀποτεμὼν* i, quod recipi voluit Cob. p. 212, sed cf. § 435, Iber. c. 94 extr., v. etiam ad § 65 11 *ὑπάτου ⟨γενομένου⟩* ci. Mend., sed cf. ad § 296 12 *διέλειπεν* ci. Mend., v. praef. 13 *τε*] *δὴ* ci. Mend., bene 15 *ἐχθροὺς* videtur suspectum; *ἀποθανουμένους* vel sim ci. Mend., *ἄνδρας* ego ex § 272 16 sq. *καὶ τῶν μὲν ἱππ. ἀναιρ.* om. i 17 *ἀναιρουμένων* Mend. putavit molestum 20 *ἀνδρῶν*] *ἀνθρώπων* ci. Cob. p. 213, sed cf. II § 560. 605, Lib. c. 57; est imitatio Homerica; *ἀνθρώπων* quidem legitur Samn. 4, 4, Lib. c. 57 extr., c. 62, IV § 39 22 κτεινύντες *ab, κτειννύντες d* *ἀνηλεῶς*] *νηλεῶς* i

a. C.

καὶ περιτέμνοντες αὐχένας ἀνδρῶν ἤδη τεθνεώτων καὶ προτιθέντες τὰς συμφορὰς ἐς φόβον ἢ κατάπληξιν ἢ θέαν ἀθέμιστον.

32 Γάιος μὲν δὴ Ἰούλιος καὶ Λεύκιος Ἰούλιος, δύο 7 ἀλλήλοιν ἀδελφώ, καὶ Ἀτίλιος Σερρανὸς καὶ Πούπλιος Λέντλος καὶ Γάιος Νεμετώριος καὶ Μᾶρκος Βαίβιος ἐν ὁδῷ καταληφθέντες ἀνῃρέθησαν, Κράσσος δὲ μετὰ τοῦ παιδὸς διωκόμενος τὸν μὲν υἱὸν ἔφθασε προανελεῖν,

33 αὐτὸς δ' ὑπὸ τῶν διωκόντων ἐπανῃρέθη. τὸν δὲ ῥήτορα Μᾶρκον Ἀντώνιον ἔς τι χωρίον ἐκφυγόντα ὁ γεωργὸς ἐπικρύπτων καὶ ξενίζων ἐς πανδοκεῖον ἔπεμψε τὸν θεράποντα σπουδαιότερον τοῦ συνήθους οἶνον

34 πρίασθαι· καὶ τοῦ καπήλου, τί δὴ σπουδαιότερον αἰτοίη, πυθομένου, ὁ μὲν θεράπων ἐψιθύρισε τὴν αἰτίαν καὶ πριάμενος ἐπανῆλθεν, ὁ δὲ κάπηλος αὐτίκα ἔθει Μαρίῳ τοῦτο δηλώσων, καὶ ὁ Μάριος, ἐπεί τε ἤκουσεν, ὑφ' ἡδονῆς ἀνέδραμεν ὡς αὐτὸς ὁρμήσων ἐπὶ τὸ ἔρ-

35 γον. ἐπισχόντων δ' αὐτὸν τῶν φίλων χιλίαρχος ἀπο-

---

2 sq. offendit Musgr., Mend. aut φόβον aut κατάπληξιν supervacaneum et ἀθέμιστον male repetitum putavit; φόβον καὶ καταπλ. ci. Schenkl p. 175, inut. 4 sq. verba δύο ἀλλήλοιν ἀδελφώ in libris post Σερρανὸς collocata transposuit Schw. 5 ἀλλήλων, οιν suprascr. a m. 1, V ἀτίλλιος B, *Attilius* C ἔρρανος O, ἐρράνος, ut videtur, i, *Eranus* C, corr. Schw. 6 νεμεστόριος i, *Nemistorius* C βέβιος Oi 11 πανδοχεῖον i 12 σπουδαιότερον: 'meliorem vini notam', cf. Plut. Mar. c. 44

---

4 sq. cf. Klebs (v. ad § 258) p. 9 sq. 6 C. Numitorius videtur idem esse atque qui nominatur in S. C. Adramytteno (cf. Mommsen, Ephem. epigr. 4 (1881) p. 219) et in nummo 156 apud Mommsen, R. Münzw. p. 550 sq. 7 sqq. Κράσσος etc.] de errore Appiani cogitat Klebs p. 11, cf. Liv. *epit. 80*

87 a. C.

σταλεὶς στρατιώτας ἐς τὸ οἴκημα ἀνέπεμψεν, οὓς ὁ
Ἀντώνιος ἡδὺς ὢν εἰπεῖν κατεκήλει λόγοις μακροῖς,
οἰκτιζόμενός τε καὶ πολλὰ καὶ ποικίλα διεξιών, ἕως ὁ
χιλίαρχος ἀπορῶν ἐπὶ τῷ γιγνομένῳ αὐτὸς ἀνέδραμεν
ἐς τὸ οἴκημα καὶ τοὺς στρατιώτας εὑρὼν ἀκροωμένους
ἔκτεινε τὸν Ἀντώνιον ῥητορεύοντα ἔτι καὶ τὴν κεφα-
73 λὴν ἔπεμψε τῷ Μαρίῳ. Κορνοῦτον δὲ ἐν καλύβαις 336
κρυπτόμενον οἱ θεράποντες εὐμηχάνως περιέσωσαν·
νεκρῷ γὰρ περιτυχόντες σώματι πυράν τε ἔνησαν καὶ
τῶν ζητητῶν ἐπιόντων ἅψαντες τὴν πυρὰν ἔφασαν τὸν
δεσπότην καίειν ἀπαγξάμενον. ὃ μὲν δὴ πρὸς τῶν 337
θεραπόντων περισέσωστο, Κόιντος δὲ Ἀγχάριος Μά-
ριον ἐν τῷ Καπιτωλίῳ μέλλοντα θύσειν ἐφύλαττεν,
ἐλπίζων οἱ τὸ ἱερὸν διαλλακτήριον ἔσεσθαι. ὃ δ' ἀρ-
χόμενος τῆς θυσίας προσιόντα τὸν Ἀγχάριον καὶ προσ-
αγορεύοντα αὐτίκα ἐν τῷ Καπιτωλίῳ τοῖς παρεστῶσι
προσέταξεν ἀνελεῖν. καὶ ἡ κεφαλὴ καὶ τοῦδε καὶ Ἀντω- 338
νίου τοῦ ῥήτορος καὶ τῶν ἄλλων ὑπάτων ἢ στρατηγῶν
γεγονότων ἐν ἀγορᾷ προυτέθησαν. ταφήν τε οὐδενὶ
ἐξῆν ἐπενεγκεῖν ἐς οὐδένα τῶν ἀναιρουμένων, ἀλλ'
οἰωνοὶ καὶ κύνες ἄνδρας τοιούσδε διεσπάσαντο. πολὺς 339

---

1 ἀνέπεμψεν] Plut. Mar. c. 44: οἱ στρατιῶται διὰ κλιμάκων ἀναβάντες et paulo post ἀναβὰς ὁ Ἄννιος (i. e. ὁ χιλίαρχος) 7 κουρνοῦτον Oi, vera forma III § 381 ἐν καλύβαις] noli offendere in plurali 9 ex Plut. Mar. c. 43 extr. fortasse aliquid post σώματι excidisse ci. Mend., non recte, opinor 17 ⟨ἡ⟩ Ἀντωνίου et 18 ⟨αἱ⟩ τῶν ci. Mend., contra usum Appiani, cf. ad § 351

---

7 est M. Caecilius Cornutus sec. Borghesi I p. 465 12 de Q. Anchario cf. Wehrmann, Fasti praet. p. 27, Dittenberger, Syll. inscr. graec.[2] n. 330, 26 et adn. 14 (v. etiam Klebs apud *Pauly-Wissowa, Realenc. I, 2* p. 2102)

87 a. C.
δὲ καὶ ἄλλος ἦν τῶν στασιωτῶν φόνος ἐς ἀλλήλους
ἀνεύθυνος καὶ ἐξελάσεις ἑτέρων καὶ δημεύσεις περι-
ουσίας καὶ ἀρχῆς ἀφαιρέσεις καὶ ἀνατροπαὶ τῶν ἐπὶ
340 *Σύλλα τεθέντων νόμων. αὐτοῦ τε Σύλλα φίλοι πάν-*
τες ἀνῃροῦντο, καὶ ἡ οἰκία κατεσκάπτετο, καὶ ἡ περί-
ουσία δεδήμευτο, καὶ πολέμιος ἐψηφίζετο· τὸ δὲ γύναιον
καὶ ἡ γενεὰ ζητούμενοι διέφυγον. ὅλως τε οὐδὲν ἀπῆν
ἀθρόων τε καὶ ποικίλων κακῶν.

341 *ἐπὶ δὲ τούτοις, ἐς ὑπόκρισιν ἀρχῆς ἐννόμου μετὰ* 74
τοσούσδε φόνους ἀκρίτους, ὑπεβλήθησαν κατήγοροι
τῷ τε ἱερεῖ τοῦ Διὸς Μερόλᾳ, κατ' ὀργὴν ἄρα τῆς
ἀρχῆς, ἣν Κίνναν οὐδὲν ἀδικῶν διεδέδεκτο, καὶ Λου-
τατίῳ Κάτλῳ, τῷ Μαρίου περὶ τὰ Κιμβρικὰ συνάρχῳ,
περισωθέντι μὲν ἐκ Μαρίου πάλαι, ἀχαρίστῳ δ' ἐς
342 *αὐτὸν καὶ πικροτάτῳ περὶ τὴν ἐξέλασιν γενομένῳ. οὗτοι*
μὲν δὴ φυλλασσόμενοί τε ἀφανῶς καὶ τῆς κυρίας ἡμέ-
ρας ἐπελθούσης ἐς τὴν δίκην ἀνακαλούμενοι (τετράκις
δὲ ἐχρῆν κηρυττομένους ἐν ὡρισμένοις ὡρῶν διαστή-
μασιν ἁλῶναι), Μερόλας μὲν τὰς φλέβας ἐνέτεμεν ἑαυ-
τοῦ, καὶ πινάκιον αὐτῷ παρακείμενον ἐδήλου, ὅτι κόπτων
τὰς φλέβας τὸν πῖλον ἀποθοῖτο (οὐ γὰρ ἦν θεμιτὸν
ἱερέα περικείμενον τελευτᾶν), Κάτλος δ' ἐν οἰκήματι

1 *ἐς ἀλλήλους*] *adversus innocentes* C, unde ci. Mend. *ἐς ἀναιτίους* vel sim., sed refer *ἐς ἀλλήλους* ad *ἀνεύθυνος* 2 *ἐξελεύσεις* O 3 sq. *ἐπὶ Σύλλα*] cf. Iber. c. 44 *φόρους ᾔτει τοὺς ὁρισθέντας ἐπὶ Γράκχου* 5 *κατέσκαπτο* V 6 *δεδήμευτο*] *ἐδημεύετο* ci. Schw., malim *δ' ἐδημεύετο* ⟨*αὐτὸς*⟩ *πολέμιος* cum Schw. maluit Mend.; contra Kratt p. 37 sq. 7 *ἔφυγον* i 13 *περὶ*] *παρὰ* ci. Mend. 15 *ἐξέλευσιν* O 17 *τετράκι* B (V?) et, ut videtur, i, corr. Bk. 18 *κηρυττομένοις* i *ὡρῶν*] *ἡμερῶν* ci. Schw., bene 20 *περικείμενον* i

17 sqq. cf. Mommsen, R. Staatsr. III, 1 p. 356 et ibid. adn. 2

87 a. C.

νεοχρίστῳ τε καὶ ἔτι ὑγρᾷ καίων ἄνθρακας ἑκὼν ἀπεπνίγη. καὶ οὗτοι μὲν οὕτως ἀπέθανον, θεράποντες δ' 343 ὅσοι κατὰ τὸ κήρυγμα πρὸς Κίνναν ἐκδραμόντες ἐλεύθεροι γεγένηντο καὶ αὐτῷ Κίννᾳ τότε ἐστρατεύοντο, ταῖς οἰκίαις ἐπέτρεχον καὶ διήρπαζον, ἀναιροῦντες ἅμα οἷς περιτύχοιεν· οἳ δὲ αὐτῶν καὶ τοῖς σφετέροις δεσπόταις μάλιστα ἐπεχείρουν. Κίννας δ' ἐπεὶ πολλάκις 344 αὐτοῖς ἀπαγορεύων οὐκ ἔπειθε, Γαλατῶν στρατιὰν αὐτοῖς ἔτι νυκτὸς ἀναπαυομένοις περιστήσας διέφθειρε πάντας.

οἱ μὲν δὴ θεράποντες δίκην ἀξίαν ἔδοσαν τῆς ἐς δε- 345
75 σπότας πολλάκις ἀπιστίας· τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους ὕπατοι 86 a. C. μὲν ᾕρηντο Κίννας τε αὖθις καὶ Μάριος ἕβδομον, ᾧ μετὰ φυγὴν καὶ ἐπικήρυξιν, εἴ τις ὡς πολέμιον ἀνέλοι, τὸ μάντευμα ὅμως ἀπήντα τὸ τῶν ἑπτὰ νεογνῶν ἀετῶν. ἀλλ' οὗτος μὲν πολλὰ καὶ δεινὰ ἐς Σύλλαν ἐπινοῶν 346 τοῦ πρώτου μηνὸς τῆς ἀρχῆς ἀπέθανε, καὶ Οὐαλέριον Φλάκκον ὁ Κίννας ἑλόμενος ἀντ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀσίαν ἐξέπεμψεν, ἀποθανόντος δὲ καὶ Φλάκκου Κάρβωνα
76 εἵλετο συνάρχειν ἑαυτῷ· Σύλλας δ' ἐπείξει τῆς ἐπὶ τοὺς 347 ἐχθροὺς ἐπανόδου τὰ ἐς Μιθριδάτην πάντ' ἐπιταχύνας, 85 a. C. ὥς μοι προείρηται, καὶ ἔτεσιν οὐδ' ὅλοις τρισὶν ἑκκαίδεκα μὲν ἀνδρῶν μυριάδας καταχανών, τὴν δὲ Ἑλλάδα καὶ Μακεδονίαν καὶ Ἰωνίαν καὶ Ἀσίαν καὶ ἄλλα ἔθνη

3 ὅσοι ⟨τε⟩ ci. Mend. 4 αὐτῷ] τῷ ci. Musgr., malim deleri Κίννᾳ, nisi forte App. voluit dicere 'ipsi Cinnae'; hoc probans καὶ ⟨Μαρίῳ καὶ⟩ αὐτῷ Κίννᾳ ci. Keil τότε Musgr., ὅτε Bi, ὅσοι τὲ V; ἐγεγένηντο καὶ Μαρίῳ ὅσοι ἐστρατεύοντο ci. Mend., collatis, ut videtur, Plut. Mar. c. 44 extr., Sertor. c. 5 extr. 9 αὐτοῖς ante ἔτι fort. delendum 11 sq. ⟨τοὺς⟩ δεσπότας ci. Mend., sed cf. ad § 84 12 πολλάκις om. C, susp. Musgr., πολλῆς ci. Mend., sed bene habet 15 τὸ ante τῶν om. i

85 a. C.
*πολλά, ὅσα Μιθριδάτης προειλήφει, ἐς Ῥωμαίους ἀνα-
λαβὼν αὐτόν τε τὸν βασιλέα τὰς ναῦς ἀφελόμενος
καὶ ἐς μόνην τὴν πατρῴαν ἀρχὴν ἐκ τοσῶνδε κατα-
κλείσας, ἐπανήει στρατὸν ἄγων εὔνουν οἱ καὶ γεγυμνα-*
348 *σμένον καὶ πολὺν καὶ τοῖς γεγονόσιν ἐπηρμένον. ἦγε
δὲ καὶ νεῶν πλῆθος καὶ χρήματα καὶ παρασκευὴν ἐς
ἅπαντα ἀξιόλογον, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἦν ἐπίφοβος, ὥστε
δειμαίνοντες αὐτὸν ὅ τε Κάρβων καὶ ὁ Κίννας ἐς ὅλην
τὴν Ἰταλίαν τινὰς περιέπεμπον, χρήματα καὶ στρατιὰν
καὶ σῖτον αὐτοῖς ἀθροίζειν, τούς τε δυνατοὺς συνουσί-
αις ἀνελάμβανον καὶ τῶν πόλεων ἠρέθιζον μάλιστα
τὰς νεοπολίτιδας, ὡς δι' αὐτὰς ὄντες ἐν τοσῷδε κιν-*
349 *δύνου. τάς τε ναῦς ἐπεσκεύαζον ἀθρόως καὶ τὰς ἐν
Σικελίᾳ μετεκάλουν καὶ τὴν παράλιον ἐφύλασσον καὶ
οὐδὲν ὀξείας οὐδὲ οἶδε παρασκευῆς μετὰ δέους ἅμα
καὶ σπουδῆς ἐξέλιπον.*

350 *Σύλλας δ' ἐπὶ φρονήματος ἐπέστελλε τῇ βουλῇ περί* 7
*τε αὐτοῦ καταλέγων, ὅσα περὶ Λιβύην ἐς Ἰογόρθαν τὸν
Νομάδα ἔτι ταμιεύων ἢ ἐπὶ τοῖς Κιμβρικοῖς πρε-
σβεύων ἢ Κιλικίας ἡγούμενος ἢ ἐν τοῖς συμμαχικοῖς
ἢ ὑπατεύων ἔπραξε, τὰ δ' ἔναγχος ἐς Μιθριδάτην
ὑπερεπαίρων τε μάλιστα καὶ καταλογιζόμενος αὐτοῖς
ἀθρόως ἔθνη πολλά, ὅσα Μιθριδάτου γενόμενα Ῥω-
μαίοις ἀναλάβοι, καὶ οὐδενὸς ἧττον, ὅτι τοὺς ἐξελα-*

---

1 *παρειλήφει* ci. Mend., sine causa   10 *αὐτοῖς* maluit Mend.   11 *μάλιστα*] *μᾶλλον* V   12 sq. *κινδύνῳ* ci. Nauck, inut.   14 *ἐφύλαττον* B   16 *ἐξέλειπον* cum H. Steph. vulgo   17 *ἐπὶ φρονήματος* ⟨*ὢν*⟩ ci. Musgr., sed cf. Iber. c. 101, II § 440 et ad I § 296   17 sq. *περί τε αὐτοῦ* s. *αὑτοῦ* Oi, *περὶ ἑαυτοῦ* Schw., vulgo; servavi anacoluthon (v. § 352 *τοῖς δ' ἄλλοις*)   18 *ἰουγόρθαν* h. l. Bi (V?), corr. Mend., cf. Boiss. ad Cass. D. *fr. 89, 1*   19 *ἐπὶ τοῖς*] *ἐν τοῖς* ci. Mend., sed cf. § 9, II § 72 etc.   *22 ὑπεραίρων i*

85 a. C.

θέντας ἐκ Ῥώμης ὑπὸ Κίννα καταφυγόντας ἐς αὐτὸν
ὑποδέξαιτο ἀπορουμένους καὶ ἐπικουφίζοι τὰς συμφο-
ρὰς αὐτοῖς. ἀνθ' ὧν ἔφη τοὺς ἐχθροὺς πολέμιον αὐτὸν 351
ἀναγράψαι καὶ τὴν οἰκίαν ἀνασκάψαι καὶ τοὺς φίλους
ἀνελεῖν, τὴν δὲ γυναῖκα καὶ τέκνα μόλις πρὸς ἑαυτὸν
διαφυγεῖν. ἀλλ' αὐτίκα καὶ τοῖσδε καὶ τῇ πόλει πάσῃ 352
τιμωρὸς ἥξειν ἐπὶ τοὺς εἰργασμένους. τοῖς δ' ἄλλοις
πολίταις τε καὶ νεοπολίταις προύλεγεν οὐδενὶ μέμψε-
σθαι περὶ οὐδενός. ὧν ἀναγινωσκομένων δέος ἅπαν- 353
τας ἐπεῖχε, καὶ πρέσβεις ἔπεμπον, οἳ συναλλάξειν αὐτὸν
τοῖς ἐχθροῖς ἔμελλον καὶ προερεῖν, εἴ τινος ἀσφαλείας
δέοιτο, τῇ βουλῇ τάχιστα ἐπιστεῖλαι· τοῖς δ' ἀμφὶ τὸν
Κίνναν εἴρητο μὴ στρατολογεῖν, ἔστε ἐκεῖνον ἀποκρί-
νασθαι. οἳ δ' ὑπέσχοντο μὲν ὧδε πράξειν, οἰχομένων 354
δὲ τῶν πρέσβεων ἐς τὸ μέλλον ἑαυτοὺς ἀνεῖπον ὑπάτους
αὐτίκα, τοῦ μὴ διὰ τὰ ἀρχαιρέσια θᾶττον ἐπανήκειν,
καὶ τὴν Ἰταλίαν περιιόντες στρατιὰν συνῆγον, ἣν ἐς
Λιβυρνίαν, ὡς ἐκεῖθεν ἀπαντήσοντες τῷ Σύλλᾳ, κατὰ
μέρος ἐπὶ νεῶν διεβίβαζον.

78 τὸ μὲν δὴ πρῶτον μέρος εὐσταθῶς διέπλευσε· τῷ 355
δ' ἑξῆς χειμὼν ἐπέπεσε, καὶ ὅσοι τῆς γῆς ἐλαμβάνοντο, *84 a. C.*
εὐθὺς ἐς τὰς πατρίδας διεδίδρασκον ὡς οὐ στρατεύ-
σοντες ἑκόντες κατὰ πολιτῶν· οἵ τε λοιποὶ πυνθανό-
μενοι ταῦτ' οὐδ' αὐτοὶ περάσειν ἔτι ἔλεγον ἐς τὴν
Λιβυρνίαν. Κίννας δ' ἀγανακτῶν ἐς ἐκκλησίαν αὐτοὺς 356

1. 3 *αὐτὸν* Oi, corr. Mend. 4 *κατασκάψαι* dubitanter ci. Schw., sed cf. § 371 5 *καὶ ⟨τὰ⟩ τέκνα* ci. Mend., sed cf. Büttner-Wobst (v. ad § 308) p. 139, Loesch p. 515, Radermacher, Gött. Gel. Anz. 1899, p. 707 sqq., Völker, Syntax d. griech. Papyri. I. Der Artikel. Progr. Münster 1903, p. 20 13 sq. *ἀποκρίνασθαι* Bk., *ἀποκρίνεσθαι* Oi 14 ὧδε] οὕτω a 16 *⟨αὐτὸν⟩ ἐπανήκειν ci.* Keil, non recte, opinor 19 διεβι-*βάζοντο Oi, corr. Mend.* 21 *ἐπελαμβάνοντο* V

84 a. C.
ὡς ἐπιπλήξων συνεκάλει· καὶ οἳ σὺν ὀργῇ παρῄεσαν
ὡς ἀμυνούμενοι. τῶν δὲ ῥαβδοφόρων τινὸς ὁδοποιοῦν-
τος τῷ Κίννᾳ καί τινα τῶν ἐν ποσὶ πατάξαντος, ἕτε-
357 ρος ἐκ τοῦ στρατοῦ τὸν ῥαβδοῦχον ἐπάταξε. καὶ Κίννα
κελεύσαντος αὐτὸν συλλαβεῖν βοὴ παρὰ πάντων ἀνέστη,
καὶ λίθων ἦσαν ἐπ' αὐτὸν ἀφέσεις· οἱ δ' ἐγγὺς καὶ τὰ
358 ξιφίδια ἐπισπάσαντες συνεκέντησαν αὐτόν. οὕτω μὲν
δὴ καὶ Κίννας ὑπατεύων ἀπέθανε· Κάρβων δ' ἔκ τε
Λιβυρνίας τοὺς διαπεπλευκότας ἐς αὐτὴν μετεκάλει
καὶ τὰ γιγνόμενα δεδιὼς ἐς τὴν πόλιν οὐ κατῄει, καὶ
πάνυ τῶν δημάρχων αὐτὸν καλούντων ἐπὶ συνάρχου
359 χειροτονίαν. ἀπειλησάντων δὲ ἰδιώτην ἀποφανεῖν, ἐπ-
ανῆλθε μὲν καὶ χειροτονίαν προύθηκεν ὑπάτου, ἀπαι-
σίου δὲ τῆς ἡμέρας γενομένης ἑτέραν προύγραφε· κἀν
ταύτῃ κεραυνοῦ πεσόντος ἐς τὸ τῆς Σελήνης καὶ τὸ
τῆς Δήμητρος ἱερὸν οἱ μάντεις ὑπὲρ τὰς θερινὰς τρο-
πὰς ἀνετίθεντο τὰς χειροτονίας, καὶ μόνος ἦρχεν ὁ
Κάρβων.

360 Σύλλας δὲ τοῖς πρὸς αὐτὸν ἥκουσιν ἀπὸ τῆς βου- 79
λῆς ἀπεκρίνατο αὐτὸς μὲν οὔποτε ἀνδράσι τοιάδε ἐρ-
γασαμένοις ἔσεσθαι φίλος, τῇ πόλει δ' οὐ φθονήσειν
361 χαριζομένῃ τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς· ἀσφάλειαν δὲ αὐτὸς
μᾶλλον αὐτοῖς ἔφη καὶ τοῖς ἐς αὐτὸν καταφυγοῦσιν
ἐς ἀεὶ παρέξειν, στρατὸν ἔχων εὔνουν. ᾧ δὴ καὶ μά-

---

1 καὶ οἱ ⟨μὲν⟩ σὺν ci. Musgr., probavit Mend. 2 τινὸς] ἑνὸς V 8 τε cum V del. Mend., at cf. § 365 23 αὐτοῖς] αὐτῷ (debebat αὐτῷ) ci. Schw. αὐτὸν Oi, corr. Mend. 24 ἐς ante ἀεὶ om. V

---

§ 360—439 cf. P. Cantalupi, La guerra civile Sillana in *Italia*, Roma 1892, et E. Linden, De bello civili Sullano, diss. *Friburg.* 1896

84a.C
λιστα δῆλος ἐγένετο, ἑνὶ ῥήματι τῷδε, οὐ διαλύσων
τὸν στρατόν, ἀλλὰ τὴν τυραννίδα ἤδη διανοούμενος.
ἤτει δ' αὐτοὺς τήν τε ἀξίωσιν καὶ περιουσίαν καὶ ἱερω- 362
σύνην καὶ εἴ τι ἄλλο γέρας εἶχεν, ἐντελῆ πάντα ἀπο-
δοθῆναι· καὶ τοὺς περὶ τούτων ἐροῦντας συνέπεμπε
τοῖς πρέσβεσιν. οἳ δ' εὐθὺς ἀπὸ τοῦ Βρεντεσίου, Κίν-
ναν τε πυθόμενοι τεθνάναι καὶ τὴν πόλιν ἀδιοίκητον
εἶναι, πρὸς τὸν Σύλλαν ἀνέστρεφον ἄπρακτοι. καὶ ὁ 363
Σύλλας πέντε Ἰταλοῦ στρατοῦ τέλη καὶ ἱππέας ἑξα- 83a.C
κισχιλίους, ἄλλους τέ τινας ἐκ Πελοποννήσου καὶ Μακε-
δονίας προσλαβών, ἅπαντας ἄγων ἐς μυριάδας ἀνδρῶν
τέσσαρας, ἐπί τε Πάτρας ἀπὸ τοῦ Πειραιέως καὶ ἐκ
Πατρῶν ἐς Βρεντέσιον χιλίαις καὶ ἑξακοσίαις ναυσὶ
διέπλει. δεξαμένων δ' αὐτὸν ἀμαχεὶ τῶν Βρεντεσίων, 364
τοῖσδε μὲν ὕστερον ἔδωκεν ἀτέλειαν, ἣν καὶ νῦν ἔχου-
σιν, αὐτὸς δ' ἀναστήσας τὸν στρατὸν ἦγεν ἐς τὸ πρόσω.

80 καὶ αὐτῷ Μέτελλος Καικίλιος ὁ Εὐσεβής, ἐκ πολ- 365
λοῦ τε ᾑρημένος ἐς τὰ λοιπὰ τοῦ συμμαχικοῦ πολέμου
καὶ διὰ Κίνναν καὶ Μάριον ἐς τὴν πόλιν οὐκ ἐσελθών,
ἀλλὰ ἐν τῇ Λιβυστίδι τὸ μέλλον περιορῶν, αὐτόκλητος
σύμμαχος ἀπήντα μεθ' ἧς εἶχε συμμαχίας, ἀνθύπατος

---

3 αὐτοὺς] αὐτῷ ci. Mend., sed αὐτοὺς bene habet, persona Sullae autem significatur verbis εἴ τι — εἶχεν 12 Πειραιῶς scr. Mend. 14 ἀμαχὶ scr. Bk. et Mend., cf. ad § 271 20 Λιβυστίδι Linden (v. ad § 360) p. 57 adn. 29, Λιγυστίδι libri, vulgo ἐν τῇ Λ. ⟨διατρίψας⟩ vel. sim. ci. Mend. 21 συμμαχίας] δυνάμεως ci. Mend., bene, sed cf. Mithr. c. 10 init.

---

9 sq. Klebs (v. ad § 258) p. 21 de numeris traditis desperat, Cantalupi l. c. p. 26 sqq. de eisdem hic et in sqq. haud male videtur disputavisse 15 ἀτέλειαν, ἣν καὶ νῦν ἔχουσιν] cf. B. W. *Henderson, Class.* Review 11 (1897) p. 251 sqq. Res *incerta.*

a. C.
ἔτι ὤν· ἔστι γὰρ εἶναι τοῖς αἱρεθεῖσιν, ἔστε ἐπανέλθοιεν
366 ἐς Ῥώμην. ἐπὶ δὲ τῷ Μετέλλῳ καὶ Γναῖος Πομπήιος, ὁ
μετ' οὐ πολὺ Μέγας παρονομασθείς, Πομπηίου μὲν ὢν
παῖς τοῦ διεφθαρμένου τῷ κεραυνῷ, οὐκ εὔνου τῷ
Σύλλᾳ νομισθέντος, τὴν δ' ὑποψίαν διαλυόμενος, ἦλθε
καὶ τέλος ἤγαγεν, ἐκ τῆς Πικηνίτιδος κατὰ κλέος τοῦ
367 πατρὸς ἰσχύσαντος ἐν αὐτῇ μάλιστα ἀγείρας. μετὰ δ'
οὐ πολὺ καὶ δύο ἄλλα συνέλεξε καὶ χρησιμώτατος ἐν
τοῖς μάλιστα ὅδε ὁ ἀνὴρ ἐγένετο τῷ Σύλλᾳ· ὅθεν αὐτὸν
ὁ Σύλλας ἔτι νεώτατον ὄντα ἦγεν ἐν τιμῇ καὶ ἐπιόντος,
368 φασίν, ὑπανίστατο μόνῳ. λήγοντος δὲ τοῦ πολέμου
καὶ ἐς Λιβύην ἔπεμψεν ἐξελάσαι τε τοὺς Κάρβωνος φί-
λους καὶ Ἱεμψάλαν ἐκπεσόντα ὑπὸ Νομάδων ἐς τὴν
βασιλείαν καταγαγεῖν. ἐφ' ᾧ δὴ καὶ θριαμβεῦσαι κατὰ
τῶν Νομάδων αὐτῷ παρέσχεν ὁ Σύλλας, ἔτι ὄντι νέῳ
καὶ ἔτι ὄντι τῶν ἱππέων. καὶ ἀπὸ τοῦδε ἐπαρθεὶς ἐς
μέγα ὁ Πομπήιος ἐπὶ Σερτώριον ἐς Ἰβηρίαν ἐπέμφθη
369 καὶ ἐς τὸν Πόντον ἐπὶ Μιθριδάτην ὕστερον. ἀφίκετο
δὲ καὶ Κέθηγος ἐς τὸν Σύλλαν, χαλεπώτατος ἀντιστα-
σιώτης αὐτῷ μετὰ Κίννα καὶ Μαρίου γενόμενος καὶ
σὺν ἐκείνοις τῆς πόλεως ἐκπεσών, ἱκέτης τε γιγνόμε-
νος καὶ ἑαυτὸν ὑπηρέτην ἐς ὅ τι βούλοιτο παρέχων.

1 ἔστι] *licebat* C, quod prob. Mend., sed cf. § 85 et Berg, diss. p. 22   3 προσονομασθείς i   5 διαλυσόμενος ci. Mend., cf. praef.   10 ἐπιόντος] 'eadem constructione eadem in re utitur Plut. Crass. c. 6' (Mend.)   13 ἱεμψάλαν O, cf. ad § 280   14 sq. κατὰ τῶν Νομάδων delebat Mend., non video causam   21 τε] 'tunc vero' Gel., τότε ci. Mend., bene, nisi τε iungi malis cum sequenti καὶ   γενόμενος a

3 Μέγας] ad Posidonii de nominum Romanorum disputationem hoc redire contendit Bauer, Philol. 47 (1889) p. 247
18 sqq. cf. § 271. 280

83 a. C.

31 ὃ δὲ καὶ στρατιᾶς πολὺ πλῆθος ἔχων ἤδη καὶ φί- 370
λους πολλοὺς τῶν ἐπιφανῶν, τοῖσδε μὲν ὑποστρατή-
γοις ἐχρῆτο, αὐτὸς δὲ καὶ Μέτελλος ἀνθυπάτω ὄντε
ἐς τὸ πρόσθεν ἐχώρουν· ἐδόκει γὰρ δὴ καὶ ὁ Σύλλας,
ἀνθύπατος ἐπὶ Μιθριδάτῃ γενόμενος, οὐκ ἀποθέσθαι
πω τὴν ἀρχήν, εἰ καὶ πολέμιον αὐτὸν ἐψηφίσατο Κίν-
νας. ὃ μὲν δὴ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ᾔει βαρυτάτῃ καὶ 371
ἀφανεῖ ἔχθρᾳ· οἱ δ' ἐν ἄστει τῆς τε φύσεως αὐτοῦ
καλῶς τεκμαιρόμενοι καὶ τὴν προτέραν ἐς τὴν πόλιν
ἐσβολὴν αὐτοῦ καὶ κατάληψιν ἔτι ἔχοντες ἐν ὄψει τά
τε ψηφίσματα, ἃ ἐπεκήρυξαν αὐτῷ, λογιζόμενοι καὶ τὴν
οἰκίαν ὁρῶντες ἀνεσκαμμένην καὶ περιουσίαν δεδημευ-
μένην καὶ φίλους ἀνῃρημένους καὶ γενεὰν μόλις ἐκ-
φυγοῦσαν ἐδείμαινον. καὶ οὐδὲν σφίσι νίκης ἢ παν- 372
ωλεθρίας μέσον εἶναι νομίζοντες συνίσταντο τοῖς ὑπά-
τοις ἐπὶ τὸν Σύλλαν μετὰ δέους ἔς τε τὴν Ἰταλίαν
περιπέμποντες στρατιὰν καὶ τροφὰς καὶ χρήματα συν-
ῆγον, οὐδὲν ὡς περὶ ἐσχάτων σφίσιν ἀπολείποντες
32 οὔτε σπουδῆς οὔτε προθυμίας. Γάιός τε Νωρβανὸς 373
καὶ Λεύκιος Σκιπίων, τὼ τότε ὄντε ὑπάτω, καὶ μετ'
αὐτῶν Κάρβων, ὃς πέρυσιν ἦρχεν, ἔχθρᾳ μὲν ἐς τὸν
Σύλλαν ὁμοίᾳ χρώμενοι, δέει δὲ καὶ συνειδότι ὧν

---

7 κατὰ] οὐ μετὰ i ᾔει om. i 7 sq. βαρυτάτῃ ⟨τε⟩ ci. Mend., fort. recte, sed saepe addendum erat; βαρυτάτῃ ⟨μὲν⟩ ἀφανεῖ ⟨δ'⟩ ἔχθρᾳ Zerdik p. 74 hiatus vitandi causa 8 ἀφανεῖ] ⟨οὐκ⟩ ἀφανεῖ ci. Schw., respiciens § 360 sqq., ἐμφανεῖ vel ἐκφανεῖ Bk., utrumque iure videtur reprobasse Mend., nam ἀφανεῖ defenditur verbis sqq. 12 ἀνεσκαμένην B 12 sq. articulos desideravit Mend., sed cf. ad § 351 14 ἢ] exspectaveris cum Mend. καί, ut vertit C 17 στρατιὰς b 18 οὐδέν, ὡς τῶν ἐσχάτων σφίσι ⟨περιεστώτων⟩, ἀπολείποντες ci. Mend., περὶ ἐσχάτων ⟨κινδυνεύοντες⟩, σφίσιν ὑπολείποντες Nauck, quorum neutro opus *est; ad* ἀπολείπω cf. II § 135, V § 347, Thuc. *8, 22, 1 etc.* 21 πέρισυν B

83 a. C.
ἔπραξαν πολὺ τῶν ἄλλων χείρονι, ἔκ τε τῆς πόλεως
στρατόν, ὅσον εὐπόρουν, κατέλεγον καὶ τὸν ἐκ τῆς
Ἰταλίας προσλαβόντες ἐπὶ τὸν Σύλλαν κατὰ μέρος
ἐχώρουν, σπείραις ἐκ πεντακοσίων ἀνδρῶν διακοσίαις
374 τότε πρῶτον· ὕστερον γὰρ καὶ πλέοσι τούτων. ἡ γὰρ
εὔνοια τῶν ἀνδρῶν ἐς τοὺς ὑπάτους παρὰ πολὺ ἐποίει,
ὡς τὸ μὲν ἔργον τὸ Σύλλα, χωροῦντος ἐπὶ τὴν πα-
τρίδα, δόξαν ἔχον πολεμίου, τὸ δὲ τῶν ὑπάτων, εἰ
375 καὶ περὶ σφῶν ἔπραττον, πρόσχημα τῆς πατρίδος. τῶν
τε ἁμαρτηθέντων αὐτοῖς οἱ πολλοὶ συνεγνωκότες καὶ
τοῦ φόβου μετέχειν ἡγούμενοι συνέπρασσον, εὖ τὸν
Σύλλαν εἰδότες οὐ κόλασιν ἢ διόρθωσιν ἢ φόβον ἐπὶ
σφίσιν, ἀλλὰ λύμας καὶ θανάτους καὶ δημεύσεις καὶ
376 ἀναίρεσιν ὅλως ἀθρόαν ἐπινοοῦντα. ὧν οὐκ ἐψεύ-
σθησαν τῆς δόξης. ὅ τε γὰρ πόλεμος ἔφθειρε πάντας,
ὧν γε καὶ μύριοι καὶ δισμύριοι πολλάκις ἐν μάχῃ μιᾷ
καὶ ἀμφὶ τὸ ἄστυ πέντε μυριάδες ἀμφοῖν ἀπέθανον·
καὶ ἐς τοὺς ὑπολοίπους ὁ Σύλλας οὐδὲν δεινὸν καὶ
καθ' ἕνα καὶ κατὰ πόλεις ἐξέλιπε δρῶν, μέχρι καὶ μό-
ναρχον ἑαυτὸν ἀπέφηνε τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ὅλης, ἐφ'
ὅσον ἔχρῃζέ τε καὶ ἐβούλετο.

377 καὶ τάδε αὐτοῖς ἐδόκει καὶ τὸ δαιμόνιον ἐν τῷδε 8
τῷ πολέμῳ προσημῆναι. δείματά τε γὰρ ἄλογα πολ-
λοῖς καὶ ἰδίᾳ καὶ κατὰ πλῆθος ἐνέπιπτε περὶ ὅλην

---

9 περὶ] ὑπὲρ, quod maluit Schw., rec. Mend., sed cf. II § 510. 514. 544, IV § 394, V § 508, Lib. c. 50 med., 57 extr.; v. etiam Krumbholz p. 42 τὴν πατρίδα ci. Mend, sed genetivus respondet genetivo πολεμίου, ceterum cf. § 465
10 αὐτοῖς ci. Mend., αὑτοῖς O i 15 πάντας maluit Mend., contra Kratt p. 2, sed, ut solet, diversa miscens, πάντα libri, vulgo 23 σημῆναι i ἄλογα] ἀλλόκοτα ci. Nauck, inut.

83a.

τὴν Ἰταλίαν, καὶ μαντευμάτων παλαιῶν ἐπιφοβωτέρων ἐμνημόνευον, τέρατά τε πολλὰ ἐγίνοντο, καὶ ἡμίονος ἔτεκε, καὶ γυνὴ κύουσα ἔχιν ἀντὶ βρέφους ἐξέδωκε, τήν τε γῆν ὁ θεὸς ἐπὶ μέγα ἔσεισε καὶ νεώς τινας ἐν Ῥώμῃ κατήνεγκε, καὶ πάνυ Ῥωμαίων ὄντων ἐς τὰ τοιαῦτα βαρυεργῶν. τό τε Καπιτώλιον ὑπὸ τῶν βασιλέων 378
τετρακοσίοις που πρόσθεν ἔτεσι γενόμενον ἐνεπρήσθη, καὶ τὴν αἰτίαν οὐδεὶς ἐπενόει. πάντα δ' ἔδοξεν ἐς τὸ πλῆθος τῶν ἀπολουμένων καὶ τὴν ἅλωσιν τῆς Ἰταλίας καὶ Ῥωμαίων αὐτῶν τῆς τε πόλεως κατάληψιν καὶ πολιτείας μεταβολὴν προσημῆναι.

84 *ἤρξατο μὲν οὖν ὅδε ὁ πόλεμος, ἐξ οὗ Σύλλας ἐς* 379
Βρεντέσιον παρῆλθεν, ὀλυμπιάδων οὐσῶν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα καὶ τεσσάρων· μῆκος δ' αὐτοῦ, διά τε τὸ μέγεθος τῶν ἔργων, σὺν ἐπείξει ὡς ἐπ' ἐχθροὺς ἰδίους ταχυνόντων, οὐ πολὺ ὡς ἐπὶ τοσοῖσδε ἔργοις ἐγένετο. ὅθεν καὶ μάλιστα αὐτοῖς τὰ παθήματα ἐπειγομένοις ἐν βραχεῖ μείζω καὶ ὀξύτερα συνέβη γενέσθαι. ἐς δὲ 380
τριετὲς ὅμως προῆλθε, κατά γε τὴν Ἰταλίαν, μέχρι τὴν ἀρχὴν ἀνεδήσατο Σύλλας· ἐν γὰρ Ἰβηρίᾳ καὶ μετὰ Σύλλαν ἐξέτεινεν ἐπὶ πλεῖον. μάχαι δὲ καὶ ἀκροβολίαι 381
καὶ πολιορκίαι καὶ πολέμων ἰδέαι πᾶσαι κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἀθρόαι τε καὶ κατὰ μέρη τοῖς στρατηγοῖς ἐγέ-

---

1 *ἐπιφοβωτέρων*] *ἔτι φοβερωτέρων* ci. Mend., sed *ἐπίφοβος* Appiano usitatissimum est. Possis etiam ⟨*ἔτι*⟩ *ἐπιφοβωτέρων* 6 *βαρυεργῶν*] mire quidem dictum est, sed iure a Schw. t. III p. 715 videtur esse defensum 14 sq. locus corruptus. *διά γε* pro *διά τε* ci. Schw., male, ⟨*καὶ*⟩ *σὺν ἐπείξει* Mend., *διά τε τὸ μέγ. τ. ἔργων* del. Kratt p. 57; ego post *ἔργων* lacunam statuerim, in qua exciderint fere ⟨*καὶ τὴν ὀργὴν τῶν στρατιωτῶν*⟩ vel sim. 16 *ἔργοις*] *στρατοῖς* ci. Mend., perperam 20 *ἐνεδήσατο* b

83 a. C.
νοντο πολλαί, καὶ πᾶσαι διαφανεῖς. ὧν τὰ μέγιστα
καὶ ἀξιολογώτατα, ἐν κεφαλαίῳ φράσαι, τοιάδε ἦν.
382 πρώτη μὲν ἀμφὶ Κανύσιον τοῖς ἀνθυπάτοις πρὸς
Νωρβανὸν ἐγίγνετο μάχη· καὶ θνήσκουσι Νωρβανοῦ
μὲν ἑξακισχίλιοι, τῶν δ' ἀμφὶ τὸν Σύλλαν ἑβδομή-
κοντα, τραυματίαι δ' ἐγένοντο πολλοί· καὶ Νωρβανὸς
383 ἐς Καπύην ἀνέζευξε. Σύλλᾳ δὲ καὶ Μετέλλῳ περὶ
τὸ Τεανὸν οὖσι Λεύκιος Σκιπίων ἐπῄει μεθ' ἑτέρου
στρατοῦ, πάνυ ἀθύμως ἔχοντος καὶ ποθοῦντος εἰρήνην
γενέσθαι· αἰσθόμενοι δ' οἱ περὶ τὸν Σύλλαν πρὸς
τὸν Σκιπίωνα περὶ συμβάσεων ἐπρέσβευον, οὐχ οὕτως
ἐλπίζοντες ἢ χρῄζοντες, ὡς στασιάσειν προσδοκῶντες
αὐτοῦ τὸν στρατὸν ἀθύμως ἔχοντα. ὃ καὶ συνηνέχθη
384 γενέσθαι. Σκιπίων μὲν γὰρ ὅμηρα τῆς συνόδου λα-
βὼν ἐς τὸ πεδίον κατῄει, καὶ συνῄεσαν τρεῖς ἑκατέ-
ρωθεν, ὅθεν οὐδὲ γνῶναι τὰ λεχθέντα συνέβη· ἐδόκει
δ' ἀναθέμενος ὁ Σκιπίων ἐς Νωρβανὸν τὸν σύναρχον
περὶ τῶν λελεγμένων πέμψαι Σερτώριον ἀπαγγελοῦντα,
καὶ ὁ στρατὸς ὁ ἑκατέρων ἡσύχαζε, τὰς ἀποκρίσεις
385 ἀναμένοντες. Σερτωρίου δ' ἐν παρόδῳ Σύεσσαν, ἣ

3 Κανύσιον] Κασιλῖνον ci. Tzschucke ad Eutrop. 5, 7 et Drumann II² p. 390 adn. 15, bene, cf. etiam Klebs (v. ad § 258) p. 22, Ihne V, p. 375 adn. 2; Κανύσιον videtur error librarii, non Appiani 5 de numeris v. Klebs p. 22 sq., Peter, Hist. Rom. reliq. I p. CCLXXXIIII; Arnold, Jahrb. f. cl. Philol., Suppl. 13 (1882) p. 112 ante ἑβδομήκοντα maiorem numerum excidisse contendit, Cantalupi (v. ad § 360) p. 29 sq. Appianum numerum captivorum pro eis, qui caesi essent, posuisse dicit; sed nihil certi in tali discrepantia affirmare ausim 13 ἀθύμως ἔχοντα cum Nauck del. Mend., οὕτως ἔχοντα ci. Keil 19 ὁ ante ἑκατ. om. i

20 titulum Suessanorum honorarium Sullae ante a. 672/82 *positum v. apud* Dessau, Inscr. sel. I n. 870

83 a. C

τὰ Σύλλεια ἤρητο, καταλαβόντος ὁ μὲν Σύλλας ᾐτιᾶτο
πέμπων ἐς τὸν Σκιπίωνα, ὃ δέ, εἴτε τῷ γενομένῳ
συνεγνωκὼς εἴτε ἀποκρίσεως ἀπορῶν ὡς ἐπὶ ἀλλοκότῳ δὴ τῷ Σερτωρίου ἔργῳ, τὰ ὅμηρα ἀπέπεμπε τῷ
Σύλλᾳ. καὶ αὐτίκα ὁ στρατὸς αὐτοῦ, τῇ τε τῆς Συέσ- 386
σης ἐν σπονδαῖς ἀλόγῳ καταλήψει καὶ τῇ τῶν ὁμήρων
οὐκ ἀπαιτουμένων ἀποπέμψει τοὺς ὑπάτους ἔχοντες
ἐν αἰτίαις, κρύφα τῷ Σύλλᾳ συνετίθεντο μεταθήσεσθαι πρὸς αὐτόν, εἰ πελάσειε. καὶ προσιόντος αὐτίκα 387
πάντες ἀθρόως μετέστησαν, ὡς τὸν ὕπατον Σκιπίωνα καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Λεύκιον μόνους ἐκ τοῦ στρατοῦ παντὸς ἐν τῇ σκηνῇ διηπορημένους Σύλλαν καταλαβεῖν. καί μοι δοκεῖ τόδε οὐ στρατηγοῦ παθεῖν ὁ Σκιπίων, ἀγνοήσας ὅλου στρατοῦ τοσήνδε συνθήκην.

86 Σκιπίωνα μὲν δὴ μετὰ τοῦ παιδὸς οὐ μεταπείθων 388
ὁ Σύλλας ἀπέπεμπεν ἀπαθῆ. καὶ πρὸς Νωρβανὸν ἐς Καπύην περὶ συμβάσεων ἔπεμπεν ἑτέρους, εἴτε δείσας τῆς πλέονος Ἰταλίας ἔτι τοῖς ὑπάτοις συνισταμένης εἴτε καὶ ἐς τόνδε καθάπερ ἐς τὸν Σκιπίωνα τεχνάζων.

---

1 σύλλεια] σύλλα A, vulgo post Schw. 5 aut ⟨ἐπὶ⟩ τῇ τε scribi (cf. III § 2) aut participium cum C inseri voluit Schw., sed cf. ad § 86 6 τῇ om. V 7 sq. Mend. totum locum turbatum putavit, ut videtur, sine causa 13 οὐ στρατηγοῦ ⟨ἄξιον⟩ ci. Musgr., inut., cf. V § 75 14 τοσήνδε] τοιάνδε ci. Mend. 19 ἔτι] ἐπὶ i

---

1 καταλαβόντος] de occupatione oppidi ultro se dedentis cogitat P. Bieńkowski, De fontibus et auctoritate scriptorum hist. Sertorianae, Pamiętnik Akad. Umiejętności W Krakowie t. 8 (1890) p. 98

a. C.
389 οὐδενὸς δ' αὐτῷ προιόντος οὐδ' ἐς ἀπόκρισιν (ὁ γάρ
τοι Νωρβανός, ὡς ἔοικε, μὴ διαβληθείη τὰ ὅμοια ἐς
τὸν στρατὸν ἔδεισεν) ἀναστήσας Σύλλας ἐχώρει πρόσω
τὰ πολέμια πάντα δῃῶν· τὸ δ' αὐτὸ καὶ Νωρβανὸς
390 ἔπραττε κατ' ἄλλας ὁδούς. Κάρβων δὲ ἐς τὸ ἄστυ
προδραμὼν Μέτελλόν τε καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσοι ὄντες
ἀπὸ τῆς βουλῆς τῷ Σύλλᾳ συνῆσαν, ἐψηφίζετο εἶναι
391 πολεμίους. αἷς ἡμέραις καὶ τὸ Καπιτώλιον ἐνεπίμ-
πρατο· καὶ τὸ ἔργον τινὲς ἐλογοποίουν Κάρβωνος ἢ
τῶν ὑπάτων ἢ Σύλλα πέμψαντος εἶναι, τὸ δ' ἀκριβὲς
ἄδηλον ἦν, καὶ οὐκ ἔχω τὴν αἰτίαν ἐγὼ συμβαλεῖν,
392 δι' ἣν ἂν οὕτως ἐγένετο. Σερτώριος δ' ἐκ πολλοῦ
στρατηγεῖν ᾑρημένος Ἰβηρίας μετὰ τὴν Συέσσης κατά-
ληψιν ἔφευγεν ἐς τὴν Ἰβηρίαν· καὶ αὐτὸν τῶν προτέ-
ρων στρατηγῶν οὐ δεχομένων, πολλοὺς ἐνταῦθα καὶ
393 ὅδε Ῥωμαίοις ἀνεκίνησε πόνους. πλέονος δ' ἀεὶ τοῖς
ὑπάτοις γιγνομένου στρατοῦ ἀπό τε τῆς πλέονος Ἰτα-
λίας ἔτι σφίσι συνεστώσης καὶ ἀπὸ τῆς ὁμόρου περὶ
τὸν Ἠριδανὸν Γαλατίας, οὐδ' ὁ Σύλλας ἠμέλει, περι-
πέμπων ἐς ὅσα δύναιτο τῆς Ἰταλίας, φιλίᾳ τε καὶ

1 προιόντος Oi, *nemine accedente* C, unde Schw. προσιόντος, concedens tamen postea (t. III p. 716) προιόντος potuisse teneri. Restitui προιόντος, sc. ex Capua 2 ὡς ἔοικε] 'ut videtur'; falso interpretatur Linden (v. ad § 360) 'ut consentaneum erat' 7 τῆς om. B 11 συμβαλεῖν] συλλαβεῖν V 14 ἔφυγεν ci. Mend., cf. praef. 15 ἐνταῦθα om. V. 16 ἀνεκαίνισε i πλέονος] μείζονος ci. Mend.; malim deleri πλέονος ante Ἰταλίας v. 17, ubi τῆς Ἰταλίας πλέονος praefert Keil 17 ⟨τοῦ⟩ στρατοῦ ci. Mend. 19 οὐδ' — 20 Ἰταλίας om. V

§ 389 Cantalupi (v. ad § 360) p 6 sqq. haec anno 672/82 tribuit 12 ἐκ πολλοῦ] cf. Wilsdorf, Fasti Hispan. prov., Leipz. Stud. 1 (1878) p. 113 sqq. et Bieńkowski, Wien. Stud. 13 (1891) p. 133 sqq. 14 sq. τῶν προτέρων στρατηγῶν] cf. Wilsdorf p. 117 adn. 4, contra eum Bieńkowski p. 137. 141

83 a. C.
φόβῳ καὶ χρήμασι καὶ ἐλπίσιν ἀγείρων, μέχρι τὸ λοι-
πὸν τοῦ θέρους ἑκατέροις ἐς ταῦτα ἀνηλώθη.
87 τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους ὕπατοι μὲν ἐγενέσθην Παπί- 394
ριός τε Κάρβων αὖθις καὶ Μάριος ὁ ἀδελφιδοῦς Μαρίου 82 a. C.
τοῦ περιφανοῦς, ἑπτὰ καὶ εἴκοσιν ἔτη γεγονώς· χειμὼν
δὲ καὶ κρύος πολὺ γενόμενον ἅπαντας ἀλλήλων διέστη-
σεν. ἀρχομένου δ' ἦρος περὶ τὸν Αἰσῖνον ποταμὸν 395
ἐξ ἠοῦς ἐπὶ μεσημβρίαν ἀγὼν καρτερὸς ἐγένετο Με-
τέλλῳ τε καὶ Καρρίνᾳ, Κάρβωνος στρατηγῷ, πρὸς ἀλλή-
λους· καὶ φεύγει μὲν ὁ Καρρίνας πολλοὺς ἀποβαλών,
τὰ δὲ περίοικα πάντα ἐς τὸν Μέτελλον ἀπὸ τῶν ὑπά-
των μετετίθετο. Μέτελλον δὲ Κάρβων καταλαβὼν 396
ἐφρούρει περικαθήμενος, ἔστε Μάριον τὸν ἕτερον
ὕπατον μεγάλῃ μάχῃ περὶ Πραινεστὸν ἡττῆσθαι πυθό-
μενος ἀνεστρατοπέδευεν ἐς Ἀρίμινον. καὶ τοῦδε μὲν
Πομπήιος τῆς οὐραγίας ἐξαπτόμενος ἠνώχλει, ἡ δὲ
περὶ Πραινεστὸν ἧσσα ὧδε ἐγένετο. Σύλλα Σήτιον 397
καταλαβόντος, ὁ Μάριος ἀγχοῦ στρατοπεδεύων ὑπ-
εχώρει κατ' ὀλίγον, ὡς δ' ἦλθεν ἐπὶ τὸν καλούμενον
Ἱερὸν λιμένα, ἐξέτασσεν ἐς μάχην καὶ ἠγωνίζετο προ-
θύμως. ἀρχομένου δ' ἐνδιδόναι τοῦ λαιοῦ μέρους, 398

1 ἀγείρων] ⟨πάντας⟩ πειρῶν ci. Mend., improbabiliter, ἐγείρων Schenkl p. 175 2 ἀναλώθη scr. Mend. 7 αἰσῆνον B, αἴσηνον V, *Esinum* C. Αἶσιν ci. Schw., sed cf. Schulze (v. ad § 183) p. 537 9 sq. καρίνᾳ et καρίνας V 15 ἀνεστρατοπέδευσεν ci. Mend. cf. praef. 17 Σήτιον] Plutarcho Sull. c. 28 eadem fere ex alio fonte narranti Σίγνιον (i. e. Signia) pugnae locus est 21 μέρους] κέρατος vel κέρως ci. Mend., quo vix opus, cf. e. g. § 410

4 sq. ὁ ἀδελφιδοῦς] filius sec. § 271. 280, cf. praeter alios Drumann II² p. 392 adn. 4, aliter iudicat Linden (v. ad § 360) p. 60 adn. 51; de aetate eius cf. Drumann ibid. adn. 5, Ihne V p. 362 adn. 4, a quibus dissentit Mommsen, R. Gesch. II⁹ p. 323 20 Ἱερὸν λιμένα] cf. Nissen, Ital. Landesk. II, 2 p. 651

82 a. C.
σπεῖραι πέντε πεζῶν καὶ δύο ἱππέων οὐκ ἀναμείνασαι
τὴν τροπὴν ἐκφανῆναι τά τε σημεῖα ἔρριψαν ὁμοῦ
καὶ πρὸς τὸν Σύλλαν μετετίθεντο. καὶ τόδ' εὐθὺς
399 ἦρχε τῷ Μαρίῳ δυσχεροῦς ἥττης. κοπτόμενοι γὰρ ἐς
Πραινεστὸν ἔφευγον ἅπαντες, ἑπομένου τοῦ Σύλλα
σὺν δρόμῳ. καὶ οἱ Πραινέστιοι τοὺς μὲν πρώτους
αὐτῶν εἰσεδέξαντο, Σύλλα δ' ἐπικειμένου τὰς πύλας
400 ἀπέκλεισαν καὶ Μάριον καλῳδίοις ἀνιμήσαντο. πολὺς
δ' ἄλλος ἐκ τοῦδε περὶ τοῖς τείχεσιν ἐγίγνετο φόνος,
καὶ πλῆθος αἰχμαλώτων ὁ Σύλλας ἔλαβεν, ὧν τοὺς
Σαυνίτας ἔκτεινε πάντας ὡς αἰεὶ χαλεποὺς Ῥωμαίοις
γενομένους.

401 ταῖς δ' αὐταῖς ἡμέραις καὶ Μέτελλος ἐνίκα ἕτερον 81
Κάρβωνος στρατόν, πέντε κἀνταῦθα σπειρῶν ἐν τῷ
ἔργῳ σεσωσμένων ἐς Μέτελλον. Πομπήιός τε Μάρ-
κιον ἐνίκα περὶ πόλιν Σήνας καὶ τὴν πόλιν διήρπα-
402 ξεν. ὁ δὲ Σύλλας τὸν Μάριον ἐς Πραινεστὸν κατα-
κλείσας τὴν πόλιν ἀπετάφρευε καὶ ἀπετείχιζεν ἐκ μα-
κροῦ διαστήματος καὶ Λουκρήτιον Ὀφέλλαν ἐπέστησε
τῷ ἔργῳ, ὡς οὐκέτι μάχῃ παραστησόμενος Μάριον,
403 ἀλλὰ λιμῷ. Μάριος δὲ οὐδὲν χρηστὸν ἔτι προσδοκῶν
τοὺς ἰδίους ἐχθροὺς ἠπείγετο προανελεῖν καὶ Βρούτῳ
στρατηγοῦντι τῆς πόλεως ἐπέστελλε ⟨τὴν⟩ σύγκλητον
ὡς ἐπί τι ἄλλο συναγαγεῖν καὶ κτεῖναι Πόπλιον Ἀντί-

---

3 *μετέθεντο* ci. Mend., cf. praef. *τόδ'*] *τότε* B 6 *Πραινεστῖνοι* ci. Musgr., sed cf. § 434. 437 9 *ἐκ τοῦδε*] *αὐτοῦδε* b 16 *σήνας* C et Cluver, Ital. ant. p. 607 sq., *σίνας* Oi 23 ⟨*τὴν*⟩ *σύγκλητον* scr. Mend.

---

22 est L. Iunius Brutus Damasippus (v. § 423), cf. post Pighium Drumann II² p. 393 adn. 7, IV p. 49 n. 53, Willems, *Append. p.* 717 24. p. 95, 1 de P. Antistio v. Klebs ap. Pauly-*Wissowa 1, 2 p.* 2547, 18

82 a. C.

στιον καὶ Παπίριον Κάρβωνα ἕτερον καὶ Λεύκιον
Δομίτιον καὶ Μούκιον Σκαιόλαν, τὸν τὴν μεγίστην
Ῥωμαίοις ἱερωσύνην ἱερωμένον. οἱ μὲν δὴ δύο τῶνδε 404
ἀνηρέθησαν ἐν τῇ βουλῇ, καθὰ Μάριος προσέταξε,
τῶν σφαγέων ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσαχθέντων· Δομί-
τιος δ' ἐκτρέχων παρὰ τὴν ἔξοδον ἀνηρέθη, καὶ μι-
κρὸν πρὸ τοῦ βουλευτηρίου Σκαιόλας. τά τε σώματα
αὐτῶν ἐς τὸν ποταμὸν ἐρρίφη· ἐπεπόλαζε γὰρ ἤδη
μὴ καταθάπτεσθαι τοὺς ἀναιρουμένους. Σύλλας δὲ 405
στρατὸν ἐς Ῥώμην κατὰ μέρη δι' ἑτέρων καὶ ἑτέρων
ὁδῶν περιέπεμπεν, ἐντελλόμενος τὰς πύλας καταλαβεῖν,
εἰ δὲ ἀποκρουσθεῖεν, ἐπὶ Ὄστια χωρεῖν. τοὺς δὲ αἵ τε 406
πόλεις παροδεύοντας ξὺν φόβῳ προσεδέχοντο, καὶ τὸ
ἄστυ προσιοῦσι τὰς πύλας ἀνέῳξαν, ὑπό τε λιμοῦ πιε-
ζούμενοι καὶ τῶν παρόντων κακῶν ἄρα ἀεὶ τὰ ἐπικρα-
τοῦντα φέρειν ἐθιζόμενοι.

89 Σύλλας δ' ὡς ἔμαθεν, αὐτίκα ἐπελθὼν τὴν μὲν 407
στρατιὰν ἵδρυσε πρὸ τῶν πυλῶν ἐν τῷ Ἀρείῳ πεδίῳ,
αὐτὸς δ' εἴσω παρῆλθεν, ἐκφυγόντων τῶν ἀντιστασιω-
τῶν ἁπάντων. καὶ τὰ μὲν τούτων αὐτίκα ἐδημεύετο
καὶ διεπιπράσκετο, τὸν δὲ δῆμον ἐς ἐκκλησίαν συν-
αγαγὼν τήν τε ἀνάγκην τῶν παρόντων ὠλοφύρετο καὶ
θαρρεῖν προσέταξεν ὡς αὐτίκα τῶνδε παυσομένων καὶ

9 ⟨τὸ⟩ μὴ ci. Mend., sed cf. § 481, II § 110. 400, III § 134. 226, IV § 37, V § 186 etc. θάπτεσθαι i 12 Ὄστια] cf. ad § 308 13 σὺν scr. Mend. 13 sq. aut καὶ οἱ κατ' ἄστυ aut ἀνέῳξεν scribendum ci. Mend., sed C, quo nititur, vertit falso; τὸ ἄστυ—ἀνέῳξαν est ex usu Appianeo, cf. Kratt p. 6 14 sq. πιεζούμενοι Od, πιεζόμενοι reliqui, vulgo 15 κακὰ B ἀεὶ om. i 15 sq. κακῶν τὰ ἀεὶ ἐπικρατοῦντα ci. Cob. p. 213, at cf. Krüger, Gr. Sprachl.[5] § 50, 10, 5, Zerdik p. 61

1 sq. de Papirio cf. Drumann II[2] p. 394, de Domitio ibid. et *Münzer ap. Pauly-Wissowa* 5, 1 p. 1333, 26

82 a. C.

408 τῆς πολιτείας ἐς τὸ δέον ἐλευσομένης. διοικησάμενος
δ' ὅσα ἤπειγε καὶ τῇ πόλει τινὰς ἐπιστήσας τῶν
ἑαυτοῦ ἐξώρμησεν ἐς Κλούσιον, ἔνθα τοῦ πολέμου
409 τὰ λοιπὰ ἤκμαζεν. ἐν δὲ τούτῳ τοῖς ὑπάτοις προσ-
εγένοντο ἱππεῖς Κελτίβηρες, ὑπὸ τῶν ἐν Ἰβηρίᾳ στρα-
τηγῶν ἀπεσταλμένοι, καὶ γενομένης παρὰ τὸν Γλάνιν
ποταμὸν ἱππομαχίας ὁ μὲν Σύλλας ἔκτεινεν ἐς πεντή-
κοντα τῶν πολεμίων, διακόσιοι δὲ καὶ ἑβδομήκοντα
τῶνδε τῶν Κελτιβήρων ηὐτομόλησαν ἐς Σύλλαν· καὶ
τοὺς λοιποὺς ὁ Κάρβων ἀνεῖλεν, εἴτε χαλεπήνας τῆς
τῶν ὁμοεθνῶν αὐτομολίας εἴτε δείσας περὶ ὁμοίου.
410 τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου περὶ Σατουρνίαν ἑτέρῳ μέρει
τοὺς ἐχθροὺς ὁ Σύλλας ἐνίκα, καὶ Μέτελλος ἐπὶ Ῥά-
βενναν περιπλέων τὴν Οὐριτανὴν χώραν, πεδιάδα καὶ
411 πυροφόρον οὖσαν, προκατελάμβανεν. ἔς τε Νέαν πό-
λιν ἐκ προδοσίας νυκτὸς ἕτεροι τῶν Συλλείων ἐσελ-
θόντες ἔκτειναν ἅπαντας χωρὶς ὀλίγων διαφυγόντων
412 καὶ τὰς τριήρεις τῆς πόλεως ἔλαβον. αὐτῷ δὲ Σύλλᾳ
καὶ Κάρβωνι περὶ Κλούσιον ἐξ ἠοῦς ἐπὶ ἑσπέραν
γίγνεται μάχη καρτερά· καὶ φανέντες ἀλλήλοις ἰσό-
413 μαχοι μετὰ σκότους διεκρίθησαν. ἐν δὲ τῷ Σπωλη- 9(

1 ἀνελευσομένης ci. Mend. 7 ὁ μὲν Σύλλας om. V 12 σαρτουρνίαν (sic) B ἑτέρῳ ⟨στρατοῦ⟩ μέρει ci. Mend., cf. § 398. Conieceram τέλει, cf. § 420 13 sq. ῥάβενναν O i, const., Ῥάουενναν scr. Mend. 14 πλέων V 17 aut scribendum ἅπαντας ⟨τοὺς ἀντιστασιώτας⟩ vel ⟨τοὺς Σύλλᾳ ἀντιπράττοντας⟩ aut ipsum ἅπαντας corruptum esse ci. Mend., sed ex eis, quae praecedunt, facile τοὺς ἐχθροὺς subaudiveris 19 περὶ Κλούσιον om. V 20 κρατερὰ i 21 μετὰ σκότος ci. Musgr., sine causa 21 sq. σκωλυτίῳ, π supra κ, η supra υ a m. 1, V

6 Γλάνιν] de forma nominis v. Nissen, Ital. Landesk. II, 1 p. 315 adn. 6 14 τὴν Οὐριτανὴν χώραν] agrum viritanum *intellegit* Strachan-Davidson (cf. Festus s. v.)

82 a.

τίῳ πεδίῳ Πομπήιος καὶ Κράσσος, ἄμφω Σύλλα στρα-
τηγοί, κτείνουσι τῶν Καρβωνείων εἰς τρισχιλίους καὶ
Καρρίναν τὸν ἀντιστρατηγοῦντα σφίσιν ἐπολιόρκουν,
ἔστε Κάρβων μὲν ἕτερον τῷ Καρρίνᾳ στρατὸν ἔπεμ-
ψεν· ὁ δὲ Σύλλας αἰσθόμενος καὶ ἐφεδρεύσας ἔκτεινεν
αὐτῶν παροδευόντων ἐς δισχιλίους, καὶ Καρρίνας δὲ νυ-
κτός, ὕδατός τε ὄντος ἐξ οὐρανοῦ πολλοῦ καὶ σκότους,
αἰσθομένων μέν τι τῶν περικαθημένων, διὰ δὲ τὸν
ὄμβρον ἀμελούντων, διέφυγε. καὶ Κάρβων ἐς Πραινε- 414
στὸν Μαρίῳ τῷ συνάρχῳ Μάρκιον ἔπεμπεν, ὀκτὼ
τέλη στρατιᾶς ἄγοντα, πυνθανόμενος αὐτὸν ὑπὸ λιμοῦ
κακοπαθεῖν· οἷς ὁ Πομπήιος ἐξ ἐνέδρας ἐν στενῷ
προσπεσὼν τρέπεταί τε καὶ πολλοὺς διαφθείρας ἐς
λόφον συνέκλεισε τοὺς λοιπούς. ἐξ οὗ Μάρκιος μὲν 415
οὐ σβέσας τὸ πῦρ ἀπεδίδρασκεν, ὁ δὲ στρατὸς αὐτῷ
τὴν αἰτίαν τῆς ἐνέδρας προστιθεὶς ἐστασίασε χαλεπῶς
καὶ τέλος μὲν ὑπὸ τοῖς σημείοις ὅλον ἄνευ παραγγέλ-
ματος ἐπανῆλθεν ἐς Ἀρίμινον, οἱ λοιποὶ δ' ἐς τὰς
πατρίδας κατὰ μέρη διελύθησαν, ὡς ἑπτὰ σπείρας τῷ
στρατηγῷ μόνας παραμεῖναι. καὶ Μάρκιος μὲν ὧδε 416
πράξας κακῶς ἐς Κάρβωνα ἐπανήει, Μᾶρκον δὲ Λαμ-
πώνιον ἐκ Λευκανίας καὶ Πόντιον Τελεσῖνον ἐκ τῆς
Σαυνίτιδος καὶ τὸν Καπυαῖον Γοῦτταν, μεθ' ἑπτὰ
μυριάδων ἐπειγομένους Μάριον ἐξελέσθαι τῆς πολιορ-

---

3 *καρίναν* V, const. 6 *δὲ* cum A vulgo omissum restitui 7 *δὲ* post *σκότους* addit A, cf. ad v. 6 8 *μέν τι*] *μέντοι* V 11 *πυνθανόμενος* corr. ex *πυνθανόμενον* B 16 *τῆς ἐνέδρας*] *τῆς συμφορᾶς* exspectavit Mend. 17 *τοῖς*] *τηῖς* (sic) B 20 *περιμεῖναι* V 21 *κακῶς* del. Cob. p. 213, sine causa

---

23 sq. de numero cf. Klebs (v. ad § 258) p. 26 et Cantalupi (*v. ad § 360) p. 39 sq.*

a.C.

κίας, ὁ Σύλλας ἐν τοῖς στενοῖς, ᾗ μόνῃ διαβατὸν ἦν,
117 ἀπέκλειε τῆς παρόδου. καὶ ὁ Μάριος, ἀπογινώσκων ἤδη τὰς ἔξωθεν ἐπικουρίας, φρούριον ἐν τῷ μεταιχμίῳ μεγάλῳ ὄντι ἤγειρεν, ἐς ὃ καὶ μηχανὰς καὶ στρατιὰν συναγαγὼν ἐπεχείρει βιάσασθαι τὸν Λουκρήτιον. πολυημέρου δ' αὐτῷ καὶ ποικίλης τῆς πείρας γενομένης, οὐδὲν ἀνύων ἐς Πραινεστὸν αὖθις συνεκλείετο.
118 καὶ περὶ τὰς αὐτὰς ἡμέρας ἐν Φαυεντίᾳ Κάρβων 91
καὶ Νωρβανὸς ἐξ ὁδοῦ βραχὺ πρὸ ἑσπέρας ἐπὶ τὸ Μετέλλου στρατόπεδον ἐλθόντες, λοιπῆς οὔσης ὥρας μιᾶς καὶ ἀμπέλων πυκνῶν περικειμένων, ἀνοήτως μάλα ὑπὸ ὀργῆς ἐς μάχην ἐξέταττον, ἐλπίσαντες Μέτελλον τῷ
119 παραλόγῳ καταπλήξειν. ἡττώμενοι δὲ ὡς ἐν ἀφυεῖ χωρίῳ τε καὶ ὥρᾳ καὶ ἐς τὰ φυτὰ ἐμπίπτοντες ἐφθείροντο κατὰ πλῆθος, ὡς ἀπολέσθαι μὲν ἀμφὶ τοὺς μυρίους, αὐτομολῆσαι δ' ἐς ἑξακισχιλίους καὶ τοὺς λοιποὺς διαρριφῆναι, μόνων ἐν τάξει χιλίων ἐπανελθόντων
120 ἐς Ἀρίμινον. τέλος δ' ἄλλο Λευκανῶν ἀγόμενον ὑπὸ Ἀλβενουανοῦ, τῆς ἥττης πυθόμενον, μετεχώρει πρὸς Μέτελλον δυσχεραίνοντος Ἀλβενουανοῦ. ὃ δὲ τότε μὲν οὐ κατασχὼν τῆς ὁρμῆς αὐτὸν ἐς Νωρβανὸν ἐπανῆλθεν,

1 ἐν] aut ⟨στρατοπεδεύσας⟩ ἐν aut ἐνστρατοπεδεύσας maluit Mend., sed iunge ἐν τοῖς στενοῖς cum ἀπέκλειε, cf. Plut. Sulla c. 29 7 ἀνύσας ci. Mend., sed cf. praef. 18 ἀρρήγιον Oi, *Arrigium* C, Ἀρρήτιον cum Gel. ed. Schw., postea coniciens Ἀρίμινον coll. § 396. 415; Mend. etiam Ps.-Ascon. p. 168, 20 Orelli-Baiter contulit, illud tenebat Linden (v. ad § 360) p. 48. 64 adn. 80 19. 20. p. 99, 9 ἀλβενουανοῦ Oi, cf. Eckinger (v. ad § 181) p. 29 sqq., *Albinovani* C; cf. § 271. 280 21 αὐτὸν i, αὐτὸν O, αὐτὸ ci. Musgr. et ex C Schw., vulgo

1 de angustiis v. Ihne V p. 384 adn. 2, Cantalupi (v. ad § 360) p. 18 sq., Mommsen, R. Gesch II[9] p. 327 adn., cf. § 423. 425. 427 8 περὶ τὰς αὐτὰς ἡμέρας] cf. Cantalupi p. 21 sq.; *Carbonem h. l. per errorem nominatum esse idem putat*

82a
οὐ πολλαῖς δὲ ἡμέραις ὕστερον κρύφα τῷ Σύλλᾳ κοινο- 421
λογησάμενος καὶ λαβὼν ἄδειαν, εἴ τι πράξειεν ἀξιό-
λογον, ἐπὶ ἑστίασιν ἐκάλει Νωρβανόν τε καὶ τοὺς
συνόντας αὐτῷ στρατηγούς, Γάιον Ἀντίπατρον καὶ
Φλάυιον Φιμβρίαν, ἀδελφὸν τοῦδε τοῦ περὶ τὴν Ἀσίαν
ἑαυτὸν ἀνελόντος, ὅσοι τε ἄλλοι τῶν Καρβωνείων
στρατηγοὶ τότε παρῆσαν. ὡς δ' ἀφίκοντο χωρίς γε
Νωρβανοῦ (μόνος γὰρ οὐκ ἀφίκετο), πάντας αὐτοὺς
ὁ Ἀλβενουανὸς ἔκτεινεν ἐπὶ τῆς διαίτης καὶ ἐς τὸν
Σύλλαν διέφυγε. Νωρβανὸς δὲ καὶ Ἀρίμινον ἐπὶ 422
τῇδε τῇ συμφορᾷ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν πλησίον στρατο-
πέδων ἐς τὸν Σύλλαν μεταχωρεῖν πυνθανόμενος τῶν
τε παρόντων οἱ φίλων οὐδένα ἔτι πιστὸν οὐδὲ βέβαιον
ὡς ἐν συμφοραῖς τιθέμενος, ἰδιωτικοῦ σκάφους ἐπιβὰς
ἐς Ῥόδον διέπλευσεν· ὅθεν ὕστερον ἐξαιτούμενος ὑπὸ
τοῦ Σύλλα, Ῥοδίων ἔτι ἀμφιγνοούντων, ἑαυτὸν ἐν
ἀγορᾷ μέσῃ διέφθειρε.

92 Κάρβων δὲ ἕτερα δύο τέλη στρατιωτῶν ἐς Πραινε- 423
στὸν ἄγειν ἔπεμπε Δαμάσιππον, ὑπερεπειγόμενος Μά-
ριον ἐκλῦσαι τῆς πολιορκίας· ἀλλ' οὐδ' οὗτοι τὰ στενὰ
διελθεῖν ἐδύναντο φυλασσόμενα ὑπὸ τοῦ Σύλλα. Γα- 424
λάται τε ὅσοι ἀπὸ Ῥαβέννης ἐπὶ τὰ Ἄλπεια παρήκου-
σιν, ἀθρόως ἐς Μέτελλον μετετίθεντο· καὶ Λεύκολλος
ἑτέρους τῶν Καρβωνείων ἐνίκα περὶ Πλακεντίαν. ὧν 425

1 sq. κοινολογησάμενος V, *cum Sulla pepigit* C, om. B, προσέπεμπε i 4 ἀντίπεστρον iC 5 τοῦδε] τόνδε ci. Musgr., non recte 8 ἀφίκετο] ἀφίετο B 10 Ἀρίμινον] Ἀρρήτιον h. l. maluit Mend., non recte, opinor 18 τέλη δύο i

5 τοῦδε τοῦ — ἀνελόντος] cf. Mithr. c. 60 18 sqq. cf. Linden (v. ad § 360) p. 64 adn. 81 24 περὶ Πλακεντίαν] Liv. epit. 88 et Vell. 2, 28, 1 ad Fidentiam pugnam factam dicunt, *quod oppidum non multum* abest a Placentia

2a.C.

ὁ Κάρβων πυνθανόμενος, τρισμυρίους ὅμως ἔτι ἔχων περὶ τὸ Κλούσιον καὶ δύο τέλη τὰ Δαμασίππου καὶ ἕτερα περὶ Καρρίναν καὶ Μάρκιον Σαυνιτῶν τε αὐτῷ χειρὶ πολλῇ προθύμως περὶ τὰ στενὰ κακοπαθούντων, ἀπογνοὺς ἁπάντων ἀσθενῶς ἔφευγε σὺν τοῖς φίλοις ἐς Λιβύην ἐξ Ἰταλίας, ὕπατος ἔτι ὤν, ὡς Λιβύην
426 παραστησόμενος ἀντὶ τῆς Ἰταλίας. τῶν δ' ὑπολειφθέντων οἱ μὲν ἀμφὶ τὸ Κλούσιον Πομπηίῳ συνενεχθέντες ἐς μάχην ἀπέβαλον ἐς δισμυρίους καὶ ὡς ἐπὶ συμφορᾷ μεγίστῃ καὶ τὸ λοιπὸν τοῦδε τοῦ στρατοῦ ἐς τὰς πατρί-
427 δας κατὰ μέρη διελύθη· Καρρίνας δὲ καὶ Μάρκιος καὶ Δαμάσιππος οἷς εἶχον ἅπασιν ἐπὶ τὰ στενὰ ἐχώρουν ὡς ὁμοῦ τοῖς Σαυνίταις βιασόμενοι πάντως αὐτὰ περᾶσαι. οὐ δυνηθέντες δὲ οὐδ' ὥς, ἐφέροντο ἐς Ῥώμην ὡς ἔρημον ἀνδρῶν καὶ τροφῶν ἅμα καταληψόμενοι τὸ ἄστυ καὶ πρὸ σταδίων ἑκατὸν ἐστρατοπέδευον ἀμφὶ
428 τὴν Ἀλβανῶν γῆν. δείσας οὖν ὁ Σύλλας περὶ τῇ πόλει 9
τοὺς μὲν ἱππέας προύπεμψε κατὰ σπουδὴν ἐνοχλεῖν αὐτοῖς ὁδεύουσιν, αὐτὸς δ' ἐπειχθεὶς ἀθρόῳ τῷ στρατῷ παρὰ ταῖς Κολλίναις πύλαις περὶ μεσημβρίαν ἐστρατοπέδευσεν, ἀμφὶ τὸ τῆς Ἀφροδίτης ἱερόν, ἤδη καὶ τῶν
429 πολεμίων περὶ τὴν πόλιν στρατοπεδευόντων. μάχης δ' εὐθὺς αὐτοῖς περὶ δείλην ἑσπέραν γενομένης τῷ μὲν δεξιῷ Σύλλας ἐκράτει, τὸ δὲ λαιὸν ἡττώμενον ἐπὶ τὰς

---

4 περὶ OC, ἔτι περὶ i 5 ἀσθενῶς ⟨μάλα⟩ ci. Mend. ἔφυγε ci. Mend.; cf. praef. ἔφερον Did., errore, ut videtur 17 ἀλβανὸν γῆν, ut videtur, b¹, *ad Albanum* C 19 ἐπαχθεὶς a 22 περὶ] παρὰ ci. Mend., vix recte, cf. § 395. 401

---

8 Vell. 2, 28, 1 duos Servilios ad Clusium vicisse tradit, *quos fuisse legatos* Pompei verisimile est

82 a.

πύλας κατέφυγεν. οἱ δὲ γέροντες, ὄντες ἐπὶ τῶν τει- 430
χῶν, ὡς εἶδον αὐτοῖς συνεστρέχοντας τοὺς πολεμίους,
τὰς πύλας καθῆκαν ἀπὸ μηχανῆς· αἳ δ' ἐμπίπτουσαι
πολλοὺς μὲν ἀπὸ τοῦ στρατοῦ διέφθειραν, πολλοὺς δ'
ἀπὸ τῆς βουλῆς, οἱ λοιποὶ δ' ὑπὸ δέους καὶ ἀνάγκης
ἀνέστρεφον ἐς τοὺς πολεμίους. καὶ νυκτὸς ὅλης ἀγωνι- 431
σάμενοι πολὺ πλῆθος ἔκτειναν· ἔκτειναν δὲ καὶ τῶν
στρατηγῶν Τελεσῖνόν τε καὶ Ἀλβῖνον καὶ τὰ στρατό-
πεδα αὐτῶν ἔλαβον. Λαμπώνιός τε ὁ Λευκανὸς καὶ
Μάρκιος καὶ Καρρίνας ὅσοι τε ἄλλοι στρατηγοὶ τῆς
Καρβωνείου στάσεως αὐτοῖς συνῆσαν, διέφυγον. καὶ 432
θάνατος ἐκ τοῦδε τοῦ ἔργου πέντε μυριάδων ἐδόκει
γενέσθαι παρ' ἀμφοτέρων· τά τε αἰχμάλωτα ὀκτακισ-
χιλίων πλείω γενόμενα Σύλλας, ὅτι Σαυνῖται τὸ πλέον
ἦν, κατηκόντισε. μετὰ δὲ μίαν ἡμέραν αὐτῷ καὶ 433
Μάρκιος καὶ Καρρίνας ἁλόντες προσήγοντο· καὶ οὐδὲ
τῶνδε φειδόμενος οἷα Ῥωμαίων ἔκτεινεν ἄμφω καὶ
τὰς κεφαλὰς ἐς Πραινεστὸν Λουκρητίῳ περὶ τὰ τείχη
περιενεγκεῖν ἔπεμψεν.

94 *Πραινέστιοι δὲ καὶ τάδε θεώμενοι καὶ τὸν Κάρ-* 434
βωνος στρατὸν ἀπολωλέναι πάντα πυνθανόμενοι αὐτόν
τε [Νωρβανὸν] ἤδη φυγεῖν ἐξ Ἰταλίας καὶ τὴν ἄλλην
Ἰταλίαν καὶ Ῥώμην ἐπ' αὐτῇ Σύλλαν ἐκτενῶς κεχειρῶ-
σθαι, τὴν πόλιν τῷ Λουκρητίῳ παρέδοσαν, Μαρίου

---

1 ⟨*οἱ*⟩ *ὄντες* ci. Mend., sed cf. ad § 172 2 *συντρέχοντας* Vi 5 *λοιποὶ*] *πολλοὶ* iC 9 *τε*] *δὲ* ci. Nauck 10 *Μάρκιος* Gel., *μάρκελλος* libri 13 *παρ'* deleri maluit Mend., contra Zerdik p. 78 et Schenkl p. 174; cf. etiam Polyb. 4, 12, 1; 8, 32, 4 20 sq. *καρβώνιον* a, *κάρβωνον* b 22 *Νωρβανὸν* del. Keil, cf. § 425

---

8 de hoc Albino cf. Borghesi II p. 274 et Mommsen, R. *Münzw. p. 559 adn. 291* 12 sq. de numeris cf. ad § 416

a. C.
καταδύντος ἐς τάφρους ὑπονόμους καὶ μετὰ βραχὺ καὶ
435 ἀνελόντος ἑαυτόν. Λουκρήτιος μὲν δὴ Μαρίου τὴν κε-
φαλὴν ἐκτεμὼν ἔπεμπεν ἐς Σύλλαν· καὶ αὐτὴν ὁ Σύλ-
λας ἐν ἀγορᾷ μέσῃ πρὸ τῶν ἐμβόλων θέμενος ἐπιγελάσαι
λέγεται τῇ νεότητι τοῦ ὑπάτου καὶ εἰπεῖν· "ἐρέτην δεῖ
436 πρῶτα γενέσθαι, πρὶν πηδαλίοις ἐπιχειρεῖν". Λουκρή-
τιος δ' ἐπεὶ Πραινεστὸν εἷλε, τῶν ἀπὸ τῆς βουλῆς
ἐνταῦθα Μαρίῳ στρατηγούντων τοὺς μὲν αὐτίκα ἀνῄρει,
τοὺς δ' ἐς φυλακὴν ἐσέβαλλεν· οὓς ὁ Σύλλας ἐπελθὼν
437 ἀνεῖλε. καὶ τοὺς ἐν Πραινεστῷ προσέταξε χωρὶς ὅπλων
προελθεῖν ἅπαντας ἐς τὸ πεδίον καὶ προελθόντων τοὺς
μὲν ἑαυτῷ τι χρησίμους γενομένους, ὀλίγους πάμπαν,
ἐξείλετο, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐκέλευσεν ἐς τρία ἀπ' ἀλλή-
λων διαστῆναι, Ῥωμαίους τε καὶ Σαυνίτας καὶ Πραι-
438 νεστίους· ἐπεὶ δὲ διέστησαν, τοῖς μὲν Ῥωμαίοις ἐπεκή-
ρυξεν, ὅτι καὶ οἵδε ἄξια θανάτου δεδράκασι, καὶ συγ-
γνώμην ἔδωκεν ὅμως, τοὺς δὲ ἑτέρους κατηκόντισεν
ἅπαντας· γύναια δ' αὐτῶν καὶ παιδία μεθῆκεν ἀπαθεῖς
ἀπιέναι. καὶ τὴν πόλιν διήρπαζε, πολυχρήματον ἐν
τοῖς μάλιστα τότε οὖσαν.

439 ὧδε μὲν δὴ καὶ Πραινεστὸς ἑάλω, Νῶρβα δ', ἑτέρα
πόλις, ἀντεῖχεν ἔτι ἐγκρατῶς, ἔστε Αἰμιλίου Λεπίδου
νυκτὸς ἐς αὐτὴν ἐκ προδοσίας ἐσελθόντος διαγανακτή-

1 ὑπονόμους Musgr., cf. IV § 50; Strab. 5, 3, 11, Vell. 2, 27, 4, ὑπὸ νόμον Oab, ὑπονόμου d, quod tenuit Did., *Mario aggerem per cuniculos ingresso* C 5 versus est Aristoph. Eq. 542 (Dind.), ubi χρῆναι legitur pro δεῖ; *oportere* C 9 ἐσέβαλεν O, ἐνέβαλλεν ci. Musgr. 12 πάμπαν ⟨ὄντας⟩ ci. Mend., cf. ad § 296 17 δέδωκεν i, natum ex perf. praecedenti 19 sq. ἐν τοῖς] ἐν ταῖς ci. Schw., at cf. Krüger, Gr. Sprachl.[5] § 49, 10, 6

§ 439 Cantalupi (v. ad § 360) p. 23 sq. haec anno 673/81 *tribuit*

82a.

σαντες οἱ ἔνδον ἐπὶ τῇ προδοσίᾳ, οἱ μὲν ἑαυτοὺς ἀνῄρουν,
οἱ δ᾽ ἀλλήλους ἑκόντες, οἱ δὲ καὶ βρόχοις συνεπλέκοντο·
καὶ τὰς θύρας ἐνέφραττον ἕτεροι καὶ ἐνεπίμπρασαν . . .
ἄνεμός τε πολὺς ἐμπεσὼν ἐς τοσοῦτον αὐτὴν ἐδαπάνησεν,
ὡς μηδὲν ἐκ τῆς] πόλεως λάφυρον γενέσθαι.

95 καὶ οἵδε μὲν οὕτως ἐγκρατῶς ἀπέθανον· ἡνυσμέ- 440
νων δὲ τῶν ἀμφὶ τὴν Ἰταλίαν πολέμοις καὶ πυρὶ καὶ
φόνῳ πολλῷ, οἱ μὲν τοῦ Σύλλα στρατηγοὶ τὰς πόλεις
ἐπιόντες τὰ ὕποπτα ἐφρούρουν, καὶ Πομπήιος ἔς τε
Λιβύην ἐπὶ Κάρβωνα καὶ ἐς Σικελίαν ἐπὶ τοὺς ἐκεῖ
Κάρβωνος φίλους ἐστέλλετο· αὐτὸς δὲ ὁ Σύλλας Ῥω- 441
μαίους ἐς ἐκκλησίαν συναγαγὼν πολλὰ ἐμεγαληγόρησεν
ἐφ᾽ ἑαυτῷ καὶ φοβερὰ ἐς κατάπληξιν εἶπεν ἕτερα καὶ
ἐπήνεγκεν, ὅτι τὸν μὲν δῆμον ἐς χρηστὴν ἄξει μετα-
βολήν, εἰ πείθοιντό οἱ, τῶν δ᾽ ἐχθρῶν οὐδενὸς ἐς ἔσχα-
τον κακοῦ φείσεται, ἀλλὰ καὶ τοὺς στρατηγοὺς ἢ ταμίας
ἢ χιλιάρχους ἢ ὅσοι τι συνέπραξαν ἄλλοι τοῖς πολε-
μίοις, μεθ᾽ ἣν ἡμέραν Σκιπίων ὁ ὕπατος οὐκ ἐνέμεινε
τοῖς πρὸς αὐτὸν ὡμολογημένοις, μετελεύσεσθαι κατὰ
κράτος. ταῦτα δ᾽ εἰπὼν αὐτίκα βουλευτὰς ἐς τεσσαρά- 442

1 *αὐτοὺς* V 2 *ἑκόντες*] *ἐφόνευον, ἔκτεινον* vel sim. ci. Mend., sed *ἑκόντες* bene habet et subaudio *ἀνῄρουν* *συνεπλέκοντο*] *συνεπνίγοντο* ci. Schw., *laqueis finiere uitam* vertit C. Iure totum locum male compositum dixit Mend. 3 statui lacunam, quam Keil ita fere explendam putat: ⟨*τὰς οἰκίας, ὅθεν πῦρ κατὰ τὴν πόλιν διεσπαρμένον*⟩ *ἄνεμός τε* etc.; ⟨*τὴν πόλιν*⟩ *ἐνεπίμπρασαν* coniecerat Schw. 4 *αὐτὴν*] *omnia* C, non perspiciens *αὐτὴν* 7 *πολέμων* a 13 *ἐς. κατάληψιν* iC 15 sq. *ἐς* ⟨*τὸ*⟩ *ἔσχατον κακοῦ* ci. Mend. coll. Herodot. 1, 22; 2, 129, sed App. semper artic. in hac locutione omisit, cf. Loesch p. 516 17 *ἄλλοι* Mend., *ἄλλο* libri, quod frustra defendebat Kratt p. 63 sq. 19 *αὐτὸν* maluit Mend. 20 *ταῦτ᾽ εἰπὼν* ci. Mend., sed cf. ad § 37

18 *μεθ᾽ ἣν ἡμέραν*] cf. § 385 20 sqq. de numeris cf. *Mommsen, R. Gesch. II*[9] p. 339 adn. et infra § 482

a. C.

κοντα καὶ τῶν καλουμένων ἱππέων ἀμφὶ χιλίους καὶ
ἑξακοσίους ἐπὶ θανάτῳ προύγραφεν. οὗτος γὰρ δοκεῖ
πρῶτος, οὓς ἐκόλασε θανάτῳ, προγράψαι καὶ γέρα τοῖς
ἀναιροῦσι καὶ μήνυτρα τοῖς ἐλέγχουσι καὶ κολάσεις
443 *τοῖς κρύπτουσιν ἐπιγράψαι. μετ' οὐ πολὺ δὲ βουλευτὰς*
ἄλλους αὐτοῖς προσετίθει. καὶ τῶνδε οἳ μὲν ἀδοκήτως
καταλαμβανόμενοι διεφθείροντο, ἔνθα συνελαμβάνοντο,
ἐν οἰκίαις ἢ στενωποῖς ἢ ἱεροῖς, οἳ δὲ μετέωροι πρὸς
τὸν Σύλλαν φερόμενοί τε καὶ πρὸ ποδῶν αὐτοῦ ῥιπτού-
μενοι· οἳ δὲ καὶ ἐσύροντο καὶ κατεπατοῦντο, οὐδὲ φω-
νὴν ἔτι τῶν θεωμένων οὐδενὸς ἐπὶ τοσοῖσδε κακοῖς
444 *ἔχοντος ὑπ' ἐκπλήξεως. ἐξέλασίς τε ἑτέρων ἦν καὶ δή-*
μευσις τῶν ἑτέροις ὄντων. ἐπὶ δὲ τοὺς τῆς πόλεως
ἐκφυγόντας ζητηταὶ πάντα μαστεύοντες διέθεον καὶ
ὅσους αὐτῶν λάβοιεν ἀνῄρουν.
445 *πολλὴ δὲ καὶ τῶν Ἰταλιωτῶν ἀναίρεσίς τε καὶ ἐξ-* 9[
έλασις καὶ δήμευσις ἦν, ὅσοι τι Κάρβωνος ἢ Νωρβανοῦ
ἢ Μαρίου ἢ τῶν ὑπ' ἐκείνοις στρατηγούντων ὑπήκου-
446 *σαν. κρίσεις τε ἦσαν ἐπὶ τούτοις ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν ὅλην*
πικραὶ καὶ ἐγκλήματα ποικίλα, στρατηγίας ἢ στρατείας
ἢ ἐσφορᾶς χρημάτων ἢ ἄλλης ὑπηρεσίας ἢ βουλεύσεως
ὅλως κατὰ Σύλλα. ἐγκλήματα δ' ἦν καὶ ξενία καὶ φιλία
καὶ δάνεισμα, λαβόντος ἢ δόντος, ἤδη δέ τις καὶ προ-
θυμίας ἢ μόνης συνοδίας ἡλίσκετο. καὶ ταῦτ' ἤκμαζε

---

1 *χιλίους*] *λίους* (sic) B 3 *ἐκόλαζε* ci. Mend., sed cf. praef. 4 *μηνύματα* i 5 *ἐπιγράψαι*] *ἐπικηρῦξαι* ci. Mend. 12 *ἔχοντος*] *ἠχοῦντος* ci. Schw., *uocem emittere audente* C, qui non verba graeca, sed sententiam reddidit, *ἱέντος* Nauck; *ἔχοντος* non est cur mutes, cf. etiam Schenkl p. 174 12 sq. *δήμευσις ἑτέροις τῶν ὄντων* ci. Cob. p. 213; malim *δ. τῶν αὐτοῖς ὄντων*, *ἑτέροις* potius del. Keil 24 *συνοδίας*] *συνηθείας* ci. Musgr., sed cf. Plut. Galba c. 20 *ἐν δὲ τῇ συνοδίᾳ καὶ συνηθείᾳ* aliosque locos; *συνοδείας* scribi iubet Cob. p. 213, *sed cf. Crönert*, *Memoria* p. 33

82 a. C.

μάλιστα κατὰ τῶν πλουσίων. ὡς δ' ἐξέλιπε τὰ καθ' 447
ἕνα [ἄνδρα ἐγκλήματα], ἐπὶ τὰς πόλεις ὁ Σύλλας μετῄει
καὶ ἐκόλαζε καὶ τάσδε, τῶν μὲν ἀκροπόλεις κατασκά-
πτων ἢ τείχη καθαιρῶν ἢ κοινὰς ζημίας ἐπιτιθεὶς ἢ
εἰσφοραῖς ἐκτρύχων βαρυτάταις· ταῖς δὲ πλείοσι τοὺς 448
ἑαυτῷ στρατευσαμένους ἐπῴκιζεν ὡς ἕξων φρούρια
κατὰ τῆς Ἰταλίας τήν τε γῆν αὐτῶν καὶ τὰ οἰκήματα
ἐς τούσδε μεταφέρων διεμέριζεν· ὃ καὶ μάλιστ' αὐτοὺς
εὔνους αὐτῷ καὶ τελευτήσαντι ἐποίησεν· ὡς γὰρ οὐχ
ἕξοντες αὐτὰ βεβαίως, εἰ μὴ πάντ' εἴη τὰ Σύλλα βέ-
βαια, ὑπερηγωνίζοντο αὐτοῦ καὶ μεταστάντος.

καὶ τάδε μὲν ἦν ἀμφὶ τὴν Ἰταλίαν, Κάρβωνα δ' 449
ἐκ Λιβύης ἐς Σικελίαν μετὰ πολλῶν ἐπιφανῶν καὶ
ἀπ' αὐτῆς ἐς Κοσσύραν νῆσον ὑποφεύγοντα πέμψας
τινὰς ὁ Πομπήιος συνέλαβε. καὶ τοὺς μὲν ἄλλους τοῖς
ἄγουσιν ἐκέλευσεν οὐδ' ἐς ὄψιν οἱ προσαχθέντας ἀν-
ελεῖν, Κάρβωνα δὲ παραστησάμενος αὐτοῦ τοῖς ποσὶ
δεσμώτην τρὶς ὕπατον ἐπεδημηγόρησε καὶ κατέκανε
καὶ τὴν κεφαλὴν ἐς Σύλλαν ἔπεμψεν.

97 ὃ δ', ἐπεί οἱ πάντα, ὡς ἐβούλετο, ἐπὶ τοῖς ἐχθροῖς 450
διῴκητο καὶ πολέμιον οὐδὲν ἦν ἔτι πλὴν Σερτωρίου
μακρὰν ὄντος, Μέτελλον μὲν ἐπὶ τοῦτον ἐξέπεμπεν ἐς
Ἰβηρίαν, τὰ δ' ἐν τῇ πόλει καθίστατο ἅπαντα ἐφ' ἑαυ-
τοῦ, καθ' ὃν ἐβούλετο τρόπον. νόμου γὰρ ἢ χειροτο- 451
νίας ἢ κλήρου λόγος οὐκ ἦν ἔτι, πεφρικότων ὑπὸ δέους

2 ἄνδρα ἐγκλήματα om. Mend. cum V 7 *per Italiam* C, i. e. κατὰ τὴν Ἰταλίαν 14 Κοσσύραν] κόρσικα VC, fort. Κόσσυραν scribendum erat, cf. Boiss. ad Zon. 8, 14, 2 in edit. Cass. D. I p. 162 ὑποφυγόντα maluit Mend., cf. praef. 17 αὐτοῦ B 18 τρὶς ὕπατον] cf. Cass. D. 50, 25, 2 et titulos; τρισύπατον Oi 22 ὄντος] ἀπόντος ci. Nauck, sed cf. V § 37. 467

82 a. C.

πάντων καὶ κρυπτομένων ἢ σιωπώντων· οἳ καὶ πάντα, ὅσα διῴκησεν ὁ Σύλλας ὑπατεύων τε καὶ ἀνθυπατεύων, βέβαια καὶ ἀνεύθυνα ἐψηφίζοντο εἶναι εἰκόνα τε αὐτοῦ ἐπίχρυσον ἐπὶ ἵππου πρὸ τῶν ἐμβόλων ἀνέθεσαν καὶ ὑπέγραψαν "Κορνηλίου Σύλλα ἡγεμόνος Εὐτυχοῦς".

452 ὧδε γὰρ αὐτὸν οἱ κόλακες, διευτυχοῦντα ἐπὶ τοῖς ἐχθροῖς, ὠνόμαζον· καὶ προῆλθεν ἐς βέβαιον ὄνομα ἡ κολακεία. ἤδη δέ που γραφῇ περιέτυχον ἡγουμένῃ τὸν Σύλλαν Ἐπαφρόδιτον ἐν τῷδε τῷ ψηφίσματι ἀναγραφῆναι, καὶ οὐκ ἀπεικὸς ἐφαίνετό μοι καὶ τόδε, ἐπεὶ καὶ Φαῦστος ἐπωνομάζετο· δύναται δὲ τοῦ αἰσίου καὶ

453 ἐπαφροδίτου ἀγχοτάτω μάλιστα εἶναι τὸ ὄνομα. ἔστι δ' ὅπου καὶ χρησμὸς αὐτῷ δοθεὶς ἐβεβαίου τάδε σκεπτομένῳ τὰ μέλλοντα.

---

5 *inscripserunt* C, i. e. ἐπέγραψαν, cf. p. 107, 10 9 ἐπαφόδιτον (sic) B 11 sq. φαῦστος ἐπωνομάζετο· δύναται δὲ ⟨τοῦτο αἴσιος· δοκεῖ δὲ⟩ τοῦ αἰσίου — τὰ ὀνόματα ci. Mend. Certe verba tradita paulum turbata. Fortasse vertendum: valet autem idem fere atque αἴσιος (i. e. εὐτυχής) et ἐπαφρόδιτος hoc (sc. Fausti) nomen. Ad δύναται δὲ — εἶναι cf. Mithr. c. 67 extr.; C, δύναται εἶναι non intellegens, h. l. *uidetur esse*, in Mithr. *dici potest* vertit 12 ἐπαφροδισίου i post ὄνομα verba ὁπότερα — ἐπιγράψαι (p. 107, 8—10) collocari voluit Schw., probavit Zeiss; quo facto non video, quo ἐβεβαίου τάδε (v. 13) pertineat

---

2 ὅσα διῴκησεν etc.] cf. Mommsen, R. Staatsr. III, 2 p. 1167 adn. 2 5 ἡγεμόνος i. e. dictatoris, cf. Mommsen C. I. L. I p. 168 adn. 584, consentit Mentz, De magistr. Rom. graece appellatis, diss. Jenae 1894, p. 22 9 Ἐπαφρόδιτον] cf. Arnold (v. ad § 382) p. 106, Mommsen, Hermes 20 (1885) p. 282 sq., R. Staatsr. III, 1 p. 213 adn. 2, Dittenberger, I. G. VII p. 84 ad n. 264, Fr. Marx, Über die Venus des Lucrez, Bonner Studien, *Aufsätze Reinhard* Kekulé gewidmet, Berl. 1890, p. 115 sqq. *11 Faustus non* Sullae ipsius, sed filii eius fuit cognomen

82 a. C.

πείθεό μοι, Ῥωμαῖε. κράτος μέγα Κύπρις ἔδωκεν
Αἰνείου γενεῇ μεμελημένη. ἀλλὰ σὺ πᾶσιν
ἀθανάτοις ἐπέτεια τίθει. μὴ λήθεο τῶνδε·
Δελφοῖς δῶρα κόμιζε. καὶ ἔστι τις ἀμβαίνουσι
Ταύρου ὑπὸ νιφόεντος, ὅπου περιμήκετον ἄστυ
Καρῶν, οἳ ναίουσιν ἐπώνυμον ἐξ Ἀφροδίτης·
ᾗ πέλεκυν θέμενος λήψῃ κράτος ἀμφιλαφές σοι.

ὁπότερα δ' αὐτῶν ἐψηφίσαντο Ῥωμαῖοι τὴν εἰκόνα 454
τιθέντες, δοκοῦσί μοι παρασκώπτοντες ἢ ἐκμειλισσόμενοι τὸν ἄνδρα ἐπιγράψαι. ἔπεμψε δὲ καὶ στέφανον 455
χρύσεον καὶ πέλεκυν, ἐπιγράψας τάδε·

τόνδε σοι αὐτοκράτωρ Σύλλας ἀνέθηκ', Ἀφροδίτη,
ᾧ σ' εἶδον κατ' ὄνειρον ἀνὰ στρατιὴν διέπουσαν
τεύχεσι τοῖς Ἄρεος μαρναμένην ἔνοπλον.

---

3 *τίθει. μὴ*] *τιθεὶς μὴ* ci. Keil 4 *δέλφοις* a, *δελφοῖν* b *καὶ ἔστι τις*] haeserunt Musgr. et Mend.; cum hoc fort. *θεὸς* subaudiendum, Schw. subintellexit *τόπος* vel *χώρα*; *καὶ ἔστ' ἴτυς* (i. e. *ὁ τοῦ ἱεροῦ περίβολος*) ci. Keil, speciose 5 *περιμήκιστον* V 6 *οἳ ναίουσιν*] *δηναίοισιν* (immo *δηναιοῖσιν*) ci. Musgr. 7 *ᾗ* (vel *οἷ*) Schw., *illic* C, *καὶ* Oi, vulgo; *ᾇ* ci. Musgr., *τῇ* Mend. 9 ⟨*μᾶλλον*⟩ *ἢ* ci. Schw., recte, opinor; contra Kratt p. 59 et ipse Schw. t. III p. 852; cf. II § 274. 606, IV § 496 10 *δὲ*] *δὴ* ci. Mend. 11 *χρυσοῦν* scr. Mend., const. *τόδε* V 12 *αὐτοκράτορ* B 13 pentametrum desideraverunt Zeiss ad h. l. et Arnold (v. ad § 382) p. 106, at cf. Kaibel, Epigr. Graec. ex lapid. conl. 52, 132, 171, 400, 823, 1008 etc., Anthol. Pal. III p. 3 n. 18 etc., v. Wilamowitz, Index lect. Gotting. aest. 1884 p. 9, Petronii satirae ed^3. Buecheler p. 23 *ᾧ σ'* v. Wilamowitz l. c. p. 10, *ὡς* Oi; *ὡς* ⟨*σ'*⟩ ci. Brunck *εἶδεν* ci. Keil, sed intellego *ἀνέθηκα*

---

1 sqq. cf. Anthol. Pal. III p. 484 n. 104 et adn. p. 542 Did. et R. Hendess, Oracula graeca quae apud script. graecos romanosque exstant, diss. Halens. 1880, p. 11 5 sq. designatur Aphrodisias Cariae 12 sqq. cf. Anthol. Pal. III p. 23 n. 153 et adn. p. 73 Did., Th. Preger, Inscr. gr. metr. 1891 n. 116. De *Aphrodite* cf. *Marx* (v. ad § 452) p. 125

82 a. C.
456 ὃ δὲ ἔργῳ βασιλεὺς ὢν ἢ τύραννος, οὐχ αἱρετός, ἀλλὰ δυνάμει καὶ βίᾳ, δεόμενος δ' ἄρα καὶ τοῦ προσποιήματος αἱρετὸς εἶναι δοκεῖν, ὧδε καὶ τόδε ἐμηχα-
457 νήσατο. Ῥωμαίοις πάλαι κατ' ἀρετὴν ἦσαν οἱ βασιλέες· καὶ ὁπότε τις αὐτῶν ἀποθάνοι, βουλευτὴς ἕτερος παρ' ἕτερον ἐπὶ πέντε ἡμέρας ἦρχεν, ἕως τινὰ ἄλλον ὁ δῆμος δοκιμάσειε βασιλεύειν. καὶ τόνδε τὸν πενθήμερον ἄρχοντα ἰντέρρηγα ἐκάλουν· εἴη δ' ἂν ἐν τοσῷδε βασιλεύς. ἀρχαιρέσια δ' ὑπάτων οἱ λήγοντες τῆς ἀρχῆς ἀεὶ προυτίθεσαν· καὶ εἴ ποτε κατὰ συντυχίαν ὕπατος οὐκ εἴη, ὅδε ὁ ἐν τοσῷδε βασιλεὺς καὶ τότε
458 ἐγίγνετο ἐς τὴν τῶν ὑπάτων χειροτονίαν. τούτου δὴ τοῦ ἔθους ἐπιβαίνων ὁ Σύλλας, ὑπάτων οὐκ ὄντων, ἐπεὶ καὶ Κάρβων ἐν Σικελίᾳ καὶ Μάριος κατὰ Πραινεστὸν ἐτεθνήκεσαν, αὐτὸς μέν που τῆς πόλεως ὑπεξῆλθε, τῇ δὲ βουλῇ προσέταξεν ἑλέσθαι τὸν καλού-
459 μενον μεταξὺ βασιλέα. ἡ μὲν δὴ Οὐαλέριον Φλάκκον εἵλετο, ἐλπίσασα ὑπάτων προτεθήσεσθαι χειροτονίαν· ὁ δὲ Σύλλας ἐπέστελλε τῷ Φλάκκῳ γνώμην ἐς τὸν δῆμον ἐσενεγκεῖν, ὅτι χρήσιμον ἡγοῖτο Σύλλας ἐν τῷ παρόντι ἔσεσθαι τῇ πόλει τὴν ἀρχήν, οὓς ἐκάλουν δικτάτορας, παυσάμενον ἔθος ἐκ τετρακοσίων ἐτῶν·

1 ἔργῳ ⟨μὲν⟩ ci. Mend., cf. ad § 202 1 sq. οὐχ αἱρετὸς—βίᾳ idem spuria esse putavit 2 sq. δεόμενος δ' ἄρα προσποιήματος τοῦ καὶ αἱρετὸς etc. maluit Mend., προσποιήματος delet potius Nauck, inut. 4 sq. βασιλεῖς scr. Mend., et ita semper -εῖς pro -έες 8 οὐιντέρρηγα Oi ⟨ὁ⟩ ἐν τοσῷδε (τωσῶδε B) ci. Mend., perperam, εἴη—βασιλεὺς del. Kratt p. 20, sine causa 9 sq. οἱ ἀεὶ λήγ. τῆς ἀρχ. προυτ. ci. Mend., sed cf. ad § 406 21 ἑλέσθαι a 22 τετρακοσίων deleto, lacunam significavit Schw. Debebat ἑκατὸν εἴκοσιν, cf. Vell. 2, 28, 2, Plut. Sulla c. 33, Mommsen, R. Staatsr. II³ p. 169 sq.; τεττάρων γενεῶν ci. Nauck, vix recte

4 κατ' ἀρετὴν] cf. Cic. de rep. 2 § 24

82 a.C.

ὃν δὲ ἕλοιντο, ἐκέλευεν ἄρχειν οὐκ ἐς χρόνον ῥητόν,
ἀλλὰ μέχρι τὴν πόλιν καὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν ἀρχὴν
ὅλην στάσεσι καὶ πολέμοις σεσαλευμένην στηρίσειεν.
ὁ μὲν δὴ νοῦς τὴν γνώμην ἐς αὐτὸν ἔφερε τὸν Σύλ- 460
λαν, καὶ οὐδ' ἀμφίβολον ἦν· ὁ δὲ Σύλλας οὐ κατα-
σχὼν αὐτοῦ καὶ τοῦτ' ἐν τέλει τῆς ἐπιστολῆς ἀνεκά-
λυπτεν, ὅτι οἱ δοκοίη μάλιστ' ἂν αὐτὸς τῇ πόλει
99 καὶ ἐν τῷδε γενέσθαι χρήσιμος. ὃ μὲν δὴ τάδε ἐπέ- 461
στελλε, Ῥωμαῖοι δ' οὐχ ἑκόντες μὲν οὐδὲ κατὰ νόμον
ἔτι χειροτονοῦντες οὐδὲν οὐδ' ἐπὶ σφίσιν ἡγούμενοι
τὸ ἔργον ὅλως, ἐν δὲ τῇ πάντων ἀπορίᾳ τὴν ὑπόκρισιν
τῆς χειροτονίας ὡς ἐλευθερίας εἰκόνα καὶ πρόσχημα
ἀσπασάμενοι χειροτονοῦσι τὸν Σύλλαν, ἐς ὅσον θέλοι,
τύραννον αὐτοκράτορα. τυραννὶς μὲν γὰρ ἡ τῶν 462
δικτατόρων ἀρχὴ καὶ πάλαι, ὀλίγῳ χρόνῳ ⟨δ'⟩ ὁριζο-
μένη· τότε δὲ πρῶτον ἐς ἀόριστον ἐλθοῦσα τυραννὶς
ἐγίγνετο ἐντελής. τοσόνδε μέντοι προσέθεσαν εἰς εὐπρέ-
πειαν τοῦ ῥήματος, ὅτι αὐτὸν αἱροῖντο δικτάτορα ἐπὶ
θέσει νόμων, ὧν αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ δοκιμάσειε, καὶ
καταστάσει τῆς πολιτείας. οὕτω μὲν δὴ Ῥωμαῖοι βα- 463

---

3 *στηρίξειεν* ci. Bk., cf. Cob. p. 214 4 *ὁ μὲν δὴ νοῦς τὴν γνώμην*] *ὁ μὲν δῆμος τ. γν.* ci. C. Steph., perperam; *ὁ μὲν νοῦς τῆς γνώμης* ci. Musgr., haud male, cf. etiam Zerdik p. 44, *τὴν γνώμην* deleverit Mend., sed intellego: 'ratio ac consilium animum ad ipsum advertit Sullam' 6 *αὑτοῦ* Bi, quod retinet Strachan-Davidson, sed *κατασχὼν* = *κρατήσας* 13 *θέλουσι* i, *θέλει* ci. Mend., sed optat. bene habet 14 *τυραννὶς* ex C Mend. et Cob. p. 214, *τύραννος* Oi, quod retinet Kratt p. 33 15 *ὀλίγῳ* ⟨*δὲ*⟩ aut *χρόνῳ* ⟨*δ'*⟩ ci. Mend., hoc probavit Zerdik p. 81 hiatus causa

---

18 sq. cf. Mommsen, R. Staatsr. II³ p. 703 adn. 3, Fritzsche *(v. ad § 266) p. 6 sq.*

82a.C. σιλεῦσιν ὑπὲρ τὰς ἑξήκοντα ὀλυμπιάδας χρησάμενοι, ἐπὶ δ' ἐκείνοις δημοκρατίᾳ τε καὶ ὑπάτοις ἐτησίοις προστάταις ἐς ἄλλας ἑκατὸν ὀλυμπιάδας, αὖθις ἐπειρῶντο βασιλείας, ὀλυμπιάδων οὐσῶν ἐν Ἕλλησιν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα πέντε καὶ οὐδενὸς ἐν Ὀλυμπίᾳ τότε
464 ἀγωνίσματος πλὴν σταδίου δρόμου γιγνομένου· τοὺς γὰρ ἀθλητὰς καὶ τὰ ἄλλα θεάματα πάντα ὁ Σύλλας ἐς Ῥώμην μετεκέκλητο ἐπὶ δόξῃ τῶν Μιθριδατείων ἔργων ἢ τῶν Ἰταλικῶν. πρόφασις δ' ἦν ἀναπνεῦσαι καὶ ψυχαγωγῆσαι τὸ πλῆθος ἐκ καμάτων.

465 ὃ δ' ἐς μὲν πρόσχημα τῆς πατρίου πολιτείας ὑπά- 1
81a.C. τους αὐτοῖς ἐπέτρεψεν ἀποφῆναι, καὶ ἐγένοντο Μᾶρκος Τύλλιος καὶ Κορνήλιος Δολοβέλλας· αὐτὸς δ' οἷα δὴ βασιλεύων δικτάτωρ ἐπὶ τοῖς ὑπάτοις ἦν· πελέκεις τε γὰρ ἐφέροντο πρὸ αὐτοῦ, οἷα δικτάτορος, εἴκοσι

1 ἑξήκοντα Schw., εἴκοσιν O, ἑκατὸν iC, desideraverat ἑξήκοντα iam Petavius ad Themist. p. 525 Dind.; ἐς ἑξήκοντα pro ὑπὲρ τὰς ἑξ. et v. 3 ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν pro ἐς ἄλλας ἑκ. et v. 5 καὶ τεσσάρων, pro πέντε, καὶ ci. Kuyper, De fontibus Plut. et App. in vita Sullae enarranda, diss. Traiecti ad Rhen. 1882, p. 139 VIII, non recte, opinor; Keil v. 3 ἐς ἄλλας ⟨ἓξ καὶ⟩ ἑκατὸν scribi iubet 5 καὶ non vertit C, 'bene' (Mend.) 6 σταδίον B 8 ἐπὶ δόξῃ] ἐπιεικείᾳ i, *ueluti solamina quaedam belli mithridatici aut itali* C, ἐπινίκια ci. Petavius l. c. et Faber, Agonisticon lib. I c. 29 p. 99 sq., et Musgr., ἐπ' εὐκλείᾳ Schw.; Mend. totum locum corruptum ratus ac fortasse mutilum proposuit: μετεκέκλητο δόξῃ μὲν ἐπὶ τοῖς Μιθριδατείοις, ἔργῳ δὲ ἐπὶ τοῖς Ἰταλικοῖς, parum probabiliter. Malim ἢ ⟨καὶ⟩ τῶν Ἰ., cf. etiam Drumann II² p. 405 sq. 9 ἀναπνεῦσαι] ἀναπαῦσαι ci. Enthoven, Mnemos. 22 (1894) p. 386 coll. II § 61, sed transitive ἀναπνέω usurpat etiam Heliod. 8, 14 10 ψυχαγωγηθῆναι ci. Mend., cf. ad v. 9 ἐκ ⟨τῶν⟩ καμ. maluit Mend. 12 ἐγένετο, ον supra ε a m. 1, V 13 Τύλλιος edit. Tolliana, σύλλιος BCi, σύλιος V Κορνήλιος Schw., ὀρτούλιος libri δολαβέλλας B

6 sq. cf. Eusebius I p. 211 ed. Schoene

81 a. C.

καὶ τέσσαρες, ὅσοι καὶ τῶν πάλαι βασιλέων ἡγοῦντο,
καὶ φυλακὴν τοῦ σώματος περιέθετο πολλήν. νόμους 466
τε ἐξέλυε καὶ ἑτέρους ἐτίθετο· καὶ στρατηγεῖν ἀπεῖπε,
πρὶν ταμιεῦσαι, καὶ ὑπατεύειν, πρὶν στρατηγῆσαι, καὶ
τὴν ἀρχὴν τὴν αὐτὴν αὖθις ἄρχειν ἐκώλυσε, πρὶν ἔτη
δέκα διαγενέσθαι. τὴν δὲ τῶν δημάρχων ἀρχὴν ἴσα 467
καὶ ἀνεῖλεν, ἀσθενεστάτην ἀποφήνας καὶ νόμῳ κωλύ-
σας μηδεμίαν ἄλλην τὸν δήμαρχον ἀρχὴν ἔτι ἄρχειν·
διὸ καὶ πάντες οἱ δόξης ἢ γένους ἀντιποιούμενοι τὴν
ἀρχὴν ἐς τὸ μέλλον ἐξετρέποντο. καὶ οὐκ ἔχω σαφῶς
εἰπεῖν, εἰ Σύλλας αὐτήν, καθὰ νῦν ἐστιν, εἰς τὴν βου-
λὴν ἀπὸ τοῦ δήμου μετήνεγκεν. αὐτῇ δὲ τῇ βουλῇ 468
διὰ τὰς στάσεις καὶ τοὺς πολέμους πάμπαν ὀλιγαν-
δρούσῃ προσκατέλεξεν ἀμφὶ τοὺς τριακοσίους ἐκ τῶν
ἀρίστων ἱππέων, ταῖς φυλαῖς ἀναδοὺς ψῆφον περὶ
ἑκάστου. τῷ δὲ δήμῳ τοὺς δούλους τῶν ἀνῃρημένων 469
τοὺς νεωτάτους τε καὶ εὐρώστους, μυρίων πλείους,

---

3 *ἐτίθει* ci. Mend., sed cf. ad § 166 et Schenkl p. 174 8 *τὸν δημαρχήσαντα* cum C maluit Mend., *τὸν δήμαρχον ⟨γενόμενον⟩* Keil, contra Berg, diss. p. 34, coll. Syr. c. 52, Mithr. c. 120, ubi *βασιλεύσας* exspectabas pro *βασιλεύς*, et II § 97 9 *οἱ*] *ἢ* a *ἀντιποιούμενοι* male vertit C: *qui pollebant* *γένους* suspectans *οἱ δόξης τοῦ γένους* ci. Mend., vix recte *⟨ταύτην⟩ τὴν ἀρχὴν* ci. Mend., inut., cf. etiam Kratt p. 21 sq. 13 *τοὺς* ante *πολέμους* om. O, fort. recte, cf. ad § 351 17 *εὐρωστοτάτους* exspecto cum Mend., contra Kratt p. 18, coll. I § 498, II § 624, V § 208

---

1 *ὅσοι—ἡγοῦντο*] est error Appiani, cf. Mommsen, R. Staatsr. I[3] p. 382 adn. 1; v. App. ipsum Syr. c. 15 et Arnold (v. ad § 382) p. 109 6 sqq. cf. Fritzsche (v. ad § 266) p. 7 sqq., Lengle (v. ad § 165) p. 10 sqq. 10 sqq. cf. Drumann II[2] p. 412, Mommsen, R. Staatsr. I[3] p. 553 adn. 5, Fritzsche p. 11 14 cf. adn. ad § 267, Willems I p. 404 15 cf. Lange, R. Altert. III[2] p. 156, Neumann, Gesch. Roms I p. 603, Mommsen, R. Staatsr. III, 1 p. 189, *II[3] p.* 733, Fritzsche p. 15 16 sqq. cf. titulum *honorar. a libertinis* positum apud Dessau, Inscr. sel. I n. 871

81 a. C.
ἐλευθερώσας ἐγκατέλεξε καὶ πολίτας ἀπέφηνε Ῥωμαίων
καὶ Κορνηλίους ἀφ' ἑαυτοῦ προσεῖπεν, ὅπως ἑτοίμοις
ἐκ τῶν δημοτῶν πρὸς τὰ παραγγελλόμενα μυρίοις
470 χρῷτο. τὸ δ' αὐτὸ καὶ περὶ τὴν Ἰταλίαν ἐπινοῶν
τέλεσι τοῖς ὑπὲρ ἑαυτοῦ στρατευσαμένοις τρισὶ καὶ
εἴκοσιν ἐπένειμεν, ὥς μοι προείρηται, πολλὴν ἐν ταῖς
πόλεσι γῆν, τὴν μὲν ἔτι οὖσαν ἀνέμητον, τὴν δὲ τὰς
πόλεις ἀφαιρούμενος ἐπὶ ζημίᾳ.

471 ἐς ἅπαντα δ' ἦν οὕτω φοβερὸς καὶ ἄκρος ὀργήν,
ὡς καὶ Κόιντον Λουκρήτιον Ὀφέλλαν τὸν Πραινεστὸν
αὐτῷ λαβόντα καὶ Μάριον τὸν ὕπατον ἐκπεπολιορκη-
κότα καὶ τὸ τέλος αὐτῷ τῆς νίκης συναγαγόντα, ὑπα-
τεύειν ἔτι ἱππέα ὄντα, πρὶν ταμιεῦσαι καὶ στρατη-
γῆσαι, διὰ τὸ μέγεθος τῶν εἰργασμένων κατὰ παλαιὸν
ἔθος ἀξιοῦντα καὶ τῶν πολιτῶν δεόμενον, ἐπεὶ κω-
λύων καὶ ἀνατιθέμενος οὐ μετέπειθεν, ἐν ἀγορᾷ μέσῃ
472 κτεῖναι. καὶ συναγαγὼν τὸ πλῆθος ἐς ἐκκλησίαν εἶπεν·
"ἴστε μέν, ὦ ἄνδρες, καὶ παρ' ἐμοῦ δὲ ἀκούσατε, ὅτι
Λουκρήτιον ἐγὼ κατέκανον ἀπειθοῦντά μοι". καὶ
λόγον εἶπε· "φθεῖρες γεωργὸν ἀροτριῶντα ὑπέδακνον·
ὁ δὲ δὶς μέν", ἔφη, "τὸ ἄροτρον μεθεὶς τὸν χιτωνί-
σκον ἐκάθηρεν· ὡς δ' αὖθις ἐδάκνετο, ἵνα μὴ πολ-

2 κορνήλιος ἐφ' ἑαυτοῦ i 6 ὥσπερ μοὶ i 18 δὲ] δὴ ci. Mend. 19 κατέκτανον i 20 ἐπεῖπε ci. Mend., fort. recte

5 sq. fuerunt XXVII sec. Liv. epit. 89, cf. de discrepantia Cantalupi (v. ad § 360) p. 38 6 ὥς μοι προείρηται] cf. § 448, Cantalupi p. 24 sq. 14 κατὰ παλαιὸν ἔθος] cf. Mommsen, R. Staatsr. I³ p. 539 adn. 1 20 sqq. v. Fab. Aesop. ed. Halm n. 411 p. 197, Babrius ed. Gitlbauer p. 153 n. 286 et contra eum Babrius ed. Crusius p. 231 sq. Praeterea J. Ziehen, *Sullas Phthiriasis*, Philol. 57 (1898) p. 189 sqq., contra quem *Groebe ap. Drumann* II² p. 560 sqq., alii

81 a.C
λάκις ἀργοίη, τὸν χιτωνίσκον ἔκαυσεν. κἀγὼ τοῖς δὶς
ἡττημένοις παραινῶ τρίτου πυρὸς μὴ δεηθῆναι". Σύλ- 473
λας μὲν δὴ καὶ τοῖσδε καταπληξάμενος αὐτούς, καθὰ
ἐβούλετο, ἦρχε. καὶ ἐθριάμβευσεν ἐπὶ τῷ Μιθριδατείῳ
πολέμῳ. καί τινες αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ἀρνουμένην βασι-
λείαν ἐπισκώπτοντες ἐκάλουν, ὅτι τὸ τοῦ βασιλέως
ὄνομα μόνον ἐπικρύπτοι· οἳ δ' ἐπὶ τοὐναντίον ἀπὸ
τῶν ἔργων μετέφερον καὶ τυραννίδα ὁμολογοῦσαν
102 ἔλεγον. ἐς τοσοῦτον αὐτοῖς τε Ῥωμαίοις καὶ Ἰταλοῖς 474
ἅπασιν ὁ πόλεμος ὅδε προύβη κακοῦ, προύβη δὲ καὶ
τοῖς ὑπὲρ τὴν Ἰταλίαν ἔθνεσιν ἅπασιν, ἄρτι μὲν ὑπὸ
λῃστῶν καὶ Μιθριδάτου καὶ Σύλλα πεπολεμημένοις,
ἄρτι δ' ἀποροῦντος τοῦ ταμείου διὰ τὰς στάσεις
ἐκτετρυχωμένοις εἰσφοραῖς πολλαῖς. ἔθνη τε γὰρ πάντα 475
καὶ βασιλεῖς, ὅσοι σύμμαχοι, καὶ πόλεις, οὐχ ὅσαι μό-
νον ὑποτελεῖς, ἀλλὰ καὶ ὅσαι ἑαυτὰς ἐγκεχειρίκεσαν
ἐπὶ συνθήκαις ἔνορκοι καὶ ὅσαι διὰ συμμαχίαν ἤ τινα
ἀρετὴν ἄλλην αὐτόνομοί τε καὶ φόρων ἦσαν ἀτελεῖς,
τότε πᾶσαι συντελεῖν ἐκελεύοντο καὶ ὑπακούειν χώρας
τε ἔνιαι καὶ λιμένων κατὰ συνθήκας σφίσι δεδομένων
ἀφῃροῦντο.

---

1 τοῖς δὶς] τοῖσδε i 2 ἡττημένοις] διῃτημένοις ci. Musgr., ἠλεημένοις Mend. (cf. Cass. D. 53, 4, 1), ἡμμένοις Ziehen (v. ad p. 112, 20), inut., ut videtur 4 ἐθριάμβευεν O 6 τοῦ delendum ci. Mend. 8 καὶ τὴν τυραννίδα B 10 ὁ πόλεμος —11 ἅπασιν om. V 12 πεπολεμημένοις] πεπορθημένοις ci. Mend., σεσυλημένοις Nauck, neutrum probo propter ἐκτετρ. εἰσφοραῖς πολλ. 13 ταμιείου scr. Schw. et recentiores, sed cf. Crönert, Memoria p. 35 14 ἐκτετρυμένοις ci. Cob. p. 220 sq. καὶ εἰσφοραῖς a 15 οὐ μόνον ὅσαι ci. Nauck, contra Zerdik p. 70 coll. III § 46, II § 35 extr.

---

14 sqq. cf. de generibus harum civitatum Mommsen, R. Staatsr. III, 1 p. 657. *19 sqq.* cf. S.C. Stratonic., Bull. de corr. *hell. 9 (1885) p. 463, titulum* Alabandae ibid. 10 (1886) p. 305

1a. C.
476 Σύλλας δὲ καὶ Ἀλέξανδρον τὸν Ἀλεξάνδρου τοῦ
ἐν Αἰγύπτῳ βασιλεύσαντος υἱόν, ἀναγραφέντα μὲν ἐν
Κῷ καὶ ὑπὸ Κῴων ἐκδοθέντα Μιθριδάτῃ, διαφυγόντα
δὲ πρὸς Σύλλαν ἐκ Μιθριδάτου καὶ συνήθη γενό-
μενον, ἐψηφίσατο βασιλεύειν Ἀλεξανδρέων, ἐρήμου
τῆς Ἀλεξανδρέων ἀρχῆς ἀνδρὸς οὔσης καὶ τῶν γυναι-
κῶν, ὅσαι βασιλείου γένους, ἀνδρὸς συγγενοῦς δεο-
μένων, ἐλπίσας χρηματιεῖσθαι πολλὰ ἐκ βασιλείας
477 πολυχρύσου. ἀλλὰ τόνδε μὲν οἱ Ἀλεξανδρεῖς ἐννεα-
καιδεκάτην ἡμέραν ἔχοντα τῆς ἀρχῆς καὶ ἀτοπώτερον
σφῶν, οἷα Σύλλᾳ πεποιθότα, ἐξηγούμενον, ἐς τὸ
γυμνάσιον ἐκ τοῦ βασιλείου προαγαγόντες ἔκτειναν.
οὕτως ἔτι καὶ οἵδε διά τε μέγεθος ἀρχῆς ἰδίας καὶ
τῶν ἔξωθεν κακῶν ἔτι ὄντες ἀπαθεῖς ἀφόβως εἶχον
ἑτέρων.
478 τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους Σύλλας, καίπερ ὢν δικτά- 1(
0a. C. τωρ, ἐς ὑπόκρισιν ὅμως καὶ σχῆμα δημοκρατικῆς ἀρχῆς
ὑπέστη καὶ ὕπατος αὖθις γενέσθαι σὺν Μετέλλῳ τῷ
479 Εὐσεβεῖ. καὶ ἀπὸ τοῦδε ἴσως ἔτι νῦν οἱ Ῥωμαίων βασι-
λέες, ὑπάτους ἀποφαίνοντες τῇ πατρίδι, ἔστιν ὅτε καὶ
ἑαυτοὺς ἀποδεικνύουσιν, ἐν καλῷ τιθέμενοι μετὰ τῆς
μεγίστης ἀρχῆς καὶ ὑπατεῦσαι.

4 ⟨οἱ⟩ post συνήθη addidit Schw., post καὶ poni vult Zerdik p. 73, cf. ad § 263 6 Ἀλεξανδρέων om. Mend. cum C, contra Zerdik p. 26 adn. 1, coll. Syr. c. 65 7 post γένους add. ἦσαν i 10 καὶ delendum ci. Mend. 13 καὶ οἵδε] καὶ susp. Mend. 15 ἑτέρων] τῶν σφετέρων ci. Mend., sed ἑτέρων respicit ad Sullam et Romanos 18 καὶ ὕπατος σὺν Μετέλλῳ γενέσθαι τῷ V

1 de hoc Alexandro cf. Mithr. c. 23 et E. Bandelin, De rebus inter Aegyptios et Romanos intercedentibus usque ad bellum Alexandrinum a Caesare gestum, diss. Halens. 1893 p. 35 sq., Strack, Die Dynastie d. Ptolemäer p. 186. 206 adn. 89

79 a. C.
τῷ δ' ἑξῆς ἔτει ὁ μὲν δῆμος καὶ τότε τὸν Σύλλαν 480
θεραπεύων ᾑρεῖτο ὑπατεύειν, ὃ δὲ οὐκ ἀνασχόμενος
ὑπάτους μὲν αὐτοῖς ἀπέφηνε Σερουίλιον Ἰσαυρικὸν καὶ
Κλαύδιον Πούλχρον, αὐτὸς δὲ τὴν μεγάλην ἀρχὴν οὐ-
δενὸς ἐνοχλοῦντος ἑκὼν ἀπέθετο. καί μοι θαῦμα μὲν 481
καὶ τόδε αὐτοῦ καταφαίνεται τοσήνδε ἀρχὴν πρῶτον
ἀνδρῶν καὶ μόνον ἐς τότε Σύλλαν οὐδενὸς ἐπείγοντος
ἀποθέσθαι, οὐ παισίν, ὡς Πτολεμαῖος ἐν Αἰγύπτῳ καὶ
Ἀριοβαρζάνης ἐν Καππαδοκίᾳ καὶ Σέλευκος ἐν Συρίᾳ,
ἀλλ' αὐτοῖς τοῖς τυραννουμένοις· ἄλογον δ' ἤδη καὶ 482
τὸ βιασάμενον ἐς τὴν ἀρχὴν ῥιψοκινδύνως, ἐπείτε ἐγ-
κρατὴς ἐγένετο, ἑκόντα ἀποθέσθαι καὶ παράδοξον,
οἷον οὔπω τι ἕτερον, τὸ μὴ δεῖσαι νεότητος ἐν τῷδε τῷ
πολέμῳ πλέον μυριάδων δέκα ἀνῃρημένης καὶ τῶν
ἐχθρῶν αὐτὸν ἀνελόντα βουλευτὰς μὲν ἐνενήκοντα,
ὑπάτους δ' ἐς πεντεκαίδεκα, ἀπὸ δὲ τῶν καλουμένων
ἱππέων δισχιλίους καὶ ἑξακοσίους σὺν τοῖς ἐξεληλαμέ-
νοις· ὧν τῆς τε περιουσίας δεδημευμένης καὶ πολλῶν 483
ἀτάφων ἐκριφέντων, οὔτε τοὺς οἴκοι ὁ Σύλλας οὔτε
τοὺς φεύγοντας καταπλαγεὶς οὐδὲ τὰς πόλεις, ὧν ἀκρο-
πόλεις τε καὶ τείχη καὶ γῆν καὶ χρήματα καὶ ἀτελείας
104 ἀφῄρητο, ἑαυτὸν ἀπέφηνεν ἰδιώτην. τοσοῦτον ἦν ἐν 484
τῷδε τῷ ἀνδρὶ τόλμης καὶ τύχης· ὅν γέ φασιν ἐπ-

3 *Cornelium Isauricum* C, falso 4 μεγάλην] μεγίστην ci. Mend. ex C, inut. 6 κατεφαίνετο i ⟨τὸ⟩ τοσήνδε ci. Mend., at cf. Herodot. 7, 153 10 ἄλογον δ' ἤδη] ἄτοπον δ' ἔτι ci. Mend., sine causa idonea 15 αὐτῶν cum i scr. Mend. 16 ὑπάτους] ὑπατικοὺς ci. Cob. p. 232, idem vel ὑπάτους δ⟨ὲ καὶ ὑπατικοὺς⟩ Mend., certe consulares intellegendi sunt

15 sqq. de numeris v. Mommsen, R. Gesch. II[6] p. 339 adn., *Neumann, Gesch. Roms I p.* 597 sq.

a. C.
*ειπεῖν ἐν ἀγορᾷ, τὴν ἀρχὴν ἀποτιθέμενον, ὅτι καὶ λό-
γον, εἴ τις αἰτοίη, τῶν γεγονότων ὑφέξει, καὶ τὰς
ῥάβδους καθελόντα καὶ τοὺς πελέκεας τὴν φρουρὰν
ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπώσασθαι καὶ μόνον μετὰ τῶν
φίλων ἐς πολὺ ἐν μέσῳ βαδίσαι θεωμένου τοῦ πλή-*
485 *θους καὶ καταπεπληγότος αὐτὸν καὶ τότε. ἀναχωροῦντα
δ' ἐπὶ τὴν οἰκίαν μόλις ποτὲ μειράκιον ἐπεμέμφετο
καὶ οὐδενὸς αὐτὸ ἀπερύκοντος ἐθάρρησε καὶ λοιδορού-*
486 *μενον αὐτῷ μέχρι τῆς οἰκίας ἐλθεῖν. ὃ δὲ κατὰ τῶν
μεγίστων ἀνδρῶν τε καὶ πόλεων ἄκρος ὀργὴν γενό-
μενος εὐσταθῶς τὸ μειράκιον ἤνεγκε καὶ τοσοῦτον
ἐσιὼν ἐς τὴν οἰκίαν, εἴτε ἀπὸ ξυνέσεως εἴτε καὶ τύχῃ
καταμαντευόμενος τῶν ἐσομένων, ἀπεκρίνατο, ὅτι κω-
λύσει τὸ μειράκιον τόδε ἕτερον ἄνδρα ἀρχὴν τοιάνδε*
487 *ἔχοντα ἀποθέσθαι. καὶ Ῥωμαίοις μὲν οὕτω γενέσθαι
συνηνέχθη μετ' ὀλίγον, Γαΐου Καίσαρος τὴν ἀρχὴν
οὐκέτι μεθέντος· ὁ δὲ Σύλλας μοι δοκεῖ, ἐς πάντα
σφοδρὸς ὁμοῦ καὶ δυνατὸς γενόμενος, ἐπιθυμῆσαι τύ-
ραννος ἐξ ἰδιώτου γενέσθαι καὶ ἰδιώτης ἐκ τυράννου
καὶ μετὰ τοῦτ' ἐπ' ἐρημίας ἀγροίκου διαγενέσθαι.*
488 *διῆλθε γὰρ ἐς χωρία ἴδια ἐς Κύμην τῆς Ἰταλίας καὶ
ἐνταῦθα ἐπ' ἐρημίας θαλάσσῃ τε καὶ κυνηγεσίοις ἐχρῆτο,
οὐ φυλασσόμενος ἄρα τὸν κατὰ ἄστυ ἰδιώτην βίον*

---

1 *ἐν τῇ ἀγορᾷ* i 4 *ἀπὸ* del. Nauck, cf. ad § 65 8 *αὐτὸ*] *αὐτῷ* i aut *καὶ* ante *λοιδορ.* deleri aut v. 9 *ἦλθεν* scribi voluit Mend., inut. 12 *συνέσεως* scr. Mend. 13 *ἀπεκρίνατο*] *ἀπέρρηξεν* maluit Mend., sed e nexu rerum *ἀπεκρίνατο* bene intellegitur 15 *ἔχοντα*] *ἑκόντα* ci. Mend., sed h. l. etiam *ἔχοντα* bene habet, cf. ad § 10 17 *μεθιέντος* ci. Mend., sed cf. V § 252 et praef. *ἐς πάντα* ante *μοι δοκεῖ* i 20 *μετὰ τοῦτ'*] *ob id* C, unde Mend. ci. *κατὰ τοῦτ'*, sed C male vertit

---

6 sqq. de hac narratiuncula cf. Drumann II² p. 422 adn. 6

79a.C.
οὐδ' ἀσθενὴς ὢν αὖθις ἐς ὅ τι ὁρμήσειεν· ᾧ δυνατὴ 489
μὲν ἔτι ἡ ἡλικία καὶ τὸ σῶμα εὔρωστον, ἀμφὶ δὲ τὴν
Ἰταλίαν δυώδεκα μυριάδες ἀνδρῶν ἦσαν ἔναγχος ὑπ-
εστρατευμένων καὶ δωρεὰς μεγάλας καὶ γῆν πολλὴν παρ'
αὐτοῦ λαβόντων, ἕτοιμοι δ' οἱ κατὰ τὸ ἄστυ μύριοι
Κορνήλιοι καὶ ὁ ἄλλος αὐτοῦ στασιώτης λεώς, εὔνους
αὐτῷ καὶ φοβερὸς ὢν ἔτι τοῖς ἑτέροις καὶ τὸ σφέτε-
ρον ἀδεές, ὧν τῷ Σύλλᾳ συνεπεπράχεσαν, ἐν τῷ Σύλ-
λαν περιεῖναι τιθέμενοι. ἀλλά μοι δοκεῖ κόρον τε 490
πολέμων καὶ κόρον ἀρχῆς καὶ κόρον ἄστεος λαβὼν
ἐπὶ τέλει καὶ ἀγροικίας ἐρασθῆναι.

105 ἄρτι δ' ἀποστάντος αὐτοῦ, Ῥωμαῖοι φόνου καὶ τυ- 491
ραννίδος ἀπαλλαγέντες ἡσυχῇ πάλιν ἐπὶ στάσεις ὑπερ- 78a.C.
ριπίζοντο ἑτέρας. καὶ ὕπατοι αὐτοῖς καθίστανται Κόιν-
τός τε Κάτλος ἀπὸ τῶν Συλλείων καὶ Λέπιδος Αἰμίλιος
ἀπὸ τῶν ἐναντίων, ἐχθίστω τε ἀλλήλοιν καὶ εὐθὺς
ἀρξαμένω διαφέρεσθαι. δῆλόν τε ἦν τι κακὸν ἕτερον
ἐκ τοῦδε γενησόμενον.

Σύλλας δ' ἐν τοῖς ἀγροῖς ἐνύπνιον ἔδοξεν ἰδεῖν, ὅτι 492
αὐτὸν ὁ δαίμων ἤδη καλοίη· καὶ ὃ μὲν αὐτίκα μεθ'
ἡμέραν τοῖς φίλοις τὸ ὄναρ ἐξειπὼν διαθήκας συν-
έγραφεν ἐπειγόμενος καὶ αὐτῆς ἡμέρας συνετέλει· σφρα-
γισαμένῳ δ' αὐτὰς περὶ ἑσπέραν πυρετὸς ἐμπίπτει καὶ
νυκτὸς ἐτελεύτησεν, ἑξήκοντα μὲν ἔτη βιώσας, εὐτυ-
χέστατος δ' ἀνδρῶν ἔς τε τὸ τέλος αὐτὸ καὶ ἐς τἆλλα
πάντα, ὥσπερ καὶ ὠνομάζετο, γενέσθαι δοκῶν, εἰ δή
τις εὐτυχίαν ἡγοῖτο τυχεῖν ὅσων ἂν ἐθέλῃ. γίνεται 493

---

1 ἐς] ἐφ' ci. Nauck, sed cf. ad § 269 3 δυώδεκα Schw., διώδεκα B, δυόδεκα Vi, δώδεκα Mend., const. fere 3 sq. ⟨αὐτῷ⟩ ὑπεστρ. ci. Mend., *hiatus neglegens*, cf. etiam ad § 223 14 *Κόιντός τε* Schw., *γάιός τε* libri 19 ὁ σύλλας b 27 ἐθέλοι i

a. C.
*δ' εὐθὺς ἐν ἄστει στάσις ἐπ' αὐτῷ, τῶν μὲν ἄγειν
ἀξιούντων τὸ σῶμα διὰ τῆς Ἰταλίας ἐπὶ πομπῇ καὶ
ἐς τὴν Ῥώμην ἐν ἀγορᾷ προτιθέναι καὶ ταφῆς δημο-
σίας ἀξιοῦν, Λεπίδου δὲ καὶ τῶν ἀμφὶ Λέπιδον ἐν-*
194 *ισταμένων. ἐξενίκα δ' ὁ Κάτλος καὶ οἱ Σύλλειοι, καὶ
ἐφέρετο ὁ νέκυς ὁ τοῦ Σύλλα διὰ τῆς Ἰταλίας ἐς τὸ
ἄστυ ἐπὶ κλίνης χρυσηλάτου καὶ κόσμου βασιλικοῦ,
σαλπιγκταί τε πολλοὶ καὶ ἱππεῖς καὶ ἄλλος ὅμιλος ἐκ*
195 *ποδὸς ὡπλισμένος εἵπετο. οἵ τε ὑποστρατευσάμενοι
αὐτῷ πανταχόθεν ἐπὶ τὴν παραπομπὴν ὡπλισμένοι συν-
έθεον καί, ὡς ἕκαστος ἀφικνοῖτο, εὐθὺς ἐς κόσμον
καθίσταντο· ἄλλο τε πλῆθος, ὅσον ἐπ' οὐδενὶ ἔργῳ,
συνέτρεχεν. ἡγεῖτο δ' αὐτοῦ σημεῖα καὶ πελέκεις, ὅσοις*
196 *περιὼν ἔτι καὶ ἄρχων ἐκοσμεῖτο. ὡς δ' ἐπὶ τὸ ἄστυ* **1**
*ἠνέχθη, ἐσεφέρετο μετὰ πομπῆς ἐνταῦθα δὴ μάλιστα
ὑπερόγκου. στέφανοί τε γὰρ δισχιλίων πλείους ἀπὸ
χρυσοῦ κατὰ σπουδὴν γενόμενοι παρεφέροντο, δῶρα
τῶν πόλεων καὶ τῶν ὑπ' αὐτῷ στρατευσαμένων τελῶν
καὶ καθ' ἕνα τῶν φίλων, ἄλλη τε τῶν ἐς τὴν ταφὴν*
197 *πεμφθέντων οὐ δυνατὴ φράσαι πολυτέλεια. καὶ τὸ
σῶμα δέει τοῦ συνδραμόντος στρατοῦ παρέπεμπον
ἱερεῖς τε ἅμα πάντες καὶ ἱέρειαι, κατὰ σφᾶς αὐτῶν*

---

3 *ἐς τὴν Ῥώμην* bene habet 7 *καὶ κόσμου*] *μετὰ κ.* ci. Nauck, inut. 8 *σαλπιγκταί* Oi, *σαλπικταί* Mend., ubique inscriptiones secutus; fluctuat inter utramque formam Vat. 141; illam defendunt Dieterich, Untersuch. z Gesch. d. griech. Sprache p. 117, Crönert, Memoria p. 71 adn. 2 9 *ὡπλισμένον* abd, in a tamen corr. in *ος*, in b *ων* suprascriptum; ego deleverim, nisi cum Mend. praeferas: *οἵ τε* ⟨*γὰρ*⟩ *ὑποστρ.* — *καθίσταντο, ἄλλο τε* etc. 13 *ὅσοι* B 19 *τὴν* om. Vi 22 *κατὰ σφᾶς αὐτοὺς* ci. Mend., sed *αὐτῶν* est gen. part. cf. I § 41. 544, IV § 9

---

3 sq. ταφῆς δημοσίας] cf. F. Vollmer, Jahrb. f. cl. Philol. *Suppl. 19 (1893) p. 325* adn. 5

78a
ἑκάτεροι, καὶ ἡ βουλὴ πᾶσα καὶ αἱ ἀρχαί, τὰ σφέτερα
σημεῖα ἐπικείμενοι. κόσμῳ δ' ἄλλῳ τὸ τῶν καλου- 49
μένων ἱππέων πλῆθος εἵπετο καὶ ὁ στρατὸς ἐν μέρει
πᾶς, ὅσος ὑπεστράτευτο αὐτῷ· συνέδραμον γὰρ σπουδῇ,
τὸ ἔργον ἅπαντες ἐπειγόμενοι καταλαβεῖν, σημεῖά τε
φέροντες ἐπίχρυσα καὶ ὅπλα ἐπὶ σφίσι περιάργυρα,
οἷς ἔτι νῦν ἐς τὰς πομπὰς εἰώθασι χρῆσθαι. σαλπιγ-
κτῶν τε ἄπειρον ἦν πλῆθος, παρὰ μέρος ὑγρότατα
καὶ πένθιμα μελῳδούντων. βοῇ δ' ἐπευφήμουν ἥ τε 49
βουλὴ πρώτη καὶ οἱ ἱππέες ἐν μέρει, εἶθ' ὁ στρατός,
εἶθ' ὁ δῆμος, οἳ μὲν τῷ ὄντι τὸν Σύλλαν ἐπιποθοῦν-
τες, οἳ δὲ δειμαίνοντες αὐτοῦ καὶ τότε τὸν στρατὸν
καὶ τὸν νέκυν οὐχ ἧττον ἢ περιόντος· ἔς τε γὰρ τὴν
ὄψιν τῶν γιγνομένων ἀποβλέποντες καὶ ἐς τὴν μνή-
μην ὧν ἔδρασεν ὁ ἀνήρ, ἐξεπλήττοντο καὶ ὡμολόγουν
τοῖς ἐναντίοις, εὐτυχέστατον αὐτὸν ἐκείνοις γενέσθαι
καὶ σφίσι καὶ τεθνεῶτα φοβερώτατον. ὡς δ' ἐπὶ τοῦ 50
βήματος, ἔνθα δημηγοροῦσιν ἐν ἀγορᾷ, προυτέθη, τοὺς
μὲν ἐπιταφίους λόγους εἶπεν ὁ κράτιστος εἰπεῖν τῶν
τότε, ἐπεὶ Φαῦστος ὁ παῖς ὁ τοῦ Σύλλα νεώτατος ἦν
ἔτι, τὸ δὲ λέχος ὑποδύντες ἀπὸ τῆς βουλῆς ἄνδρες

---

11 τὸν om. i 13 περιόντα ci. Mend., sed gen. respicit ad αὐτοῦ, καὶ τὸν νέκυν potius delebat Nauck, perperam, nam optime App. dicit homines Sullam mortuum veritos esse non minus quam vivum 16 γεγονέναι a, ut videtur 20 νεώτερος ci. Bk., sed cf. Kratt p. 17 sq.

---

19 ὁ κράτιστος εἰπεῖν] quis fuerit, non constat; de L. Marcio Philippo cos. a. 663/91 cogitant Freinsheim, alii; de eodem aut de Hortensio Vollmer l. c. (v. ad § 493), cf. etiam Groebe ap. *Drumann II² p. 424 adn. 2*

78 a. C.
εὔρωστοι διεκόμιζον ἐς τὸ πεδίον τὸ Ἄρειον, ἔνθα
βασιλεῖς θάπτονται μόνοι· καὶ τὸ πῦρ οἵ τε ἱππεῖς
καὶ ἡ στρατιὰ περιέδραμον.

501 καὶ Σύλλα μὲν τοῦτο τέλος ἦν, ἀπὸ δὲ τῆς πυρᾶς 1(
χωροῦντες εὐθὺς οἱ ὕπατοι λόγοις βλασφήμοις ἐς ἀλλή-
λους διεφέροντο, καὶ τὸ ἀστικὸν ἐς αὐτοὺς διῄρητο.
Λέπιδος δὲ καὶ τοὺς Ἰταλικοὺς προσποιούμενος ἔλεγεν,
ὅτι τὴν γῆν αὐτοῖς, ἣν ὁ Σύλλας ἀφῄρητο, ἀποδώ-
502 σει. ἄμφω μὲν οὖν ἡ βουλὴ δείσασα ὥρκωσε μὴ πο-
λέμῳ διακριθῆναι, κληρωσάμενος δ' ὁ Λέπιδος τὴν
ὑπὲρ Ἄλπεις Γαλατίαν, ἐπὶ τὰ ἀρχαιρέσια οὐ κατῄει
ὡς πολεμήσων τοῖς Συλλείοις τοῦ ἐπιόντος ἔτους ὑπὲρ
τὸν ὅρκον ἀδεῶς· ἐδόκουν γὰρ ἐς τὸ τῆς ἀρχῆς ἔτος
503 ὠρκῶσθαι. οὐ λανθάνων δ', ἐφ' οἷς ἐβούλευεν, ἐκα-
λεῖτο ὑπὸ τῆς βουλῆς· καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀγνοῶν, ἐφ' οἷς
ἐκαλεῖτο, ᾔει μετὰ τοῦ στρατοῦ παντὸς ὡς ἐς τὴν πό-
λιν ἐσελευσόμενος σὺν αὐτῷ. κωλυόμενος δὲ ἐκήρυξεν
504 ἐς τὰ ὅπλα χωρεῖν, καὶ ἀντεκήρυττε Κάτλος. μικρόν
τε πρὸ τοῦ Ἀρείου πεδίου μάχης αὐτοῖς γενομένης,
ἡττώμενος ὁ Λέπιδος καὶ οὐκ ἐς πολὺ ἔτι ἀντισχὼν
ἐς Σαρδὼ διέπλευσεν, ἔνθα νόσῳ τηκεδόνι χρώμενος
ἀπέθανε· καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ μικρὰ κατὰ μέρος
ἐνοχλήσας διελύθη, τὸ δὲ κράτιστον Περπέννας ἐς
Ἰβηρίαν ἤγαγε Σερτωρίῳ.

505 λοιπὸν δ' ἐστὶ τῶν Συλλείων ἔργων τὸ Σερτωρίου, 1(

4 καὶ Σύλλα — ἦν om. O 6 ἀστυκὸν O 10 post διακριθῆναι lacunam fort. statuendam ci. Mend., sed App. videtur h. l. narrationem haud ita apte coartasse
13 ἐδόκει malim cum Mend., qui etiam μόνον post ἐς addit
17 ἐπελευσόμενος O 18 ἀντεκήρυξε maluit Mend., sed cf. *praef.*

78 a. C.
γενόμενον μὲν ὀκτάετες, οὐκ εὐμαρὲς δὲ οὐδαμὰ Ῥω-
μαίοις, ἅτε μὴ πρὸς Ἴβηρας αὐτούς, ἀλλὰ καὶ τόδε
ἐπ' ἀλλήλους καὶ πρὸς Σερτώριον, ὃς ᾕρητο μὲν Ἰβη-
ρίας ἄρχειν, Κάρβωνι δ' ἐπὶ Σύλλᾳ συμμαχῶν Σύεσ-
σαν πόλιν ἐν σπονδαῖς κατέλαβε καὶ φεύγων ἐπὶ τὴν
στρατηγίαν ᾤχετο. καὶ στρατὸν ἔχων ἔκ τε Ἰταλίας 506
αὐτῆς καί τινα ἄλλον ἐκ Κελτιβήρων ἀγείρας τούς
τε πρὸ ἑαυτοῦ στρατηγούς, οὐ παραδιδόντας οἱ τὴν
ἀρχὴν ἐς χάριν Σύλλα, τῆς Ἰβηρίας ἐξέβαλε καὶ πρὸς
Μέτελλον ἐπιπεμφθέντα ὑπὸ Σύλλα ἀπεμάχετο γεν-
ναίως. περιώνυμος δὲ ὢν ἐπὶ τόλμῃ, βουλὴν κατ- 507
έλεξεν ἐκ τῶν συνόντων οἱ φίλων τριακοσίους καὶ
τήνδε ἔλεγεν εἶναι τὴν Ῥωμαίων βουλὴν καὶ ἐς ὕβριν
ἐκείνης σύγκλητον ἐκάλει. Σύλλα δ' ἀποθανόντος καὶ 508
Λεπίδου μετὰ Σύλλαν, στρατὸν ἔχων ἄλλον Ἰταλῶν,
ὅσον αὐτῷ Περπέννας ὁ τοῦ Λεπίδου στρατηγὸς ἤγα-
γεν, ἐπίδοξος ἦν στρατεύσειν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν, εἰ μὴ
δείσασα ἡ βουλὴ στρατόν τε ἄλλον καὶ στρατηγὸν
ἕτερον ἐπὶ τῷ προτέρῳ Πομπήιον ἔπεμψεν ἐς Ἰβηρίαν,
νέον μὲν ἔτι ὄντα, περιφανῆ δ' ἐξ ὧν ἐπὶ Σύλλα περί
τε Λιβύην καὶ ἐν αὐτῇ Ἰταλίᾳ κατείργαστο. ὃ δὲ ἐς 509
τὰ Ἄλπεια ὄρη μετὰ φρονήματος ἀνήει, οὐ κατὰ τὴν 77 a. C.
Ἀννίβου μεγαλουργίαν, ἑτέραν δ' ἐχάρασσεν ἀμφὶ ταῖς

1 οὐδαμὰ Bk., οὐδ' ἅμα libri 2 αὐτούς] αὐτοῦ i, αὐτοῖς ci. Mend., at cf. § 518 πρὸς αὐτοὺς Κρῆτας 3 Σερτώριον ⟨γενόμενον⟩ ci. Mend., contra iure Zerdik p. 35 6 ἔκ τε τῆς Ἰταλ. a 7 ἄλλην i 9 ἐξέβαλλε cum i Mend. 10 ἐπιπεμφθέντα ⟨οἱ⟩ ci. Mend., sed cf. ad § 223 14 ἀντισύγκλητον ci. Cob. p. 214, coll. Plut. Sull. c. 8, sed cf. II § 397 23 δ' om a

1 ὀκτάετες] cf. Wilsdorf (v. ad § 392) p. 114 sq., Bieńkowski (v. ibid.) p. 229, *quem velim conferas de tota Appiani belli Sertor. narratione*

77 a. C. πηγαῖς τοῦ τε Ῥοδανοῦ καὶ Ἠριδανοῦ, οἳ ἀνίσχουσι
μὲν ἐκ τῶν Ἀλπείων ὀρῶν οὐ μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων,
ῥεῖ δ' ὃ μὲν διὰ Κελτῶν τῶν ὑπὲρ Ἄλπεις εἰς τὴν
Τυρρηνικὴν θάλασσαν, ὃ δὲ ἔνδοθεν τῶν Ἀλπείων
ἐπὶ τὸν Ἰόνιον, Πάδος ἀντὶ Ἠριδανοῦ μετονομασθείς.
510 ἀφικομένου δ' ἐς Ἰβηρίαν αὐτίκα ὁ Σερτώριος τέλος
76 a. C. ὅλον, ἐπὶ χορτολογίαν ἐξιόν, αὐτοῖς ὑποζυγίοις καὶ
θεράπουσι συνέκοψε καὶ Λαύρωνα πόλιν ἐφορῶντος
511 αὐτοῦ Πομπηίου διήρπασε καὶ κατέσκαψεν. ἐκ δὲ τῆς
πολιορκίας γυνή τις ἐνυβρίζοντος αὐτῇ τοῦ λαβόντος
παρὰ φύσιν τοῖς δακτύλοις ἐξέτεμε τὰς ὄψεις· καὶ ὁ
Σερτώριος τοῦ πάθους πυθόμενος τὴν σπεῖραν ὅλην,
ἀγέρωχον ἐς τὰ τοιαῦτ' εἶναι νομιζομένην, καίπερ
οὖσαν Ῥωμαϊκὴν κατέκανε.

512 καὶ τότε μὲν χειμῶνος ἐπιόντος διέστησαν, ἀρχο- [1]
75 a. C. μένου δ' ἦρος ἐπῄεσαν ἀλλήλοις, Μέτελλος μὲν καὶ
Πομπήιος ἀπὸ τῶν Πυρηναίων ὀρῶν, ἔνθα διεχείμα-
ζον, Σερτώριος δὲ καὶ Περπέννας ἐκ Λυσιτανίας. καὶ
συμβάλλουσιν ἀλλήλοις περὶ πόλιν, ᾗ ὄνομα Σούκρων.
513 κτύπου δ' ἐν αἰθρίᾳ φοβεροῦ καὶ ἀστραπῶν παρα-
λόγων γενομένων, τάδε μὲν ὡς ἐμπειροπόλεμοι διέφε-
ρον ἀκαταπλήκτως, πολὺν δ' ἀλλήλων φόνον ἐξειρ-
γάζοντο, μέχρι Μέτελλος μὲν Περπένναν ἐτρέψατο καὶ
τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ διήρπαζεν, ὁ δὲ Σερτώριος ἐνίκα
Πομπήιον, καὶ ἐτρώθη [δόρατι ἐς τὸν μηρὸν ἐπικιν-

7 χορτολογίᾳ cum O scr. Mend., male ob hiatum   9 sq. ἐκ δὲ τῆς πολιορκίας] ἑαλωκυίας δὲ τῆς πόλεως vel sim. exspect. Mend.   11 τὰς ὄψεις ἐξέτεμε τοῖς δακτύλοις V   19 Σούκρων Schw., σούρων Oi, *Surum* C

1 de itinere Pompei falso iudicavit Kritz, Sallust. Hist. *t. III p. 197, v.* Mommsen, R. Gesch. I[9] p. 581, cf. C. I. L. V p. 809

75 a. C.
δύνως ὁ Πομπήιος. καὶ τοῦτο τέλος ἐγένετο τῆς τότε
μάχης. ἔλαφος δ' ἦν λευκὴ χειροήθης τῷ Σερτωρίῳ 514
καὶ ἄνετος· ἧς ἀφανοῦς γενομένης ὁ Σερτώριος οὐκ
αἴσιον ἑαυτῷ τιθέμενος ἐβαρυθύμει τε καὶ ἐπ' ἀργίας
ἦν, καὶ ταῦτ' ἐπιτωθαζόμενος ἐς τὴν ἔλαφον ὑπὸ τῶν
πολεμίων. ὡς δ'. ὤφθη διὰ δρυμῶν δρόμῳ φερομένη,
ἀνά τε ἔδραμεν ὁ Σερτώριος καὶ εὐθύς, ὥσπερ αὐτῇ
προκαταρχόμενος, ἠκροβολίσατο ἐς τοὺς πολεμίους. οὐ 515
πολὺ δὲ ὕστερον ἀγῶνα μέγαν ἠγωνίσατο περὶ Σεγουντίαν
ἐκ μεσημβρίας ἐπὶ ἄστρα. καὶ αὐτὸς μὲν ἱππομαχῶν
ἐκράτει τοῦ Πομπηίου καὶ ἔκτεινεν ἐς ἑξακισχιλίους
ἀποβαλὼν ἐς ἡμίσεας· Μέτελλος δὲ καὶ τότε
Περπένναν περὶ πεντακισχιλίους διέφθειρε. καὶ ὁ Σερ- 516
τώριος μετὰ τὴν μάχην τῆς ἐπιούσης ἡμέρας πολλοὺς
βαρβάρους προσλαβὼν ἐπέδραμεν ἀδοκήτως τῷ Μετέλλου
στρατοπέδῳ περὶ δείλην ἑσπέραν ὡς ἀποταφρεύσων
αὐτὸ σὺν τόλμῃ, Πομπηίου δ' ἐπιδραμόντος
ἐπαύσατο τῆς καταφρονήσεως.

καὶ τάδε μὲν αὐτοῖς ἦν τοῦδε τοῦ θέρους ἔργα, 517
111 καὶ πάλιν ἐς χειμασίαν διεκρίθησαν· τοῦ δ' ἐπιόντος 74 a. C.
ἔτους, ἕκτης ἑβδομηκοστῆς καὶ ἑκατοστῆς ὀλυμπιάδος
οὔσης, δύο μὲν ἐκ διαθηκῶν ἔθνη Ῥωμαίοις προσεγίγνετο,
Βιθυνία τε Νικομήδους ἀπολιπόντος καὶ

---

1 *γέγονε* i 4 *αἴσιον* non dilucide scriptum in B 5 *ἐς τὴν ἔλαφον* suspect. Mend. 9 sq. *Σεγοντίαν* maluit Schw., cf. Hübner, Monum. ling. Iber. p. 240, sed v. etiam Mommsen, R. Gesch. III⁹ p. 32, Bieńkowski (v. ad § 392) p. 219; *μογοντίαν* Oi, *Saguntum* C, *Σαγοντίαν* C. Steph., vulgo, *Σάγουντον* Kritz, Sallust. Hist. t. III p. 137 fr. 25 16 *ἀποταφρεύσων*] *ἀποτεφρώσων* ci. Bieńkowski (v. ad § 385) p. 81 adn. 4 17 *αὐτῷ* i *σὺν τόλμῃ* susp. Mend., sed defenditur verbis ἐπαύσατο τῆς *καταφρονήσεως* 19 *ἦν αὐτοῖς* a

74 a. C.
Κυρήνη Πτολεμαίου, τοῦ Λαγίδου βασιλέως, ὃς ἐπί-
518 *κλησιν ἦν Ἀπίων, πόλεμοι δ' ἤκμαζον οὗτός τε ὁ*
Σερτωρίου περὶ Ἰβηρίαν καὶ ὁ Μιθριδάτου περὶ τὴν
ἀνατολὴν καὶ ὁ τῶν λῃστῶν ἐν ὅλῃ τῇ θαλάσσῃ καὶ
περὶ Κρήτην πρὸς αὐτοὺς Κρῆτας ἕτερος καὶ ὁ τῶν
μονομάχων ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν, αἰφνίδιος αὐτοῖς καὶ
519 *ὅδε καὶ σφοδρὸς ὁμοῦ γενόμενος. διαιρούμενοι δ' ἐς*
τοσαῦτα, ὅμως καὶ ἐς Ἰβηρίαν ἔπεμψαν ἄλλα στρατοῦ
δύο τέλη, μεθ' ὧν ἅμα τῷ ἄλλῳ παντὶ Μέτελλός τε
καὶ Πομπήιος αὖθις ἀπὸ τῶν Πυρηναίων ὀρῶν ἐπὶ
τὸν Ἴβηρα κατέβαινον. Σερτώριος δὲ καὶ Περπέννας
520 *αὐτοῖς ἀπήντων ἀπὸ Λυσιτανίας. καὶ τότε μάλιστα*
πολλοὶ Σερτωρίου πρὸς τὸν Μέτελλον ηὐτομόλουν, ἐφ' **11**
ᾧ χαλεπαίνων ὁ Σερτώριος ἀγρίως καὶ βαρβαρικῶς ἐλυ-
μαίνετο πολλοῖς καὶ διὰ μίσους ἐγίγνετο. μᾶλλον δ'
αὐτὸν ὁ στρατὸς ἐν αἰτίαις εἶχεν, ἐπεὶ καὶ δορυφόρους
ἀντ' αὐτῶν ἐπήγετο πανταχοῦ Κελτίβηρας καὶ τὴν
φυλακὴν τοῦ σώματος, Ῥωμαίους ἀπελάσας, τοῖσδε ἀντ'
521 *ἐκείνων ἐπέτρεπεν. οὐ γὰρ ἔφερον ἐς ἀπιστίαν ὀνειδι-*
ζόμενοι, εἰ καὶ πολεμίῳ Ῥωμαίων ἐστρατεύοντο· ἀλλ'
αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ μάλιστα ὑπέδακνεν αὐτούς, τὸ ἀπί-
στους ἐς τὴν πατρίδα διὰ τὸν Σερτώριον γενομένους
ἀπιστεῖσθαι καὶ πρὸς αὐτοῦ, οὐδ' ἠξίουν διὰ τοὺς
522 *αὐτομολήσαντας οἱ παραμένοντες κατεγνῶσθαι. πολλὰ*
δὲ καὶ οἱ Κελτίβηρες αὐτοῖς, ἀφορμῆς λαβόμενοι, ἐν-
ύβριζον ὡς ἀπιστουμένοις. οἳ δ' οὐ τελέως ὅμως τὸν
Σερτώριον ἀπεστρέφοντο διὰ τὰς χρείας· οὐ γὰρ ἦν

---

2 *ἀππίων* V *οὗτός τε*] *αὐτός τε* mavult Keil 5 *αὐτοὺς*] *τοὺς* ci. Mend., sed iure defendit Bitschofsky p. 445, cf. ad *§ 505* 11 *σερτώριός τε* a 17 *περιήγετο* ci. Mend., sed cf. *Athen. 13 p. 557 b*, Xen. Cyneg. 6, 25, alibi

74 a. C.
τότε τοῦ ἀνδρὸς οὔτε πολεμικώτερος ἄλλος οὔτ' ἐπι-
τυχέστερος. ὅθεν αὐτὸν καὶ οἱ Κελτίβηρες διὰ τὴν
ταχυεργίαν ἐκάλουν Ἀννίβαν, ὃν θρασύτατόν τε καὶ
ἀπατηλότατον στρατηγὸν παρὰ σφίσιν ἐδόκουν γενέ-
σθαι. ὁ μὲν δὴ στρατὸς ὧδε εἶχε Σερτωρίῳ, πόλεις 523
δ' αὐτοῦ πολλὰς ἐπέτρεχον οἱ περὶ τὸν Μέτελλον καὶ
τοὺς ἄνδρας ἐς τὰ ὑπήκοα σφίσι μετῆγον. Παλαντίαν
δὲ Πομπηίου περικαθημένου καὶ τὰ τείχη ξύλων κορ-
μοῖς ὑποκρεμάσαντος, ἐπιφανεὶς ὁ Σερτώριος τὴν μὲν
πολιορκίαν ἐξέλυσε, τὰ τείχη δ' ἔφθασεν ὑποκαύσας
ὁ Πομπήιος καὶ ἐς Μέτελλον ἀνεχώρει. Σερτώριος 524
δὲ καὶ τὰ πεσόντα ἤγειρε, καὶ τοῖς περί τι χωρίον
Καλάγυρον στρατοπεδεύουσιν ἐπιδραμὼν ἔκτεινε τρισ-
χιλίους. καὶ τάδε ἦν καὶ τοῦδε τοῦ ἔτους ἐν Ἰβηρίᾳ.
13 *τοῦ δ' ἐπιόντος οἱ στρατηγοὶ Ῥωμαίων μᾶλλόν τι* 525
θαρρήσαντες ἐπῄεσαν ταῖς πόλεσι ταῖς ὑπὸ Σερτωρίῳ 73 a. C.
σὺν καταφρονήσει καὶ πολλὰ αὐτοῦ περιέσπων καὶ
ἑτέροις ἐπέβαινον, ἐπαιρόμενοι τοῖς ἀπαντωμένοις. οὐ 526
μέντοι μεγάλῃ γε μάχῃ συνηνέχθησαν, ἀλλ' αὖθις . . .,
μέχρι τοῦ ἑξῆς ἔτους αὐτοὶ μὲν αὖθις ἐπῄεσαν σὺν 72 a. C.
πλέονι μᾶλλον καταφρονήσει, ὁ δὲ Σερτώριος βλά-

---

4 ⟨*τῶν*⟩ *παρὰ* ci. Mend., sed cf. ad § 21 7 *παλλαντίαν* d, vulgo, cf. Hübner (v. ad § 515) p. 238 9 *ὑποκρεμάσαντος* ⟨*ἤδη*⟩ ci. Mend., *ὑποκρ.* susp. Herw. p. 65, at cf. Mithr. c. 36 (*ἀνηρτημένα*), c. 75. 84 (*ἀνεκρήμνη*), Schenkl p. 178 sq. 13 *καλάγυρον* V, *Calagurum* C, *καλλάγυρον* Bi, *Καλάγυριν* maluit Schw., cf. Hübner p. 227 post *στρατοπεδεύουσιν* lacunam statuebat Mend., sed narratio quamvis brevis bene procedit 14 *ἔτους* ⟨*ἔργα*⟩ *ἐν* ci. Mend. 17 *περιέπων*, *σ* priori *π* (sic) superscr., B 18 *ἀπατωμένοις* libri, corr. Schw. 19 lacunam signif. Schw. Haec fere sec. Mend. exciderint: *ἀλλ'. αὖθις* ⟨*ἀκροβολίαι ἦσαν κατὰ μέρη*⟩, *μέχρι* 21 de *μᾶλλον* dubitabat Herw. *p. 65*, sed defendit ipse coll. Cass. D. *72, 25, 3*

πτοντος ἤδη θεοῦ τὸν μὲν ἐπὶ τοῖς πράγμασι πόνον
ἑκὼν μεθίει, τὰ πολλὰ δ' ἦν ἐπὶ τρυφῆς, γυναιξὶ καὶ
527 κώμοις καὶ πότοις σχολάζων. ὅθεν ἡττᾶτο συνεχῶς.
καὶ γεγένητο ὀργήν τε ἄκρος δι' ὑπονοίας ποικίλας
καὶ ὠμότατος ἐς κόλασιν καὶ ὑπόπτης ἐς ἅπαντας,
ὥστε καὶ Περπένναν, τὸν ἐκ τῆς Αἰμιλίου στάσεως
ἑκόντα πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα μετὰ πολλοῦ στρατοῦ, δεῖ-
σαι περὶ ἑαυτοῦ καὶ προεπιβουλεῦσαι μετὰ ἀνδρῶν
528 δέκα. ὡς δὲ καὶ τῶνδέ τινες τῶν ἀνδρῶν ἐνδειχθέν-
τες οἳ μὲν ἐκολάσθησαν, οἳ δ' ἀπέφυγον, ὁ Περπέννας
παρὰ δόξαν λαθὼν ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τὸ ἔργον ἠπείγετο
καὶ οὐδαμοῦ τὸν Σερτώριον μεθιέντα τοὺς δορυφόρους
ἐπὶ ἑστίασιν ἐκάλει, μεθύσας δ' αὐτόν τε καὶ τὴν
περιεστῶσαν τὸν ἀνδρῶνα φυλακὴν ἔκτεινεν ἀπὸ τῆς
529 διαίτης. καὶ ὁ στρατὸς εὐθὺς ἐπὶ τὸν Περπένναν ἀν- **11**
ίστατο σὺν θορύβῳ τε πολλῷ καὶ μετ' ὀργῆς, ἐς εὔ-
νοιαν αὐτίκα τοῦ Σερτωρίου μεταβαλόντες ἀπὸ τοῦ
μίσους, ὥσπερ ἅπαντες ἐπὶ τοῖς ἀποθανοῦσι τὴν μὲν
ὀργὴν μεθιᾶσιν, οὐκ ἐμποδὼν ἔτι τοῦ λυποῦντος ὄν-
τος, ἐς δὲ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν μετ' ἐλέου καὶ μνήμης
530 ἐπανίασι. τότε δὲ καὶ τὰ παρόντα σφίσιν ἐκλογιζό-
μενοι, Περπέννα μὲν ὡς ἰδιώτου κατεφρόνουν, τὴν
δ' ἀρετὴν Σερτωρίου μόνην ἂν σφίσιν ἡγούμενοι γενέ-
σθαι σωτήριον, χαλεπῶς ἐς τὸν Περπένναν διετίθεντο
αὐτοί τε καὶ οἱ βάρβαροι σὺν αὐτοῖς, μάλιστα δὲ τού-

---

1 μὲν om. O 5 ἐς κολάσεις ci. Mend., ut § 533, vix necessario 6 ὥστε] ὅθεν V, male 14 τὸν ἀνδρῶνα restitui ex B, ita etiam A, τῶν ἀνδρῶν ceteri ἀπὸ Oi, ἐπὶ Musgr. ex Liv. epit. 96, Vell. 2, 30, 1 16 τε om. i 17 μεταβάλλοντες i, vulgo 20 ἐλέου] ἐπαίνου ci. Mend., non recte 25 ⟨οἱ⟩ σὺν ci. Mend., sed cf. ad § 12

72 a. C.
των Λυσιτανοί, ὅσῳ καὶ μάλιστα αὐτοῖς ὁ Σερτώριος
ἐχρῆτο. ὡς δὲ καὶ τῶν διαθηκῶν ἀνοιχθεισῶν τῶν 531
Σερτωρίου ὁ Περπέννας αὐταῖς ἐνεγέγραπτο ἐπὶ τῷ
κλήρῳ, μᾶλλόν τι πάντας ὀργὴ καὶ μῖσος ἐς τὸν Περ-
πένναν ἐσήει, ὡς οὐκ ἐς ἄρχοντα μόνον ἢ στρατηγόν,
ἀλλὰ καὶ ἐς φίλον καὶ εὐεργέτην τοσόνδε μύσος ἐργα-
σάμενον. καὶ οὐκ ἂν οὐδὲ χειρῶν ἀπέσχοντο, εἰ μὴ 532
περιθέων αὐτοὺς ὁ Περπέννας τοὺς μὲν δώροις ὑπηγά-
γετο, τοὺς δ᾽ ὑποσχέσεσι, τοὺς δ᾽ ἀπειλαῖς ἐξεφόβησε,
τοὺς δὲ καὶ διεχρήσατο ἐς κατάπληξιν ἑτέρων. ἐπί τε
τὰ πλήθη παρερχόμενος ἐδημαγώγει καὶ τοὺς δεσμώ-
τας αὐτῶν ἐξέλυεν, οὓς ὁ Σερτώριος κατέδησεν, καὶ
τοῖς Ἴβηρσι τὰ ὅμηρα ἀπέλυεν. οἷς ὑπαχθέντες ὑπ- 533
ήκουον μὲν ὡς στρατηγῷ (τὸ γὰρ δὴ μετὰ Σερτώριον
εἶχεν ἀξίωμα), οὐ μέντοι χωρὶς δυσμενείας οὐδὲ τότε
ἐγίγνοντο· καὶ γὰρ ὠμότατος αὐτίκα ἐς κολάσεις θαρ-
ρήσας ἐφαίνετο καὶ τῶν ἐκ Ῥώμης αὐτῷ συμφυγόν-
των ἐπιφανῶν ἔκτεινε τρεῖς καὶ τὸν ἀδελφιδοῦν ἑαυτοῦ.

15 ὡς δὲ ἐφ᾽ ἕτερα τῆς Ἰβηρίας ὁ Μέτελλος ᾤχετο (οὐ 534
γὰρ ἔτι δυσχερὲς ἐδόκει Περπένναν ἐπιτρέψαι μόνῳ
Πομπηίῳ), ἐπὶ μέν τινας ἡμέρας ἐγίγνοντο ἀψιμαχίαι
καὶ ἀπόπειραι Πομπηίου καὶ Περπέννα, μὴ σαλευόν-
των ἄθρουν τὸν στρατόν, τῇ δεκάτῃ δὲ ἀγὼν αὐτοῖς
μέγιστος ἐξερράγη. ἑνὶ γὰρ ἔργῳ κρίναντες διακριθῆ- 535
ναι, Πομπήιος μὲν τῆς Περπέννα στρατηγίας κατεφρό-

---

2 ἐκέχρητο ci. Mend., cf. praef. 3 τῷ deleri voluit Mend., contra Kratt p. 22 10 ⟨τῶν⟩ ἑτέρων (vel ἑταίρων) ci. Mend., contra Loesch p. 515 coll. II § 171. 359, V § 535, Syr. c. 53 extr., Mithr. c. 34 init. 11 πλήθη] pro ἔθνη positum putavit Mend.; significare videtur multitudines, quae stipendia non fecerunt 15 *μέντι (sic) B* 19 ᾤχητο ci. Mend., inut., *cf. praef.*

72 a. C. *νει, Περπέννας δ' ὡς οὐ πιστῷ χρησόμενος ἐς πολὺ τῷ στρατῷ, πάσῃ σχεδὸν τῇ δυνάμει συνεπλέκετο. ταχὺ δ' ὁ Πομπήιος περιῆν ὡς οὔτε στρατηγοῦ διαφέρον-*
536 *τος οὔτε προθύμου στρατοῦ. καὶ τροπῆς πάντων ὁμαλοῦς γενομένης ὁ μὲν Περπέννας ὑπὸ θάμνῳ πόας ἐκρύφθη, δεδιὼς τοὺς οἰκείους μᾶλλον τῶν πολεμίων· λαβόντες δ' αὐτὸν ἱππεῖς τινες εἷλκον ἐς τὸν Πομπήιον, ἐπιβλασφημούμενον ὑπὸ τῶν ἰδίων ὡς αὐθέντην Σερτωρίου καὶ βοῶντα πολλὰ μηνύσειν τῷ Πομπηίῳ περὶ τῆς ἐν Ῥώμῃ στάσεως· ἔλεγε δὲ εἴτε ἀληθεύων*
537 *εἴθ' ἵνα σῶος ἀχθείη πρὸς αὐτόν. ὃ δὲ προπέμψας ἀπέκτεινεν αὐτόν, πρὶν ἐς ὄψιν ἐλθεῖν, δείσας ἄρα, μή τι μηνύσειεν ἀδόκητον καὶ ἑτέρων ἀρχὴ κακῶν ἐν Ῥώμῃ γένοιτο. καὶ ἔδοξεν ἐμφρόνως πάνυ τοῦθ' ὁ Πομπήιος πρᾶξαι καὶ συνετέλεσεν αὐτῷ καὶ τόδε εἰς*
538 *δόξαν ἀγαθήν. τέλος δ' ἦν τοῦτο τῷ περὶ Ἰβηρίαν πολέμῳ, τὸ καὶ Σερτωρίῳ τοῦ βίου γενόμενον· δοκεῖ γὰρ οὐκ ἂν οὔτε ὀξέως οὔτε εὐμαρῶς οὕτως, ἔτι Σερτωρίου περιόντος, συντελεσθῆναι.*

539 *τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου περὶ τὴν Ἰταλίαν μονομάχων*
73 a. C. *ἐς θέας ἐν Καπύῃ τρεφομένων, Σπάρτακος Θρᾷξ ἀνήρ, ἐστρατευμένος ποτὲ Ῥωμαίοις, ἐκ δὲ αἰχμαλωσίας καὶ πράσεως ἐν τοῖς μονομάχοις ὤν, ἔπεισεν αὐτῶν ἐς*

---

1 ἐπὶ πολὺ i, quod usitatius 4 sq. ὁμαλοῦ a 5 ὑπὸ θάμνον ci. Mend., sed amat App. praepos. cum dat. ex usu vetustiorum iungere; cf. Hom. Il. 22, 191 πόας] ἰτέας ci. Nauck, improbabiliter; facilius erat θάμνων πόας vel πόαις cf. Eur. Bacch. 722 7 λαβόντες — Πομπήιον om. V 14 εὐφρόνως i 17 σερτωρίῳ corr. ex σερτωρίου B 23 πράσεως H. Steph., πράξεως Oi ἐς om. i

---

§ 539 sqq. cf. post alios G. Rathke, De Romanorum bellis *servilibus capita* selecta, diss. Berol. 1904, p. 55 sqq. et 78 sqq.

73 a. C.

ἑβδομήκοντα ἄνδρας μάλιστα κινδυνεῦσαι περὶ ἐλευθερίας μᾶλλον ἢ θέας ἐπιδείξεως καὶ βιασάμενος σὺν αὐτοῖς τοὺς φυλάσσοντας ἐξέδραμε· καί τινων ὁδοι- 540
πόρων ξύλοις καὶ ξιφιδίοις ὁπλισάμενος ἐς τὸ Βέσβιον ὄρος ἀνέφυγεν, ἔνθα πολλοὺς ἀποδιδράσκοντας οἰκέτας καί τινας ἐλευθέρους ἐκ τῶν ἀγρῶν ὑποδεχόμενος ἐλῄστευε τὰ ἐγγύς, ὑποστρατήγους ἔχων Οἰνόμαόν τε καὶ Κρίξον μονομάχους. μεριζομένῳ δ' αὐτῷ τὰ κέρδη 541
κατ' ἰσομοιρίαν ταχὺ πλῆθος ἦν ἀνδρῶν· καὶ πρῶτος ἐπ' αὐτὸν ἐκπεμφθεὶς Οὐαρίνιος Γλάβρος, ἐπὶ δ' ἐκείνῳ Πόπλιος Οὐαλέριος, οὐ πολιτικὴν στρατιὰν ἄγοντες, ἀλλ' ὅσους ἐν σπουδῇ καὶ παρόδῳ συνέλεξαν (οὐ γάρ πω Ῥωμαῖοι πόλεμον, ἀλλ' ἐπιδρομήν τινα καὶ λῃστηρίῳ τὸ ἔργον ὅμοιον ἡγοῦντο εἶναι), συμβαλόντες ἡττῶντο. Οὐαρινίου δὲ καὶ τὸν ἵππον αὐτὸς Σπάρτακος περιέσπασεν· παρὰ τοσοῦτον ἦλθε κινδύνου Ῥωμαίων ὁ στρατηγὸς αὐτὸς αἰχμάλωτος ὑπὸ μονομάχου γενέσθαι. μετὰ 542
δὲ τοῦτο Σπαρτάκῳ μὲν ἔτι μᾶλλον πολλοὶ συνέθεον, καὶ ἑπτὰ μυριάδες ἦσαν ἤδη στρατοῦ, καὶ ὅπλα ἐχάλ-
17 κευε καὶ παρασκευὴν συνέλεγεν, οἱ δ' ἐν ἄστει τοὺς 72 a. C.
ὑπάτους ἐξέπεμπον μετὰ δύο τελῶν. καὶ τούτων ὑπὸ 543

---

2 θέας ἐπιδείξεως] ne cum Mend. alterumutrum deleas, cf. II § 495 multaque similia 4 ὡπλισμένος i 4 sq. Βέσβιον ὄρος] i. e Vesuvius mons, de forma cf. Boiss. ad Cass. D. 66, 21, 1 5 ἐξέφυγεν a ἀποδράντας maluit Mend., sed cf. praef. 14 συμβάλλοντες bd 15 sq. περιέσπασεν] τὸν ἵππον αὐτοῦ λαβὼν Plut. Crass. c. 9, falso vertit C: *confodit* 20 ἀνέλεγεν i

---

10 sq. App. duo nomina confudit: Clodium vel Claudium Glabrum et P. Varinium, cf. F. Münzer, Philol. 55 (1896) p. 387 sqq.; Rathke (v. ad § 539) p. 56. 80 adn. 1 illum intellegit C. Claudium C. f. Arn. Glabrum, qui praetor fuit inter a. 666/88 et 679/75, cf. S. C. Orop. ap. Viereck, Sermo graecus p. 36 21 δύο] numerum suspectat Rathke p. 83 sq. Fort. falso *versum est* '*cum binis* legionibus'

2a. C.

μὲν θατέρου Κρίξος, ἡγούμενος τρισμυρίων ἀνδρῶν, περὶ τὸ Γάργανον ὄρος ἡττᾶτο, καὶ δύο μέρη τοῦ στρα-
544 τοῦ καὶ αὐτὸς συναπώλετο αὐτοῖς· Σπάρτακον δὲ διὰ τῶν Ἀπεννίνων ὀρῶν ἐπὶ τὰ Ἄλπεια καὶ ἐς Κελτοὺς ἀπὸ τῶν Ἀλπείων ἐπειγόμενον ὁ ἕτερος ὕπατος προλαβὼν ἐκώλυε τῆς φυγῆς, καὶ ὁ ἕτερος ἐδίωκεν. ὃ δὲ ἐφ᾽ ἑκάτερον αὐτῶν ἐπιστρεφόμενος παρὰ μέρος ἐνίκα.
545 καὶ οἳ μὲν σὺν θορύβῳ τὸ ἀπὸ τοῦδε ὑπεχώρουν, ὁ δὲ Σπάρτακος τριακοσίους Ῥωμαίων αἰχμαλώτους ἐναγίσας Κρίξῳ, δυώδεκα μυριάσι πεζῶν ἐς Ῥώμην ἠπείγετο, τὰ ἄχρηστα τῶν σκευῶν κατακαύσας καὶ τοὺς αἰχμαλώτους πάντας ἀνελὼν καὶ ἐπισφάξας τὰ ὑποζύγια, ἵνα κοῦφος εἴη· αὐτομόλων τε πολλῶν αὐτῷ προσιόντων
546 οὐδένα προσίετο. καὶ τῶν ὑπάτων αὐτὸν αὖθις περὶ τὴν Πικηνίτιδα γῆν ὑποστάντων, μέγας ἀγὼν ἕτερος ὅδε γίγνεται καὶ μεγάλη καὶ τότε ἧσσα Ῥωμαίων.
547 ὃ δὲ τῆς μὲν ἐς Ῥώμην ὁδοῦ μετέγνω, ὡς οὔπω γεγονὼς ἀξιόμαχος οὐδὲ τὸν στρατὸν ὅλον ἔχων στρατιωτικῶς ὡπλισμένον (οὐ γάρ τις αὐτοῖς συνέπραττε πόλις, ἀλλὰ θεράποντες ἦσαν καὶ αὐτόμολοι καὶ σύγκλυδες), τὰ δ᾽ ὄρη τὰ περὶ Θουρίους καὶ τὴν πόλιν αὐτὴν κατέλαβε, καὶ χρυσὸν μὲν ἢ ἄργυρον τοὺς ἐμπόρους ἐσφέρειν ἐκώλυε καὶ κεκτῆσθαι τοὺς ἑαυτοῦ, μόνον δὲ σίδηρον καὶ χαλκὸν ὠνοῦντο πολλοῦ καὶ τοὺς
548 ἐσφέροντας οὐκ ἠδίκουν. ὅθεν ἀθρόας ὕλης εὐπορή-

---

10 δυώδεκα] cf. ad § 489; δώδεκα, ut videtur, b μυριάσι ῥωμαίων πεζῶν i C 20 ἦσαν del. Herw. p 66, cf. II § 92 24 ἐωνοῦντο scr. Mend., nec tamen const., sed cf. Blass, Gram. d. neutestam. Griech.[2] p. 39, Kühner-Blass I[3], 2 p. 21

---

2 Garganum montem cum Gargaro flumine (Claud. Quadr. fr. 91 Peter) ab Appiano conturbatum esse suspicatur Rathke (v. ad § 539) p. 84 adn. 1

72 a. C.

σαντες εὖ παρεσκευάσαντο καὶ θαμινὰ ἐπὶ λεηλασίας ἐξῄεσαν. Ῥωμαίοις τε πάλιν συνενεχθέντες ἐς χεῖρας ἐκράτουν καὶ τότε καὶ λείας πολλῆς γέμοντες ἐπανῄεσαν.

18 τριέτης τε ἦν ἤδη καὶ φοβερὸς αὐτοῖς ὁ πόλεμος, 549 γελώμενος ἐν ἀρχῇ καὶ καταφρονούμενος ὡς μονομάχων. 71 a. C. προτεθείσης τε στρατηγῶν ἄλλων χειροτονίας ὄκνος ἐπεῖχεν ἅπαντας καὶ παρήγγελλεν οὐδείς, μέχρι Λικίνιος Κράσσος, γένει καὶ πλούτῳ Ῥωμαίων διαφανής, ἀνεδέξατο στρατηγήσειν καὶ τέλεσιν ἓξ ἄλλοις ἤλαυνεν ἐπὶ τὸν Σπάρτακον· ἀφικόμενος δὲ καὶ τὰ τῶν ὑπάτων δύο προσέλαβε. καὶ τῶνδε μὲν αὐτίκα 550 διακληρώσας ὡς πολλάκις ἡττημένων ἐπὶ θανάτῳ μέρος δέκατον διέφθειρεν. οἳ δ' οὐχ οὕτω νομίζουσιν, ἀλλὰ παντὶ τῷ στρατῷ συμβαλόντα καὶ τόνδε καὶ ἡττημένον, πάντων διακληρῶσαι τὸ δέκατον καὶ ἀνελεῖν ἐς τετρακισχιλίους, οὐδὲν διὰ τὸ πλῆθος ἐνδοιάσαντα. ὁποτέρως δ' ἔπραξε, φοβερώτερος αὐτοῖς τῆς 551 τῶν πολεμίων ἥττης φανεὶς αὐτίκα μυρίων Σπαρτακείων ἐφ' ἑαυτῶν που στρατοπεδευόντων ἐκράτει καὶ δύο αὐτῶν μέρη κατακανὼν ἐπ' αὐτὸν ἤλαυνε τὸν Σπάρτακον σὺν καταφρονήσει. νικήσας δὲ καὶ τόνδε

8 παρήγγελεν V, quod probavit Mend., sed cf. I § 127, II § 64 etc.; de ipsa forma v. Lobeck ad Soph. Aiac.[3] p. 187 et Kühner-Blass I[3], 2 p. 344 10 στρατηγῆσαι maluit Mend. 15 malim συμβαλόντα καὶ ἡττημένον καὶ τόνδε 18 ὁπότερον ci. Mend. 18 sq. τῆς τῶν πολ. ἥττης] intellege τῆς ἐκ τῶν πολ. ἥττης, ut saepius 21 κατακανὼν V, κατανὼν (sic) B, κατακτανὼν, ut videtur, i

12 sqq. μέρος δέκατον non legionum, sed unius cohortis, cf. Plut. Crass. c. 10, Maurenbrecher, Sall. Hist. rel. I p. 44 adn. 2 17 ἐς τετρακισχιλίους] cf. Ihne VI p. 53 adn. 2 19 sqq. pugna postea narranda erat, cf Maurenbrecher l. c. p. 44, *Plut. Crass. c. 11*

71 a.C.
λαμπρῶς ἐδίωκε φεύγοντα ἐπὶ τὴν θάλασσαν ὡς δια-
πλευσούμενον ἐς Σικελίαν καὶ καταλαβὼν ἀπετάφρευε
552 καὶ ἀπετείχιζε καὶ ἀπεσταύρου. βιαζομένου δ' ἐς τὴν 11
Σαυνῖτιδα τοῦ Σπαρτάκου διαδραμεῖν, ἔκτεινεν ὁ Κράσ-
σος ἐς ἑξακισχιλίους ἄλλους περὶ ἕω καὶ περὶ δείλην
ἐς τοσούσδε ἑτέρους, τριῶν ἐκ τοῦ Ῥωμαίων στρατοῦ
μόνων ἀποθανόντων καὶ ἑπτὰ τρωθέντων· τοσήδε ἦν
αὐτίκα διὰ τὴν κόλασιν ἐς τὸ τῆς νίκης θάρσος μετα-
553 βολή. Σπάρτακος δὲ ἱππέας ποθὲν προσιόντας αὐτῷ
περιμένων οὐκέτι μὲν ἐς μάχην ᾔει τῷ στρατῷ παντί,
πολλὰ δ' ἠνώχλει τοῖς περικαθημένοις ἀνὰ μέρος,
ἄφνω τε καὶ συνεχῶς αὐτοῖς ἐπιπίπτων, φακέλους
τε ξύλων ἐς τὴν τάφρον ἐμβάλλων κατέκαιε καὶ τὸν
πόνον αὐτοῖς δύσεργον ἐποίει. αἰχμάλωτόν τε Ῥωμαῖον
ἐκρέμασεν ἐν τῷ μεταιχμίῳ, δεικνὺς τοῖς ἰδίοις τὴν
554 ὄψιν ὧν πείσονται, μὴ κρατοῦντες. οἱ δ' ἐν ἄστει
Ῥωμαῖοι τῆς πολιορκίας πυνθανόμενοι καὶ ἀδοξοῦντες,
εἰ χρόνιος αὐτοῖς ἔσται πόλεμος μονομάχων, προσκατ-
έλεγον ἐπὶ τὴν στρατείαν Πομπήιον ἄρτι ἀφικόμενον
ἐξ Ἰβηρίας, πιστεύοντες ἤδη δυσχερὲς εἶναι καὶ μέγα
555 τὸ Σπαρτάκειον ἔργον. διὰ δὲ τὴν χειροτονίαν τήνδε 1
καὶ Κράσσος, ἵνα μὴ τὸ κλέος τοῦ πολέμου γένοιτο
Πομπηίου, πάντα τρόπον ἐπειγόμενος ἐπεχείρει τῷ
Σπαρτάκῳ, καὶ ὁ Σπάρτακος, τὸν Πομπήιον προλαβεῖν
556 ἀξιῶν, ἐς συνθήκας τὸν Κράσσον προυκαλεῖτο. ὑπερ-
ορώμενος δ' ὑπ' αὐτοῦ διακινδυνεύειν τε ἔγνω καί,

---

1 sq. διαπλευσόμενον i 6 ῥωμαίου a²b 8 θράσος i
9 ἱππέας ποθὲν προσιόντας αὐτῷ B, ἱππέας αὐτῷ προσιόντας ποθὲν V, ἱππέας ποθὲν αὐτῷ προσιόντας i, vulgo 12 φακέλους V, φακέλλους ceteri 14 ῥωμαίων i, *ex Romanis* C
18 αὐτοῖς Oi, correxi 24 προσλαβεῖν i 26 τε delendum *ci. Mend.*

71 a. C
*παρόντων οἱ τῶν ἱππέων ἤδη, ὤσατο παντὶ τῷ στρατῷ
διὰ τοῦ περιτειχίσματος καὶ ἔφυγεν ἐπὶ Βρεντέσιον,
Κράσσου διώκοντος. ὡς δὲ καὶ Λεύκολλον ἔμαθεν ὁ* 557
*Σπάρτακος ἐς τὸ Βρεντέσιον, ἀπὸ τῆς ἐπὶ Μιθριδάτῃ
νίκης ἐπανιόντα, εἶναι, πάντων ἀπογνοὺς ἐς χεῖρας
ᾔει τῷ Κράσσῳ μετὰ πολλοῦ καὶ τότε πλήθους· γενομένης δὲ τῆς μάχης μακρᾶς τε καὶ καρτερᾶς ὡς ἐν
ἀπογνώσει τοσῶνδε μυριάδων, τιτρώσκεται ἐς τὸν
μηρὸν ὁ Σπάρτακος δορατίῳ καὶ συγκάμψας τὸ γόνυ
καὶ προβαλὼν τὴν ἀσπίδα πρὸς τοὺς ἐπιόντας ἀπεμάχετο, μέχρι καὶ αὐτὸς καὶ πολὺ πλῆθος ἀμφ' αὐτὸν
κυκλωθέντες ἔπεσον. ὅ τε λοιπὸς αὐτοῦ στρατὸς ἀκό-* 558
*σμως ἤδη κατεκόπτοντο κατὰ πλῆθος, ὡς φόνον γενέσθαι τῶν μὲν οὐδ' εὐαρίθμητον, Ῥωμαίων δὲ ἐς χιλίους
ἄνδρας, καὶ τὸν Σπαρτάκου νέκυν οὐχ εὑρεθῆναι.
πολὺ δ' ἔτι πλῆθος ἦν ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἐκ τῆς μάχης* 559
*διαφυγόν· ἐφ' οὓς ὁ Κράσσος ἀνέβαινεν. οἳ δὲ διελόντες ἑαυτοὺς ἐς τέσσαρα μέρη ἀπεμάχοντο, μέχρι
πάντες ἀπώλοντο πλὴν ἑξακισχιλίων, οἳ ληφθέντες ἐκρεμάσθησαν ἀνὰ ὅλην τὴν ἐς Ῥώμην ἀπὸ Καπύης ὁδόν.*
21 *καὶ τάδε Κράσσος ἓξ μησὶν ἐργασάμενος ἀμφήρι-* 560

---

5 *εἶναι*] *uenisse* C, sed cf. Zerdik p. 32, Blass, Gram. d. neutestam. Griech.[2] p. 123 sq.; de re simili v. Bitschofsky p. 445 8 sq. *ἐς*, quod libri ante *τὸ γόνυ* habent, Mend. posuit ante *τὸν μηρὸν* coll. § 513, potuit etiam delere, cum ante *τὸν μηρὸν* non opus sit, cf. Xen. Hell. 7, 4, 23 9 *συγκάμψας* V, *συγκάψας* ceteri, *συγκύψας* ci. H. Steph. 10 *προλαβὼν* B 14 *οὐδ'*] *οὐκ* ci. Nauck 16 *πολὺ δέ τι* i 17 *διαφυγὼν* (sic) B 18 *τέσσαρα*] *τεσσαράκοντα* iC

---

3 sq. de hoc Appiani errore v. Perizonium, Animadv. hist. p. 52 sq. ed. Harles; fuit M. Varro Lucullus cos. a. 681/73, qui rediit ex Macedonia 14 *οὐδ' εὐαρίθμητον*] 60 000 Oros. 5, 24, 7, *Liv. epit. 97; 12 300* Plut. Pomp. c. 21

'1a.C.
στος ἐκ τοῦδε αὐτίκα μάλα τῇ δόξῃ τῇ Πομπηίου γίνε-
ται. καὶ τὸν στρατὸν οὐ μεθίει, διότι μηδὲ Πομπήιος.
ἐς δὲ ὑπατείαν ἄμφω παρήγγελλον, ὁ μὲν ἐστρατηγηκὼς
κατὰ τὸν νόμον Σύλλα, ὁ δὲ Πομπήιος οὔτε στρατηγή-
σας οὔτε ταμιεύσας ἔτος τε ἔχων τέταρτον ἐπὶ τοῖς
τριάκοντα· τοῖς δὲ δημάρχοις ὑπέσχητο πολλὰ τῆς
561 ἀρχῆς ἐς τὸ ἀρχαῖον ἐπανάξειν. αἱρεθέντες δὲ ὕπατοι
0a.C. οὐδ' ὣς μεθίεσαν τὸν στρατόν, ἔχοντες ἀγχοῦ τῆς
πόλεως, ἑκάτερος πρόφασιν τήνδε ποιούμενος, Πομ-
πήιος μὲν ἐς τὸν Ἰβηρικὸν θρίαμβον περιμένειν ἐπ-
ανιόντα Μέτελλον, ὁ δὲ Κράσσος, ὡς Πομπήιον δέον
562 προδιαλῦσαι. καὶ ὁ δῆμος, ἑτέραν ἀρχὴν στάσεως
ὁρῶν καὶ φοβούμενος δύο στρατοὺς περικαθημένους,
ἐδέοντο τῶν ὑπάτων ἐν ἀγορᾷ προκαθημένων συν-
αλλαγῆναι πρὸς ἀλλήλους. καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἑκάτερος
563 ἀπεκρούετο· ὡς δὲ καὶ θεόληπτοί τινες προύλεγον
πολλὰ καὶ δεινά, εἰ μὴ συναλλαγεῖεν οἱ ὕπατοι, ὁ δῆ-
μος αὖθις αὐτοὺς μετ' οἰμωγῆς παρεκάλει πάνυ ταπει-
νῶς, ἔτι τῶν Σύλλα καὶ Μαρίου κακῶν ἀναφέροντες.
564 καὶ ὁ Κράσσος πρότερος ἐνδοὺς ἀπὸ τοῦ θρόνου
κατέβαινε καὶ ἐς τὸν Πομπήιον ἐχώρει, τὴν χεῖρα
προτείνων ἐπὶ διαλλαγαῖς· ὃ δ' ὑπανίστατο καὶ προσ-
έτρεχε. καὶ δεξιωσαμένων ἀλλήλους εὐφημίαι τε
ἦσαν ἐς αὐτοὺς ποικίλαι, καὶ οὐ πρὶν ὁ δῆμος ἀπέστη
τῆς ἐκκλησίας ἢ προγράψαι τοὺς ὑπάτους τὰς ἀφέσεις
565 τῶν στρατοπέδων. οὕτω μὲν δὴ δόξασα καὶ ἥδε με-

---

1 μάλα] μάλιστα i τῇ πομπηίου i, τοῦ πομπηίου O 3 παρήγγελλον restitui ex Bd, παρήγγελον ceteri, vulgo, cf. ad § 549 6 ὑπέσχετο i 8 τοὺς στρατούς ci. Mend. ἔχον τὲ b 12 ἑτέραν om. i, ἑτέρας maluit Mend., delet potius Keil 18 sq. ταπεινὸς i 19 τῶν ⟨ἐπὶ⟩ Σ. ci. Herw. p. 66, *sed cf. II § 145; ἐπί* invenitur II § 163

γάλη στάσις ἔσεσθαι κατελύετο εὐσταθῶς· καὶ ἔτος 70
ἦν τῷδε τῷ μέρει τῶν ἐμφυλίων ἀμφὶ τὰ ἑξήκοντα
μάλιστ' ἀπὸ τῆς ἀναιρέσεως Τιβερίου Γράκχου.

---

4 ΕΜΦΥΛΙΩΝ Β.

1 *Μετὰ δὲ τὴν Σύλλα μοναρχίαν καὶ ὅσα ἐπ' αὐτῇ* 1
Σερτώριός τε καὶ Περπέννας περὶ Ἰβηρίαν ἔδρασαν,
ἕτερα ἐμφύλια Ῥωμαίοις τοιάδε ἐγίγνετο, μέχρι Γάιος
Καῖσαρ καὶ Πομπήιος Μάγνος ἀλλήλοις ἐπολέμησαν
καὶ Πομπήιον μὲν καθεῖλεν ὁ Καῖσαρ, Καίσαρα δ' ἐν
τῷ βουλευτηρίῳ τινὲς ὡς βασιλιζόμενον κατέκανον. ταῦτα
δὲ ὅπως ἐγένετο καὶ ὅπως ἀνηρέθησαν ὅ τε Πομπήιος
καὶ ὁ Γάιος, ἡ δευτέρα τῶν ἐμφυλίων ἥδε δηλοῖ.
ὁ μὲν δὴ Πομπήιος ἄρτι τὴν θάλασσαν καθήρας 2
ἀπὸ τῶν λῃστηρίων τότε μάλιστα πανταχοῦ πλεονα- 64
σάντων Μιθριδάτην ἐπὶ τοῖς λῃσταῖς καθῃρήκει,
Πόντου βασιλέα, καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ καὶ ὅσα ἄλλα
ἔθνη προσέλαβεν ἀμφὶ τὴν ἕω, διετάσσετο· ὁ δὲ Καῖσαρ 3
ἦν ἔτι νέος, δεινὸς εἰπεῖν τε καὶ πρᾶξαι τολμῆσαί τε
ἐς πάντα καὶ ἐλπίσαι περὶ ἁπάντων, ἐς δὲ δὴ φιλο-
τιμίαν ἀφειδὴς ὑπὲρ δύναμιν, ὡς ἀγορανομῶν ἔτι καὶ
στρατηγῶν εἶναι κατάχρεως καὶ τῷ πλήθει δαιμονίως
ὑπεραρέσκειν, τῶν δήμων αἰεὶ τοὺς δαψιλεῖς ἐπαινούν-
2 *των. Γάιος δὲ Κατιλίνας, μεγέθει τε δόξης καὶ* 4

---

3 *γράγχου* O, cf. ad I § 4 7 *τοιάδε* susp. Mend., sed cf. V § 3 *ἕτερα ἐμφύλια ὅμοια* 11 sq. *καὶ ὅπως — ὁ Γάιος* del. Nauck 22 *δήμων*] *δημοτῶν* ci. Mend., sed plurali App. hiatum vitavit 23 *Λεύκιος* ex C corr. Mend., sed *Γάιος* fort. ex errore App. natum

---

§ 4 sqq. de Appiani coniur. Catil. relatione cf. K. Buresch, Commentationes philologae, quibus O. Ribbeckio congrat. discip., Lips. *1888, p. 229 sqq.*, Ed. Schwartz, Hermes 32 (1897) p. 603 sqq.

a.C.

γένους λαμπρότητι περιώνυμος, ἔμπληκτος ἀνήρ, δόξας ποτὲ καὶ υἱὸν ἀνελεῖν δι' Αὐρηλίας Ὀρεστίλλης ἔρωτα, οὐχ ὑφισταμένης τῆς Ὀρεστίλλης παῖδα ἔχοντι γήμασθαι, Σύλλα φίλος τε καὶ στασιώτης καὶ ζηλωτὴς μάλιστα γεγονώς, ἐκ δὲ φιλοτιμίας καὶ ὅδε ἐς πενίαν ὑπενηνεγμένος καὶ θεραπευόμενος ἔτι πρὸς δυνατῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ἐς ὑπατείαν παρήγγελλεν ὡς

5 τῆδε παροδεύσων ἐς τυραννίδα. πάγχυ δ' ἐλπίσας αἱρεθήσεσθαι διὰ τὴν ὑποψίαν τήνδε ἀπεκρούσθη,

a.C. καὶ Κικέρων μὲν ἦρχεν ἀντ' αὐτοῦ, ἀνὴρ ἥδιστος εἰπεῖν τε καὶ ῥητορεῦσαι, Κατιλίνας δ' αὐτὸν ἐς ὕβριν τῶν ἑλομένων ἐπέσκωπτεν, ἐς μὲν ἀγνωσίαν γένους καινὸν ὀνομάζων (καλοῦσι δ' οὕτω τοὺς ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλ' οὐ τῶν προγόνων γνωρίμους), ἐς δὲ ξενίαν τῆς πόλεως ἰγκουϊλῖνον, ᾧ ῥήματι καλοῦσι τοὺς ἐνοικοῦν-

6 τας ἐν ἀλλοτρίαις οἰκίαις. αὐτὸς δὲ πολιτείαν μὲν ὅλως [ἔτι] ἀπεστρέφετο ἐκ τοῦδε, ὡς οὐδὲν μοναρχίαν ταχὺ καὶ μέγα φέρουσαν, ἀλλ' ἔριδος καὶ φθόνου μεστήν· χρήματα δὲ ἀγείρων πολλὰ παρὰ πολλῶν γυναικῶν, αἳ τοὺς ἄνδρας ἤλπιζον ἐν τῇ ἐπαναστάσει

---

2 ⟨τὸν⟩ υἱὸν ci. Mend., cf. ad I § 84, v. etiam IV § 174 2 sq. ὀρεστίλλης a, ὀρεστιάλης O, ὀρεστιάλλης bd, *Orestiliae* C 3 ἔχοντι b[1], ἔχοντα ceteri 7 παρήγγελεν V, cf. ad I § 549. 560 8 πάνυ a 10 ἦρξεν maluit Mend., cf. praef. 15 ἰγκουλῖνον Ob 17 ἔτι delevi, ἔτι ὅλως V, ὅλως ἤδη coniecerat Mend., quod inculcat hiatum 17 sq. μοναρχίαν ut glossema ad μέγα del. Keil 18 φέρουσαν] ἔχουσαν ci. Mend.

---

16 sq. erravit App., nam iterum Catilina consulatum petiit, cf. Sall. Cat. c. 26 19 sq. χρήματα δὲ ἀγείρων πολλὰ παρὰ πολλῶν γυναικῶν] male haec ex Sall. Cat. c. 24, 3: 'mulieres etiam aliquot, quae — aes alienum grande conflaverant' efficta esse vidit Espersen, De excerptis et fragm. aliquot Appiani, Havniae 1851, p. 7 adn. 5, cui plerique assentiebantur; contra Schwartz (v. ad § 4) p. 603 sqq.

63 a. C.

διαφθερεῖν, συνώμνυτό τισιν ἀπὸ τῆς βουλῆς καὶ τῶν
καλουμένων ἱππέων, συνῆγε δὲ καὶ δημότας καὶ ξέ-
νους καὶ θεράποντας. καὶ πάντων ἡγεμόνες ἦσαν αὐτῷ 7
Κορνήλιος Λέντλος καὶ Κέθηγος, οἳ τότε τῆς πόλεως
ἐστρατήγουν. ἀνά τε τὴν Ἰταλίαν περιέπεμπεν ἐς τῶν
Συλλείων τοὺς τὰ κέρδη τῆς τότε βίας ἀναλωκότας
καὶ ὀρεγομένους ἔργων ὁμοίων, ἐς μὲν Φαισούλας τῆς
Τυρρηνίας Γάιον Μάλλιον, ἐς δὲ τὴν Πικηνῖτιδα καὶ
τὴν Ἀπουλίαν ἑτέρους, οἳ στρατὸν αὐτῷ συνέλεγον ἀφα-
3 νῶς. καὶ τάδε πάντα ἔτι ἀγνοούμενα Φουλβία γύναιον 8
οὐκ ἀφανὲς ἐμήνυε τῷ Κικέρωνι· ἧς ἐρῶν Κόιντος Κού-
ριος, ἀνὴρ δι' ὀνείδη πολλὰ τῆς βουλῆς ἀπεωσμένος
καὶ τῆσδε τῆς Κατιλίνα συνθήκης ἠξιωμένος, κούφως
μάλα καὶ φιλοτίμως ἐξέφερεν οἷα πρὸς ἐρωμένην, ὡς
αὐτίκα δυναστεύσων. ἤδη δὲ καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ
Ἰταλίᾳ γιγνομένων λόγος ἐφοίτα. καὶ ὁ Κικέρων τήν 9
τε πόλιν ἐκ διαστημάτων φρουραῖς διελάμβανε καὶ
τῶν ἐπιφανῶν ἐξέπεμπε πολλοὺς ἐς πάντα τὰ ὕποπτα
τοῖς γιγνομένοις ἐφεδρεύειν. Κατιλίνας δ', οὐδενὸς 10
μέν πω θαρροῦντος αὐτοῦ λαβέσθαι διὰ τὴν ἔτι τοῦ
ἀκριβοῦς ἀγνωσίαν, δεδιὼς δὲ ὅμως καὶ τὸ χρόνιον
ἡγούμενος ὕποπτον, ἐν δὲ τῷ τάχει τὴν ἐλπίδα τιθέ-
μενος, τά τε χρήματα προύπεμπεν ἐς Φαισούλας καὶ
τοῖς συνωμόταις ἐντειλάμενος κτεῖναι Κικέρωνα καὶ

---

5 ἐς b, ἐκ OC, ἐς ἐκ a 6 τότε] ποτὲ ci. Mend.
7 *Fesulas* C, φαισάλας Oi, const. 8 μάλιον V, ut solet
11 sq. Κούριος Schw. ex C, σπούριος Oi 13 καὶ διὰ τόδε τῆς Κατιλίνα συνηθείας ἠξιωμένος ci. Mend. ex C, qui vertit: *et ob id consiliorum Catilinae particeps* 14 ἐξέφερέ ⟨τε πάντα πρὸς αὐτὴν καὶ ἐμεγαλαυχεῖτο⟩ οἷα ci. Mend., inut. 16 φοίτα V

---

4 sq. Cethegus non fuit praetor, cf. Drumann II² p. 479

63 a. C.

τὴν πόλιν ἐκ διαστημάτων πολλῶν νυκτὸς ἐμπρῆσαι μιᾶς ἐξῄει πρὸς Γάιον Μάλλιον ὡς αὐτίκα στρατὸν ἄλλον ἀθροίσων καὶ ἐς τὸν ἐμπρησμὸν τῆς πόλεως
11 *ἐπιδραμούμενος. ὃ μὲν δὴ ῥάβδους τε καὶ πελέκεας ὥς τις ἀνθύπατος κούφως μάλα ἀνέσχε πρὸ ἑαυτοῦ καὶ ἐς τὸν Μάλλιον ἐχώρει στρατολογῶν· Λέντλῳ δὲ καὶ τοῖς συνωμόταις ἔδοξεν, ὅτε Κατιλίναν ἐν Φαισούλαις πυνθάνοιντο γεγενῆσθαι, Λέντλον μὲν αὐτὸν καὶ Κέθηγον ἐφεδρεῦσαι ταῖς Κικέρωνος θύραις περὶ ἕω μετὰ κεκρυμμένων ξιφιδίων, ἐσδεχθέντας τε διὰ τὴν ἀξίωσιν καὶ λαλοῦντας ὁτιδὴ μηκῦναι τὴν ὁμιλίαν ἐν περιπάτῳ καὶ κτεῖναι περισπάσαντας ἀπὸ τῶν ἄλλων,*
12 *Λεύκιον δὲ Βηστίαν τὸν δήμαρχον ἐκκλησίαν εὐθὺς ὑπὸ κήρυξι συνάγειν καὶ κατηγορεῖν τοῦ Κικέρωνος ὡς ἀεὶ δειλοῦ καὶ πολεμοποιοῦ καὶ τὴν πόλιν ἐν οὐδενὶ δεινῷ διαταράττοντος, ἐπὶ δὲ τῇ Βηστίου δημηγορίᾳ, νυκτὸς αὐτίκα τῆς ἐπιούσης, ἑτέρους ἐν δυώδεκα τόποις ἐμπιπράναι τὴν πόλιν καὶ διαρπάζειν καὶ κατακτείνειν τοὺς ἀρίστους.*

13 *ὧδε μὲν Λέντλῳ καὶ Κεθήγῳ καὶ Στατιλίῳ καὶ* **4**
Κασσίῳ, τοῖς ἄρχουσι τῆς ἐπαναστάσεως, ἐδέδοκτο, καὶ τὸν καιρὸν ἐπετήρουν· Ἀλλοβρίγων δὲ πρέσβεις, αἰτιώμενοι τοὺς ἡγουμένους αὐτῶν, . . . ἐς τὴν Λέντλου

---

2 *μάλιον*, altera *λ* suprascr., B 13 *Βηστίαν* Schw., *σηστίαν* Bad, *σιστίαν* b, *στησίαν* V, *Sextium* C 15 *ἐν*] *ἐπ'* ci. Mend. 16 *σηστίου* B, *στησίου* Vi, *Sextii* C 17 *δυώδεκα*, *υ* in rasura, B, *δυόδεκα* Vi, cf. ad I § 489 18 *ἐμπιμπράναι* ab, *ἐμπιπρᾶναι* ceteri, cf. Crönert, Memoria p. 72 21 *κασίῳ* V, *Sextio* C *δέδοκτο* i 22 sq. *αἰτιασόμενοι* ci. Mend., sed cf. praef. 23 *αὐτῶν* O i, corr. Bk. lacunam significavit Mend., ita fere scribendum ratus: *αὐτῶν* ⟨*ἐς Ῥώμην ἀφιγμένοι ἐτύγχανον· οἳ ὑπὸ τῶν συνωμοτῶν τινος*⟩ *ἐς τὴν* etc. Etiam C addidit: *romam uenerant*

---

8 sqq. duo Ciceronis interficiendi consilia App. confudit; cf. *Sall. Cat. c. 28, 1; 43, 2*

63 a. C.
*συνωμοσίαν ἐπήχθησαν ὡς ἀναστήσοντες ἐπὶ Ῥωμαίους
τὴν Γαλατίαν. καὶ Λέντλος μὲν αὐτοῖς συνέπεμπεν ἐς* 14
*Κατιλίναν Βουλτούρκιον, ἄνδρα Κροτωνιάτην, γράμ-
ματα χωρὶς ὀνομάτων γεγραμμένα φέροντα· οἱ δ' Ἀλλό-
βριγες ἐνδοιάσαντες ἐκοινώσαντο Φαβίῳ Σάγγᾳ, ὃς ἦν
τῶν Ἀλλοβρίγων προστάτης, ὥσπερ ἁπάσαις πόλεσιν
ἔστι τις ἐν Ῥώμῃ προστάτης. παρὰ δὲ τοῦ Σάγγα* 15
*μαθὼν ὁ Κικέρων συνέλαβεν ἀπιόντας τοὺς Ἀλλόβρι-
γάς τε καὶ Βουλτούρκιον καὶ ἐς τὴν βουλὴν εὐθέως
ἐπήγαγεν· οἳ δ' ὡμολόγουν, ὅσα τοῖς ἀμφὶ τὸν Λέντλον
συνῄδεσαν, ἀχθέντας τε ἤλεγχον, ὡς ὁ Κορνήλιος
Λέντλος εἴποι πολλάκις εἱμάρθαι τρεῖς Κορνηλίους
γενέσθαι Ῥωμαίων μονάρχους, ὧν ἤδη Κίνναν καὶ*
5 *Σύλλαν γεγονέναι. λεχθέντων δὲ τούτων ἡ μὲν* 16
*βουλὴ Λέντλον παρέλυσε τῆς ἀρχῆς, ὁ δὲ Κικέρων
ἕκαστον ἐς τὰς οἰκίας τῶν στρατηγῶν διαθεὶς ἐπαν-
ῆλθεν αὐτίκα καὶ ψῆφον περὶ αὐτῶν ἐδίδου. θόρυβος
δ' ἦν ἀμφὶ τὸ βουλευτήριον, ἀγνοουμένου ἔτι τοῦ ἀκρι-
βοῦς, καὶ δέος τῶν συνεγνωκότων. αὐτοῦ δὲ Λέντλου* 17
*καὶ Κεθήγου θεράποντές τε καὶ ἐξελεύθεροι, χειρο-
τέχνας πολλοὺς προσλαβόντες, κατ' ὀπισθίας ὁδοὺς
περιῄεσαν ἐπὶ τὰς τῶν στρατηγῶν οἰκίας ὡς τοὺς δε-
σπότας ἐξαρπασόμενοι· ὧν ὁ Κικέρων πυθόμενος ἐξ-*

3 *Vulturcium* C, *βουρτίκιον* V, *βουρτύκιον* B, *βουρτούκιον* i 8 *ἀπιόντας* om. V 9 *βουρτούκιον* Oi *ἐς*] *ἐπὶ* ci. Mend., cf. ad I § 269 *εὐθέως* O, *εὐθὺς* i, utrumque bonum 13 *τε* post *Κίνναν* ex V add. Mend. 14 *γεγονέναι* i, *γενέσθαι* O post *γεγονέναι* C habet: *Se tertium Sibyllinis libris declarari,* fort. ex Sall. Cat. c. 47, 2, cf. Plut. Cic. c. 17, unde lacunam significavit Mend. *λεχθέντων*] '*quibus cognitis* C, quasi *ἐλεγχθέντων* legerit' (Mend.) 17 *ἐδίδου*] *ἀνεδίδου* maluit Mend., sed cf. Dittenberger, Syll. inscr. graec.[2] III p. 144

6 sq. Mommsen, R. Staatsr. III, 2 p. 1203 adn. 1 9 sqq. App. *temporum omnino parum ratione habita dies singulos non discernit*

63 a. C.

ἔδραμεν ἐκ τοῦ βουλευτηρίου καὶ διαθεὶς ἐς τὰ ἐπί-
καιρα φύλακας ἐπανῆλθε καὶ τὴν γνώμην ἐπετάχυνε.
18 Σιλανὸς μὲν δὴ πρῶτος ἔλεγεν, ὃς ἐς τὸ μέλλον ᾕρητο
ὑπατεύειν· ὧδε γὰρ Ῥωμαίοις ὁ μέλλων ὑπατεύσειν
πρῶτος ἐσφέρει γνώμην, ὡς αὐτός, οἶμαι, πολλὰ τῶν
κυρουμένων ἐργασόμενος καὶ ἐκ τοῦδε εὐβουλότερόν
19 τε καὶ εὐλαβέστερον ἐνθυμησόμενος περὶ ἑκάστου. ἀξι-
οῦντι δὲ τῷ Σιλανῷ τοὺς ἄνδρας ἐσχάτῃ κολάσει μετ-
ιέναι πολλοὶ συνετίθεντο, ἕως, ἐπὶ Νέρωνα τῆς γνώμης
περιιούσης, ὁ Νέρων ἐδικαίου φυλάττειν αὐτούς, μέχρι
Κατιλίναν ἐξέλωσι πολέμῳ καὶ τὰ ἀκριβέστατα μάθωσι,
20 Γάιός τε Καῖσαρ οὐ καθαρεύων μὲν ὑπονοίας μὴ συν- 6
εγνωκέναι τοῖς ἀνδράσι, Κικέρωνος δ' οὐ θαρροῦντος
καὶ τόνδε, ὑπεραρέσκοντα τῷ δήμῳ, ἐς τὸν ἀγῶνα
προβαλέσθαι, προσετίθει διαθέσθαι τοὺς ἄνδρας Κικέ-
ρωνα τῆς Ἰταλίας ἐν πόλεσιν αἷς ἂν αὐτὸς δοκιμάσῃ,
μέχρι Κατιλίνα καταπολεμηθέντος ἐς δικαστήριον ὑπ-
αχθῶσι, καὶ μηδὲν ἀνήκεστον ἐς ἄνδρας ἐπιφανεῖς ᾖ
21 πρὸ λόγου καὶ δίκης ἐξειργασμένος. δικαίου δὲ τῆς
γνώμης φανείσης καὶ δεχθείσης, ἀκρατῶς οἱ πολλοὶ
μετετίθεντο, μέχρι Κάτων ἤδη σαφῶς ἀνακαλύπτων
τὴν ἐς τὸν Καίσαρα ὑποψίαν καὶ ὁ Κικέρων δεδιὼς

---

4 ὧδε] ὅδε ci. Schw., non recte 10 περιούσης a, προιούσης b 15 προβαλλέσθαι (sic) b, προβάλλεσθαι a προσετίθει] *censuit* C, προυτίθει ci. Casaubonus ad Suet. Div. Iul. 14. At male App. intellexit Sall. Cat. c. 50, 4, cf. Drumann V p. 525 adn. 42, v. etiam Willems II p. 181 adn. 5 18 καὶ] ὡς ci. Musgr., bene 18 sq. ᾖ—ἐξειργασμένος] *neque quid dirum aut intolerabile — esse statuendum* C, quod prob. Mend., non recte; ἐξειργασμένης b, ἐξειργασμένον ci. Musgr. 20 δεχθείσης] λεχθείσης vel δειχθείσης, adverbio aliquo addito, ci. Mend., coll. Plut. Cic. c. 21 (ὄντος) τοῦ λέγοντος εἰπεῖν δυνατωτάτου *et* Caes. c. 8 τοῦ λόγου δυνατῶς—ῥηθέντος, sed cf. Thuc. 1, 95, 2; *4, 122, 2* ἀκρατῶς] ἀκαρῶς ci. Mend.

ἀμφὶ τῇ νυκτὶ προσιούσῃ, μὴ τὸ συνεγνωκὸς τοῖς ἀν- 63 a. C
δράσι πλῆθος αἰωρούμενον ἔτι κατ' ἀγορὰν καὶ δεδιὸς
περί τε σφῶν αὐτῶν καὶ περὶ ἐκείνων ἐργάσηταί τι
ἄτοπον, ἔπεισαν ὡς αὐτοφώρων ἄνευ κρίσεως κατα-
γνῶναι. καὶ εὐθὺς ἐκ τῶν οἰκιῶν, ἔτι τῆς βουλῆς 22
συνεστώσης, ἕκαστον αὐτῶν ὁ Κικέρων ἐς τὸ δεσμω-
τήριον μεταγαγών, τοῦ πλήθους ἀγνοοῦντος, ἐπεῖδεν
ἀποθνήσκοντας καὶ τοῖς ἐν ἀγορᾷ παροδεύων ἐσήμη-
νεν, ὅτι τεθνᾶσιν. οἳ δὲ διελύοντο πεφρικότες τε καὶ
περὶ σφῶν ἀγαπῶντες ὡς διαλαθόντες.

οὕτω μὲν ἡ πόλις ἀνέπνευσεν ἀπὸ τοῦ δέους, πολ- 23
7 λοῦ σφίσιν ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπιστάντος· Κατιλίναν 62 a. C
δὲ ἐς δισμυρίους τε ἀγείραντα καὶ τούτων τεταρτη-
μόριον ὁπλίσαντα ἤδη καὶ ἐς Γαλατίαν ἐπὶ ἄλλην
παρασκευὴν ἀπιόντα Ἀντώνιος ὁ ἕτερος ὕπατος ὑπ'
Ἀλπείοις καταλαβών, οὐ δυσχερῶς ἐκράτησεν ἀνδρὸς
ἐμπλήκτως ἀλλόκοτον ἔργον ἐπὶ νοῦν λαβόντος τε καὶ
ἐς πεῖραν ἔτι ἐμπληκτότερον ἀπαρασκεύως προαγαγόν-
τος. οὐ μὴν ὅ γε Κατιλίνας, οὐδ' ἄλλος οὐδεὶς τῶν
συνόντων ἐπιφανῶν φυγεῖν ἠξίωσεν, ἀλλ' ἐσδραμόν-
τες ἐς τοὺς πολεμίους ἀπώλοντο.

ὧδε μὲν ἡ Κατιλίνα ἐπανάστασις, παρ' ὀλίγον ἐς 24
ἔσχατον ἐλθοῦσα κινδύνου τῇ πόλει, διελύετο. καὶ ὁ

---

15 sq. ὑπ' Ἀλπείοις (Ἀλπίοις) ci. Schw., rec. Mend., ὑπὲρ ἄλπεις Oi, *sub ipsis alpium radicibus* C, fort. ex Sall. Cat. c. 57, 3 17 τε delebat Mend., vix recte 18 ἀπαρασκεύου ci. Mend., potuit etiam ἀπαρασκεύως ⟨ἔχοντος⟩, sed cf. adverbia eodem modo usurpata I § 482, II § 142. 177. 298, V § 459, Iber. c. 58 etc. 20 ⟨οἱ⟩ ἐπιφανῶν ci. Mend., sed cf. ad I § 263, v. etiam Zerdik p. 73 21 ἀπόλοντο B 24 διελέλυτο ci. Cob. p. 214, inut.

---

13 δισμυρίους] cf. Wiedemann, Philol. 21 (1864) p. 480
15 sq. App. falso interpretatum esse Sall. Cat. c. 57, 3 putavit Espersen *(v. ad § 6)*, contra Schwartz (v. ad § 4) p. 603 sqq.

62 a. C. *Κικέρων, ἅπασιν ἐπὶ λόγου δυνάμει μόνῃ γνώριμος ὤν, τότε καὶ ἐπὶ ἔργῳ διὰ στόματος ἦν καὶ σωτὴρ ἐδόκει περιφανῶς ἀπολλυμένῃ τῇ πατρίδι γενέσθαι, χάριτές τε ἦσαν αὐτῷ παρὰ τὴν ἐκκλησίαν καὶ εὐφημίαι ποικίλαι. Κάτωνος δ' αὐτὸν καὶ πατέρα τῆς πατρίδος προσ-*
25 *αγορεύσαντος ἐπεβόησεν ὁ δῆμος. καὶ δοκεῖ τισιν ἥδε ἡ εὐφημία ἀπὸ Κικέρωνος ἀρξαμένη περιελθεῖν ἐς τῶν νῦν αὐτοκρατόρων τοὺς φαινομένους ἀξίους· οὐδὲ γὰρ τοῖσδε, καίπερ οὖσι βασιλεῦσιν, εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς ἅμα ταῖς ἄλλαις ἐπωνυμίαις, ἀλλὰ σὺν χρόνῳ μόλις ἥδε, ὡς ἐντελὴς ἐπὶ μεγίστοις δὴ μαρτυρία, ψηφίζεται.*

26 *ὁ δὲ Καῖσαρ στρατηγὸς ἐς Ἰβηρίαν αἱρεθεὶς ἐπὶ* 8
61 a. C. *μέν τι πρὸς τῶν χρήστων διεκρατεῖτο ἐν Ῥώμῃ, πολὺ πλέονα τῆς περιουσίας ὀφλὼν διὰ τὰς φιλοτιμίας· ὅτε φασὶν αὐτὸν εἰπεῖν, ὅτι δέοιτο δισχιλίων καὶ πεντα-*
27 *κοσίων μυριάδων, ἵνα ἔχοι μηδέν· διαθέμενος δὲ τοὺς ἐνοχλοῦντας, ὡς ἐδύνατο, καὶ τῆς Ἰβηρίας ἐπιβὰς χρηματίζειν μὲν ταῖς πόλεσιν ἢ διαιτᾶν δίκας ἢ ὅσα ὁμοιότροπα τούτοις, ἅπαντα ὑπερεῖδεν ὡς οὐδὲν οἷς ἐπενόει χρήσιμα, στρατιὰν δὲ ἀγείρας ἐπετίθετο τοῖς ἔτι λοιποῖς Ἰβήρων ἀνὰ μέρος, μέχρι τὴν Ἰβηρίαν ἐς τὸ ὁλόκληρον ἀπέφηνε Ῥωμαίοις ὑποτελῆ, καὶ χρήματα πολλὰ ἐς Ῥώμην ἔπεμψεν ἐς τὸ κοινὸν ταμιεῖον.*
28 *ἐφ' οἷς ἡ μὲν βουλὴ θριαμβεῦσαι παρέσχεν αὐτῷ, ὁ*
60 a. C. *δὲ τῆς πομπῆς τὴν παρασκευὴν ἐς τὸ λαμπρότατον ἐν τοῖς τῆς Ῥώμης προαστείοις διεκόσμει, ἐν αἷς ἡμέραις ὑπατείας ἦσαν παραγγελίαι, καὶ ἔδει τὸν παρ-*

13 *χρηστῶν* i 14 *ὄφλων* O i, *ὀφείλων* scr. Bk. et Mend., sed cf. Cob. p. 215 15 *ὅτε*] an *ὅθεν*? sed cf. II § 113. 119 23 *ἀπέπεμψεν* i 26 an *προαστίοις*? cf. Crönert, Memoria p. 317

5 *πατέρα τῆς πατρίδος*] cf. Mommsen, R. Staatsr. II³ p. 779

60 a. C.

αγγέλλοντα παρεῖναι, ἐσελθόντι δὲ οὐκ ἦν ἔτι ἐπὶ τὸν
θρίαμβον ἐπανελθεῖν. ὃ δὲ καὶ τῆς ἀρχῆς ἐς πολλὰ 29
τυχεῖν ἐπειγόμενος καὶ τὴν πομπὴν οὐχ ἕτοιμον ἔχων
ἐσέπεμπε τῇ βουλῇ δεόμενος ἐπιτρέψαι οἱ τὴν παραγ-
γελίαν ἀπόντι ποιήσασθαι διὰ τῶν φίλων, εἰδὼς μὲν
παράνομον, γεγονὸς δὲ ἤδη καὶ ἑτέροις. Κάτωνος δ' 30
ἀντιλέγοντος αὐτῷ καὶ τὴν ἡμέραν τελευταίαν οὖσαν
τῶν παραγγελιῶν ἀναλοῦντος ἐπὶ τοῖς λόγοις, ἐσέδρα-
μεν ὁ Καῖσαρ ὑπεριδὼν τοῦ θριάμβου καὶ παραγγεί-
9 λας ἐς τὴν ἀρχὴν ἀνέμενε τὴν χειροτονίαν. ἐν δὲ 31
τούτῳ Πομπήιος, ἐκ τῶν Μιθριδατείων ἔργων ἐπὶ μέγα
δόξης καὶ δυνάμεως ἐλθών, ἠξίου πολλά, ὅσα βασι-
λεῦσι καὶ δυνάσταις καὶ πόλεσιν ἐδεδώκει, τὴν βουλὴν
βεβαιῶσαι. φθόνῳ δ' αὐτῶν οἱ πολλοὶ καὶ μάλιστα 32
Λεύκολλος, ὁ πρὸ τοῦ Πομπηίου στρατεύσας ἐπὶ τὸν
Μιθριδάτην, ὡς ἀσθενέστατον αὐτὸν ἀπολιπὼν τῷ
Πομπηίῳ, διεκώλυεν, ἴδιον ἔργον ἀποφαίνων τὸ Μιθρι-
δάτειον. καὶ Λευκόλλῳ συνελάμβανε Κράσσος. ἀγα- 33
νακτῶν οὖν ὁ Πομπήιος προσεταιρίζεται Καίσαρα,
συμπράξειν ἐς τὴν ὑπατείαν ἐπομόσας· ὃ δ' εὐθὺς
αὐτῷ Κράσσον διήλλασσε. καὶ τρεῖς οἵδε τὸ μέγιστον
ἐπὶ πᾶσι κράτος ἔχοντες τὰς χρείας ἀλλήλοις συνηράνι-

---

1 ἐσελθόντα b   2 ἐπανελθεῖν] fort. ἐς τὸν ἔξω στρατὸν vel sim. quid intercidisse ci. Mend., ἐπαπελθεῖν Keil   3 ἑτοίμην, ut videtur, i   6 παράνομον ⟨ὄν⟩ ci. Cob. p. 215, sed cf. § 552, III § 23, V § 169, v. etiam ad I § 296   7 αὐτῷ deleri maluit Mend.   12 πολλά] πάντα (cf. § 46) aut πολλάκις dubitanter ci. Mend.; an ⟨τὰ⟩ πολλά? cf. IV § 387   14 αὐτῶν] αὐτὸν a, αὐτοῦ ci. Mend., sed illud respicit ad ὅσα— ἐδεδώκει   16 ὡς] καὶ ci. Mend., non recte   22 συνεράνιζον, ut videtur, i

---

1 sq. cf. Mommsen, R. Staatsr. I[3] p. 127   7 τὴν ἡμέραν τελευταίαν] cf. ibid. p. 502 adn. 3

60 a. C.
ζον. καί τις αὐτῶν τήνδε τὴν συμφροσύνην συγγραφεύς, Οὐάρρων, ἑνὶ βιβλίῳ περιλαβὼν ἐπέγραψε Τρι-
34 *κάρανον. ὑφορωμένη δ' αὐτοὺς ἡ βουλὴ Λεύκιον Βύβλον ἐς ἐναντίωσιν τοῦ Καίσαρος ἐχειροτόνησεν αὐτῷ* 4
59 a. C. *συνάρχειν· καὶ εὐθὺς αὐτῶν ἦσαν ἔριδές τε καὶ ὅπλων* 10
ἐπ' ἀλλήλους ἰδίᾳ παρασκευαί. δεινὸς δ' ὢν ὁ Καῖσαρ ὑποκρίνεσθαι, λόγους ἐν τῇ βουλῇ περὶ ὁμονοίας διέθετο πρὸς Βύβλον, ὡς τὰ κοινὰ λυπήσοντες, εἰ δια-
35 *φέροιντο. πιστευθεὶς δ' οὕτω φρονεῖν, ἀπερίσκεπτον ἤδη καὶ ἀπαράσκευον καὶ οὐδὲν ἔτι τῶν γιγνομένων ὑπονοοῦντα τὸν Βύβλον ἔχων, χεῖρά τε πολλὴν ἀφανῶς ἡτοιμάζετο καὶ νόμους ὑπὲρ τῶν πενήτων ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσέφερε καὶ γῆν αὐτοῖς διένεμε, καὶ τὴν ἀριστεύουσαν αὐτῆς μάλιστα περὶ Καπύην, ⟨ἣ⟩ ἐς τὰ κοινὰ διεμισθοῦτο, τοῖς οὖσι πατράσι παίδων τριῶν, ἔμμισθον ἑαυτῷ τῆσδε τῆς χάριτος πλῆθος τοσόνδε ποιούμενος· δισμύριοι γὰρ ἀθρόως ἐφάνησαν οἱ*
36 *τὰ τρία τρέφοντες μόνοι. ἐνισταμένων δὲ τῇ γνώμῃ πολλῶν, ὑποκρινάμενος δυσχεραίνειν, ὡς οὐ δίκαια ποιούντων, ἐξέδραμε καὶ βουλὴν μὲν οὐκέτι συνῆγεν ἐπὶ τὸ ἔτος ὅλον, ἐπὶ δὲ τῶν ἐμβόλων ἐδημηγόρει· Πομπήιόν τε ἐν μέσῳ καὶ Κράσσον ἠρώτα περὶ τῶν*

---

2 *βάρρων* Vi, *βάρων* V, corr. Bk. 3 *Λεύκιον*] debebat *Μᾶρκον*, at idem error et apud App. Syr. c. 51 (recte tamen II § 204) et apud alios, cf. Drumann II² p. 80 adn. 3 6 *ἰδίαι* i 13 *καὶ ⟨τὴν τῶν Καμπανῶν⟩ γῆν* ci. Mend., sed cf. Cass. D. 38, 1, 4 et 7, 3 14 *αὐτοῖς* a ⟨*τὴν*⟩ *περὶ* ci. Mend., sed cf. ad I § 12 ⟨*ἣ*⟩ addidit Schw. 16 ⟨*διὰ*⟩ *τῆσδε* ci. Schw. ind. gr. s. v. *ἔμμισθος*, contra iure Kratt p. 10, coll. Samn. 4, 1: *λυσάμενοι δὴ τοῦ χρυσίου τοὺς αἰχμαλώτους* 19 *ὑποκρινόμενος* maluit Mend., sed cf. praef.

---

2 sq. Τρικάρανον] cf. O. E. Schmidt, Neue Jahrb. f. d. class. *Altert. 7 (1901) p.* 627 sq.

59 a. C.

νόμων· οἳ δὲ αὐτοὺς ἐπῄνουν, καὶ ὁ δῆμος ἐπὶ τὴν
11 χειροτονίαν ᾔει σὺν κεκρυμμένοις ξιφιδίοις. ἡ βουλὴ 37
δέ (οὐ γάρ τις αὐτὴν συνῆγεν, οὐδ' ἐξῆν τῷ ἑτέρῳ τῶν
ὑπάτων συναγαγεῖν αὐτήν) ἐς τὴν οἰκίαν τοῦ Βύβλου
συνελθόντες οὐδὲν μὲν ἀντάξιον τῆς Καίσαρος ἰσχύος
τε καὶ παρασκευῆς ἐποίουν, ἐπενόουν δ' ὅμως Βύβλον
ἐνίστασθαι τοῖς νόμοις καὶ μὴ δόξαν ἀμελείας, ἀλλὰ
ἥσσης ἐνέγκασθαι. πεισθεὶς οὖν ὁ Βύβλος ἐνέβαλεν ἐς 38
τὴν ἀγορὰν δημηγοροῦντος ἔτι τοῦ Καίσαρος. ἔριδος
δὲ καὶ ἀταξίας γενομένης πληγαί τε ἦσαν ἤδη, καὶ οἱ
μετὰ τῶν ξιφιδίων τὰς ῥάβδους καὶ τὰ σημεῖα τοῦ
Βύβλου περιέκλων καὶ τῶν δημάρχων ἔστιν οὓς περὶ
αὐτὸν ὄντας ἔτρωσαν. Βύβλος δ' οὐ καταπλαγεὶς ἀπ- 39
εγύμνου τὴν σφαγὴν καὶ μετὰ βοῆς ἐκάλει τοὺς Καί-
σαρος φίλους ἐπὶ τὸ ἔργον· "εἰ γὰρ οὐ δύναμαι πεῖσαι
τὰ δίκαια ποιεῖν", ἔφη, "Καίσαρα, τό γε ἄγος αὐτῷ καὶ
μύσος οὕτως ἀποθανὼν ἐπιβαλῶ." ἀλλὰ τὸν μὲν ἄκοντα 40
ὑπεξήγαγον οἱ φίλοι ἐς τὸ πλησίον ἱερὸν τοῦ Στησίου
Διός, Κάτων δ' ἐπιπεμφθεὶς ὤσατο μὲν ὡς νέος ἐς
μέσους καὶ δημηγορεῖν ἤρχετο, μετέωρος δ' ὑπὸ τῶν
Καίσαρος ἀρθεὶς ἐξεφέρετο. καὶ λαθὼν κατ' ἄλλας 41
ὁδοὺς αὖθις ἀνέδραμεν ἐς τὸ βῆμα καὶ λέγειν μὲν

---

5 ἀνάξιον errore typographico ed. Bk. 6 ἐπενόουν] *adhortabatur* C; ἐπῄνουν ci. Keil, bene; varia iam temptaverant Mend. et Enthoven, Rhein. Mus. 46 (1891) p. 480 7 sq. ἀλλὰ ἥσσης] ἅμ' ἥσσῃ ci. Enthoven ibid., sed cave hiatum; desidero ἀμελείας μᾶλλον ἢ ἥσσης, *sed alacritatis* C 8 ἐνέβαλλεν bd 10 καὶ οἱ ⟨μὲν⟩ ci. Musgr. 16 τό γε] τότε i 16 sq. ἄγος αὐτῷ καὶ μύσος (μῖσος a)] cf. Ruhnken ad Timaeum p. 12 ed. Lips. 18 Στησίου Gel., κτησίου libri

---

3 sq. οὐδ' ἐξῆν—αὐτήν] cf. Willems, Rev. archéol. N. S. 36 (1878) p. 233 adn. 3, Mommsen, R. Staatsr. I[3] p. 44

9a. C.
ἔτι οὐδενὸς ἀκούοντος ἀπεγίνωσκε, τοῦ δὲ Καίσαρος
ἀγροίκως κατεβόα, μέχρι καὶ τότε μετέωρος ἐξερρίφη
42 καὶ τοὺς νόμους ὁ Καῖσαρ ἐκύρωσε. καὶ ἐπ' αὐτοῖς 12
τόν τε δῆμον ὥρκωσεν ἐς ἀεὶ κυρίους νομιεῖν καὶ
τὴν βουλὴν ἐκέλευεν ὀμνύναι. ἐνισταμένων δὲ πολλῶν
καὶ Κάτωνος, εἰσηγεῖτο μὲν ὁ Καῖσαρ θάνατον τῷ μὴ
ὀμόσαντι, καὶ ὁ δῆμος ἐπεκύρου· ὤμνυον δ' αὐτίκα
δείσαντες οἵ τε ἄλλοι καὶ οἱ δήμαρχοι· οὐ γὰρ ἔτι χρή-
σιμον ἀντιλέγειν ἦν κυρουμένου διὰ τοὺς ἄλλους τοῦ
43 νόμου. Οὐέττιος δ' ἀνὴρ δημότης, ἐς τὸ μέσον ἐσδρα-
μὼν μετὰ ξιφιδίου γυμνοῦ, ἐπιπεμφθῆναι ἔφη πρός
τε Βύβλου καὶ Κικέρωνος καὶ Κάτωνος ἐς ἀναίρεσιν
Καίσαρός τε καὶ Πομπηίου καὶ τὸ ξιφίδιον αὐτῷ
44 Βύβλου ῥαβδοῦχον ἐπιδοῦναι Ποστούμιον. ὑπόπτου
δ' ὄντος ἐφ' ἑκάτερα τοῦ πράγματος ὁ μὲν Καῖσαρ
ἐξετράχυνε τὸ πλῆθος, τὴν δ' ἐπιοῦσαν ἐξετάσειν τὸν
Οὐέττιον ἀνεβάλλοντο. καὶ ὁ Οὐέττιος φυλασσόμενος ἐν
45 τῷ δεσμωτηρίῳ νυκτὸς ἀνῃρέθη. εἰκαζομένου δ' ἐς
ποικίλα τοῦ συμβεβηκότος ὁ Καῖσαρ οὐκ ἀνίει καὶ
τοῦτο δρᾶσαι λέγων τοὺς δεδιότας, ἕως ὁ δῆμος αὐτῷ
συνεχώρησεν ἀμύνειν τοῖς ἐπιβεβουλευμένοις. καὶ Βύ-

1 *ἀκούοντος* om. i, *ἐσακούοντος* ci. Mend., sed cf. ad § 382 5 *ἐπομνύναι* ci. Mend. *πολλῶν* ⟨*τε ἄλλων*⟩ *καὶ* ci. Mend., potuit etiam *καὶ* ⟨*μάλιστα*⟩ *Κάτωνος*. Eidem propter v. 8 tribunorum mentio intercidisse videbatur, nisi illic potius post *καὶ οἱ δήμαρχοι* lacuna statuenda esset. Sed videtur App. nimis breviter narrasse; de tribunis v. Cass. D. 38, 6, 1. 6 10 *οὐέτιος* a, *Vectius* C, *οὐετούτιος* O b d 13 *αὐτῷ* O i, correxi 14 *Ποστούμιον*] *Σεπτίμιον* (cf. Cic. ad Att. 2, 24, 2) maluit Schw. 15 *ἐφ'*] *ἐς* ci. Mend., cf. ad I § 269 16 ⟨*ἐς*⟩ *τὴν δ' ἐπιοῦσαν* ci. Schw., ind. gr. s. v. *ἀναβάλλομαι*, probavit Mend., cf. Herodot. 5, 49 extr.; 6, 86 *β* (ubi etiam inf. fut.); 9, 8 17 *οὐέτιον* i, *Vectium* C, *οὐετούτιον* O, item p. 147, 3 *ἀνεβάλλοντο*, priore *λ* suprascr. a m. 1, V 20 *τοὺς* ⟨*ἀντιστασιώτας*⟩ *δεδ*. ci. Mend., *αὐτούς* (*τούσ*⟨*δε*⟩ Keil) *διδ*. ego

59a.
βλος μὲν ἐκ χειρῶν ἅπαντα μεθεὶς οἷά τις ἰδιώτης
οὐ προῄει τῆς οἰκίας ἐπὶ τὸ λοιπὸν τῆς ἀρχῆς ἅπαν,
13 ὁ δὲ Καῖσαρ οὐδ' αὐτὸς ἔτι ἐξήτει περὶ τοῦ Οὐεττίου, 46
μόνος ἔχων τὸ κράτος ἐπὶ τῇ πολιτείᾳ. νόμους δ' ἐσ-
έφερεν, ἐκθεραπεύων τὸ πλῆθος, ἑτέρους καὶ τὰ Πομ-
πηΐῳ πεπραγμένα ἅπαντα ἐκύρου, καθάπερ ὑπέσχητο
αὐτῷ. οἱ δ' ἱππέες λεγόμενοι, τὴν μὲν ἀξίωσιν τοῦ 47
δήμου καὶ τῆς βουλῆς ὄντες ἐν μέσῳ, δυνατώτατοι δὲ
ἐς ἅπαντα περιουσίας τε οὕνεκα καὶ μισθώσεως τελῶν
καὶ φόρων, οὓς ὑπὸ τῶν ἐθνῶν τελουμένους ἐξεμι-
σθοῦντο, καὶ πλήθους βεβαιοτάτων ἐς ταῦτα θερα-
πόντων, ἐκ πολλοῦ τὴν βουλὴν ᾔτουν ἄφεσίν τινα
μέρους τῶν φόρων αὐτοῖς γενέσθαι. καὶ ἀποδιέτριβεν
ἡ βουλή. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς οὐδὲν τότε τῆς βουλῆς δεό- 48
μενος, ἀλλὰ μόνῳ τῷ δήμῳ χρώμενος τὰ τρίτα τῶν
μισθώσεων αὐτοῖς παρῆκεν. οἳ δέ, ὑπὲρ τὴν σφετέ-
ραν ἀξίωσιν ἀδοκήτου τῆς χάριτος αὐτοῖς γενομένης,
ἐξεθείαζον αὐτόν, καὶ στῖφος ἄλλο καρτερώτερον τοῦ
δήμου τόδε τῷ Καίσαρι προσγεγένητο δι' ἑνὸς πολι-
τεύματος. ὃ δὲ καὶ θέας ἐπεδίδου καὶ κυνηγέσια θη- 49
ρίων ὑπὲρ δύναμιν, δανειζόμενος ἐς ἅπαντα καὶ τὰ
πρότερα πάνθ' ὑπερβάλλων παρασκευῇ καὶ χορηγίᾳ
καὶ δόσεσι λαμπραῖς· ἐφ' οἷς αὐτὸν εἵλοντο Γαλατίας
τῆς τε ἐντὸς Ἄλπεων καὶ ὑπὲρ Ἄλπεις ἐπὶ πενταετὲς
ἄρχειν καὶ ἐς τὴν ἀρχὴν ἔδοσαν τέλη στρατοῦ τέσσαρα.
14 ὃ δὲ καὶ τὴν ἀποδημίαν οἱ χρόνιον ὁρῶν ἐσομέ- 50
νην καὶ τὸν φθόνον ὡς ἐπὶ μεγίστοις δὴ τοῖς δεδο-

4 ἐπὶ τῆς πολιτείας i, sed cf. I § 2 5 ἑτέρους ⟨τε⟩ καὶ ci. Mend., cf. § 42, Lib. c. 69 8 δυνατώτεροι iC 12 ἄφεσιν τινὸς ci. Mend., fort recte 13 αὐτοῖς Oi, corr. Mend. 18 κρατερώτερον Va, corr. in rasura ex καρτερώτερον B 21 ἅπαντας i 26 ὁρῶν ante χρόνιον V

9 a.C.
μένοις μείζονα, Πομπηΐῳ μὲν ἐξεύγνυ τὴν θυγατέρα,
καίπερ ἐνηγγυημένην Καιπίωνι, δεδιώς, μὴ καὶ φίλος ὢν
ἐπιφθονήσειε τῷ μεγέθει τῆς εὐδαιμονίας, τοὺς δὲ θρα-
συτάτους τῶν στασιωτῶν ἐπὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ μέλλοντος
51 ἔτους παρῆγε. καὶ ὕπατον μὲν ἀπέφηνεν Αὖλον Γαβί-
νιον, φίλον ἑαυτοῦ· Λευκίου δὲ Πείσωνος τοῦ σὺν
αὐτῷ μέλλοντος ὑπατεύσειν τὴν θυγατέρα Καλπουρ-
νίαν αὐτὸς ἤγετο, βοῶντος Κάτωνος διαμαστροπεύ-
52 εσθαι γάμοις τὴν ἡγεμονίαν. δημάρχους δὲ ᾑρεῖτο
Οὐατίνιόν τε καὶ Κλώδιον τὸν Καλὸν ἐπίκλην, ὅν τινα
αἰσχρὰν ἐν ἱερουργίᾳ γυναικῶν ποτε λαβόντα ὑπόνοιαν
ἐπὶ [Ἰουλίᾳ] τῇ Καίσαρος αὐτοῦ γυναικὶ ὁ μὲν Καῖσαρ
οὐκ ἔκρινεν, ὑπεραρέσκοντα τῷ δήμῳ, καίπερ ἀποπεμψά-
μενος τὴν γυναῖκα, ἕτεροι δὲ διὰ τὴν ἱερουργίαν ἐς
ἀσέβειαν ἐδίωκον, καὶ συνηγόρευε τοῖς διώκουσι Κικέ-
53 ρων. καὶ κληθεὶς ἐς μαρτυρίαν ὁ Καῖσαρ οὐ κατεῖπεν,
ἀλλὰ τότε καὶ δήμαρχον ἐς ἐπιβουλὴν τοῦ Κικέρωνος
ἀπέφηνε, διαβάλλοντος ἤδη τὴν συμφροσύνην τῶν
τριῶν ἀνδρῶν ἐς μοναρχίαν. οὕτω καὶ λύπης ἐκρά-
τουν ὑπὸ χρείας καὶ τὸν ἐχθρὸν εὐηργέτουν ἐς ἄμυ-
ναν ἑτέρου. δοκεῖ δὲ καὶ ὁ Κλώδιος ἀμείψασθαι πρό-

---

2 *ἐνηγγυημένην* O, *ὄντι* iC, *ἠγγυημένην* scr. Mend., cf. Crönert, Memoria p. X *Καιπίωνι* Schw., *σκηπίωνι* O, *τῷ σκιπίωνι* i, *καίπερ ἔγγυον τῷ Καιπίωνι* correxerat Perizonius (v. ad I § 557) p. 435 5 *παρῆγε* om. i, *προῆγε* coniecerat Musgr. 5 sq. *γαουίνιον* Oi 12 *ἰουλίᾳ* Oi, *Calfurniae* C, del. Gel.; fuit Pompeia 17 *ἀλλὰ καὶ τότε* Oi, post *ἀλλὰ* aut lacunam statuendam esse ci. Mend. aut *ἀλλὰ τότε καὶ* scribendum, quorum hoc recepi 19 sq. *ἐκράτει* et *εὐηργέτει* cum Gel. maluit Schw., iam male ob hiatum 21 *καὶ* om. VC *ἀμείψασθαι*] *ἀρέσασθαι* aut *ἐπαλεῖψαι* ci. Herw. p. 66, praeter rem, v. etiam Schenkl p. 179, qui tamen falso vertit: 'Caesari prius quam Pompeio et Crasso gratiam videtur rettulisse.' Intellege: 'Clodius prior Caesari quam Caesar Clodio'

---

10 Οὐατίνιον] erravit App.; Vatinius a. 695/59 trib. pl. fuit

59 a. C.
τερος τὸν Καίσαρα καὶ συλλαβεῖν ἐς τὴν τῆς Γαλατίας
ἀρχήν.

15 τοσάδε μὲν δὴ Καῖσαρ ὑπατεύων ἔπραξε καὶ τὴν 54
ἀρχὴν ἀποθέμενος ἐπὶ τὴν ἑτέραν εὐθὺς ἐξῄει· Κικέ- 58 a. C.
ρωνα δὲ γράφεται Κλώδιος παρανόμων, ὅτι πρὸ δικα-
στηρίου τοὺς ἀμφὶ Λέντλον καὶ Κέθηγον ἀνέλοι. ὃ 55
δ' ἐς τὸ ἔργον ἐκεῖνο γενναιοτάτῳ λήματι κεχρημένος
ἀσθενέστατος ἐς τὴν δίκην ἐγίγνετο καὶ ταπεινὴν
ἐσθῆτα ἐπικείμενος γέμων τε αὐχμοῦ καὶ ῥύπου προσ-
έπιπτεν οἷς ἐντύχοι κατὰ τοὺς στενωπούς, οὐδὲ τοῖς
ἀγνῶσιν ἐνοχλεῖν αἰδούμενος, ὥστε αὐτῷ τὸ ἔργον διὰ
τὴν ἀπρέπειαν ἀπὸ οἴκτου μεταπίπτειν ἐς γέλωτα. ἐς 56
τοσοῦτο δειλίας περὶ μίαν οἰκείαν δίκην κατέπεσεν, ὃς
τὸν ὅλον βίον ἐν ἀλλοτρίαις ἐξήταστο λαμπρῶς, οἷόν
τι καὶ Δημοσθένη φασὶ τὸν Ἀθηναῖον οὐδ' ὑποστῆναι
τὴν ἑαυτοῦ δίκην, ἀλλὰ πρὸ τοῦ ἀγῶνος φυγεῖν. Κλω- 57
δίου δὲ καὶ τὰς παρακλήσεις αὐτῷ σὺν ὕβρει διακό-
πτοντος ἐν τοῖς στενωποῖς, ἀπέγνω πάνθ' ὁ Κικέρων
καὶ ἔφευγεν ἑκούσιον καὶ ὅδε φυγήν, καὶ φίλων αὐτῷ
πλῆθος συνεξῄει, καὶ ἡ βουλὴ συνίστη τὸν ἄνδρα πό-
λεσί τε καὶ βασιλεῦσι καὶ δυνάσταις. Κλώδιος δ' αὐτῷ 58
τὴν οἰκίαν καὶ τὰς ἐπαύλεις ἐπικατέσκαπτεν ἐπαιρό-
μενός τε ἐπὶ τῷδε ἀντιπαρεβάλλετο ἤδη καὶ Πομπηίῳ,
16 τὸ μέγιστον ἐν τῇ πόλει κράτος ἔχοντι. ὃ δὲ Μίλωνα, 59
τὸν σὺν τῷ Κλωδίῳ τὴν ἀρχὴν παραδεδεγμένον, θρα-

---

18 ἐπέγνω i 19 ἔφυγεν ci. Mend., cf. praef. 22 ἐπικατέσκαψεν a 23 ἀντιπαρεμβάλλετο d, fort. aliud latere ci. Mend. coll. Plut. Cic. c. 33, Pomp. c. 48, Cass. D. 38, 30, sed App. uno hoc verbo illa explicavit 25 τὸν σὺν τῷ Κλ.— παραδεδ. corrupta ratus τὸν ἐπὶ τῷ Κλ. etc. ci. Mend., recte, ni forte App. *error subest; qui cum* Clodio consulatum postu*labat C, falso*

58 a. C. σύτερον ὄντα τοῦ Κλωδίου, ἐς ὑπατείαν ἐπήλπιζε καὶ ἤλειφεν ἐπὶ τὸν Κλώδιον καὶ ψηφίσασθαι τῷ Κικέρωνι κάθοδον ἐκέλευεν, ἐλπίσας τὸν Κικέρωνα ἐλθόντα περὶ μὲν τῆς παρούσης πολιτείας οὐκέτι φθέγξεσθαι μεμνημένον, οἷα ἔπαθε, δίκας δὲ καὶ πράγματα ἐποίσειν τῷ Κλωδίῳ.

60 Κικέρων μὲν δὴ διὰ Πομπήιον ἐκπεσὼν διὰ Πομ-
57 a. C. πήιον κατῄει, ἑκκαιδεκάτῳ μάλιστα μηνὶ τῆς ἐξελάσεως· καὶ αὐτῷ καὶ τὴν οἰκίαν καὶ τὰς ἐπαύλεις ἀνίστη τέλεσι κοινοῖς. λαμπρῶς δ' αὐτὸν περὶ τὰς πύλας ὑποδεχομένων πάντων, φασὶ περὶ τὰς δεξιώσεις τὴν ἡμέραν ὅλην, οἷόν τι καὶ Δημοσθένει συνέβη κατιόντι, ἀναλῶσαι.

61 ὁ δὲ Καῖσαρ ἔν τε Κελτοῖς καὶ Βρεττανοῖς πολλὰ
56 a. C. καὶ λαμπρὰ εἰργασμένος, ὅσα μοι περὶ Κελτῶν λέγοντι εἴρηται, πλούτου γέμων ἐς τὴν ὅμορον τῇ Ἰταλίᾳ Γαλατίαν, τὴν ἀμφὶ τὸν Ἠριδανὸν ποταμόν, ἧκεν, ἐκ συνε-
62 χοῦς πολέμου τὸν στρατὸν ἀναπαύσων ἐπ' ὀλίγον. ὅθεν αὐτῷ περιπέμποντι ἐς Ῥώμην πολλὰ πολλοῖς χρήματα αἵ τε ἐτήσιοι ἀρχαὶ παρὰ μέρος ἀπήντων καὶ οἱ ἄλλως ἐπιφανεῖς ⟨ὅσοι τε⟩ ἐς ἡγεμονίας ἐθνῶν ἢ στρατοπέδων ἐξῄεσαν, ὡς ἑκατὸν μέν ποτε καὶ εἴκοσι ῥάβδους ἀμφ' αὐτὸν γενέσθαι, βουλευτὰς δὲ πλείους διακοσίων, τοὺς μὲν

---

2 ἤλειφεν] εἴληφεν i 3 κατελθόντα ci. Mend., inut., praesertim cum κάθοδον antecedat, cf. etiam ad II § 382 4 φθέγξασθαι Vbd 7 sq. διὰ Πομπηίου κατῄει ci. Schw., item C, iure reprobavit Mend. coll. Herod. 4, 137: διὰ Δαρεῖον ἕκαστος αὐτῶν τυραννεύει 8 sq. ἐξελεύσεως i 9 sq. ⟨ἡ βουλὴ⟩ ante ἀνίστη (melius post οἰκίαν Zerdik p. 65) cum Schw. addidit Mend. coll. Plut. Cic. c. 33, Vell. 2, 45, 3, sed Pompeium intellegere praefero 13 ἀναλῶσθαι ex C ci. Mend., inut. *21 ⟨ὅσοι τε⟩ addidi e* Keilii coniectura, cf. Plut. Caes. c. 21; *varia iam temptaverant* Musgr. et Mend.

56 a.
ἀμειβομένους ὑπὲρ τῶν ἤδη γεγονότων, τοὺς δὲ χρη-
ματιουμένους, τοὺς δ' ἄλλο τι τοιουτότροπον αὑτοῖς
ἐξεργασομένους. πάντα γὰρ ἤδη διὰ τούτου ἐπράσσετο
στρατιᾶς τε πολλῆς οὕνεκα καὶ δυνάμεως χρημάτων
καὶ σπουδῆς ἐς ἅπαντας φιλανθρώπου. ἀφίκοντο δ' 63
αὐτῷ καὶ Πομπήιος καὶ Κράσσος, οἱ κοινωνοὶ τῆς
δυναστείας. καὶ αὐτοῖς βουλευομένοις ἔδοξε Πομπήιον
μὲν καὶ Κράσσον αὖθις ὑπατεῦσαι, Καίσαρι δ' ἐς τὴν
ἡγεμονίαν ὧν εἶχεν ἐθνῶν, ἄλλην ἐπιψηφισθῆναι
πενταετίαν.

ὧδε μὲν ἀπ' ἀλλήλων διεκρίθησαν, Πομπηίῳ δ' ἐς 64
τὴν ὑπατείαν ἀντιπαρήγγελλε Δομίτιος Αἰνόβαρβος·
καὶ τῆς κυρίας ἡμέρας ἄμφω κατῄεσαν ἔτι νυκτὸς ἐς
τὸ πεδίον ἐς τὴν χειροτονίαν. τῶν δ' ἀμφ' αὐτοὺς
ἔριδες ἦσαν καὶ συνεπλέκοντο, μέχρι τις τὸν Δομιτίου
δᾳδοῦχον ἐπάταξε ξίφει. καὶ φυγὴ μετὰ τοῦτο ἦν,
Δομίτιός τε αὐτὸς ἐς τὴν οἰκίαν διεσώζετο μόλις, καὶ
Πομπηίου τὴν ἐσθῆτά τινες ᾑμαγμένην ἔφερον οἴκαδε.
παρὰ τοσοῦτον ἑκάτερος ἦλθε κινδύνου.

18 αἱρεθέντες δ' οὖν ὕπατοι Κράσσος τε καὶ Πομπήιος 65
Καίσαρι μέν, ὥσπερ ὑπέστησαν, τὴν ἑτέραν πενταετίαν 55 a.
προσεψηφίσαντο, τὰ δὲ ἔθνη διακληρούμενοι καὶ στρα-
τιὰν ἐπ' αὐτοῖς, ὁ μὲν Πομπήιος εἵλετο Ἰβηρίαν τε καὶ

---

2 αὐτοῖς B, αὑτοῖς ceteri 5 ἅπαντα i 8 τὴν om. a 12 αἰνόβαρβος A in mg. a m. rec., αἰνοβάρβαρος ab, βάρβαρος Od et A, *Eneobarbus* C; aliis locis ἀηνόβαρβος codices, cf. Eckinger (v. ad I § 181) p. 24 14 δ' om. a 16 μετὰ τοῦτον B 22 προσεψηφίζοντο, σα suprascr. a m. 1, V 22 sq. στρατιὰς cum C maluit Mend.

---

17 sq. καὶ Πομπ.—οἴκαδε] ad aliam rem videntur spectare, cf. Plut. Pomp. c. 52 et 53 et Kornemann, Jahrb. f. cl. Philol. Suppl. 22 (1896) p. 675 21 πενταετίαν] cf. O. Hirschfeld, *Beiträge z. alt. Gesch.* 4 (1904) p. 76 sqq.; cf. § 97. 108

55 a. C. Λιβύην καὶ ἐς τάσδε τοὺς φίλους περιπέμπων αὐτὸς
ὑπέμεινεν ἐν Ῥώμῃ, ὁ δὲ Κράσσος Συρίαν τε καὶ τὰ
Συρίας πλησίον ἐπιθυμίᾳ πολέμου πρὸς Παρθυαίους
66 ὡς εὐχεροῦς δὴ καὶ ἐνδόξου καὶ ἐπικερδοῦς. ἀλλὰ
τῷδε μὲν ἐξιόντι τῆς πόλεως πολλά τε ἄλλα ἀπαίσια
ἐγίγνετο, καὶ οἱ δήμαρχοι προηγόρευον μὴ πολεμεῖν
Παρθυαίοις οὐδὲν ἀδικοῦσιν, οὐ πειθομένῳ δὲ δημο-
σίας ἀρὰς ἐπηρῶντο, ὧν ὁ Κράσσος οὐ φροντίσας
53 a. C. ἀπώλετο ἐν τῇ Παρθυηνῇ σύν τε παιδὶ ὁμωνύμῳ καὶ
αὐτῷ στρατῷ· μύριοι γὰρ οὐδ' ἐντελεῖς ἐκ δέκα μυρι-
67 άδων ἐς Συρίαν διέφυγον. ἀλλὰ τὴν μὲν Κράσσου
συμφορὰν ἡ Παρθικὴ δηλώσει γραφή, Ῥωμαῖοι δὲ λιμῷ
πιεζόμενοι Πομπήιον εἵλοντο τῆς ἀγορᾶς αὐτοκράτορα
εἶναι καί οἱ καθάπερ ἐπὶ τῶν λῃστηρίων εἴκοσιν
ἀπὸ τῆς βουλῆς ὑπηρέτας ἔδωκαν. ὁ δὲ αὐτοὺς ὁμοίως
ἐς τὰ ἔθνη διαθεὶς ἐπέτρεχε καὶ τὴν Ῥώμην αὐτίκα
ἐνέπλησεν ἀγορᾶς δαψιλοῦς, ὅθεν ἔτι μᾶλλον ἐς μέγα
δόξης ἐπῆρτο καὶ δυνάμεως.

68 τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου καὶ ἡ Καίσαρος θυγάτηρ κύ- **19**
54 a. C. ουσα τῷ Πομπηίῳ θνήσκει. καὶ δέος ἅπασιν ἐνέπιπτεν
ἀνῃρημένης τῆς ἐπιγαμίας, ὡς αὐτίκα μεγάλοις στρα-
τοῖς Καίσαρός τε καὶ Πομπηίου διοισομένων ἐς ἀλλή-
λους, ἀσυντάκτου μάλιστα καὶ χαλεπῆς ἐκ πολλοῦ γεγε-

---

6 ἐγίγνετο om. i 9 παρθυήνῃ O, const., παρθυίνῃ i, corr. Bk. ὁμωννύμω (sic) B 12 παρθικὴ V, παρθυακὴ Bbd, παρθιακὴ a, codices variant etiam aliis locis, sed Syr. c. 51 extr. omnes habent παρθικῇ 13 πιεζούμενοι B

---

10 sq. de numeris cf. K. Regling, De belli Parth. Crass. fontibus, diss. Berol. 1899, p. 19. 58 et Gutschmid, Gesch. Irans p. 88 adn. 1 12 sqq. cura annonae ad Pompeium iam a. 697/57 delata est 14 εἴκοσιν] bello piratico fuerunt viginti quinque, *cf. Mithr. c. 94;* 'ille legatos quindecim cum postularet' Cic. ad *Att. 4, 1, 7*

54 a. C.

νημένης τῆς πολιτείας· αἵ τε γὰρ ἀρχαὶ κατὰ στάσιν 69
ἢ δωροδοκίαν σπουδῇ τε ἀδίκῳ καὶ λίθοις ἢ ξίφεσι καθίσταντο, καὶ τὸ δεκάζειν ἢ δωροδοκεῖν ἀναισχύντως τότε μάλιστα ἐπλεόνασεν, ὅ τε δῆμος αὐτὸς ἔμμισθος ἐπὶ τὰς χειροτονίας ᾔει. ὤφθη δέ που καὶ μεσεγγύημα ταλάντων ὀκτακοσίων ὑπὲρ τῆς ἐπωνύμου
γενόμενον ἀρχῆς. οἵ τε ἀνὰ ἔτος ἕκαστον ὕπατοι 70
στρατεύειν μέν που καὶ πολεμεῖν ἀπεγίνωσκον, διακλειόμενοι τῇ δυναστείᾳ τῶνδε τῶν τριῶν ἀνδρῶν· ὅσοι δ' ἦσαν αὐτῶν ἀτοπώτεροι, κέρδος ἀντὶ τῶν στρατειῶν ἐτίθεντο τὰ κοινὰ τῆς πόλεως καὶ τὰς τῶν
ἰδίων διαδόχων χειροτονίας. οἱ δ' ἀγαθοὶ διὰ ταῦτα 71
καὶ πάμπαν ἐξέλιπον τὸ ἄρχειν, ὥστε ποτὲ καὶ μῆνας *53 a. C.*
ὀκτὼ τὴν πόλιν ἄναρχον ἐκ τῆς τοιᾶσδε ἀσυνταξίας γενέσθαι, Πομπηίου πάνθ' ὑπερορῶντος ἐπίτηδες, ἵνα
20 ἐν χρείᾳ γένοιντο δικτάτορος. καὶ πολλοὶ τοῦτο ἐς 72
ἀλλήλους διελάλουν, ὅτι μόνον ἂν γένοιτο φάρμακον ἐπὶ τοῖς παροῦσι κακοῖς ἡ μόναρχος ἐξουσία, χρῆναι δ' ἑλέσθαι δυνατὸν ὁμοῦ καὶ ἤπιον, ἐνσημαινόμενοι τὸν Πομπήιον, στρατιᾶς τε ἄρχοντα ἱκανῆς καὶ φιλόδημον εἶναι δοκοῦντα καὶ τὴν βουλὴν ἄγοντα διὰ τιμῆς καὶ τὸν βίον ἐγκρατῆ καὶ σώφρονα περί τε τὰς ἐντεύξεις εὐπρόσιτον ἢ ὄντα ἢ νομιζόμενον εἶναι.
ὃ δὲ τὴν προσδοκίαν τήνδε λόγῳ μὲν ἐδυσχέραινεν, 73
ἔργῳ δ' ἐς αὐτὴν πάντα ἔπραττεν ἀφανῶς καὶ τὴν ἀσυνταξίαν τῆς πολιτείας καὶ ἀναρχίαν ἐπὶ τῇ ἀσυν-

---

4 ἐπλεόναζεν maluit Mend., cf. praef. 8 που] ποι ci. Mend. 10 ἀτοπώτεροι] susp. Nauck, ἀπονώτεροι ci. Herw. p. 66, parum apte, ἀνοσιώτεροι ego, ἀπορώτεροι, quod iam Mend. suspicatus erat, Keil τῶν om. i 11 στρατιωτῶν b 13 ἐξέλειπον maluit Mend. cum H. Steph.

---

5 sqq. cf. Lange, R. Altert. III[2] p. 345

52 a. C.

74 ταξίᾳ ἑκὼν ὑπερεώρα. Μίλωνός τε τὰ ἐς Κλώδιον ὑπηρετήσαντος αὐτῷ καὶ ἀρεσκομένου τῷ δήμῳ διὰ τὴν Κικέρωνος κάθοδον, ὑπατείαν ὡς ἐν καιρῷ παρὰ τήνδε τὴν ἀναρχίαν μετιόντος ἀποδιέτριβε τὰς χειροτονίας, μέχρι βαρυθυμῶν ὁ Μίλων, ὡς καὶ περὶ αὐτὸν ἀπίστου γιγνομένου τοῦ Πομπηίου, ἐς τὴν πατρίδα Λανούβιον ἐξῄει, ἣν Διομήδη φασὶν ἀλώμενον ἐξ Ἰλίου πρώτην ἐν τῇ Ἰταλίᾳ πόλιν οἰκίσαι, καὶ εἰσὶν ἀπὸ Ῥώμης ἐς αὐτὴν στάδιοι πεντήκοντα καὶ ἑκατόν.

75 Κλωδίου δ' ἐξ ἰδίων χωρίων ἐπανιόντος ἐπὶ ἵππου 2
καὶ περὶ Βοΐλλας ἀπαντήσαντος αὐτῷ, οἳ μὲν κατὰ τὴν ἔχθραν ὑπείδοντο μόνον ἀλλήλους καὶ παρώδευσαν, θεράπων δὲ τοῦ Μίλωνος ἐπιδραμὼν τῷ Κλωδίῳ, εἴτε κεκελευσμένος εἴθ' ὡς ἐχθρὸν δεσπότου κτείνων,
76 ἐπάταξεν ἐς τὸ μετάφρενον ξιφιδίῳ. καὶ τὸν μὲν αἵματι ῥεόμενον ἐς τὸ πλησίον πανδοκεῖον ὁ ἱπποκόμος ἐσέφερεν, ὁ δὲ Μίλων μετὰ τῶν θεραπόντων ἐπιστὰς ἔτι ἔμπνουν ἢ καὶ νεκρὸν ἐπανεῖλεν, ὑποκρινόμενος μὲν οὐ βουλεῦσαι τὸν φόνον οὐδὲ προστάξαι· ὡς δὲ κινδυνεύσων ἐξ ἅπαντος, ἠξίου τὸ ἔργον οὐκ ἀτελὲς
77 καταλιπεῖν. περιαγγελθέντος δ' ἐς Ῥώμην τοῦ πάθους ὁ μὲν δῆμος ἐκπλαγεὶς ἐν ἀγορᾷ διενυκτέρευε, καὶ τὸ σῶμά τινες τοῦ Κλωδίου μεθ' ἡμέραν προύθεσαν ἐπὶ

---

4 ἀναρχίαν] ἀρχὴν i τὰς] τῆς i 5 αὐτὸν Oi, corr. H. Steph. 6 γινομένου b, γενομένου a, quod rec. Mend. 7 Λανούβιον Schw., λαβουίνιον Oi, *Lauinium* C ἀλώμενον V, ἀλόμενον i 8 οἰκῆσαι i 11 βοίλας V, *Bouilas* C, cf. C. I. L. XIV p. 230 adn. 1 14 εἴτε] εἴθ' ὡς i κτενῶν maluerunt Schw. et Mend., cf. praef. 16 ῥαινόμενον i 18 ὑποκρινάμενος V, quod retineri voluit Berg, diss. p. 15 adn. 1 20 οὐκ om. i C

---

5 sq. 'ad flaminem prodendum' Cic. pro Mil. § 27 (cf. § 46)

52 a. C.

τῶν ἐμβόλων· ἁρπάσαντες δ' αὐτὸ τῶν τε δημάρχων
ἔνιοι καὶ οἱ φίλοι τοῦ Κλωδίου καὶ πλῆθος ἄλλο σὺν
ἐκείνοις, ἐς τὸ βουλευτήριον ἐκόμισαν, εἴτε ἐπὶ τιμῇ,
βουλευτικοῦ γένους ὄντα, εἴτε ἐς ὄνειδος τῆς βουλῆς
τοιάδε περιορώσης. καὶ τῶν παρόντων οἱ προπετέ- 78
στεροι τὰ βάθρα καὶ τοὺς θρόνους τῶν βουλευτῶν
συμφορήσαντες ἧψαν αὐτῷ πυράν, ὑφ' ἧς τό τε βου-
λευτήριον καὶ πολλαὶ τῶν πλησίον οἰκίαι τῷ Κλωδίῳ
συγκατεφλέγησαν.

22 Μίλωνι δὲ θράσος τοσόνδε περιῆν, ὡς οὐ δεδιέναι 79
περὶ τῷ φόνῳ μᾶλλον ἢ ἀγανακτεῖν ἐπὶ τῇ Κλωδίου
περὶ τὴν ταφὴν τιμῇ. θεραπόντων οὖν καὶ ἀνδρῶν
ἀγροίκων πλῆθος ἀθροίσας καὶ ἐς τὸν δῆμον περι-
πέμψας χρήματα τῶν τε δημάρχων Μᾶρκον Καίλιον
πριάμενος ἐς τὴν πόλιν κατήει θρασύτατα. καὶ αὐτὸν 80
ὁ Καίλιος εὐθὺς ἐσιόντα εἷλκεν ἐς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ
τοὺς παρ' αὐτοῦ δεδωροδοκηκότας ὥσπερ ἐπ' ἐκκλη-
σίαν, ὑποκρινόμενος μὲν ἀγανακτεῖν καὶ οὐ διδόναι
τῆς δίκης ἀναβολήν, ἐλπίζων δέ, εἰ αὐτὸν οἱ παρόντες
μεθεῖεν, ἐκλύσειν τὴν δίκην τὴν ἀληθεστέραν. καὶ Μί- 81
λων μὲν οὐ βουλεῦσαι τὸ ἔργον εἰπών (οὐ γὰρ ἂν
μετὰ σκευῆς καὶ γυναικὸς ἐπὶ ταῦτα ὁρμῆσαι), τὸν λοι-
πὸν λόγον κατὰ τοῦ Κλωδίου διετίθετο ὡς θρασυ-
τάτου δὴ καὶ φίλου θρασυτάτων, οἳ καὶ τὸ βουλευ-
τήριον ἐπικατέπρησαν αὐτῷ· ἔτι δ' αὐτοῦ λέγοντος οἵ 82
τε λοιποὶ δήμαρχοι καὶ τοῦ δήμου τὸ ἀδιάφθορον ὁπλι-

---

7 *συμφρονήσαντες* B *αὐτῷ*] *αὐτοῦ* ci. Mend., sed cf. § 468. 616 14 *Καίλιον* Schw., *κεκίλιον* libri, item v. 16 et p. 156, 1 17 *ἐπ'* om. b 22 *ἐπὶ ταῦτα*] *ἐπὶ τὰ τοιαῦτα* ci. Mend., sed intellege: 'ad eam caedem' 23 λόγον] χρόνον i 24 *φίλων libri, corr.* Schw. (in edit. errore typogr. φίλον)

52 a. C. σάμενοι ἐνέβαλον ἐς τὴν ἀγοράν. Καίλιος μὲν δὴ καὶ
Μίλων δούλων ἐσθῆτας ὑποδύντες ἀπέδρασαν, πολὺς
δὲ τῶν ἄλλων ἐγίγνετο φόνος, οὐ τοὺς Μίλωνος ἔτι
φίλους ἐρευνώντων, ἀλλὰ τὸν ἐντυγχάνοντα ἀναιρούν-
των, ἀστὸν ὁμοῦ καὶ ξένον καὶ μάλιστα ὅσοι ταῖς
83 ἐσθῆσιν ἢ σφραγῖσιν ἀπὸ χρυσοῦ διέφερον. ὡς γὰρ
ἐν ἀσυντάκτῳ πολιτείᾳ σὺν ὀργῇ καὶ προφάσει τοῦδε
τοῦ θορύβου προσπεσόντος θεράποντές τε ὄντες οἱ
πλείους καὶ ὡπλισμένοι κατὰ ἀνόπλων ἐς ἁρπαγὰς ἐτρά-
ποντο· ἔργον τε οὐδὲν αὐτοῖς ἀπῆν, ἀλλὰ καὶ ἐπ᾽
οἰκίας ἐφέροντο καὶ περιιόντες ἠρεύνων ἔργῳ μὲν τὰ
εὔληπτα σφίσιν ἅπαντα, λόγῳ δὲ τοὺς φίλους τοῦ
Μίλωνος· πρόφασίς τε ἦν αὐτοῖς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας
καὶ πυρὸς καὶ λίθων καὶ παντὸς ἔργου Μίλων.
84 ἡ βουλὴ δὲ συνῄει μετὰ δέους καὶ ἐς τὸν Πομπήιον 2
ἀφεώρων ὡς αὐτίκα σφῶν ἐσόμενον δικτάτορα· χρῄ-
ζειν γὰρ αὐτοῖς ἐφαίνετο τὰ παρόντα τοιᾶσδε θεραπείας.
Κάτωνος δ᾽ αὐτοὺς μεταδιδάξαντος ὕπατον εἵλοντο χω-
ρὶς συνάρχου, ὡς ἂν ἔχοι τὴν μὲν ἐξουσίαν δικτάτο-
85 ρος, ἄρχων μόνος, τὴν δ᾽ εὔθυναν ὑπάτου. καὶ πρῶτος
ὑπάτων ὅδε ἔθνη τε δύο μέγιστα καὶ στρατιὰν ἔχων
καὶ χρήματα καὶ τὴν τῆς πόλεως μοναρχίαν διὰ τὸ
μόνος ὕπατος εἶναι Κάτωνα μὲν ἐψηφίσατο, ἵνα μὴ

---

1 ἐνέβαλλον i ⟨καὶ⟩ Καίλιος ci. Schw. μὲν δὴ] δὲ V 4 ἐντυχόντα i 8 προσπεσόντες ci. Schw. 18 ὕπατον ⟨αὐτὸν⟩ ci. Mend., sed cf. ad I § 223 20 εὐθύνην V 20 sqq. sine causa haesit Mend. 23 in mg. V a m. 1: λείπει, quia scriba ἡ βουλὴ videtur desideravisse apud ἐψηφίσατο εἶναι. κάτων μὲν i

---

23—p. 157, 7 errat Appianus; nam Cato a. 696/58 Cyprum *missus a. 698/56* iam redierat

52 a. C.

παρὼν ἐνοχλοίη, Κύπρον ἀφελέσθαι Πτολεμαίου βασι-
λέως, νενομοθετημένον ἤδη τοῦτο ὑπὸ Κλωδίου, ὅτι
οἷ ποτε ἁλόντι ὑπὸ λῃστῶν ὁ Πτολεμαῖος ἐς λύτρα
ὑπὸ σμικρολογίας δύο τάλαντα ἐπεπόμφει. Κάτων μὲν 86
δὴ καθίστατο Κύπρον Πτολεμαίου τὰ χρήματα ῥίψαν-
τος ἐς τὴν θάλασσαν καὶ ἑαυτὸν ἐξαγαγόντος, ἐπεὶ
τῶν ἐψηφισμένων ἐπύθετο· ὁ δὲ Πομπήιος δίκας πρου- 87
τίθει τῶν τε ἄλλων ἁμαρτημάτων καὶ μάλιστα δωρο-
δοκίας καὶ δεκασμοῦ (ἐδόκει γὰρ ἐντεῦθεν αὐτῷ νοσεῖν
τὰ κοινὰ ἀρξάμενα ἐν τούτῳ καὶ τὴν ἴασιν ἕξειν τα-
χεῖαν), νόμῳ τε ὥριζεν ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ τὸ πρῶτον
ὑπατείας ἐς τὸ παρὸν εὐθύνειν τὸν ἐθέλοντα. καὶ ἦν
ὁ χρόνος ὀλίγῳ μείων ἐτῶν εἴκοσιν, ἐν ᾧ καὶ ὁ Καῖσαρ
γεγένητο ὕπατος. τῶν οὖν φίλων τοῦ Καίσαρος ὑπο- 88
νοούντων ἐς ὕβριν ἢ ἐς ἐπήρειαν αὐτὸν τοῦ Καίσαρος
ὧδε πολὺ τοῦ χρόνου προλαβεῖν καὶ παραινούντων
τὸ παρὸν διορθοῦσθαι μᾶλλον ἢ τὸ παρελθὸν ἐνοχλεῖν
ἐπ' ἀνδράσι τοσοῖσδε ἀξιολόγοις, ἐπονομαζόντων δὲ
τοῖς ἄλλοις καὶ τὸν Καίσαρα, ὁ Πομπήιος ἀμφὶ μὲν
τοῦ Καίσαρος ἠγανάκτει, ὡς ἀμείνονος ὄντος ὑποψίας,
ἐπεὶ καὶ τὴν ἑαυτοῦ δευτέραν ὑπατείαν τῷ χρόνῳ περι-
λαμβάνεσθαι, πολὺ δὲ ἀναλαβεῖν ἔλεγεν ἐς ἀκριβῆ
διόρθωσιν ἐπιτετριμμένης ἐκ πολλοῦ τῆς πολιτείας.
24 τοιαῦτα δ' εἰπὼν ἐκύρου τὸν νόμον, καὶ πλῆθος ἦν 89
αὐτίκα δικῶν ποικίλων. ἵνα τε μὴ δείσειαν οἱ δικα-
σταί, αὐτὸς αὐτοὺς ἐπώπτευε στρατιὰν περιστησάμενος.
καὶ πρῶτοι μὲν ἀπόντες ἑάλωσαν Μίλων τε ἐπὶ τῷ 90

---

4 μικρολογίας i 10 ἐν ⟨τε⟩ τούτῳ ci. Musgr., sed ἐντεῦθεν— νοσεῖν pendet ab ἀρξάμενα 20 ἀμειμόμενος a, ἀμείμονος d 24 τοιαῦτ' εἰπὼν maluit Mend., sed cf. ad I § 37 27 τῷ om. Bi

---

13 εἴκοσιν] cf. I § 561

52 a. C.
Κλωδίου φόνῳ καὶ Γαβίνιος παρανομίας ὁμοῦ καὶ ἀσε-
βείας, ὅτι χωρὶς ψηφίσματος ἐς Αἴγυπτον μετὰ στρα-
τιᾶς ἐσέβαλεν ἀπαγορευόντων τῶν Σιβυλλείων, Ὑψαῖος
δὲ καὶ Μέμμιος καὶ Σέξστος καὶ ἕτεροι πλείονες ἐπὶ
91 δωροδοκίαις ἢ πλήθους δεκασμῷ. Σκαῦρον δὲ τοῦ
πλήθους παραιτουμένου ἐκήρυξεν ὁ Πομπήιος ὑπακοῦ-
σαι τῇ δίκῃ· καὶ πάλιν τοῦ δήμου τοὺς κατηγόρους
ἐνοχλοῦντος, σφαγή τις ἐκ τῶν Πομπηίου στρατιωτῶν
ἐπιδραμόντων ἐγένετο, καὶ ὁ μὲν δῆμος κατεσιώπησεν,
92 ὁ δὲ Σκαῦρος ἑάλω. καὶ [ὑπὸ] πάντων φυγὴ κατέγνωστο,
Γαβινίου δὲ καὶ δήμευσις ἦν ἐπὶ τῇ φυγῇ. καὶ τάδε
ἡ βουλὴ λαμπρῶς ἐπαινοῦσα δύο τε ἄλλα τέλη καὶ
χρόνον ἐς τὴν ἀρχὴν τῶν ἐθνῶν ἕτερον τῷ Πομπηίῳ
93 προσεψηφίσαντο. Μέμμιος δὲ ἁλοὺς ἐπὶ δεκασμῷ, τοῦ
νόμου τοῦ Πομπηίου διδόντος αὐτῷ φήναντι ἕτερον
ἀφεῖσθαι τῆς καταδίκης, τὸν πενθερὸν τοῦ Πομπηίου
Λεύκιον Σκιπίωνα προεκαλέσατο ἐς ὁμοίαν δεκασμοῦ
94 δίκην. καὶ ἐπὶ τῷδε τοῦ Πομπηίου τὴν τῶν κρινο-
μένων ἐσθῆτα μεταλαβόντος πολλοὶ καὶ τῶν δικαστῶν
μετελάμβανον. ὀλοφυράμενος οὖν ὁ Μέμμιος τὴν πολι-
95 τείαν διέλυσε τὴν δίκην. καὶ ὁ Πομπήιος ὡς ἤδη **2**
τὰ χρῄζοντα τῆς μοναρχίας διωρθωμένος τὸν Σκιπίωνα
σύναρχον ἐς τὸ λοιπὸν τοῦ ἔτους ἐποιεῖτο. καὶ μετὰ
τοῦθ' ἑτέρων ἐς τὴν ἀρχὴν καθισταμένων οὐδὲν ἧττον

10 ὑπὸ del. Musgr. πάντων ⟨μὲν⟩ maluit Mend., cf. ad I § 202 11 ἦν del. Nauck, cf. ad I § 547 15 αὐτῷ Oi, τῷ ci. Mend. coll. Cass. D. 40, 52, 3; *ut qui alium accusasset* C, sed App. unum Memmium respicit 17 Λεύκιον] immo Κόιντον, cf. tit. honor. ap. Dittenberger, Syll. inscr. graec.[2] n. 344, sed infra redit error προσεκαλέσατο ci. Bk. 22 τῆς deleri voluit Mend. 24 τοῦθ'] ταῦθ' maluit Mend., cf. I § 240, *post quem* C

1 de Gabinio cf. Syr. c. 51 et Willems II p. 315

ἐφεώρα καὶ ἐδυνάστευε, καὶ πάντ' ἦν ἐν Ῥώμῃ τότε 52 a. C.
Πομπήιος· ἡ γὰρ εὔνοια τῆς βουλῆς μάλιστα ἐς αὐτὸν
ἐποίει, ζήλῳ τε τοῦ Καίσαρος ἐς οὐδὲν αὐτῇ παρὰ τὴν
ἰδίαν ὑπατείαν κεχρημένου καὶ ὅτι νοσοῦσαν ὁ Πομ-
πήιος τὴν πολιτείαν ὀξέως ἀναλάβοι καὶ οὐδενὶ σφῶν
παρὰ τὴν ἀρχὴν φορτικὸς ἢ ἐπαχθὴς γένοιτο.

τῶν δὲ φυγάδων ἐς τὸν Καίσαρα ἰόντων ἀθρόων 96
καὶ παραινούντων φυλάσσεσθαι τὸν Πομπήιον ὡς τὸν
νόμον τοῦ δεκασμοῦ μάλιστα θέμενον ἐπ' ἐκείνῳ,
τούσδε μὲν ὁ Καῖσαρ παρηγόρει καὶ τὸν Πομπήιον
εὐφήμει, τοὺς δὲ δημάρχους ἔπεισεν εἰσηγήσασθαι νό-
μον ἐξεῖναι Καίσαρι δευτέραν ὑπατείαν ἀπόντι μετ-
ιέναι. καὶ τοῦθ' ὑπατεύοντος ἔτι τοῦ Πομπηίου καὶ
οὐδὲν ἀντειπόντος ἐκεκύρωτο. ὁ δὲ Καῖσαρ ἀντι- 97
πράξειν τὴν βουλὴν ὑπονοῶν ἐδεδοίκει μὲν ὑπὸ τοῖς 51 a. C.
ἐχθροῖς ἰδιώτης γενέσθαι, ἐτέχναζε δὲ ἐπὶ δυνάμεως
εἶναι, μέχρι ὕπατος ἀποδειχθείη, καὶ τὴν βουλὴν ᾔτει
χρόνον ἄλλον ὀλίγον ἐς τὴν παροῦσάν οἱ τῆς Γαλα-
τίας ἡγεμονίαν ἢ ἐς μέρος αὐτῆς ἐπιλαβεῖν. διακωλύ-
σαντος δὲ Μαρκέλλου, ὃς ἐπὶ τῷ Πομπηίῳ ὕπατος ἦν,
φασὶ τὸν Καίσαρα τῷ μηνύοντι ἀποκρίνασθαι, κόπτοντα
26 *τὴν λαβὴν τοῦ ξίφους· "ἥδε μοι δώσει". πόλιν δὲ* 98
Νεόκωμον ὁ Καῖσαρ ἐς Λατίου δίκαιον ἐπὶ τῶν Ἄλ-
πεων ᾠκίκει, ὧν ὅσοι κατ' ἔτος ἦρχον, ἐγίγνοντο Ῥω-

---

15 ⟨οἱ⟩ τὴν ci. Mend., sed cf. ad I § 223 ὑπὸ] ἐπὶ ci. Naber, Mnemos. 4 (1876) p. 346, sed cf. § 110 16 ἰδιώτης] ἰδιωτεύσας ci. Mend., cf. ad I § 467. Subaudierim h. l. ὢν vel γενόμενος, cf. ad I § 296 22 ⟨ἀλλ'⟩ ἥδε ci. Mend., copiosius C: *at hic mihi dabit, si uos abnueritis,* item ἀλλὰ apud Plut. Caes. c. 29, Pomp. c. 58

---

16 sqq. cf. Hirschfeld (v. ad § 65) 22 sqq. de re cf. Mommsen *C. I. L. V, 2 p. 565* et R. Staatsr. III, 1 p. 640 adn. 2

51 a.C. *μαίων πολῖται· τόδε γὰρ ἰσχύει τὸ Λάτιον. τῶν οὖν*
Νεοκώμων τινά, ἄρχοντά τε αὐτοῖς γενόμενον καὶ
παρὰ τοῦτο Ῥωμαῖον εἶναι νομιζόμενον, ὁ Μάρκελλος
ἐφ' ὕβρει τοῦ Καίσαρος ἔξηνε ῥάβδοις ἐφ' ὁτῳδή, οὐ
πασχόντων τοῦτο Ῥωμαίων· καὶ τὸν νοῦν ὑπὸ ὀργῆς
ἀνεκάλυπτε, τὰς πληγὰς εἶναι ξενίας σύμβολον, καὶ
99 *φέρειν αὐτὰς ἐκέλευε καὶ δεικνύναι τῷ Καίσαρι. οὕτω*
μὲν ὑβριστικῶς ὁ Μάρκελλος, εἰσηγεῖτο δὲ ἤδη καὶ δια-
δόχους αὐτῷ πέμπειν ἐπὶ τὰ ἔθνη, προαφαιρῶν τοῦ
χρόνου· ἀλλὰ διεκώλυσεν ὁ Πομπήιος εὐπρεπείᾳ τε
λόγου καὶ εὐνοίας ὑποκρίσει, μὴ δεῖν ἄνδρα λαμπρὸν
καὶ ἐς πολλὰ χρήσιμον τῇ πατρίδι γενόμενον ὑβρίζειν
βραχεῖ διαστήματι χρόνου, καὶ δῆλον ἐποίησεν, ὅτι
χρὴ μετὰ τὸν χρόνον παραλύειν τῆς ἀρχῆς αὐτίκα τὸν
100 *Καίσαρα. καὶ ἐπὶ τῷδε οἱ μάλιστα ἐχθροὶ τοῦ Καίσα-*
50 a.C. *ρος ἐς τοὐπιὸν ᾑρέθησαν ὕπατοι, Αἰμίλιός τε Παῦλος*
καὶ Κλαύδιος Μάρκελλος, ἀνεψιὸς τοῦ προτέρου Μαρ-
κέλλου, δήμαρχός τε Κουρίων, ἐχθρὸς ὢν καὶ ὅδε τῷ
Καίσαρι καρτερὸς καὶ ἐς τὸν δῆμον εὐχαριτώτατος καὶ
101 *εἰπεῖν ἱκανώτατος. τούτων ὁ Καῖσαρ Κλαύδιον μὲν*
οὐκ ἴσχυσεν ὑπαγαγέσθαι χρήμασι, Παῦλον δὲ χιλίων
καὶ πεντακοσίων ταλάντων ἐπρίατο μηδὲν αὐτῷ μήτε
συμπράττειν μήτε ἐνοχλεῖν, Κουρίωνα δὲ καὶ συμ-
πράττειν ἔτι πλειόνων, εἰδὼς ἐνοχλούμενον ὑπὸ χρεῶν
102 *πολλῶν. Παῦλος μὲν δὴ τὴν Παύλου λεγομένην βασι-*
λικὴν ἀπὸ τῶνδε τῶν χρημάτων ἀνέθηκε Ῥωμαίοις,

---

2 *Νεοκωμῖται* Plut. Caes. c. 29, Strab. 5, 1, 6 13 ⟨*ἐπὶ*⟩ *βραχεῖ* ci. Mend., contra Kratt p. 14, cf. I § 386 et ad I § 86 17 *Κλαύδιος* Schw., *καλίδιος* libri, const. 22 *αὑτῷ* ci. Mend., *αὐτῷ* Oi 26 *ἀνέθηκε*] *ἀνέστησε* ci. Mend., quia Paulus ipse *non* dedicavit, cf Drumann I² p. 7, at Plut. Caes. c. 29 basilicam *dicit ὀνομαστὸν ἀνάθημα* Aemilii Pauli

50 a. C.

27 οἰκοδόμημα περικαλλές· ὁ δὲ Κουρίων, ἵνα μὴ ἄφνω
μετατιθέμενος γίγνοιτο κατάφωρος, εἰσηγεῖτο βαρυτά-
τας ὁδῶν πολλῶν ἐπισκευάς τε καὶ κατασκευὰς καὶ
αὐτὸν ἐπιστάτην αὐτῶν ἐπὶ πενταετὲς εἶναι, εἰδὼς
μὲν οὐδὲν τούτων ἐσόμενον, ἐλπίζων δὲ τοὺς Πομ-
πηίου φίλους ἀντιλέξειν καὶ αὐτὸς ἐς τὸν Πομπήιον
ἕξειν τι τοῦτο πρόσκρουμα. καὶ γενομένων τῶνδε, ὡς 103
προσεδόκησεν, ὃ μὲν εἶχε τὴν πρόφασιν τῆς διαφορᾶς,
Κλαύδιος δ' εἰσηγεῖτο πέμπειν Καίσαρι διαδόχους ἐπὶ
τὰ ἔθνη· καὶ γὰρ ἔληγεν ὁ χρόνος. καὶ Παῦλος ἐσιώπα.
Κουρίων δὲ νομιζόμενος ἀμφοτέροις διαφέρεσθαι, 104
ἐπῄνει τὴν τοῦ Κλαυδίου γνώμην, ὡς δὲ ἐνδέον αὐτῇ
προσετίθει τὸ καὶ Πομπήιον ὁμοίως Καίσαρι ἀπο-
θέσθαι τὰ ἔθνη καὶ τὸν στρατόν· ὧδε γὰρ ἔσεσθαι τῇ
πόλει καθαρὰν καὶ πανταχόθεν ἀδεῆ τὴν πολιτείαν.
ἐνισταμένων δὲ πολλῶν ὡς οὐκ ἴσον ⟨διὰ⟩ τὸ μήπω 105
τὸν χρόνον ἐξήκειν τῷ Πομπηίῳ, σαφέστερον ὁ Κου-
ρίων ἤδη καὶ τραχύτερον ἀπεγύμνου μὴ χρῆναι μηδὲ
Καίσαρι πέμπειν διαδόχους, εἰ μὴ καὶ Πομπηίῳ δοῖεν·
ὄντων γὰρ αὐτῶν ἐς ἀλλήλους ὑπόπτων οὔπω τῇ
πόλει τὴν εἰρήνην ἔσεσθαι βεβαίαν, εἰ μὴ πάντες ἰδιω-
τεύσειαν. ἔλεγε δὲ ταῦτ' εἰδὼς οὐ μεθήσοντα τὴν
ἀρχὴν τὸν Πομπήιον καὶ τὸν δῆμον ὁρῶν ἤδη τι

---

1 περικαλλὲς, altera λ suprascr., B 4 αὐτὸν] αὐτὸν Oi 5 αὐτὸν ante οὐδὲν add. i τούτων οὐδὲν cum V scr. Mend. 13 τὸ om. a 16 ⟨διὰ⟩ add. Mend., τῷ μήπω coniecerat Schw. 18 ἀπεγύμνου ⟨τὴν γνώμην⟩ ci. Mend., quo non opus est, cf. e. g. Iber. c. 81 extr. διέδωκεν, ὅτι 20 οὔπω] Mend. confert Herodot. 1, 32: ἐκεῖνο δὲ—οὔκω σε ἐγὼ λέγω, πρὶν—πύθωμαι. Intellege: Caesari soli imperio abrogato nondum pacem reipublicae fore tutam 21 πάντες] *ambo* vertit C, at cf. Caes. b. c. 1, 9, 3, Cass. D. *40, 62, 3*, Suet. Div. Iul. 29 23 τὸν ante *Πομπ. om. i* *τι om. V*

50 a. C.

προσκοπτόμενον αὐτῷ διὰ τὰς τοῦ δεκασμοῦ δίκας.
106 *εὐπρεποῦς δὲ τῆς γνώμης οὔσης ὁ δῆμος ἐπῄνει τὸν Κουρίωνα ὡς μόνον ἀξίως τῆς πόλεως τὴν πρὸς ἀμφοτέρους αἱρόμενον ἔχθραν καί ποτε καὶ παρέπεμψαν αὐτὸν ἀνθοβολοῦντες ὥσπερ ἀθλητὴν μεγάλου καὶ δυσχεροῦς ἀγῶνος· οὐδὲν γὰρ ἐδόκει τότε εἶναι φοβε-*
107 *ρώτερον τῆς Πομπηίου διαφορᾶς. ὁ δὲ Πομπήιος* 2
νοσηλευόμενος περὶ τὴν Ἰταλίαν ἐπέστελλε τῇ βουλῇ σὺν τέχνῃ, τά τε ἔργα τοῦ Καίσαρος ἐπαινῶν καὶ τὰ ἴδια ἐξ ἀρχῆς καταλέγων ὅτι τε τῆς τρίτης ὑπατείας καὶ ἐθνῶν τῶν ἐπ' αὐτῇ καὶ στρατοῦ δοθέντος οὐ μετιών, ἀλλ' ἐς θεραπείαν τῆς πόλεως ἐπικληθεὶς ἀξιωθείη· ἃ δὲ ἄκων ἔφη λαβεῖν, "ἑκὼν ἀποθήσομαι τοῖς ἀπολαβεῖν θέλουσιν, οὐκ ἀναμένων τοὺς χρόνους τοὺς
108 *ὡρισμένους". ἡ μὲν δὴ τέχνη τῶν γεγραμμένων εἶχεν εὐπρέπειάν τε τῷ Πομπηίῳ καὶ ἐρέθισμα κατὰ τοῦ Καίσαρος, οὐκ ἀποδιδόντος τὴν ἀρχὴν οὐδ' ἐν τῷ νενομισμένῳ χρόνῳ· ἀφικόμενος δ' ἄλλα τε τούτοις ὅμοια ἔλεγε καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τότε ὑπισχνεῖτο ἀπο-*
109 *θήσεσθαι. ὡς δὲ δὴ φίλος καὶ κηδεστὴς γενόμενος Καίσαρι, κἀκεῖνον ἔλεγε μάλα χαίροντα ἀποθήσεσθαι· χρόνιόν τε γὰρ αὐτῷ τὴν στρατείαν καὶ ἐπίπονον κατὰ ἐθνῶν μαχιμωτάτων γεγονέναι καὶ πολλὰ τῇ πατρίδι προσλαβόντα ἐπὶ τιμὰς καὶ θυσίας ἥξειν καὶ ἀναπαύσεις. ἔλεγε δὲ ταῦθ' ὡς Καίσαρι μὲν αὐτίκα δοθησο-*

8 desidero *περὶ τὴν Καμπανίαν*, cf. Plut. Pomp. c. 57, Cic. Tusc. 1 § 86, Vell. 2, 48, 2   13 *καὶ* ante *ἄκων* add. V   *ἔλαβον* ci. Cob. p. 232, inut.   14 *ἐθέλουσιν* cum V scr. Mend.   16 *τε* om. V   17 ⟨*ὡς*⟩ *οὐκ* ci. Mend., sed cf. e. g. § 112 extr.   18 *τε* om. V   22 *στρατείαν*] *στρατηγίαν* ci. Mend.   24 ⟨*ἑκόντα*⟩ *ἐπὶ* ci. Mend.   25 *ἔλεγε μὲν ταῦθ'* ab

17 sq. cf. ad § 65

50 a.

*μένων διαδόχων, αὐτὸς δ' ἐσόμενος ἐν ὑποσχέσει μόνῃ.
Κουρίων δὲ αὐτοῦ τὸ σόφισμα διελέγχων οὐχ ὑπ-* 110
*ισχνεῖσθαι δεῖν ἔφη μᾶλλον ἢ αὐτίκα ἀποθέσθαι οὐδ'
ἐξοπλίζειν Καίσαρα τῆς στρατιᾶς, πρὶν καὶ αὐτὸν ἰδιω-
τεῦσαι· οὔτε γὰρ ἐς τὴν ἰδίαν ἔχθραν ἐκείνῳ λυσι-
τελεῖν οὔτε Ῥωμαίοις, ὑφ' ἑνὶ τηλικαύτην ἀρχὴν γενέ-
σθαι μᾶλλον ἢ τὸν ἕτερον αὐτῶν ἔχειν ἐπὶ τὸν ἕτερον,
εἴ τι τὴν πόλιν καταβιάζοιτο. οὐδέν τε ἐπικρύπτων* 111
*ἔτι ἀφειδῶς ἐς τὸν Πομπήιον ἐβλασφήμει ὡς τυραν-
νίδος ἐφιέμενον καί, εἰ μὴ νῦν σὺν φόβῳ τῷ Καίσα-
ρος ἀποθοῖτο τὴν ἀρχήν, οὔποτε μεθήσοντα. ἠξίου
δ', ἂν ἀπειθῶσιν, ἄμφω ψηφίζεσθαι πολεμίους καὶ
στρατὸν ἀγείρειν ἐπ' αὐτούς· ᾧ δὴ καὶ μάλιστα ἔλαθεν*
29 *ὑπὸ Καίσαρος ἐωνημένος. Πομπήιος δ' αὐτῷ χαλεψά-* 112
*μενός τε καὶ ἀπειλήσας εὐθὺς ἐς τὰ προάστεια ἀγα-
νακτῶν ὑπεξῄει. καὶ ἡ βουλὴ ὑπόπτως μὲν εἶχεν ἤδη
πρὸς ἀμφοτέρους, δημοτικώτερον δ' ὅμως ἡγοῦντο
Πομπήιον καὶ τῷ Καίσαρι ἐδυσχέραινον τῆς παρὰ
τὴν ὑπατείαν ὑπεροψίας σφῶν· οἳ δὲ καὶ τῷ ὄντι
οὐκ ἀσφαλὲς ἡγοῦντο διαλύειν τὴν ὑπὸ τῷ Πομπηίῳ
δύναμιν, μέχρι πρότερον ἐκεῖνον ἀποθέσθαι, ἔξω τε
τῆς πόλεως ὄντα καὶ μεγαλοπραγμονέστερον. τὸ δ'* 113
*αὐτὸ καὶ ὁ Κουρίων ἀνέστρεφεν, ὡς δέον ὑπάρχειν
αὐτοῖς ἐπὶ τὸν Πομπήιον Καίσαρα, ἢ ὁμοῦ πάντας*

1 *μόνον*, ut videtur, i 8 *εἴ τι*] *εἴ τις* ci. Mend., cf. eundem Jahrb. f. cl. Philol. 133 (1886) p. 397 adn. 4 contra Kratt p. 2, qui *τι* pro *τις* positum dicit; sed *τι* est accus. graecus, subiectum subaudio ex verbis, quae antecedunt 10 *τῷ*] *τοῦ* ci. Mend. 11 *οὔποτε μεθήσοντα* om. V 13 *καὶ* om. i 15 *προάστεια*] ita codices const., cf. ad § 28 19 *ὑποψίας* i 24 *πάντας* Mend., cf. etiam Jahrb. f. cl. Philol. 133 (1886) p. 397 sq., *πάντα* libri, quod frustra tenebat Kratt p. 2, ceterum cf. ad p. *161, 21*

50 a. C.
καταλύειν. οὐ πείθων δὲ διέλυε τὴν βουλὴν ἐπὶ ἀτε-
λέσι πᾶσι· δύναται δὲ τοῦθ' ὁ δήμαρχος· ὅτε δὴ καὶ
μάλιστα τῷ Πομπηίῳ μετεμέλησε τὴν δημαρχίαν, ἐς
ἀσθενέστατον ὑπὸ Σύλλα καθῃρημένην, ἀναγαγόντι
114 αὖθις ἐπὶ τὸ ἀρχαῖον. διαλυόμενοι δὲ ὅμως τοσόνδε
μόνον ἐψηφίσαντο, Καίσαρα καὶ Πομπήιον τέλος ἓν
στρατιωτῶν ἐς Συρίαν ἑκάτερον πέμψαι, φυλακῆς οὕ-
115 νεκα διὰ τὴν Κράσσου συμφοράν. καὶ τεχνάζων ὁ
Πομπήιος ἀπῄτει τὸ τέλος, ὃ ἔναγχος ἐπὶ συμφορᾷ
στρατηγῶν δύο Καίσαρος, Τιτυρίου τε καὶ Κόττα,
Καίσαρι κεχρήκει. ὃ δ' αὐτό, τιμήσας ἕκαστον ἄνδρα
δραχμαῖς πεντήκοντα καὶ διακοσίαις, ἀπέπεμπεν ἐς
Ῥώμην καὶ συνέπεμπεν ἄλλο παρ' ἑαυτοῦ. οὐδενὸς
δὲ δεινοῦ περὶ Συρίαν φανέντος τάδε μὲν ἐχείμαζεν
116 ἐν Καπύῃ· οἱ δ' ἐπ' αὐτὰ πεμφθέντες ὑπὸ τοῦ Πομ-
πηίου πρὸς Καίσαρα ἄλλα τε πολλὰ δυσχερῆ κατὰ τοῦ
Καίσαρος διεθρόουν καὶ ἰσχυρίζοντο τῷ Πομπηίῳ τὴν
στρατιὰν Καίσαρος, τετρυμένην τε πόνῳ καὶ χρόνῳ
καὶ τὰ οἴκοι ποθοῦσαν, μεταθήσεσθαι πρὸς αὐτόν, ὅτε
117 τὰ Ἄλπεια διέλθοιεν. καὶ οἳ μὲν οὕτως ἔλεγον, εἴθ'
ὑπὸ ἀγνοίας εἴτε διεφθαρμένοι, Καίσαρι δ' ἔρρωτο
πᾶς ἀνὴρ εἰς προθυμίαν καὶ πόνους ὑπό τε ἔθους τῶν
στρατειῶν καὶ ὑπὸ κερδῶν, ὅσα πόλεμος τοῖς νικῶσιν

---

1 καταλύειν ⟨τοὺς στρατούς⟩ ci. Mend., ut Cass. D. 40, 62, 3: τὰ στρατόπεδα διαλῦσαι; sed cf. Thuc. 5, 23, 2; 8, 58, 7 2 πᾶσι] πράγμασι ci. Blok, Sex. Pompeius Magnus, diss. Lugd. Bat. 1879, p. 73, perperam τοῦθ' Bk., ταῦθ' libri, quod Kratt p. 5 retinebat, vix iure 5 ὅμως] οὕτω (potius οὕτως) ci. Mend. 6 ἓν Bk., ἔχοντα O, ἔχοντας i, deleri iussit Musgr. 16 δυσχερῆ] οὐκ ἐπιεικεῖς οὐδὲ χρηστοὺς — λόγους Plut. Caes. c. 29 18 τετρυμένην C. Steph., τετρυμμένην Oi 22 τῶν *eiecit Mend.* 23 ὅσα ⟨τε⟩ ci. Mend., cf. ad I § 371

ἐργάζεται καὶ ὅσα παρὰ Καίσαρος ἄλλα ἐλάμβανον·
ἐδίδου γὰρ ἀφειδῶς, θεραπεύων εἰς ἃ ἐβούλευεν· οἳ
δὲ καὶ αὐτοὶ συνιέντες αὐτῶν ὅμως ὑπέμενον. ὁ δὲ 118
Πομπήιος τοῖς ἠγγελμένοις πίσυνος οὔτε στρατιὰν
οὔτε παρασκευὴν ὡς ἐς τοσοῦτον ἔργον ἤγειρεν. ἡ
βουλὴ δὲ γνώμην ἕκαστον ᾔτει· καὶ ὁ Κλαύδιος πανούργως διῄρει καὶ ἐπυνθάνετο αὐτῶν παρὰ μέρος, εἰ δοκεῖ
Καίσαρι πέμπειν διαδόχους καὶ εἰ Πομπήιον τὴν ἀρχὴν ἀφαιρεῖσθαι. οἳ δὲ τοῦτο μὲν ἀνένευον οἱ πλείους, Καίσαρι δ' ἐπεψήφιζον τοὺς διαδόχους. ἐπανερο- 119
μένου δὲ τοῦ Κουρίωνος, εἰ ἀμφοτέρους δοκεῖ τὰ ἐν
χερσὶν ἀποθέσθαι, δύο μὲν καὶ εἴκοσιν ἀνδράσιν
ἀπήρεσκε, ᾿τριακόσιοι δὲ καὶ ἑβδομήκοντα ἐς τὸ συμφέρον ἀπὸ τῆς ἔριδος ἐπὶ τὴν τοῦ Κουρίωνος γνώμην
ἀπέκλινον, ὅτε δὴ καὶ ὁ Κλαύδιος τὴν βουλὴν διέλυσε
31 βοῶν· "νικᾶτε δεσπότην ἔχειν Καίσαρα". λόγου δ' 120
ἄφνω ψευδοῦς ἐμπεσόντος, ὅτι τὰς Ἄλπεις ὁ Καῖσαρ
ὑπερελθὼν ἐπὶ τὴν πόλιν ἐλαύνοι, θόρυβός τε πολὺς
ἦν καὶ φόβος ἁπάντων, καὶ ὁ Κλαύδιος εἰσηγεῖτο τὴν
ἐν Καπύῃ στρατιὰν ἀπαντᾶν ὡς πολεμίῳ Καίσαρι.
ἐνισταμένου δὲ ὡς ἐπὶ ψευδέσι τοῦ Κουρίωνος εἶπεν· 121
"εἰ κωλύομαι ψήφῳ κοινῇ τὰ συμφέροντα διοικεῖν,
κατ' ἐμαυτὸν ὡς ὕπατος διοικήσω". καὶ τάδε εἰπὼν
ἐξέδραμε τῆς βουλῆς ᾿ἐς τὰ προάστεια μετὰ τοῦ συνάρχου ξίφος τε ὀρέγων τῷ Πομπηίῳ "κελεύω σοι", ἔφη,
"κἀγὼ καὶ ὅδε χωρεῖν ἐπὶ Καίσαρα ὑπὲρ τῆς πατρίδος·

5 ὡς om. i 7 δοκοῖ, οι in rasura, B 9 τούτῳ i 10 ἐπεψηφίζοντο ci. Cob. p. 216, at cf. Samn. 4, 4 extr., Hann. c. 3, Lib. c. 53 extr. 13 sq. ὡς κοινῇ συμφέρον (malim ἐς τὸ κοινῇ συμφέρον) ci. Mend., ἐς τὸ σύμφρον Keil 14 τοῦ om. b, ut videtur 18 ἐλαύνει i 25 σοι] σὲ i

10 τοὺς διαδόχους] cf. ad § 129

0a.C.

καὶ στρατιὰν ἐς τοῦτό σοι δίδομεν, ἥ τε νῦν ἀμφὶ Καπύην ἢ τὴν ἄλλην Ἰταλίαν ἐστὶ καὶ ὅσην αὐτὸς
122 *ἐθέλοις ἄλλην καταλέγειν". ὁ δ' ὑπήκουε μὲν ὡς κελευόμενος πρὸς ὑπάτων, ἐπετίθει δ' ὅμως· "εἰ μή τι κρεῖσσον", ἀπατῶν ἢ τεχνάζων καὶ τότε ἐς εὐπρέ-*
123 *πειαν. Κουρίωνι δ' οὐκ ἦν μὲν ὑπὲρ τὴν πόλιν ἐξουσία τις (οὐδὲ γὰρ προϊέναι τῶν τειχῶν τοῖς δημάρχοις ἐφίεται), ὠλοφύρετο δ' ἐν τῷ δήμῳ τὰ γιγνόμενα καὶ τοὺς ὑπάτους ἠξίου κηρύσσειν μηδένα πω καταλέγοντι πείθεσθαι Πομπηίῳ. οὐδὲν δὲ ἀνύων, ἐπεί οἱ καὶ ὁ τῆς δημαρχίας χρόνος ἔληγε, δείσας ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ ἀπογνοὺς ἔτι δύνασθαι βοηθεῖν τῷ Καίσαρι, κατὰ σπουδὴν ἐχώρει πρὸς αὐτόν.*

124 *ὁ δ' ἄρτι τὸν ὠκεανὸν ἐκ Βρεττανῶν διεπεπλεύκει* 3
καὶ ἀπὸ Κελτῶν τῶν ἀμφὶ τὸν Ῥῆνον τὰ ὄρη τὰ Ἄλπεια διελθὼν σὺν πεντακισχιλίοις πεζοῖς καὶ ἱππεῦσι τριακοσίοις κατέβαινεν ἐπὶ Ῥαβέννης, ἣ συναφής τε
125 *ἦν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τῆς Καίσαρος ἀρχῆς τελευταία. φιλοφρονησάμενος δὲ τὸν Κουρίωνα καὶ χάριν ὑπὲρ τῶν γεγονότων ὁμολογήσας ἐσκόπει περὶ τῶν παρόντων. Κουρίωνι μὲν δὴ συγκαλεῖν ἐδόκει τὸν στρατὸν ἅπαντα ἤδη καὶ ἄγειν ἐπὶ Ῥώμης, Καίσαρι δ' ἔτι πειρᾶσθαι*
126 *διαλύσεων. τοὺς οὖν φίλους ἐκέλευεν ὑπὲρ αὐτοῦ συμβῆναι, τὰ μὲν ἄλλα αὐτὸν ἔθνη καὶ στρατόπεδα ἀπο-*

---

3 *ἐθέλειν* V, *ἐθέλεις*, *οις* suprascr. a m. 1, b 13 *ἀνεχώρει* i 17 *ῥαβένης* V, cf. ad I § 410 23 *ἐκέλευσεν* i *αὐτοῦ* Oi, corr. Mend.

---

6 sq. cf. Mommsen, R. Staatsr. I[3] p. 69 sq. 7 *τῶν τειχῶν*] cf. Ed. Meyer, Hermes 30 (1895) p. 14 24 sqq. quid viri docti *de tempore et ordine* rerum sentiant, v. apud Kornemann (v. *ad § 64) p. 574* adn. 78 et p. 677, alibi

59 a. C.

θήσεσθαι, μόνα δ' ἕξειν δύο τέλη καὶ τὴν Ἰλλυρίδα
μετὰ τῆς ἐντὸς Ἄλπεων Γαλατίας, ἕως ὕπατος ἀποδει-
χθείη. καὶ Πομπηίῳ μὲν ἀρκεῖν ἐδόκει, κατακωλυόν- 127
των δὲ τῶν ὑπάτων ὁ Καῖσαρ ἐπέστελλε τῇ βουλῇ,
καὶ τὴν ἐπιστολὴν ὁ Κουρίων, τρισὶν ἡμέραις τρια-
κοσίους ἐπὶ δισχιλίοις σταδίους διαδραμών, ἐπέδωκε
τοῖς νέοις ὑπάτοις ἐσιοῦσιν ἐς τὸ βουλευτήριον τῇ Kal. Ja. 49 a. C.
νουμηνίᾳ τοῦ ἔτους. περιεῖχε δ' ἡ γραφὴ κατάλογόν 128
τε σεμνὸν ὧν ἐξ ἀρχῆς ὁ Καῖσαρ ἐπεπράχει, καὶ πρό-
κλησιν, ὅτι θέλοι Πομπηίῳ συναποθέσθαι, ἄρχοντος
δ' ἔτι ἐκείνου οὔτε ἀποθήσεσθαι καὶ τιμωρὸς αὐτίκα
τῇ τε πατρίδι καὶ ἑαυτῷ κατὰ τάχος ἀφίξεσθαι. ἐφ' 129
ᾧ δὴ σφόδρα πάντες ἀνέκραγον, ὡς ἐπὶ πολέμου καταγ-
γελίᾳ, διάδοχον εἶναι Λεύκιον Δομίτιον. καὶ ὁ Δομί-
τιος εὐθὺς ἐξῄει μετὰ τετρακισχιλίων ἐκ καταλόγου.

33 Ἀντωνίου δὲ καὶ Κασσίου δημαρχούντοιν μετὰ Κου- 130
ρίωνα καὶ τὴν Κουρίωνος γνώμην ἐπαινούντοιν, ἡ
βουλὴ φιλονικότερον ἔτι τὴν Πομπηίου στρατιὰν φύ-

---

2 μετὰ τὴν ἐ. ἄ. γαλατίαν B 4 ἐπέστειλε maluit Mend., cf. praef. et ad I § 209 6 δισχιλίοις ci. Schw., dubitanter tamen, probaverunt Mend., O. Basiner, De bello civ. Caesariano, diss. Dorpat 1883, p. 29 adn. 31, O. E. Schmidt, Der Briefwechsel d. M. Tullius Cicero p. 98 sqq., hic quidem refutans, quae ipse dixerat Rhein. Mus. 47 (1892) p. 248, χιλίοις V, τρισχιλίοις ceteri, quod defenderunt H. Nissen, Sybels Hist. Zeitschr. N. F. 10 (1881) p. 76 adn. 2, Ruete, Die Corresp. Ciceros i. d. J. 44 u. 43, diss. Marburg 1883, p. 122, alii διαδραμὼν V, δραμὼν ceteri 12 τῇ τε Schw., τὲ τῇ Oi 13 sq. post καταγγελίᾳ lacunam statuit Mend., probabiliter 16 sq. 'impedita orationis conformatio' (Mend.) 18 φειλονεικότερον (sic) B τὴν ⟨μὲν⟩ ci. Mend., cf. ad I § 202

---

1 sq. cf. Domaszewski, Neue Heidelb. Jahrb. 4 (1894) p. 161 (adn. 5) 14 διάδοχον] in sola Gallia transalpina, cisalpinam obtinuit M. Considius Nonianus 15 ἐκ καταλόγου] cf. J. Schmidt, *Hermes 14 (1879) p. 323*, Domaszewski l. c. p. 163 adn. 4

a. C.
λακα σφῶν ἡγοῦντο εἶναι, τὴν δὲ Καίσαρος πολεμίαν.
131 καὶ οἱ ὕπατοι, Μάρκελλός τε καὶ Λέντλος, ἐκέλευον
τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἀντώνιον ἐκστῆναι τοῦ συνεδρίου, μή
τι καὶ δημαρχοῦντες ὅμως πάθοιεν ἀτοπώτερον. ἔνθα
δὴ μέγα βοήσας ὁ Ἀντώνιος ἀνά τε ἔδραμε τῆς ἕδρας
σὺν ὀργῇ καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς ἐπεθείαζεν αὐτοῖς, ὡς
ἱερὰ καὶ ἄσυλος οὖσα ὑβρίζοιτο, καὶ περὶ σφῶν, ὅτι
γνώμην ἐσφέροντες, ἣν δοκοῦσι συνοίσειν, ἐξελαύνοιντο
σὺν ὕβρει, μήτε τινὰ σφαγὴν μήτε μύσος ἐργασάμενοι.
132 ταῦτα δ' εἰπὼν ἐξέτρεχεν ὥσπερ ἔνθους, πολέμους καὶ
σφαγὰς καὶ προγραφὰς καὶ φυγὰς καὶ δημεύσεις καὶ
ὅσα ἄλλα αὐτοῖς ἔμελλεν ἔσεσθαι, προθεσπίζων ἀράς
τε βαρείας τοῖς τούτων αἰτίοις ἐπαρώμενος. συνεξ-
έθεον δ' αὐτῷ Κουρίων τε καὶ Κάσσιος· καὶ γάρ τις
ἤδη στρατὸς ἑωρᾶτο ἐκ Πομπηίου περιιστάμενος τὸ
133 βουλευτήριον. οἵδε μὲν δὴ τάχει πολλῷ πρὸς Καίσαρα,
νυκτὸς αὐτίκα, λαθόντες ἐχώρουν ἐπὶ ὀχήματος μι-
σθωτοῦ, θεραπόντων ἐσθῆτας ἐνδύντες. καὶ αὐτοὺς
ἔτι ὧδε ἔχοντας ὁ Καῖσαρ ἐπεδείκνυ τῷ στρατῷ καὶ
ἠρέθιζε λέγων, ὅτι καὶ σφᾶς τοσάδε ἐργασαμένους
ἡγοῦνται πολεμίους καὶ τοιούσδε ἄνδρας ὑπὲρ αὐτῶν
τι φθεγξαμένους οὕτως ἐξελαύνουσιν αἰσχρῶς.

134 ὁ μὲν δὴ πόλεμος ἑκατέρωθεν ἀνέῳκτο καὶ κεκή- **34**
ρυκτο ἤδη σαφῶς, ἡ δὲ βουλὴ νομίζουσα Καίσαρι τὸν
στρατὸν ἀπὸ Κελτῶν σὺν χρόνῳ παρέσεσθαι καὶ οὔ-
ποτε αὐτὸν ὁρμήσειν ἐπὶ τηλικοῦτον ἔργον σὺν ὀλί-
γοις προσέτασσε Πομπηίῳ τρισκαίδεκα μυριάδας Ἰτα-

7 ἱερά τε καὶ V   10 δ' deleri maluit Mend., sed cf. ad I § 37   23 ἀνέῳκτό ⟨τε⟩ ci. Mend.   27 sq. θετταλῶν iC

19 ἐπεδείκνυ] sec. Cass. D. 41, 4, 1 Arimini, non Ravennae

49 a. C.

λῶν ἀγείρειν, καὶ μάλιστα αὐτῶν τοὺς ἐστρατευμένους
ὡς ἐμπειροπολέμους, ξενολογεῖν δὲ καὶ ἐκ τῶν περι-
οίκων ἐθνῶν ὅσα ἄλκιμα. χρήματα δ' ἐς τὸν πόλεμον 135
αὐτῷ τά τε κοινὰ πάντα αὐτίκα ἐψηφίζοντο καὶ τὰ
ἰδιωτικὰ σφῶν ἐπὶ τοῖς κοινοῖς, εἰ δεήσειεν, εἶναι
στρατιωτικά· ἔς τε τὰς πόλεις ἐφ' ἕτερα περιέπεμπον
σύν τε ὀργῇ καὶ φιλονικίᾳ, σπουδῆς οὐδὲν ἀπολεί-
ποντες ὀξυτάτης. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐπὶ μὲν τὸν ἑαυτοῦ 136
στρατὸν περιεπεπόμφει, χαίρων δ' ἀεὶ ταχυεργίας τε
ἐκπλήξει καὶ φόβῳ τόλμης μᾶλλον ἢ παρασκευῆς δυνά-
μει, μετὰ τῶν πεντακισχιλίων ἔγνω προεπιχειρεῖν το-
35 σῷδε πολέμῳ καὶ φθάσαι τὰ εὔκαιρα τῆς Ἰταλίας. τοὺς 137
οὖν λοχαγοὺς αὐτῶν σὺν ὀλίγοις τοῖς μάλιστα εὐτολ-
μοτάτοις, εἰρηνικῶς ἐσταλμένοις, προύπεμπεν ἐσελθεῖν
ἐς Ἀρίμινον καὶ τὴν πόλιν ἄφνω καταλαβεῖν· ἣ δ'
ἐστὶν Ἰταλίας πρώτη μετὰ τὴν Γαλατίαν. αὐτὸς δὲ 138
περὶ ἑσπέραν, ὡς δὴ τὸ σῶμα ἐνοχλούμενος, ὑπεχώ-
ρησε τοῦ συμποσίου, τοὺς φίλους ἀπολιπὼν ἔτι ἑστιᾶ-
σθαι, καὶ ζεύγους ἐπιβὰς ἤλαυνεν ἐς τὸ Ἀρίμινον,
ἑπομένων οἱ τῶν ἱππέων ἐκ διαστήματος. δρόμῳ δ' 139
ἐλθὼν ἐπὶ τὸν Ῥουβίκωνα ποταμόν, ὃς ὁρίζει τὴν
Ἰταλίαν, ἔστη τοῦ δρόμου καὶ ἐς τὸ ῥεῦμα ἀφορῶν
περιεφέρετο τῇ γνώμῃ, λογιζόμενος ἕκαστα τῶν ἐσο-

---

5 σφῶν cum C delendum ci. Mend., nisi verbum iubendi lateret, sed cf. I § 19, nec verbo opus 6 ἐφ' ἕτερα] sc. χρήματα 9 περιεπεπόμφει, περι suprascr. a m. 1, V 10 καταπλήξει i 13 οὖν] μὲν i 14 ἐσταλμένους ci. Mend. 15 ἀρίμηνον Oi, const. fere, cf. ad I § 308 15 ἤδ' Oi, ut saepe etiam ὅδ', τόδ' pro ὃ δ', τὸ δ'

---

23 sqq. has cogitationes Asinii potius Pollionis fuisse quam Caesaris *dicit Kornemann* (v. ad § 64) p. 621, cf. § 288

49 a. C.

μένων κακῶν, εἰ τόνδε τὸν ποταμὸν σὺν ὅπλοις περά-
140 *σειε. καὶ πρὸς τοὺς παρόντας εἶπεν ἀνενεγκών· "ἡ μὲν ἐπίσχεσις, ὦ φίλοι, τῆσδε τῆς διαβάσεως ἐμοὶ κακῶν ἄρξει, ἡ δὲ διάβασις πᾶσιν ἀνθρώποις". καὶ εἰπὼν οἷά τις ἔνθους ἐπέρα σὺν ὁρμῇ, τὸ κοινὸν τόδε*
141 *ἐπειπών· "ὁ κύβος ἀνερρίφθω". δρόμῳ δ' ἐντεῦθεν ἐπιὼν Ἀρίμινόν τε αἱρεῖ περὶ ἕω καὶ ἐς τὸ πρόσθεν ἐχώρει, φρούρια τοῖς ἐπικαίροις ἐφιστὰς καὶ τὰ ἐν ποσὶν ἢ βίᾳ χειρούμενος ἢ φιλανθρωπίᾳ. φυγαί τε καὶ μεταναστάσεις ἦσαν ἐκ πάντων χωρίων ὡς ἐν ἐκπλήξει καὶ δρόμος ἀσύντακτος μετ' οἰμωγῆς, τό τε ἀκριβὲς οὐκ εἰδότες καὶ τὸν Καίσαρα νομίζοντες μετ' ἀπείρου στρατοῦ κατὰ κράτος ἐλαύνειν.*

142 *ὧν οἱ ὕπατοι πυνθανόμενοι τὸν Πομπήιον οὐκ* 30
εἴων ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ γνώμης ἐμπειροπολέμως εὐσταθεῖν, ἀλλ' ἐξώτρυνον ἐκπηδᾶν ἐς τὴν Ἰταλίαν καὶ στρατολογεῖν ὡς τῆς πόλεως καταληφθησομένης αὐτίκα.
143 *ἥ τε ἄλλη βουλή, παρὰ δόξαν αὐτοῖς ὀξείας τῆς ἐσβολῆς τοῦ Καίσαρος γενομένης, ἐδεδοίκεσαν ἔτι ὄντες ἀπαράσκευοι καὶ σὺν ἐκπλήξει μετενόουν οὐ δεξάμενοι τὰς Καίσαρος προκλήσεις, τότε νομίζοντες εἶναι δικαίας, ὅτε σφᾶς ὁ φόβος ἐς τὸ εὔβουλον ἀπὸ τοῦ*

1 *κακῶν* deleri maluit Mend., collatis Plut. Pomp. c. 60 '*αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν συλλογιζόμενος τὸ μέγεθος τοῦ τολμήματος*' et Suet. Div. Iul. 31 'reputans quantum moliretur'. At v. Plut. Caes. c. 32 *ἀναλογιζόμενος, ἡλίκων κακῶν ἄρξει πᾶσιν ἀνθρώποις ἡ διάβασις* de eadem re, deinde § 140. 288. 515, Thuc. 2, 12, 3; Herodot. 5, 97 etc. 6 *ἐπειπὼν* Bk., *εἰπὼν* libri, *ὑπειπὼν* Plut. Caes. c. 32 12 *εἰδότες* et *νομίζοντες*] cf. ad I § 48 15 *ἐμπειροπολέμως* susp. Mend., sed defenditur Plut. Pomp. c. 61, Caes. c. 33, cf. infra § 286; de adverbio v. ad § 23

6 '*ἀνερρίφθω κύβος*' Menander, cf. Fragm. Com. Graec. 4 *p. 88 ed. Meineke*, Nauck, Mélanges gréco-rom. 6 p. 108, Otto, *Die Sprichwörter d.* Römer p. 12 sq.

49 a. C.

φιλονίκου μετέφερε. τέρατά τε αὐτοῖς ἐπέπιπτε 144
πολλὰ καὶ σημεῖα οὐράνια· αἷμά τε γὰρ ἔδοξεν ὁ θεὸς
ὖσαι καὶ ξόανα ἱδρῶσαι καὶ κεραυνοὶ πεσεῖν ἐπὶ νεὼς
πολλοὺς καὶ ἡμίονος τεκεῖν· ἄλλα τε πολλὰ δυσχερῆ
προεσήμαινε τὴν ἐς ἀεὶ τῆς πολιτείας ἀναίρεσίν τε
καὶ μεταβολήν. εὐχαὶ δὲ ὡς ἐπὶ φοβεροῖς προυγρά- 145
φοντο, καὶ ὁ δῆμος ἐν μνήμῃ τῶν Μαρίου καὶ Σύλλα
κακῶν γιγνόμενος ἐκεκράγει Καίσαρα καὶ Πομπήιον
ἀποθέσθαι τὰς δυναστείας ὡς ἐν τῷδε μόνῳ τοῦ πολέ-
μου λυθησομένου, Κικέρων δὲ καὶ πέμπειν ἐς Καί-
37 σαρα διαλλακτάς. ἀντιπραττόντων δ' ἐς ἅπαντα τῶν 146
ὑπάτων, Φαώνιος μὲν Πομπήιον ἐπισκώπτων τοῦ ποτὲ
λεχθέντος ὑπ' αὐτοῦ, παρεκάλει τὴν γῆν πατάξαι τῷ
ποδὶ καὶ τὰ στρατόπεδα ἐξ αὐτῆς ἀναγαγεῖν· ὁ δὲ
"ἕξετε", εἶπεν, "ἂν ἐπακολουθῆτέ μοι καὶ μὴ δεινὸν
ἡγῆσθε τὴν Ῥώμην ἀπολιπεῖν, καὶ εἰ τὴν Ἰταλίαν ἐπὶ
τῇ Ῥώμῃ δεήσειεν". οὐ γὰρ τὰ χωρία καὶ τὰ οἰκή- 147
ματα τὴν δύναμιν ἢ τὴν ἐλευθερίαν εἶναι τοῖς ἀνδρά-
σιν, ἀλλὰ τοὺς ἄνδρας, ὅπῃ ποτ' ἂν ὦσιν, ἔχειν ταῦτα
σὺν ἑαυτοῖς· ἀμυνομένους δ' ἀναλήψεσθαι καὶ τὰ
οἰκήματα. ὃ μὲν δὴ τοσάδε εἰπὼν καὶ ἀπειλήσας 148

---

1 *ἐπέπιπτε* B, *ἔπιπτε* Vi 2 *αἷμά τε*] *αἵματι* ci. Cob. p. 216, sine causa 6 *εὐχαί τε* ci. Mend. 7 *τῶν ⟨ἐπὶ⟩ Μαρίου* ci. Mend., cf. ad I § 563 8 *γενόμενος* ci. Mend., cf. praef. 10 *καὶ ⟨τότε⟩* vel coll. Plut. Pomp. c. 60 *καὶ ⟨Τύλλος⟩* ci. Mend., i. e. Volcatius Tullus cos. a. 688/66. Sed fort. in *Κικέρων* Appiani error latet, qui quae Plut. Pomp. c. 59 et 60 narrantur, confuderit. Aliter iudicat Kornemann (v. ad § 64) p. 679. L. Holzapfel, Beiträge z. alt. Gesch. 3 (1903) p. 229 adn. 1 apud Plut. *Τύλλιος* i. e. Cicero legendum censet, non recte 16 *ἡγεῖσθε* Vab

---

10 de eventu rogationis dissentiunt viri docti, cf. Holzapfel l. supra c. *12 M. Favonius sec.* Kloevekorn p. 56 sq., Ribbeck *n. 43, cf. § 500* *17 sqq. cf.* § 205 et adn. ibid.

9 a. C.

τοῖς ἐπιμένουσιν, εἰ φειδοῖ χωρίων ἢ κατασκευῆς ἀπολελείψονται τῶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγώνων, ἐξῄει τῆς τε βουλῆς καὶ τῆς πόλεως αὐτίκα ἐς τὴν ἐν Καπύῃ στρατιάν, καὶ οἱ ὕπατοι συνείποντο αὐτῷ· τοὺς ἄλλους δ' ἀπορία τε ἐς πολὺ κατεῖχε, καὶ διενυκτέρευον ἐν τῷ βουλευτηρίῳ μετ' ἀλλήλων. ἅμα δ' ἡμέρᾳ τὸ πλέον ὅμως ἐξῄει καὶ ἐδίωκε τὸν Πομπήιον.

149 *ὁ δὲ Καῖσαρ ἐν Κορφινίῳ Λεύκιον Δομίτιον τὸν* 3
ἐπιπεμφθέντα οἱ τῆς ἀρχῆς εἶναι διάδοχον καταλαβών, οὐ πάντας ἀμφ' αὐτὸν ἔχοντα τοὺς τετρακισχιλίους, ἐπολιόρκει· καὶ οἱ τὸ Κορφίνιον οἰκοῦντες φεύγοντα τὸν Δομίτιον ἀμφὶ τὰς πύλας καταλαβόντες τῷ Καί-
150 *σαρι προσήγαγον. ὃ δὲ τὴν μὲν στρατιὰν αὐτοῦ προστιθεμένην οἱ προθύμως ἐδέχετο ἐς ἐρέθισμα τῶν ἄλλων, Δομίτιον δ' αὐτὸν ἀπαθῆ μετὰ τῶν ἑαυτοῦ χρημάτων μεθῆκεν ὅποι βούλοιτο ἀπιέναι, ἐλπίσας μὲν ἴσως διὰ τὴν εὐποιίαν παραμενεῖν, οὐ κωλύσας δ' ἐς*
151 *Πομπήιον ἰόντα. γιγνομένων δὲ τούτων οὕτως ὀξέως, ὁ Πομπήιος ἐς Νουκερίαν ἐκ Καπύης καὶ ἐκ Νουκερίας ἐς Βρεντέσιον ἠπείγετο, ὡς τὸν Ἰόνιον διαβαλῶν ἐς Ἤπειρον καὶ τοῦ πολέμου τὴν παρασκευὴν συστήσων ἐν αὐτῇ. ἔθνεσί τε πᾶσι καὶ βασιλεῦσι καὶ πόλεσι καὶ στρατηγοῖς καὶ δυνάσταις ἔγραφε κατὰ σπουδήν,*

---

1 *ὑπομενοῦσιν* ci. Mend., sed ad *ἐπιμένειν* cf. III § 236, I § 152; *τὸν ὑπομείναντα* Cass. D. 41, 6, 2   4 sq. *τοὺς δ' ἄλλους* i   8 *τὸν* om. i.   10 *αὑτὸν* V, *αὐτὸν* Bi   11 *οἱ τὸ Κ. οἰκοῦντες* susp. Mend., nesciens, unde fluxissent   18 *γενομένων* a   19 *Νουκερίαν*] *Λουκερίαν* ci. Cluver, Italia ant. p. 1215, prob. Nissen, Ital. Landesk. II, 2 p. 844; erroris originem explicavit Wachsmuth, De Luceria Apuliae urbe, progr. Lips. 1844 p. 7 sq., cf. Mommsen, Hermes 18 (1883) p. 171. 194   20 sq. *διαβαλῶν ἐς ἤπειρον ἐλθεῖν καὶ* V, *ut Ionio superato mari (διαβαλὼν) in Epirum pertransiret* C, male   23 *καὶ στρατηγοῖς καὶ δυνάσταις* post *πᾶσι* (v. 22) collacata in i

49 a. C.

ὅ τι δύναιτο ἕκαστος, ἐς τὸν πόλεμον συμφέρειν. καὶ 152
τάδε μὲν ἀθρόως ἐγίνετο, ὁ δ' ἴδιος αὐτοῦ Πομπηίου
στρατὸς ἦν ἐν Ἰβηρίᾳ καὶ παρασκευῆς εἶχεν ὡς ὁρμή-
σων, ὅπῃ ποτ' ἂν αἱ χρεῖαι καλῶσιν. αὐτὸς δ' ὁ Πομ-
πήιος τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἤδη τελῶν τὰ μὲν ἔδωκε τοῖς
39 ὑπάτοις προαπάγειν ἐς Ἤπειρον ἐκ Βρεντεσίου, καὶ
διέπλευσαν οἵδε αὐτίκα ἀσφαλῶς ἐς Δυρράχιον· ἣν
Ἐπίδαμνόν τινες εἶναι νομίζουσι διὰ τοιάνδε ἄγνοιαν.
βασιλεὺς τῶν τῇδε βαρβάρων, Ἐπίδαμνος, πόλιν ᾤκι- 153
σεν ἐπὶ θαλάσσης καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ προσεῖπεν Ἐπίδαμνον.
τούτου θυγατριδοῦς Δύρραχος, νομιζόμενος εἶναι Πο-
σειδῶνος, ἐπίνειον ᾤκισε τῇ πόλει καὶ Δυρράχιον
ὠνόμασε. πολεμουμένῳ δ' ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν τῷδε 154
τῷ Δυρράχῳ συνεμάχησεν ὁ Ἡρακλῆς ἐπὶ μέρει τῆς
γῆς, ἐξ Ἐρυθείας ἐπανιών· ὅθεν οἱ Δυρράχιοι τὸν
Ἡρακλέα, ὡς μερίτην τῆς γῆς, οἰκιστὴν σφῶν τίθενται,
οὐκ ἀρνούμενοι μὲν οὐδὲ τὸν Δύρραχον, φιλοτιμού-
μενοι δ' ὑπὲρ σφῶν ἐς τὸν Ἡρακλέα μᾶλλον ὡς ἐς
θεόν. φασὶ δ' ἐν τῇ μάχῃ τῇδε Δυρράχου παῖδα 155
Ἰόνιον ὑφ' Ἡρακλέους ἐξ ἀγνοίας ἀποθανεῖν καὶ τὸν
Ἡρακλέα τὸ σῶμα θάψαντα ἐμβαλεῖν ἐς τὸ πέλαγος,
ἵνα ἐπώνυμον αὐτοῦ γένοιτο. χρόνῳ δὲ τῆς τε χώρας 156

---

4 *ὅποι* ed. Bk., sed cf. § 160. 257. 374. 403, Iber. c. 20, Hann. c. 10, Lib. c. 21 extr. etc. 5 *αὐτὸν* Bi (V?), corr. Bk. 6 *προάγειν*, in mg. ab alia manu: *γρ. προαπάγειν προάγειν*, V 8 *ἄγνοιαν*] *αἰτίαν* ci. Nauck, haud bene 12 *ἐπῴκισε* ci. Mend., *adiecit* C 15 *ἐρυθρείας* a, *ἐρυθίας* b 21 *θάψαντα*] i. e. tumulo facto, cf. Stein ad Herodot. 5, 8

---

7 sqq. cf. Drumann III p. 476, Mommsen, C. I. L. III, 1 p. 117, Heuzey et *Daumet*, Mission archéol. de Macédoine, *Paris 1876, p. 370 sq.*

49 a. C.
καὶ πόλεως κατασχεῖν Βρίγας ἐκ Φρυγῶν ἐπανελθόντας
καὶ Ταυλαντίους ἐπ' ἐκείνοις, Ἰλλυρικὸν ἔθνος, ἐπὶ
δὲ τοῖς Ταυλαντίοις ἕτερον γένος Ἰλλυριῶν Λιβυρνούς,
οἳ τὰ περίοικα νηυσὶ ταχείαις ἐληίζοντο· καὶ Λιβυρνί-
δας ἐντεῦθεν ἡγοῦνται Ῥωμαῖοι τὰς ναῦς τὰς ταχείας,
157 ὧν ἄρα πρώτων ἐς πεῖραν ἦλθον. οἱ δ' ἐκ τῶν Λιβυρ-
νῶν ἐξελαθέντες ἀπὸ τοῦ Δυρραχίου Κερκυραίους
ἐπαγόμενοι θαλασσοκρατοῦντας ἐξέβαλον τοὺς Λιβυρ-
νούς· καὶ αὐτοῖς οἱ Κερκυραῖοι σφετέρους ἐγκατέμιξαν
οἰκήτορας, ὅθεν Ἑλληνικὸν εἶναι δοκεῖ τὸ ἐπίνειον.
158 τὴν δ' ἐπίκλησιν ὡς οὐκ αἴσιον ἐναλλάξαντες οἱ Κερ-
κυραῖοι καὶ τήνδε ἀπὸ τῆς ἄνω πόλεως Ἐπίδαμνον
ἐκάλουν, καὶ Θουκυδίδης οὕτως ὠνόμαζεν· ἐκνικᾷ δ'
ὅμως τὸ ὄνομα, καὶ Δυρράχιον κλήιζεται.

159 οἳ μὲν δὴ μετὰ τῶν ὑπάτων διεπεπλεύκεσαν ἐς τὸ 41
Δυρράχιον, ὁ δὲ Πομπήιος τὸν ὑπόλοιπον στρατὸν ἐς
τὸ Βρεντέσιον ἀγαγὼν τάς τε ναῦς ἀνέμενεν ἐπαν-
ελθεῖν, αἳ τοὺς ὑπάτους διέφερον, καὶ τὸν Καίσαρα ἐπ-
ελθόντα ἀπὸ ⟨τῶν⟩ τειχῶν ἠμύνετο τήν τε πόλιν δι-
ετάφρευε, μέχρι καταπλεύσαντος αὐτῷ τοῦ στόλου περὶ
δείλην ἑσπέραν ἀπέπλευσε, τοὺς εὐτολμοτάτους ἐπὶ
τῶν τειχῶν ὑπολιπών· οἳ καὶ αὐτοὶ νυκτὸς ἐρχομένης
ἐξέπλεον οὐρίῳ πνεύματι.

---

1 καὶ ⟨τῆς⟩ πόλεως ci. Mend., cf. ad I § 351 Βρίγας] φρύγας aC 3 λιβουρνοὺς a 4 ναυσὶ scr. Mend. ἐλῄζοντο scr. Mend., const. 6 πρῶτον a 7 ἀπὸ] ἐκ ci. Mend., cf. ad I § 65 8 θαλασσοκρατοῦντας ⟨τότε⟩ ci. Mend.; item vertit Gel. 13 ὀνομάζει maluit Mend., *nominat* C 14 τὸ ⟨παλαιὸν⟩ ὄνομα exspectaveris cum Mend. 17 ἄγων V 19 ⟨τῶν⟩ add. Mend. 22 ἀρχομένης b

---

1 Βρίγας] cf. Zippel, Die röm. Herrschaft in Illyr. bis auf Augustus (1877) p. 11 sq., de Taulantiis et Liburnis ibid. *p. 21 et 35*

49a.
καὶ Πομπήιος μὲν ὧδε μετὰ τοῦ στρατοῦ παντὸς 160
ἐς Ἤπειρον ἐκλιπὼν τὴν Ἰταλίαν διεπέρα· ὁ δὲ Καῖσαρ
ἠπόρει μέν, ὅπῃ τραπείη καὶ ὅθεν ἄρξαιτο τοῦ πολέ-
μου, τὴν ὁρμὴν πανταχόθεν οὖσαν ἐς τὸν Πομπήιον
ὁρῶν, δείσας δὲ τοῦ Πομπηίου τὸν ἐν Ἰβηρίᾳ στρα-
τόν, πολύν τε ὄντα καὶ χρόνῳ γεγυμνασμένον, μή οἱ
διώκοντι τὸν Πομπήιον κατόπιν ἐπιγένοιτο, τόνδε μὲν
αὐτὸς ἔγνω προκαθελεῖν ἐς Ἰβηρίαν ἐλάσας, τὴν δὲ
δύναμιν ἐς πέντ' ἐπιδιῄρει. καὶ τοὺς μὲν ἐν τῷ Βρεντε- 161
σίῳ, τοὺς δ' ἐν Ὑδροῦντι κατέλιπε, τοὺς δ' ἐν Τάραντι,
φύλακας εἶναι τῆς Ἰταλίας. ἑτέρους δ' ἔπεμπεν ἅμα
Κοΐντῳ Οὐαλερίῳ, Σαρδὼ τὴν νῆσον καταλαβεῖν πυρο-
φοροῦσαν· καὶ κατέλαβον. Ἀσίνιός τε Πολλίων ἐς Σι- 162
κελίαν πεμφθείς, ἧς ἡγεῖτο Κάτων, πυνθανομένῳ τῷ
Κάτωνι, πότερα τῆς βουλῆς ἢ τοῦ δήμου δόγμα φέρων
ἐς ἀλλοτρίαν ἀρχὴν ἐμβάλλοι, ὧδε ἀπεκρίνατο· "ὁ τῆς
Ἰταλίας κρατῶν ἐπὶ ταῦτά με ἔπεμψε". καὶ Κάτων
μὲν τοσόνδε ἀποκρινάμενος, ὅτι φειδοῖ τῶν ὑπηκόων
οὐκ ἐνταῦθα αὐτὸν ἀμυνεῖται, διέπλευσεν ⟨ἐς Κέρκυ-

---

3 ὅποι V, cf. ad § 152 8 οὖν ante αὐτὸς add. i 10 ἱδροῦντι V 12 τὴν del. Mend., quo non videtur opus 13 καὶ κατέλαβον ⟨ἀμαχί⟩ ci. Mend., non recte, cf. e. g. IV § 531 extr. πολλίων B, πολίων Vi, fluctuant codices, tituli, nummi perpetuo, cf. de forma nominis etiam Boiss. ad Cass. D. 45, 10, 3 16 ἀρχὴν om. i 19 sq. ⟨ἐς Κέρκυραν καὶ⟩ add. Davis ad Caes. b. c. 1, 30, 2, *in Corcyram ad Pompeium enauigauit* vertit C

---

10 Ὑδροῦντι] 'Siponti' Cic. ad Att. 9, 15, 1, cf. Domaszewski (v. ad § 126) p. 166 13 Asinium nominat etiam Plut. Cat. c. 53, Curionem Caes. b. c. 1, 30, ceteri; cf. Stoffel, Histoire de Jules César I p. 303, Domaszewski p. 164, Kornemann (v. ad § 64) p. 602 18 φειδοῖ τῶν ὑπηκόων] cf. Plut. Cat. c. 53 ἄλλης δὲ μείζονος ἐπερχομένης δυνάμεως οὐ βούλεσθαι τὴν νῆσον ἐμπολεμῶν ἀπολέσαι

49 a. C.
163 *ραν καὶ⟩ ἐκ Κερκύρας ἐς Πομπήιον· ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς* 41
Ῥώμην ἐπειχθεὶς τόν τε δῆμον, ἐκ μνήμης τῶν ἐπὶ
Σύλλα καὶ Μαρίου κακῶν πεφρικότα, ἐλπίσι καὶ ὑπο-
σχέσεσι πολλαῖς ἀνελάμβανε καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐνση-
μαινόμενος φιλανθρωπίαν εἶπεν, ὅτι καὶ Λεύκιον Δο-
164 *μίτιον ἑλὼν ἀπαθῆ μεθείη μετὰ τῶν χρημάτων. τὰ*
δὲ κλεῖθρα τῶν δημοσίων ταμιείων ἐξέκοπτε καὶ τῶν
δημάρχων ἐνὶ Μετέλλῳ κωλύοντι θάνατον ἠπείλει. τῶν
τε ἀψαύστων ἐκίνει χρημάτων, ἅ φασιν ἐπὶ Κελτοῖς
πάλαι σὺν ἀρᾷ δημοσίᾳ τεθῆναι, μὴ σαλεύειν ἐς μη-
δέν, εἰ μὴ Κελτικὸς πόλεμος ἐπίοι. ὃ δὲ ἔφη Κελτοὺς
αὐτὸς ἐς τὸ ἀσφαλέστατον ἑλὼν λελυκέναι τῇ πόλει
165 *τὴν ἀράν. Λέπιδον δὲ Αἰμίλιον ἐφίστη τῇ πόλει καὶ*
τὸν δήμαρχον Μᾶρκον Ἀντώνιον τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τῷ
περὶ αὐτὴν στρατῷ. ἔς τε τὰ ἔξω Κουρίωνα μὲν ἀντὶ
Κάτωνος ᾑρεῖτο ἡγεῖσθαι Σικελίας, Κόιντον δὲ Σαρ-
δοῦς, καὶ ἐς τὴν Ἰλλυρίδα Γάιον Ἀντώνιον ἔπεμπε
καὶ τὴν ἐντὸς Ἄλπεων Γαλατίαν ἐπέτρεπε Λικινίῳ
166 *Κράσσῳ. ἐκέλευσε δὲ καὶ νεῶν στόλους δύο γίγνε-*
σθαι κατὰ σπουδήν, ἀμφί τε τὸν Ἰόνιον καὶ περὶ τὴν
Τυρρηνίαν· καὶ ναυάρχους αὐτοῖς ἔτι γιγνομένοις ἐπ-
έστησεν Ὁρτήσιόν τε καὶ Δολοβέλλαν.
167 *οὕτω κρατυνάμενος ὁ Καῖσαρ ἄβατον Πομπηίῳ* 42
γενέσθαι τὴν Ἰταλίαν ἐς Ἰβηρίαν ᾔει, ἔνθα Πετρηίῳ
καὶ Ἀφρανίῳ τοῖς Πομπηίου στρατηγοῖς συμβαλὼν
ἧττον αὐτῶν ἐφέρετο τά γε πρῶτα, μετὰ δὲ ἀγχω-

---

1 *ἐκ σικελίας, κερκύρας* suprascr. a m. 1, V 8 *ἐνὶ*] *τινὶ* ci. Mend., sed cf. E. Bruhn, Rhein. Mus. 49 (1894) p. 168 sqq. et V § 543 9 *ἐπὶ Κελτοῖς* susp. Mend. 20 *τὴν* V, *om. Bi; saepius* quidem *Τυρρηνία* apud App. articulo *caret*

49a.
μάλως ἀλλήλοις ἐπολέμουν ἀμφὶ πόλιν Ἰλέρτην. καὶ 168
στρατοπεδεύων ὁ Καῖσαρ ἐπὶ κρημνῶν ἐσιτολόγει διὰ
γεφύρας τοῦ Σικόριος ποταμοῦ. χειμάρρου δ' ἄφνω
τὴν γέφυραν καταβαλόντος, ἀνδρῶν τε πλῆθος ἀπο-
ληφθὲν ἐν τῇ περαίᾳ διέφθειραν οἱ περὶ τὸν Πετρήιον,
καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτὸς ἐμόχθει μετὰ τοῦ ἄλλου στρατοῦ
πάνυ καρτερῶς ὑπό τε δυσχωρίας καὶ ὑπὸ λιμοῦ καὶ
χειμῶνος ἤδη καὶ πολεμίων· οὐδέν τε ἀλλ' ἢ πολιορ- 169
κίας ἔργον ἦν, μέχρι θέρους ἐπελθόντος ὁ μὲν Ἀφρά-
νιος καὶ ὁ Πετρήιος ἐς τὴν ἐντὸς Ἰβηρίαν ἐχώρουν
ἕτερον στρατὸν ἀθροίσοντες. καὶ ὁ Καῖσαρ ἀεὶ προ-
λαμβάνων διετάφρευε τὰς παρόδους καὶ ἐκώλυεν ἐς
τὸ πρόσθεν ἰέναι καί τι καὶ μέρος αὐτῶν, προπεμ-
πόμενον ἐς στρατοπέδου κατάληψιν, ἐκυκλώσατο. οἳ 170
δὲ ἐπέθεσαν ταῖς κεφαλαῖς τὰς ἀσπίδας, ὅπερ ἐστὶ
σύμβολον ἑαυτοὺς παραδιδόντων. καὶ ὁ Καῖσαρ οὔτε
συνέλαβεν οὔτε κατηκόντισεν, ἀλλὰ μεθῆκεν ἀπαθεῖς
ἐς τοὺς περὶ τὸν Ἀφράνιον ἀπιέναι, δημοκοπῶν ἐς
τοὺς πολεμίους πανταχοῦ. ὅθεν ἐν ταῖς στρατοπε-
δείαις ἐπιμιξίαι τε εἰς ἀλλήλους ἐγίγνοντο συνεχεῖς
43 καὶ λόγοι περὶ συμβάσεων κατὰ τὸ πλῆθος. ἤδη δὲ 171
καὶ τῶν ἡγεμόνων Ἀφρανίῳ μὲν καὶ ἑτέροις ἐδόκει
τῆς Ἰβηρίας ἐκστῆναι Καίσαρι καὶ ἀπαθεῖς ἐς Πομ-
πήιον ἀπιέναι, Πετρήιος δὲ ἀντέλεγε καὶ περιθέων
ἀνὰ τὸ στρατόπεδον ἔκτεινεν, ὅσους εὑρίσκοι κατὰ τὴν

---

1 Ἰλέρτην] cf. Hübner (v. ad I § 515) p. 233, Boiss. ad Cass. D. 41, 20, 1 4 sq. ἀπολειφθὲν i C, sed cf. § 174 10 ὁ om. V 11 ἀθροίσαντες i 12 τὰς διόδους i 19 *omnifariam blanditiarum genere ad hostes usus* vertit C, unde τοὺς πολεμίους πανταχοῦ (vel πανταχῇ) ci. Mend., τοὺς πανταχοῦ πολεμίους O i, vulgo 21 τὸ om. V 22 ⟨τοῖς⟩ ἑτέροις ci. Mend. *coll. Caes. b. c. 1, 74 sq.*, sed cf. ad I § 532 25 εὑρίσκει ab

49 a. C.

ἐπιμιξίαν τῶν Καίσαρος, τῶν τε ἰδίων ἡγεμόνων ἐν-
ιστάμενόν τινα αὐτοχειρὶ διεχρήσατο· ἐξ ὧν ἔτι μᾶλ-
λον ἀχθόμενοι τῷ σκυθρωπῷ τοῦ Πετρηίου, ἐς τὸ
φιλάνθρωπον τοῦ Καίσαρος ἐτρέποντο ταῖς γνώμαις.
172 ἐπεὶ δέ που καὶ τὴν ὑδρείαν αὐτῶν προύλαβεν ὁ Καῖ-
σαρ, ἐν ἀμηχάνῳ γενόμενος ὁ Πετρήιος ἐς λόγους τῷ
Καίσαρι συνῄει μετὰ Ἀφρανίου, ἐφορώντων αὐτοὺς
τῶν στρατῶν ἑκατέρωθεν. καὶ συνέβησαν οἱ μὲν ἐκ-
στῆναι τῆς Ἰβηρίας τῷ Καίσαρι, ὁ δὲ Καῖσαρ αὐτοὺς
ἀπαθεῖς ἐπὶ τὸν Οὐᾶρον ποταμὸν διαγαγεῖν καὶ ἀπὸ
173 τοῦδε χωροῦντας ἐς Πομπήιον ἐᾶν. γενόμενος δ' ὁ
Καῖσαρ ἐπὶ τοῦδε τοῦ ποταμοῦ συνήγαγεν αὐτῶν ἐς
ἐπήκοον, ὅσοι ἦσαν ἔκ τε Ῥώμης καὶ Ἰταλίας, καὶ ἐδη-
174 μηγόρησεν ὧδε· "ὑμῶν, ὦ πολέμιοι (τῷδε γὰρ ἔτι τῷ
ῥήματι χρώμενος ἐναργεστέραν ὑμῖν τὴν ἐμαυτοῦ
γνώμην ποιήσω), οὔτε τοὺς προπεμφθέντας ἐς τὴν
κατάληψιν τοῦ στρατοπέδου, οἳ σφᾶς ἐμοὶ παρέ-
δοσαν, διέφθειρα οὔτε τὸν ἄλλον ὑμῶν στρατόν,
λαβὼν τὰ ὑδρεύματα, Πετρηίου ἐκ τῶν ἐμῶν τοὺς
ὑπὲρ τὸν Σίκοριν ποταμὸν ἀποληφθέντας προαν-
ελόντος. εἰ δή τις ἔστι μοι παρ' ὑμῶν ὑπὲρ τού-
των χάρις, φράζετε αὐτὰ τοῖς Πομπηίου στρατιώταις
ἅπασι." τοσάδε εἰπὼν τοὺς μὲν ἀπέλυεν ἀπαθεῖς,
αὐτὸς δὲ τῆς Ἰβηρίας ἀπέφαινεν ἡγεῖσθαι Κάσσιον
Κόιντον.

---

1 ἐπιξίαν (sic) B 1 sq. ἐνισταμένων vertit C, male 16 sq. τὴν et τοῦ molesta iudicavit Mend., sed respiciunt ad § 169 extr. 19 ὑδρεύματα ⟨ἀνεῖλον⟩ vel sim. ci. Mend., quo non opus 21 μοι om. VC

---

10 sq. καὶ ἀπὸ τοῦδε — ἐᾶν] aliter Caes. b. c. 1, 86, 11

49a. 1

44 καὶ τάδε μὲν |ἦν ἀμφὶ τὸν Καίσαρα· Λιβύης δὲ 175
Οὐᾶρος Ἄττιος ἐστρατήγει τῷ Πομπηίῳ, καὶ Ἰόβας ὁ
τῶν Μαυρουσίων Νομάδων βασιλεὺς τῷ Οὐάρῳ συν-
εμάχει. Κουρίων δ' ὑπὲρ Καίσαρος αὐτοῖς ἐκ Σικε-
λίας ἐπέπλει δύο τέλεσι στρατοῦ καὶ ναυσὶ δυώδεκα
μακραῖς καὶ ὁλκάσι πολλαῖς. Ἰτύκῃ δὲ προσσχὼν ἐν 176
μέν τινι βραχείᾳ περὶ αὐτὴν ἱππομαχίᾳ τρέπεταί τινας
τῶν Νομάδων ἱππέας καὶ ὑπὸ τῆς στρατιᾶς ἐν τοῖς
ὅπλοις ἔτι οὔσης αὐτοκράτωρ ὑπέστη προσαγορευθῆναι.
ἔστι δὲ τιμὴ τοῖς στρατηγοῖς τόδε τὸ προσαγόρευμα 177
παρὰ τῶν στρατῶν, καθάπερ αὐτοῖς ἐπιμαρτυρούντων
ἀξίως σφῶν αὐτοκράτορας εἶναι· καὶ τήνδε τὴν τιμὴν
οἱ στρατηγοὶ πάλαι μὲν ἐπὶ πᾶσι τοῖς μεγίστοις ἔργοις
προσίεντο, νῦν δ' ὅρον εἶναι τῇδε τῇ εὐφημίᾳ πυνθά-
νομαι τὸ μυρίους πεσεῖν. ἔτι δὲ τοῦ Κουρίωνος ἐπι- 178
πλέοντος ἐκ Σικελίας, οἱ ἐν τῇ Λιβύῃ, νομίσαντες
αὐτὸν διὰ δοξοκοπίαν ἀμφὶ τὸν χάρακα τὸν Σκιπίωνος
κατὰ δόξαν τῆς ἐκείνου μεγαλουργίας στρατοπεδεύσειν,
τὸ ὕδωρ ἐφάρμαξαν. καὶ ἐλπίδος οὐ διήμαρτον· ὅ τε
γὰρ Κουρίων ἐστάθμευσεν ἐνταῦθα, καὶ ὁ στρατὸς
εὐθὺς ἐνόσει, πιοῦσί τε τὸ βλέμμα ἀμαυρὸν ἦν ὥσπερ

---

2 ἀττίδιος Oi, *Attilius* C, corr. Schw. 3 *Maurusiorum et Numidarum rex* C, cf. I § 188 5 δυώδεκα B, δυόδεκα i (V?), cf. ad I § 489; non iam notabitur 6 προσχὼν B 8 ἱππέων, ας suprascr. a m. 1, V 12 ἀξίους ci. Musgr., sed cf. ad § 23 αὐτοκράτορας] ἡγεμόνας ci. Mend., sed preme verba ἀξίως σφῶν 19 ⟨τῆς⟩ ἐλπίδος? cf. § 183 21 ἐνόσησε ci. Mend., non recte, v. praef. et ad I § 285 πιοῦσί τε] ποιοῦσί τε b; sine causa totum locum susp. Mend.

---

10 sqq. cf. Mommsen, R. Staatsr. I³ p. 123. 124 adn. 4 19 τὸ ὕδωρ ἐφάρμαξαν] cf. Ihne VII p. 20 adn. 5

49 a. C.
ἐν ὁμίχλῃ, καὶ ὕπνος ἐπεγίγνετο σὺν κάρῳ, μετὰ δ'
αὐτὸν ἔμετοι τροφῆς ποικίλοι καὶ σπασμὸς ὅλου τοῦ
179 *σώματος. ὧν δὴ χάριν ὁ Κουρίων παρ' αὐτὴν Ἰτύ-*
κην μετεστρατοπέδευε, δι' ἕλους ἰσχυροῦ τε καὶ μακροῦ
τὸν στρατόν, ἀσθενῆ διὰ τὴν ἀρρωστίαν γεγονότα,
180 *ἄγων. ὡς δέ σφισιν ἡ νίκη Καίσαρος ἡ περὶ τὴν*
Ἰβηρίαν ἀπηγγέλθη, ἀνεθάρρησάν τε καὶ παρετάξαντο
παρὰ τὴν θάλασσαν ἐν βραχεῖ χωρίῳ. μάχης δὲ καρ-
τερᾶς γενομένης Κουρίωνος μὲν εἷς ἀνὴρ ἔπεσεν, Οὐάρου
181 *δὲ ἑξακόσιοι, καὶ κατετρώθησαν ἔτι πλείονες. Ἰόβα δ'*
ἐπιόντος δόξα ψευδὴς προεπήδησεν, ἀμφὶ τὸν Βαγρά-
δαν ποταμὸν οὐ πολὺ διεστῶτα ὑπεστροφέναι τὸν Ἰό-
βαν, πορθουμένης αὐτῷ τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τῶν γειτόνων,
Σαβούρραν στρατηγὸν σὺν ὀλίγοις ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ
182 *καταλιπόντα. καὶ τῷδε τῷ λόγῳ πίσυνος ὁ Κουρίων*
θέρους θερμοῦ περὶ τρίτην ὥραν ἡμέρας ἦγε τὸ κρά-
τιστον τῆς στρατιᾶς ἐπὶ τὸν Σαβούρραν, ὁδὸν ψαμ-
μώδη καὶ ἄνυδρον· εἰ γάρ τι καὶ νᾶμα χειμέριον ἦν,
ἐξήραντο ὑπὸ τῆς φλογὸς τοῦ ἡλίου, καὶ ὁ ποταμὸς
ὑπό τε Σαβούρρα καὶ ὑπ' αὐτοῦ παρόντος κατείχετο

---

1 *ἐν κάρῳ* i 2 *αὐτὸν* cum C omitti maluit Mend.; fort. *αὐτῶν* vel cum Keil *αὐτοῖς* scribendum 4 *μετεστρατο-πέδευσε* maluit Mend., cf. praef. *ἰσχυροῦ*] per paludem, quae ob magnitudinem exercitui debilitato praesidio erat (Keil) *τε* i, *γε* O 6 *ἀγαγὼν* ci. Mend., cf. praef. 11 *προεπή-δησεν* O b, *προσεπήδησεν* a, vulgo; *προσέπεσεν* ci. Musgr., prob. Schw. et Cob. p. 216 11 sq. et p. 181, 16 *βαρβάδαν* O i, *Bragadam* C, corr. Gel.; cf. de formis nominis Ch. Tissot, Géogr. comparée de la prov. rom. d'Afrique 1 (1884) p. 58 sq., qui tamen errat de Appiano 12 sq. *τὸν Ἰόβαν* spuria putavit Mend., vix recte 13 *αὐτῷ*] *αὐτοῦ* O 14 *σαβούραν* V, item v. 17. 20 19 post *ἡλίου* add. C: *squalebant omnia circum loca* 20 *παρόντος*] cf. v. 12 sq.

---

15 sqq. de re cf. Tissot (v. supra ad v. 11 sq.) p. 79 sqq.

49 a. C.

τοῦ βασιλέως. σφαλεὶς οὖν τῆς ἐλπίδος ὁ Κουρίων 183
ἐς λόφους ἀνέδραμεν ὑπό τε καμάτου καὶ πνίγους
καὶ δίψης ἐνοχλούμενος. ὡς δὲ αὐτὸν κατεῖδον οὕτως
ἔχοντα οἱ πολέμιοι, τὸν ποταμὸν ἐπέρων ἐς μάχην
ἐσκευασμένοι· καὶ ὁ Κουρίων κατέβαινεν ἀφρόνως μάλα
καὶ καταφρονητικῶς, ἀσθενῆ τὸν στρατὸν ἄγων. κυκλω- 184
σαμένων δ' αὐτὸν τῶν Νομάδων ἱππέων ἐπὶ μέν τινα
χρόνον ὑπεχώρει καὶ ἐς βραχὺ συνεστέλλετο, ἐνοχλού-
μενος δὲ ἀνέφευγεν αὖθις ἐς τοὺς λόφους. Ἀσίνιος 185
μὲν δὴ Πολλίων ἀρχομένου τοῦ κακοῦ διέφυγεν ἐπὶ
τὸ ἐν Ἰτύκῃ στρατόπεδον σὺν ὀλίγοις, μή τις ἐξ Οὐά-
ρου γένοιτο πρὸς τὴν δόξαν τῆς ἐνταῦθα κακοπραγίας
ἐπίθεσις· Κουρίων δὲ φιλοκινδύνως μαχόμενος σὺν 186
ἅπασι τοῖς παροῦσιν ἔπεσεν, ὡς ἐπὶ τῷ Πολλίωνι μη-
δένα ἄλλον ἐπανελθεῖν ἐς Ἰτύκην.

τοιοῦτο μὲν δὴ τὸ τέλος τῆς ἀμφὶ τὸν Βαγράδαν 187
ποταμὸν μάχης ἐγένετο, καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Κουρίωνος
46 ἀποτμηθεῖσα ἐς Ἰόβαν ἐφέρετο· ἐν δὲ τῷ περὶ τὴν
Ἰτύκην στρατοπέδῳ τοῦ κακοῦ φανεροῦ γενομένου,
Φλάμμας μὲν ὁ ναύαρχος αὐτίκα ἔφευγεν αὐτῷ στόλῳ,
πρίν τινα τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἀναλαβεῖν, Ἀσίνιος δ' ἐς
τοὺς παρορμοῦντας ἐμπόρους ἀκατίῳ διαπλεύσας ἐδεῖτο
αὐτῶν ἐπιπλεῦσαί τε καὶ τὸν στρατὸν ἀναλαβεῖν. καί 188

---

4 μὲν post τὸν add. i, del. Mend. 6 καταφρονητικῶς V, καταφρονικῶς B, ἀφρονικῶς i C ἄγων] ἔχων ci. Mend., sed cf. I § 347, II § 295. 314 etc. 9 ἀσίννιος Bb, ἀσίνιος reliqui, cf. ad *Λικίνιον* I § 179 16 τὸ delendum ci. Mend., bene, cf. I § 501. 538, II § 347. 363 etc. 20 *Flameas* C ἔφυγεν ci. Mend., sed cf. praef. 21 Ἀσίνιος — 23 ἀναλαβεῖν om. O

---

21 sqq. Caes. b. c. 2, 43 Asinii mentionem non facit, sed *Marcii Rufi quaestoris* (v. ad § 162)

a. C.

*τινες ἐς τοῦτο νυκτὸς ἐπέπλευσαν, ἀθρόων δ' ἐσβαι-
νόντων ἐκείνων τά τε σκάφη κατεδύετο, καὶ τῶν ἀν-
αχθέντων οἱ ἔμποροι τοὺς πολλοὺς χρήματα φέροντας*
189 *ἕνεκα τῶν χρημάτων ἐς τὴν θάλασσαν ἐρρίπτουν. καὶ
τάδε μὲν ἦν ἀμφὶ τοὺς ἀναχθέντας, ἕτερα δ' ἐν τῇ γῇ,
νυκτὸς ἔτι, περὶ τοὺς ὑπολειφθέντας ἐγίγνετο ὅμοια.
καὶ μεθ' ἡμέραν οἳ μὲν τῷ Οὐάρῳ σφᾶς παρέδοσαν, ὁ
δὲ Ἰόβας ἐπελθὼν περιέστησεν αὐτοὺς περὶ τὸ τεῖχος
καὶ ὡς λείψανα τῆς ἑαυτοῦ νίκης κατηκόντισεν, οὐδέν*
190 *τι φροντίσας οὐδὲ Οὐάρου παρακαλοῦντος.* οὕτω *μὲν
δὴ τὰ σὺν Κουρίωνι ἐς Λιβύην ἐπιπλεύσαντα Ῥωμαίων
δύο τέλη διώλετο ἅπαντα καὶ ὅσοι μετ' αὐτῶν ἦσαν
ἱππεῖς τε καὶ ψιλοὶ καὶ ὑπηρέται τοῦ στρατοῦ· Ἰόβας
δ' ἐς τὰ οἰκεῖα ἀνέστρεφε, μέγιστον ἔργον τόδε Πομ-
πηίῳ καταλογιζόμενος.*

191 *καὶ τῶν αὐτῶν ἡμερῶν Ἀντώνιός τε περὶ τὴν Ἰλλυ-* 4
*ρίδα ἡττᾶτο ὑπὸ Ὀκταουίου ⟨κατὰ⟩ Δολοβέλλα Πομπηίῳ
στρατηγοῦντος, καὶ στρατιὰ Καίσαρος ἄλλη περὶ Πλα-
κεντίαν στασιάσασα τῶν ἀρχόντων κατεβόησεν, ὡς ἔν
τε τῇ στρατείᾳ βραδύνοντες καὶ τὰς πέντε μνᾶς οὐ
λαβόντες, ἥν τινα δωρεὰν αὐτοῖς ὁ Καῖσαρ ἔτι περὶ*

---

1 *ἐς τοῦτον* B, *νυκτὸς ἐς τούτου* b *ἀθρόως* ab 2 *τῶν τε σκαφῶν τινὰ* vel *τινά τε σκάφη* ci. Mend., cf. Caes. b. c. 2, 43, 4 'ut multitudine atque onere nonnulli (sc. lenunculi) deprimerentur', fort. recte, sed ne ita quidem quae App. narrat, cum Caesare congruunt, cf. etiam Cass. D. 41, 42, 4. 5 4 *ἕνεκα τῶν χρημάτων* spuria putavit Mend., iniuria, opinor 5 sqq. *ἕτερα δ' ἐν τῇ γῇ, μεθ' ἡμέραν, περὶ — ὅμοια. καὶ ⟨γὰρ⟩ οἳ μὲν νυκτὸς ἔτι τῷ* etc. ci. Mend. coll. Caes. b. c. 2, 44, bene, sed *μεθ' ἡμέραν* malim addi post *ἐπελθὼν* v. 8; Keil *γῇ νυκτὸς ἔτι περὶ — ὅμοια καὶ μεθ' ἡμέραν. οἳ μὲν ⟨γὰρ⟩ τῷ Οὐάρῳ* etc. fort. scribendum putat 6 *ἐγίγνετο*, corr., ut videtur, ex *ἐγένετο*, B 8 *περὶ*] *ἐπὶ* i 12 *ἅπαντα* om. iC 17 ⟨*κατὰ*⟩ *add. Keil*, *ἡττᾶτο Δολοβέλλᾳ ⟨ἐπικουρῶν⟩ ὑπὸ* coniecerat Mend. *coll. Cass. D.* 41, 40, 2; *Δολοβέλλα* del. Schw., vulgo

49 a.
Βρεντέσιον ὑπέσχητο. ὧν ὁ Καῖσαρ πυθόμενος ἐκ 192
Μασσαλίας ἐς Πλακεντίαν ἠπείγετο συντόμως καὶ ἐς
ἔτι στασιάζοντας ἐπελθὼν ἔλεγεν ὧδε· "τάχει μὲν ὅσῳ
περὶ ἕκαστα χρῶμαι, σύνιστέ μοι· βραδύνει δ' ὁ πόλε-
μος οὐ δι' ἡμᾶς, ἀλλὰ διὰ τοὺς πολεμίους ὑποφεύ-
γοντας ἡμᾶς. ὑμεῖς δ' ἔν τε Γαλατίᾳ πολλὰ τῆς ἐμῆς 193
ἀρχῆς ὀνάμενοι καὶ ἐς τόνδε τὸν πόλεμον ὅλον, οὐκ
ἐς μέρος αὐτοῦ μοι συνομόσαντες ἐν μέσοις ἔργοις ἡ-
μᾶς ἀπολείπετε καὶ τοῖς ἄρχουσιν ἐπανίστασθε καὶ προσ-
τάττειν ἀξιοῦτε, παρ' ὧν χρὴ προστάγματα λαμβάνειν.
μαρτυράμενος οὖν ἐμαυτὸν τῆς ἐς ὑμᾶς μέχρι δεῦρο 194
φιλοτιμίας χρήσομαι τῷ πατρίῳ νόμῳ καὶ τοῦ ἐνάτου
τέλους, ἐπειδὴ μάλιστα τῆς στάσεως κατῆρξε, τὸ δέκατον
διακληρώσω θανεῖν." θρήνου δὲ ἀθρόως ἐξ ἅπαντος τοῦ 195
τέλους γενομένου, οἱ μὲν ἄρχοντες αὐτοῦ προσπεσόντες
ἱκέτευον, ὁ δὲ Καῖσαρ μόλις τε καὶ κατ' ὀλίγον ἐνδιδοὺς
ἐς τοσοῦτον ὅμως ὑφῆκεν, ὡς ἑκατὸν καὶ εἴκοσι μόνους,
οἳ κατάρξαι μάλιστα ἐδόκουν, διακληρῶσαι καὶ δυώδεκα
αὐτῶν τοὺς λαχόντας ἀνελεῖν. τῶν δὲ δυώδεκα τῶνδε
ἐφάνη τις οὐδ' ἐπιδημῶν, ὅτε ἡ στάσις ἐγίγνετο· καὶ
ὁ Καῖσαρ τὸν ἐμφήναντα λοχαγὸν ἔκτεινεν ἀντ' αὐτοῦ.
48 ἡ μὲν |δὴ περὶ Πλακεντίαν στάσις οὕτως ἐλέλυτο, 196
ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς Ῥώμην παρῆλθε, καὶ αὐτὸν ὁ δῆμος

1 Βρεντέσιον ⟨ὧν⟩ ci. Mend., *cum Brundisii adesset* C, nihil tamen probans, cf. ad I § 296 ὑπέσχητο i, ὑπέσχετο O, utrumque bonum 2 συντόνως, quod coniecerat Schw., rec. Mend., sed cf. § 228 12 πετρίῳ i C 13 τὸν δέκατον vel τὸ δ. ⟨μέρος⟩ ci. Tollius, cf. § 262 15 αὐτοῦ] αὐτῷ ci. Mend. 22 ἐλύετο V

12 φιλοτιμίας] cf. Suet. Div. Iul. 67 23 sqq. aliter Cass. D. 41, 36, 1 et Plut. Caes. c. 37, hic certe falso. Cf. etiam L. Wilhelm, Livius u. Caesars bellum civile, diss. Strassb. 1901, p. 73 *sq.*

49 a.C.

πεφρικὼς ᾑρεῖτο δικτάτορα, οὔτε τι τῆς βουλῆς ψηφιζομένης οὔτε προχειροτονοῦντος ἄρχοντος. ὃ δέ, εἴτε παραιτησάμενος τὴν ἀρχὴν ὡς ἐπίφθονον εἴτε οὐ χρῄζων, ἄρξας ἐπὶ ἕνδεκα μόνας ἡμέρας (ὧδε γάρ τισι δοκεῖ) ὑπάτους ἐς τὸ μέλλον ἀπέφηνεν ἑαυτόν τε καὶ
197 *Πούπλιον Ἰσαυρικόν. ἡγεμόνας τε ἐς τὰ ἔθνη περιέπεμπεν ἢ ἐνήλλαττεν, ἐφ' ἑαυτοῦ καταλέγων, ἐς μὲν Ἰβηρίαν Μᾶρκον Λέπιδον, ἐς δὲ Σικελίαν Αὖλον Ἀλβῖνον, ἐς δὲ Σαρδὼ Σέξστον Πεδουκαῖον, ἐς δὲ τὴν*
198 *νεόληπτον Γαλατίαν Δέκμον Βροῦτον. τῷ δὲ δήμῳ λιμώττοντι σῖτον ἐπέδωκε καὶ τοὺς φυγάδας δεομένῳ καταγαγεῖν συνεχώρησε, χωρὶς Μίλωνος. αἰτοῦσι δ' αὐτοῖς καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς διά τε πολέμους καὶ στάσεις καὶ τὴν ἐκ τῶνδε τοῖς πιπρασκομένοις ἐποῦσαν εὐωνίαν, τὰς μὲν ἀποκοπὰς οὐκ ἔδωκε, τιμητὰς δὲ τῶν ὠνίων ἀπέφηνεν, ὧν ἔδει τοὺς χρήστας τοῖς δανείσασιν*
199 *ἀντὶ τῶν χρημάτων διδόναι. καὶ τάδε πράξας περὶ χειμερίους τροπὰς περιέπεμπε τὸν στρατὸν ἀπαντᾶν ἐς τὸ Βρεντέσιον αὐτός τε ἐξῄει Δεκεμβρίου μηνὸς Ῥωμαίοις ὄντος, οὐκ ἀναμείνας οὐδὲ τῆς ἀρχῆς ἕνεκα τὴν νουμηνίαν τοῦ ἔτους πλησιάζουσαν. ὁ δὲ δῆμος εἵπετο παρακαλῶν συμβῆναι Πομπηίῳ· οὐ γὰρ ἄδηλον ἦν ἐς μοναρχίαν τὸν νικῶντα τρέψεσθαι.*

200 *καὶ ὃ μὲν ὥδευεν οὐδὲν ἐλλείπων δυνατῆς ἐπείξεως, ὁ δὲ Πομπήιος πάντα τὸν χρόνον τόνδε ναῦς ἐποιεῖτο* 4

---

6 *Πούπλιον* Schw., *πομπήιον* libri, 'Servilium' verterat Gel. 8 sq. *Ἀλβῖνον*] *Ἀλλιῆνον* Borghesi VII p. 296, Mommsen, C. I. L. I² p. 40, Hölzl, Fasti praetor., diss. Lips. 1876, p. 75 sq., Mend., alii; *Ἀλβῖνον* tenet Willems I p. 471 n. 117 13 *διά τε — 15 ἀποκοπὰς* om. V 16 *ὧν* Schw., *οἷς* Oi, cf. Caes. *b. c. 3, 1, 2* 19 *αὐτὸς δ'* V δεκεβρίου V

καὶ στρατὸν αἰεὶ πλείονα καὶ χρήματα συνῆγε καὶ τὰς ἐν τῷ Ἰονίῳ Καίσαρος τεσσαράκοντα ναῦς ἑλὼν ἐφύλασσεν αὐτοῦ τὸν διάπλουν τόν τε στρατὸν ἐγύμναζε, συντρέχων καὶ συνιππεύων καὶ παντὸς ἐξάρχων πόνου παρ' ἡλικίαν· ὅθεν αὐτῷ ῥᾳδίως εὔνοιά τε ἦν, καὶ συνέθεον ἐπὶ τὰ γυμνάσια Πομπηίου πάντες ὡς ἐπὶ
θέαν. ἦν δ' ἐς τότε Καίσαρι μὲν δέκα τέλη πεζῶν 201
καὶ Κελτῶν ἱππεῖς μύριοι, Πομπηίῳ δὲ πέντε μὲν ἐξ Ἰταλίας, μεθ' ὧν τὸν Ἰόνιον διεπεπλεύκει, καὶ τούτοις ὅσοι συνετάσσοντο ἱππεῖς, ἐκ δὲ Παρθυαίων δύο, τῶν σὺν Κράσσῳ πεπολεμηκότων τὰ ὑπόλοιπα, . . . καί τι μέρος ἄλλο τῶν ἐς Αἴγυπτον ἐσβαλόντων μετὰ Γαβινίου, σύμπαντα ἀνδρῶν Ἰταλῶν ἕνδεκα τέλη καὶ ἱππεῖς ἀμφὶ
τοὺς ἑπτακισχιλίους. σύμμαχοι δ' ἐξ Ἰωνίας τε καὶ 202
Μακεδονίας καὶ Πελοποννήσου καὶ Βοιωτίας τοξόται τε Κρῆτες καὶ σφενδονῆται Θρᾷκες καὶ ὅσοι περὶ τὸν Πόντον βέλεσι χρῶνται, ἱππεῖς τέ τινες Κελτῶν καὶ ἐκ Γαλατίας ἕτεροι τῆς ἑῴας Κομμαγηνοί τε ὑπ' Ἀντιόχου πεμφθέντες καὶ Κίλικες καὶ Καππαδόκαι καὶ ἐκ τῆς βραχυτέρας Ἀρμενίας τινὲς καὶ Παμφύλιοι καὶ
Πισίδαι. ὧν οὐχ ἅπασιν ἐς μάχας, ἀλλ' ἐς φρούρια 203

---

6 *Πομπηίου* om. C 8 *μύριοι*] in numero recte offendit Drumann III p. 483 adn. 60 9 *μεθ' ὧν* Musgr., *δι' ὧν* Oi 11 undecim legionum ut numerus efficeretur, adiciendum aliquid vidit Schw., lacunam significavi post *ὑπόλοιπα*; Madvig, Adv. crit. III p. 77 sq., ci.: *τὰ ὑπόλοιπα καὶ τέσσαρα, μέρος ἄλλο* etc. vel *τ. ὑ. καὶ τέσσαρα ἄλλα τῶν* etc., utrumque male

---

7 *δέκα τέλη*] cf. Drumann III p. 483 adn. 59, Domaszewski (v. ad § 126) p. 161 10 sq. *δύο*] cf. § 66 et adn. ibid. 12 de Gabinianis v. Mommsen, Eph. epigr. 5 (1884) p. 16 13 *ἕνδεκα τέλη*] cf. Drumann III p. 478, Caes. b. c. 3, 4, 1

49 a. C.

καὶ ταφρείας καὶ τὴν ἄλλην ὑπηρεσίαν τοῦ Ἰταλικοῦ στρατοῦ χρῆσθαι διενοεῖτο, ἵνα μηδένα τῶν Ἰταλῶν
204 τοῦ πολέμου περισπῴη. καὶ τάδε μὲν] ἦν αὐτῷ τὰ πεζά, νῆες δὲ μακραὶ μὲν ἐντελεῖς τοῖς πληρώμασιν ἑξακόσιαι, καὶ τούτων ἐς ἑκατὸν Ῥωμαίων ἐπιβατῶν, αἳ καὶ μάλιστα προύχειν ἐδόκουν, πολὺ δὲ ὁλκάδων καὶ σκευοφόρων ἄλλο πλῆθος. ναύαρχοί τε πολλοὶ κατὰ μέρη, καὶ ἐπ' αὐτοῖς Μᾶρκος Βύβλος.

205 ὡς δέ οἱ πάντα ἦν ἕτοιμα, συναγαγὼν ὅσοι τε ἦσαν 50
ἀπὸ τῆς βουλῆς καὶ ἀπὸ τῶν καλουμένων ἱππέων καὶ τὸν στρατὸν ἅπαντα ἐς ἐπήκοον, ἔλεξεν ὧδε· "καὶ Ἀθηναῖοι τὴν πόλιν ἐξέλιπον, ὦ ἄνδρες, ὑπὲρ ἐλευθερίας τοῖς ἐπιοῦσι πολεμοῦντες, οὐ τὰ οἰκήματα πόλιν, ἀλλὰ τοὺς ἄνδρας εἶναι νομίζοντες· καὶ τόδε πράξαντες ὀξέως αὐτὴν ἀνέλαβόν τε καὶ εὐκλεεστέραν ἀπέφηναν· καὶ ἡμῶν αὐτῶν οἱ πρόγονοι Κελτῶν ἐπιόντων ἐξέλιπον τὸ ἄστυ, καὶ αὐτὸ ἀνεσώσατο ἐξ Ἀρδεατῶν Κάμιλλος ὁρμώμενος. πάντες τε οἱ εὖ φρονοῦντες τὴν ἐλευ-
206 θερίαν, ὅπῃ ποτ' ἂν ὦσιν, ἡγοῦνται πατρίδα. ὃ καὶ ἡμεῖς ἐνθυμούμενοι δεῦρο διεπλεύσαμεν, οὐ τὴν πα-

---

1 καὶ ταφρείας om. V 3 τάδε] τοσάδε ci. Mend., inut. 5 haesit Mend., sed intellege cum Schw.: καὶ τούτων (sc. νεῶν) ἐς ἑκατὸν (sc. νῆες) Ῥωμαίων (ἦσαν) ἐπιβατῶν 8 βουβῖνος Oi, *Bubius* C, Βίβουλος corr. Rutgers, Var. lect. p. 593 11 ἐς ἐπήκοον ⟨καλέσας⟩ ci. Mend., sed cf. § 173 17 Ἀρδεατῶν Musgr., ἀρδεάτου Oi, *ex ardea* C 18 sq. οἱ εὖ φρονοῦντες, τὴν ἐλευθερίαν ὅπῃ ποτ' ἂν ⟨ἔχ⟩ωσιν, ἡγοῦνται πατρίδα ci. Enthoven, Rhein. Mus. 46 (1891) p. 480 19 ὃ] ἃ ci. Mend., sed respicit ad πάντες τε οἱ εὖ φρονοῦντες etc.

---

5 ἑξακόσιαι] cf. J. Kromayer, Philol. 56 (1897) p. 433 sqq.
13 sq. οὐ τὰ οἰκήματα πόλιν etc.] est locus communis inde ab *Alcaeo* (v. fr. 23 ap. Bergk, Poet. lyr. gr. III[4]), cf. Aristid. II *p. 273 ed. Dind.*

49 a. C.

τρίδα ἐκλιπόντες, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῆς παρασκευασόμενοί
τε καλῶς ἐνθάδε καὶ ἀμυνούμενοι τὸν ἐκ πολλοῦ μὲν
ἐπιβουλεύοντα αὐτῇ, διὰ δὲ τοὺς δωροδοκοῦντας τὴν
Ἰταλίαν ἄφνω καταλαβόντα. ὃν ὑμεῖς μὲν ἐψηφίσασθε 207
εἶναι πολέμιον, ὃ δὲ καὶ νῦν ἡγεμόνας ἐς τὰ ἔθνη τὰ
ὑμέτερα περιπέμπει καὶ τῇ πόλει τινὰς ἐφίστησι καὶ
ἑτέρους ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν· τοσῇδε τόλμῃ τὸν δῆμον
ἀφαιρεῖται τὴν ἡγεμονίαν. καὶ εἰ τάδε πολεμῶν ἔτι 208
καὶ δεδιὼς καὶ δίκην σὺν θεῷ δώσων ἐξεργάζεται, τί
χρὴ νικήσαντα προσδοκᾶν ἐκλείψειν ὠμότητος ἢ βίας;
καὶ τάδε πράττοντι κατὰ τῆς πατρίδος σύνεισίν τινες
ἐωνημένοι χρημάτων ὧν ἐκεῖνος ἀπὸ τῆς ὑμετέρας
Γαλατίας πεπόρισται, δουλεύειν ἀντὶ τῆς πρὸς αὐτὸν
51 ἐκεῖνον ἰσονομίας αἱρούμενοι. ἐγὼ δ' οὐκ ἐξέλιπον 209
οὐδ' ἂν ἐκλίποιμι τὸν μεθ' ὑμῶν καὶ ὑπὲρ ὑμῶν
ἀγῶνα, ἀλλὰ καὶ στρατιώτην ἐμαυτὸν ὑμῖν καὶ στρατη-
γὸν ἐπιδίδωμι καί, εἴ τις ἔστι μοι πολέμων ἐμπειρία
καὶ τύχη ἀηττήτῳ μέχρι νῦν γενομένῳ, καὶ τάδε μοι
πάντα τοὺς θεοὺς ἐς τὰ παρόντα συνενεγκεῖν εὔχομαι
καὶ γενέσθαι τῇ πατρίδι κινδυνευούσῃ καθὰ καὶ περι-
κτωμένῃ τὴν ἡγεμονίαν αἴσιος. θαρρεῖν δὲ χρὴ τοῖς 210
τε θεοῖς καὶ αὐτῷ τῷ λογισμῷ τοῦ πολέμου, καλὴν
καὶ δικαίαν ἔχοντι φιλοτιμίαν ὑπὲρ πατρίου πολιτείας,

---

1 sq. παρασκευασόμενοί τε i et, corr. ex -άμενοί τε, B, παρασκευασάμενοί τε V 6 ἡμέτερα abC 9 δεδιὼς] subaudi ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος 12 ἡμετέρας O, vulgo 15 οὐδ' Bk., οὔτ' Oi, cf. etiam papyrorum auctores, qui has formas sine discrimine usurpant 17 μοι om. O 23 ἔχοντος dubitanter ci. H. Steph. ⟨τῆς⟩ πατρίου πολ. ci. Mend.

---

16 ex Sall. Cat. 20, 16 'vel imperatore vel milite me utimini' *fortasse expressa* putavit Mend.

49 a. C.
ἐπὶ δὲ τούτῳ, τῷ πλήθει τῆς παρασκευῆς τῷ τε νῦν ὄντι ἡμῖν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν καὶ τῷ γιγνομένῳ τε ἀεὶ καὶ προσεσομένῳ μᾶλλον, ἐπειδὰν τῶν ἔρ-
211 γων ἀψώμεθα. ὅσα γὰρ εἰπεῖν ἐπὶ τὴν ἕω καὶ τὸν Εὔξεινον πόντον ἔθνη, πάντα, ἑλληνικά τε καὶ βάρβαρα, ἡμῖν σύνεστι· καὶ βασιλεῖς, ὅσοι Ῥωμαίοις ἢ ἐμοὶ φίλοι, στρατιὰν καὶ βέλη καὶ ἀγορὰν καὶ τὴν ἄλλην παρασκευὴν χορηγοῦσιν. ἴτε οὖν ἐπὶ τὸ ἔργον ἀξίως τῆς τε πατρίδος καὶ ὑμῶν αὐτῶν καὶ ἐμοῦ, καὶ τῆς Καίσαρος ὕβρεως μνημονεύοντες καὶ ὀξέως ἐς τὰ παραγγελλόμενα χωροῦντες."

212 ὃ μὲν ὧδε εἶπεν, ὁ δὲ στρατὸς ἅπας καὶ ὅσοι 52
ἦσαν ἀμφ' αὐτὸν |ἀπὸ τῆς βουλῆς, πολὺ καὶ γνωριμώτατον πλῆθος, εὐφήμουν ὁμοῦ καὶ ἐκέλευον ἄγειν,
213 ἐφ' ὅ τι χρήζοι. ὃ δέ (ἡγεῖτο γάρ, δυσχεροῦς ἔτι τῆς ὥρας οὔσης καὶ τῆς θαλάσσης ἀλιμένου, μετὰ χειμῶνα ἐπιπλευσεῖσθαι τὸν Καίσαρα ὑπατόν τε ὄντα τὴν ἀρχὴν ἐν τοσῷδε διαθήσεσθαι) τοῖς μὲν ναυάρχοις προσέταττεν ἐπιτηρεῖν τὴν θάλασσαν, τὸν δὲ στρατὸν ἐς χειμασίαν ἐπιδιῄρει καὶ περιέπεμπεν ἔς τε Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν.

214 καὶ Πομπήιος μὲν οὕτω τοῦ μέλλοντος ἀμελῶς ἐτεκμαίρετο, ὁ δὲ Καῖσαρ, ὥς μοι προείρητο, περὶ χειμερίους τροπὰς ἐς τὸ Βρεντέσιον ἠπείγετο, νομίζων τῷ
215 ἀδοκήτῳ μάλιστα ἐκπλήξειν τοὺς πολεμίους. οὔτε δὲ

1 τούτῳ] τούτοις ci. Mend. 4 ⟨ὡς⟩ εἰπεῖν ci. H. Steph., male; intellege: ὅσα γὰρ εἰπεῖν (sc. ἔστιν) — ἔθνη 13 *ex senatorio equestrique ordine* C, i. e. ἀπὸ τῆς βουλῆς καὶ ἀπὸ τῶν καλουμένων ἱππέων, fortasse recte, cf. § 205 14 ἄγειν ⟨σφᾶς⟩ ci. Mend., sed cf. ad I § 223 18 ναυάρχοις] ναυλόχοις O *18 sq.* προσέτασσεν B 23 cum Mend. exspectaveris προείρηται, *et sic vertit C*

49 a. C.

*ἀγορὰν οὔτε παρασκευὴν οὔτε τὸν στρατὸν τὸν ἑαυ-
τοῦ πάντα ἠθροισμένον ἐν τῷ Βρεντεσίῳ καταλαβών,
τοὺς παρόντας ὅμως ἐς ἐκκλησίαν συναγαγὼν ἔλεγεν·*
53 *"οὔτε τῆς ὥρας τὸ χειμέριον, ὦ ἄνδρες, οἳ περὶ τῶν* 216
*μεγίστων ἐμοὶ συναίρεσθε, οὐθ' ἡ τῶν ἄλλων βραδυ-
τὴς ἢ ἔνδεια τῆς πρεπούσης παρασκευῆς ἐφέξει με τῆς
ὁρμῆς· ἀντὶ γὰρ πάντων ἡγοῦμαί μοι συνοίσειν τὴν
ταχυεργίαν. καὶ πρώτους ἡμᾶς, οἳ πρῶτοι συνεδρά-* 217
*μομεν ἀλλήλοις, ἀξιῶ θεράποντας μὲν ἐνταῦθα καὶ
ὑποζύγια καὶ παρασκευὴν καὶ πάνθ' ὑπολιπέσθαι, ἵνα
ἡμᾶς αἱ παροῦσαι νῆες ὑποδέξωνται, μόνους δ' εὐθὺς
ἐμβάντας περᾶν, ἵνα τοὺς ἐχθροὺς διαλάθοιμεν, τῷ
μὲν χειμῶνι τύχην ἀγαθὴν ἀντιθέντες, τῇ δ' ὀλιγότητι
τόλμαν, τῇ δ' ἀπορίᾳ τὴν τῶν ἐχθρῶν εὐπορίαν, ἧς
ἔστιν ἡμῖν εὐθὺς ἐπιβαίνουσιν ἐπὶ τὴν γῆν κρατεῖν,
ἣν εἰδῶμεν, ὅτι μὴ κρατήσασιν οὐδέν ἐστιν ἴδιον. ἴωμεν* 218
*οὖν ἐπὶ θεράποντάς τε καὶ σκεύη καὶ ἀγορὰν τὴν
ἐκείνων, ἕως χειμάζουσιν ἐν ὑποστέγοις. ἴωμεν, ἕως
Πομπήιος ἡγεῖται κἀμὲ χειμάζειν ἢ περὶ πομπὰς καὶ
θυσίας ὑπατικὰς εἶναι. εἰδόσι δ' ὑμῖν ἐκφέρω δυνατώ-* 219
*τατον ἐν πολέμοις ἔργον εἶναι τὸ ἀδόκητον· φιλότιμον
δὲ καὶ πρώτιστον δόξαν ἀπενέγκασθαι τῶν ἐσομένων
καὶ τοῖς αὐτίκα διωξομένοις ἡμᾶς ἀσφαλῆ τὰ ἐκεῖ
προετοιμάσαι. ἐγὼ μὲν δὴ καὶ τόνδε τὸν καιρὸν* 220
*πλεῖν ἂν ἢ λέγειν μᾶλλον ἐβουλόμην, ἵνα με Πομ-
πήιος ἴδῃ, νομίζων ἔτι τὴν ἀρχὴν ἐν Ῥώμῃ διατί-*

---

12 *διαλάθωμεν* maluit Mend. 13 *ἀντιτιθέντες* cum a maluit Mend., *ἀντιτιθέντας* Musgr. 14 *ἧς*] *οἷς* V 15 *ἡμῖν* V[1]C, *ὑμῖν* ceteri *ἐπὶ τὴν γῆν ἐπιβαίνουσι* ᾳ̈ (sic) *κρατεῖν*, *α* supra *ἐπιβαίνουσι*, *γ* supra *κρατεῖν* additis, B *ἀποβαίνουσιν* ci. Musgr., et ita vertit C, male 17 *σκευὴν* a 22 *πρώτιστον*] *iungendum cum δόξαν ἀπενέγκασθαι*

49 a. C.
θεσθαι· τὸ δὲ ὑμέτερον εὐπειθὲς εἰδὼς ὅμως ἀναμένω
τὴν ἀπόκρισιν".
221 ἀναβοήσαντος δὲ σὺν ὁρμῇ τοῦ στρατοῦ παντὸς 54
ἄγειν σφᾶς, εὐθὺς ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἦγεν ἀπὸ τοῦ
βήματος, πέντε πεζῶν τέλη καὶ ἱππέας λογάδας ἑξακο-
σίους. καὶ ἐπ' ἀγκυρῶν ἀπεσάλευε κλυδωνίου δια-
ταράσσοντος. χειμέριοι δ' ἦσαν τροπαί, καὶ τὸ πνεῦμα
48 a. C. ἄκοντα καὶ ἀσχάλλοντα κατεκώλυε, μέχρι καὶ τὴν πρώ-
222 την τοῦ ἔτους ἡμέραν ἐν Βρεντεσίῳ διατρῖψαι. καὶ
δύο τελῶν ἄλλων ἐπελθόντων, ὃ δὲ καὶ τάδε προσ-
λαβὼν ἀνήγετο χειμῶνος ἐπὶ ὁλκάδων· αἳ γὰρ ἦσαν αὐτῷ
νῆες ὀλίγαι μακραί, Σαρδὼ καὶ Σικελίαν ἐφρούρουν.
223 ὑπὸ δὲ χειμώνων ἐς τὰ Κεραύνια ὄρη περιαχθεὶς τὰ
μὲν πλοῖα εὐθὺς ἐς Βρεντέσιον ἐπὶ τὴν ἄλλην στρα-
τιὰν περιέπεμπεν, αὐτὸς δ' ᾔει νυκτὸς ἐπὶ πόλιν Ὤρι-
κον διὰ τραχείας ἀτραποῦ καὶ στενῆς, ἐς μέρη πολλὰ
διασπώμενος ὑπὸ τῆς δυσχωρίας, ὡς εὐεπιχείρητος ἄν,
224 εἴ τις ᾔσθετο, γενέσθαι. περὶ δὲ τὴν ἕω μόλις αὐτῷ
συνῄει τὸ πλῆθος, καὶ ὁ φρούραρχος ὁ τῆς Ὠρίκου,
τῶν ἔνδον αὐτῷ προειπόντων οὐ κωλύσειν ἐπιόντα
Ῥωμαίων ὕπατον, τάς τε κλεῖς παρέδωκε τῷ Καίσαρι
225 καὶ παρ' αὐτῷ κατέμεινε τιμῆς ἀξιούμενος. Δουκρή-
τιος δὲ καὶ Μινούκιος ἐπὶ θάτερα τῆς Ὠρίκου ναυσὶν
ὀκτωκαίδεκα μακραῖς Πομπηίῳ σῖτον ἐν πλοίοις φυλάσ-
σοντες τά τε πλοῖα κατέδυσαν, ἵνα μὴ ὁ Καῖσαρ αὐτὰ
226 λάβοι, καὶ ἐς Δυρράχιον διέφυγον. ἀπὸ δὲ τῆς Ὠρί-

---

6 *ἐπεσάλευε* i, sed cf. Plut. Pomp. c. 77: *ἐπ' ἀγκυρῶν πρόσω τῆς χώρας ἀποσαλεύων* 13 *περιαχθεὶς*] *παραχθεὶς* vel *παρενεχθεὶς* ci. Mend. 15 sq. *νώρικον* V, const., *Ὠρικὸν* scr. Bk. 18 *τὴν* deleri maluit Mend., at cf. Loesch p. 26 sq. 22 sq. *λουκρίτιος* O 23 *μινούτιος* Obd ⟨*οἱ*⟩ *ἐπὶ* ci. Mend., sed cf. *ad I § 172* 26 *λάβῃ* V

48 a. C

κου Καῖσαρ ἐς Ἀπολλωνίαν ἠπείγετο· καὶ τῶν Ἀπολλωνιατῶν αὐτὸν δεχομένων, Σταβέριος ὁ φρούραρχος
55 ἐξέλιπε τὴν πόλιν. καὶ ὁ Καῖσαρ ἁλίσας τὸν ἑαυτοῦ 227
στρατὸν ἀνέμνησεν, ὅτι διὰ τὴν ταχυεργίαν τοῦ τε χειμῶνος σὺν τῇ τύχῃ περιγένοιντο καὶ θαλάσσης τοσῆσδε χωρὶς νεῶν κρατήσειαν Ὠρικόν τε καὶ Ἀπολλωνίαν ἀμαχεὶ λάβοιεν καὶ τὰ τῶν πολεμίων ἔχοιεν, καθάπερ εἶπεν, ἀγνοοῦντος ἔτι Πομπηίου. "εἰ δὲ καὶ Δυρράχιον", 228
ἔφη, "τὸ ταμιεῖον τῆς Πομπηίου παρασκευῆς προλάβοιμεν, ἔσται πάντα ἡμῖν, ἃ ἐκείνοις δι' ὅλου θέρους πεπονημένοις". τοσαῦτα εἰπὼν ἦγε συντόμως ἐπὶ τὸ Δυρράχιον αὐτοὺς ὁδὸν μακράν, οὔτε ἡμέρας οὔτε νυκτὸς ἀναπαύων. Πομπήιος δὲ προμαθὼν ἀντιπαρ- 229
ώδευεν ἐκ Μακεδονίας, σὺν ἐπείξει καὶ ὅδε πολλῇ, κόπτων τε τὴν ὕλην, ἣν παρώδευεν, ἵνα Καίσαρι δύσβατος εἴη, καὶ ποταμῶν γεφύρας διαιρῶν καὶ ἀγορὰν τὴν ἐν μέσῳ πᾶσαν ἐμπιπράς, ἐν μεγίστῳ, καθάπερ ἦν, καὶ ὅδε τιθέμενος τὴν ἑαυτοῦ παρασκευὴν διαφυλάξαι. κονιορτὸν δ' ἢ πῦρ ἢ καπνὸν εἴ ποτε μακρό- 230
θεν ἴδοιεν αὐτῶν ἑκάτεροι, νομίζοντες εἶναι τὰ ἀλλήλων, ἐφιλονίκουν ὡς ἐν ἀγῶνι δρόμου. καὶ οὔτε τροφῇ καιρὸν ἐδίδοσαν οὔτε ὕπνῳ· ἔπειξις δ' ἦν καὶ σπουδὴ καὶ βοαὶ τῶν ἀγόντων αὐτοὺς ὑπὸ λαμπτῆρσι, καὶ θόρυβος ἐκ τοῦδε πολὺς καὶ φόβος, ὡς τῶν πολεμίων αἰεὶ πλησιαζόντων. ὑπὸ δὲ καμάτου τινὲς ἀπερρίπτουν, ἃ ἔφερον, ἢ ἐν φάραγξι διαλαθόντες ὑπελεί-

2 σταμέριος i, *Tamerius* C 5 τῇ deleri maluit Mend. περιγένοιτο Bi 7 ἔχοιεν vertit C, ἔχοι Bi, ἔχει V 9 sq. παραλάβοιμεν a 10 sq. τὰ ἐκείνοις — πεπονημένα cum Musgr. maluit Mend., at etiam tradita bona 11 συντόνως ci. Hertlein, Jahrb. f. cl. Philol. 115 (1877) p. 38 coll. § 268, rec. Mend., *sed cf. § 192* 13 sq. ἀντιπαρώδευσεν i

48 a. C.

ποντο, τὴν αὐτίκα ἀνάπαυσιν τοῦ παρὰ τῶν ἐχθρῶν φόβου διαλλασσόμενοι.

231 *τοιαῦτα δὲ ἑκατέρων κακοπαθούντων προύλαβεν* 5[illegible]
ὅμως ὁ Πομπήιος τὸ Δυρράχιον καὶ παρ' αὐτὸ ἐστρατοπέδευσεν. ναῦς τε ἐπιπέμψας Ὤρικον αὖθις εἷλε καὶ τὴν θάλασσαν ἀκριβεστέραις φρουραῖς ἐφύλασσεν. ὁ δὲ Καῖσαρ τοῦ Πομπηίου τὸν Ἄλωρα ποταμὸν ἐν μέσῳ
232 *θέμενος ἐστρατοπέδευσε. καὶ τὸν ποταμὸν διαβαίνοντες ἱππομάχουν ἀλλήλοις ἀνὰ μέρη, ἀθρόοις δὲ τοῖς στρατοῖς οὐ συνεπλέκοντο, Πομπήιος μὲν ἔτι γυμνάζων τοὺς νεοστρατεύτους, ὁ δὲ Καῖσαρ τοὺς ἐκ Βρεντεσίου*
233 *περιμένων. νομίσας δ' ἔαρος μὲν αὐτοὺς ἐπὶ ὁλκάδων διαπλέοντας οὐ λήσειν τὰς τοῦ Πομπηίου τριήρεις θαμινὰ ἐς φυλακὴν ἀναπλεούσας, χειμῶνος δ' εἰ παραβάλλοιντο, ναυλοχούντων ἐς νήσους τῶν πολεμίων, λαθεῖν ἂν αὐτοὺς ἴσως ἢ καὶ βιάσασθαι μεγέθει τε*
234 *νεῶν καὶ πνεύματι, μετεπέμπετο κατὰ σπουδήν. οὐκ ἀναγομένων δ' ἐκείνων αὐτὸς ἔκρινεν ἐπὶ τὴν στρατιὰν διαπλεῦσαι λαθών, ὡς οὔ τινος αὐτὴν ἄλλου ῥᾳδίως ἐπαξομένου. καὶ τὸ βούλευμα ἐπικρύψας ἔπεμπε τρεῖς θεράποντας ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἀπὸ δυώδεκα σταδίων ὄντα, οἳ κελήτιον ὀξὺ καὶ κυβερνήτην τὸν ἄριστον*

---

7 sq. *τῷ Πομπηίῳ — ἀντεστρατοπέδευσε* ci. Schw. (cf. Cass. D. 41, 47, 1) vel ⟨*οὐ πόρρω*⟩ *τοῦ Πομπ.—ἐστρ.*, possis etiam *τοῦ Πομπηίου* ⟨*προσχωροῦντος*⟩ vel *τοῦ Πομπηίου* ⟨*τε καὶ ἑαυτοῦ*⟩ 7 *Ἄλωρα*] *Ἄψον* scribi voluit Rutgers, Var. lect. p. 341, aliique, velut nuper C. Vitelli, Studi ital. di filol. class. 10 (1902) p. 429, (cf. Caes. b. c. 3, 13, 5; 19, 1, Cass. D. 41, 47, 1, Lucan. 5, 462), sed ut in re incerta cum Mend. non mutavi 12 *ἦρος* scr. Mend., const. 15 *ἐς*] *περὶ* ci. Schw. 19 *τινος ἂν αὐτὴν* V 21 *ἐπὶ τὸν* ⟨*Ἀῷον*⟩ *ποταμὸν* ci. Mend. (cf. Plut. Caes. c. 38, Boiss. ad Cass. D. 41, 45, 2), sed 'e flumine' Val. Max. 9, 8, 2, *πρὸς τὸ ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ* Plut. apophth. C. Caes. 9 *δυώδεκα*] *duo* C. Multo maiorem numerum latere vidit Mend. 22 *κελλήτιον* B

48 a. C.

ὡς δή τινι πεμπομένῳ πρὸς Καίσαρος ἔμελλον ἑτοιμά-
57 σειν. αὐτὸς δ' ἀπὸ διαίτης ὑπεχώρησε μὲν ὡς κάμνων 235
τῷ σώματι, τοὺς φίλους ἔτι ἑστιᾶσθαι κελεύσας, ἐπιθέμενος δ' ἐσθῆτα ἰδιώτου καὶ ὀχήματος εὐθὺς ἐπιβὰς ἐξήλασεν ἐπὶ τὴν ναῦν ὡς ὅδε ὢν ὁ πρὸς τοῦ Καίσαρος ἀπεσταλμένος· τά τε λοιπὰ διὰ τῶν θεραπόντων προσέτασσεν, ἐγκεκαλυμμένος τε καὶ ἐν νυκτὶ μάλιστα ἀγνοούμενος. χειμερίου δὲ τοῦ πνεύματος ὄντος θαρ- 236
ρεῖν ἐκέλευον οἱ θεράποντες τὸν κυβερνήτην ὡς τῷδε μάλιστα λησόμενοι τοὺς πολεμίους ἐγγὺς ὄντας. τὸν μὲν δὴ ποταμὸν ὁ κυβερνήτης εἰρεσίᾳ βιαζόμενος ἔπλει· ὡς δ' ἐπὶ τὰς ἐκβολὰς ἀφίκετο καὶ ἡ θάλασσα σὺν κλυδωνίῳ καὶ πνεύματι τὸ ῥεῦμα ἀνέκοπτεν, ὃ μὲν ἐπισπερχόντων αὐτὸν τῶν θεραπόντων ἐβιάζετο καὶ ὡς ἐς οὐδὲν προκόπτων ἀπέκαμνε καὶ ἀπεγίνωσκεν, ὁ δὲ Καῖσαρ ἀποκαλυψάμενος ἐνεβόησεν αὐτῷ· "θαρρῶν ἴθι πρὸς τὸν κλύδωνα· Καίσαρα φέρεις καὶ τὴν Καίσαρος τύχην". ἐκπλαγέντων δὲ τῶν ἐρετῶν καὶ τοῦ 237
κυβερνήτου προθυμία τε πᾶσιν ἐνέπιπτε καὶ ἡ ναῦς ὑπὸ βίας ἐξέπιπτε τοῦ ποταμοῦ. τὸ πνεῦμα δ' αὐτὴν καὶ τὸ κῦμα μετέωρον ἐς τὰς ὄχθας διερρίπτει, μέχρι πλησιαζούσης ἡμέρας οἳ μὲν ἐδεδοίκεσαν ὡς ἐν φωτὶ κατάδηλοι τοῖς πολεμίοις ἐσόμενοι, ὁ δὲ Καῖσαρ, τῷ

---

4 ἐπιβὰς εὐθὺς ci. Mend. 9 ὡς ἐν τῷδε a 11 κατέπλει, quod coniecerat Mend., ipse refutavit coll. Zos. 3, 15 12 ἀφίκοντο maluit Mend. 13 καὶ πνεύματι, πν in ras. (ex ρ nimirum), V, καὶ ῥεύματι b, καὶ ταραχῇ ad 14 θεραπόντων] πολεμίων iC 15 ὡς] ὃς V; fortasse aliquid intercidisse ci. Mend., ἐβιάζετο certe intellegendum: 'superare conatus est' ἐς del. Nauck, inut. ἀπεγίνωσκεν] *ac desperans tandem clauum e manibus abiicit* C, sine dubio non ex exemplari suo 16 *ἀνεβόησεν* Vi 16 sq. θαρρεῖ, ὢν supra εἶ, V *19 τε om. i*

48 a. C.
δαιμονίῳ χαλεψάμενος ὡς φθονερῷ, ἐφῆκε τὴν ναῦν
238 ἐπανιέναι. ἡ μὲν δὴ πνεύματι ταχεῖ τὸν ποταμὸν
ἀνέπλει, Καίσαρα δ' οἳ μὲν ἐθαύμαζον τῆς εὐτολμίας, 58
οἳ δ' ἐπεμέμφοντο ὡς στρατιώτῃ πρέπον ἔργον εἰργα-
239 σμένον, οὐ στρατηγῷ. ὃ δ' οὐκέτι λήσεσθαι προσ-
δοκῶν Ποστούμιον ἀνθ' ἑαυτοῦ προσέταξε διαπλεῦσαί
τε καὶ φράσαι Γαβινίῳ τὸν στρατὸν εὐθὺς ἄγειν διὰ
θαλάσσης· ἂν δ' ἀπειθῇ, ταῦτα προστάσσειν Ἀντωνίῳ
240 καὶ τρίτῳ μετὰ τὸν Ἀντώνιον Καληνῷ. εἰ δ' οἱ τρεῖς
ἀποκνοῖεν, ἐπιστολὴ πρὸς τὸν στρατὸν αὐτὸν ἐγέγρα-
πτο ἄλλη, τὸν βουλόμενον αὐτῶν ἐπὶ τὰς ναῦς ἕπεσθαι
τῷ Ποστουμίῳ καὶ καταίρειν ἀναχθέντας ἐς χωρίον,
ἐς ὅ τι ὁ ἄνεμος ἐκφέρῃ, μηδὲν τῶν νεῶν φειδομέ-
νους· οὐ γὰρ νεῶν χρῄζειν Καίσαρα, ἀλλὰ ἀνδρῶν.
241 οὕτω μὲν ἀντὶ λογισμῶν ὁ Καῖσαρ ἐπεποίθει τῇ τύχῃ.
τάδε οὖν ὁ Πομπήιος προλαβεῖν ἐπειγόμενος ἐς μάχην
διεσκευασμένος ἐπῄει. καὶ δύο αὐτοῦ στρατιωτῶν ἐν
μέσῳ τὸν ποταμὸν ἐρευνωμένων, ᾗ μάλιστα εἴη διαβατός,
τῶν τις Καίσαρος εἷς ἐπιδραμὼν τοὺς δύο ἀνεῖλε. καὶ ὁ
Πομπήιος ἀνέζευξεν, οὐκ αἴσιον τὸ συμβὰν ἡγούμενος.
αἰτίαν δ' εἶχε παρὰ πᾶσι καιρὸν ἄριστον ἐκλιπεῖν.
242 Ποστουμίου δὲ διαπλεύσαντος ἐς τὸ Βρεντέσιον, ὁ 59
μὲν Γαβίνιος οὐχ ὑποστὰς τὸ πρόσταγμα ἦγε τοὺς βου-
λομένους διὰ τῆς Ἰλλυρίδος, οὐδαμοῦ διαναπαύων· καὶ
ἀνῃρέθησαν ὑπὸ τῶν Ἰλλυριῶν σχεδὸν ἅπαντες, καὶ
243 ὁ Καῖσαρ ἤνεγκεν ὑπ' ἀσχολίας. ὁ δ' Ἀντώνιος τοὺς
ἑτέρους ἐπὶ τὰς ναῦς ἐπιβήσας Ἀπολλωνίαν μὲν παρ-

---

8 ταὐτὸ ci. Mend., *haec ipsa* C, sed ταῦτα potest ferri 11 ἐπὶ τὰς ναῦς susp. Mend., sed cf. § 243 17 sq. τὸν ἐν μέσῳ ποταμὸν ci. Mend., bene 19 ἐπιδραμὼν εἷς ci. Nauck, *sine causa idonea* 22 ποστομίου h. l. B

48 a. C.

ἔπλευσεν, ἱστίοις μεστοῖς ἐπιπνέοντος ἀνέμου· χαλάσαντος δὲ τοῦ πνεύματος περὶ μεσημβρίαν εἴκοσι τοῦ Πομπηίου νῆες, ἐπ' ἔρευναν τῆς θαλάσσης ἀναχθεῖσαι, καθορῶσι τοὺς πολεμίους καὶ ἐδίωκον. τοῖς δὲ ὡς ἐν 244
γαλήνῃ δέος ἦν πολύ, μὴ σφᾶς ἀνατρήσειαν ἢ καταδύσειαν αἱ μακραὶ τοῖς ἐμβόλοις· καὶ τὰ εἰκότα παρεσκευάζοντο, σφενδόναι τε ἠφίεντο ἤδη καὶ βέλη. καὶ ὁ 245
ἄνεμος ἄφνω μείζων ἢ πρότερον ἐπέρραξεν. αἳ μὲν δὴ μεγάλοις αὖθις ἱστίοις ἐξ ἀέλπτου τὸ πνεῦμα ἐδέχοντο καὶ διέπλεον ἀδεῶς· αἳ δ' ἀπελείποντο, ῥοθίῳ καὶ πνεύματι καὶ θαλάσσῃ κοίλῃ κακοπαθοῦσαι. καὶ μόλις ἐς ἀλίμενα καὶ πετρώδη διερρίφησαν, δύο τινὰς ἐς τέλμα τῶν Καίσαρος κατενεχθείσας ἑλοῦσαι. Ἀντώνιος δὲ ταῖς λοιπαῖς ἐς τὸ καλούμενον Νυμφαῖον κατήχθη.

60 καὶ τῷ Καίσαρι σύμπας ὁ στρατὸς ἤδη παρῆν, παρῆν 246
δὲ καὶ Πομπηίῳ. καὶ ἀντεστρατοπέδευον ἀλλήλοις ἐπὶ λόφων ἐν φρουρίοις πολλοῖς, πεῖραί τε ἦσαν περὶ ἕκαστον φρούριον πυκναὶ περιταφρευόντων καὶ περιτειχιζόντων ἀλλήλους καὶ γιγνομένων ὁμοῦ καὶ ποιούντων ἐν ἀπόροις. ἐν δὲ ταῖσδε ταῖς πείραις περί τι 247
φρούριον ἡττωμένου τοῦ Καίσαρος στρατοῦ λοχαγός, ᾧ Σκευᾶς ὄνομα ἦν, πολλὰ καὶ λαμπρὰ δρῶν ἐς τὸν

---

1 μεστοῖς om. Did., Bk., Mend., errore, ut videtur ἐμπνέοντος, de quo etiam Mend. cogitaverat, ci. Cob. p. 230 3 ἔρευσαν (sic) B 10 ἀπελίποντο Oi, corr. Mend. 12 μόλις ante δύο τινὰς poni maluit Schw., bene, ni forte cum Mend. τέλος scribendum aut aliquid intercidisse putamus 12 sq. 'durum hyperbaton' (Mend.) 14 Νύμφαιον maluit Mend. 19 sq. ποιούντων] haesit Mend., sed cf. Dem. de cor. § 136: ὡς ἐν αἰσχύνῃ ποιήσων τὴν πόλιν (Bitschofsky p. 445)

---

§ 246—260 de ordine rerum cf. C. Vitelli (v. ad § 231) p. 429 22 et p. 196, 11 de Scaeva et Minucio cf. Drumann III p. 495 adn. 24

48 a. C.

ὀφθαλμὸν ἐτρώθη βέλει καὶ προπηδήσας κατέσεισεν
248 ὡς εἰπεῖν τι βουλόμενος. σιωπῆς δ' αὐτῷ γενομένης,
Πομπηΐου λοχαγὸν ἐπὶ ἀνδρίᾳ γνώριμον ἐκάλει· "σῷζε
τὸν ὅμοιον σεαυτῷ, σῷζε τὸν φίλον καὶ πέμπε μοι
τοὺς χειραγωγήσοντας, ἐπεὶ τέτρωμαι". προσδραμόν-
των δ' ὡς αὐτομολοῦντι δύο ἀνδρῶν, τὸν μὲν ἔφθασε
249 κτείνας, τοῦ δὲ τὸν ὦμον ἀπέκοψε. καὶ ὃ μὲν τάδε
ἔπρασσεν ἀπογιγνώσκων ἑαυτοῦ καὶ τοῦ φρουρίου· τοῖς
δ' ἄλλοις αἰδὼς ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι καὶ ὁρμὴ προσ-
έπιπτε, καὶ τὸ φρούριον περιεσώθη, πολλὰ καὶ τοῦ
φρουράρχου Μινουκίου παθόντος, ᾧ γέ φασι τὴν μὲν
ἀσπίδα ἑκατὸν καὶ εἴκοσιν ἀναδέξασθαι βέλη, τὸ δὲ
σῶμα ἓξ τραύματα καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ὁμοίως ἐκκο-
250 πῆναι. τούτους μὲν δὴ Καῖσαρ ἀριστείοις πολλοῖς
ἐτίμησεν, αὐτὸς δ', ἐκ Δυρραχίου τινὸς αὐτῷ πρασσο-
μένης προδοσίας, ἧκε μέν, ὡς συνέκειτο, νυκτὸς σὺν
ὀλίγοις ἐπὶ πύλας καὶ ἱερὸν Ἀρτέμιδος ...
251 τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος ἄλλην στρατιὰν ἐκ Συρίας
ἦγε Πομπηΐῳ ⟨Σκιπίων⟩ ὁ κηδεστής· καὶ αὐτῷ Γάιος
Καλουίσιος περὶ Μακεδονίαν συμβαλὼν ἡττᾶτο, καὶ
τέλος ἓν αὐτοῦ κατεκόπη χωρὶς ὀκτακοσίων ἀνδρῶν.
252 Καίσαρι μὲν δὴ οὐδὲν ἦν ἐκ θαλάσσης διὰ Πομ- **6**
πήιον ναυκρατοῦντα· ἐλίμαινεν οὖν ὁ στρατὸς αὐτῷ

1 ἐτρώθει (sic) B 3 ἀνδρείᾳ b d, prob. Mend. 9 sq. προσέπεσε cum i scr. Mend. 17 lacunam significavit Schw., cf. Cass. D. 41, 50, 3 19 ⟨Σκιπίων⟩ addidi cum Zerdik p. 77, cf. § 316 Γάιος Καλουίσιος] error aut Appiani aut librarii sec. Borghesi V p. 149: L. Cassius Longinus aut C. Calvinus (immo Cn. Domitius Calvinus, cf. Caes. b. c. 3, 36, Lucium vocat Plut. Pomp. c. 69) nominandus erat 23 ἐλίμαινεν post Musgr. Schw. ex C, qui: *fame premebatur*, ἐδείμαινεν O i

15 sqq. cf. Stoffel (v. ad § 162) I p. 363 sq.

48 a. C.

καὶ τὴν πόαν ἠρτοποίουν, αὐτόμολοί τε Πομπηίῳ τοιούσδε ἄρτους προσήνεγκαν ὡς εὐφρανοῦντες ἰδόντα· ὃ δὲ οὐχ ἥσθη, ἀλλ' εἶπεν· "οἵοις θηρίοις μαχόμεθα". ὁ μὲν δὴ Καῖσαρ ὑπ' ἀνάγκης τὸν στρατὸν ἅπαντα 253
συνῆγεν ὡς καὶ ἄκοντα Πομπήιον βιασόμενος ἐς μάχην· ὃ δὲ αὐτοῦ τὰ πολλὰ τῶν φρουρίων ἐκ τοῦδε κεκενωμένα προσλαβὼν ἡσύχαζε. καὶ τῷδε μάλιστα 254
ἀνιαθεὶς ὁ Καῖσαρ ἐπετόλμησεν ἔργῳ δυσχερεῖ τε καὶ παραλόγῳ, πάντα Πομπηίου τὰ στρατόπεδα ἑνὶ τείχει περιλαβὼν ἐκ θαλάσσης ἐς θάλασσαν ἀποτειχίσαι, ὡς μεγάλην, εἰ καὶ διαμάρτοι, δόξαν οἰσόμενος ἐπὶ τῷ τολμήματι· στάδιοι γὰρ ἦσαν διακόσιοι καὶ χίλιοι. καὶ 255
ὃ μὲν ἐνεχείρει τοσῷδε ἔργῳ, Πομπήιος δ' αὐτὸν ἀνταπετάφρευε καὶ ἀντῳκοδόμει· καὶ μάταια τὰ ἔργα ἀλλήλοις ἐποίουν. γίγνεται δ' αὐτοῖς ἀγὼν εἷς μέγας, 256
ἐν ᾧ Πομπήιος τρέπεταί τε τοὺς Καίσαρος πάνυ λαμπρῶς καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον ἐδίωκε φεύγοντας σημεῖά τε πολλὰ εἷλεν αὐτῶν, καὶ τὸν αἰετόν, ὃ δὴ κυριώτατόν ἐστι Ῥωμαίοις, μόλις ἔφθασεν ὁ φέρων
62 ὑπὲρ τὸ χαράκωμα τοῖς ἔνδον ῥῖψαι. γενομένης δὲ 257
τῆς τροπῆς λαμπρᾶς ὁ Καῖσαρ ἑτέρωθεν ἦγεν ἄλλον

---

1 καὶ τὴν] καί τινα ci. Mend., ut Plut. Caes. c. 39 ἀλλὰ ῥίζαν τινὰ κόπτοντες (cf. etiam Caes. b. c. 3, 48, 1), sed vix recte 3 'οἵοις temptare noli' (Mend.) 7 προλαβὼν i 11 ἐπί ⟨γε⟩ ci. Mend., cf. Hannib. c. 3 μεγάλην αὐτῷ δόξαν — τό γε ἐγχείρημα οἴσειν 12 διακόσιοι καὶ χίλιοι] εἴκοσι καὶ ἑκατόν ci. Schw., quo tamen numero Pompei vallum expressit. XVII milia passuum, i. e. stadia 136, habet Caes. b. c. 3, 63, 4, ubi vide, quae Hofmann adnotavit, XVI milia pass., i. e. stadia 128, Flor. 2, 13, 39 14 ἀπῳκοδόμει b 18 αἰετόν Oi, ἀετόν scr. Bk. et Mend., codices fluctuant inter utramque formam, cf. Crönert, Memoria p. 106 19 *praecipuum Romanis signum* C, unde σημεῖον addi maluit Mend., sed facile subauditur ex σημεῖα (v. 17 sq.) 21 ἐπῆγεν ci. Mend.

48 a. C.

στρατόν, οὕτω δή τι καὶ τοῦτον περίφοβον, ὡς Πομ-
πηίου μακρόθεν ἐπιφανέντος μήτε στῆναι περὶ τὰς
πύλας ὄντας ἤδη μήτε ἐσελθεῖν ἐν κόσμῳ μήτε πει-
σθῆναι τοῖς προστάγμασιν, ἀλλὰ φεύγειν ἕκαστον, ὅπῃ
τύχοιεν, ἀμεταστρεπτὶ χωρὶς αἰδοῦς καὶ παραγγέλματος
258 *καὶ λογισμοῦ. Καίσαρος δ' αὐτοὺς περιθέοντός τε καὶ*
σὺν ὀνείδει μακρὰν ἔτι τὸν Πομπήιον ὄντα ἐπιδεικνύ-
οντος, καὶ ἐφορῶντος τὰ σημεῖα ἀπερρίπτουν καὶ ἔφευ-
γον, οἳ δὲ μόλις ὑπ' αἰδοῦς κατέκυπτον ἐς τὴν γῆν
ἄπρακτοι· τοσοῦτος αὐτοῖς τάραχος ἐνεπεπτώκει. εἷς δὲ
καὶ στρέψας τὸ σημεῖον ἀνέτεινε τὸν οὐρίαχον ἐς τὸν
259 *αὐτοκράτορα. καὶ τόνδε μὲν οἱ Καίσαρος ὑπασπισταὶ*
κατέκοπτον, οἱ δ' ἐσελθόντες οὐδ' ἐπὶ τὰς φυλακὰς
ἀπήντων, ἀλλὰ μεθειμένα πάντα ἦν καὶ τὸ χαράκωμα
ἀφύλακτον, ὥστε αὐτὸ δοκεῖ συνεσπεσὼν ἂν τότε ὁ
Πομπήιος ἑλεῖν κατὰ κράτος καὶ τὸν πόλεμον ἐνὶ τῷδε
ἔργῳ πάντα ἐξεργάσασθαι, εἰ μὴ Λαβιηνὸς αὐτόν, θεοῦ
παράγοντος, ἐπὶ τοὺς φεύγοντας ἔπειθε τραπῆναι· καὶ
αὐτὸς ἅμα ὤκνησεν, ἢ τὴν ἀφυλαξίαν τοῦ χαρακώμα-
τος ὡς ἐνέδραν ὑφορώμενος ἢ ὡς ἤδη κεκριμένου τοῦ
260 *πολέμου καταφρονήσας. ἐπὶ δὲ τοὺς ἔξω τραπεὶς ἑτέ-*
ρους τε ἔκτεινε πολλοὺς καὶ σημεῖα τῆς ἡμέρας ἐκεί-
νης ἔλαβεν ἐν ταῖς δύο μάχαις ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν καὶ

---

4 *ὅποι* cum V scr. Mend., *ὅπῃ* ceteri, utrumque bonum, cf. ad § 152   5 aut *καὶ* solum aut *καὶ παραγγέλματος* delendum esse ci. Mend.; Kratt p. 61 verba tradita ut *ἓν διὰ δυοῖν* defendebat   8 *καὶ ἐφορῶντος*] *καὶ ἐφορμῶντος* ci. Musgr., idem Roscher, Jahrb. f. cl. Philol. 119 (1879) p. 592, quod iure reprobavit Mend. ibid. p. 821; intellege: 'vel (Caesaris) sub oculis signa abiecerunt', cf. § 264. 304 etc.   11 *οὐρίαχον* editio Tolliana, *οὔραχον* O i   22 sq. *τῆς ἡμέρας ἐκείνης* post *δύο* *transponi voluit* Mend., coll. Caes. b. c. 3, 71, 1 'duobus his *unius diei proeliis*', sed verba tradita idem significant

δεύτερον τόνδε καιρὸν ἐντελοῦς ἔργου μεθῆκεν. ὃ καὶ 48a
τὸν Καίσαρά φασιν εἰπεῖν, ὅτι σήμερον ἂν ὁ πόλε-
μος ἐξείργαστο τοῖς πολεμίοις, εἰ τὸν νικᾶν ἐπιστά-
μενον εἶχον.

63 ὁ δὲ Πομπήιος τήν τε νίκην ὑπερεπαίρων ἐπέστελλε 26
βασιλεῦσι καὶ πόλεσι πάσαις καὶ τὸν στρατὸν αὐτίκα
τὸν Καίσαρος ἤλπιζε πρὸς ἑαυτὸν μεταβαλεῖσθαι, λιμῷ
τε πεπιεσμένον καὶ ὑπὸ τῆς ἥττης καταπεπληγμένον,
μάλιστα δὲ τοὺς ἡγεμόνας αὐτοῦ, τὸ σφέτερον ἁμάρ-
τημα φοβουμένους. οἳ δέ, θεοῦ σφᾶς ἐπὶ μετάνοιαν 26
ἄγοντος, τὸ ἁμάρτημα ᾐδοῦντο καὶ τοῦ Καίσαρος αὐ-
τοῖς ἐπιμεμφομένου τε πράως καὶ συγγνώμην διδόντος
ἔτι μᾶλλον ἠρεθίζοντο καθ' ἑαυτῶν καὶ ἐκ παραδόξου
μεταβολῆς ἐκέλευον τῷ πατρίῳ νόμῳ διακληρώσαντα
αὐτοὺς τὸ δέκατον μέρος ἀναιρεῖν. οὐ πειθομένου δὲ 26
τοῦ Καίσαρος μᾶλλον ᾐδοῦντο καὶ συνεγίνωσκον αὐ-
τὸν οὐκ ἀξίως ὑπὸ σφῶν ἠδικῆσθαι καὶ τοὺς φέρον-
τας τὰ σημεῖα κτείνειν ἐπεβόων, ὡς οὐκ ἂν αὐτοί ποτε
φυγόντες, εἰ μὴ τὰ σημεῖα προαπεστράφη. ὡς δὲ ὁ 26
Καῖσαρ οὐδὲ τοῦτ' ἀνασχόμενος ὀλίγους μόλις ἐκόλα-
σεν, αὐτίκα πᾶσιν αὐτοῦ πρὸς τὴν μετριοπάθειαν ὁρμὴ
τοσήδε ἐνέπιπτεν, ὡς εὐθὺς αὐτὸν ἄγειν ἀξιοῦν ἐπὶ
τοὺς πολεμίους· καὶ ἐνέκειντο σφόδρα προθύμως, παρα-
καλοῦντές τε καὶ ὑπισχνούμενοι διορθώσεσθαι τὸ ἁμάρ-
τημα νίκῃ καλῇ· κατά τε σφᾶς ἐπιστρεφόμενοι πρὸς
ἀλλήλους ἰλαδὸν κατὰ μέρη συνώμνυντο, ἐφορῶντος

---

9 αὐτοῦ] αὐτῶν exspectavit Mend. 15 αὐτοὺς libri, correxi cum Mend. ἀναιρεῖν Bi, ἀνελεῖν cum V scr. Mend., sed V[1] quoque in mg. γρ. ἀναιρεῖν 19 προανεστράφη a 22 ἐνέπεσεν maluit Mend., sed cf. praef. et ad I § 285 αὐτὸν] *αὐτοὺς maluit Mend.*, cf. ad I § 223 26 εἴλαδὸν i

8 *a. C.*

αὐτοῦ Καίσαρος, μὴ ἐπανήξειν ἐκ τῆς μάχης, εἰ μὴ
265 κρατοῖεν. ὅθεν αὐτὸν οἱ μὲν φίλοι παρεκάλουν ἀπο- 64
χρήσασθαι τοιᾷδε μετανοίᾳ καὶ προθυμίᾳ στρατοῦ· ὁ
δ' ἐς μὲν τὸ πλῆθος εἶπεν, ὅτι μετὰ βελτιόνων καιρῶν
αὐτοὺς ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἄξει, καὶ μεμνῆσθαι τῆσδε
τῆς προθυμίας διεκελεύσατο, τοὺς δὲ φίλους ἀνεδί-
δασκεν, ὅτι χρὴ καὶ τῶνδε προεξελεῖν τὸν φόβον τῆς
ἥττης πολὺν αὐτοῖς ἐγγενόμενον καὶ τῶν πολεμίων
266 τὸ φρόνημα ἀκμάζον προκαθελεῖν. ὡμολόγει τε μετα-
γιγνώσκειν πρὸς Δυρραχίῳ στρατοπεδεύσας, ἔνθα ἔστιν
ἡ παρασκευὴ πᾶσα Πομπηίῳ, δέον ἀποσπᾶν αὐτὸν ἑτέ-
ρωθι ἐς ὁμοίας ἀπορίας.
267 καὶ τάδε εἰπὼν ἐς Ἀπολλωνίαν εὐθὺς μετῄει καὶ
ἀπ' αὐτῆς ἐς Θεσσαλίαν νυκτὸς ὑπεχώρει λανθάνων·
Γόμφους τε πόλιν μικρὰν οὐ δεχομένην αὐτὸν ἐξεῖλεν
268 ὑπὸ ὀργῆς καὶ ἐπέτρεψε τῷ στρατῷ διαρπάσαι. οἱ δ'
ὡς ἐκ λιμοῦ πάντων ἐνεπίμπλαντο ἀθρόως καὶ ἐμεθύ-
σκοντο ἀπρεπῶς, καὶ μάλιστα αὐτῶν οἱ Γερμανοὶ γε-
λοιότατοι κατὰ τὴν μέθην ἦσαν, ὥστε δοκεῖ καὶ τότε
ἂν ὁ Πομπήιος ἐπελθὼν ἐργάσασθαί τι λαμπρόν, εἰ
μὴ διώκειν ὅλως ὑπερεῖδεν ἐκ καταφρονήσεως, μέχρι
Καῖσαρ ἑπτὰ συντόνως ἡμέραις ὁδεύσας ἐστρατοπέδευσε
269 περὶ Φάρσαλον. λέγεται δ' ἐν τοῖς Γόμφοις γενέσθαι
παθήματα γενναῖα καὶ νεκροὺς τῶν ἐπιφανῶν γερόν-

1 *αὐτοῦ*] *τοῦ* cum VC scr. Mend., sed premitur sententia etiam § 304   7 sq. ⟨*ἐκ*⟩ *τῆς ἥττης* ci. Mend.   11 *περισπᾶν* ci. Mend. ex Plut. Caes. c. 39 *ὅτι — ἐάσας* (*ἐξὸν* maluit Mend.) *ἐκεῖ περισπάσαι τὸν πόλεμον ἐνταῦθα καθέζοιτο πρὸς θαλάττῃ*
11 sq. *ἑτέρωθι*] *ἑτέρωσε* ci. Mend., sed cf. *ἐκεῖ* apud Plut. l. c.
17 *ἐνεπίπλαντο* i   19 *καὶ* pro *κατὰ* V   22 *ἡμέρας* a
24 *τῶν*] *τινῶν* vel etiam *ἐπιφανεστάτων* ci. Mend.; neutro mihi videtur opus

22 ἑπτὰ — ἡμέραις] cf. Stoffel (v. ad § 162) II p. 237

48 a. C.

των ἐν ἰατρείῳ φανῆναι, κυλίκων αὐτοῖς παρακειμένων ἀτρώτοις, εἴκοσι μὲν ὡς ἐκ μέθης κατακεκλιμένους ἐπὶ τὸ ἔδαφος, ἕνα δ' ἐπὶ θρόνου παρακαθεζόμενον οἷα ἰατρόν, ὃς τὸ φάρμακον αὐτοῖς ἄρα παρέσχε.

55 Πομπήιος δ' ἐπὶ τῇ Καίσαρος ἀναζεύξει βουλὴν 270 προυτίθει. καὶ Ἀφρανίῳ μὲν ἐδόκει τὸ ναυτικόν, ᾧ δὴ καὶ πολὺ προὔχεν, ἐπιπέμπειν Καίσαρι καὶ ἐνοχλεῖν θαλασσοκρατοῦντας ἀλωμένῳ καὶ ἀποροῦντι, τὸ δὲ πεζὸν αὐτὸν Πομπήιον ἄγειν κατὰ σπουδὴν ἐς τὴν Ἰταλίαν εὔνουν τε πρὸς αὐτὸν οὖσαν καὶ πολεμίων ἔρημον, κρατυνάμενον δ' αὐτήν τε καὶ Γαλατίαν καὶ Ἰβηρίαν ἐξ οἰκείας καὶ ἡγεμονίδος γῆς αὖθις ἐπιχειρεῖν Καίσαρι. ὃ δὲ καὶ ταῦτα ἄριστα ἄν οἱ γενόμενα 271 παριδὼν ἐπείθετο τοῖς λέγουσιν αὐτίκα τὸν Καίσαρος στρατὸν μεταθήσεσθαι πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, ἢ οὐ πολὺ σφίσιν ἔσεσθαι τὸ ἔτι λοιπὸν ἐπὶ τῇ κατὰ Δυρράχιον γενομένῃ νίκῃ· τὸ δ' ἐναντίον αἴσχιστον εἶναι, καταλιπεῖν φεύγοντα Καίσαρα καὶ τοῖς ἡττηθεῖσιν ὁμοίως τὸν νικῶντα φεύγειν. ὃ μὲν δὴ τοῖσδε 272 προσθέμενος αἰδοῖ μάλιστα τῶν ἑῴων ἐθνῶν ἐς αὐτὸν ἀφορώντων καὶ φειδοῖ Λευκίου Σκιπίωνος, μή τι περὶ Μακεδονίαν ὧν ἔτι πάθοι, μάλιστα δ' ἐς ἀγῶνα χρήσασθαι θαρροῦντι τῷ στρατῷ διανοούμενος ἐπῆλθε

---

2 in *ἀτρώτοις* offendit Musgr., *ὡς ἀρρώστοις* ci. Herw. p. 66, qui idem *ὡς ἐς μέθην* spuria aut depravata ex *ὡς ἐς θεραπείαν* iudicavit, quae omnia falsa esse iam vidit Schenkl p. 179 *ἐκ μέθης* scripsi, ut vertit C, *ἐς μέθην* Oi, vulgo *κατακεκλιμένοις* i 7 *προεῖχεν* scr. Nauck et Mend., ille tamen postea *προὔχεν* vindicavit, Mélanges gréco-rom. 5 p. 174; *προεῖχον* maluit Mend. cum Gel. 8 *ἀλομένῳ* V 14 *ἐπύθετο* V aut *ἢ* ante *αὐτίκα* aut v. 16 *γε* (post *οὐ πολὺ*?) desideravit Mend. *20 μάλιστα om. C*, fort. recte, *μὲν* ci. Mend.

48 a. C.
καὶ ἀντεστρατοπέδευσε τῷ Καίσαρι περὶ Φάρσαλον,
καὶ τριάκοντα σταδίους ἀλλήλων ἀπεῖχον.
273 ἀγορὰ δὲ Πομπηίῳ μὲν ἦν πανταχόθεν· οὕτω γὰρ 6
αὐτῷ προδιῴκηντο καὶ ὁδοὶ καὶ λιμένες καὶ φρούρια,
ὡς ἔκ τε γῆς αἰεὶ φέρεσθαι καὶ διὰ θαλάσσης πάντα
ἄνεμον αὐτῷ φέρειν· Καῖσαρ δὲ μόνον εἶχεν, ὅ τι μό-
274 λις εὕροι καὶ λάβοι κακοπαθῶν. καὶ οὐδ᾽ ὣς αὐτὸν
ἀπέλιπεν οὐδείς, ἀλλὰ σπουδῇ δαιμονίῳ συνενεχθῆναι
τοῖς πολεμίοις ὠρέγοντο καὶ ἡγοῦντο πολέμῳ μὲν εἶναι
παρὰ πολὺ ἀμείνους νεοστρατεύτων ἔτι ὄντων δέκα
ἔτεσιν ἠσκημένοι, εἰς δὲ ταφρείας ἢ περιτειχίσεις ἢ σιτο-
λογίας ἐπιπόνους ἀσθενέστεροι διὰ γῆρας· ὅλως τε
κάμνουσιν αὐτοῖς ἐδόκει δρᾶν τι . . . μετ᾽ ἀργίας ἢ
275 λιμῷ διαφθαρῆναι. ὧν ὁ Πομπήιος αἰσθανόμενος ἐπικίν-
δυνον μὲν ἡγεῖτο γεγυμνασμένοις καὶ ἀπογινώσκου-
σιν αὐτῶν ἀνδράσι καὶ τύχῃ Καίσαρος λαμπρᾷ περὶ
τῶν ὅλων συνενεχθῆναι δι᾽ ἑνὸς ἔργου, δυνατώτερον
δὲ καὶ ἀκινδυνότερον ἐκτρῦσαι ταῖς ἀπορίαις αὐτοὺς
οὔτε γῆς εὐπόρου κρατοῦντας οὔτε θαλάσσῃ χρωμένους
276 οὔτε ναῦς ἐς φυγὴν ταχεῖαν ἔχοντας. ὁ μὲν δὴ κρα-
τίστῳ λογισμῷ τρίβειν τὸν πόλεμον ἐγνώκει, καὶ ἐς
λοιμὸν ἐκ λιμοῦ τοὺς πολεμίους περιφέρειν· πολὺ δ᾽ 6'
ἀμφ᾽ αὐτὸν πλῆθος ἀνδρῶν ἀπό τε τῆς βουλῆς ὁμο-

---

5 *αἰεὶ* om. V 6 *ἄνεμον* et *φέρειν* del. Nauck, sed iungo *πάντα* cum *ἄνεμον* 8 *ἀπέλειπεν* B 13 sq. *δρᾶν τι μετ᾽ ἀργίας ἢ λιμῷ* (*ἢ μετὰ λιμοῦ* B) *διαφθαρῆναι* Oi; Schw. proposuit aut *δρᾶν τι* ⟨*μετ᾽ ἀνδρίας*⟩ *ἢ μετ᾽ ἀργίας λιμῷ διαφθ.*, quod rec. Did., aut *δρᾶν τι ἢ μετ᾽ ἀργίας λιμῷ διαφθ.*, quod tenuit Mend., hic ipse tamen proponens *δρᾶν τι μετ᾽ ἀπονοίας ἢ λιμῷ διαφθ.* Statui lacunam, in qua exciderint fere: ⟨*μετ᾽ ἀπονοίας* vel *μετὰ τόλμης μᾶλλον ἢ*⟩; de *μᾶλλον* v. ad I § 454 16 *αὐτῶν* Bi (V?), corr. Did. 20 *ναῦν* i 22 *λοιμὸν* Davis *ad Caes. b. c.* 3, 84, 1 et Cob. p. 216 sq., quod cum Mend. propter *Plut. Caes. c.* 40 tenui, dubitanter tamen, λιμὸν libri

τίμων οἱ καὶ τῶν καλουμένων ἱππέων οἱ διαφανέστατοι βασιλεῖς τε πολλοὶ καὶ δυνάσται, οἳ μὲν ὑπ᾽ ἀπειρίας, οἳ δ᾽ ἀμέτρως τοῖς περὶ τὸ Δυρράχιον εὐπραγήμασιν ἐπηρμένοι, εἰσὶ δ᾽ οἳ καὶ τῷ πλέονες εἶναι τῶν πολεμίων, οἳ δὲ καὶ κάμνοντες ὅλως τῷ πολέμῳ τὴν κρίσιν ταχυτέραν μᾶλλον ἢ πρέπουσαν ἐπειγόμενοι γενέσθαι, πάντες ἐξώτρυνον αὐτὸν ἐς τὴν μάχην, ἐπιδεικνύοντες αἰεὶ τὸν Καίσαρα παρατάττοντά τε καὶ προκαλούμενον. ὃ δ᾽ ἐξ αὐτοῦ μάλιστα τοῦδε αὐτοὺς ἀνεδίδασκεν, ὅτι Καί- 277
σαρι μὲν τοῦτ᾽ ἐξ ἀπορίας ἀναγκαῖον ἦν, σφίσι δὲ καὶ διὰ τοῦτ᾽ εὔκαιρον ἡσυχάζειν, ὅτι Καῖσαρ ὑπ᾽ ἀνάγκης ἐπείγοιτο. ἐνοχλούμενος δὲ ὑπό τε τοῦ στρατοῦ παντὸς 278
ἐπηρμένου τοῖς περὶ τὸ Δυρράχιον ἀμέτρως καὶ τῶν ἐπ᾽ ἀξιώσεως αὐτὸν ἐπιτωθαζόντων ἐς φιλαρχίαν ὡς ἑκόντα βραδύνοντα, ἵν᾽ ἀνδρῶν ὁμοτίμων τοσῶνδε ἄρχοι, καὶ ἐπὶ τῷδε αὐτὸν βασιλέα τε βασιλέων καὶ Ἀγαμέμνονα καλούντων, ὅτι κἀκεῖνος βασιλέων διὰ τὸν πόλεμον ἦρχεν, ἐξέστη τῶν οἰκείων λογισμῶν καὶ ἐνέδωκεν αὐτοῖς, θεοῦ βλάπτοντος ἤδη καὶ τἆλλα παρ᾽ ὅλον τόνδε τὸν πόλεμον. νωθής τε γὰρ καὶ βραδὺς παρὰ τὴν αὑτοῦ 279
φύσιν ἐν ἅπασι γεγονὼς παρεσκευάζετο ἄκων ἐς μάχην ἐπὶ κακῷ τε αὑτοῦ καὶ τῶν αὐτὸν ἀναπειθόντων.

68 Καίσαρι δὲ τῆς νυκτὸς ἐκείνης τρία μὲν ἐπὶ σιτο- 280
λογίαν ἐξῄει τέλη (τὸν γὰρ Πομπήιον ἐπαινῶν τῆς

5 ὅλως Schw., ὅμως Oi   τὴν κρίσιν om. V   7 ἐξώτρυναν V   τὴν delendum ci. Mend., cf. v. 21, sed est ea pugna, qua bellum decerni debebat; v. etiam § 288   8 τὸν Καίσαρα ἀεὶ παρατ. maluit Mend., sed cf. ad I § 406   10 ἦν] ἐστι vel εἶναι ci. Mend., sed cf. Krüger, Gr. Sprachl.[5] § 54, 6, 3   17 sq. ὅτι — ἦρχεν del. Nauck, cf. Plut. Caes. c. 41, Pomp. c. 67   19 sq. ἤδη, ⟨ὡς⟩ καὶ τἆλλα ci. Mend., potuit fortasse melius ⟨ὡς⟩ ἤδη καὶ τἆλλα, sed etiam tradita teneri possunt   20 αὐτοῦ Bi (V?), *corr Bk.*   22 αὐτοῦ V, αὑτοῦ Bi   κακῷ αὐτοῦ τε *ci. Mend., male ob* hiatum, cf. Zerdik p. 71, Kratt p. 66

?a. C.
βραδυτῆτος καὶ οὐδαμοῦ νομίζων μεταθήσεσθαι τοῦ
βουλεύματος περιέπεμπεν ἐπὶ σῖτον), πυθόμενος δὲ
τῆς παρασκευῆς ἥσθη τε τῆς ἀνάγκης, ἣν εἴκαζεν ἠναγ-
κάσθαι Πομπήιον ὑπὸ τοῦ στρατοῦ, καὶ τὸν ἑαυτοῦ
281 *τάχιστα ἀνεκάλει πάντα καὶ ἀντιπαρεσκευάζετο. θυό-*
μενός τε νυκτὸς μέσης τὸν Ἄρη κατεκάλει καὶ τὴν
ἑαυτοῦ πρόγονον Ἀφροδίτην (ἐκ γὰρ Αἰνείου καὶ Ἴλου
τοῦ Αἰνείου τὸ τῶν Ἰουλίων γένος παρενεχθέντος τοῦ
ὀνόματος ἡγεῖτο εἶναι), νεών τε αὐτῇ νικηφόρῳ χαρι-
282 *στήριον ἐν Ῥώμῃ ποιήσειν εὔχετο κατορθώσας. ὡς δὲ*
καὶ σέλας ἐξ οὐρανοῦ διαπτὰν ἀπὸ τοῦ Καίσαρος ἐς
τὸ Πομπηίου στρατόπεδον ἐσβέσθη, οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν
Πομπήιον ἔσεσθαί τι λαμπρὸν αὐτοῖς ἔφασαν ἐκ τῶν
πολεμίων, ὁ δὲ Καῖσαρ σβέσειν αὐτὸς ἐμπεσὼν τὰ
283 *Πομπηίου. αὐτῷ δὲ τῷ Πομπηίῳ τῆς αὐτῆς νυκτός*
τινα τῶν ἱερείων ἐκφυγόντα οὐ συνελήφθη, καὶ με-
λισσῶν ἑσμὸς ἐπὶ τοῖς βωμοῖς ἐκάθισε, ζῴου νωχελοῦς.
μικρόν τε πρὸ ἕω πανικὸν ἐνέπεσεν αὐτοῦ τῷ στρατῷ·
284 *καὶ τόδε περιδραμὼν αὐτὸς καὶ καταστήσας ἀνεπαύετο*
σὺν ὕπνῳ βαθεῖ· περιεγειράντων δ' αὐτὸν τῶν φίλων, 6'
ὄναρ ἔφασκεν ἄρτι νεὼν ἐν Ῥώμῃ καθιεροῦν Ἀφρο-
δίτῃ νικηφόρῳ. καὶ τόδε μὲν ἀγνοίᾳ τῆς Καίσαρος

---

1 *οὐδαμὰ* vel *οὐδαμῶς* ci. Mend. *μεθήσεσθαι* ci. Cob. p. 217, reprobavit Schenkl p. 176 coll. III § 113, Diod. 16, 31, 2 6 *μέσης* om. V 9 *νικηφόρον* V 13 *αὐτοῖς* Bi (V?), corr. Bk. 17 *βωμοῖς*] *σημείοις* ci. Mend. ex ceteris scriptoribus. Sed fortasse *βωμοῖς* e neglegentia App. natum, cf. Cass. D. 41, 61, 2: *τά τε σημεῖα αὐτοῦ τὰ στρατιωτικὰ μέλισσαι περιέσχον, καὶ πολλὰ τῶν ἱερείων αὐτοῖς ἤδη τοῖς βωμοῖς προσαγόμενα ἐξέδρα* *ζῴου νωχελοῦς* cum C omitti maluit Mend., sed cf. simile additamentum IV § 14; Candidum autem verisimile est *νωχελοῦς* non intellexisse

---

9 νικηφόρῳ] cf. Mommsen, C. I. L. I² p. 322 sq.

48 a. C.

εὐχῆς οἵ τε φίλοι καὶ ὁ στρατὸς ἅπας πυθόμενοι
ἥδοντο, καὶ τἆλλα ἀλόγως σὺν ὁρμῇ καὶ καταφρονή-
σει χωροῦντες ἐπὶ τὸ ἔργον ὡς ἐπὶ ἕτοιμον. ὧν γε 285
πολλοὶ καὶ τὰς σκηνὰς δάφναις ἀνέστεφον ἤδη, συμ-
βόλῳ νίκης· καὶ οἱ θεράποντες αὐτοῖς δαῖτα λαμπρο-
τάτην ἐπόρσυνον· εἰσὶ δ' οἳ καὶ περὶ τῆς Καίσαρος
ἀρχιερωσύνης ἐς ἀλλήλους ἤδη διήριζον. ἅπερ ὁ Πομ- 286
πήιος οἷα πολέμων ἔμπειρος ἀπεστρέφετο καὶ νεμεσῶν
ἐπ' αὐτοῖς ἐνεκαλύπτετο, κατεσιώπα δ' ὅμως ὑπὸ ὄκνου
καὶ δέους, ὥσπερ οὐ στρατηγῶν ἔτι, ἀλλὰ στρατηγού-
μενος καὶ πάντα πράσσων ὑπὸ ἀνάγκης παρὰ γνώμην.
τοσοῦτον ἀνδρὶ μεγαλουργῷ καὶ παρὰ πᾶν ἔργον ἐς 287
ἐκείνην τὴν ἡμέραν εὐτυχεστάτῳ γενομένῳ τὸ δύσθυ-
μον ἐνεπεπτώκει, εἴτε ὅτι τὰ συμφέροντα κρίνων οὐκ
ἔπειθεν, ἀλλ' ἐπὶ κύβον ἐχώρει πλήθους ἀνδρῶν
τοσῶνδε σωτηρίας καὶ τῆς ἑαυτοῦ δόξης ἐς τότε ἀηττή-
του· εἴτε τι καὶ μαντικώτερον αὐτὸν πλησιάζοντος ἤδη
τοῦ κακοῦ συνετάρασσε, μέλλοντα τῆς ἡμέρας ἐκείνης
ἐκ δυναστείας τοσῆσδε ἀθρόως ἐκπεσεῖσθαι. τοσοῦτον 288
δ' οὖν εἰπὼν τοῖς φίλοις, ὅτι ἥδε ἡ ἡμέρα, ὁπότερος
ἂν ἐπικρατήσῃ, μεγάλων ἐς αἰεὶ Ῥωμαίοις ἄρξει κακῶν,
παρέτασσεν ἐς τὴν μάχην· ᾧ δὴ καὶ μάλιστα αὐτοῦ
τὴν διάνοιαν προπεσεῖν τινες ἐν τῷ φόβῳ νομίζοντες
ἡγοῦντο οὐδ' ἂν Πομπήιον κρατήσαντα μεθεῖναι τὴν
μοναρχίαν.

70 στρατιὰ δ' ἦν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, πολλῶν ἀμφίλογα 289

---

7 ἤδη om. V 9 ἀνεκαλύπτετο ci. Musgr., male ὅμως] ὅλως ci. Schw., perperam 14 ἐπεπεπτώκει V 16 ἀησσήτου i, ut videtur 20 δ' deleri voluit Mend., sed cf. ad I § 37 δ' ἐνειπὼν i 21 ἐπικρατήσοι Bi ἐς αἰεὶ cum C omitti maluit Mend.; in eadem sententia Plut. Caes. c. 32 extr. habet πρὸς τὸ μέλλον 22 τὴν molestum putavit Mend., cf. ad § 276

48 a. C.
*εἰπόντων ἑπομένῳ μάλιστα Ῥωμαίων τοῖς τὰ πιθανώ-
τατα γράφουσι περὶ τῶν ἐξ Ἰταλίας ἀνδρῶν, οἷς δὴ
καὶ μάλιστα θαρροῦντες τὰ συμμαχικὰ οὐκ ἀκριβοῦσιν
οὐδὲ ἀναγράφουσιν ὡς ἀλλότρια καὶ ὀλίγην ἐν αὐτοῖς
εἰς προσθήκην χώραν ἔχοντα, Καίσαρι μὲν ἐς δισ-
χιλίους ἐπὶ δισμυρίοις, καὶ τούτων ἱππεῖς ἦσαν ἀμφὶ
τοὺς χιλίους, Πομπηίῳ δὲ ὑπὲρ τὸ διπλάσιον, καὶ τού-
των ἱππεῖς ἐς ἑπτακισχιλίους. ὧδε μὲν τοῖς τὰ πιθανώ-
τατα λέγουσι δοκεῖ μυριάδας ἑπτὰ ἀνδρῶν Ἰταλῶν
290 συμπεσεῖν ἀλλήλοις ἐς μάχην· οἱ δ' ὀλιγωτέρους ἑξα-
κισμυρίων φασίν, οἱ δ' ὑπερεπαίροντες τεσσαράκοντα
μυριάδας γενέσθαι λέγουσι. καὶ τούτων οἱ μὲν ἡμι-
όλιον, οἱ δὲ ἐκ τριῶν νομίζουσιν ἀμφὶ τὰ δύο τῷ
Πομπηίῳ γενέσθαι μέρη. τοσάδε μὲν ἀμφιγνοοῦσι περὶ
τοῦ ἀκριβοῦς· ὅπως δ' οὖν εἶχε, τοῖσδε μάλιστα τοῖς
291 ἐξ Ἰταλίας ἑκάτερος αὐτῶν ἐθάρρει. τὸ δὲ συμμαχι-
κὸν ἦν Καίσαρι μὲν ἱππεῖς τε Κελτοὶ ... καὶ Κελτῶν τῶν
ὑπὲρ Ἄλπεις ἀριθμὸς ἄλλος· Ἑλλήνων δ' ἐπέλταζον
292 αὐτῷ Δόλοπες, Ἀκαρνᾶνες, Αἰτωλοί. τοσοίδε μὲν τῷ
Καίσαρι συνεμάχουν, Πομπηίῳ δὲ πάντα τὰ ἑῷα ἔθνη
κατὰ πλῆθος, οἱ μὲν ἐξ ἵππων, οἱ δὲ πεζοί, ἀπὸ μὲν*

---

4 sq. *ἐν αὐτοῖς* scr. Mend., delebatque *εἰς προσθήκην* ut glossema; *ἐν αὐτοῖς, ὡς προσθήκην, ῥοπὴν* (hoc etiam Mend. suspicatus erat) *ἔχοντα* ci. Herw. p. 67. Sed *αὐτοῖς* Bitschofsky p. 445 recte dicit respicere ad *τῶν ἐξ Ἰταλίας ἀνδρῶν* et *ὀλίγην χώραν ἔχοντα* defenditur Arr. Anab. 7, 6, 5, Xen. Anab. 5, 7, 28, Polyb. 1, 43, 1 etc.; ad *εἰς προσθήκην*, pro quo malim *ὡς πρ.*, cf. Cass. D. 47, 39, 3: *τό τε συμμαχικὸν — ἐν προσθήκης μέρει τοῦ πολιτικοῦ ἦν* 10 sq. *ὀλιγωτέρους, ἑξακισμυρίους* a C 11 *τεσσαράκοντα*] *τεσσαρεσκαίδεκα* ci. Schw., at cf. Flor. 2, 13, 44 13 *ἐκ ⟨τῶν⟩ τριῶν* ci. Keil, cf. Kühner-Gerth II³, 1 p. 639 17 post *Κελτοὶ* notam numeralem iure desideravit Schw.; significavi lacunam, quam ita fere explendam puto: *ἱππεῖς τε Κελτοὶ ⟨τῶν ἐντὸς Ἄλπεων ...⟩ καὶ Κελτῶν*; ceterum *καί ex C add.* Schw., om. Oi 18 *ἄλλος* vertit C, *ἄλλως* Oi

48 a. C
τῆς Ἑλλάδος Λάκωνες, ὑπὸ τοῖς ἰδίοις βασιλεῦσι τασσόμενοι, καὶ ἡ ἄλλη Πελοπόννησος καὶ Βοιωτοὶ μετ' αὐτῶν. ἐστράτευον δὲ καὶ Ἀθηναῖοι, κηρυξάντων μὲν 293
αὐτοὺς ἑκατέρων μὴ ἀδικεῖν τὸν στρατὸν ὡς ἱεροὺς τῶν Θεσμοφόρων, πρὸς δὲ τὴν δόξαν ἄρα τοῦ πολέμου τραπέντες ὡς ὑπὲρ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀγω-
71 *νιούμενοι. ἐπὶ δὲ τοῖς Ἕλλησιν ὀλίγου πάντες, ὅσοι* 294
περιιόντι τὴν ἐν κύκλῳ θάλασσαν ἐπὶ τὴν ἕω, Θρᾷκές τε καὶ Ἑλλησπόντιοι καὶ Βιθυνοὶ καὶ Φρύγες καὶ Ἴωνες, Λυδοί τε καὶ Παμφύλιοι καὶ Πισίδαι καὶ Παφλαγόνες, καὶ Κιλικία καὶ Συρία καὶ Φοινίκη καὶ τὸ Ἑβραίων γένος καὶ Ἄραβες οἱ τούτων ἐχόμενοι Κύπριοί τε καὶ Ῥόδιοι καὶ Κρῆτες σφενδονῆται καὶ ὅσοι ἄλλοι νησιῶται. παρῆσαν δὲ καὶ βασιλεῖς καὶ δυνάσται στρα- 295
τὸν ἄγοντες, Δηιόταρος μὲν τετράρχης Γαλατῶν τῶν ἑῴων, Ἀριαράθης δὲ Καππαδοκῶν βασιλεύς. Ἀρμενίους δὲ ἦγε τοὺς ἐντὸς Εὐφράτου στρατηγὸς Ταξίλης καὶ Ἀρμενίους τοὺς ὑπὲρ Εὐφράτην Μεγαβάτης, ὕπαρχος Ἀρταπάτου βασιλέως· ἄλλοι τε μικροὶ δυνάσται

---

3 sq. locum, quem editores obscurum putaverunt, Shebelew, De rebus gestis Atheniensium inde ab a. 221 usque ad a. 31 (Petropoli 1898, sermone russio) p. 278 sq. explicavit ad *κηρυξάντων μὲν* subaudiens *τῶν κηρύκων* et *ἑκατέρων* iungens cum *τὸν στρατόν*. Praecones igitur Atheniensium primo quidem pronuntiaverunt eos, cum religione *τῶν Θεσμοφόρων* obstricti essent, bello Pompei et Caesaris neutram partem sequi, postea autem fama belli commoti secuti sunt Pompeium. Ita rei obscuritas tollitur nec grammatica videntur obstare; ceterum *ἑκατέρῳ* mavult Keil 16 *καππαδόκων* ab 18 *Ἀρμενίους* del. Nauck et Mend. 19 *Ἀρταπάτου* Musgr., *ἀρτάπα τοῦ* O, *ἀρτάπου τοῦ* iC, *Ἀρταβάζου* Schw., vulgo; cf. de nomine Mommsen, Res gest. div. Aug.[2] p. 110 adn. 1 et Boiss. ad Cass. D. 40, 16, 2

---

1 *ὑπὸ τοῖς ἰδίοις βασιλεῦσι*] mirus App. error

48 a. C.
296 συνεπελαμβάνοντο τοῦ πόνου. λέγονται δὲ καὶ ἀπ'
Αἰγύπτου νῆες ἑξήκοντα αὐτῷ παραγενέσθαι παρὰ τῶν
Αἰγύπτου βασιλέων, Κλεοπάτρας τε καὶ τοῦ ἀδελφοῦ,
παιδὸς ἔτι ὄντος. ἀλλ' αἵδε μὲν οὐ συνεμάχησαν· οὐδὲ
γὰρ τὸ ἄλλο ναυτικόν, ἀλλ' ἐπὶ ἀργίας ἐν Κερκύρᾳ
297 κατέμενε. καὶ δοκεῖ Πομπήιος τόδε μάλιστα ἀφρόνως
ἐργάσασθαι, τῶν μὲν νεῶν καταφρονήσας, αἷς δὴ πολὺ
προύχων ἐδύνατο πανταχοῦ τὴν ἐπακτὸν ἀγορὰν τοὺς
πολεμίους ἀφαιρεῖσθαι, ἐν δὲ ἀγῶνι πεζῷ συνενεχθεὶς
ἀνδράσιν ἐκ πόνου πολλοῦ μεγαλαύχοις τε καὶ θηρι-
298 ώδεσιν ἐς μάχας γενομένοις. ἀλλ' αὐτὸν αὐτοὺς φυλαξά-
μενον περὶ Δυρράχιον θεοβλάβεια δοκεῖ παραγαγεῖν, ἐν
καιρῷ μάλιστα δὴ πάντων ἥδε τῷ Καίσαρι γενομένη· διὰ
γὰρ αὐτὴν ὁ στρατὸς ὁ τοῦ Πομπηίου κουφόνως μάλα
ἐπήρθη, καὶ τοῦ στρατηγοῦ σφῶν κατεκράτησαν καὶ
ἐς τὸ ἔργον ἀπειροπολέμως ἐτράποντο.

299 ἀλλὰ τάδε μὲν ᾠκονόμει θεὸς ἐς ἀρχὴν τῆσδε τῆς
νῦν ἐπεχούσης τὰ πάντα ἡγεμονίας· τότε δ' αὐτῶν τὴν 7
στρατιὰν ἑκάτερος συναγαγὼν ἐπώτρυνε, Πομπήιος
μὲν τοιάδε λέγων· "ὑμεῖς, ὦ συστρατιῶται, στρατηγεῖτε
τοῦ πόνου μᾶλλον ἢ στρατηγεῖσθε· αὐτοὶ γὰρ ἐμοῦ τὰ
Καίσαρος ἐκτρύχειν ἔτι βουλομένου τὸν ἀγῶνα τόνδε
300 προυκαλέσασθε. ὡς οὖν ἀγωνοθέται τῆς μάχης χρή-
σασθε μὲν ὡς ἐλάττοσι πολὺ πλείονες, καταφρονεῖτε
δὲ ὡς ἡττημένων νενικηκότες καὶ γερόντων νέοι καὶ
πολλὰ κεκμηκότων ἀκμῆτες ἄνδρες, οἷς ὑπάρχει δύ-

8 ἐδύναντο B 10 ἐκ πόνων πολλῶν ci. Mend., quo non opus; cf. Kratt p. 5 12 αὐτῷ ante θεοβλάβεια add. i 14 ὁ ante τοῦ om. V 21 πόνου] πολέμου ci. Mend. στρατηγεῖσθε ci. Mend., *ab aliis uobis imperetur* C, στρατεύεσθε Oi, vulgo, cf. § 286. 307 26 ἄνδρες seclusit Mend., ⟨καὶ⟩ ἄνδρες ci. Keil

4 παιδὸς] Ptolemaeus XIV natus c. a. 61 a. Chr., cf. § 354

48 a. C.

*ναμις τοσήδε καὶ παρασκευὴ καὶ τὸ συνειδὸς αὐτὸ τῆς
αἰτίας· ὑπὲρ γὰρ ἐλευθερίας καὶ πατρίδος ἀγωνιζόμεθα* 301
*μετὰ νόμων καὶ δόξης ἀγαθῆς καὶ τοσῶνδε ἀνδρῶν,
τῶν μὲν ἀπὸ βουλῆς, τῶν δ' ἱππέων, πρὸς ἄνδρα ἕνα
λῃστεύοντα τὴν ἡγεμονίαν. ἴτε οὖν, ὡς ἠξιοῦτε, μετ'* 302
*ἀγαθῆς ἐλπίδος, ἐν ὄψει τιθέμενοι τήν τε φυγὴν αὐτῶν
τὴν περὶ τὸ Δυρράχιον γενομένην καὶ ὅσα σημεῖα μιᾶς
ἡμέρας κρατοῦντες αὐτῶν ἐλάβομεν".*

73 *ὁ μὲν δὴ Πομπήιος ὧδε ἔλεγεν, ὁ δὲ Καῖσαρ τοῖς* 303
*ἰδίοις τοιάδε· "τὰ μὲν δυσχερέστερα ἤδη νενικήκαμεν,
ὦ φίλοι· ἀντὶ γὰρ λιμοῦ καὶ ἀπορίας ἀνδράσι μαχούμεθα· ἥδε δὲ ἡ ἡμέρα κρινεῖ πάντα. μέμνησθέ μοι* 304
*τῆς περὶ τὸ Δυρράχιον ἐπαγγελίας καὶ ὧν ἐφορῶντος
ἐμοῦ συνώμνυσθε ἀλλήλοις, μὴ νικῶντες οὐδ' ἐπανήξειν. οἵδε εἰσίν, ὦ ἄνδρες, ἐφ' οὓς ἐξ Ἡρακλείων* 305
*στηλῶν ἤλθομεν· οἵδε οἱ περιφυγόντες ἡμᾶς ἐξ Ἰταλίας, οἳ τοὺς δέκα ἔτεσιν ἀθλοῦντας ἡμᾶς καὶ πολέμους τοσούσδε καὶ νίκας δυσαριθμήτους ἀνύσαντας καὶ
Ἰβήρων καὶ Κελτῶν καὶ Βρεττανῶν ἔθνη τετρακόσια
περιποιήσαντας τῇ πατρίδι διέλυον ἀγεράστους ἄνευ
θριάμβου τε καὶ δωρεᾶς, καὶ οὐδ' ἐς τὰ δίκαια αὐτοὺς
ἐγὼ προκαλούμενος ἔπειθον οὐδὲ χάρισιν ἐξήνυον. ἴστε,* 306
οὓς μεθῆκα ἀπαθεῖς, ἐλπίσας ἡμῖν τι παρ' αὐτῶν ἔσεσθαι δίκαιον. τῶνδε οὖν μοι τήμερον ἀθρόον ἀν-

---

1 *αὐτὸ*] *ἀπὸ* i 9 *ὧδε*] *τοιαῦτα* V 11 sq. *μαχόμεθα* aC 12 *ἡ* om. i *μέμνησθε* ⟨*οὖν*⟩ *μοι* ci. Mend. 14 *οὐδ'*] *οὐκ* ci. Mend., *μὴ* legitur § 264 21 sq. *οὐδ'* — *οὐδὲ* Oi, quod defenditur papyris, *οὔτε* — *οὔτε* scr. Bk. et Mend. 22 *οὐδέ* ⟨*τι*⟩ *χάρισιν* ci. H. Steph., sed reprobavit Schw. t. III p. 759 coll. Illyr. c. 15 *ἐξήνυσεν αὐτά* (sc. *τὰ ἔθνη*) 22 sq. *ἴστε οὓς*] malim *ἴστε, ὅσους* aut *ἔστιν οὓς*; *οὓς γε* ci. Schw., *ἐξήνυον οὐδ' οὓς* Mend. 23 *καὶ* ante *ἀπαθεῖς* add. i *αὐτῶν* ⟨*γε*⟩ *ci. Mend.* 24 *ἀθρόων* i, vulgo

48 a. C.
ἐνέγκατε καὶ τῆς ἐμῆς πρὸς ὑμᾶς, εἴ τι σύνιστέ μοι,
307 κηδεμονίας ἢ πίστεως ἢ δωρεῶν μεγαλοφροσύνης. ἔστι 7
δὲ οὐ δυσχερὲς νεοστρατεύτων καὶ ἀπειροπολέμων ἔτι
πολυπόνους ἀγωνιστὰς περιγενέσθαι, ἄλλως τε καὶ
μειρακιωδῶς ἐς ἀταξίαν καὶ δυσπείθειαν τοῦ στρατη-
γοῦ τραπέντων, ὃν ἐγὼ πυνθάνομαι δεδιότα καὶ ἄκοντα
χωρεῖν ἐπὶ τὸ ἔργον, τύχῃ τε παρακμάζοντα ἤδη καὶ
νωθῆ καὶ βραδὺν ἐς ἅπαντα γεγενημένον καὶ οὐδὲ
308 στρατηγοῦντα ἔτι μᾶλλον ἢ στρατηγούμενον. καὶ τάδε
μοι περὶ μόνων ἐστὶ τῶν Ἰταλῶν, ἐπεὶ τῶν γε συμ-
μάχων μηδὲ φροντίζετε μηδ' ἐν λόγῳ τίθεσθε μηδὲ
μάχεσθε ὅλως ἐκείνοις. ἀνδράποδα ταῦτ' ἐστὶ Σύρια
καὶ Φρύγια καὶ Λύδια, φεύγειν αἰεὶ καὶ δουλεύειν
ἕτοιμα· οἷς ἐγὼ σαφῶς οἶδα, καὶ ὑμεῖς δὲ αὐτίκα ὄψε-
σθε, οὐδὲ Πομπήιον αὐτὸν τάξιν ἐγγυῶντα πολέμου.
309 ἔχεσθε οὖν μοι τῶν Ἰταλῶν μόνων, κἂν οἱ σύμμαχοι
δίκην κυνῶν περιθέωσιν ὑμᾶς καὶ θορυβοποιῶσι.
τρεψάμενοι δ' αὐτοὺς τῶνδε μὲν ὡς συγγενῶν φειδώ-
μεθα, τοὺς δὲ συμμάχους ἐς τὴν τῶνδε κατάπληξιν
310 ἐξεργάσασθε. πρὸ δὲ πάντων, ὡς ἂν εἰδείην ὑμᾶς
ἔγωγε ὧν συνετίθεσθε μεμνημένους τε καὶ νίκην πάν-
τως ἢ θάνατον αἱρουμένους, καθέλετέ μοι προϊόντες
ἐπὶ τὴν μάχην τὰ τείχη τὰ σφέτερα αὐτῶν καὶ τὴν
τάφρον ἐγχώσατε, ἵνα μηδὲν ἔχωμεν, ἂν μὴ κρατῶμεν,

---

7 παρακμάσαντα ci. Mend. 17 ὑμᾶς i et, ἡ suprascr. a m. 1, V, ἡμᾶς, ὑ suprascr. a m. 1, B 21 συνέθεσθε ci. Nauck, cf. praef. 24 ante ἔχωμεν lacunam statuebat Mend., desiderans, ut videtur, ⟨ὅπῃ φύγωμεν⟩ vel sim., inut. propter p. 211, 1 sqq.

---

22 sqq. cf. B. Perrin, Americ. Journal of philol. 5 (1884) p. 325 sqq., qui haec a Lucano ficta et ab App. exscripta esse *dicit, non recte*, opinor; utriusque narrationem ad Asinium *Pollionem redire putat* Jeep, Bursians Jahresber. 63 (1890) p. 180

48 a. C

ἴδωσι δ' ἡμᾶς ἀσταθμεύτους οἱ πολέμιοι καὶ συνῶσιν, ὅτι πρὸς ἀνάγκης ἐστὶν ἡμῖν ἐν τοῖς ἐκείνων σταθμεῦσαι."

75 ὃ μὲν τοσάδε εἰπὼν φυλακὴν ὅμως τῶν σκηνῶν 311 κατέπεμπε δισχιλίους τοὺς πάνυ γέροντας· οἱ δ' ἐξιόντες τὸ τεῖχος ἤρειπον μετὰ σιωπῆς βαθυτάτης καὶ ἐς τὴν τάφρον αὐτὸ ἐνεχώννυον. ὁρῶν δ' ὁ Πομπήιος, 312 ἡγουμένων τινῶν ἐς φυγὴν αὐτοὺς συσκευάζεσθαι, συνίει τοῦ τολμήματος καὶ ἔστενε καθ' αὑτόν, ὅτι χωροῦσιν ἐς χεῖρας θηρίοις, λιμὸν ἔχοντες, ἄξιον θηρίων φάρμακον. ἀλλ' οὐ γὰρ ἦν ἀναδῦναι ἔτι, τῶν πραγμάτων ὄντων ἐπὶ ξυροῦ. διὸ δὴ καὶ τετρακισχιλίους 313 τῶν Ἰταλῶν φύλακας τοῦ στρατοπέδου καταλιπὼν παρέτασσε τοὺς λοιποὺς ἐς τὸ μεταξὺ Φαρσάλου τε πόλεως καὶ Ἐνιπέως ποταμοῦ, ἔνθα καὶ ὁ Καῖσαρ ἀντιδιεκόσμει, τοὺς μὲν Ἰταλοὺς ἑκάτερος αὐτῶν ἐς τρία διαιρῶν ἐπὶ μετώπου, μικρὸν ἀλλήλων διεστῶτας, καὶ τοὺς ἱππέας ἐπὶ τοῖς κέρασι τοῖς κατὰ μέρη τάσσων. τοξόται δὲ πᾶσιν ἀναμεμίχατο καὶ σφενδονῆται. καὶ 314 τὸ μὲν Ἰταλικὸν οὕτω κεκόσμητο, ᾧ δὴ καὶ μάλιστα

---

1 ἴδωσί θ' ἡμᾶς ci. Mend. 5 κατέπεμπε] κατέλειπε ci. Schw., praeter rem 12 καὶ τετρακισχιλίους] *ad quattuor Italorum millia* C, i. e. ὡς τετρ.; καὶ ⟨αὐτὸς⟩ ci. Schw., inut.

---

14 sqq. de loco pugnae cf. Leake, Travels in Northern Greece IV p. 476 sqq., cui se assentiri mecum communicavit J. Kromayer; a quibus dissentiunt Mommsen, R. Gesch. III[9] p. 424 adn., L. Heuzey, Les opérations militaires de Jules César p. 104 sqq., Stoffel (v. ad § 162) II p. 240 sqq., praeterea Göler, Caesars gall. Krieg und Teile seines Bürgerkrieges II[2] p. 150 sqq., K. Seldner, Das Schlachtfeld von Pharsalus, Progr. Mannheim 1883, B. Perrin, Americ. Journal of philol. 6 (1885) p. 170 sqq., e quibus illi cum Leake *in sinistra*, hi in dextra fluminis ripa alii *alia pugnae loca sibi elegerunt*

48 a. C.
αὐτῶν ἑκάτερος ἐθάρρει· τὰ συμμαχικὰ δ' ἦγον ἐφ'
ἑαυτῶν ὡς ἐς ἐπίδειξιν. πολύθρουν δὲ ἦν τὸ Πομπηίου
315 συμμαχικὸν καὶ πολύγλωσσον· καὶ αὐτῶν ὁ Πομπήιος
Μακεδόνας μὲν καὶ Πελοποννησίους καὶ Βοιωτοὺς καὶ
Ἀθηναίους, ἀποδεξάμενος τῆς εὐταξίας καὶ σιωπῆς,
παρεστήσατο τῇ φάλαγγι τῇ Ἰταλικῇ, τοὺς δὲ ἄλλους,
ὅπερ ὁ Καῖσαρ εἴκαζεν, ἔξω τάξεως ἐκέλευσε κατὰ φυ-
λὰς ἐφεδρεύοντας, ὅταν ἐν χερσὶν ὁ ἀγὼν γένηται,
κυκλοῦσθαι τοὺς πολεμίους καὶ διώκειν, ὅσα δύναιντο
βλάπτοντας, καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτὸ Καίσαρος ἀχα-
ράκωτον ὂν διαρπάζειν.
316 ἡγοῦντο δὲ τῆς φάλαγγος Πομπηίῳ μὲν ὁ κηδεστὴς 71
Σκιπίων ἐν μέσῳ καὶ ἐπὶ τοῦ λαιοῦ Δομίτιος, ἐπὶ δὲ
τοῦ δεξιοῦ Λέντλος· Ἀφράνιος δὲ καὶ Πομπήιος τὸ
317 στρατόπεδον ἐφύλαττον. Καίσαρι δ' ἐστρατήγουν μὲν
Σύλλας καὶ Ἀντώνιος καὶ Δομίτιος, αὐτὸς δ' ἐπὶ ⟨τοῦ
δεξιοῦ⟩ κέρως συνετάσσετο τῷ δεκάτῳ τέλει, καθάπερ ἦν
ἔθος αὐτῷ. καὶ τοῦτ' ἰδόντες οἱ πολέμιοι μετήγαγον ἐπ'
αὐτὸ τοὺς ἀρίστους τῶν ἱππέων, ἵνα πλέονες ὄντες,
318 εἰ δυνηθεῖεν, κυκλώσαιντο. συνεὶς δὲ ὁ Καῖσαρ τρισ-

---

1 ἦγον] εἶχον ci. Mend., sed cf. ad § 183 2 ἐς om. Bb 3 συμμαχικὸν molestum putavit Mend. 7 ὅπερ] ὥσπερ iC 14 sq. τὸ στρατόπεδον ἐφύλαττον] τὸ στρατόπεδον (vel τὰ πάντα) ἐφεώρων ci. Schw.; Mend. ratus Appianum aeque ac Plut. (Caes. c. 44, Pomp. c. 69) Pompeio dextrum cornu tribuisse — secundum Caes. b. c. 3, 88, 1 fuit in sinistro — scribi voluit: Λέντλος· ᾗ καὶ αὐτὸς Πομπήιος ἦν. Ἀφράνιος δὲ τὸ στρατόπεδον ἐφύλαττεν, nimiam vim faciens verbis traditis. Mihi aut Λέντλος et Πομπήιος transponendum videtur aut scribendum: ἐπὶ δὲ τοῦ δεξιοῦ Ἀφράνιος καὶ Πομπήιος· Λέντλος δὲ — ἐφύλαττεν 16 Δομίτιος] Brutus C, falso 16 sq. ἐπὶ κέρως V, ἐπὶ καίρως, orthographia vulgari usus, B, ἐπικαίρως ceteri; ⟨τοῦ δεξιοῦ⟩ addidi e Mend. coniectura 19 αὐτὸ] illum C

48 a. C.

χιλίους εὐτολμοτάτους πεζοὺς ἐνήδρευσεν, οἷς ἐκέ-
λευσεν, ὅταν αἴσθωνται τοὺς πολεμίους περιθέοντας,
ἀναπηδᾶν καὶ τὰ δόρατα ἐσπηδῶντας ἀνίσχειν ὀρθὰ
ἐς τὰ πρόσωπα τῶν ἀνδρῶν· οὐ γὰρ οἴσειν ἀπείρους
καὶ νέους, ὡραϊζομένους ἔτι, τὸν ἐς τὰ πρόσωπα κίν-
δυνον. οἳ μὲν δὴ τοιάδε κατ' ἀλλήλων ἐμηχανῶντο 319
καὶ περιῄεσαν ἑκάστους, καθιστάμενοί τε τὰ ἐπείγοντα
καὶ ἐς εὐτολμίαν παρακαλοῦντες καὶ τὰ συνθήματα
ἀναδιδόντες, ὁ μὲν Καῖσαρ Ἀφροδίτην νικηφόρον, ὁ
77 δὲ Πομπήιος Ἡρακλέα ἀνίκητον· ὡς δὲ σφίσιν ἕτοιμα 320
πάντα ἦν, ἐπὶ πολὺ καὶ ὣς ἀνέμενον ἐν βαθείᾳ σιωπῇ,
μέλλοντες ἔτι καὶ ὀκνοῦντες καὶ ἐς ἀλλήλους ἀποβλέ-
ποντες, ὁπότερος ἄρξει τῆς μάχης. τό τε γὰρ πλῆθος 321
ᾤκτειρον, οὐδενός πω τοσοῦδε Ἰταλοῦ στρατοῦ ἐς ἕνα
κίνδυνον συνελθόντος, καὶ τὴν ἀρετὴν ἐκκρίτων ὄντων
ἑκατέρων ἠλέουν, καὶ μάλιστα, ὅτε ἴδοιεν Ἰταλοὺς Ἰταλοῖς
συμφερομένους. ἐγγύς τε τοῦ κακοῦ γιγνομένοις αὐτοῖς 322
ἡ μὲν ἐκκαίουσα καὶ τυφλοῦσα πάντας φιλοτιμία ἐσβέν-
νυτο καὶ μετέβαλλεν ἐς δέος, ὁ δὲ λογισμὸς ἐκαθάρευε
δοξοκοπίας καὶ τὸν κίνδυνον ἐμέτρει καὶ τὴν αἰτίαν,
ὅτι περὶ πρωτείων δύο ἄνδρε ἐρίζοντε ἀλλήλοιν αὐτώ
τε κινδυνεύετον ἀμφὶ τῇ σωτηρίᾳ, μηδ' ἐσχάτω πάν-
των ἡττηθέντε ἔτι εἶναι, καὶ τοσόνδε πλῆθος ἀνδρῶν
ἀγαθῶν δι' αὐτούς. ἐσῄει δὲ σφᾶς, ὅτι φίλοι καὶ κη- 323
δεσταὶ τέως ὄντες καὶ πολλὰ συμπράξαντες ἀλλήλοις

---

1 ⟨τοὺς⟩ εὐτολμοτάτους ci. Mend. ἐφήδρευσεν ci. Markland, Explicationes veterum aliquot auctorum graec. et lat. in edit. Euripidis Suppl. p. 276 7 τε τὰ Bk., τά τε Oi 13 ἄρξη B 14 Ἰταλῶν vertit C 16 ἑκατέρωθεν bC 17 γιγνομένου iC, male ob hiatum 20 δοξοπίας (sic) B 21 δύω B, alibi etiam ceteri 22 ἀμφὶ O, ἐπὶ i ⟨ὡς⟩ *μηδ' mavult Keil* 24 δὲ] an τε?

a.C.
ἐς ἀξίωμα καὶ δύναμιν, ξίφη νῦν φέρουσι κατ' ἀλλή-
λων καὶ τοὺς ὑποστρατευομένους ἐς ὁμοίας ἀθεμιστίας
ἄγουσιν, ὁμοεθνεῖς τε ὄντας ἀλλήλοις καὶ πολίτας καὶ
φυλέτας καὶ συγγενεῖς, ἐνίους δὲ καὶ ἀδελφούς· οὐδὲ
γὰρ ταῦτα ἐνέλειπεν ἐκείνῃ τῇ μάχῃ, ἀλλ' ὡς ἐν το-
σαῖσδε μυριάσιν ἐξ ἑνὸς ἔθνους ἐπ' ἀλλήλας ἰούσαις
324 πολλὰ τὰ παράδοξα συνέπιπτεν. ὧν ἐνθυμούμενος
ἑκάτερος μετανοίας τε οὐ δυνατῆς ἔτι ἐν τῷ παρόντι
ἐνεπίμπλατο καὶ ὡς ἐσόμενος ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τῶν
ἐπὶ γῆς ἢ πρῶτος ἢ τελευταῖος ὤκνει τοσῆσδε ἀμφι-
βολίας ἄρξαι. καί φασιν αὐτῶν ἑκάτερον καὶ δακρῦσαι.
325 μέλλουσι δ' ἔτι καὶ ἐς ἀλλήλους ἀποβλέπουσιν ἡ 71
ἡμέρα προύκοπτε. καὶ τὸ μὲν Ἰταλικὸν ἅπαν εὐστα-
θῶς ἐφ' ἡσυχίας ἀκριβοῦς ἀνέμενε· τὸ δὲ συμμαχικὸν
ὁ Πομπήιος αὐτοῦ ταρασσόμενον ὁρῶν ὑπὸ τῆς μελλή-
σεως καὶ δείσας, μὴ πρὸ τοῦ ἀγῶνος ἀταξίας κατάρξειεν,
326 ὑπεσήμαινε πρῶτος, καὶ ἀντήχησε Καῖσαρ. αὐτίκα δ'
αἵ τε σάλπιγγες αὐτοὺς ἐξώτρυνον ὀρθίοις κλαγγαῖς
ὡς ἐν τοσῷδε πλήθει πολλαὶ κατὰ μέρη, καὶ οἱ κήρυ-
κες καὶ οἱ ἐπιστάται περιθέοντες ἤπειγον. οἳ δὲ σοβα-
ρῶς ἀλλήλοις ἐπῄεσαν μετά τε θάμβους καὶ σιωπῆς
βαθυτάτης ὡς πολλῶν ἀγώνων τοιῶνδε ἐμπειροπόλε-
327 μοι. πλησιάζουσι δ' αὐτοῖς ἤδη τόξα καὶ λίθοι πρῶ-
τον ἦν καὶ τῶν ἱππέων βραχὺ τὰ πεζὰ προλαβόντων
πεῖραί τε καὶ ἐπελάσεις ἐπ' ἀλλήλους. καὶ προύχοντες

3 τε om. ab 5 ταῦτα] τοῦτο ci. Mend., bene ἐνέλιπεν b ἐνέλειπεν ⟨ἐν⟩ ci. Nauck, inut. 8 οὐ om. iC 14 ἀνέμενε] ἔμενε ci. Mend. 15 αὐτοῦ Oi, corr. H. Steph. 17 ὑπεσήμηνε cum A vulgo inde a Schw. 19 πολλὰ i μέρη ⟨οὖσαι⟩ ci. Mend., male ob hiatum, cf. etiam v. 22 sq., § 612, III § 6 etc. 21 τε om. V θάμβους] θάρσους ci. Mend., *sed cf. e. g. Thuc.* 6, 31, 6 25 ἐπελάσεις i, ἐπελεύσεις O

48 a.

οἱ τοῦ Πομπηίου τὸ δέκατον τέλος ἐκυκλοῦντο. Καί- 328
σαρος δὲ τὸ σημεῖον τοῖς ἐφεδρεύουσιν ἄραντος, οἳ
μὲν ἐξαναστάντες ἐς τοὺς ἵππους ἐχώρουν, ὀρθοῖς ἄνω
τοῖς δόρασιν ἐς τὰ πρόσωπα τύπτοντες τοὺς ἐπικαθ-
ημένους, οἳ δ' οὐκ ἐνεγκόντες αὐτῶν οὔτε τὴν ἀπόνοιαν
οὔτε τὰς ἐπὶ στόμα καὶ κατ' ὀφθαλμοὺς πληγὰς ἔφευ-
γον ἀκόσμως. καὶ τὸ ἐνταῦθα πεζὸν εὐθὺς ἱππέων
ἔρημον γενόμενον ἐκυκλοῦντο οἱ τοῦ Καίσαρος [ἱππεῖς],
79 αὐτοὶ δείσαντες περικύκλωσιν. Πομπήιος δὲ πυθόμενος 329
ἐκέλευε τοῖς πεζοῖς μήτ' ἐπεκθεῖν ἔτι μήτ' ἐκτρέχειν
ἐκ τῆς φάλαγγος μηδ' ἀκοντίζειν, ἀλλ' ἐν προβολῇ
διαστάντας ἀμύνεσθαι διὰ χειρὸς τοῖς δόρασι τοὺς ἐπ-
ιόντας. καὶ τόδε τινὲς αὐτοῦ τὸ στρατήγημα ἐπαινοῦ- 330
σιν ὡς ἄριστον ἐν περικυκλώσει, ὁ δὲ Καῖσαρ ἐν ταῖς
ἐπιστολαῖς καταμέμφεται· τάς τε γὰρ πληγὰς ὑπὸ τῆς
βολῆς εὐτονωτέρας γίνεσθαι καὶ τοὺς ἄνδρας ὑπὸ τοῦ
δρόμου προθυμοτέρους· ἑστῶτας δ' ἀποψύχεσθαί τε
καὶ τοῖς ἐπιθέουσιν εὐβλήτους δι' ἀτρεμίαν οἷα σκο-
ποὺς εἶναι. ὃ καὶ τότε γενέσθαι· τὸ γὰρ δέκατον τέλος 331
σὺν αὐτῷ περιδραμεῖν τὰ λαιὰ τοῦ Πομπηίου ἔρημα
ἱππέων γενόμενα καὶ πανταχόθεν ἀτρεμοῦντας ἐς τὰ
πλευρὰ ἐσακοντίζειν, μέχρι θορυβουμένοις ἐμπεσόντας
βίᾳ τρέψασθαι καὶ τῆς νίκης κατάρξαι. κατὰ δὲ τὸ 332

---

3 τοῖς δόρασιν ἄνω maluit Mend., sed cave hiatum 6 κατ' ὀφθαλμῶν ci. Mend., quo non opus 8 ἱππεῖς recte seclusit Schw. coll. infra v. 19 sq., Caes. b. c. 3, 93, 5 sq., Plut. Caes. c. 45, Pomp. c. 71 20 αὐτῷ Oi, corr. Mend.

---

14 sq. ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς] commentarios Caesaris de bello civili intellegit Schwartz ap. Pauly-Wissowa 2, 1 p. 226 sq., contra iure Kornemann (v. ad II § 64) p. 587 adn. 136 19 τὸ γὰρ *δέκ. τέλος] cf. Schw. t. III p.* 764 sq.

a. C.

ἄλλο πλῆθος ἦν ἔτι τραυμάτων καὶ φόνων ἔργα πολλὰ καὶ ποικίλα· βοὴ δὲ οὐδεμία ἐκ τοσῆσδε φάλαγγος τοιάδε δράσης οὐδ' οἰμωγαὶ τῶν ἀναιρουμένων ἢ πλησσομένων, ἀλλὰ βρυχήματα μόνα καὶ στόνοι πιπτόν-
333 *των, ἔνθα συνετάχθησαν, εὐσχημόνως. οἱ σύμμαχοι δέ, καθάπερ ἀγῶνα πολέμου θεώμενοι, κατεπλήσσοντο τὴν εὐταξίαν καὶ οὔτε ἐς τὰς σκηνὰς τοῦ Καίσαρος ἐτόλμων ὑπὸ θαύματος, ὀλίγων αὐτὰς καὶ πρεσβυτέρων ἀνδρῶν φυλασσόντων, περιδραμεῖν οὔτε τι ἄλλο ἢ*
334 *ἑστῶτες ἐθάμβουν. ὡς δὲ ἐνέδωκε τὸ λαιὸν τοῦ Πομπηίου, αὐτοὶ μὲν καὶ τότε βάδην ὑπεχώρουν ἅμα καὶ συνεπλέκοντο, οἱ δὲ σύμμαχοι προτροπάδην ἔφευγον ἄπρακτοι, βοῶντες· "ἡσσήμεθα." καὶ τὰς σκηνὰς σφῶν αὐτοὶ καὶ τὰ χαρακώματα ὡς ἀλλότρια προλαβόντες διέσπων καὶ διήρπαζον ἐς τὴν φυγὴν ὅ τι δύναιντο*
335 *ἐπάγεσθαι. ἤδη δὲ καὶ τὸ ἄλλο τῶν Ἰταλῶν ὁπλιτικὸν τῆς ἐπὶ τάδε ἥσσης αἰσθανόμενον ὑπεχώρει κατὰ πόδα, πρῶτον ἐν κόσμῳ καὶ ἔτι ἐκ τῶν δυνατῶν ἀμυνόμενοι· ἐπικειμένων δ' αὐτοῖς ὡς ἐν εὐπραξίᾳ τῶν πο-*
336 *λεμίων ἐστράφησαν ἐς φυγήν. καὶ ὁ Καῖσαρ εὐμηχάνως δὴ τότε μάλιστα, ἵνα μὴ συνέλθοιεν αὖθις μηδὲ τὸ ἔργον γένοιτο μάχης μιᾶς, ἀλλὰ παντὸς τοῦ πολέμου, κήρυκας ἐς τὰς τάξεις πανταχοῦ περιέπεμπεν, οἳ τοῖς νικῶσιν ἐκέλευον ἀψαυστεῖν τῶν ὁμοεθνῶν, ἐπὶ δὲ*
337 *τοὺς συμμάχους μόνους χωρεῖν. καὶ τοῖς ἡττωμένοις προσεπέλαζον παραινοῦντες ἀδεῶς ἑστάναι. ἀνήρ τε*

---

7 ἐς om. i   9 τι om. i   13 ἄπρακτοι i, ἄτρωτοι O, hoc praetulit Mend., aliud tamen latere ratus; ex C nihil proficimus   14 αὐτῶν V, quod immerito probavit Mend.   16 ἐπάγεσθαι ⟨ἐπειγόμενοι⟩ ci. Mend., contra iure Kratt p. 27, cf. e. g. Hann. c. 39 extr.   18 πρῶτον ⟨μὲν⟩ ci. Mend., cf. ad I § 202
25 ἡττημένοις ci. Mend., cf. praef.

48 a. C.

παρ' ἀνδρὸς ἐκμανθάνων τὸ κήρυγμα εἱστήκει· καὶ
σύμβολον ἤδη τοῦτο τῶν Πομπηίου στρατιωτῶν ἦν,
τὸ ἀδεῶς ἑστάναι, τὰ ἄλλα ὡς Ἰταλῶν ὁμοιοτρόπως
ἐσκευασμένων τε καὶ φωνὴν ὁμοίαν ἀφιέντων. διεκ- 338
θέοντες δ' αὐτοὺς οἱ τοῦ Καίσαρος τοὺς συμμάχους οὐ
δυναμένους ἀντέχειν ἀνῄρουν· καὶ ὁ πλεῖστος ἐνταῦθα
ἐγίγνετο φόνος.

81 Πομπήιος δ' ἐπεὶ τὴν τροπὴν εἶδεν, ἔκφρων αὑτοῦ 339
γενόμενος ἀπῄει βάδην ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ παρ-
ελθὼν ἐς τὴν σκηνὴν ἐκαθέζετο ἄναυδος, οἷόν τι καὶ
τὸν Τελαμῶνος Αἴαντά φασιν ἐν Ἰλίῳ παθεῖν, ἐν μέ-
σοις πολεμίοις ὑπὸ θεοβλαβείας. τῶν δ' ἄλλων ὀλίγοι 340
πάνυ ἐσῄεσαν ἐς τὸ στρατόπεδον· τὸ γὰρ κήρυγμα τοῦ
Καίσαρος ἑστάναι τε ἀκινδύνως ἐποίει, καὶ παρα-
δραμόντων τῶν πολεμίων διεσκίδνη κατὰ μέρος. ληγού- 341
σης δὲ τῆς ἡμέρας ὁ Καῖσαρ τὸν στρατὸν ἀσχέτως που
περιθέων ἱκέτευε προσπονῆσαι, μέχρι καὶ τὸν χάρακα
τοῦ Πομπηίου λάβοιεν, ἐκδιδάσκων, ὅτι, εἰ συσταῖεν
αὖθις οἱ πολέμιοι, μίαν ἡμέραν ἔσονται νενικηκότες,
εἰ δὲ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν ἕλοιεν, τὸν πόλεμον ἐνὶ
τῷδε ἔργῳ κατωρθωκότες ἂν εἶεν. τάς τε οὖν χεῖρας 342
αὐτοῖς ὤρεγε καὶ πρῶτος ἐξῆρχε δρόμου. τοῖς δὲ τὰ
μὲν σώματα ἔκαμνε, τὴν δὲ ψυχὴν ὅ τε λογισμὸς καὶ
ὁ αὐτοκράτωρ συντρέχων ἐκούφιζεν. ἠώρει δὲ καὶ ἡ
τῶν γεγονότων εὐπραξία καὶ ἐλπίς, ὅτι καὶ τὸν χάρακα

---

3 τὸ ἀδεῶς ἑστάναι fort. spuria esse ci. Mend., vix iure 6 ὁ del. Nauck, falso 8 ἐπειδὴ i αὑτοῦ, corr. ex αὐτοῦ, B, αὐτοῦ i, ut videtur, de V non constat 16 που] πανταχοῦ ci. Mend., sed που (= πως) iungendum cum ἀσχέτως 22 ⟨τοῦ⟩ δρόμου ci. Mend., sed cf. § 343; articulus bene habet § 139

---

10 sq. οἷόν τι etc.] Hom. Il. 11, 544 sq. significat, cf. Plut. Pomp. c. 72

48 a. C.
αἱρήσουσι καὶ πολλὰ τὰ ἐν αὐτῷ· ἥκιστα δ' ἐν ἐλπί-
343 σιν ἢ εὐτυχίαις ἄνθρωποι καμάτων αἰσθάνονται. οἳ
μὲν δὴ καὶ τῷδε προσπεσόντες ἐπεχείρουν σὺν πολλῇ
πρὸς τοὺς ἀπομαχομένους καταφρονήσει, ὁ δὲ Πομ-
πήιος μαθὼν ἐξ ἀλλοκότου σιωπῆς τοσοῦτον ἀπέρρηξεν·
"οὐκοῦν καὶ ἐπὶ τὸν χάρακα ἡμῶν;" καὶ εἰπὼν τήν τε
στολὴν ἐνήλλαξε καὶ ἵππου ἐπιβὰς σὺν φίλοις τέσσαρ-
σιν οὐκ ἀνέσχε δρόμου, πρὶν ἀρχομένης ἡμέρας ἐν
344 Λαρίσσῃ γενέσθαι. ὁ δὲ Καῖσαρ, ὡς ἐπηπείλησε παρα-
τάσσων, ἐν τῷ Πομπηίου χάρακι ἐστάθμευσε, καὶ αὐτός
τε τὴν ἐκείνου βρώμην καὶ ὁ στρατὸς ἅπας τὴν τῶν
πολεμίων ἐδαίσαντο.

345 ἀπέθανον δὲ ἑκατέρων, τῶν γε Ἰταλῶν (οὐ γὰρ δὴ 8'
τῶν γε συμμάχων οὐδ' ἐξαρίθμησις ἐγένετο ὑπὸ πλή-
θους καὶ καταφρονήσεως) ἐκ μὲν τοῦ Καίσαρος στρα-
τοῦ τριάκοντα λοχαγοὶ καὶ ὁπλῖται διακόσιοι, ἤ, ὡς
346 ἑτέροις δοκεῖ, χίλιοι καὶ διακόσιοι, ἐκ δὲ τῶν Πομ-
πηίου βουλευταὶ μὲν δέκα, ὧν ἦν καὶ Λεύκιος Δομίτιος,
ὁ αὐτῷ Καίσαρι πεμφθεὶς ἐπὶ τὴν Γαλατίαν διάδοχος,
τῶν δὲ καλουμένων ἱππέων ἀμφὶ τεσσαράκοντα τῶν
ἐπιφανῶν· ἐκ δὲ τῆς ἄλλης στρατιᾶς οἱ μὲν ἐπαίρον-
τές φασι δισμυρίους ἐπὶ πεντακισχιλίοις, Ἀσίνιος δὲ
Πολλίων, ὑπὸ Καίσαρι τῆς μάχης ἐκείνης στρατη-

---

1 πολλὰ] πάντα vertit C: *et quaecunque in illis essent* 7 στολλὴν B 8 <τοῦ> δρ. ci. Mend., cf. ad § 342 9 et p. 219, 15 λαρίσσῃ libri, ita etiam Boiss. ad Cass. D. 42, 2, 2; Λαρίσῃ Bk. et Mend. cum nummis et titulis ἠπείλησε ci. Mend., sed cf. I § 234 14 γε suprascr. in B, deleri voluit Mend. 15 <τε> καὶ ci. Mend., cf. ad I § 371 15 sq. στρατοῦ om. a 16 ἢ] ἤ, ut videtur, corr. ex δ, B 19 τὴν om. O 22 ἐπὶ (ἀμφὶ a) πεντακισχιλίοις O a, ἀμφὶ πεντακισχιλίους b d

---

21 sqq. de numeris v. Domaszewski (v. ad § 126) p. 170 adn. 4

48 a. C

γῶν, ἑξακισχιλίους ἀναγράφει νεκροὺς εὑρεθῆναι τῶν Πομπηίου.

τοῦτο τέλος ἦν τῆς ἀοιδίμου περὶ Φάρσαλον μάχης. 347 *ἀριστεῖα δ' ὁ μὲν Καῖσαρ αὐτὸς καὶ πρῶτα καὶ δεύτερα ἐκ πάντων ἐφέρετο, ὁμολογούμενος ἀριστεῦσαι, καὶ σὺν αὐτῷ τὸ τέλος τὸ δέκατον· τὰ δὲ τρίτα Κρασσίνιος λοχαγός, ὃν Καῖσαρ μὲν ἐξιὼν ἐπὶ τὴν μάχην ἤρετο, ὅ τι προσδοκῴη, ὃ δὲ λαμπρῶς ἀνεβόησε· "νικήσομεν, ὦ Καῖσαρ, κἀμὲ τήμερον ἢ ζῶντα ἢ νεκρὸν ἀποδέξῃ"· ἡ στρατιὰ δ' ἐμαρτύρει καθάπερ ἔνθουν ἐς ἑκάστην τάξιν μεταθέοντα πολλὰ καὶ λαμπρὰ δρᾶσαι. ἐπεὶ δὲ* 348 *ζητούμενος ἐν τοῖς νεκροῖς εὑρέθη, τὰ ἀριστεῖα ὁ Καῖσαρ αὐτῷ περιέθηκε καὶ συνέθαψε καὶ τάφον ἐξαίρετον ἀνέστησεν ἐγγὺς τοῦ πολυανδρίου.*

83 *ὁ δὲ Πομπήιος ἐκ Λαρίσσης ὁμοίῳ δρόμῳ μέχρι* 349 *θαλάσσης ἐπειχθεὶς σκάφους ἐπέβη σμικροῦ καὶ νεὼς παραπλεούσης ἐπιτυχὼν ἐς Μιτυλήνην διέπλευσεν· ὅθεν τὴν γυναῖκα Κορνηλίαν ἀναλαβὼν καὶ τριήρων τεσσάρων ἐπιβάς, αἳ αὐτῷ παρά τε Ῥοδίων καὶ Τυρίων ἀφίκοντο, Κερκύρας μὲν καὶ τότε καὶ Λιβύης ὑπερεῖδεν, ἔνθα αὐτῷ στρατὸς ἦν ἄλλος πολὺς καὶ ναυτι-*

---

5 *ἐφέρετο, ἐκ πάντων* maluit Mend., idem virgula post *ἐφέρετο* deleta efficere voluit Kratt p. 68 6 *τὸ δέκατον τέλος* V *κρασσίνιος* B et Plut. Caes. c. 44, *κρασίνιος* Vi, *Crasinus* C, 'Crastinus' Caes. b. c. 3, 91. 99, *Κρασσιανὸς* Plut. Pomp. c. 71 8 *λαμπρῶς* post *νικήσομεν* fort. ponendum putavit Mend. coll. Plut. Pomp. c. 71, Caes. c. 44; *ὃ δὲ "λαμπρῶς", ἀνεβόησε, "νικήσομεν* ci. Ch. Graux, Rev. de philol. 4 (1880) p. 188, cui assentitur Schenkl p. 172 adn., fort. recte; *λαμπρῶς ἀνεβόησε* defendit Bitschofsky p. 446 9 *τήμερον* add. Mend. ex C, habetque Plut. Pomp. et Caes. l. c. 10 *δ' ἐμαρτύρει*] *διεμαρτύρει* i, ⟨*τοῦτον*⟩ vel ⟨*αὐτὸν*⟩ desideraverunt Musgr. et Mend., sed iungendum *ὃν Καῖσαρ μὲν — ἡ στρατιὰ δ'* (Keil) 11 *διαθέοντα* i 16 *μικροῦ* i 20 *καὶ* ante *τότε* delebat *Musgr., perperam, cf. § 296 sq.*

48 a. C.

κὸν ἀκραιφνές, ἐπὶ δὲ τὴν ἕω φερόμενος ἐπὶ τὸν Παρθυαῖον ὡς δι' ἐκείνου πάντα ἀναληψόμενος τὸ ἐνθύμημα ἐπέκρυπτε, μέχρι περὶ τὴν Κιλικίαν μόλις ἐξέφερε

350 *τοῖς φίλοις. οἳ δὲ αὐτὸν ἠξίουν φυλάσσεσθαι τὸν Παρθυαῖον, ἐπιβεβουλευμένον τε ἔναγχος ὑπὸ Κράσσου καὶ θυμούμενον ἔτι τῇ Κράσσου συμφορᾷ, μηδ' ἐς ἀκρατεῖς βαρβάρους ἄγειν εὐπρεπῆ γυναῖκα Κορνηλίαν,*

351 *Κράσσου μάλιστα γεγενημένην. δεύτερα δ' αὐτοῦ προθέντος περί τε Αἰγύπτου καὶ Ἰόβα, Ἰόβα μὲν ὑπερεώρων ὡς ἀδόξου, ἐς δὲ τὴν Αἴγυπτον αὐτῷ συνεφρόνουν, ἐγγύς τε οὖσαν καὶ μεγάλην ἀρχήν, ἔτι δὲ καὶ εὐδαίμονα καὶ δυνατὴν ναυσὶ καὶ σίτῳ καὶ χρήμασι· τούς τε βασιλεύοντας αὐτῆς, εἰ καὶ παῖδές εἰσι, πατρικοὺς εἶναι τῷ Πομπηίῳ φίλους.*

352 *ὃ μὲν δὴ διὰ τάδε ἐς τὴν Αἴγυπτον ἔπλει· ἄρτι δ' ἐκπεσούσης ἀπ' Αἰγύπτου Κλεοπάτρας, ἣ τῷ ἀδελφῷ συνῆρχε, καὶ στρατὸν ἀμφὶ τὴν Συρίαν ἀγειρούσης, Πτολεμαῖος ὁ τῆς Κλεοπάτρας ἀδελφὸς ἀμφὶ τὸ Κάσσιον τῆς Αἰγύπτου ταῖς Κλεοπάτρας ἐσβολαῖς ἐφήδρευε, καί πως κατὰ δαίμονα ἐς τὸ Κάσσιον τὸ πνεῦμα τὸν*

353 *Πομπήιον κατέφερε. θεασάμενος δὲ στρατὸν ἐπὶ τῆς γῆς πολὺν ἔστησε τὸν πλοῦν καὶ εἴκασεν, ὅπερ ἦν, παρεῖναι τὸν βασιλέα. πέμψας τε ἔφραξε περὶ ἑαυτοῦ καὶ*

6 θυμούμενον] *elatiores spiritus haberent* vertit C, εὐθυμούμενον ci. Musgr., sed illud teneri posse puto 7 Κορνηλίαν delendum ci. Mend. 14 τῷ om. a 15 ἀπ'] ἐξ ci. Mend., sed cf. ad I § 65 18 sq. 20. § 362. 375 κάσιον V, ut etiam in nomine Cassii σ pro σσ (cf. ad § 464), et alibi saepe λ pro λλ, ν pro νν, ρ pro ρρ, τ pro ττ, κάσσιον ceteri, quod coll. Cass. D. 42, 5, 5 sq. retinui, ita etiam Foerster ed. Liban. I, 2 orat. XI § 116; ceterum cf. Baudissin, Stud. zur semit. Religionsgesch. II (1878) p. 238 sqq., E. Maass, Ind. schol. Gryphisw. 1890/91 p. XXV 22 sq. ἐπὶ τῆς γῆς post πολὺν a

15 ἄρτι] mense Aprili vel Maio

48 a. C

τῆς τοῦ πατρὸς φιλίας. ὃ δὲ ἦν μὲν περὶ τρισκαίδεκα 354
ἔτη μάλιστα γεγονώς, ἐπετρόπευον δ' αὐτῷ τὴν μὲν
στρατιὰν Ἀχιλλᾶς, τὰ δὲ χρήματα Ποθεινὸς εὐνοῦχος·
οἳ βουλὴν προυτίθεντο περὶ τοῦ Πομπηίου. καὶ παρὼν
ὁ Σάμιος Θεόδοτος ὁ ῥήτωρ, διδάσκαλος ὢν τοῦ παι-
δός, ἀθέμιστον εἰσηγεῖτο ἔργον, ἐνεδρεῦσαι καὶ κτεῖναι
Πομπήιον ὡς χαριουμένους Καίσαρι. κυρωθείσης δὲ 355
τῆς γνώμης σκάφος εὐτελὲς ἐπ' αὐτὸν ἐπέμπετο, ὡς
τῆς θαλάσσης οὔσης ἀλιτενοῦς καὶ μεγάλαις ναυσὶν
οὐκ εὐχεροῦς, ὑπηρέται τέ τινες τῶν βασιλικῶν ἐν-
έβαινον ἐς τὸ σκάφος. καὶ Σεμπρώνιος, ἀνὴρ Ῥωμαῖος 356
τότε μὲν τῷ βασιλεῖ, πάλαι δὲ αὐτῷ Πομπηίῳ στρατευ-
σάμενος, δεξιὰν ἔφερε παρὰ τοῦ βασιλέως τῷ Πομ-
πηίῳ καὶ ἐκέλευεν ὡς ἐς φίλον τὸν παῖδα διαπλεῦσαι.
ἅμα δὲ ταῦτ' ἐγίγνετο, καὶ ὁ στρατὸς ὥσπερ ἐπὶ τιμῇ 357
τοῦ Πομπηίου παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἐξετάσσετο ἅπας,
καὶ ὁ βασιλεὺς ἐν μέσῳ τῇ φοινικίδι κατάδηλος ἦν
85 περικειμένῃ. ὁ δὲ Πομπήιος ὑπώπτευε μὲν ἅπαντα, 358
καὶ τὴν παράταξιν τοῦ στρατοῦ καὶ τὴν τοῦ σκάφους
εὐτέλειαν καὶ τὸ μὴ τὸν βασιλέα αὐτόν οἱ παραγενέ-
σθαι μηδὲ τῶν ἐπιφανῶν τινας πέμψαι· τοσοῦτο δ' ἐκ
τῶν Σοφοκλέους ἰαμβείων πρὸς ἑαυτὸν ἀνενεγκών·
"ὅστις γὰρ ὡς τύραννον ἐμπορεύεται, κείνου 'στὶ δοῦ-
λος, κἂν ἐλεύθερος μόλῃ", ἐνέβαινεν ἐς τὸ σκάφος.

---

1 περὶ Nauck, ἐπὶ Oi, vulgo 11 Σεμπρώνιος] Σεπτίμιος ex ceteris scriptoribus cum Schw. reponi malim, item p. 222, 2 14 τὸν παῖδα del. Nauck, conicio ὡς ἐς φίλον ⟨ἐς⟩ τὸν παῖδα vel ἐς τὸν παῖδα ὡς φίλον 18 περικειμένῃ spurium putavit Mend., vix recte; verborum collocatio est Appianea 24 ἀνέβαινεν i

---

23 Σάμιος] Chium vocat Plut. Pomp. c. 77, Brut. c. 33 sq. 5 *cf. Nauck, Trag. Graec.* fr.[2] p. 316 n. 789

48 a. C.
359 καὶ ἐν τῷ διάπλῳ σιωπώντων ἁπάντων ἔτι μᾶλλον
ὑπώπτευε· καὶ τὸν Σεμπρώνιον εἴτε ἐπιγινώσκων Ῥω-
μαῖον ὄντα καὶ ἐστρατευμένον ἑαυτῷ, εἴτε τοπάζων ἐκ
τοῦ μόνον ἑστάναι, κατὰ δὴ τὴν στρατιωτικὴν ἄρα
διδασκαλίαν οὐ συνεδρεύοντα αὐτοκράτορι, ἐπιστρα-
φεὶς ἐς αὐτὸν εἶπεν· "ἆρά σε γινώσκω, συστρατιῶτα;"
καὶ ὃς αὐτίκα μὲν ἐπένευσεν, ἀποστραφέντα δ' εὐθὺς
360 ἐπάταξε πρῶτος, εἶθ' ἕτεροι. καὶ τὸ μὲν γύναιον τοῦ
Πομπηίου καὶ οἱ φίλοι ταῦτα μακρόθεν ὁρῶντες ἀν-
ῴμωζόν τε καὶ χεῖρας ἐς θεοὺς ἐκδίκους σπονδῶν ἀν-
361 ίσχοντες ἀπέπλεον τάχιστα ὡς ἐκ πολεμίας· Πομπηίου 8
δὲ τὴν μὲν κεφαλὴν ἀποτεμόντες οἱ περὶ Ποθεινὸν
ἐφύλασσον Καίσαρι ὡς ἐπὶ μεγίσταις ἀμοιβαῖς (ὃ δὲ
αὐτοὺς ἠμύνατο ἀξίως τῆς ἀθεμιστίας), τὸ δὲ λοιπὸν
σῶμά τις ἔθαψεν ἐπὶ τῆς ἠϊόνος καὶ τάφον ἤγειρεν
εὐτελῆ· καὶ ἐπίγραμμα ἄλλος ἐπέγραψε· "τῷ ναοῖς βρί-
362 θοντι πόση σπάνις ἔπλετο τύμβου". χρόνῳ δὲ τὸν
τάφον τόνδε ἐπικρυφθέντα ὅλον ὑπὸ ψάμμου καὶ εἰ-
κόνας, ὅσας ἀπὸ χαλκοῦ τῷ Πομπηίῳ περὶ τὸ Κάσσιον
ὕστερον οἱ προσήκοντες ἀνέθηκαν, λελωβημένα πάντα
καὶ ἐς τὸ ἄδυτόν του ἱεροῦ κατενεχθέντα ἐξήτησε καὶ
εὗρεν ἐπ' ἐμοῦ Ῥωμαίων βασιλεὺς Ἀδριανὸς ἐπιδημῶν,

---

7 *αὐτίκα* mihi fuit dubium, cf. Plut. Pomp. c. 79: *κἀκεῖνος ἐπένευσε τῇ κεφαλῇ μόνον, οὐδὲν προσειπὼν οὐδὲ φιλοφρονηθείς,* sed videtur oppositum participio *ἀποστραφέντα δ'* 8 *εἶθ' ἅτεροι* vel ⟨*οἱ*⟩ *ἕτεροι* ci. Mend., sed cf. ad I § 532 post *ἕτεροι* nonnulla de Pompei occumbentis habitu intercidisse ci. Mend. coll. Plut. l. c., at totam narrationem App. nimis circumcidit 15 *ἠόνος* scr. Mend., const. 19 *κάσιον* V, cf. ad § 352 21 *του* emendavi et ante me Herw. p. 67, *τοῦ* Oi, haeserat iam Mend. 22 *ἀδριανὸς* Oi, correxi

---

16 sq. Preger, Inscr. gr. metr. p. 194 sq.

48 a. C.

*καὶ τὸν τάφον ἀνεκάθηρε γνώριμον αὖθις εἶναι καὶ
τὰς εἰκόνας αὐτοῦ Πομπηίου διωρθώσατο.*

τόδε μὲν δὴ τοῦ βίου τέλος ἦν Πομπηίῳ τῷ με- 363
*γίστους πολέμους ἀνύσαντι καὶ μέγιστα τὴν Ῥωμαίων
ἀρχὴν ὠφελήσαντι καὶ Μεγάλῳ διὰ ταῦτα ὀνομασθέντι
καὶ οὐχ ἡττηθέντι ποτὲ πρότερον, ἀλλὰ ἀηττήτῳ καὶ
εὐτυχεστάτῳ ἐξέτι νέου γενομένῳ· ἀπὸ γὰρ τριῶν καὶ
εἴκοσιν ἐτῶν οὐ διέλιπεν ἐς ὀκτὼ καὶ πεντήκοντα
τῇ μὲν ἰσχύι μοναρχικῶς δυναστεύων, τῇ δὲ δόξῃ διὰ
τὸν Καίσαρος ζῆλον δημοτικῶς νομιζόμενος ἄρχειν.*

87 *Λεύκιος δὲ Σκιπίων, ὁ κηδεστὴς τοῦ Πομπηίου, καὶ* 364
*ὅσοι ἄλλοι τῶν ἐπιφανῶν ἐκ τοῦ κατὰ Φάρσαλον ἔργου
διεπεφεύγεσαν, ἐπὶ Κερκύρας ἠπείγοντο πρὸς Κάτωνα,
ἑτέρου στρατοῦ καὶ τριακοσίων τριήρων ἄρχειν ὑπο-
λελειμμένον, εὐβουλότερον οἵδε τοῦ Πομπηίου. καὶ* 365
*αὐτῶν οἱ περιφανέστατοι νειμάμενοι τὸ ναυτικόν, Κάσ-
σιος μὲν ἐς τὸν Πόντον ἔπλει πρὸς Φαρνάκην ὡς ἀνα-
στήσων αὐτὸν ἐπὶ Καίσαρα, Σκιπίων δὲ καὶ Κάτων
ἐς Λιβύην ἔπλεον, Οὐάρῳ τε πίσυνοι καὶ τῷ μετὰ Οὐάρου
στρατῷ καὶ Ἰόβᾳ Νομάδων βασιλεῖ συμμαχοῦντι. Πομ-* 366
*πήιος δ', ὁ τοῦ Πομπηίου πρεσβύτερος υἱός, καὶ Λα-
βιηνὸς σὺν αὐτῷ καὶ Σκάπλας τὸ μέρος ἔχοντες ἠπεί-
γοντο ἐς Ἰβηρίαν καὶ αὐτὴν ἀποστήσαντες ἀπὸ τοῦ
Καίσαρος στρατὸν ἄλλον ἐξ αὐτῶν Ἰβήρων τε καὶ*

---

2 *αὐτοῦ* A, *αὖ τοῦ* Oi 3 *τόδε*] *τότε* Ba 6 *ἀηττήτῳ*] *ἀϊδίῳ* V 7 *γινομένῳ* b 8 *εἴκοσι* B *διέλειπεν* cum A scr. Mend. 9 sq. *τῇ δὲ δόξῃ — ἄρχειν*] confuse dicta sec. Mend., immo pleonastice *τῇ δὲ δόξῃ* et *νομιζόμενος* 10 *καίσαρον* (sic) B 14 sq. *ὑπολελειμμένον εὐβουλότερον· οἱ* (vel *οἳ*) *δὲ τοῦ πομπηίου καὶ* etc. libri, corr. Musgr. 19 *Οὐάρου*] *οὐάρω* B 22 *κάπλας* O

---

13 sq. cf. Kromayer (v. ad § 204) p. 437 (adn. 48)

48 a. C.
*Κελτιβήρων καὶ θεραπόντων συνέλεγον ἔν τε παρα-
σκευῇ μείζονι ἐγίγνοντο. τηλικαῦται δυνάμεις τῆς Πομ-
πηίου παρασκευῆς ἦσαν ὑπόλοιποι, καὶ αὐτῶν ὑπὸ*
367 *θεοβλαβείας ὑπεριδὼν ὁ Πομπήιος ἔφυγε. τῶν δ' ἐν
Λιβύῃ Κάτωνα σφῶν στρατηγεῖν αἱρουμένων, ὁ Κάτων
οὐχ ὑπέστη παρόντων ἀνδρῶν ὑπάτων, οἳ κατ' ἀξί-
ωσιν ἐπρέσβευον αὐτοῦ μόνην ἀρχὴν ἄρξαντος ἐν Ῥώμῃ
τὴν στρατηγίδα. γίγνεται μὲν δὴ Λεύκιος Σκιπίων αὐτο-
κράτωρ, καὶ στρατὸς κἀνταῦθα πολὺς ἠθροίζετο καὶ
ἐγυμνάζετο. καὶ δύο αἵδε μάλιστα ἀξιόλογοι παρα-
σκευαί, περὶ Λιβύην καὶ Ἰβηρίαν, ἐπὶ Καίσαρα συν-
εκροτοῦντο.*

368 *αὐτὸς δ' ἐπὶ τῇ νίκῃ δύο μὲν ἡμέρας ἐν Φαρσάλῳ* 88
*διέτριψε θύων καὶ τὸν στρατὸν ἐκ τῆς μάχης ἀναλαμ-
βάνων· ἔνθα καὶ Θεσσαλοὺς ἐλευθέρους ἠφίει συμ-
μαχήσαντάς οἱ καὶ Ἀθηναίοις αἰτήσασι συγγνώμην ἐπ-
εδίδου καὶ ἐπεῖπε· "ποσάκις ὑμᾶς ὑπὸ σφῶν αὐτῶν*
369 *ἀπολλυμένους ἡ δόξα τῶν προγόνων περισώσει;" τῇ
τρίτῃ δ' ἐξήλαυνεν ἐπὶ τὴν ἕω κατὰ πύστιν τῆς Πομ-
πηίου φυγῆς καὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἀπορίᾳ τριήρων*
370 *σκάφεσιν ἐπεραιοῦτο μικροῖς. Κάσσιος δὲ σὺν τῷ μέρει
τῶν τριήρων ἐπιφαίνεται μεσοπoροῦντι, πρὸς Φαρνά-
κην ἐπειγόμενος· καὶ δυνηθεὶς ἂν πολλαῖς τριήρεσι*

---

2 *μείζονι*] *μειζόνων* ci. Musgr., *μείζονος* maluit Mend.
7 *ἀρχὴν* molestum putavit Mend., contra Kratt p. 7 sq.
16 sq. *ἐπεδίδου*] *ἐδίδου* ci. Mend., item Cob. p. 217, sed cf. ad III § 165

---

21 App. intellexit C. Cassium Longinum, cf. § 464, sed erravit, cum C. Cassius ad Siciliam pugnaret (Caes. b. c. 3, 100); fuit L. Cassius quidam (cf. Cass. D. 42, 6, 2 et Suet. Div. Iul. *63), nec vero* frater illius Gai, cf. Judeich, Caesar im Orient *p. 60 adn. 4*

48 a. C

κατὰ σκαφῶν μικρῶν, ὑπὸ δέους τῆς Καίσαρος εὐτυ-
χίας περιπύστου δὴ καὶ ἐπιφόβου τότε οὔσης ἐξεπλάγη
καὶ νομίσας οἱ τὸν Καίσαρα ἐπίτηδες ἐπιπλεῖν τὰς
χεῖρας ὤρεγεν ἐς αὐτόν, ἀπὸ τριήρων ἐς σκάφη, καὶ
συγγνώμην ᾔτει καὶ τὰς τριήρεις παρεδίδου. τοσοῦ- 371
τον ἴσχυεν ἡ δόξα τῆς Καίσαρος εὐπραγίας· οὐ γὰρ
ἔγωγε αἰτίαν ἑτέραν ὁρῶ οὐδὲ ἔργον ἕτερον ἡγοῦμαι
τύχης ἐν ἀπόρῳ καιρῷ γενέσθαι μᾶλλον ἢ Κάσσιον
τὸν πολεμικώτατον ἐπὶ τριήρων ἑβδομήκοντα ἀπαρα-
σκεύῳ Καίσαρι συντυχόντα μηδ' ἐς χεῖρας ἐλθεῖν ὑπο-
στῆναι. ὁ δ' οὕτως ἑαυτὸν αἰσχρῶς ὑπὸ φόβου μόνου 372
παραπλέοντι παραδοὺς ὕστερον ἐν Ῥώμῃ δυναστεύοντα
ἤδη κατέκανεν· ᾧ καὶ αὐτῷ δῆλόν ἐστι τὸν ἕτερον τῷ
Κασσίῳ φόβον ὑπὸ τύχης ἐγγενέσθαι τὸν Καίσαρα
ἐπαιρούσης.

89 διασωθεὶς δ' οὕτω παραδόξως ὁ Καῖσαρ καὶ τὸν 373
Ἑλλήσποντον περαιωθεὶς Ἴωσι μὲν καὶ Αἰολεῦσι καὶ
ὅσα ἄλλα ἔθνη τὴν μεγάλην χερρόνησον οἰκοῦσι (καὶ
καλοῦσιν αὐτὰ ἑνὶ ὀνόματι Ἀσίαν τὴν κάτω), συνεγί-
γνωσκε πρεσβευομένοις ἐς αὐτὸν καὶ παρακαλοῦσι, πυ-
θόμενος δὲ Πομπήιον ἐπ' Αἰγύπτου φέρεσθαι διέπλευ-
σεν ἐς Ῥόδον. καὶ οὐδ' ἐνταῦθα τὸν στρατὸν αὐτοῦ 374
κατὰ μέρη προσιόντα περιμείνας ἐς τὰς Κασσίου καὶ
Ῥοδίων τριήρεις ἐνέβη σὺν τοῖς παροῦσιν· οὐδενί τε

---

1 κατὰ] κρατεῖν ci. Mend., inut., cf. de δύνασθαι Boiss. ad Cass. D. fr. 43, 2 κατὰ σφῶν μικρῶν V i 2 τότε ⟨μάλιστα⟩ οὔσης ci. Mend. 4 ἐς αὐτὸν molesta putavit Mend., ἀπὸ τριήρων ἐς σκάφη potius del. Nauck, ego haec virgulis inclusi 7 ἑτέραν αἰτίαν i, ἑτέραν om. V 9 ἑβδομήκοντα] 'decem' Suet. Div. Iul. 63, nec vero licet mutare 11 μόνον ci. Mend., μόνῳ Nauck, sed cf. § 432. 511 13 ἕτερον] πρότερον ci. Mend., inut. 22 αὐτοῦ O i, corr. Mend. 24 ἀνέβη i

48 a. C.
ἐκφήνας, ὅπῃ τὸν πλοῦν ποιήσεται, περὶ ἑσπέραν ἀν-
ήγετο, ἐπαγγείλας τοῖς λοιποῖς κυβερνήταις πρὸς τὸν
λαμπτῆρα τῆς ἑαυτοῦ νεὼς καὶ μεθ' ἡμέραν πρὸς τὸ
σημεῖον εὐθύνειν· τῷ δ' αὐτοῦ κυβερνήτῃ, πολὺ τῆς
γῆς ἀποσχών, προσέταξεν ἐς Ἀλεξάνδρειαν φέρεσθαι.
375 καὶ ὃ μὲν τρισὶν ἡμέραις πελάγιος ἀμφὶ τὴν Ἀλεξάν-
δρειαν ἦν· ἐσδέχονται δ' αὐτὸν οἱ τοῦ βασιλέως ἐπι-
τροπεύοντες, ἔτι τοῦ βασιλέως ἀμφὶ τὸ Κάσσιον ὄντος.
376 καὶ πρῶτα μὲν ἀπραγμοσύνην τινὰ διὰ τὴν ὀλιγότητα
τῶν συνόντων ὑπεκρίνετο φιλοφρόνως τε τοὺς ἐντυγ-
χάνοντας ἐξεδέχετο καὶ τὴν πόλιν περιιὼν τοῦ κάλ-
λους ἐθαύμαζε καὶ τῶν φιλοσόφων μετὰ τοῦ πλήθους
ἑστὼς ἠκροᾶτο· ὅθεν αὐτῷ χάρις τε καὶ δόξα ἀγαθὴ
377 ὡς ἀπράγμονι παρὰ τοῖς Ἀλεξανδρεῦσιν ἐφύετο. ἐπεὶ 90
δ' ὁ στρατὸς αὐτῷ κατέπλευσε, Ποθεινὸν μὲν καὶ Ἀχιλ-
λᾶν ἐκόλασε θανάτῳ τῆς ἐς τὸν Πομπήιον παρανομίας,
Θεόδοτον δὲ διαδράντα Κάσσιος ὕστερον ἐκρέμασεν,
εὑρὼν ἐν Ἀσίᾳ. θορυβούντων δ' ἐπὶ τῷδε τῶν Ἀλε-
ξανδρέων καὶ τῆς στρατιᾶς τῆς βασιλικῆς ἐπ' αὐτὸν
ἰούσης, ἀγῶνες αὐτῷ ποικίλοι περὶ τὸ βασίλειον ἐγέ-
νοντο καὶ ἐν τοῖς παρ' αὐτὸ αἰγιαλοῖς, ἔνθα καὶ φεύ-
γων ἐς τὴν θάλατταν ἐξήλατο καὶ ἐς πολὺ ἐν τῷ βυθῷ
διενήξατο· καὶ τὴν χλαμύδα αὐτοῦ λαβόντες οἱ Ἀλε-
378 ξανδρεῖς περὶ τρόπαιον ἐκρέμασαν. τελευταῖον δ' ἀνὰ

1 ὅποι cum V scr. Mend., cf. ad § 152 2 ἀπαγγείλας a 3 καθ' ἡμέραν i 4 αὐτοῦ Bi (V?), corr. Bk. 8 κάσιον V, cf. ad § 352 16 θανάτου i τὸν om. ab 17 διαδράσαντα i 20 περὶ τὸ βασίλοι περὶ τὸ βασίλειον per dittographiam B 24 περὶ τρόπαιον] *in trophei modum erexere* C, unde ὡσπερεὶ τρόπαιον ci. Schw., sed cf. Cass. D. 42, 40, 5

15 sq. Ἀχιλλᾶν] App. error; nam Caesar eum non interfecit, *v. Drumann* III p. 540 adn. 20

τὸν Νεῖλον αὐτῷ γίνεται πρὸς τὸν βασιλέα ἀγών, ᾧ 47 a.
δὴ καὶ μάλιστα ἐκράτει. καὶ ἐς ταῦτα διετρίφθησαν
αὐτῷ μῆνες ἐννέα, μέχρι Κλεοπάτραν ἀντὶ τοῦ ἀδελ-
φοῦ βασιλεύειν ἀπέφηνεν Αἰγύπτου. καὶ τὸν Νεῖλον 379
ἐπὶ τετρακοσίων νεῶν, τὴν χώραν θεώμενος, περιέπλει
μετὰ τῆς Κλεοπάτρας, καὶ τἆλλα ἡδόμενος αὐτῇ. ἀλλὰ
τάδε μὲν ἕκαστα ὅπως ἐγένετο, ἀκριβέστερον ἡ περὶ
Αἰγύπτου συγγραφὴ διέξεισι· τὴν δὲ κεφαλὴν τοῦ Πομ- 380
πηίου προσφερομένην οὐχ ὑπέστη, ἀλλὰ προσέταξε
ταφῆναι, καί τι αὐτῇ τέμενος βραχὺ πρὸ τῆς πόλεως
περιτεθὲν Νεμέσεως τέμενος ἐκαλεῖτο· ὅπερ ἐπ' ἐμοῦ
κατὰ Ῥωμαίων αὐτοκράτορα Τραϊανόν, ἐξολλύντα τὸ
ἐν Αἰγύπτῳ Ἰουδαίων γένος, ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐς τὰς
τοῦ πολέμου χρείας κατηρείφθη.

91 τοσάδε μὲν δὴ Καῖσαρ ἐργασάμενος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 381
διὰ Συρίας ἐπὶ Φαρνάκην ἠπείγετο. ὃ δὲ ἤδη μὲν εἴρ-
γαστο πολλὰ καὶ περιεσπάκει τινὰ Ῥωμαίων χωρία καὶ
Δομιτίῳ Καίσαρος στρατηγῷ συνενεχθεὶς ἐς μάχην
ἐνενικήκει πάνυ λαμπρῶς, καὶ τῷδε μάλιστα ἐπαρθεὶς
Ἀμισὸν πόλιν ἐν τῷ Πόντῳ ῥωμαΐζουσαν ἐξηνδραπόδι-
στο καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν τομίας ἐπεποίητο πάντας·
προσιόντος δὲ τοῦ Καίσαρος ἐταράσσετο καὶ μετεγίγνω- 382
σκε καὶ ἀπὸ σταδίων διακοσίων γενομένῳ πρέσβεις

---

5 θεασόμενος maluit Mend., sed cf. praef. περιέπλει] ἔπλει aut ἀνέπλει ci. Mend. 9 ⟨οἱ⟩, quod Mend. post προσφερομένην desideravit, ipse refutavit coll. Plut. Pomp. c. 80, Caes. c. 48, ad quos locos provocare minime erat opus, cf. ad I § 223 13 τῶν om. b 16 μὲν deleri maluit Mend., sed respicit ad δὲ v. 22 19 πάνυ] μάλα V 20 ἀμινσὸν V ἐν τῷ Πόντῳ] cf. ad I § 241. Loesch p. 23 hic mare intellegit, non recte 21 ἐποιήσαντο (sic) i

---

8 sqq. non suo loco ab App. narrata, cf. Plut. Caes. c. 48 etc.
10 *sqq. cf. G. Lumbroso, L'Egitto* dei Greci e dei Romani² p. 226 sq.

47 a.C.

ἔπεμπεν ὑπὲρ εἰρήνης, στέφανόν τε χρύσειον αὐτῷ φέροντας καὶ ἐς γάμον ὑπ' ἀνοίας ἐγγυῶντας Καίσαρι
383 τὴν Φαρνάκους θυγατέρα. ὃ δ' αἰσθόμενος ὧν φέρουσι, προῆλθε μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ ἐς τὸ πρόσθεν ἐβάδιζε λεσχηνεύων τοῖς πρέσβεσι, μέχρι προσπελάσας τῷ χάρακι τοῦ Φαρνάκους καὶ τοσόνδε εἰπών· "οὐ γὰρ αὐτίκα δώσει δίκην ὁ πατροκτόνος;" ἐπὶ τὸν ἵππον ἀνεπήδησε καὶ εὐθὺς ἐκ πρώτης βοῆς τρέπεταί τε τὸν Φαρνάκην καὶ πολλοὺς ἔκτεινε, σὺν χιλίοις που μάλιστα ὧν ἱππεῦσιν τοῖς πρώτοις αὐτῷ συνδραμοῦσιν·
384 ὅτε καί φασιν αὐτὸν εἰπεῖν· "ὦ μακάριε Πομπήιε, τοιούτοις ἄρα κατὰ Μιθριδάτην τὸν τοῦδε πατέρα πολεμῶν ἀνδράσι μέγας τε ἐνομίσθης καὶ μέγας ἐπεκλήθης." ἐς δὲ Ῥώμην περὶ τῆσδε τῆς μάχης ἐπέστελλεν· "ἐγὼ δὲ ἦλθον, εἶδον, ἐνίκησα".

385 μετὰ δὲ τοῦτο Φαρνάκης μὲν ἀγαπῶν ἐς τὴν ἀρχὴν 92 Βοσπόρου, τὴν δεδομένην οἱ παρὰ Πομπηίου, συνέφυγεν· ὁ δὲ Καῖσαρ, οὐ σχολὴν ἄγων περὶ μικρὰ τρίβεσθαι τοσῶνδε πολέμων αὐτὸν περιμενόντων, ἐς τὴν Ἀσίαν μετῆλθε καὶ παροδεύων αὐτὴν ἐχρημάτιζε ταῖς πόλεσιν ἐνοχλουμέναις ὑπὸ τῶν μισθουμένων τοὺς φόρους, ὥς μοι κατὰ τὴν Ἀσιανὴν συγγραφὴν δεδήλωται.
386 πυθόμενος δ' ἐν Ῥώμῃ στάσιν εἶναι καὶ Ἀντώνιον τὸν ἵππαρχον αὐτοῦ τὴν ἀγορὰν στρατιᾷ φυλάσσειν, πάντα

---

1 ἐπέπεμπεν ci. Mend., sed cf. verba simplicia III § 171. 327. 372, IV § 34. 88. 350 etc.; v. etiam ad I § 10, II § 514 χρύσεον Musgr., sed cf. Crönert, Memoria p. 178 adn. 3; v. etiam ad I § 455 4 sq. καὶ — πρέσβεσι] *et ipse in primis anteire properauit legatos uerbis detinens* C, unde Mend. ci: καὶ ⟨αὐτὸς ἐν τοῖς πρώτοις⟩ ἐς τὸ πρόσθεν ἐβ. etc. 5 ἐβάδισε a 9 που om. V 14 ἐπέστειλεν maluit Mend., cf. praef. et ad *I § 209* 15 δὲ] δὴ ci. Schw., perperam 17 τὴν om. b *19 αὐτῷ V* 21 τε ante ὑπὸ add. i 24 αὐτοῦ Oi, corr. Mend.

47 a.

μεθεὶς ἐς Ῥώμην ἠπείγετο. ὡς δ' ἦλθεν, ἡ μὲν στάσις
ἡ πολιτικὴ κατεπαύετο, ἑτέρα δ' ἐπ' αὐτὸν ἀνίστατο
τοῦ στρατοῦ, ὡς οὔτε τὰ ἐπηγγελμένα σφίσιν ἐπὶ τῷ
κατὰ Φάρσαλον ἔργῳ λαβόντες οὔτε ἐννόμως ἔτι βρα-
δύνοντες ἐν τῇ στρατείᾳ· ἀφεθῆναί τε πάντες ἐπὶ τὰ
αὑτῶν ἠξίουν. ὁ δ' ἐπηγγέλλετο μὲν αὐτοῖς ἀόριστά τινα 387
ἐν Φαρσάλῳ, καὶ ἕτερα ἀόριστα, ὅταν ὁ ἐν Λιβύῃ πό-
λεμος ἐκτελεσθῇ· τότε δ' ἔπεμπεν ἄλλας δρίζων ἑκάστῳ
χιλίας δραχμάς. οἳ δὲ αὐτὸν οὐχ ὑπισχνεῖσθαι μᾶλλον
ἢ αὐτίκα διδόναι πάντα ἐκέλευον· καὶ περὶ τῶνδε Σα-
λούστιον Κρίσπον πεμφθέντα πρὸς αὐτοὺς ὀλίγου καὶ
διέφθειραν, εἰ μὴ διέφυγε. πυθόμενος δ' ὁ Καῖσαρ 388
τέλος μὲν ἄλλο στρατιωτῶν, οἳ τὴν πόλιν ἐξ Ἀντωνίου
παρεφύλασσον, περιέστησε τῇ οἰκίᾳ καὶ ταῖς τῆς πό-
λεως ἐξόδοις, δείσας περὶ ἁρπαγῆς· αὐτὸς δέ, πάντων
δεδιότων καὶ παραινούντων αὐτῷ τὴν ὁρμὴν τοῦ στρα-
τοῦ φυλάξασθαι, μάλα θρασέως αὐτοῖς ἔτι στασιάζου-
σιν ἐς τὸ Ἄρειον πεδίον ἐπῆλθεν οὐ προμηνύσας καὶ
93 ἐπὶ βήματος ὤφθη. οἳ δὲ σὺν θορύβῳ τε ἄνοπλοι συν- 389
έτρεχον καί, ὡς ἔθος, ἄφνω φανέντα σφίσιν ἠσπάζοντο
αὐτοκράτορα. κελεύσαντος δ' ὅ τι θέλοιεν εἰπεῖν, περὶ
μὲν τῶν δωρεῶν ἐς ὄψιν εἰπεῖν αὐτοῦ παρόντος οὐδὲ
ἐτόλμησαν ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἐκπλήξεως, ὡς δὲ μετριώ-
τερον, ἀφεθῆναι τῆς στρατείας ἀνεβόησαν, ἐλπίσαντες

---

4 sq. λαβόντος et βραδύνοντος ci. Musgr., at cf. § 191 et ad I § 48 6 αὐτῶν Bi (V?), αὑτῶν edit. veteres ἐπήγγελτο ex C ci. Schw., rec. edit. recentiores, fort. recte, sed cf. praef. 7 ἐπὶ Φαρσάλῳ ci. Musgr., praeter necessitatem 10 πάντα διδόναι V 11 Κρίσπον Schw., πρίσκον Oi, *Priscum Salustium* C 19 τε ⟨καὶ⟩ conicio 20 sq. καὶ ἄφνω φανέντα σφίσιν, ὡς ἔθος, ἠσπάζοντο ⟨τὸν⟩ αὐτοκρ. exspectavit Mend., sed subaudi αὐτόν 23 ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐκπλήξεως ci. Mend., *sed* τῆς αὐτῆς *respicit* ad σὺν θορύβῳ τε ἄνοπλοι etc.

47 a. C.
στρατοῦ δεόμενον ἐς τοὺς ὑπολοίπους πολέμους αὐτὸν
390 ἐρεῖν τι καὶ περὶ τῶν δωρεῶν. ὃ δὲ παρὰ τὴν ἁπάν-
των δόξαν οὐδὲ μελλήσας ἀπεκρίνατο· "ἀφίημι." κατα-
πλαγέντων δ' αὐτῶν ἔτι μᾶλλον καὶ σιωπῆς βαθυτά-
της γενομένης ἐπεῖπε· "καὶ δώσω γε ὑμῖν τὰ ἐπηγγελ-
391 μένα ἅπαντα, ὅταν θριαμβεύσω μεθ' ἑτέρων". ἀδοκήτου
δ' αὐτοῖς ἅμα καὶ τοῦδε καὶ φιλανθρώπου φανέντος,
αἰδὼς αὐτίκα πᾶσιν ἐνέπιπτεν καὶ λογισμὸς μετὰ ζήλου,
εἰ δόξουσι μὲν αὐτοὶ καταλιπεῖν σφῶν τὸν αὐτοκρά-
τορα ἐν μέσοις τοσοῖσδε πολεμίοις, θριαμβεύσουσι δ'
ἀνθ' αὐτῶν ἕτεροι καὶ σφεῖς τῶν ἐν Λιβύῃ κερδῶν
ἐκπεσοῦνται, μεγάλων ἔσεσθαι νομιζομένων, ἐχθροί τε
ὁμοίως αὐτοῦ τε Καίσαρος ἔσονται καὶ τῶν πολεμίων.
392 δείσαντες οὖν ἔτι μᾶλλον ἡσύχαζον ἐξ ἀπορίας, ἐλπί-
ζοντες ἐνδώσειν τι καὶ τὸν Καίσαρα καὶ μεταγνώσεσθαι
διὰ τὴν ἐν χερσὶ χρείαν. ὃ δ' ἀνθησύχαζε καὶ τῶν
φίλων αὐτὸν παρακαλούντων ἐπιφθέγξασθαί τι πρὸς
αὐτοὺς ἄλλο καὶ μὴ βραχεῖ καὶ αὐστηρῷ λόγῳ πολλὰ
συνεστρατευμένους ἐγκαταλιπεῖν, ἀρχόμενος λέγειν πο-
λίτας ἀντὶ στρατιωτῶν προσεῖπεν· ὅπερ ἐστὶ σύμβολον
393 ἀφειμένων τῆς στρατείας καὶ ἰδιωτευόντων. οἳ δ' οὐκ 94
ἐνεγκόντες ἔτι ἀνέκραγον μετανοεῖν καὶ παρεκάλουν

1 *πολεμίους* vertit C   *αὐτὸν* i, *αὐτῷ* O, unde *ὑπολ. αὐτῷ πολ.* ci. Schw., certe *αὐτὸν* ex App. usu dicendi bene possumus carere   3 *οὐδὲν μελλήσας* edidit Bk.   5 *γε*] *γέρα* ci. Mend. coll. Cass. D. 42, 53, 3, *δὲ* Nauck; *καὶ δώσω γε* mihi videtur optime dictum   7 *καὶ* ante *τοῦδε* deleri voluit Mend., sed respicit ad v. 3 sq.   9 *μὲν αὐτοὶ*] *αὐτοὶ μὲν* ci. Mend., sed cf. Kaibel, Stil u. Text der *πολιτεία Ἀθηναίων* d. Aristot. p. 199 sq. (cf. p. 166) et eundem, Soph. Elektra p. 227   10 *πολέμοις* ci. Mend.   *θριαμβεύσουσι*, priore *σ* suprascr., B   11 *ἀντ' αὐτῶν* O i, corr. Mend.   13 *αὐτοῦ*] *τοῦ* ci. Mend., sed cf. I § 343   15 *καὶ* ante *τὸν* del. Nauck, non recte, cum milites iam de *postulatis* suis decesserint, cf. § 386 sq. et 389   19 *ἐγκαταλιπεῖν*] *οἱ καταλιπεῖν* ci. Mend., sed dativo non opus, cf. ad I § 263

47 a.

αὐτῷ συστρατεύεσθαι. ἀποστρεφομένου τε τοῦ Καί-
σαρος καὶ ἀπιόντος ἀπὸ τοῦ βήματος, οἳ δὲ σὺν ἐπεί-
ξει πλέονι βοῶντες ἐνέκειντο παραμεῖναί τε αὐτὸν καὶ
κολάζειν σφῶν τοὺς ἁμαρτόντας. ὃ δ' ἔτι μέν τι διέτρι- 394
ψεν, οὔτε ἀπιὼν οὔτε ἐπανιών, ὑποκρινόμενος ἀπορεῖν·
ἐπανελθὼν δ' ὅμως ἔφη κολάσειν μὲν αὐτῶν οὐδένα,
ἄχθεσθαι δ', ὅτι καὶ τὸ δέκατον τέλος, ὃ προετίμησεν
αἰεί, τοιαῦτα θορυβεῖ. "καὶ τόδε", ἔφη, "μόνον ἀφίημι
τῆς στρατείας· δώσω δὲ καὶ τῷδε ὅμως τὰ ὑπεσχημένα
ἅπαντα, ἐπανελθὼν ἐκ Λιβύης. δώσω δὲ καὶ γῆν ἅπα- 395
σιν ἐκτελεσθέντων τῶν πολέμων, οὐ καθάπερ Σύλλας,
ἀφαιρούμενος ἑτέρων ἣν ἔχουσι καὶ τοῖς ἀφαιρεθεῖσι
τοὺς λαβόντας συνοικίζων καὶ ποιῶν ἀλλήλοις ἐς αἰεὶ
πολεμίους, ἀλλὰ τὴν τοῦ δήμου γῆν ἐπινέμων καὶ τὴν
ἐμαυτοῦ, καὶ τὰ δέοντα προσωνούμενος". κρότου δὲ 396
καὶ εὐφημίας παρὰ πάντων γενομένης, τὸ δέκατον
ὑπερήλγει τέλος, ἐς μόνον αὐτὸ τοῦ Καίσαρος ἀδιαλ-
λάκτου φανέντος· καὶ σφᾶς αὐτὸν ἠξίουν διακληρῶσαί
τε καὶ τὸ μέρος θανάτῳ ζημιῶσαι. ὃ δὲ οὐδὲν αὐτοὺς
ὑπερεθίζειν ἔτι δεόμενος ἀκριβῶς μετανοοῦντας, συν-
ηλλάσσετο ἅπασι καὶ εὐθὺς ἐπὶ τὸν ἐν Λιβύῃ πόλε-
μον ἐξῄει.

95 διαβαλὼν δ' ἐκ Ῥηγίου τὸν πορθμὸν ἐπὶ Μεσσή- 397
νης ἐς Λιλύβαιον ἦλθε. καὶ πυθόμενος Κάτωνα μὲν
τὴν παρασκευὴν τοῦ πολέμου ναυσὶ καὶ πεζῶν τινι
μέρει φρουρεῖν ἐν Ἰτύκῃ μετὰ τῶν τριακοσίων, οὓς ἀπὸ
σφῶν ἐκ πολλοῦ προβούλους ἐπεποίηντο τοῦ πολέμου

---

2 *οἵδε* Schw., praeter rem 3 *ἐπέκειντο* d 4 *ἁμαρτάνοντας* i *ἔτι*] *ἐπὶ* ci. Mend. *τι* om. a 11 *πολεμίων* B 15 *τὰ ἐνδέοντα* ci. Mend., haud male 19 *τὸ* ⟨*δέκατον*⟩ *μέρος* ci. Cob. p. 218, inut. 20 *ἐπερεθίζειν* Bk., sed cf. § 449 23 *διαλαβὼν* V 23 sq. *μεσήνης* O i

47 a. C.
καὶ σύγκλητον ἐκάλουν, τὸν δ' αὐτοκράτορα Λεύκιον Σκι-
πίωνα καὶ τοὺς ἀρίστους ἐν Ἀδρυμητῷ στρατοπεδεύειν,
398 *διέπλευσεν ἐπὶ τὸν Σκιπίωνα. καὶ αὐτὸν οἰχόμενον ἐς*
46 a. C. *Ἰόβαν καταλαβὼν παρέτασσεν ἐς μάχην παρ' αὐτὸ τοῦ*
Σκιπίωνος τὸ στρατόπεδον, ὡς ἐν καιρῷ συνοισόμενος
399 *τοῖς πολεμίοις χωρὶς αὐτοκράτορος οὖσιν. ἀντεπῄεσαν*
δ' αὐτῷ Λαβιηνός τε καὶ Πετρήιος, οἱ τοῦ Σκιπίωνος
ὑποστράτηγοι, καὶ ἐκράτουν τῶν Καίσαρος παρὰ πολὺ
καὶ τραπέντας ἐδίωκον σοβαρῶς μετὰ καταφρονήσεως,
μέχρι Λαβιηνὸν μὲν ὁ ἵππος ἐς τὴν γαστέρα πληγεὶς
ἀπεσείσατο καὶ αὐτὸν οἱ παρασπισταὶ συνήρπαζον, ὁ
δὲ Πετρήιος, ὡς ἀκριβῆ τοῦ στρατοῦ λαβὼν πεῖραν καὶ
νικήσων, ὅτε βούλεται, διέλυε τὸ ἔργον ἐπειπὼν τοῖς
ἀμφ' αὐτόν· "μὴ ἀφελώμεθα τὴν νίκην τὸν αὐτοκρά-
400 *τορα ἡμῶν Σκιπίωνα". καὶ τὸ μὲν ἄλλο μέρος τῆς Καί-*
σαρος τύχης ἔργον ἐφαίνετο κρατησάντων ἄν, ὡς ἐδό-
κει, τῶν πολεμίων ἄφνω τὴν μάχην ὑπὸ τῶν νικών-
των διαλυθῆναι· αὐτὸς δὲ λέγεται παρὰ τὴν φυγὴν
ἐγχρίμπτων ἅπασιν ἐπιστρέφειν αὐτοὺς καί τινα τῶν
τὰ μέγιστα σημεῖα, τοὺς ἀετούς, φερόντων τῇ ἑαυτοῦ
χειρὶ περισπάσας μετενεγκεῖν ἀπὸ τῆς φυγῆς ἐς τὸ
πρόσθεν, ἕως Πετρήιος ἀνέζευξε καὶ ὁ Καῖσαρ ἀσπα-
σίως ὑπεχώρει.
401 *τοῦτο μὲν δὴ τῆς πρώτης ἐν Λιβύῃ Καίσαρι μάχης*

---

2 *στρατοπεδεύειν* ci. Mend., *στρατεύειν* Oi, vulgo, *moram ducere* C, qui tamen *στρατεύειν* videtur legisse 5 *ὡς* om. V 7 *τε* om. V 11 *συνασπισταὶ* i 13 *διέλυσε* ci. Mend., cf. praef. 15 iure iam haesit Schw., *μέρος* deleri voluit Mend., bene 19 *ἅπασιν*] *τοῖς ἀπαντῶσιν* vel *ἀποδιδράσκουσιν* (sive *ἀποδρᾶσιν*) exspectavit Mend.; potuit etiam *ἅπασιν* ⟨*τοῖς ἀπαντῶσιν*⟩; *in suos insurgentem* vertit C 20 *τοὺς ἀετούς* fort. *spuria esse* ci. Mend., non recte, opinor

45 a. C.

96 τέλος ἦν· οὐ πολὺ δὲ ὕστερον, αὐτοῦ τε Σκιπίωνος ὀκτὼ τέλεσι πεζῶν καὶ ἱππέων δύο μυριάσιν, ὧν οἱ πολλοὶ Λίβυες ἦσαν, πελτασταῖς τε πολλοῖς καὶ ἐλέφασιν ἐς τριάκοντα προσδοκωμένου παρέσεσθαι σὺν Ἰόβᾳ τῷ βασιλεῖ, καὶ τῷδε ἄγοντι πεζοὺς ἄλλους ἀμφὶ τρισμυρίους καὶ ἱππέας Νομάδας ἐς δισμυρίους καὶ ἀκοντιστὰς πολλοὺς καὶ ἐλέφαντας ἑξήκοντα ἑτέρους, ἡ στρατιὰ τοῦ Καίσαρος ἐδείμαινε καὶ ἐν σφίσιν αὐτοῖς ἐθορυβοῦντο κατά τε πεῖραν ὧν ἤδη πεπόνθεσαν καὶ κατὰ δόξαν τῶν ἐπιόντων τοῦ τε πλήθους καὶ ἀρετῆς, μάλιστα τῶν Νομάδων ἱππέων. ὅ τε τῶν ἐλεφάντων πόλεμος ἀήθης σφίσιν ὢν ἐξέπλησσε. Βόκχου δ' ἑτέ- 402
ρου Μαυρουσίων δυνάστου Κίρταν, ἣ βασίλειον ἦν Ἰόβα, καταλαβόντος, ὁ μὲν Ἰόβας, ἐξαγγελθέντος αὐτῷ τοῦδε, ἐς τὰ οἰκεῖα μάλιστα ἀνεξεύγνυ μετὰ τοῦ ἰδίου στρατοῦ, τριάκοντα ἐξ αὐτοῦ μόνους ὑπολιπὼν ἐλέφαντας τῷ Σκιπίωνι, ἡ δὲ στρατιὰ τοῦ Καίσαρος ἐς τοσοῦτον ἀνεθάρρησεν, ὡς τὸ πέμπτον τέλος αἰτῆσαν ἀντιταχθῆναι τοῖς ἐλέφασι κρατῆσαι πάνυ καρτερῶς· καὶ νῦν ἀπ' ἐκείνου τῷδε τῷ τέλει ἐλέφαντες ἐς τὰ
97 σημεῖα ἐπίκεινται. μακρᾶς δὲ καὶ ἐπιπόνου κατὰ πάντα 403
τὰ μέρη τῆς μάχης καὶ πολυτρόπου γενομένης, περὶ ἑσπέραν μόλις ὁ Καῖσαρ ἐνίκα καὶ τὸ στρατόπεδον

---

1 τε aut deleri aut τοῦ scribi voluit Schw., sed videtur anacoluthon esse (voluit v. 5 καὶ Ἰόβα τοῦ βασ. etc.), v. ad I § 350 10 ne in collocatione verborum offendas, cf. § 429 14 Ἰόβᾳ ci. Mend. 15 μάλιστα Oi, om. C, τάχιστα, ni quid excidisset, ci. Schw., sed iunge ἐς τὰ οἰκεῖα μάλιστα: 'nihil antiquius habuit quam ut domum rediret' (Keil) 16 ἀπολιπὼν a 19 καρτερῶς] λαμπρῶς ci. Mend., bene 20 ⟨ἔτι⟩ ἀπ' ci. Mend., inut., cf. e. g. § 424 malim τῷ τέλει τῷδε ob hiatum

---

18 τὸ πέμπτον τέλος] cf. Gardthausen, Augustus II, 1 p. 68 adn. 4

46 a. C.

εὐθὺς ἐξῄρει τὸ τοῦ Σκιπίωνος, οὐδὲν ἀνιεὶς οὐδ' ἐν νυκτὶ τῆς νίκης, μέχρι τὸ σύμπαν ἐξεργάσασθαι. οἱ δ' ἐχθροὶ κατ' ὀλίγους, ὅπῃ δύναιντο, διέφευγον· καὶ ὁ Σκιπίων αὐτός, ἅμα Ἀφρανίῳ πάντα μεθείς, ἔφευγεν ἀνὰ τὸ πέλαγος ἐπὶ δώδεκα ἀφράκτων.

404 ὧδε μὲν δὴ καὶ ὅδε ὁ στρατός, ἐς ὀκτὼ μυριάδας μάλιστα συνελθὼν ἔκ τε πολλοῦ γεγυμνασμένος καὶ ἐκ τῆς προτέρας μάχης ἐν ἐλπίδι καὶ θάρσει γενόμε-
405 νος, δευτέρᾳ τῇδε συμβολῇ συνετρίβετο ἀθρόως. καὶ τὸ τοῦ Καίσαρος κλέος ἐς ἄμαχον εὐτυχίαν ἐδοξάζετο, οὐδὲν ἔτι τῶν ἡσσωμένων ἐς ἀρετὴν αὐτοῦ μεριζόντων, ἀλλὰ καὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν ἁμαρτήματα τῇ Καίσαρος τύχῃ προστιθέντων· ἐδόκει γὰρ δὴ καὶ ὅδε ὁ πόλεμος ἀβουλίᾳ τῶν στρατηγῶν, οὔτε διατριψάντων αὐτόν, ἕως ἀπορήσειεν ὁ Καῖσαρ ὡς ἐν ἀλλοτρίᾳ, οὔτε τὴν πρώτην νίκην ἐς τέλος προαγαγόντων, συντριφθεὶς οὕτως ὀξέως διαλυθῆναι.

406 ἐξαγγελθέντων δὲ τούτων ἐς Ἰτύκην τρίτῃ μάλιστα 96 ἡμέρᾳ καὶ τοῦ Καίσαρος εὐθὺς ἐπὶ τὴν Ἰτύκην ἰόντος ἐγίγνετο φυγὴ πάντων. καὶ οὐδένα κατεῖχεν ὁ Κάτων, ἀλλὰ καὶ ναῦς ἐδίδου τοῖς αἰτοῦσι τῶν ἐπιφανῶν· αὐτὸς δ' εὐσταθῶς ὑπέμενε καὶ τοῖς Ἰτυκαίοις ὑπισχνουμένοις πρὸ ἑαυτῶν ὑπὲρ ἐκείνου δεήσεσθαι ἐπιμειδιῶν ἀπεκρίνατο οὐ δεήσειν αὐτῷ πρὸς Καίσαρα

---

3 ὅποι V, cf. ad § 152 4 ἅμα om. C et vertit: *ceteris omnibus Affranio permissis*, unde Mend. ci.: αὐτὸς Ἀφρανίῳ τἄλλα πάντα μεθεὶς ἔφευγεν; eandem sententiam facilius effecit Kratt p. 66 commate, quod vulgo erat ante πάντα, deleto, ita ut ἅμα iungendum sit cum μεθείς. Usitata interpunctione servata App. a ceteris omnibus dissentiret; cf. Klebs ap. Pauly-*Wissowa 1, 1 p.* 712 16 sq. συντριφθεὶς susp. Schw., del. *Herw. p. 67*, non recte, opinor 24 αὐτῷ Oi, corr. Mend.

46 a. C.
διαλλακτῶν καὶ τοῦτο εἰδέναι καὶ τὸν Καίσαρα κα-
λῶς. σημηνάμενος δὲ τοὺς θησαυροὺς ἅπαντας καὶ 407
συγγραφὰς ὑπὲρ ἑκάστου τοῖς Ἰτυκαίων ἄρχουσιν ἐπι-
δοὺς περὶ ἑσπέραν ἀμφὶ λουτρὰ καὶ δεῖπνον ἦν καθ-
εζόμενός τε ἐγεύετο, ὥσπερ εἴθιστο, ἐξ οὗ Πομπήιος
ἀνῄρητο· οὐδέν τε τῶν συνήθων ἐναλλάσσων οὐδ' 408
ἐλάσσω προσφερόμενος ἢ πλείω, συνελεσχήνευε τοῖς
παροῦσι περὶ τῶν ἐκπεπλευκότων καὶ ἠρώτα περὶ τοῦ
πνεύματος, εἰ κατὰ πρύμνην ἔσοιτο αὐτοῖς, καὶ τοῦ
διαστήματος, εἰ φθάσουσι πόρρω γενέσθαι, πρὶν ἐς ἕω
Καίσαρα ἐπελθεῖν. οὐ μὴν οὐδ' ἐς ὕπνον ἀπιὼν ἐν-
ήλλαξέ τι τῶν συνήθων, πλὴν ὅτι τὸν υἱὸν ἠσπάσατο
φιλοφρονέστερον. τὸ δὲ ξιφίδιον τῇ κλίνῃ τὸ σύνηθες 409
οὐχ εὑρὼν παρακείμενον ἐξεβόησεν, ὅτι προδιδοῖτο ὑπὸ
τῶν οἰκείων τοῖς πολεμίοις· τίνι γὰρ ἔφη χρήσεσθαι
προσιόντων, ἂν νυκτὸς ἐπίωσι; τῶν δὲ αὐτὸν παρα-
καλούντων μηδὲν ἐφ' ἑαυτὸν βουλεύειν, ἀλλ' ἀναπαύε-
σθαι χωρὶς ξιφιδίου, ἀξιοπιστότερον ἔτι εἶπεν· "οὐ γὰρ
ἔστι μοι θέλοντι καὶ δι' ἐσθῆτος ἐμαυτὸν ἀποπνῖξαι
καὶ ἐς τὰ τείχη τὴν κεφαλὴν ἀπαράξαι καὶ ἐς τράχη-
λον κυβιστῆσαι καὶ τὸ πνεῦμα κατασχόντα ἐκτρῖψαι;"
πολλά τε ὅμοια εἰπὼν παρήγαγεν αὐτοὺς παραθεῖναι
τὸ ξιφίδιον. ὡς δὲ ἐτέθη, Πλάτωνος αἰτήσας τὴν περὶ
99 ψυχῆς συγγραφὴν ἀνεγίνωσκε. καὶ ἐπεὶ τέλος εἶχε 410
τῷ Πλάτωνι ὁ λόγος, ἀναπαύεσθαι τοὺς περὶ θύρας

---

1 καὶ ante τὸν om. i 3 sq. ἐπιδοὺς, ἐπι suprascr. a m. 1, V, ἐπιδιδοὺς i 9 πρύμναν B 16 ⟨κατὰ⟩ προσιόντων ci. Schw., haesit etiam Mend., sed cf. Bitschofsky p. 447 17 καὶ ante μηδὲν add. i ἐφ' ἑαυτῷ b 20 ἀπαρράξαι Oi, πρὸς τὰ τείχη τ. κ. ἀράξαι ci. Nauck 21 ἐκτρῖψαι susp. Mend., sed iunge τὸ πνεῦμα etiam cum ἐκτρῖψαι 22 ὅμοια] ἕτερα iC

46 a. C.

ὑπολαβὼν ἔτρωσεν αὐτὸν ὑπὸ τὰ στέρνα· προπεσόν-
των δ' αὐτῷ τῶν σπλάγχνων καὶ στόνου τινὸς ἐξακου-
σθέντος ἐσέδραμον οἱ περὶ θύρας· καὶ οἱ ἰατροὶ τὰ
σπλάγχνα ἔτι σῶα ὄντα ἐνέθηκαν ἔνδον καὶ τὰς πλη-
411 γὰς ἐπιρράψαντες ἐπέδησαν. ὃ δὲ ἀνενεγκὼν αὖθις
ὑπεκρίνετο καὶ κατεμέμφετο μὲν ἑαυτῷ πληγῆς ἀσθε-
νοῦς, χάριν δ' ὡμολόγει τοῖς περισώσασι καὶ κατα-
δαρθεῖν ἔφη δεῖσθαι. οἱ μὲν δὴ τὸ ξίφος ἔχοντες
412 ᾤχοντο καὶ τὰς θύρας ὡς ἠρεμοῦντι ἐπέκλεισαν· ὃ δ'
ὕπνου δόξαν αὐτοῖς παρασχὼν τὰ δεσμὰ ταῖς χερσὶ
μετὰ σιγῆς ἀπερρήγνυ καὶ τὰς ῥαφὰς τοῦ τραύματος
ἀνέπτυσσεν, οἷα θηρίον τό τε τραῦμα καὶ τὴν γαστέρα
εὐρύνων ὄνυξι καὶ δακτύλοις ἐρευνῶν καὶ τὰ σπλάγ-
χνα διαρρίπτων, μέχρι ἐτελεύτησεν, ἔτη μὲν ἀμφὶ πεντή-
κοντα γεγονώς, ὁμολογούμενος δὲ τήν τε γνώμην, ἐς
ὅ τι κρίνειε, πάντων ἀνδρῶν ἐπιμονώτατος φῦναι καὶ
τὸ δίκαιον ἢ πρέπον ἢ καλὸν οὐκ ἔθεσι μᾶλλον ἢ με-
413 γαλοψύχοις λογισμοῖς ὁρίσαι. Μαρκίᾳ γέ τοι τῇ Φι-
λίππου συνὼν ἐκ παρθένου καὶ ἀρεσκόμενος αὐτῇ
μάλιστα καὶ παῖδας ἔχων ἐξ ἐκείνης ἔδωκεν ὅμως αὐτὴν
Ὁρτησίῳ τῶν φίλων τινί, παίδων τε ἐπιθυμοῦντι καὶ
τεκνοποιοῦ γυναικὸς οὐ τυγχάνοντι, μέχρι κἀκείνῳ
κυήσασαν ἐς τὸν οἶκον αὖθις ὡς χρήσας ἀνεδέξατο.
414 τοιόσδε μὲν δὴ Κάτων ἦν, καὶ αὐτὸν οἱ Ἰτυκαῖοι λαμ-
πρῶς ἔθαπτον· ὁ δὲ Καῖσαρ ἔφη μέν οἱ φθονῆσαι
Κάτωνα καλῆς ἐπιδείξεως, Κικέρωνος δὲ ποιήσαντος

---

3 *ἐπέδραμον* i C 5 *ἀπορράψαντες* ci. Mend., *διαρράπτειν* habet Plut. Cat. c. 70 6 *ὑπεκρίνατο*, ut videtur, a *καὶ* om. i *πληγῆς* O C, *πλάνης* d, *πλανῆς* a b 11 *τραύματος* O, *σώματος* i C 12 *ἀνέπτυσεν* b d 13 *εὐρύνων* post *δακτύλοις* transposuit Nauck et cum Mend. *ἐρευνῶν* ut dittographiam delevit, nec *vertit C, sed hoc* ad *τὴν γαστέρα*, illud ad *τὸ τραῦμα* respicit 22 *τυχόντι* ci. Mend. 26 καλῆς ἐπιδείξεως] cf. Plut. Cat. c. 72

46 a. C.

ἐγκώμιον ἐς αὐτὸν καὶ ἐπιγράψαντος Κάτων, ἀντέγραψε
κατηγορίαν ὁ Καῖσαρ καὶ ἐπέγραψεν Ἀντικάτων.

100 Ἰόβας δὲ καὶ Πετρήιος τῶν γιγνομένων πυνθανό- 415
μενοι καὶ οὐδεμίαν σφίσιν οὔτε φυγὴν οὔτε σωτηρίαν
ἐπινοοῦντες, ἐπὶ τῇ διαίτῃ ξίφεσι διεχρήσαντο ἀλλήλους·
καὶ τὴν ἀρχὴν τὴν Ἰόβα Καῖσαρ ὑποτελῆ Ῥωμαίοις
ἐποίησεν, αὐτῇ Σαλούστιον Κρίσπον ἐγκαταστήσας.
Ἰτυκαίοις δὲ καὶ τῷ Κάτωνος υἱῷ συνεγίνωσκε· καὶ 416
τὴν θυγατέρα τοῦ Πομπηίου μετὰ δύο παίδων αὐτῆς
ἐν Ἰτύκῃ καταλαβὼν ἐξέπεμπε σώους τῷ ⟨νέῳ⟩ Πομπηίῳ.
τῶν δὲ τριακοσίων ὅσους εὗρε διέφθειρεν. Λεύκιος δὲ 417
Σκιπίων ὁ αὐτοκράτωρ χειμαζόμενος ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ
πολεμίαις ναυσὶν ἐντυχὼν ἐφέρετο γενναίως, μέχρι
καταλαμβανόμενος αὐτόν τε διεχρήσατο καὶ τὸ σῶμα
μεθῆκεν ἐς τὸ πέλαγος.

τοῦτο μὲν δὴ καὶ τῷ περὶ Λιβύην Καίσαρος πολέμῳ 418
101 τέλος ἐγίγνετο, αὐτὸς δ' ἐπανελθὼν ἐς Ῥώμην ἐθριάμ-
βευε τέσσαρας ὁμοῦ θριάμβους, ἐπί τε Γαλάταις, ὧν
δὴ πολλὰ καὶ μέγιστα ἔθνη προσέλαβε καὶ ἀφιστάμενα
ἄλλα ἐκρατύνατο, καὶ Ποντικὸν ἐπὶ Φαρνάκει καὶ Λι-
βυκὸν ἐπὶ Λιβύων τοῖς συμμαχήσασι τῷ Σκιπίωνι·
ἔνθα καὶ Ἰόβα παῖς, Ἰόβας ὁ συγγραφεύς, βρέφος ὢν
ἔτι παρήγετο. παρήγαγε δέ τινα καὶ τῆς ἀνὰ τὸν Νεῖ-

3 sq. τῶν γενομένων πυθόμενοι ci. Mend., inut., cf. praef. 4 φίσιν (sic) B 5 τῇ om. AV, vulgo, cf. IV § 81 10 ⟨νέῳ⟩ add. Regling et Keil, haeserat iam Mend. 15 ἐς τὴν θάλασσαν i 18 ὁμοῦ] *quattuor interpositis diebus peregit triumphos* C, Suet. Div. Iul. 37, ut Mend. suspicatus est, fortasse secutus 20 φαρνάκῃ V 22 Ἰόβας om. V

1 sq. fragmenta Catonis v. Cic. ed. Mueller IV, 3 p. 327 sqq., Anticatonis Caes. comment. ed. Kübler III, 2 p. 145 sqq.
5 ἐπὶ τῇ διαίτῃ — ἀλλήλους] cf. R. Schneider, Berl. philol. Wochenschr. 1904 p. 1083 sqq.

46 a. C.

λον ναυμαχίας θρίαμβον Αἰγύπτιον, μεταξὺ τοῦ Γα-
419 *λατῶν καὶ Φαρνάκους. τὰ δὲ Ῥωμαίων φυλαξάμενος ἄρα, ὡς ἐμφύλια οὐκ ἐοικότα τε αὐτῷ καὶ Ῥωμαίοις αἰσχρὰ καὶ ἀπαίσια, ἐπιγράψαι θριάμβῳ, παρήνεγκεν ὅμως αὐτῶν ἐν τοῖσδε τὰ παθήματα ἅπαντα καὶ τοὺς ἄνδρας ἐν εἰκόσι καὶ ποικίλαις γραφαῖς, χωρίς γε Πομπηίου· τοῦτον γὰρ δὴ μόνον ἐφυλάξατο δεῖξαι, σφό-*
420 *δρα ἔτι πρὸς πάντων ἐπιποθούμενον. ὁ δὲ δῆμος ἐπὶ μὲν τοῖς οἰκείοις κακοῖς, καίπερ δεδιώς, ἔστενε, καὶ μάλιστα, ὅτε ἴδοι Λεύκιόν τε Σκιπίωνα τὸν αὐτοκράτορα πλησσόμενον ἐς τὰ στέρνα ὑφ' ἑαυτοῦ καὶ μεθιέμενον ἐς τὸ πέλαγος ἢ Πετρήιον ἐπὶ διαίτῃ διαχρώμενον ἑαυτὸν ἢ Κάτωνα ὑφ' ἑαυτοῦ διασπώμενον ὡς θηρίον· Ἀχιλλᾷ δ' ἐφήσθησαν καὶ Ποθεινῷ καὶ τὴν*
421 *Φαρνάκους φυγὴν ἐγέλασαν. χρήματα δ' ἐν τοῖς* 10
θριάμβοις φασὶ παρενεχθῆναι μυριάδας ἓξ καὶ ἥμισυ ταλάντων καὶ στεφάνους δύο καὶ εἴκοσι καὶ δισχιλίους ἐπὶ τοῖς ὀκτακοσίοις ἀπὸ χρυσοῦ, ἕλκοντας ἐς δισ-
422 *μυρίας καὶ δεκατέσσαρας καὶ τετρακοσίας λίτρας. ἀφ' ὧν εὐθὺς ἐπὶ τῷ θριάμβῳ διένειμε, τὰ ὑπεσχημένα πάνθ' ὑπερβάλλων, στρατιώτῃ μὲν ἀνὰ πεντακισχιλίας δραχμὰς Ἀττικάς, λοχαγῷ δ' αὐτοῦ τὸ διπλάσιον καὶ χιλιάρχῃ καὶ ἱππάρχῃ τὸ ἔτι διπλάσιον καὶ τοῖς*
423 *δημόταις ἑκάστῳ μνᾶν Ἀττικήν. ἐπέδωκε δὲ καὶ θέας ποικίλας ἵππων τε καὶ μουσικῆς καὶ πεζομαχίας ἀνδρῶν*

---

3 *αὐτῷ* VC, *αὑτῷ* Bi, vulgo   19 *δεκατέσσαρας* scr. Bk., *δέκα καὶ τέσσαρας* Oi; mirus certe est numerorum ordo, fort. aut cum Mend. scribendum *δισμυρίας καὶ τετρακοσίας καὶ δεκατέσσαρας λίτρας* aut cum C ordo inversus praeferendus   23 *χιλιάρχῳ καὶ ἱππάρχῳ* a, quod fort. iure praetulit Mend.   25 fort. *πεζομαχίαν* scribendum

---

10—14 suspectat, quae App. narrat, Ihne VII p. 165 adn. 2

46 a. C

χιλίων πρὸς ἑτέρους χιλίους καὶ ἱππομαχίαν διακοσίων πρὸς ἴσους καὶ ἀναμὶξ ἄλλων πεζῶν τε καὶ ἱππέων ἀγῶνα ἐλεφάντων τε μάχην εἴκοσι πρὸς εἴκοσι καὶ ναυμαχίαν ἐρετῶν τετρακισχιλίων, ἐπιβεβηκότων ἐς μάχην χιλίων ἑκατέρωθεν. ἀνέστησε καὶ τῇ Γενετείρᾳ 424 τὸν νεών, ὥσπερ εὔξατο μέλλων ἐν Φαρσάλῳ μαχεῖσθαι· καὶ τέμενος τῷ νεῷ περιέθηκεν, ὃ Ῥωμαίοις ἔταξεν ἀγορὰν εἶναι, οὐ τῶν ὠνίων, ἀλλ' ἐπὶ πράξεσι συνιόντων ἐς ἀλλήλους, καθὰ καὶ Πέρσαις ἦν τις ἀγορὰ ζητοῦσιν ἢ μανθάνουσι τὰ δίκαια. Κλεοπάτρας τε εἰκόνα καλὴν τῇ θεῷ παρεστήσατο, ἣ καὶ νῦν συνέστηκεν αὐτῇ. τὸ δὲ τοῦ δήμου πλῆθος ἀναγραψάμενος ἐς ἥμισυ λέγεται τῶν πρὸ τοῦδε τοῦ πολέμου 425 γενομένων εὑρεῖν· ἐς τοσοῦτο καθεῖλεν ἡ τῶνδε φιλονικία τὴν πόλιν.

103 αὐτὸς δὲ ἤδη τέταρτον ὑπατεύων ἐπὶ τὸν νέον 426 Πομπήιον ἐστράτευεν ἐς Ἰβηρίαν, ὅσπερ αὐτῷ λοιπὸς 45 a. C ἦν ἔτι πόλεμος ἐμφύλιος, οὐκ εὐκαταφρόνητος· τῶν τε γὰρ ἀρίστων ὅσοι διεπεφεύγεσαν ἐκ Λιβύης, ἐκεῖ συνέδραμον, καὶ στρατὸς ὃ μὲν ἐξ αὐτῆς Λιβύης τε καὶ Φαρσάλου τοῖς ἡγεμόσι συνῆλθεν, ὃ δὲ ἐξ Ἰβήρων τε καὶ Κελτιβήρων, ἔθνους ἀλκίμου καὶ χαίροντος ἀεὶ μάχαις. πολὺς δὲ καὶ δούλων ὅμιλος ἐστρατεύετο 427 τῷ Πομπηίῳ· καὶ τέταρτον ἔτος εἶχον ἐν τοῖς γυμνα-

---

2 malim ἄλλον 5 ⟨δὲ⟩ καὶ ci. Mend., inut. 6 aut τὸν deleri aut ὅνπερ scribi voluit Nauck, sed τὸν νεών est notum illud templum, quod etiam nunc exstat 17 ἐστράτευσεν maluit Mend., cf. praef. 19 ἐκεῖ ἐκ λιβύης a

---

5 sqq. de templo et foro Iulio cf. Richter, Topogr. d. Stadt Rom² p. 110 12—15 cf. Kornemann (v. ad II § 64) p. 565

45 a.C. *σίοις καὶ γνώμην ἕτοιμον ἀγωνίσασθαι μετὰ ἀπογνώ-*
428 *σεως. ᾧ δὴ καὶ μάλιστα σφαλεὶς ὁ Πομπήιος οὐκ*
ἀνεβάλλετο τὴν μάχην, ἀλλ' εὐθὺς ἐλθόντι τῷ Καί-
σαρι συνεμάχετο, καίτοι τῶν πρεσβυτέρων αὐτῷ παρ-
αινούντων ἐκ πείρας ὧν ἀμφί τε Φάρσαλον καὶ Λι-
βύην ἐπεπόνθεσαν, ἐκτρίβειν τῷ χρόνῳ τὸν Καίσαρα
429 *καὶ ἐς ἀπορίαν ὡς ἐν ἀλλοτρίᾳ γῇ περιφέρειν. ὁ δὲ*
46 a.C. *Καῖσαρ ἧκε μὲν ἀπὸ Ῥώμης ἑπτὰ καὶ εἴκοσιν ἡμέραις,*
βαρυτάτῳ στρατῷ μακροτάτην ὁδὸν ἐπελθών· δέος δ'
45 a.C. *οἷον οὐ πρότερον ἐνέπιπτεν αὐτοῦ τῷ στρατῷ κατὰ*
δόξαν τῶν πολεμίων τοῦ τε πλήθους καὶ ἀσκήσεως
430 *καὶ ἀπογνώσεως. δι' ἃ καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτὸς ἐβράδυνεν,*
ἔστε πού τι αὐτῷ κατασκεπτομένῳ προσπελάσας ὁ
Πομπήιος ὠνείδισεν ἐς δειλίαν. καὶ τὸ ὄνειδος οὐκ
ἐνεγκὼν ὁ Καῖσαρ ἐξέτασσε παρὰ πόλιν Κορδύβην,
σύνθημα καὶ τότε δοὺς Ἀφροδίτην· ἔδωκε δὲ καὶ ὁ
431 *Πομπήιος Εὐσέβειαν. ὡς δὲ καὶ συνιόντων ἤδη τοῦ*
Καίσαρος στρατοῦ τὸ δέος ἥπτετο καὶ ὄκνος ἐπεγί-
γνετο τῷ φόβῳ, θεοὺς πάντας ὁ Καῖσαρ ἱκέτευε, τὰς
χεῖρας ἐς τὸν οὐρανὸν ἀνίσχων, μὴ ἑνὶ πόνῳ τῷδε

3 *ἀνεβάλετο* V 4 *συνεμάχετο*] *σὺν* ⟨*καταφρονήσει*⟩ *ἐμάχετο* vel sim. ci. Mend., malim *ἐμάχετο* vel *συνεφέρετο*. Ceterum App. auctorem, quem exscripsit, usque ad obscuritatem praecidit 9 *ἐπανελθὼν* i 11 ⟨*τῆς*⟩ *ἀσκήσεως* ci. Nauck, sed cf. ad I § 351; de collocatione verborum v. ad § 401 extr. 16 *τότε*] *τόδε* B 17 *εὐσέβειαν* scr. Bk., sed cf. Roscher, Jahrb. f. cl. Philol. 119 (1879) p. 351 18 *τὸ* del. Nauck, sed respicit ad v. 9 sq. *δέος δ' οἷον οὐ πρότερον*

8 sq. *ἑπτὰ καὶ εἴκοσιν ἡμέραις-ἐπελθών*] de tempore itineris cf. Wilsdorf (v. ad I § 392) p. 73 et O. E. Schmidt (v. ad II § 127) p. 257 sq. Caesarem autem tam brevi tempore *βαρυτάτῳ στρατῷ* iter fecisse verum non est, cf. Cass. D. 43, 32, 2: *τὸ γὰρ πλεῖον στράτευμα κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπελέλειπτο* 15 *Κορδύβην*] ad Mundam, quod oppidum non procul a Corduba abest, *decertatum* esse dicunt ceteri, cf. § 434

45a. πολλὰ καὶ λαμπρὰ ἔργα μῆναι, καὶ τοὺς στρατιώτας ἐπιθέων παρεκάλει τό τε κράνος τῆς κεφαλῆς ἀφαιρῶν ἐς πρόσωπον ἐδυσώπει καὶ προύτρεπεν. οἳ δὲ 432 οὐδ' ὥς τι μετέβαλλον ἀπὸ τοῦ δέους, ἕως ὁ Καῖσαρ αὐτὸς ἁρπάσας τινὸς ἀσπίδα καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἡγεμόσιν εἰπών· "ἔσται τοῦτο τέλος ἐμοί τε τοῦ βίου καὶ ὑμῖν τῶν στρατειῶν," προύδραμε τῆς τάξεως ἐς τοὺς πολεμίους ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς μόνους αὐτῶν ἀποσχεῖν δέκα πόδας καὶ διακόσια αὐτῷ δόρατα ἐπιβληθῆναι καὶ τούτων τὰ μὲν αὐτὸν ἐκκλῖναι, τὰ δὲ ἐς τὴν ἀσπίδα ἀναδέξασθαι. τότε γὰρ δὴ τῶν τε ἡγε- 433 μόνων προθέων ἕκαστος ἵστατο παρ' αὐτόν, καὶ ὁ στρατὸς ἅπας ἐμπεσὼν μετὰ ὁρμῆς ὅλην ἠγωνίζετο τὴν ἡμέραν, προύχων τε καὶ ἡττώμενος αἰεὶ παρὰ μέρος, μέχρις ἐς ἑσπέραν μόλις ἐνίκησεν, ὅτε καὶ φασὶν αὐτὸν εἰπεῖν, ὅτι πολλάκις μὲν ἀγωνίσαιτο περὶ νίκης, νῦν δὲ καὶ περὶ ψυχῆς.

05 φόνου δὲ πολλοῦ γενομένου καὶ φυγῆς τῶν Πομ- 434 πηίου στρατιωτῶν ἐς τὴν Κορδύβην, ὁ μὲν Καῖσαρ, ἵνα μὴ διαφυγόντες οἱ πολέμιοι πάλιν ἐς μάχην παρασκευάσαιντο, ἐκέλευε τὸν στρατὸν ἐκτειχίσαι τὴν Κορδύβην, οἳ δὲ κάμνοντες τοῖς γεγονόσι τά τε σώματα καὶ τὰ ὅπλα τῶν ἀνῃρημένων ἐπεφόρουν ἀλλήλοις καὶ δόρασιν αὐτὰ διαπηγνύντες ἐς τὴν γῆν ἐπὶ τοιοῦδε τείχους ηὐλίσαντο. τῆς δ' ἐπιούσης ἑάλω μὲν ἡ πόλις, 435 τῶν δὲ ἡγεμόνων τοῦ Πομπηίου Σκάπλας μὲν νήσας

---

2 *ἐπιθέων*] cf. Flor. 2, 13, 82 et Iber. c. 27 5 ⟨*τὴν*⟩ *ἀσπίδα* ci. Nauck, sed cf. Iber. c. 27: *καὶ παρά τινος ἀσπίδα λαβών* 15 *μέχρις* O i, *μέχρι* Bk. et Mend. *ἐς* om. V 17 *καὶ* cum C omitti maluit Mend., nec habet Plut. Caes. c. 56, sed noli talia mutare *περὶ* om. B 21 *ἀποτειχίσαι* ci. Mend., cf. ad I § 65 24 *ἐς τὴν γῆν* cum V omitti maluerunt Mend. et Keil, *fort. recte*

45 a. C.
πυρὰν ἑαυτὸν ἐνέπρησεν, Οὐάρου δὲ καὶ Λαβιηνοῦ καὶ
ἑτέρων ἀνδρῶν ἐπιφανῶν ἐκομίσθησαν αἱ κεφαλαὶ
436 Καίσαρι. Πομπήιος δ' αὐτὸς διέφυγε μὲν ἀπὸ τῆς ἥττης
σὺν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα ἱππεῦσιν ἐπὶ Καρθαίας,
ἔνθα αὐτῷ νεῶν στόλος ἦν, καὶ παρῆλθεν ἐς τὰ νεώρια
λαθὼν ὥς τις ἰδιώτης, φορείῳ κομιζόμενος· ὁρῶν δὲ
καὶ τούτους ἀπογιγνώσκοντας ἑαυτῶν ἔδεισε περὶ ἐκ-
437 δόσεως καὶ ἔφευγεν αὖθις, ἐπιβαίνων σκάφους. ἐμ-
πλακέντα δ' αὐτοῦ τὸν πόδα καλῳδίῳ, κόπτων τις τὸ
καλῴδιον ξιφιδίῳ, τὸν ταρσὸν ἔτεμεν ἀντὶ τοῦ καλῳ-
δίου τοῦ ποδός· καὶ διαπλεύσας ἔς τι χωρίον ἐθερα-
438 πεύετο. ζητούμενος δὲ κἀνταῦθα ἔφευγε διὰ δυσβάτου
καὶ ἀκανθώδους ὁδοῦ, τὸ τραῦμα περικεντούμενος,
μέχρι κάμνων ὑπό τι δένδρον ἐκαθέζετο καὶ τῶν
ζητητῶν ἐπιπεσόντων οὐκ ἀγεννῶς αὐτοὺς ἀμυνόμενος
κατεκόπη. τοῦδε μὲν δὴ τὴν κεφαλὴν ὁ Καῖσαρ ἐνε-
χθεῖσάν οἱ προσέταξέ τινι θάψαι, καὶ ὁ πόλεμος ἑνὶ ἔργῳ
439 καὶ ὅδε παρὰ δόξαν ἐλέλυτο· τοὺς δ' ἐξ αὐτοῦ δια-
φυγόντας ἤθροιζεν ὁ τοῦδε τοῦ Πομπηίου νεώτερος
ἀδελφός, Πομπήιος μὲν καὶ ὅδε ὤν, Σέξστος δὲ καλού-
μενος τῷ προτέρῳ τῶν ὀνομάτων.

440 ἀλλ' ὅδε μὲν ἔτι λανθάνων καὶ διαδιδράσκων ἐλῄ-
στευεν, ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς Ῥώμην ἠπείγετο, τὰ ἐμφύλια
πάντα καθελών, ἐπὶ φόβου καὶ δόξης, οἵας οὔ τις πρὸ

4 Καρθαίας] de forma nominis cf. Hübner (v. ad I § 515) p. 228 et Boiss. ad Cass. D. 43, 31, 3   8 sq. ἐμπλακέντος ci. Keil   10 ἔτεμνε a   11 τοῦ ποδός spuria putavit Mend., transponi malim ante ἀντὶ τ. κ. v. 10, tradita defendebat Kratt p. 67 διαπλεύσας ⟨ὁ Πομπήιος⟩ ci. Mend.   20 Πομπήιος] Πομπηίου mavult Keil   24 ne ὤν post δόξης inseras, cf. I § 350 οὔ τις om. V

§ 440 sqq. cf. Krueger, De rebus inde a bello Hispaniensi *usque ad* Caesaris necem gestis, diss. Bonn. 1895

45 a. C.

τοῦ· ὅθεν αὐτῷ τιμαὶ πᾶσαι, ὅσαι ὑπὲρ ἄνθρωπον,
ἀμέτρως ἐς χάριν ἐπενοοῦντο, θυσιῶν τε πέρι καὶ
ἀγώνων καὶ ἀναθημάτων ἐν πᾶσιν ἱεροῖς καὶ δημοσίοις
χωρίοις, ἀνὰ φυλὴν ἑκάστην καὶ ἐν ἔθνεσιν ἅπασι,
καὶ ἐν βασιλεῦσιν, ὅσοι Ῥωμαίοις φίλοι. σχήματά τε 441
ἐπεγράφετο ταῖς εἰκόσι ποικίλα, καὶ στέφανος ἐκ δρυὸς
ἦν ἐπ' ἐνίαις. ὡς σωτῆρι τῆς πατρίδος, ᾧ πάλαι τοὺς
ὑπερασπίσαντας ἐγέραιρον οἱ περισωθέντες. ἀνερρήθη 442
δὲ καὶ πατὴρ πατρίδος, καὶ δικτάτωρ ἐς τὸν ἑαυτοῦ
βίον ἡρέθη καὶ ὕπατος ἐς δέκα ἔτη, καὶ τὸ σῶμα
ἱερὸς καὶ ἄσυλος εἶναι καὶ χρηματίζειν ἐπὶ θρόνων
ἐλεφαντίνων τε καὶ χρυσέων, καὶ θύειν μὲν αὐτὸν αἰεὶ
θριαμβικῶς ἠμφιεσμένον, τὴν δὲ πόλιν ἀνὰ ἔτος ἕκα-
στον, αἷς αὐτὸς ἡμέραις ἐν παρατάξεσιν ἐνίκα, ἱερέας
δὲ καὶ ἱερείας ἀνὰ πενταετὲς εὐχὰς δημοσίας ὑπὲρ
αὐτοῦ τίθεσθαι, καὶ τὰς ἀρχὰς εὐθὺς καθισταμένας
ὀμνύναι μηδενὶ τῶν ὑπὸ Καίσαρος ὁριζομένων ἀντι-
πράξειν. ἔς τε τιμὴν τῆς γενέσεως αὐτοῦ τὸν Κυΐν- 443
τίλιον μῆνα Ἰούλιον ἀντὶ Κυϊντιλίου μετωνόμασαν
εἶναι. καὶ νεὼς ἐψηφίσαντο πολλοὺς αὐτῷ γενέσθαι
καθάπερ θεῷ καὶ κοινὸν αὐτοῦ καὶ Ἐπιεικείας, ἀλλή-
λους δεξιουμένων· οὕτως ἐδεδοίκεσαν μὲν ὡς δεσπότην,
εὔχοντο δὲ σφίσιν ἐπιεικῆ γενέσθαι. εἰσὶ δ' οἳ καὶ 444
βασιλέα προσειπεῖν ἐπενόουν, μέχρι μαθὼν αὐτὸς
ἀπηγόρευσε καὶ ἠπείλησεν ὡς ἀθέμιστον ὄνομα μετὰ

1 ὅσαι om. V 6 ἐπεγράφοντο i 22 δεσπότην ⟨αὐτὸν⟩ ci. Mend., sed cf. ad I § 223 23 εἰσὶ δ' οἳ (sic) B 25 ἐπηπείλησεν ci. Mend., quo non videtur opus; quamquam cf. I § 234

13 θριαμβικῶς ἠμφιεσμένον] cf. Mommsen, R. Staatsr. I³ p. 439 adn. 2 13 sqq. Appianum erroris arguit Willems II p. 738 adn. 2 17 sq. i. e. 'se nihil contra acta Caesaris facturum', cf. Mommsen, R. Staatsr. I³ p. 621 adn. 7 21 Ἐπιεικείας] cf. Aust ap. Pauly-Wissowa *4, 1 p. 20*

45 a. C.
τὴν τῶν προγόνων ἀράν. σπεῖραι δ' ὅσαι στρατη-
γίδες αὐτὸν ἐκ τῶν πολέμων ἔτι ἐσωματοφυλάκουν,
ἀπέστησε τῆς φυλακῆς καὶ μετὰ τῆς δημοσίας ὑπη-
445 ρεσίας ἐπεφαίνετο μόνης. ὧδε δ' ἔχοντι καὶ χρηματί-
ζοντι πρὸ τῶν ἐμβόλων, τὸ ψήφισμα τῶν προλελεγ-
μένων τιμῶν ἡ βουλή, τῶν ὑπάτων ἡγουμένων, ἐν
446 κόσμῳ τῷ πρέποντι ἑκάστῳ προσέφερον. ὁ δὲ αὐτοὺς
ἐδεξιοῦτο μέν, οὐχ ὑπανέστη δὲ προσιοῦσιν οὐδ'
ἐπιμένουσιν, ἀλλὰ τοῖς διαβάλλουσιν αὐτὸν ἐς τὴν
ἐπιθυμίαν τῆς βασιλικῆς προσηγορίας καὶ τόδε παρ-
447 έσχε. τὰς δὲ ἄλλας τιμὰς χωρὶς τῆς δεκαετοῦς ὑπα-
τείας προσέμενος ὑπάτους ἐς τὸ μέλλον ἀπέφηνεν
αὐτόν τε καὶ Ἀντώνιον, τὸν ἵππαρχον ἑαυτοῦ, Λεπίδῳ
προστάξας ἱππαρχεῖν ἀντὶ τοῦ Ἀντωνίου, ἄρχοντι μὲν
448 Ἰβηρίας, ἡγεμονεύοντι δ' αὐτῆς διὰ φίλων. κατεκάλει
δὲ καὶ τοὺς φεύγοντας ὁ Καῖσαρ, πλὴν εἴ τις ἐπὶ
ἀνηκέστοις ἔφευγε· καὶ τοῖς ἐχθροῖς διηλλάσσετο καὶ
τῶν πεπολεμηκότων οἱ πολλοὺς προῆγεν ἀθρόως ἐς
ἐτησίους ἀρχὰς ἢ ἐς ἐθνῶν ἢ στρατοπέδων ἡγεμονίας.
ᾧ δὴ καὶ μάλιστα ὑπαχθεὶς ὁ δῆμος ἤλπιζε καὶ τὴν
δημοκρατίαν αὐτὸν αὐτοῖς ἀποδώσειν, καθάπερ Σύλλας
449 ἐς ἴσον αὐτῷ δυναστεύσας ἐποίησεν. ἀλλὰ τοῦδε μὲν
44 a. C. ἐσφάλησαν, εἰκόνα δ' αὐτοῦ τις τῶν ὑπερεθιζόντων
τὸ λογοποίημα τῆς βασιλείας ἐστεφάνωσε δάφναις,
ἀναπεπλεγμένης ταινίας λευκῆς· καὶ αὐτὸν οἱ δήμαρ-

1 τῶν om. O 9 τὴν deleri voluit Mend. 21 αὐτοῖς Oi, correxi Σύλλας ⟨ὁ⟩ ci. Nauck, sed cf. ad I § 172

5 πρὸ τῶν ἐμβόλων] 'pro aede Veneris Genetricis' Suet. Div. Iul. 78, Cass. D. 44, 8, 1 14 ἱππαρχεῖν] at cf. Mommsen, C. I. L. I² p. 42 15 Ἰβηρίας] etiam Galliae Narbonensis, cf. Drumann I² p. 10 24 sq. δάφναις etc.] i. e. corona laurea candida fascia praeligata (Suet. Div. Iul. 79), cf. Sallet, Commentat. *philol. in* honorem Mommseni (Berol. 1877) p. 93

44a. C.

χοι Μάρυλλός τε καὶ Καισήτιος ἀνευρόντες ἐς τὴν
φυλακὴν ἐσέβαλον, ὑποκρινάμενοί τι καὶ τῷ Καίσαρι
χαρίζεσθαι, προαπειλήσαντι τοῖς περὶ βασιλείας λέγου-
σιν. ὃ δὲ τοῦτο μὲν ἤνεγκεν εὐσταθῶς, ἑτέρων δ' 450
αὐτὸν ἀμφὶ τὰς πύλας ἰόντα ποθὲν βασιλέα προσειπόν-
των καὶ τοῦ δήμου στενάξαντος, εὐμηχάνως εἶπε τοῖς
ἀσπασαμένοις· "οὐκ εἰμὶ Βασιλεύς, ἀλλὰ Καῖσαρ," ὡς δὴ
περὶ τὸ ὄνομα ἐσφαλμένοις. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Μάρυλλον 451
καὶ τῶνδε τῶν ἀνδρῶν τὸν ἀρξάμενον ἐξεῦρον καὶ τοῖς
ὑπηρέταις ἐκέλευον ἄγειν ἐς δίκην ἐπὶ τὸ ἀρχεῖον αὐ-
τῶν. καὶ ὁ Καῖσαρ οὐκέτι ἐνεγκὼν κατηγόρησεν ἐπὶ τῆς 452
βουλῆς τῶν περὶ τὸν Μάρυλλον ὡς ἐπιβουλευόντων οἱ
μετὰ τέχνης ἐς τυραννίδος διαβολήν, καὶ ἐπήνεγκεν ἀξί-
ους μὲν αὐτοὺς εἶναι θανάτου, μόνης δ' αὐτοὺς ἀφαι-
ρεῖσθαι καὶ παραλύειν τῆς τε ἀρχῆς καὶ τοῦ βουλευτη-
ρίου. ὃ δὴ καὶ μάλιστα αὐτὸν διέβαλεν ὡς ἐπιθυμοῦν- 453
τα τῆς ἐπικλήσεως καὶ τὰς ἐς τοῦτο πείρας καθιέντα
καὶ τυραννικὸν ὅλως γεγονότα· ἥ τε γὰρ πρόφασις
τῆς κολάσεως περὶ τῆς βασιλικῆς ἐπωνυμίας ἦν, ἥ τε
τῶν δημάρχων ἀρχὴ ἱερὰ καὶ ἄσυλος ἦν ἐκ νόμου
καὶ ὅρκου παλαιοῦ· τήν τε ὀργὴν ὀξεῖαν ἐποίει τὸ μηδ'
09 ἀναμεῖναι τῆς ἀρχῆς τὸ ὑπόλοιπον. ὧν καὶ αὐτὸς 454

1 μάρυλός τε V, const. *Cesetiusque* C, τε καὶ σίττιος (σίτιος V) Oi 2 ἐσέβαλον V, ἐσέβαλλον Bi ὑποκρινόμενοί τι ci. Mend., cf. praef. τι] τε, ut videtur, in τι corr., B 5 ποθὲν] ἀπὸ τοῦ Ἀλβανοῦ Cass. D. 44, 10, 1, ποτὲ vertit C, male 6 ἀμηχάνως b 7 βασιλεύς Bk., sed 'Βασιλεύς' sive 'Rex' etiam apud ceteros scriptores reponendum esse vidit Mend., cf. Lange, R. Altert. III² p. 480 (adn. 5) 10 sq. αὐτῶν Oi, corr. Mend. 17 καθέντα ci. Mend., cf. praef. 18 sq. haeserunt Schw. et Mend., hic in altero ἥ τε, sed intellego eam poenam, qua trib. pl. afficere volebant eos, qui Caesarem Regem salutaverant

11 sqq. de Marullo et Caesetio cf. E. Schelle, Beiträge z. Gesch. d. *Todeskampfes d. röm. Republik*, Progr. Dresden 1891, p. 2 sqq.

44 a. C.
αἰσθανόμενος καὶ μετανοῶν καὶ τόδε πρῶτον ἡγού-
μενος ἄνευ πολεμικῆς ἀρχῆς ἐν εἰρήνῃ βαρὺ καὶ δυσ-
χερὲς διαπεπρᾶχθαι, λέγεται τοῖς φίλοις αὑτὸν ἐντεί-
λασθαι φυλάσσειν ὡς δεδωκότα τοῖς ἐχθροῖς λαβὴν
455 ζητοῦσι καθ' αὑτοῦ. πυθομένων δ' ἐκείνων, εἰ συγ-
χωρεῖ πάλιν αὐτὸν σωματοφυλακεῖν τὰς Ἰβηρικὰς
σπείρας, "οὐδὲν ἀτυχέστερον," ἔφη, "διηνεκοῦς φυλα-
456 κῆς· ἔστι γὰρ αἰεὶ δεδιότος". οὐ μὴν αἵ γε περὶ τῆς
βασιλείας πεῖραι κατεπαύοντο οὐδ' ὥς, ἀλλὰ θεώμενον
αὐτὸν ἐν ἀγορᾷ τὰ Λουπερκάλια ἐπὶ θρόνου χρυσέου,
πρὸ τῶν ἐμβόλων, Ἀντώνιος ὑπατεύων σὺν αὐτῷ
Καίσαρι καὶ διαθέων τότε γυμνὸς ἀληλιμμένος, ὥσπερ
εἰώθασιν οἱ τῆσδε τῆς ἑορτῆς ἱερέες, ἐπὶ τὰ ἔμβολα
457 ἀναδραμὼν ἐστεφάνωσε διαδήματι. κρότου δὲ πρὸς
τὴν ὄψιν παρ' ὀλίγων γενομένου καὶ στόνου παρὰ
τῶν πλειόνων, ὁ Καῖσαρ ἀπέρριψε τὸ διάδημα. καὶ
ὁ Ἀντώνιος αὖθις ἐπέθηκε, καὶ ὁ Καῖσαρ αὖθις ἀπερ-
458 ρίπτει. καὶ ὁ δῆμος διεριζόντων μὲν ἔτι ἡσύχαζε,
μετέωρος ὤν, ὅπῃ τελευτήσειε τὸ γιγνόμενον, ἐπικρατή-
σαντος δὲ τοῦ Καίσαρος ἀνεβόησαν ἥδιστον καὶ
αὐτὸν ἅμα εὐφήμουν οὐ προσέμενον.

459 ὁ δέ, εἴτε ἀπογνούς, εἴτε κάμνων καὶ ἐκκλίνων 11
ἤδη τήνδε τὴν πεῖραν ἢ διαβολήν, εἴτε τισὶν ἐχθροῖς
τῆς πόλεως ἀφιστάμενος, εἴτε νόσημα τοῦ σώματος
θεραπεύων, ἐπιληψίαν καὶ σπασμὸν αἰφνίδιον ἐμ-
πίπτοντα αὐτῷ μάλιστα παρὰ τὰς ἀργίας, ἐπενόει στρα-

3 αὑτὸν H. Steph., item B, ut videtur, ex αὐτὸν corr., αὐτὸν ceteri 5 κατ' αὐτοῦ i 10 λουπερκάλδια (sic) B 12 Καίσαρι fort. delendum γυμνὸς ἀληλιμμένος (ἀνηλιμμένος B)] idem asyndeton eadem in re apud Nicol. Dam. vit. Aug. c. 21 (Fragm. Hist. Gr. 3 p. 442) 17 sq. etiam hic ἀπέρριψεν maluit *Mend.*, *vix iure* 23 ἢ] καὶ ci. Mend., bene τισὶν] τοῖς ci. idem, *inut.* 24 ὑφιστάμενος i νοσήματα A, vulgo inde a Schw.

44 a.C.
τείαν μακρὰν ἔς τε Γέτας καὶ Παρθυαίους, Γέταις μὲν
αὐστηρῷ καὶ φιλοπολέμῳ καὶ γείτονι ἔθνει προεπιβου-
λεύων, Παρθυαίους δὲ τινύμενος τῆς ἐς Κράσσον
παρασπονδήσεως. στρατιὰν δὴ προύπεμπεν ἤδη τὸν 460
Ἰόνιον περᾶν, ἑκκαίδεκα τέλη πεζῶν καὶ ἱππέας μυ-
ρίους. καὶ λόγος ἄλλος ἐφοίτα, Σιβύλλειον εἶναι
προαγόρευμα μὴ πρὶν ὑπακούσεσθαι Ῥωμαίοις Παρ-
θυαίους, εἰ μὴ βασιλεὺς αὐτοῖς ἐπιστρατεύσειε. καί 461
τινες ἀπὸ τοῦδε ἐτόλμων λέγειν, ὅτι χρὴ Ῥωμαίων
μὲν αὐτόν, ὥσπερ ἦν, δικτάτορα καὶ αὐτοκράτορα
καλεῖν καὶ ὅσα ἄλλα ἐστὶν αὐτοῖς ἀντὶ βασιλείας ὀνό-
ματα, τῶν δὲ ἐθνῶν, ὅσα Ῥωμαίοις ὑπήκοα, ἄντικρυς
ἀνειπεῖν βασιλέα. ὁ δὲ καὶ τόδε παρῃτεῖτο καὶ τὴν
ἔξοδον ὅλως ἐπετάχυνεν, ἐπίφθονος ὢν ἐν τῇ πόλει.
11 ἐξιέναι δ' αὐτὸν μέλλοντα πρὸ τετάρτης ἡμέρας οἱ 462
ἐχθροὶ κατέκανον ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, εἴτε διὰ ζῆλον
εὐτυχίας τε καὶ δυνάμεως ὑπερόγκου πάνυ γενομένης,
εἴθ', ὡς ἔφασκον αὐτοί, τῆς πατρίου πολιτείας ἐπιθυ-
μίᾳ, εὖ γὰρ ᾔδεσαν αὐτόν, μὴ καὶ τάδε τὰ ἔθνη προσ-
λαβὼν ἀναμφιλόγως γένοιτο βασιλεύς. ταύτης δὲ 463
σκοπῶν ἡγοῦμαι τῆς προσθήκης ἀφορμὴν λαβεῖν ἐγχει-

3 τιννύμενος Oi, corr. Mend. 6 ἄλλος i et, o in ω aut, quod verisimilius, ω in o corr. B, ἄλλως V, αὖθις ci. Mend., v. 7 scribens ἄλλως pro πρὶν; ἄλλος autem respicit ad § 459 et μὴ πρὶν — εἰ μὴ vix iure sollicites 7 ῥωμαίων i 14 ἐν delebat Musgr., inut. 19 εὖ γὰρ ᾔδεσαν αὐτόν, μὴ] καὶ γὰρ ἔδεισαν, μὴ vertit Gel., C locum non intellexit; Schw. et Kratt p. 43 δεδιότες vel sim. hic et alibi ante μὴ subaudiendum et verba εὖ — αὐτόν in parenthesi posita putant, recte, ut videtur 21 σκοπῶν O, σκοπὸν i, vulgo; illud iure defendit Schw. t. III p. 774, scribens quoque ⟨ἐκ⟩ ταύτης δὲ, probabiliter; praeterea Mend. ⟨οὐχ⟩ addi voluit ante ἡγοῦμαι, quo non opus, si p. 248, 1 vertas: 'quamquam — differebat' ⟨αὐτοὺς τῆς⟩ ἐγχειρ. ci. *Mend., sed cf. ad I § 223*

44 a.C.

ρήσεως, ἐς ὄνομα μόνον αὐτοῖς διαφερούσης, ἔργῳ
464 δὲ καὶ τοῦ δικτάτορος ὄντος ἀκριβῶς βασιλέως. συν-
εστήσαντο δὲ τὴν ἐπιβουλὴν μάλιστα δύο ἄνδρε, Μᾶρ-
κός τε Βροῦτος, ὁ Καιπίων ἐπίκλην, Βρούτου τοῦ
κατὰ Σύλλαν ἀνῃρημένου παῖς αὐτῷ τε Καίσαρι
προσφυγὼν ἐκ τοῦ κατὰ Φάρσαλον ἀτυχήματος, καὶ
Γάιος Κάσσιος, ὁ τὰς τριήρεις κατὰ τὸν Ἑλλήσποντον
ἐγχειρίσας τῷ Καίσαρι, οἵδε μὲν ἄμφω τῆς Πομ-
πηίου μοίρας γεγονότε, τῶν δ' αὐτῷ Καίσαρι φιλτά-
των Δέκμος Βροῦτος Ἀλβῖνος, ἅπαντες αἰεὶ παρὰ Καί-
465 σαρι τιμῆς καὶ πίστεως χρηματίζοντες ἄξιοι· οἷς γε
καὶ πράξεις ἐνεχείρισε μεγίστας καὶ ἐπὶ τὸν ἐν Λιβύῃ
πόλεμον ἀπιὼν στρατεύματα ἔδωκε καὶ τὴν Κελτικὴν
ἐπέτρεψε, τὴν μὲν ὑπὲρ Ἄλπεων Δέκμῳ, τὴν δ' ἐντὸς
466 Ἄλπεων Βρούτῳ. μέλλοντες δὲ ὁμοῦ τότε τῆς πόλεως
στρατηγήσειν ὁ Βροῦτος καὶ ὁ Κάσσιος ἐς ἀλλήλους
διήριζον περὶ τῆς καλουμένης πολιτικῆς στρατηγίας,
ἣ τῶν ἄλλων προτιμᾶται, εἴτε τῷ ὄντι φιλοτιμούμενοι
περὶ αὐτήν, εἴθ' ὑπόκρισις ἦν τοῦ μὴ πάντα συμπράσ-
467 σειν ἀλλήλοις νομίζεσθαι. καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτοῖς διαι-
τῶν λέγεται πρὸς τοὺς φίλους εἰπεῖν, ὡς τὰ μὲν δίκαια
Κάσσιος ἀποφαίνοι, Βρούτῳ δ' αὐτὸς χαρίζοιτο· τοσῇδε
ἐν ἅπασιν εὐνοίᾳ καὶ τιμῇ πρὸς τὸν ἄνδρα ἐχρῆτο.

---

4 καπίων libri, corr. Schw. 7 κάσιος V, const. 8 ἐγχειρήσας B 10 δέκιμος V, const., δέκιος a 11 ἄξιοι ⟨γενόμενοι⟩ ci. Schw., ἀξίως Mend., sed cf. ad I § 296 14 ὑπὲρ Ἄλπεις ceteris locis, sed cf. § 492, V § 344, Mithr. c. 80 init. 15 τῆς πόλεως deleri voluit Mend. 22 Κάσσιος cum H. Steph. scr. Mend. coll. Plut. Brut. c. 7, Caes. c. 62, κάσσιον libri

---

7 sq. ὁ τὰς τριήρεις etc.] cf. ad § 370 17 cf. Mommsen, *R. Staatsr.* II^3 p. 195 (adn. 4)

44 a. C.

καὶ γὰρ αὐτῷ καὶ παῖς ἐνομίζετο εἶναι, Σερουιλίας 468
τῆς Κάτωνος ἀδελφῆς ἐρασθείσης τοῦ Καίσαρος, ὅτε
ὁ Βροῦτος ἐγίγνετο. διὸ καὶ νικῶν ἐν Φαρσάλῳ μετὰ
σπουδῆς λέγεται τοῖς ἡγεμόσιν εἰπεῖν Βροῦτον, ὅπῃ δύ-
ναιντο, περισώζειν. ἀλλ' εἴτε ἀχάριστος ὢν ὁ Βροῦτος, εἴτε 469
τὰ τῆς μητρὸς ἁμαρτήματα ἀγνοῶν ἢ ἀπιστῶν ἢ αἰδού-
μενος, εἴτε φιλελεύθερος ὢν ἄγαν καὶ τὴν πατρίδα
προτιμῶν, εἴθ' ὅτι ἔκγονος ὢν Βρούτου τοῦ πάλαι
τοὺς βασιλέας ἐξελάσαντος ἐρεθιζόμενος καὶ ὀνειδιζό-
μενος μάλιστα ἐς τοῦτο ὑπὸ τοῦ δήμου (πολλὰ γὰρ
τοῖς ἀνδριᾶσι τοῦ πάλαι Βρούτου καὶ τῷ δικαστηρίῳ
τοῦδε τοῦ Βρούτου τοιάδε ἐπεγράφετο λάθρᾳ· "Βροῦτε
δωροδοκεῖς; Βροῦτε νεκρὸς εἶ;" ἢ "ὤφελές γε νῦν
περιεῖναι" ἢ "ἀνάξιά σου τὰ ἔκγονα" ἢ "οὐδ' ἔκγο-
νος εἶ σὺ τοῦδε"), ταῦτα καὶ τοιουτότροπα ἄλλα πολλὰ
τὸν νεανίαν ἐξέκαυσεν ἐπὶ τὸ ἔργον ὡς ἑαυτοῦ προ-
13 γονικόν. ἀκμάζοντος δ' ἔτι τοῦ περὶ βασιλείας 470
λόγου καὶ συνόδου μελλούσης ἔσεσθαι τῆς βουλῆς
μετ' ὀλίγον, ὁ Κάσσιος ἐμβαλὼν τὴν χεῖρα τῷ Βρούτῳ
"τί ποιήσομεν", ἔφη, "παρὰ τὸ βουλευτήριον, ἂν οἱ
κόλακες τοῦ Καίσαρος γνώμην περὶ βασιλείας προ-
θῶσι;" καὶ ὁ Βροῦτος οὐκ ἔφη παρέσεσθαι τῷ βουλευ-

---

1 *αὐτῷ*] *αὐτοῦ* ci. Nauck, sed cf. § 597. 617, III § 310 7 *ἢ φιλελεύθερος* V 8 *ὅτι*] *ἅτε* Bk. et Mend., sed parenthesi v. 10 sqq. anacoluthon natum est *ἔγγονος* i 9 ⟨*τοῦ*⟩ *τοὺς β.* ci. Mend. coll. Plut. Brut. c. 9: *τοῦ προπάτορος Βρούτου τοῦ καταλύσαντος*, sed cf. § 504 et ad I § 172 12 *ἐπεπεγράφετο* (sic) B 14 *οὐδ'*] *οὐκ* ci. Mend. 16 *ἐξέκαυσαν* i 17 *τῆς* ante *βασιλείας* add. B, et ita vulgo inde a Schw. 22 *καὶ ὁ Βροῦτος* om. V

---

1 *ἐνομίζετο*] cf. Drumann IV p. 15 sq., O. E. Schmidt, Verhandl. d. 40. Philologenversammlung (1890) p. 166 sq., E. T. Bynum, Das Leben d. M. Iunius Brutus bis auf Caesars Ermordung, Halle 1898, p. 11 *sqq., O. Seeck, Rhein.* Mus. 56 (1901) p. 631 sqq.
2 Κάτωνος] cf. ad IV § 574

4 a. C.

471 *τηρίῳ. ἐπανερομένου δὲ τοῦ Κασσίου· "τί δ', ἂν ἡμᾶς καλῶσιν ὡς στρατηγούς, τί ποιήσομεν, ὦ ἀγαθὲ Βροῦτε"; "ἀμυνῶ τῇ πατρίδι", ἔφη, "μέχρι θανάτου".*
472 *καὶ ὁ Κάσσιος αὐτὸν ἀσπασάμενος "τίνα δ'," ἔφη, "οὐ προσλήψῃ τῶν ἀρίστων οὕτω φρονῶν; ἢ σοι δοκοῦσιν οἱ χειροτέχναι καὶ κάπηλοι καταγράφειν σου τὸ δικαστήριον ἀσήμως μᾶλλον ἢ οἱ Ῥωμαίων ἄριστοι, παρὰ μὲν τῶν ἄλλων στρατηγῶν θέας αἰτοῦντες ἵππων ἢ θηρίων, παρὰ δὲ σοῦ τὴν ἐλευθερίαν*
473 *ὡς σὸν προγονικὸν ἔργον;" οἳ μὲν δὴ τάδε ἄρα ἐκ πολλοῦ διανοούμενοι τότε πρῶτον ἐς τὸ φανερὸν ἀλλήλοις προύφερον καὶ τῶν ἰδίων ἑκάτερος φίλων ἀπεπειρῶντο καὶ τῶν αὐτοῦ Καίσαρος, οὓς εὐτολμο-*
474 *τάτους ἑκατέρων ᾔδεσαν. καὶ συνήγειραν ἐκ μὲν τῶν σφετέρων ἀδελφὼ δύο, Καικίλιόν τε καὶ Βουκολιανόν, καὶ ἐπὶ τούτοις Ῥούβριον Ῥῆγα καὶ Κόιντον Λιγάριον καὶ Μᾶρκον Σπόριον καὶ Σέρου[ιλ]ιον Γάλβαν καὶ Σέξσ-*

---

4 fort. "*τίνα*" *δ' ἔφη* "*οὐ* distingui praestat (Mend.) 5 *οὐ* vertit C coniecitque Cobet, Mnemos. 7 (1879) p. 14 coll. Plut. Brut. c. 10, *σὺ* Oi 6 ⟨*οἱ*⟩ *κάπηλοι* ed. Mend., sed cf. ad I § 351 7 *ἀσήμως* cum C del. Mend. coll. Plut. Brut. l. c., quo quidem nihil demonstratur, ut notam marginalem, sed est = *οὐκ ἐπισήμως*, 'cum ignominia tua' 10 sq. *τάδε ἐκ πολλοῦ ἄρα* ci. Mend., sed cf. Zerdik p. 67 15 *κεκίλιον* B, *κικίλιον* V *Βουκολιανόν*] 'Bucilianus' Cic. ad Att. 15, 17, 2; 16, 4, 4 16 *Ῥούβριον*] *Ῥουπίλιον* ci. Willems I p. 571 adn. 2, intellegens P. Rupilium Regem, contra Kloevekorn p. 73 *ῥῆγα* Oi, in A corr. ex *ῥῦγα*, *Rigam* C, *Ῥῦγαν* vel *Ῥοῦγαν* ci. Schw. praeeunte Glandorpio, Onomasticon hist. rom. p. 748, defendit Kloevekorn l. c., probabiliter; i. e. Rubrius Ruga quidam 17 *Μᾶρκον Σπόριον*] corrupta esse dixit Drumann III p. 711 adn. 7; sed Spurius nomen gentile invenitur C. I. L. XIV n. 420, XII n. 2956 alibi *Σερουίλιον* ⟨*Κάσκαν καὶ Σέρουιον*⟩ *Γάλβαν* scr. Schw., coniciens etiam *Σέρουιον Γάλβαν*, quod recepi; contra Drumann III p. 701 adn. 22, quod P. Servilius Casca et Servius Sulpicius Galba a Caesaris partibus stetissent. De Galba iure non consentiens Mend. maluit *Σέρουιον Σολπίκιον Γάλβαν*, cf. etiam Willems I p. 484 n. 155

44 *a.*

τιον Νάσωνα καὶ Πόντιον Ἀκύλαν, τούσδε μὲν ἐκ
τῶν οἰκείων σφίσιν, ἐκ δὲ τῶν αὐτοῦ φίλων Καίσαρος
Δέκμον τε, περὶ οὗ μοι προείρηται, καὶ Γάιον Κάσκαν
καὶ Τρεβώνιον καὶ Τίλλιον [καὶ] Κίμβρον καὶ Μινούκιον
14 [καὶ] Βάσιλον. ὡς δὲ σφίσιν ἐδόκουν ἅλις ἔχειν καὶ πλέο- 475
σιν ἐκφέρειν οὐκ ἐδοκίμαζον, συνέθεντο μὲν ἀλλήλοις
ἄνευ τε ὅρκων καὶ ἄνευ σφαγίων, καὶ οὐδεὶς μετέθετο
οὐδὲ προύδωκε, καιρὸν δ' ἐζήτουν καὶ τόπον. ὁ μὲν 476
δὴ καιρὸς ὑπερήπειγεν ὡς Καίσαρος ἐς τετάρτην ἡμέ-
ραν ἐξιόντος ἐπὶ τὰς στρατείας, καὶ φυλακῆς αὐτὸν
αὐτίκα περιεξούσης στρατιωτικῆς· χωρίον δ' ἐπενόουν
τὸ βουλευτήριον ὡς τῶν βουλευτῶν, εἰ καὶ μὴ προ-
μάθοιεν, προθύμως, ὅτε ἴδοιεν τὸ ἔργον, συνεπιληψο-
μένων, ὃ καὶ περὶ Ῥωμύλον τυραννικὸν ἐκ βασιλικοῦ
γενόμενον ἐλέγετο συμβῆναι. δόξειν τε τὸ ἔργον, 477
ὥσπερ ἐκεῖνο καὶ τόδε ἐν βουλευτηρίῳ γενόμενον,
οὐ κατ' ἐπιβουλήν, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς πόλεως πεπρᾶχθαι
ἀκίνδυνόν τε, ὡς κοινόν, ἔσεσθαι παρὰ τῷ Καίσαρος
στρατῷ· καὶ τὴν τιμὴν σφίσι μενεῖν, οὐκ ἀγνοουμένοις,
ὅτι ἦρξαν. διὰ μὲν δὴ ταῦτα τὸ βουλευτήριον ἐπελέ- 478
γοντο πάντες ὁμαλῶς· περὶ δὲ τοῦ τρόπου διεφέροντο,
οἳ μὲν καὶ Ἀντώνιον συναναιρεῖν ἀξιοῦντες, ὕπατόν
τε ὄντα σὺν τῷ Καίσαρι καὶ φίλον αὐτοῦ δυνατώ-
τατον καὶ τοῖς στρατιώταις γνωριμώτατον· ὁ δὲ Βροῦ-
τος ἔλεγεν ἐπὶ μὲν τῷ Καίσαρι μόνῳ δόξαν οἴσεσθαι

---

3 Γάιον] immo Πόπλιον, cf. Drumann III p. 698 adn. 86 4 τριβώνιον Oi, recte C Τίλλιον Κίμβρον Perizonius (v. ad I § 557) p. 342, *Attilium Cimbrum* C, ἀτίλιον καὶ κίμβριον Oi, cf. Drumann III p. 699 adn. 95 5 καὶ del. Perizonius l. c. p. 340 βάσιλον V, βάσιλλον ceteri, cf. Drumann III p. 697 adn. 78 18 sq. παρὰ τοῦ Κ. στρατοῦ ci. Mend., sed cf. πιστεύεσθαι παρά τινι e. g. Plut. Brut. c. 12 25 μόνῳ deleri *voluit Mend.*, *sine causa*, cf. etiam Kratt p. 44

ta. C.
τυραννοκτόνων ὡς βασιλέα ἀναιροῦντες, ἐπὶ δὲ τοῖς
φίλοις αὐτοῦ ἐχθρῶν ὡς Πομπηίου στασιῶται.
479 καὶ οἳ μὲν τῷδε μάλιστα ἀναπεισθέντες τὴν προσ-
ιοῦσαν αὐτίκα τῆς βουλῆς σύνοδον ἐφύλασσον· ὁ δὲ
Καῖσαρ πρὸ μιᾶς τοῦδε τοῦ βουλευτηρίου χωρῶν ἐπὶ
δεῖπνον ἐς Λέπιδον τὸν ἵππαρχον, ἐπήγετο Δέκμον
Βροῦτον Ἀλβῖνον ἐς τὸν πότον καὶ λόγον ἐπὶ τῇ κύλικι
προύθηκε, τίς ἄριστος ἀνθρώπῳ θάνατος· αἱρουμένων
δὲ ἕτερα ἑτέρων αὐτὸς ἐκ πάντων ἐπῄνει τὸν αἰφνίδιον.
480 καὶ ὃ μὲν ὧδε προυμαντεύετο ἑαυτῷ καὶ ἐλεσχήνευε
περὶ τῶν ἐς τὴν αὔριον ἐσομένων· ἐπὶ δὲ τῷ πότῳ
νυκτὸς αὐτῷ τὸ σῶμα νωθρὸν ἐγίγνετο, καὶ ἡ γυνὴ
Καλπουρνία ἐνύπνιον αἵματι πολλῷ καταρρεόμενον
ἰδοῦσα κατεκώλυε μὴ προελθεῖν. θυομένῳ τε πολλάκις
481 ἦν τὰ σημεῖα φοβερά. καὶ πέμπειν ἔμελλεν Ἀντώνιον
διαλύσοντα τὴν βουλήν. ἀλλὰ Δέκμος παρὼν ἔπεισε
μὴ λαβεῖν ὑπεροψίας διαβολήν, αὐτὸν δὲ αὐτὴν ἐπ-
ελθόντα διαλῦσαι. καὶ ὃ μὲν ἐπὶ τοῦτο ἐκομίζετο φορείῳ,
θέαι δ' ἦσαν ἐν τῷ Πομπηίου θεάτρῳ, καὶ βουλευ-
τήριον ἔμελλε τῶν τις περὶ αὐτὸ οἴκων ἔσεσθαι, εἰωθὸς
482 ἐπὶ ταῖς θέαις ὧδε γίγνεσθαι. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Βροῦ-
τον ἕωθεν κατὰ τὴν στοὰν τὴν πρὸ τοῦ θεάτρου τοῖς
δεομένοις σφῶν ὡς στρατηγῶν εὐσταθέστατα ἐχρημάτι-
ζον, πυνθανόμενοι δὲ περὶ τῶν γιγνομένων ἱερῶν τῷ
Καίσαρι καὶ τῆς ἀναθέσεως τοῦ βουλευτηρίου πάνυ
483 ἠποροῦντο. καί τις, αὐτῶν ὧδε ἐχόντων, τῆς Κάσκα
χειρὸς λαβόμενος εἶπε· "σὺ μὲν ὄντα με φίλον ἀπ-

7 ἐς τὸ πότον a, ἐς τὸν (τὸ b) πόντον bd. Ipsa verba molesta putavit Mend. 10 προυμαντευέ ἑαυτῷ (sic) B 11 τῷδε ante τῷ πότῳ add. V 15 πέμψειν scr. Mend., sed cf. ad I § 82 24 γενομένων ci. Mend., cf. praef.

44 a.

ἐκρύψας, Βροῦτος δ' ἀνήνεγκέ μοι". καὶ ὁ μὲν Κάσκας ὑπὸ τοῦ συνειδότος ἄφνω τεθορύβητο, ὁ δ' ἐπιμειδιάσας ἔφη· "πόθεν οὖν ἔσται σοι τὰ χρήματα τῆς ἀγορανομίας;" καὶ ὁ Κάσκας ἀνήνεγκεν. αὐτὸν δὲ Βροῦ- 484
τον καὶ Κάσσιον σύννους τε ὄντας καὶ συλλαλοῦντας ἀλλήλοις τῶν τις βουλευτῶν ἐπισπάσας, Ποπίλιος Λαίνας, ἔφη συνεύχεσθαι περὶ ὧν ἔχουσι κατὰ νοῦν, καὶ παρῄνει ἐπιταχύνειν. οἳ δὲ ἐθορυβήθησαν μέν, ὑπὸ δὲ ἐκπλήξεως ἐσιώπων.

16 φερομένου δὲ ἤδη τοῦ Καίσαρος, τῶν οἰκείων τις 485
αὐτῷ περὶ τῆσδε τῆς ἐπιβουλῆς μαθὼν ἔθει μηνύσων, ὃ ἔμαθεν. καὶ ὃ μὲν ἐς Καλπουρνίαν ἦλθε καὶ τοσόνδε μόνον εἰπών, ὅτι χρῄζοι Καίσαρος ὑπὲρ ἔργων ἐπειγόντων, ἀνέμενεν αὐτὸν ἐπανελθεῖν ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου, οὐκ εἰς τέλος ἄρα τὰ γιγνόμενα πάντα πεπυσμένος. ὁ δ' ἐν Κνίδῳ γεγονὼς αὐτῷ ξένος Ἀρτεμίδωρος 486
ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσδραμὼν εὗρεν ἄρτι ἀναιρούμενον. ὑπὸ δ' ἄλλου καὶ βιβλίον περὶ τῆς ἐπιβουλῆς ἐπιδοθὲν αὐτῷ προθυομένῳ τοῦ βουλευτηρίου καὶ εὐθὺς ἐσιόντι, μετὰ χεῖρας εὑρέθη τεθνεῶτος. ἄρτι 487
δ' ἐκβαίνοντι τοῦ φορείου Λαίνας, ὁ τοῖς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον πρὸ ὀλίγου συνευξάμενος, ἐντυχὼν διελέγετο ἰδίᾳ μετὰ σπουδῆς. καὶ τοὺς μὲν ἥ τε ὄψις αὐτίκα τοῦ γιγνομένου κατέπλησσε καὶ τὸ μῆκος τῆς ἐντεύξεως, καὶ διένευον ἀλλήλοις διαχρήσασθαι σφᾶς αὐτοὺς πρὸ

---

1 ἐξήνεγκέ μοι ci. Herw. p. 67, at cf. Iber. c. 43, III § 106 3 ἔσται] ἔστι ci. Mend. ex Plut. Brut. c. 15: πόθεν — ταχέως οὕτως — πεπλούτηκας, praeter necessitatem 6 Ποπίλιος Schw., πούπλιος libri 12 ἃ ἔμαθεν ci. Mend. 17 sq. ἀνῃρημένον ci. Mend., cf. praef.

---

16 de Artemidoro cf. praeter alios G. Hirschfeld, Journal of *hell. stud.* 7 (1886) p. 289 sq.

44 a.C.
συλλήψεως· προϊόντος δὲ τοῦ λόγου τὸν Λαίναν
ὁρῶντες οὐ μηνύοντι μᾶλλον ἢ περί του δεομένῳ
καὶ λιπαροῦντι ἐοικότα, ἀνέφερον, ὡς δ' ἐπὶ τῷ λόγῳ
488 καὶ ἀσπασάμενον εἶδον, ἀνεθάρρησαν. ἔθος δ' ἐστὶ
τοῖς ἄρχουσιν ἐς τὴν βουλὴν ἐσιοῦσιν οἰωνίζεσθαι
[προσιοῦσι]. καὶ πάλιν τῶν ἱερῶν ἦν τῷ Καίσαρι τὸ
μὲν πρῶτον ἄνευ καρδίας ἤ, ὡς ἕτεροι λέγουσιν, ἡ
κεφαλὴ τοῖς σπλάγχνοις ἔλειπε. καὶ τοῦ μάντεως
εἰπόντος θανάτου τὸ σημεῖον εἶναι, γελάσας ἔφη
τοιοῦτον αὐτῷ καὶ περὶ Ἰβηρίαν γενέσθαι πολεμοῦντι
489 Πομπηΐῳ. ἀποκριναμένου δὲ τοῦ μάντεως, ὅτι καὶ
τότε κινδυνεύσειε λαμπρῶς καὶ νῦν ἐπιθανατώτερον
εἴη τὸ σημεῖον, αὖθις αὐτὸν ὁ Καῖσαρ ἐκέλευε θύε-
σθαι. καὶ οὐδενὸς οὐδ' ὡς καλλιερουμένου, τὴν βου-
λὴν βραδύνουσαν αἰδούμενος καὶ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν
ὡς φίλων ἐπειγόμενος ἐσῄει τῶν ἱερῶν καταφρονήσας·
χρῆν γὰρ ἃ ἐχρῆν Καίσαρι γενέσθαι.

490 οἱ δ' Ἀντώνιον μὲν πρὸ θυρῶν ἀποδιατρίβειν ἐν 11
ὁμιλίᾳ Τρεβώνιον ἐξ ἑαυτῶν ὑπελίποντο, Καίσαρα δ'
ἐπὶ τοῦ θρόνου προκαθίσαντα περιέστησαν οἷα φίλοι
491 σὺν λεληθόσι ξιφιδίοις. καὶ αὐτῶν Τίλλιος μὲν Κίμβερ,

4 ⟨πάνυ⟩ ἀνεθάρρησαν vel sim. ci. Mend., sed ἀνέφερον satis augetur verbo ἀνεθάρρησαν 6 προσιοῦσι] ut dittographiam del. Mend., προθύουσι ci. Musgr.; fort. aliud latet ἱερῶν] ἱερείων ci. Mend., inut. 7 μὲν susp. Mend., sed respicit ad αὖθις v. 13, ut πάλιν v. 6 ad θυομένῳ § 480 9 θάνατον i 10 αὐτᾷ Oi, corr. H. Steph. 12 ἐπιθανατώτερον ci. Musgr. ex § 641, ἔτι πιθανώτερον (πειθαν. V) libri, quod retinuit Schw. 14 οὐδενὸς] οὐδὲν ci. Nauck, deleri maluit Mend., sed cf. Theocr. 5, 148 sq., S. Empir. Pyrrhon. 1, 149; v. etiam Demosth. 21, 53 ed. Blass et Xen. Hell. 3, 1, 17 16 ἱερῶν OC, ἐχθρῶν i 17 ἐχρῆν] ἐχθρῆν (sic) B 21 ἀτίλλιος Bb, ἀτίλιος Va, *Attilius* C

5 οἰωνίζεσθαι] cf. Mommsen, R. Staatsr. I[3] p. 96, III, 2 p. 935 *adn. 2* 6 sqq. de Caesaris sacrificiis cf. Godt, Plutarchs u. *Appians Darstellung* v. Caesars Ende, Progr. Hadersleben 1880, p. 17

44 a. C.

ἐντυχὼν ἐς πρόσωπον, ἀδελφῷ φυγάδι κάθοδον ᾔτει· ἀνατιθεμένου δὲ καὶ ἀντιλέγοντος ὅλως τοῦ Καίσαρος, ὁ μὲν Κίμβερ αὐτοῦ τῆς πορφύρας ὡς ἔτι δεόμενος ἐλάβετο καὶ τὸ εἶμα περισπάσας ἐπὶ τὸν τράχηλον εἷλκε, βοῶν· "τί βραδύνετε, ὦ φίλοι"; Κάσκας δ' 492 ἐφεστὼς ὑπὲρ κεφαλῆς ἐπὶ τὴν σφαγὴν τὸ ξίφος ἤρεισε πρῶτος, παρολισθὼν δὲ ἐνέτεμε τὸ στῆθος. καὶ ὁ Καῖσαρ τό τε ἱμάτιον ἀπὸ τοῦ Κίμβερος ἐπισπάσας καὶ τῆς χειρὸς τοῦ Κάσκα λαβόμενος καὶ καταδραμὼν ἀπὸ τοῦ θρόνου καὶ ἐπιστραφεὶς τὸν Κάσκαν εἵλκυσε σὺν βίᾳ πολλῇ. οὕτω δ' ἔχοντος 493 αὐτοῦ τὸ πλευρὸν ἕτερος, ὡς ἐπὶ συστροφῇ τεταμένον, διελαύνει ξιφιδίῳ· καὶ Κάσσιος ἐς τὸ πρόσωπον ἔπληξε καὶ Βροῦτος ἐς τὸν μηρὸν ἐπάταξε καὶ Βουκολιανὸς ἐς τὸ μετάφρενον, ὥστε τὸν Καίσαρα ἐπὶ μέν τι σὺν ὀργῇ καὶ βοῇ καθάπερ θηρίον ἐς ἕκαστον αὐτῶν ἐπιστρέφεσθαι, μετὰ δὲ τὴν Βρούτου πληγήν, ... εἴτε ἀπογινώσκοντα ἤδη, τὸ ἱμάτιον περικαλύψασθαι καὶ πεσεῖν εὐσχημόνως παρὰ ἀνδριάντι Πομπηίου. οἳ δὲ καὶ ὡς ἐνύβριζον αὐτῷ πεσόντι, μέχρι τριῶν ἐπὶ εἴκοσι πληγῶν· πολλοί τε διωθιζόμενοι μετὰ τῶν ξιφῶν ἀλλήλους ἔπληξαν.

---

2 ἀντιθεμένου i 3 πορθύρας (sic) B 4 ἐπὶ τὸν τράχηλον] ἀπὸ τοῦ τραχήλου ci. Schw., cf. Plut. Caes. c. 66, Brut. c. 17, Cass. D. 44, 19, 4, sed toga ad cervicem astricta Caesar se movere prohibitus est 6 ἐφεστὼς O, ἐπελθὼν i, *inuadens* C ἐπὶ τῆς σφαγῆς i 7 παρολισθὸν ci. Mend. ἀνέτεμε i 10 ἀναδραμὼν ci. Herw. p. 68, quo non videtur opus 14 ἐπάταξε cum Nauck secl. Mend. 17 sq. post πληγὴν lacunam statuit Schw., prob. Mend., hic tamen iniuria provocans ad Plut. Caes. c. 66: εἴτε ἀπὸ τύχης εἴτε ὑπὸ τῶν κτεινόντων ἀπωσθεὶς πρὸς (Mend. παρὰ) τὴν βάσιν. *ueluti* pro εἴτε habet C, τότε ci. Keil, fort. recte 19 παρ' ἀνδριάντα ci. Mend., cf. ad v. 17 20 πεσόντι del. *Nauck*

44 a. C.

494 ἐκτελεσθέντος δὲ τοῖς φονεῦσι τοσοῦδε ἄγους ἐν 11
ἱερῷ χωρίῳ καὶ ἐς ἄνδρα ἱερὸν καὶ ἄσυλον, φυγή τε ἦν ἀνὰ τὸ βουλευτήριον αὐτίκα καὶ ἀνὰ τὴν πόλιν ὅλην, καὶ ἐτρώθησάν τινες τῶν βουλευτῶν ἐν τῷδε
495 τῷ θορύβῳ καὶ ἀπέθανον ἕτεροι. πολὺς δὲ καὶ ἄλλος ἀστῶν τε καὶ ξένων ἐγίγνετο φόνος, οὐ προβεβουλευμένος, ἀλλ' οἷος ἐκ θορύβου πολιτικοῦ καὶ ἀγνωσίας τῶν ἐπιλαβόντων. οἵ τε γὰρ μονομάχοι, ὡπλισμένοι ἕωθεν ὡς ἐπὶ δή τινα θέας ἐπίδειξιν, ἐκ τοῦ θεάτρου διέθεον ἐς τὰ τοῦ βουλευτηρίου παραφράγματα, καὶ τὸ θέατρον ὑπὸ ἐκπλήξεως σὺν φόβῳ καὶ δρόμῳ διελύετο, τά τε ὤνια ἡρπάζετο· καὶ τὰς θύρας ἅπαντες ἀπέκλειον καὶ ἀπὸ τῶν τεγῶν ἐς ἄμυναν ἡτοιμάζοντο.
496 Ἀντώνιός τε τὴν οἰκίαν ὠχύρου, τεκμαιρόμενος συνεπιβουλεύεσθαι τῷ Καίσαρι. καὶ Λέπιδος ὁ ἵππαρχος ἐν ἀγορᾷ μὲν ὢν ἐπύθετο τοῦ γεγονότος, ἐς δὲ τὴν ἐν τῷ ποταμῷ νῆσον διαδραμών, ἔνθα ἦν αὐτῷ τέλος στρατιωτῶν, ἐς τὸ πεδίον αὐτοὺς μετεβίβαζεν ὡς ἑτοιμοτέρους ἕξων ἐς τὰ παραγγελλόμενα ὑπ' Ἀντωνίου· Ἀντωνίῳ γὰρ ἐξίστατο, φίλῳ τε τοῦ Καίσαρος ὄντι
497 μᾶλλον καὶ ὑπάτῳ. καὶ αὐτοῖς σκεπτομένοις ὁρμὴ μὲν ἦν ἀμύνειν τῷ Καίσαρι τοιάδε παθόντι, τὴν δὲ βουλὴν πρὸς τῶν ἀνδροφόνων ἐσομένην ἐδεδοίκεσαν

8 ὡπλισάμενοι i 9 ἐπὶ] ἐς ci. Mend. 10 ἐς] ἐπὶ idem, cf. ad I § 269 περιφράγματα ci. Musgr. 11 τρόμῳ V, quod iure placuit Mend. 13 ἡτοιμάζετο i 20 τὲ γὰρ V, unde Mend. ci. δὴ γὰρ 23 ⟨ὡς⟩ πρὸς ci. Mend., sed cf. § 518

§ 494 sqq. cf. R. Müller, De rebus inde a Caesaris nece usque ad funus Romae gestis, diss. Monast. 1884, Fr. Fröhlich, De rebus inde a Caesare occiso usque ad senatum Liberalibus habitum gestis, diss. Berol. 1892, Groebe ap. Drumann I[2] p. 407 sqq., C. H. Hinz, Zur Beurteilung Appians u. Plutarchs *in d. Darstellung* d. Ereign. v. d. Ermord. Caesars bis zum Tode *d. M. Brutus*, diss. Iena 1891 18 πεδίον] in campum Martium

44 a. C.

καὶ τὸ μέλλον ἔτι περιεσκόπουν. ἀμφὶ δὲ αὐτῷ Καίσαρι 498 στρατιωτικὸν μὲν οὐκ ἦν, οὐ γὰρ δορυφόροις ἠρέσκετο, ἡ δὲ τῆς ἡγεμονίας ὑπηρεσία μόνη καὶ αἱ πλέονες ἀρχαὶ καὶ πολὺς ὅμιλος ἄλλος ἀστῶν καὶ ξένων καὶ πολὺς θεράπων καὶ ἐξελεύθερος αὐτὸν ἐπὶ τὸ βουλευτήριον ἐκ τῆς οἰκίας παρεπεπόμφεισαν, ὧν ἀθρόως διαφυγόντων τρεῖς θεράποντες μόνοι παρέμειναν, οἳ τὸ σῶμα ἐς τὸ φορεῖον ἐνθέμενοι διεκόμισαν οἴκαδε ἀνωμάλως, οἷα τρεῖς, τὸν πρὸ ὀλίγου γῆς καὶ θαλάττης προστάτην.

119 οἱ δὲ σφαγεῖς ἐβούλοντο μέν τι εἰπεῖν ἐν τῷ βου- 499 λευτηρίῳ, οὐδενὸς δὲ παραμείναντος τὰ ἱμάτια ταῖς λαιαῖς ὥσπερ ἀσπίδας περιπλεξάμενοι καὶ τὰ ξίφη μετὰ τοῦ αἵματος ἔχοντες ἐβοηδρόμουν βασιλέα καὶ τύραννον ἀνελεῖν. καὶ πῖλόν τις ἐπὶ δόρατος ἔφερε, σύμβολον ἐλευθερώσεως· ἐπί τε τὴν πάτριον πολιτείαν παρεκάλουν καὶ Βρούτου τοῦ πάλαι καὶ τῶν τότε σφίσιν ὀμωμοσμένων ἐπὶ τοῖς πάλαι βασιλεῦσιν ἀνεμίμνησκον. συνέθεον δὲ αὐτοῖς τινες χρησάμενοι ξιφί- 500 δια, οἳ τοῦ ἔργου μὴ μετασχόντες προσεποιοῦντο τὴν δόξαν, Λέντλος τε ὁ Σπινθὴρ καὶ Φαώνιος καὶ Ἀκουῖνος καὶ Δολοβέλλας καὶ Μοῦρκος καὶ Πατίσκος· οἳ τῆς μὲν δόξης οὐ μετέσχον, τῆς δὲ τιμωρίας τοῖς

3 ἡ δὲ — ὑπηρεσία μόνη scr. Mend., et sic verterat Zeiss, τῇ δὲ ὑπηρεσίᾳ μόνῃ Oi 6 παρεπεπόμφεσαν Bk. et Mend., et ita const. εσαν pro εισαν 7 sq. ἐς τὸ φορεῖον] cf. § 481 13 μετὰ] μεστὰ ci. Mend. et Cob. p. 218, bene 16 πάντας παρεκάλουν vertit C, τοὺς πολίτας add. Plut. Brut. c. 18, sed cf. ad I § 223 21 πατίσκος O, πετίσκος iC, cf. de nomine Schulze (v. ad I § 183) p. 157 adn. 2

14 πῖλον] cf. Babelon, Monnaies de la rép. rom. II p. 119 sq. n. 52 20 est P. Cornelius Lentulus Spinther, cf. Borghesi I p. 186 sq. 20 sq. M. Aquinus, cf. Willems I p. 538 n. 380 21 *de Murco cf. Ribbeck* n. 204, de Patisco Willems I p. 573

44 a. C.

501 ἁμαρτοῦσι συνέτυχον. τοῦ δήμου δὲ αὐτοῖς οὐ προσθέοντος ἠπόρουν καὶ ἐδεδοίκεσαν, τῇ μὲν βουλῇ, καὶ εἰ αὐτίκα ὑπ' ἀγνοίας καὶ θορύβου διέφυγε, θαρροῦντες ὅμως, συγγενέσι τε σφῶν καὶ φίλοις οὖσι βαρυνομένοις τε τὴν τυραννίδα ὁμοίως, τὸν δὲ δῆμον ὑφορώμενοι καὶ τοὺς ἐστρατευμένους τῷ Καίσαρι πολλοὺς ἐν τῇ πόλει τότε παρόντας, τοὺς μὲν ἄρτι τῆς στρατείας ἀφειμένους καὶ ἐς κληρουχίας διατεταγμένους, τοὺς δὲ προαπῳκισμένους μέν, ἐς δὲ παραπομπὴν τοῦ
502 Καίσαρος ἐξιόντος ἀφιγμένους. Λέπιδόν τε ἐδεδοίκεσαν καὶ τὸν ὑπὸ τῷ Λεπίδῳ στρατὸν ἐν τῇ πόλει καὶ Ἀντώνιον ὑπατεύοντα, μὴ ἀντὶ τῆς βουλῆς τῷ δήμῳ μόνῳ χρώμενος ἐργάσαιτό τι δεινὸν αὐτούς.

503 οὕτω δ' ἔχοντες ἐς τὸ Καπιτώλιον σὺν τοῖς μονο- 1
μάχοις ἀνέθορον. καὶ αὐτοῖς βουλευομένοις ἔδοξεν ἐπὶ τὰ πλήθη μισθώματα περιπέμπειν· ἤλπιζον γάρ, ἀρξαμένων τινῶν ἐπαινεῖν τὰ γεγενημένα, καὶ τοὺς ἄλλους συνεπιλήψεσθαι λογισμῷ τε τῆς ἐλευθερίας καὶ πόθῳ
504 τῆς πολιτείας. ἔτι γὰρ ᾤοντο τὸν δῆμον εἶναι Ῥωμαῖον ἀκριβῶς, οἷον ἐπὶ τοῦ πάλαι Βρούτου τὴν τότε βασιλείαν καθαιροῦντος ἐπυνθάνοντο γενέσθαι· καὶ οὐ συνίεσαν δύο τάδε ἀλλήλοις ἐναντία προσδοκῶντες, φιλελευθέρους ὁμοῦ καὶ μισθωτοὺς σφίσιν ἔσεσθαι [χρησίμως] τοὺς παρόντας. ὧν θάτερον εὐχερέστερον ἦν, διεφθαρ-
505 μένης ἐκ πολλοῦ τῆς πολιτείας. παμμιγές τε γάρ ἐστιν

---

1 sq. προθέοντος i 4 συγγενές τε bd, συγγενὲς δὲ a 11 στρατὸν ⟨ὄντα⟩ ci. Mend., cf. ad I § 183 13 αὐτούς Oi, corr. Mend. 19 ne πατρίου vel πάλαι ante πολιτείας addas, cf. § 574 20 ⟨τοῦ⟩ τὴν ci. Mend., sed cf. § 469 et ad I § 172 23 χρησίμως del. Mend., χρησίμους ci. Musgr., et ita vertit C, verbis τοὺς παρόντας omissis 25 ἐστιν] ἦν maluerunt *Schw.* et *Mend.*, sed noli hic et deinceps praesentia sollicitare, cf. *Fröhlich* (v. ad § 494) p. 25, Mommsen, R. Staatsr. III p. 220. 444 sq.

ἤδη τὸ πλῆθος ὑπὸ ξενίας, καὶ ὁ ἐξελεύθερος αὐτοῖς 44 a.C.
ἰσοπολίτης ἐστὶ καὶ ὁ δουλεύων ἔτι τὸ σχῆμα τοῖς
δεσπόταις ὅμοιος· χωρὶς γὰρ τῆς βουλευτικῆς ἡ ἄλλη
στολὴ τοῖς θεράπουσίν ἐστιν ἐπίκοινος. τό τε σιτηρέ- 506
σιον τοῖς πένησι χορηγούμενον ἐν μόνῃ Ῥώμῃ τὸν
ἀργὸν καὶ πτωχεύοντα καὶ ταχυεργὸν τῆς Ἰταλίας
λεὼν ἐς τὴν Ῥώμην ἐπάγεται. τό τε πλῆθος τῶν ἀπο- 507
στρατευομένων, οὐ διαλυόμενον ἐς τὰς πατρίδας ἔτι ὡς
πάλαι καθ' ἕνα ἄνδρα δέει τοῦ μὴ δικαίους πολέμους
ἐνίους πεπολεμηκέναι, κοινῇ δὲ ἐς κληρουχίας ἀδίκους
ἀλλοτρίας τε γῆς καὶ ἀλλοτρίων οἰκιῶν ἐξιόν, ἄθρουν
τότε ἐστάθμευεν ἐν τοῖς ἱεροῖς καὶ τεμένεσιν ὑφ' ἑνὶ ση-
μείῳ καὶ ὑφ' ἑνὶ ἄρχοντι τῆς ἀποικίας, τὰ μὲν ὄντα σφί-
σιν ὡς ἐπὶ ἔξοδον ἤδη διαπεπρακότες, εὔωνοι δ' ἐς ὅ τι
121 μισθοῖντο. ὅθεν οὐ δυσχερῶς ἐκ τοσῶνδε καὶ τοιῶνδε 508
ἀνδρῶν πλῆθός τι τοῖς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον ἐς τὴν ἀγορὰν
εὐθὺς ἀγήγερτο· οἳ καίπερ ὄντες ἔμμισθοι τὰ μὲν γε-
νόμενα ἐπαινεῖν οὐκ ἐθάρρουν, δεδιότες τὴν Καίσαρος
δόξαν καὶ τὸ πρὸς τῶν ἑτέρων ἐσόμενον, ὡς δ' ἐπὶ συμ-
φέροντι κοινῷ τὴν εἰρήνην ἐπεβόων καὶ θαμινὰ τοὺς
ἄρχοντας ὑπὲρ αὐτῆς παρεκάλουν, τέχνασμα τοῦτο ἐς
τὴν τῶν ἀνδροφόνων σωτηρίαν ἐπινοοῦντες· οὐ γὰρ
ἔσεσθαι τὴν εἰρήνην μὴ γενομένης αὐτοῖς ἀμνηστίας.

---

2 ἔτι iunge cum δουλεύων 6 ταχεργὸν i 7 ἐπάγεσθαι b 7 sq. ἀπεστρατευμένων ci. Mend., cf. praef. 10 ὡς ante πεπολεμηκέναι add. i ἀδίκους del. Nauck, sine causa 11 ἐξιὼν ab 14 ἐπὶ om. i ἐπ' ἐξόδῳ ci. Mend., at cf. ad I § 222 εὔωνοι δ' ⟨ὄντες⟩ ἐς ci. Mend., sed cf. ad I § 296 16 πλῆθός τε i 19 ἑτέρων] ἑταίρων ci. Herw. p. 68, perperam 21 ὑπὲρ αὐτῆς] ἐπ' αὐτὴν V, περὶ αὐτῆς ci. Keil, ἐπ' codicis V ex $\overset{\varepsilon}{\pi}$ et ὑπὲρ ceterorum e coniectura natum esse ratus 21 sq. ἐς τὴν V, ἐστὴν, ras. corr. in ἐστὶν, B, ἐστὶν vel *ἐστὶ ceteri*

44 a. C.
509 *ὧδε δὲ αὐτοῖς ἔχουσι πρῶτος ἐπιφαίνεται Κίννας στρα-
τηγός, οἰκεῖος ὢν ἐξ ἐπιγαμίας τῷ Καίσαρι, καὶ παρὰ
δόξαν ἐπελθὼν ἐς μέσους τήν τε ἐσθῆτα τὴν στρατηγι-
κὴν ἀπεδύσατο, ὡς παρὰ τυράννου δεδομένης ὑπερ-
ορῶν, καὶ τὸν Καίσαρα τύραννον ἐκάλει καὶ τοὺς ἀν-
ελόντας τυραννοκτόνους καὶ τὸ πεπραγμένον ἐσέμνυνεν
ὡς ὁμοιότατον μάλιστα τῷ προγονικῷ καὶ τοὺς ἄνδρας
ὡς εὐεργέτας καλεῖν ἐκέλευεν ἐκ τοῦ Καπιτωλίου καὶ*
510 *γεραίρειν. καὶ Κίννας μὲν οὕτως ἔλεξεν, οἱ δὲ τὸ καθα-
ρὸν τοῦ πλήθους οὐχ ὁρῶντες ἐπιμιγνύμενον αὐτοῖς
οὐκ ἐκάλουν τοὺς ἄνδρας οὐδέ τι πλέον ἢ περὶ τῆς*
511 *εἰρήνης μόνης αὖθις παρεκάλουν. ἐπεὶ δὲ καὶ Δολο-
βέλλας, νέος ἀνὴρ καὶ περιώνυμος, ὑπατεύειν ὑπ' αὐτοῦ
Καίσαρος ἐς τὸ ἐπίλοιπον τοῦ ἔτους ᾑρημένος, ὅτε ὁ
Καῖσαρ ἐξορμήσειε τῆς πόλεως, τὴν μὲν ὕπατον ἐσθῆτα
ἠμφιέσατο καὶ τὰ σημεῖα τῆς ἀρχῆς περιεστήσατο, τὸν
δὲ ταῦτά οἱ παρασχόντα δεύτερος ὅδε ἐλοιδόρει καὶ
συνεγνωκέναι τοῖς ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένοις ὑπεκρί-
νετο καὶ μόνης ἄκων τῆς χειρὸς ἀπολειφθῆναι (εἰσὶ
δ' οἳ καὶ λέγουσιν αὐτὸν εἰσηγήσασθαι τὴν ἡμέραν θέ-
σθαι τῇ πόλει γενέθλιον), τότε δὴ καὶ οἱ μεμισθωμένοι
ἀνεθάρρουν ὡς καὶ στρατηγοῦ καὶ ὑπάτου σφίσι συγ-
γνωμόνων ὄντων καὶ τοὺς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον ἐκ τοῦ*
512 *ἱεροῦ κατεκάλουν. οἱ δὲ ἥδοντο μὲν τῷ Δολοβέλλᾳ
καὶ ἐνόμιζον ἄνδρα νέον καὶ γνώριμον καὶ ὕπατον
ἕξειν ἐς ἐναντίωσιν Ἀντωνίου, κατῄεσαν δὲ αὐτῶν μό-*

---

8 *καπετωλίου* h. l. B 10 *ἐπιγνύμενον* (sic) B *αὐτοῖς* Bi (V?), corr. Bk. 11 *περὶ*] *ὑπὲρ* ci. Mend., sed cf. ad I § 374 13 ⟨*τε*⟩ *ὑπ'* ci. Mend., vix recte 24 *δοβέλλα* (sic) B

---

3. 15 intellege eandem togam praetextam, cf. Mommsen, *R. Staatsr.* I³ p. 419 adn. 5

44 a. C.

*νοι Κάσσιός τε καὶ Βροῦτος ὁ Μᾶρκος, ᾑμαγμένος τὴν
χεῖρα· συγκατήνεγκαν γὰρ δὴ τὰς πληγὰς ἐπὶ τὸν Καί-
σαρα Κάσσιός τε καὶ Βροῦτος. ἐπεὶ δὲ παρῆλθον ἐς* 513
*τὸ μέσον, οὐδὲν ταπεινὸν οὐδέτερος εἶπεν, ἀλλ' ὡς
ἐπὶ καλοῖς ὁμολογουμένοις ἀλλήλους ἐπῄνουν καὶ τὴν
πόλιν ἐμακάριζον καὶ Δέκμῳ μάλιστα ἐμαρτύρουν, ὅτι
τοὺς μονομάχους σφίσιν ἐν καιρῷ παράσχοι. τόν τε* 514
*δῆμον ἐξώτρυνον ὅμοια τοῖς προγόνοις ἐργάσασθαι τοῖς
καθελοῦσι τοὺς βασιλέας, οὐκ ἐκ βίας ἄρχοντας ὥσπερ
ὁ Καῖσαρ, ἀλλ' ᾑρημένους ὑπὸ νόμοις· Σέξστον τε Πομ-
πήιον, τὸν Πομπηίου Μάγνου, τοῦ Καίσαρι περὶ τῆς
δημοκρατίας πεπολεμηκότος, καλεῖν ἠξίουν, πολεμού-
μενον ἔτι πρὸς τῶν Καίσαρος στρατηγῶν ἐν Ἰβηρίᾳ,
καὶ τοὺς δημάρχους Καισήτιον καὶ Μάρυλλον, οἳ τὴν
ἀρχὴν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἀφαιρεθέντες ἠλῶντο.*

23 *τοιάδε μὲν εἶπον οἱ περὶ τὸν Κάσσιον καὶ ἐπαν-* 515
*ῆλθον αὖθις ἐς τὸ Καπιτώλιον· οὐ γὰρ ἐθάρρουν πω
τοῖς παροῦσι. τῶν δ' οἰκείων σφίσι καὶ συγγενῶν τότε
πρῶτον ἐς τὸ ἱερὸν ἐλθεῖν πρὸς αὐτοὺς δυνηθέντων
ᾑρέθησαν οἱ πρεσβεύσοντες ὑπὲρ αὐτῶν ἐς Λέπιδόν τε
καὶ Ἀντώνιον ὁμονοίας πέρι καὶ προνοίας τῆς ἐλευ-
θερίας καὶ φειδοῦς τῶν ἐσομένων τῇ πατρίδι κακῶν,
εἰ μὴ συμφρονοῖεν. καὶ ἐδέοντο οἱ πεμφθέντες, οὐκ* 516
*ἐπαινοῦντες μὲν τὸ πεπραγμένον (οὐ γὰρ ἐθάρρουν ἐν
φίλοις Καίσαρος), γενόμενον δ' ἐνεγκεῖν ἀξιοῦντες*

---

11 *περὶ*] om. i, *ὑπὲρ* ci. C. Steph., sed cf. ad I § 374 12 *κατακαλεῖν* ci. Mend., sed cf. III § 11. 87, IV § 155 et ad II § 382 14 *Cesetium* C, *σίττον* (*σίτον* V) Oi *μάρυλον* V

---

14 sq. iam vivo Caesare tribunos revocatos esse contendunt cum aliis v. Hagen, Quaest. criticae de bello Mutinensi, diss. Marb. 1886, p. 16, Krueger (v. ad § 440) p. 43 adn. 24, sed alii velut Schelle (v. ad § 452) p. 3 Appianum sequuntur

ta. C.

ἐλέῳ τε τῶν δεδρακότων αὐτὸ οὐ κατὰ μῖσος, ἀλλ' ἐπ'
εὐνοίᾳ τῆς πατρίδος καὶ οἴκτῳ τῆς πόλεως κεκενωμέ-
νης στάσεσιν ἤδη συνεχέσιν, εἰ καὶ τοὺς ὑπολοίπους
517 ἀγαθοὺς ἄνδρας ἡ μέλλουσα στάσις διολέσει. οὐδὲ γὰρ
ὅσιον, εἴ τις αὐτοῖς ἔστιν ἔχθρα πρὸς ἐνίους, ἐν τοῖς
δημοσίοις κινδύνοις ἐξερίζειν, πολὺ δὲ μᾶλλον ἐν τοῖς
κοινοῖς καὶ τὰ ἴδια καταθέσθαι ἤ, εἴ τις ἀνηκέστως
518 ἔχει, τὰ ἴδια ἐν τῷ παρόντι ἀναθέσθαι. Ἀντώνιος δὲ 1
καὶ Λέπιδος ἐβούλοντο μὲν ἀμύνειν Καίσαρι, ὥς μοι
προείρηται, εἴτε φιλίας ἕνεκα εἴτε τῶν ὀμωμοσμένων,
εἴτε καὶ ἀρχῆς ὀρεγόμενοι καὶ νομίζοντες εὐμαρέστερα
σφίσιν ἅπαντα ἔσεσθαι τοιῶνδε καὶ τοσῶνδε ἀνδρῶν
ἀθρόως ἐκποδὼν γενομένων· τοὺς δὲ φίλους καὶ συγ-
γενεῖς αὐτῶν ἐδεδοίκεσαν καὶ τὴν ἄλλην βουλὴν ἐπιρ-
ρέπουσαν ἐς ἐκείνους, Δέκμον τε μάλιστα, τῆς ὁμόρου
Κελτικῆς ᾑρημένον ὑπὸ Καίσαρος ἄρχειν, στρατὸν πο-
519 λὺν ἐχούσης. ἐδόκει δὴ καραδοκεῖν ἔτι τὰ γενησόμενα
καὶ τεχνάζειν, εἰ δύναιντο περισπάσαι πρὸς ἑαυτοὺς
τὴν στρατιὰν τὴν Δέκμου, ἄθυμον ἤδη τοῖς ἀτρύτοις
520 πόνοις γεγενημένην. οὕτω δὲ δόξαν αὐτοῖς ὁ Ἀντώ-
νιος τοὺς εἰπόντας ἠμείψατο· "κατὰ μὲν ἔχθραν ἰδίαν
οὐδὲν ἐργασόμεθα· ἕνεκα δὲ τοῦ μύσους καὶ ὧν Καί-
σαρι πάντες ὠμόσαμεν, φύλακες αὐτῷ τοῦ σώματος ἢ
τιμωροὶ παθόντι τι ἔσεσθαι, εὔορκον ἦν τὸ ἄγος ἐξ-
ελαύνειν καὶ μετ' ὀλιγωτέρων καθαρῶν βιοῦν μᾶλλον
ἢ πάντας ἐνόχους ὄντας ταῖς ἀραῖς. ἀλλὰ δι' ὑμᾶς

1 sq. ἐπ' εὐνοίᾳ noli turbare cum Mend. et Nauck, cum κατὰ μῖσος et ἐπ' εὐνοίᾳ inter se opposita sint 7 ἢ — 8 ἀναθέσθαι om. C 17 δὴ ci. Mend., δὲ Oi, vulgo, *quibus ex causis* C 18 δύναιτο i ἑαυτὸν i 19 τὴν δέκμου B, τοῦ δεκίμου Vi 23 ἢ] καὶ ci. Nauck, praeter rem 24 τι *add. Musgr.* et C, om. Oi 26 ἡμᾶς iC

44a.

οἷς οὕτω δοκεῖ, σκεψόμεθα μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ βουλευ-
τηρίῳ καὶ νομιοῦμεν εὐαγὲς ἔσεσθαι τῇ πόλει, ὅ τι
ἂν κοινῇ δοκιμάσητε."

125 ὁ μὲν ἀσφαλῶς οὕτως ἀπεκρίνατο, οἱ δὲ χάριν τε 521
ᾔδεσαν καὶ ἀπεχώρουν ἐν ἐλπίδι βεβαίῳ τὰ πάντα
θέμενοι· τὴν γὰρ βουλὴν σφίσι συμπράξειν ἐς πάντα
ἐπεποίθεσαν. ὁ δὲ Ἀντώνιος τὰς μὲν ἀρχὰς ἐκέλευσε 522
νυκτοφυλακεῖν τὴν πόλιν, ἐκ διαστήματος ἐν μέσῳ προ-
καθημένας ὥσπερ ἐν ἡμέρᾳ· καὶ ἦσαν πυραὶ πανταχοῦ
κατὰ τὸ ἄστυ. καὶ δι' αὐτῶν ἔθεον ἀνὰ τὴν νύκτα 523
πᾶσαν ἐς τὰς τῶν βουλευτῶν οἰκίας οἱ τῶν ἀνδροφόνων
οἰκεῖοι, παρακαλοῦντες ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ὑπὲρ τῆς πα-
τρίου πολιτείας· ἀντιπαρέθεον δὲ καὶ οἱ τῶν κληρού-
χων ἡγεμόνες ἀπειλοῦντες, εἰ μή τις αὐτοῖς φυλάξει
τὰς κληρουχίας τάς τε ἤδη δεδομένας καὶ τὰς ἐπηγ-
γελμένας. ἤδη δὲ καὶ τῶν ἀστῶν ὁ καθαρώτατος λεὼς
ἀνεθάρρει, τὴν ὀλιγότητα τῶν δεδρακότων πυθόμενοι·
καὶ ἐς μνήμην τοῦ Καίσαρος ὑπεφέροντο καὶ ταῖς γνώ-
μαις διῃροῦντο. τῆς δ' αὐτῆς νυκτὸς καὶ τὰ χρήματα 524
τοῦ Καίσαρος καὶ τὰ ὑπομνήματα τῆς ἀρχῆς ἐς τὸν
Ἀντώνιον μετεκομίζετο, εἴτε τῆς γυναικὸς αὐτὰ τῆς
Καίσαρος ἐξ ἐπικινδύνου τότε οἰκίας ἐς ἀκινδυνοτέραν
τὴν Ἀντωνίου μεταφερούσης, εἴτε τοῦ Ἀντωνίου κε-
λεύσαντος.

---

3 *erit approbatum* C, unde δοκιμάζηται cum Bk. scr. Mend., sed legati ipsi fuerunt senatores, cf. § 515 4 ἀσφαλῶς] haesit Mend., sed cf. Aristid. II p. 148, 15 ed. Keil 9 ἦσαν πυραὶ Oi, *ignes* C, ἦν πυρὰ ci. Mend. et Herw. p. 68 10 καὶ δι' αὐτοῦ ἔθεον aut καὶ διέθεον (cf. III § 211) ci. Herw. p. 68, ὑπ' αὐτῶν, verba ἦσαν πυραὶ tenens, Keil 16 καθαρώτατος] *sincerior* C, quod maluit Mend. 17 καὶ ante τὴν add. O πυνθανόμενοι i 18 ὑπεφέρετο iC 20 sq. ἐς τὸν κάτωνος μετεκομίζετο i 22 aut ⟨ὡς⟩ ἐξ ἐπικινδύνου scribi aut τὴν Ἀντωνίου deleri maluit Mend., sine causa idonea

a. C.
525 γιγνομένων δὲ τούτων διάγραμμα νυκτὸς ἀνεγι- 1:
νώσκετο Ἀντωνίου τὴν βουλὴν συγκαλοῦντος ἔτι πρὸ
ἡμέρας ἐς τὸ τῆς Γῆς ἱερόν, ἀγχοτάτω μάλιστα ὂν τῆς
οἰκίας Ἀντωνίου· οὔτε γὰρ ἐς τὸ βουλευτήριον ἐθάρρει
κατελθεῖν, ὑποκείμενον τῷ Καπιτωλίῳ, ⟨τῶν⟩ μονομάχων
ὄντων ἐκείνοις συνεργῶν, οὔτε στρατιὰν ἐσαγαγὼν ἐς
526 τὴν πόλιν διαταράξαι· Λέπιδος δὲ ὅμως εἰσήγαγε. πλη-
σιαζούσης δὲ τῆς ἡμέρας οἵ τε ἄλλοι βουλευταὶ συν-
έθεον ἐς τὸ τῆς Γῆς ἱερὸν καὶ Κίννας ὁ στρατηγός,
αὖθις ἐπικείμενος τὴν στρατηγικὴν ἐσθῆτα, ἣν ἐχθὲς
527 ὡς τυράννου δόντος ἐξερρίφει. θεασάμενοι δ' αὐτόν
τινες τῶν ἀδεκάστων καὶ τῶν ἐστρατευμένων τῷ Καί-
σαρι, δι' ὀργῆς ἔχοντες, ὅτι πρῶτος ἐπὶ τῷ Καίσαρι,
καίπερ οἰκεῖος ὢν αὐτοῦ, βλασφήμως ἐδημηγόρησε,
λίθοις ἔβαλλον καὶ ἐδίωκον· καὶ ἐς οἰκίαν τινὰ συμ-
φυγόντα, ξύλα συμφέροντες, ἐμπρήσειν ἔμελλον, εἰ μὴ
Λέπιδος μετὰ στρατιᾶς ἐπελθὼν ἐκώλυσε.
528 τοῦτο μὲν δὴ πρῶτον ἔργον παρρησίας ἦρξεν ἐπὶ
τῷ Καίσαρι, καὶ αὐτὸ κατέδεισαν οἵ τε μισθωτοὶ καὶ
οἱ σφαγεῖς αὐτοί· ἐν δὲ τῷ βουλευτηρίῳ βραχὺ μὲν 1:
ἦν τὸ καθαρεῦον σπουδῆς βιαίου καὶ ἀγανακτοῦν, οἱ
δὲ πλέονες σὺν παρασκευῇ ποικίλῃ τοῖς ἀνδροφόνοις
529 συνήργουν. καὶ πρῶτα μὲν αὐτοὺς ἀξιοπίστως ἠξίουν
καὶ παρεῖναι σφίσι καὶ συνεδρεύειν, ἐξ ὑπευθύνων ἐς
κριτὰς μεταφέροντες. καὶ ὁ Ἀντώνιος οὐκ ἐκώλυεν,
530 εἰδὼς οὐκ ἐλευσομένους· οὐδὲ ἦλθον. εἶτα ἐπὶ δια-
πείρᾳ τῆς βουλῆς οἱ μὲν αὐτῶν μάλα θρασέως τὸ

---

5 ⟨τῶν⟩ inserui e Mend. coniectura 6 sq. ἐς del. Nauck, inut. 11 διδόντος V ἀπερρίφει ci. Mend., cf. ad I § 65 *et II § 434* 12 τῶν ⟨τε⟩ ἀδεκάστων ci. Mend., cf. ad I *§ 371* 22 ποικίλῃ] πολλῇ V 23 ἀξιοπίστους a

πεπραγμένον ἐπῄνουν ἄντικρυς καὶ τοὺς ἄνδρας ἐκάλουν τυραννοκτόνους καὶ γεραίρειν ἐκέλευον, οἱ δὲ τὰ μὲν γέρα περιῄρουν, ὡς οὐδὲ ἐκείνων δεομένων οὐδὲ ἐπὶ τῷδε αὐτὰ πραξάντων, εὐφημεῖν δὲ μόνον αὐτοὺς ἐδικαίουν ὡς εὐεργέτας· οἱ δὲ καὶ τὴν εὐφημίαν ὑπανῄρουν καὶ φείδεσθαι μόνον αὐτῶν ἠξίουν. καὶ οἱ 531
μὲν τάδε ἐτέχναζον καὶ περιεώρων, ὅ τι πρῶτον αὐτῶν ἐνδεξαμένη μάλιστα ἡ βουλὴ πρὸς τὰ λοιπὰ κατ' ὀλίγον εὐεπιχείρητος αὐτοῖς ἔσοιτο· οἱ δὲ καθαρώτεροι τὸ μὲν ἔργον ὡς ἄγος ἀπεστρέφοντο, αἰδοῖ δὲ μεγάλων οἴκων περισῴζειν αὐτοὺς οὐκ ἐκώλυον, ἠγανάκτουν δέ, εἰ καὶ τιμήσουσιν ὡς εὐεργέτας. οἱ δὲ ἀντέλεγον 532
μὴ χρῆναι περισῴζοντας φθονεῖν τῶν περισσῶν ἐς ἀσφάλειαν. ὡς δέ τις εἶπε τὴν τούτων τιμὴν ὕβριν Καίσαρι φέρειν, οὐκ εἴων ἔτι τὸν τεθνεῶτα τῶν περιόντων προτιθέναι. ἑτέρου δὲ ἐγκρατῶς εἰπόντος, ὅτι 533
χρὴ δύο τῶνδε πάντως τὸ ἕτερον, ἢ Καίσαρα τύραννον προαποφαίνειν ἢ τούτους ἐξ ἐλέου περισῴζειν, τούτου μόνου δεξάμενοι τὸ λεχθὲν οἱ ἕτεροι ᾔτουν σφίσι ψῆφον ἀναδοθῆναι περὶ τοῦ Καίσαρος ἐπὶ ὅρκῳ, καὶ εἰ καθαρῶς ἐθέλουσι κρῖναι, μηδέν' αὐτοῖς ἐπιθεάσαι τὰ ἐξ ἀνάγκης ἐψηφισμένα ἄρχοντι ἤδη, ὧν οὐδὲν ἑκόν-

---

4 *αὐτὰ*] *αὐτὸ* ci. Mend. 4 sq. *ἐδικαίουν αὐτοὺς* V 5 sq. *ὑπανῄρουν* iure retinet Goetzeler p. 49, *ἐπανῄρουν* maluit Mend. 7 *περιεωρῶνθ' ὅ τι* ci. Herw. p. 68, sed dubito 7 sq. *ἐνδεξαμένη μάλιστα αὐτῶν* V, *αὐτῶν* om. i 9 *αὐτοῖς* Oi, corr. Mend. 19 *σφίσι* deleri maluit Mend., nec vertit C, quo quidem nihil probatur 20 aut lacunam post *ὅρκῳ* statuendam aut *καὶ* delendum censuit Schw. 21 *ἐθέλουσι*] *μέλλουσι* ci. Keil *μηδέν' αὐτοῖς* Mend. (*μηδένα αὐτοῖς* Musgr.), *μηδὲν αὐτοῖς* libri *ἐπιθειάσαι* maluit Musgr., perperam 22 *ἄρχοντος* ci. Mend., sed dativus redit IV § 317, V § 318 22 sq. *ἑκόντες* ci. Mend., *fortasse recte, sed tota oratio inde ab ἐπὶ ὅρκῳ haud ita plana*

44 a. C.
τας οὐδὲ πρὶν ἢ δεῖσαι περὶ σφῶν αὐτῶν, ἀνῃρημέ-
νου τε Πομπηίου καὶ ἐπὶ Πομπηίῳ μυρίων ἄλλων,
534 *ψηφίσασθαι. ὁ δὲ Ἀντώνιος ἐφορῶν αὐτοὺς καὶ ἐφ-* **1**
εδρεύων, ἐπειδὴ λόγων ὕλην οὐκ ἄπορον οὐδὲ ἀναμ-
φίλογον εἶδεν ἐσφερομένην, ἔγνω τὸ ἐνθύμημα αὐτῶν
οἰκείῳ φόβῳ καὶ φροντίδι περὶ σφῶν αὐτῶν διαχέαι.
535 *εἰδὼς οὖν τῶν βουλευτῶν αὐτῶν πολὺ πλῆθος ἔς τε*
τὰς ἀρχὰς τὰς ἐν ἄστει καὶ ἐς ἱερωσύνας καὶ ἐθνῶν ἢ
στρατοπέδων ἡγεμονίας ὑπὸ τοῦ Καίσαρος εἰς τὸ μέλ-
λον ᾑρημένους (ὡς γὰρ ἐπὶ χρόνιον στρατείαν ἐξιὼν
ἐπὶ πενταετὲς ᾕρητο), σιωπὴν ὡς ὕπατος ἐπικηρύξας
ἔφη· "τοῖς αἰτοῦσι περὶ Καίσαρος ψῆφον ἀνάγκη τάδε
προειδέναι, ὅτι ἄρχοντος μὲν αὐτοῦ καὶ αἱρετοῦ προ-
στάτου γενομένου τὰ πεπραγμένα καὶ δεδογμένα πάντα
κύρια μενεῖ, δόξαντος δ' ἐπὶ βίᾳ τυραννῆσαι τό τε
σῶμα ἄταφον τῆς πατρίδος ὑπερορίζεται καὶ τὰ πε-
536 *πραγμένα πάντα ἀκυροῦται. ἔστι δέ, ὡς ὅρῳ περιλαβεῖν,*
ἐπὶ πᾶσαν ἀφικνούμενα γῆν καὶ θάλασσαν, καὶ τὰ
πολλὰ αὐτῶν οὐδὲ βουλομένοις ἡμῖν ὑπακούσεται· καὶ
δείξω μετ' ὀλίγον. ὃ δέ ἐστι μόνον ἐφ' ἡμῖν, ὅτι καὶ
περὶ μόνων ἐστὶν ἡμῶν, τοῦτο ὑμῖν προθήσω πρὸ τῶν
ἄλλων, ὡς ἂν ἐν τῷ εὐμαρεῖ τὴν εἰκόνα τῶν δυσ-
537 *χερεστέρων προλάβοιτε. ἡμεῖς γὰρ αὐτοὶ σχεδὸν ἅπαν-*
τες οἱ μὲν ἤρξαμεν ὑπὸ τῷ Καίσαρι, οἱ δὲ ἔτι ἄρχομεν
αἱρετοὶ πρὸς ἐκείνου γενόμενοι, οἱ δὲ ἐς τὸ μέλλον
ἄρχειν κεχειροτονήμεθα· ἐς γὰρ πενταετές, ὡς ἴστε,

---

11 *πανταετὲς* B 15 *μενεῖ* B et Did., *μένει* Vi, vulgo 16 *τῆς πατρίδος* delendum ci. Mend., haud probabiliter 19 *καὶ*] *ὡς* ci. Musgr., sed *καὶ* similiter § 537 extr. 21 *ἡμῶν*] *ὑμῶν* V 22 *ἐν* om. V 23 *προλάβοιτε*] *λάβοιτε* i, *λάβητε* *ci. Musgr.* 26 ⟨*ὑπ' αὐτοῦ*⟩ *κεχειροτονήμεθα* ci. Mend., inut. *propter* verba *πρὸς ἐκείνου*, quae antecedunt

44 a. C.

*καὶ τὰ ἀστικὰ ἡμῖν καὶ τὰ ἐτήσια καὶ τὰς τῶν ἐθνῶν
ἢ στρατοπέδων ἡγεμονίας διετάξατο. εἰ δὴ ταῦτα
ὑμεῖς ἑκόντες ἀποθήσεσθε (ἐστὲ γὰρ ὑμεῖς τοῦδε μάλιστα κύριοι), τόδε πρῶτον ὑμᾶς ἀξιῶ κρῖναι· καὶ τὰ
λοιπὰ ἐποίσω".*

129 *ὃ μὲν δὴ τοιοῦτον αὐτοῖς οὐ περὶ Καίσαρος, ἀλλὰ* 538
*περὶ σφῶν αὐτῶν δαλὸν ἐξάψας ἡσύχαζεν· οἳ δ' εὐθὺς
ἀνεπήδων ἀθρόοι μετὰ βοῆς, οὐκ ἀξιοῦντες ἐπὶ χειροτονίαις ἄλλαις οὐδ' ἐπὶ τῷ δήμῳ γενέσθαι μᾶλλον ἢ
βεβαίως ἔχειν, ἃ ἔλαβον. τοῖς δὲ καὶ ἡλικίας τι νεώτερον ἢ ἄλλη πρὸς χειροτονίαν ἐναντίωσις ὑποῦσα ἀνηρέθιζε. καὶ τῶνδε αὐτὸς ὁ ὕπατος ἐξῆρχε Δολοβέλ-* 539
*λας· οὐ γὰρ αὐτῷ δυνατὸν ἐφαίνετο κατ' ἔννομον
χειροτονίαν ὑπατεῦσαι, πέντε καὶ εἴκοσιν ἐνιαυτῶν
ὄντι. ὀξεῖα δὴ τοῦ χθὲς ὑποκριναμένου μετασχεῖν τῶν
γεγονότων ἐγίγνετο μεταβολή, λοιδορουμένου τοῖς πολλοῖς, εἰ τοὺς ἀνδροφόνους τιμᾶν ἀξιοῦντες τοὺς ἄρχοντας σφῶν ἀτιμώσουσιν ἐς εὐπρέπειαν τῆς ἐκείνων
σωτηρίας. οἳ δὲ αὐτόν τε τὸν Δολοβέλλαν καὶ τοὺς* 540
*ἄλλους ἐπήλπιζον χάριν ἐκ τοῦ δήμου λαβόντες ἐς
τὰς αὐτὰς ἀρχὰς ἀποφανεῖν αὐτίκα καὶ οὐκ ἀρχόντων ἀλλαγήν, ἀλλὰ μόνης ἔσεσθαι χειροτονίας ἐπὶ τὸ*

---

1 *ἀστυκὰ* O *ἡμῖν*, *ὑ* suprascr. a m. 1, V, *ὑμῖν* ceteri *τὰ ἔτη* V, *τὰ ἐτήσια* ceteri, *τὰς ἱερατείας* ci. Mend.; an ⟨*τὰ ἱερατικὰ*⟩ *τὰ ἐτήσια*? cf. § 535; Keil potius *κατὰ τὰ ἔτη* pro *καὶ τὰ ἔτη* codicis V restitui iubet 4 *καὶ τὰ*] *κἆτα τὰ* ci. Nauck, cf. ad § 536 et § 549 10 *τοῖς δὲ*] *τοὺς δὲ* ci. Mend., sed iunge dativum cum *ὑποῦσα τι*] *τὸ* ci. Herw. p. 68, haud male, cf. III § 120 12 *ὁ αὐτὸς ὕπατος* V 14 *πέντε καὶ εἴκοσιν*] suspectavit numerum Wegehaupt, P. Cornelius Dolabella, Progr. M.-Gladbach (1880) p. 4 sq., ratus *κε´* corruptum esse ex *λε´* 18 *ἀτιμάσουσιν* ci. Cob. p. 218, cf. § 561 20 *λαβόντας* et 21 *ἀποφανῆναι* Gelenium secutus ci. Schw. (debebat *ἀποφανήσεσθαι*), iure tradita servavit Mend. *coll. p. 268 v. 7 sq.* 20 *ἐς* om. V

4 a. C.
νομιμώτερον ἐκ τοῦ μοναρχικοῦ· ὃ καὶ κόσμον αὐτοῖς
οἴσειν ἔν τε μοναρχίᾳ καὶ δημοκρατίᾳ τὰ ὅμοια προ-
541 τιμωμένοις. καὶ τούτων ἔτι λεγομένων ἔνιοι τῶν
στρατηγῶν τὰς ἐσθῆτας ἐπὶ ἐνέδρᾳ τῶν ἀντιλεγόντων
ἀπετίθεντο, ὡς καὶ αὐτοὶ μετὰ τῶν ἄλλων αὐτὰς ἀντι-
ληψόμενοι νομιμώτερον. τοῖς δὲ ἥ τε ἐνέδρα κατεφαί-
νετο, καὶ οὐδὲ κυρίους ἔτι τῆσδε τῆς χειροτονίας ἐσο-
μένους ᾔδεσαν.
542 ὧδε δὲ ἔτι ἐχόντων, ὁ Ἀντώνιος καὶ ὁ Λέπιδος ἐκ
τοῦ βουλευτηρίου προῆλθον· καὶ γάρ τινες αὐτοὺς ἐκ
πολλοῦ συνδραμόντες ἐκάλουν. ὡς δὲ ὤφθησαν ἐκ με-
τεώρου καὶ σιγὴ κεκραγότων μόλις ἐγίγνετο, εἷς μέν
τις ἐβόησεν, εἴτε κατὰ γνώμην ἰδίαν εἴτε παρεσκευα-
543 σμένος· "φυλάσσεσθε παθεῖν ὅμοια". καὶ ὁ Ἀντώνιος
αὐτῷ παραλύσας τι τοῦ χιτωνίσκου θώρακα ἐντὸς ἐπ-
εδείκνυεν, ὑπερεθίζων ἄρα τοὺς ὁρῶντας ὡς οὐκ ἐνὸν
544 σώζεσθαι χωρὶς ὅπλων οὐδὲ ὑπάτοις. ἐπιβοώντων δ'
ἑτέρων τὸ πεπραγμένον ἐπεξιέναι καὶ τῶν πλεόνων
περὶ τῆς εἰρήνης παρακαλούντων, τοῖς μὲν περὶ τῆς
εἰρήνης ἔφη· "περὶ τούτου σκοποῦμεν, ὡς ἔσται τε καὶ
γενομένη διαμενεῖ· δυσεύρετον γὰρ ἤδη τὸ ἀσφαλὲς
αὐτῆς, ὅτι μηδὲ Καίσαρα ὤνησαν ὅρκοι τοσοίδε καὶ
545 ἀραί". ἐς δὲ τοὺς ἐπεξιέναι παρακαλοῦντας ἐπιστρα-

1 νομιμώτερον Schw., νομικώτερον i, *legaliorem (creationem fore)* C, μονιμώτερον O 5 sq. ἀναληψόμενοι ci. Mend., bene 7 sq. ᾔδεσαν ἐσομένους ab² 12 ἐγεγένητο vel etiam ἐγένετο ci. Mend., inut., cf. praef. 15 αὐτῷ] cum C omitti aut αὐτίκα scribi maluit Mend., αὐτῷ Did., sed intellege 'adclamanti isti' μὲν post θώρακα add. i 16 ἄρα] ἅμα ci. Krebs, Die Praepositionsadv. I (1884) p. 43 adn. 1, cui non assentior 18 ἑτέρων Schw., ἑκατέρων libri 19 περὶ] utrobique ὑπὲρ maluit Mend., cf. § 510 et adn. ibid. 20 εἰρήνης ⟨παρακαλοῦσιν⟩ ci. Mend., quod facile subaudias σκοπῶμεν iC 22 ὅτι] ὅτε ci. Mend., *sed cf. § 549* τοὺς μὲν γὰρ etc.

44 a. C.

φεὶς ἐπῄνει μὲν ὡς εὐορκότερα καὶ εὐσεβέστερα αἱρου-
μένους καί "αὐτὸς ἄν", ἔφη, "συνεταξάμην ὑμῖν καὶ
τὰ αὐτὰ πρῶτος ἐβόων, εἰ μὴ ὕπατος ἦν, ᾧ τοῦ λεγο-
μένου συμφέρειν μᾶλλον ἢ τοῦ δικαίου μέλει· ὧδε γὰρ
ἡμῖν οἱ ἔνδον παραινοῦσιν. οὕτω δέ που καὶ Καῖσαρ 546
αὐτός, οὓς εἷλε πολέμῳ τῶν πολιτῶν, διὰ τὸ συμ-
φέρον τῆς πόλεως περισώσας ὑπ' αὐτῶν ἀπέθανε".
31 τοιαῦτα τοῦ Ἀντωνίου παρὰ μέρος τεχνάζοντος οἱ 547
ἀμύνειν τοῖς γεγονόσιν ἀξιοῦντες Λέπιδον ἠξίουν ἀμύ-
νειν. Λεπίδου δέ τι μέλλοντος λέγειν, οἱ πόρρω συν-
εστῶτες κατελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν ἀγορὰν ἠξίουν, ἵνα
ὁμαλῶς ἅπαντες ἐπακούσειαν. καὶ ὃ μὲν εὐθὺς ᾔει, 548
νομίζων ἤδη τὸ πλῆθος τρέπεσθαι, καὶ ἐπὶ τὰ ἔμβολα
παρελθὼν ἔστενε καὶ ἔκλαιεν ἐν περιόπτῳ μέχρι πολ-
λοῦ, ἀνενεγκὼν δέ ποτε εἶπεν· "ἐνταῦθα χθὲς μετὰ
Καίσαρος ἱστάμην, ἔνθα νῦν ἀναγκάζομαι ζητεῖν περὶ
Καίσαρος ἀνῃρημένου, τί βούλεσθε". ἀναβοησάντων δὲ
πολλῶν· "ἀμύνειν σε τῷ Καίσαρι", ἀντανεβόησαν οἱ
μισθωτοί· "τὴν εἰρήνην τῇ πόλει". ὃ δὲ τούτοις μὲν 549
ἔφη· "βουλόμεθα. ἀλλὰ ποίαν λέγετε εἰρήνην; ἢ ποίοις
ὅρκοις ἀσφαλὴς ἔσται; τοὺς μὲν γὰρ πατρίους πάντας
ὠμόσαμεν Καίσαρι καὶ κατεπατήσαμεν, οἱ τῶν ὀμω-
μοκότων ἄριστοι εἶναι λεγόμενοι". πρὸς δὲ τοὺς ἀμύ- 550
νειν ἀξιοῦντας ἐπιστραφεὶς "ὁ μὲν Καῖσαρ ἡμῶν", ἔφη,
"μεθέστηκεν, ἱερὸς τῷ ὄντι καὶ τίμιος ἀνήρ, τὴν δὲ
πόλιν τοὺς ὑπολοίπους αἰδούμεθα βλάψαι. καὶ τάδε",
ἔφη, "σκοποῦσιν ἡμῶν οἱ πρόβουλοι, καὶ δοκεῖ τοῖς
πλέοσιν". ἀνακραγόντων δὲ αὖθις· "ἐπέξιθι μόνος", 551

4 *μέλ<ειν δ>εῖ* ci. Mend. 5 *ὑμῖν* Did., typogr., ut videtur, errore 10 *τι* om. i *λέξειν* scr. Mend., cf. ad I § 82 18 *ἀντεβόησαν* ci. Nauck, immemor sermonis posteriorum 20 ἢ] ἦ ci. *Mend., quo non opus* 24 *ὑμῶν* vertit C 28 ἀνακραγότων (sic) B

14 a. C. "βούλομαι," εἶπε, "καὶ εὔορκόν ἐστί μοι καὶ μόνῳ. ἀλλ' οὐκ ἐμὲ καὶ ὑμᾶς βούλεσθαι δεῖ μόνους οὐδὲ μόνους ἀντιτιθέναι".

552 τοιαῦτα καὶ τοῦτον τεχνάζοντα οἱ μισθωτοὶ φιλότιμον εἰδότες ἐπῄνουν καὶ ᾑροῦντο ἐπὶ τὴν Καίσαρος ἱερωσύνην. τοῦ δὲ ἥψατο μὲν ἡ ἡδονή, "μέμνησθε" δὲ ἔφη "μοι τοῦδε καὶ ὕστερον, ἂν ἄξιος εἶναι δοκῶ". 1
553 μᾶλλον οὖν ἔτι παρρησίᾳ διὰ τὴν ἱερωσύνην ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τῶν μισθωτῶν ἐνισταμένων, "ἀσεβὲς μέν", ἔφη, "καὶ παράνομον, ἐργάσομαι δὲ ὅμως, ὃ βούλεσθε". καὶ εἰπὼν ἐς τὸ βουλευτήριον ἀνέτρεχεν, ἐν ᾧ πάντα τὸν χρόνον τόνδε ὁ Δολοβέλλας ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς ἐν-
554 ίστατο ἀσχημόνως. καὶ ὁ Ἀντώνιος, ἀναμένων ἅμα τὰ ἐν τῷ δήμῳ γιγνόμενα, σὺν γέλωτι αὐτὸν ἐφεώρα· καὶ γὰρ ᾔστην διαφόρω. ὡς δὲ ἅλις ἔσχε τῆς ὄψεως καὶ οὐδ' ἐν τῷ δήμῳ τι γεγένητο θερμότερον, τοὺς μὲν οὖν ἄνδρας ἔγνω περισώζειν ὑπὸ ἀνάγκης, ἐπικρύπτων τὴν ἀνάγκην καὶ ὡς ἐν βαρυτάτῃ χάριτι περισώζων, τὰ δὲ τῷ Καίσαρι πεπραγμένα κυροῦν
555 συμβόλῳ καὶ τὰ βεβουλευμένα συντελεῖν. σιωπήν τε κατακηρύξας αὖθις ἔλεγεν· "ἐγὼ περὶ μὲν τῶν ἁμαρ- 1
τόντων πολιτῶν, ὦ ἄνδρες ὁμότιμοι, σκεπτομένοις

---

3 ἀντιτιθέναι Oi, *contradicere* C, ἀντιτίθεσθαι ci. Musgr., ἀντιτεῖναι scr. Mend.; cf. Mithr. c. 57 5 ᾑροῦντο] *et ad sacerdotium Caesaris ineundum adhortantur* vertit C, recte intellegens: creare volebant; cf. Mommsen, R. Staatsr. II³ p. 31 adn. 3, Drumann I² p. 11 6 ἡ delendum ci. Mend., contra Kratt p. 22 8 aut μείζονι pro μᾶλλον aut μᾶλλον οὖν ἔτι ⟨καὶ μείζονι⟩ παρρ. desideravit Mend., at cf. § 67 extr. 13 ἅμα] ἄρα ci. Mend., quod non probo 15 ὡς δὲ Schw., ὥστε (ὥς τε B) libri 17 οὖν delebat Schw., at ex more Herodoteo (cf. Stein ad Herodot. 1, 132) positum est 18 aut ⟨χρείᾳ⟩ ad βαρυτάτῃ addendum ex C aut βαθυτάτῃ scribendum ci. Mend., ἐν βαρυτάτοις Keil 19 περισώζων Schw., περισώζει O, περισώζειν i 21 μὲν om. V

44 a. C.

ὑμῖν οὐδὲν ἐπεφθεγγόμην· περὶ δὲ Καίσαρος ἀντ'
ἐκείνων ψῆφον αἰτοῦσιν ἓν ἐκ τῶν Καίσαρος ἔργων
προύθηκα μέχρι νῦν, καὶ τοσούτους ἡμῖν τὸ ἓν ἀγῶ-
νας ἤγειρεν, οὐκ ἀλόγως· εἰ γὰρ ἀποθησόμεθα τὰς
ἀρχάς, ὁμολογήσομεν ἄνδρες τοσοίδε καὶ τοιοίδε ἀν-
αξίως αὐτῶν τετυχηκέναι. ὅσα δ' οὖν μηδὲ ἐπακούσεται 556
ῥᾳδίως, ἐπισκέψασθε νῦν αὐτὰ καὶ συναριθμεῖτε κατά
τε πόλεις καὶ κατὰ ἔθνη καὶ βασιλέας καὶ δυνάστας.
πάντα γὰρ δὴ σχεδὸν εἰπεῖν, ὅσα ἐξ ἠοῦς ἐπὶ δύσιν
ὁ Καῖσαρ ἡμῖν ἐχειρώσατο δυνάμει καὶ κράτει, συν-
εστήσατο, νόμοις καὶ χάρισι καὶ φιλανθρωπίαις βεβαι-
ωσάμενος· ὧν τίνας ὑποστήσεσθαι δοκεῖτε ἀφαιρου-
μένους, ἃ ἔλαβον, εἰ μὴ πάντα ἐμπλῆσαι πολέμων
ἐθέλετε, οἳ τῇ πατρίδι ὡς ἀσθενεστάτῃ μάλιστα οὔσῃ
τοὺς ἐναγεῖς περισώζειν ἀξιοῦτε; καὶ τὰ μὲν πορρωτέρω 557
τοῖς τε δεινοῖς ἔτι καὶ τοῖς φόβοις ἀφεστηκότα ἐάσω·
ἃ δὲ οὐκ ἀγχοῦ μόνον ἐστὶν ἡμῖν, ἀλλὰ σύνοικα ἀνὰ
τὴν Ἰταλίαν αὐτήν, τοὺς τὰ νικητήρια λαβόντας καὶ
κατὰ πλῆθος ἅμα τοῖς ὅπλοις, ὡς ἐστρατεύοντο, ὑπὸ
τῇ αὐτῇ συντάξει συνῳκισμένους ὑπὸ Καίσαρος, ὧν
ἔτι πολλαὶ μυριάδες εἰσὶν ἐν τῇ πόλει, τί νομίζετε
πράξειν ἀφαιρουμένους, ὧν εἰλήφασιν ἢ προσδοκῶσι
λήψεσθαι πόλεών τε καὶ χωρίων; καὶ τοῦδε μὲν ὑμῖν 558

---

3 *ὑμῖν* iC 6 *δ'* om. i *ἐπακούσεται* Oi, *ε* supra *αι* addito, V[1], *ἐπηκούσατε* vertit C, *ὑπακούσεται* ci. Schw., vulgo, sed cf. Boiss. ad Cass. D. fr. 49, 6 7 *αὐτὰ* Oi, *αὐτοὶ* ci. Nauck, rec. Mend. 9 *δύσει* i 10 sq. turbata putavit Schw. 11 sq. *ἐβεβαιώσατο* ci. Mend., sed subaudio *ἡμῖν* ad *συνεστήσατο*, *νόμοις* etc. ad *βεβ.* referens 12 *ὑποτήσεσθαι* (sic), sed *τη* suprascr., B 16 *τοῖς τε δεινοῖς — ἀφεστηκότα*] haesit Schw. (sed cf. t. III p. 784), *ἐφεστηκότα* ci. Keil, probabiliter 17 *ἡμῖν*, corr. ex *ὑμῖν*, V[1], *ὑμῖν* ceteri 19 ὡς ἐστρατεύοντο delebat *Mend., at his verbis explicatur τῇ αὐτῇ συντάξει*

44 a. C.
καὶ ἡ παρελθοῦσα νὺξ τὴν εἰκόνα ἔδειξε. δεομένοις
γὰρ ὑμῖν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτόντων ἀντιπαρέθεον ἐκεῖνοι
559 *μετὰ ἀπειλῆς· τὸ δὲ σῶμα τοῦ Καίσαρος συρόμενον* 13
καὶ αἰκιζόμενον καὶ ἄταφον ῥιπτούμενον (καὶ γὰρ ταῦτα
ἐκ τῶν νόμων τοῖς τυράννοις ἐπιτέτακται) περιόψεσθαι
νομίζετε τοὺς ἐστρατευμένους αὐτῷ; καὶ τὰ Κελτῶν
καὶ Βρεττανῶν νομιεῖν, ἃ εἰλήφασιν, ἕξειν βέβαια
560 *τοῦ δόντος ὑβριζομένου; τί δὲ τὸν δῆμον αὐτὸν ἐργά-*
σεσθαι; τί δὲ τοὺς Ἰταλιώτας; πόσον δὲ ὑμῖν ἔσεσθαι
φθόνον παρά τε ἀνδρῶν καὶ θεῶν, ἐνυβρίζουσιν ἐς
τὸν ὑμῖν τὴν ἡγεμονίαν μέχρις ὠκεανοῦ, ἐπὶ τὴν ἄγνω-
561 *στον προαγαγόντα; καὶ οὐκ ἐν αἰτίᾳ καὶ καταγνώσει*
μᾶλλον ἔσεσθαι τὴν τοσήνδε ἡμῶν ἀνωμαλίαν, εἰ τοὺς
μὲν ὕπατον ἐν βουλευτηρίῳ καὶ ἱερὸν ἄνδρα ἐν ἱερῷ χω-
ρίῳ, βουλῆς ἀγηγερμένης, ὑπὸ ὄψεσι θεῶν κατακανόντας
τιμᾶν ἀξιώσομεν, ἀτιμοῦν δὲ τὸν καὶ τοῖς πολεμίοις δι'
ἀρετὴν τίμιον; τούτων μὲν οὖν ὡς οὔτε ὁσίων οὔτε
562 *ἐφ' ἡμῖν ὄντων προλέγω πάμπαν ἀπέχεσθαι· γνώμην*
δὲ ἐσφέρω τὰ μὲν πεπραγμένα καὶ βεβουλευμένα τῷ Καίσαρι πάντα κυροῦν, τοὺς δὲ ἁμαρτόντας ἐπαινεῖν μὲν οὐδενὶ τρόπῳ (οὐ γὰρ ὅσιον οὐδὲ δίκαιον, οὐδὲ σύμφωνον ἔτι τῷ κυροῦν τὰ Καίσαρι πεπραγμένα), περισώζειν δὲ ἐξ ἐλέου μόνον, εἰ ἐθέλοιτε, διὰ τοὺς οἰκείους αὐτῶν καὶ φίλους, εἰ δὴ καὶ τόδε αὐτὸ οἴδε λαμβάνειν ὑπὲρ ἐκείνων ὁμολογοῖεν ἐν χάριτος μέρει".

---

8 sq. *ἐργάσεσθαι* H. Steph., *ἐργάσασθαι* Oi 10 *ἀνδρῶν*] cf. ad I § 331 11 *μέχρις* scripsi cum B, *μέχρι* vulgo ⟨*καὶ*⟩ *ἐπὶ* ci. Mend., *ἐπὶ τὴν ἄγνωστον* potius del. Nauck, sed asyndeton est maxime rhetoricum; cf. v. 23, § 370 extr. alibi 13 *ὑμῶν* VC 15 *ἐγηγερμένης*, ut videtur, i *κατακτανόντας* i 20 sq. *οὐδενὶ τρόπῳ μὲν ἐπαινεῖν*, nisi potius *μὲν* ante *τρόπῳ* posuit, V 24 αὐτὸ] αὐτοὶ vertit C, sed preme *καὶ τόδε αὐτὸ* et *ἐν χάριτος μέρει*

44 a. C

5 τοιαῦτα εἰπόντος τοῦ Ἀντωνίου σὺν ἀνατάσει τε 563
καὶ ὁρμῇ βαρυτέρᾳ, γίγνεται δόγμα, ἡσυχαζόντων ἤδη
καὶ ἀγαπώντων ἁπάντων, φόνου μὲν οὐκ εἶναι δίκας
ἐπὶ τῷ Καίσαρι, κύρια δὲ εἶναι τὰ πεπραγμένα αὐτῷ
πάντα καὶ ἐγνωσμένα, 'ἐπεὶ τῇ πόλει συμφέρει.' ἐβι- 564
άσαντο γὰρ τόδε ἐς ἀσφάλειαν οἱ τῶν περισωζομένων
οἰκεῖοι προστεθῆναι μάλιστα, ὡς οὐ δικαίως φυλασ-
σόμενα μᾶλλον ἢ διὰ χρείαν. καὶ ὁ Ἀντώνιος αὐτοῖς
ἐς τοῦτο ἐνέδωκεν. ἐψηφισμένων δὲ τούτων, ὅσοι 565
τῶν κληρούχων ἡγεμόνες ἦσαν, ἠξίουν ἴδιον περὶ
σφῶν ἐπὶ τῷ κοινῷ δόγμα ἕτερον γενέσθαι, βεβαιοῦν
αὐτῶν τὰς κληρουχίας. καὶ οὐκ ἐκώλυεν ὁ Ἀντώνιος,
ἐπιδεικνὺς τῇ βουλῇ τὸν φόβον. γίγνεται μὲν δὴ καὶ
τοῦτο καὶ ἕτερον αὖ περὶ τῶν ἐξιόντων ἐπὶ τὰς ἀπ-
οικίας ὅμοιον· Λεύκιον δὲ Πείσωνα, ὅτῳ τὰς διαθήκας 566
ὁ Καῖσαρ παρετίθετο, τοῦτον ἤδη τὸν τρόπον τῆς
βουλῆς διαλελυμένης τινὲς περιστάντες παρεκάλουν
μήτε τὰς διαθήκας προφέρειν μήτε θάπτειν τὸ σῶμα
φανερῶς, μή τι νεώτερον ἕτερον ἐκ τούτων γένοιτο.
καὶ οὐ πειθόμενον ἠπείλουν ἐσαγγέλλειν, ὅτι τὸν δῆμον
οὐσίαν τηλικαύτην ἀφαιροῖτο γιγνομένην κοινήν, αὖθις
136 ἄρα ἐνσημαινόμενοι τὴν τυραννίδα. ἐκβοήσας οὖν ὁ 567
Πείσων ὅτι μέγιστον καὶ τοὺς ὑπάτους ἔτι παροῦσάν
οἱ τὴν βουλὴν ἀξιώσας συναγαγεῖν, εἶπεν· "οἱ τύραν-
νον λέγοντες ἕνα ἀνῃρηκέναι τοσοίδε ἡμῶν ἀνθ' ἑνὸς

---

2 βαρυτάτῃ ci. Mend., inut., ut videtur 10 ἦσαν] παρῆσαν ex C *(aderant)* ci. Mend. coll. Cic. ad Att. 14, 14, 2 'qui armati aderant' 11 sq. βεβαιοῦν αὐτῶν Schw., βεβαιούντων Oi 14 sq. ἀποικίας Musgr., ἐποικίας Oi 16 παρετέθειτο cum Bk. maluit Mend., παρέθετο Nauck, cf. praef. 20 πειθομένου a, quod immerito probavit Cob. p. 218 ἐσαγγελεῖν scr. Mend., *fort. recte* 21 γενομένην ci. Mend., cf. *praef.* *24 sq.* οἱ τύραννοι V 25 ἕνα deleri voluit Mend.

4a.C.
ἤδη τυραννοῦσιν· οἳ θάπτειν με κωλύουσι τὸν ἀρχι-
ερέα καὶ τὰς διαθήκας ἀπειλοῦσι προφέροντι καὶ τὴν
568 οὐσίαν δημεύουσιν αὖθις ὡς τυράννου. καὶ τὰ μὲν
ἐπὶ τούτοις αὐτῷ πεπραγμένα κεκύρωται· ἃ δὲ ἐφ'
ἑαυτῷ κατέλιπεν, ἀκυροῦσιν, οὐ Βροῦτος ἔτι οὐδὲ
Κάσσιος, ἀλλ' οἱ κἀκείνους ἐς τόνδε τὸν ὄλεθρον
ἐκριπίσαντες. τῆς μὲν οὖν ταφῆς ὑμεῖς ἐστε κύριοι,
τῶν δὲ διαθηκῶν ἐγώ· καὶ οὔποτε ἃ ἐπιστεύθην προ-
569 δώσω, πρὶν κἀμέ τις ἐπανέλῃ". θορύβου δὲ καὶ
ἀγανακτήσεως γενομένης παρὰ πάντων, καὶ μάλιστα
τῶν τι καὶ ἐλπιζόντων ἐκ τῶν διαθηκῶν αὐτοῖς ἔσε-
σθαι, τάς τε διαθήκας ἐς τὸ μέσον ἔδοξε προφέρειν
καὶ θάπτειν τὸν ἄνδρα δημοσίᾳ. καὶ ἐπὶ τοῖσδε ἡ βουλὴ
διελύθη.

570 Βροῦτος δὲ καὶ Κάσσιος αἰσθόμενοι τῶν γεγονό- 13
των ἐς τὸ πλῆθος περιέπεμπον καὶ παρεκάλουν πρὸς
αὐτοὺς ἀνελθεῖν ἐς τὸ Καπιτώλιον. συνδραμόντων
δὲ ὀξέως πολλῶν ὁ Βροῦτος ἔλεγεν· "ἐνταῦθα ὑμῖν ἐν-
τυγχάνομεν, ὦ πολῖται, οἱ χθὲς κατ' ἀγορὰν ἐντυχόν-
τες, οὔτε ὡς ἐς ἱερὸν καταφυγόντες (οὐ γὰρ ἡμάρτομεν)
οὔτε ὡς ἐπὶ κρημνόν, οἳ τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐπιτρέπομεν
ὑμῖν. ἀλλὰ τὸ Κίννα πάθος, ὀξύτερόν τε καὶ ἀλογώτε-
571 ρον αὐτῷ γενόμενον, οὕτως ἠνάγκασεν. ᾐσθόμην δὲ
τῶν ἐχθρῶν διαβαλλόντων ἡμᾶς ἐς ἐπιορκίαν καὶ ἐς αἰ-
τίαν ἀπορίας εἰρήνης ἀσφαλοῦς. ἃ δὴ περὶ τούτων ἔχο-
μεν εἰπεῖν, ἐν ὑμῖν ἐροῦμεν, ὦ πολῖται, μεθ' ὧν καὶ
572 τἆλλα δημοκρατουμένων πράξομεν. ἐπειδὴ Γάιος Καῖ-

9 πρὶν ⟨ἂν⟩ ci. Nauck, at cf. Krüger, Gr. Sprachl.[5] § 54, 17, 3
11 τι] τε i αὐτοῖς O i, corr. Mend. 17 αὐτοὺς libri, corr.
Mend. 27 δημοκρατούμενοι ci. Keil, ⟨τὰ τῶν⟩ δημοκρατου-
μένων *H.* Steph.; an δημοκρατουμένως?

22 τὸ Κίννα πάθος] cf. § 527

44 a. C.

σαρ ἐκ Γαλατίας ἐπὶ τὴν πατρίδα ἤλασε σὺν ὅπλοις πολεμίοις καὶ Πομπήιος μὲν ὁ δημοκρατικώτατος ὑμῶν ἔπαθεν, οἷα ἔπαθεν, ἐπὶ δ' αὐτῷ πλῆθος ἄλλο πολιτῶν ἀγαθῶν ἔς τε Λιβύην καὶ Ἰβηρίαν ἐλαυνόμενοι διωλώλεσαν, εἰκότως αὐτῷ δεδιότι καὶ βέβαιον ἔχοντι τὴν τυραννίδα ἀμνηστίαν αἰτοῦντι ἔδομεν καὶ ὠμόσαμεν ὑπὲρ αὐτῆς. εἰ δὲ ἡμῖν ὀμνύναι προσέταττεν οὐ 573
τὰ παρελθόντα μόνον οἴσειν ἐγκρατῶς, ἀλλὰ δουλεύσειν ἐς τὸ μέλλον ἑκόντας, τί ἂν ἔπραξαν οἱ νῦν ἐπιβουλεύοντες ἡμῖν; ἐγὼ μὲν γὰρ ὄντας γε Ῥωμαίους οἶμαι πολλάκις ἀποθανεῖν ⟨ἂν⟩ ἑλέσθαι μᾶλλον ἢ δου-
38 *λεύειν ἑκόντας ἐπὶ ὅρκῳ. εἰ μὲν δὴ μηδὲν ἔτι εἰς δου-* 574
λείαν εἰργάζετο ὁ Καῖσαρ, ἐπιωρκήσαμεν· εἰ δὲ οὔτε τὰς ἀρχὰς τὰς ἐν ἄστει οὔτε τὰς τῶν ἐθνῶν ἡγεμονίας οὔτε στρατείας ἢ ἱερωσύνας ἢ κληρουχίας ἢ τιμὰς ἄλλας ὑμῖν ἀπέδωκεν οὐδὲ προεβούλευεν ἡ βουλὴ περὶ οὐδενὸς οὐδ' ὁ δῆμος ἐπεκύρου, ἀλλὰ πάνθ' ὁ Καῖσαρ ἦν ἅπασιν ἐξ ἐπιτάγματος καὶ οὐδὲ κόρος αὐτῷ τοῦ κακοῦ τις ἐγίγνετο, οἷος ἐγένετο Σύλλᾳ, ἀλλ' ὃ μὲν τοὺς ἐχθροὺς καθελὼν ἀπέδωκεν ὑμῖν τὴν πολιτείαν, ὃ δ' ἐπὶ ἄλλην στρατείαν χρόνιον ἀπιὼν ἐς πενταετὲς ὑμῶν τὰ ἀρχαιρέσια προελάμβανε, ποία ταῦτα ἦν ἐλευθερία, ἧς οὐδ' ἐλπὶς ὑπεφαίνετο ἔτι; τί δὲ οἱ 575
τοῦ δήμου προστάται Καισήτιος καὶ Μάρυλλος; οὐχ ἱερὰν καὶ ἄσυλον ἄρχοντες ἀρχὴν ἐξηλαύνοντο σὺν

---

2 *ὑμῶν, ἡ* suprascr. a m. 1, V, fort. recte, cf. § 557
5 *δεδιότι*] *δεδιότες* vertit C, *δεδίττοντι* (debebat *δεδιττομένῳ*) ci. H. Steph., *κἀβέβαιον* potius cum Bk. maluit Mend., *καὶ* ⟨*οὐ*⟩ *βέβαιον* Musgr.; non liquet. Ceterum *βεβαίαν* V 11 ⟨*ἂν*⟩ add. Mend. 15 *στρατείας*] *στρατηγίας* ci. Mend. ex C, qui vertit: *neque prouinciarum praefecturas et exercituum* 16 *περὶ*] *ἐπὶ* i 18 ⟨*ἐν*⟩ *ἅπασιν* ci. Schw. 24 Caesetius C, σίττιος (*σίτιος V*) *Οἱ* *μάρυλος* V

44 a. C.
νομιμώτερον ἐκ τοῦ μοναρχικοῦ· ὃ καὶ κόσμον αὐτοῖς
οἴσειν ἔν τε μοναρχίᾳ καὶ δημοκρατίᾳ τὰ ὅμοια προ-
541 τιμωμένοις. καὶ τούτων ἔτι λεγομένων ἔνιοι τῶν
στρατηγῶν τὰς ἐσθῆτας ἐπὶ ἐνέδρᾳ τῶν ἀντιλεγόντων
ἀπετίθεντο, ὡς καὶ αὐτοὶ μετὰ τῶν ἄλλων αὐτὰς ἀντι-
ληψόμενοι νομιμώτερον. τοῖς δὲ ἥ τε ἐνέδρα κατεφαί-
νετο, καὶ οὐδὲ κυρίους ἔτι τῆσδε τῆς χειροτονίας ἐσο-
μένους ᾔδεσαν.
542 ὧδε δὲ ἔτι ἐχόντων, ὁ Ἀντώνιος καὶ ὁ Λέπιδος ἐκ 13
τοῦ βουλευτηρίου προῆλθον· καὶ γάρ τινες αὐτοὺς ἐκ
πολλοῦ συνδραμόντες ἐκάλουν. ὡς δὲ ὤφθησαν ἐκ με-
τεώρου καὶ σιγὴ κεκραγότων μόλις ἐγίγνετο, εἷς μέν
τις ἐβόησεν, εἴτε κατὰ γνώμην ἰδίαν εἴτε παρεσκευα-
543 σμένος· "φυλάσσεσθε παθεῖν ὅμοια". καὶ ὁ Ἀντώνιος
αὐτῷ παραλύσας τι τοῦ χιτωνίσκου θώρακα ἐντὸς ἐπ-
εδείκνυεν, ὑπερεθίζων ἄρα τοὺς ὁρῶντας ὡς οὐκ ἐνὸν
544 σώζεσθαι χωρὶς ὅπλων οὐδὲ ὑπάτοις. ἐπιβοώντων δ'
ἑτέρων τὸ πεπραγμένον ἐπεξιέναι καὶ τῶν πλεόνων
περὶ τῆς εἰρήνης παρακαλούντων, τοῖς μὲν περὶ τῆς
εἰρήνης ἔφη· "περὶ τούτου σκοποῦμεν, ὡς ἔσται τε καὶ
γενομένη διαμενεῖ· δυσεύρετον γὰρ ἤδη τὸ ἀσφαλὲς
αὐτῆς, ὅτι μηδὲ Καίσαρα ὤνησαν ὅρκοι τοσοίδε καὶ
545 ἀραί". ἐς δὲ τοὺς ἐπεξιέναι παρακαλοῦντας ἐπιστρα-

1 νομιμώτερον Schw., νομικώτερον i, *legaliorem (creationem fore)* C, μονιμώτερον O 5 sq. ἀναληψόμενοι ci. Mend., bene 7 sq. ᾔδεσαν ἐσομένους ab² 12 ἐγεγένητο vel etiam ἐγένετο ci. Mend., inut., cf. praef. 15 αὐτῷ] cum C omitti aut αὐτίκα scribi maluit Mend., αὐτῷ Did., sed intellege 'adclamanti isti' μὲν post θώρακα add. i 16 ἄρα] ἅμα ci. Krebs, Die Praepositionsadv. I (1884) p. 43 adn. 1, cui non assentior 18 ἑτέρων Schw., ἑκατέρων libri 19 περὶ] utrobique ὑπὲρ maluit Mend., cf. § 510 et adn. ibid. 20 εἰρήνης ⟨παρακαλοῦσιν⟩ ci. Mend., *quod facile* subaudias σκοπῶμεν i C 22 ὅτι] ὅτε ci. Mend., *sed cf. § 549* τοὺς μὲν γὰρ etc.

44 a. C.

φεὶς ἐπῄνει μὲν ὡς εὐορκότερα καὶ εὐσεβέστερα αἱρου-
μένους καί "αὐτὸς ἄν", ἔφη, "συνεταξάμην ὑμῖν καὶ
τὰ αὐτὰ πρῶτος ἐβόων, εἰ μὴ ὕπατος ἦν, ᾧ τοῦ λεγο-
μένου συμφέρειν μᾶλλον ἢ τοῦ δικαίου μέλει· ὧδε γὰρ
ἡμῖν οἱ ἔνδον παραινοῦσιν. οὕτω δέ που καὶ Καῖσαρ 546
αὐτός, οὓς εἷλε πολέμῳ τῶν πολιτῶν, διὰ τὸ συμ-
φέρον τῆς πόλεως περισώσας ὑπ' αὐτῶν ἀπέθανε".

31 τοιαῦτα τοῦ Ἀντωνίου παρὰ μέρος τεχνάζοντος οἱ 547
ἀμύνειν τοῖς γεγονόσιν ἀξιοῦντες Λέπιδον ἠξίουν ἀμύ-
νειν. Λεπίδου δέ τι μέλλοντος λέγειν, οἱ πόρρω συν-
εστῶτες κατελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν ἀγορὰν ἠξίουν, ἵνα
ὁμαλῶς ἅπαντες ἐπακούσειαν. καὶ ὃ μὲν εὐθὺς ᾔει, 548
νομίζων ἤδη τὸ πλῆθος τρέπεσθαι, καὶ ἐπὶ τὰ ἔμβολα
παρελθὼν ἔστενε καὶ ἔκλαιεν ἐν περιόπτῳ μέχρι πολ-
λοῦ, ἀνενεγκὼν δέ ποτε εἶπεν· "ἐνταῦθα χθὲς μετὰ
Καίσαρος ἱστάμην, ἔνθα νῦν ἀναγκάζομαι ζητεῖν περὶ
Καίσαρος ἀνῃρημένου, τί βούλεσθε". ἀναβοησάντων δὲ
πολλῶν· "ἀμύνειν σε τῷ Καίσαρι", ἀντανεβόησαν οἱ
μισθωτοί· "τὴν εἰρήνην τῇ πόλει". ὃ δὲ τούτοις μὲν 549
ἔφη· "βουλόμεθα. ἀλλὰ ποίαν λέγετε εἰρήνην; ἢ ποίοις
ὅρκοις ἀσφαλὴς ἔσται; τοὺς μὲν γὰρ πατρίους πάντας
ὠμόσαμεν Καίσαρι καὶ κατεπατήσαμεν, οἱ τῶν ὀμω-
μοκότων ἄριστοι εἶναι λεγόμενοι". πρὸς δὲ τοὺς ἀμύ- 550
νειν ἀξιοῦντας ἐπιστραφείς "ὁ μὲν Καῖσαρ ἡμῶν", ἔφη,
"μεθέστηκεν, ἱερὸς τῷ ὄντι καὶ τίμιος ἀνήρ, τὴν δὲ
πόλιν τοὺς ὑπολοίπους αἰδούμεθα βλάψαι. καὶ τάδε",
ἔφη, "σκοποῦσιν ἡμῶν οἱ πρόβουλοι, καὶ δοκεῖ τοῖς
πλέοσιν". ἀνακραγόντων δὲ αὖθις· "ἐπέξιθι μόνος", 551

4 μέλ⟨ειν δ⟩εῖ ci. Mend. 5 ὑμῖν Did., typogr., ut videtur, errore 10 τι om. i λέξειν scr. Mend., cf. ad I § 82 18 ἀντεβόησαν ci. Nauck, immemor sermonis posteriorum 20 ἢ] ἦ ci. Mend., *quo non opus* 24 ὑμῶν vertit C 28 ἀνακραγότων (sic) B

44 a. C.

*"βούλομαι," εἶπε, "καὶ εὔορκόν ἐστί μοι καὶ μόνῳ.
ἀλλ' οὐκ ἐμὲ καὶ ὑμᾶς βούλεσθαι δεῖ μόνους οὐδὲ
μόνους ἀντιτιθέναι".*

552 *τοιαῦτα καὶ τοῦτον τεχνάζοντα οἱ μισθωτοὶ φιλό-* 13
*τιμον εἰδότες ἐπῄνουν καὶ ᾑροῦντο ἐπὶ τὴν Καίσαρος
ἱερωσύνην. τοῦ δὲ ἥψατο μὲν ἡ ἡδονή, "μέμνησθε"
δὲ ἔφη "μοι τοῦδε καὶ ὕστερον, ἂν ἄξιος εἶναι δοκῶ".*
553 *μᾶλλον οὖν ἔτι παρρησίᾳ διὰ τὴν ἱερωσύνην ὑπὲρ τῆς
εἰρήνης τῶν μισθωτῶν ἐνισταμένων, "ἀσεβὲς μέν",
ἔφη, "καὶ παράνομον, ἐργάσομαι δὲ ὅμως, ὃ βούλεσθε".
καὶ εἰπὼν ἐς τὸ βουλευτήριον ἀνέτρεχεν, ἐν ᾧ πάντα
τὸν χρόνον τόνδε ὁ Δολοβέλλας ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς ἐν-*
554 *ίστατο ἀσχημόνως. καὶ ὁ Ἀντώνιος, ἀναμένων ἅμα
τὰ ἐν τῷ δήμῳ γιγνόμενα, σὺν γέλωτι αὐτὸν ἐφεώρα·
καὶ γὰρ ἤστην διαφόρω. ὡς δὲ ἅλις ἔσχε τῆς ὄψεως
καὶ οὐδ' ἐν τῷ δήμῳ τι γεγένητο θερμότερον, τοὺς
μὲν οὖν ἄνδρας ἔγνω περισώζειν ὑπὸ ἀνάγκης, ἐπι-
κρύπτων τὴν ἀνάγκην καὶ ὡς ἐν βαρυτάτῃ χάριτι
περισώζων, τὰ δὲ τῷ Καίσαρι πεπραγμένα κυροῦν*
555 *συμβόλῳ καὶ τὰ βεβουλευμένα συντελεῖν. σιωπήν τε
κατακηρύξας αὖθις ἔλεγεν· "ἐγὼ περὶ μὲν τῶν ἁμαρ-* 13
τόντων πολιτῶν, ὦ ἄνδρες ὁμότιμοι, σκεπτομένοις

---

3 *ἀντιτιθέναι* Oi, *contradicere* C, *ἀντιτίθεσθαι* ci. Musgr., *ἀντιτεῖναι* scr. Mend.; cf. Mithr. c. 57   5 *ᾑροῦντο*] *et ad sacerdotium Caesaris ineundum adhortantur* vertit C, recte intellegens: creare volebant; cf. Mommsen, R. Staatsr. II^3 p. 31 adn. 3, Drumann I^2 p. 11   6 *ἡ* delendum ci. Mend., contra Kratt p. 22   8 aut *μείζονι* pro *μᾶλλον* aut *μᾶλλον οὖν ἔτι* ⟨*καὶ μείζονι*⟩ *παρρ.* desideravit Mend., at cf. § 67 extr.   13 *ἅμα*] *ἄρα* ci. Mend., quod non probo   15 *ὡς δὲ* Schw., *ὥστε* (*ὥς τε* B) libri   17 *οὖν* delebat Schw., at ex more Herodoteo (cf. Stein ad Herodot. 1, 132) positum est   18 aut ⟨*χρείᾳ*⟩ ad *βαρυτάτῃ* addendum *ex C aut βαθυτάτῃ* scribendum ci. Mend., *ἐν βαρυτάτοις* Keil   *19 περισώζων* Schw., *περισώζει* O, *περισώζειν* i   21 *μὲν* om. V

44 a. C.

ὑμῖν οὐδὲν ἐπεφθεγγόμην· περὶ δὲ Καίσαρος ἀντ'
ἐκείνων ψῆφον αἰτοῦσιν ἓν ἐκ τῶν Καίσαρος ἔργων
προύθηκα μέχρι νῦν, καὶ τοσούτους ἡμῖν τὸ ἓν ἀγῶ-
νας ἤγειρεν, οὐκ ἀλόγως· εἰ γὰρ ἀποθησόμεθα τὰς
ἀρχάς, ὁμολογήσομεν ἄνδρες τοσοίδε καὶ τοιοίδε ἀν-
αξίως αὐτῶν τετυχηκέναι. ὅσα δ' οὖν μηδὲ ἐπακούσεται 556
ῥαδίως, ἐπισκέψασθε νῦν αὐτὰ καὶ συναριθμεῖτε κατά
τε πόλεις καὶ κατὰ ἔθνη καὶ βασιλέας καὶ δυνάστας.
πάντα γὰρ δὴ σχεδὸν εἰπεῖν, ὅσα ἐξ ἠοῦς ἐπὶ δύσιν
ὁ Καῖσαρ ἡμῖν ἐχειρώσατο δυνάμει καὶ κράτει, συν-
εστήσατο, νόμοις καὶ χάρισι καὶ φιλανθρωπίαις βεβαι-
ωσάμενος· ὧν τίνας ὑποστήσεσθαι δοκεῖτε ἀφαιρου-
μένους, ἃ ἔλαβον, εἰ μὴ πάντα ἐμπλῆσαι πολέμων
ἐθέλετε, οἳ τῇ πατρίδι ὡς ἀσθενεστάτῃ μάλιστα οὔσῃ
τοὺς ἐναγεῖς περισώζειν ἀξιοῦτε; καὶ τὰ μὲν πορρωτέρω 557
τοῖς τε δεινοῖς ἔτι καὶ τοῖς φόβοις ἀφεστηκότα ἐάσω·
ἃ δὲ οὐκ ἀγχοῦ μόνον ἐστὶν ἡμῖν, ἀλλὰ σύνοικα ἀνὰ
τὴν Ἰταλίαν αὐτήν, τοὺς τὰ νικητήρια λαβόντας καὶ
κατὰ πλῆθος ἅμα τοῖς ὅπλοις, ὡς ἐστρατεύοντο, ὑπὸ
τῇ αὐτῇ συντάξει συνῳκισμένους ὑπὸ Καίσαρος, ὧν
ἔτι πολλαὶ μυριάδες εἰσὶν ἐν [τῇ πόλει, τί νομίζετε
πράξειν ἀφαιρουμένους, ὧν εἰλήφασιν ἢ προσδοκῶσι
λήψεσθαι πόλεών τε καὶ χωρίων; καὶ τοῦδε μὲν ὑμῖν 558

---

3 *ὑμῖν* iC 6 *δ'* om. i *ἐπακούσεται* Oi, *ε* supra *αι* addito, V[1], *ἐπηκούσατε* vertit C, *ὑπακούσεται* ci. Schw., vulgo, sed cf. Boiss. ad Cass. D. fr. 49, 6 7 *αὐτὰ* Oi, *αὐτοὶ* ci. Nauck, rec. Mend. 9 *δύσει* i 10 sq. turbata putavit Schw. 11 sq. *ἐβεβαιώσατο* ci. Mend., sed subaudio *ἡμῖν* ad *συνεστήσατο*, *νόμοις* etc. ad *βεβ.* referens 12 *ὑποτήσεσθαι* (sic), sed *τη* suprascr., B 16 *τοῖς τε δεινοῖς — ἀφεστηκότα*] haesit Schw. (sed cf. t. III p. 784), *ἐφεστηκότα* ci. Keil, probabiliter 17 *ἡμῖν*, corr. ex *ὑμῖν*, V[1], *ὑμῖν* ceteri 19 ὡς ἐστρατεύοντο delebat *Mend., at his verbis explicatur* τῇ αὐτῇ συντάξει

44 a. C.
καὶ ἡ παρελθοῦσα νὺξ τὴν εἰκόνα ἔδειξε. δεομένοις
γὰρ ὑμῖν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτόντων ἀντιπαρέθεον ἐκεῖνοι
559 *μετὰ ἀπειλῆς· τὸ δὲ σῶμα τοῦ Καίσαρος συρόμενον* 13
καὶ αἰκιζόμενον καὶ ἄταφον ῥιπτούμενον (καὶ γὰρ ταῦτα
ἐκ τῶν νόμων τοῖς τυράννοις ἐπιτέτακται) περιόψεσθαι
νομίζετε τοὺς ἐστρατευμένους αὐτῷ; καὶ τὰ Κελτῶν
καὶ Βρεττανῶν νομιεῖν, ἃ εἰλήφασιν, ἕξειν βέβαια
560 *τοῦ δόντος ὑβριζομένου; τί δὲ τὸν δῆμον αὐτὸν ἐργά-*
σεσθαι; τί δὲ τοὺς Ἰταλιώτας; πόσον δὲ ὑμῖν ἔσεσθαι
φθόνον παρά τε ἀνδρῶν καὶ θεῶν, ἐνυβρίζουσιν ἐς
τὸν ὑμῖν τὴν ἡγεμονίαν μέχρις ὠκεανοῦ, ἐπὶ τὴν ἄγνω-
561 *στον προαγαγόντα; καὶ οὐκ ἐν αἰτίᾳ καὶ καταγνώσει*
μᾶλλον ἔσεσθαι τὴν τοσήνδε ἡμῶν ἀνωμαλίαν, εἰ τοὺς
μὲν ὕπατον ἐν βουλευτηρίῳ καὶ ἱερὸν ἄνδρα ἐν ἱερῷ χω-
ρίῳ, βουλῆς ἀγηγερμένης, ὑπὸ ὄψεσι θεῶν κατακανόντας
τιμᾶν ἀξιώσομεν, ἀτιμοῦν δὲ τὸν καὶ τοῖς πολεμίοις δι'
ἀρετὴν τίμιον; τούτων μὲν οὖν ὡς οὔτε ὁσίων οὔτε
562 *ἐφ' ἡμῖν ὄντων προλέγω πάμπαν ἀπέχεσθαι· γνώμην*
δὲ ἐσφέρω τὰ μὲν πεπραγμένα καὶ βεβουλευμένα τῷ
Καίσαρι πάντα κυροῦν, τοὺς δὲ ἁμαρτόντας ἐπαινεῖν
μὲν οὐδενὶ τρόπῳ (οὐ γὰρ ὅσιον οὐδὲ δίκαιον, οὐδὲ
σύμφωνον ἔτι τῷ κυροῦν τὰ Καίσαρι πεπραγμένα),
περισώζειν δὲ ἐξ ἐλέου μόνον, εἰ ἐθέλοιτε, διὰ τοὺς
οἰκείους αὐτῶν καὶ φίλους, εἰ δὴ καὶ τόδε αὐτὸ οἶδε
λαμβάνειν ὑπὲρ ἐκείνων ὁμολογοῖεν ἐν χάριτος μέρει".

---

8 sq. *ἐργάσεσθαι* H. Steph., *ἐργάσασθαι* Oi 10 *ἀνδρῶν*] cf. ad I § 331 11 *μέχρις* scripsi cum B, *μέχρι* vulgo ⟨*καὶ*⟩ *ἐπὶ* ci. Mend., *ἐπὶ τὴν ἄγνωστον* potius del. Nauck, sed asyndeton est maxime rhetoricum; cf. v. 23, § 370 extr. alibi 13 *ὑμῶν* VC 15 *ἐγηγερμένης*, ut videtur, i *κατακτανόντας* i 20 sq. *οὐδενὶ τρόπῳ μὲν ἐπαινεῖν*, nisi potius *μὲν* ante *τρόπῳ posuit*, V 24 *αὐτὸ*] *αὐτοὶ* vertit C, sed preme *καὶ τόδε αὐτὸ* et *ἐν χάριτος μέρει*

44 a. C.

135 τοιαῦτα εἰπόντος τοῦ Ἀντωνίου σὺν ἀνατάσει τε 563
καὶ ὁρμῇ βαρυτέρᾳ, γίγνεται δόγμα, ἡσυχαζόντων ἤδη
καὶ ἀγαπώντων ἁπάντων, φόνου μὲν οὐκ εἶναι δίκας
ἐπὶ τῷ Καίσαρι, κύρια δὲ εἶναι τὰ πεπραγμένα αὐτῷ
πάντα καὶ ἐγνωσμένα, 'ἐπεὶ τῇ πόλει συμφέρει.' ἐβι- 564
άσαντο γὰρ τόδε ἐς ἀσφάλειαν οἱ τῶν περισωζομένων
οἰκεῖοι προστεθῆναι μάλιστα, ὡς οὐ δικαίως φυλασ-
σόμενα μᾶλλον ἢ διὰ χρείαν. καὶ ὁ Ἀντώνιος αὐτοῖς
ἐς τοῦτο ἐνέδωκεν. ἐψηφισμένων δὲ τούτων, ὅσοι 565
τῶν κληρούχων ἡγεμόνες ἦσαν, ἠξίουν ἴδιον περὶ
σφῶν ἐπὶ τῷ κοινῷ δόγμα ἕτερον γενέσθαι, βεβαιοῦν
αὐτῶν τὰς κληρουχίας. καὶ οὐκ ἐκώλυεν ὁ Ἀντώνιος,
ἐπιδεικνὺς τῇ βουλῇ τὸν φόβον. γίγνεται μὲν δὴ καὶ
τοῦτο καὶ ἕτερον αὖ περὶ τῶν ἐξιόντων ἐπὶ τὰς ἀπ-
οικίας ὅμοιον· Λεύκιον δὲ Πείσωνα, ὅτῳ τὰς διαθήκας 566
ὁ Καῖσαρ παρετίθετο, τοῦτον ἤδη τὸν τρόπον τῆς
βουλῆς διαλελυμένης τινὲς περιστάντες παρεκάλουν
μήτε τὰς διαθήκας προφέρειν μήτε θάπτειν τὸ σῶμα
φανερῶς, μή τι νεώτερον ἕτερον ἐκ τούτων γένοιτο.
καὶ οὐ πειθόμενον ἠπείλουν ἐσαγγέλλειν, ὅτι τὸν δῆμον
οὐσίαν τηλικαύτην ἀφαιροῖτο γιγνομένην κοινήν, αὖθις
136 ἄρα ἐνσημαινόμενοι τὴν τυραννίδα. ἐκβοήσας οὖν ὁ 567
Πείσων ὅτι μέγιστον καὶ τοὺς ὑπάτους ἔτι παροῦσάν
οἱ τὴν βουλὴν ἀξιώσας συναγαγεῖν, εἶπεν· "οἱ τύραν-
νον λέγοντες ἕνα ἀνῃρηκέναι τοσοίδε ἡμῶν ἀνθ' ἑνὸς

2 βαρυτάτῃ ci. Mend., inut., ut videtur 10 ἦσαν] παρῆσαν ex C *(aderant)* ci. Mend. coll. Cic. ad Att. 14, 14, 2 'qui armati aderant' 11 sq. βεβαιοῦν αὐτῶν Schw., βεβαιούντων Oi 14 sq. ἀποικίας Musgr., ἐποικίας Oi 16 παρετέθειτο cum Bk. maluit Mend., παρέθετο Nauck, cf. praef. 20 πειθομένου a, quod immerito probavit Cob. p. 218 ἐσαγγελεῖν scr. Mend., fort. recte 21 γενομένην ci. Mend., cf. praef. 24 sq. οἱ τύραννοι V 25 ἕνα deleri voluit Mend.

44 a. C. ἤδη τυραννοῦσιν· οἳ θάπτειν με κωλύουσι τὸν ἀρχιερέα καὶ τὰς διαθήκας ἀπειλοῦσι προφέροντι καὶ τὴν
568 οὐσίαν δημεύουσιν αὖθις ὡς τυράννου. καὶ τὰ μὲν ἐπὶ τούτοις αὐτῷ πεπραγμένα κεκύρωται· ἃ δὲ ἐφ' ἑαυτῷ κατέλιπεν, ἀκυροῦσιν, οὐ Βροῦτος ἔτι οὐδὲ Κάσσιος, ἀλλ' οἱ κἀκείνους ἐς τόνδε τὸν ὄλεθρον ἐκριπίσαντες. τῆς μὲν οὖν ταφῆς ὑμεῖς ἐστε κύριοι, τῶν δὲ διαθηκῶν ἐγώ· καὶ οὔποτε ἃ ἐπιστεύθην προ-
569 δώσω, πρὶν κἀμέ τις ἐπανέλῃ". θορύβου δὲ καὶ ἀγανακτήσεως γενομένης παρὰ πάντων, καὶ μάλιστα τῶν τι καὶ ἐλπιζόντων ἐκ τῶν διαθηκῶν αὐτοῖς ἔσεσθαι, τάς τε διαθήκας ἐς τὸ μέσον ἔδοξε προφέρειν καὶ θάπτειν τὸν ἄνδρα δημοσίᾳ. καὶ ἐπὶ τοῖσδε ἡ βουλὴ διελύθη.

570 Βροῦτος δὲ καὶ Κάσσιος αἰσθόμενοι τῶν γεγονότων ἐς τὸ πλῆθος περιέπεμπον καὶ παρεκάλουν πρὸς αὐτοὺς ἀνελθεῖν ἐς τὸ Καπιτώλιον. συνδραμόντων δὲ ὀξέως πολλῶν ὁ Βροῦτος ἔλεγεν· "ἐνταῦθα ὑμῖν ἐντυγχάνομεν, ὦ πολῖται, οἱ χθὲς κατ' ἀγορὰν ἐντυχόντες, οὔτε ὡς ἐς ἱερὸν καταφυγόντες (οὐ γὰρ ἡμάρτομεν) οὔτε ὡς ἐπὶ κρημνόν, οἳ τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐπιτρέπομεν ὑμῖν. ἀλλὰ τὸ Κίννα πάθος, ὀξύτερόν τε καὶ ἀλογώτε- **13**
571 ρον αὐτῷ γενόμενον, οὕτως ἠνάγκασεν. ᾐσθόμην δὲ τῶν ἐχθρῶν διαβαλλόντων ἡμᾶς ἐς ἐπιορκίαν καὶ ἐς αἰτίαν ἀπορίας εἰρήνης ἀσφαλοῦς. ἃ δὴ περὶ τούτων ἔχομεν εἰπεῖν, ἐν ὑμῖν ἐροῦμεν, ὦ πολῖται, μεθ' ὧν καὶ
572 τἆλλα δημοκρατουμένων πράξομεν. ἐπειδὴ Γάιος Καῖ-

9 πρὶν ⟨ἂν⟩ ci. Nauck, at cf. Krüger, Gr. Sprachl.[5] § 54, 17, 3 11 τι] τε i αὐτοῖς Oi, corr. Mend. 17 αὐτοὺς libri, corr. Mend. 27 δημοκρατούμενοι ci. Keil, ⟨τὰ τῶν⟩ δημοκρατουμένων H. Steph.; an δημοκρατουμένως?

22 τὸ Κίννα πάθος] cf. § 527

44 a. C.

σαρ ἐκ Γαλατίας ἐπὶ τὴν πατρίδα ἤλασε σὺν ὅπλοις
πολεμίοις καὶ Πομπήιος μὲν ὁ δημοκρατικώτατος ὑμῶν
ἔπαθεν, οἷα ἔπαθεν, ἐπὶ δ' αὐτῷ πλῆθος ἄλλο πολιτῶν
ἀγαθῶν ἔς τε Λιβύην καὶ Ἰβηρίαν ἐλαυνόμενοι δι-
ωλώλεσαν, εἰκότως αὐτῷ δεδιότι καὶ βέβαιον ἔχοντι
τὴν τυραννίδα ἀμνηστίαν αἰτοῦντι ἔδομεν καὶ ὠμό-
σαμεν ὑπὲρ αὐτῆς. εἰ δὲ ἡμῖν ὀμνύναι προσέταττεν οὐ 573
τὰ παρελθόντα μόνον οἴσειν ἐγκρατῶς, ἀλλὰ δουλεύ-
σειν ἐς τὸ μέλλον ἑκόντας, τί ἂν ἔπραξαν οἱ νῦν ἐπι-
βουλεύοντες ἡμῖν; ἐγὼ μὲν γὰρ ὄντας γε Ῥωμαίους
οἶμαι πολλάκις ἀποθανεῖν ⟨ἂν⟩ ἑλέσθαι μᾶλλον ἢ δου-
38 λεύειν ἑκόντας ἐπὶ ὅρκῳ. εἰ μὲν δὴ μηδὲν ἔτι εἰς δου- 574
λείαν εἰργάζετο ὁ Καῖσαρ, ἐπιωρκήσαμεν· εἰ δὲ οὔτε
τὰς ἀρχὰς τὰς ἐν ἄστει οὔτε τὰς τῶν ἐθνῶν ἡγεμο-
νίας οὔτε στρατείας ἢ ἱερωσύνας ἢ κληρουχίας ἢ τιμὰς
ἄλλας ὑμῖν ἀπέδωκεν οὐδὲ προεβούλευεν ἡ βουλὴ περὶ
οὐδενὸς οὐδ' ὁ δῆμος ἐπεκύρου, ἀλλὰ πάνθ' ὁ Καῖ-
σαρ ἦν ἅπασιν ἐξ ἐπιτάγματος καὶ οὐδὲ κόρος αὐτῷ
τοῦ κακοῦ τις ἐγίγνετο, οἷος ἐγένετο Σύλλᾳ, ἀλλ' ὃ
μὲν τοὺς ἐχθροὺς καθελὼν ἀπέδωκεν ὑμῖν τὴν πολι-
τείαν, ὃ δ' ἐπὶ ἄλλην στρατείαν χρόνιον ἀπιὼν ἐς
πενταετὲς ὑμῶν τὰ ἀρχαιρέσια προελάμβανε, ποία ταῦτα
ἦν ἐλευθερία, ἧς οὐδ' ἐλπὶς ὑπεφαίνετο ἔτι; τί δὲ οἱ 575
τοῦ δήμου προστάται Καισήτιος καὶ Μάρυλλος; οὐχ
ἱερὰν καὶ ἄσυλον ἄρχοντες ἀρχὴν ἐξηλαύνοντο σὺν

2 *ὑμῶν*, *ἡ* suprascr. a m. 1, V, fort. recte, cf. § 557 5 *δεδιότι*] *δεδιότες* vertit C, *δεδίττοντι* (debebat *δεδιττομένῳ*) ci. H. Steph., *κἀβέβαιον* potius cum Bk. maluit Mend., *καὶ* ⟨*οὐ*⟩ *βέβαιον* Musgr.; non liquet. Ceterum *βεβαίαν* V 11 ⟨*ἂν*⟩ add. Mend. 15 *στρατείας*] *στρατηγίας* ci. Mend. ex C, qui vertit: *neque prouinciarum praefecturas et exercituum* 16 *περὶ*] *ἐπὶ* i 18 ⟨*ἐν*⟩ *ἅπασιν* ci. Schw. 24 Caesetius C, σίττιος (*σίτιος* V) *Oi* *μάρυλος* V

44 a. C.
*ὕβρει; καὶ ὁ μὲν νόμος ὁ τῶν προγόνων καὶ ὁ ὅρκος
οὐδ' ἐπάγεσθαι δίκην ἔτι οὖσι δημάρχοις ἐπιτρέπου-
σιν· ὁ δὲ Καῖσαρ αὐτοὺς ἐξήλασεν, οὐδὲ δίκην ἐπ-*
576 *αγαγών. πότεροι οὖν ἐς τοὺς ἀσύλους ἡμάρτανον; ἢ
Καῖσαρ μὲν ἱερὸς καὶ ἄσυλος, ὅτῳ ταῦτα οὐχ ἑκόντες,
ἀλλ' ὑπ' ἀνάγκης οὐδὲ πρὶν ἐπελθεῖν αὐτὸν ἐς τὴν
πατρίδα σὺν ὅπλοις καὶ τοσούσδε καὶ τοιούσδε ἀγαθοὺς
πολίτας κατακανεῖν, ἐθέμεθα· τὴν δὲ τῶν δημάρχων
ἀρχὴν οὐχ ἱερὰν καὶ ἄσυλον οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν
δημοκρατίᾳ χωρὶς ἀνάγκης ὤμοσάν τε καὶ ἐπηράσαντο*
577 *ἐς ἀεὶ ἔσεσθαι; ποῦ δὲ οἱ φόροι τῆς ἡγεμονίας καὶ
λογισμοὶ συνεφέροντο; τίς δ' ἡμῶν ἀκόντων ἤνοιγε
τὰ ταμιεῖα; τίς τῶν ἀψαύστων καὶ ἐπαράτων ἐκίνει
χρημάτων καὶ ἑτέρῳ δημάρχῳ κωλύοντι θάνατον
ἠπείλει;*

578 *ἀλλὰ τίς, φασίν, ἔτι ὅρκος ἐς ἀσφάλειαν εἰρήνης* **139**
*ἂν γένοιτο; εἰ μὲν οὐ τυραννήσει τις, οὐδὲ ὅρκων δεῖ·
οὐδὲ γὰρ τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐδέησεν οὐδέποτε· εἰ δ'
ἐπιθυμήσει τις ἄλλος τυραννίδος, οὐδὲν πιστόν ἐστι*
579 *Ῥωμαίοις πρὸς τύραννον οὐδ' εὔορκον. καὶ τάδε προ-
λέγομεν ἔτι ὄντες ὑπὸ τῷ κινδύνῳ καὶ προεροῦμεν
ὑπὲρ τῆς πατρίδος αἰεί· καὶ γὰρ ὄντες ἐν ἀσφαλεῖ τιμῇ
παρὰ Καίσαρι τὴν πατρίδα τῆς ἡμετέρας τιμῆς προ-
ετιμήσαμεν.*

580 *διαβάλλουσι δ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ ταῖς κληρουχίαις, ἐρε-
θίζοντες ὑμᾶς. εἰ δή τινες τῶν ᾠκισμένων ἢ οἰκισθη-*

---

4 *καὶ* ante *ἐς* add., ut videtur, b   5 *μὲν* ⟨*ἦν*⟩ ci. Mend., contra Kratt p. 37   9 *καὶ ἄσυλον* ⟨*ἐροῦμεν, ἣν*⟩ *οἱ* ci. H. Steph.   *ὑμῶν* B   12 ⟨*οἱ*⟩ *λογισμοὶ* ci. Mend., at cf. ad I § 351   13 sq. *ἐπαράτων ἐκίνει χρημάτων*] *ἀθίκτων χρημάτων προσήψατο* ad, ceterum cf. § 164   17 *ὅρκω* B   26 sq. *ἢ εἰσοικισθησομένων* V, unde ἢ ἔτι οἰκ. ci. Mend., ἢ καὶ οἰκ. Keil

44 a.C.

σομένων πάρεστε, χαρίσασθέ μοι καὶ ἐπισημήνασθε
10 ἑαυτούς". ἐπισημηναμένων δὲ πολλῶν "εὖ γε", εἶπεν, 581
"ὦ ἄνδρες, τοῖς ἄλλοις ἐποιήσατε συνελθόντες. χρὴ
δὲ ὑμᾶς, τὰ εἰκότα τιμωμένους τε καὶ περιποιουμένους
ἐκ τῆς πατρίδος, τὰ ἴσα τὴν ἐκπέμπουσαν ἀντιγεραί-
ρειν. ὑμᾶς δὲ ὁ δῆμος ἔδωκεν ἐπὶ Κελτοὺς καὶ Βρετ- 582
τανοὺς τῷ Καίσαρι, καὶ ἀριστεύοντας ἔδει τιμῶν καὶ
ἀριστείων τυχεῖν. ὃ δὲ ὑμᾶς τοῖς ὅρκοις προλαβὼν
ἐπήγαγε μὲν ἐπὶ τὴν πόλιν μάλ' ἀβουλοῦντας, ἐπήγαγε
δὲ τοῖς ἀρίστοις τῶν πολιτῶν ἐς Λιβύην ὀκνοῦντας
ὁμοίως. εἰ μὲν δὴ μόνα ταῦτα ὑμῖν ἐπέπρακτο, ᾐδεῖσθε 583
ἂν ἴσως ἐπὶ τοιούτοις αἰτεῖν ἀριστεῖα· ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς
φθόνος ἢ χρόνος ἢ ἀνθρωπίνη λήθη τὰ ἐπὶ Κελτοῖς
καὶ Βρεττανοῖς ὑμῶν ἔργα σβέσει, ὑπὲρ τούτων ὑμῖν
ἐστι τὰ ἀριστεῖα· ἃ καὶ τοῖς πάλαι στρατευομένοις 584
ὁ δῆμος ἐδίδου, οἰκείων μὲν ἀνδρῶν ἢ ἀναμαρτήτων
οὔ ποτε γῆν ἀφαιρούμενος οὐδ' ἑτέροις ἐπινέμων τὰ
ἀλλότρια οὐδ' ἡγούμενος δεῖν ἀμείβεσθαι δι' ἀδικη-
μάτων. τῶν δὲ πολεμίων ὅτε κρατήσαιεν, οὐδὲ τού- 585
των ἅπασαν τὴν γῆν ἀφῃροῦντο, ἀλλὰ ἐμερίζοντο καὶ
ἐς τὸ μέρος ᾤκιζον τοὺς ἐστρατευμένους, φύλακας
εἶναι τῶν πεπολεμηκότων· καὶ οὐκ ἀρκούσης ἐνίοτε
τῆς δορικτήτου γῆς καὶ τὴν δημοσίαν ἐπένεμον ἢ
ἐωνοῦντο ἑτέραν. οὕτω μὲν ὑμᾶς ὁ δῆμος συνῴκιζεν 586
ἀλύπως ἅπασι· Σύλλας δὲ καὶ Καῖσαρ, οἱ σὺν ὅπλοις
ἐς τὴν πατρίδα ὡς πολεμίαν ἐμβαλόντες, ἐπὶ αὐτῇ τῇ
πατρίδι φρουρῶν καὶ δορυφόρων δεόμενοι, οὔτε διέλυ-
σαν ὑμᾶς ἐς τὰς πατρίδας, οὔτε γῆν ὑμῖν ἐωνοῦντο

6 δὲ om. b 12 ἐπεὶ — 15 ἀριστεῖα om. O 15 τοῖς πάλαι στρατευομένοις] πάλαι τοῖς ἐστρατευμένοις ci. Mend., vix *recte* 26 ὡς ⟨ἐς⟩ πολ. ci. Mend., at cf. ad I § 269

44 a. C.

ἢ τὴν τῶν δεδημευμένων ἀνδρῶν ἐπένεμον, οὔτε τὰς
τιμὰς τοῖς ἀφαιρουμένοις ἐς παρηγορίαν ἐδίδοσαν,
πολλὰ μὲν ἐκ τῶν ταμιείων ἔχοντες, πολλὰ δὲ ἐκ τῶν
δεδημευμένων, ἀλλὰ τὴν Ἰταλίαν οὐδὲν ἁμαρτοῦσαν
οὐδὲ ἀδικοῦσαν πολέμου νόμῳ καὶ λῃστηρίου νόμῳ
τήν τε γῆν ἀφῃροῦντο καὶ οἰκίας καὶ τάφους καὶ
ἱερά, ὧν οὐδὲ τοὺς ἀλλοφύλους πολεμίους ἀφῃρούμεθα,
587 *ἀλλὰ δεκάτην αὐτοῖς μόνην καρπῶν ἐπετάσσομεν. οἳ* 141
δὲ ὑμῖν τὰ τῶν ὑμετέρων ὁμοεθνῶν διένεμον, τῶν
ἐπὶ Κελτοὺς ὑμᾶς αὐτῷ Καίσαρι στρατευσάντων καὶ
προπεμψάντων καὶ εὐξαμένων πολλὰ κατὰ τῶν ὑμε-
588 *τέρων νικητηρίων. καὶ συνῴκιζον ὑμᾶς ἐς ταῦτα*
ἀθρόους ὑπὸ σημείοις καὶ συντάξει στρατιωτικῇ, μήτε
εἰρηνεύειν δυναμένους μήτε ἀδεεῖς εἶναι τῶν ἐξελα-
θέντων· ὁ γὰρ ἀλώμενος καὶ τῶν ὄντων ἀφῃρημένος
ἔμελλεν ὑμῖν περιπολῶν ἐφεδρεύειν καιροφυλακῶν.
589 *τοῦτο δ' ἦν, ὅπερ οἱ τύραννοι μάλιστα ἐβούλοντο, οὐ*
γῆν ὑμᾶς λαβεῖν, ἣν δὴ καὶ ἑτέρωθεν εἶχον παρασχεῖν,
ἀλλ' ὅπως ἐχθροὺς ἐφεδρεύοντας ἔχοντες ἀεὶ βέβαιοι
φύλακες ἦτε τῆς ἀρχῆς τῆς ταῦτα ὑμῖν συναδικούσης·
εὔνοια γὰρ ἐς τυράννους γίγνεται δορυφόρων ἐκ τοῦ
συναδικεῖν καὶ συνδεδιέναι. καὶ τοῦτο, ὦ θεοί, συν-
οικισμὸν ἐκάλουν, ᾧ θρῆνος ὁμοφύλων ἀνδρῶν ἐπῆν
590 *καὶ ἀνάστασις οὐδὲν ἀδικούντων. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν*
ὑμᾶς ἐξεπίτηδες ἐχθροὺς ἐποίουν τοῖς ὁμοεθνέσιν ὑπὲρ

---

3 *ex aerario* C, i. e. *ἐκ τοῦ ταμιείου* 5 noli alterutrum *νόμῳ* turbare 11 sq. *καὶ εὐξαμένων θεοῖς κατὰ* [*τῶν*?] *νικητηρίων* ci. Mend.; mihi locis, quos G. H. Schäfer, Appar. crit. et exeget. ad Demosth. t. V (1827) p. 728 sq. attulit, verba Appiani defendi videntur 16 *περιπολῶν* Musgr., *περὶ πολλῶν* libri, *vulgo* *ἐφεδρεύσειν* scr. Mend., cf. ad I § 82 20 *ταὐτὰ* *ci. Schw., inut.*

τοῦ σφετέρου συμφέροντος· ἡμεῖς δέ, οὓς οἱ νῦν τῆς 44 a.
πατρίδος προστάται φασὶν ἐλέῳ περισώζειν, τήν τε
γῆν ὑμῖν τήνδε αὐτὴν ἐσαεὶ βεβαιοῦμεν καὶ βεβαιώσο-
μεν καὶ μάρτυρα τὸν θεὸν τῶνδε ποιούμεθα. καὶ
ἔχετε καὶ ἕξετε, ἃ εἰλήφατε· καὶ οὐ μή τις ὑμᾶς ἀφ-
έληται ταῦτα, οὐ Βροῦτος, οὐ Κάσσιος, οὐχ οἵδε πάντες,
οἳ τῆς ὑμετέρας ἐλευθερίας προεκινδυνεύσαμεν. ὃ δ' 591
ἐν τῷ ἔργῳ μόνον ἐστὶν ἐπίμεμπτον, ἰασόμεθα ἡμεῖς,
διαλλακτήριον ὑμῖν ἅμα ἐς τοὺς ὁμοεθνεῖς ἐσόμενον
καὶ ἥδιστον ἤδη πυθομένοις. οἷς τὴν τιμὴν τῆσδε τῆς
γῆς τοῖς ἀφῃρημένοις ἡμεῖς ἐκ τῶν δημοσίων χρημάτων
εὐθὺς ἐκ πρώτης ἀφορμῆς ἀποδώσομεν, ἵνα μὴ βέβαιον
ἔχητε μόνον ὑμεῖς τὴν κληρουχίαν, ἀλλὰ καὶ ἄφθονον".

12 τοιαῦτα τοῦ Βρούτου λέγοντος ἀκροώμενοί τε ἔτι 592
πάντες καὶ διαλυόμενοι κατὰ σφᾶς ἐπῄνουν ὡς δικαιό-
τατα καὶ τοὺς ἄνδρας ὡς ἀκαταπλήκτους δὴ καὶ μά-
λιστα φιλοδήμους ἐν θαύματι ἐποιοῦντο καὶ ἐς εὔνοιαν
πρὸς αὐτοὺς μετετίθεντο καὶ ἐς τὴν ἐπιοῦσαν αὐτοῖς
συμπράξειν ἔμελλον. ἅμα δὲ ἡμέρᾳ οἱ μὲν ὕπατοι τὸ 593
πλῆθος ἐς ἐκκλησίαν συνεκάλουν, καὶ ἀνεγινώσκετο
αὐτοῖς τὰ δόξαντα, καὶ Κικέρων πολὺ τῆς ἀμνηστίας
ἐγκώμιον ἐπέλεγεν· οἳ δὲ ἡδόμενοι κατεκάλουν ἐκ τοῦ
ἱεροῦ τοὺς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον. καὶ οἵδε ἀναπέμπειν 594
αὐτοῖς ἐν τοσῷδε ὅμηρα ἐκέλευον, καὶ ἀνεπέμποντο
οἱ παῖδες Ἀντωνίου τε καὶ Λεπίδου. ὀφθέντων δὲ
τῶν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον κρότος ἦν καὶ βοή, καὶ τῶν

---

4 τῶνδε cum C scr. Mend., τόνδε Oi 10 sq. οἷς delendum ci. Musgr., τοῖς ἀφῃρημένοις potius Mend., sed fort. οἷς neutraliter intellegendum est, cf. Ps.-Aristid. ed. Dind. II p. 611, 7; 621, 13; 637, 29 etc.; ita etiam Bitschofsky, Berl. philol. Wochenschr. 1886 p. 1207; τῆς ἀφῃρημένης vertit C 22 sq. ἐκ τοῦ ἱεροῦ post Κάσσιον V 24 αὐτοῖς Oi, cum C corr. Mend.

14 a. C.
*ὑπάτων εἰπεῖν τι βουλομένων οὐκ ἀνασχόμενοι δεξιώ-
σασθαι αὐτοὺς καὶ συναλλαγῆναι πρότερον ἐκέλευον.*
595 *καὶ γίγνεται μὲν οὕτω, καὶ διεσείετο μάλιστα τοῖς ὑπά-
τοις ἡ γνώμη ὑπὸ δέους ἢ φθόνου, ὡς τῶν ἀνδρῶν
καὶ τὰ ἄλλα αὐτοὺς ὑπεροισόντων ἐν τῇ πολιτείᾳ.*
596 *διαθῆκαι δὲ τοῦ Καίσαρος ὤφθησαν φερόμεναι, καὶ* 14
*εὐθὺς αὐτὰς τὸ πλῆθος ἐκέλευον ἀναγινώσκειν. θετὸς
μὲν δὴ τῷ Καίσαρι παῖς ἐγίγνετο ἐν αὐταῖς ὁ τῆς
ἀδελφῆς θυγατριδοῦς Ὀκτάουιος, τῷ δήμῳ δὲ ἦσαν
ἐνδιαίτημα οἱ κῆποι δεδομένοι καὶ κατ' ἄνδρα Ῥω-
μαίων τῶν ὄντων ἔτι ἐν ἄστει πέντε καὶ ἑβδομήκοντα*
597 *Ἀττικαὶ δραχμαί. καὶ ὑπεσαλεύετο αὖθις ἐς ὀργὴν ὁ
δῆμος, τυράννου μὲν κατηγορίας προπεπυσμένοι, δια-
θήκας δὲ φιλοπόλιδος ἀνδρὸς ὁρῶντες. οἴκτιστον δὲ
ἐφάνη μάλιστα αὐτοῖς, ὅτι τῶν ἀνδροφόνων Δέκμος
ὁ Βροῦτος ἐν τοῖς δευτέροις κληρονόμοις ἐγέγραπτο
παῖς· ἔθος γάρ τι Ῥωμαίοις παραγράφειν τοῖς κληρο-
νόμοις ἑτέρους, εἰ μὴ κληρονομοῖεν οἱ πρότεροι. ἐφ'
ᾧ δὴ καὶ μᾶλλον συνεταράσσοντο καὶ δεινὸν καὶ
ἀθέμιστον ἡγοῦντο καὶ Δέκμον ἐπιβουλεῦσαι Καίσαρι,*
598 *παῖδα αὐτῷ γεγραμμένον εἶναι. ἐπεὶ δὲ καὶ Πείσωνος
τὸ σῶμα φέροντος ἐς τὴν ἀγορὰν πλῆθός τε ἄπειρον
ἐς φρουρὰν συνέδραμον σὺν ὅπλοις, καὶ μετὰ βοῆς
καὶ πομπῆς δαψιλοῦς ἐπὶ τὰ ἔμβολα προυτέθη, οἰμωγή
τε καὶ θρῆνος ἦν αὖθις ἐπὶ πλεῖστον, καὶ τὰ ὅπλα
ἐπατάγουν οἱ ὡπλισμένοι καὶ κατὰ μικρὸν ἐν μετα-*

---

4 malim ⟨*τῶνδε*⟩ *τῶν ἀνδρῶν* 5 *αὐτοὺς* O i, corr. Mend. 10 *ἐνδιαίτημα* post *οἱ κῆποι* i *horti transtyberini* C, fort. ex Suet. Div. Iul. 83 (Mend.) 10 sq. *ῥωμαῖον* O 11 *ἔτι*, quod susp. Mend., delendum aut ante *τῶν ὄντων* (= *προσέτι*) ponendum videtur 17 *τι*] *τοι* ab 21 *δὲ* om. i 23 *ἐς φρουρὰν*] *ἐς ἐκφορὰν* ci. Cob. p. 218 sq., vix recte 24 *ἐπὶ τὰ ἔμβολα*] cf. *ἐς τὴν Ῥώμην* I § 493

44 a. C

νοίᾳ τῆς ἀμνηστίας ἐγίγνοντο. καὶ ὁ Ἀντώνιος ὧδε 599
ἔχοντας ἰδὼν οὐ μεθῆκεν, ἀλλὰ ᾑρημένος εἰπεῖν τὸν
ἐπιτάφιον οἷα ὕπατος ὑπάτου καὶ φίλος φίλου καὶ
συγγενὴς συγγενοῦς (ἦν γὰρ δὴ Καίσαρι κατὰ μητέρα
συγγενής) ἐτέχναζεν αὖθις καὶ ἔλεγεν ὧδε.

14 "οὐκ ἄξιον, ὦ πολῖται, τοσοῦδε ἀνδρὸς ἐπιτάφιον 600
ἔπαινον παρ' ἐμοῦ μᾶλλον, ἑνὸς ὄντος, ἢ παρὰ τῆς
πατρίδος ὅλης αὐτῷ γενέσθαι. ὅσα δὴ τῆς ἀρετῆς
αὐτὸν ὑμεῖς ἀγάμενοι πάντες ὁμαλῶς, ἥ τε βουλὴ καὶ
μετὰ αὐτῆς ὁ δῆμος, ἔτι περιόντι ἐψηφίσασθε, ὑμετέ-
ραν καὶ οὐκ Ἀντωνίου τάδε φωνὴν εἶναι τιθέμενος
ἀναγνώσομαι." καὶ ἀνεγίνωσκε τῷ μὲν προσώπῳ 601
σοβαρῷ καὶ σκυθρωπῷ, τῇ φωνῇ δ' ἐνσημαινόμενος
ἕκαστα καὶ ἐφιστάμενος, οἷς μάλιστα αὐτὸν ἐν τῷ
ψηφίσματι ἐξεθείαζον, ἱερὸν καὶ ἄσυλον ἢ πατέρα
πατρίδος ἢ εὐεργέτην ἢ προστάτην οἷον οὐχ ἕτερον
ὀνομάζοντες. ἐφ' ἑκάστῳ δὲ τούτων ὁ Ἀντώνιος τὴν
ὄψιν καὶ τὴν χεῖρα ἐς τὸ σῶμα τοῦ Καίσαρος ἐπι-
στρέφων ἐν παραβολῇ τοῦ λόγου τὸ ἔργον ἐπεδείκνυ.
ἐπεφθέγγετο δέ πού τι καὶ βραχὺ ἑκάστῳ, μεμιγμένον 602
οἴκτῳ καὶ ἀγανακτήσει, ἔνθα μὲν τὸ ψήφισμα εἴποι
'πατέρα πατρίδος', ἐπιλέγων· "τοῦτο ἐπιεικείας ἐστὶ μαρ-
τυρία", ἔνθα δ' ἦν 'ἱερὸς καὶ ἄσυλος' καὶ 'ἀπαθὴς
καὶ ὅστις αὐτῷ καὶ ἕτερος προσφύγοι', "οὐχ ἕτερος",
ἔφη, "τῷδε προσφεύγων, ἀλλ' αὐτὸς ὑμῖν ὁ ἄσυλος
καὶ ἱερὸς ἀνῄρηται, οὐ βιασάμενος οἷα τύραννος λαβεῖν

---

4 μητέρα Schw., μέρη Oi, *sanguine coniunctus* C 8 αὐτῷ del. Nauck et Mend., sed cf. Kratt p. 89 9 ὑμεῖς editiones veteres, ἡμεῖς libri, quod si retinere malis cum Mend., v. 10 ἐψηφισάμεθα scribendum est

---

4 *mater Antonii fuit* Iulia, cf. Drumann III p. 125 n. 24

ι.C.
03 τάσδε τὰς τιμάς, ἃς οὐδὲ ᾔτησεν. ἀνελευθερώτατοι
δὲ ἄρα ἡμεῖς, οἳ τοιάδε τοῖς ἀναξίοις οὐδὲ αἰτοῦσι
δίδομεν. ἀλλ' ὑμεῖς ἡμῶν ὑπεραπολογεῖσθε ὡς οὐκ
ἀνελευθέρων, ὦ πιστοὶ πολῖται, τοιαύτῃ καὶ νῦν πρὸς 4
04 τεθνεῶτα χρώμενοι τιμῇ". καὶ αὖθις ἀνεγίνωσκε 14
τοὺς ὅρκους, ἦ μὴν φυλάξειν Καίσαρα καὶ τὸ Καί-
σαρος σῶμα παντὶ σθένει πάντας ἤ, εἴ τις ἐπιβουλεύ-
σειεν, ἐξώλεις εἶναι τοὺς οὐκ ἀμύναντας αὐτῷ. ἐφ'
ὅτῳ δὴ μάλιστα τὴν φωνὴν ἐπιτείνας καὶ τὴν χεῖρα
ἐς τὸ Καπιτώλιον ἀνασχών, "ἐγὼ μέν," εἶπεν, "ὦ Ζεῦ
πάτριε καὶ θεοί, ἕτοιμος ἀμύνειν ὡς ὤμοσα καὶ ἠρα-
σάμην· ἐπεὶ δὲ τοῖς ὁμοτίμοις δοκεῖ συνοίσειν τὰ ἐγνω-
05 σμένα, συνενεγκεῖν εὔχομαι". θορύβου δ' ἐκ τῆς
βουλῆς ἐπὶ τῷδε μάλιστα προφανῶς ἐς αὐτὴν εἰρη-
μένῳ γενομένου, ἐπικαταψήχων αὐτὴν ὁ Ἀντώνιος καὶ
παλινῳδῶν ἔφη· "ἔοικεν, ὦ πολῖται, τὰ γεγενημένα
ἀνδρῶν μὲν οὐδενός, ἀλλά του δαιμόνων ἔργα εἶναι.
06 καὶ χρὴ τὸ παρὸν σκοπεῖν μᾶλλον ἢ τὸ γεγενημένον,
ὡς ἐν ἀκμῇ μεγάλων ἐστὶ κινδύνων ἡμῖν τὰ μέλλοντα
ἢ τὰ ὄντα μὴ ἐς τὰς προτέρας στάσεις ὑπαχθῶμεν
καὶ ἐκτριφθῇ πᾶν, ὅ τι λοιπόν ἐστιν εὐγενὲς τῇ πόλει.
προπέμπωμεν οὖν τὸν ἱερὸν τόνδε ἐπὶ τοὺς εὐδαί-

---

5 ἀντεγίγωσκε (sic) B 6 sq. τοῦ ante Καίσαρος add. a 8 εἶναι om. B (post ἐξώλεις in extr. versu τοὺς, non εἶναι, ut Schw. et Mend. dixerunt, erasum est, quia repetitum erat in v. sq.) ἀμυνοῦντας V, hoc quoque bonum 11 πατρῷε ci. Cob. p. 219 15 ἐπικαταψήχων (sed η in rasura B) Od, ἐπικαταψύχων a b, *paulisper se refrigerans* C 17 ἔργον ci. Mend., contra Kratt p. 4, iure, ut videtur 19 sq. μεγάλων] μειζόνων ci. Schw., et ita vertit C, μᾶλλον ante ἢ τὰ ὄντα subaudit Kratt p. 59 (cf. ad I § 454), ἢ ⟨καὶ⟩ τὰ ὄντα ci. Musgr., ἢ τὰ ὄντα potius del. Zerdik p. 56, recte, opinor; τὰ μέλλοντα, ἢ τὰ ὄντα, μὴ etc. Keil scribi iubet. Ceterum ἐστὶν ἡμῖν κινδύνων *habet V*

44 a. C

μονας, τὸν νενομισμένον ὕμνον αὐτῷ καὶ θρῆνον
ἐπᾴδοντες".

16 τοιάδε εἰπὼν τὴν ἐσθῆτα οἷά τις ἔνθους ἀνεσύρατο 607
καὶ περιζωσάμενος ἐς τὸ τῶν χειρῶν εὔκολον τὸ λέχος
ὡς ἐπὶ σκηνῆς περιέστη κατακύπτων τε ἐς αὐτὸ καὶ
ἀνίσχων πρῶτα μὲν ὡς θεὸν οὐράνιον ὕμνει καὶ ἐς
πίστιν θεοῦ γενέσεως τὰς χεῖρας ἀνέτεινεν, ἐπιλέγων
ὁμοῦ σὺν δρόμῳ φωνῆς πολέμους αὐτοῦ καὶ μάχας
καὶ νίκας καὶ ἔθνη, ὅσα προσποιήσειε τῇ πατρίδι, καὶ
λάφυρα, ὅσα πέμψειεν, ἐν θαύματι αὐτῶν ἕκαστα ποι-
ούμενος καὶ συνεχῶς ἐπιβοῶν· "μόνος ὅδε ἀήττητος
ἐκ πάντων τῶν ἐς χεῖρας αὐτῷ συνελθόντων. σὺ δ'", 608
ἔφη, "καὶ μόνος ἐκ τριακοσίων ἐτῶν ὑβρισμένῃ τῇ
πατρίδι ἐπήμυνας, ἄγρια ἔθνη τὰ μόνα ἐς Ῥώμην
ἐμβαλόντα καὶ μόνα ἐμπρήσαντα αὐτὴν ἐς γόνυ βαλών".
πολλά τε ἄλλα ἐπιθειάσας τὴν φωνὴν ἐς τὸ θρηνῶδες 609
ἐκ τοῦ λαμπροτέρου μετεποίει καὶ ὡς φίλον ἄδικα
παθόντα ὠδύρετο καὶ ἔκλαιε καὶ ηὔχετο τὴν ἑαυτοῦ
ψυχὴν ἐθέλειν ἀντιδοῦναι τῆς Καίσαρος. εὐφορώτατα 610
δὲ ἐς τὸ πάθος ἐκφερόμενος τὸ σῶμα τοῦ Καίσαρος
ἐγύμνου καὶ τὴν ἐσθῆτα ἐπὶ κοντοῦ φερομένην ἀνέσειε,
λελακισμένην ὑπὸ τῶν πληγῶν καὶ πεφυρμένην αἵματι
αὐτοκράτορος. ἐφ' οἷς ὁ δῆμος οἷα χορὸς αὐτῷ πενθι-
μώτατα συνωδύρετο καὶ ἐκ τοῦ πάθους αὖθις ὀργῆς
ἐνεπίμπλατο. ὡς δ' ἐπὶ τοῖς λόγοις ἕτεροι θρῆνοι 611
μετὰ ᾠδῆς κατὰ πάτριον ἔθος ὑπὸ χορῶν ἐς αὐτὸν
ᾖδοντο καὶ τὰ ἔργα αὖθις αὐτοῦ καὶ τὸ πάθος κατ-
έλεγον καί που τῶν θρήνων αὐτὸς ὁ Καῖσαρ ἐδόκει

5 ⟨καὶ⟩ κατακύπτων τε ci. Mend., quo non opus 10 sq. ποιούμενος ἕκαστα αὐτῶν i 24 συνωδύρατο B πάθους Oi, *ex luctu* C, πένθους cum Musgr. scr. Bk. et Mend., sed cf. III § 36 25 ἐνεπίμπλατο, ἐν in ras., V

44 a. C.

λέγειν, ὅσους εὖ ποιήσειε τῶν ἐχθρῶν, ἐξ ὀνόματος καὶ περὶ τῶν σφαγέων αὐτῶν ἐπέλεγεν ὥσπερ ἐν θαύματι· "ἐμὲ δὲ καὶ τούσδε περισῶσαι τοὺς κτενοῦντάς με", οὐκ ἔφερεν ἔτι ὁ δῆμος, ἐν παραλόγῳ ποιούμενος τὸ πάντας αὐτοῦ τοὺς σφαγέας χωρὶς μόνου Δέκμου, αἰχμαλώτους ἐκ τῆς Πομπηίου στάσεως γενομένους, ἀντὶ κολάσεων ἐπὶ ἀρχὰς καὶ ἡγεμονίας ἐθνῶν καὶ στρατοπέδων προαχθέντας ἐπιβουλεῦσαι, Δέκμον δὲ καὶ παῖδα αὐτῷ θετὸν ἀξιωθῆναι γενέσθαι.

612 ὧδε δὲ αὐτοῖς ἔχουσιν ἤδη καὶ χειρῶν ἐγγὺς οὖσιν ἀνέσχε τις ὑπὲρ τὸ λέχος ἀνδρείκελον αὐτοῦ Καίσαρος ἐκ κηροῦ πεποιημένον· τὸ μὲν γὰρ σῶμα, ὡς ὕπτιον ἐπὶ λέχους, οὐχ ἑωρᾶτο. τὸ δὲ ἀνδρείκελον ἐκ μηχανῆς ἐπεστρέφετο πάντῃ, καὶ σφαγαὶ τρεῖς καὶ εἴκοσιν ὤφθησαν ἀνά τε τὸ σῶμα πᾶν καὶ ἀνὰ τὸ 14
613 πρόσωπον θηριωδῶς ἐς αὐτὸν γενόμεναι. τήνδε οὖν τὴν ὄψιν ὁ δῆμος οἰκτίστην σφίσι φανεῖσαν οὐκέτι ἐνεγκὼν ἀνῴμωξάν τε καὶ διαζωσάμενοι τὸ βουλευτήριον, ἔνθα ὁ Καῖσαρ ἀνῄρητο, κατέφλεξαν καὶ τοὺς ἀνδροφόνους ἐκφυγόντας πρὸ πολλοῦ περιθέοντες ἐζήτουν, οὕτω δὴ μανιωδῶς ὑπὸ ὀργῆς τε καὶ λύπης, ὥστε τὸν δημαρχοῦντα Κίνναν ἐξ ὁμωνυμίας τοῦ στρατηγοῦ Κίννα, τοῦ δημηγορήσαντος ἐπὶ τῷ Καίσαρι, οὐκ ἀνασχόμενοί τι περὶ τῆς ὁμωνυμίας οὐδ' ἀκοῦσαι, διέσπα-

7 ⟨καὶ⟩ ἀντὶ ci. Schw. ex C, non recte 9 αὐτὸν V 12 sq. ὡς ὕπτιον ⟨ὂν⟩ ci. Mend., sed cf. ad § 326 14 σφαγαὶ bene habet, cf. IV § 34 21 μανιωδῶς] cf. de adverbio ad § 23 24 τι] τε B

3 sq. ex Pacuvii 'Armorum iudicio', cf. Suet. Div. Iul. 84 18 sq. τὸ βουλευτήριον — κατέφλεξαν] aliter Suet. Div. Iul. 88, Cass. D. 47, 19, 1 22 sq. de his duobus Cinnis cf. L. Schwabe, *Philol.* 47 (1889) p. 169 sq.; alter est C. Helvius Cinna trib. pleb. *(et poeta?)*, alter L. Cornelius Cinna praetor

44 a. C.

σαν θηριωδῶς, καὶ οὐδὲν αὐτοῦ μέρος ἐς ταφὴν εὑρέθη.
πῦρ δ' ἐπὶ τὰς τῶν ἄλλων οἰκίας ἔφερον, καὶ καρτε- 614
ρῶς αὐτοὺς ἐκείνων τε ἀμυνομένων καὶ τῶν γειτόνων
δεομένων τοῦ μὲν πυρὸς ἀπέσχοντο, ὅπλα δ' ἠπείλη-
σαν ἐς τὴν ἐπιοῦσαν οἴσειν.

148 καὶ οἱ μὲν σφαγεῖς ἐξέφυγον ἐκ τῆς πόλεως δια- 615
λαθόντες, ὁ δὲ δῆμος ἐπὶ τὸ λέχος τοῦ Καίσαρος ἐπανελ-
θὼν ἔφερον αὐτὸ ἐς τὸ Καπιτώλιον ὡς εὐαγὲς θάψαι
τε ἐν ἱερῷ καὶ μετὰ θεῶν θέσθαι. κωλυόμενοι δὲ ὑπὸ 616
τῶν ἱερέων ἐς τὴν ἀγορὰν αὖθις ἔθεσαν, ἔνθα τὸ πά-
λαι Ῥωμαίοις ἔστι βασίλειον, καὶ ξύλα αὐτῷ καὶ βάθρα,
ὅσα πολλὰ ἦν ἐν ἀγορᾷ, καὶ εἴ τι τοιουτότροπον ἄλλο
συνενεγκόντες καὶ τὴν πομπὴν δαψιλεστάτην οὖσαν
ἐπιβαλόντες στεφάνους τε ἔνιοι παρ' ἑαυτῶν καὶ ἀρι-
στεῖα πολλὰ ἐπιθέντες, ἐξῆψαν καὶ τὴν νύκτα παν-
δημεὶ τῇ πυρᾷ παρέμενον, ἔνθα βωμὸς πρῶτος ἐτέθη,
νῦν δ' ἐστὶ νεὼς αὐτοῦ Καίσαρος, θείων τιμῶν ἀξι-
ουμένου. ὁ γάρ τοι θετὸς αὐτῷ παῖς Ὀκτάουιος, τό τε 617
ὄνομα ἐς τὸν Καίσαρα μεταβαλὼν καὶ κατ' ἴχνος ἐκεί-
νου τῇ πολιτείᾳ προσιών, τήν τε ἀρχὴν τὴν ἐπικρα-
τοῦσαν ἔτι νῦν, ἐρριζωμένην ὑπ' ἐκείνου, μειζόνως
ἐκρατύνατο καὶ τὸν πατέρα τιμῶν ἰσοθέων ἠξίωσεν·
ὧν δὴ καὶ νῦν, ἐξ ἐκείνου πρώτου, Ῥωμαῖοι τὸν ἑκά- 618
στοτε τὴν ἀρχὴν τήνδε ἄρχοντα, ἢν μὴ τύχῃ τυραννι-
κὸς ὢν ἢ ἐπίμεμπτος, ἀποθανόντα ἀξιοῦσιν, οἳ πρό-
τερον οὐδὲ περιόντας αὐτοὺς ἔφερον καλεῖν βασιλέας.

11 ῥωμαίων i   ἔστι] ἦν τὸ ex C ci. Mend., sed cf. Richter, Topogr. d. Stadt Rom² p. 91 sq.   αὐτῷ] αὐτοῦ ci. idem, sed cf. §78 et ad III §310   16 πρῶτον ci. Mend. et Madvig, Die Verfass. u. Verwalt. d. röm. Staates I p. 551   17 sq. ἀξιούμενος libri, corr. Mend.   25 ὧν post ἐπίμεμπτος i   26 καλεῖσθαι ci. Mend., inut.

16 sq. cf. Richter, Jahrb. d. k. deutsch. archäol. Inst. 4 (1889) *p. 149 sq., de consecratione* Mommsen, R. Staatsr. II³, 2 p. 756 adn. 1

a.C.
619 *οὕτω μὲν δὴ Γάιος Καῖσαρ ἐτελεύτησεν ἐν ἡμέραις* 14
Mart. a.C. *αἷς καλοῦσιν εἰδοῖς Μαρτίαις, Ἀνθεστηριῶνος μάλιστα μέσου, ἥν τινα ἡμέραν αὐτὸν ὁ μάντις οὐ περιοίσειν προύλεγεν· ὃ δ' ἐπισκώπτων αὐτὸν ἔφη περὶ τὴν ἕω· "πάρεισιν αἱ εἰδοί". καὶ ὃ μὲν οὐδὲν καταπλαγεὶς ἀπ-*
620 *εκρίνατο· "ἀλλὰ οὐ παρεληλύθασιν," ὃ δὲ καὶ τοιῶνδε προαγορεύσεων αὐτῷ σὺν τοσῷδε τοῦ μάντεως θάρσει γενομένων καὶ σημείων ὧν προεῖπον ἑτέρων ὑπεριδὼν προῆλθε καὶ ἐτελεύτησεν, ἔτος ἄγων ἕκτον ἐπὶ πεντήκοντα, ἀνὴρ ἐπιτυχέστατος ἐς πάντα καὶ δαιμόνιος καὶ μεγαλοπράγμων καὶ εἰκότως ἐξομοιούμενος Ἀλεξάν-*
621 *δρῳ. ἄμφω γὰρ ἐγενέσθην φιλοτιμοτάτω τε πάντων καὶ πολεμικωτάτω καὶ τὰ δόξαντα ἐπελθεῖν ταχυτάτω πρός τε κινδύνους παραβολωτάτω καὶ τοῦ σώματος ἀφειδεστάτω καὶ οὐ στρατηγίᾳ πεποιθότε μᾶλλον ἢ*
622 *τόλμῃ καὶ τύχῃ. ὧν ὃ μὲν ἄνυδρόν τε πολλὴν ἐς Ἄμμωνος ὥδευεν ὥρᾳ καύματος καὶ τὸν Παμφύλιον κόλπον τῆς θαλάσσης ἀνακοπείσης διέτρεχε δαιμονίως, καὶ τὸ πέλαγος αὐτῷ τοῦ δαίμονος κατέχοντος, ἔστε παρέλθοι,*
623 *καὶ καθ' ὁδὸν ὁδεύοντι ὕοντος. ἀπλώτου τε θαλάσσης ἐν Ἰνδοῖς ἀπεπείρασε καὶ ἐπὶ κλίμακα πρῶτος ἀνέβη καὶ ἐς πολεμίων τεῖχος ἐσήλατο μόνος καὶ τρισκαί-*
624 *δεκα τραύματα [μόνος] ὑπέστη. καὶ ἀήττητος αἰεὶ γενόμενος ἑνὶ σχεδὸν ἢ δύο ἔργοις ἕκαστον πόλεμον ἐξ-*

1 *οὕτω*] *incipiunt EF codices* 2 sq. *μάλιστα μέσου* om. iC 10 *καὶ δαιμόνιος*] *δαιμόνιός τε* V 12 *ἐγενέσθη* V, *γενέσθην* Fi 18 *δαιμονίως* susp. Mend., iniuria, opinor *καὶ* om. EF et editores inde a Schw. 20 *καθ' ὁδὸν*] *τὴν ἄνομβρον* vel *ἄνυδρον* exspectavit Mend., sed *ὁδός* est 'iter pedestre', cf. Thuc. 2, 97, 1; 6, 49, 4; 97, 1 23 *μόνος* cum C om. Mend. *ἀήσσητος*, ut videtur, i

§ 621 sqq. de comparatione Caesaris et Alexandri cf. F. *Reuss, Rhein.* Mus. 54 (1899) p. 446 sqq.

ἤνυσε, τῆς μὲν Εὐρώπης πολλὰ βάρβαρα ἑλὼν καὶ τὴν Ἑλλάδα χειρωσάμενος, δυσαρκτότατον ἔθνος καὶ φιλελεύθερον καὶ οὐδενὶ πρὸ αὐτοῦ πλὴν Φιλίππῳ κατ' εὐπρέπειαν ἐς ἡγεμονίαν πολέμου δόξασαν ὑπακούειν ἐπ' ὀλίγον· τὴν δὲ Ἀσίαν σχεδὸν εἰπεῖν ὅλην ἐπέδραμε. καὶ ὡς λόγῳ τὴν Ἀλεξάνδρου τύχην καὶ δύναμιν εἰπεῖν, ὅσην εἶδε γῆν, ἐκτήσατο καὶ περὶ τῆς λοιπῆς ἐνθυμούμενός τε καὶ διανοούμενος ἀπέθανε.

150 Καίσαρι δὲ ἥ τε Ἰόνιος θάλασσα εἶξε, χειμῶνος 625
μέσου πλωτὴ καὶ εὔδιος γενομένη, καὶ τὸν ἑσπέριον
ὠκεανὸν ἐπὶ Βρεττανοὺς διέπλευσεν οὔπω γενόμενον
ἐν πείρᾳ, κρημνοῖς τε τῶν Βρεττανῶν τοὺς κυβερνήτας
ἐποκέλλοντας ἐκέλευε τὰς ναῦς περιαγνύναι. καὶ πρὸς 626
ἄλλον κλύδωνα μόνος ἐν σκάφει σμικρῷ νυκτὸς ἐβιάζετο
καὶ τὸν κυβερνήτην ἐκέλευε προχέαι τὰ ἱστία καὶ
θαρρεῖν τῇ Καίσαρος τύχῃ μᾶλλον ἢ τῇ θαλάσσῃ. ἔς 627
τε πολεμίους προεπήδησε μόνος ἐκ πάντων δεδιότων
πολλάκις καὶ τριακοντάκις αὐτὸς ἐν Κελτοῖς μόνοις
παρετάξατο, μέχρι τετρακόσια αὐτῶν ἐχειρώσατο ἔθνη,
οὕτω δή τι Ῥωμαίοις ἐπίφοβα, ὡς νόμῳ τῷ περὶ ἀστρατείας
ἱερέων καὶ γερόντων ἐγγραφῆναι 'πλὴν εἰ μὴ
Κελτικὸς πόλεμος ἐπίοι'· τότε δὲ καὶ γέροντας καὶ
ἱερέας στρατεύεσθαι. περί τε τὴν Ἀλεξάνδρειαν πολε- 628
μῶν καὶ ἀποληφθεὶς ἐπὶ γεφύρας μόνος καὶ κακο-

1 βάρβαρα] cf. τὰ ἐλεύθερα IV § 275 multaque alia (Kratt p. 2) 4 ἐς πολέμου ἡγεμονίαν a δοξάσασαν a, δοξάσαν ci. Musgr., δόξαν Schw., bene 5 εἰπεῖν om EF, at cf. § 556 6 ⟨ἐνὶ⟩ λόγῳ ci. Keil 14 μικρῷ F 17 ἐκ deleri voluit Mend., inut. 18 μόνοις Musgr., μόνος OEFi, om. C 20 δή τι Bi, δή τοι EF, δὴ V (cf. interpret. ad Herodot. 1, 163) τῷ EF, τῶν ceteri 24 ἀποληφθεὶς, ει supra η, a m. 1, B, ἀπολειφθεὶς, η supra ει a m. 1, V, ἀπολειφθεὶς ceteri, vulgo, cf. ad § 637

12 sq. at cf. Caes. b. g. 4, 29; 5, 10 20 νόμῳ τῷ περὶ ἀστρατείας] cf. *Marquardt*, R. Staatsverw. III² p. 223 adn. 4

*παθῶν τὴν πορφύραν ἀπέρριψε καὶ ἐς τὴν θάλασσαν
ἐξήλατο καὶ ζητούμενος ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐν τῷ μυχῷ
διενήχετο λανθάνων ἐπὶ πολύ, μόνην ἐκ διαστήματος
ἀνίσχων τὴν ἀναπνοήν, μέχρι φιλίᾳ νηὶ προσπελάσας
629 ὤρεξε τὰς χεῖρας καὶ ἑαυτὸν ἔδειξε καὶ περιεσώθη. ἐς
δὲ τὰ ἐμφύλια τάδε ἢ διὰ δέος, καθάπερ αὐτὸς ἔλε-
γεν, ἢ ἀρχῆς ἐπιθυμίᾳ συμπεσών, στρατηγοῖς τοῖς καθ'
αὑτὸν ἀρίστοις συνηνέχθη καὶ στρατοῖς πολλοῖς τε καὶ
μεγάλοις, οὐ βαρβάρων ἔτι, ἀλλὰ Ῥωμαίων ἀκμαζόντων
630 μάλιστα εὐπραξίαις καὶ τύχαις· ⟨καὶ⟩ ἁπάντων ἐκρά-
τησε, διὰ μιᾶς καὶ ὅδε πείρας ἑκάστων ἢ διὰ δύο, οὐ
μὴν ἀηττήτου καθάπερ Ἀλεξάνδρῳ τοῦ στρατοῦ γενο-
μένου, ἐπεὶ καὶ ὑπὸ Κελτῶν ἡττῶντο λαμπρῶς, ὅθ' ἡ
μεγάλη σφᾶς συμφορὰ κατέλαβε Κόττα καὶ Τιτυρίου
στρατηγούντων, καὶ ἐν Ἰβηρίᾳ Πετρήιος αὐτοὺς καὶ
Ἀφράνιος συνέκλεισαν οἷα πολιορκουμένους, ἔν τε
Δυρραχίῳ καὶ Λιβύῃ λαμπρῶς ἔφευγον καὶ ἐν Ἰβηρίᾳ
631 Πομπήιον τὸν νέον κατεπλάγησαν. ὁ δὲ Καῖσαρ
αὐτὸς ἦν ἀκατάπληκτος καὶ ἐς παντὸς πολέμου τέλος
ἀήττητος· τήν τε Ῥωμαίων ἰσχύν, γῆς ἤδη καὶ θα-
λάσσης ἐκ δύσεων ἐπὶ τὸν ποταμὸν Εὐφράτην κρα-
τοῦσαν, ἐχειρώσατο βίᾳ καὶ φιλανθρωπίᾳ πολὺ βεβαιό-*

2 *μυχῷ*] *βυθῷ* legitur § 377, quod fort. reponendum esse ci. Mend., sed *μυχῷ* quoque bonum 4 *τὴν ⟨κεφαλὴν ἐς⟩ ἀναπνοὴν* dubitanter ci. Schw., at cf. Diod. 2, 12, 2 *νηὶ φιλίᾳ* F 7 *ἐμπεσών* ci. Mend., male ob hiatum, cf. Zerdik p. 40 7 sq. *ἀρίστοις* ante *στρατηγοῖς* E 9 *βαρβάρων* EFC, *βαρβάροις* Oi 10 ⟨*τότε*⟩ *μάλιστα* ci. Mend., non recte, opinor *καὶ* add. Schw. 12 ⟨*αὐτῷ*⟩ *καθάπερ* scr. Mend., hiatum inculcans, sed cf. ad I § 223 14 *τετυρίου* EF, *τιτιρίου* V 15 *πετρώνιος* E 16 *συνέκλασαν* b 17 *ἔφυγον* ci. Mend., cf. praef. 21 *ἐπὶ τὸν Εὐφρ. ποτ.* hic et ceteris locis ci. Mend., contra usum Appiani, *τὸν* del. Loesch p. 28, probabiliter, cf. *etiam Kallenberg*, Studien über d. griech. Artikel II, Progr. *Berlin 1891*, p. 14 sqq.

τερον καὶ πολὺ ἐγκρατέστερον Σύλλα βασιλέα τε
αὐτὸν ἀπέφηνεν ἀκόντων, εἰ καὶ τὴν προσηγορίαν οὐκ
ἐδέχετο. καὶ πολέμους ἄλλους καὶ ὅδε διανοούμενος
ἀνῃρέθη.

51 συνέβη δ' αὐτοῖς καὶ τὰ στρατόπεδα ὁμοίως πρό- 632
θυμα μὲν ἐς ἄμφω καὶ μετὰ εὐνοίας γενέσθαι καὶ ἐς
μάχας θηριώδεσιν ἐοικότα, δυσπειθῆ δὲ πολλάκις ἑκα-
τέρῳ καὶ πολυστασίαστα διὰ τοὺς πόνους. ἀποθανόντας
γε μὴν ὁμοίως ὠδύραντο καὶ ἐπεπόθησαν καὶ θείων
τιμῶν ἠξίωσαν. ἐγένοντο δὲ καὶ τὰ σώματα εὐφυεῖς 633
ἄμφω καὶ καλοί. καὶ τὸ γένος ἐκ Διὸς ἤστην ἑκάτε-
ρος, ὃ μὲν Αἰακίδης τε καὶ Ἡρακλείδης, ὃ δὲ ἀπ'
Ἀγχίσου τε καὶ Ἀφροδίτης. φιλονικότεροι δὲ τοῖς ἐξ- 634
ερίζουσιν ὄντες ταχύτατοι πρὸς διαλύσεις ἦσαν καὶ
συγγνώμονες τοῖς ἁλοῦσιν, ἐπὶ δὲ τῇ συγγνώμῃ καὶ
εὐεργέται καὶ οὐδὲν ἢ κρατῆσαι μόνον ἐνθυμούμενοι.

καὶ τάδε μὲν ἐς τοσοῦτον συγκεκρίσθω, καίπερ οὐκ 635
ἐξ ἴσης δυνάμεως ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ὁρμήσαντος αὐτῶν
ἑκατέρου, ἀλλὰ τοῦ μὲν ἐκ βασιλείας ἠσκημένης ὑπὸ
Φιλίππῳ, τοῦ δ' ἐξ ἰδιωτείας, εὐγενοῦς μὲν καὶ περι-
52 φανοῦς, χρημάτων δὲ πάνυ ἐνδεοῦς. ἐγένοντο δὲ καὶ 636
σημείων τῶν ἐπὶ σφίσιν ἑκάτερος ὑπερόπτης καὶ τοῖς
μάντεσι τὴν τελευτὴν προειποῦσιν οὐκ ἐχαλέπηναν, καὶ
τὰ σημεῖα αὐτὰ ὅμοιά τε πολλάκις καὶ ἐς τὸ ὅμοιον
ἀμφοῖν συνηνέχθη· ἐγένετο γὰρ ἑκατέρῳ δὶς ἄλοβα, 637
καὶ τὰ μὲν πρῶτα κίνδυνον σφαλερὸν ὑπέδειξεν, Ἀλε-

6 μετὰ] μεστὰ ci. Mend. 7 θηριώδεσιν ἐοικότα] θηριώδη exspectavit Mend. coll. § 297; malim cum Keil θηρ⟨ίοις μαν⟩ιώδεσιν ἐοικότα 13 φιλονεικότατοι cum EF scr. Mend. (debebat φιλονικότατοι), non recte, opinor 13 sq. ἐξερεθίζουσιν ci. Musgr., sic etiam C 16 καὶ] ἅτε ci. Mend., perperam 17 τοσοῦτο scr. Mend. 19 sq. ηὐξημένης ὑπὸ Φιλίππου vertit *C, non apte*

ξάνδρῳ μὲν ἐν Ὀξυδράκαις, ἐπὶ τὸ τῶν ἐχθρῶν τεῖχος
ἀναβάντι πρὸ τῶν Μακεδόνων καὶ τῆς κλίμακος συν-
τριβείσης ἀποληφθέντι τε ἄνω καὶ ὑπὸ τόλμης ἐς τὸ
ἐντὸς ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἐξαλομένῳ καὶ πληγέντι τὰ
στέρνα χαλεπῶς καὶ ἐς τὸν τράχηλον ὑπέρῳ βαρυτάτῳ
καὶ πίπτοντι ἤδη καὶ περισωθέντι μόλις ὑπὸ τῶν
538 Μακεδόνων ἀναρρηξάντων τὰς πύλας ὑπὸ δέους, Καί-
σαρι δὲ ἐν Ἰβηρίᾳ, τοῦ στρατοῦ περιφόβου τε ὄντος
ἐπὶ Πομπηίῳ τῷ νέῳ καὶ ὀκνοῦντος ἐς μάχην ἰέναι,
προδραμόντι πάντων ἐς τὸ μεταίχμιον καὶ διακόσια
ἀναδεξαμένῳ δόρατα ἐς τὴν ἀσπίδα, μέχρι καὶ τόνδε
ὁ στρατὸς ἐπιδραμὼν ὑπὸ αἰδοῦς καὶ φόβου περιέσω-
539 σεν. οὕτω μὲν αὐτοῖς τὰ πρῶτα ἄλοβα ἐς κίνδυνον
ἦλθε θανάτου, τὰ δεύτερα δὲ ἐς τὸν θάνατον αὐτόν.
Πειθαγόρας τε γὰρ ὁ μάντις Ἀπολλοδώρῳ δεδοικότι
Ἀλέξανδρόν τε καὶ Ἡφαιστίωνα θυόμενος εἶπε μὴ δε-
διέναι, ἐκποδὼν γὰρ ἀμφοτέρους αὐτίκα ἔσεσθαι· καὶ
τελευτήσαντος εὐθὺς Ἡφαιστίωνος ὁ Ἀπολλόδωρος
ἔδεισε, μή τις ἐπιβουλὴ γένοιτο κατὰ τοῦ βασιλέως, καὶ
540 ἐξήνεγκεν αὐτῷ τὰ μαντεύματα. ὃ δὲ ἐπεμειδίασε καὶ
Πειθαγόραν αὐτὸν ἤρετο, ὅ τι λέγοι τὸ σημεῖον· τοῦ
δὲ εἰπόντος, ὅτι τὰ ὕστατα λέγει, αὖθις ἐπεμειδίασε

3 ἀποληφθέντι Bi et, ει tamen supra η a m. 1 addito, V, ἀπολειφθέντι EFC (cf. Plut. Alex. c. 63, Arrian. Anab. 6, 9), vulgo, sed cf. § 168. 174. 628, III § 322, IV § 328 8 τε EF, γε Oi 14 ἦλθε] ἤνεγκε ex Herodoto ci. Mend., contra Zerdik p. 41 coll. Syr. c. 56 extr.: καὶ τὰ σημεῖα ἐς τέλος ἀμφοῖν ἀπαντῆσαι 15 πυθαγόρας EFVaC, idem mendum apud Plut. Alex. c. 73, sed cf. Arrian. 7, 18 Ἀπολλοδώρῳ ⟨τῷ ἀδελφῷ⟩ ex Arrian. l. c. ci. Mend., at ne Plut. quidem fratrem nominat 16 θυσάμενος ex C ci. Mend., sed cf. praef. 19 γένηται Va 21 πυθαγόραν EFVC 22 λέγοι Bi

1 Ὀξυδράκαις] secundum alios apud Mallos, cf. praeter *alios* Sternbach, Wien. Stud. 16 (1894) p. 32 sq. 18 Ἀπολλόδωρος] cf. Kaerst ap. Pauly-Wissowa 1, 2 p. 2851 n. 42

καὶ ἐπῄνεσεν ὅμως Ἀπολλόδωρόν τε τῆς εὐνοίας καὶ
53 *τὸν μάντιν τῆς παρρησίας. Καίσαρι δ' ἐς τὸ ἔσχατον* 641
βουλευτήριον ἐσιόντι, καθά μοι πρὸ βραχέος εἴρηται,
τὰ αὐτὰ σημεῖα γίγνεται· καὶ χλευάσας ἔφη τοιαῦτά
οἵ καὶ περὶ Ἰβηρίαν γεγονέναι. τοῦ δὲ μάντεως εἰπόν-
τος καὶ τότε αὐτὸν κινδυνεῦσαι καὶ νῦν ἐπιθανατώ-
τερον ἔχειν τὸ σημεῖον, ἐνδούς τι πρὸς τὴν παρρησίαν
ἐθύετο [ὅμως] αὖθις, μέχρι βραδυνόντων αὐτῷ τῶν
ἱερῶν δυσχεράνας ἐσῆλθε καὶ ἀνῃρέθη. τὸ δ' αὐτὸ 642
καὶ Ἀλεξάνδρῳ συνέπεσεν. ἐπανιόντα γὰρ ἐξ Ἰνδῶν
ἐς Βαβυλῶνα μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ πλησιάζοντα ἤδη
παρεκάλουν οἱ Χαλδαῖοι τὴν εἴσοδον ἐπισχεῖν ἐν τῷ
παρόντι. τοῦ δὲ τὸ ἰαμβεῖον εἰπόντος, ὅτι "μάν- 643
τις ἄριστος, ὅστις εἰκάζει καλῶς", δεύτερα γοῦν οἱ
Χαλδαῖοι παρεκάλουν μὴ ἐς δύσιν ὁρῶντα μετὰ τῆς
στρατιᾶς ἐσελθεῖν, ἀλλὰ περιοδεῦσαι καὶ τὴν πόλιν
λαβεῖν πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα. ὃ δ' ἐς τοῦτο μὲν ἐν-
δοῦναι λέγεται καὶ ἐπιχειρῆσαι περιοδεῦσαι, λίμνῃ δὲ
καὶ ἕλει δυσχεραίνων καταφρονῆσαι καὶ τοῦ δευτέρου
μαντεύματος καὶ ἐσελθεῖν ἐς δύσιν ὁρῶν. ἐσελθὼν 644
γε μὴν καὶ πλέων κατὰ τὸν Εὐφράτην ἐπὶ ποταμὸν
Παλλακότταν, ὃς τὸν Εὐφράτην ὑπολαμβάνων ἐς ἕλη
καὶ λίμνας ἐκφέρει καὶ κωλύει τὴν Ἀσσυρίδα γῆν

5 *καὶ* EF, om. ceteri 6 *κινδυνεῦσαι* ⟨*λαμπρῶς*⟩ ex § 489 ci. Mend., bene 6 sq. *πιθανώτερον*, ut videtur, vertit C, cf. § 489 7 *ἐσδούς* i, ut videtur 8 *ὅμως* iure susp. Mend., delevi ipse; an ante *ἐσῆλθε* v. 9 ponendum? 21 *τὸν* ante *ποταμὸν* add. a. 22 *παλλακότταν* B b d, *παλλακόταν* F C, *παλλάκοταν* a, *παλακότταν* E, *παλακόταν* V, *παλλακόπαν* Arrian. 7, 21 et Mend., at cf. B. Meißner, Zeitschr. f. Assyriol. 9 (1894) p. 270 adn. 3 23 *ἀσυρίδα* i

13 sq. versus Euripideus, cf. Nauck, Trag. Graec. fr.² p. 674 n. 973; ut versus constet ap. Arrian. 7, 16, 6 et Cic. ad Att. 7, 13, 4: *μάντις δ' ἄριστος* etc.

*ἄρδειν [ἐπιπλέειν], — ἐπινοοῦντα δὴ τοῦτον διατει-
χίσαι τὸν ποταμὸν καὶ ἐπὶ τοῦτο ἐκπλέοντά φασιν
ἐπιτωθάσαι τοῖς Χαλδαίοις, ὅτι σῶος ἐς Βαβυλῶνα
ἐσέλθοι τε καὶ ἐκπλέοι. ἔμελλε δ' ἐπανελθὼν αὐτίκα*
645 *ἐν αὐτῇ τεθνήξεσθαι. ἐπετώθασε δὲ καὶ ὁ Καῖσαρ
ὅμοια. τοῦ γὰρ μάντεως αὐτῷ τὴν ἡμέραν τῆς τελευ-
τῆς προειπόντος, ὅτι μὴ περιοίσει τὰς Μαρτίας εἰδούς,
ἐλθούσης τῆς ἡμέρας ἔφη, τὸν μάντιν χλευάζων, ὅτι*
646 *πάρεισιν αἱ εἰδοί· καὶ ἐν αὐταῖς ὅμως ἀπέθανεν. οὕτω
μὲν δὴ καὶ σημεῖα τὰ περὶ σφῶν ἐχλεύασαν ὁμοίως
καὶ τοῖς προειποῦσιν αὐτὰ μάντεσιν οὐκ ἐχαλέπηναν
καὶ ἑάλωσαν ὅμως ὑπὸ τῷ λόγῳ τῶν μαντευμάτων.*
647 *ἐγένοντο δὲ καὶ ἐς ἐπιστήμην τῆς ἀρετῆς, τῆς τε* **15**
*πατρίου καὶ Ἑλληνικῆς καὶ ξένης, φιλόκαλοι, τὰ μὲν
Ἰνδῶν Ἀλέξανδρος ἐξετάζων τοὺς Βραχμᾶνας, οἳ δο-
κοῦσιν Ἰνδῶν εἶναι μετεωρολόγοι τε καὶ σοφοὶ καθὰ
Περσῶν οἱ Μάγοι, τὰ δὲ Αἰγυπτίων· ὁ Καῖσαρ, ὅτε*
648 *ἐν Αἰγύπτῳ γενόμενος καθίστατο Κλεοπάτραν. ὅθεν
ἄρα καὶ τῶν εἰρηνικῶν πολλὰ Ῥωμαίοις διωρθώσατο
καὶ τὸν ἐνιαυτὸν ἀνώμαλον ἔτι ὄντα διὰ τοὺς ἔσθ'
ὅτε μῆνας ἐμβολίμους (κατὰ γὰρ σελήνην αὐτοῖς ἠριθ-
μεῖτο) ἐς τὸν τοῦ ἡλίου δρόμον μετέβαλεν, ὡς ἦγον*
649 *Αἰγύπτιοι. συνέβη δὲ αὐτῷ καὶ τῶν ἐς τὸ σῶμα ἐπι-*

---

1 *ἄρδην* a *ἐπιπλέειν* delevi; *καὶ* ante *ἐπιπλέειν* add. E, *et assyriam tellurem fere nauigabilem ubique reddit* C; *καὶ περιπλεῖν* ci. Musgr., *ἄρδειν ἐπὶ πλέον* Mend., cf. de re Syr. c. 56 med., Arrian. 7, 21, 4, Droysen, Hellenismus I², 2 p. 328 sq. *δὲ* O i, *δὴ* EF, vulgo 2 *τοῦτο* OC, *τοῦτον* EFi 9 *ὅμως*] *similiter* C, i. e. *ὁμοίως* vel *ὁμῶς*, sed *ὅμως* respicit ad *χλευάζων* 10 ⟨*τὰ*⟩ *σημεῖα* ci. Mend., sed cf. IV § 405 *γυναῖκες αἱ — προγεγραμμέναι*, § 555 *δέος τὸ ὑπὲρ αὐτῶν*, V § 588 *πίστιν, ἣν αἰτεῖς — αἰτεῖν*, Bas. 5 init., Sic. 2, 2 extr. alibi 12 *ὅμως*] *ὁμοίως* ci. *Mend.* 16 ⟨*οἱ*⟩ *μετεωρολόγοι* ci. Musgr., inut. 19 *Ῥωμαίοις* *om. EF.* 23 *οἱ* ante *Αἰγύπτιοι* add. V

βουλευσάντων μηδένα διαφυγεῖν, ἀλλὰ τῷ παιδὶ δοῦναι δίκην ἀξίαν, καθάπερ Ἀλεξάνδρῳ τοὺς Φίλιππον ἀνελόντας. ὅπως δὲ ἔδοσαν, αἱ ἑξῆς βίβλοι δεικνύουσιν.

ΕΜΦΥΛΙΩΝ Γ.

1 *Οὕτω μὲν δὴ Γάιος Καῖσαρ πλείστου Ῥωμαίοις* 1
ἄξιος ἐς τὴν ἡγεμονίαν γενόμενος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν
ἀνῄρητο καὶ ὑπὸ τοῦ δήμου τέθαπτο· ἁπάντων δὲ
αὐτοῦ τῶν σφαγέων δίκην δόντων, ὅπως οἱ περιφανέ-
στατοι μάλιστα ἔδοσαν, ἥδε ἡ βίβλος καὶ ἡ μετὰ τήνδε
ἐπιδείξουσιν, ἐπιλαμβάνουσαι καὶ ὅσα ἄλλα Ῥωμαίοις
ἐμφύλια ἐς ἀλλήλους ἐγίγνετο ὁμοῦ.
2 *Ἀντώνιον μὲν ἡ βουλὴ δι' αἰτίας εἶχεν ἐπὶ τοῖς* 2
ἐπιταφίοις τοῦ Καίσαρος, ὑφ' ὧν δὴ μάλιστα ὁ δῆμος 44 a.
ἐρεθισθεὶς ὑπερεῖδε τῆς ἄρτι ἐπεψηφισμένης ἀμνηστίας
καὶ ἐπὶ τὰς οἰκίας τῶν σφαγέων σὺν πυρὶ ἔδραμον·
ὃ δὲ αὐτὴν χαλεπαίνουσαν ἑνὶ τοιῷδε πολιτεύματι ἐς
εὔνοιαν ἑαυτοῦ μετέβαλεν. Ἀμάτιος ἦν ὁ Ψευδομάριος· 3
Μαρίου γὰρ ὑπεκρίνετο υἱωνὸς εἶναι καὶ διὰ Μάριον
ὑπερήρεσκε τῷ δήμῳ. γιγνόμενος οὖν κατὰ τήνδε
τὴν ὑπόκρισιν συγγενὴς τῷ Καίσαρι, ὑπερήλγει μάλι-
στα αὐτοῦ τεθνεῶτος καὶ βωμὸν ἐπῳκοδόμει τῇ πυρᾷ
καὶ χεῖρα θρασυτέρων ἀνδρῶν εἶχε καὶ φοβερὸς ἦν
ἀεὶ τοῖς σφαγεῦσιν· ὧν οἱ μὲν ἄλλοι διεπεφεύγεσαν 4
ἐκ τῆς πόλεως καὶ ὅσοι παρ' αὐτοῦ Καίσαρος εἰλή-
φεσαν ἡγεμονίας ἐθνῶν, ἀπεληλύθεσαν ἐπὶ τὰς ἡγεμο-
νίας, Βροῦτος μὲν ὁ Δέκμος ἐς τὴν ὅμορον τῆς Ἰτα-
λίας Κελτικήν, Τρεβώνιος δὲ ἐς τὴν Ἀσίαν τὴν περὶ

---

3 *in* δεικνύουσιν *desinunt EF* 17 Ἀμάτιος ἦν] *exordium epicum*, *cf.* Stein ad Herodot. 1, 175 et Zerdik p. 21 sq.

a.C.

5 *Ἰωνίαν, Τίλλιος δὲ Κίμβερ ἐς Βιθυνίαν· Κάσσιος δὲ καὶ Βροῦτος ὁ Μᾶρκος, ὧν δὴ καὶ μάλιστα τῇ βουλῇ διέφερεν, ᾕρηντο μὲν καὶ οἵδε ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐς τὸ μέλλον ἔτος ἡγεμονεύειν, Συρίας μὲν ὁ Κάσσιος καὶ Μακεδονίας ὁ Βροῦτος, ἔτι δὲ ὄντες ἀστικοὶ στρατηγοὶ ... ὑπ' ἀνάγκης καὶ διατάγμασιν οἷα στρατηγοὶ τοὺς κληρούχους ἐθεράπευον, ὅσοις τε ἄλλοις ἐπενόουν, καὶ τὰ κληρουχήματα συγχωροῦντες αὐτοῖς πιπράσκειν, τοῦ νόμου κωλύοντος ἐντὸς εἴκοσιν ἐτῶν ἀποδίδο-*

6 *σθαι. τούτοις δὲ αὐτοῖς ὁ Ἀμάτιος, ὅτε συντύχοι,* **3**
καὶ ἐνεδρεύσειν ἐλέγετο. τῷδε οὖν τῷ λόγῳ τῆς ἐνέδρας ὁ Ἀντώνιος ἐπιβαίνων οἷα ὕπατος συλλαμβάνει καὶ κτείνει τὸν Ἀμάτιον χωρὶς δίκης, μάλα θρασέως· καὶ ἡ βουλὴ τὸ μὲν ἔργον ἐθαύμαζεν ὡς μέγα καὶ παράνομον, τὴν δὲ χρείαν αὐτοῦ προσεποιοῦντο ἥδιστα· οὐ γὰρ αὐτοῖς ἐδόκει ποτὲ χωρὶς τοιᾶσδε τόλμης

7 *ἀσφαλῆ τὰ κατὰ Βροῦτον καὶ Κάσσιον ἔσεσθαι. οἱ δὲ τοῦ Ἀματίου στασιῶται καὶ ὁ ἄλλος δῆμος ἐπ' ἐκείνοις πόθῳ τε τοῦ Ἀματίου καὶ ἀγανακτήσει τοῦ γεγονότος, ὅτι μάλιστα αὐτὸ ὁ Ἀντώνιος ἐπεπράχει ὑπὸ τοῦ δήμου τιμώμενος, οὐκ ἠξίουν σφῶν κατα-*

1 *τίλιος* Oi, *Tullius* C *κίμερ* Bf 5 *ἀστυκοὶ* O, *ἀττικοὶ* i, cf. ad I § 134 5 sq. post *στρατηγοὶ* in B 4—6, in V 6, in b 12 litterarum spatium; ⟨*ὑπέμενον ἐν ἄστει*⟩ inseruit Schw., aut ⟨*ὑπέμενον*⟩ addi aut *καὶ* ante *διατάγμασιν* deleri voluit Mend.; significavi lacunam, cf. § 19 6 *ὑπ' ἀνάγκῃ* O, fort. recte 10 *τούτοις δὲ αὐτοῖς* O, *σὺν αὐτοῖς δὲ* i 11 *καὶ* del. Nauck, sed iure premitur *ἐνεδρεύσειν*, cf. § 3 18 *στασιῶται* Schw., *στρατιῶται* libri 21 *τιμώμενον* i, ⟨*τοσάδε ἄρτι*⟩ *τιμώμενος* vel sim. maluit Mend., quo non opus

4 sq. Syriam et Macedoniam Cassio et Bruto provincias a Caesare destinatas esse negat Schelle (v. ad II § 452) p. 5 sqq., v. etiam Ed. Schwartz, Die Verteilung der röm. Prov. nach *Caesars Tod*, *Hermes* 33 (1898) p. 226 5 sq. *ἔτι δὲ ὄντες* etc.] *cf. Mommsen*, R. Staatsr. II^{3}, 1 p. 197 adn. 4

44 a. C

φρονεῖν· τὴν ἀγορὰν οὖν καταλαβόντες ἐβόων καὶ
τὸν Ἀντώνιον ἐβλασφήμουν καὶ τὰς ἀρχὰς ἐκέλευον
ἀντὶ Ἀματίου τὸν βωμὸν ἐκθεοῦν καὶ θύειν ἐπ' αὐ-
τοῦ Καίσαρι πρώτους. ἐξελαυνόμενοι δ' ἐκ τῆς ἀγο- 8
ρᾶς ὑπὸ στρατιωτῶν ἐπιπεμφθέντων ὑπὸ Ἀντωνίου
μᾶλλόν τε ἠγανάκτουν καὶ ἐκεκράγεσαν καὶ ἕδρας
ἔνιοι τῶν Καίσαρος ἀνδριάντων ἐπεδείκνυον ἀνῃρη-
μένων. ὡς δέ τις αὐτοῖς ἔφη καὶ τὸ ἐργαστήριον, 9
ἔνθα οἱ ἀνδριάντες ἀνεσκευάζοντο, δείξειν, εὐθὺς
εἵποντο καὶ ἰδόντες ἐνεπίμπρασαν, ἕως ἑτέρων ἐπι-
πεμφθέντων ἐξ Ἀντωνίου ἀμυνόμενοί τε ἀνῃρέθησαν
ἔνιοι καὶ συλληφθέντες ἕτεροι ἐκρεμάσθησαν, ὅσοι
θεράποντες ἦσαν, οἱ δὲ ἐλεύθεροι κατὰ τοῦ κρημνοῦ
κατερρίφησαν.

4 καὶ ὁ μὲν τάραχος ἐπέπαυτο, μῖσος δὲ ἄρρητον ἐξ 10
ἀρρήτου εὐνοίας τοῦ δήμου πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἐγή-
γερτο, ἡ βουλὴ δ' ἔχαιρον ὡς οὐκ ἂν ἑτέρως ἐν ἀδεεῖ
περὶ τῶν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον γενόμενοι. ὡς δὲ καὶ 11
Σέξστον Πομπήιον ὁ Ἀντώνιος, τὸν Πομπηίου Μάγνου
περιποθήτου πᾶσιν ἔτι ὄντος, εἰσηγήσατο καλεῖν ἐξ
Ἰβηρίας, πολεμούμενον ἔτι πρὸς τῶν Καίσαρος στρατη-
γῶν, ἀντί τε τῆς πατρῴας οὐσίας δεδημευμένης ἐκ
τῶν κοινῶν αὐτῷ δοθῆναι μυριάδας Ἀττικῶν δραχμῶν
πεντακισχιλίας, εἶναι δὲ καὶ στρατηγὸν ἤδη τῆς θαλάσ-
σης, καθὼς ἦν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ταῖς Ῥωμαίων
ναυσὶν αὐτίκα ταῖς πανταχοῦ χρῆσθαι εἰς τὰ ἐπείγοντα,

4 πρώτους Musgr., πρώτως Ob, *quam primum* C, πρῶτος af; aliud fort. latere ci. Mend. 9 ἀνδριάντες] ἄνδρες V 16 ἀρρήτου O, ἀρίστης i 20 ὄντος ἔτι V καταλεῖν ci. Mend., sed cf. ad II § 514 21 τῶν om. i 23 sq. *uicies et quinquagies decemmille* C, Ciceronis (Phil. 13, 5 § 12) 'septiens miliens' expressurus (Mend.); cf. de numero Drumann IV p. 563 adn. 29

x. C.
*θαυμάζουσα ἕκαστα ἡ βουλὴ μετὰ προθυμίας ἐξε-
δέχετο καὶ τὸν Ἀντώνιον ἐπὶ ὅλην εὐφήμουν
ἡμέραν· οὐ γάρ τις αὐτοῖς ἐδόκει Μάγνου γενέ-
σθαι δημοκρατικώτερος, ὅθεν οὐδὲ περιποθητότερος*
12 *ἦν. ὅ τε Κάσσιος καὶ ὁ Βροῦτος, ἐκ τῆς στάσεως
ὄντε τῆς Μάγνου καὶ πᾶσι τότε τιμιωτάτω, τὴν σωτη-
ρίαν ἐδόκουν ἕξειν ἀσφαλῆ καὶ τὴν γνώμην ὧν ἐπε-
πράχεσαν ἐγκρατῆ, καὶ τὴν δημοκρατίαν ἐς τέλος*
13 *ἐπάξεσθαι, τῆς μοίρας σφῶν ἀνισχούσης. ἃ καὶ Κικέ-
ρων συνεχῶς ἐπήνει τὸν Ἀντώνιον· καὶ ἡ βουλὴ
συγγινώσκουσα αὐτῷ διὰ σφᾶς ἐπιβουλεύοντα τὸν
δῆμον ἔδωκε φρουρὰν περιστήσασθαι περὶ τὸ σῶμα,
ἐκ τῶν ἐστρατευμένων καὶ ἐπιδημούντων ἑαυτῷ κατα-*
14 *λέγοντα. ὁ δέ, εἴτε εἰς τοῦτο αὐτὸ πάντα πεπραχὼς* 5
*εἴτε τὴν συντυχίαν ὡς εὔχρηστον ἀσπασάμενος, τὴν
φρουρὰν κατέλεγεν, αἰεὶ προστιθεὶς μέχρι ἐς ἑξακισ-
χιλίους, οὐκ ἐκ τῶν γινομένων ὁπλιτῶν, οὓς εὐμαρῶς
ἂν ἐν ταῖς χρείαις ᾤετο ἕξειν καὶ ἑτέρωθεν, ἀλλὰ
πάντας λοχαγοὺς ὡς ἡγεμονικούς τε καὶ ἐμπειροπολέ-
μους καί οἱ γνωρίμους ἐκ τῆς στρατείας τῆς ὑπὸ Καί-
σαρι· ταξιάρχους δ' αὐτοῖς ἐς τὸν πρέποντα κόσμον
ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ἐπιστήσας ἦγεν ἐν τιμῇ καὶ κοινω-*
15 *νοὺς ἐποιεῖτο τῶν φανερῶν βουλευμάτων. ἡ δὲ βουλὴ
τό τε πλῆθος αὐτῶν καὶ τὴν ἐπίλεξιν ἐν ὑπονοίᾳ
τιθέμενοι συνεβούλευον τὴν φρουρὰν ὡς ἐπίφθονον*

1 sq. *μετὰ προθυμίας ἐξεδέχετο* O, *μετὰ τοῦτον ἐξεδέχοντο* i, unde *ἕκαστα* ⟨*τούτων*⟩ scr. Mend. 3 ⟨*τὴν*⟩ *ἡμέραν* ci. Mend., inut. 3 sq. *γενέσθαι μάγνου* V 4 *περιποθητότερός* ⟨*τις*⟩ *ἦν* ci. Mend. 5 *κάσιος* V, const., cf. ad II § 352 7 *ἔχειν* ci. Mend., sed cf. *ἐπάξεσθαι* v. 9 9 *ἐπανάξεσθαι* ci. Musgr. 17 *γινομένων* O, cf. W. Schmid, Atticismus II p. 182, *γενομένων* i, *vulgo* 18 *ἂν* seclusit Mend., inut. 21 *δ'*] *τ'* ci. Mend. 25 *Antonio consuluit* C, quod prob. Mend., sed cf. ad I § 223

44 a.

*ἐς τὸ ἀρχοῦν ἐπαναγαγεῖν. ὃ δὲ ὑπισχνεῖτο ποιήσειν,
ὅταν σβέσῃ τοῦ δήμου τὸ ταραχῶδες. ἐψηφισμένον* 16
*δ' εἶναι κύρια, ὅσα Καίσαρι πέπρακτό τε καὶ γενέσθαι βεβούλευτο, τὰ ὑπομνήματα τῶν βεβουλευμένων ὁ Ἀντώνιος ἔχων καὶ τὸν γραμματέα τοῦ Καίσαρος Φαβέριον ἐς πάντα οἱ πειθόμενον, διότι καὶ ὁ Καῖσαρ τὰ τοιάδε αἰτήματα ἐς τὸν Ἀντώνιον ἐξιὼν ἀνετίθετο, πολλὰ ἐς πολλῶν χάριν προσετίθει καὶ ἐδωρεῖτο πόλεσι καὶ δυνάσταις καὶ τοῖσδε τοῖς ἑαυτοῦ φρουροῖς· καὶ ἐπεγράφετο μὲν πᾶσι τὰ Καίσαρος ὑπομνήματα,
τὴν δὲ χάριν οἱ λαβόντες ᾔδεσαν Ἀντωνίῳ. τῷ δὲ αὐτῷ* 17
τρόπῳ καὶ ἐς τὸ βουλευτήριον πολλοὺς κατέλεγε καὶ ἄλλα τῇ βουλῇ δι' ἀρεσκείας ἔπρασσεν, ἵνα μὴ φθονοῖεν ἔτι τῆς φρουρᾶς.

6 *καὶ Ἀντώνιος μὲν ἀμφὶ ταῦτα ἦν, ὁ δὲ Βροῦτος* 18
καὶ ὁ Κάσσιος, οὔτε τινὸς παρὰ τοῦ δήμου σφίσιν ἢ παρὰ τῶν ἐξεστρατευμένων εἰρηναίου φανέντος, οὔτε τὴν ἐνέδραν Ἀματίου καὶ παρ' ἑτέρου ἂν αὐτοῖς ἀδύνατον ἡγούμενοι γενέσθαι, οὔτε τὸ ποικίλον Ἀντωνίου φέροντες ἀφόβως, ἤδη καὶ στρατιὰν ἔχοντος, οὔτε τὴν δημοκρατίαν βεβαιουμένην ἔργοις ὁρῶντες, ἀλλὰ καὶ ἐς τοῦτο ὑφορώμενοι τὸν Ἀντώνιον, Δέκμῳ μάλιστα ἐπεποίθεσαν, ἔχοντι ἐν πλευραῖς τρία τέλη στρα-

6 *φάβριον* V 7 aut *τὰ τοιάδε — ἀνετίθετο* vitiosa esse ci. Mend. aut lacunam statuendam, sed *τὰ τοιάδε αἰτήματα* sunt libelli isti, quibus adductus Antonius Caesaris commentariis *πολλὰ ἐς πολλῶν χάριν προσετίθει* 10 *τοῖς αἰτοῦσι* post *πᾶσι* add. af, sed *Καίσαρος* om. f 15 *ἀμφὶ ταῦτα*] *ἀμφὶ τὸν φαβέριον* af, *dum haec ab Antonio Faberioque agitantur* C, sed Faberii nomen hoc loco non desideratur 18 *αὐτοῖς* Oi, cum C corr. Mend. 19 *ἡγούμενον* V 22 *δεκίμω* V, cf. ad II § 464 23 *ἐκ πλευρᾶς* a

2 sqq. *ἐψηφισμένον* etc.] cf. Willems II p. 742 6 de Faberio cf. O. E. Schmidt, Commentationes Fleckeisenianae, *Lips. 1890, p. 223 sqq.*

4 a. C.

του, καὶ πρὸς Τρεβώνιον ἐς τὴν Ἀσίαν καὶ πρὸς Τίλλιον ἐς Βιθυνίαν κρύφα ἔπεμπον, χρήματα ἀγείρειν ἀφανῶς καὶ στρατὸν περιβλέπεσθαι. αὐτοί τε ἠπείγοντο τῶν δεδομένων σφίσιν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐθνῶν

19 λαβέσθαι. τοῦ χρόνου δὲ οὔπω συγχωροῦντος αὐτοῖς, ἀπρεπὲς ἡγούμενοι, τὴν ἐν ἄστει |στρατηγίαν προλιπόντες ἀτελῆ, δόξαν ὕποπτον φιλαρχίας ἐθνῶν ἐνέγκασθαι, ᾕρουντο ὅμως ὑπὸ ἀνάγκης τὸ ἐν μέσῳ διάστημα διατρῖψαί ποι μᾶλλον ἰδιωτεύοντες ἢ ἐν ἄστει στρατηγεῖν, οὔτε ἀφόβως ἔχοντες οὔτε τὰ εἰκότα ἐφ'

20 οἷς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐπεπράχεσαν τιμώμενοι. οὕτω δ' αὐτοῖς ἔχουσιν ἡ βουλὴ συνειδυῖα τὴν γνώμην ἔδωκε σίτου τῇ πόλει φροντίσαι, ἐξ ὅσης δύναιντο γῆς, μέχρις αὐτοὺς ὁ χρόνος τῶν ἐθνῶν τῆς στρατηγίας καταλάβοι.

21 καὶ ἡ μὲν οὕτως ἔπραξεν, ἵνα μή ποτε Βροῦτος ἢ Κάσσιος φεύγειν δοκοῖεν· τοσήδε αὐτῶν φροντὶς ἦν ἅμα καὶ αἰδώς, ἐπεὶ καὶ τοῖς ἄλλοις σφαγεῦσι διὰ

22 τούσδε μάλιστα συνελάμβανον· ἐξελθόντων δὲ τῆς πό- 7 λεως τῶν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον, ἐπὶ δυναστείας ὢν ὁ Ἀντώνιος ἤδη μοναρχικῆς ἀρχὴν ἔθνους καὶ στρατιᾶς αὑτῷ περιέβλεπε· καὶ Συρίας μὲν ἐπεθύμει μάλιστα, οὐκ ἠγνόει δὲ ὢν δι' ὑπονοίας καὶ μᾶλλον ἐσόμενος, εἴ τι αἰτοίη· καὶ γὰρ αὐτῷ κρύφα Δολοβέλλαν τὸν ἕτερον ὕπατον ἐπήλειφεν εἰς ἐναντίωσιν ἡ βουλή, διά-

23 φορον αἰεὶ τῷ Ἀντωνίῳ γενόμενον. αὐτὸν οὖν τὸν Δολο-

---

2 *τίλιον* V, *Tullium* C *χρήματα ἔπεμπον* V 7 *ὕποπτον* deleri voluit Mend., sed *δόξαν ὕποπτον* idem est atque *ὑποψίαν* 9 *ποι*] *που* vel *πῃ* ci. Mend. 14 *μέχρι* B, vulgo, *μέχρις* ceteri 16 *ἢ*] *καὶ* ci. Mend., sed cf. Kratt p. 57 *17 δοκεῖεν* i *αὐτῶ* V 22 *αὐτῷ* Bi (V?), corr. edit. veteres *24 δολοβέλαν* V, const.

44 a. C.

βέλλαν ὁ Ἀντώνιος, νέον τε καὶ φιλότιμον εἰδώς, ἔπει-
σεν αἰτεῖν Συρίαν ἀντὶ Κασσίου καὶ τὸν ἐς Παρθυαίους
κατειλεγμένον στρατὸν ἐπὶ τοὺς Παρθυαίους, αἰτεῖν δὲ
οὐ παρὰ τῆς βουλῆς (οὐ γὰρ ἐξῆν), ἀλλὰ παρὰ τοῦ δήμου
νόμῳ. καὶ ὃ μὲν ἡσθεὶς αὐτίκα προυτίθει τὸν νόμον, καὶ 24
τῆς βουλῆς αἰτιωμένης αὐτὸν παραλύειν τὰ δόξαντα τῷ
Καίσαρι τὸν μὲν ἐπὶ Παρθυαίους πόλεμον οὐδενὶ ἔφη ὑπὸ
Καίσαρος ἐπιτετράφθαι, Κάσσιον δὲ τὸν Συρίας ἀξιω-
θέντα αὐτόν τι τῶν Καίσαρος πρότερον ἀλλάξαι,
δόντα πωλεῖν τὰ κληρουχήματα τοῖς λαβοῦσι πρὸ τῶν
νενομισμένων εἴκοσιν ἐτῶν· καὶ αὐτὸς δὲ αἰδεῖσθαι
Συρίας οὐκ ἀξιούμενος, Δολοβέλλας ὤν, πρὸ Κασσίου.
οἳ μὲν δὴ τῶν δημάρχων τινὰ Ἀσπρήναν ἔπεισαν ἐν 25
τῇ χειροτονίᾳ ψεύσασθαι περὶ διοσημείας, ἐλπίσαντές
τι καὶ Ἀντώνιον συμπράξειν, ὕπατόν τε ὄντα καὶ τῶν
σημείων ἱερέα καὶ διάφορον ἔτι νομιζόμενον εἶναι
τῷ Δολοβέλλᾳ· ὁ δ' Ἀντώνιος, ἐπεὶ τῆς χειροτονίας
οὔσης ὁ Ἀσπρήνας ἔφη διοσημείαν ἀπαίσιον γεγονέναι,
ἔθους ὄντος ἑτέρους ἐπὶ τοῦτο πέμπεσθαι, πάνυ χαλε-
ψάμενος τῷ Ἀσπρήνᾳ τοῦ ψεύσματος τὰς φυλὰς ἐκέ-
8 λευε χειροτονεῖν περὶ τοῦ Δολοβέλλα. καὶ γίνεται 26
μὲν οὕτω Συρίας ἡγεμὼν Δολοβέλλας καὶ στρατηγὸς
τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Παρθυαίους καὶ στρατιᾶς τῆς
ἐς αὐτὸν ὑπὸ Καίσαρος κατειλεγμένης, ὅση τε περὶ

---

3 ἐπὶ τοὺς Παρθυαίους om. C, del. Musgr. et recentiores inde a Schw., sed Dolabella exercitu adversus Parthos delecto etiam contra Parthos uti voluit, cf. infra v. 22—24; ceterum παρθυϊαίους V 7 οὐδὲν i ὑπὸ] πρὸς dubitanter ci. Zerdik p. 66 11 ἀδικεῖσθαι ci. Musgr., ἀνιᾶσθαι Mend., sed cf. Steph. s. v. αἰδεῖσθαι (= αἰσχύνεσθαι) 14. 18 διοσημίας (—ίαν) scr. Bk. et Mend., fort. recte, cf. Crönert, Memoria p. 32 19 ἔθος f 20 φυλὰς V C, φυλακὰς B b f, κεφαλὰς a 24 τε post περί ponit f, cum C del. Mend., cf. II § 460, III § 92

---

19 ἔθους ὄντος] cf. Mommsen, R. Staatsr. I³ p. 112 adn. 2

44 a. C.
Μακεδονίαν προεληλύθει, καὶ ὁ Ἀντώνιος τότε πρῶ-
27 *τον ἔγνωστο συμπράσσων τῷ Δολοβέλλᾳ. γεγενη-*
μένων δὲ τῶνδε ἐν τῷ δήμῳ τὴν βουλὴν ὁ Ἀντώνιος
ᾔτει Μακεδονίαν, εὖ εἰδώς, ὅτι αἰδέσονται, μετὰ Συρίαν
δοθεῖσαν Δολοβέλλᾳ, ἀντειπεῖν περὶ Μακεδονίας Ἀντω-
28 *νίῳ, καὶ ταῦτα γυμνῆς στρατοῦ γενομένης. καὶ ἔδοσαν*
μὲν ἄκοντες καὶ ἐν θαύματι ἔχοντες, ὅπως τὸν ἐν
αὐτῇ στρατὸν προμεθῆκεν ὁ Ἀντώνιος τῷ Δολοβέλλᾳ,
ἠγάπων δὲ ὅμως Δολοβέλλαν ἔχειν τὸν στρατὸν Ἀντω-
29 *νίου μᾶλλον. ἐν καιρῷ δὲ αὐτοὶ τὸν Ἀντώνιον τοῖς*
ἀμφὶ τὸν Κάσσιον ἀντῄτουν ἕτερα ἔθνη, καὶ ἐδόθη
Κυρήνη τε καὶ Κρήτη, ὡς δ' ἑτέροις δοκεῖ, τάδε μὲν
ἀμφότερα Κασσίῳ, Βιθυνία δὲ Βρούτῳ.
30 *τὰ μὲν δὴ γινόμενα ἐν Ῥώμῃ τοιάδε ἦν· Ὀκτάουιος* 9
δὲ ὁ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Καίσαρος θυγατριδοῦς ἵππαρ-
χος μὲν αὐτοῦ Καίσαρος γεγένητο πρὸς ἓν ἔτος, ἐξ
οὗ τήνδε τὴν τιμὴν ὁ Καῖσαρ ἐς τοὺς φίλους περι-
φέρων ἐτήσιον ἔσθ' ὅτε ἐποιεῖτο εἶναι, μειράκιον δὲ
ἔτι ὢν ἐς Ἀπολλωνίαν τὴν ἐπὶ τοῦ Ἰονίου παιδεύε-
σθαί τε καὶ ἀσκεῖσθαι τὰ πολέμια ἐπέμπετο ὑπὸ
τοῦ Καίσαρος ὡς ἐς τοὺς πολεμίους ἑψόμενος αὐτῷ.
31 *καὶ αὐτὸν ἐν τῇ Ἀπολλωνίᾳ ἱππέων ἶλαι παραλλὰξ*
ἐκ Μακεδονίας ἐπιοῦσαι συνεγύμναζον καὶ τῶν ἡγε-
μόνων τοῦ στρατοῦ τινες ὡς συγγενεῖ Καίσαρος θαμινὰ

---

6 *στρατοῦ* Gel., *στρατηγοῦ* libri 9 sq. *Ἀντωνίου μᾶλλον*] i. e. *ἀντὶ Ἀντωνίου* 15 *ὁ* om. i 20 *ἐπέπεμπτο* scr. Bk. et Mend., item Cob. p. 219 21 *τοὺς πολεμίους*] *τὸν πόλεμον* ci. Mend., facilius *τοὺς πολέμους* Baumgarten-Crusius in edit. Suetonii I p. 193, cf. Vell. 2, 59, 4, sed non videtur opus

---

12 ὡς δ' ἑτέροις δοκεῖ] falso tamen, cf. Mommsen, Hermes *28 (1893) p.* 602 adn. 3 et 4

44 a. C.

ἐπεφοίτων. γνῶσίς τε ἐκ τούτων αὐτῷ καὶ εὔνοια
παρὰ τοῦ στρατοῦ τις ἐνεγίγνετο, σὺν χάριτι δεξιου-
μένῳ πάντας. ἕκτον δ' ἔχοντι μῆνα ἐν τῇ Ἀπολλωνίᾳ 32
ἀγγέλλεται περὶ ἑσπέραν ὁ Καῖσαρ ἀνῃρημένος ἐν τῷ
βουλευτηρίῳ πρὸς τῶν φιλτάτων καὶ παρ' αὐτῷ δυνα-
τωτάτων τότε μάλιστα. τῶν δὲ λοιπῶν οὐδενὸς ἀπαγγελ-
θέντος πω δέος αὐτὸν ἐπεῖχε καὶ ἄγνοια, εἴτε κοινὸν
εἴη τῆς βουλῆς τὸ ἔργον εἴτε καὶ τῶν ἐργασαμένων
ἴδιον, καὶ εἰ δίκην ἤδη τοῖς πλείοσι δεδώκοιεν ἢ καὶ
τοῦδε εἶεν, ἢ καὶ τὸ πλῆθος αὐτοῖς συνήδοιτο. ἐφ' οἷς [οἱ 33
φίλοι ἐκ Ῥώμης ὑπετίθεντο ταῦτα, ὥστε] οἳ μὲν ἐς φυλα-
κὴν τοῦ σώματος αὐτὸν ἠξίουν ἐπὶ τὸν ἐν Μακεδονίᾳ
στρατὸν καταφυγεῖν καί, ὅτε μάθοι μὴ κοινὸν εἶναι
τὸ ἔργον, ἐπιθαρρήσαντα τοῖς ἐχθροῖς ἀμύνειν τῷ
Καίσαρι· καὶ ἦσαν οἳ καὶ τῶν ἡγεμόνων αὐτὸν ἐλθόντα
φυλάξειν ὑπεδέχοντο· ἡ δὲ μήτηρ καὶ Φίλιππος, ὃς 34
εἶχεν αὐτήν, ἀπὸ Ῥώμης ἔγραφον μήτε ἐπαίρεσθαι
μήτε θαρρεῖν πω μεμνημένον, οἷα Καῖσαρ ὁ παντὸς
ἐχθροῦ κρατήσας ὑπὸ τῶν φιλτάτων μάλιστα πάθοι,
τὰ δὲ ἰδιωτικώτερα ὡς ἐν τοῖς παροῦσιν ἀκινδυνότερα
αἱρεῖσθαι μᾶλλον καὶ πρὸς σφᾶς ἐς Ῥώμην ἐπείγε-
σθαι φυλασσόμενον. οἷς Ὀκτάουιος ἐνδοὺς διὰ τὴν 35

2 *ἐγίγνετο* cum A vulgo inde a Schw.; *ἐπεγίγνετο* ci. Keil, fort. recte 5 ⟨*τε*⟩ *καὶ* ci. Mend., cf. ad I § 371 9 sq. *ἢ καὶ τοῦδε εἶεν*] *ἢ ἐπὶ τοῦδε εἶεν* ci. Musgr., *ἢ καὶ τοῦδε* ⟨*ἐν δέει*⟩ *εἶεν* Schw., alii alia, sed intellege: *ἢ καὶ* (*οἱ πλείονες* i. e. maior pars sènatus) *τοῦδε* (sc. *τοῦ ἔργου*) *εἶεν* 10 sq. *οἱ φίλοι — ὥστε* del. Keil, ratus glossema fuisse ad p. 302, 9; *ταῦτα* et *ἐκ Ῥώμης* iam suspectaverat Mend., cf. Nicol. Dam. vit. Aug. c. 16 (Fragm. Hist. Gr. 3 p. 435); ceterum *ὥστε* om. V 21 *πρὸς σφᾶς*] *προσφορᾶς* B

3 *ἕκτον*] quartum mensem sec. Nicol. Dam. vit. Aug. c. 16, quem iure sequuntur Krueger (v. ad II § 440) p. 41 adn. 11 et *Groebe ap. Drumann I*[2] p. 425

44 a. C.
ἔτι ἄγνοιαν τῶν ἐπὶ τῷ θανάτῳ γενομένων, τοὺς ἡγε-
μόνας τοῦ στρατοῦ δεξιωσάμενος διέπλει τὸν Ἰόνιον,
οὐκ ἐς τὸ Βρεντέσιον (οὔπω γάρ τινα τοῦ κεῖθι
στρατοῦ πεῖραν εἰληφὼς πάντα ἐφυλάσσετο), ἀλλ' ἐς
ἑτέραν οὐ μακρὰν ἀπὸ τοῦ Βρεντεσίου πόλιν, ἐκτὸς
οὖσαν ὁδοῦ, ᾗ ὄνομα Λουπίαι. ἐνταῦθα οὖν ἐνηυλί-
36 σατο διατρίβων. ὡς δέ οἱ τά τε ἀκριβέστερα περὶ 11
τοῦ φόνου καὶ τοῦ δημοσίου πάθους τῶν τε δια-
θηκῶν καὶ τῶν ἐψηφισμένων ἦλθε τὰ ἀντίγραφα, οἳ μὲν
ἔτι μᾶλλον αὐτὸν ἠξίουν τοὺς ἐχθροὺς Καίσαρος
δεδιέναι, υἱόν τε αὐτοῦ καὶ κληρονόμον ὄντα, καὶ
37 παρῄνουν ἅμα τῷ κλήρῳ τὴν θέσιν ἀπείπασθαι· ὃ δὲ
καὶ ταῦτά οἱ καὶ τὸ μὴ τιμωρεῖν αὐτὸν Καίσαρι
αἰσχρὸν ἡγούμενος ἐς τὸ Βρεντέσιον ᾔει, προπέμψας
καὶ διερευνησάμενος, μή τις ἐκ τῶν φονέων ἐγκαθέξοιτο
38 ἐνέδρα. ὡς δὲ αὐτῷ καὶ ὁ ἐνθάδε στρατὸς οἷα Καί-
σαρος υἱὸν δεξιούμενος ἀπήντα, θαρρήσας ἔθυε καὶ
εὐθὺς ὠνομάζετο Καῖσαρ. ἔθος γάρ τι Ῥωμαίοις
τοὺς θετοὺς τὰ τῶν θεμένων ὀνόματα ἐπιλαμβάνειν.
ὃ δὲ οὐκ ἐπέλαβεν, ἀλλὰ καὶ τὸ αὐτοῦ καὶ τὸ πα-
τρῷον ὅλως ἐνήλλαξεν, ἀντὶ Ὀκταουίου παιδὸς Ὀκταουίου
Καῖσαρ εἶναι καὶ Καίσαρος υἱός, καὶ διετέλεσεν οὕτω
39 χρώμενος. εὐθύς τε ἐς αὐτὸν ἄθρουν καὶ πανταχόθεν
ὡς ⟨ἐς Καίσαρος⟩ υἱὸν πλῆθος ἀνθρώπων συνέθεον, οἳ

3 βρεντήσιον V, hic et deinceps τοῦ 'κεῖθι B 8 πάθους] πένθους ⟨ἤγγελτο⟩ ci. Mend., sed ad πάθος cf. II § 610 13 αὐτὸ i 15 malim ἐγκαθίζοιτο 18 γάρ] δέ ci. Mend., non recte 20 ἐπέλαβε ⟨μόνον⟩ ci. Budaeus (in mg. codicis b) cum C, non recte αὐτοῦ Bi (V?), corr. Did. 23 ἐς] ὡς V 24 *ueluti ad Caesaris filium* C, unde Mend. supplevit

19 ἐπιλαμβάνειν] non recte, cf. Marquardt, Das Privatleben *d. Römer*² *p.* 15 adn. 5; de nomine v. Gardthausen, Augustus *II, 1 p. 22* adn. 21

44 a. C.

μὲν ἐκ φιλίας Καίσαρος, οἳ δὲ ἐξελεύθεροι καὶ θεράποντες
αὐτοῦ, καὶ ἕτεροι στρατιῶται σὺν αὐτοῖς, οἳ μὲν ἀποσκευὰς
ἢ χρήματα φέροντες ἐς τὴν Μακεδονίαν, οἳ δὲ ἕτερα
χρήματα καὶ φόρους ἐξ ἐθνῶν ἄλλων ἐς τὸ Βρεντέσιον.

12 ὃ δὲ καὶ τῷ πλήθει τῶν εἰς αὐτὸν ἀφικνουμένων 40
καὶ τῇ Καίσαρος αὐτοῦ δόξῃ τε καὶ τῇ πάντων εἰς ἐκεῖ-
νον εὐνοίᾳ θαρρῶν ὥδευεν ἐς Ῥώμην σὺν ἀξιολόγῳ
πλήθει, αὐξομένῳ μᾶλλον ἑκάστης ἡμέρας οἷα χειμάρρῳ,
φανερᾶς μὲν ἐπιβουλῆς ὢν ἀμείνων διὰ τὸ πλῆθος,
ἐνέδρας δὲ δι' αὐτὸ καὶ μάλιστα ὑφορώμενος, ἀρτι-
γνώστων οἱ τῶν συνόντων σχεδὸν ὄντων ἁπάντων.
τὰ δὲ τῶν πόλεων τῶν μὲν ἄλλων οὐ πάντῃ πρὸς 41
αὐτὸν ἦν ὁμαλά· οἱ δὲ τῷ Καίσαρι στρατευσάμενοί
τε καὶ ἐς κληρουχίας διῃρημένοι συνέτρεχον ἐκ τῶν
ἀποικιῶν ἐπὶ χάριτι τοῦ μειρακίου καὶ τὸν Καίσαρα
ὠλοφύροντο καὶ τὸν Ἀντώνιον ἐβλασφήμουν οὐκ ἐπ-
εξιόντα τηλικούτῳ μύσει καὶ σφᾶς ἔλεγον, εἴ τις ἡγοῖτο,
ἀμυνεῖν. οὓς ὁ Καῖσαρ ἐπαινῶν καὶ ἀνατιθέμενος ἐν
τῷ παρόντι ἀπέπεμπεν. ὄντι δ' αὐτῷ περὶ Ταρρα- 42
κίνας, ἀπὸ τετρακοσίων που Ῥώμης σταδίων, ἀγγέλλεται
Κάσσιός τε καὶ Βροῦτος ἀφῃρημένοι πρὸς τῶν ὑπά-
των Συρίαν καὶ Μακεδονίαν καὶ ἐς παρηγορίαν βρα-
χύτερα ἕτερα Κυρήνην καὶ Κρήτην ἀντειληφότες, φυ-
γάδων τέ τινων κάθοδοι καὶ Πομπηίου μετάκλησις
καὶ ἀπὸ τῶν Καίσαρος ὑπομνημάτων ἔς τε τὴν βουλὴν

---

2 στασιῶται ci. Keil, bene, nisi forte App. alios milites significare voluit atque qui Brundisii erant, cf. § 38 3 ἐκ τῆς Μακεδονίας ci. Witte, De Nicolai Damasceni fragmentorum Romanorum fontibus, diss. Berol. 1900, p. 25, male, nam res suas in Macedonia in tuto collocare volebant 20 τριακοσίων vertit C 23 Κυρήνην καὶ Κρήτην spuria putavit Mend. 25 ἀπὸ] ἐκ ci. Mend., cf. § 117 ἀπὸ συνθήματος pro ἐκ συνθ.; v. *etiam ad I § 65*

44 a. C.

43 *ἐγγραφαί τινων καὶ ἕτερα πολλὰ γιγνόμενα. ὡς δ' ἐς* 13
τὴν πόλιν ἀφίκετο, ἡ μὲν μήτηρ αὖθις καὶ Φίλιππος
ὅσοι τε ἄλλοι κηδεμόνες ἦσαν αὐτοῦ, ἐδεδοίκεσαν τήν
τε τῆς βουλῆς ἐς τὸν Καίσαρα ἀλλοτρίωσιν καὶ τὸ
δόγμα, μὴ εἶναι δίκας ἐπὶ Καίσαρι φόνου, καὶ τὴν
Ἀντωνίου τότε δυναστεύοντος ἐς αὐτὸν ὑπεροψίαν,
οὔτε ἀφικομένου πρὸς τὸν Καίσαρος υἱὸν ἐλθόντα
44 *οὔτε προσπέμψαντος αὐτῷ· ὃ δὲ καὶ ταῦτ' ἐπράυνεν,*
αὐτὸς ἀπαντήσειν ἐς τὸν Ἀντώνιον εἰπὼν οἷα νεώ-
τερος ἐς πρεσβύτερον καὶ ἰδιώτης ἐς ὕπατον καὶ τὴν
βουλὴν θεραπεύσειν τὰ εἰκότα. καὶ τὸ δόγμα ἔφη
γενέσθαι μηδενός πω τοὺς ἀνδροφόνους διώκοντος·
ἀλλ' ὁπότε θαρρήσας τις διώκοι, καὶ τὸν δῆμον ἐπι-
κουρήσειν καὶ τὴν βουλὴν ὡς ἐννόμῳ καὶ τοὺς θεοὺς
45 *ὡς δικαίῳ καὶ τὸν Ἀντώνιον ἴσως. εἰ δὲ καὶ τοῦ*
κλήρου καὶ τῆς θέσεως ὑπερίδοι, ἔς τε τὸν Καίσαρα
ἁμαρτήσεσθαι καὶ τὸν δῆμον ἀδικήσειν εἰς τὴν δια-
46 *νομήν. ἀπερρήγνυ τε λήγων τοῦ λόγου, ὅτι μὴ κινδυ-*
νεύειν οἱ καλὸν εἴη μόνον, ἀλλὰ καὶ θνήσκειν, εἰ
προκριθεὶς ἐκ πάντων ἐς τοσαῦτα ὑπὸ τοῦ Καίσαρος
ἀντάξιος αὐτοῦ φαίνοιτο φιλοκινδυνοτάτου γεγονότος.
47 *τά τε τοῦ Ἀχιλλέως, ὑπόγυά οἱ τότε ὄντα μάλιστα,*
ἐς τὴν μητέρα ὥσπερ ἐς τὴν Θέτιν ἐπιστρεφόμενος
ἔλεγεν· "αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἑταίρῳ
κτεινομένῳ ἐπαμύνειν". καὶ τόδε εἰπὼν Ἀχιλλεῖ μὲν
ἔφη κόσμον ἀθάνατον ἐκ πάντων εἶναι τοῦτο τὸ ἔπος,

1 *γενόμενα* ci. Mend., cf. praef. 6 ⟨*τοῦ*⟩ *τότε* ci. Nauck, sed cf. ad I § 172 15 *ἴσως* ⟨*συλλήψεσθαι*⟩ ex C ci. Mend., praeter necessitatem *καὶ* ante *τοῦ* om. b[1] 21 *ἀντάξιος* vel *ἄρα ἄξιος* ci. Schw., *ἀνάξιος* libri 23 *ὥσπερ* ⟨*ἐκεῖνος*⟩ *ἐς* ci. Schw., et sic vertit C, inut. 25 *ἐπαμῦναι* Hom., quod Bk. et Mend. iniuria receperunt

24 sq. cf. Hom. Il. 18, 98 sq.

44 a. C.

καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ μάλιστα· αὐτὸς δ' ἀνεκάλει τὸν
Καίσαρα οὐχ ἑταῖρον, ἀλλὰ πατέρα, οὐδὲ συστρατιώτην,
ἀλλ' αὐτοκράτορα, οὐδὲ πολέμου νόμῳ πεσόντα, ἀλλ'
4 ἀθεμίστως ἐν βουλευτηρίῳ κατακοπέντα. ἐφ' οἷς αὐτὸν 48
ἡ μήτηρ, ἐς ἡδονὴν ἐκ τοῦ δέους ὑπαχθεῖσα, ἠσπάζετο
ὡς μόνον ἄξιον Καίσαρος καὶ λέγειν ἔτι ἐπισχοῦσα ἐπ-
έσπερχεν ἐς τὰ ἐγνωσμένα σὺν τῇ τύχῃ. παρῄνει γε μὴν
ἔτι τέχνῃ καὶ ἀνεξικακίᾳ μᾶλλον ἢ φανερᾷ θρασύτητί
πω χρῆσθαι. καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπαινέσας καὶ πράξειν 49
ὑποσχόμενος οὕτως, αὐτίκα τῆς ἑσπέρας ἐς τοὺς φίλους
περιέπεμπεν, ἐς ἕω συγκαλῶν ἕκαστον ἐς τὴν ἀγορὰν
μετὰ πλήθους. ἔνθα Γάιον Ἀντώνιον τὸν ἀδελφὸν
Ἀντωνίου, στρατηγοῦντα τῆς πόλεως, ὑπαντιάσας ἔφη
δέχεσθαι τὴν θέσιν τοῦ Καίσαρος· ἔθος γάρ τι Ῥω-
μαίοις τοὺς θετοὺς ἐπὶ μάρτυσι γίγνεσθαι τοῖς στρα-
τηγοῖς. ἀπογραψαμένων δὲ τῶν δημοσίων τὸ ῥῆμα, 50
εὐθὺς ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἐς τὸν Ἀντώνιον ἐχώρει. ὃ δὲ
ἦν ἐν κήποις, οὓς ὁ Καῖσαρ αὐτῷ δεδώρητο Πομ-
πηίου γενομένους. διατριβῆς δὲ ἀμφὶ τὰς θύρας πλεί-
ονος γενομένης ὁ μὲν Καῖσαρ καὶ τάδε ἐς ὑποψίαν
Ἀντωνίου τῆς ἀλλοτριώσεως ἐτίθετο, εἰσκληθέντος δέ
ποτε ἦσαν προσαγορεύσεις τε καὶ περὶ ἀλλήλων πύσματα
εἰκότα. ὡς δὲ ἤδη λέγειν ἔδει περὶ ὧν ἦσαν ἐν χρείᾳ, 51
5 ὁ Καῖσαρ εἶπεν· "ἐγὼ δέ, πάτερ Ἀντώνιε (πατέρα γὰρ
εἶναί σέ μοι δικαιοῦσιν αἵ τε Καίσαρος ἐς σὲ εὐερ-
γεσίαι καὶ ἡ σὴ πρὸς ἐκεῖνον χάρις), τῶν σοι πεπραγ-
μένων ἐπ' ἐκείνῳ τὰ μὲν ἐπαινῶ καὶ χάριν αὐτῶν

3 sq. ἀλλὰ θεμίστως B 6 λέγειν] ἀντιλέγειν ci. Schw. 8 ἔτι] ἐπὶ V 14 τι om. V 20 τόδε ci. Mend. 22 προ-αγορεύσεις i πύσματα ⟨τὰ⟩ ci. Keil 24 δέ om. Bf

14 sq. ἔθος γάρ τι] cf. Mommsen, R. Staatsr. III, 1 p. 40 adn. 1

44 a. C.
ὀφλήσω, τὰ δ᾽ ἐπιμέμφομαι, καὶ λελέξεται μετὰ παρρη-
52 σίας, ἐς ἣν ἡ λύπη με προάγει. κτεινομένῳ μὲν οὐ
παρῆς, τῶν φονέων σε περισπασάντων περὶ θύρας,
ἐπεὶ περιέσωζες ἂν αὐτὸν ἢ συνεκινδύνευες ὅμοια πα-
θεῖν· ὧν εἰ θάτερον ἔμελλεν ἔσεσθαι, καλῶς, ὅτι μὴ
53 παρῆς. ψηφιζομένων δέ τινων αὐτοῖς ὡς ἐπὶ τυράννῳ
γέρα ἀντεῖπας ἐγκρατῶς· καὶ τοῦδέ σοι χάριν οἶδα
λαμπράν, εἰ καὶ τοὺς ἄνδρας ἔγνως συνανελεῖν σε
βεβουλευμένους, οὐχ, ὡς ἡμεῖς ἡγούμεθα, τιμωρὸν ἐσό-
μενον Καίσαρι, ἀλλ᾽, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, τῆς τυραννί-
54 δος διάδοχον. ἅμα δ᾽ οὐκ ἦσαν ἐκεῖνοι τυραννοκτόνοι,
εἰ μὴ καὶ φονεῖς ἦσαν· διὸ καὶ ἐς τὸ Καπιτώλιον
συνέφυγον ὡς ἐς ἱερὸν ἁμαρτόντες ἱκέται ἢ ὡς ἐς
ἀκρόπολιν ἐχθροί. πόθεν οὖν αὐτοῖς ἀμνηστία καὶ τὸ
ἀνεύθυνον τοῦ φόνου, ἢ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου εἴ
τινες ἐφθάρατο ὑπ᾽ ἐκείνων; καὶ σὲ τὸ τῶν πλεόνων
55 δρᾶν ἐχρῆν, ὕπατον ὄντα. ἀλλὰ καὶ θάτερα βουλο-
μένῳ σοι ἡ ἀρχὴ συνελάμβανε, τιμωρουμένῳ τηλικοῦ-
τον ἄγος καὶ τοὺς πλανωμένους μεταδιδάσκοντι. σὺ
δὲ καὶ ὅμηρα τῆς ἀδείας, οἰκεῖα αὐτοῦ σοῦ, τοῖς ἀν-
δροφόνοις ἔπεμψας ἐς τὸ Καπιτώλιον. ἀλλ᾽ ἔστων καὶ

1 *λέξεται* V 4 *περιέσωσας* et *συνεκινδύνευσας* maluit H. Steph. 7 *honores* C, unde *γέρα* Schw., cf. II § 530, III § 59, *γέρας* Oi 8 *σοι* V 11 sq. *ἅμα δ᾽* etc.] iniuria haeserunt Schw. et Mend. Intellege: ‘licet Caesar, quem illi interfecerunt, tyrannus fuerit, interficientes eum caedem certe perpetraverunt’ 13 *ἐς* ante *ἱερὸν* om. i; ⟨*ἢ*⟩ *ὡς ἐς ἱερόν, ἁμαρτόντες* ⟨*καὶ*⟩ *ἱκέται ἢ ἐς ἀκρόπολιν ὡς ἐχθροί* ci. Musgr., sed *ὡς* ante *ἐς ἀκρόπολιν* tenendum, cf. II § 570 15 *ἢ*] *εἰ* ci. H. Steph. et postea *μή τινες* pro *εἴ τινες*, sed *πόθεν-ἢ-εἰ* videtur App. confudisse cum *οὐκ ἄλλοθεν-ἢ εἰ* 16 *τινες* i, *τις* OC *ἔφθαρτο* VC 21 sq. *esto et haec a corruptis per uim a te extorta esse* C, unde *ἀλλ᾽ ἔστω καὶ ταῦτα τοὺς διεφθαρμένους σὲ βιάσασθαι* vel *ἀλλ᾽ ἔστω· καὶ ταῦτα οἱ διεφθαρμένοι σε ἐβιάσαντο* (facilius *Keil σε βιασάσθων*) ci. H. Steph., quorum hoc vel illud recipiendum

44 a. C.

ταῦτα οἱ διεφθαρμένοι σε βιάσασθαι. ὅτε μέντοι τῶν 56 διαθηκῶν ἀναγνωσθεισῶν καὶ αὐτοῦ σοῦ δίκαιον ἐπιτάφιον εἰπόντος ὁ δῆμος ἐν ἀκριβεῖ Καίσαρος μνήμῃ γενόμενοι πῦρ ἐπ' αὐτοὺς ἔφερον καὶ φεισάμενοι χάριν τῶν γειτόνων ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἥξειν ἐπὶ ὅπλα συνέθεντο, πῶς οὐχὶ τῷ δήμῳ συνέπραξας καὶ ἐστρατήγησας τοῦ πυρὸς ἢ τῶν ὅπλων ἢ δίκην γε τοῖς ἀνδροφόνοις ἐπέγραψας, εἰ δίκης ἔδει κατὰ αὐτοφώρων,

16 καὶ φίλος ὢν Καίσαρι καὶ ὕπατος καὶ Ἀντώνιος; ἀλλὰ 57 Μάριος μὲν ἐξ ἐπιτάγματος ἀνῃρέθη κατὰ τὸ τῆς ἀρχῆς μέγεθος, ἀνδροφόνους δὲ ἐκφυγεῖν ὑπερεῖδες καὶ ἐς ἡγεμονίας ἐνίους διαδραμεῖν, ἃς ἀθεμίστως ἔχουσι τὸν δόντα ἀνελόντες. Συρίαν μὲν δὴ καὶ Μακεδονίαν 58 εὖ ποιοῦντες οἱ ὕπατοι, σὺ καὶ Δολοβέλλας, καθισταμένων ἄρτι τῶν πραγμάτων περιεσπάσατε ἐς ἑαυτούς. καὶ τοῦδέ σοι χάριν ᾔδειν ἄν, εἰ μὴ αὐτίκα Κυρήνην καὶ Κρήτην αὐτοῖς ἐψηφίσασθε καὶ φυγάδας ἠξιώσατε ἡγεμονίαις αἰεὶ κατ' ἐμοῦ δορυφορεῖσθαι· Δέκμον τε τὴν ἐγγὺς Κελτικὴν ὑπερορᾶτε ἔχοντα, καὶ τόνδε τοῖς ἄλλοις ὁμοίως αὐθέντην τοὐμοῦ πατρὸς γενόμενον. ἀλλὰ καὶ τάδε τὴν βουλὴν ἐρεῖ τις ἐγνωκέναι. 59 σὺ δ' ἐπεψήφιζες καὶ προυκάθησο τῆς βουλῆς, ᾧ μάλιστα πάντων ἥρμοζε διὰ σαυτὸν ἀντειπεῖν· τὸ γὰρ ἀμνηστίαν δοῦναι τὴν σωτηρίαν ἣν ἐκείνοις χαρι-

---

2 *ut aequum fuit* C, ⟨ὡς⟩ vel ⟨ὥς γε⟩ δίκαιον ci. H. Steph., sed δίκαιον = ἄξιον 5 δὶς pro ἥξειν i 8 αὐτοφώρρων (sic), fort. utraque ω ex ο corr., B, αὐτοφόρων Vi, cf. Crönert, Memoria p. 20 adn. 1 9 καὶ ante φίλος om. i 10 Μάριος] *Amatius* C, cf. § 3. 6 sqq. 11 ⟨τοὺς⟩ ἀνδροφόνους maluit Mend., inut. περιεῖδες ci. Cob. p. 219, cf. ad 1 § 192 15 ἐς om. i 18 ⟨ἐς⟩ ἀεὶ ci. Mend. 19 ὑπερωρᾶτε edidit Bk., ὑπερεωρᾶτε Mend., inut.; posui graviorem interpunctionem ante Δέκμον v. 18 24 ἣν] ἢν B

44 a. C.
ζομένων μόνον, τὸ δὲ ἡγεμονίας αὖθις ψηφίζεσθαι καὶ γέρα ὑβριζόντων Καίσαρα καὶ τὴν σὴν γνώμην ἀκυρούντων.

60 *ἐπὶ τάδε με δὴ τὸ πάθος ἐξήνεγκε παρὰ τὸ ἁρμόζον ἴσως ἐμοὶ τῆς τε ἡλικίας καὶ τῆς πρὸς σὲ αἰδοῦς. εἴρηται δ' ὅμως ⟨ὡς⟩ ἐς ἀκριβέστερον φίλον Καίσαρι καὶ πλείστης ὑπ' ἐκείνου τιμῆς καὶ δυνάμεως ἠξιωμένον καὶ τάχα ἂν αὐτῷ καὶ θετὸν γενόμενον, εἰ ᾔδει σε δεξόμενον Αἰνεάδην ἀντὶ Ἡρακλείδου γενέσθαι· τοῦτο γὰρ αὐτὸν ... ἐνδοιάσαι, πολὺν τῆς διαδοχῆς*
61 *λόγον ποιούμενον. ἐς δὲ τὸ μέλλον, ὦ Ἀντώνιε, πρὸς* 17
θεῶν τε φιλίων καὶ πρὸς αὐτοῦ σοι Καίσαρος, εἰ μέν τι καὶ τῶν γεγονότων μεταθέσθαι θέλεις (δύνασαι γάρ, εἰ θέλεις)· εἰ δὲ μή, τά γε [τὰ] λοιπὰ τοὺς φονέας ἀμυνομένῳ μοι μετὰ τοῦ δήμου καὶ τῶνδε τῶν ἔτι μοι πατρικῶν φίλων συνίστασθαι καὶ συνεργεῖν· εἰ δέ σε τῶν ἀνδρῶν τις ἢ τῆς βουλῆς αἰδὼς ἔχει, μὴ ἐπιβαρεῖν.
62 *καὶ τάδε μὲν ἀμφὶ τούτων· οἶσθα δ', ὅπως ἔχει μοι καὶ τὰ οἴκοι, δαπάνης τε ἐς τὴν διανομήν, ἣν ὁ πατὴρ ἐκέλευσε τῷ δήμῳ δοθῆναι, καὶ ἐπείξεως ἐς αὐτήν, ἵνα μὴ βραδύνων ἀχάριστος εἶναι δοκοίην μηδ' ὅσοι καταλεχθέντες εἰς τὰς ἀποικίας ἐπιμένουσι τῇ πόλει,*

---

1 *αὖθις*] *αὐτοῖς* ci. Mend., sed *αὖθις* bonum, cf. *τοὺς δ' αὖ* § 145 alibi 6 *ἐς ἀκριβέστερον* Oi, *dicam liberius ut ad amicum Caesaris* vertit C, ⟨*ὡς*⟩ *ἐς ἀκριβέστατον* cum H. Steph. scr. Mend. 10 *φασὶ* addebat H. Steph., *οἶδα* Schw., *οἶμαι* vel *εἰκὸς* Nauck; frustra tradita defendebat Kratt p. 36 12 *σοι*] *σε* ci. Mend. (cf. Kock ad Aristoph. Nub. 784 et Nauck ad Soph. Oed. Col. 1333), alii alia, sed cf. Wilamowitz ad Eurip. Heracl. 626 12 sq. *μέν τι* H. Steph., *quippiam* C, *μέντοι* Oi 13 *θέλοις* ci. Mend. 14 *τὰ* del. Musgr. 15 *τῶνδε* del. Nauck, vix recte 19 *καὶ* del. idem, perperam 22 *καταδεχθέντες* i

---

9 Ἡρακλείδου] cf. Plut. Ant. c. 4. 36. 60

44 a. C.
δι' ἐμὲ τρίβοιντο. ὅσα δὴ τῶν Καίσαρος εὐθέως ἐπὶ 63
τῷ φόνῳ πρὸς σὲ μετενήνεκται ὡς ἐπ' ἀσφαλὲς ἐξ ἐπι-
κινδύνου τότε οἰκίας, τὰ μὲν κειμήλια αὐτῶν καὶ τὸν
ἄλλον ἅπαντα κόσμον ἔχειν ἀξιῶ σε καὶ ὅσα ἂν ἐθέλῃς
ἄλλα παρ' ἡμῶν ἐπιλαβεῖν, ἐς δὲ τὴν διανομὴν ἀπο-
δοῦναί μοι τὸ χρυσίον τὸ ἐπίσημον, ὃ συνηθροίκει
μὲν ἐς τοὺς πολέμους ἐκεῖνος, οὓς ἐπενόει, ἀρκέσει δ'
ἐμοὶ νῦν ἐς τριάκοντα μυριάδας ἀνδρῶν μεριζόμενον.
τὰ δὲ λοιπὰ τῆς δαπάνης, εἰ μὲν θαρρήσαιμί σοι, 64
παρὰ σοῦ ἂν ἴσως ἢ διὰ σοῦ δανεισαίμην ἐκ τῶν δη-
μοσίων χρημάτων, ἂν διδῷς· διαπεπράσεται δὲ αὐτίκα
καὶ ἡ οὐσία".

18 τοιαῦτα τοῦ Καίσαρος εἰπόντος ὁ Ἀντώνιος κατ- 65
επλάγη, τῆς τε παρρησίας καὶ τῆς εὐτολμίας παρὰ δόξαν
οἱ πολλῆς καὶ παρ' ἡλικίαν φανείσης. χαλεψάμενος δὲ
τοῖς τε λόγοις οὐχ ὅσον ἔδει τὸ πρέπον ἐς αὐτὸν ἐσχη-
κόσι καὶ μάλιστα τῶν χρημάτων τῇ ἀπαιτήσει, αὐστη-
ρότερον αὐτὸν ὧδε ἠμείψατο· "εἰ μὲν ὁ Καῖσάρ σοι 66
μετὰ κλήρου καὶ τῆς ἐπωνυμίας, ὦ παῖ, καὶ τὴν ἡγε-
μονίαν κατέλιπεν, εἰκὸς σὲ τῶν κοινῶν τοὺς λογισμοὺς
αἰτεῖν κἀμὲ ὑπέχειν. εἰ δὲ οὐδενί πω Ῥωμαῖοι τὴν 67
ἡγεμονίαν ἔδοσαν ἐκ διαδοχῆς, οὐδὲ τῶν βασιλέων,
οὓς ἐκβαλόντες ἐπώμοσαν μηδ' ἄλλων ἔτι ἀνέξεσθαι,
(ὃ καὶ τῷ πατρί σου μάλιστα οἱ φονεῖς ἐπιλέγοντες
φασὶν ἀνελεῖν αὐτὸν βασιλιζόμενον, οὐχ ἡγούμενον
ἔτι), ἐμοὶ μὲν οὐδ' ἀποκρίσεως δεῖ πρὸς σὲ περὶ τῶν
κοινῶν, τῷ δ' αὐτῷ λόγῳ καὶ σὲ κουφίζω, μὴ χάριν

---

11 δίδως Oi, corr. Schw. 19 ⟨τοῦ⟩ κλήρου ci. Mend., sed cf. IV § 180, Lib. c. 122 med. etc., Radermacher, Gött. *Gel. Anz. 1899 p. 708* sq.

14 a. C.

ὀφείλειν ἡμῖν ἐπ' αὐτοῖς. ἐπράσσετο γὰρ οὐ σοῦ χάριν,
ἀλλὰ τοῦ δήμου, πλὴν ἑνὸς τοῦ μεγίστου δὴ μάλιστα
68 πάντων ἔς τε Καίσαρα καὶ σὲ ἔργου. εἰ γὰρ τοῦ κατ'
ἐμαυτὸν ἕνεκα ἀδεοῦς καὶ ἀνεπιφθόνου περιεῖδον ἐγὼ
τιμὰς ψηφιζομένας τοῖς φονεῦσιν ὡς τυραννοκτόνοις,
τύραννος ὁ Καῖσαρ ἐγίγνετο, ᾧ μήτε δόξης μήτε τιμῆς
τινος ἢ τῶν ἐγνωσμένων βεβαιώσεως ἔτι μετῆν. οὐ
διαθήκας εἶχεν ἄν, οὐ παῖδα, οὐκ οὐσίαν, οὐκ αὐτὸ
τὸ σῶμα ταφῆς ἀξιούμενον, οὐδὲ ἰδιώτου· ἄταφα γὰρ
οἱ νόμοι τὰ σώματα τῶν τυράννων ὑπερορίζουσι καὶ
τὴν μνήμην ἀτιμοῦσι καὶ δημεύουσι τὴν περιουσίαν.
69 ὧν ἐγὼ δεδιὼς ἕκαστον ὑπερηγωνιζόμην Καίσαρος,
ἀθανάτου τε δόξης καὶ δημοσίας ταφῆς, οὐκ ἀκινδύ-
νως οὐδ' ἀνεπιφθόνως ἐμαυτῷ, τυχεῖν, πρός τε ἄνδρας
ταχυεργεῖς καὶ φόνου πλήρεις καί, ὡς ἔμαθες, ἤδη καὶ
ἐπ' ἐμὲ συνομωμοσμένους πρός τε τὴν βουλὴν ἀχθο-
70 μένην σου τῷ πατρὶ τῆς ἀρχῆς. ἀλλὰ καὶ ταῦτα κιν-
δυνεύειν καὶ παθεῖν ὁτιοῦν ᾑρούμην ἑκὼν μᾶλλον ἢ
ἄταφον καὶ ἄτιμον γιγνόμενον περιιδεῖν Καίσαρα, ἄρι-
στον ἀνδρῶν τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ καὶ εὐτυχέστατον ἐς τὰ
πλεῖστα καὶ ἀξιοτιμότατον ἐκ πάντων ἐμοὶ γενόμενον.
71 τοῖς δ' αὐτοῖς μου τοῖσδε κινδύνοις καὶ σὺ τὰ νῦν
σοι παρόντα πάντα λαμπρὰ τῶν Καίσαρος ἔχεις, γένος,
ὄνομα, ἀξίωμα, περιουσίαν. ὧν σε δικαιότερον ἦν ἐμοὶ
χάριν εἰδέναι μᾶλλον ἢ τὰ ἐκλειφθέντα εἰς τὴν τῆς
βουλῆς παρηγορίαν ἢ ἐς ἀντίδοσιν τῶνδε, ὧν ἔχρῃζον,

1 *σοῦ χάριν*] *σὴν χάριν* ci. Cob. p. 219, ignarus sermonis posteriorum 6 *τύραννος* ⟨*ἂν*⟩ ci. H. Steph., inut. 11 *ἀτιμῶσι* a 16 *συνωμομοσμένους* i, *συνωμοσμένους* O, corr. Schw. 23 *πάντα* ante Mend. omissum est, fort. ex a b; *παρόντα λαμπρὰ πάντα ἔχεις, Καίσαρος γένος* etc. maluit Mend., sed *τῶν Καίσαρος* est gen. partit., cf. Schw. t. III p. 802

44 a. C.

ἢ κατ' ἄλλας χρείας ἢ λογισμοὺς ἐπιμέμφεσθαι πρε-
σβυτέρῳ νεώτερον ὄντα.
καὶ τάδε μὲν ἀρκέσει σοι περὶ τῶνδε εἰρῆσθαι· 72
ἐνσημαίνῃ δὲ καὶ τῆς ἡγεμονίας με ἐπιθυμεῖν, οὐκ
ἐπιθυμοῦντα μέν, οὐκ ἀπάξιον δὲ ἡγούμενον εἶναι,
καὶ ἄχθεσθαι μὴ τυχόντα τῶν διαθηκῶν τῶν Καίσα-
ρος, ὁμολογῶν μοι καὶ τὸ τῶν Ἡρακλειδῶν γένος ἄρ-
χειν. περὶ δὲ τῶν σῶν χρειῶν, ἐθέλοντα μέν σε ἐκ 73
τῶν δημοσίων δανείσασθαι ἡγούμην ἂν εἰρωνείαν λέ-
γειν, εἰ μὴ πιθανὸν ἦν ἔτι ἀγνοεῖν σε κενὰ πρὸς τοῦ
πατρὸς ἀπολελεῖφθαι τὰ κοινὰ ταμιεῖα, τῶν προσόδων,
ἐξ οὗ παρῆλθεν ἐπὶ τὴν ἀρχήν, ἐς αὐτὸν ἀντὶ τοῦ
ταμιείου συμφερομένων καὶ εὑρεθησομένων αὐτίκα ἐν
τῇ Καίσαρος περιουσίᾳ, ὅταν αὐτὰ ζητεῖν ψηφισώμεθα.
ἄδικον γὰρ οὐδὲν τοῦτο ἐς τὸν Καίσαρα ἔσται, τεθνε- 74
ῶτά τε ἤδη καὶ οὐκ ἂν εἰπόντα ἄδικον εἶναι, εἰ καὶ
ζῶν ᾐτεῖτο τοὺς λογισμούς, ἐπεὶ καὶ τῶν ἰδιωτῶν πολ-
λοῖς ἀμφισβητοῦσί σοι καθ' ἕνα τῆς οὐσίας οὐκ ἀδήρι-
τον αὐτὴν ἔχων γνώσῃ. τῶν δὲ μετενεχθέντων πρός 75
με χρημάτων οὔτε τὸ πλῆθός ἐστιν, ὅσον εἰκάζεις, οὔτε
τι νῦν ἔστι παρ' ἐμοί, πάντα τῶν ἐν ἀρχαῖς καὶ δυ-
νάμει πλὴν Δολοβέλλα καὶ τῶν ἐμῶν ἀδελφῶν νει-
μαμένων μὲν εὐθὺς ὡς τυράννου, δι' ἐμὲ δὲ μετα-

---

6 ⟨θέσεως ἐκ⟩ τῶν διαθ. ci. H. Steph., probabiliter, cf. C, qui vertit: *non consecutum fuisse Caesaris adoptionem* τῶν ante Καίσαρος corr. ex τοῦ B 7 ⟨ὅμως⟩ μοι ci. Mend.; idem καὶ deleri voluit, inut. 9 εἰρωνίαν Bi 10 sq. τοῦ ⟨σοῦ⟩ πατρὸς ci. Nauck, sed cf. e. g. § 81. 105, v. etiam Kratt p. 21 sq. 17 sq. πολλοῖς ἀμφισβητοῦσί σοι] haeserunt in dativo H. Steph. et Mend., sed cf. R. Helbing, Über d. Gebrauch des echten u. soziativen Dativs bei Herodot, diss. Freiburg 1898, p. 49 sqq. 23 sq. *μετατεθέντων ci.* Schw., μεταθέντων Oi

a. C.

τεθέντων ἐς χάριν τῶν ὑπὲρ Καίσαρος ἐψηφισμένων,
ἐπεὶ καὶ σὺ τὰ λοιπὰ φέρων οἴσεις ἀντὶ τοῦ δήμου
76 *τοῖς δυσχεραίνουσιν, ἂν σωφρονῇς. οἳ μὲν γὰρ ἐκπέμ-*
ψουσιν, ἂν συμφρονῶσι, τὸν δῆμον ἐπὶ τὰς ἀποικίας·
ὁ δὲ δῆμός ἐστιν, ὥσπερ καὶ σὺ τῶν Ἑλληνικῶν ἀρτι-
δίδακτος ὢν ἔμαθες, ἀστάθμητον ὥσπερ ἐν θαλάσσῃ
κῦμα κινούμενον· ὃ μὲν ἦλθεν, ὃ δ' ἀπῆλθεν. ᾧ λόγῳ
καὶ τῶν ἡμετέρων αἰεὶ τοὺς δημοκόπους ὁ δῆμος ἐπὶ
πλεῖστον ἐξάρας ἐς γόνυ ἔρριψε".
77 *τούτων τοῖς πολλοῖς δυσχεράνας ὁ Καῖσαρ ἐς ὕβριν* **21**
εἰρημένοις ἀπεχώρει, τὸν πατέρα ἀνακαλῶν θαμινὰ ἐξ
ὀνόματος, καὶ τὴν οὐσίαν ἐς πρᾶσιν αὐτίκα προυτίθει
πᾶσαν, ὅση κατὰ τὸν κλῆρον ἐγίγνετο αὐτοῦ, προτρέ-
πων ἐπικουρεῖν οἱ τὸν δῆμον ἐκ τῆσδε τῆς σπου-
78 *δῆς· φανερᾶς δὲ τῆς Ἀντωνίου πρὸς αὐτὸν ἔχθρας*
γενομένης καὶ τῆς βουλῆς ζήτησιν εὐθὺς εἶναι τῶν
δημοσίων χρημάτων ψηφισαμένης, οἱ πολλοὶ ἔδεισαν
ἐπὶ τῷ νέῳ Καίσαρι τῆς πατρῴας ἐς τοὺς στρατιώτας
καὶ τὸν δῆμον εὐνοίας οὕνεκα καὶ τῆς νῦν ἐπὶ τῇ
χορηγίᾳ δημοκοπίας καὶ περιουσίας, ἣ δὴ πάνυ αὐτῷ
πολλὴ προσελθοῦσα οὐκ ἐδόκει τοῖς πλείοσιν αὐτὸν ἐν
ἰδιώτου μέτρῳ καθέξειν, ἐπὶ δὲ Ἀντωνίῳ μάλιστα, μὴ

---

2 *φέρων οἴσεις*] malim *φέρων δώσεις* (vel etiam *ἔχων οἴσεις*) 4 *συμφρονῶσι* cum b scr. Schw., cui etiam ⟨*σοι*⟩ addi maluit, hoc inut., cf. ad I § 263, *σωφρονῶσι* ceteri *τὸν δῆμον*] nonne *τὸ πλῆθος*? 10 ⟨*ὡς*⟩ *ἐς* ci. Mend. 13 *αὐτῷ* ci. Nauck 14 sqq. ⟨*δὲ*⟩ post *τῆσδε* add. Schw. et interpunxit plene post *δῆμον* (hoc etiam B), vulgo; *δῆμον ἐκ τῆσδε τῆς σπουδῆς — ψηφισαμένης.* ⟨*ἧς*⟩ *οἱ πολλοὶ* etc. ci. Mend., *nam plerique* vertit C. Ego post *σπουδῆς* interpunxi, sed posui *φανερᾶς δὲ* pro *φανερᾶς τε* 18 *ἐπὶ* Schw., *περὶ* O i 20 ⟨*τῆς*⟩ *περιουσίας* ci. Mend.

---

5 sqq. ὁ δὲ δῆμός ἐστι — ἀπῆλθεν] expressa sunt ex Demosth. *de falsa leg.* § 149 (§ 136 ed. Blass), v. Schaefer et Dindorf ad h. l.

44 a. C

τὸν Καίσαρα, νέον ἄνδρα καὶ ἔνδοξον καὶ πλούσιον, ἑταιρισάμενος ὑφ' ἑαυτὸν εἶναι πρότερος ἅψαιτο τῆς Καίσαρος δυναστείας. οἱ ⟨δὲ⟩ καὶ τοῖς τότε γιγνομένοις ἐφ- 79
ήδοντο, ὡς καὶ τῶν ἀνδρῶν ἀλλήλοις ἐμποδὼν ἐσομένων καὶ τοῦ Καίσαρος πλούτου τῇ ζητήσει τῶν χρημάτων αὐτίκα διαλυθησομένου καὶ σφίσι τοῦ ταμιείου περιουσίας πλήρους ἐξ αὐτῆς ἐσομένου· τὰ γὰρ πολλὰ
22 τῶν κοινῶν εὑρήσειν παρὰ Καίσαρι. πολλοί τε αὐτῶν 80
ἐς δίκας τὸν Καίσαρα ὑπῆγον περὶ χωρίων, ἕτερος ἑτέρῳ ἐπιλέγοντες ἄλλα τε ἕκαστοι καὶ τὸ κοινὸν ἐπὶ τοῖς πλείστοις, ἐκ προγραφῆς εἶναι τῶν δημευθέντων ἢ φυγόντων ἢ ἀναιρεθέντων. ἦγόν τε τὰς δίκας ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον αὐτὸν ἢ τὸν ἕτερον ὕπατον Δολοβέλλαν. εἰ δέ τις καὶ ἐφ' ἑτέρας ἀρχῆς ἐδικάζετο, πανταχοῦ 81
τὰ πολλὰ ὁμοίως ὁ Καῖσαρ εἰς χάριν Ἀντωνίου ἡττᾶτο, τά τε ὠνήματα τῷ πατρὶ ἐκ τοῦ δημοσίου γενόμενα ἐπιδεικνὺς καὶ τὸ τελευταῖον ψήφισμα τὸ βεβαιοῦν τὰ Καίσαρι πεπραγμένα πάντα. ὕβρεις τε πολλαὶ παρὰ 82
τὰς δίκας ἦσαν αὐτῷ, καὶ τὸ τῆς ζημίας προύκοπτεν ἐς ἄπειρον, ἔστε Πέδιον καὶ Πινάριον (οὗτοι γὰρ τὴν ἐκ τῶν Καίσαρος διαθηκῶν τοῦ κλήρου μοῖραν εἶχον) μέμψασθαι τῷ Ἀντωνίῳ περί τε σφῶν αὐτῶν καὶ

---

2 πρότερος] αὐτὸς ci. Mend., sed est 'ante Caesarem' 3 ⟨δὲ⟩ καὶ Musgr., δὲ pro καὶ H. Steph., vulgo 7 περιουσίας susp. Keil 8 c. 22 non vertit C, de qua re v. praef. vol. I 10 ἑτέρῳ] ἕτερον conicio 16 ⟨τὰ⟩ τῷ ci. Mend., inut., sed recte emptionis instrumenta (ὠνήματα idem est atque ὠναί, cf. papyros) a scriba publico (ἐκ τοῦ δημοσίου, cf. § 50 et papyros) scripta intellegenda esse dicit 20 ἔστε] ὥστε scr. Schw., usus Appiani immemor τὴν] τινα aut τὴν ⟨τετάρτην⟩ ci. Schw., quorum hoc prob. Mend. (cf. Suet. Div. Iul. 83), at τὴν μοῖραν dictum est, ut τὸ μέρος II § 366. 370, III 85. 86 alibi 21 τοῦ κλήρου ci. Schw., τοῦ κληρονόμου Oi, vulgo; τῆς κληρονομίας ci. Mend.

ι. C.

περὶ τοῦ Καίσαρος ὡς ἄδικα πασχόντων παρὰ τὸ
83 *ψήφισμα τῆς βουλῆς. ᾤοντό τε αὐτὸν τὰ ἐς ὕβριν ἐκλύειν δεῖν μόνον, τὰ ἄλλα δὲ πάντα κυροῦν, [τὰ] ὅσα τῷ Καίσαρι πέπρακται. ὁ δὲ ὡμολόγει μὲν τὰ πρασσόμενα ἴσως ἐναντίον ἔχειν τι τοῖς συνεψηφισμένοις, καὶ τὰ ἐψηφισμένα δ' ἔφη τοῖς τότε δόξασιν ἐναντίως γε-*
84 *γράφθαι. μόνης γὰρ τῆς ἀμνηστίας ἐπειγούσης τὸ μηδὲν ἀνατρέπειν τῶν προδιῳκημένων, οὐ τοῦ αὐτοῦ γε χάριν οὐδὲ ἐφ' ἅπασιν ἁπλῶς μᾶλλον ἢ ἐς εὐπρέπειαν καὶ παρηγορίαν τοῦ δήμου θορυβουμένου τού-*
85 *τοις, ἐπιγραφῆναι. εἶναι δὲ δικαιότερον τῇ γνώμῃ τοῦ ψηφίσματος μᾶλλον ἢ τῷ ῥήματι χρωμένους μὴ παρὰ τὸ εἰκὸς ἀντιπράττειν ἀνδράσι τοσοῖσδε ἰδίων ἢ προγονικῶν κτήσεων κατὰ στάσιν ἐκπεσοῦσιν ὑπὲρ νεανίσκου τοσόνδε πλοῦτον ἀλλότριόν τε καὶ οὐκ ἰδιωτικὸν παρ' ἐλπίδα λαβόντος καὶ οὐκ ἐπιδεξίως, ἀλλ' ἐς θρασύτητα τῇ τύχῃ χρωμένου. σφῶν μέντοι φεί-*
86 *σεσθαι τὸ μέρος νειμαμένων πρὸς Καίσαρα. ὧδε μὲν ὁ Ἀντώνιος τοῖς ἀμφὶ τὸν Πινάριον ἀπεκρίνατο. καὶ εὐθὺς ἐνέμοντο, ἵνα μὴ καὶ τὸ μέρος ἐν ταῖς δίκαις προσαπόλοιτο, οὐ σφῶν ἕνεκα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τόδε τοῦ Καίσαρος· ἔμελλον γὰρ αὐτῷ μετ' οὐ πολὺ πάντα χαριεῖσθαι.*

87 *θέας δὲ πλησιαζούσης, ἣν ἔμελλεν ὑπὲρ Βρούτου στρατηγοῦντος ἐπιδώσειν Γάιος Ἀντώνιος ὁ ἀδελφὸς Ἀντωνίου, καὶ τἆλλα τοῦ Βρούτου τῆς στρατηγίας ἐπι-*

---

3 *δεῖν* om. V *τὰ* del. Musgr. 5 *ἐναντίως* O 8 sq. *οὐ τοῦ αὐτοῦ γε χάριν* O, *οὐ τοῦ αὐτοῦ δὲ χ.* i, *οὐ τοῦδε χ.* ci. Musgr. *οὐκ αὐτοῦ γε χ.* Mend.; an *οὐ τοῦδ' αὐτοῦ γε χ.*? sc. *τοῦ μηδὲν ἀνατρέπειν* 9 *ἐς* Musgr., *ὡς* O i 10 sq. *τούτοις* O, *τούτου* i 13 *παρὰ*] *πτὰς* i *τὸ* om. ab 17 *τύχῃ*] *τέχνῃ* B 21 *τόδε*] *τῶδε* b[1]f, *τῶνδε* a 25 *ἐπιδώσειν*] ἔτι δώσειν ci. Mend.

44 a. C.

τροπεύων ἀπόντος, παρασκευή τε ἦν ἐς αὐτὴν δαψιλὴς καὶ ἐλπὶς ἐν τῇ θέᾳ τὸν δῆμον ἐπικλασθέντα καλέσειν τοὺς ἀμφὶ τὸν Βροῦτον. ὁ δὲ Καῖσαρ ἀντιθεραπεύων 88
τὸ πλῆθος, ὅσον ἀργύριον ἐκ τῆς πράσεως ἐγίγνετο, αἰεὶ κατὰ μέρος τοῖς φυλάρχοις ἀνεδίδου νέμειν τοῖς φθάνουσι λαβεῖν· καὶ ἐς τὰ πωλητήρια περιιὼν ἀποκηρύσσειν ἔλεγεν ὅσου δύναιντο πάντα τοὺς πιπράσκοντας ὀλιγίστου, διά τε τὰς δίκας ἀμφίβολα ἢ ἐπίφοβα ἔτι ὄντα καὶ διὰ τὴν Καίσαρος σπουδήν. ἅπερ αὐτῷ πάντα τὸν δῆμον εἰς εὔνοιαν ἤγειρεν καὶ ἐς ἔλεον, ὡς ἀναξίῳ τοιάδε πάσχειν. ὡς δ' ἐπὶ τῇ κληρονομίᾳ καὶ 89
τὴν ἴδιον αὐτοῦ περιουσίαν ὅση τε παρὰ Ὀκταουίου τοῦ πατρὸς ἢ ἑτέρωθεν ἦν αὐτῷ, καὶ τὰ τῆς μητρὸς πάντα καὶ τὰ Φιλίππου, καὶ τὸ μέρος τοῦ κλήρου Πινάριον καὶ Πέδιον αἰτήσας, προύθηκεν ἐς τὴν διανέμησιν πιπράσκεσθαι, ὡς τῆς Καίσαρος περιουσίας οὐδ' ἐς τοῦτο μόνον ἀρκούσης διὰ τὰς ἐπηρείας, ὁ δῆμος οὐκέτι παρὰ τοῦ πρώτου Καίσαρος, ἀλλὰ παρὰ τοῦδε αὐτοῦ τὴν ἐπίδοσιν λογιζόμενος εἶναι ἐκπαθῶς αὐτὸν ἠλέει καὶ ἐπῄνουν ὧδε πάσχοντα καὶ ὧδε φιλοτιμούμενον δῆλοί τε ἦσαν οὐκ ἐς πολὺ τὴν ἐς αὐτὸν
14 Ἀντωνίου ὕβριν ὑπεροψόμενοι. διέδειξαν δὲ παρὰ τὰς 90
Βρούτου θέας, πολυτελεστάτας δὴ γενομένας· ἐμμίσθων

1 post δαψιλὴς add. C: *ac donariorum copia*, unde lacunam fort. statuendam ci. Mend. 2 κατακαλέσειν ci. Schw., *reuocaturum esse* C, sed cf. ad II § 514 4 πράσεως H. Steph., *ex uenditione* C, πράξεως Oi 5 φιλάρχοις Bi (in f corr. a m. 1) 7 ἔλεγεν] ἐκέλευεν iC ὅσον i δύναιτο, sed altera ν suprascr., B 7 sq. τοὺς πιπράσκοντας ante ὅσου collocari maluit Mend., contra Kratt p. 68, iure 8 ἐπίφοβα] ἐπίφορα b 12 αὐτοῦ Bi (V?), corr. Did. 22 περιοψόμενοι ci. Cob. p. 219, cf. ad I § 192

5 *τοῖς φυλάρχοις*] cf. Mommsen, R. Staatsr. III, 1 p. 190

a. C.

γάρ τινων ἀνακραγόντων κατακαλεῖν Βροῦτόν τε καὶ Κάσσιον, ἐπεὶ τὸ λοιπὸν αὐτοῖς θέατρον συνεδημαγωγεῖτο ἐς τὸν ἔλεον, ἐσέδραμον ἀθρόοι καὶ τὰς θέας ἐπέσχον, μέχρι τὴν ἀξίωσιν αὐτῶν σβέσαι.

91 Βροῦτος δὲ καὶ Κάσσιος, ἐπεὶ σφῶν τὰς ἐλπίδας τὰς ἐν ταῖς θέαις ὁ Καῖσαρ διέχεεν, ἔγνωσαν εἰς Συρίαν καὶ Μακεδονίαν, ὡς πρὸ Ἀντωνίου καὶ Δολοβέλλα σφίσιν ἐψηφισμένας, χωρεῖν καὶ βιάζεσθαι. καὶ τῶνδε φανερῶν γενομένων ἠπείγετο καὶ Δολοβέλλας εἰς τὴν Συρίαν, καὶ πρὸ Συρίας ἐς τὴν Ἀσίαν, ὡς χρηματι-
92 ούμενος ἀπ' αὐτῆς. ὁ δ' Ἀντώνιος ἡγούμενος ἐς τὰ μέλλοντά οἱ δεήσειν δυνάμεως, τὴν ἐν Μακεδονίᾳ στρατιάν, ἀρετῇ τε οὖσαν ἀρίστην καὶ πλήθει μεγίστην, — ἓξ γὰρ ἦν τέλη (καὶ ὅσον ἄλλο πλῆθος αὐτοῖς τοξοτῶν καὶ ψιλῶν ἢ γυμνητῶν συνεζεύγνυτο, ἵππος τε πολλὴ καὶ παρασκευὴ κατὰ λόγον ἐντελής) δοκοῦντα προσήκειν Δολοβέλλᾳ, Συρίαν καὶ τὰ ἐς Παρθυαίους ἐπιτετραμμένῳ, διότι καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτοῖς ἐς Παρθυαίους ἔμελλε χρῆσθαι — πρὸς ἑαυτὸν ἐπενόει μετενεγκεῖν, ὅτι καὶ μάλιστα ἦν ἀγχοῦ, ⟨ὡς⟩ τὸν Ἰόνιον περά-
93 σαντα εὐθὺς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ εἶναι. ἄφνω δὴ φήμη κατέσκηψε, Γέτας τὸν θάνατον τὸν Καίσαρος πυθομένους Μακεδονίαν πορθεῖν ἐπιτρέχοντας, καὶ ὁ Ἀντώνιος τὴν βουλὴν ᾔτει τὸν στρατὸν ὡς Γέταις ἐπιθήσων δίκην· ἔς τε γὰρ Γέτας αὐτὸν πρὸ Παρθυαίων Καίσαρι παρεσκευάσθαι καὶ τὰ Παρθυαίων ἠρεμεῖν ἐν τῷ

15 ἢ γυμνητῶν glossema esse ci. Mend. 16 δοκοῦντα et 20 sq. περάσαντα refer ad τέλη 18 ἐπιτετραμμένα i 19 χρήσεσθαι scr. Mend., sed cf. ad I § 82 20 ὅτι B, ὅτε Vi, *ubi* C ἀγχοῦ, ⟨ὡς⟩ Keil; ἀγχοῦ cum sqq. iungens ἐνῆν pro ἦν ci. Musgr., Ἰόνιον ⟨ὄντα⟩ Mend., τὸν ἀγχοῦ Ἰόνιον Schw. 21 δὴ] δὲ *ci. Musgr.*, sed 'igitur' h. l. bene habet, cf. § 147

44 a. C

παρόντι. ἡ μὲν οὖν βουλὴ τὴν φήμην ὑπενόει καὶ 94
τοὺς ἐπισκεψομένους ἔπεμψεν· ὁ δὲ Ἀντώνιος τὸν
φόβον αὐτῶν καὶ τὴν ὑπόνοιαν ἐκλύων ἐψηφίσατο
μὴ ἐξεῖναί πω κατὰ μηδεμίαν αἰτίαν περὶ δικτάτορος
ἀρχῆς ⟨μήτε εἰπεῖν⟩ μήτ' ἐπιψηφίζειν μήτε λαβεῖν
διδομένην ἢ τὸν ἐκ τῶνδέ τινος ὑπεριδόντα νηποινεὶ
πρὸς τῶν ἐντυχόντων ἀναιρεῖσθαι. καὶ τῷδε μάλιστα 95
ἑλὼν τοὺς ἀκούοντας καὶ τοῖς ὑπὲρ Δολοβέλλα πράτ-
τουσι συνθέμενος ἓν τέλος δώσειν, ᾑρέθη τῆς ἐν
Μακεδονίᾳ δυνάμεως εἶναι στρατηγὸς αὐτοκράτωρ.
καὶ ὃ μὲν ἔχων, ἃ ἐβούλετο, Γάιον τὸν ἀδελφὸν αὐ-
τίκα σὺν ἐπείξει τὸ δόγμα φέροντα τῷ στρατῷ διεπέμ-
πετο· οἱ δὲ ἐπισκέπται τῆς φήμης ἐπανελθόντες Γέτας 96
ἔλεγον οὐκ ἰδεῖν ἐν Μακεδονίᾳ, προσέθεσαν δέ, εἴτε
ἀληθὲς εἴτε ὑπ' Ἀντωνίου διδαχθέντες, ὅτι δέος ἦν,
μὴ τῆς στρατιᾶς ποι μετελθούσης οἱ Γέται τὴν Μακε-
δονίαν ἐπιδράμοιεν.

26 *ὧδε μὲν εἶχε τὰ ἐν Ῥώμῃ, Κάσσιος δὲ καὶ Βροῦ-* 97
τος χρήματα καὶ στρατιὰν συνέλεγον, καὶ Τρεβώνιος
ὁ τῆς Ἀσίας ἡγούμενος τὰς πόλεις αὐτοῖς ἐτείχιζε
καὶ Δολοβέλλαν ἐλθόντα οὐκ ἐδέχετο οὔτε Περγάμῳ
οὔτε Σμύρνῃ, ἀλλὰ μόνην ἀγορὰν ἔξω τείχους ὡς
ὑπάτῳ προυτίθει. ἐπιχειροῦντος δ' ἐκείνου σὺν ὀργῇ 98
τοῖς τείχεσι καὶ οὐδὲν ἀνύοντος, ὁ Τρεβώνιος αὐτὸν
ἔφη δέξεσθαι Ἐφέσῳ καὶ ἐς τὴν Ἔφεσον εὐθὺς ἀπ-
ιόντι τοὺς ἑψομένους ἐκ διαστήματος ἔπεμπεν, οἳ
νυκτὸς ἐπιγενομένης ἀπιόντα τὸν Δολοβέλλαν ὁρῶντες

3 *ἐκλύσων* ci. Mend., cf. praef. 4 *πω* O, *τῳ* i, vulgo, cf. § 148
5 ⟨*μήτε εἰπεῖν*⟩ add. Mommsen, R. Staatsr. II[3], 1 p. 705 adn. 3, ex
§ 148; paulo aliter § 235 13 *Γέτας* ⟨*μὲν*⟩ ci. Mend., cf. ad
I § 202 25 *δέξεσθαι* B, *δέξασθαι* Vi

3 sqq. de tempore legis cf. Groebe ap. Drumann I[2] p. 77 adn. 3

44 a. C.

καὶ οὐδὲν ἔτι ὑπονοοῦντες, ὀλίγους σφῶν ὑπολιπόντες
99 ἕπεσθαι αὐτῷ, ἐς τὴν Σμύρναν ἐπανῆλθον. καὶ τοὺς
ὀλίγους ὁ Δολοβέλλας ἐνεδρεύσας τε καὶ περιλαβὼν
ἔκτεινε καὶ ἦλθε τῆς αὐτῆς ἔτι νυκτὸς ἐς Σμύρναν
100 καὶ αὐτὴν ἀφύλακτον εὑρὼν εἷλε διὰ κλιμάκων. Τρε-
βώνιος δὲ τοῖς συλλαμβάνουσιν αὐτὸν ἔτι εὐναζόμενον
ἡγεῖσθαι πρὸς Δολοβέλλαν ἐκέλευεν· ἕψεσθαι γὰρ
αὐτοῖς ἑκών. καί τις τῶν λοχαγῶν αὐτὸν ἐπισκώπτων
ἠμείψατο· "ἴθι σύ, δεῦρο τὴν κεφαλὴν καταλιπών·
ἡμῖν γὰρ οὐ σέ, ἀλλὰ τὴν κεφαλὴν ἄγειν προστέτακται".
101 καὶ τόδε εἰπὼν εὐθὺς ἀπέτεμε τὴν κεφαλήν. ἅμα δὲ
ἡμέρᾳ Δολοβέλλας μὲν αὐτὴν προσέταξεν ἐπὶ τοῦ
στρατηγικοῦ βήματος, ἔνθα ὁ Τρεβώνιος ἐχρημάτιζε,
προτεθῆναι· ἡ στρατιὰ δὲ σὺν ὀργῇ καὶ ὁ οἰκετικὸς
ἄλλος ὅμιλος αὐτῆς, ἐπεὶ τοῦ φόνου Καίσαρος ὁ Τρε-
βώνιος μετεσχήκει καὶ κτεινομένου τὸν Ἀντώνιον ἐν
ὁμιλίᾳ περὶ θύρας τοῦ βουλευτηρίου περιεσπάκει, εἴς
τε τὸ ἄλλο σῶμα αὐτοῦ ποικίλως ἐνύβριζον καὶ τὴν
κεφαλὴν οἷα σφαῖραν ἐν λιθοστρώτῳ πόλει διαβάλλοντες
ἐς ἀλλήλους ἐπὶ γέλωτι συνέχεάν τε καὶ συνέτριψαν.
καὶ πρῶτος ὅδε τῶν φονέων δίκην τήνδε ἐδεδώκει.

102 ὁ δ' Ἀντώνιος ἐς τὴν Ἰταλίαν τὸν στρατὸν ἐκ τῆς
Μακεδονίας διενεγκεῖν ἐπενόει καὶ προφάσεως ἄλλης
ἐς τοῦτο ἀπορῶν ἠξίου τὴν βουλὴν ἀντὶ τῆς Μακεδο-
νίας ἐναλλάξαι οἱ τὴν ἐντὸς Ἄλπεων Κελτικήν, ἧς
ἡγεῖτο Δέκμος Βροῦτος Ἀλβῖνος, εἰδὼς μέν, ὅτι καὶ
ὁ Καῖσαρ ἐκ τῆσδε τῆς Κελτικῆς ὁρμώμενος ἐκράτησε

---

2 ἕπεσθ' αὐτῶ (sic), εσ in rasura, B 6 αὐτὸν ed. Did. 10 τὴν ⟨σὴν⟩ ci. Nauck, inut. 14 sq. καὶ ὁ οἰκετικὸς ὅμιλος ἅμ' αὐτῇ ci. Mend., sed de ἄλλος cf. Kratt p. 63 sq., αὐτῆς videtur *additum*, ne servitia urbana, sed calones exercitus intellege*rentur* 20 συνέχεάν τε ci. Mend., συνέχεόν τε Oi, vulgo

*Πομπηΐου, ὡς δὲ τὸν στρατὸν δόξων οὐκ ἐς τὴν
Ἰταλίαν, ἀλλ' ἐς τὴν Κελτικὴν μετακαλεῖν. ἡ δὲ βουλὴ* 103
*τήνδε τὴν Κελτικὴν ἀκρόπολιν ἐπὶ σφίσιν ἡγουμένη
ἐδυσχέραινέ τε καὶ τῆς ἐνέδρας τότε πρῶτον ᾔσθοντο
καὶ τὴν Μακεδονίαν δόντες αὐτῷ μετενόουν. ἰδίᾳ τε
αὐτῶν οἱ δυνατοὶ ἐπέστελλον τῷ Δέκμῳ τῆς ἀρχῆς
ἐγκρατῶς ἔχεσθαι καὶ στρατὸν ἄλλον καὶ χρήματα
ἀγείρειν, εἰ πρὸς Ἀντωνίου βιάζοιτο· οὕτως ἐδεδοίκε-
σάν τε καὶ ἐν ὀργῇ τὸν Ἀντώνιον εἶχον. ὃ δὲ ἀντὶ* 104
*μὲν τῆς βουλῆς ἐπενόει τὸν δῆμον αἰτῆσαι νόμῳ τὴν
Κελτικήν, ᾧ τρόπῳ καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτὴν πρότερον
εἰλήφει καὶ Συρίαν Δολοβέλλας ὑπογύως, ἐς δὲ φόβον
τῆς βουλῆς τὴν στρατιὰν ἐς τὸ Βρεντέσιον ἐκέλευε
Γαΐῳ τὸν Ἰόνιον περᾶν αὐτίκα.*

28 *καὶ ὃ μὲν ἔμελλε ποιήσειν, ὡς προσετέτακτο· θέαι* 105
*δ' ἦσαν, ἃς Κριτώνιος ἀγορανομῶν ἔμελλε τελέσειν·
καὶ ὁ Καῖσαρ ἐς τὰς θέας τῷ πατρὶ τόν τε χρύσεον
θρόνον καὶ στέφανον παρεσκεύαζεν, ἅπερ αὐτῷ κατὰ
πάσας θέας ἐψηφίσαντο προτίθεσθαι. τοῦ Κριτωνίου* 106
*δὲ εἰπόντος οὐκ ἀνέξεσθαι τιμωμένου Καίσαρος ἐν
ταῖς αὐτοῦ δαπάναις, ὁ Καῖσαρ αὐτὸν ἐς τὸν Ἀντώ-
νιον ἦγεν ὡς ὕπατον. Ἀντωνίου δὲ εἰπόντος ἐς τὴν
βουλὴν ἐπανοίσειν, χαλεπήνας ὁ Καῖσαρ "ἀνάφερε",
εἶπεν, "ἐγὼ δὲ τὸν θρόνον, ἕως ἂν ᾖ τὸ δόγμα, προ-*

---

10 *αἰτῆσαι νόμῳ τὸν δῆμον* V 12 *ὑπογυνῶς* af 14 *Γαΐῳ*] *Λευκίῳ* ci. O. E. Schmidt, Jahrb. f. cl. Philol. Suppl. 13 (1884) p. 721 adn. 2, cf. Cic. Phil. 3, 12 § 31 18 ⟨*τὸν*⟩ *στέφανον* ci. Mend., sed cf. ad I § 351; *στέφανον καὶ θρόνον*, sed corr. litteris α et β a m. 1 supra positis, V, *aureum solium et coronam aureum* C 19 *τίθεσθαι* a 21 *αὐτοῦ* libri, corr. H. Steph.

---

17 sqq. de errore Appiani cogitat Drumann I² p. 89, cf. p. 427

44 a. C.

107 *θήσω". καὶ ὁ Ἀντώνιος χαλεπήνας ἐκώλυσεν. ἐκώ-*
λυσε δὲ καὶ ἐν ταῖς ἑξῆς θέαις ἔτι παραλογώτερον,
ἃς αὐτὸς ὁ Καῖσαρ ἐτέλει, ἀνακειμένας ἐκ τοῦ πατρὸς
Ἀφροδίτῃ Γενετείρᾳ, ὅτε περ αὐτῇ καὶ τὸν νεὼν ὁ
108 *πατὴρ τὸν ἐν ἀγορᾷ ἅμα αὐτῇ ἀγορᾷ ἀνετίθει. τότε*
δὴ καὶ μάλιστα μῖσος ἤδη σαφὲς ἐκ πάντων ἐς τὸν
Ἀντώνιον ἐγίγνετο, ὡς οὐκ ἐς τὸν νῦν Καίσαρα φιλο-
νικοῦντα μᾶλλον ἢ ἐς τὸν πρότερον ὑβρίζοντα ἀχα-
109 *ρίστως. αὐτός τε ὁ Καῖσαρ μετὰ πλήθους οἷα φρουρᾶς*
τὸν δῆμον καὶ τοὺς εὖ τι παθόντας ὑπὸ τοῦ πατρὸς
καὶ τοὺς ἐκείνῳ στρατευσαμένους περιθέων ἐπιφθόνως
ἱκέτευεν οὗ μὲν αὐτοῦ τοιάδε καὶ τοσάδε πάσχοντος
ὑπερορᾶν καὶ ἀμελεῖν ἑκόντος, Καίσαρι δὲ τῷ σφῶν
αὐτοκράτορι καὶ εὐεργέτῃ ἀμύνειν, ἀτιμουμένῳ πρὸς
Ἀντωνίου· ἀμυνεῖν δὲ καὶ σφίσιν αὐτοῖς, οὐδὲν ἕξουσι
βέβαιον ὧν εἰλήφασι παρὰ Καίσαρος, εἰ μηδὲ αὐτῷ
110 *Καίσαρι μενεῖ τὰ ἐψηφισμένα βέβαια. Ἀντωνίου τε*
πανταχοῦ τῆς πόλεως ἐς τὰ ὑψηλὰ ἀναπηδῶν κατεβόα·
"Καίσαρι μὲν δι' ἐμὲ μήτε ὀργίζεσθαι μήτε ἐνυβρίζειν,
εὐεργέτῃ σοῦ μάλιστα, ὦ Ἀντώνιε, ἐς τὰ μάλιστα
γεγενημένῳ· ἐμοὶ δὲ τῶν μὲν ὕβρεων, ἐς ὅσον θέλεις,
ἐμφορεῖσθαι, τὴν δὲ τῆς οὐσίας ἁρπαγὴν ἐπισχεῖν,
μέχρι τοὺς πολίτας κομίσασθαι τὴν διανέμησιν καὶ
τὰ λοιπὰ πάντα ἔχειν· ἀρκέσειν γὰρ ἐμοὶ πενομένῳ
τήν τε τοῦ πατρὸς δόξαν, ἂν διαμένῃ, καὶ τὴν τοῦ
111 *δήμου διανέμησιν, ἐὰν ἐάσῃς δοθῆναι". ἐφ' οἷς ἤδη* 29
παρὰ πάντων συνεχεῖς ἐγίγνοντο καὶ φανεραὶ κατὰ

---

5 malim *αὐτῇ ⟨τῇ⟩* 12 *οὗ μὲν αὐτοῦ* abC 15 *ἀμυνεῖν* Keil, *ἀμύνειν* Oi 18 *ἐς τὰ ὑψηλὰ τῆς πόλεως* V 20 aut *μάλιστα* delendum aut *ἐς τὰ μέγιστα* pro *ἐς τὰ μάλιστα* cum *Mend.* scribendum videtur

44 a. C.

τοῦ Ἀντωνίου βοαί. ἀπειλησαμένου δὲ αὐτοῦ τῷ Καίσαρι πικρότερον καὶ τῆς ἀπειλῆς ἐξενεχθείσης ἐς τὸ φανερόν, ἔτι μᾶλλον ἅπαντες ὥρμηντο· καὶ οἱ τῆς 112 φρουρᾶς Ἀντωνίου ταξίαρχοι, ἐστρατευμένοι τε Καίσαρι τῷ προτέρῳ καὶ ἐς τὰ μέγιστα ὑπ' Ἀντωνίου τότε προτιμώμενοι, τὴν ὕβριν αὐτὸν ἐπισχεῖν ἠξίουν καὶ διὰ σφᾶς καὶ δι' ἑαυτόν, ὑπὸ Καίσαρι στρατευσάμενον καὶ τῶνδε τῶν οἱ παρόντων ἀγαθῶν παρ' ἐκείνου τυχόντα. συγγινώσκων οὖν ὁ Ἀντώνιος ἀλη- 113 θέσιν οὖσιν τούτοις καὶ τοὺς προφέροντας αὐτὰ αἰδούμενος, ἤδη δέ τι καὶ τοῦ Καίσαρος αὐτοῦ διὰ τὸν δῆμον ἐς τὴν ἀλλαγὴν τῆς Κελτικῆς δεόμενος, ὡμολόγει τοῖς λεγομένοις καὶ ἐπώμνυεν αὐτὰ καὶ οἷ πάνυ ἀβούλητα εἶναι, τῆς δὲ γνώμης τοῦ νεανίσκου ἕνεκεν μετατίθεσθαι, ἐπηρμένου τε ἐπαχθῶς ἔτι τηλικοῦδε ὄντος καὶ οὐδὲν ἔχοντος αἰδέσιμον ἢ τίμιον ἐς πρεσβυτέρους τε καὶ ἐς ἄρχοντας· ἅπερ αὐτοῦ μὲν χάριν 114 τοῦ νεανίσκου χρῄζειν ἔτι νουθεσίας, σφῶν δὲ τῶν ταῦτα ἀξιούντων ἕνεκα αὐτὸς καθέξειν τῆς ὀργῆς καὶ ἐς τὴν προτέραν ἑαυτοῦ φύσιν τε καὶ γνώμην

10 ἐπανήξειν, ἢν κἀκεῖνος ἀπέχηται τῆς ἀμετρίας. ταῦτα 115 οἱ ταξίαρχοι ἀσπασάμενοι συνῆγον ἀμφοτέρους. οἳ δὲ ἐπεμέμφοντο ἀλλήλοις καὶ συνέβαινον ἐς φιλίαν. ὅ τε νόμος ὁ περὶ τῆς Κελτικῆς προυγράφετο αὐτίκα, ὀρρωδούσης πάνυ τῆς βουλῆς καὶ ἐπινοούσης, εἰ μὲν ὁ Ἀντώνιος αὐτὸν προβουλεύοι, κωλύειν προβουλεύ-

1 διαπειλησαμένου ci. Mend. (v. Cob., Nov. lect. p. 624 sq.), sed cf. Blass, Gramm. d. neutest. Griech.[2] p. 189 et 54, Polyaen. 7, 35, 2 1 sq. πικρότερον τῷ καίσαρι a 3 ⟨ἐπαμύνειν⟩ ὥρμηντο ci. Mend., sed ὥρμηντο = incitati sunt, cf. Steph. thes. s. v. ὁρμάω in fine 15 μεταθέσθαι maluit Mend., ut videtur, inut., cf. etiam Schw. t. III p. 807 26 προβουλεύοι] 'singularis locutio' (Mend.)

a.C.
μενον, εἰ δὲ ἀπροβούλευτον ἐς τὸν δῆμον ἐσφέροι,
τοὺς δημάρχους ἐς κώλυσιν ἐπιπέμπειν. ἦσαν δ' οἳ
καὶ τὸ ἔθνος ὅλως ἐλευθεροῦν ἡγεμονίας ἠξίουν·
16 οὕτως ἐδεδοίκεσαν ἀγχοῦ τὴν Κελτικὴν οὖσαν. ὁ δὲ
Ἀντώνιος αὐτοῖς ἀντενεκάλει, εἰ Δέκμῳ μὲν αὐτὴν
πιστεύουσιν, ὅτι Καίσαρα ἀπέκτεινεν, αὐτῷ δ' ἀπιστοῦ-
σιν, ὅτι οὐκ ἀπέκτεινε τὸν καταστρεψάμενον αὐτὴν
καὶ κλίναντα ἐς γόνυ, ἀπορρίπτων ἤδη ταῦτα φανερῶς
17 ἐς ἅπαντας ὡς ἐφηδομένους τοῖς γεγονόσιν. ἐλθούσης
δὲ τῆς κυρίας ἡμέρας ἡ μὲν βουλὴ τὴν λοχῖτιν ἐνό-
μιζεν ἐκκλησίαν συλλεγήσεσθαι, οἳ δὲ νυκτὸς ἔτι τὴν
ἀγορὰν περισχοινισάμενοι τὴν φυλέτιν ἐκάλουν, ἀπὸ
18 συνθήματος ἐληλυθυῖαν. καὶ ὁ δημότης λεώς, ἀχθόμενος
τῷ Ἀντωνίῳ, συνέπρασσεν ὅμως διὰ τὸν Καίσαρα
ἐφεστῶτα τοῖς περισχοινίσμασι καὶ δεόμενον. ἐδεῖτο
δὲ μάλιστα μέν, ἵνα μὴ Δέκμος ἄρχοι χώρας τε ἐπι-
καίρου καὶ στρατιᾶς ἀνδροφόνος ὢν τοῦ πατρός, ἐπὶ
δὲ τούτῳ καὶ ἐς χάριν Ἀντωνίου συνηλλαγμένου. προσ-
εδόκα δὲ ἄρα τι καὶ αὐτὸς ἀντιλήψεσθαι παρὰ Ἀντωνίου.
19 διαφθαρέντων δὲ χρήμασι τῶν δημάρχων ὑπ' Ἀντωνίου
καὶ κατασιωπώντων ὁ νόμος ἐκυροῦτο, καὶ ὁ στρατὸς
Ἀντωνίῳ μετ' αἰτίας εὐπρεποῦς ἤδη τὸν Ἰόνιον ἐπέρα.
20 τῶν δὲ δημάρχων τινὸς ἀποθανόντος, ἐς τὴν ⟨ἀντ'⟩ 31
αὐτοῦ χειροτονίαν ὁ Καῖσαρ συνέπρασσεν Φλαμινίῳ· καὶ

6 *αὐτῷ* Oi, corr. Mend. cum C 10 *φυλέτιν* et 12 *λοχῖτιν* habent libri, transposuit Schw., probavit Willems II p. 748 adn. 2; sed cf. etiam Mommsen, R. Staatsr. III, 1 p. 379 adn. 6 13 ⟨*συν*⟩*εληλυθυῖαν* ci. Keil 16 *ἄρχη* V 17 ad *στρατιᾶς* adiectivum desideravit Mend., potest addi ⟨*πολλῆς*⟩, cf. § 150 18 ⟨*οἱ*⟩ *συνηλλαγμένου* ci. Mend. ex C, at cf. ad I § 263 23 sq. ⟨*ἀντ'*⟩ *αὐτοῦ* scripsi monente Keil, *αὐτοῦ* Oi, *alterius* vertit C, *ἄλλου* Musgr., vulgo

23 *τινὸς*] Cinnam (cf. II § 618) intellegunt Drumann I² p. 93, *Ihne VII p. 347*, sine causa idonea

44 a. C.

ὁ δῆμος οἰόμενος αὐτὸν ἐπιθυμοῦντα τῆς ἀρχῆς διὰ τὸ
νεώτερον τῆς ἡλικίας οὐ παραγγέλλειν, ἐπενόουν ἐν
ταῖς χειροτονίαις δήμαρχον ἀποφῆναι τὸν Καίσαρα. ἡ 121
δὲ βουλὴ τῆς αὐξήσεως ἐφθόνει καὶ ἐδεδοίκει, μὴ δη-
μαρχῶν τοὺς φονέας τοῦ πατρὸς ἐπὶ τὸν δῆμον ἐς
δίκην ἀπαγάγοι· Ἀντώνιός τε τῆς ἄρτι συγκειμένης
πρὸς τὸν Καίσαρα φιλίας ὑπεριδών, εἴτε ἐς χάριν τῆς
βουλῆς ἢ παρηγορίαν, ἀχθομένης τῷ περὶ τῆς Κελτικῆς
νόμῳ, εἴτε ἀπ' οἰκείας γνώμης, προύγραφεν ὡς ὕπα-
τος μηδενὶ Καίσαρα ἐγχειρεῖν παρανόμως, ἢ χρήσεσθαι
κατ' αὐτοῦ παντὶ μέτρῳ τῆς ἐξουσίας. ἀχαρίστου δ' 122
ἐς τὸν Καίσαρα καὶ ὑβριστικῆς ἅμα ἐς αὐτὸν καὶ τὸν
δῆμον τῆς προγραφῆς γενομένης, ὁ μὲν δῆμος διώρ-
γιστο καὶ φιλονικήσειν ἔμελλον ἐν ταῖς χειροτονίαις,
ὥστε δεῖσαι τὸν Ἀντώνιον καὶ ἀνελεῖν τὴν χειροτονίαν,
τοῖς ὑπολοίποις τῶν δημάρχων ἀρκούμενον· ὁ δὲ Καῖ- 123
σαρ, ὡς σαφῶς ἐπιβουλευόμενος ἤδη, πολλοὺς περι-
έπεμπεν ἔς τε τὰς τοῦ πατρὸς ἀποικίδας πόλεις ἐξ-
αγγέλλειν, ἃ πάσχοι, καὶ τὴν ἑκάστων γνώμην κατα-
μανθάνειν· ἔπεμπε δὲ καὶ ἐς τὰ Ἀντωνίου στρατόπεδα
ἐπιμίγνυσθαί τινας ἀγορὰν φέροντας καὶ ἐντυγχάνειν
τοῖς θαρροῦσι μάλιστα καὶ ἐς τὸ πλῆθος διαρριπτεῖν
ἀφανῶς βιβλία.

12 καὶ ὃ μὲν ἀμφὶ ταῦτα ἦν· οἱ ταξίαρχοι δὲ αὖθις 124
παρὰ Ἀντωνίου καιρὸν αἰτήσαντες ἔλεγον· "ἡμεῖς, ὦ

---

4 ⟨οἱ⟩ ἐφθόνει ci. Mend., inculcans hiatum, cf. etiam ad I § 223 6 ἐπαγάγοι ci. Schw. 9 ἀποικίας γνώμη libri, corr. Schw. 10 χρήσασθαι, ut videtur, i 12 αὐτὸν καὶ C fortasse recte omisisse ci. Mend. 18 αὐτοῦ post πατρὸς add. a 22 τοῖς θαρροῦσι] οἷς θαρροῦσι ci. Mend., τοῖς θορυβοῦσι Nauck 24 αὖθις h. l. intellegi non posse nisi ex mutatione auctorum, quos App. adhibuit, affirmavit Soltau, Philol., *Suppl. 7 (1899) p.* 616, sed est 'iterum', cf. § 112

Ia. C.

Ἀντώνιε, καὶ ὅσοι ἄλλοι μετὰ σοῦ Καίσαρι στρατευσάμενοι τήν τε ἡγεμονίαν αὐτῷ συνεστησάμεθα καὶ ἐς τὰ καθ' ἡμέραν αὐτῆς ὑπηρέται γιγνόμενοι διετελοῦμεν, ἔχθει μὲν ἴσῳ καὶ ἐπιβουλῇ τοὺς φονέας αὐτοῦ γιγνώσκομεν εἰς ἡμᾶς χρωμένους καὶ τὴν βουλὴν ἐκείνοις ἐπιρρέπουσαν, τοῦ δήμου δ' ἐξελάσαντος αὐτοὺς ἀνεθαρρήσαμεν, οὐ πάντη τὰ Καίσαρος δρῶντες ἄφιλα
125 *οὐδὲ ἀμνήμονα οὐδὲ ἀχάριστα. τὴν δ' ἐς τὸ μέλλον ἀσφάλειαν εἴχομεν ἐν σοί, φίλῳ τε Καίσαρος ὄντι καὶ ἡγεμονικωτάτῳ μετ' ἐκεῖνον ἐκ πάντων καὶ ἄρχοντι*
126 *νῦν ἡμῶν καὶ ἐς τὰ μάλιστα ἐπιτηδείῳ. ἀναφυομένων δὲ τῶν ἐχθρῶν καὶ θρασέως ἔς τε Συρίαν καὶ Μακεδονίαν βιαζομένων καὶ χρήματα καὶ στρατιὰν ἐφ' ἡμᾶς συνιστάντων καὶ τῆς βουλῆς σοι Δέκμον ἐπαλειφούσης καὶ σοῦ τὰς φροντίδας ἐς τὴν Καίσαρος τοῦ νέου διαφορὰν δαπανῶντος, δέδιμεν εἰκότως, μὴ ἐς τὸν μέλλοντα καὶ ὅσον οὔπω παρόντα πόλεμον ἡ στάσις ὑμῶν τῷ πολέμῳ συνεπιθῆται καὶ διαπραχθῇ*
127 *τοῖς ἐχθροῖς καθ' ἡμῶν, ἃ βούλονται. ὧν ἐνθυμηθέντα σε ἀξιοῦμεν, ὁσίας τε χάριν ἐς τὸν Καίσαρα καὶ φειδοῦς ὑπὲρ ἡμῶν οὐδὲν ἐπιμέμπτων σοι γενομένων καὶ πρὸ ἡμῶν αὐτοῦ σοῦ τῶν συμφερόντων οὕνεκα, ἕως ἔτι δύνασαι, Καίσαρι μέν, ὅπερ ἀρκέσει, μόνον συνεπαμῦναι τοὺς φονέας τιμωρουμένῳ, σὲ δὲ αὐτίκα δυναστεύειν, ἐν ἀμερίμνῳ γενόμενόν τε καὶ ἡμᾶς γενέσθαι παρασκευάσαντα, τοὺς ὑπέρ τε σφῶν αὐτῶν καὶ ὑπὲρ σοῦ δεδιότας".*

---

3 *γενόμενοι διατελοῦμεν* a   5 *ἐγιγνώσκομεν* ci. Mend.   6 *ἐπιρρέπουσαν* Mend., cf. II § 518, *ἐπιτρέπουσαν* libri   8 *ἀμνήμονα*] *ἀμνημόνευτα* ci. Mend., bene   13 *στρατιὰς* cum V scr. Mend., at cf. § 97   23 sq. *μέν, ὅπερ ἀρκέσει μόνον, συνεπαμῦναι* vulgo, sed *ὅπερ ἀρκέσει* pertinet ad *μόνον συνεπαμῦναι*

44 a. C

33 τοσαῦτα τοὺς ταξιάρχους εἰπόντας ὁ Ἀντώνιος ὧδε 128
ἠμείψατο· “ὅσῃ μὲν εὐνοίᾳ καὶ σπουδῇ πρὸς Καί-
σαρα περιόντα ἐχρώμην, φιλοκινδυνότατος ἐκ πάντων
ἐς τὰς ἐκείνου χρείας γενόμενος, ἴστε σαφῶς, συστρα-
τευσάμενοί τε καὶ ⟨τοῖς⟩ γιγνομένοις παρατυχόντες·
ὅσῃ δ' αὖ κἀκεῖνος εἰς ἐμὲ χάριτι καὶ προτιμήσει χρώ-
μενος διετέλει, οὐ μαρτυρεῖν ἐμὲ δίκαιον. ἄμφω δὲ 129
ταῦτα καὶ οἱ φονεῖς εἰδότες συνετίθεντο κἀμὲ Καίσαρι
συνανελεῖν, ὡς ἐμοῦ περιόντος οὐ καθέξοντες ὧν
ἐπενόουν. καὶ ὅστις αὐτοὺς μετέπεισε τῆς γνώμης,
οὐκ εὐνοίᾳ τῆς ἐμῆς σωτηρίας ἔπεισεν, ἀλλ' εὐπρεπείᾳ
τῆς τυραννοκτονίας, ὡς μὴ δοκῶσι πολλοὺς ὥσπερ ἐχ-
θρούς, ἀλλ' ἕνα ἀνελεῖν ὡς τύραννον. τίς ἂν οὖν πιστεύ- 130
σειεν ἐμὲ Καίσαρός τε ἀμελεῖν εὐεργέτου μοι γεγενη-
μένου καὶ προτιμᾶν τοὺς ἐχθροὺς ἐκείνου καὶ τὸν
φόνον ἑκόντα χαρίζεσθαι τοῖς ἐμοῖς ἐπιβούλοις, ὡς
οἴεται Καῖσαρ ὁ νέος; πόθεν οὖν αὐτοῖς ἀμνηστία
τοῦ φόνου καὶ ἡγεμονίαι; ταῦτα γὰρ ἐπικαλεῖν, ἀντὶ
34 τῆς βουλῆς, ἐμοὶ βούλεται. μάθετε, ὡς ἐγένετο. Καί- 131
σαρος ἐν τῷ βουλευτηρίῳ σφαγέντος ἄφνω, δέος ἐπ-
έσχεν ἐκ πάντων δὴ μάλιστα πλεῖστον ἐμὲ φιλίᾳ τε
αὐτοῦ Καίσαρος καὶ ἀγνοίᾳ τοῦ ἀκριβοῦς· οὐ γάρ πω
τὴν συνθήκην ἑώρων οὐδὲ ἐπὶ ὅσοις. ὁ δὲ δῆμος 132
ἐθορυβεῖτο, καὶ οἱ σφαγεῖς σὺν μονομάχοις τὸ Καπι-
τώλιον καταλαβόντες ἀπέκλειον, καὶ ἡ βουλὴ σὺν
ἐκείνοις ἦν, ᾗ καὶ νῦν ἐστι φανερώτερον, γέρα τε τοῖς

5 ⟨τοῖς⟩ addebat H. Steph., rec. Mend., *his quae gesta sunt* vertit C 10 *τῆς γνώμης* spuria esse ci. Mend., *μετέστησε* maluit Keil 11 *οὐκ εὐνοίᾳ*] *οὐ προνοίᾳ* ci. Mend., non recte 12 *τῆς* cum i vulgo omissum 16 ‘*ἐμοῖς* mire pro *ἐμοὶ* vel *ἐμοῦ* dictum’ (Mend.); cf. Syr. c. 61: *τοῖς ἐμοῖς φιλτάτοις* 18 *ἡγεμονίαι* H. Steph., cf. § 58, *ἡγεμονία* libri 23 *οὐδὲ* Nauck, *οὔτε Oi* 26 *ᾗ*] *ἡ* ci. Bk., male

i.c.

ἀνελοῦσιν ὡς τυραννοκτόνοις ἐψηφίζετο. καὶ εἰ τύραννος ὁ Καῖσαρ ἐφάνη, ἡμῖν ὑπῆρχεν ἀπολέσθαι πᾶσιν
33 ὡς τυράννου φίλοις. ὧδε δή με ἔχοντα θορύβου καὶ μερίμνης καὶ δέους, ὅτε οὐκ ἦν γνώμης παράδοξον οὐδὲ ἀπορῆσαι, σκοποῦντες εὑρήσετε, ἔνθα μὲν ἔδει τόλμης, θρασύτατον, ἔνθα δὲ ὑποκρίσεως, εὐμήχανον.
34 τὸ μὲν δὴ πρῶτον ἐκ πάντων καὶ τὰ λοιπὰ συνέχον ἦν ἀναιρεθῆναι τὰ γέρα τὰ ψηφιζόμενα τοῖς ἀνδράσιν· ὅπερ, ἀντιτάξας ἐμαυτὸν ἐγὼ τῇ τε βουλῇ καὶ τοῖς σφαγεῦσιν ἐγκρατῶς, ἔπραττον σὺν θράσει παραβόλῳ καὶ ἐπικινδύνῳ, τότε μόνον ἡγούμενος ἡμᾶς τοὺς Καίσαρος ἀσφαλῶς περιέσεσθαι, ὅταν μὴ Καῖσαρ
35 εἶναι δόξῃ τύραννος. τῷ δ' αὐτῷ δέει τῶν ἐχθρῶν καὶ τῆς βουλῆς αὐτῆς ἐχομένων, ὅτε μὴ Καῖσαρ εἴη τύραννος, ἀνδροφονίας αὐτοὺς ἁλώσεσθαι καὶ διὰ τοῦτο φιλονικούντων, εἶξα τῆς ἀμνηστίας διδομένης
36 ἀντὶ τῶν γερῶν, ἵν' ὅσων ἔχρῃζον ἀντιλάβοιμι. τὰ δὲ ἦν πόσα καὶ πηλίκα; μήτε τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Καίσαρος ἀπηλεῖφθαι τὴν ἐμοὶ μάλιστα πάντων ἡδίστην μήτε τὴν περιουσίαν δεδημεῦσθαι μήτε τὴν θέσιν, ἐφ' ᾗ νῦν οὗτος γαυριᾷ, διαλελύσθαι μήτε τὰς διαθήκας ἀκύρους γενέσθαι τό τε σῶμα τεθάφθαι βασιλικῶς καὶ τιμὰς αὐτῷ τὰς πάλαι δεδομένας ἀθανάτους διαμένειν καὶ τὰ πεπραγμένα πάντα κύρια εἶναι καὶ τὸν ἐκείνου παῖδα καὶ τοὺς φίλους ἡμᾶς, καὶ στρατηγοὺς καὶ στρατιώτας, ἐν ἀσφαλεῖ γενέσθαι σωτηρίᾳ καὶ ἐν-
137 δόξῳ βίῳ ἀντὶ ἐπονειδίστου. ἆρ' ὑμῖν ὀλίγα ἢ σμικρὰ 3

4 sq. ὅτε — ἀπορῆσαι] i. e. 'tum cum non licebat consilium temerarium capere neque animi pendere' (Keil); vulgo γνώμης iungebatur cum ἀπορῆσαι, Nauck etiam eo transponi voluit 17 ἔχρῃζὀνἀντιλάβοιμοι (sic) B 23 sq. διαμένειν H. Steph., διαμενεῖν Oi 25 sq. interpunxi post ἡμᾶς et στρατιώτας

44 a. C.

τῆς ἀμνηστίας τὴν βουλὴν ἀνταιτῆσαι δοκῶ; ἢ δοῦναι
ἂν αὐτὰ ἡ βουλὴ χωρὶς τῆς ἀμνηστίας; ἣν μὲν δὴ
καὶ καθαρῶς ἀντιδοῦναι τάδε τῶνδε ἄξιον καὶ φείσα-
σθαι σὺν ἀληθεῖ γνώμῃ φονέων ἀνδρῶν ὑπὲρ ἀθανά-
του Καίσαρος δόξης καὶ ἡμῶν ἀσφαλοῦς σωτηρίας·
οὐ μὴν ἐγὼ μετὰ τῆσδε τῆς γνώμης ἐποίουν, ἀλλ'
ἀνατιθέμενος τὴν δίκην. ἐπεί γέ τοι τῆς βουλῆς ἐς 138
ἃ πρῶτα ἔχρῃζον ἐκράτησα καὶ οἱ σφαγεῖς ὡς ἐν
ἀμερίμνῳ μεθεῖντο, ἀνεθάρρησα καὶ τὴν ἀμνηστίαν
παρέλυον, οὐ ψηφίσμασιν ἢ δόγμασιν (οὐ γὰρ ἦν),
ἀλλ' ἀσήμῳ δημοκοπίᾳ, τὸ σῶμα τοῦ Καίσαρος ἐπὶ
προφάσει τῆς ταφῆς ἐς τὴν ἀγορὰν ἐκφέρων καὶ τὰ
τραύματα ἀπογυμνῶν καὶ τὸ πλῆθος αὐτῶν καὶ τὴν
ἐσθῆτα ἐπιδεικνὺς ᾑμαγμένην τε καὶ κατακεκομμένην
καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ φιλόδημον αὐτοῦ παλιλλογῶν,
ἐκπαθῶς ἐν μέσῳ καὶ ὀδυρόμενος μὲν ὡς ἀνῃρημένον,
κατακαλῶν δ' ὡς θεόν. τάδε γάρ μου τὰ ἔργα καὶ 139
ῥήματα ἠρέθισε τὸν δῆμον καὶ τὸ πῦρ ἧψε μετὰ τὴν
ἀμνηστίαν καὶ ἐς τὰς οἰκίας τῶν ἐχθρῶν ἔπεμψε καὶ
τοὺς ἄνδρας ἐξέβαλε τῆς πόλεως. τοῦτο δ' ὅπως ἀντι- 140
πραττούσης καὶ λυπουμένης τῆς βουλῆς ἐγένετο, αὐ-
τίκα ἔδειξαν, ἐμὲ μὲν αἰτιώμενοι τῆς δημοκοπίας,
τοὺς δὲ φονέας ἐκπέμψαντες ἐπὶ τὰς τῶν ἐθνῶν ἡγε-
μονίας, Βροῦτον δὲ καὶ Κάσσιον ἐς Συρίαν καὶ Μακε-
δονίαν, αἳ μεσταὶ μεγάλων στρατῶν ἦσαν, ἐπείγεσθαι
καὶ πρὸ τοῦ δεδομένου χρόνου διδάξαντες ἐπὶ προ-
φάσει φροντίδος σίτου. ἕτερον δή με δέος ἔτι μεῖζον 141
ἐπελάμβανεν, οὐκ ἔχοντά πω στρατὸν ἴδιον οὐδένα,

3 τάδε] ταῦτα V 14 διακεκομμένην ci. Mend. 15 παλι-λογῶν V 22 τῆς deleri voluit Mend. 26 διατάξαντες ci. *Musgr. coll. IV § 246*, prob. Mend., at cf. Mac. fr. 17, IV § 522

4 a.C.
μὴ πρὸς ἐνόπλους τοσούσδε ἄνοπλοι καθιστώμεθα.
καὶ ὁ σύναρχος ὕποπτος ἦν, ἐμοί τε διάφορος ὢν αἰεὶ
καὶ ὑποκρινόμενος ἐπιβουλεῦσαι τῷ Καίσαρι καὶ τὴν
142 ἡμέραν τοῦ φόνου γενέθλιον τῇ πόλει τιθέμενος. ὧδε 36
δὲ ἀπορῶν καὶ ἐπειγόμενος ἐξοπλίσαι τοὺς πολεμίους
καὶ ἐς ἡμᾶς ἀντ' ἐκείνων τὰ ὅπλα μετενεγκεῖν, Ἀμά-
τιον ἔκτεινα καὶ κατεκάλεσα Πομπήιον, ἵνα τοῖσδε
143 αὖθις ἁλοῦσα ἡ βουλὴ πρός με μεταθοῖτο. καὶ οὐδ'
ὣς αὐτῇ πιστεύων ἔπεισα Συρίαν αἰτεῖν Δολοβέλλαν,
οὐ παρὰ τῆς βουλῆς, ἀλλὰ παρὰ τοῦ δήμου νόμῳ, καὶ
συνέπραξα αἰτοῦντι, ἵνα τοῖς τε σφαγεῦσι Δολοβέλλας
ἐχθρὸς ἀντὶ φίλου γένοιτο καὶ τοῖς βουλευταῖς αἰσχρὸν
ᾖ μετὰ Δολοβέλλαν ἀντειπεῖν ἐμοὶ περὶ Μακεδονίας.
144 οὐ μέντ' ἂν οὐδ' ὥς μοι Μακεδονίαν ἔδοσαν, οὐδ'
ἐπὶ Δολοβέλλᾳ, διὰ τὴν ἐν αὐτῇ στρατιάν, εἰ μὴ τὴν
στρατιὰν προμεθῆκα τῷ Δολοβέλλᾳ ὡς Συρίαν καὶ
145 τὰ ἐς Πάρθους διαλαχόντι. τοὺς δ' αὖ περὶ τὸν
Κάσσιον οὔτε Μακεδονίαν ἀφείλοντο ἂν οὔτε Συρίαν,
μὴ ἕτερα αὐτοῖς ἐς ἀσφάλειαν ἀντιλαβόντες ἔθνη.
δεῆσαν οὖν ἀντιδοῦναι θεάσασθε, οἷα ἀνθ' οἵων καὶ
ὡς στρατοῦ γυμνὰ ἐδόθη, Κυρήνη τε καὶ Κρήτη· ὧν
καὶ οἱ ἐχθροὶ καταφρονοῦσιν οὐκ ἀσφαλῶν σφίσιν
146 ὄντων καὶ ἐς τὰ ἀφῃρημένα βιάζονται. οὕτω μὲν δὴ
καὶ ὁ στρατὸς ἐς Δολοβέλλαν μετενήνεκτο ἀπὸ τῶν
ἐχθρῶν τέχναις καὶ μηχαναῖς καὶ ἀντιδόσεσιν ἑτέρων·

3 συνεπιβουλεῦσαι ci. Mend., quo non videtur opus 4 γενέσιον O, γενέσθαι ἐν i, in quo et γενέθλιον et γενέσιον latere ci. Mend.; illud reposui 5 δὲ ἀπορῶν] διαπορῶν af 6 ἀντ'] ἀπ' ci. Mend., contra iure Kratt p. 40, cf. § 130. 179 9 ἔπειτα i τὸν ante Δολοβέλλαν add. a 13 ᾖ] εἴη ci. Mend. 14 οὐ] οὕτω V 16 προμεθῆκαν i 19 ἀντιλαβόντες bene habet, ἀντιδόντες, ut vertit C, ci. H. Steph. 20 ἀντιδοῦναί ⟨τι⟩ ex C ci. Mend. 22 ⟨ὡς⟩ οὐκ ci. H. Steph., inut.

44 a. C.

οὐ γάρ πω τῶν ὅπλων φανέντων ὑπὸ τοῖς νόμοις
37 ἔδει πράσσειν· γεγενημένων δὲ τῶνδε καὶ τῶν ἐχθρῶν 147
ἕτερον στρατὸν ἀγειράντων, ἔδει μοι τοῦ περὶ τὴν
Μακεδονίαν στρατοῦ καὶ προφάσεως ἠπόρουν. φήμη
δὲ κατέσκηψε Γέτας Μακεδονίαν πορθεῖν. ἀπιστου- 148
μένης δὲ καὶ ταύτης καὶ τῶν ἐπισκεψομένων ἀπ-
εσταλμένων, εἰσηγησάμην ἐγὼ περὶ τῆς δικτάτορος ἀρ-
χῆς μὴ ἐξεῖναι μήτε εἰπεῖν μήτε ἐπιψηφίσαι μήτε
λαβεῖν διδομένην· ᾧ δὴ μάλιστα ὑπαχθέντες ἔδοσάν
μοι τὸν στρατόν. καὶ ἐγὼ τότε πρῶτον ἐμαυτὸν ἡγη- 149
σάμην ἰσόπαλον εἶναι τοῖς ἐχθροῖς, οὐ τοῖσδε τοῖς
φανεροῖς, ὡς οἴεται Καῖσαρ, ἀλλὰ τοῖς πλέοσί τε καὶ
δυνατωτέροις καὶ ἀφανέσιν ἔτι εἶναι θέλουσι. ταῦτα 150
δ' ἐργασαμένῳ μοι ἕτερος τῶν σφαγέων ἔλειπεν ἐν
πλευραῖς, Βροῦτος ὁ Δέκμος, ἡγούμενος καὶ ὅδε χώ-
ρας ἐπικαίρου καὶ στρατοῦ πολλοῦ· ὃν ἐγὼ καὶ θρασύ-
τερον εἰδὼς τὴν Κελτικὴν ἀφῃρούμην, ἐς εὐπρέπειαν
ἔτι τῆς βουλῆς Μακεδονίαν ὑπισχνούμενος ἀντιδώσειν,
γυμνὴν στρατοῦ γενομένην. ἀγανακτούσης δὲ τῆς 151
βουλῆς καὶ τὴν ἐνέδραν ἤδη καθορώσης καὶ ἴστε
οἷα καὶ ὅσα Δέκμῳ πολλῶν γραφόντων καὶ ἐπαλει-
φόντων ἤδη τοὺς μετ' ἐμὲ ὑπάτους, ἐγὼ θρασύτερον
ἔτι τὸ μὲν ἔθνος, ἀντὶ τῆς βουλῆς, νόμῳ παρὰ τοῦ
δήμου λαβεῖν ἐπενόησα, τὸν δὲ στρατὸν ἀπὸ τῆς
Μακεδονίας ἐς τὸ Βρεντέσιον ἐπέρων ὡς χρησόμενος

---

5 δὲ] δὴ scr. Bk. et Mend., h. l. perperam, cf. § 93 6 καὶ ante ταύτης om. V 7 τῆς delendum ci. Mend. coll. § 94 8 ἐξεῖναί ⟨τῳ⟩ ci. Mend., cf. ibid. 12 ὡς οἴεται Καῖσαρ del. Nauck, sed verba minaciter in Caesarem videntur dicta (Regling) 14 ἔλιπεν i 18 ἔτι τῆς βουλῆς] τῆς ἐπιβουλῆς ci. Schw., quod probavit Mend., τῆς βουλῆς potius delet Kratt p. 18, τῇ βουλῇ ci. Keil. Verto: 'ut decorum etiamtum adversus *senatum (vel senatus)* servarem'

44 a. C.

δὴ ἐς τὰ ἐπείγοντα. καὶ σὺν θεοῖς εἰπεῖν, χρησόμεθα,
152 *ὡς ἂν αἱ χρεῖαι καλῶσιν. οὕτως ἐκ πολλοῦ δέους* 38
τοῦ πρὶν ἡμᾶς ἐπισχόντος μετεβάλομεν ἔς τε ἀσφά-
λειαν ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν ἐγκρατῆ καὶ ἐς θάρσος ἐπὶ
τοὺς ἐχθρούς· ὧν ἐκφανέντων ἀνεφάνη καὶ ἡ τῶν
153 *πλεόνων ἐς τοὺς πολεμίους σπουδή. ὁρᾶτε γάρ, ὅση*
μὲν αὐτοῖς ἐστι μεταμέλεια τῶν ἐψηφισμένων, ὅσος
δὲ ἀγὼν ἀφελέσθαι με τὴν Κελτικὴν ἤδη δεδομένην.
ἴστε, ἃ γράφουσι Δέκμῳ καὶ ὅσα τοὺς ὑπάτους ⟨τοὺς⟩
μετ' ἐμὲ πείθουσι περὶ τῆς Κελτικῆς μεταψηφίσασθαι.
154 *ἀλλὰ σὺν θεοῖς τε πατρῴοις καὶ σὺν εὐσεβεῖ γνώμῃ*
καὶ σὺν ταῖς ὑμετέραις ἀνδραγαθίαις, μεθ' ὧν καὶ
ὁ Καῖσαρ ἐκράτει, ἀμυνοῦμεν αὐτῷ, τῷ τε σώματι
ἐπεξιόντες καὶ τῇ γνώμῃ βοηθοῦντες.

155 *ταῦτά μοι γιγνόμενα μέν, ὦ συστρατιῶται, ἔτι*
ἔχρῃζον ἀπόρρητα εἶναι, γενόμενα δὲ ἐξενήνεκται πρὸς
ὑμᾶς, οὓς ἐγὼ καὶ ἔργου καὶ λόγου κοινωνοὺς ἐς ἅπαντα
τίθεμαι. καὶ τοῖς ἄλλοις, εἴ τινες αὐτὰ οὐ συνορῶσι,
μεταφέρετε, πλὴν μόνου Καίσαρος ἀχαρίστως ἐς ἡμᾶς
ἔχοντος".

156 *τοιαῦτα τοῦ Ἀντωνίου διεξιόντος, παρέστη τοῖς* 39
ταξιάρχαις αὐτὸν ἅπαντα μετ' ἔχθρας ἀκριβοῦς ἐς
τοὺς ἀνδροφόνους, ἐπιτεχνάζοντα τῇ βουλῇ, πεποιηκέ-
ναι. ἠξίουν δὲ καὶ ὡς τῷ Καίσαρι συναλλαγῆναι
καὶ πείσαντες αὐτοὺς συνήλλασσον αὖθις ἐν τῷ Καπι-
157 *τωλίῳ. οὐ πολὺ δὲ ὕστερον ὁ Ἀντώνιος τῶν σωματο-*

---

2 *ὡς ἂν*] *ὅταν* ci. Musgr., inut. 9 *ἴστε ⟨δὲ⟩ ἃ* ci. Schw. *⟨τοὺς⟩* add. Bk., *τοὺς μετ' ἐμὲ ὑπάτους* voluerat Schw., contra Kratt p. 20, nihil tamen probans 10 *μεταψηφίσεσθαι* a, *μεταψηφίσεσθε* bf 12 *ἡμετέραις* iC 17 *ἐς* om. i 18 *οἵ τινες* V 22 *ταξιάρχοις* scr. Mend. 24 *⟨αὐτὸν⟩ τῷ* ci. Mend., *sed cf. ad I § 223*

44 a. C.

φυλάκων τινὰς ἐς τοὺς φίλους παρήγαγεν ὡς ὑπηρέτας
γενομένους ἐπιβουλεύοντος αὐτῷ τοῦ Καίσαρος, εἴτε
συκοφαντῶν εἴτε τῷ ὄντι νομίσας εἴτε περὶ τῶν εἰς
τὰ στρατόπεδα περιπεμφθέντων πυθόμενος καὶ τὴν
ἐς τὸ ἔργον ἐπιβουλὴν μεταφέρων ἐς τὸ σῶμα. ὅ τε 158
λόγος ἐκδραμὼν αὐτίκα θόρυβον ἤγειρε πάνδημον,
καὶ ἀγανάκτησις ἦν. ὀλίγοι μὲν γάρ, οἷς τι λογισμοῦ
βαθέος ἦν, ᾔδεσαν Καίσαρι συμφέρειν Ἀντώνιον καὶ
βλάπτοντα ὅμως περιεῖναι, ἐπίφοβον ὄντα τοῖς φονεῦ-
σιν· ἀποθανόντος γὰρ ἀδεέστερον ἐκείνους ἅπασιν
ἐπιτολμήσειν, βοηθουμένους μάλιστα ὑπὸ τῆς βουλῆς.
ὧδε μὲν εἴκαζον οἱ συνετώτεροι· τὸ δὲ πλέον, ὁρῶν- 159
τες, οἷα καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὁ Καῖσαρ ὑβριζόμενός
τε καὶ ζημιούμενος πάσχοι, οὐκ ἄπιστον ἐτίθεντο τὴν
διαβολήν οὐδὲ ὅσιον ἢ ἀνεκτὸν ἐνόμιζον Ἀντώνιον
ὑπατεύοντα ἐς τὸ σῶμα ἐπιβεβουλεῦσθαι. ὁ δὲ Καῖσαρ 160
καὶ πρὸς οὕτως ἔχοντας ἐξέτρεχε σὺν ὀργῇ μανιώδει
καὶ ἐβόα αὐτὸς ἐπιβουλεύεσθαι πρὸς Ἀντωνίου ἐς τὴν
παρὰ τῷ δήμῳ φιλίαν ἔτι οἱ μόνην οὖσαν· ἐπί τε
τὰς θύρας τοῦ Ἀντωνίου δραμὼν τὰ αὐτὰ ἐβόα καὶ
θεοὺς ἐμαρτύρετο καὶ ἀρὰς ἠρᾶτο πάσας καὶ ἐς δίκην
ἐλθεῖν προυκαλεῖτο. οὐδενὸς δὲ προϊόντος, "ἐν τοῖς 161
φίλοις", ἔφη, "δέχομαι τοῖς σοῖς κριθῆναι", καὶ εἰπὼν
ἐπέτρεχεν ἔσω. κωλυθεὶς δὲ αὖθις ᾤμωζε καὶ ἐλοι-
δορεῖτο αὐτῷ καὶ τοῖς περὶ θύρας ἠγανάκτει κωλύουσι
τὸν Ἀντώνιον ἐλεγχθῆναι. ἀπιών τε τὸν δῆμον ἐμαρ- 162

---

2 *αὐτῷ* libri, corr. Keil 3 *νομήσας* B 8 *βαθέος*] *βάθος* ci. Lennep ad Phalar. epist. II p. 6, inut. 10 *ἐδεέστερον* (sic) V 14 *ἐτίθεντο* Schw., *ἐτίθετο* O i, quod tenet Kratt p. 6 16 *ἐπιβουλεύεσθαι* ex C ci. Mend., at perfectum videtur oppositum praesenti v. 18 18 *αὐτὸς* — 20 *ἐβόα* om. V 23 *ἔφη* om. V 24 *ἐσέτρεχεν* ci. Mend., sed est *ἔτρεχεν ἐπὶ τῷ εἰπεῖν ἔσω* αὖθις ante ἐλοιδορεῖτο poni *voluit Mend.*, *inut.* 25 ⟨ὡς⟩ κωλύουσι malim cum Mend.

a.C.
τύρετο, εἴ τι πάθοι, πρὸς Ἀντωνίου δολοφονεῖσθαι.
λεγομένων δὲ τῶνδε σὺν πάθει πολλῷ μετέπιπτε τὸ πλῆ-
θος, καί τις αὐτοῖς τῆς πρὶν δόξης μετάνοια ἐνεγίγνετο.
163 εἰσὶ δὲ οἳ καὶ τότε ἀπιστοῦντες ὤκνουν ἑκατέρῳ τὸ
πιστὸν νέμειν, καί τινες ὑπόκρισιν ἀμφοῖν τὰ γιγνόμενα
διέβαλλον εἶναι, συνθεμένων μὲν ἄρτι ἐν ἱερῷ, μηχα-
νωμένων δὲ ταῦτα ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς. οἳ δὲ αὐτὰ τὸν
Ἀντώνιον ἡγοῦντο ἐπινοεῖν εἰς ἀφορμὴν φρουρᾶς πλεί-
ονος ἢ ἐς ἀλλοτρίωσιν τῶν κληρουχιῶν Καίσαρι.

164 ὡς δὲ τῷ Καίσαρι ὑπὸ τῶν κρύφα ἀπεσταλμένων 40
ἀπηγγέλθη τὸν ἐν Βρεντεσίῳ στρατὸν καὶ τοὺς ἀπ-
ῳκισμένους ἐν ὀργῇ τὸν Ἀντώνιον ἔχειν, ἀμελοῦντα τοῦ
Καίσαρος φόνου, καὶ σφᾶς ἐπικουρήσειν, ἂν δύνων-
ται, ὁ μὲν Ἀντώνιος ἐς τὸ Βρεντέσιον ἐξῄει διὰ τάδε,
δείσας δὲ ὁ Καῖσαρ, μὴ μετὰ τῆς στρατιᾶς ἐπανελθὼν
ἀφρούρητον αὐτὸν λάβοι, χρήματα φέρων εἰς Καμπα-
νίαν ᾔει, πείσων τὰς πόλεις οἱ στρατεύεσθαι, τὰς ὑπὸ
165 τοῦ πατρὸς ᾠκισμένας. καὶ ἔπεισε Καλατίαν πρώτην,
ἐπὶ δ' ἐκείνῃ Κασιλῖνον, δύο τάσδε Καπύης ἑκατέρω-
θεν· ἐπιδοὺς δ' ἑκάστῳ δραχμὰς πεντακοσίας ἦγεν ἐς
μυρίους ἄνδρας, οὔτε ὡπλισμένους ἐντελῶς οὔτε συν-
τεταγμένους πω κατὰ ἴλας, ἀλλ' ὡς ἐς μόνην τοῦ σώ-
166 ματος φυλακήν, ὑφ' ἑνὶ σημείῳ. οἱ δὲ ἐν ἄστει τὸν
Ἀντώνιον δεδιότες μετὰ στρατιᾶς ἐπανιόντα, ὡς ἐπύ-
θοντο καὶ τὸν Καίσαρα μεθ' ἑτέρας προσιέναι, οἳ μὲν

4 ἑκατέρῳ] θατέρῳ (vel τῷ ἑτέρῳ) ci. Mend., probabiliter 8 ἐπινοῆσαι ci. idem 14 διὰ τάδε] διὰ τάχους ci. Nauck, inut. 16 αὑτὸν libri, corr. Mend. λάβῃ V 17 οἱ scripsi cum B, οἷ vulgo 18 κελατίαν libri, corr. Gel. 19 Κασιλῖνον Gel., καὶ σίλιον VCi, καὶ κύλιον B 20 ἐπιδοὺς] διαδοὺς ci. Mend, at cf. II § 368, III § 196. 254, IV § 422; *pollicitus C, falso*, cf. Cass. D. 45, 12, 2 συνῆγεν ci. Mend., *in unum coegit C*

44 a. C

διπλασίως ἐδεδοίκεσαν, οἳ δ᾽ ὡς χρησόμενοι κατ᾽ Ἀν-
τωνίου Καίσαρι ἠσμένιζον· οἱ δὲ αὐτῶν τὰς ἐν τῷ
Καπιτωλίῳ διαλλαγὰς ἑωρακότες ὑπόκρισιν ἐνόμιζον
εἶναι τὰ γιγνόμενα καὶ ἀντίδοσιν Ἀντωνίῳ μὲν δυ-
11 ναστείας, Καίσαρι δὲ τῶν φονέων. ὧδε δὲ αὐτῶν θορυ- 167
βουμένων, Καννούτιος ὁ δήμαρχος, ἐχθρὸς ὢν Ἀντωνίῳ
καὶ παρ᾽ αὐτὸ Καίσαρι φίλος, ὑπήντα τῷ Καίσαρι
καὶ τὴν γνώμην ἐκμαθὼν ἀπήγγελλε τῷ δήμῳ, μετ᾽
ἔχθρας Ἀντωνίου σαφοῦς ἐπιέναι τὸν Καίσαρα καὶ
χρῆναι δεδιότας Ἀντώνιον ἐπὶ τυραννίδι τόνδε προσ-
εταιρίσασθαι, στρατὸν ἄλλον οὐκ ἔχοντας ἐν τῷ παρ-
όντι. ταῦτα δ᾽ εἰπὼν ἐσῆγε τὸν Καίσαρα, αὐλισάμενον 168
πρὸ τοῦ ἄστεος ἀπὸ σταδίων πεντεκαίδεκα ἐν τῷ τοῦ
Ἄρεως ἱερῷ. ὡς δὲ εἰσῆλθον, ὃ μὲν εἰς τὸν νεὼν τῶν
Διοσκούρων παρῆλθε, καὶ τὸν νεὼν περιέστησαν οἱ
στρατευόμενοι ξιφίδια ἀφανῶς περιεζωσμένοι, Καννού-
τιος δὲ πρότερον ἐδημηγόρει κατὰ τοῦ Ἀντωνίου. ὃ δὲ 169
⟨Καῖσαρ⟩ καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοὺς ὑπεμίμνησκε καὶ ὧν
αὐτὸς ὑπὸ Ἀντωνίου πάθοι, δι᾽ ἃ καὶ τόνδε τὸν στρατὸν
ἐς φυλακὴν εἴη συνειλεγμένος· ἔφη τε ἐς πάντα τῆς
πατρίδος ὑπηρέτης καὶ κατήκοος ἔσεσθαι καὶ ἐς τὰ νῦν
12 πρὸς Ἀντώνιον ἕτοιμος. ὧδε δ᾽ εἰπόντος αὐτοῦ καὶ 170
τὴν ἐκκλησίαν διαλύσαντος ἐπὶ τῷδε, ὁ στρατὸς ἡγού-
μενος ἐς τὸ ἐναντίον ἐπὶ διαλλαγαῖς Ἀντωνίου τε καὶ
Καίσαρος ἀφῖχθαι ἢ ἐς μόνην γε φυλακὴν τοῦ Καί-

---

6 et 16 Καννούτιος] καρνούτιος libri, Κανούτιος vulgo; cf. Boiss. ad Cass. D. 45, 6, 3   7 αὐτὸ] αὐτῷ a   12 ταῦτ᾽ εἰπὼν ci. Mend., sed cf. ad I § 37   14 ἄρεος Oi, corr. Did., cf. Crönert, Memoria p. 164 adn. 1   16 ἐμφανῶς vertit C   17 πρότερος ci. Mend., probabiliter   18 ⟨Καῖσαρ⟩ inserui

---

6 est Tib. Cannutius, cf. Münzer ap. Pauly-Wissowa 3, 2 *p. 1485 n. 3*

44 a. C.
σαρος καὶ τῶν φονέων ἄμυναν, ἤχθοντο τῇ κατ᾽ Ἀν-
τωνίου προαγορεύσει, στρατηγοῦ τε σφῶν γεγονότος
καὶ ὄντος ὑπάτου· καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἐπανελθεῖν ᾔτουν
εἰς τὰ οἰκεῖα ὡς ὁπλιούμενοι· οὐ γὰρ ἄλλων ἢ τῶν
ἰδίων ὅπλων ἀνέξεσθαι· οἱ δὲ καὶ τὸ ἀληθὲς ὑπέφαι-
171 νον. ὁ δὲ Καῖσαρ ἠπόρητο μὲν ἐς τὸ ἐναντίον ὧν
προσεδόκησε μετενεχθείς, ἐλπίσας δ᾽ αὐτῶν πειθοῖ μᾶλ-
λον ἢ βίᾳ περιέσεσθαι, συνεχώρει ταῖς προφάσεσι καὶ
τοὺς μὲν ἐπὶ τὰ ὅπλα ἔπεμπε, τοὺς δὲ ἁπλῶς ἐς τὰ
172 οἰκεῖα. πάντας δ᾽, ἐπικρύπτων τὴν ἀχθηδόνα, ἐπῄνει
τῆς συνόδου καὶ ἐδωρεῖτο ἑτέραις δωρεαῖς καὶ δαψι-
λέστερον ἔτι ἀμείψεσθαι ἔλεγεν, αἰεὶ χρώμενος ἐς τὰ
ἐπείγοντα ὡς πατρικοῖς φίλοις μᾶλλον ἢ στρατιώταις.
173 χιλίους μὲν δὴ μόνους ἢ τρισχιλίους τάδε λέγων ἐπ-
έκλασεν ἐκ μυρίων οἱ παραμεῖναι (διαφέρονται γὰρ
περὶ τοῦ ἀριθμοῦ)· οἱ δὲ λοιποὶ τότε μὲν ἐξῄεσαν,
ἀνεμιμνῄσκοντο δ᾽ αὐτίκα γεωργίας τε πόνων καὶ κερ-
δῶν στρατείας καὶ λόγων τῶν Καίσαρος καὶ εὐπει-
θείας αὐτοῦ, πρὸς ἃ ἐβούλοντο, καὶ χαρίτων, ὧν τε
174 εἰλήφεσαν καὶ ὧν ἤλπιζον ἔτι λήψεσθαι. οἷόν τε ὄχλος
ἀνώμαλος μετενόουν καὶ τῆς προφάσεως ἐς εὐπρέ-
πειαν ἐπιβαίνοντες ὡπλίζοντο καὶ πρὸς αὐτὸν ἐπανῄε-
σαν. ὃ δὲ ἤδη μετὰ χρημάτων ἄλλων τήν τε Ῥάβενναν
καὶ τὰ ἀγχοῦ πάντα περιῄει, στρατεύων ἑτέρους ἐφ᾽
ἑτέροις· καὶ πάντας ἐς Ἀρρήτιον ἔπεμπεν.

175 Ἀντωνίῳ δ᾽ ἀφῖκτο μέσον ἐς τὸ Βρεντέσιον ἐκ πέντε 43
τῶν ἐν Μακεδονίᾳ τελῶν τέσσαρα· ἐπιμεμφόμενοι δ᾽

2 προσαγορεύσει V 9 ἀπέπεμπε ci. Mend., sed cf. ad II § 382 12 ἀμείψασθαι i 16 ἀπῄεσαν ci. Mend., sed intellege 'ex urbe' 21 ἀγχώμαλος a, ἀσχώμαλος f 25 ἀρήτιον V, *Arritium* C 26 μέσον] μόνον ci. Musgr., μὲν maluerunt Mend. et *Cob.* p. 233; an ⟨κατὰ⟩ μέσον? ita etiam Keil

44 a. C.

αὐτὸν οὐκ ἐπεξελθόντα τῷ φόνῳ Καίσαρος, χωρὶς εὐ-
φημίας ἐς τὸ βῆμα παρέπεμπον ὡς περὶ τοῦδε σφίσιν
ἐκλογιούμενον πρῶτον. ὃ δὲ αὐτοῖς χαλεπτόμενος τῆς 176
σιωπῆς οὐ κατέσχεν, ἀλλ' ὠνείδιζεν ἀχαριστίαν ἐκ
Παρθυαίων ὑπὸ οὗ μετενεχθεῖσιν ἐς τὴν Ἰταλίαν
καὶ οὐκ ἐπιμαρτυροῦσι τοιᾶσδε χάριτος· ἐμέμφετο δὲ
καὶ ὅτι <παρὰ> μειρακίου προπετοῦς, ὧδε τὸν Καίσαρα
καλῶν, ἄνδρας ἐπιπεμπομένους σφίσιν εἰς διαφθορὰν
οὐκ αὐτοὶ προσάγουσιν αὐτῷ. ἀλλὰ τούσδε μὲν αὐτὸς 177
εὑρήσειν, τὸν δὲ στρατὸν ἄξειν ἐπὶ τὴν ἐψηφισμένην
οἱ χώραν εὐδαίμονα Κελτικήν, καὶ τοῖς παροῦσιν ἑκά-
στῳ δοθήσεσθαι δραχμὰς ἑκατόν. οἳ δὲ ἐγέλασαν τῆς
σμικρολογίας καὶ χαλεπήναντος αὐτοῦ μᾶλλον ἐθορύ-
βουν καὶ διεδίδρασκον. ὃ δὲ ἐξανέστη τοσοῦτον εἰπών·
"μαθήσεσθε ἄρχεσθαι". αἰτήσας δὲ παρὰ τῶν χιλι- 178
άρχων τοὺς στασιώδεις (ἀνάγραπτος γάρ ἐστιν ἐν τοῖς
Ῥωμαίων στρατοῖς αἰεὶ καθ' ἕνα ἄνδρα ὁ τρόπος) δι-
εκλήρωσε τῷ στρατιωτικῷ νόμῳ καὶ οὐ τὸ δέκατον
ἅπαν, ἀλλὰ μέρος ἔκτεινε τοῦ δεκάτου, νομίζων σφᾶς
ὧδε καταπλήξειν δι' ὀλίγου. οἳ δὲ οὐκ ἐς φόβον μᾶλ-
λον ἢ ἐς ὀργὴν ἀπὸ τοῦδε καὶ μῖσος ἐτρέποντο.

14 ταῦτα δ' ὁρῶντες οὓς ὁ Καῖσαρ ἐπὶ διαφθορᾷ τῶνδε 179
προπεπόμφει, βιβλία πολλὰ τότε μάλιστα διερρίπτουν
ἐς τὸ στρατόπεδον, ἀντὶ τῆς Ἀντωνίου μικρολογίας τε
καὶ ὠμότητος ἐς τὴν Καίσαρος μνήμην τοῦ προτέρου

---

2 ἐς] ἐπὶ ci. Mend., cf. ad I § 269 3 χαλεπόμενος i 4 μὲν post ὠνείδιζεν add. Bk. et Mend. 7 ὅτι καὶ μειρακίου Oi, <παρὰ> add. Schw. ex C, ὅτι ἐκ μειρακίου ci. Mend.; scripsi καὶ ὅτι <παρὰ> μ. 8 ἐπιπεμπομένου ci. Schw. διαφορὰν Cab 9 αὐτῷ scripsi cum C et Mend., αὑτῷ Oi 10 ἄξειν] ἄξιον i ἐπιψηφισμένην i 12 δοθήσεται i 13 μικρολογίας ab, fluctuant codices perpetuo 20 δι' ὀλίγων ci. Mend., sed cf. *Kratt p. 5 et infra ad* § 215 21 ἐτράποντο ci. Mend.

44 a.C.

*καὶ βοήθειαν τοῦ νῦν καὶ χορηγίας δαψιλεῖς μετατίθε-
σθαι. οὓς ὁ Ἀντώνιος μηνύμασί τε μεγάλοις ἐζήτει,
καὶ ἀπειλαῖς, εἴ τις ἐπικρύπτοι. οὐδένα δὲ συλλαβὼν*
180 *ἐχαλέπηνεν ὡς τοῦ στρατοῦ σφᾶς ἐπικρύπτοντος. ἀπαγ-
γελλομένων δὲ καὶ τῶν ἐν ταῖς ἀποικίαις τε καὶ ἐν
Ῥώμῃ Καίσαρι πεπραγμένων ἐθορυβεῖτο. καὶ ἐπελθὼν
αὖθις ἐπὶ τὸν στρατὸν ἔφη χαλεπῆναι μὲν τῶν γεγο-
νότων ὑπὸ ἀνάγκης στρατιωτικῆς. ὀλίγοις ἀντὶ πλεόνων
ὧν ἐκόλαζεν ὁ νόμος, αὐτοὺς δὲ εἰδέναι σαφῶς οὔτε*
181 *ὠμὸν οὔτε μικρολόγον Ἀντώνιον. "ἀλλ' ὁ μὲν φθόνος
οἰχέσθω, κεκορεσμένος", ἔφη, "καὶ τοῖς ἁμαρτήμασι καὶ
ταῖς κολάσεσι· τὰς δὲ ἑκατὸν δραχμὰς ὑμῖν οὐ δωρεάν
(οὐ γὰρ τοῦτό γε τῆς Ἀντωνίου τύχης), ἀλλὰ τῆς πρώ-
της ἐς ὑμᾶς ἐντεύξεως προσαγορευτικὸν μᾶλλον [ἢ
δωρεὰν] ἐκέλευσα δοθῆναι, καὶ χρὴ νόμῳ πατρίῳ τε
καὶ στρατιωτικῷ καὶ ἐς τάδε αὐτῷ καὶ ἐς πάντα εὐ-*
182 *πειθεῖς ὑπάρχειν". ὃ μὲν οὕτως εἶπεν, οὐδέν τι ἔτι
προσθεὶς τῇ δωρεᾷ τοῦ μὴ δοκεῖν ὁ στρατηγὸς ἡσσῆ-
σθαι τοῦ στρατοῦ· οἳ δὲ ἐλάμβανον, εἴτε μεταγνόντες*
183 *εἴτε καὶ δεδιότες. ὃ δὲ αὐτῶν τοὺς μὲν ταξιάρχους,
εἴτε μηνίων ἔτι τῆς στάσεως εἴθ' ἑτέρως ὑπονοῶν,
ἐνήλλασσε, τοὺς δὲ λοιποὺς καὶ τἆλλα ἐν ταῖς χρείαις
ἐδεξιοῦτο καὶ προύπεμπεν ἀνὰ μέρος τὴν παραθαλάσ-
σιον ὁδεύειν ἐπὶ Ἀριμίνου.*

184 *αὐτὸς δ' ἐπιλεξάμενος ἐκ πάντων στρατηγίδα σπεῖ-* **45**
ραν ἀνδρῶν ἀρίστων τά τε σώματα καὶ τὸν τρόπον

---

14 ἐς] *πρὸς* cum V scr. Mend. 14 sq. *ἢ δωρεὰν* seclusit Mend. 16 *ἐς τάδε αὐτῷ*] *ἐς τόδε αὐτὸ*, nisi forte altius vitium lateret, ci. Mend. (potuit ferri etiam *ἐς τάδε αὐτὰ*), *αὐτῷ* potius *delendum* aut *οὕτω* scribendum ci. Keil, hoc probabilius
17 τι om. i 22 ἐνήλλασσε V, ἐνήλασσε i, ἐνήλασε B

44 a. C.

ὥδευεν ἐς Ῥώμην ὡς ἐκεῖθεν ἐπὶ τὸ Ἀρίμινον ὁρμή-
σων. ἐσῄει δὲ ἐς τὴν πόλιν σοβαρῶς, τὴν μὲν ἴλην
πρὸ τοῦ ἄστεος στρατοπεδεύσας, τοὺς δ' ἀμφ' αὐτὸν
ἔχων ὑπεζωσμένους καὶ τὴν οἰκίαν νυκτοφυλακοῦντας
ἐνόπλους· συνθήματά τε αὐτοῖς ἐδίδοτο, καὶ αἱ φυλακαὶ
παρὰ μέρος ἦσαν ὡς ἐν στρατοπέδῳ. συναγαγὼν δὲ 185
τὴν βουλὴν ὡς μεμψόμενος Καίσαρι περὶ τῶν πεπραγ-
μένων, ἐσιὼν ἤδη μανθάνει τῶν τεσσάρων τελῶν τὸ
καλούμενον Ἄρειον κατὰ τὴν ὁδὸν ἐς Καίσαρα μετα-
τεθεῖσθαι. καὶ αὐτῷ τὴν εἴσοδον ἐπισχόντι τε καὶ
διαπορουντι ἀγγέλλεται καὶ τὸ καλούμενον τέταρτον
ὁμοίως τοῖς Ἀρείοις ἐς Καίσαρα μετατεθεῖσθαι. δια- 186
ταραχθεὶς οὖν εἰσῆλθε μὲν ἐς τὸ βουλευτήριον, ὡς δ'
ἐφ' ἕτερα αὐτοὺς συναγαγὼν μικρὰ διελέχθη καὶ εὐθὺς
ἐπὶ τὰς πύλας ἐχώρει καὶ ἀπὸ τῶν πυλῶν ἐπὶ Ἄλβην
πόλιν ὡς μεταπείσων τοὺς ἀποστάντας. βαλλόμενος 187
δ' ἀπὸ τοῦ τείχους ἀνέστρεφε καὶ τοῖς ἄλλοις τέλεσι
προσέπεμπεν ἀνὰ πεντακοσίας δραχμὰς ἑκάστῳ, καὶ
σὺν οἷς εἶχεν αὐτὸς ἐς Τίβυρον ἐξῄει, σκευὴν ἔχων
τὴν συνήθη τοῖς ἐπὶ τοὺς πολέμους ἐξιοῦσι· καὶ γὰρ
ἤδη σαφὴς ἦν ὁ πόλεμος, Δέκμου τὴν Κελτικὴν οὐ
46 μεθιέντος. δεῦρο δὲ ὄντι ἥ τε βουλὴ σχεδὸν ἅπασα 188
καὶ τῶν ἱππέων τὸ πλεῖστον ἀφίκετο ἐπὶ τιμῇ καὶ
ἀπὸ τοῦ δήμου τὸ ἀξιολογώτατον· οἳ καὶ καταλαβόν-
τες αὐτὸν ὁρκοῦντα τοὺς παρόντας οἱ στρατιώτας καὶ
τοὺς ἐκ τῶν πάλαι στρατευσαμένων συνδραμόντας (πολὺ
γὰρ καὶ τοῦτο ἦν) συνώμνυον ἑκόντες οὐκ ἐκλείψειν

2 σοβαρός ci. Cob. p. 233, iure refutavit Schenkl p. 177 coll. Polyb. 3, 72, 13 20 ἐπὶ τοὺς πολεμίους ci. Schw. ex C 22 μετιέντος i 23 τὸ ἱππέων B

8 μανθάνει] paucis diebus ante iam cognoverat, cf. Ruete (*v. ad II § 127) p. 40*

4 a. C.

τὴν ἐς Ἀντώνιον εὔνοιάν τε καὶ πίστιν, ὡς ἀπορῆσαι,
τίνες ἦσαν, οἳ πρὸ ὀλίγου παρὰ τὴν Καίσαρος ἐκκλη-
σίαν τὸν Ἀντώνιον ἐβλασφήμουν.

189 *ὁ μὲν δὴ λαμπρῶς οὕτως ἐς τὸ Ἀρίμινον προεπέμ-*
πετο, ὅθεν ἐστὶν ἡ τῆς Κελτικῆς ἀρχή. καὶ ὁ στρατὸς
ἦν αὐτῷ, χωρίς γε τῶν νεολέκτων, τρία τέλη τὰ ἐκ
Μακεδονίας μετάπεμπτα (ἤδη γὰρ αὐτῷ καὶ τὸ λοιπὸν
ἀφῖκτο), ἐξεστρατευμένων δὲ ἕν, οἳ καὶ γηρῶντες ὅμως
ἐδόκουν νεοσυλλόγων ἀμείνους ἐς τὸ διπλάσιον εἶναι.
190 *οὕτω μὲν Ἀντωνίῳ τέσσαρα ἐγίγνετο τέλη γεγυμνασμέ-*
νων ἀνδρῶν καὶ ὅσον ἐξ ἔθους αὐτοῖς ἐπίκουρον ἄλλο
ἕπεται, καὶ ἡ τοῦ σώματος φρουρὰ καὶ τὰ νεόλεκτα.
Λέπιδός τε ἔχων ἐν Ἰβηρίᾳ τέσσαρα τέλη καὶ Ἀσίνιος
Πολλίων δύο καὶ Πλάγκος ἐν τῇ ἑτέρᾳ Κελτικῇ τρία,
ἐδόκουν αἱρήσεσθαι τὰ Ἀντωνίου.

191 *Καίσαρι δὲ ἦν δύο μὲν ὁμοίως ἀξιολογώτατα, τὰ* 47
ἐς αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ἀντωνίου μεταστάντα, ἓν δὲ νεο-
συλλόγων, δύο δὲ ἐκ τῶν πρότερον ἐστρατευμένων,
οὐκ ἐντελῆ μὲν ταῦτα τοῖς ἀριθμοῖς οὐδὲ ταῖς ὁπλί-
σεσιν, ὑπὸ δὲ τῶν νεοσυλλόγων καὶ ταῦτα ἀναπληρού-
192 *μενα. συναγαγὼν δ' ἅπαντας ἐς Ἄλβην ἐπέστελλε τῇ*
βουλῇ. ἡ δὲ ἐφήδετο μὲν αὖθις Καίσαρι, ὡς ἀπορεῖν

6 *γε* om. V 8 *ἐξεστρατευμένοι δὲ ἔνιοι καὶ γηρῶντες* libri, corr. Schw., nisi quod *οἳ ⟨εἰ⟩ καὶ γηρῶντες* scripsit 9 *⟨τῶν⟩ νεοσυλλόγων* ci. Mend. 16 *ἀξιολογώτατα, τὰ* Mend., *τὰ ἀξιολογώτατα* Oi 20 *ὑπὸ*] *ἀπὸ* ci. Nauck, bene 21 *ἐπέτελλε* i 22 *Καίσαρι* C. Steph. et m. rec. in mg. f, *ἀντωνίῳ* libri; cum Schw. aliquid intercidisse ratus fort. *αὖθις ⟨Καίσαρι ὥσπερ μικρῷ ἔμπροσθεν ἐφήδοντο⟩ Ἀντωνίῳ* scribendum esse ci. Mend., *ἀντωνίῳ* librorum potius del. Keil ut falsum glossema

6 sqq. de legionum numero cf. Domaszewski (v. ad II § 126) p. 179 sq., Schwartz (v. ad III § 5) p. 227 adn. 4, Groebe ap. *Drumann* I² p. 440 14 *δύο*] cf. Domaszewski l. c. p. 175 *16 sqq. cf. ibid.* p. 180

44 a. C.

καὶ τότε, τίνες ἦσαν, οἳ προύπεμπον Ἀντώνιον· ἤχθοντο δὲ τοῖς τέλεσιν οὐκ ἐς τὴν βουλήν, ἀλλ' ἐς τὸν Καίσαρα μετελθοῦσιν. ἐπαινέσαντες δ' ὅμως αὐτούς τε 193 καὶ τὸν Καίσαρα, ἔφασαν ὀλίγον ὕστερον ὅ τι χρὴ ποιεῖν αὐτοὺς ψηφιεῖσθαι, ὅταν αὐτοῖς αἱ νέαι ἀρχαὶ ἐς τὰ πράγματα παρέλθωσιν. ἦν δὲ σαφές, ὅτι χρήσονται μὲν αὐτοῖς κατὰ Ἀντωνίου· στρατὸν δὲ οὐδένα πω ἔχοντες ἴδιον οὐδὲ καταλέξαι χωρὶς ὑπάτων δυνάμενοι ἐς τὰς νέας ἀρχὰς πάντα ἀνετίθεντο.

τῷ Καίσαρι δ' ὁ στρατὸς πελέκεάς τε καὶ ῥαβδο- 194 φόρους ἐσκευασμένους προσαγαγόντες, ἠξίουν ἑαυτὸν ἀντιστράτηγον ἀποφῆναι, πολέμου τε ἡγεμονεύοντα καὶ σφῶν αἰεὶ ὑπ' ἄρχουσι ταχθέντων. ὁ δὲ τὴν μὲν τιμὴν ἐπῄνει, τὸ δὲ ἔργον ἐς τὴν βουλὴν ἀνετίθετο· καὶ βουλομένους ἐπὶ τοῦτο χωρεῖν ἀθρόους ἐκώλυε καὶ πρεσβευομένους ἐπεῖχεν, ὡς καὶ τῆς βουλῆς ψηφιουμένης ταῦτα καθ' ἑαυτήν, καὶ μᾶλλον, ἢν αἴσθωνται τὴν ὑμετέραν προθυμίαν καὶ τὸν ἐμὸν ὄκνον. δια- 195 λυθέντων δὲ μόλις οὕτω καὶ τῶν ἡγεμόνων ἐς ὑπεροψίαν αὐτὸν αἰτιωμένων, ἐξελογεῖτο αὐτοῖς τὴν βουλὴν οὐκ εὐνοίᾳ πρὸς αὐτὸν ἀποκλίνειν μᾶλλον ἢ Ἀντωνίου δέει καὶ στρατιᾶς ἀπορίᾳ, "μέχρι καθέλωμεν ἡμεῖς Ἀντώνιον καὶ οἱ σφαγεῖς φίλοι τε τῇ βουλῇ καὶ συγγενεῖς ὄντες δύναμιν αὐτοῖς συναγάγωσιν· ὧν αἰσθα-

---

9 ἀνετίθετο i 10 sq. ῥαβδοφόρους ἐσκευασμένους] *uirgasque ex ordine paratas* C 13 καὶ om. C, del. Mend., interpungens non post ἀποφῆναι, sed post ἡγεμονεύοντα; καὶ — ταχθέντων susp. Zerdik p. 66, certe ὑπ' ἄρχουσιν αἰεὶ scribendum ratus (αἰεὶ ταχθ. ὑπ' ἄρχουσι Keil) 15 ἐς Ῥώμην vel sim. ad χωρεῖν addi voluit Mend. ἀθρόως a 16 καὶ deleri voluit Mend., iniuria 17 ταὐτὰ ci. G. Senger, ut adnotavit Mend. in exemplari suo 20 αὐτὸν B, αὐτῶν Vi 21 αὐτὸν libri, *corr. Mend.* 24 αὐτοῖς V

a. C.

196 *νόμενος ὑπηρετεῖν ὑποκρίνομαι. μὴ δὴ πρότεροι τὴν
ὑπόκρισιν ἀποκαλύπτωμεν, ὡς προλαβοῦσι μὲν ἡμῖν
τὴν ἀρχὴν ἐπικαλέσουσιν ὕβριν ἢ βίαν, αἰδεσθεῖσι δ'
ἴσως ἐπιδώσουσιν αὐτοὶ δέει, μὴ παρ' ὑμῶν λάβοιμι".*
197 *τοιάδε εἰπὼν ἐθεᾶτο γυμνάσια τῶν δύο τελῶν τῶν
αὐτομολησάντων ἀπ' Ἀντωνίου, διαστάντων τε ἐς ἀλλή-
λους καὶ δρώντων ἀφειδῶς ἔργα πολέμου πάντα πλὴν
ἐς μόνον θάνατον. ἡσθεὶς οὖν τῇ θέᾳ καὶ τῆς προ-
φάσεως ἐπιβαίνων ἄσμενος, ἑτέρας αὐτῶν ἑκάστῳ
πεντακοσίας δραχμὰς ἐπεδίδου καί, εἴ τις πολέμου
χρεία γένοιτο, νικήσασιν ἐπηγγέλλετο πεντακισχιλίας.
ὧδε μὲν ὁ Καῖσαρ δαψιλείᾳ δωρεῶν τοὺς μισθοφόρους
ἐκρατύνετο.*

198 *καὶ τάδε μὲν ἦν ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν, ἐν δὲ τῇ Κελτικῇ* 49
*τὸν Δέκμον ὁ Ἀντώνιος ἐκέλευσεν ἐς Μακεδονίαν μετ-
ιέναι, πειθόμενόν τε τῷ δήμῳ καὶ φειδόμενον ἑαυτοῦ.
ὃ δὲ ἀντέπεμπεν αὐτῷ τὰ παρὰ τῆς βουλῆς οἱ κεκο-
μισμένα γράμματα, ὡς οὐχὶ διὰ τὸν δῆμον εἴκειν οἷ*
199 *πρέπον ἢ διὰ τὴν βουλὴν Ἀντωνίῳ μᾶλλον. Ἀντωνίου
δ' αὐτῷ προθεσμίαν ὁρίζοντος, μεθ' ἣν ὡς πολεμίῳ
χρήσεται, μακροτέραν ὁ Δέκμος ἐκέλευεν ὁρίζειν ἑαυτῷ,
μὴ θᾶσσον γένοιτο τῇ βουλῇ πολέμιος. καὶ ὁ Ἀντώνιος
εὐμαρῶς ἂν αὐτοῦ κρατήσας ἔτι ὄντος ἐν πεδίῳ ἐπὶ*
200 *τὰς πόλεις ἔκρινε προελθεῖν. αἳ δὲ αὐτὸν ἐδέχοντο. καὶ
δείσας ὁ Δέκμος, μὴ οὐδ' ἐσελθεῖν ἔς τινα αὐτῶν ἔτι
δύνηται, πλάσσεται γράμματα τῆς βουλῆς καλούσης
αὐτὸν ἐς Ῥώμην σὺν τῷ στρατῷ· καὶ ἀναζεύξας ἐχώρει
τὴν ἐπὶ τῆς Ἰταλίας, ὑποδεχομένων αὐτὸν ὡς ἀπιόντα
πάντων, μέχρι Μουτίνην παροδεύων, πόλιν εὐδαίμονα,*

---

2 *ὡς* Musgr., *ὧν* libri 11 *γένοιτο* om. V 12 *μὲν*] *καὶ* *ci. Mend.*, non recte, opinor, cf. e. g. § 261

44 a. C.

τάς τε πύλας ἀπέκλειε καὶ τὰ τῶν Μουτιναίων ἐς τὰς τροφὰς συνέφερεν ὑποζύγιά τε ὅσα ἦν κατέθυε καὶ ἐταρίχευε ⟨δέει⟩, μὴ χρόνιος ἡ πολιορκία γένοιτο, καὶ τὸν Ἀντώνιον ὑπέμενε. στρατιὰ δ' ἦν αὐτῷ μονομάχων 201 τε πλῆθος καὶ ὁπλιτῶν τρία τέλη, ὧν ἓν μὲν ἦν ἀρτιστρατεύτων ἀνδρῶν ἔτι ἀπείρων, δύο δέ, ἃ καὶ πρότερον ὑπεστρατευμένα αὐτῷ πιστότατα ἦν. ὁ δ' Ἀντώνιος ἐπελθὼν αὐτῷ σὺν ὀργῇ τὴν Μουτίνην ἀπετάφρευέ τε καὶ ἀπετείχιζε.

50 καὶ Δέκμος μὲν ἐπολιορκεῖτο, ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ κατὰ 202 τὴν ἐτήσιον νουμηνίαν ὕπατοι γενόμενοι Ἵρτιός τε καὶ *Kal. Jan. 43 a. C.* Πάνσας τὴν βουλὴν εὐθὺς ἐπὶ ταῖς θυσίαις ἐν αὐτῷ τῷ ἱερῷ συνῆγον ἐπὶ Ἀντωνίῳ. Κικέρων μὲν δὴ καὶ 203 οἱ Κικέρωνος φίλοι πολέμιον αὐτὸν ἠξίουν ἤδη ψηφίσασθαι, τὴν Κελτικὴν ἀκούσης τῆς βουλῆς ἐς ἐπιτείχισμα τῆς πατρίδος βιαζόμενον ὅπλοις καὶ τὸν ἐπὶ Θρᾷκας αὐτῷ δεδομένον στρατὸν ἐς τὴν Ἰταλίαν διαγαγόντα· ἐπελέγοντο δὲ καὶ τὴν ἄλλην αὐτοῦ μετὰ 204 Καίσαρα προαίρεσιν, ἔν τε τῇ πόλει φανερῶς δορυφορηθέντος ὑπὸ τοσῶνδε λοχαγῶν καὶ περὶ τὴν οἰκίαν ὥσπερ ἄκραν ὅπλοις καὶ συνθήμασι κεχρημένου καὶ τἆλλα σοβαρωτέρου σφίσι φανέντος ἢ κατὰ τὴν ἐτήσιον ἀρχήν. Λεύκιος δὲ Πείσων, ὁ τῷ Ἀντωνίῳ τὴν ἀπο- 205 δημίαν ἐπιτροπεύων, ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα Ῥωμαίων ἐπιφανής, ὅσοι τε ἄλλοι τῷ Πείσωνι δι' αὐτὸν ἢ δι' Ἀντώνιον ἢ κατ' οἰκείαν γνώμην προσετίθεντο, καλεῖν αὐτὸν ἐς κρίσιν ἠξίουν, ὡς οὐ πάτριον σφίσιν ἀκρί-

---

3 ⟨δέει⟩, quod add. Nauck, h. l. vix potest subaudiri, cf. ad II §462 4 sq. *copiae illi aderant haud contemnendae, gladiatorum manus ingens* C 5 ἓν om. V 11 ἵρτιος O f, et ita saepe 16 sq. ἐπὶ Θρᾷκας] *in Getas* C, *item* § 215. 226 17 ἐς] ἐπὶ requirit Herw. *p. 69, cf. § 215* 21 ὥσπερ ⟨περὶ⟩ ἄκραν idem, sed cf. ad I § 269

43 a. C.

του καταδικάζειν οὐδ' εὐπρεπὲς τοῦ χθὲς ὑπάτου τῆς ἐπιούσης ἡμέρας, οὗ γε μάλιστα συνεχεῖς ἐπαίνους
206 *ἄλλοι τε καὶ Κικέρων αὐτὸς εἶπε πολλάκις. ἡ δὲ βουλὴ τότε μὲν ἀγχώμαλοι ταῖς γνώμαις ἐς νύκτα* a. d. IV. Non. Jan. *περιῆλθον, ἅμα δ' ἕῳ περὶ τῶν αὐτῶν ἐς τὸ βουλευτήριον συνελέγοντο· ἔνθα τῶν Κικερωνείων ἐπιβαρούντων ἐψήφιστο ἂν ὁ Ἀντώνιος πολέμιος, εἰ μὴ τῶν δημάρχων Σάλουιος ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἐκέλευσεν ἀναθέσθαι. ἔστι δὲ ἐν τοῖς ἄρχουσιν ὁ κωλύων ἀεὶ*
207 *δυνατώτερος. οἱ μὲν δὴ Κικερώνειοι καὶ τούτῳ μάλα* 51 *φορτικῶς ὠνείδιζόν τε καὶ ἐνύβριζον καὶ τὸν δῆμον ἐκδραμόντες ἠρέθιζον ἐπ' αὐτὸν καὶ τὸν Σάλουιον ἐς αὐτὸν ἐκάλουν. ὃ δὲ ἀκαταπλήκτως ἐξέτρεχεν, ἕως ἡ βουλὴ κατέσχε δείσασα, μὴ μεταπείσειε τὸν δῆμον ἐς*
208 *μνήμην ἀγαγὼν Ἀντωνίου. οὐ γὰρ ἠγνόουν καταγινώσκοντες ἀνδρὸς ἐπιφανοῦς πρὸ δίκης οὐδ' ὅτι τὴν Κελτικὴν ὁ δῆμος αὐτῷ δεδώκει· ἀλλ' ὑπὲρ τῶν σφαγέων δεδιότες ὠργίζοντο πρώτῳ μετὰ τὴν ἀμνηστίαν ἀνακινήσαντι τὰ κατ' αὐτούς. διὸ καὶ τῷ Καίσαρι ἐς αὐτὸν προκατεχρῶντο· καὶ ὁ Καῖσαρ οὐκ ἀγνοῶν ᾑρεῖτο καὶ αὐτὸς ὅμως προκαθελεῖν τὸν Ἀντώνιον.*
209 *τοιᾷδε μὲν ἡ βουλὴ γνώμῃ τὸν Ἀντώνιον εἶχεν ἐν ὀργῇ, ἀναθέμενοι δὲ τὴν ψῆφον, ὡς ὁ δήμαρχος ἐκέλευεν, ἐψηφίσαντο ὅμως Δέκμον τε ἐπαινέσαι οὐκ ἐκστάντα Ἀντωνίῳ τῆς Κελτικῆς καὶ τοῖς ὑπάτοις Ἱρτίῳ καὶ Πάνσᾳ Καίσαρα συστρατηγεῖν οὗ νῦν ἔχει*

4 sq. *ἐς νύκτα περιῆλθον*] haesit Mend., sed cf. similia IV § 214, Lib. c. 118 extr., Herod. 1, 96 et intellege: 'senatus usque ad noctem protractus est' 11 *ὠνείδιζόν τε καὶ* om. BiC 18 *πρώτῳ*] *αὐτῷ* ci. Nauck, ⟨*αὐτῷ*⟩ *πρώτῳ* Mend., at cf. Loesch p. 33 sq. 20 *προκαταχρῶντο* B, *πρῶτα ἐχρῶντο* a 26 *στρατηγεῖν* V

24 sqq. *ἐψηφίσαντο*] demum a. d. III. Non. Jan. sec. Lange, *R. Altert.* III[2] p. 521, cf. Groebe ap. Drumann I[2] p. 443

43 a. C.

στρατοῦ, ἐπίχρυσόν τε αὐτοῦ εἰκόνα τεθῆναι καὶ
γνώμην αὐτὸν ἐσφέρειν ἐν τοῖς ὑπατικοῖς ἤδη καὶ
τὴν ὑπατείαν αὐτὴν μετιέναι τοῦ νόμου θᾶσσον ἔτεσι
δέκα, ἔκ τε τοῦ δημοσίου δοθῆναι τοῖς τέλεσι τοῖς
ἐς αὐτὸν ἀπὸ Ἀντωνίου μεταστᾶσιν, ὅσον αὐτοῖς ὁ
Καῖσαρ ἐπὶ τῇ νίκῃ δώσειν ὑπέσχετο. οἳ μὲν δὴ 210
ταῦτα ψηφισάμενοι διελύθησαν, ὡς τὸν Ἀντώνιον
ἔργῳ διὰ τῶνδε εἰδέναι πολέμιον ἐψηφισμένον καὶ
τὸν δήμαρχον ἐς τὴν ἐπιοῦσαν οὐδὲν ἔτι ἀντεροῦντα·
Ἀντωνίου δὲ ἡ μήτηρ καὶ ἡ γυνὴ καὶ παῖς ἔτι μειρά- 211
κιον οἵ τε ἄλλοι οἰκεῖοι καὶ φίλοι δι' ὅλης τῆς νυκτὸς
ἐς τὰς τῶν δυνατῶν οἰκίας διέθεον ἱκετεύοντες καὶ
μεθ' ἡμέραν ἐς τὸ βουλευτήριον ἰόντας ἠνώχλουν, a. d. I. Non. Ja.
ῥιπτούμενοί τε πρὸ ποδῶν σὺν οἰμωγῇ καὶ ὀλολυγαῖς
καὶ μελαίνῃ στολῇ παρὰ ταῖς θύραις ἐκβοῶντες. οἳ 212
δὲ ὑπό τε τῆς φωνῆς καὶ τῆς ὄψεως καὶ μεταβολῆς ἐς
τοσοῦτον αἰφνιδίου γενομένης ἐκάμπτοντο. δείσας δ'
ὁ Κικέρων ἐβουληγόρησεν ὧδε.

62 "ἃ μὲν ἔδει γνῶναι περὶ Ἀντωνίου, ἐχθὲς ἔγνω- 213
μεν· οἷς γὰρ αὐτοῦ τοὺς ἐχθροὺς ἐτιμῶμεν, τούτοις
ἐψηφιζόμεθα εἶναι πολέμιον. Σάλουιον δὲ τὸν μόνον

---

2 συγγνώμην i 3 ἔτεσι correxi, item Madvig (v. ad II § 616) I p. 339 adn. 1, ἐτῶν Oi, vulgo 4 δημοσίου Schw., δήμου libri 6 ὑπέσχητο ci. Mend., cf. praef. 8 εἰδέναι] ἤδη ci. Schw., εἶναι scr. Bk., alia temptavit Mend., sed intellege: 'ut Antonius sciret se — hostem iudicatum neque tribunum — contradicturum esse' 10 ⟨ὁ⟩ παῖς ci. Mend., sed cf. ad I § 351 ἔτι ⟨ὢν⟩ μ. ci. Mend., at cf. § 242, V § 550, v. etiam ad I § 296 15 ⟨καὶ⟩ παρὰ conicio, pro ἐκβοῶντες potius ἐνεβόων Mend. 16 ὑπὸ ante τῆς ὄψεως add. i 17 ἐκνάμπτοντο i 20 ⟨αὐτὸν⟩ add. Mend. post τούτοις ex C, sed cf. ad I § 223

---

2 ἐν τοῖς ὑπατικοῖς] cf. Willems I p. 600 adn. 4, Mommsen, R. *Staatsr. I*[3] *p. 458 sq.*

43 a. C.

ἐμποδὼν γινόμενον ἢ πάντων εἶναι χρὴ συνετώτερον ἢ φιλίᾳ τάδε πράσσειν ἢ τῶν ἐνεστώτων
214 ἀμαθίᾳ. ὧν τὸ μὲν αἴσχιστόν ἐστιν ἡμῖν, εἰ δόξομεν ἀσυνετώτεροι πάντες ἑνὸς εἶναι, τὸ δὲ αὐτῷ Σαλουίῳ, εἰ φιλίαν τῶν κοινῶν προτιμῴη· ἀμαθῶς δ' αὐτὸν ἔχοντα τῶν παρόντων ἔδει πιστεύειν ὑπάτοις ἀνθ' ἑαυτοῦ καὶ στρατηγοῖς καὶ δημάρχοις τοῖς συνάρχουσιν αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις βουλευταῖς, οἳ τοσοίδε τὴν ἀξίωσίν τε καὶ τὸν ἀριθμὸν ὄντες διά τε ἡλικίαν καὶ ἐμπειρίαν ὑπὲρ τὸν Σάλουιον, καταγινώσκομεν Ἀντωνίου. ἔστι δ' ἔν τε χειροτονίαις καὶ δίκαις αἰεὶ τὸ
215 πλέον δικαιότερον. εἰ δὲ καὶ νῦν ἔτι χρῄζει τὰς αἰτίας μαθεῖν, λελέξεται διὰ βραχέος, ὡς ἐν ἀναμνήσει, τὰ μέγιστα αὐτῶν. τὰ χρήματα ἡμῶν Καίσαρος ἀποθανόντος ἐσφετερίσατο Ἀντώνιος. Μακεδονίας ἄρχειν παρ' ἡμῶν ἐπιτυχὼν ἐπὶ τὴν Κελτικὴν ὥρμησε χωρὶς ἡμῶν. τὸν στρατὸν ἐπὶ Θρᾷκας λαβὼν ἀντὶ Θρᾳκῶν ἐπήγαγεν ἡμῖν ἐς τὴν Ἰταλίαν. ἑκάτερα τούτων αἰτήσας ἡμᾶς ἐπ' ἐνέδρᾳ καὶ οὐ λαβὼν ἔπραξε δι' ἑαυ-
216 τοῦ. σπεῖραν ἐν Βρεντεσίῳ βασιλικὴν συνέταξεν ἀμφ' αὑτὸν εἶναι, καὶ φανερῶς αὐτὸν ἐν τῇ πόλει σιδηροφοροῦντες ἄνδρες ἐδορυφόρουν τε καὶ ἐνυκτοφυλάκουν ὑπὸ συνθήματι. ἦγεν ἐκ τοῦ Βρεντεσίου καὶ τὸν ἄλλον στρατὸν ἐς τὴν πόλιν ἅπαντα, συντομώτερον
217 ἐφιέμενος ὧν ἐπενόει Καῖσαρ· Καίσαρος δὲ αὐτὸν τοῦ νέου σὺν ἑτέρῳ στρατῷ φθάσαντος ἔδεισε καὶ ἐς τὴν Κελτικὴν ἐτράπετο ὡς εὔκαιρον ἐφ' ἡμῖν

1 γενόμενον ci. Mend., sed cf. p. 345, 19; 346, 2 ἢ πάντας (πάντες f) πάμπαν εἶναι χρὴ af 13 διὰ βραχέων ci. Mend., sed cf. Syr. c. 6 extr., Mithr. c. 57 init. 24 συντονώτερον ci. Herw. p. 69, inut. 25 ἐπενόει Καῖσαρ Musgr., ἐπένθει καίσαρος Oi, *quae Caesar concupisset* C

43 a. C.

ὁρμητήριον, ὅτι καὶ ὁ Καῖσαρ ἐκεῖθεν ὁρμώμενος
63 *ἐδυνάστευσεν ἡμῶν. τὴν στρατιὰν ἐπὶ τοῖσδε κατα-* 218
πλησσόμενος, ἵνα πρὸς μηθὲν αὐτῷ παρανομοῦντι
κατοκνῇ, διεκλήρωσεν ἐς θάνατον, οὐ στασιάσαντας
ἢ φυλακὴν ἢ τάξιν ἐν πολέμῳ λιπόντας, ἐφ' ὧν
μόνων ὁ στρατιωτικὸς νόμος τὴν οὕτως ὠμὴν ὥρισε
τιμωρίαν, καὶ ὅμως αὐτῇ καὶ ἐπὶ τοῖσδε ὀλίγοι μόλις
ἐν τοῖς πάνυ κινδύνοις ἐχρήσαντο ὑπ' ἀνάγκης· ὁ δὲ
φωνῆς ἢ γέλωτος ἦγεν ἐς θάνατον τοὺς πολίτας καὶ
θάνατον οὐ τῶν ἐλεγχθέντων, ἀλλὰ τῶν διαλαχόντων.
τοιγαροῦν οἱ μὲν δυνηθέντες ἀπέστησαν αὐτοῦ, καὶ 219
ὑμεῖς αὐτοῖς ὡς εὖ πράξασι δωρεὰς χθὲς ἐψηφίσασθε·
οἱ δὲ οὐ δυνηθέντες ἀποδρᾶναι δεδιότες συναδικοῦσι
καὶ χωροῦσιν ἐπὶ χώραν ὑμετέραν πολέμιοι καὶ πολι-
ορκοῦσι στρατὸν ὑμέτερον καὶ στρατηγὸν ὑμέτερον,
ᾧ γράφετε μὲν ὑμεῖς ἐμμένειν τῇ Κελτικῇ, Ἀντώνιος
δ' ἐξιέναι κελεύει. πότερον οὖν ἡμεῖς Ἀντώνιον 220
ψηφιζόμεθα εἶναι πολέμιον, ἢ Ἀντώνιος ἡμᾶς ἤδη
πολεμεῖ, καὶ ὁ δήμαρχος ἡμῶν ἔτι ἀγνοεῖ, μέχρι ἄρα
Δέκμου πεσόντος ἥ τε χώρα τοσήδε οὖσα καὶ ὅμορος
ἡμῖν καὶ ἐπὶ τῇ χώρᾳ ὁ Δέκμου στρατὸς ἐς τὰς καθ'

---

3 *μηδὲν* scr. Mend. 6 *μόνων* om. C 9 *ἤγετο θάνατον* i, *ἐς* in corr. B *τοὺς* delendum ci. Mend., sine causa 9 sq. *καὶ θάνατον*] verba ex dittographia orta participium velut *καταδικάζων* vel *καταγιγνώσκων* expulisse ci. Mend., Appiani arte rhetorica neglecta 10 *ἐλεχθέντων*, *γ* suprascr., B 12 *ἐχθὲς* V 13 *ἀποδρᾶσαι* O 14 sq. *ὑμετέραν* et bis *ὑμέτερον*, *η* ter suprascr. a m. 1, V, *ἡμετέραν* et post *στρατὸν ἡμέτερον* vertit C, tertium *ὑμέτερον* omittens 16 *ἐγράφετε* dubitanter ci. Herw. p. 69 18 *ἡμᾶς*] aut *ἡμῖν* aut *πολιορκεῖ* pro *πολεμεῖ* ci. Mend., *ἡμᾶς — πολεμεῖ* cum aliis retinent Krebs, Zur Rection d. Casus I p. 14 et La Roche (v. ad I § 45) p. 25 sq. 19 in *ἡμῶν* haerentes haud probabilia *coniecerunt* Bk. et Mend., sed 'tribunus noster' *acerbe, in ludibrium dictum* est, ut etiam ἀγνοεῖ, cf. § 213 extr., 214

43 a. C.

ἡμῶν ἐλπίδας Ἀντωνίῳ προσγένηται. τότε γὰρ αὐτόν, ὡς ἔοικεν, ὁ δήμαρχος ψηφιεῖται πολέμιον, ὅταν ἡμῶν γένηται δυνατώτερος".

221 *ταῦτ' ἔτι τοῦ Κικέρωνος λέγοντος οἱ φίλοι θορυ-* 54 *βοῦντες ἀπαύστως οὐδενὶ ἀντειπεῖν ἐπέτρεπον, μέχρι Πείσωνος αὐτοῦ παρελθόντος ἥ τε ἄλλη βουλὴ κατ' αἰδῶ τοῦ ἀνδρὸς ἡσύχασε καὶ οἱ τοῦ Κικέρωνος*
222 *ἠνέσχοντο. καὶ ἔλεγεν ὁ Πείσων· "ὁ μὲν νόμος, ὦ βουλή, δικαιοῖ τὸν εὐθυνόμενον αὐτὸν ἀκοῦσαί τε τῆς κατηγορίας καὶ ἀπολογησάμενον ὑπὲρ αὑτοῦ κρίνεσθαι· καὶ τὸν δεινότατον εἰπεῖν Κικέρωνα ἐς ταῦτα*
223 *προκαλοῦμαι. ἐπεὶ δὲ ὀκνεῖ μὲν παρόντος Ἀντωνίου κατηγορεῖν, ἀπόντος δ' ἐγκλήματά τινα εἶπεν ὡς μέγιστα ἐκ πάντων καὶ ἀναμφίλογα ὄντα, παρῆλθον ἐγὼ*
224 *δείξων αὐτὰ ψευδῆ βραχυτάταις ἀποκρίσεσι. τὰ χρήματά φησιν Ἀντώνιον τὰ κοινὰ μετὰ τὴν Καίσαρος τελευτὴν σφετερίσασθαι, τοῦ μὲν νόμου τὸν κλέπτην οὐ πολέμιον ἀποφαίνοντος, ἀλλὰ ὡρισμένῃ δίκῃ ζημιοῦντος, Βρούτου δὲ τοῦ Καίσαρα κτείναντος ἐν τῷ δήμῳ καὶ τόδε κατηγορήσαντος, ὅτι ὁ Καῖσαρ τὰ χρήματα διεφόρησε καὶ κενὰ καταλέλοιπε τὰ ταμιεῖα, Ἀντωνίου δὲ μετ' οὐ πολὺ ζητεῖν αὐτὰ ψηφισαμένου καὶ ὑμῶν ἀποδεξαμένων τε τὴν γνώμην καὶ κεκυρωκότων καὶ γέρας τοῖς μηνύουσι δεκάτην ὑπεσχημένων, ἣν διπλασιάσομεν ἡμεῖς, εἴ τις Ἀντώνιον περὶ αὐτῶν*
225 *ἔχοι τι διελέγχειν. καὶ τάδε μὲν περὶ τῶν χρημάτων· τὴν δὲ Κελτικὴν ἡγεμονίαν οὐκ ἐψηφισάμεθα μὲν* 55

10 *αὐτοῦ* libri (V?), corr. Bk. 12 *ὤκνει* ci. Herw. p. 69, sed App. dicere vult: 'praesente Antonio solet tacere' *18 ὡς O, ὧδε* i 20 *τόδε* BfC, *τότε* reliqui 21 *ταμεῖα* B, *cf. ad I § 474* 25 *ἣν*] ὃ ci. Nauck, inut.

43 a. C.

*ἡμεῖς Ἀντωνίῳ, ἔδωκε δὲ ὁ δῆμος νόμῳ, παρόντος
αὐτοῦ Κικέρωνος, ᾧ τρόπῳ καὶ ἕτερα πολλάκις ἔδωκε
καὶ τήνδε τὴν ἡγεμονίαν αὐτὴν Καίσαρι πάλαι. μέρος* 226
*δ' ἐστὶ τοῦ νόμου τὸν Ἀντώνιον, τὴν δεδομένην οἱ
μετιόντα, Δέκμῳ μὴ παραχωροῦντι πολεμεῖν καὶ τὸν
στρατὸν ἀντὶ Θρᾳκῶν οὐδὲν ἔτι κινουμένων ἐς τὴν
Κελτικὴν ἐπὶ τὸν ἀντιλέγοντα μετάγειν. ἀλλὰ Κικέ-* 227
*ρων Δέκμον μὲν οὐχ ἡγεῖται πολέμιον, ἐναντία τῷ
νόμῳ τιθέμενον ὅπλα, Ἀντώνιον δὲ πολέμιον, τῷ
νόμῳ συμμαχοῦντα. εἰ δὲ αὐτὸν αἰτιᾶται τὸν νόμον,* 228
*τοὺς θεμένους αἰτιᾶται· οὓς ἔδει μεταπείθειν, οὐχὶ
συνθέμενον ὑβρίζειν, οὐδὲ τὴν χώραν Δέκμῳ μὲν
πιστεύειν, ὃν ὁ δῆμος ἐδίωξεν ἐπὶ τῷ φόνῳ, Ἀντωνίῳ
δὲ ἀπιστεῖν, ὅ τι ὁ δῆμος ἔδωκεν. οὐ γὰρ εὖ βου-* 229
*λευομένων ἐστὶ διαστασιάζεσθαι πρὸς τὸν δῆμον ἐν
καιροῖς μάλιστα ἐπικινδύνοις οὐδὲ ἀμνημονεῖν, ὅτι καὶ
τόδε αὐτὸ τοῦ δήμου πρότερον ἦν, τὸ κρίνειν τὰ φίλια
καὶ πολέμια. μόνος γὰρ ἐκ τῶν πάλαι νόμων ὁ δῆμος
αὐτοκράτωρ εἰρήνης πέρι καὶ πολέμου σκοπεῖν· ὧν μη-
δὲν ὁ δῆμος ἐπιστήσειε μηδὲ ἐπιμηνίσειεν ἡμῖν, προ-
στάτου λαβόμενος.*

56 *ἀλλ' ἔκτεινέ τινας τῶν στρατιωτῶν ὁ Ἀντώνιος.* 230
αὐτοκράτωρ γε ὢν καὶ ἐς τοῦτο ὑφ' ὑμῶν κεχειροτο-

2 *quo more et alia plerunque aliis tradidit* C, unde ἕτερα ⟨ἑτέροις⟩ ci. Schw., inut. 4 τὸν] τὸ Bk. et Mend., sed cf. ad I § 404 τὴν δεδομένην om. V 7 ἐπὶ τὸν ἀντιλέγοντα] *contra eum qui sibi obsistat* C, unde ἐπὶ τὸν ἀντιτείνοντα ci. Mend. 14 ὅ τι om. b, *cui* C, unde ᾧ ci. Mend.; ὅτι Keil οὐ γὰρ] οὐδὲ b 19 sq. μηδὲν] μηδὲ ci. Schw.; si quid mutandum, maluit Mend. μηδενί, sed intellege: 'quorum ne quid populus nobis obiciat neve succenseat nobis' 21 λαβόντος V 23 ἡμῶν, ὑ suprascr. a m. 1, V, *a nobis* C

1 sq. παρόντος αὐτοῦ Κικέρωνος] cf. Gardthausen, Augustus *II, 1 p. 26 adn. 6*

?a. C.
νημένος. καὶ οὐδείς πω τῶνδε λόγον ὑπέσχεν αὐτοκράτωρ. οὐ γὰρ ἔκριναν οἱ νόμοι λυσιτελήσειν ἡμῖν τὸν ἄρχοντα τοῖς στρατευομένοις ὑπεύθυνον εἶναι· οὐδ' ἔστιν ἀπειθείας τι χεῖρον ἐν στρατοπέδῳ, δι' ἣν καὶ νικῶντές τινες ἀνῃρέθησαν, καὶ οὐδεὶς εὔθυνε
231 τοὺς ἀνελόντας. οὐδὲ τῶν νῦν συγγενὴς οὐδείς, ἀλλὰ Κικέρων ἐπιμέμφεται καὶ φόνου κατηγορῶν πολέμιον κοινὸν ἀντὶ τῶν ὡρισμένων ἐπιτιμίων τοῖς φονεῦσι
232 τίθεται. Ἀντωνίῳ δὲ τὸ στρατόπεδον ὅπως τε ἄτακτον ἦν καὶ ὅπως κατεφρόνει, δηλοῖ καὶ τὰ μεταστάντα αὐτοῦ δύο τέλη, ἃ ὑμεῖς μὲν ἐψηφίσασθε Ἀντωνίῳ στρατεύειν, αὐτομολήσαντα δὲ παρὰ τοὺς στρατιωτικοὺς νόμους, οὐ πρὸς ὑμᾶς, ἀλλ' ἐς Καίσαρα, ὁ Κικέρων ὅμως ἐπήνεσε καὶ ἐκ τῶν κοινῶν ἐχθὲς ἐμισθοδότησε· καὶ μή ποτε ὑμᾶς λυπήσειε τὸ
233 παράδειγμα. Κικέρωνα δὲ καὶ ἐς ἀνωμαλίαν ἐξέστησεν ἡ ἔχθρα· κατηγορεῖ γὰρ Ἀντωνίου τυραννίδα καὶ κόλασιν στρατιωτῶν, ἀεὶ τῶν ἐπιβουλευόντων τὰ στρατεύματα θεραπευόντων, οὐ κολαζόντων. ἐπεὶ δὲ οὐκ ὤκνησεν οὐδὲ τὴν ἄλλην Ἀντωνίου μετὰ Καίσαρα ἀρχὴν ὡς τυραννικὴν διαβαλεῖν, φέρε πύθωμαι καθ'
234 ἕκαστον ὧδε. τίνα ἔκτεινεν ὡς τύραννος ἄκριτον ὁ 57
νῦν κινδυνεύων ἀκρίτως; τίνα δ' ἐξέβαλε τῆς πόλεως; τίνα δὲ ὑμῖν διέβαλεν; ἢ καθ' ἕνα μὲν τοιόσδε ἦν,

---

2 ἡμῖν ex C reposuit Mend., ὑμῖν ceteri 3 τοῖς στρατοπέδοις a et, in mg. tamen, b 4 ἐν στρατοπέδοις ci. Mend. 10 δῆλον (sic) V 11 ⟨ἀπ'⟩ αὐτοῦ scr. Mend., multos alios locos secutus; αὐτοῦ ut genet. separativum retinet Bitschofsky (v. ad II § 591) p. 1208, nisi malis referre ad δύο τέλη, quod ego praetulerim 12 στρατεύεσθαι ci. Mend. 16 καὶ ante ἐς om. Did. ἐξανέστησεν V 17 ⟨τε⟩ καὶ ci. Mend., cf. ad I § 371 *18 τῶν ⟨τοῖς πολίταις⟩ ἐπιβουλευόντων* vel sim. quid desideravit *Mend., nec vero opus* 24 ἡμῖν iC ⟨οὐ⟩ τοιόσδε vertit Gel.

43 a. C.

ἐπεβούλευε δὲ πᾶσιν ὁμοῦ; πότε, ὦ Κικέρων; ὅτε τὴν 235
ἀμνηστίαν ἐκύρου τῶν γεγονότων; ἢ ὅτε μηδένα
διώκεσθαι φόνου; ἢ ὅτε ζήτησιν εἶναι τῶν κοινῶν
χρημάτων; ἢ ὅτε Πομπήιον τὸν Πομπηίου τοῦ ὑμε-
τέρου κατεκάλει καὶ τὴν πατρῴαν ἐκ τῶν δημοσίων
αὐτῷ διέλυε περιουσίαν; ἢ ὅτε τὸν Ψευδομάριον
λαβὼν ἐπιβουλεύοντα ἀπέκτεινε καὶ ἐπῃνέσατε πάντες
καὶ τοῦτο μόνον δι' ὑμᾶς οὐ διέβαλε Κικέρων; ἢ ὅτε
ἐψηφίζετο μὴ εἰσηγεῖσθαι περὶ δικτάτορος μηδένα μήτε
ἐπιψηφίζειν, ἢ νηποινεὶ πρὸς τοῦ θέλοντος ἀποθνή-
σκειν; ταῦτα γάρ ἐστιν, ἃ ἐπολιτεύσατο ἡμῖν Ἀντώνιος 236
ἐν δύο μησίν, οἷς μόνοις ἐπέμεινε τῇ πόλει μετὰ
Καίσαρα, ἄρτι μὲν τοῦ δήμου τοὺς φονέας διώκοντος,
ἄρτι δὲ ὑμῶν δεδιότων ἐπὶ τοῖς ἐσομένοις· οὗ τίνα
καιρόν, εἰ πονηρὸς ἦν, ἀμείνονα εἶχεν; ἀλλ' ἐς τὰ 237
ἐναντία· οὐκ ἦρχε. πῶς; οὐ μόνος ἦρχεν ἀποδημή-
σαντος ἐπὶ Συρίας Δολοβέλλα; οὐ στρατὸν εἶχεν ἕτοι-
μον ἐν τῇ πόλει τὸν ὑφ' ἡμῶν αὐτῷ δεδομένον; οὐκ
ἐνυκτοφυλάκει τὴν πόλιν; οὐκ ἐνυκτοφυλακεῖτο διὰ
τὴν τῶν ἐχθρῶν ἐπιβουλήν; οὐ πρόφασιν εἶχε τὴν 238
σφαγὴν Καίσαρος, φίλου τέ οἱ καὶ εὐεργέτου ὄντος
καὶ τῷ δήμῳ μάλιστα ὑπεραρέσκοντος; οὐχ ἑτέραν
εἶχεν οἰκείαν, ἐπιβεβουλευμένος ἐς τὸ σῶμα ὑπὸ τῶν
ἀνδρῶν; ὧν ἔκτεινε μὲν ἢ ἐφυγάδευσεν οὐδένα, συν-

---

3 ⟨τοῦ⟩ φόνου maluit Mend., sed cf. II § 563, IV § 392 6 *διέλυσε* i 9 *περὶ δικτάτορος* ⟨*ἀρχῆς*⟩ ci. Mend., cf. § 94. 148 10 *ἐθέλοντος* V 16 *οὐκ ἦρχε*] *οὐκ ἤρκει* scr. Bk., rec. Mend., non recte; *εἶχεν ἐς τὰ ἐναντία; ἀλλ' οὐκ ἦρχε* (i. e. imperium non habebat sc. domi) Keil, bene, sed fort. recte interpunxi: *ἀλλ' ἐς τὰ ἐναντία· οὐκ ἦρχε* (i. e. immo vero, e contrario, imperium non habebat) 18 *a uobis* C 19 *ἐνυκτοφυλακεῖτο*] *ἐδορυφορεῖτο* ci. Mend., probabiliter 23 οἰκίαν libri, corr. Gel. *et H. Steph.* 24 *ἀνδρῶν*] *hostium* C, ἀνδροφόνων ci. Mend., inut.

43 a. C.

ἔγνω δέ, ὅσον εἶχε μέτρου καλῶς, καὶ διδομένας αὐτοῖς ἡγεμονίας οὐκ ἐφθόνησε δοθῆναι.

239 τὰ μὲν δὴ μέγιστα, ὦ Ῥωμαῖοι, καὶ ἀναμφίλογα Κικέρωνος ἐς τὸν Ἀντώνιον ἐγκλήματα ὁρᾶτε· ἐπεὶ δέ 58 γε ἐπὶ τοῖς ἐγκλήμασι καὶ μαντεύματα ἐπάγουσιν, ὡς ὁ Ἀντώνιος ἔμελλε μὲν τὸν στρατὸν ἄξειν ἐπὶ τὴν πόλιν, δείσειε δὲ προλαβόντος αὐτὴν ἑτέρῳ στρατῷ Καίσαρος, πῶς οὖν, εἰ τὸ μελλῆσαι μόνον ἐστὶν ἀνδρὸς πολεμίου, τὸν ἐλθόντα καὶ παραστρατοπεδεύσαντα
240 ἡμῖν ἀσήμαντον οὐχ ἡγεῖται πολέμιον; πῶς δ', εἴπερ ἤθελεν ὁ Ἀντώνιος, οὐκ ἀφίκετο; ἢ τρισμυρίους ἔχων συντεταγμένους ἔδεισε τρισχιλίους τοὺς ἀμφὶ τὸν Καίσαρα ὄντας ἀνόπλους, ἀσυντάκτους, ἐς μόνας Καίσαρι διαλλαγὰς συνελθόντας καὶ εὐθύς, ὡς ἔγνωσαν πολε-
241 μεῖν αἱρούμενον, καταλιπόντας; εἰ δὲ μετὰ τρισμυρίων ἐλθεῖν ἔδεισε, πῶς ἦλθε μετὰ μόνων χιλίων; μεθ' ὧν αὐτὸν ἐς τὸ Τίβυρον ἐξιόντα πόσοι προεπέμπομεν καὶ πόσοι συνώμνυμεν οὐχ ὁρκούμενοι; πόσους δὲ Κικέρων ἐπαίνους ἐς τὴν πολιτείαν αὐτοῦ καὶ ἀρετὴν
242 ἀνάλισκε; πῶς δ' αὐτὸς Ἀντώνιος, εἴ τι τοιοῦτον ἐγίγνωσκε, τὰ ἐνέχυρα τὰ νῦν ὄντα πρὸ τοῦ βουλευτηρίου κατέλιπεν ἡμῖν, μητέρα καὶ γυναῖκα καὶ μειράκιον υἱόν; οἳ κλαίουσι καὶ δεδίασι νῦν οὐ τὴν Ἀντωνίου πολιτείαν, ἀλλὰ τὴν τῶν ἐχθρῶν δυναστείαν.

243 ταῦτα μὲν δὴ πρὸς ὑμᾶς ἐξενήνοχα δεῖγμα τῆς 59 Ἀντωνίου τε ἀπολογίας καὶ Κικέρωνος μεταβολῆς·

---

5 γε] σε V 10 ἀσήμαντον adnotationem marginalem esse ci. Mend.: 'obscurum'; Herw. p. 69 aut corruptum esse putavit aut ἀκέλευστον intellegendum, sed est 'insignia magistratus ullius non habens' ἡγεῖσθε ci. Mend.; ad ἡγεῖται subaudi Κικέρων *11* ἤθελεν Musgr., ἦλθεν libri, ἤμελλεν scr. Bk. 25 δείγματα *ci. Nauck* 26 διαβολῆς idem, sed cf. § 188. 192

43 a. C.

παραίνεσιν δ' ἐπιθήσω τοῖς εὖ φρονοῦσι μήτε ἐς
τὸν δῆμον μήτε ἐς Ἀντώνιον ἁμαρτάνειν μηδὲ ἔχ-
θρας καὶ κινδύνους ἐπάγειν τοῖς κοινοῖς, νοσούσης
ἔτι τῆς πολιτείας καὶ ἀπορούσης τῶν ὀξέως ἀμυνούν-
των, δύναμιν δ' ἐν τῇ πόλει συστησαμένους, πρὶν
θορυβῆσαί τι τῶν ἔξω, τὴν ἀρκέσουσαν, τότε τοῖς
ἑκάστοτε ἐπείγουσιν ἐφεδρεύειν καὶ κρίνειν, οὓς ἂν
ἐθέλητε, δυναμένους τὸ κεκριμένον τελεῖν. πῶς οὖν 244
ἔσται ταῦτα; ἐὰν Ἀντώνιον μὲν ἐῶμεν ἐς πρόφασιν
ἢ χάριν τοῦ δήμου τὴν Κελτικὴν ἔχειν, Δέκμον δὲ μετὰ
τριῶν ὧν ἔχει τελῶν ἐνθάδε καλῶμεν καὶ ἀφικόμενον
ἐκπέμπωμεν ἐς Μακεδονίαν, τὰ τέλη κατασχόντες. εἰ 245
δὲ καὶ τὰ ἀπ' Ἀντωνίου μεταστάντα δύο πρὸς ἡμᾶς
μετέστη, καθάπερ φησὶ Κικέρων, καὶ τάδε καλῶμεν ἀπὸ
τοῦ Καίσαρος ἐς τὴν πόλιν. οὕτω γὰρ πέντε τελῶν ἡμῖν
ὑπαρχόντων ψηφιζοίμεθα ἄν, ὅ τι δοκιμάζοιμεν, ἐγκρα-
τῶς, ἐς οὐδενὸς ἀνδρὸς ἐλπίδας αἰωρούμενοι.

60 καὶ τάδε μὲν εἴρηται τοῖς ἄνευ φθόνου καὶ φιλο- 246
νικίας ἀκροωμένοις· τοῖς δὲ ἀπερισκέπτως καὶ ἀπαρα-
σκεύως δι' οἰκείαν ἔχθραν ἢ φιλονικίαν ἐκθορυβοῦσιν
ὑμᾶς κριτὰς παραινῶ μὴ ταχεῖς εἶναι μηδὲ προπετεῖς
ἐς ἄνδρας μεγίστους τε καὶ στρατιᾶς ἄρχοντας ἱκανῆς
μηδὲ ἄκοντας ἐκπολεμοῦν, ἀναμιμνησκομένους Μαρ-
κίου τε τοῦ Κοριολανοῦ καὶ τὰ ἔναγχος δὴ ταῦτα
Καίσαρος, ὃν στρατιᾶς ὁμοίως ἡγούμενον καὶ σπον-
δὰς ἀρίστας ἂν ἡμῖν γενομένας προτείνοντα προπετῶς

---

9 in verbis *ἐς πρόφασιν* haesit Mend., *εὐπροφάσιστον χάριν* ci. Herw. p. 69 sq.; at omnia bene habere videntur, si *τοῦ δήμου* etiam ad *ἐς πρόφασιν* referas, cf. I § 465 *ἐς πρόσχημα τῆς πατρίου πολιτείας* 14 sq. *Κικέρων, ἀντὶ τοῦ Καίσαρος, καὶ τάδε καλῶμεν ἐς τὴν πόλιν* ci. Mend., sed facile subaudias post *Κικέρων: καὶ οὐ πρὸς Καίσαρα* 22 τε om. V

43 a. C.
πολέμιον ψηφισάμενοι τῷ ὄντι πολέμιον ἠναγκάσαμεν
247 γενέσθαι, φείδεσθαι δὲ καὶ τοῦ δήμου πρὸ βραχέος
τοῖς φονεῦσι τοῖς Καίσαρος ἐπιδραμόντος, μὴ ἐς ὕβριν
αὐτοῦ δοκῶμεν τοῖς μὲν ἡγεμονίας ἐθνῶν διδόναι,
Δέκμον δὲ ἐπαινεῖν, ὅτι τοῦ δήμου νόμον ἀκυροῖ, καὶ
Ἀντώνιον πολέμιον κρίνειν, ὅτι τὴν Κελτικὴν ἔλαβε παρὰ
248 τοῦ δήμου. ὧν τοὺς μὲν εὖ βουλευομένους ἐνθυμεῖσθαι
χρὴ ὑπὲρ τῶν ἔτι πλανωμένων, τοὺς δ' ὑπάτους καὶ δη-
μάρχους πλείονας κινδυνεύουσι τοῖς κοινοῖς γενέσθαι".
249 ὧδε μὲν ὁ Πείσων ἀπελογεῖτο καὶ ὠνείδιζεν ὁμοῦ 61
καὶ ἐφόβει καὶ σαφῶς αἴτιος ἐγένετο μὴ ψηφισθῆναι
πολέμιον Ἀντώνιον. οὐ μὴν ἐκράτησε τῆς Κελτικῆς
αὐτὸν ἄρχειν· οἱ γὰρ τῶν σφαγέων φίλοι τε καὶ συγ-
γενεῖς ὑπὸ δέους ἐκώλυσαν, μὴ τοῦ πολέμου λυθέντος
ἐπεξέλθοι τὸν φόνον Καίσαρι συναλλαγείς· διὸ καὶ
στασιάζειν αἰεὶ παρεσκεύαζον Καίσαρά τε καὶ Ἀντώ-
250 νιον. ἐψηφίσαντο δ' Ἀντωνίῳ προαγορεῦσαι Μακε-
δονίαν ἀντὶ τῆς Κελτικῆς ἔχειν· τὰς δὲ ἄλλας ἐντολάς,
εἴτε λαθόντες εἴτ' ἐξεπίτηδες, Κικέρωνα συγγράψαι τε
251 καὶ δοῦναι τοῖς πρεσβεύουσι προσέταξαν. ὃ δὲ τὴν
γνώμην παραφέρων συνέγραφεν ὧδε· Μουτίνης Ἀντώ-
νιον εὐθὺς ἀπανίστασθαι καὶ Δέκμῳ τὴν Κελτικὴν
μεθιέναι, ἐντὸς δὲ Ῥουβίκωνος ποταμοῦ, τοῦ τὴν
Ἰταλίαν ὁρίζοντος ἀπὸ τῆς Κελτικῆς, ἡμέρᾳ ῥητῇ γενό-

1 ἠναγκάσαμεν Gel. et Musgr., ἠνάγκασαν O i, quod fort. retineri debebat, *coegistis* C 9 πλείονας corruptum; πλείονος ci. Schw., ἡγεμόνας Mend. coll. Mithr. c. 113 extr., παιῶνας Madvig, Advers. crit. III p. 77 sq., κηδεμόνας G. Senger, ut Mend. in exemplari suo adnotavit 14 ὑπὸ δέους spuria esse ci. Mend., contra iure Bitschofsky p. 443 19 λαθόντες] *seu temere* C, ἁλόντες ci. Mend., sed est: 'consensu tacito' (Keil) 20 πρεσβεύσουσι ci. Mend., cf. praef.

17 ἐψηφίσαντο] demum prid. Non. Jan., cf. Cic. Phil. 6, 1 § 3
19 Κικέρωνα συγγράψαι] at cf. Drumann I² p. 176 sq.

43 a. C.

μενον ἐπιτρέψαι τὰ καθ' ἑαυτὸν ἅπαντα τῇ βουλῇ.
οὕτω μὲν φιλονίκως τε καὶ ψευδῶς ⟨τὰς⟩ ἐντολὰς ὁ 252
Κικέρων συνέγραφεν, οὐδεμιᾶς ἔχθρας τοσῆσδε ὑπού-
σης, ἀλλ', ὡς ἔοικε, τοῦ δαιμονίου τὰ κοινὰ ἐς μετα-
βολὴν ἐνοχλοῦντος καὶ αὐτῷ Κικέρωνι κακῶς ἐπινοοῦν-
τος. ἄρτι δὲ καὶ τῶν Τρεβωνίου λειψάνων κομισθέντων 253
καὶ τῆς ἐς αὐτὸν ὕβρεως γνωσθείσης ἀκριβέστερον,
οὐ δυσχερῶς ἡ βουλὴ τὸν Δολοβέλλαν ἔκρινεν εἶναι
πολέμιον.

62 οἱ δ' ἐς τὸν Ἀντώνιον ἀπεσταλμένοι πρέσβεις, αἰ- 254
δούμενοι τῶν ἐντολῶν τὸ ἀλλόκοτον, οὐδὲν μὲν ἔφα-
σαν, αὐτὰς δ' ἐπέδοσαν αὐτῷ. καὶ ὁ Ἀντώνιος σὺν
ὀργῇ πολλὰ ἔς τε τὴν βουλὴν καὶ τὸν Κικέρωνα ἀπερ-
ρίπτει, θαυμάζων, ὅτι Καίσαρα μὲν τὸν τὰ μέγιστα
ὠφελήσαντα τὴν ἀρχὴν ἡγοῦνται τύραννον ἢ βασιλέα,
Κικέρωνα δὲ οὐ νομίζουσιν, ὃν Καῖσαρ μὲν εἷλε πο-
λέμῳ καὶ οὐκ ἀπέκτεινε, Κικέρων δὲ τοὺς ἐκείνου
φονέας προτίθησι τῶν φίλων αὐτοῦ καὶ Δέκμον Καί-
σαρι μὲν ὄντα φίλον ἐμίσει, ἀνδροφόνον δὲ αὐτοῦ
γενόμενον ἀγαπᾷ, καὶ τῷ μὲν παρ' οὐδενὸς μετὰ Καί-
σαρα λαβόντι τὴν Κελτικὴν προστίθεται, τῷ δὲ παρὰ
τοῦ δήμου λαβόντι πολεμεῖ. "τῶν τε ἐψηφισμένων μοι 255
τελῶν τοῖς μὲν αὐτομολήσασι γέρα δίδωσι, τοῖς δὲ
παραμείνασιν οὔ, διαφθείρων οὐκ ἐμοὶ μᾶλλον ἀλλὰ
τῇ πόλει τὰ στρατιωτικά. καὶ τοῖς μὲν ἀνδροφόνοις 256
ἀμνηστίαν ἔδωκεν, ᾗ κἀγὼ συνεθέμην διὰ δύο ἄνδρας
αἰδεσίμους· Ἀντώνιον δὲ καὶ Δολοβέλλαν ἡγεῖται πολε-
μίους, ὅτι τῶν δεδομένων ἐχόμεθα. ἥδε γάρ ἐστιν ἡ

1 ἐπέτρεψε i 2 ⟨τὰς⟩ ἐντολὰς ci. Schw., rec. Mend. 5 κακὸν ci. Mend. 6 τοῦ ante τρεβωνίου add. i 12 ἀπέδοσαν V 15 ἡγοῦν (ται om.) B 21 προτίθεται i τῷ δὲ] sibi uero C, sed cf. v. 27 Ἀντώνιον 24 παραμένουσιν i

43 a. C.

ἀληθὴς αἰτία· κἂν ἀποστῶ τῆς Κελτικῆς, οὔτε πολέμιος οὔτε μόναρχός εἰμι. ταῦτα μέντοι μαρτύρομαι λύσειν τὴν οὐκ ἀγαπωμένην ἀμνηστίαν".

257 τοιάδε πολλὰ εἰπὼν ὁ Ἀντώνιος ἀντέγραφε τῷ δόγ- 63
ματι τῇ μὲν βουλῇ πεισθῆναι ἂν ἐς ἅπαντα ὡς πατρίδι, Κικέρωνι δὲ τῷ συγγράψαντι τὰς ἐντολὰς ὧδε ἀποκρίνεσθαι· "ὁ δῆμος ἔδωκέ μοι τὴν Κελτικὴν νόμῳ, καὶ Δέκμον ἀπειθοῦντα τῷ νόμῳ μετελεύσομαι καὶ τοῦ φόνου δίκας ἀπαιτήσω μόνον ὑπὲρ ἁπάντων, ἵνα καὶ ἡ βουλὴ καθαρεύσῃ ποτὲ τοῦ μύσους, ἐμπιπλαμένη
258 νῦν διὰ Κικέρωνα Δέκμῳ βοηθοῦντα". τάδε μὲν ὁ Ἀντώνιος εἶπέ τε καὶ ἀντέγραψε, καὶ ἡ βουλὴ αὐτὸν αὐτίκα ἐψηφίζετο εἶναι πολέμιον καὶ τὸν ὑπ' αὐτῷ στρατόν, εἰ μὴ ἀποσταῖεν αὐτοῦ· Μακεδονίας δὲ καὶ τῆς Ἰλλυρίδος αὐτῆς καὶ τῶν ἐν ἀμφοτέραις ὑπολοίπων στρατῶν Μᾶρκον Βροῦτον ἄρχειν, μέχρι κατα-
259 σταίη τὰ κοινά. ὁ δὲ ἴδιόν τε εἶχεν ἤδη στρατὸν καὶ παρὰ Ἀπουληίου τινὰ προσειλήφει καὶ ναῦς εἶχε μακράς τε καὶ ὁλκάδας καὶ χρημάτων ἐς μύρια καὶ ἑξακισχίλια τάλαντα καὶ ὅπλα πολλά, ὅσα ἐν Δημητριάδι Γαΐῳ Καίσαρι ἐκ πολλοῦ γιγνόμενα εὗρεν· οἷς ἅπασιν αὐτὸν ἡ βουλὴ τότε ἐψηφίζετο ἐς τὰ συμφέροντα τῆς
260 πατρίδος χρῆσθαι. ἐψηφίσαντο δὲ καὶ Κάσσιον ἄρχειν τε Συρίας καὶ πολεμεῖν Δολοβέλλᾳ· τούς τε ἄλλους, ὅσοι τινὸς ἔθνους ἢ στρατοῦ Ῥωμαίων ἄρχουσιν ἀπὸ

---

5 malim aut ὡς πατρίδι ⟨συμφέρον⟩ (similia iam Herw. p. 70 et Schenkl p. 179) aut cum Keil ὡς πάτριον 6 τῷ om. a 6 sq. ἀποκρίνασθαι V 10 ἀναπιμπλαμένη ci. Herw. p. 70 13 ὑπ' i, ἐπ' O, *omnemque cum eo exercitum* C; καὶ ἐπ' αὐτῷ τὸν στρατὸν ci. Mend. 25 τινὸς Bk., τινὲς libri, quod tenent Nauck et Kratt p. 45

---

5 πεισθῆναι ἂν] at cf. Drumann I² p. 182 sq. 13 πολέμιον] *errat App.*, cf. ibid. p. 186 18 de Apuleio cf. ad IV § 316

43 a. C.

τῆς Ἰονίου θαλάσσης ἐπὶ τὴν ἕω, πάντας ὑπακούειν
ἐς ὅ τι προστάσσοι Κάσσιος ἢ Βροῦτος.

64 ὧδε μὲν ὀξέως σὺν ἀφορμῇ τοὺς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον 261
ἐξελάμπρυνον, καὶ ὁ Καῖσαρ ἕκαστα μαθὼν ἠπόρητο,
τὴν μὲν ἀμνηστίαν ἡγούμενος εὐπρέπειαν ἐσχηκέναι
φιλανθρωπίας καὶ ἔλεον συγγενῶν ἀνδρῶν καὶ ὁμοτί-
μων, καὶ τὰς βραχυτέρας ἡγεμονίας ἀσφάλειαν· Δέκμῳ
τε τὴν Κελτικὴν βεβαιοῦντας Ἀντωνίῳ δόξαι περὶ τυ-
ραννίδος διαφέρεσθαι, ᾧ προσποιήματι καὶ αὐτὸν ὑπ-
άγεσθαι κατ' Ἀντωνίου· τὸ δὲ καὶ Δολοβέλλαν πολέμιον 262
ψηφίσασθαι δι' ἕνα τῶν ἀνδροφόνων ἀναιρεθέντα καὶ
Βρούτῳ καὶ Κασσίῳ τὰς ἡγεμονίας ἐς τὰ μέγιστα ἔθνη
διαλλάξαι στρατόπεδά τε δοῦναι πολλὰ ἀθρόως καὶ
χρήματα καὶ ἡγεμόνας ἡγεμόνων ἀποφῆναι πάντων,
ὅσοι πέραν εἰσὶ τῆς Ἰονίου θαλάσσης, σαφῶς εἶναι τὴν
μὲν Πομπηίου μοῖραν αὐξόντων, τὴν δὲ Καίσαρος καθ-
αιρούντων. ἐνεθυμεῖτο δὲ καὶ τῆς ἐς αὐτὸν ὡς μειρά- 263
κιον τέχνης, εἰκόνα μὲν αὐτῷ καὶ προεδρίαν παρασχόν-
των καὶ ἀντιστράτηγον ἀποφηνάντων, ἔργῳ δὲ ἴδιον
αὐτοῦ τὸν στρατὸν ὄντα ἀφαιρουμένων· ὑπάτων γὰρ
συστρατηγούντων οὐδὲν εἶναι τὸν ἀντιστράτηγον. τά 264
τε γέρα τοῖς ἀπὸ Ἀντωνίου μόνοις μεταστᾶσιν ἐψηφι-
σμένα τοὺς αὐτῷ στρατευομένους ἀτιμοῦν· καὶ τὸν πό-
λεμον ὅλως αὐτῷ μὲν αἰσχύνην ἔχειν, ἔργῳ δὲ τὴν
βουλὴν ἀποχρῆσθαί οἱ κατὰ Ἀντωνίου, μέχρι καθέλω-

---

3 σὺν ἀφορμῇ] ἀφορμαῖς maluit Mend., *celeri impetu* (i. e. σὺν ὁρμῇ) C, cf. V § 310 4 ἠπόρειτο (sic) bf 6 ἐλέου i 8 τε Baf, δὲ Vb, hoc quoque bonum δόξαν i 9 αὐτὸν libri, corr. Mend. 9 sq. ὑπαγαγέσθαι malim cum Mend. 17 αὐτὸν libri, corr. Mend., item correxi v. 18 et 20 21 στρατηγούντων b[1] 22 μεταστᾶσι μόνοις ci. Mend., contra Kratt *p. 68* 23 *et* 24 αὐτῷ libri., corr. Mend. 25 ἀποχρήσασθαι i

43 a. C.
265 *σιν αὐτόν. ταῦτα λογιζόμενος ἐπέκρυπτε καὶ θύων* 65
*ἐπὶ τῇ δεδομένῃ ἀρχῇ πρὸς τὸν στρατὸν ἔφη· "καὶ τάδε
μοι παρ' ὑμῶν, ὦ συστρατιῶται, γέγονεν, οὐ νῦν, ἀλλ'
ἐξ οὗ τὴν ἀρχὴν ἐδίδοτε· καὶ γὰρ ἡ βουλὴ δι' ὑμᾶς
ἔδωκεν. ὥστε ἐμὲ καὶ τούτων ἴστε τὴν χάριν ὑμῖν
ὀφλήσοντα καί, ἢν οἱ θεοὶ παρέχωσιν εὐπραγεῖν, ἀπο-
δώσοντα ἀθρόως".*

266 *ὃ μὲν οὑτωσὶ τὸν στρατὸν οἰκειούμενος ὑπήγετο,
τῶν δὲ ὑπάτων Πάνσας μὲν ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν ἐξενάγει,
Ἵρτιος δὲ τῷ Καίσαρι τὸν στρατὸν ἐμερίζετο καί, ὡς
αὐτῷ παρὰ τῆς βουλῆς ἐν ἀπορρήτῳ λέλεκτο, ἐς τὸ
μέρος ᾔτει τὰ δύο τέλη τὰ παρὰ Ἀντωνίου μεταστάντα,
εἰδὼς τάδε ὄντα τοῦ στρατοῦ τὸ ἀξιολογώτατον. καὶ
ὁ μὲν Καῖσαρ ἅπαντα συνεχώρει, μερισάμενοι δὲ ἐχεί-*
267 *μαζον μετ' ἀλλήλων. παροδεύοντος δὲ τοῦ χειμῶνος
ἤδη Δέκμος μὲν ἔκαμνεν ὑπὸ λιμοῦ, Ἵρτιος δὲ καὶ
Καῖσαρ ἐς τὴν Μουτίνην ἐχώρουν, μὴ κάμνοντα τὸν*
268 *Δέκμου στρατὸν ὁ Ἀντώνιος παραλάβοι. ἀκριβῶς δὲ
τῆς Μουτίνης φυλασσομένης ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου, παν-
συδὶ μὲν οὐ συνεπλέκοντο αὐτῷ Πάνσαν περιμένον-
τες, ἱππομαχίαι δ' ἦσαν πυκναί, πολὺ μὲν πλείους
ἱππέας ἔχοντος Ἀντωνίου· τοῦ πεδίου δὲ ἡ δυσχέρεια,
διὰ χειμάρρους ἐκτεταφρευμένου, τὴν πλεονεξίαν τὸ
πλῆθος ἀπεστέρει.*

269 *καὶ τάδε μὲν ἦν ἀμφὶ τῇ Μουτίνῃ, τὰ δ' ἐν Ῥώμῃ* 66
*τῶν ὑπάτων οὐ παρόντων ὁ Κικέρων ἦγεν ὑπὸ δη-
μοκοπίας· καὶ συνεχεῖς ἦσαν ἐκκλησίαι, ὅπλα τε εἰργά-
ζετο συναγαγὼν τοὺς δημιουργοὺς ἀμισθὶ καὶ χρήματα*

1 *ἀπέκρυπτε* b[1] 6 *ὀφλήσαντα* V 8 *ὑπήγετο*] *ἠπείγετο* V 10 *τὸν* om. V 12 *παρὰ*] *ἀπ'* maluit Mend., ut legitur *ceteris locis* 18 *παραλάβῃ* V 19 sq. *πανσυδὶ* B, *πασσυδὶ* V, *πανσυδεὶ*, quod fort. praeferendum, cf. Kühner-Blass I[3], 2 p. 303

43 a. C.

συνέλεγε καὶ βαρυτάτας ἐσφορὰς τοῖς Ἀντωνίου φί-
λοις ἐπετίθει. οἳ δὲ ἑτοίμως ἐσέφερον ἐκλυόμενοι τὴν 270
διαβολήν, μέχρι Πούπλιος Οὐεντίδιος, ἐστρατευμένος τε
Γαΐῳ Καίσαρι καὶ Ἀντωνίῳ φίλος ὤν, οὐκ ἤνεγκε τὴν
βαρύτητα τοῦ Κικέρωνος, ἀλλ' ἐς τὰς Καίσαρος ἀποι-
κίας ἐκδραμὼν ὡς γνώριμος δύο ἐς τὸν Ἀντώνιον ἀν-
εστράτευσε τέλη καὶ ἐς τὴν Ῥώμην συλλαβεῖν Κικέ-
ρωνα ἠπείγετο. τότε μὲν δὴ θόρυβός τε ἦν ἄπλετος, 271
καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας ὑπεξέφερον οἱ πλείους μετὰ
δυσελπιστίας, καὶ ὁ Κικέρων τῆς πόλεως ἀπεδίδρασκε.
καὶ ὁ Οὐεντίδιος μαθὼν ἐς τὸν Ἀντώνιον ἀνέστρεφε.
διακλειόμενος δὲ ὑπὸ Καίσαρός τε καὶ Ἱρτίου ἐς τὴν
Πικηνίτιδα παρῆλθε καὶ τέλος ἄλλο συλλογίσας ἐφή-
δρευε τοῖς ἐσομένοις. οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Καίσαρα, τοῦ 272
Πάνσα μετὰ στρατιᾶς πλησιάζοντος, Καρσουλήιον αὐτῷ
προσέπεμπον ἄγοντα τὴν Καίσαρος στρατηγίδα τάξιν
καὶ τὸ Ἄρειον τέλος ἐς βοήθειαν τῆς διόδου τῶν στε-
νῶν. ὁ δὲ Ἀντώνιος τῶν μὲν στενῶν ὑπερεῖδεν ὡς 273
οὐδὲν πλέον ἢ κωλύσων ἐν αὐτοῖς, ἐπιθυμίᾳ δὲ ἀγῶ-
νος, οὐκ ἔχων τοῖς ἱππεῦσιν ἐλλαμπρύνασθαι διὰ τὸ
πεδίον ἑλωδέστερον ὂν καὶ τεταφρευμένον, δύο ἐν-
ήδρευσε τέλη τὰ ἄριστα ἐν τῷ ἕλει, τῆς ὁδοῦ, χειρο-

---

4 οὐκ] οὐκέτι ci. Mend., possis etiam οὐκ ἤνεγκεν ⟨ἔτι⟩ 6 sq. verbis ἐς τὸν Ἀντώνιον deletis Mend. maluit ἐστράτευσε, sed 'legionibus revocatis ad Antonii militiam' recte vertit Schw. 8 δὴ om. i 11 ἀνέστρεφε] ἔστρεφε maluit Mend., conicio ἀπέστρεφε 12 δὲ] τὲ f 13 πικηνίτιδα V, πικηνήτιδα Bi 15 πάνσου i Καρσουλήιον] item § 274 sq. 282; 'Carfulenum' nominant ceteri auctores, cf. Münzer ap. Pauly-Wissowa 3, 2 p. 1589 et W. Schulze (v. ad I § 183) p. 353 (adn. 3) 20 τὸ bis posuit V

---

3 sqq. de Ventidio cf. O. E. Schmidt, Philol. 51 (1892) p. 198 sqq., ubi v. de prioribus 14 sqq. de numero copiarum *cf. Groebe ap. Drumann* I² p. 455 sq.

43 a.C.
ποιήτου καὶ στενῆς οὔσης, ἑκατέρωθεν τῷ δόνακι κρύ-
274 πτων. Καρσουληίου δὲ καὶ Πάνσα τὰ στενὰ νυκτὸς 6
διαδραμόντων, ἅμα δ' ἡμέρᾳ μόνοις τοῖς Ἀρείοις καὶ
πέντε ἄλλαις τάξεσιν ἐς τὴν χειροποίητον ὁδὸν ἐσβα-
λόντων, ἔτι καθαρεύουσαν πολεμίων, καὶ τὸ ἕλος ἑκατέ-
ρωθεν ὂν περισκεπτομένων, ὅ τε δόναξ διακινούμενος
ὑπωπτεύετο, καὶ ἀσπὶς ἤδη που καὶ κράνος ἐξέλαμπε,
καὶ ἡ στρατηγὶς Ἀντωνίου τάξις αὐτοῖς αἰφνίδιον ἐπ-
275 εφαίνετο ἐκ τοῦ μετώπου. οἱ δ' Ἄρειοι περιειλημμένοι
τε πάντοθεν καὶ οὐδαμόσε διαδραμεῖν ἔχοντες ἐκέλευον
⟨τοὺς νεήλυδας⟩, εἰ παραγένοιντο, μὴ συνεφάπτεσθαι
σφίσι τῶν πόνων, ὡς μὴ συνταράξειαν αὐτοὺς ὑπὸ
ἀπειρίας, τῇ στρατηγίδι δὲ Ἀντωνίου τὴν Καίσαρος
στρατηγίδα ἀντέταξαν· αὐτοὶ δὲ ἐς δύο διαιρεθέντες
ἐνέβαινον ἐς ἑκάτερον ἕλος, καὶ αὐτοῖς ἐπεστάτουν τῇ
276 μὲν ὁ Πάνσας, τῇ δὲ ὁ Καρσουλήιος. δύο δὲ τῶν ἑλῶν
ὄντων δύο ἦσαν οἱ πόλεμοι, τῇ διόδῳ εἰργόμενοι μὴ
γινώσκειν τὰ ἀλλήλων· καὶ κατὰ τὴν δίοδον αὐτὴν
αἱ στρατηγίδες πόλεμον ἄλλον ἐφ' ἑαυτῶν ἐπολέμουν.
277 γνώμη δὲ ἦν τοῖς μὲν Ἀντωνίου τοὺς Ἀρείους ἀμύ-
νασθαι τῆς αὐτομολίας οἷα προδότας σφῶν γενομένους,
τοῖς δ' Ἀρείοις ἐκείνους τῆς ὑπεροψίας τῶν ἐν Βρεν-
278 τεσίῳ διεφθαρμένων. συνειδότες τε ἀλλήλοις τὸ κρά-
τιστον ὡς εἴη τῆς ἑκατέρου στρατιᾶς, ἤλπιζον ἐν τῷδε

2 καὶ Πάνσα] καὶ πάντα bf, καὶ πάντων a, om. C, addens: *cum legione martia*, numero singulari porro usus 4 sq. ἐκβαλόντων b 5 τὸ ἕλος ⟨τὸ⟩ ci. Nauck, sed cf. ad I § 172 6 κινούμενος i 7 καὶ κράνος om. V 11 ⟨τοὺς νεολέκτους⟩ vel ⟨τοὺς νεήλυδας⟩ addendum ci. Schw. ex C 12 αὐτοὺς libri, corr. Mend. 15 ἕλος] τέλος iC 17 διειργόμενοι ci. Keil ob hiatum 23 τε om. B 24 εἴη] εἶεν malim cum Schw., contra Kratt p. 40

3 sqq. ἅμα δ' ἡμέρᾳ] die XIV mensis Aprilis, cf. Groebe ap. *Drumann* I² p. 453 sqq.

43 a. (

τῷ ἔργῳ μόνῳ τὸν πόλεμον κρινεῖν. καὶ τοῖς μὲν αἰ-
δὼς ἦν τὸ δύο τέλεσιν οὖσιν δι' ἑνὸς ἡσσᾶσθαι, τοῖς
δὲ φιλοτιμία μόνοις τῶν δύο κρατῆσαι.

68 οὕτω μὲν ἀλλήλοις ἐπῄεσαν διωργισμένοι τε καὶ 279
φιλοτιμούμενοι, σφίσι μᾶλλον ἢ τοῖς στρατηγοῖς οἰκεῖον
ἡγούμενοι τόδε ἔργον· ὑπὸ δὲ ἐμπειρίας οὔτε ἠλάλαξαν
ὡς οὐκ ἐκπλήξοντες ἀλλήλους, οὔτε ἐν τῷ πόνῳ τις
αὐτῶν ἀφῆκε φωνὴν οὔτε νικῶν οὔτε ἡσσώμενος. περι- 280
όδους δὲ οὐκ ἔχοντες οὔτε δρόμους ὡς ἐν ἕλεσι καὶ τά-
φροις, ἀραρότως συνίσταντο, καὶ οὐδέτεροι τοὺς ἑτέρους
ὤσασθαι δυνάμενοι τοῖς ξίφεσιν ὡς ἐν πάλῃ συνεπλέ-
κοντο. πληγή τε οὐδεμία ἦν ἀργός, ἀλλὰ τραύματα
καὶ φόνοι καὶ στόνοι μόνον ἀντὶ βοῆς· ὅ τε πίπτων
εὐθὺς ὑπεξεφέρετο, καὶ ἄλλος ἀντικαθίστατο. παρ- 281
αινέσεων δὲ ἢ ἐπικελεύσεων οὐκ ἐδέοντο, δι' ἐμπειρίαν
ἕκαστος ἑαυτοῦ στρατηγῶν. ὅτε δὲ καὶ κάμοιεν, ὥσπερ
ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἐς ἀναπνοὴν ὀλίγον ἀλλήλων δι-
ίσταντο καὶ αὖθις συνεπλέκοντο. θάμβος τε ἦν τοῖς
νεήλυσιν ἐπελθοῦσι, τοιάδε ἔργα σὺν εὐταξίᾳ καὶ σιωπῇ
γιγνόμενα ἐφορῶσι.

69 πονουμένων δὲ ὧδε πάντων ὑπὲρ φύσιν ἀνθρωπί- 282
νην, ἡ μὲν στρατηγὶς ἡ Καίσαρος ἅπασα διεφθάρη,
τῶν δὲ Ἀρείων οἱ μὲν ὑπὸ τῷ Καρσουληίῳ μᾶλλον
ἐκράτουν τῶν κατὰ σφᾶς, οὐκ αἰσχρῶς, ἀλλὰ κατ' ὀλί-
γον ἐνδιδόντων, οἱ δὲ ὑπὸ τῷ Πάνσᾳ τὸν αὐτὸν τρό-
πον ἐβαροῦντο, διεκαρτέρουν δ' ὅμως ἐπ' ἴσης ἑκάτεροι,
μέχρι Πάνσας ὀβελῷ τὴν λαγόνα τρωθεὶς ἐς Βονωνίαν

---

2 δι' del. Nauck 5 post φιλοτιμούμενοι, non post στρατηγοῖς interpunxi cum Herw. p. 70 6 τόδε ⟨τὸ⟩ ἔργον maluit Schw., contra Loesch p. 515, Kratt p. 20 12 ἀλὰ (sic) B 14 ὑπερεφέρετο i 18 αὖθις O, εὐθὺς i, nec ulla interiecta *mora denuo C,* utrumque vertens 27 Πάνσας om. i, consul C

43 a. C.

ἐξεφέρετο. τότε γὰρ οἱ κατ' αὐτὸν ἀνεχώρουν, ἐπὶ πόδα
283 πρῶτον, εἶτα μεταβαλόντες ὀξύτερον ὡς ἐν φυγῇ. καὶ οἱ νεήλυδες ἰδόντες ἔφευγον ἀτάκτως καὶ μετὰ βοῆς ἐς τὸ χαράκωμα, ὅπερ αὐτοῖς ἐξείργαστο ὁ ταμίας Τορκουᾶτος συνεστώσης ἔτι τῆς μάχης, ὑπονοήσας ἐν χρείᾳ γενήσεσθαι. οἱ μὲν δὴ νεήλυδες ἐς αὐτὸ ἀτάκτως συνειλοῦντο, Ἰταλοὶ μὲν ὄντες ὁμοίως τοῖς Ἀρείοις· ἡ δὲ ἄσκησις ἄρα τοῦ
284 γένους ἐς τοσοῦτον ἀρετῇ διαφέρει. οἱ δὲ Ἄρειοι οὐκ ἐσῆλθον μὲν ἐς τὸ χαράκωμα αὐτοὶ ὑπὸ ἀδοξίας, ἀλλὰ παρ' αὐτὸ ἔστησαν· κατάκοποι δὲ ὄντες ὤργων ὅμως, εἴ τις ἐπίοι, μέχρι τοῦ ἀναγκαίου τέλους διαγωνίσασθαι. Ἀντώνιος δὲ τῶν μὲν Ἀρείων ἀπέσχετο ὡς ἐπιπόνων, τοῖς δὲ νεήλυσιν ἐπιδραμὼν πολὺν εἰργάζετο φόνον.

285 Ἵρτιος δὲ ἐν Μουτίνῃ τῆς μάχης πυθόμενος, ἑξή- 70
κοντα στάδια ἀπεχούσης, ἵετο δρόμῳ μετὰ τοῦ ἑτέρου τέλους τῶν ἀπὸ Ἀντωνίου μεταστάντων. ἤδη τε ἦν ὀψία δείλη, καὶ οἱ νικήσαντες τῶν Ἀντωνίου παιανίζοντες ἐπανῄεσαν· καὶ αὐτοῖς ὁ Ἵρτιος ἀσυντάκτοις οὖσιν ἐπιφαίνεται συντεταγμένος ὁλοκλήρῳ τέλει καὶ
286 ἀπαθεῖ. οἳ δὲ συνετάχθησαν μὲν αὖθις ὑπ' ἀνάγκης, καὶ πολλὰ καὶ πρὸς τούσδε ἔργα λαμπρὰ ἐπεδείξαντο· οἷα δὲ ἀκμήτων ἡσσῶντο κεκμηκότες, καὶ τὸ πλεῖστον αὐτῶν μάλιστα τὸ ἔργον Ἱρτίου διέφθειρε, καίπερ οὐ διώκοντος αὐτοὺς ὑπὸ φόβου τῶν ἑλῶν, καὶ τῆς ἑσπέ-

6 τὸ ante αὐτὸ add. i 8 ἀρετῇ spurium esse ci. Mend., vix recte, ἀρετῆς maluit Keil 9 αὐτοὶ] αὐτὸ desideravit Zerdik p. 66 10 ὥρμων, γ supra μ addita, B, ὥρμων Vi 15 ἀπεχούσῃ ci. Nauck 21 καὶ ante πρὸς om. V τοῦδε i ἀπεδείξαντο i 24 sq. καὶ ⟨τὸ⟩ τῆς ἑ. ci. Musgr., καὶ ἡ ἑσπέρα ἤδη μελαινομένη R. Bodewig, De proeliis apud Mutinam commissis, diss. Monast. 1886, p. 24 adn. 4 (cf. Herodot. 8, 11), ante διέλυσεν distinguendum et διέλυσεν αὐτούς vitiosa esse ci. Mend.

4 *Τορκουᾶτος*] cf. Gardthausen, Augustus II, 1 p. 39 adn. 24

43 a. C.

ρας ἤδη μελαινομένης διέλυσεν αὐτούς. καὶ τὸ ἕλος 287
*ἐπὶ πλεῖστον ἐπεπλήρωτο ὅπλων τε καὶ νεκρῶν καὶ ἀν-
δρῶν ἡμιθνήτων καὶ τετρωμένων· οἳ δὲ καὶ ἐρρωμένοι
σφῶν ὑπὸ τοῦ κόπου κατεφρόνουν. ἱππεῖς δὲ αὐτοὺς* 288
*ἐξ Ἀντωνίου περιθέοντες, ὅσοι παρήσπιζον αὐτῷ, δι'
ὅλης τῆς νυκτὸς ἀνελέγοντο καὶ τοὺς μὲν ἀντὶ σφῶν
αὐτῶν, τοὺς δὲ σὺν ἑαυτοῖς ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀνετίθεντο
ἢ τῆς οὐρᾶς ἀντεχομένους παρεκάλουν παρατροχάζειν
καὶ βοηθεῖν σφίσιν ἐς τὴν σωτηρίαν. ὧδε μὲν Ἀντω-* 289
*νίῳ καλῶς ἀγωνισαμένῳ διέφθαρτο ἡ ἰσχὺς διὰ Ἵρτιον
ἐπελθόντα. καὶ ηὐλίσατο ἐν κώμῃ παρὰ τὸ πεδίον
ἀχαρακώτως· Ἀγορὰ Κελτῶν ἡ κώμη καλεῖται. ἔπεσον
δὲ τῶν μὲν ἄλλων ἀμφὶ τοὺς ἡμίσεας ἑκατέρων, καὶ
ἡ στρατηγὶς ἡ Καίσαρος ἅπασα, Ἱρτίου δὲ ὀλίγοι.*

71 *τῆς δ' ἐπιούσης ἀνεζεύγνυον ἐς τὰ ἐν τῇ Μουτίνῃ* 290
*στρατόπεδα πάντες. γνώμη δὲ ἦν Ἀντωνίῳ μὲν ἐπὶ
τοσῷδε πταίσματι μὴ ἐπιχειρεῖν ἔτι τοῖς ἐχθροῖς μεγάλῃ
μάχῃ μηδ' ἐπιόντων ἀμύνεσθαι, διὰ δὲ τῶν ἱππέων
τὰ ἐφήμερα μόνα αὐτοὺς ἐνοχλεῖν, μέχρι παραδῴη
Δέκμος αὐτὸν ἐς ἔσχατον ἤδη λιμοῦ τετρυμένος, Ἱρτίῳ δὲ
καὶ Καίσαρι διὰ τοῦτο μάλιστα ⟨τὰ⟩ ἐς τὴν μάχην ἐπεί-*

---

1 si verba sana, subaudi *τὸ ἔργον Ἱρτίου* ad *διέλυσεν* 3 *τε* ante *καὶ* add. V 12 *ἀχαράκωτος* ci. Schw. 15 *ἐν*] *ἀμφὶ* ci. Mend., sed cf. Krüger ad Thuc. 1, 89, 1 19 *παραδοίη* scr. Mend., sed cf. Blass, Gramm. d. neutestam. Griech.[2] p. 51, Schweizer, Gramm. d. Pergam. Inschr. p. 191 20 *αὑτὸν* aC, *αὐτὸν* Bb, de V non constat *τετρυμένος* Schw., *τετρυμμένος* Of, *τεθρυμμένος* a, *τετριμμένος* b 21 ⟨*τὰ*⟩ inserui; *ἐς* secluserat Mend. (cf. Krüger ad Thuc. 3, 2, 2)

---

15 sqq. de pugna Mutinensi cf. R. Bodewig (v. supra ad p. 360 v. 24 sq.), Schelle (v. ad II § 452) p. 9 sqq., O. E. Schmidt, Jahrb. f. cl. Philol. *145* (1892) p. 322 sqq. Dies pugnae fuit *dies XXI mensis Aprilis*

43 a. C.

291 γενέσθαι. ἐπεὶ δ' ἐκτάσσουσιν αὐτοῖς ὁ Ἀντώνιος οὐκ
ἐπεξῆγεν, ἐς τὰ ἐπὶ θάτερα τῆς Μουτίνης ἀφυλακτό-
τερα ὄντα διὰ δυσχέρειαν ἐχώρουν ὡς βιασόμενοι βαρεῖ
στρατῷ παρεσελθεῖν ἐς αὐτήν. καὶ ὁ Ἀντώνιος αὐτῶν
292 ἐξήπτετο τοῖς ἱππεῦσι καὶ τότε μόνοις. ἀμυνομένων δὲ
κἀκείνων αὐτὸν ἱππεῦσι μόνοις καὶ τῆς ἄλλης στρα-
τιᾶς χωρούσης, ἐφ' ἃ ἐβούλοντο, δείσας ὁ Ἀντώνιος
περὶ τῇ Μουτίνῃ ἐξῆγε δύο τέλη· οἳ δὲ ἡσθέντες ἐπ-
293 έστρεφον καὶ ἐμάχοντο. ἄλλα δὲ Ἀντωνίου τέλη κα-
λοῦντος ἐκ τῶν ἄλλων στρατοπέδων, ὧν βραδέως ὡς
ἐν αἰφνιδίῳ τε μετακλήσει καὶ μακρόθεν ἰόντων ἐκρά-
τουν οἱ τοῦ Καίσαρος τῇ μάχῃ. Ἵρτιος δὲ καὶ ἐς τὸ
στρατόπεδον ἐσήλατο τοῦ Ἀντωνίου καὶ περὶ τὴν στρα-
294 τηγίδα σκηνὴν μαχόμενος ἔπεσε. καὶ αὐτοῦ τό τε
σῶμα ὁ Καῖσαρ ἐσδραμὼν ἀνείλετο καὶ τοῦ στρατο-
πέδου κατέσχεν, ἕως μετ' ὀλίγον ἐξεώσθη πρὸς Ἀντω-
νίου. διενυκτέρευσαν δὲ καὶ ἐν τοῖς ὅπλοις ἑκάτεροι.

295 καὶ ὁ Ἀντώνιος δευτέρᾳ τῇδε συμπεσὼν πληγῇ συν- 72
εβουλεύετο τοῖς φίλοις εὐθὺς ἀπὸ τοῦ πόνου. καὶ τοῖς
μὲν ἐδόκει τῆς προτέρας αὐτὸν γνώμης ἔχεσθαι, πολιορ-
κοῦντα Μουτίνην καὶ ἐς μάχην οὐκ ἐπεξιόντα· τό τε
γὰρ πάθος ὅμοιον ἀμφοῖν γεγονέναι καὶ Ἵρτιον ἀνῃρῆ-
σθαι καὶ Πάνσαν νοσεῖν καὶ σφᾶς τοῖς ἱππεῦσι πλεο-
νεκτεῖν Μουτίνην τε ἐς ἔσχατον ἀφῖχθαι λιμοῦ καὶ
296 εὐθὺς ἐνδώσειν. ὧδε μὲν ἤρεσκε τοῖς φίλοις, καὶ ἦν

2 ἐπεξῆγεν] ἐπεξῆλθεν V 3 διὰ ⟨τὴν⟩ δυσχ. ci. Mend., non recte, opinor βαρὺ B 4 παρελθεῖν V 9 sqq. mira anacoluthia; ἐμάχοντο, ἄλλα [δὲ] Ἀντωνίου — στρατοπέδων· ὧν praefert Keil 10 καὶ ante βραδέως add. i 11 ἐπιόντων ci. Mend. 13 ἐσήλλατο V 16 κατεῖχεν ci. Mend. 17 καὶ ⟨τότε⟩ ci. *Schw.*, καὶ deleri maluit Mend., sed intellego: postquam tam *acriter* pugnaverunt, etiam noctem in armis excubuerunt *20* αὐτῶν V 20 sq. πολιορκοῦντι i

43 a. C

τὰ ἄριστα· ὁ δὲ Ἀντώνιος, ἤδη θεοῦ βλάπτοντος, ἐδε-
δοίκει, μὴ ἐς τὴν Μουτίνην ὁ Καῖσαρ, ὥσπερ ἐχθὲς
ἐπιχειρήσας, ἐσδράμοι ἢ αὐτὸν ἐπιχειρήσειε περιτειχί-
ζειν, πλέον ἔχων τὸ ἐργάσιμον, "ἐν ᾧ καὶ τῶν ἱππέων,"
ἔφη, "γιγνομένων ἡμῖν ἀχρήστων, ὑπερόψεταί με Λέπι-
δος καὶ Πλάγκος ἡττώμενον. εἰ δὲ Μουτίνης ἐξανα- 297
σταῖμεν, Οὐεντίδιός τε ἡμῖν αὐτίκα προσέσται, τρία τέλη
φέρων ἐκ τῆς Πικηνίτιδος, καὶ Λέπιδος καὶ Πλάγκος
ἐρρωμένως οἱ συμμαχήσουσι". ταῦτα ἔλεγεν, οὐκ ἄτολ-
μος ἐν τοῖς κινδύνοις ἀνήρ, καὶ εἰπὼν εὐθὺς ἀνίστατο
καὶ ὥδευεν ἐπὶ τῶν Ἄλπεων.

73 Δέκμῳ δὲ ἀπαλλαγέντι τῆς πολιορκίας ὁ φόβος ἐς 298
τὸν Καίσαρα ἐνηλλάσσετο· τῶν γὰρ ὑπάτων ἐκποδὼν
γενομένων ὡς ἐχθρὸν ἐδεδοίκει. τάς τε οὖν γεφύρας
τοῦ ποταμοῦ διέκοπτε πρὸ ἡμέρας καὶ κελητίῳ τινὰς
ἐς τὸν Καίσαρα ἀποστέλλων ἐμαρτύρει μὲν ὡς αἰτίῳ
τῆς σωτηρίας, ἠξίου δὲ μέσον ἔχοντα τὸν ποταμὸν ἐς
λόγους οἱ συνελθεῖν ἐπὶ μάρτυσι τοῖς πολίταις· πείσειν
γάρ, ὅτι δαιμόνιον αὐτὸν ἔβλαψεν, ἐς τὴν Καίσαρος
ἐπιβουλὴν ἐπηγμένον ὑφ' ἑτέρων. Καίσαρος δὲ τοῖς 299
ἥκουσιν ἀποκριναμένου τε πρὸς ὀργὴν καὶ τὴν χάριν,
ἣν δίδωσίν οἱ Δέκμος, διωθουμένου ("οὐδὲ γὰρ Δέκμον

1 θεοῦ βλάπτοντος ἤδη V, quod Mend. probavit, cf. Kramer, Theologumena Appiani, diss. Vratisl. 1889, p. 21 sq. 3 ἐπιχειρήσας] ἐπιβαρήσας ci. Mend., sed cf. ad I § 118, III § 385 αὐτὸν O i, corr. Mend. 4 ἐργαστικὸν ci. Schw., cf. Steph. thes. s. v. ἐργάσιμος 6 πλάκκος, πλάκος, πλάγκος hic et deinceps O i (B const. πλάκκος) 8 πικηνίτιδος V, πικηνήτιδος B i 9 οἱ] noli μοι conicere, sed intellege 'Ventidio'; *nobiscum depugnabunt* C 15 πρὸ] πρὸς B κελητίῳ τινὰς Schw. post Gel., κελητίωνας i, κελλητίωνας O 19 ceteris locis τὸ δαιμόνιον, cf. Kramer (v. ad v. 1) p. 22 sq., qui hunc locum neglexit αὐτὸν O i, correxi 22 οὐδὲ γὰρ V, οὐ γὰρ ceteri, vulgo

§ 298—302 ficta sunt, cf. Drumann I² p. 225

43 a. C.

ἐγὼ πάρειμι περισώσων, ἀλλ' Ἀντωνίῳ πολεμήσων, ᾧ μοι καὶ συναλλαγῆναί ποτε θέμις· Δέκμῳ δὲ ἡ φύσις οὐδὲ ἐς ὄψιν ἢ λόγους ἐλθεῖν ἐπιτρέπει· σωζέσθω μέν-

300 *τοι, μέχρι τοῖς ἐν ἄστει δοκεῖ"), πυθόμενος τούτων ὁ Δέκμος ἔστη τε πρὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ καλῶν ὀνομαστὶ τὸν Καίσαρα, σὺν βοῇ τὰ γράμματα τῆς βουλῆς ἀνεγίνωσκε, διδούσης οἱ τὴν Κελτικὴν ἡγεμονίαν, ἀπηγόρευέ τε Καίσαρι χωρὶς ὑπάτων μὴ περᾶν τὸν ποταμὸν ἐς ἀλλοτρίαν ἡγεμονίαν μηδὲ ἐπὶ Ἀντώνιον ἔτι χωρεῖν·*

301 *αὐτὸς γὰρ αὐτὸν διώκων ἀρκέσειν. ὃ δὲ ᾔδει μὲν ὑπὸ τῆς βουλῆς αὐτὸν ἐς τήνδε τὴν θρασύτητα αὐξανόμενον, δυνηθεὶς δ' ἂν ἐκ προστάγματος ἑλεῖν ἐφείδετο ἔτι καὶ πρὸς τὸν Πάνσαν ἐς Βονωνίαν τραπεὶς ἔγραφε τῇ βουλῇ περὶ ἁπάντων. ἔγραφε δὲ καὶ Πάνσας.* 14

302 *καὶ Κικέρων ἐν Ῥώμῃ τὰ μὲν ἐς τὸν δῆμον ἀνεγί-* 7·
γνωσκεν ὡς ὑπάτου, τὰ δὲ τοῦ Καίσαρος τῇ βουλῇ μόνον· θυσίας τε ἐπ' Ἀντωνίῳ πεντήκοντα ἡμερῶν ἱκεσίους ἐψηφίζετο, ὅσας οὔτε ἐπὶ Κελτοῖς οὔτε ἐπὶ ἄλλῳ πολέμῳ ποτὲ ἐψηφίσαντο Ῥωμαῖοι, καὶ τὸν στρατὸν τῶν ὑπάτων ἐδίδου Δέκμῳ καίπερ ἔτι Πάνσα περιόντος (ἤδη γὰρ ἀπεγιγνώσκετο), στρατηγόν τε τὸν Δέκμον ἀπέφηνεν ἐπ' Ἀντωνίῳ μόνον εἶναι καὶ εὐχὰς δημοσίας ἐποιεῖτο Δέκμον Ἀντωνίου περιγενέσθαι. τοσοῦτος ἦν οἶστρος αὐτῷ κατὰ Ἀντωνίου καὶ ἀπειροκαλία.

303 *ἐβεβαίου τε αὖθις τοῖς δύο τέλεσι τοῖς ἀπὸ Ἀντωνίου μεταστᾶσι τὰς ἑκάστῳ προϋπεσχημένας παρὰ τοῦ κοινοῦ*

---

2 μοι] μὴ a   15 τὰ μὲν ⟨Πάνσα⟩ ci. Schw.   17 sq. ἱκεσίους Schw., ἐτησίους libri; ⟨ἱκ⟩ετησίους dubitanter ci. Keil; intellege certe 'supplicationem'   18 ἐπὶ κελτικοῖς B, *nec unquam bello celtico aut aliis in proeliis* C   19 πολεμίῳ ci. Mend., *sine causa*   23 sq. τοσοῦτον i

43 a. C.

Ῥωμαίων ἐπινικίους δραχμὰς πεντακισχιλίας ὡς ἤδη
νενικηκόσι καὶ στέφανον αὐτοὺς ἐν ταῖς ἑορταῖς αἰεὶ
θαλλοῦ περιτίθεσθαι. περὶ δὲ Καίσαρος οὐδὲν ἦν ἐν 304
τοῖς γραφομένοις, οὐδὲ τοὔνομα ὅλως· οὕτως αὐτίκα
κατεφρονεῖτο ὡς Ἀντωνίου καθῃρημένου. ἔγραφον δὲ
καὶ Λεπίδῳ καὶ Πλάγκῳ καὶ Ἀσινίῳ πολεμεῖν, ὅπως
πλησιάσειαν Ἀντωνίῳ.

75 καὶ τάδε μὲν ἦν τὰ ἐν Ῥώμῃ, Πάνσας δ' ἐκ τοῦ 305
τραύματος ἀποθνήσκων Καίσαρά οἱ παρεστήσατο καὶ
εἶπεν· "ἐγὼ τῷ σῷ πατρὶ φίλος ἦν ὡς ἐμαυτῷ, ἀναιρε-
θέντι δὲ οὐκ εἶχον ἐπαμύνειν οὐδὲ τοῖς πλείοσι μὴ
συνίστασθαι, οἷς γε δὴ καὶ σὺ καλῶς ποιῶν ὑπήκου-
σας, καίτοι στρατὸν ἔχων. δείσαντες δ' ἐν ἀρχῇ σὲ καὶ 306
Ἀντώνιον, φιλοτιμότατον κἀκεῖνον ἐς τὴν Καίσαρος
γνώμην φανέντα, διαφερομένοις ὑμῖν ἐφήσθησαν ὡς
ἐς ἀλλήλους συντριβησομένοις. ἐπεὶ δέ σε καὶ στρατοῦ
δεσπότην εἶδον, προσεποιοῦντο εὐπρεπέσι καὶ ἀσθενέσι
τιμαῖς οἷα μειράκιον. σοβαρωτέρου δέ σου καὶ ἐγκρατε- 307
στέρου τιμῆς τότε μάλιστα ὀφθέντος, ὅτε τὴν ἀρχὴν
ὑπὸ τοῦ στρατοῦ σοι δεδομένην οὐκ ἐδέξω, διεταρά-
χθησαν καὶ συστρατηγεῖν σε ἡμῖν ἀπέφηναν, ἵνα σου
τὰ δύο τέλη τὰ πρακτικώτερα ἀποσπάσωμεν, ἐλπίσαντες
ἡττηθέντος ὑμῶν τοῦ ἑτέρου τὸν ἕτερον ἀσθενέστερόν

2 αὐτοὺς i, αὐτοῖς O 3 περιθέσθαι a 6 πολεμεῖν] Πολλίωνι ci. Musgr., perperam, cf. § 341 ὅπως] *cum* C, ὅπου ci. Mend. 7 πλησιάσει b 15 γνώμην] 'factionis' notionem hic ineptam esse ratus μνήμην ci. Mend., γνώμην potius delet Kratt p. 62, subaudiens ἀρχήν ἡμῖν B 18 σοβαροτέρου b¹f, σωφρονεστέρου ci. Mend., cum 'superbiae' hic locus non esset; iure refutavit Herw. p. 70 δὲ om. B 20 διδομένην ci. Mend., ut videtur, recte 21 συνστρατηγεῖν V

§ 305—310 in Caesaris gratiam ficta esse apparet, cf. Drumann *I² p. 226*

43 a. C.
τε καὶ μόνον ἔσεσθαι καὶ μετ' αὐτὸν ἤδη πᾶσαν τὴν
Καίσαρος ἑταιρείαν καθελόντες ἀνάξειν τὴν Πομπηίου·
808 τόδε γάρ ἐστιν αὐτοῖς τῆς γνώμης τὸ κεφάλαιον. ἐγὼ 7
δὲ καὶ Ἵρτιος τὸ προστεταγμένον ἐποιοῦμεν μέχρι συ-
στεῖλαι τὸν Ἀντώνιον ἐπιπολάζοντα ὑπεροψίᾳ· ἡττη-
θέντα δὲ σοὶ συναλλάσσειν ἐπενοοῦμεν, ὡς τῇ Καίσαρος
φιλίᾳ τόδε χαριστήριον ἔχοντες ἀποδοῦναι καὶ μόνον
809 τῇ μοίρᾳ χρησιμώτατον ἐσόμενον ἐς τὰ μέλλοντα. τοῦτο
δ' οὐκ ἦν ἐκφέρειν σοι πρότερον, ἡττημένου δὲ νῦν
Ἀντωνίου καὶ Ἱρτίου τεθνεῶτος κἀμὲ τοῦ χρεὼν ἀπ-
άγοντος, ἐν καιρῷ λέλεκται, οὐχ ἵνα μοι γινώσκῃς
χάριν ἀποθανόντι, ἀλλ' ἵνα σὺν δαιμονίᾳ μοίρᾳ γενό-
μενος, ὡς τὰ ἔργα ὑποδείκνυσι, τά τε σαυτῷ συμ-
φέροντα γινώσκῃς καὶ τὴν ἐμὴν καὶ Ἱρτίου προαίρεσίν
810 τε καὶ ἀνάγκην. τὸν μὲν οὖν στρατόν, ὃν ἡμῖν αὐτὸς
ἔδωκας, εὐπροφάσιστον ἀποδοῦναί σοι, καὶ παραδίδωμι·
τοὺς δὲ νεήλυδας εἰ μὲν καθέξεις λαβών, καὶ τούσδε
σοι παραδώσω, εἰ δὲ τεθήπασι τὴν βουλὴν ἀμέτρως,
ὅτι καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν φύλακες ἡμῖν ἐπέμφθησαν
εἶναι, καὶ τό τε ἔργον ἐπίφθονον ἔσται σοι καὶ πρὸ
τοῦ δέοντος ἐξανίστησί σε, ὁ ταμίας παραλήψεται Τορ-
811 κουᾶτος". ταῦτα εἰπὼν καὶ τῷ ταμίᾳ τοὺς νεήλυδας
ἐγχειρίσας ἀπέθανε. καὶ τούσδε μὲν ὁ ταμίας, καθὰ

1 *μετ' αὐτὸν*] *eoque modo* vertit C, quod prob. Mend., sed intellege: *μετ' αὐτὸν ἀναιρεθέντα*, quod videtur voluisse etiam Zerdik p. 56 2 *ἑταιρείαν* Vbf, *ἑταιρίαν* Ba 7 *ἔχοντες*] *ἑκόντες* ci. Mend., non recte; iunge *ἔχοντες ἀποδοῦναι* 8 *felicitati tuae* (debebat 'factioni tuae') C, unde *τῇ μοίρᾳ* ⟨*σου*⟩ maluit Mend. 13 *ὑποδεικνύουσι* i 15 *ἡμῖν* post *αὐτὸς* i 18 *τε* post *τεθήπασι* add. B, *σε* f 19 *ἡμῖν*] *ἡμῶν* maluit Mend., sed cf. Helbing (v. ad § 74) p. 26 sqq., v. ibid. p. 33 sqq. de affinitatibus dativo, non genitivo significatis, cf. ad II § 468
20 τε del. Musgr., post *ἐπίφθονον* collocandum ci. Mend.
21 ἐξαναστήσει σε ci. Nauck, inut.

43 a. C

προσέτασσεν ἡ βουλή, Δέκμῳ παρεδίδου, Ἵρτιον δὲ
καὶ Πάνσαν ὁ Καῖσαρ ἐπιφανῶς ἔθαπτε καὶ ἐς Ῥώμην
ἔπεμπε μετὰ τιμῆς.

17 τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ περί τε Συρίαν καὶ Μακεδονίαν 312
τοιάδε ἐγίγνετο. Γάιος Καῖσαρ ὅτε Συρίαν διώδευε,
τέλος ἐν αὐτῇ καταλελοίπει τὰ ἐς Παρθυαίους ἤδη
διανοούμενος. τούτου τὴν μὲν ἐπιμέλειαν Καικίλιος
Βάσσος εἶχε, τὸ δὲ ἀξίωμα Ἰούλιος Σέξστος, μειράκιον
αὐτοῦ Καίσαρος συγγενές, ὅπερ ἐκδιαιτώμενον ἐς τρυ-
φὴν τὸ τέλος ἀσχημόνως ἐπήγετο πανταχοῦ. μεμψα- 313
μένῳ δὲ τῷ Βάσσῳ ποτὲ ἐνύβρισε· καὶ καλῶν αὐτὸν
ὕστερον, ἐπεὶ βραδέως ὑπήκουσεν, ἄγειν ἐκέλευσεν
ἕλκοντας. θορύβου δὲ καὶ πληγῶν γενομένων ἡ στρα-
τιὰ τὴν ὕβριν οὐ φέρουσα τὸν Ἰούλιον κατηκόντισε.
καὶ εὐθὺς ἦν μετάνοια καὶ δέος ἐκ τοῦ Καίσαρος. 314
συνομόσαντες οὖν, εἰ μή τις αὐτοῖς συγγνώμη καὶ
πίστις γένοιτο, μέχρι θανάτου διαγωνιεῖσθαι καὶ ἐς
αὐτὸ Βάσσον ἀναγκάσαντες ἄλλο συνέλεξαν τέλος καὶ
συνεγύμνασαν. ὧδε μέν τισι περὶ τοῦ Βάσσου δοκεῖ, 315
Λίβωνι δ', ὅτι τῆς Πομπηίου στρατιᾶς γενόμενος καὶ
μετὰ τὴν ἧτταν ἰδιωτεύων ἐν Τύρῳ, διέφθειρέ τινας
τοῦ τέλους, καὶ διεχρήσαντο τὸν Σέξστον καὶ τῷ Βάσσῳ

1 προσέταξεν ci. Mend. 3 τὰ λείψανα vel τὰ ὀστᾶ desideravit Mend. § 312—314 et § 316—320 ἐκράτει eisdem fere verbis repetuntur infra IV § 250—257 init. 8 ξέστος i 9 τοῦ ante Καίσαρος add. V, cf. IV § 187 9 sq. ἐς τρυφὴν post τὸ τέλος collocari voluit Mend., inut., ceterum cf. ad IV § 251 16 συνομώσαντες Bi(V?) αὑτοῖς libri, corr. Mend. 17 sq. ἐς αὐτὸ] ἐς ταὐτὸ ci. Perizonius (v. ad I § 557) p. 182, cf. infra IV § 252 20 Λίβωνι] Λιβίῳ ci. Perizonius p. 183 (cf. Liv. epit. 114, Cass. D. 47, 26 sqq.), quod multi probaverunt (v. e. g. Schwartz ap. Pauly-Wissowa 2, 1 p. 226); alii de L. Scribonio Libone cogitant, cf. Kornemann (v. ad II § 64) p. 651. Non liquet 22 καὶ ante διεχρήσαντο (διεχρήσαντον B) om. i ξέστον i

43 a. C.

816 σφᾶς ἐνεχείρισαν. ὁποτέρως δ' ἐγένετο, Στάιον Μοῦρ-
κον οἶδε, μετὰ τριῶν τελῶν ἐπιπεμφθέντα σφίσιν ὑπὸ
τοῦ Καίσαρος, ἐγκρατῶς ἀπεμάχοντο, ἕως ὁ Μοῦρκος
ἐπεκαλεῖτο Μάρκιον Κρίσπον ἡγούμενον Βιθυνίας καὶ
ἀφίκετο αὐτῷ βοηθῶν ὁ Κρίσπος τέλεσιν ἄλλοις τρι-
817 σίν. ὡς δὲ ὑπὸ τούτων ἐπολιορκοῦντο, ὁ Κάσσιος σὺν 78
ἐπείξει καταλαβὼν τά τε τοῦ Βάσσου δύο τέλη παρ-
ελάμβανεν αὐτίκα καὶ τὰ τῶν πολιορκούντων αὐτὸν
ἕξ, φιλίᾳ τε παραδόντων καὶ ὡς ἀνθυπάτῳ κατηκόων
γενομένων· ἐψήφιστο γάρ, ὥς μοι προείρηται, πάντας
318 ὑπακούειν Κασσίῳ τε καὶ Βρούτῳ. ἄρτι δὲ καὶ Ἀλλιη-
νός, ὑπὸ Δολοβέλλα πεμφθεὶς ἐς Αἴγυπτον, ἐπανῆγεν
ἐξ αὐτῆς τέσσαρα τέλη τῶν ἐκ τῆς ἥσσης Πομπηίου
τε καὶ Κράσσου διαρριφέντων ἢ ὑπὸ Καίσαρος Κλεο-
319 πάτρᾳ καταλελειμμένων. καὶ αὐτὸν ὁ Κάσσιος οὐδὲν
προπεπυσμένον ἐν τῇ Παλαιστίνῃ περιέλαβέ τε καὶ
ἠνάγκασεν ἑαυτῷ προσθέσθαι, δείσαντα τοῖς τέσσαρσι
320 μάχεσθαι πρὸς ὀκτώ. ὧδε μὲν δὴ Κάσσιος ἐκ παρα-
δόξου δυώδεκα τελῶν ἀθρόως ἐκράτει καὶ Δολοβέλλαν
ἐκ τῆς Ἀσίας σὺν δύο τέλεσιν ἐλθόντα τε καὶ ἐς Λαοδι-

1 ξέστιον μοῦλκον Oi, *Sextum Mulcum* C, Στάτιον Μοῦρκον Perizonius ibid. p. 182, vulgo, Στάιον scripsi, v. post alios Boiss. ad Cass. D. 47, 27, 5 3 τοῦ om. V μοῦλκος libri 4 Μάρκιον Perizonius l. c., μινούκιον libri hic et infra, quod errori Appiani ipsius fortasse tribuendum censet Boiss. l. c. 5 βοηθήσων ci. Mend., sed cf. praef. 8 αὐτίκα ⟨ἑκόντα⟩ ci. Mend., cf. IV § 255 11 sq. Ἀλλιηνός Perizonius l. c., ἀλβιηνὸς Oi, *Albinus* C 12 ἐπανῆξεν, γ suprascr. a m. 1, V 14 διαρριφθέντων b 15 οὐδὲ O 17 αὐτῷ i 20 ἐλθόντα] ἑλόντα i, *progressum* C, unde immerito ἐπελθόντα ci. Mend. τε om. V

4 est A. Marcius Crispus Βιθυνιας] cf. Schwartz (v. ad *§ 5) p. 186* adn. 9 10 ὥς μοι προείρηται] cf. § 260 13 τέσ-σαρα] *cf.* Domaszewski (v. ad II § 126) p. 172 sq. 177

κειαν ὑπὸ οἰκειότητος ἐσδεχθέντα περικαθήμενος ἐπο- *43 a. C.*
λιόρκει. καὶ ἡ βουλὴ μαθοῦσα ἐφήδετο.
79 Μακεδονίας δὲ πέρι Γάιος Ἀντώνιος, ὁ Ἀντωνίου 321
Μάρκου ἀδελφός, Βρούτῳ διεφέρετο καὶ ἐπολέμει, τέ-
λος ἔχων ἓν ὁπλιτῶν· καὶ τὸν Βροῦτον ἡσσώμενος
ἐνήδρευσεν. ὃ δ' ἐκφυγὼν ἀντενήδρευσε καὶ οὐδὲν 322
εἰργάσατο ἀποληφθέντας, ἀλλὰ ἀσπάσασθαι τῷ ἰδίῳ
στρατῷ τοὺς ἐναντίους προσέταξε· τῶν δὲ οὐκ ἀντ-
ασπασαμένων οὐδὲ τὴν πεῖραν ἐνδεξαμένων, μεθῆκεν
ἀπαθεῖς ἐκ τῆς ἐνέδρας ἀπιέναι. κατὰ δὲ ἄλλας ὁδοὺς 323
περιελθὼν αὖθις ἐν ἀποκρήμνοις κατέστησε καὶ πάλιν
οὐκ ἐπεχείρησεν, ἀλλ' ἠσπάσατο. οἳ δέ, ὡς πολιτῶν
τε περιφειδόμενον καὶ τῆς δόξης ἄξιον ἧς εἶχεν ἐπὶ
σοφίᾳ τε καὶ πρᾳότητι, ἠγάσαντο καὶ ἀντησπάσαντο
καὶ ἐς αὐτὸν μετεβάλοντο. ἐπέτρεψε δὲ καὶ ὁ Γάιος
ἑαυτὸν καὶ ἦν ἐν τιμῇ παρὰ Βρούτῳ, μέχρι τὸν στρα-
τὸν πολλάκις διαφθείρων ἐλεγχθεὶς ἀνῃρέθη. οὕτω 324
μὲν δὴ καὶ Βρούτῳ μετὰ τῶν προτέρων στρατῶν ἓξ
ἐγίνετο τέλη· καὶ Μακεδόνας ἐπαινῶν δύο τέλη κατ-
έλεξεν ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐς τὸν Ἰταλικὸν τρόπον καὶ τάδε
ἐγυμνάζετο.
80 τοιαῦτα μὲν δὴ καὶ τὰ περὶ Συρίαν καὶ Μακεδο- 325
νίαν ἦν· ἐν δὲ τῇ Ἰταλίᾳ ὁ Καῖσαρ ἐν ὕβρει θέμενος

---

10 ἀπιέναι, ἀπ suprascr. a m. 1, V 18 στρατῶν] singularem cum C maluit Mend., nisi forte στρατιωτῶν scribendum esset. Pluralis spectat ad singulas exercitus partes, cf. IV § 316 sqq., v. etiam ad I § 303 19 ἐπαινῶν non vertens C scripsit: *qui in Macedoniam transgressus*, cf. IV § 318; μακεδονίας f 21 ἐγύμναζεν ci. Mend., sed variationem constructionum amat App., cf. e. g. § 334. 336

---

3 sqq. cf. L. Ganter, Jahrb. f. cl. Philol. 149 (1894) p. 618 sqq.
19 *sqq. cf. Mommsen*, Hermes 19 (1884) p. 14

43 a. C.
ἀντὶ οὗ Δέκμον ᾑρῆσθαι στρατηγὸν ἐπὶ Ἀντωνίῳ, τὴν
μὲν ὀργὴν ἐπέκρυπτε, θρίαμβον δ' ἐπὶ τοῖς εἰργασμέ-
326 νοις ᾔτει. καταφρονούμενος δ' ὑπὸ τῆς βουλῆς ὡς
πρεσβύτερα τῆς ἡλικίας ἐπινοῶν ἔδεισε, μὴ διαφθαρέν-
τος Ἀντωνίου μᾶλλον ἔτι καταφρονηθείη, καὶ τὰς ἐς
αὐτὸν συμβάσεις ἐπόθει, καθὰ καὶ Πάνσας αὐτῷ δι-
327 εσήμαινεν ἀποθνήσκων. τούς τε οὖν ἀλωμένους ἐκ τῆς
ἐκείνου στρατιᾶς ἡγεμόνας ἢ στρατιώτας ἐφιλανθρω-
πεύετο καὶ τοῖς ἰδίοις ἐγκατέλεγεν ἢ τοὺς ἐθέλοντας
αὐτῶν ἐς τὸν Ἀντώνιον ἔπεμπεν ὡς οὐ δι' ἔχθρας ἀν-
328 ηκέστου πρὸς αὐτὸν ἰόντα· Οὐεντιδίῳ τε τῷ Ἀντωνίου
φίλῳ, μετὰ τριῶν τελῶν ὄντι, παραστρατοπεδεύσας καὶ
δέος ἐμβαλὼν ἔπραξε μὲν οὐδὲν πολέμιον, ἐδίδου δὲ
ὁμοίως συνεῖναί οἱ ἢ ἐς τὸν Ἀντώνιον ἀδεῶς ἀπιέναι
μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ μέμφεσθαι τῆς ἐς τὸ κοινὸν
συμφέρον ἀγνωσίας. ὧν Οὐεντίδιος συνεὶς ἐς τὸν Ἀν-
329 τώνιον ἀπῄει. ὁ δὲ Καῖσαρ καὶ Δέκιον, τῶν τινα ἡγε-
μόνων Ἀντωνίου, περὶ Μουτίνην ληφθέντα διὰ τιμῆς
ἄγων μεθῆκεν, εἰ θέλοι, πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἀπιέναι·
καὶ πυνθανομένῳ περὶ τῆς ἐς τὸν Ἀντώνιον γνώμης
πολλὰ ἔφη σύμβολα τοῖς εὖ φρονοῦσιν ἐξενηνοχέναι,
τοῖς δ' ἄφροσιν οὐδὲ τὰ πλείονα ἀρκέσειν.
330 Ἀντωνίῳ μὲν δὴ τάδε ὁ Καῖσαρ ἐνεσήμαινε, Λε- 81
πίδῳ δὲ καὶ Ἀσινίῳ σαφέστερον ἔτι περὶ τῆς ἐς αὐτὸν
ὕβρεως καὶ τῆς τῶν σφαγέων ἀθρόας προαγωγῆς ἐπ-
έστελλεν, ἐκφοβῶν αὐτούς, μὴ ἐς χάριν τῆς Πομπηιανῆς

---

7 ἀλωμένους] τοὺς διαφυγόντας ἐκ τῆς μάχης Cass. D. 46, 41, 5 10 ἀπέπεμπεν ci. Mend., sed cf. ad II § 382 11 ἰόντα] ἰών ci. Mend., et ita vertit Zeiss, probabiliter, ἰόντος maluit Keil 15 ἐμέμφετο ci. Nauck, non recte, opinor 19 ἀγαγὼν ci. *Mend.* θέλοι B, θέλει Vi, vulgo 21 τοῖς εὖ φρονοῦσιν] *cf. § 243* 24 αὐτὸν Oi, corr. Mend., in eorum contumeliam C

43 a. C.

*ἑταιρείας καθ' ἕνα τῶν Καίσαρος ἕκαστος ὅμοια Ἀν-
τωνίῳ πάθοι, κἀκείνῳ δι' ἀφροσύνην καὶ ὑπεροψίαν
τοῦδε τοῦ δέους τάδε παθόντι. ἠξίου τε ἐς μὲν εὐπρέ-* 331
*πειαν τῆς βουλῆς εἶναι κατηκόους, ἐς δὲ τὸ σφέτερον
ἀσφαλὲς συμφρονεῖν, ἕως ἔτι δύνανται, καὶ ὀνειδίζειν
ταῦτα Ἀντωνίῳ μιμεῖσθαί τε τοὺς ὑπὸ σφίσιν ὁπλίτας
οὐ διαλυομένους, οὐδ' ὅτε παύσαιντο τῶν στρατειῶν,
ἵνα μὴ τοῖς ἐχθροῖς εἶεν εὐεπίθετοι, ἀλλ' ἀθρόους ἐν
ἀλλοτρίᾳ συνοικίζεσθαι διὰ τὴν ἰσχὺν μᾶλλον ἐθέλον-
τας ἢ καθ' ἕνα τῶν πατρίδων ἀπολαύειν. τάδε μὲν* 332
*ὁ Καῖσαρ Λεπίδῳ τε ἐπέστελλε καὶ Ἀσινίῳ· Δέκμῳ δὲ
ὁ ἀρχαῖος στρατὸς ἐνόσει πιμπλάμενος ἐκ λιμοῦ καὶ
τὰς γαστέρας κατερρήγνυντο, ὅ τε νεοστράτευτος ἀγύ-
μναστος ἔτι ἦν. Πλάγκος δὲ προσεγένετο μετὰ τοῦ οἰ-* 333
*κείου στρατοῦ, καὶ ὁ Δέκμος ἐπέστελλε τῇ βουλῇ τὸν
Ἀντώνιον ἀλώμενον κυνηγετήσειν ναυτικῶν περ ἤδη*
82 *γεγονότων. οἵ τε Πομπηιανοὶ πυθόμενοι θαυμαστοὶ* 334

---

1 *ὁμοίως* a b, *ὁμοίῳ* f 8 sq. *ἐν ἀλλοτρίῳ* i 10 *ἀπολαύειν* ⟨*τε καὶ δεδιέναι*⟩ ci. Mend., ⟨*ἐν δέει*⟩ melius Keil 11 *οὖν* ante *ὁ* add. bf, bene 12 *πιπλάμενος* i 14 *δέ* ⟨*οἱ*⟩ ex C ci. Mend., sed cf. ad I § 223 16 sq. *ναυτικῶν — γεγονότων*] varia iam temptaverunt Musgr. et Schw., *αὐτίκα. ὧνπερ ἤδη γεγονότων οἵ τε* etc. ci. Tyrwhitt edit. Did. praef. p. VII, *αὐτίκα τῶν μεγίστων περ ἤδη γεγονότων* Mend. coll. IV § 37, *κυνηγετήσειν. αὐτίκα ὥς περ⟨ὶ⟩ ἤδη γεγονότων οἵ τε* etc. Madvig, Advers. crit. III p. 78, vix recte in *περ* offendens, *κυνηγετήσειν αὐτίκα· ὧνπερ,* ⟨*ὡς*⟩ *ἤδη γεγονότων, οἵ τε Πομπ.* Herw. p. 71. Fortasse etiam Decimum ad summas rei frumentariae angustias Antonii (cf. Plut. Ant. c. 17) allusisse addidit Mend., sed non liquet 17 sq. *θαυμαστοὶ ὅσοι διεφάνησαν*] haesit in locutione Schw., sed cf. Plut. Caes. c. 6, Stein ad Herodot. 3, 113. Ceterum Nauck maluit *ἀνεφάνησαν*, Schenkl p. 179 *δὴ ἐφάνησαν*, ut videtur, sine causa idonea

---

16 *ἀλώμενον*] de Antonii itineribus v. Mommsen C. I. L. V, 2 *p. 828. 850*

43 a. C.
ὅσοι διεφάνησαν, ἐκβοῶντες ἄρτι τὴν πάτριον ἐλευ-
θερίαν ἀπειληφέναι, καὶ θυσίαι καθ' ἕνα ἦσαν καὶ
χειροτονίαι δέκα ἀνδρῶν ἐς εὔθυναν τῆς ἀρχῆς τῆς
335 Ἀντωνίου. πρόσχημα δὲ τοῦτο ἦν ἐς ἀκύρωσιν τῶν ὑπὸ
Καίσαρος διατεταγμένων· Ἀντώνιος γὰρ οὐδὲν αὐτὸς
ἢ πάνυ σμικρά, πάντα δὲ ἐκ τῶν Καίσαρος ὑπομνη-
μάτων διῳκήκει, καὶ τόδε σαφῶς εἰδυῖα ἡ βουλὴ τὰ
μέν τινα αὐτῶν ἐπὶ προφάσεσι διέλυεν, ἀθρόα δὲ οὕ-
336 τως ἤλπιζε διαλύσειν. οἱ μὲν δὴ δέκα προύγραφον,
ὅ τι τις λάβοι παρὰ τὴν ἀρχὴν Ἀντωνίου, πάντας
αὐτίκα ἀπογράφεσθαι καὶ διδάσκειν· ἀπειλαί τε τοῖς
337 ἀπειθοῦσιν ἐπετίθεντο. καὶ τὴν ὕπατον ἀρχὴν ἐς τὸ
λοιπὸν τοῦ ἔτους οἱ Πομπηιανοὶ μετῄεσαν ἀντὶ Ἱρτίου
τε καὶ Πάνσα· μετῄει δὲ καὶ ὁ Καῖσαρ, οὐκ ἐς τὴν βου-
λὴν ἔτι πέμπων, ἀλλ' ἐς τὸν Κικέρωνα ἰδίᾳ, καὶ αὐτὸν
παρεκάλει καὶ συνάρξαι, ὡς Κικέρωνα μὲν τὴν ἀρχὴν
διοικήσοντα πρεσβύτερόν τε καὶ ἐμπειρότερον ὄντα,
αὐτὸς δὲ τὴν ἐπωνυμίαν καρπωσόμενος μόνην ἐς ἀπό-
θεσιν τῶν ὅπλων εὐπρεπῆ, οὗ δὴ καὶ πρῴην ἕνεκα
338 τὸν θρίαμβον αἰτῆσαι. Κικέρων μὲν δὴ τούτοις ἐπαρ-
θεὶς διὰ φιλαρχίαν, ἔλεγεν αἰσθέσθαι σπονδῶν ἐν τοῖς
ἔξω στρατηγοῖς ὑπονοουμένων καὶ συνεβούλευε θερα-
πεῦσαι τὸν ἄνδρα ὑβρισμένον καὶ στρατοῦ ἔτι ἄρχοντα

---

8 διέλυεν ⟨ἀεί⟩ ci. Mend., multo probabilius ⟨ἤδη⟩ addit Petersen 12 sq. *Decimum* (sic) *porro pompeiani — consulatum postulare suaserunt* C, i. e. καὶ τὴν ὕπατον ἀρχὴν — ⟨Δέκμον⟩ οἱ Πομπ. μετ⟨ιέναι παρεκάλ⟩εσαν (Mend.); nescio unde sumpserit 22 ἐπινοουμένων ci. Mend., sed App. dicere vult secreto inter duces actum esse de foedere faciendo

---

3 χειροτονίαι δέκα ἀνδρῶν] cf. Willems II p. 757 adn. 1; de errore App. cogitant Lange, R. Altert. III² p. 541 adn. 2 et *Groebe ap.* Drumann I² p. 459 sq. 14 sqq. cf. de hac narratione Schwartz (v. ad § 5) p. 217 sq.

43 a. C.

πολλοῦ ἀνασχέσθαι τε παρ' ἡλικίαν ἄρχοντος ἐν τῇ πόλει μᾶλλον ἢ μηνίοντος ἐν ὅπλοις· ὡς δ' ἄν τι μὴ πράξειε παρὰ τὸ τῇ βουλῇ συμφέρον, ἐκέλευεν αὐτῷ συνελέσθαι τῶν τινα πρεσβυτέρων ἔμφρονα, τῆς ἐκείνου νεότητος ἐγκρατῆ παιδαγωγόν. ἀλλὰ Κικέρωνα μὲν 339
ἥ τε βουλὴ τῆς φιλαρχίας ἐγέλασε, καὶ οἱ συγγενεῖς μάλιστα τῶν σφαγέων ἐνέστησαν δεδιότες, μὴ αὐτοὺς
83 ὁ Καῖσαρ τίσαιτο ὑπατεύων· ὑπερθέσεων δὲ ἐπὶ τῇ 340
χειροτονίᾳ γιγνομένων ἐννόμων κατὰ ποικίλας αἰτίας, ὁ Ἀντώνιος ἐν τῷ τέως τὰς Ἄλπεις ὑπερέβαλε, Κουλλεῶνα πείσας τὸν ἐκ Λεπίδου φύλακα αὐτῶν, ἐπί τε ποταμὸν ἦλθεν, ἔνθα ἐστρατοπεδευμένος ἦν ὁ Λέπιδος, καὶ οὔτε χάρακα περιεβάλετο οὔτε τάφρον ὡς δὴ φίλῳ παραστρατοπεδεύων. διαπομπαὶ δὲ ἦσαν ἐς ἀλλήλους 341
πυκναί, Ἀντωνίου μὲν ὑπομιμνήσκοντος φιλίας τε καὶ χαρίτων ποικίλων καὶ διδάσκοντος, ὅτι μεθ' αὐτὸν ὅμοια πείσονται καθ' ἕνα πάντες, οἳ τῆς Καίσαρος ἐγένοντο φιλίας, Λεπίδου δὲ τὴν μὲν βουλὴν δεδιότος πολεμεῖν αὐτῷ κελεύουσαν, ὑπισχνουμένου δ' ὅμως οὐ πολεμήσειν ἑκόντος. ὁ δὲ στρατὸς ὁ τοῦ Λεπίδου 342
τό τε ἀξίωμα αἰδούμενοι τὸ Ἀντωνίου καὶ τῶν διαπομπῶν αἰσθανόμενοι καὶ τὴν ἀφέλειαν αὐτοῦ τῆς στρατοπεδείας ἀγάμενοι, ἐπεμίγνυντο τοῖς Ἀντωνίου λανθάνοντες, εἶτα φανερῶς οἷα πολίταις τε καὶ συστρατιώταις γενομένοις, τῶν τε χιλιάρχων κωλυόντων ὑπερ-

---

3 ἐκέλευσεν V 10 sq. κουλεῶνα VaC 16 μετ' αὐτὸν libri, corr. Mend. 19 αὐτῷ] Ἀντωνίῳ ex C scr. Mend., inut., cf. e. g. αὐτὸν § 363 20 ἑκόντα ci. Musgr., inut. 24 ⟨πρῶτον⟩ ante λανθάνοντες desidero, ut etiam C addidit *primo*, cf. § 282

---

10 sq. de *Q.* Terentio Culleone v. Borghesi II p. 209

43 a. C.

εώρων καὶ τὸν ποταμὸν ἐς εὐμάρειαν τῆς ἐπιμιξίας
ναυσὶν ἐγεφύρουν· τό τε καλούμενον δέκατον τέλος,
ἐξεναγημένον ὑπὸ Ἀντωνίου πάλαι, τὰ ἔνδον αὐτῷ
343 παρεσκεύαζεν. ὧν αἰσθανόμενος Λατερήσιος, τῶν 84
τις ἐκ τῆς βουλῆς ἐπιφανῶν, προηγόρευε τῷ Λεπίδῳ
καὶ ἀπιστοῦντα ἐκέλευε τὴν στρατιὰν ἐς πολλὰ διελόντα
ἐκπέμψαι κατὰ δή τινας χρείας, ἐς ἐπίδειξιν ἢ τῆς προ-
344 δοσίας ἢ τῆς πίστεως. καὶ ὁ Λέπιδος ἐς τρία διελὼν
ἐκέλευε νυκτὸς ἐξορμᾶν ἐς φρουρὰν ταμιείων πλησια-
ζόντων. οἱ δὲ ἀμφὶ τὴν ἐσχάτην φυλακήν, ὡς ἐς τὴν
ἔξοδον ὁπλισάμενοι, τὰ ἐρυμνὰ τοῦ στρατοπέδου κατ-
345 έλαβον καὶ τὰς πύλας ἀνεῴγνυον Ἀντωνίῳ. ὃ δ' ἐπὶ
τὴν Λεπίδου σκηνὴν ἵετο δρόμῳ, τοῦ στρατοῦ παντὸς
ἤδη τοῦ Λεπίδου παραπέμποντος αὐτὸν καὶ τὸν Λέπι-
δον αἰτοῦντος εἰρήνην τε καὶ ἔλεον ἐς ἀτυχοῦντας
346 πολίτας. ὁ μὲν δὴ Λέπιδος, ὡς εἶχεν, ἐκ τῆς εὐνῆς
ἄζωστος ἐς αὐτοὺς ἐξέθορε καὶ ὑπισχνεῖτο ποιήσειν
καὶ τὸν Ἀντώνιον ἠσπάζετο καὶ ἐξελογεῖτο τῆς ἀνάγκης.
347 οἱ δὲ αὐτὸν καὶ προσπεσεῖν Ἀντωνίῳ νομίζουσιν, ἄπρα-
κτον μὲν ὄντα καὶ ἄτολμον, οὐ μὴν ἅπασι τοῖς συγ-
γραφεῦσι πιστὸν οὐδ' ἐμοὶ πιθανόν· οὐ γάρ πώ τι
αὐτῷ πολέμιον ἐς τὸν Ἀντώνιον ἐπέπρακτο, δέους
348 ἄξιον. οὕτω μὲν ὁ Ἀντώνιος ἐς μέγα δυνάμεως αὖθις
ἐπῆρτο καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἦν ἐπιφοβώτατος· στρατὸν γὰρ
εἶχεν, ὅν τε ἐξανέστησε Μουτίνης καὶ σὺν αὐτῷ λαμ-

---

3 τοῦ ante Ἀντωνίου add. i 9 ταμιείων] *quaestorum* C, i. e. ταμιῶν 18 ἐξελογεῖτο τῆς ἀνάγκης] suspectantur in Steph. thes. s. v. ἐκλογεῖσθαι, incorrupta putavit Mend., τὴν ἀνάγκην legitur V § 51, ἐξελογεῖτό ⟨τι⟩ τῆς ἀνάγκης ci. Keil 20 μὲν] τε ci. Mend. 21 πώ] που ab, πυς, sic, ut videtur, f

---

3 ἐξεναγημένον] cf. J. Kromayer, Hermes 31 (1896) p. 1 *adn. 2* 4 est M. Iuventius Laterensis

43 a. C

πρότατον ἱππικόν, τρία τε αὐτῷ τέλη κατὰ τὴν ὁδὸν προσγεγένητο τὰ Οὐεντιδίου, καὶ Λέπιδος αὐτῷ σύμμαχος ἐγίγνετο ἑπτὰ ἔχων ὁπλιτικὰ τέλη καὶ πολὺν ὅμιλον ἄλλον καὶ παρασκευὴν ἀξιόλογον. καὶ τοῖσδε ὁ μὲν Λέπιδος ἐπωνομάζετο ἔτι, ὁ δὲ Ἀντώνιος ἅπαντα διῴκει.

85 *ἐξαγγελθέντων δὲ τῶνδε ἐς Ῥώμην θαυμαστὴ καὶ* 349
αἰφνίδιος ἦν αὖθις μεταβολή, τῶν μὲν ἐκ τῆς οὐ πρὸ πολλοῦ καταφρονήσεως ἐς δέος, τῶν δὲ ἐς θάρσος ἀπὸ τοῦ δέους μεθισταμένων. αἵ τε προγραφαὶ τῶν δέκα ἀνδρῶν κατεσπῶντο σὺν ὕβρει, καὶ αἱ χειροτονίαι τῶν ὑπάτων ἐπείχοντο ἔτι μᾶλλον· ἥ τε βουλὴ πάμπαν ἀπο- 350
ροῦσα καὶ δεδιυῖα, μὴ συνθοῖντο ἀλλήλοις ὅ τε Καῖσαρ καὶ ὁ Ἀντώνιος, ἔπεμπε μὲν ἐς Βροῦτόν τε καὶ Κάσσιον κρύφα ἀπὸ σφῶν Λεύκιον καὶ Πάνσαν, ὡς ἐπὶ θέας εἰς Ἑλλάδα ἐξιόντας, ἀμύνειν αὐτοῖς ἐς ὃ δύναιντο, μετεκάλει δὲ ἐκ Λιβύης ἀπὸ τριῶν τῶν ὑπὸ 351
Σέξτιον δύο τέλη καὶ τὸ τρίτον ἐκέλευε Κορνιφικίῳ παραδοθῆναι, τῆς ἑτέρας ἄρχοντι Λιβύης καὶ τὰ τῆς βουλῆς φρονοῦντι, εἰδότες μὲν καὶ τούσδε Γαΐῳ Καίσαρι ἐστρατευμένους καὶ τὰ ἐκείνου πάντα ὑπονοοῦντες· ἡ δὲ ἀπορία σφᾶς ὧδε ἤπειγεν, ἐπεὶ καὶ τὸν νέον 352
Καίσαρα δεδιότες, μὴ συνθοῖτο Ἀντωνίῳ, στρατηγὸν αὖθις ἐπὶ Ἀντωνίῳ μάλα ἀπρεπῶς ἐχειροτόνουν ἅμα Δέκμῳ.

---

12 *πάμπαν*] *πάντα* B 13 *δεδοικυῖα* V 15 *ἀπὸ*] *ὑπὸ* V *Λεύκιον*] 'Luceius' (sic) Gel. et Freinsheim, Suppl. Liv. CXIX, 52. Fort. nomen post *Λεύκιον* excidit 16 *αὑτοῖς* libri, corr. Mend.

---

15 *Πάνσαν*] cf. Willems I p. 526 n. 339; filium consulis putat Mommsen, Zeitschr. f. Numism. 11 (1884) p. 155 adn. 3
17 sqq. cf. L. *Ganter*, Die Provinzialverwaltung d. Triumvirn, *diss. Argentor. 1892*, p. 19 sq. et Philol. 53 (1894) p. 143

a. C.
353 ὁ δὲ Καῖσαρ ἤδη τὸν στρατὸν εἰς ὀργὴν ὑπέρ τε 81
αὐτοῦ, ὡς συνεχῶς ὑβριζόμενος, ἀνεκίνει καὶ ὑπὲρ
σφῶν ἐκείνων, ἐπὶ δευτέραν στρατείαν πεμπομένων,
πρὶν ἐπὶ τῇ προτέρᾳ λαβεῖν τὰς πεντακισχιλίας δραχ-
μάς, ὅσας αὐτοῖς ὑπέσχοντο δώσειν· ἐδίδασκέ τε πέμ-
ποντας αἰτεῖν. οἳ δ' ἔπεμπον τοὺς λοχαγούς. καὶ ἡ
βουλὴ συνίει μὲν αὐτοὺς ἐς ταῦτα διδασκομένους, ἀπο-
354 κρινεῖσθαι δὲ αὐτοῖς ἔφη δι' ἑτέρων πρέσβεων. καὶ
ἔπεμπον, οὓς ἐδίδαξαν τοῖς δύο τέλεσι τοῖς ἀπ' Ἀντω-
νίου μεθεστηκόσιν ἐντυχεῖν ἄνευ τοῦ Καίσαρος καὶ
διδάσκειν μὴ ἐφ' ἑνὶ ποιεῖσθαι τὰς ἐλπίδας, ἀλλ' ἐπὶ
τῇ βουλῇ τὸ κράτος ἀθάνατον ἐχούσῃ μόνῃ, χωρεῖν δὲ
πρὸς Δέκμον, ἔνθα σφίσι τὰ χρήματα ἀπαντήσειν.
355 ταῦτ' ἐπισκήψαντες λέγειν ἐσέφερον ἤδη τὸ ἥμισυ τῆς
δωρεᾶς καὶ δέκα ἄνδρας ἐς τὴν διανέμησιν ἐχειροτό-
νουν, οἷς οὐδὲ ἑνδέκατον προσετίθεσαν εἶναι τὸν Καί-
356 σαρα. οἱ μὲν δὴ πρέσβεις, οὐκ ἀνασχομένων τῶν δύο
τελῶν ἐντυχεῖν σφίσιν ἄνευ τοῦ Καίσαρος, ὑπέστρεφον
ἄπρακτοι· ὁ δὲ Καῖσαρ οὐκέτι τοὺς λόγους καθίει δι'
ἑτέρων οὐδὲ μέλλειν ἠξίου, ἀλλ' αὐτὸς ἐς τὸν στρατὸν
συνειλεγμένον ἐπελθὼν τά τε ὑβρίσματα, ὅσα ἐς αὐτὸν
ἐκ τῆς βουλῆς γεγένητο, κατέλεξε καὶ τὴν ἐς πάντας
τοὺς Γαΐου Καίσαρος ἐπιβουλήν, καθ' ἕνα καθαιρου-
357 μένους, δεδιέναι τε αὐτοῖς περὶ σφῶν διεκελεύσατο,
μεταφερομένοις ἔς τε πολέμιον τῆς μοίρας στρατηγὸν
καὶ πολέμους ἑτέρους ἀφ' ἑτέρων, ἵν' ἢ ἐκφθαρεῖεν ἢ
καὶ πρὸς ἀλλήλους στασιάσειαν· ἐπὶ γὰρ τῷδε καὶ τοῦ
περὶ Μουτίνην ἔργου κοινοῦ γεγονότος τὰ γέρα τοῖς

2 αὐτοῦ B, αὑτοῦ ceteri   ὑβριζομένου ci. Mend., bene   3 ἐκείνων del. Herw. p. 71 hic et IV § 520   4 ἐ τῇ (sic) pro ἐπὶ τῇ B   5 ὑπέσχηντο ci. Mend., cf. praef.   7 sq. ἀποκρίνεσθαι i   22 ἐς ἅπαντας a   28 γέρα] ἔργα i

δύο τέλεσι μόνοις δίδοσθαι, ἵν' αὐτοὺς ἐς ἔριν καὶ
87 στάσιν ἐμβάλοιεν. "Ἴστε δέ", ἔφη, "καὶ ἐφ' οἷς ὁ Ἀντώνιος ἔναγχος ἡττήθη οἷά τε τοὺς Πομπηιανοὺς ἐπύθεσθε ἐν ἄστει πεποιηκέναι κατὰ τῶν τινας δωρεὰς παρὰ Καίσαρος εἰληφότων. τί δὴ πιστὸν ἢ ὑμῖν ὧν ἐλάβετε παρ' ἐκείνου χωρίων τε καὶ χρημάτων ἢ ἐμοὶ τῆς σωτηρίας, ὧδε ἐν τῇ βουλῇ δυναστευόντων τῶν οἰκείων τοῖς σφαγεῦσι; κἀγὼ μὲν ἐκδέξομαι τὸ τέλος, 359
ὅ τι ἂν ἐπιγίγνηταί μοι (καλὸν γάρ τι καὶ παθεῖν πατρὶ ἐπικουροῦντα), ὑπὲρ δὲ ὑμῶν δέδια τοιῶνδε καὶ τοσῶνδε, κινδυνευόντων ἐς ἐμὴν καὶ τοῦ πατρὸς χάριν. ἴστε μὲν δή με καθαρεύοντα φιλοτιμίας, ἐξ οὗ στρα- 360
τηγεῖν μοι διδόντων ὑμῶν ὑπὸ σημείοις οὐκ ἐδεχόμην· ἓν δὲ μόνον ὁρῶ νῦν ἀμφοτέροις σωτήριον, εἰ δι' ὑμῶν ὕπατος ἀποδειχθείην. τά τε γὰρ παρὰ τοῦ πατρὸς ὑμῖν δοθέντα πάντα βέβαια ἔσται, ἀποικίαι τε προσέσονται αἱ ἔτι ὀφειλόμεναι καὶ γέρα πάντα ἐντελῆ· ἐγώ τε τοὺς φονέας ὑπὸ δίκην ἀγαγὼν τοὺς ἄλλους ἂν ὑμῖν καταλύσαιμι πολέμους".

88 ὧν λεγομένων ἥ τε στρατιὰ προθύμως ἐπεβόησε, 361
καὶ τοὺς λοχαγοὺς αὐτίκα ἔπεμπον αἰτήσοντας τὴν ἀρχὴν τῷ Καίσαρι. ὑποκριναμένης δὲ τῆς βουλῆς τὴν ἡλικίαν, ἔλεγον οἱ λοχαγοὶ ἃ ἐδιδάχθησαν, ὅτι καὶ πάλαι Κορουῖνός τε ἄρξειε νεώτερος ὢν ἔτι καὶ Σκιπίων ὕστερον, ὅ τε πρότερος καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ἐκ τῆς νεότητος ἑκάστου πολλὰ ὄναιτο ἡ πατρίς. τά τε ἔναγχος ταῦτα καὶ Πομπήιον Μάγνον αὐτοῖς καὶ Δολοβέλλαν

---

13 ἀπὸ σημείοις af, om. b 14 ὁρῶ] ὁρῶν ab 15 ἀποδειχθείει (sic) B τά τε γὰρ] τότε γὰρ τά τε ci. Mend.; an facilius τότε γὰρ ⟨τὰ⟩ παρὰ etc.? 20 ᾗ τε] ἔτι ἡ ci. Mend., inut. 24 σκηπίων Of, Σκιπίωνες maluit Schw., vertitque *Scipiones C* 25 καὶ ⟨ὅτι⟩ ἐκ ci. Mend.

43 a. C.
προύφερον αὐτῷ τε Καίσαρι ἤδη δεδόσθαι τὴν ἀρχὴν
362 μετιέναι θᾶσσον ἐτῶν δέκα. ταῦτα τῶν λοχαγῶν σὺν
πλέονι παρρησίᾳ λεγόντων, οὐκ ἀνασχόμενοί τινες τῶν
βουλευτῶν λοχαγοὺς ὄντας ὧδε παρρησιάζεσθαι, ἐπ-
έπλησσον ὡς θρασυνομένοις ὑπὲρ τὸ στρατιώταις πρέ-
363 πον. καὶ ὁ στρατὸς πυθόμενος ἔτι μᾶλλον ὠργίζοντο
καὶ ἄγειν σφᾶς εὐθὺς ἐκέλευον ἐς τὴν πόλιν ὡς αὐτοὶ
χειροτονήσοντες αὐτὸν ἐξαιρέτῳ χειροτονίᾳ, Καίσαρος
υἱὸν ὄντα, πολλά τε τὸν πρότερον Καίσαρα ἀπαύστως
364 εὐφήμουν. ὧδε δὲ αὐτοὺς ὁρμῆς ἔχοντας ὁ Καῖσαρ
ἰδὼν ἦγεν εὐθὺς ἀπὸ τῆς συνόδου, ὀκτὼ τέλη πεζῶν
καὶ ἵππον ἱκανὴν καὶ ὅσα ἄλλα τοῖς τέλεσι συνετάσσετο.
365 περάσας δὲ τὸν Ῥουβίκωνα ποταμὸν ἐκ τῆς Κελτικῆς
ἐς τὴν Ἰταλίαν, ὅν τινα αὐτοῦ καὶ ὁ πατὴρ ὁμοίως ἐπὶ
τῷ πολιτικῷ πολέμῳ πρῶτον ἐπέρασεν, ἐς δύο πάντας
διῄρει καὶ τὸ μὲν ἕπεσθαι κατὰ σχολὴν ἐκέλευσε, τὸ
δὲ ἄμεινον ἐπιλεξάμενος ἐτρόχαζεν, ἐπειγόμενος ἔτι
366 ἀπαρασκεύους καταλαβεῖν. μέρους τε τῶν χρημάτων ὑπ-
αντῶντος, ἃ ἐς τὰ γέρα τοῖς στρατιώταις ἡ βουλὴ πεπόμ-
φει, δείσας ἐπὶ τοῖς μισθοφόροις ὁ Καῖσαρ προύπεμπε
κρύφα τοὺς ἐκφοβήσοντας· καὶ οἳ μὲν ἔφευγον μετὰ
367 τῶν χρημάτων· ἐς δὲ τὸ ἄστυ τῆς ἀγγελίας ἀφικομένης 89
θόρυβος ἦν καὶ φόβος ἄπλετος, διαθεόντων τε ἀκό-
σμως καὶ γύναιά τινων ἢ παῖδας ἢ ὅσα τιμιώτατα
ἄλλα ἐς ἀγροὺς ἢ τὰ ἐρυμνὰ τῆς πόλεως μεταφερόν-
των· οὐ γάρ πω σαφοῦς ὄντος, ὅτι μόνης ὀρέγοιτο
ὑπατείας, πολέμιον στρατὸν ἐπιέναι σὺν ὀργῇ πυνθα-
368 νόμενοι ἐς πάντα ἐδεδοίκεσαν. ἡ βουλὴ δ' ἐξεπέπληκτο
ἀμέτρως, οὐδεμιᾶς αὐτοῖς οὔσης ἑτοίμου δυνάμεως,

---

23 τε om. O 27 ἰέναι O

43 a.C.

ἀλλήλους τε, οἷον ἐν τοῖς φόβοις γίγνεται, κατεμέμ-
φοντο, οἳ μέν, ὅτι τὴν στρατιὰν αὐτὸν ἀφέλοιντο τὴν
ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον ὑβριστικῶς, οἳ δὲ τῆς ἐς τὸν θρίαμ-
βον ὑπεροψίας, οὐκ ἄδικον ὄντα, οἳ δὲ τοῦ φθόνου
τῆς διανεμήσεως τῶν χρημάτων, οἳ δὲ οὐδὲ ἐνδέκατον
ἐπιγράψαντες· οἳ δὲ αὐτὰ τὰ ἆθλα, οὔτε ὀξέως οὔτε
ἐντελῆ διδόμενα, τὴν στρατιὰν σφίσιν ἔλεγον ἐκπολε-
μῶσαι. τῆς τε φιλονικίας τὸ ἄκαιρον μάλιστα ἐμέμ- 369
φοντο, Βρούτου μὲν καὶ Κασσίου πορρωτέρω τε ὄντων
καὶ συνισταμένων ἔτι, ἐν δὲ πλευραῖς Ἀντωνίου καὶ
Λεπίδου πολεμίων· οὓς ὅτε ἐνθυμηθεῖεν Καίσαρι συν-
αλλαγήσεσθαι, πάμπαν ἤκμαζεν ὁ φόβος. Κικέρων τε,
ὃς τέως αὐτοῖς ἐπεπόλαζεν, οὐδὲ ἐφαίνετο.

O ἀθρόα δὴ πάντων ἐς πάντα ἦν μετάθεσις, ἀντὶ μὲν 370
δισχιλίων καὶ πεντακοσίων δραχμῶν τὰς πεντακισ-
χιλίας, ἀντὶ δὲ τῶν δύο τελῶν τοῖς ὀκτὼ δοθῆναι Καί-
σαρά τε αὐτοῖς ἀντὶ τῶν δέκα ἀνδρῶν διανέμειν καὶ
ἐς τὴν ὕπατον ἀρχὴν παραγγέλλειν ἀπόντα. πρέσβεις
τε ἐξέτρεχον, οἳ τάδε φράσειν ἔμελλον αὐτῷ κατὰ σπου-
δήν. ὧν ἄρτι τῆς πόλεως ἐκδραμόντων μετάνοια ἐν- 371
έπιπτε τῇ βουλῇ, μὴ δεῖν οὕτως ἀνάνδρως καταπεπλῆ-
χθαι μηδὲ ἑτέραν ἐνδέξασθαι τυραννίδα ἀναιμωτὶ
μηδὲ ἐθίσαι τοὺς ἀρχῆς ἐφιεμένους ἐκ βίας τυγχάνειν
μηδὲ τοὺς στρατευομένους ἐξ ἐπιτάγματος ἄρχειν τῆς
πατρίδος, ὁπλισαμένους δὲ ἐκ τῶν ἐνόντων τοὺς νό-
μους τοῖς ἐπιοῦσι προτείνειν· προσδοκᾶν γὰρ οὐδὲ 372
ἐκείνους νόμων προτεινομένων ὅπλα τῇ πατρίδι ἐποί-
σειν· εἰ δὲ φέροιεν, ἀνέχεσθαί τε πολιορκίας, μέχρι

---

11 *ἐνθυμηθῆεν* B   13 *οὐδὲν* i   23 *τοὺς* O, *τῆς* i
26 *προσδοκᾶν*] *προσδοκῶ* esset in oratione recta   28 *εἰ δ' ἐπιφέροιεν* dubitanter ci. Mend.

13 a. C.
*Δέκμος ἢ Πλάγκος ἔλθοι, καὶ ἀμύνεσθαι μέχρι θανά-
του μᾶλλον ἢ ἑκόντας ἐνδέξασθαι δουλείαν ἄνωθεν
ἀδιόρθωτον· τά τε ἀρχαῖα Ῥωμαίων ἐπὶ ἐλευθερίᾳ
φρονήματα καὶ πάθη, πρὸς οὐδὲν ἐνδόντων ὑπὲρ ἐλευ-*
373 *θερίας, ἀνελέγοντο. ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς καὶ τὰ δύο τέλη* 91
*τὰ ἐκ Λιβύης μετάπεμπτα ἐς τὸν λιμένα αὐτῆς ἡμέρας
ἀφίκετο, τοὺς θεοὺς σφᾶς ἔδοξαν ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν
ἐποτρύνειν. ἡ μὲν δὴ μετάνοια ἐκεκύρωτο, καὶ μετ-
εψηφίζετο ἅπαντα, Κικέρωνος αὖθις αὐτοῖς ἐπιφανέν-*
374 *τος· ἥ τε στρατεύσιμος ἡλικία προεγράφετο πᾶσα καὶ
τὰ δύο τέλη τάδε, τὰ ἐκ Λιβύης, καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς
ἱππεῖς χίλιοι καὶ τέλος ἕτερον, ὃ Πάνσας αὐτοῖς ὑπο-
λελοίπει, πάντες οἵδε μερισθέντες οἳ μὲν τὸν λόφον
τὸν καλούμενον Ἰάνουκλον, ἔνθα καὶ τὰ χρήματα ἐσώ-
ρευσαν, ἐφρούρουν, οἳ δὲ τὴν τοῦ ποταμοῦ γέφυραν,
ἐπιδιῃρημένων σφίσι τῶν στρατηγῶν τῶν κατὰ τὴν
πόλιν· ἄλλοι δὲ αὐτοῖς τὰ ἐν τῷ λιμένι σκάφη καὶ
ναῦς καὶ χρήματα εὐτρέπιζον, εἰ δεήσειεν ἡττωμένους*
375 *φυγεῖν διὰ θαλάσσης. καὶ τάδε σὺν εὐθαρσείᾳ πράσ-
σοντες οὕτως ὀξέως ἤλπιζον ἀντικαταπλήξειν τὸν Καί-
σαρα καὶ ἢ μεταπείσειν παρὰ σφῶν ἀντὶ τοῦ στρατεύ-
ματος αἰτεῖν τὴν ἀρχὴν ἢ ἐγκρατῶς ἀμυνεῖσθαι· τούς
τε τῆς ἐναντίας μοίρας νῦν γε μεταθήσεσθαι προσ-*
376 *εδόκων, μέχρι περὶ τῆς ἐλευθερίας ἐστὶν ὁ ἀγών. τὴν
δὲ μητέρα Καίσαρος καὶ τὴν ἀδελφὴν οὔτε φανερῶς
οὔτε λάθρᾳ ζητοῦντες εὕρισκον. ἐθορυβοῦντο οὖν*

---

1 *ἐπέλθοι* ci. Mend., inut., cf. ad II § 382 2 *ἐκδέξασθαι* O 4 *καὶ* ante *πρὸς* add. a 7 *ἔδοξαν* Schw., *arbitrabantur* C, *ἔδοξεν* Oi 11 aut *τάδε* aut *τὰ ἐκ Λιβύης* del. Nauck, contra iure Kratt p. 24 sq. 16 *ἐπὶ διῃρημένων* i

---

13 sq. cf. Richter (v. ad I § 257) p. 21

43 a. C.

αὖθις ὁμήρων μεγάλων ἀφῃρημένοι· καὶ τῶν Καισα-
ριανῶν οὔπω σφίσιν ἐπικλωμένων, ὑπὸ ἐκείνων αὐτὰς
ὧδε ἀκριβῶς ἐνόμιζον ἐπικρύπτεσθαι.

2 Καίσαρι δὲ ἔτι τῶν πρέσβεων ἐντυγχανόντων τὰ 377
μετεψηφισμένα ἀγγέλλεται· καὶ αὐτὸν οἱ πρέσβεις ἀπο-
λιπόντες ἀνέστρεφον ὑπὸ αἰδοῦς. ὃ δὲ τῷ στρατῷ μᾶλ-
λον ἔτι παρωξυμμένῳ κατὰ σπουδὴν ἐχώρει σὺν φόβῳ,
μή τι πάθοιεν αἱ γυναῖκες· ἔς τε τὸν δῆμον τεθορυ- 378
βημένον ἱππέας ἔπεμψεν ἀτρεμεῖν ἐπικελεύων καὶ τεθη-
πότων πάντων τὰ πέραν τοῦ Κυριναλίου λόφου κατ-
έλαβεν, οὐδενὸς ἐς χεῖρας ἐλθεῖν ἢ κωλύειν ὑποστάντος.
ἦν τε αὖθις ἑτέρα θαυμάσιος ἄφνω μεταβολή, θεόντων 379
ἐς αὐτὸν τῶν ἐπιφανῶν καὶ προσαγορευόντων· ἔθει δὲ
καὶ ὁ δημότης λεὼς καὶ τὴν εὐταξίαν τῶν στρατιωτῶν
ὡς εἰρηνικὴν ἀπεδέχοντο. ὃ δὲ τὸν στρατόν, ἔνθαπερ 380
ἦν, ἀπολιπὼν ἐχώρει τῆς ἐπιούσης πρὸς τὸ ἄστυ, φυ-
λακὴν ἔχων ἀμφ' αὐτὸν ἱκανήν. οἳ δὲ καὶ τότε ὑπήν-
των δι' ὅλης τῆς ὁδοῦ κατὰ μέρη καὶ προσηγόρευον,
οὐδὲν ἐνδέοντες ἢ φιλοφροσύνης ἢ θεραπείας ἀσθε-
νοῦς. ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ ἐν τῷ τῆς
Ἑστίας ἱερῷ μετὰ τῶν ἱερῶν παρθένων ἠσπάσαντο.
καὶ τὰ τρία τέλη, τῶν στρατηγῶν ὑπεριδόντα, πρὸς 381
αὐτὸν ἐπρέσβευε καὶ μετετίθετο· καὶ τῶν στρατηγῶν,
οἳ ἦρχον αὐτῶν, Κορνοῦτος μὲν ἑαυτὸν ἔκτεινεν, οἱ δ'

---

3 ὑποκρύπτεσθαι i 7 παρωξυμμένῳ f, παρωξυμένῳ B, παροξυμένῳ V, παροξυνομένῳ ab ἐχώρει ⟨ἐς τὸ πρόσθεν⟩ ci. Mend., potuit etiam ἐπεχώρει vel sim., cf. ad II § 382 8 τε post ἐς bis habet B (extr. versu et in initio sq.) 8 sq. τὲ θορυβούμενον (sic) f 10 τοῦ bis habet B, ut τε v. 8 κυρεναλίου O, κυριεναλίου i, fort. scriptum fuisse κυρειναλίου ci. Mend. 20 αὐτοῦ] αὐτὸν ci. Mend., h. l. fort. recte, sed cf. ad I § 223

---

24 est M. Caecilius Cornutus sec. Borghesi I p. 465 sq. (= *Münzer ap. Pauly*-Wissowa 3, 1 p. 1200 n. 45)

43 a. C.
382 *ἄλλοι σπονδῶν καὶ πίστεων ἔτυχον. Κικέρων τε τῶν
σπονδῶν πυθόμενος ἔπραξε διὰ τῶν Καίσαρος φίλων
ἐντυχεῖν αὐτῷ καὶ ἐντυχὼν ἀπελογεῖτο καὶ τὴν εἰσ-
ήγησιν τῆς ὑπατείας ὑπερεπῆρεν, ἣν αὐτὸς ἐν τῇ βουλῇ
πρότερον εἰσηγήσατο. ὃ δὲ τοσοῦτον ἀπεκρίνατο ἐπι-
σκώπτων, ὅτι τῶν φίλων αὐτῷ τελευταῖος ἐντυγχάνοι.*
383 *νυκτὸς δ' ἄφνω δόξης γενομένης, ὅτι δύο τέλη Καί-* 93
*σαρος, τό τε Ἄρειον καὶ τὸ τέταρτον, μεταθοῖτο ἐς τὴν
πόλιν ὡς δι' ἐνέδρας ἐπὶ τὴν πατρίδα ἐπαχθέντα, οἱ
στρατηγοὶ καὶ ἡ βουλὴ πάμπαν ἀταλαιπώρως ἐπίστευ-*
384 *σαν, καίπερ ὄντος ἐγγυτάτω τοῦ στρατοῦ· νομίσαντές
τε ἀνθέξειν αὐτοῖς οὖσιν ἀρίστοις πρὸς τὰ λοιπὰ τοῦ
Καίσαρος, μέχρι τις ἑτέρωθεν αὐτοῖς ἰσχὺς ἐπιγένοιτο,
νυκτὸς ἔτι Μάνιον Ἀκύλιον Κράσσον ἐς τὴν Πικηνί-
τιδα ἐξέπεμπον στρατὸν ἀθροίζειν, καὶ τῶν τινα δημάρ-
χων Ἀπουλήιον ἐς τὸν δῆμον ἐποίουν τὸ εὐαγγέλιον*
385 *ἐκφέρειν περιθέοντα. ἥ τε βουλὴ νυκτὸς ἐς τὸ βου-
λευτήριον συνέθεον, Κικέρωνος ἐπὶ ταῖς θύραις αὐτοὺς
δεξιουμένου. ψευδοῦς δὲ τῆς δόξης φανείσης ἐν φορείῳ
διέφυγεν.*
386 *ὁ δὲ Καῖσαρ ἐπιγελάσας αὐτοῖς τὸν μὲν στρατὸν* 94
ἐγγυτέρω τῆς πόλεως προήγαγεν, ἐς τὸ πεδίον τὸ κα-

---

6 *αὐτῷ* Oi, corr. Mend. cum C   *ἐντυγχάνοι*, *ει* supra *οι* addito, sed deinde eraso, B   9 *πόλιν*] *βουλὴν* ci. Mend., sed etiam *πόλιν* bene habet, cum senatus in urbe imperaverit   13 *αὐτοῖς* libri, corr. Mend.   14 *Μάνιον* Gel., *μάλλιον* B, *μᾶλλον* Vi, om. C   *Acilium* C   14 sq. *πικηνήτιδα* B   18 *συνέθεον*] *senatus convenit* C, unde *συνῆλθον* ci. Mend., *συνέθεον* ex *περιθέοντα* ortum esse ratus. At saepe apud App. eadem verba repetita videmus, nec male h. l. dicitur concurrisse senatum, cf. etiam ad I § 118

---

14 *Ἀκύλιος*] cf. ad IV § 163   16 est Q. Apuleius, cf. Cic. *Phil. 14, 6 § 16*

43 a. C.

λούμενον Ἄρειον, τῶν δὲ στρατηγῶν τότε μὲν οὐδένα
ἠμύνατο, οὐδὲ Κράσσον τὸν ἐς Πικήνην ἐκδραμόντα,
καίπερ οἱ προσαχθέντα ὡς εἶχε ληφθεὶς ἐν σχήματι
οἰκέτου, ἀλλὰ μεθῆκεν ἅπαντας ἐς δόξαν φιλανθρω-
πίας· οὐ πολὺ δὲ ὕστερον ἐπὶ θανάτῳ προυγράφησαν.
τὰ χρήματα δέ, ὅσα τε κοινὰ ἦν ἐν τῷ Ἰανούκλῳ ἢ 387
ἑτέρωθι καὶ ἄλλα συνενεχθῆναι κελεύσας, ὁπόσα Κικέ-
ρωνος ἐσηγουμένου πρότερον αὐτοῖς ἐπεγέγραπτο, δι-
ένειμεν ἀνὰ δισχιλίας καὶ πεντακοσίας δραχμὰς τῷ
στρατῷ καὶ τὸ ἐπίλοιπον ἐπιδώσειν ὑπέσχετο. καὶ τῆς
πόλεως ὑπεξῆλθε, μέχρι χειροτονήσαιεν ὑπάτους αἱρε-
τούς. αἱρεθεὶς δὲ αὐτὸς σὺν ᾧ περ ἐβούλετο Κοΐντῳ 388
Πεδίῳ, ὃς τὸ μέρος αὐτῷ δεδώρητο τῆς Καίσαρος
κληρονομίας, ἐς τὴν πόλιν αὖθις ὡς ὕπατος ἐσῄει καὶ
ἔθυε, δώδεκά οἱ γυπῶν φανέντων, ὅσους φασὶ καὶ
Ῥωμύλῳ τὴν πόλιν οἰκίζοντι ὀφθῆναι. ἀπὸ δὲ τῶν 389
θυσιῶν ἑαυτὸν εἰσεποιεῖτο τῷ πατρὶ αὖθις κατὰ νόμον
κουριάτιον. ἔστι δ' ἐπὶ τοῦ δήμου γίγνεσθαι τὴν θέ-
σιν· κουρίας γὰρ ἐς μέρη τὰς φυλὰς ἢ τοὺς δήμους
διαιροῦντες καλοῦσιν, ὡς Ἕλληνες, εἰκάζοντι φάναι,
φατρίας. ἐπινομώτατος δ' ἐστὶ Ῥωμαίοις ὁ τρόπος 390

2 ἐς πικήνην] ἐπὶ σκηνῆς iC 6 τὰ δὲ χρήματα V 7 συνενεχθῆναι κελεύσας post ἐπεγέγραπτο collocanda esse ci. Mend. et scribendum v. 8 ⟨τοῖς⟩ ἀστοῖς pro αὐτοῖς, sed αὐτοῖς referre malim ad τῷ στρατῷ v. 9 sq., sive ὁπόσα — ἐπεγέγραπτο intellegendum 'quae — decreta erant', sive 'quae — imperata erant' (sc. a senatu, cf. § 370) 11 sq. αἱρετούς del. Mend., sed oppositum est verbis ἐξαιρέτῳ χειροτονίᾳ § 363 17 αὖθις] εὐθὺς ci. Mend., sed cf. Mommsen, R. Staatsr. III, 1 p. 39 adn. 2; v. etiam § 391. 49 18 κουριάτιον C et Schw., κουράτιον Oi 20 ὡς] ἃς ci. Nauck, non male ἕλληνας a 21 φρατρίας editio Tolliana, sed cf. G. Meyer, Griech. Gramm.[3] p. 391 ἐννομώτατος vel ἐπιμονώτατος ci. Schw.; totum enuntiatum susp. Mend.

12 die XIX mensis Sextilis Caesar consulatum iniit, cf. Gardthausen, *Augustus II*, 1 p. 48 adn. 11

43 a. C.
οὗτος ἐπὶ τῶν ἀπατόρων· καὶ δύνανται μάλιστα αὐτοὶ
ἴσα τοῖς γνησίοις παισὶν ἄγειν τοὺς συγγενεῖς τῶν θε-
391 μένων καὶ ἀπελευθέρους. Γαΐῳ δ' ἦν τά τε ἄλλα
λαμπρὰ καὶ ἐξελεύθεροι πολλοί τε καὶ πλούσιοι, καὶ
διὰ τόδ' ἴσως μάλιστα ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τῇ προτέρᾳ θέσει,
κατὰ διαθήκας οἱ γενομένῃ, καὶ τῆσδε ἐδεήθη.

392 νόμῳ δ' ἑτέρῳ ἀπέλυε μὴ εἶναι πολέμιον Δολο- 95
βέλλαν, καὶ εἶναι φόνου δίκας ἐπὶ Καίσαρι. καὶ εὐθὺς
ἦσαν γραφαί, τῶν φίλων τοῦ Καίσαρος γραφομένων
τοὺς μὲν αὐτόχειρας, τοὺς δὲ συνεγνωκέναι μόνον.
καὶ γὰρ τοῦτο ἐνίοις ἐπεγράφη, καί τισιν οὐδ' ἐπι-
393 δημήσασιν, ὅτε ὁ Καῖσαρ ἐκτείνετο. πᾶσι δ' ὁρισθεί-
σης ὑπὸ κηρύγματι μιᾶς ἡμέρας ἐς κρίσιν, ἐρήμην
ἅπαντες ἑάλωσαν, ἐφορῶντος τὰ δικαστήρια τοῦ Καί-
σαρος καὶ τῶν δικαστῶν οὐδενὸς τὴν ἀπολύουσαν
φέροντος πλὴν ἑνὸς ἀνδρὸς τῶν ἐπιφανῶν, ὃς τότε
μὲν οὐδ' αὐτός τι ἔπαθε, μικρὸν δ' ὕστερον ἐπὶ θα-
394 νάτῳ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ὅδε προυγράφη. ἔδοξε δὲ
ταῖσδε ταῖς ἡμέραις Κόιντος Γάλλιος, ἀδελφὸς Μάρ-
κου Γαλλίου συνόντος Ἀντωνίῳ, τὴν πολιτικὴν στρα-
τηγίαν ἄρχων, αἰτῆσαι παρὰ Καίσαρος τὴν στρατηγίαν
τῆς Λιβύης καὶ οὕτω τυχὼν ἐπιβουλεῦσαι τῷ Καίσαρι·

1 αὐτοὶ] i. e. οἱ ἀπάτορες; iniuria haesit Mend. 2 ἄγειν ⟨κατὰ⟩ τοὺς ci. Mommsen, R. Staatsr. III, 1 p. 40 adn. 5 3 καὶ ⟨τοὺς⟩ ἀπελ. maluit Mend., sed cf. ad I § 351 6 οἱ om. i 8 ⟨ἔθετο⟩ εἶναι ci. Schw., sed ἔθετο vel sim. subaudiendum est ex ἀπέλυε 17 μικρῷ V 19 γάλλος, sed rasura, ut videtur, post λλ, B, γάλος V 20 γαλίου V 22 οὕτω τυχὼν] οὕτως ἐντυχὼν ci. Schw., ut Appianum cum Suet. Aug. 27 conciliaret ('conloquio petito'), similiter αὐτῷ ἐντυχὼν Baumgarten-Crusius ad Suet. l. c., male ob hiatum; ἀποτυχὼν ci. Bk., οὐ τυχὼν Mend. et Cob. p. 234, hoc valde probabiliter. Utut iudicamus de App. fontibus, quae narrat, dubitari non potest, *quin eadem* sint, quae Suet. l. c. ex Augusti commentariis haud *ita copiose* affert

43 a. C.

καὶ αὐτοῦ τὴν μὲν στρατηγίαν περιεῖλον οἱ σύναρχοι, 395
τὴν δ' οἰκίαν διήρπασεν ὁ δῆμος, ἡ δὲ βουλὴ κατ-
εγίνωσκε θάνατον. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς τὸν ἀδελφὸν
ἐκέλευσε χωρεῖν, καὶ δοκεῖ νεὼς ἐπιβὰς οὐδαμοῦ ἔτι
φανῆναι.

96 *τοσάδε πράξας ὁ Καῖσαρ ἐπενόει μὲν τὰς ἐς τὸν* 396
Ἀντώνιον διαλύσεις, πυνθανόμενος ἤδη τοῖς ἀμφὶ τὸν
Βροῦτον εἴκοσι συνῆχθαι τέλη στρατοῦ καὶ χρῄζων ἐπ'
αὐτὰ Ἀντωνίου, ἐξῄει δὲ τῆς πόλεως ἐπὶ τὸν Ἰόνιον
καὶ σχολαίως ἀνεζεύγνυε, τὰ παρὰ τῆς βουλῆς ἐπι-
μένων· Πέδιος γὰρ αὐτὴν ἀποστάντος τοῦ Καίσαρος
ἔπειθε τὰ ἐς ἀλλήλους μὴ δυσίατα ποιουμένους συν-
αλλαγῆναι Λεπίδῳ τε καὶ Ἀντωνίῳ. οἱ δὲ προεώρων 397
μέν, ὅτι μὴ σφίσι μηδ' ὑπὲρ τῆς πατρίδος εἰσὶν αἱ
διαλλαγαί, ἀλλ' ἐς συμμαχίαν Καίσαρι κατὰ Κασσίου
τε καὶ Βρούτου, ἐπῄνουν δ' ὅμως καὶ συνετίθεντο ὑπ'
ἀνάγκης. καὶ τὰ πολέμια δόγματα Ἀντωνίου τε καὶ
Λεπίδου καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῖς στρατῶν κατελύετο, εἰρη-
ναῖα δὲ ἕτερα αὐτοῖς ἐπέμπετο. καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτοῖς 398
συνήδετο γράφων, Ἀντωνίῳ δὲ καὶ βοηθὸς ἐπὶ Δέκμον
ὑπισχνεῖτο ἥξειν, εἰ δέοιτο. οἱ δὲ ἀντεφιλοφρονοῦντο
μὲν αὐτὸν ἄφνω καὶ ἐπῄνουν, ὁ δ' Ἀντώνιος ἔγρα-
φεν αὐτὸς ἀποτίσεσθαι Δέκμον τε ὑπὲρ Καίσαρος καὶ
Πλάγκον ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ συμμίξειν Καίσαρι.

97 *τοσάδε μὲν ἀλλήλοις ἐπέστειλαν, διώκοντι δὲ τῷ* 399
Ἀντωνίῳ Δέκμον προσγίγνεται Πολλίων Ἀσίνιος ἄγων
δύο τέλη. καὶ Πλάγκῳ μὲν Ἀσίνιος ἔπραξε διαλλαγάς,
καὶ ὁ Πλάγκος σὺν τρισὶ τέλεσι μεθίστατο ἐς τὸν Ἀν-

---

17 ⟨κατὰ⟩ Ἀντωνίου ci. Schw., ⟨τὰ κατ'⟩ Ἀντωνίου Bk., inut., cf. ad Lib. c. 74 init. 18 στρατιωτῶν iC, sed cf. IV § 38 *extr.* 22 ἄφνω Oi, om. C, ἄμφω ci. Mend.

a.C.

τώνιον, ὥστε ἤδη βαρυτάτης δυνάμεως ἦρχεν ὁ Ἀντώ-
400 νιος· Δέκμῳ δὲ ἦν τέλη δέκα, ὧν τέσσαρα μὲν τὰ ἐμπειροπολεμώτατα ὑπὸ λιμοῦ διέφθαρτο καὶ ἐνόσει ἔτι, τὰ νεοστράτευτα δὲ ἦν ἕξ, ἀταλαίπωρα ἔτι καὶ πόνων ἄπειρα. ἀπογνοὺς οὖν μάχεσθαι, φεύγειν ἔκρινε
401 πρὸς Βροῦτον ἐς Μακεδονίαν. ἔφευγε δ' οὐκ ἐπὶ τάδε τῶν Ἄλπεων, ἀλλ' ἐς Ῥάβενναν ἢ Ἀκυληίαν. ἐπεὶ δὲ Καῖσαρ ὥδευε ταύτῃ, ἄλλην μακροτέραν ὁδὸν καὶ δύσπορον ἐπενόει, τόν τε Ῥῆνον περᾶσαι καὶ τὰ ἀγρι-
402 ώτερα τῶν βαρβάρων ὑπερελθεῖν. ὅθεν αὐτὸν ὑπό τε τῆς ἀπορίας καὶ τοῦ καμάτου πρῶτοι μὲν οἱ νεοστράτευτοι καταλιπόντες ἐς Καίσαρα ἐχώρουν, ἐπὶ δὲ ἐκείνοις καὶ τὰ ἀρχαιότερα τέσσαρα ἐς Ἀντώνιον καὶ ὁ ἄλλος ὅμιλος ἤδη χωρὶς τῶν σωματοφυλάκων ἱππέων
403 Κελτῶν. ὃ δὲ καὶ τούτων τοῖς ἐθέλουσιν ἐπιτρέψας ἐς τὰ οἰκεῖα σφῶν ἀφίστασθαι καὶ διαδοὺς ἐκ τοῦ παρόντος ἔτι χρυσίου μετὰ τριακοσίων τῶν παραμεινάντων μόνων ἐπὶ τὸν Ῥῆνον ἐφέρετο. δυσπόρου δ' ὄντος αὐτοῦ περᾶν σὺν ὀλίγοις, ἀπελείφθη καὶ ὑπὸ
404 τῶνδε πλὴν δέκα μόνων. ἤλλαξε δὲ τὴν ἐσθῆτα ἐς τὸ Κελτικόν, ἐξεπιστάμενος ἅμα καὶ τὴν φωνήν, καὶ διεδίδρασκε σὺν ἐκείνοις οἷά τις Κελτός, οὐ τὴν μακροτέραν ἔτι περιιών, ἀλλὰ ἐπὶ Ἀκυληίας, λήσεσθαι νομί-

---

6 sq. videntur turbata. *οὐκ ἐπὶ τάδε τῶν Ἄλπεων* vertit C: *non per superiora Alpium*, ipse, opinor, App. emendare studens; *Ἄλπεων ἐς Ῥάβενναν ἢ Ἀκυληίαν, ἀλλ', ἐπεὶ* (potuit *ἐπειδὴ*) *Καῖσαρ* etc. ci. Schw., bene; lacunam post *Ἀκυληίαν* statuendam esse ci. Hagen (v. ad II § 514) p. 50 adn. 3, qua tamen nihil proficimus   *Aquileiamque* C, male, si coniecturam Schw. probamus   8 post *ταύτῃ* una littera erasa in B   9 sq. *τὰ ἀγριώτατα* V   10 *ὅθεν*] *ὅτε* ci. Mend.   14 *σωματοφυλακούντων* ci. Mend.   19 *αὐτοῦ* om. V   20 *δὲ*] *δὴ* *ci. Mend.*

43 a. C.

98 ζων διὰ τὴν ὀλιγότητα. ἀλοὺς δὲ ὑπὸ λῃστῶν καὶ δεθεὶς 405
ἤρετο μέν, ὅτου Κελτῶν δυνάστου τὸ ἔθνος εἴη, μαθὼν
δ' ὅτι Καμίλου, πολλὰ πεποιηκὼς εὖ τὸν Κάμιλον,
ἄγειν αὐτὸν αὐτοῖς ἐς τὸν Κάμιλον ἐκέλευεν. ὃ δὲ 406
ἀχθέντα ἰδὼν ἐφιλοφρονεῖτο μὲν ἐς τὸ φανερὸν καὶ
τοῖς δήσασιν ἐπεμέμφετο ὑπ' ἀγνοίας ἐνυβρίσασιν ἀν-
δρὶ τοσῷδε, κρύφα δ' ἐπέστελλεν Ἀντωνίῳ. καὶ ὁ 407
Ἀντώνιός τι παθὼν ἐπὶ τῇ μεταβολῇ οὐχ ὑπέστη τὸν
ἄνδρα ἰδεῖν, ἀλλ' ἐκέλευσε τῷ Καμίλῳ κτείναντα τὴν
κεφαλὴν ἐς αὐτὸν ἐκπέμψαι· καὶ τὴν κεφαλὴν ἰδὼν
ἐκέλευσε τοῖς παροῦσι θάψαι. τοῦτο Δέκμῳ τέλος ἦν, 408
ἱππάρχῃ τε Καίσαρος γενομένῳ καὶ ἄρξαντι τῆς πα-
λαιᾶς Κελτικῆς ὑπ' ἐκείνῳ καὶ ἐς τὸ μέλλον ἔτος
ὑπατεύειν ὑπ' αὐτοῦ κεχειροτονημένῳ καὶ τῆς ἑτέρας
Κελτικῆς ἄρχειν. καὶ δεύτερος τῶν σφαγέων οὗτος ἐπὶ
Τρεβωνίῳ δίκην ἐδίδου μετ' ἐνιαυτόν που καὶ ἥμισυ
τῆς ἀναιρέσεως. τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ καὶ Μινούκιος Βά- 409
σιλος, σφαγεὺς καὶ ὅδε Καίσαρος, ὑπὸ τῶν θεραπόν-
των ἀνῃρέθη, εὐνουχίζων τινὰς αὐτῶν ἐπὶ τιμωρίᾳ.

2 ἤρετο κελτῶν μὲν ὅτου δυνάστου V 3 καμίλου, et sic deinceps, V, καμίλλου ceteri (in B ι corr. ex η et altera λ suprascr., deinceps ut ceteri). Frequens nomen Celticum 'Camalus' esse docet Hübner, Hermes 15 (1880) p. 76 4 αὐτὸν Bi (V?), corr. Bk. 7 ὁ om. ab 10 αὐτὸν Oi, αὐτὸν corr. Mend. cum C 12 ἱππάρχῳ scr. Mend., ναυάρχῳ ci. M. Paulus, De Dec Iunio Bruto Albino, diss. Monast. 1889, p. 3 adn. 1 (cf. Schw. t. III p. 826), at error videtur Appiani 12 sq. παλαιᾶς] περαίας maluit Schw. et, dubitans tamen de voce, Mend., sed fort. App. erravit; ἡ παλαιά est Gallia Narbonensis, cf. IV § 7 17 *Minucius* C, μινούτιος Oi 17 sq. βάσιλλος libri, cf. ad II § 474

43 a. C.

ΕΜΦΥΛΙΩΝ Δ.

1 *Δύο μὲν δὴ Γαΐου Καίσαρος φονεῖς οὕτω δίκην,* 1
ἐν ταῖς σφετέραις αὐτῶν στρατηγίαις ἐκπολεμηθέντες,
ἐδεδώκεσαν, Τρεβώνιος ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ Δέκμος ἐν τῇ
Κελτικῇ· ὅπως δὲ ἔδοσαν Κάσσιός τε καὶ Βροῦτος, οἳ
καὶ μάλιστα τῆς ἐπιβουλῆς ἐπὶ τῷ Καίσαρι ἦρξαν, καὶ
γῆς ἐκράτουν ἀπὸ Συρίας ἐπὶ Μακεδονίαν ἁπάσης, καὶ
στρατὸς ἦν αὐτοῖς πολύς, ἱππικός τε καὶ ναυτικὸς καὶ
ὁπλιτῶν ὑπὲρ εἴκοσι τέλη, καὶ νῆες ὁμοῦ καὶ χρήματα,
2 *ἡ τετάρτη τῶν ἐμφυλίων ἥδε ὑποδείκνυσιν. ἅμα δὲ*
τούτοις ἐγίγνοντο αἱ ἐν Ῥώμῃ τῶν ἐπὶ θανάτῳ προ-
γραφέντων ἔρευναί τε καὶ εὑρέσεις καὶ παθήματα πάμ-
παν ἐπαχθῆ, οἷα οὔτε ἐπὶ Ἑλλήνων ἐν στάσεσιν ἢ
πολέμοις οὔτ' ἐπὶ Ῥωμαίων αὐτῶν ἐμνημονεύετο γενέ-
σθαι, πλὴν ἐπὶ μόνου Σύλλα τοῦ πρώτου τοὺς ἐχθροὺς
3 *ἐς θάνατον προγράψαντος. Μάριος μὲν γὰρ ἐζήτει*
καὶ ἐκόλαζεν, οὓς εὕροι· Σύλλας δὲ ὑπὸ μισθοῖς τε
μεγάλοις καὶ κολάσεσι τῶν ἐπικρυψάντων ὁμοίαις τὸν
ἐντυχόντα κτείνειν προέγραφεν. καὶ τὰ μὲν ἀμφὶ Μά-
ριόν τε καὶ Σύλλαν ἐν τοῖς περὶ ἐκείνων προείρηται,
τὰ δὲ ἑξῆς οὕτως ἐγένετο.
4 *Καῖσαρ μὲν καὶ Ἀντώνιος ἐς φιλίαν ἀπ' ἔχθρας* 2
συνήεσαν ἀμφὶ Μουτίνην πόλιν, ἐς νησῖδα τοῦ Λαβι-

---

l. IV § 1—224 habent EF 2 φωνεῖς B 6 μάλιστα post Καίσαρι ponunt EFi 10 ἅμα Mend., cf. Krebs, Praepositionsadv. I p. 48, ὁμοῦ EFOi 12 εὑρέσεις] εὑρέσεις, αι supra εὑ, E, αἱ εὑρέσεις Ba, unde ἀναιρέσεις ci. Schw. 17 ἂν ante εὕροι add. E ὑπὸ] ἐπὶ cum Nauck scr. Mend., sed etiam illud ferri potest 23 sq. Λαουινίου scr. Bk. et Mend.

---

23 Μουτίνην] cf. Borghesi IV p. 99 sq., Bormann C. I. L. XI, 1 *p. 133*, Gardthausen, Augustus II, 1 p. 49 adn. 1, H. Nissen, *Ital.* Landesk. II, 1 p. 260 sq.

43 a. C.

*νίου ποταμοῦ βραχεῖάν τε καὶ ὑπτίαν, ἔχων ἑκάτερος
ὁπλιτῶν τέλη πέντε· καὶ τάδε ἀλλήλοις ἀντικαθιστάντες
ἐχώρουν σὺν τριακοσίοις ἑκάτερος ἐπὶ τὰς τοῦ ποτα-
μοῦ γεφύρας. Λέπιδος δ' αὐτὸς προελθὼν διηρεύνα* 5
*τὴν νῆσον καὶ τῇ χλαμύδι κατέσειεν ἥκειν ἑκάτερον.
οἳ δὲ ἐπὶ τῶν γεφυρῶν τοὺς τριακοσίους μετὰ τῶν
φίλων ἀπολιπόντες ἐς τὸ μέσον ᾔεσαν ἐν περιόπτῳ,
καὶ συνήδρευον οἱ τρεῖς, Καίσαρος ἐν μέσῳ διὰ τὴν
ἀρχὴν προκαθίσαντος. δύο δὲ ἡμέραις ἕωθεν ἐς ἑσπέ-* 6
*ραν συνιόντες τάδε ἔκριναν· ἀποθέσθαι μὲν τὴν ὕπα-
τον ἀρχὴν Καίσαρα καὶ Οὐεντίδιον αὐτὴν ἐς τὸ λοιπὸν
τοῦ ἔτους μεταλαβεῖν, καινὴν δὲ ἀρχὴν ἐς διόρθωσιν
τῶν ἐμφυλίων νομοθετηθῆναι Λεπίδῳ τε καὶ Ἀντωνίῳ
καὶ Καίσαρι, ἣν ἐπὶ πενταετὲς αὐτοὺς ἄρχειν, ἴσον
ἰσχύουσαν ὑπάτοις· ὧδε γὰρ ἔδοξεν ἀντὶ δικτατόρων
ὀνομάσαι, διὰ τὸ δόγμα ἴσως τὸ Ἀντωνίου κωλῦον
ἔτι γίγνεσθαι δικτάτορα. τοὺς δὲ ἀποφῆναι μὲν αὐτίκα* 7
*τῆς πόλεως ἄρχοντας ἐς τὰ ἐτήσια ἐπὶ τὴν πενταετίαν,
τὰς δὲ ἡγεμονίας τῶν ἐθνῶν νειμαμένους, ἔχειν Ἀν-
τώνιον μὲν τὴν Κελτικὴν ἅπασαν ἄνευ τῆς συναφοῦς
τοῖς Πυρηναίοις ὄρεσιν, ἣν παλαιὰν ἐκάλουν Κελτικήν·
ταύτης δὲ Λέπιδον ἄρχειν καὶ Ἰβηρίας ἐπὶ ταύτῃ·
Καίσαρι δὲ εἶναι Λιβύην καὶ Σαρδὼ καὶ Σικελίαν*
3 *καὶ εἴ τις ἄλλη νῆσος ἐνταῦθα. ὧδε μὲν τὴν Ῥωμαίων* 8

2 *ἀντικαθίσαντες* ci. Mend., contra Berg, diss. p. 32 7 sq. aut ⟨*συν*⟩*ήεσαν* cum Keil aut *ᾔεσαν καὶ ἐν περιόπτῳ συνήδρευον* cum Mend. videtur scribendum 12 *καινὴν*] *καὶ νῦν* b 14 *αὐτοῦ* i 15 *ἴσχυσαν* i 16 *τὸ Ἀντωνίου*] *τοῦ ἀντωνίου* Ff ⟨*τὸ*⟩ *κωλῦον* ci. Mend., sed cf. ad I § 172 17 *γενέσθαι* b 19 sq. *ἔχειν μὲν ἀντώνιον* a

14 sq. *ἴσον ἰσχύουσαν ὑπάτοις*] i. e. proconsulari imperio, cf. Mommsen, R. Staatsr. II³, 1 p. 707 adn. 2 16 τὸ δόγμα] *cf. III § 94. 148. 235*

43 a. C.
ἡγεμονίαν οἱ τρεῖς ἐνείμαντο ἐφ' ἑαυτοῖς, τὰ πέραν
ἄρα τοῦ Ἰονίου μόνα ὑπερθέμενοι διὰ Βροῦτον καὶ
Κάσσιον κρατοῦντας ἔτι αὐτῶν, Κασσίῳ δὲ καὶ Βρού-
9 τῳ πολεμεῖν Ἀντώνιόν τε καὶ Καίσαρα· Λέπιδον γὰρ
ὑπατεύειν ἐς τὸ μέλλον καὶ τῇ πόλει διὰ τὰς ἐν αὐτῇ
χρείας ὑπομένειν, ἡγεμονεύοντα τῆς Ἰβηρίας δι' ἑτέ-
ρων· τοῦ δὲ Λεπίδου στρατοῦ τρία μὲν αὐτὸν Λέπι-
δον ἔχειν ἐς τὰ ἐπὶ Ῥώμης, ἑπτὰ δὲ τέλη νείμασθαι
Καίσαρα καὶ Ἀντώνιον, τρία μὲν Καίσαρα, τέσσαρα
δὲ Ἀντώνιον, ὡς ἂν ἐς τὸν πόλεμον αὐτῶν ἑκάτερος
10 εἴκοσιν ἄγοι. ἐπελπίσαι δὲ ἤδη τὸν στρατὸν ἐς τὰ
νικητήρια τοῦ πολέμου ἄλλαις τε δωρεαῖς καὶ ἐς κατ-
οικίαν δόσεσι τῶν Ἰταλικῶν πόλεων ὀκτωκαίδεκα, αἳ
καὶ περιουσίᾳ καὶ ἐδάφεσι καὶ οἴκοις εἰς κάλλος δια-
φέρουσαι ἔμελλον αὐτοῖς ἐδάφεσι καὶ οἴκοις αὐτᾷ δια-
νεμήσεσθαι, ὥσπερ αὐτοῖς ἀντὶ τῆς πολεμίας δορίληπτοι
11 γενόμεναι. καὶ ἦσαν αἱ πόλεις ἄλλαι τε καὶ αἱ περι-
φανέσταται μάλιστα αὐτῶν Καπύη καὶ Ῥήγιον καὶ
Οὐενουσία καὶ Βενεβεντὸς καὶ Νουκερία καὶ Ἀρίμινον

5 sq. καὶ] κἂν scr. Bk. et Mend., καὶ servato ἐπιμένειν pro ὑπομένειν v. 6 voluit L. Dindorf in Steph. thes. s. v. ὑπομένω, sed cf. V § 224   6 ἰβηρίας EFiC, συρίας O   14 ἐδάφει EFi   14 εἰς — 15 οἴκοις om. V   15 sq. διανεμηθήσεσθαι F   16 αὐτοῖς del. Nauck, sed referri potest ad triumviros, si ad τὸν στρατόν referre dubites   γῆς pro τῆς maluit Mend. δορύληπτοι ab   18 αὐτῶν μάλιστα F   19 βενεβεντὸς] βενέβενδον et βενεβενδέων Vat. 141 Hann. c. 37 et 36, Βενεουεντὸς scr. Bk. et Mend.   νουκαιρία EFOi, Λουκερία voluit J. Beloch, Der ital. Bund unter Roms Hegemonie (1880) p. 7 et O. Cuntz, De Augusto Plinii Geographicorum auctore, diss. Bonn. 1888, p. 23. At v. Mommsen, Hermes 18 (1883) p. 171, C. I. L. X, 1 p. 124   ἀρίμηνον codices praeter V

6 Ἰβηρίας] cf. § 7   7 sqq. de numero legionum III virorum cf. Schelle (v. ad II § 452) p. 19 sqq., quem reprobaverunt Domaszewski (v. ad II § 126) p. 183 et Groebe ap. Drumann I² p. 468 sqq.
13 de oppidis cf. Mommsen, Hermes 18 (1883) p. 169 sqq.

43 a. C.

καὶ Ἱππώνιον. οὕτω μὲν τὰ κάλλιστα τῆς Ἰταλίας τῷ 12
στρατῷ διέγραφον, ἔδοξε δὲ σφίσι καὶ τοὺς ἰδίους
ἐχθροὺς προανελεῖν, ἵνα μὴ ἐνοχλοῖεν αὐτοῖς τάδε
καθισταμένοις καὶ πολεμοῦσι πόλεμον ἔκδημον. ταῦτα 13
μὲν ἔδοξε, καὶ ταῦτα συνεγράψαντο· καὶ αὐτῶν ὁ Καῖ-
σαρ ὡς ὕπατος ἀνέγνω τοῖς στρατοῖς τὰ λοιπὰ χωρὶς
τῶν ἀποθανουμένων. οἳ δ' ἀκούσαντες ἐπαιώνισάν τε
καὶ ἠσπάσαντο ἀλλήλους ἐπὶ διαλλαγῇ.

4 γιγνομένων δὲ τούτων τέρατα καὶ σημεῖα ἐν Ῥώμῃ 14
πολλὰ καὶ φοβερὰ ἦν. κύνες τε γὰρ ὠρύοντο ὁμαλῶς
οἷα λύκοι, σύμβολον ἀηδές, καὶ λύκοι τὴν ἀγορὰν δι-
έθεον, οὐκ ἐπιχωριάζον ἐν πόλει ζῷον, βοῦς τε φωνὴν
ἀφῆκεν ἀνθρώπου, καὶ βρέφος ἀρτίτοκον ἐφθέγξατο,
καὶ τῶν ξοάνων τὰ μὲν ἵδρου, τὰ δὲ καὶ αἷμα ἵδρου,
ἀνδρῶν τε μεγάλαι βοαὶ καὶ κτύπος ὅπλων καὶ δρόμος
ἵππων οὐχ ὁρωμένων ἠκούετο. ἀμφί τε τὸν ἥλιον ἀηδῆ
σημεῖα πολλά, καὶ λιθώδεις ἐγίγνοντο ὑετοί, καὶ κε-
ραυνοὶ συνεχεῖς ἐς ἱερὰ καὶ ἀγάλματα ἔπιπτον. ἐφ' 15
οἷς ἡ μὲν βουλὴ θύτας καὶ μάντεις συνῆγεν ἀπὸ
Τυρρηνίας· καὶ ὁ πρεσβύτατος αὐτῶν, τὰς πάλαι βασι-
λείας ἐπανήξειν εἰπὼν καὶ δουλεύσειν ἅπαντας χωρὶς
ἑαυτοῦ μόνου, τὸ στόμα κατέσχε καὶ τὸ πνεῦμα, ἕως
ἀπέθανεν.

---

1 Ἱππώνειον ceteris locis 2 διέγραφον, ο ex ε rasura correctum, B, διέγραφεν i 3 αὐτοῖς EFOi, corr. Mend. 7 ἐπαιάνισάν τε EFV 11 sq. σύμβολον ἀηδές et οὐκ ἐπιχωριάζον ἐν πόλει ζῷον ut adnotatiuncula del. Herw. p. 71, cf. ad II § 283 14 ἱδρῶτα pro priore ἵδρου ci. Nauck et Herw. p. 71, inut.; in repetitione verbi ἵδρου noli haerere, cf. ad III § 385 16 ἀηδῆ] *insolita* vertit C, i. e. ἀήθη, sed cf. v. 11, Ital. fr. 8 init. 20 sq. τὰς πάλαι βασιλείας] *reges priscos* vertit C

---

1 ad Beneventani agri assignationem pertinet titulus ap. Dessau, *Inscr. lat. sel.* I n. 886

43 a. C.
16 οἱ δὲ τρεῖς ἄνδρες ἐφ' ἑαυτῶν γενόμενοι τοὺς ἀπο- 5
θανουμένους συνέγραφον, τούς τε δυνατοὺς ὑφορώ-
μενοι καὶ τοὺς ἰδίους ἐχθροὺς καταλέγοντες οἰκείους
τε σφῶν αὐτῶν ἢ φίλους ἐς τὴν ἀναίρεσιν ἀντιδιδόν-
17 τες ἀλλήλοις καὶ τότε καὶ ὕστερον. προσκατελέγοντο
γὰρ δὴ καὶ ἕτεροι μεθ' ἑτέρους, οἳ μὲν ἀπ' ἔχθρας,
οἳ δὲ μόνου προσκρούματος ἢ φιλίας ἐχθρῶν ἢ φίλων
18 ἔχθρας ἢ πλούτου διαφέροντος. ἐδέοντο γὰρ ἐς τὸν
πόλεμον χρημάτων πολλῶν, Βρούτῳ μὲν καὶ Κασσίῳ
τῶν ἀπὸ τῆς Ἀσίας φόρων δεδομένων τε καὶ προσ-
οδευομένων ἔτι καὶ βασιλέων καὶ σατραπῶν συμφερόν-
των, αὐτοὶ δ' ἐπὶ τῆς Εὐρώπης καὶ μάλιστα τῆς Ἰτα-
λίας πολέμοις τε καὶ ἐσφοραῖς τετρυμένης ἀποροῦντες·
19 δι' ἃ καὶ τοῖς δημόταις καὶ ταῖς γυναιξὶ λήγοντες ἐπ-
έγραψαν εἰσφορὰς βαρυτάτας καὶ τέλη πράσεων καὶ
μισθώσεων ἐπενόησαν. ἤδη δέ τις καὶ διὰ κάλλος
20 ἐπαύλεως καὶ οἰκίας προεγράφη. καὶ ἐγένοντο πάντες
οἱ θανάτου τε καὶ δημεύσεως κατεγνωσμένοι ἀπὸ μὲν
τῆς βουλῆς ἀμφὶ τοὺς τριακοσίους, ἀπὸ δὲ τῶν καλου-
μένων ἱππέων ἐς δισχιλίους. καὶ ἦσαν ἐν αὐτοῖς ἀδελ-
φοί τε καὶ θεῖοι τῶν προγραφόντων καὶ τῶν ὑπ' αὐ-
τοῖς ἡγεμόνων, ὅσοι τι τοῖς ἄρχουσιν ἢ τοῖς ἡγεμόσι
προσεκεκρούκεσαν.

21 τὸ μὲν δὴ πλῆθος αὐτῶν ἀπὸ τῆς συνόδου διελθόν- 6
τες ἐς Ῥώμην προγράψειν ἔμελλον, δυώδεκα δὲ ἄνδρας,
ἤ, ὡς ἕτεροι λέγουσιν, ἑπτακαίδεκα, τοὺς μάλιστα δυνα-

---

2 sq. *ὑφορωμένους* conicio 6 *καὶ* susp. Mend., *ἀεὶ* ci. Nauck, inculcans hiatum *μεθ' ετὲτέρους* (sic) B 7 *προσκρούσματος* b 10 *διδομένων* i 13 *τετρυμένης* F, *τετρυμμένης* Obf, *τετρυχωμένης* E, *τετριμμένης* a 14 sq. *ἐπέγραψαν* Schw., *ἐπέτρεψαν* EFOb, *ἐπέστρεψαν* af 21 *προγραφέντων* *Eb* 22 *τι*] *τε* i, om. E ⟨ἄλλοις⟩ ἡγεμόσι ex C ci. Schw., inut.

43 a. C.

τούς, ἐν οἷς ἦν καὶ Κικέρων, ἔδοξε προανελεῖν ἐπιπέμ-
ψαντας ἄφνω. καὶ τῶνδε μὲν τέσσαρες αὐτίκα ἀνῃρέ- 22
θησαν ἐν ἑστιάσεσί τε καὶ ὑπαντήσεσι· ζητουμένων δὲ
τῶν ἄλλων καὶ ἐρευνωμένων νεῶν τε καὶ οἰκιῶν,
ἄφνω θόρυβος ἀνὰ τὴν νύκτα πᾶσαν ἦν καὶ βοαὶ καὶ
διαδρομαὶ μετ' οἰμωγῆς ὡς ἐν ἁλισκομένῃ πόλει. τῷ 23
γὰρ ἐγνῶσθαι μὲν ἀνδρολήψια γίγνεσθαι, μὴ προ-
γεγράφθαι δὲ μηδένα τῶν προκατεγνωσμένων, πᾶς τις
αὐτὸς ἡγεῖτο ζητεῖσθαι πρὸς τῶν περιθεόντων. οὕτω 24
δὲ ἀπογινώσκοντες αὑτῶν, οἱ μὲν τὰ ἴδια, οἱ δὲ τὰ
κοινὰ ἐμπρήσειν ἔμελλον, δρᾶσαί τι δεινὸν ἀλόγως
αἱρούμενοι πρὶν παθεῖν· καὶ τάχα ἂν ἔδρασαν, εἰ μὴ
Πέδιος αὐτοὺς ὁ ὕπατος μετὰ κηρύκων περιθέων ἐπ-
ήλπιζε περιμείναντας ἐς ἕω τὰ ἀκριβέστατα μαθεῖν.
ἅμα δὲ ἕῳ παρὰ γνώμην τῶν τριῶν ἀνδρῶν πρού- 25
γραφεν ὁ Πέδιος τοὺς ἑπτακαίδεκα ὡς μόνους τε αἰτίους
δόξαντας εἶναι τῶν ἐμφυλίων κακῶν καὶ μόνους κατ-
εγνωσμένους πίστεις τε τοῖς ἄλλοις δημοσίας ἐποιεῖτο,
ἀγνοῶν τὰ ἐγνωσμένα. καὶ Πέδιος μὲν ἐκ καμάτου 26
7 τῆς νυκτὸς ἐτελεύτησεν, ἐσῄεσαν δ' οἱ τρεῖς τρισὶν
ἡμέραις, ἀνὰ μέρος ἕκαστος αὐτῶν, ὁ Καῖσάρ τε καὶ
ὁ Ἀντώνιος καὶ ὁ Λέπιδος, σὺν ταῖς στρατηγίσι τάξεσι
καὶ ὁπλιτῶν ἕκαστος ἑνὶ τέλει. ὡς δὲ ἐσῆλθον, αὐτίκα 27
μὲν ἡ πόλις ἦν πλήρης ὅπλων τε καὶ σημείων δια-
τεταγμένων ἐς τὰ ἐπίκαιρα, αὐτίκα δὲ ἐν μέσῳ τούτων

1 ὁ ante Κικέρων add. af 1 sq. ἐπιπέμψαντες i
8 μηδένα om. F τῶν κατεγνωσμένων ci. Mend., probabiliter
10 αὐτῶν E, αὑτῶν ceteri, ut videtur, omnes 11 εὐλόγως i; δεινὸν ἀλόγως spuria esse ci. Mend. coll. Thuc. 1, 20, 2, vix iure 14 ἐς cum A omitti maluit Mend., sed cf. V § 507; ἐς ἕω cum μαθεῖν iungit Kratt p. 53, male, cf. Loesch p. 27
τὰ ἀκριβέστερα ci. Herw. p. 71, et ita vertit C, ut saepe, sed cf. *Bitschofsky p. 441*

43 a.C.
ἤγετο ἐκκλησία, καὶ δήμαρχος Πούπλιος Τίτιος ἐνομο-
θέτει καινὴν ἀρχὴν ἐπὶ καταστάσει τῶν παρόντων ἐς
πενταετὲς εἶναι τριῶν ἀνδρῶν, Λεπίδου τε καὶ Ἀντω-
νίου καὶ Καίσαρος, ἴσον ἰσχύουσαν ὑπάτοις, ἣν ἄν τις
Ἑλλήνων ἁρμοστὰς ὀνομάσειεν, ὃ καὶ Λακεδαιμόνιοι
τοῖς ἄρτι καθισταμένοις τὰ ὑπήκοα ἐτίθεντο ὄνομα, οὔτε
διαστήματος ἐς δοκιμασίαν οὔτε κυρίας ἐς τὴν χειρο-
τονίαν ἡμέρας προτεθείσης· ἀλλ' αὐτίκα ἐκυροῦτο ὁ
28 *νόμος. καὶ νυκτὸς ἄλλων, ἐπὶ τοῖς ἑπτακαίδεκα, τριά-*
κοντα καὶ ἑκατὸν ἀνδρῶν προγραφαὶ κατὰ πολλὰ τῆς
πόλεως προυτίθεντο καὶ μετ' ὀλίγον ἄλλων πεντήκοντα
καὶ ἑκατόν. καί τις προσετίθετο τοῖς πίναξιν αἰεὶ τῶν
προσκαταγινωσκομένων ἢ τῶν προανῃρημένων ὑπ'
29 *ἀγνοίας, ἐς δόξαν τοῦ δικαίως ἀνῃρῆσθαι. διετέτακτό*
τε πάντων τὰς κεφαλὰς ἐς τοὺς τρεῖς ἄνδρας ἐπὶ ῥητῷ
κέρδει φέρεσθαι· καὶ ἦν τὸ κέρδος ἐλευθέρῳ μὲν ἀργύ-
30 *ριον, θεράποντι δὲ ἐλευθερία τε καὶ ἀργύριον. παρ-*
έχειν δὲ ἐς ἔρευναν πάντας τὰ ἴδια καὶ τὸν ὑποδεξά-
μενον ἢ κρύψαντα ἢ τὴν ἔρευναν οὐ παρασχόντα τοῖς
ἴσοις ἐνέχεσθαι. μηνύειν δὲ ἕκαστα τούτων τὸν ἐθέ-
λοντα ἐπὶ τοῖς ἴσοις κέρδεσι.
31 *καὶ εἶχεν οὕτως ἡ προγραφή· "Μᾶρκος Λέπιδος,* 8

---

2 *τῶν παρόντων*] *τῶν πραγμάτων* ci. Mend., sed *τῶν παρόντων* (cf. § 31: *τὰ κοινά*) positum est pro *τῶν δημοσίων πραγμάτων*, ut est in titulis et apud scriptores excepto Cass. D. 46, 55, 3, qui habet *τῶν πραγμάτων* solum; cf. Mommsen, R. Staatsr. II³, 1 p. 707 adn. 1, Deissmann, Hermes 33 (1898) p. 344; vide etiam Bitschofsky p. 446 5 *ὀνομάσειεν*] *καλέσειεν* F 6 *ἄρτι*] cum iC vulgo omissum, sed videtur corruptum; *ἀρτύνειν* (= *ἁρμόζειν*, cf. Etym. Magn. 150, 41) ci. Keil, fort. recte 13 *προκαταγινωσκομένων* libri, corr. Bk., ⟨*οὐ*⟩ *προκαταγ.*, quod coniecerat Schw., ipse t. III p. 828 refutavit, *ὑπ' ἀγνοίας* etiam ad *τῶν προκαταγ.* referens *προανῃρημένων*] *προειρημένων* iC

43 a. (

Μᾶρκος Ἀντώνιος, Ὀκτάουιος Καῖσαρ, οἱ χειροτονηθέν-
τες ἁρμόσαι καὶ διορθῶσαι τὰ κοινά, οὕτως λέγουσιν·
εἰ μὴ δι' ἀπιστίαν οἱ πονηροὶ δεόμενοι μὲν ἦσαν ἐλεει- 32
νοί, τυχόντες δὲ ἐγίγνοντο τῶν εὐεργετῶν ἐχθροί, εἶτα
ἐπίβουλοι, οὔτ' ἂν Γάιον Καίσαρα ἀνῃρήκεσαν, οὓς
ἐκεῖνος δορὶ λαβὼν ἔσωσεν ἐλέῳ καὶ φίλους θέμενος
ἐπὶ ἀρχὰς καὶ τιμὰς καὶ δωρεὰς προήγαγεν ἀθρόως,
οὔτ' ἂν ἡμεῖς τοῖς ἐνυβρίσασι καὶ πολεμίους ἀναγρά-
ψασιν ἡμᾶς ὧδε ἀθρόως ἠναγκαζόμεθα χρῆσθαι. νῦν 33
δέ, ἐξ ὧν ἐπιβεβουλεύμεθα καὶ ἐξ ὧν Γάιος Καῖσαρ
ἔπαθεν, ἀτιθάσευτον δρῶντες τὴν κακίαν ὑπὸ φιλαν-
θρωπίας, προλαβεῖν τοὺς ἐχθροὺς ἢ παθεῖν αἱρούμεθα.
μὴ δή τις τὸ ἔργον ἄδικον ἢ ὠμὸν ἢ ἄμετρον ἡγεί- 34
σθω, ἔς τε Γάιον καὶ ἐς ἡμᾶς οἷα πεπόνθαμεν ὁρῶν.
Γάιον μὲν δὴ καὶ αὐτοκράτορα ὄντα καὶ ἄρχοντα ἱερῶν
καὶ τὰ φοβερώτατα Ῥωμαίοις καθελόντα τε ἔθνη καὶ
κτησάμενον καὶ πρῶτον ἀνδρῶν ὑπὲρ τοὺς Ἡρακλείους
ὅρους ἀπλώτου θαλάσσης ἀποπειράσαντα καὶ Ῥωμαίοις
γῆν ἄγνωστον εὑρόντα ἐν μέσῳ τῷ ἱερῷ λεγομένῳ
βουλευτηρίῳ ὑπὸ ὄψεσι θεῶν κατέκανον εἴκοσι καὶ
τρισὶ σφαγαῖς ἐνυβρίσαντες, οἱ πολέμῳ ληφθέντες ὑπ'
ἐκείνου καὶ περισωθέντες κληρονόμοι τέ τινες αὐτοῦ
τῆς οὐσίας ἐγγραφέντες εἶναι· οἱ λοιποὶ δὲ ἐπὶ τῷ 35

---

1 ὀκτάβιος O 9 ἀθρόως] σκληρῶς vel πικρῶς ci. Mend., ἀφειδῶς Nauck, perperam, cf. § 38 multosque alios locos apud Loesch p. 35 sqq. 10 *quae in nos moliuntur* C, unde ἐπιβεβουλεύμεθα ⟨ἡμεῖς⟩ ci. Mend., sed cf. Loesch p. 38 alterum ἐξ om. ab 11 ἀτιθάσσευτον i 14 ἀφορῶν ci. Mend., cf. ad II § 382 15 ἱερέων ci. Mend. 16 φοβερώτατα edit. Did., φοβερώτερα libri 19 γῆν] τὴν i 23 ἐγγραφέντες] γραφέντες ci. Mend. coll. II § 597, sed subaudi ταῖς διαθήκαις

---

1 *Octavium* non se appellavisse Caesarem apparet, cf. III § 38

43 a. C.

μύσει τῷδε τοὺς ἐναγεῖς ἀντὶ κολάσεων ἐπὶ ἀρχὰς καὶ
ἡγεμονίας ἐξέπεμψαν, αἷς ἐκεῖνοι χρώμενοι τά τε κοινὰ
τῶν χρημάτων ἥρπασαν καὶ στρατὸν ἐξ αὐτῶν ἀγεί-
ρουσι καθ' ἡμῶν καὶ ἕτερον αἰτοῦσι παρὰ βαρβάρων
ἀεὶ τῆς ἀρχῆς πολεμίων τάς τε ὑπὸ Ῥωμαίοις πόλεις
τὰς μὲν οὐ πείθοντες ἐνέπρησαν ἢ κατέσκαψαν ἢ κατ-
ήρειψαν, τὰς δὲ καταπλήξαντες ἐπάγουσι τῇ πατρίδι
36 καθ' ἡμῶν. ἡμεῖς δὲ αὐτῶν τοὺς μὲν ἤδη τετιμω- 9
ρήμεθα, τοὺς δὲ λοιποὺς θεοῦ συνεπιλαμβάνοντος αὐ-
37 τίκα δίκην διδόντας ὄψεσθε. τῶν δὲ μεγίστων ἡμῖν
ἡνυσμένων καὶ ὑπὸ χερσὶν ὄντων, Ἰβηρίας τε καὶ Κελ-
τικῆς καὶ τῶνδε τῶν οἴκοι, ἕν ἐστι λοιπὸν ἔτι ἔργον,
στρατεύειν ἐπὶ τοὺς πέραν θαλάσσης αὐτόχειρας Γαΐου.
38 μέλλουσι δὴ πόλεμον ὑπὲρ ὑμῶν ἔκδημον ἀγωνιεῖσθαι
οὐκ ἀσφαλὲς οὔτε ἐς τὰ ἡμέτερα οὔτε ἐς τὰ ὑμέτερα
εἶναι δοκεῖ τοὺς ἄλλους ἐχθροὺς ὀπίσω καταλιπεῖν,
ἐπιβησομένους ταῖς ἀπουσίαις ἡμῶν καὶ τὰ συμβαί-
νοντα τοῦ πολέμου καιροφυλακήσοντας, οὐδ' αὖ βρα-
δύνειν διὰ τούσδε ἐν ἐπείξει τοσῇδε μᾶλλον ἢ ἐκπο-
δὼν αὐτοὺς ἀθρόως ποιήσασθαι, ἄρξαντάς γε τοῦ καθ'
ἡμῶν πολέμου, ὅτε πολεμίους ἡμᾶς τε καὶ τοὺς ὑφ'
39 ἡμῖν στρατοὺς ἐψηφίζοντο εἶναι. κἀκεῖνοι μὲν τοσάσδε **10**
πολιτῶν μυριάδας ἡμῖν συναπώλλυον, οὔτε θεῶν νέμε-
σιν οὔτε φθόνον ἀνθρώπων ὑφορώμενοι· ἡμεῖς δὲ
πλήθει μὲν οὐδενὶ χαλεπανοῦμεν οὐδὲ τοὺς ἐχθροὺς
ἐπιλεξόμεθα πάντας, ὅσοι διηνέχθησαν ἡμῖν ἢ ἐπεβού-
λευσαν, οὐδὲ ἐκ πλούτου πάντως ἢ περιουσίας ἢ ἀξι-

---

8 sq. ἐγείρουσι EF 12 λοιπὸν] λυπηρὸν iC ἔτι om. F
14 ἡμῶν ab, ἡμῶν, corr. in ὑμῶν, B 18 τοῦ πολέμου iC,
τῷ πολέμῳ O, unde ⟨ἐν⟩ τῷ πολέμῳ maluit Keil 20 ἄρξαντός
γε iC 21 ὑφ'] ἐφ' i 25 οὐδενὶ] οὐδὲν ci. Herw. p. 72,
οὐδέν τι Keil, bene 27 ἐκ ante περιουσίας add. E

43 a. C.

ώσεως οὐδ' ὅσους ἕτερος πρὸ ἡμῶν αὐτοκράτωρ ἔκτεινε,
τὴν πόλιν κἀκεῖνος ἐν ἐμφυλίοις καθιστάμενος, ὃν Εὐ-
τυχῆ προσείπατε δι' εὐπραξίαν, καίπερ ἀνάγκης οὔσης
τρισὶ πλέονας ἐχθροὺς ἢ ἑνὶ εἶναι. ἀλλὰ μόνους δὴ 40
τοὺς φαυλοτάτους τε καὶ πάντων αἰτιωτάτους ἀμυνού-
μεθα. καὶ τόδε δι' ὑμᾶς οὐχ ἧσσον ἡμῶν· ἀνάγκη
⟨μὲν⟩ γὰρ ἡμῶν διαφερομένων ὑμᾶς πάντας ἐν μέσῳ
δεινὰ πάσχειν, ἀνάγκη δέ τι καὶ τῷ στρατῷ γενέσθαι
παραμύθιον ὑβρισμένῳ τε καὶ παρωξυμμένῳ καὶ πολε-
μίῳ πρὸς τῶν κοινῶν ἐχθρῶν ἀναγεγραμμένῳ. δυ- 41
νηθέντες δ' ἄν, οὓς ἔγνωμεν, ἐξ ἐφόδου συλλαβεῖν,
αἱρούμεθα προγράψαι μᾶλλον ἢ ἀγνοοῦντας ἔτι συλ-
λαβεῖν· καὶ τόδε δι' ὑμᾶς, ἵνα μὴ ἐπὶ τοῖς ὁπλίταις ᾖ
διωργισμένοις πλεονάζειν ἐς τοὺς ἀνευθύνους, ἀλλὰ
ἀπηριθμημένους καὶ ὡρισμένους ἔχοντες ὀνομαστὶ τῶν
11 ἄλλων κατὰ πρόσταγμα ἀπέχωνται. ἀγαθῇ τύχῃ τοίνυν 42
τῶν ὑπογεγραμμένων τῷδε τῷ διαγράμματι μηδεὶς δε-
χέσθω μηδένα μηδὲ κρυπτέτω μηδὲ ἐκπεμπέτω ποι
μηδὲ πειθέσθω χρήμασι. ὃς δ' ἂν ἢ σώσας ἢ ἐπι- 43
κουρήσας ἢ συνειδὼς φανῇ, τοῦτον ἡμεῖς, οὐδεμίαν
ὑπολογισάμενοι πρόφασιν ἢ συγγνώμην, ἐν τοῖς προ-
γεγραμμένοις τιθέμεθα. ἀναφερόντων δὲ τὰς κεφαλὰς 44
οἱ κτείναντες ἐφ' ἡμᾶς, ὁ μὲν ἐλεύθερος ἐπὶ δισμυ-
ρίαις δραχμαῖς Ἀττικαῖς καὶ πεντακισχιλίαις ὑπὲρ ἑκά-
στης, ὁ δὲ δοῦλος ἐπ' ἐλευθερίᾳ τοῦ σώματος καὶ μυ-

---

2 ἐν om. EFi 5 αἰτίους F 6 τόδε] τότε V ἡμῶν] intellege ἢ δι' ἡμᾶς 7 ⟨μὲν⟩ add. Bk. πάντας] ὄντας ci. Mend., inut. 9 παρωξυμμένῳ B et ex corr. V¹, παροξυνομένῳ ab 12 ἢ — 13 συλλαβεῖν cum Nauck del. Mend., vix recte. De repetitione verbi συλλαβεῖν cf. ad III § 385 14 διωργισμένον B 16 ἀπέχοντας, ς corr. in ι, B 19 ποιθέσθω ab 23 ἐφ'] ἐς ci. Mend., sed cf. ad I § 269

3 a. C.

ρίαις Ἀττικαῖς καὶ τῇ τοῦ δεσπότου πολιτείᾳ. τὰ δ' αὐτὰ καὶ τοῖς μηνύουσιν ἔσται. καὶ τῶν λαμβανόντων οὐδεὶς ἐγγεγράψεται τοῖς ὑπομνήμασιν ἡμῶν, ἵνα μὴ κατάδηλος ᾖ".

45 ὧδε μὲν εἶχεν ἡ προγραφὴ τῶν τριῶν ἀνδρῶν, ὅσον ἐς Ἑλλάδα γλῶσσαν ἀπὸ Λατίνης μεταβαλεῖν. πρῶτος 12
δ' ἦν ἐν τοῖς προγράφουσι Λέπιδος καὶ πρῶτος ἐν τοῖς προγραφομένοις ὁ ἀδελφὸς ὁ Λεπίδου Παῦλος, καὶ δεύτερος ἦν τῶν προγραφόντων Ἀντώνιος καὶ δεύτερος τῶν προγραφομένων ὁ θεῖος ὁ Ἀντωνίου Λεύκιος, οἵδε μέν, ὅτι πρῶτοι πολεμίους αὐτοὺς ἐψηφίσαντο.
46 τρίτος δὲ καὶ τέταρτος ἦν τῶν ἐν ἑτέρῳ πίνακι προκειμένων ἐς τὸ μέλλον ὑπάτων Πλάγκου μὲν ὁ ἀδελφὸς Πλώτιος, Ἀσινίου δὲ ὁ πενθερὸς Κοΐντιος. καὶ οὐ κατ' ἀξίωσιν ἄρα μόνην οἵδε τῶν ἄλλων προύκειντο μᾶλλον ἢ ἐς θάμβος καὶ δυσελπιστίαν, μηδένα ῥύσε-
47 σθαί τινα προσδοκᾶν. ἦν δὲ καὶ Θωράνιος ἐν τοῖς προγεγραμμένοις, λεγόμενος ὑπό τινων ἐπιτροπεῦσαι
48 Καίσαρος. ἅμα δὲ ταῖς προγραφαῖς αἵ τε πύλαι κατείχοντο καὶ ὅσαι ἄλλαι τῆς πόλεως ἔξοδοί τε καὶ λιμένες ἢ ἕλη καὶ τέλματα ἢ εἴ τι ἄλλο ἐς φυγὴν ὕποπτον ἦν ἢ ἐς λαθραίους καταφυγάς· τήν τε χώραν ἐπετέτραπτο τοῖς λοχαγοῖς ἐρευνᾶν περιθέουσι, καὶ ἐγίγνετο πάντα ὁμοῦ.

3 ἐγγράψεται F 14 Κοΐντιος Schw., κόιντος libri 16 sq. ῥύσεσθαι E F, ῥύσασθαι ceteri, quod non plane reiciendum 22 λαθραίους, α supra ους a m. 1, E 22 sq. ἐπετέτραπτο] ἐπετέτακτο ci. Mend., quo non opus

§ 45 sqq. de singulis proscriptis cf. Kloevekorn et Ribbeck (v. praef.) 14 de Plotio cf. Borghesi I p. 202 sq. (Kloevekorn p. 71 sq.) de L. Quintio cf. Willems I p. 532 n. 360 17 Θωράνιος] *cf. C. I. L.* I² p. 199. De forma nominis v. Boiss. ad Cass. *D. 53, 27, 6* (cf. ad § 71)

43 a. C.

13 εὐθὺς οὖν ἦν ἀνά τε τὴν χώραν καὶ ἀνὰ τὴν πόλιν, 49
ὡς ἕκαστός πῃ συνελαμβάνετο, ἀνδρολήψια αἰφνίδια
πολλὰ καὶ τρόποι τῶν φόνων ποικίλοι τῶν τε κεφα-
λῶν ἀποτομαὶ τοῦ μισθοῦ χάριν ἐς ἐπίδειξιν φυγαί
τε ἀπρεπεῖς καὶ σχήματα ἄτοπα ἐκ τοῦ πρὶν περιφανοῦς.
κατέδυνον γὰρ οἳ μὲν ἐς φρέατα, οἳ δὲ ἐς τὰς ὑπονό- 50
μους τάφρους ἐπὶ τὰ ἀκάθαρτα, οἳ δὲ ἐς καπνώδεις
ὑπωροφίας ἢ τῶν τεγῶν ταῖς κεραμίσι βυομέναις ὑπ-
εκάθηντο μετὰ σιγῆς βαθυτάτης. ἐδεδοίκεσαν γὰρ οὐχ 51
ἧσσον τῶν σφαγέων οἳ μὲν γυναῖκας ἢ παῖδας οὐκ
εὐμενῶς σφίσιν ἔχοντας, οἳ δὲ ἐξελευθέρους τε καὶ
θεράποντας, οἳ δὲ καὶ δανεισμάτων χρήστας ἢ χωρίων
γείτονας ἐπιθυμίᾳ τῶν χωρίων. ἐπανάστασις γὰρ δὴ 52
πάντων, ὅσα τέως ὕπουλα ἦν, ἀθρόα τότε ἐγίγνετο
καὶ ἀθέμιστος μεταβολὴ βουλευτῶν ἀνδρῶν, ὑπάτων
ἢ στρατηγῶν ἢ δημάρχων, ἔτι τάσδε τὰς ἀρχὰς μετ-
ιόντων ἢ ἐν αὐταῖς γεγονότων, ἐς πόδας ἰδίου θερά-
ποντος ῥιπτουμένων σὺν ὀλοφύρσεσι καὶ σωτῆρα καὶ
κύριον τὸν οἰκέτην τιθεμένων. οἴκτιστον δὲ ἦν, ὅτε
14 καὶ ταῦτα ὑποστάντες οὐκ ἐλεηθεῖεν. ἰδέα τε πᾶσα κακῶν 53
ἦν, οὐχ ὡς ἐν στάσεσιν ἢ πολέμου καταλήψεσιν· οὐ
γάρ, ὡς ἐν ἐκείνοις, τὸν μὲν ἀντιστασιώτην ἢ πολέμιον
ἐδεδοίκεσαν, τοῖς δ᾽ οἰκείοις σφᾶς ἐπέτρεπον, ἀλλὰ
καὶ τούσδε τῶν σφαγέων μᾶλλον ἐδεδοίκεσαν, οὐδὲν

---

1 ἦν om. b 8 βυομέναις] *aut sub tectis tegulis operti* Ç, δυόμενοι ci. Musgr., potuit fort. βυόμενοι, cf. Steph. thes. s. v. βύω in fine (Keil), sed tegulae ipsae latibuli faciendi causa constipatae fuisse videntur; ceterum ὑπεκάθηντο βυομέναις V 10 ἧττον B 14 τότε] τε i C 15 ἀθέμιτος b ⟨ἢ⟩ ὑπάτων et 16 ⟨ἢ⟩ ἔτι ci. Schw. ex C, inut. 16 ἔτι] ἐπὶ i 21 πολέμου] πόλεων cum Nauck scr. Mend., at ἀντιστασιώτην et πολέμιον (v. 22) videntur respicere ad στάσεσιν et πολέμου; singularis quidem ratio dicendi πολέμου καταλήψεσιν 24 καὶ τούσδε] τούσδε καὶ ci. Mend., probabiliter

43 a. C.
μὲν αὐτοὺς ὡς ἐν πολέμῳ καὶ στάσει δεδιότας, σφίσι
δὲ αὐτίκα γιγνομένους ἐξ οἰκείων πολεμίους ἢ δι'
ὕπουλον ἔχθραν ἢ ὑπὸ τῶν ἐπικεκηρυγμένων σφίσι
γερῶν ἢ διὰ τὸν ἐν ταῖς οἰκίαις χρυσόν τε καὶ ἄργυ-
54 ρον. ἄπιστος γὰρ δὴ διὰ ταῦτα ἀθρόως ἕκαστος ἐς
τὸν οἰκεῖον ἐγίγνετο καὶ τὸ σφέτερον κέρδος τοῦ πρὸς
αὐτὸν ἐλέου προυτίθει. ὁ δὲ πιστὸς ἢ εὔνους ἐδεδίει
βοηθεῖν ἢ κρύπτειν ἢ συνειδέναι δι' ὁμοιότητα τῶν
55 ἐπιτιμίων. ἔς τε τὸ ἔμπαλιν αὐτοῖς τοῦ πρώτου τῶν
ἑπτακαίδεκα ἀνδρῶν δέους περιέστη. τότε μὲν γὰρ οὐ
προγραφέντος οὐδενός, ἀλλά τινων ἄφνω συλλαμβανο-
μένων πάντες ἐδεδοίκεσαν ὅμοια καὶ συνήσπιζον ἀλλή-
λοις· ἐπὶ δὲ ταῖς προγραφαῖς οἳ μὲν αὐτίκα πᾶσιν
ἔκδοτοι γεγένηντο, οἳ δὲ ἐν ἀμεριμνῳ περὶ σφῶν καὶ
ἐπὶ κέρδει γενόμενοι τοὺς ἄλλους ἐπὶ μισθῷ τοῖς σφα-
56 γεῦσιν ἐκυνηγέτουν. ὁ δὲ λοιπὸς ὅμιλος, οἳ μὲν τὰς
οἰκίας τῶν ἀναιρουμένων διήρπαζον, καὶ τὸ κέρδος
αὐτοὺς ἀπὸ τῆς συνέσεως τῶν παρόντων κακῶν ἐψυ-
χαγώγει· οἱ δὲ ἐμφρονέστεροί τε καὶ ἐπιεικεῖς ἐτεθή-
πεσαν ὑπὸ ἐκπλήξεως, καὶ ἦν αὐτοῖς παραλογώτερον,
ὅτε μάλιστα ἐνθυμηθεῖεν, ὅτι τὰς μὲν ἄλλας πόλεις
ἐλυμήναντο στάσεις καὶ περιέσωσαν ὁμόνοιαι, τὴν δὲ
καὶ αἱ στάσεις τῶν ἀρχόντων προαπώλεσαν καὶ ἡ ὁμό-
57 νοια τοιάδε ἐργάζεται. ἔθνησκον δὲ οἳ μὲν ἀμυνόμενοι
τοὺς ἀναιροῦντας, οἳ δ' οὐκ ἀμυνόμενοι ὡς οὐχ ὑπὸ
τῶνδε ἀδικούμενοι, εἰσὶ δ' οἳ καὶ σφᾶς αὐτοὺς λιμῷ

---

1 αὐτοὺς] αὐτοῖς ci. Mend., inut. 8 δι' ὁμοιότητα OE, διὰ τὴν ὁμοιότητα F, δι' ὠμότητα iC, quod Bk. et Mend. receperunt, sed cf. § 93 15 ἐπὶ κέρδει] ἐπὶ κέρδους ἐλπίδι ci. Musgr. 16 συνεκυνηγέτουν ci. Cob. p. 221, inut. 18 συναινέσεως EFOi, verum dedit A ex errore vel etiam e coniectura et C, qui habet: *a consideratione* 19 τε om. i

43a. (

τε ἑκουσίῳ δαπανῶντες καὶ βρόχοις χρώμενοι καὶ τὰ σώματα καταποντοῦντες ἢ ῥιπτοῦντες ἀπὸ τῶν τεγῶν ἢ ἐς πῦρ ἐναλλόμενοι ἢ τοῖς σφαγεῦσιν ὑπίσχοντες ἢ καὶ μεταπεμπόμενοι βραδύνοντας, ἕτεροι δὲ κρυπτόμενοι καὶ λιπαροῦντες ἀπρεπῶς ἢ διωθούμενοι τὸ κακὸν ἢ ὠνούμενοι. οἳ δὲ καὶ παρὰ γνώμην τῶν τριῶν ἀνδρῶν, ὑπ' ἀγνοίας ἢ κατ' ἐπιβουλήν, ἀπώλλυντο. καὶ δῆλος ἦν ὁ μὴ προγραφεὶς νέκυς, ὅτε οἱ 58
προσκέοιτο ἡ κεφαλή· τῶν γὰρ δὴ προγεγραμμένων ἐν ἀγορᾷ προυτίθεντο παρὰ τοῖς βήμασιν, ἔνθα ἔδει κομίσαντας ἀντιλαβεῖν τὰ ἀγαθά. ἴση δ' ἦν ἑτέρων σπουδὴ 59
καὶ ἀρετή, γυναικῶν τε καὶ παιδίων καὶ ἀδελφῶν καὶ θεραπόντων, περισωζόντων τε καὶ συμμηχανωμένων πολλὰ καὶ συναποθνησκόντων, ὅτε μὴ τύχοιεν ὧν ἐπενόουν· οἳ δὲ καὶ ἐπανῄρουν σφᾶς ἀνῃρημένοις. τῶν 60
δὲ ἐκφυγόντων οἳ μὲν ὑπὸ ναυαγίων ἀπώλλυντο, ἐς πάντα σφίσι τῆς τύχης ἐπιβαρούσης, οἳ δὲ ἐπανήχθησαν ἐκ παραλόγων ἐπί τε ἀρχὰς τῆς πόλεως καὶ στρατηγίας πολέμων καὶ θριάμβους. οὕτως ὁ καιρὸς ἦν ἐκεῖνος ἐπίδειξις παραδοξολογίας.

16 καὶ τάδε ἐγίγνετο οὐκ ἐν ἰδιώτιδι πόλει οὐδὲ ἐν 61
ἀσθενεῖ καὶ σμικρῷ βασιλείῳ, ἀλλὰ τὴν δυνατωτάτην καὶ τοσούτων ἐθνῶν καὶ γῆς καὶ θαλάσσης ἡγεμονίδα διέσειεν ὁ θεός, ἐκ πολλοῦ ἄρα ἐς τὴν νῦν καθιστά-

---

6 ad ὠνούμενοι Schw. aliquid desideravit, sed cf. Demosth. 38 § 8. 20 10 αἱ κεφαλαί, quod C vertit, cum Schw. desideravit Mend., at facile subauditur 11 τὰ ἀγαθά] τὰ ἆθλα vel τὰ γέρα ci. Mend., sed etiam illud bene intellegitur 12 ἀδελῶν (sic) B 13 μηχανωμένων ci. Nauck 22 σμικρῷ βασιλείῳ, suprascr. σμικρᾷ βασιλείᾳ, E[1] 23 καὶ ante τοσούτων cum C deleri maluit Mend., sine causa καὶ γῆς om. EFiC 24 ἐκ πολλοῦ ἄρα <ταράχου> ci. Musgr., at cf. de ἐκ πολλοῦ Krüger ad Thuc. 2, 89, 6

43 a. C.

62 μενος εὐταξίαν. ἐγένετο μὲν οὖν τοιάδε ἕτερα ἐν αὐτῇ κατά τε Σύλλαν καὶ ἔτι πρὸ ἐκείνου Γάιον Μάριον, ὧν ὁμοίως τὰ γνωριμώτατα τῶν κακῶν ἐν τοῖς περὶ ἐκείνων ἀνελεξάμην, καὶ προσῆν ἐκείνοις ἀταφία· ταῦτα δὲ ἀξιώσει τε τῶν τριῶν ἀνδρῶν καὶ τοῦ ἑνὸς αὐτῶν μάλιστα ἀρετῇ καὶ τύχῃ, τὴν ἀρχὴν συστησαμένου τε ἐς ἕδραν ἀσφαλῆ καὶ γένος καὶ ὄνομα τὸ νῦν ἄρχον
63 ἀφ' ἑαυτοῦ καταλιπόντος, ἐπιφανέστερα. ὧν τὰ λαμπρὰ καὶ τὰ χείρω γενόμενα ἐν μνήμῃ τε μᾶλλον ὄντα, ὅτι καὶ τελευταῖα γέγονεν, ἐπελεύσομαι νῦν, οὐ πάντα (οὐ γὰρ ἀξιαφήγητον ἀναίρεσις ἁπλῆ καὶ φυγὴ ἢ τῶν τριῶν ἀνδρῶν τισι συγγνόντων ὕστερον ἐπάνοδος ἢ ἐπανελθόντων ἀφανὴς καταβίωσις), ἀλλ' ὅσα παραλογώτατα ὄντα μάλιστα ἂν ἐκπλήξειε καὶ πιστεύειν ποιήσειε
64 τοῖς προλεγομένοις. πολλὰ δέ ἐστι, καὶ πολλοὶ Ῥωμαίων ἐν πολλαῖς βίβλοις αὐτὰ συνέγραψαν ἐφ' ἑαυτῶν· ὀλίγα δὲ ἐγὼ καθ' ἑκάστην ἰδέαν, ἐς πίστιν ἑκάστης καὶ ἐς εὐδαιμόνισμα τῶν νῦν παρόντων, ἐπὶ κεφαλαίου διὰ τὸ μῆκος ἀναγράψω.

65 ἤρξατο μὲν δὴ τὸ κακὸν ἐκ συντυχίας ἀπὸ τῶν ἐν 17
ἀρχαῖς ἔτι ὄντων, καὶ πρῶτος ἀνῃρέθη δημαρχῶν Σάλουιος. ἱερὰ δέ ἐστιν ἡ ἀρχὴ καὶ ἄσυλος ἐκ τῶν νόμων καὶ τὰ μέγιστα ἴσχυεν, ὡς καὶ τῶν ὑπάτων τινὰς ἐς
66 τὰς φυλακὰς ἐμβαλεῖν. καὶ ἦν ὅδε ὁ δήμαρχος ὁ τὸν Ἀντώνιον ἐν μὲν ἀρχῇ κεκωλυκὼς εἶναι πολέμιον, ὕστε-

2 ⟨κατὰ⟩ Γάιον ci. Mend., cf. ad I § 269 3 τῶν κακῶν susp. Mend., sed pendere videtur ὧν ex τῶν κακῶν, cf. I § 563 (Kratt p. 13) 6 ⟨τοῦ⟩ τὴν ci. Mend., cf. ad I § 172 9 τε susp. Mend. 14 πιστεύσειν BEF 16 πολλοῖς i 18 ἐπὶ κεφαλαί (sic) V διὰ om. i 23 ἴσχυον E ὡς καὶ] ὡς ἐκ b 23 sq. ἐς τὴν φυλακὴν ci. Mend., contra iure Kratt p. 5

21 sq. Σάλουιος] cf. III § 206 sqq.

43 a.
ρον δὲ συμπεπραχὼς ἐς πάντα Κικέρωνι. πυθόμενος
δὲ τῶν τριῶν ἀνδρῶν τῆς τε συμφρονήσεως καὶ τῆς
ἐς τὴν πόλιν ἐπείξεως τοὺς οἰκείους εἱστία ὡς οὐ πολ-
λάκις αὐτοῖς ἔτι συνεσόμενος· ἐσδραμόντων δὲ ἐς τὸ 67
συμπόσιον τῶν ὁπλιτῶν οἳ μὲν ἐξανίσταντο σὺν θο-
ρύβῳ καὶ δέει, ὁ δὲ τῶν ὁπλιτῶν λοχαγὸς ἐκέλευεν
ἠρεμεῖν κατακλιθέντας, τὸν δὲ Σάλουιον, ὡς εἶχε, τῆς
κόμης ἐπισπάσας ὑπὲρ τὴν τράπεζαν, ἐς ὅσον ἔχρῃζε,
τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμε καὶ τοῖς ἔνδον αὖθις ἐκέλευεν
ἀτρεμεῖν, ὡς ἔχουσι, μὴ θορύβου γενομένου πάθοιεν
ὅμοια. οἳ μὲν δὴ καὶ οἰχομένου τοῦ λοχαγοῦ τεθνηπότες
ἄναυδοι μέχρι βαθυτάτης νυκτὸς τῷ λοιπῷ τοῦ δημάρ-
χου σώματι συγκατέκειντο. δεύτερος δ' ἀνὴρ ἔθνησκε 68
στρατηγὸς Μινούκιος, ἀρχαιρεσιάζων μὲν ἐν ἀγορᾷ·
πυθόμενος δὲ ἐπιέναι τοὺς ὁπλίτας ἀνεπήδησε καὶ περι-
θέων ἔτι καὶ ἐννοούμενος, ὅποι διαλάθοι, τὴν ἐσθῆτα
ἐνήλλασσεν ἔς τι τῶν ἐργαστηρίων ἐσδραμών, τοὺς
ὑπηρέτας καὶ τὰ σημεῖα ἀποπέμψας. οἳ δὲ αἰδοῖ καὶ
ἐλέῳ παραμένοντες εὐμαρέστερον ἄκοντες ἐποίησαν
τοῖς σφαγεῦσι τὸν στρατηγὸν εὑρεῖν.

18 Ἄνναλιν ἕτερον στρατηγόν, τῷ παιδὶ μετιόντι τα- 69
μιείαν συμπεριθέοντα καὶ τοὺς ψηφιουμένους παρα-
καλοῦντα, οἵ τε συνόντες φίλοι καὶ οἱ τὰ σημεῖα τῆς
ἀρχῆς φέροντες ἀπεδίδρασκον, πυθόμενοι προσγεγρά-
φθαι τοῖς πίναξι τὸν Ἄνναλιν. ὁ δὲ ἐς πελάτην ἑαυ- 70

---

8 κώμης B 13 δ' om. V 16 ἐνοού, altera ν suprascr. et μενος omisso, in extr. v., B ὅπῃ ci. Nauck 21 et 25 ἄνναλιν (ἄναλιν V) EFOi, corr. Bk. 24 sq. προγεγράφθαι EFC

---

14 quis Minucius fuerit, non constat; de Minucio Rufo (Caes. b. c. 3, 7, 1) cogitat Kloevekorn p. 71 21 στρατηγόν] L. Villium Annalem praet. a. 711/43 fuisse negat Willems I p. 473 n. 125

3 a. C.

τοῦ τινα φυγών, ᾧ βραχὺ καὶ εὐτελὲς ἦν τέγος ἐν προαστείῳ καὶ διὰ πάντα εὐκαταφρόνητον, ἐκρύπτετο ἀσφαλῶς, μέχρι τοὺς σφαγέας ὁ υἱὸς αὐτοῦ, τὴν φυγὴν ἐς τὸν πελάτην ὑποτοπήσας, ὡδήγησεν ὑπὸ τὸ τέγος καὶ παρὰ τῶν τριῶν ἀνδρῶν τήν τε οὐσίαν ἔλαβε τοῦ πατρὸς καὶ ἐς ἀγορανομίαν ᾑρέθη. ἀναλύοντα δὲ αὐτὸν ἐκ μέθης στρατιῶταί τι προσκρούσαντες ἔκτειναν, οἳ καὶ τὸν πατέρα ἀνῃρήκεσαν.

71 Θουράνιος δὲ οὐ στρατηγῶν μὲν ἔτι, ἀλλ' ἐστρατηγηκώς, πατὴρ δὲ νεανίου τὰ μὲν ἄλλα ἀκολάστου, δυναστεύοντος δὲ παρ' Ἀντωνίῳ, τοὺς λοχαγοὺς ἠξίου τὴν σφαγὴν ἐπισχεῖν οἱ πρὸς ὀλίγον, ἔστε αὐτὸν ὁ υἱὸς αἰτήσαιτο παρ' Ἀντωνίου. οἳ δ' ἐπιγελάσαντες
72 "ᾔτησεν", εἶπον, "ἀλλ' ἐπὶ θάτερα". καὶ συνεὶς ὁ πρεσβύτης ἕτερον αὐτίκα βραχύτατον ᾔτει διάστημα, μέχρις οὗ τὴν θυγατέρα ἴδοι· ἰδὼν δὲ ἐκέλευε μὴ μετασχεῖν τῶν πατρῴων, μὴ κἀκείνην ὁ ἀδελφὸς αἰτήσαιτο παρὰ Ἀντωνίου. συνέβη δὲ καὶ τῷδε τὴν οὐσίαν ἐς αἰσχρὰ δαπανῆσαι καὶ κλοπῆς ἁλόντι φυγεῖν ἐκ καταδίκης.

73 Κικέρων δέ, ὃς μετὰ Γάιον Καίσαρα ἴσχυσεν, ὅση 19
γένοιτο ἂν δημαγωγοῦ μοναρχία, κατέγνωστο μὲν ἅμα

---

1 ᾧ] ὡς EF τὸ τέγος F 2 προαστείῳ] cf. ad II § 28 ἐς πάντα malim 4 ὑπὸ] ἐπὶ ci. Mend. 6 ἀναλύοντα] videtur aliquid turbatum; ἀλύοντα ci. Musgr., vix recte; *posterius*, i. e. ὕστερον, addidit C, sed cf. ad § 80 7 προσκρούσαντα ci. Nauck 9 Θουράνιος] ita etiam C; Thoranium (v. § 47) intellexit Willems I p. 467; traditum nomen retinet Ribbeck n. 27, cf. n. 95, intellegens C. Turranium praet. a. 710/44 (cf. Cic. Phil. 3, 10 § 25, Val. Max. 9, 11, 5, ubi cod. Bern. A 'Toranius' quidem, sed o in rasura praebet), cf. etiam Kloevekorn p. 44 sqq. Non liquet 14 εἶπον ᾔτησεν F 15 αὐτίκα] αὐτοὺς vel αὖθις ci. Mend., sed iunge συνεὶς αὐτίκα ᾔτει 21 ἴσχυεν ci. Mend., sed cf. de aor. Krüger ad Thuc. 1, 3, 2 ὅσαι B

43 a. C.

τῷ παιδὶ καὶ τῷ ἀδελφῷ καὶ τῷ παιδὶ τοῦ ἀδελφοῦ
καὶ πᾶσιν οἰκείοις τε καὶ στασιώταις καὶ φίλοις, φυ-
γὼν δὲ ἐπὶ σκάφους οὐκ ἔφερε τὴν ἀηδίαν τοῦ κλύ-
δωνος, ἀλλὰ εἰς ἴδιον χωρίον, ὃ καθ' ἱστορίαν τοῦδε
τοῦ πάθους εἶδον, ἀμφὶ Καιήτην πόλιν τῆς Ἰταλίας,
καταχθεὶς ἠρέμει. πλησιαζόντων δὲ τῶν ἐρευνωμένων 74
(τοῦτον γὰρ δὴ φιλοτιμότατα πάντων Ἀντώνιός τε ἐζή-
τει καὶ Ἀντωνίῳ πάντες) ἐς τὸ δωμάτιον αὐτοῦ κόρα-
κες ἐσπτάντες ἔκλαζον, ἐπεγείροντες ἀπὸ τοῦ ὕπνου,
καὶ τὸ ἱμάτιον ἀπέσυρον ἀπὸ τοῦ σώματος, ἕως οἱ
θεράποντες, σημηνάμενοι τὸ γιγνόμενον εἶναι σύμβο-
λον ἔκ του θεῶν, ἐς φορεῖον ἐσθέμενοι τὸν Κικέρωνα
αὖθις ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἦγον διὰ λόχμης βαθείας
λανθάνοντες. πολλῶν δὲ ἀνὰ μέρη διαθεόντων τε καὶ 75
πυνθανομένων, εἴ που Κικέρων ὁραθείη, οἱ μὲν ἄλλοι
ἐπ' εὐνοίᾳ καὶ ἐλέῳ πλεῖν αὐτὸν ἐξαναχθέντα ἔλεγον
ἤδη, σκυτοτόμος δὲ πελάτης Κλωδίου, πικροτάτου τῷ
Κικέρωνι ἐχθροῦ γεγονότος, *Λαίνᾳ* τῷ λοχαγῷ σὺν
ὀλίγοις ὄντι τὴν ἀτραπὸν ἔδειξεν. ὁ δὲ ἐπέδραμέ τε 76
καὶ θεράποντας ἰδὼν πολὺ πλείους τῶν ἀμφ' αὐτὸν
ὁρμῶντας ἐς ἄμυναν, στρατηγικῶς μάλα ἀνεβόησεν·
"ἐσελθέτωσαν ἐς τὸ χωρίον οἱ περὶ οὐρὰν λοχαγοί".
τότε γὰρ οἱ μὲν θεράποντες ὡς ἐλευσομένων πλεόνων 77
20 κατεπλάγησαν, ὁ δὲ *Λαίνας*, καὶ δίκην τινὰ διὰ τοῦ
Κικέρωνός ποτε κατωρθωκώς, ἐκ τοῦ φορείου τὴν κε-
φαλὴν ἐπισπάσας ἀπέτεμνεν, ἐς τρὶς ἐπιπλήσσων καὶ

---

5 *Καιήτην* Schw. (cf. Val. Max. 1, 4, 6; 5, 3, 4, Plut. Cic. c. 47, ubi *Καπίτας* corrigendum in *Καιήτας*), contra iniuria Mommsen C. I. L. X, 1 p. 603, cf. Nissen, Ital. Landesk. II, 2 p. 660, *καπύην* libri 9 *ἀπὸ τοῦ ὕπνου* deleri maluit Mend.; contra Loesch p. 33 coll. Ev. Matth. 1, 24 20 αὐτὸν EBi (F, V?), *corr. Bk.* 23 *μὲν*] μὴ B 26 ἀποσπάσας F

43 a. C.
ἐκδιαπρίζων ὑπὸ ἀπειρίας· ἀπέτεμε δὲ καὶ τὴν χεῖρα,
ᾗ τοὺς κατὰ Ἀντωνίου λόγους οἷα τυράννου συγγρά-
φων, ἐς μίμημα τῶν Δημοσθένους, Φιλιππικοὺς ἐπ-
78 έγραφεν. ἔθεον δὲ οἳ μὲν ἐπὶ ἵππων, οἳ δὲ ἐπὶ νεῶν,
αὐτίκα τὸ εὐαγγέλιον Ἀντωνίῳ διαφέροντες· καὶ ὁ Λαί-
νας ἐν ἀγορᾷ προκαθημένῳ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα
79 μακρόθεν ἀνέσειεν ἐπιδεικνύς. ὃ δὲ ἥσθη τε μάλιστα
καὶ τὸν λοχαγὸν ἐστεφάνωσε καὶ πλέοσι τῶν ἄθλων
ἐδωρήσατο πέντε καὶ εἴκοσι μυριάσιν Ἀττικῶν δραχμῶν
ὡς μέγιστον δὴ τόνδε πάντων ἐχθρὸν καὶ πολεμιώτα-
80 τόν οἱ γενόμενον ἀνελόντα. ἡ κεφαλὴ δὲ τοῦ Κικέ-
ρωνος καὶ ἡ χεὶρ ἐν ἀγορᾷ τοῦ βήματος ἀπεκρέμαντο
ἐπὶ πλεῖστον, ἔνθα πρότερον ὁ Κικέρων ἐδημηγόρει·
81 καὶ πλείους ὀψόμενοι συνέθεον ἢ ἀκροώμενοι. λέγεται
δὲ καὶ ἐπὶ τῆς διαίτης ὁ Ἀντώνιος τὴν κεφαλὴν τοῦ
Κικέρωνος θέσθαι πρὸ τῆς τραπέζης, μέχρι κόρον ἔσχε
τῆς θέας τοῦ κακοῦ.

82 ὧδε μὲν δὴ Κικέρων, ἐπί τε λόγοις ἀοίδιμος ἐς ἔτι
νῦν ἀνὴρ καί, ὅτε ἦρχε τὴν ὕπατον ἀρχήν, ἐς τὰ μέ-
γιστα τῇ πατρίδι γεγονὼς χρήσιμος, ἀνῄρητο καὶ ἀν-
ῃρημένος ἐνυβρίζετο· ὁ δὲ παῖς ἐς τὴν Ἑλλάδα προ-
83 απέσταλτο ἐς Βροῦτον. Κόιντος δέ, ὁ τοῦ Κικέρωνος
ἀδελφός, ἅμα τῷ παιδὶ καταληφθεὶς ἐδεῖτο τῶν σφα-
γέων πρὸ τοῦ παιδὸς αὐτὸν ἀνελεῖν· τὰ δὲ ἐναντία

---

1 ἐκπρίζων F 10 ἐχθρὸν BF, ἐχθρῶν iC, utrumque EV
11 ἀνελόντα scripsi, ἀνελόντι EFOi, vulgo δὲ om. V
14 ἔθεον F ἢ προτοῦ ἀκροασόμενοι desideravit Mend., potuit etiam ἢ ⟨πρότερον ἦσαν⟩ ἀκροώμενοι, sed qua est App. in hac parte libri neglegentia, noli mutare; cf. etiam Berg, diss. p. 50, Bitschofsky p. 446 sq. 15 τῆς delendum ci. Mend., sed cf. II § 415; v. etiam § 65 ἐς τὰς φυλακάς, § 74 ἀπὸ τοῦ ὕπνου etc.
15 sq. τὴν κεφαλὴν τοῦ Κικέρωνος om. O, add. in mg. B[2]
24 αὐτὸν EFOi, cum C corr. Mend.

43 a.

καὶ τοῦ παιδὸς ἱκετεύοντος, οἱ σφαγεῖς ἔφασαν ἀμφοτέροις διαιτήσειν καὶ διαλαβόντες ἕτερον ἕτεροι κατὰ σύνθημα φονεῖς ἀνεῖλον ὁμοῦ.

21 *Ἐγνάτιοι δέ, πατὴρ καὶ υἱός, συμφυέντες ἀλλήλοις* 84
διὰ μιᾶς πληγῆς ἀπέθανον· καὶ αὐτῶν αἱ κεφαλαὶ μὲν ἀπετέτμηντο, τὰ δὲ λοιπὰ σώματα ἔτι συνεπέπλεκτο.
Βάλβος τὸν υἱόν, ἵνα μὴ βαδίζοντες ὁμοῦ φανεροὶ 85
γένοιντο, προύπεμψεν ἐς φυγὴν ἐπὶ θάλασσαν καὶ μετ' ὀλίγον εἵπετο ἐκ διαστήματος. ἐξαγγείλαντος δέ τινος, εἴτε ἐξ ἐπιβουλῆς εἴθ' ὑπ' ἀγνοίας, τὸν υἱὸν συνειλῆφθαι, ἐπανῆλθε καὶ τοὺς σφαγέας μετεπέμψατο. συνέβη δὲ καὶ τὸν παῖδα ἀπολέσθαι ναυαγίῳ· οὕτω ταῖς τότε συμφοραῖς καὶ τὸ δαιμόνιον ἐπέκειτο. Ἀρρούν- 86
τιος τὸν υἱόν, οὐχ ὑφιστάμενον φεύγειν χωρὶς αὐτοῦ, μόλις ἔπεισεν ὡς νέον περισώζειν ἑαυτόν. καὶ τόνδε μὲν ἡ μήτηρ ἐπὶ τὰς πύλας προύπεμψε καὶ ὑπέστρεψεν, ἵνα ἀνῃρημένον τὸν ἄνδρα θάψειε· πυθομένη δὲ καὶ τὸν υἱὸν ὑπὸ τῆς θαλάσσης διεφθάρθαι λιμῷ διεχρήσατο ἑαυτήν.

αἵδε μὲν δὴ παίδων ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἔστων εἰ- 87
22 *κόνες· ἀδελφοὶ δὲ δύο ὁμοῦ προγραφέντες, οἷς ὄνομα ἦν Λιγάριοι, ἐκρύπτοντο ὑπὸ ἰπνῷ, μέχρι τῶν θεραπόντων αὐτοὺς ἀνευρόντων ὃ μὲν αὐτίκα ἀνῃρέθη, ὃ*

---

3 *φονεῖς* susp. Mend. iure, *φωνεῖς* B, unde conicio *φωνῆς*, cf. V § 155 *κατὰ σύνθημα σάλπιγγος* 4 *Ἐγνάτιοι* Schw., *ἰγνάτιοι* veteres editiones, *γνάτιοι* (*γνάτιος* b) libri, cf. ad I § 181 5 *μὲν* om. F 7 *βλάβος* f, *Blauus* C 13 sq. *ἀρρούντιος* V 17 *θάψει* V 21 *δύο* om. i 22 *λιγάριος* b

---

4 de Egnatiis cf. Willems I p. 503 n. 236 7 fuit C. Octavius Balbus, cf. Ribbeck n. 205 13 de Arruntiis cf. Kloevekorn p. 116 22 de Ligariis cf. Kloevekorn p. 87 sq., a quo dissentit Ribbeck *n. 184*

13 a. C.
δὲ ἐκφυγών, ἐπεὶ τὸν ἀδελφὸν ἔγνω διεφθαρμένον,
ἔρριψεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τῆς γεφύρας ἐς τὸ
88 ῥεῦμα. καὶ αὐτὸν ἁλιέων περισχόντων ὡς οὐκ ἐναλά-
μενον, ἀλλὰ πεπτωκότα, ἐς πολὺ μὲν ἐφιλονίκει καὶ
ἑαυτὸν ἐς τὸ ῥεῦμα ἐώθει, ἡσσώμενος δὲ τῶν ἁλιέων
περιεγίγνετο καὶ "οὐκ ἐμέ", ἔφη, "περισώζετε, ἀλλ'
89 ἑαυτοὺς ἐμοὶ προγεγραμμένῳ συναπόλλυτε". οἳ δὲ καὶ
ὣς αὐτὸν οἰκτείραντες περιέσωζον, μέχρι τινὲς τῶν
στρατιωτῶν, οἳ τὴν γέφυραν ἐτήρουν, ἰδόντες ἐπέδρα-
90 μόν τε καὶ τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμον. ἑτέρων δὲ ἀδελφῶν
ὃ μὲν αὐτὸν ἔρριψε κατὰ τοῦ ῥεύματος, καὶ θεράπων
αὐτοῦ τὸ σῶμα ἀνεζήτει μέχρι πέμπτης ἡμέρας, εὑρὼν
δὲ ἔτι γνωρίζεσθαι δυναμένου, τὴν κεφαλὴν διὰ τὸ
91 ἆθλον ἀπέκοψε· τὸν δὲ ἕτερον ἐν κοπρῶνι κρυπτό-
μενον ἕτερος ἐμήνυσε θεράπων, καὶ οἱ σφαγεῖς εἰσελθεῖν
μὲν ἀπηξίωσαν, δόρασι δὲ περικεντοῦντες ἐξήγαγον καί,
ὡς εἶχε, τὴν κεφαλὴν οὐδὲ ἀπονίψαντες ἀπέκοψαν.
92 ἕτερος δέ, τοῦ ἀδελφοῦ συλλαμβανομένου, προσδρα-
μὼν ἀγνοίᾳ τοῦ καὶ αὐτὸς ἅμα ἐκείνῳ προγεγράφθαι,
"ἐμέ", ἔφη, "κτείνατε πρὸ τούτου". καὶ ὁ λοχαγὸς ἔχων
τὸ ἀκριβὲς ἀνάγραπτον, "εἰκότα ἀξιοῖς", ἔφη· "σὺ γὰρ
πρὸ τούτου γέγραψαι," καὶ εἰπὼν κατὰ τὴν τάξιν
ἔκτεινεν ἄμφω.
93 ταῦτα μὲν δὴ καὶ ἀδελφῶν δείγματα· *Λιγάριον* δὲ 23

---

1 ἀποφυγὼν a 2 ἑαυτὸν V ἀπὸ τῆς τοῦ ποταμοῦ γεφύρας maluit Schw., at cf. Kratt p. 67 ἐς] ἐπὶ F 3 sq. ἐναλάμενον V, ἐναλλάμενον B, ἐναλλόμενον EFi, ἐναλόμενον scr. Mend. 4 ἀλλ' ἐμπεπτωκότα ci. Mend. 6 περιεσώζετε aC 11 ἔρριψεν αὐτὸν F 12 ἐζήτει E, quod prob. Mend., ἀνευρὼν tamen proponens pro εὑρὼν 13 δυναμένην ci. Mend., vix recte; posui comma post δυναμένου subaudiens αὐτοῦ, cf. § 102 (adn.) 24 *Λιγάριον*] si nomen sanum, ἕτερον cum Schw. *desideraveris*

43 a. C.

ἡ γυνὴ κρύπτουσα μίαν ἐς τὸ ἀπόρρητον ἐπηγάγετο θεράπαιναν, προδοθεῖσα δὲ ὑπ' αὐτῆς εἵπετο τῇ κεφαλῇ τοῦ ἀνδρὸς φερομένῃ βοῶσα· "ἐγὼ τοῦτον ὑπεδεξάμην, τὰ δ' ὅμοια τοῖς ὑποδεξαμένοις ἐστὶν ἐπιτίμια". καὶ 94
οὐδενὸς αὐτὴν οὔτε ἀναιροῦντος οὔτε μηνύοντος, αὐτάγγελος ἐς τοὺς ἄρχοντας ἦλθε καθ' ἑαυτῆς, κἀκείνων αὐτὴν διὰ τὴν φιλανδρίαν ὑπεριδόντων, ἑαυτὴν ἀπέκτεινε λιμῷ. καὶ τῆσδε μὲν ἐνθάδε ἐπεμνήσθην, ὅτι 95
τὸν ἄνδρα περισῴζουσα ἀπετύγχανέ τε καὶ συνεξήγαγεν ἑαυτήν· ὅσαι δὲ ἐπέτυχον τῆς φιλανδρίας, ἐν τοῖς περισωθεῖσι τῶν ἀνδρῶν ἀναγράψω. ἕτεραι δὲ ἀθεμίστως 96
ἐπεβούλευσαν τοῖς ἀνδράσιν. καὶ αὐτῶν ἐστιν, ἣ Σεπτιμίῳ μὲν ἐγεγάμητο, ὑπὸ δέ τινος Ἀντωνίῳ φίλου διεφθείρετο· ἐπειγομένη δὲ ἐκ μοιχείας ἐς γάμον ἐδεήθη ⟨διὰ⟩ τοῦ μοιχεύοντος αὐτὴν Ἀντωνίου, καὶ ὁ Σεπτίμιος αὐτίκα τοῖς πίναξι προσετέθη. καὶ μαθὼν ἐς τῆς γυ- 97
ναικὸς ὑπ' ἀγνοίας τῶν οἴκοι κακῶν ἔφευγεν. ἣ δὲ ὡς φιλοφρονουμένη τὰς θύρας ἐπέκλεισε καὶ ἐτήρει τὸν ἄνδρα, ἕως οἱ σφαγεῖς παρεγένοντο· καὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας οἳ μὲν ἐκεῖνον ἀνῄρουν, ἣ δὲ ἔθυε γάμους.

24 *Σάλασσος δὲ ἐκφυγών τε καὶ ἀπορούμενος ἧκε μὲν ἐς* 98
πόλιν νυκτός, ὅτε μάλιστα ἔδοξεν ἀμβλύνεσθαι τὸ δει-

---

1 *κρύψασα* ci. Mend., non recte, cf. praef. 5 *αὐτὴν*] *αὐτῶν ἐστιν* i 12 sq. *σεπτιμίῳ* aC, *σεπτουμίῳ* ceteri, quod fort. tenendum 13 *ἀντωνίου* EFi 15 ⟨*διὰ*⟩ ex C add. Schw. *αὐτὴν*] *αὐτὸν* ci. Schw. coll. § 71 et 72, inut. *σεπτίμιος* EaC, *σεπτούμιος* ceteri 16 *ἐς* Bk., *ἐκ* libri, *ἐς τὴν γυναῖκα* coniecerat Musgr., at cf. § 99 init. 17 *ἔφυγεν* ci. Mend., sed cf. praef. 21 *σάλασος* V *καὶ διαπορούμενος* F

---

12 sq. de C. Septimio praet. a. 697/57 cogitat Willems I p. 476 *n. 136* *21* fuit Vettius Salassus, cf. Val. Max. 9, 11, 7

43 a. C.

νόν, πεπραμένης δὲ τῆς οἰκίας μόνος αὐτὸν ὁ θυρωρὸς τῇ οἰκίᾳ συμπεπραμένος ἐπέγνω καὶ ἐς τὸ ἑαυτοῦ οἴκημα ὑπεδέχετο καὶ κρύψειν ἐπηγγέλλετο καὶ θρέψειν,
99 *ἐξ ὧν ἐδύνατο. ὃ δὲ τὴν γυναῖκά οἱ καλέσαι προσέταξεν ἐκ τῆς ἐκείνης οἰκίας. ἡ δ' ὑποκριναμένη μὲν ἐλθεῖν ἐπείγεσθαι, δεδιέναι δ' ὡς ἐν νυκτὶ καὶ θεραπαίναις τὸ ὕποπτον, μεθ' ἡμέραν ἥξειν ἔφη. καὶ γενομένης ἡμέρας ἡ μὲν τοὺς σφαγέας μετῄει, καὶ ὁ θυρωρὸς αὐτὴν ὡς*
100 *βραδύνουσαν ἐς τὴν οἰκίαν ἀπέτρεχεν ἐπείξων· ὁ δὲ Σάλασσος, οἰχομένου τοῦ θυρωροῦ δείσας ὡς ἐς ἐνέδραν ἀπιόντος, ἐς τὸ τέγος ἀναδραμὼν ἐκαραδόκει τὸ γιγνόμενον, ἰδὼν δὲ οὐ τὸν θυρωρόν, ἀλλὰ τὴν γυναῖκα τοῖς σφαγεῦσιν ἡγουμένην ἔρριψεν ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ τέγους.*
101 *Φούλβιον δὲ ἐς θεραπαίνης φυγόντα παλλακευθείσης τε αὐτῷ καὶ ἀπηλευθερωμένης καὶ προῖκα ἐς γάμον ἐπιλαβούσης, ἡ τοσάδε εὖ παθοῦσα προύδωκε ζηλοτυπίᾳ τῆς μεθ' ἑαυτὴν τῷ Φουλβίῳ γεγαμημένης.*
102 *τοσάδε μὲν δὴ καὶ γυναικῶν πονηρῶν ὑποδείγματα γεγράφθω· Στάτιος δὲ ὁ Σαυνίτης, πολλὰ Σαυνίταις* 25
ἐν τῷ συμμαχικῷ πολέμῳ κατειργασμένος, διὰ δὲ περιφάνειαν ἔργων καὶ διὰ πλοῦτον καὶ γένος ἐς τὸ Ῥωμαίων βουλευτήριον ἀνακεκλημένος, ὀγδοηκοντούτης ὢν ἤδη καὶ διὰ πλοῦτον προγεγραμμένος ἀνεπέτασε

---

1 *πεπραγμένης* et 2 *συμπεπραγμένος* b; *πεφραγμένης* (*occlusa domo*) et *συμπεφραγμένος* (*conclusus*) videtur vertisse C, male 2 *αὐτοῦ* b 4 *δύναιτο* ci. Schw., *γε δύναιτο* Keil, probabiliter; *ἐδύνατο* defendebat Mend. coll. § 315 extr. 5 sqq. totum enuntiatum mire compositum iudicavit Mend. 8 *σφαγεῖς* F 10 *ἐς* om. Fi 18 *καὶ* supra versum F[1], om. b 19 *Στάτιος*] *Πάπιος* voluit Wesseling ad Diod. t. II p. 539, quod multi probaverunt, at cf. Mommsen, R. Münzw. p. 589 adn. 370 22 *ἀνακεκλημένος*] *ἀνειλημμένος* desideravit Mend. 23 *διὰ* ⟨*τὸν*⟩ *πλοῦτον* ci. Mend.

43 a. C.

τὴν οἰκίαν τῷ τε δήμῳ καὶ τοῖς θεράπουσιν ἐκφορεῖν,
ὅσα θέλοιεν, τὰ δὲ καὶ αὐτὸς διερρίπτει, μέχρι κεκενω-
μένης ἐπικλείσας ἐνέπρησε καὶ ἀπώλετο, καὶ τὸ πῦρ
πολλὰ τῆς πόλεως ἄλλα ἐπενείματο. Καπίτων δὲ ἐς 103
πολὺ τὰς θύρας ὑπανοίγων τοὺς ἐσβιαζομένους καθ'
ἕνα ἀνῄρει, ὑπὸ δὲ πολλῶν ἐπιβρισάντων εἷς ἀπέθανε
πολλοὺς ἀποκτείνας. Οὐετουλῖνος δὲ χεῖρα ἤθροισε 104
πολλὴν ἀμφὶ τὸ Ῥήγιον αὐτῶν τε τῶν προγεγραμμένων
ἀνδρῶν καὶ ὅσοι συνέφευγον αὐτοῖς, καὶ ἀπὸ τῶν ὀκτω-
καίδεκα πόλεων, αἳ τοῖς στρατοῖς ἐπινίκια ἐπηγγελμέναι
πάνυ ἐδυσχέραινον. τούσδε οὖν ἔχων ὁ Οὐετουλῖνος 105
ἀνῄρει τῶν λοχαγῶν τοὺς διαθέοντας, μέχρι πεμφθέν-
τος ἐπ' αὐτὸν στρατοῦ πλέονος οὐδ' ὣς ἔληξεν, ἀλλ'
ἐς Σικελίαν πρὸς Πομπήιον, κρατοῦντά τε αὐτῆς καὶ
τοὺς φεύγοντας ὑποδεχόμενον, ἐπέρασεν. εἶτα ἐπολέ- 106
μει καρτερῶς, μέχρι πολλαῖς μάχαις ἡσσώμενος τὸν
μὲν υἱὸν καὶ ὅσοι τῶν προγεγραμμένων ἄλλοι συνῆσαν,
ἐπὶ Μεσσήνης ἔπεμψεν, αὐτὸς δέ, ὡς εἶδε πορθ-
μευόμενον ἤδη τὸ σκάφος, ἐμπεσὼν τοῖς πολεμίοις
κατεκόπη.

26 Νάσων δὲ ὑπὸ ἐξελευθέρου, παιδικῶν οἱ γενομέ- 107
νου, προδοθεὶς ἥρπασε παρά του τῶν στρατιωτῶν ξί-

---

2 sq. *κεκενωμένην* ci. Mend., at cf. § 90. 108, I § 367, V § 568, v. etiam Bitschofsky p. 447 4 *καὶ* ante *ἄλλα* add. F *Καπίτων*] *Capio* C 6 sq. *ἀπέθανεν εἰς πολλοὺς* ci. Mend. 7 *Vitulinus* C, 'Vetulenus' melior forma sec. Ribbeck n. 462 10 *στρατοῖς*, corr. ex *στρατηγοῖς*, B 11 *ὁ ἐτουλῖνος* B, *ὁ* om. i 15 sq. *ἐπέρασεν*] *ἐπρέσβευεν* vel *ἔπεμψεν* ci. Schw.; *καρτερῶς* ⟨*ἐν Σικελίᾳ*⟩ vertit C, vix e codice suo; ante *εἶτα* lacunam esse putavit Mend. Sed videtur obscuritas inde nata esse, quod App. res brevius enarrat 17 *ἄλλοι* ⟨*οἱ*⟩ scr. Mend., at cf. ad I § 263 *ἄλλοις* b 18 *μεσήνης* Ob 21 *ἀπὸ* i

---

21 *fuit P. Naso* praet. a. 710/44, cf. Kloevekorn p. 69 sq.

43 a. C.

φος καὶ τὸν προδότην μόνον ἀποκτείνας ἑαυτὸν τοῖς
108 σφαγεῦσιν ὑπέσχε. φιλοδέσποτος δὲ οἰκέτης τὸν κε-
κτημένον ἐπὶ λόφου ἐκάθισε καὶ αὐτὸς ἐπὶ θάλασσαν
ᾔει μισθωσόμενος αὐτῷ σκάφος. ἐπανιὼν δὲ κτεινό-
μενόν τε εἶδε τὸν δεσπότην καὶ ἀποψύχοντος ἤδη μέγα
βοῶν "ἐπίμεινον ἐς βραχύ, ὦ δέσποτα," εἶπε καὶ κτεί-
νει τὸν λοχαγὸν ἐμπεσὼν ἄφνω. μετὰ δὲ ἐκεῖνον ἑαυ-
τὸν ἐπαναιρῶν εἶπε τῷ δεσπότῃ· "παραμύθιον ἔχεις".
109 *Λεύκιος* δὲ δύο πιστοτάτοις ἀπελευθέροις χρυσίον δοὺς
ἐπὶ θάλασσαν ᾔει, διαδράντων δὲ ἐκείνων ὑπέστρεψε
καταγινώσκων τοῦ βίου καὶ ἑαυτὸν ἐμήνυσε τοῖς σφα-
110 γεῦσι. *Λαβιηνὸς* δὲ ἐν ταῖς Σύλλα προγραφαῖς πολ-
λοὺς τῶν τότε συλλαβών τε καὶ κτείνας ἠδόξησεν ἄρα,
εἰ μὴ τὰ ὅμοια γενναίως ἐνέγκοι, καὶ προελθὼν τῆς
οἰκίας ἐκαθέζετο ἐπὶ θρόνου τοὺς σφαγέας περιμένων.
111 *Κέστιος* δὲ ἐν χωρίοις παρὰ εὐνόοις θεράπουσιν ἐκρύ-
πτετο, λοχαγῶν δ' αἰεὶ σὺν ὅπλοις ἢ κεφαλαῖς διαθεόν-
των οὐκ ἔφερε τὸ μῆκος τοῦ φόβου, ἀλλ' ἔπεισε τοὺς
θεράποντας ἅψαι πυράν, ἵνα ἔχοιεν λέγειν, ὅτι Κέστιον
ἀποθανόντα θάπτοιεν. καὶ οἳ μὲν ἐνεδρευθέντες ἧψαν,

3 *ἐπὶ λόχου* ci. Keil *ἐκάθισε* EF, *καθῆσε* Oi, in V corr. a m. 1 ex *καθΐσε*, unde fort. *καθεῖσε* (ita Budaeus in mg. cod. b) restituere praestat 5 *ὡς* pro *τε* et *ἀποψύχοντα* ci. Mend., sed de genet. cf. ad § 102, ad *τε* § 120. 226 post *δεσπότην* fort. inseras ⟨*καὶ ἔτι παριστάμενον τὸν λοχαγὸν*⟩ 6 *ὦ* om. V 7 *ἐκεῖνον*] *ἐκείνῳ* ci. Mend., non recte, cf. Hann. c. 23, Iber. c. 33 (Zerdik p. 81) 12 *Λαβιηνὸς*] *λαβιῖνος* EF. De servorum Labieni virtute hic aliquid excidisse ex Macrob. Sat. 1, 11, 18 ci. Schw., sed non est, cur hunc Labienum eundem putemus (cf. Gardthausen, Augustus II, 1 p. 113 adn. 28). Mend. nomen fort. corruptum putavit 14 *προσελθών*, sed *σ* erasum, B 16 *εὔνοις* scr. Mend., cf. Crönert, Memoria p. 166 17 *καὶ κεφαλαῖς* vertit C 19 *ut pyram pararent atque incenderent* C

16 de Cestio certi quicquam affirmari non potest, sed cf. *Kloevekorn p.* 65 sqq.

43 a. C.

ὃ δὲ ἐσήλατο ἐς αὐτήν. Ἀπώνιος δὲ ἀσφαλῶς ἑαυτὸν 112
ἐπικρύψας οὐκ ἤνεγκε τὴν πονηρίαν τῆς διαίτης, ἀλλὰ
προήγαγεν ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν σφαγήν. ἄλλος ἐν φανερῷ 113
καθῆστο ἑκὼν καὶ βραδυνόντων τῶν σφαγέων ἀπήγ-
ξατο ἐν μέσῳ. Λεύκιος δὲ ὁ Ἀσινίου τοῦ ὑπατεύον- 114
τος τότε πενθερός, φεύγων διὰ θαλάσσης, οὐ φέρων
τοῦ χειμῶνος τὴν ἀηδίαν ἔρριψεν ἑαυτὸν εἰς τὸ πέλα-
γος. Καισέννιον δὲ οἱ διώκοντες, ὑποφεύγοντά τε καὶ 115
βοῶντα οὐ προγεγράφθαι, ἀλλὰ διὰ τὰ χρήματα ἐπι-
βουλεύεσθαι πρὸς αὐτῶν, ἐπὶ τὸν πίνακα ἀγαγόντες
ἀναγινώσκειν ἑαυτοῦ τὸ ὄνομα ἐκέλευον καὶ ἀνα-
γινώσκοντα ἔκτειναν. Αἰμίλιος δὲ ἀγνοῶν, ὅτι προ- 116
γέγραπται, διωκόμενον ἄλλον ἰδὼν ἤρετο τὸν λοχαγὸν
τὸν διώκοντα, τίς ὁ προγεγραμμένος εἴη· καὶ ὁ λοχα-
γὸς τὸν Αἰμίλιον γνωρίσας "σὺ κἀκεῖνος" εἶπε καὶ
τοὺς δύο ἀπέκτεινε. Κίλλων δὲ ἐκ τοῦ βουλευτηρίου 117
προϊὼν καὶ Δέκιος, ἐπεὶ τοῖς πίναξιν ἐπύθοντο σφῶν
τὰ ὀνόματα προσγεγράφθαι, οὔπω τινὸς ἐπιόντος αὐ-
τοῖς ἔφευγον ἀκόσμως διὰ πυλῶν, καὶ αὐτοὺς τοῖς
ἀπαντῶσι τῶν λοχαγῶν αὐτὸς ὁ δρόμος ἐμήνυσεν.

---

1 ἑαυτὸν ἀσφαλῶς F 8 Καισέννιον Schw., καὶ σισίννιον (καὶ σισίνιον V b) EFOi, *Sisinium* C 11 sq. ἀναγνόντα ci. Nauck, quod prob. Berg, diss. p. 35, inut. 14 τὸν] αὐτὸν b 16 κίλων, ν supra ί a m. 1 V, *Cillus* C 17 sq. τὰ ὀνόματα σφῶν V 18 προγεγράφθαι EF 19 ⟨τῶν⟩ πυλῶν ci. Mend. 20 ἐμήνυεν b

---

1 Q. Aponium (Cass. D. 43, 29, 3) intellegit Kloevekorn p. 99, contra Ribbeck n. 383 5 est L. Quintius, cf. § 46 8 C. Caesennium Philonem intellegit Ribbeck n. 393, sed incertum est 12 de Aemilio nihil constat, cf. Kloevekorn p. 115, Ribbeck n. 379 16 fort. L. Flaminius Chilo, cf. Borghesi II p. 161

43 a. C.
118 *Ἰκέλιος δέ, ὃς ἐπὶ Βρούτῳ τε καὶ Κασσίῳ δικάζων,*
Καίσαρος τοῖς δικαστηρίοις μετὰ στρατιᾶς ἐφεστῶτος
καὶ τῶν ἄλλων δικαστῶν κρύφα τὴν καταδικάζουσαν
φερόντων, μόνος τὴν ἀπολύουσαν ἤνεγκε φανερῶς,
ἐκλαθόμενος τῆς μεγαλόφρονος ἐλευθεριότητος, νεκρὸν
σῶμα ἐκκομιζόμενον ὑποστὰς τοῖς φέρουσι συνεβάσταζε
119 *τὸ λέχος. ἰδόντων δὲ τῶν φρουρούντων τὰς πύλας,*
ὅτι πλεονάζουσιν οἱ νεκροφόροι παρὰ τὸ σύνηθες ἑνὶ
ἀνδρί, καὶ τοὺς μὲν φέροντας οὐχ ὑπονοούντων, τὸ
δὲ λέχος ἐρευνωμένων, μὴ νεκρόν τις ὑποκρίνοιτο, οἱ
νεκροφόροι τὸν Ἰκέλιον ἤλεγχον οὐχ ὁμότεχνον σφίσιν
ὄντα, ἐπιγνωσθέντα τε οἱ σφαγεῖς ἀπέκτειναν.
120 *Οὐᾶρος δ' ἀπελευθέρου προδιδόντος αὐτὸν ἀπέδρα* 28
καὶ ὄρος ἐξ ὄρους ἀμείβων ἐς τὸ Μιντουρναίων ἕλος
ἐνέπεσεν, ἔνθα ἑαυτὸν διαναπαύων ἡσύχαζε. τῶν δὲ
Μιντουρναίων ἐπὶ ζητήσει ληστηρίου τὸ ἕλος περι-
θεόντων, ἥ τε κόμη τοῦ δόνακος σαλευθεῖσα ἐνέφηνε
τὸν Οὐᾶρον, καὶ ληφθεὶς ἔλεγεν εἶναι ληστὴς καὶ ἐπὶ
121 *⟨τῷδε⟩ θανάτῳ καταδικαζόμενος ἠνείχετο. ὡς δὲ αὐτὸν*
ἔμελλον καὶ βασανιεῖν ἐς τοὺς συνεγνωκότας, οὐκ ἐνεγκὼν
ἤδη τοῦτο ὡς ἀπρεπέστερον, "ἀπαγορεύω", φησίν, "ὑμῖν,
ὦ Μιντουρναῖοι, ὕπατόν με γεγενημένον καί, ὃ τοῖς

---

1. 11 *ἰκέλιος* (*ἰκέλιος* V) libri, *Σιλίκιος* Lange, R. Altert. III^2 p. 547, probabiliter. *Σηλίκιος* ci. Willems I p. 506 n. 258, i. e. Q. Selicius, contra Boiss. ad Cass. D. 46, 49, 5   15 *διαναπαύσων* ci. Mend., sed cf. praef.   17 *τε* delebat Mend., certe molestum, ut § 108   18 sq. ⟨*τῷδε*⟩ addidi; *eoque modo condemnatus ducebatur* C; *ἐπὶ* seclusit Mend.   19 sq. *δὲ καὶ αὐτὸν ἔμελλον βασανιεῖν* V   21 *ὑμῖν* om. i   21 sq. *ὦ μιντουρναῖοι ὑμῖν* F

---

1 est P. Silicius Corona, cf. supra   13 C. Cassium L. f. Longinum Varum cos. a. 681/73 intellegit Willems I p. 433 *n. 12*, contra Mommsen, Hermes 28 (1893) p. 615 adn. 1, v. *etiam* L. Holzapfel, Berl. philol. Wochenschr. 1900 p. 811 sq.

43 a. (

νῦν ἄρχουσι τιμιώτερόν ἐστι, προγεγραμμένον μήτε βασανίζειν μήτε ἀναιρεῖν ἔτι· εἰ γὰρ οὐκ ἔνι μοι διαφυγεῖν, ἄμεινον ὑπὸ τῶν ὁμοτίμων παθεῖν". ἀπι- 122 *στούντων δὲ τῶν Μιντουρναίων καὶ τὸν λόγον ὑπονοούντων λοχαγὸς ἐπέγνω διαθέων καὶ τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμε, τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα τοῖς Μιντουρναίοις κατέλιπε.*

Λάργον ἕτεροι συνελάμβανον ἐν χωρίοις, οὐ Λάρ- 123 *γον, ἀλλ' ἕτερον διώκοντες· οἰκτείραντες δ', ὅτι μὴ ζητούμενος ἁλοίη, φεύγειν μεθῆκαν ἀνὰ τὴν ὕλην. ὃ δὲ ὑφ' ἑτέρων διωκόμενος δρόμῳ τοὺς προτέρους κατέλαβε καί "ὑμεῖς", ἔφη, "με κτείνατε μᾶλλον, οἱ ἐλεήσαντες, ἵνα τὸν μισθὸν ἀντὶ τούτων ὑμεῖς φέρησθε".*

ὃ μὲν δὴ ταύτην ἔδωκεν ἀμοιβὴν ἀποθνήσκων φιλ- 124
29 *ανθρωπίας, Ῥοῦφος δὲ ἔχων συνοικίαν περικαλλῆ, γείτονα Φουλβίας τῆς γυναικὸς Ἀντωνίου, πάλαι μὲν ἀξιούσῃ τῇ Φουλβίᾳ πρίασθαι τὴν οἰκίαν οὐ συνεχώρει, τότε δὲ καὶ δωρούμενος προεγράφη. καὶ τὴν κεφαλὴν ὁ μὲν Ἀντώνιός οἱ προσφερομένην οὐχ ἑαυτῷ προσήκειν εἰπὼν ἔπεμψεν ἐς τὴν γυναῖκα, ἣ δὲ ἀντὶ τῆς ἀγορᾶς ἐκέλευσεν ἐπὶ τῆς συνοικίας προτεθῆναι. ἔπαυλιν ἕτερος εἶχε περικαλλῆ καὶ σύσκιον, ἄντρον τε* 125 *καλὸν ἦν ἐν αὐτῇ καὶ βαθύ, καὶ τάχα διὰ ταῦτα καὶ προυγράφη. ἔτυχε δὲ ἀναψύχων κατὰ τὸ ἄντρον, καὶ αὐτῷ τῶν σφαγέων ἔτι μακρόθεν ἐπιθεόντων θεράπων*

---

12 *μᾶλλον* om. i 18 *δὲ* om. B 18 sq. *μὲν* etiam ante *κεφαλὴν* add. i 19 *μὲν* om. E *προσφερομένην* O 22 *ἔπαυλον* i 23 *καὶ* etiam ante *διὰ ταῦτα* add. B extremum *καὶ* (ante *προυγράφη*). om. EF

---

8 de Largo cf. Ribbeck n. 419 15 P. Caesetium Rufum quaestorem Verris intellegit Willems I p. 469 n. 109, non recte, cf. *Ribbeck n. 228*

43 a. C.

αὐτὸν ἐς τὸν μυχὸν τοῦ ἄντρου προπέμψας ἐνέδυ τὸν
τοῦ δεσπότου χιτωνίσκον καὶ ὑπεκρίνετο ἐκεῖνος εἶναι
καὶ δεδιέναι· καὶ τάχα ἂν ἐπέτυχεν ἀναιρεθείς, εἰ μὴ
126 *τῶν ὁμοδούλων τις ἐνέφηνε τὴν ἐνέδραν. ἀναιρεθέν-*
τος δὲ ὧδε τοῦ δεσπότου, ὁ δῆμος ἀγανακτῶν παρὰ
τοῖς ἄρχουσιν οὐκ ἐπαύετο, μέχρι τὸν μὲν ἐνδείξαντα
κρεμασθῆναι, τὸν δὲ περισώσαντα ἐλευθερῶσαι ἐποίη-
127 *σεν. Ἀτέριον δὲ κρυπτόμενον θεράπων ἐμήνυσέ τε*
καὶ ἐλεύθερος αὐτίκα γενόμενος ἀντωνεῖτο τοῖς παισὶν
αὐτοῦ τὴν οὐσίαν καὶ ἐνύβριζεν ἐπαχθῶς. οἳ δὲ αὐτῷ
πανταχῇ μετὰ σιγῆς εἵποντο κλαίοντες, ἕως ὁ δῆμος
ἠγανάκτησε καὶ οἱ τρεῖς αὐτόν, ὡς πλεονάσαντα τῆς
χρείας, ἀνεδούλωσαν τοῖς παισὶ τοῦ προγεγραμμένου.
128 *περὶ μὲν δὴ τοὺς ἄνδρας τοιάδε ἐγίγνετο, ἥψατο* 30
δὲ καὶ ὀρφανῶν διὰ πλοῦτον ἡ τότε τύχη. καὶ ὃ μὲν
ἐς διδασκάλου φοιτῶν αὐτῷ παιδαγωγῷ συνανῃρέθη,
129 *τὸν παῖδα περισχομένῳ τε καὶ οὐ μεθιέντι· Ἀτίλιος*
δὲ ἄρτι τὴν τῶν τελείων περιθέμενος στολὴν ᾔει μέν,
ὡς ἔθος ἐστί, σὺν πομπῇ φίλων ἐπὶ θυσίας ἐς τὰ ἱερά,
ἄφνω δὲ ἐγγραφέντος αὐτοῦ τοῖς πίναξιν οἱ φίλοι καὶ
130 *οἱ θεράποντες διεδίδρασκον. ὃ δὲ μόνος καὶ ἔρημος*
ἐκ δαψιλοῦς παραπομπῆς ἐς τὴν μητέρα ἐχώρει· οὐ
δεξαμένης δὲ αὐτὸν οὐδὲ ἐκείνης ὑπὸ δέους, οὐκ ἀξιώ-
σας ἔτι ἐς πεῖραν ἐλθεῖν ἑτέρου μετὰ μητέρα, ἐς ὄρος

1 *προυπέμψας* i 2 *ἐκεῖνος* om. B 5 *ὁ δῆμος*] *populus pergrauiter id ferens rem ad principes detulit nec ante ab ira conquieuit* C, sua sponte, opinor, augens verba Appiani 7 *περισώζοντα* desideraveris cum Keil 7 sq. *ἐλευθερῶσαι ἐποίησεν*] *ἐλευθερωθῆναι* ci. Bk., sed *αὐτούς* (sc. *τοὺς ἄρχοντας*) ad *ἐποίησεν* subaudiendum videtur 8 *ἀτέριον* B 20 *ἄφνω δὲ ἐγγραφέντος* etc.] *exorto rumore eum in tabulis proscriptum esse* vertit C, sed cf. ad § 80. 106

8 de Haterio v. Borghesi V p. 121

43 a. C.

ἔφυγεν· ὅθεν ὑπὸ λιμοῦ ἐς τὰ πεδινὰ κατελθὼν ἐλήφθη πρὸς ἀνδρὸς λῃστεύειν τοὺς παροδεύοντας καὶ ἐπὶ ἔργῳ καταδεῖν εἰθισμένου. οἷα δὲ παῖς ἐκ τρυφῆς τὸν πό- 131
νον οὐκ ἐνεγκὼν ἐς τὴν ἁμαξιτὸν αὐταῖς χοινικίσι διέδρα καὶ παροδεύουσι λοχαγοῖς ἑαυτὸν ἐμήνυσέ τε καὶ ἀνῃρέθη.

31 γιγνομένων δὲ τούτων Λέπιδος ἐπὶ Ἴβηρσιν ἐθρι- 132
άμβευσε, καὶ προυτέθη διάγραμμα οὕτως ἔχον· "ἀγαθῇ τύχῃ προειρήσθω πᾶσι καὶ πάσαις θύειν καὶ εὐωχεῖσθαι τὴν ἡμέραν τὴν παροῦσαν· ὃς δ' ἂν μὴ φαίνηται ταῦτα ποιῶν, ἐν τοῖς προγεγραμμένοις ἔσται". ὁ μὲν δὴ τὸν θρίαμβον ἐς τὰ ἱερὰ ἀνῆγε, παραπεμπόντων αὐτὸν ἁπάντων μετὰ σχήματος ἱλαροῦ καὶ γνώμης δυσμενοῦς· τῶν δὲ προγεγραμμένων τὰ μὲν ἐν ταῖς 133
οἰκίαις διεφορεῖτο, καὶ οὐ πολὺς ἦν ὁ τὰ χωρία ὠνούμενος, οἳ μὲν ἐπιβαρεῖν τοῖς ἠτυχηκόσιν αἰδούμενοι καὶ οὐκ ἐν αἰσίῳ σφίσι τὰ ἐκείνων ἔσεσθαι νομίζοντες οὐδὲ ἀσφαλὲς ὅλως χρυσίον ἢ ἀργύριον ἔχοντας ὁρᾶσθαι οὐδὲ τὰς ἐπικτήσεις νῦν ἀκινδύνους, πολὺ δὲ μᾶλλον τὰ ὄντα ἐπικίνδυνα. μόνοι δὲ οἱ διὰ θρασύτητα 134
προσιόντες, ἅτε μόνοι, βραχυτάτου πάμπαν ὠνοῦντο. ὅθεν τοῖς ἄρχουσιν, ἐλπίσασιν ἐς τὰς τοῦ πολέμου παρασκευὰς τάδε ἀρκέσειν, ἐνέδει μυριάδων ἔτι δισ-
32 μυρίων. καὶ τοῦτο ἐς τὸν δῆμον εἰπόντες προύγραφον 135
χιλίας καὶ τετρακοσίας γυναῖκας, αἳ μάλιστα πλούτῳ διέφερον· καὶ αὐτὰς ἔδει, τὰ ὄντα τιμωμένας, ἐσφέρειν ἐς τὰς τοῦ πολέμου χρείας, ὅσον ἑκάστην οἱ τρεῖς

---

7 *γενομένων* ci. Mend. coll. Cass. D. 47, 13, at hoc ab App. in alio nexu rerum narratur 8 *ἔχων* B 9 *προσειρήσθω* i 17 *ἐν*] *ἐπ'* ci. Mend. 20 *μόνοι*] ὀλίγοι ci. Mend., perperam *οἱ om.* i 27 *ὅσον* Schw., *ὅσην* EFOi

43 a. C.
δοκιμάσειαν. ἐπέκειτό τε ταῖς ἀποκρυψαμέναις τι τῶν
ὄντων ἢ τιμησαμέναις κακῶς ἐπιτίμια καὶ τοῖς ταῦτα
136 μηνύουσιν ἐλευθέροις τε καὶ δούλοις μήνυτρα. αἱ δὲ
γυναῖκες ἔκριναν τῶν προσηκουσῶν τοῖς ἄρχουσι γυ-
ναικῶν δεηθῆναι. τῆς μὲν δὴ Καίσαρος ἀδελφῆς οὐκ
ἀπετύγχανον, οὐδὲ τῆς μητρὸς Ἀντωνίου· Φουλβίας
δέ, τῆς γυναικὸς Ἀντωνίου, τῶν θυρῶν ἀπωθούμεναι
χαλεπῶς τὴν ὕβριν ἤνεγκαν καὶ ἐς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ
τὸ βῆμα τῶν ἀρχόντων ὠσάμεναι, διισταμένων τοῦ τε
δήμου καὶ τῶν δορυφόρων, ἔλεγον, Ὁρτησίας ἐς τοῦτο
137 προκεχειρισμένης· "ὃ μὲν ἥρμοζε δεομέναις ὑμῶν γυ-
ναιξὶ τοιαῖσδε, ἐπὶ τὰς γυναῖκας ὑμῶν κατεφύγομεν· ὃ
δὲ οὐχ ἥρμοζεν, ὑπὸ Φουλβίας παθοῦσαι, ἐς τὴν ἀγο-
138 ρὰν συνεώσμεθα ὑπ' αὐτῆς. ὑμεῖς δ' ἡμᾶς ἀφείλεσθε
μὲν ἤδη γονέας τε καὶ παῖδας καὶ ἄνδρας καὶ ἀδελ-
φοὺς ἐπικαλοῦντες, ὅτι πρὸς αὐτῶν ἠδίκησθε· εἰ δὲ
καὶ τὰ χρήματα προσαφέλοισθε, περιστήσετε ἐς ἀπρέ-
πειαν ἀναξίαν γένους καὶ τρόπων καὶ φύσεως γυναι-
139 κείας. εἰ μὲν δή τι καὶ πρὸς ἡμῶν, οἷον ὑπὸ τῶν
ἀνδρῶν, ἠδικῆσθαί φατε, προγράψατε καὶ ἡμᾶς ὡς
ἐκείνους. εἰ δὲ οὐδένα ὑμῶν αἱ γυναῖκες οὔτε πολέ-
μιον ἐψηφισάμεθα οὔτε καθείλομεν οἰκίαν ἢ στρατὸν
διεφθείραμεν ἢ ἐπηγάγομεν ἕτερον ἢ ἀρχῆς ἢ τιμῆς
τυχεῖν ἐκωλύσαμεν, τί κοινωνοῦμεν τῶν κολάσεων αἱ

9 διισταμένον EFi, vulgo 10 ὀρτησίας EFOi et Mend. 11 προκεχειρισμένης τῶν τότε προυχούση (sic) πασῶν V, quod fort. additamentum genuinum est. C ἔλεγον — προκεχειρισμένης vertit ita: *fari uelle dixerunt. Tunc Hortensia praeconis uoce ante alias proscripta*; sed in ceterorum codicum verbis nemo offenderit 15 *patres uiros filios fratres* C 17 desidero ἡμᾶς post περιστήσετε

1 *ἐπέκειτό τε*] cf. Mommsen, R. Staatsr. II³, 1 p. 374 adn. 1

43 a. C.
33 τῶν ἀδικημάτων οὐ μετασχοῦσαι; τί δὲ ἐσφέρωμεν αἱ 140
μήτε ἀρχῆς μήτε τιμῆς μήτε στρατηγίας μήτε τῆς πολι-
τείας ὅλως, τῆς ὑμῖν ἐς τοσοῦτον ἤδη κακοῦ περι-
μαχήτου, μετέχουσαι; ὅτι φατὲ πόλεμον εἶναι; καὶ πότε
οὐ γεγόνασι πόλεμοι; καὶ πότε γυναῖκες συνεισήνεγκαν;
ἃς ἡ μὲν φύσις ἀπολύει παρὰ ἅπασιν ἀνθρώποις, αἱ 141
δὲ μητέρες ἡμῶν ὑπὲρ τὴν φύσιν ἐσήνεγκάν ποτε ἅπαξ,
ὅτε ἐκινδυνεύετε περὶ τῇ ἀρχῇ πάσῃ καὶ περὶ αὐτῇ
τῇ πόλει, Καρχηδονίων ἐνοχλούντων. καὶ τότε δὲ ἐσ- 142
ήνεγκαν ἑκοῦσαι, καὶ οὐκ ἀπὸ γῆς ἢ χωρίων ἢ προικὸς
ἢ οἰκιῶν, ὧν χωρὶς ἀβίωτόν ἐστιν ἐλευθέραις, ἀλλὰ
ἀπὸ μόνων τῶν οἴκοι κόσμων, οὐδὲ τούτων τιμωμένων
οὐδὲ ὑπὸ μηνυταῖς ἢ κατηγόροις οὐδὲ πρὸς ἀνάγκην
ἢ βίαν, ἀλλ' ὅσον ἐβούλοντο αὐταί. τίς οὖν καὶ νῦν 143
ἐστιν ὑμῖν περὶ τῆς ἀρχῆς ἢ περὶ τῆς πατρίδος φό-
βος; ἴτω τοίνυν ἢ Κελτῶν πόλεμος ἢ Παρθυαίων, καὶ
οὐ χείρους ἐς σωτηρίαν ἐσόμεθα τῶν μητέρων. ἐς δὲ
ἐμφυλίους πολέμους μήτε ἐσενέγκαιμέν ποτε μήτε συμ-
πράξαιμεν ὑμῖν κατ' ἀλλήλων. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ Καίσαρος 144
ἢ Πομπηίου συνεφέρομεν, οὐδὲ Μάριος ἡμᾶς οὐδὲ Κίν-
νας ἠνάγκασεν οὐδὲ Σύλλας, ὁ τυραννήσας τῆς πατρί-
δος· ὑμεῖς δέ φατε καὶ καθίστασθαι τὴν πολιτείαν".
34 τοιαῦτα τῆς Ὁρτησίας λεγούσης, οἱ τρεῖς ἠγανά- 145
κτουν, εἰ γυναῖκες ἀνδρῶν ἡσυχαζόντων θρασυνοῦνταί

1 οὐ] μὴ EF ἐσφέρωμεν restitui cum Mend., ἐσφέρομεν EFOi, *impendere tenemur* C 5 συνεισήνεγκαν V, εἰσήνεγκαν E, συνήνεγκαν ceteri 15 ἡμῖν ci. Mend. περὶ post ἢ om. FV 16 ἴτω] ἤτω F τοι νῦν B 17 χεῖρας vel χεῖραι (sic) B 19 υἱοῖς post ὑμῖν add. B 20 ἐσεφέρομεν scr. Bk., potuit etiam συνεσεφέρομεν, sed cf. § 18

7 *sqq.* cf. Mommsen, R. Staatsr. III, 1 p. 236 (adn. 1)

43 a. C.

τε καὶ ἐκκλησιάσουσι καὶ τὰ δρώμενα τοῖς ἄρχουσιν ἐξετάσουσι καὶ τῶν ἀνδρῶν στρατευομένων αὐταὶ οὐδὲ χρήματα ἐσοίσουσιν· ἐκέλευόν τε τοῖς ὑπηρέταις ἐξωθεῖν αὐτὰς ἀπὸ τοῦ βήματος, μέχρι βοῆς ἔξωθεν ἐκ τοῦ πλήθους γενομένης οἵ τε ὑπηρέται τὸ ἔργον ἐπέσχον καὶ οἱ ἄρχοντες ἔφασαν ἐς τὴν ὑστεραίαν ἀνατίθεσθαι.

146 τῇ δ' ὑστεραίᾳ τετρακοσίας μὲν ἀντὶ χιλίων καὶ τετρακοσίων προύγραφον ἀποτιμᾶσθαι τὰ ὄντα, τῶν δὲ ἀνδρῶν πάντα τὸν ἔχοντα πλείους δέκα μυριάδων, ἀστὸν ὁμοῦ καὶ ξένον καὶ ἀπελεύθερον καὶ ἱερέα καὶ πανταεθνῆ, μηδενὸς ἀφιεμένου, καὶ τούσδε μεθ' ὁμοίου φόβου τῶν ἐπιτιμίων καὶ ὑπὸ μηνύμασιν ὁμοίοις, ἵνα πεντηκοστὴν μὲν τῶν ὄντων αὐτίκα δανείσαιεν αὐτοῖς, ἐνιαυτοῦ δὲ φόρον ἐς τὸν πόλεμον ἐσενέγκαιεν.

147 ἐκ μὲν δὴ τῶν προσταγμάτων τοιαῦτα Ῥωμαίους ἐπεῖχεν, ὁ δὲ στρατὸς σὺν καταφρονήσει χείρονα ἐποίουν. ὡς γὰρ τῶν ἀρχόντων ἐπὶ τοιοῖσδε ἔργοις ἐν σφίσι μόνον τὸ ἀσφαλὲς ἐχόντων, οἳ μὲν αὐτοὺς ᾐτοῦντο τῶν δεδημευμένων οἰκίαν ἢ ἀγρὸν ἢ ἔπαυλιν ἢ ὅλον κλῆρον, οἳ δ' αὖ παῖδας ἀνδράσι θετοὺς γενέσθαι· οἳ δὲ ἀφ' ἑαυτῶν ἕτερα ἔδρων, κτιννύντες τε τοὺς οὐ προγεγραμμένους καὶ οἰκίας οὐδὲν ὑπαιτίων διαφοροῦντες.

---

1 ἐκκλησιάζουσι ab 2 οὐδὲ] μηδὲ ci. Zerdik p. 67, ut hiatum vitaret, fort. recte 3 τε] δὴ ci. Mend., inut. ἀπωθεῖν maluit Mend., sed cf. ad I § 65 4 ἔξωθεν dittographiam verbi ἐξωθεῖν putavit Mend., vix recte 10 sq. παντοεθνῆ ci. Mend., καὶ πανταεθνῆ del. Herw. p. 72 12 ὑπὸ μηνύμασιν Schw., ὑπομνήμασιν libri 13 αὐτοῖς libri, corr. Mend. 20 παῖδες ἀνδράσι θετοὶ γενέσθαι ci. Bk., ἀνδράσι susp. Mend. 'senes orbos' desiderans (cf. Cass. D. 47, 17, 5: οἱ δὲ καὶ ἐς τὰ τῶν ζώντων ἔτι γερόντων τε καὶ ἀτέκνων γένη ἐσεβιάζοντο). Si verba sana, παῖδας ad liberos veteranorum velim referas; ad ἀνδράσι fort. addendum πλουσίοις vel ἀτέκνοις vel sim. 21 ἀφ'] ἐφ' ci. Mend., inut., cf. Thuc. 5, 60, 1 τε om. F

43 a. C.

ὥστε καὶ τοὺς ἄρχοντας προγράψαι τῶν ὑπάτων τὸν 148 ἕτερον ἐπιστροφήν τινα ποιήσασθαι τῶν ὑπὲρ τὸ πρόσταγμα γιγνομένων. ὃ δὲ τῶν μὲν ὁπλιτῶν ἔδεισεν ἅψασθαι, μὴ σφᾶς ἐφ' ἑαυτὸν παροξύνῃ, τῶν δὲ θεραπόντων τινάς, οἳ σχήματι στρατιωτῶν συνεξημάρτανον ἐκείνοις, λαβὼν ἐκρέμασε.

36 καὶ τὰ μὲν ἐς τέλος τῶν συμφορῶν τοῖς προγεγραμ- 149 μένοις ἀπαντῶντα τοιάδε μάλιστα ἦν· ὅσα δὲ ἐκ παραλόγου τισὶν ἐγίγνετο ἔς τε τὴν σωτηρίαν αὐτίκα καὶ ἐς ἀξίωσιν ὕστερον, ἐμοί τε ἥδιον εἰπεῖν καὶ τοῖς ἀκούουσιν ὠφελιμώτερον ἐς μηδὲν ἀποκάμνοντας ἐλπίζειν περιέσεσθαι. αἱ μὲν οὖν φυγαὶ τοῖς δυναμένοις 150 ἦσαν ἐς Κάσσιον ἢ Βροῦτον ἢ ἐς Λιβύην ἐπὶ Κορνιφίκιον, καὶ τόνδε τῆς δημοκρατίας μεταποιούμενον· ὁ δὲ πολὺς ἐς Σικελίαν ᾔει, γειτονεύουσαν τῆς Ἰταλίας, καὶ Πομπηίου σφᾶς προθύμως ὑποδεχομένου. λαμπροτάτην γὰρ δὴ σπουδὴν ἐς τοὺς ἀτυχοῦντας ὁ 151 Πομπήιος ἐν καιρῷ τότε ἔδειξε, κήρυκάς τε περιπέμπων, οἳ πάντας ἐς αὐτὸν ἐκάλουν, καὶ τοῖς περισῴζουσιν αὐτοὺς ἐλευθέροις τε καὶ θεράπουσι προλέγων διπλάσια τῶν διδομένων τοῖς αἱροῦσι· λέμβοι τε αὐτοῦ καὶ στρογγύλα ὑπήντα τοῖς πλέουσι, καὶ τριήρεις τοὺς αἰγιαλοὺς ἐπέπλεον σημεῖά τε ἀνίσχουσαι τοῖς ἀλωμένοις καὶ τὸν ἐντυγχάνοντα περισῴζουσαι. αὐτός 152 τε τοῖς ἀφικνουμένοις ἀπήντα καὶ ἐσθῆτος αὐτίκα καὶ κατασκευῆς ἐμερίζετο· τοῖς δὲ ἀξίοις καὶ ἐς στρατηγίας

---

11 ἐς μηδὲν etc.] offendit Schw., ἐς ⟨τὸ⟩ μὴ ἀποκ. ci. Mend., ὡς μηδὲν ἀποκ. Keil. Verba tradita retinent Zerdik p. 4 adn. 4, Kratt p. 20 sq. 15 πολλὸς EFOi, corr. Mend. 16 καὶ susp. Mend., recte, ni intellegas 'Pompeio quoque' 18 τότε] τῷδε a 21 τοῖς ἀναιροῦσιν ci. Mend., fort. recte 26 ἐς om. EFi

43 a. C.
*ἢ ναυαρχίας ἐχρῆτο. σπονδῶν τέ οἱ πρὸς τοὺς τρεῖς
γιγνομένων ὕστερον, οὐ συνέθετο, πρὶν καὶ τούσδε*
153 *τοὺς εἰς αὐτὸν διαφυγόντας ἐς ταύτας περιλαβεῖν. ὃ
μὲν δὴ χρησιμώτατος οὕτως ἀτυχούσῃ τῇ πατρίδι ἐγί-
γνετο καὶ δόξαν ἐκ τοῦδε ἀγαθήν, ἴδιον ἐπὶ τῇ πα-
τρῴᾳ καὶ οὐχ ἥσσονα τήνδε ἐκείνης, προσελάμβανεν·*
154 *ἕτεροι δὲ ἑτέρως φυγόντες ἢ κρυπτόμενοι μέχρι τῶν
σπονδῶν, οἳ μὲν ἐν χωρίοις ἢ τάφοις, οἳ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ
ἄστει, σὺν ἐπινοίαις οἰκτραῖς διεγένοντο. φιλανδρίαι
τε παράδοξοι γυναικῶν ὤφθησαν καὶ παίδων ἐς πατέ-
ρας εὖνοιαι καὶ θεραπόντων ὑπὲρ φύσιν ἐς δεσπότας.
καὶ τῶνδε ὅσα παραδοξότατα, ἀναγράψω.*
155 *Παῦλος, ὁ ἀδελφὸς Λεπίδου, τῶν λοχαγῶν αὐτὸν* 37
*ὡς ἀδελφὸν αὐτοκράτορος αἰδουμένων, ἐπὶ ἀδείας ἐξ-
έπλευσεν ἐς Βροῦτον καὶ ἐς Μίλητον μετὰ Βροῦτον·
ὅθεν οὐδὲ εἰρήνης ὕστερον γενομένης καλούμενος ἐπ-*
156 *ανελθεῖν ἠξίωσε. Λεύκιον δέ, τὸν Ἀντωνίου θεῖον,
ἡ Ἀντωνίου μήτηρ ἀδελφὸν ὄντα εἶχεν οὐδ' ἐπικρύ-
πτουσα, αἰδουμένων ἐς πολὺ καὶ τήνδε τῶν λοχαγῶν*
157 *ὡς μητέρα αὐτοκράτορος. βιαζομένων δ' ὕστερον ἐξ-
έθορεν ἐς τὴν ἀγορὰν καὶ προκαθημένῳ τῷ Ἀντωνίῳ
μετὰ τῶν συνάρχων ἔφη· "ἐμαυτήν, ὦ αὐτοκράτορ, μη-
νύω σοι Λεύκιον ὑποδεδέχθαι τε καὶ ἔχειν ἔτι καὶ
ἕξειν, ἕως ἂν ἡμᾶς ὁμοῦ κατακάνῃς· τὰ γὰρ ὅμοια καὶ*
158 *τοῖς ὑποδεδεγμένοις ἐπικεκήρυκται". ὃ δὲ αὐτὴν ἐπι-
μεμψάμενος ὡς ἀδελφὴν μὲν ἀγαθήν, μητέρα δὲ οὐκ*

---

1 *τοὺς* om. B et, ut videtur, V, in F supra v. a m. 1 add. 2 *καὶ* ex F add. Mend. 3 *ταύτας*] *τάσδε* E, sed in mg.: *γρ. ταύτας* 15 *μετὰ βρούτου* E, *μετὰ Βροῦτον* ⟨*ἀποθανόντα*⟩ maluit Mend., ut § 220, sed cf. III § 307, IV § 581; v. etiam *Kratt p. 41* 16 ⟨*καὶ*⟩ *καλούμενος* ci. Mend. 22 *ἔφη* om. V *23 ὑποδέχεσθαί τε* O

43 a. C.

εὐγνώμονα (οὐ γὰρ νῦν χρῆναι περισώζειν Λεύκιον,
ἀλλὰ κωλύειν, ὅτε σου τὸν υἱὸν εἶναι πολέμιον ἐψηφί-
ζετο), παρεσκεύασεν ὅμως Πλάγκον ὑπατεύοντα κάθ-
οδον τῷ Λευκίῳ ψηφίσασθαι.

38 Μεσσάλας δὲ ἐπιφανὴς [καὶ] νέος ἐς Βροῦτον ἔφυγε, 159
καὶ αὐτοῦ δείσαντες οἱ τρεῖς τὸ φρόνημα προύγραψαν
οὕτως· "ἐπεὶ Μεσσάλαν ἀπέφηναν ἡμῖν οἱ προσήκοντες
αὐτῷ μηδὲ ἐπιδημεῖν, ὅτε Γάιος Καῖσαρ ἀνῃρεῖτο, ἐξ-
ῃρήσθω τῶν προγραφέντων ὁ Μεσσάλας". ὁ δὲ τὴν 160
μὲν συγγνώμην οὐκ ἐδέξατο, Βρούτου δὲ καὶ Κασσίου
περὶ Θρᾴκην πεσόντων καὶ τοῦ στρατοῦ πολλοῦ τε
ἔτι ὄντος καὶ ναῦς καὶ χρήματα καὶ ἐλπίδας ἔχοντος
οὐκ ἀσθενεῖς, ἄρχειν σφῶν τὸν Μεσσάλαν αἱρουμένων
οὐκ ἀνασχόμενος, ἔπεισεν αὐτοὺς ἐνδόντας ἐπιβαρούσῃ
τῇ τύχῃ μεταστρατεύσασθαι τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἀντώνιον.
οἰκειότερος δὲ ὢν Ἀντωνίῳ συνῆν, μέχρι κρατούσης 161
Ἀντωνίου Κλεοπάτρας ἐπιμεμψάμενος ἐς Καίσαρα μετ-
ῆλθεν. ὁ δὲ αὐτὸν ὕπατόν τε ἀπέφηνεν ἀντὶ αὐτοῦ
Ἀντωνίου, ἀποχειροτονηθέντος, ὅτε αὖθις ἐψηφίζετο
εἶναι πολέμιος, καὶ περὶ Ἄκτιον ναυαρχήσαντα κατὰ
τοῦ Ἀντωνίου στρατηγὸν ἔπεμψεν ἐπὶ Κελτοὺς ἀφιστα-

---

3 πλάκκον B, cf. ad III § 296 5 καὶ om. C, del. Mend. et Cob., Mnemos. 7 (1879) p. 248 7 οὕτω B 8 ἀνῃρεῖτο scr. Bk., ἀνῄρητο EFOi 11 περὶ τὴν θρᾴκην i, *in Macedonia* C, sed in mg.: 'Appianus dixit in Thracia' 16 οἰκειότερος δὲ ὢν] οἰκειωθεὶς οὖν ci. Mend., inut. 18 αὐτὸν post τε colloc. F, quod Mend. probavit

---

5 sqq. cf. Schelle, Der neueste Angriff auf die Echtheit der Briefe ad M. Brutum, Progr. Dresden 1897, p. 45 20 περὶ Ἄκτιον ναυαρχήσαντα] cf. Gardthausen, Augustus II, 1 p. 198 adn. 36 21 ἐπὶ Κελτοὺς] intellege Aquitanos sec. Hirschfeld, Sitz.-Ber. d. *Berl. Akad.* 1896 p. 434 adn. 5

43 a.C.
162 μένους καὶ νικήσαντι ἔδωκε θριαμβεῦσαι. Βύβλος
δὲ ἐσπείσατο ἅμα τῷ Μεσσάλᾳ καὶ ἐναυάρχησεν Ἀν-
τωνίῳ διαλλαγάς τε πολλάκις Ἀντωνίῳ καὶ Καίσαρι
ἐς ἀλλήλους ἐπόρθμευσε καὶ στρατηγὸς ἀπεδείχθη Συ-
ρίας ὑπὸ Ἀντωνίου καὶ στρατηγῶν ἔτι αὐτῆς ἀπέθανεν.
163 Ἀκίλιος δὲ ἔφευγε μὲν τῆς πόλεως λαθών, οἰκέτου 39
δ' αὐτὸν ἐμφήναντος ὁπλίταις, τοὺς ὁπλίτας ἔπεισεν
ἐλπίδι χρημάτων πλεόνων πέμψαι τινὰς ἀπὸ σφῶν πρὸς
τὴν γυναῖκα μετὰ συμβόλων ὧν αὐτὸς ἐδίδου. ἡ δὲ
τοῖς ἐλθοῦσιν τὸν κόσμον αὐτῆς ἅπαντα προθεῖσα ἔφη
διδόναι μὲν ὡς ἀντιδώσουσιν, ἃ ὑπέσχοντο, οὐκ εἰδέ-
ναι δέ, εἰ ἀντιδώσουσιν. οὐ μὴν ἐψεύσθη τῆς φιλαν-
δρίας· οἱ γὰρ ὁπλῖται καὶ ναῦν ἐμίσθωσαν τῷ Ἀκιλίῳ
164 καὶ προύπεμψαν ἐς Σικελίαν. Λέντλος δέ, ἀξιούσης
αὐτῷ συμφεύγειν τῆς γυναικὸς καὶ ἐς τοῦτο αὐτὸν
ἐπιτηρούσης, οὐκ ἐθέλων αὐτὴν συγκινδυνεύειν ἑαυτῷ,
λαθὼν ἔφυγεν ἐς Σικελίαν, στρατηγὸς δὲ ἀποδειχθεὶς
ὑπὸ Πομπηίου ἐσήμηνεν, ὅτι σώζοιτο καὶ στρατηγοίη.
165 ἡ δ', ὅποι γῆς ἐστιν ὁ ἀνήρ, ἐπιγνοῦσα τὴν μητέρα
φυλάσσουσαν ἐξέφυγε καὶ ἥδε σὺν θεράπουσι δύο·
μεθ' ὧν ὥδευεν ἐπιμόχθως καὶ εὐτελῶς οἷα θεράπαινα,

1 βίβουλος codices praeter V 3 διαλλαγάς — Ἀντωνίῳ om. i 5 στρατηγῶν] τηγῶν (sic) B 6 ἐξέφυγε ci. Mend., ⟨ἐκ⟩ τῆς πόλεως Cob. p. 222, sed cf. § 202 τῆς ξένης ἐφυγαδεύετο 10 αὐτῆς E, αὑτῆς ceteri, ut videtur, omnes 14 λέντουλος libri, item p. 425, 3 18 ἐσήμηνεν ⟨αὐτῇ⟩ ci. Mend., inut. 19 ὅπη E, ὅποι ceteri, quod restitui coll. § 68; ὅπου ci. Nauck et Cob. p. 223 20 σὺν θεράπουσι δύο] 'famulari veste sumpta cum duabus ancillis totidemque servis' Val. Max. 6, 7, 3

1 est L. Calpurnius M. f. Bibulus, cf. Borghesi II p. 94 sq. 6 de Acilio cf. Ribbeck n. 378; Schw. hunc eundem esse ci. atque Ἀκύλιον III § 384, sine causa 9 τὴν γυναῖκα] cf. Hirschfeld, Wien. Stud. 24 (1902) p. 236 sq. 14 est Lentulus Cruscellio, *de quo v. Kloevekorn p. 68*

43 a. C.

μέχρι διέπλευσεν ἐς Μεσσήνην ἀπὸ Ῥηγίου περὶ ἑσπέ-
ραν. καὶ οὐ δυσχερῶς τὴν στρατηγίδα σκηνὴν μαθοῦσα,
εὗρε τὸν Λέντλον οὐχ οἷα στρατηγόν, ἀλλ' ἐν χαμευ-
νίῳ καὶ κόμῃ καὶ διαίτῃ πονηρᾷ πόθῳ τῆς γυναικός.
O Ἀπουληίῳ δὲ ἠπείλησεν ἡ γυνὴ καταμηνύσειν αὐτόν, 166
εἰ μόνος φεύγοι· καὶ ὃ μὲν ἄκων αὐτὴν ἐπήγετο, συν-
ήνεγκε δὲ ἐς τὴν φυγὴν αὐτῷ τὸ ἀνύποπτον, ἅμα γυ-
ναικὶ καὶ θεράπουσι καὶ θεραπαίναις ὁδεύοντι φανε-
ρῶς. Ἄντιον δὲ ἡ γυνὴ στρωματοδέσμῳ κατείλησε καὶ 167
ἐπέθηκε τοῖς μισθοῦ φέρουσι καὶ διήνεγκεν ἀπὸ τῆς
οἰκίας ἐπὶ θάλασσαν, ὅθεν ἔφυγεν ἐς Σικελίαν. Ῥη- 168
γῖνον δὲ ἡ γυνὴ νυκτὸς ἐς ὑπόνομον λυμάτων καθῆκεν,
ἐς ὃν ἡμέρας οὐχ ὑποστάντων ἐμβῆναι τῶν ὁπλιτῶν
διὰ δυσοδμίαν, νυκτὸς ἄλλης εἰς ἀνθρακέα ἐσκεύασε
καὶ ὄνον ἄνθρακας φέροντα ἐλαύνειν ἔδωκεν· αὐτὴ
δὲ ἐκ βραχέος διαστήματος ἡγεῖτο φορείῳ φερομένη.
τῶν δὲ ἀμφὶ τὰς πύλας ὁπλιτῶν τινος τὸ φορεῖον 169
ὑπονοήσαντός τε καὶ ἐρευνωμένου, δείσας ὁ Ῥηγῖνος
ἐπέδραμε καὶ ὡς ὁδῷ χρώμενος ἠξίου τὸν ὁπλίτην

---

1 μεσήνην VEf 1 sq. περὶ ἑσπέραν] πρὸς ἑσπέραν F, πρὸς τὸ στρατόπεδον ci. Mend., temporis significationem vix aptam ratus, cui non assentior 9 κατέδησε E, sed in mg.: γρ. κατείλησε 10 διήνεγκον ci. Mend., fort. recte 12 λημάτων i 13 ἐμβῆναι τῶν ὁπλιτῶν οὐχ ὑποστάντων F ἐκβῆναι i 14 δυσοδμίαν O, δυσοσμίαν EFi; διὰ ⟨τὴν⟩ δυσοδμίαν maluit Mend. εἰς] ὡς a 19 ὡς ὁδῷ χρώμενος] haeserunt Nauck et Mend., hic tamen postea ex Cass. D. 54, 22, 1 locutionem ὁδῷ χρῆσθαι adnotans

---

5 Apuleium hunc esse trib. pl. a. 711/43 (cf. III § 384) demonstrari posse negat Ribbeck n. 384 9 de Antio cf. Ribbeck n. 183 11 sq. videtur C. Antistius Reginus, cf. Willems I p. 529 n. 346, qui eundem putat atque eum qui nominatur V § 579

43 a. C.
φείδεσθαι γυναικῶν. ὃ δὲ αὐτὸν ὡς ἀνθρακέα μετ'
ὀργῆς ἀμειβόμενος ἐγνώρισεν (ἐστράτευτο γὰρ ὑπ' αὐτῷ
ποτε ἐν Συρίᾳ) καὶ "ἄπιθι χαίρων", εἶπεν, "αὐτοκρά-
170 τορ· τοῦτο γάρ μοι προσήκει καὶ νῦν καλεῖν σε". Κο-
πώνιον δὲ τὸ γύναιον ᾔτησε παρὰ Ἀντωνίου, σώφρων
μὲν οὖσα τέως, ἀτυχήματι δὲ τὸ ἀτύχημα ἰωμένη.
171 Γέταν δὲ ὁ υἱὸς ἐν εὐρυχώρῳ τῆς οἰκίας ἔδοξε 4
καίειν ὡς ἀπαγξάμενον καὶ λαθὼν ἐν ἀγρῷ νεωνήτῳ
κατέλιπεν, ἔνθα ὁ πρεσβύτης μεταμορφῶν ἑαυτὸν ἐπεδή-
σατο διφθέραν ἐς τὸν ἕτερον ὀφθαλμόν. καὶ τῶν σπον-
δῶν γενομένων ἔλυσε τὴν διφθέραν, καὶ ὁ ὀφθαλμὸς
172 ὑπὸ τῆς ἀργίας δεδαπάνητο. Ὄππιον δὲ ὁ υἱός, ὑπὸ
γήρως ἀσθενεστάτου μένειν ἐθέλοντα, ἔφερεν ἐπὶ τοῦ
σώματος, ἕως ἐξήγαγέ τε διὰ τῶν πυλῶν καὶ τὸ λοι-
πὸν μέχρι Σικελίας ἄγων ἢ φέρων ἐκόμισεν, οὐδενὸς
ἄρα τὸ σχῆμα ὑπονοήσαντος ἢ ἐνυβρίσαντος, οἷόν που
καὶ τὸν Αἰνείαν γράφουσιν αἰδέσιμον τοῖς πολεμίοις
173 γενέσθαι φέροντα τὸν πατέρα. καὶ τὸν νεανίαν ὁ
δῆμος ἐπαινῶν ὕστερον ἀπέφηνεν ἀγορανόμον· δεδη-
μευμένης δ' αὐτῷ τῆς οὐσίας οὐκ ἔχοντι τῆς ἀρχῆς
τὸ δαπάνημα οἵ τε χειροτέχναι τὰ ἐς τὴν ἀρχὴν ἀμισθὶ
συνειργάσαντο, καὶ τῶν θεωμένων ἕκαστος ἐπὶ τὴν

---

2 *ἐστράτευτο*, quod Bk. coniecerat, habet B, *ἐστρατεύετο* ceteri, quod ferri potest 3 sq. *αὐτοκράτορ εἶπε* F 4 sq. *σκοπώνιον* iC 6 *δὲ* ⟨*τότε*⟩ *τὸ* ci. Mend. 9 *μεταμορφώσων* maluit Mend., inut., cf. praef. 10 *ἐς τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν* V 12 sq. *ὑπὸ γήρως ἀσθενῆ καὶ μένειν ἀξιοῦντα* (potuit servare *ἐθέλοντα*) cum C maluit Mend., *ἀσθενέστατον* ci. Cob. p. 223 13 sq. *ἐπὶ τοῦ σώματος*] *humeris extulit* vertit C 21 *ἀρχὴν*] *θέαν* ci. Mend., sed fort. App. vertit: 'quae ad munus (i. e. ad ludum) opus erant'

---

4 sq. Coponius num praetor a. 705/49 sit, incertum, cf. Willems *I p. 517 n. 314* 7 de Hosidiis Getis cf. Kloevekorn p. 119, Ribbeck *n. 416 et 187* 12 de Oppiis cf. Kloevekorn p. 68 sq.

43 a. C.

ὀρχήστραν ὅσον ἐβούλετο νόμισμα ἐρρίπτει, ἕως τὸν
ἄνδρα κατεπλούτισαν. Ἀρριανοῦ δὲ καὶ ἐν τῇ στήλῃ 174
κεκόλαπτο ἐκ διαθηκῶν· "τὸν ἐνθάδε κείμενον υἱὸς
οὐ προγραφεὶς προγραφέντα ἔκρυψέ τε καὶ συνέφυγε
12 καὶ περιέσωσε". Μετέλλω δὲ ἤστην υἱός τε καὶ πατήρ· 175
καὶ αὐτοῖν ὁ μὲν πατὴρ στρατηγῶν Ἀντωνίῳ περὶ
Ἄκτιον αἰχμάλωτος ἑάλω καὶ ἠγνοεῖτο, ὁ δὲ υἱὸς τῷ
Καίσαρι συνεστρατεύετο καὶ ἐστρατηγήκει καὶ ὅδε περὶ
τὸ Ἄκτιον. ἐν δὲ Σάμῳ διακρίνοντι τῷ Καίσαρι τοὺς 176
αἰχμαλώτους ὁ μὲν παῖς συνήδρευεν, ὁ δὲ πρεσβύτης
ἤγετο κόμης τε ἔμπλεως καὶ δύης καὶ ῥύπου καὶ τῆς
ἐκ τῶνδε μεταμορφώσεως. ὡς δὲ ἐν τῇ τάξει τῶν αἰχμα-
λώτων ὑπὸ τοῦ κήρυκος ἀνεκλήθη, ἀνέθορεν ὁ υἱὸς
ἐκ τοῦ συνεδρίου καὶ μόλις ἐπιγνοὺς τὸν πατέρα ἠσπά-
ζετο σὺν οἰμωγῇ· ἐπισχὼν δέ ποτε τοῦ θρήνου πρὸς 177
τὸν Καίσαρα ἔφη· "οὗτος μέν σοι πολέμιος γέγονεν, ὦ
Καῖσαρ, ἐγὼ δὲ σύμμαχος· καὶ χρὴ τοῦτον μέν σοι
δοῦναι δίκην, ἐμὲ δὲ γέρας εὑρέσθαι. αἰτῶ δή σε τὸν
πατέρα σώζειν δι' ἐμὲ ἢ δι' ἐκεῖνον ἐμὲ συγκατα-
κανεῖν". οἴκτου δὲ ἐξ ἁπάντων γενομένου μεθῆκε 178
σώζεσθαι τὸν Μέτελλον ὁ Καῖσαρ, καίτοι πολεμιώτα-
τον αὐτῷ γενόμενον καὶ δωρεῶν πολλῶν, εἰ μετα-
θοῖτο πρὸς αὐτὸν ἀπ' Ἀντωνίου, πολλάκις ὑπεριδόντα.
13 Μᾶρκον δὲ οἱ θεράποντες σὺν εὐνοίᾳ καὶ τύχῃ 179

2 κατεπλούτησαν F 3 ⟨ὁ⟩ υἱὸς ci. Mend., contra Loesch p. 515 8 συνεστρατεύετο h. l. ferri potest, συνεστράτευτο ci. Nauck 18 sq. ⟨ἢ⟩ τὸν πατέρα ci. Mend. 19 sq. συγκατανεῖν (sic) B 20 οἴκτου δὲξ ἐξ ἁπάντων (sic) B 22 αὐτῷ voluit Bitschofsky p. 444; tum debebat etiam v. 23 αὐτὸν 24 Μᾶρκον] 'Marcium' Gel.

5 de Metellis cf. Willems I p. 496 n. 206 (aliter Kloevekorn p. 76 sqq.)

43 a. C.
*πάντα τὸν τῆς προγραφῆς χρόνον διεφύλαξαν ἔνδον
ἐπὶ τῆς οἰκίας, μέχρι τῆς ἀδείας δοθείσης ὁ Μᾶρκος
180 ἐξῄει τῆς οἰκίας ὡς ἀπὸ φυγῆς. Ἵρτιος δὲ σὺν τοῖς
οἰκέταις ἐκφυγὼν τῆς πόλεως διώδευε τὴν Ἰταλίαν,
ἐκλύων τε δεσμώτας καὶ συνάγων τοὺς ἀποδιδράσκον-
τας καὶ πολίχνια δῃῶν, ὀλίγα πρῶτον, εἶτα καὶ μείζω,
μέχρι χειρὸς ἱκανῆς ἐκράτησε καὶ τὸ Βρεττίων ἔθνος
ἐχειρώσατο καί, στρατοῦ πεμφθέντος ἐπ' αὐτόν, ἐς
181 Πομπήιον μεθ' ὅσων εἶχε διέπλευσε. Ῥεστίωνι δὲ
οἰομένῳ μόνῳ φεύγειν οἰκέτης εἵπετο λανθάνων, ἀνά-
θρεπτος μὲν αὐτοῦ Ῥεστίωνος καὶ πολλὰ πρότερον εὖ
182 παθών, διὰ δὲ μοχθηρίαν ὕστερον ἐστιγμένος. ἀνα-
παυομένῳ δὲ ἐν ἕλει τῷ Ῥεστίωνι ἐπιστὰς ὁ θεράπων
ἐξέπληξε μὲν αὐτίκα ὀφθείς, δεδοικότι δὲ ἔφη οὐ τῶν
παρόντων στιγμάτων αἰσθάνεσθαι μᾶλλον ἢ μνημο-
νεύειν τῶν πρότερον εὐεργετημάτων. καὶ αὐτὸν εἴς τι
σπήλαιον ἀναπαύσας εἰργάζετο καὶ τροφὰς αὐτῷ συν-
183 έλεγεν, ὡς ἐδύνατο. ὑπονοίας δέ τινος ἀμφὶ τὸ σπή-
λαιον τοῖς ἐγγὺς ὁπλίταις περὶ τοῦ Ῥεστίωνος γενομέ-*

---

3 *ἴρτιος* O, *Ircius* C   5 *τε* ⟨*τοὺς*⟩ *δεσμώτας* ci. Mend. (v. § 195), cf. ad III § 66   5 sq. *ἀποδράντας* ci. Mend., cf. praef.   7 *βρεντtίων* (sic) B   9 *ῥαιστίωνι* EFOi, const.   *δὲ* om. ab   10 sq. *ἀναθρεπτὸς* EFOi, corr. Mend.   17 ⟨*κατακρύψας καὶ*⟩ *ἀναπαύσας* conicio. *Et his dictis in speluncam abactum et quiescentem egregie curauit* C; 'abditumque ministerio suo aluit' Macrob. Sat. 1, 11, 19   19 sq. *περὶ τοῦ Ῥεστίωνος* cum C omittendum esse ci. Mend., *αὐτόν* p. 429, 1 mutans in *αὐτό*, non recte, opinor

---

3 *Ἵρτιος*] C. Lucceium (immo Lucilium, cf. Mommsen C. I. L. I p. 77) Hirrum intellexit Drumann III p. 479 adn. 24, at § 354 iterum *Ἵρτιος* appellatur, quod nomen retinent Kloevekorn p. 118 sq., Ribbeck n. 415, Groebe ap. Drumann I² p. 471
9 Restio videtur C. Antius Restio trib. pl. a. 683/71 (cf. Ribbeck *n. 135)*, non eius filius, ut voluit Kloevekorn p. 96

43 a. C.

νης καὶ χωρούντων ἐπ' αὐτόν, ὁ οἰκέτης εἵπετο συνεὶς
καί τινα πρεσβύτην προοδεύοντα προδραμὼν ἀπέκτεινε
καὶ τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμεν. ἐκπλαγέντων δὲ τῶν ὁπλιτῶν 184
καὶ ὡς ἀνδροφόνον ὁδοιπόρου περισχόντων, "'Ρεστί-
ωνα", ἔφη, "ἔκτεινα, τὸν ἐμαυτοῦ δεσπότην, τάδε μοι τὰ
στίγματα ἐγχαράξαντα". οἳ μὲν δὴ τὴν κεφαλὴν αὐτὸν
ἀφελόμενοι διὰ τὸ γέρας, ἠπείγοντο μάτην ἐς τὸ ἄστυ,
ὃ δὲ τὸν δεσπότην ἀναστήσας διέπλευσεν ἐς Σικελίαν.

14 Ἄππιον δὲ ἀναπαυόμενον ἐν ἐπαύλει, τῶν ὁπλιτῶν 185
ἐπιθεόντων, οἰκέτης τὴν ἑαυτοῦ ἐσθῆτα ἐνέδυσε, καὶ
αὐτὸς εἰς τὴν εὐνὴν οἷα δεσπότης ἀνακλιθεὶς ἑκὼν ἀπ-
έθανεν ἀντὶ τοῦ δεσπότου, παρεστῶτος ὡς οἰκέτου.
Μενηνίου δὲ τὴν οἰκίαν καταλαβόντων ὁπλιτῶν, θεράπ- 186
πων ἐς τὸ τοῦ δεσπότου φορεῖον ἐνέβη καὶ ὑπὸ τῶν
ὁμοδούλων συνεργούντων ἐξεφέρετο, ἕως ὅδε μὲν ὡς
Μενήνιος ἑκὼν ἀνῄρητο, Μενήνιος δὲ ἐς Σικελίαν δι-
έφυγεν. Οὐίνιον δὲ ἀπελεύθερος αὐτοῦ Οὐινίου, 187
Φιλήμων, οἰκίαν κεκτημένος λαμπράν, ἐν τῷ μεσαιτάτῳ
τῆς οἰκίας ἔκρυψεν ἐν λάρνακι, ἃς ἀπὸ σιδήρου ἐς

---

2 προοδεύοντα] παροδεύοντα ci. Mend., ut vertit C *praetergradientem*, item Cob. p. 223, qui praeterea voluit προσδραμὼν, utrumque sine causa idonea 5 ⟨τὸν⟩ τάδε ci. Mend., sed cf. ad I § 172 9 Ἄππιον] *Appionem* C. Πανοπίωνα (vel Παναπίωνα) ci. Schw. ex Val. Max. 6, 8, 6 11 ἀνακληθεὶς O 13 μενοινίου V, const. ⟨τῶν⟩ ὁπλιτῶν ci. Nauck, inut. 14 ὑπὸ ⟨τοῦ δεσπότου⟩ τῶν ci. Mend. ex Cass. D. 47, 10, 3 16 ἀνῃρεῖτο ab, ἀνῃρῆτο f 17 Οὐίνιον Casaubonus ad Suet. Aug. 27, ἰούνιον libri τοῦ ante Οὐινίου add. V Οὐινίου] ἰουνίου libri; Οὐίνιος, commate deleto, ci. Casaubonus, idem scribens Φιλοποίμην (cf. Suet. l. c., Cass. D. 47, 7, 4) pro Φιλήμων, quod tamen ex App. errore videtur natum 19 ἃς] οἵας ci. Nauck, bene

---

9 quis Appius fuerit, incertum, sed cf. Ribbeck n. 400; Schw., quem secutus est Kloevekorn p. 113, intellexit Urbinum *Panapionem* 17 de T. Vinio cf. Ribbeck n. 124

43 a. C.

χρημάτων ἢ βιβλίων ἔχουσι φυλακήν· καὶ νυκτὸς
188 ἔτρεφε μέχρι τῶν σπονδῶν. ἕτερος δὲ ἀπελεύθερος,
τάφον δεσπότου φυλάσσων, τὸν δεσπόσυνον προγραφέντα ἐφύλασσεν ἐν τῷ τάφῳ μετὰ τοῦ πατρός.
189 Λουκρήτιος ἁλώμενος σὺν δυσὶ θεράπουσιν ἀγαθοῖς
ὑπὸ ἀπορίας τῶν τροφῶν ᾔει πρὸς τὴν γυναῖκα,
φορείῳ φερόμενος ὑπὸ τῶν οἰκετῶν οἷά τις ἄρρωστος,
ἐς τὴν πόλιν. ἑνὸς δὲ τῶν φερόντων τὸ σκέλος συν-
190 τριβέντος τῷ ἑτέρῳ τὴν χεῖρα ἐπιθεὶς ᾔει. παρὰ δὲ
ταῖς πύλαις γενόμενος, ἔνθα αὐτοῦ καὶ ὁ πατὴρ ὑπὸ
Σύλλα προγραφεὶς ἑαλώκει, εἶδε λόχον ὁπλιτῶν ἐκτρέχοντα καὶ πρὸς τὸ συγκύρημα τοῦ τόπου καταπλαγεὶς
191 συνεκρύφθη μετὰ τοῦ θεράποντος ἐν τάφῳ. τυμβωρύχων δὲ τοὺς τάφους ἐρευνωμένων, ὁ θεράπων ἑαυτὸν
τοῖς τυμβωρύχοις παρέσχε περιδύειν, μέχρι Λουκρήτιον
192 ἐπὶ τὰς πύλας διαφυγεῖν. ἐκεῖ δὲ αὐτὸν ὁ Λουκρήτιος
περιμείνας τε καὶ τῆς ἑαυτοῦ μερισάμενος ἐσθῆτος, ἧκε
πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ ὑπ' αὐτῆς ἐκρύπτετο ἐπὶ διπλῆς
ὀροφῆς μεταξύ, μέχρι τινὲς αὐτὸν ἐρρύσαντο παρὰ τῶν
προγραψάντων. καὶ ὕστερον ἐπὶ εἰρήνης ὑπάτευσεν.
193 Σέργιος δὲ ἐκρύφθη παρ' αὐτῷ Ἀντωνίῳ, μέχρι 45
Πλάγκον ὑπατεύοντα ὁ Ἀντώνιος ἔπεισε κάθοδον
αὐτῷ ψηφίσασθαι. καὶ ἐπὶ τῷδε ὁ Σέργιος ὕστερον,
ἐν τῇ Καίσαρος καὶ Ἀντωνίου στάσει, τῆς βουλῆς
ψηφιζομένης εἶναι πολέμιον τὸν Ἀντώνιον, μόνος τὴν
ἀπολύουσαν ἔφερε φανερῶς.

2 δὲ om. EFCi 10 ἔνθα καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ E
18 ἐπὶ· susp. Mend., ἐπὶ ⟨κοιτῶνος⟩ διπλῆς etc. ci. Keil; Val. Max. 6, 7, 2: 'inter cameram et tectum cubiculi abditum'
20 ⟨καὶ⟩ ὑπάτευσεν maluit Mend., non male

5 est Q. Lucretius Q. f. Vespillo, cf. Willems I p. 541 n. 402, *cf. II § 225*

43 a. C.

καὶ οἵδε μὲν οὕτως ἐσώζοντο, Πομπώνιος δὲ εἰς 194
στρατηγοῦ σχῆμα κοσμήσας ἑαυτὸν καὶ τοὺς θεράπον-
τας ἐς ὑπηρέτας σκευάσας τὴν πόλιν ὡς στρατηγὸς
ὑπὸ ῥαβδούχοις διῆλθεν, ἐπιθλιβόντων αὐτὸν τῶν
ὑπηρετῶν, ἵνα μὴ γνωσθείη πρὸς ἑτέρου, καὶ παρὰ
ταῖς πύλαις ὀχημάτων τε δημοσίων ἐπέβη καὶ τὴν Ἰτα-
λίαν διώδευεν, ἀποδεχομένων αὐτὸν καὶ παραπεμπόν-
των ἁπάντων οἷα στρατηγὸν ὑπὸ τῶν τριῶν ἀνδρῶν
ἐπὶ σπονδὰς ἐς Πομπήιον ἀπεσταλμένον, μέχρι καὶ
46 δημοσίᾳ τριήρει διέπλευσε πρὸς ἐκεῖνον. Ἀπουλήιος 195
δὲ καὶ Ἀρρούντιος ὑποκριθέντες εἶναι λοχαγοὶ καὶ
τοὺς θεράποντας ἐς στρατιώτας σκευάσαντες, τὰς μὲν
πύλας διέδραμον ὡς λοχαγοὶ διώκοντες ἑτέρους, τὴν
δὲ λοιπὴν ὁδὸν διελόμενοι τοὺς δεσμώτας ἐξέλυον καὶ
τοὺς ἀποδράντας συνέλεγον, μέχρι χειρὸς ἱκανῆς ἑκα-
τέρῳ γενομένης σημεῖά τε ἦν ἤδη καὶ ὅπλα καὶ ὄψις
στρατοῦ. χωρῶν δὲ ἑκάτερος αὐτῶν ἐπὶ θάλασσαν, 196
ἀμφί τινι λόφῳ σταθμεύουσι, μεγάλῳ δέει καθορῶν-
τες ἀλλήλους. ἅμα δὲ ἕῳ περινεύοντες ἐκ τοῦ λόφου
ἔδοξαν ἀλλήλους ἑκάτερος στρατὸν ἐπὶ σφᾶς ἐπιπεμ-
φθέντα εἶναι καὶ συμπλακέντες ἐμάχοντο, μέχρι ποτὲ

---

4 *αὐτῶν* bf 5 *πρὸς ἑτέρων* ci. Mend., inut. 6 *τὰς πύλας*, corr. in *ταῖς πύλαις*, B 10 *διέπλευσεν ὡς ἐκεῖνον* V 11 *ἀρούντιος* EV 15 *ἀποδράσαντας* EFOi, corr. Bk. 16 sq. *ἤδη καὶ ὄψις στρατοῦ καὶ ὅπλα* V 19 *περινεύοντες* susp. Musgr., *περινεύοντος*, ut videtur, f 20 *ἀλλήλοις* ci. Schw., *ἀλλήλους* fort. post *ἔγνωσαν* p. 432, 1 collocandum ci. Mend. At omnia bene habent, cf. Plat. Prot. p. 323 C '*ὅσα γὰρ ἡγοῦνται ἀλλήλους κακὰ ἔχειν ἄνθρωποι φύσει ἢ τύχῃ*' et ad *ἑκάτερος* cf. II § 633 etc.

---

1 de M. Pomponio (Caes. b. c. 3, 101) cogitat Willems I p. 542 n. 406, ad Sentium Saturninum Vetulonem haec transfert Val. Max. 7, 3, 9 10 sq. Apuleius et Arruntius qui fuerint, incertum, sed cf. Kloevekorn p. 83 sqq., 100 sq., Ribbeck n. 112. 113

43 a. C.

ἔγνωσαν καὶ τὰ ὅπλα ἀπερρίπτουν καὶ ὠλοφύροντο καὶ τὴν τύχην ὡς ἐπιβαροῦσάν σφισιν ἐς ἅπαντα ἐπ-
197 εμέμφοντο. διαπλεύσαντες δὲ ὃ μὲν ἐς Βροῦτον, ὃ δ' ἐς Πομπήιον, ὃ μὲν τῷ Πομπηίῳ συγκατῆλθεν, ὃ δὲ ἐστρατήγησε τῷ Βρούτῳ Βιθυνίας καὶ Βρούτου πεσόν-
198 τος Ἀντωνίῳ παραδοὺς Βιθυνίαν κατήχθη. Οὐεντίδιον δὲ ἀπελεύθερος εὐθὺς μὲν προγραφέντα κατέδησεν ὡς παραδώσων τοῖς σφαγεῦσι, νυκτὸς δὲ τοὺς θεράποντας ἔπεισε καὶ ἐσκεύασεν ὡς ὁπλίτας καὶ τὸν δεσπότην ὡς λοχαγὸν ἐξήγαγε· τήν τε ἄλλην Ἰταλίαν μέχρι Σικελίας διώδευσαν καὶ συγκατέλυσαν πολλάκις ἑτέροις λοχαγοῖς ζητοῦσιν Οὐεντίδιον.

199 ἕτερον ἐν τάφῳ κρύπτων ἀπελεύθερος, οὐ φέροντα 47
φαντασίαν τάφου, μετήγαγεν ἐς φαῦλον οἴκημα μισθωτόν. στρατιώτου δ' αὐτῷ παρακατοικισθέντος, οὐδὲ τοῦτον φέρων τὸν φόβον ἐς θαυμαστὴν τόλμαν ἐκ δειλίας μετέβαλε καὶ κειράμενος ἡγεῖτο ἐν αὐτῇ Ῥώμῃ
200 διδασκαλείου μέχρι τῶν σπονδῶν. Οὐολούσιος δὲ ἀγορανομῶν προεγράφη καὶ φίλον ὀργιαστὴν τῆς Ἴσιδος ἔχων ᾔτησε τὴν στολὴν καὶ τὰς ὀθόνας ἐνέδυ τὰς ποδήρεις καὶ τὴν τοῦ κυνὸς κεφαλὴν ἐπέθετο καὶ διῆλθεν οὕτως ὀργιάζων αὐτῷ σχήματι ἐς Πομπήιον.

---

4 sq. ὃ δὲ ἐστρατήγησε τῷ Βρούτῳ hab. Bekker, Anecd. p. 174, 12, sed tamquam ex libro quinto desumpta 5 βιθυνίω (sic) f 6 κατηνέχθη F 9 ὡς ὁπλίτας] ἐς ὁπλίτας ci. Schw., rec. Bk. et Mend., quamquam Schw. t. III p. 834 ipse ὡς quoque bene habere concedit 12 ζητοῦσιν Schw. ex C: *qui illum inquirebant*, ζητοῦντες EEOi, quod frustra defendebat Kratt p. 16; ⟨ὡς⟩ ζητοῦντες ci. Musgr., quod fort. praeferendum erat 15 αὐτοῦ a, αὐτὸ bf

---

18 est M. Volusius, cf. Val. Max. 7, 3, 8, v. etiam Suid. *s. v.* ἀγείρει, προύγράφη, σεῖστρον, quae ad Aelianum rettulit *Bernhardy*, cf. t. II p. 1764

43 a. C.

Σίττιον δὲ Καληνοί, πολίτην σφῶν ὄντα καὶ πολλὰ 201
ἐς αὐτοὺς ἐκ περιουσίας δαψιλοῦς ἀναλώσαντα, ἐφύ-
λασσον, σιδηροφοροῦντές τε ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τοῖς οἰκέ-
ταις ἀπειλοῦντες καὶ τοὺς στρατιώτας ἀπερύκοντες ἀπὸ
τῶν τειχῶν, μέχρι μαραινομένου τοῦ κακοῦ καὶ ἐς
τοὺς τρεῖς ἐπρέσβευσαν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἔτυχον Σίττιον
τῆς ἄλλης Ἰταλίας εἰργόμενον ἐν τῇ πατρίδι μένειν.

Σίττιος μὲν δὴ πρῶτος ἢ μόνος ἀνδρῶν ὅδε τῆς 202
ξένης ἐφυγαδεύετο ἐν τῇ πατρίδι, Οὐάρρων δὲ ἦν φιλό-
σοφός τε καὶ ἱστορίας συγγραφεύς, ἐστρατευμένος τε
καλῶς καὶ ἐστρατηγηκώς, καὶ ἴσως διὰ ταῦτα ὡς ἐχθρὸς
μοναρχίας προυγράφη. φιλοτιμουμένων δὲ αὐτὸν ὑπο- 203
δέξασθαι τῶν γνωρίμων καὶ διεριζόντων ἐς ἀλλήλους,
Καληνὸς ἐξενίκησε καὶ εἶχεν ἐν ἐπαύλει, ἔνθα Ἀντώ-
νιος, ὅτε διοδεύοι, κατήγετο· καὶ τὸν Οὐάρρωνα οὐδεὶς
ἔνδον ὄντα ἐνέφηνε θεράπων, οὔτε αὐτοῦ Οὐάρρωνος
οὔτε Καληνοῦ.

18 *Οὐεργίνιος δέ, ἀνὴρ ἡδὺς εἰπεῖν, τοὺς οἰκέτας ἐδί-* 204
δασκεν, ὅτι κτείναντες μὲν αὐτὸν δι᾽ ὀλίγα χρήματα
οὐκ ἀσφαλῆ μύσους τε πίμπλανται καὶ φόβων ἐς ὕστε-
ρον μεγάλων, περισώσαντες δὲ δόξης τε εὐσεβοῦς καὶ
ἐλπίδων ἀγαθῶν καὶ χρημάτων ὕστερον πολὺ πλεόνων
τε καὶ ἀσφαλεστέρων. οἳ μὲν δὴ συνέφευγον ὡς ὁμο- 205
δούλῳ καὶ γνωρισθέντος αὐτοῦ παρὰ τὴν ὁδὸν πρὸς
τοὺς ὁπλίτας ἀπεμάχοντο· ὃ δὲ ληφθεὶς ὑπὸ τῶν ὁπλι-
τῶν ἐδίδασκε κἀκείνους, ὅτι κατὰ μὲν ἔχθραν αὐτὸν
οὐκ ἀνελοῦσιν, ἀλλὰ χρημάτων οὕνεκα μόνων, χρή-
ματα δὲ αὐτοῖς εἴη δικαιότερα καὶ πλέονα λαβεῖν ἐπὶ

1. 6. 8 *σίτιον* V; de Caesetio cogitavit Schw. 8 ἢ] *καὶ* ci. Herw. p. 72, fort. recte, cf. I § 481 et Zerdik p. 20 9 *Varro* C, *οὐαρίων* EFOi, const. 18 *ἡδὺς*] δεινὸς E, sed in mg.: γρ. ἡδὺς 19. 26 *αὐτὸν libri*, correxi 20 μίσους a πίπλανται EFi

43 a. C.

θάλασσαν ἐλθοῦσιν, "ἔνθα μοι τὸ γύναιον", ἔφη, "ναῦν
206 φέρουσα χρημάτων συνετάξατο". καὶ αὐτῷ καὶ οἵδε πεισθέντες κατῄεσαν ἐπὶ τὴν θάλασσαν· ἡ γυνὴ δὲ ἀφῖκτο μὲν ἐπὶ τὴν ἠιόνα κατὰ τὸ συγκείμενον, βραδύνοντος δὲ τοῦ Οὐεργινίου, νομίσασα αὐτὸν ἐς Πομπήιον προπεπλευκέναι ἀνήγετο, θεράποντα ὅμως ἐπὶ
207 τῆς ἠιόνος ἐξαγγέλλειν ὑπολιποῦσα. καὶ ὁ θεράπων τὸν Οὐεργίνιον ἰδὼν ἀνέθορέ τε ὡς ἐς δεσπότην καὶ τὴν ναῦν ἐδείκνυεν ὡς ὁρωμένην καὶ τὴν γυναῖκα ἔφραζε καὶ τὰ χρήματα καὶ αὐτὸς ἐφ' ὅτῳ κατελείφθη.
208 οἳ δὲ ἐπίστευον ἅπασιν ἤδη, καὶ τὸν Οὐεργίνιον ἀξιοῦντα σφᾶς περιμένειν, ἔστε μετακληθείη τὸ γύναιον, ἢ συνελθεῖν οἱ πρὸς αὐτὴν ἐπὶ τὰ χρήματα, ἐσβάντες ἐς σκάφος παρέπεμπον ἐς Σικελίαν, ἐρέσσοντες φιλοπόνως· ἐκεῖ δὲ ἔτυχόν τε τῶν ἐπαγγελιῶν καὶ οὐκ ἀπέστησαν ἔτι θεραπεύοντες αὐτὸν μέχρι τῶν σπονδῶν.

209 Ῥέβιλον δὲ ναύκληρος ἐς τὴν ναῦν ὑποδεξάμενος ὡς διοίσων ἐς Σικελίαν ᾔτει χρήματα, μηνύσειν ἀπειλῶν, εἰ μὴ λάβοι. ὃ δέ, οἷόν τι καὶ Θεμιστοκλῆς φεύγων ἐποίησεν, ἀντηπείλει μηνύσειν, ὅτι αὐτὸν ἐπὶ χρήμασιν ἄγοι, μέχρι δείσας ὁ ναύκληρος διέσωσεν ἐς Πομπήιον.

---

1 sq. *ναῦν φέρουσα χρημάτων*] *nauem pecuniis stipatam deuehit* C, unde aut *γέμουσαν χρημάτων* aut *φέρουσα* (vel *φέρουσαν*) *χρήματα* ci. Schw.; Mend. plura intercidisse putavit, sed iunge *ναῦν χρημάτων*, cf. Lib. c. 99 *σκάφας φρυγάνων καὶ στυππίον*, infra § 359 etc. (Kratt p. 12); *μοι συνετάξατο* est 'mecum condixit' 9 *ὡς ὁρωμένην*] *a longe recedentem* vertit C, *ἔτι ὁρωμένην* ci. Mend. 15 *τε* om. i 17 *Ῥέβιλον* Freinsh. Suppl. Liv. CXX, 97, *ῥεβοῦλον* libri 19 *θεμικλῆς*, *στο* suprascr., B 20 *αὑτὸν* EFOi, cum C corr. Mend.

---

17 *Ῥέβιλον*] fratrem C. Caninii Rebili cos. suff. a. 709/45 *esse ci.* Drumann II² p. 90 n. 4 19 Θεμιστοκλῆς] cf. Thuc. 1, 137

43 a.C.

9 Μᾶρκος δὲ Βρούτῳ στρατηγῶν προεγέγραπτο μὲν 210
καὶ ὅδε διὰ τόδε, ἡττωμένου δὲ τοῦ Βρούτου συλλαμ-
βανόμενος ὑπεκρίνατο εἶναι θεράπων, καὶ αὐτὸν ὠνή-
σατο Βαρβούλας. δεξιὸν δὲ ὁρῶν ἐπέστησε τοῖς ὁμο- 211
δούλοις καὶ χρήματα διοικεῖν ἔδωκεν· δεινὸν δὲ ἐν
ἅπασι καὶ συνετὸν ὄντα ὑπὲρ θεράποντος φύσιν ὑπ-
ενόει καὶ ἐπήλπιζεν, εἰ τῶν προγεγραμμένων τις εἴη,
περισώσειν ὁμολογήσαντα. ἀπομαχόμενον δὲ ἰσχυρῶς 212
καὶ γένος ἀναπλάσσοντα καὶ ὄνομα καὶ προτέρους δε-
σπότας ἐς Ῥώμην ἐπήγετο, ἐλπίσας ὀκνήσειν ἐς Ῥώμην
ἀφικέσθαι προγεγραμμένον. ὃ δὲ εἵπετο καὶ ὥς. περὶ 213
δὲ τὰς πύλας τῶν ὑπαντώντων τις φίλων Βαρβούλα,
θεασάμενος τὸν Μᾶρκον ὡς οἰκέτην αὐτῷ παρεστῶτα,
κρύφα ἐμήνυσε τῷ Βαρβούλᾳ. ὃ δὲ ἐδεήθη Καίσαρος
δι' Ἀγρίππα, καὶ ἀφείθη τῆς προγραφῆς ὁ Μᾶρκος,
καὶ φίλος ἐγίγνετο Καίσαρι καὶ μετ' οὐ πολὺ καὶ
στρατηγὸς ἦν ἐπὶ Ἀντωνίῳ περὶ Ἄκτιον. ἐστρατήγει δὲ 214
καὶ Ἀντωνίῳ Βαρβούλας, καὶ ἡ τύχη περιῆλθεν ἐς τὸ
ὅμοιον ἀμφοτέροις· Βαρβούλας τε γὰρ ἡττηθέντος Ἀν-
τωνίου λαμβανόμενος ὑπεκρίνατο οἰκέτης εἶναι, καὶ ὁ
Μᾶρκος αὐτὸν ὡς ἀγνοῶν ὠνήσατο, ἐκθέμενος δὲ
ἅπαντα τῷ Καίσαρι ᾔτησέ τε καὶ ἔτυχε τοῖς ὁμοίοις
τὸν Βαρβούλαν ἀμείψασθαι.

---

2 ἡττημένου ci. Mend., cf. praef. 11 ἀφικέσθαι Mend., ἀφίξεσθαι EFOi προγεγραμμένος EFi 12 δὲ] δὴ ab τῶν ὑπαντώντων τις Gel., τῶν ὑπάτων τῶν τις libri

---

1 M. Lollium cos. a. 733/21 intellexit Borghesi V p. 289 sq. Barbulamque eius collegam Q. Aemilium Lepidum (varia alia idem coniectarat I p. 394 sq.); de M. Claudio Marcello Aesernino cos. a. 732/22 et eius collega L. Arruntio (Barbula?) cogitavit Ribbeck n. 148. 146. Valde incertum, cf. etiam Gardthausen, Augustus *II, 1 p. 209* adn. 29 17 sq. cf. ad p. 423, 20

3 a. C.
215 *τοῖσδε μὲν οὖν ἡ συντυχία τῶν ὁμοίων καὶ ἐς τὸ ἔπειτα παρέμεινεν· ἦρξαν γὰρ τὴν ἐπώνυμον ἀρχὴν ἐν ἄστει οἱ δύο ὁμοῦ· Βαλβίνῳ δέ, ἐκφυγόντι καὶ κατελθόντι σὺν Πομπηίῳ καὶ ὑπατεύοντι οὐ πολὺ ὕστερον, Λέπιδος ἰδιώτης ὑπὸ Καίσαρος ἐκ δυνάστου γενόμενος*
216 *ὑπὸ τοιᾶσδε ἀνάγκης παρέστη. Μαικήνας ἐδίωκε τὸν Λεπίδου παῖδα βουλεύσεως ἐπὶ Καίσαρι, ἐδίωκε δὲ καὶ τὴν μητέρα τῷ παιδὶ συνεγνωκέναι· Λεπίδου γὰρ αὐ-*
217 *τοῦ ἄρα ὡς ἀσθενοῦς ὑπερεώρα. τὸν μὲν δὴ παῖδα ὁ Μαικήνας ἐς Ἄκτιον ἔπεμπε τῷ Καίσαρι, τὴν δὲ μητέρα, ἵνα μὴ ἄγοιτο οὖσα γυνή, ἐγγύην ᾔτει παρὰ τῷ*
218 *ὑπάτῳ πρὸς Καίσαρα ἀφίξεσθαι. οὐδενὸς δὲ τὴν ἐγγύην ὑφισταμένου, ὁ Λέπιδος ἀμφὶ τὰς Βαλβίνου θύρας ἐτρίβετο πολλάκις καὶ δικάζοντι παρίστατο καὶ διωθουμένων αὐτὸν ἐς πολὺ τῶν ὑπηρετῶν μόλις εἶπεν· "ἐμοὶ μὲν καὶ οἱ κατήγοροι μαρτυροῦσιν ἐπιείκειαν, οὐδὲ γυναικί με ἢ παιδὶ συγγνῶναι λέγοντες· σὲ δὲ οὐκ ἐγὼ*
219 *μὲν προέγραψα, κάτω δέ εἰμι τῶν προγραφέντων. ἀλλ' ἐς τὴν ἀνθρώπειον τύχην ἀφορῶν καὶ ἐς ἐμὲ σοὶ παρεστῶτα, χάρισαί μοι τὴν γυναῖκα ἀπαντήσειν ἐς Καίσαρα ἐγγυωμένῳ ἢ μετ' ἐκείνης ἀπελθεῖν δεομένῳ". ταῦτα ἔτι τοῦ Λεπίδου λέγοντος, οὐκ ἐνεγκὼν τὴν μεταβολὴν ὁ Βαλβῖνος ἀπέλυσε τῆς ἐγγύης τὴν γυναῖκα.*

---

2 sq. *ἐν ἄστυ* (sic) B 6 *ὑπέστη* a 7 *ἐπιβουλεύσεως* ci. Wannowski, Ant. Rom. p. 138 adn. 1, inut. 11 *ἐγγύην ᾔτει παρὰ*] *ἐγγυητὴν ᾔτει παρέχειν* (*παρασχεῖν* Nauck) vel sim. ci. Mend. 18 *προγραφέντων* E in mg., *προγραψάντων* ceteri 21 *ἐλθεῖν* ci. Mend. *δεομένῳ* E, *δεδεμένῳ* ceteri

---

3 M. Titium cos. a. 723/31 intellexit Kloevekorn p. 97 sq., L. Saenium cos. a. 724/30 post alios Ribbeck n. 284, item Gardthausen, Augustus II, 1 p. 106 adn. 22, qui tamen p. 246 adn. 1 *dubitationem* movit, verbis certe *ἐς Ἄκτιον* (v. 10) errorem *Appiani* subesse ratus

43 a. C

51 *Κικέρων δὲ ὁ Κικέρωνος προαπέσταλτο μὲν ὑπὸ τοῦ* 220
πατρὸς ἐς τὴν Ἑλλάδα, τοιάδε ἔσεσθαι προσδοκῶντος·
ἀπὸ δὲ τῆς Ἑλλάδος ἐς Βροῦτον καὶ μετὰ Βροῦτον ἀπο-
θανόντα ἐς Πομπήιον ἐλθὼν τιμῆς παρ' ἑκατέρῳ καὶ
στρατηγίας ἠξιοῦτο. ἐπὶ δὲ ἐκείνοις αὐτὸν ὁ Καῖσαρ ἐς 221
ἀπολογίαν τῆς Κικέρωνος ἐκδόσεως ἱερέα τε εὐθὺς ἀπ-
έφηνε καὶ ὕπατον οὐ πολὺ ὕστερον καὶ Συρίας στρατη-
γόν· καὶ τὴν Ἀντωνίου περὶ Ἄκτιον συμφορὰν ἐπιστα-
λεῖσαν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ὁ Κικέρων ὅδε ὑπατεύων ἀν-
έγνω τε τῷ δήμῳ καὶ προύθηκεν ἐπὶ τοῦ βήματος, ἔνθα
πρότερον ἡ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ προύκειτο κεφαλή. Ἄπ- 222
πιος δὲ διένειμε τοῖς θεράπουσιν τὰ ὄντα καὶ μετ' αὐτῶν
ἐς Σικελίαν ἔπλει. χειμῶνος δὲ ἐπιλαβόντος ἐπιβουλεύον-
τες οἱ θεράποντες τοῖς χρήμασιν ἐς σκάφος ἐνέθεντο
τὸν Ἄππιον, ὡς ἐς ἀσφαλεστέραν ἐλπίδα μεταφέροντες.
καὶ συνέβη τῷ μὲν ἐκ παραλόγου διαπλεῦσαι, τοῖς δὲ
ἀπολέσθαι τῆς νεὼς διαλυθείσης. Πούπλιος δὲ ὁ τα- 223
μίας Βρούτου, τῶν ἀμφὶ τὸν Ἀντώνιον αὐτὸν πειθόν-
των προδοῦναι Βροῦτον οὐκ ἀνασχόμενος, διὰ τόδε καὶ
προεγράφη καὶ κατήχθη καὶ Καίσαρι φίλος ἐγίγνετο
καὶ ἐπιόντι ποτὲ τῷ Καίσαρι προύθηκεν εἰκόνας Βρού-
του καὶ ἐπῃνέθη καὶ ἐπὶ τῷδε ὑπὸ τοῦ Καίσαρος.

---

10 προύθηκεν] *seditque* C, i. e. προυκάθητο 11 κεφαλή] *caput manusque* C, hoc et fort. etiam illud sumens ex § 80 14 ἀνέθεντο V 19 sq. admodum abruptam narrationem esse dixit Mend., sed App. videtur consulto tam breviter et astricte narrasse 21 ἐσιόντι ci. Schw., sed cf. ad I § 269

---

6 ἱερέα] i. e. pontificem, non augurem, cf. Habel, Bresl. philol. Abhandl. III, 1 p. 5 adn. 3 7 Συρίας στρατηγόν] de tempore cf. Schürer, Gesch. d. jüd. Volkes I[3] p. 317 sq. 11 Appius quis fuerit, incertum est, cf. Ribbeck n. 255; v. etiam ad V § 5 17 Πούπλιος] immo Lucius sc. Sestius, cf. Cass. *D. 53, 32, 4 et Boiss.* ad h. l.

43 a. C.
224 τὰ μὲν δὴ παρὰ δόξαν τισὶ τῶν προγραφέντων εἴς
τε κίνδυνον καὶ σωτηρίαν γενόμενα, πολλὰ καὶ ἄλλα
παραλιπόντι τοιάδε μάλιστα ἦν· γιγνομένων δὲ τού- 52
των ἐν Ῥώμῃ, καὶ τὰ ὑπερόρια πάντα πολέμοις διὰ
τήνδε τὴν στάσιν ἐδονεῖτο· καὶ τῶν πολέμων οἱ μεί-
ζους ἦσαν ἀμφί τε Λιβύην Κορνιφικίου πρὸς Σέξστιον
καὶ ἐν Συρίᾳ Κασσίου πρὸς Δολοβέλλαν καὶ περὶ
225 Σικελίαν Πομπηίου. πάθη τε πολλὰ συνηνέχθη πό-
λεσιν ἐκ δοριαλωσίας, ὑπεριδόντι δὲ τῶν ἐλασσόνων
τὰ μέγιστα δὴ καὶ δι' ἀξίωσιν τῶν ἄλλων περιφανέ-
στατα Λαοδικεῦσι καὶ Ταρσεῦσι καὶ Ῥοδίοις καὶ Πατα-
ρεῦσι καὶ Ξανθίοις. καὶ αὐτῶν ἕκαστα, ὡς ἐν κεφα-
λαίῳ συναγαγόντι φράσαι, τοιάδε ἦν.

226 Λιβύης Ῥωμαῖοι τὴν μὲν ἔτι καλοῦσι παλαιάν, ὅσην 53
Καρχηδονίους ἀφείλοντο· ἣν δὲ Ἰόβας εἶχεν, ὕστερόν
46 a. C. τε ἔλαβον ἐπὶ Γαΐου Καίσαρος καὶ διὰ τοῦτο νέαν
προσαγορεύουσι Λιβύην· εἴη δ' ἂν τῆς Νομαδικῆς.
227 Σέξστιος οὖν ὑπὸ Καίσαρι τῆς νέας ἡγούμενος ᾔτει
Κορνιφίκιον ἐκστῆναί οἱ τῆς παλαιᾶς, ὡς Λιβύης ἁπά-
43 a. C. σης ἐν τῇ λήξει τῶν τριῶν ἀνδρῶν Καίσαρι νενεμη-
μένης. ὃ δὲ οὔτε τὴν λῆξιν ἔφη γιγνώσκειν τῶν τριῶν
ἐφ' ἑαυτῶν πεποιημένων, οὔτε τὴν ἀρχὴν παρὰ τῆς
228 βουλῆς λαβὼν ἄλλῳ μεθήσειν χωρὶς αὐτῆς. ἐκ μὲν δὴ
τούτων ἀλλήλοις ἐπολέμουν, στρατὸν δὲ εἶχεν ὃ μὲν

3 παραλιπόντα b   8 *in* Πομπηίου *desinunt EF*
9 δὲ om. i   14 ὅσης ed. Did., errore, ut videtur   16 τε delendum ci. Mend., certe molestum est, cf. ad § 108; καὶ potius del. Keil, post Καίσαρος, non post εἶχεν v. 15, interpungens διατοῦτον (sic) B   17 *est autem Numidica* C, unde ἡ Νομαδικὴ vel ἡ Λιβύη Νομαδικὴ ci. Schw., cf. Marquardt, R. Staatsverw. I^2 p. 466
22 πεποιημένην ab^2 οὔτε Bk., οὐδὲ Oi, idem vitium V § 38

§ 226 sqq. de Q. Cornificio et hoc bello cf. Ganter (v. ad III *§ 351) diss.* p. 18 sqq., Philol. p. 132 sqq.

βαρύν τε καὶ πλείονα, ὁ δὲ Σέξστιος κουφότερόν τε καὶ 43 a.C.
ὀλιγώτερον, ᾧ δὴ καὶ τὰ μεσόγαια τοῦ Κορνιφικίου
περιιὼν ἀφίστη καὶ Οὐεντίδιον, στρατηγὸν τοῦ Κορνι-
φικίου, μετὰ πλειόνων ἐπελθόντα ἀπεμάχετο πολιορ-
κούμενος. ἐδῄου δὲ καὶ Λαίλιος, ἕτερος τοῦ Κορνι- 229
φικίου στρατηγός, τὴν Σεξστίου Λιβύην καὶ Κίρταν
54 περικαθήμενος ἐπολιόρκει. καὶ πάντες ἐπρέσβευον περὶ 230
συμμαχίας ἔς τε Ἀραβίωνα βασιλέα καὶ τοὺς καλου-
μένους Σιττιανούς, οἳ ἀπὸ τοιᾶσδε συντυχίας οὕτως
ὠνομάζοντο. Σίττιος ἐν Ῥώμῃ δίκην ἰδίαν οὐχ ὑποστὰς 231
ἔφυγε καὶ στρατὸν ἀγείρας ἔκ τε αὐτῆς Ἰταλίας καὶ
Ἰβηρίας ἐς Λιβύην διέπλευσε καὶ τοῖς Λιβύων βασι-
λεῦσι πολεμοῦσιν ἀλλήλοις ἀνὰ μέρος συνεμάχει. ἀεὶ
δὲ οἷς προσθοῖτο νικώντων, ὁ Σίττιος ἐπὶ ὀνόματος
ἐγίγνετο, καὶ ὁ στρατὸς αὐτῷ γεγύμναστο λαμπρῶς.
Γαΐῳ τε Καίσαρι διώκοντι τοὺς Πομπηιανοὺς ἐν Λιβύῃ 232
συνεμάχησε καὶ Σαβόρραν, Ἰόβα στρατηγὸν διώνυμον, 46 a.C.
ἀνεῖλε καὶ γέρας τούτων ἔλαβε παρὰ Καίσαρος τὴν
Μασανάσσου γῆν, οὐχ ἅπασαν, ἀλλὰ τὸ κράτιστον αὐ-
τῆς. Μασανάσσης δ' ἦν Ἀραβίωνος τοῦδε πατήρ, Ἰόβα 233
σύμμαχος, καὶ αὐτοῦ τὴν χώραν ὁ Καῖσαρ τῷδε τῷ

2 μεσόγεια const. scr. Mend., cf. ad § 427 3 περιὼν af 4 ἐπελθόντα Musgr., ἐπελθόντα οἱ Mend. ex C: *cum pluribus in eum irruentem*, ἐπελθόντων Oi 8 ⟨ἐς⟩ τοὺς ci. Mend., sed cf. ad I § 269 10 ἴδιον i 12 ⟨ἐξ⟩ Ἰβηρίας ci. Mend. (cf. v. 8) 17 σαβόραν V, *Soborram* C 18 τοῦ ante Καίσαρος add. i 19. 20 μασανάσσου (-ης) Bb, μασανάσου V, μανάσσου Caf (nec Vat 141 sibi constat); Μασαννάσας tit. Delph. ap. Dittenberger, Syll. inscr. gr. I² n. 305, 1, cf. etiam Rhein. Mus. 36 (1881) p. 145

10 est P. Sittius Nucerinus, cf. Sall. Cat. c. 21, bell. Afric. c. 36, Cass. D. 43, 3 20 Masinissa idem est ac Masintha (Suet. Div. Iul. 71), cf. F. v. Duhn, De Menelai itinere Aegyptio, diss. Bonn. 1874, sent. contr. 10, Biereye, Res Numid. et Mauret., diss. *Hal. 1885, p. 13* sqq.

46 a. C.
*Σιττίῳ καὶ Βόκχῳ, Μαυρουσίων βασιλεῖ, δεδώρητο·
καὶ τὸ μέρος ὁ Σίττιος τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἀνδράσιν ἐπι-*
234 *διεῖλεν. Ἀραβίων δὲ τότε μὲν ἐς Ἰβηρίαν ἐξέφυγε πρὸς
τοὺς παῖδας τοὺς Πομπηίου, Γαΐου δὲ Καίσαρος ἀν-*
44 a. C. *αιρεθέντος ἐς Λιβύην ἐπανῆλθε καὶ Λιβύων τινὰς ἀεὶ
τῷ νεωτέρῳ Πομπηίῳ πέμπων ἐς Ἰβηρίαν καὶ γεγυμνα-
σμένους ἀπολαμβάνων Βόκχον ἀφῄρητο τὴν χώραν*
235 *καὶ Σίττιον ἀνῃρήκει δόλῳ. εὔνους δὲ ὢν τοῖς Πομ-
πηιανοῖς διὰ τάδε, κατεγίνωσκεν ἀεὶ τῆς μοίρας ὡς
ἀτυχούσης ἀμειλίκτως καὶ Σεξστίῳ προσέθετο, εὐμενι-
ζόμενος δι' αὐτοῦ Καίσαρα. προσέθεντο δὲ καὶ οἱ
Σιττιανοί, κατ' εὔνοιαν οἵδε πατρῴαν τοῦ Καίσαρος.*
236 *θαρρήσας οὖν ὁ Σέξστιος ἐξῄει τῆς πολιορκίας ἐς* 55
42 a. C. *μάχην καὶ πεσόντος τοῦ Οὐεντιδίου καὶ τοῦ στρατοῦ
φεύγοντος ὑπ' ἀναρχίας, εἵπετο κτείνων τε καὶ ζω-
γρῶν. καὶ τάδε μαθὼν ὁ Λαίλιος διέλυε τὴν τῆς Κίρ-*
237 *της πολιορκίαν καὶ ἐχώρει πρὸς τὸν Κορνιφίκιον. ὁ
δὲ Σέξστιος ἐπαιρόμενος τοῖς γεγονόσιν ἐπ' αὐτὸν ἤδη
τὸν Κορνιφίκιον ἐς Ἰτύκην ᾔει καὶ ἀντεστρατοπέδευε*
238 *μετὰ πλειόνων ὄντι. Λαίλιον δὲ τοῦ Κορνιφικίου μετὰ
τῶν ἱππέων πέμψαντος ἔς τινα κατάσκεψιν, ὁ Σέξστιος
Ἀραβίωνα ἔπεμψεν ἱππομαχεῖν τῷ Λαιλίῳ κατὰ μέτ-
ωπον καὶ αὐτὸς ᾔει μετὰ τῶν εὐζώνων ἐς τὰ πλάγια
τῆς ἱππομαχίας καὶ ἐμβαλὼν ἐθορύβει, μέχρι τὸν Λαί-
λιον οὐχ ἡσσημένον πω δεῖσαι περὶ τῆς ἀναχωρήσεως,
μὴ ἀποκλεισθείη, καὶ λόφον ἐν μέσῳ καταλαβεῖν, Ἀρα-*

---

4 *τοὺς πομπηίου* B, *τοῦ πομπηίου* ceteri 9 *ἀεὶ*] *ὅμως αὐτῶν* desideravit Mend., sed *ἀεὶ* referendum videtur ad *ἀτυχούσης*; collocatione App. hiatum fort. vitare studuit· 10 *καὶ σιττίῳ* i, unde apparet C scripsisse: *Sittio prioris filio* 13 *θαρσήσας* i 16 sq. *κίρτας* i

42 a. C.

βίωνα δὲ ἀρτώμενον αὐτοῦ κτεῖναί τε πολλοὺς καὶ τὸν
λόφον περικυκλῶσαι. ὁρῶν δὲ ταῦτα ὁ Κορνιφίκιος 239
ἐξῄει τῷ πλέονι στρατῷ, βοηθήσων τῷ Λαιλίῳ· καὶ
τοῦδε μὲν ὁ Σέξστιος ὄπισθεν γενόμενος ἐξήπτετο συν-
τρέχων, καὶ αὐτὸν ἐπιστρεφόμενος ὁ Κορνιφίκιος ἀπ-
6 εμάχετο μάλα κακοπαθῶς. ὁ δὲ Ἀραβίων ἐν τούτῳ 240
πετροβάταις ἀνδράσιν ἀνέρπουσι διὰ κρημνῶν ἐς τὸ
στρατόπεδον τοῦ Κορνιφικίου παρέδυ λαθών. καὶ Ῥώ-
σκιος μὲν ὁ φύλαξ, τοῦ χάρακος ἁλισκομένου, τῶν ὑπ-
ασπιστῶν τινι τὴν σφαγὴν ὑπέσχε καὶ ἀνῃρέθη, ὁ δὲ
Κορνιφίκιος τῇ μάχῃ κάμνων μετεπήδα πρὸς Λαίλιον
ἐς τὸν κολωνόν, οὐκ εἰδώς πω περὶ τοῦ στρατοπέδου·
μεταπηδῶντα δ' αὐτὸν οἱ τοῦ Ἀραβίωνος ἱππεῖς ἐπι-
δραμόντες ἔκτειναν. καὶ γιγνόμενα ταῦτα ὁ Λαίλιος 241
ἀπὸ τοῦ λόφου καθορῶν ἑαυτὸν διεχρήσατο. τῶν δ'
ἀρχόντων πεσόντων ὁ στρατὸς κατὰ μέρη διέφυγεν· καὶ
ὅσοι τῶν προγεγραμμένων ἦσαν παρὰ τῷ Κορνιφικίῳ,
οἳ μὲν ἐς Σικελίαν διέπλεον, οἳ δ' ὅπῃ δύναιντο ἕκα-
στος. ὁ δὲ Σέξστιος Ἀραβίωνα μὲν καὶ τοὺς Σιττιανοὺς 242
ἐδωρεῖτο πολλοῖς λαφύροις, τὰς δὲ πόλεις τῷ Καίσαρι
καθίστατο, συγγινώσκων ἁπάσαις.

τοῦτο μὲν δὴ τέλος ἦν τῷ περὶ Λιβύην Σεξστίου καὶ 243
Κορνιφικίου πολέμῳ, βραχεῖ διὰ ταχυεργίαν δόξαντι
7 εἶναι· τὰ δ' ἀμφὶ Κάσσιόν τε καὶ Βροῦτον, μικρὰ καὶ
τῶν εἰρημένων ἀναλαβόντι ἐς ὑπόμνημα, ἦν τοιάδε.
ἐπειδὴ Γάιος Καῖσαρ ἀνῄρητο, οἱ μὲν σφαγεῖς αὐτοῦ 244
τὸ Καπιτώλιον κατέλαβον καὶ ψηφισθείσης αὐτοῖς 44 a. C.

---

1 πολλοὺς O, αὐτοὺς i   4 σέξστιος, sed ι erasa, B   ὄπισθεν, σ ut videtur erasa, B   7 an ⟨σὺν⟩ πετροβάταις?   9 ἁλισκόμενος ci. Mend., male   10 ὑπέσχε B, ὑπέστη Vi   19 σέξστος B, cf. ad v. 4   23 διὰ ⟨τὴν⟩ ταχυεργίαν ci. Mend.   27 αὐτοῖς] αὐτηῖς (*sic*), *sed* ι correctura inserta, B

44 a.C.
ἀμνηστίας κατέβησαν. ὁ δὲ δῆμος ἐπὶ τῇ ἐκκομιδῇ
τοῦ σώματος ἐν οἴκτῳ Καίσαρος γενόμενος ἐξήτει τοὺς
245 φονέας περιθέων. οἳ δὲ τότε μὲν ἠμύνοντο αὐτοὺς
ἀπὸ τῶν τεγῶν, εὐθὺς δὲ ἐξῄεσαν αὐτῶν, ὅσοι στρα-
τηγεῖν ἐθνῶν ὑπὸ Καίσαρος αὐτοῦ κεχειροτόνηντο.
Κάσσιος δὲ καὶ Βροῦτος ἐστρατήγουν μὲν ἔτι τῆς πό-
λεως, ᾕρηντο δὲ ἐπὶ τῇ στρατηγίᾳ καὶ οἵδε ὑπὸ Γαΐου
Καίσαρος ἡγεῖσθαι Συρίας μὲν ὁ Κάσσιος, Μακεδονίας
246 δὲ ὁ Βροῦτος. οὔτε δὲ ἄρχειν πω τῶν ἐθνῶν πρὸ τοῦ
χρόνου δυνάμενοι οὔτε τὸν ἐν ἄστει φόβον ὑπομέ-
νοντες ἐξῄεσαν ἔτι στρατηγοῦντες· καὶ αὐτοῖς ἐς εὐ-
πρέπειαν ἡ βουλὴ σίτου φροντίσαι προσέταξεν, ἵνα μὴ
247 τὸ ἐν μέσῳ διάστημα φεύγειν νομίζοιντο. οἰχομένων
δὲ αὐτῶν Συρία μὲν καὶ Μακεδονία εἰς τοὺς ὑπάτους
Ἀντώνιόν τε καὶ Δολοβέλλαν μετεψηφίζετο, τῆς βουλῆς
πάνυ δυσχεραινούσης, ἀντεδόθη δὲ ὅμως τοῖς ἀμφὶ
τὸν Κάσσιον Κυρήνη τε καὶ Κρήτη· ὧν ὑπεριδόντες
ὡς βραχυτέρων ἐκεῖνοι στρατὸν καὶ χρήματα ἤγειρον
248 ὡς ἐς Συρίαν καὶ Μακεδονίαν ἐσβαλοῦντες. καὶ οἳ
43 a.C. μὲν ἦσαν ἐν τούτοις, Τρεβώνιον δὲ ἐν Ἀσίᾳ κτείναν- 58
τος Δολοβέλλα καὶ Δέκμον Ἀντωνίου πολιορκοῦντος
ἐν Κελτοῖς, χαλεπαίνουσα ἡ βουλὴ Δολοβέλλαν μὲν
καὶ Ἀντώνιον ἐψηφίσαντο εἶναι πολεμίους, Βροῦτον
δὲ καὶ Κάσσιον ἐς τὰς προτέρας ἡγεμονίας ἐπανήγα-
γον καὶ Βρούτῳ τὴν Ἰλλυρίδα προσέθεσαν τοῖς τε
ἄλλοις πᾶσιν ἐκέλευσαν, ὅσοι Ῥωμαίοις ἡγεμονεύουσιν
ἐθνῶν ἢ στρατοπέδων ἀπὸ τοῦ Ἰονίου μέχρι Συρίας,
249 ὑπακούειν, ἐς ὅ τι κελεύοι Κάσσιος ἢ Βροῦτος. ἐπὶ δὲ

10 φόβον] φόνον iC 16 sq. τοῖς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον] i. e. Bruto et Cassio 22 post Κελτοῖς add. C: *ut a nobis praemissum est* 28 κελεύοι] cf. III § 260 extr.

§ 245 sqq. cf. III § 5. 19 sqq. 97 sqq. 258 sqq. 312 sqq.

43 a. C.

*τούτοις Κάσσιος φθάνει Δολοβέλλαν ἐς τὴν Συρίαν
ἐμβαλὼν καὶ σημεῖα τῆς ἡγεμονίας ἀνέσχε καὶ δυώ-
δεκα τέλη στρατοῦ Γαΐῳ Καίσαρι ἐκ πολλοῦ στρατευό-
μενα καὶ γεγυμνασμένα προσέλαβεν ἀθρόως· οὗ τὸ* 250
*μὲν ἓν αὐτῶν ὁ Καῖσαρ ἐν Συρίᾳ καταλελοίπει, τὰ
ἐς Παρθυαίους ἤδη διανοούμενος, τὴν δὲ ἐπιμέλειαν
αὐτοῦ ἐπιτέτραπτο μὲν Καικίλιος Βάσσος, τὸ δὲ ἀξίωμα
εἶχε νεανίας αὐτοῦ Καίσαρος συγγενής, Σέξστος Ἰούλιος.
ἐκδιαιτώμενος δὲ ὁ Ἰούλιος τὸ τέλος ἐς τρυφὴν ἐπ-* 251
*ήγετο ἀσχημόνως καὶ ἐπιμεμφομένῳ τῷ Βάσσῳ ποτὲ
ἐνύβρισε· καὶ καλῶν ὕστερον, ἐπειδὴ βραδέως ὑπήκουεν,
ἄγειν αὐτὸν ἐκέλευεν ἕλκοντας. θορύβου δὲ ἀσχήμονος
καὶ πληγῶν ἐς τὸν Βάσσον γενομένων οὐκ ἐνεγκοῦσα
τὴν ὄψιν ἡ στρατιὰ τὸν Ἰούλιον συνηκόντισε. καὶ* 252
*εὐθὺς ἦν μετάνοια καὶ δέος ἐκ τοῦ Καίσαρος. συνομό-
σαντες οὖν ἀλλήλοις, εἰ μή τις αὐτοῖς συγγνώμη καὶ
πίστις γένοιτο, διαγωνιεῖσθαι μέχρι θανάτου, τὸν Βάσ-
σον ἐς ταῦτα συνηνάγκασαν. τέλος δὲ στρατεύσαντες* 253
*ἕτερον, συνεγύμναζον ἄμφω καὶ Στάιον Μοῦρκον,
ὑπὸ Καίσαρος αὐτοῖς σὺν τρισὶ τέλεσιν ἐπιπεμφθέντα,
γενναίως ἀπεμάχοντο. Μούρκῳ δ' ἧκεν ἐπίκουρος Μάρ-* 254
*κιος Κρίσπος ἐκ Βιθυνίας μετὰ τριῶν τελῶν ἄλλων, καὶ
τὸν Βάσσον ἐπολιόρκουν ὁμοῦ πάντες ἓξ τέλεσιν ἤδη.*

---

3 sq. *ἐστρατευμένα* maluit Mend., sed cf. praef. 4 *οὗ*] *καὶ* ci. Schw., *quippe* C; fort. *ὧν* scribendum, deleto *αὐτῶν* v. 5. Ceterum cf. III § 312—320, ubi eadem eisdem fere verbis concepta referuntur 7 *κεκίλιος* Bi C, *κικίλιος* V 9 sq. *ἐκδιαιτώμενος δ' ἐς τρυφὴν ὁ Ἰούλιος τὸ τέλος ἐπήγετο* ci. Cob. p. 226 coll. III § 312, *τὸ τέλος* potius del. Keil 16 *αὐτοῖς* libri, corr. Mend. 18 *ἐς ταῦτα*] *ἐνταῦθα* i, *ἐς ταὐτὰ* ci. Perizonius (v. ad I § 557) p. 182, cf. ad III § 314 19 *Στάιον*] *σέξτιον* vel *σέξστιον* Oi, *Sextum* C, cf. ad III § 316 *μοῦλκον* V, const. 21 sq. Μάρκιος *Perizonius ibid.*, *μινούκιος* libri praeter V, qui om., cf. ad III § 316

43 a. C.
255 *Κάσσιος οὖν τήνδε τὴν πολιορκίαν σπουδῇ κατα-* 59
λαβὼν τόν τε τοῦ Βάσσου στρατὸν αὐτίκα παρελάμ-
βανεν ἑκόντα καὶ ἐπ' ἐκείνῳ τὰ Μούρκου τέλη καὶ
Μαρκίου, κατά τε φιλίαν αὐτῷ παραδιδόντων καὶ κατὰ
256 *τὸ δόγμα τῆς βουλῆς ἐς πάντα ὑπακουόντων. ἄρτι*
δὲ καὶ Ἀλλιηνός, ὑπὸ Δολοβέλλα πεμφθεὶς ἐς Αἴγυ-
πτον, ἐπανῆγεν ἐξ αὐτῆς τέσσαρα τέλη τῶν ἀπὸ τῆς
ἥσσης Πομπηίου τε καὶ Κράσσου διαρριφέντων ἢ ὑπὸ
Καίσαρος Κλεοπάτρᾳ καταλελειμμένων· καὶ αὐτὸν ὁ
Κάσσιος ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, τῶν ὄντων οὐ προπεπυ-
σμένον, ἄφνω περιέλαβέ τε καὶ ἠνάγκασε προσθέσθαι
οἱ καὶ παραδοῦναι τὸν στρατόν, δείσαντα τέσσαρσι
257 *τέλεσι μάχεσθαι πρὸς ὀκτώ. οὕτω μὲν ὁ Κάσσιος ἐκ*
παραδόξου δυώδεκα τελῶν ἀρίστων ἀθρόως ἐκράτει.
καὶ αὐτῷ τινες καὶ Παρθυαίων ἱπποτοξόται συνεμάχουν,
δόξαν ἔχοντι παρὰ τοῖς Παρθυαίοις, ἐξ οὗ Κράσσῳ
ταμιεύων ἐμφρονέστερος ἔδοξε τοῦ Κράσσου γενέσθαι.
258 *Δολοβέλλας δὲ διέτριψε μὲν περὶ τὴν Ἰωνίαν, κτεί-* 60
νων Τρεβώνιον καὶ ταῖς πόλεσιν ἐπιβάλλων ἐσφορὰς
καὶ ναυτικὸν ἀγείρων ἐπὶ μισθῷ διὰ Λευκίου Φίγλου
παρά τε Ῥοδίων καὶ Λυκίων καὶ Παμφύλων καὶ ἐκ
Κιλικίας· ὡς δέ οἱ τάδε ἕτοιμα ἦν, ἐπῄει τῇ Συρίᾳ,
κατὰ μὲν τὴν γῆν αὐτὸς μετὰ δύο τελῶν, διὰ δὲ τῆς
259 *θαλάσσης ὁ Φίγλος. πυθόμενος δὲ τῆς Κασσίου στρα-*
τιᾶς ἐς Λαοδίκειαν οἰκείως ἔχουσάν οἱ παρῆλθεν, ἐπὶ

---

3 *τὰ*] *τοῦ* B 4 ⟨*τὰ*⟩ *Μαρκίου* ci. Mend., sed cf. ad I § 338; ceterum *μινουκίου* libri, cf. ad III § 316 6 *Ἀλιηνὸς* V, *Albinus* C 7 *ἀπὸ*] *ἐκ* III § 318, quod praeferebat Mend., sed cf. ad I § 65 8 *διαριφέντων* Bf, *διαριφθέντων* b 10 *οὐ*] *οὐδὲν*, ut habet i III § 319, maluit Mend. (*οὐδὲ* illic O) 16 ad *δόξαν* adiectivum desideravit Mend. 21 *ῥωδίων* B *παμφυλίων* V

---

16 sq. δόξαν ἔχοντι] cf. Drumann II² p. 100

43 a. C.

τε χερρονήσου συνῳκισμένην καὶ τὰ ἐκ τῆς γῆς ὀχυ-
ρωμένην καὶ ἐς τὸ πέλαγος ἔχουσαν ὅρμον, ὅθεν
ἔμελλεν εὐπορήσειν τε ἀγορᾶς ἀπὸ θαλάσσης καὶ ἀδεῶς,
ὅτε βούλοιτο, ἀποπλευσεῖσθαι. ὧν αἰσθανόμενος ὁ Κάσ- 260
σιος καὶ δεδιώς, μὴ αὑτὸν ὁ Δολοβέλλας διαφύγοι,
τόν τε ἰσθμὸν ἔχου διστάδιον ὄντα, λίθους καὶ πᾶσαν
ὕλην ἐξ ἐπαύλεων καὶ προαστείων καὶ τάφων συμ-
φέρων, καὶ ἐπὶ ναῦς περιέπεμπεν ἔς τε Φοινίκην καὶ
61 Λυκίαν καὶ Ῥόδον. ὑπερορώμενος δὲ ὑπὸ τῶν ἄλλων 261
πλὴν Σιδωνίων ἐπανήχθη τῷ Δολοβέλλᾳ, καὶ κατέδυ-
σαν μὲν ἑκατέρου νῆες ἱκαναί, πέντε δὲ αὐτοῖς ἀνδρά-
σιν εἷλεν ὁ Δολοβέλλας. καὶ ὁ Κάσσιος αὖθις ἔπεμ- 262
πεν ἐς τοὺς ὑπεριδόντας αὐτοῦ καὶ ἐς Κλεοπάτραν,
τὴν Αἰγύπτου βασιλίδα, καὶ ἐς Σεραπίωνα, τὸν ἐν Κύ-
πρῳ τῇ Κλεοπάτρᾳ στρατηγοῦντα. Τύριοι μὲν δὴ καὶ
Ἀράδιοι καὶ Σεραπίων, οὐδὲν τῆς Κλεοπάτρας προ-
μαθών, ἔπεμψαν αὐτῷ ναῦς, ὅσας εἶχον· ἡ βασιλὶς δὲ
Κασσίῳ μὲν προύφερε λιμὸν ὁμοῦ καὶ λοιμὸν ἐνο-
χλοῦντα τότε Αἰγύπτῳ, διὰ δὲ οἰκειότητα τοῦ προτέρου
Καίσαρος συνέπρασσε τῷ Δολοβέλλᾳ. καὶ ἀπὸ τῆσδε 263
τῆς γνώμης αὐτῷ καὶ τὰ τέσσαρα τέλη προπεπόμφει
δι' Ἀλλιηνοῦ καὶ στόλον ἄλλον ἕτοιμον εἶχεν ἐπαμύ-
νειν, ἄνεμοι δὲ ἐπεῖχον. Ῥόδιοι δὲ καὶ Λύκιοι οὔτε 264
Κασσίῳ οὔτε Βρούτῳ συμμαχήσειν ἔφασκον ἐς ἐμφύ-
λια, ἐπεὶ καὶ Δολοβέλλᾳ δοῦναι ναῦς προπομπούς, καὶ
οὐκ εἰδέναι συμμαχούσας.

62 ἑτοιμασάμενος οὖν ὁ Κάσσιος αὖθις ἐκ τῶν παρόν- 265
των ἐπανήγετο δὶς τῷ Δολοβέλλᾳ· καὶ τὸ μὲν πρῶτον

4 ὅτε] *quoue* C, i. e. ὅποι   5 αὐτὸν libri, correxi   6 ἔχον b
7 προαστείων] cf. ad II § 28   τάφρων i C   25 ἐπεὶ δὲ καὶ a
προπομποὺς ⟨μόνον⟩ aut ἃς pro καὶ ci. Musgr.   26 συμμαχήσας
ab, *συμμαχήσειν* f

43 a. C.

ἀγχώμαλοι διεκρίθησαν ἀπ' ἀλλήλων, τῇ δὲ ἑξῆς ναυμαχίᾳ ἡσσᾶτο ὁ Δολοβέλλας, καὶ ὁ Κάσσιος αἱρομένου τοῦ χώματος ἔκοπτεν αὐτοῦ τὸ τεῖχος ἤδη καὶ ἐσά-
266 λευεν. τόν τε νυκτοφύλακα αὐτοῦ Μάρσον οὐ δυνηθεὶς διαφθεῖραι διέφθειρε τοὺς ἡμεροφυλακοῦντας αὐτῷ λοχαγοὺς καὶ ἀναπαυομένου τοῦ Μάρσου μεθ' ἡμέραν ἐσῆλθεν, ὑπανοιχθεισῶν αὐτῷ πυλίδων κατὰ
267 μέρη πολλῶν. ἁλούσης δὲ τῆς πόλεως ὁ μὲν Δολοβέλλας προύτεινε τὴν κεφαλὴν τῷ σωματοφύλακι αὐτοῦ καὶ τεμόντα προσέταξε φέρειν Κασσίῳ σῶστρον ἴδιον· ὃ δὲ τεμὼν ἐπικατέσφαξεν ἑαυτόν. διεχρήσατο
268 δὲ καὶ Μάρσος ἑαυτόν. ὁ δὲ Κάσσιος τὴν μὲν τοῦ Δολοβέλλα στρατιὰν ἐς ἑαυτὸν μεθώρκου, Λαοδικέων δὲ τά τε ἱερὰ καὶ τὰ κοινὰ ἐσύλα καὶ τοὺς ἐπιφανεῖς ἐκόλαζε καὶ τοὺς λοιποὺς ἐσφοραῖς βαρυτάταις ἐξέτρυχε, μέχρι τὴν πόλιν περιήνεγκεν ἐς ἔσχατον κακοῦ.

269 μετὰ δὲ Λαοδίκειαν ἐπ' Αἴγυπτον ὥρμα, πυνθα- 63
νόμενος μὲν Κλεοπάτραν βαρεῖ στόλῳ διαπλευσεῖσθαι πρός τε Καίσαρα καὶ πρὸς Ἀντώνιον, ἐπινοῶν δὲ κωλῦσαί τε τὸν πλοῦν καὶ τίσασθαι τῆς γνώμης τὴν βασιλίδα καὶ πρὸ τῶνδε αὐτὴν Αἴγυπτον ἐνθυμιζόμενος μάλιστα ἐν καιρῷ, τετρυμένην τε ὑπὸ λιμοῦ καὶ ξενικὸν στρατὸν οὐ πολὺν ἔχουσαν, ἄρτι τῶν Ἀλλη-

---

2 αἱρομένου Vf, αἱρουμένου ab   3 αὐτοῦ] αὐτὸ ci. Musgr., ex v. 4 illud illatum esse ci. Mend., αὐτῷ mavult Keil   9 sq. αὐτοῦ Oi, corr. Mend.   11 διεχρήσατο — 12 ἑαυτόν om. O   13 αὐτὸν i   15 *supplicio affecit* C, ἐκόλαζε θανάτῳ § 310, bene   19 alterum πρὸς delendum ci. Mend.   21 πρὸ τῶνδε] πρὸς τῷδε ci. Musgr., prob. Mend., sed bene habet 'imprimis, ante omnia'   22 τετρυμμένην Oi, corr. Schw.

---

4 est M. Octavius Marsus, cf. Borghesi IV p. 490 sq., Ribbeck *n. 245*

43 a. C.

νοῦ στρατιωτῶν ἀποστάντων. οὕτω δὲ αὐτὸν ὁρμῆς 270
*καὶ ἐλπίδος ἔχοντα καὶ καιροῦ ὁ Βροῦτος ἐκάλει κατὰ
σπουδήν, ὡς ἤδη Καίσαρος καὶ Ἀντωνίου τὸν Ἰόνιον
περώντων. ἄκων μὲν δὴ Κάσσιος Αἴγυπτον ἐκ τῶν* 271
*ἐλπίδων μεθίει καὶ τοὺς Παρθυαίων ἱπποτοξότας ἀπ-
έπεμπε τιμήσας καὶ πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα αὐτῶν
ἔστελλε περὶ μείζονος συμμαχίας, ἣ μετὰ τὸ ἔργον
ἀφικνουμένη Συρίαν τε καὶ πολλὰ τῶν ἐγγὺς ἐθνῶν
μέχρι Ἰωνίας ἐπέδραμε καὶ ἀνεχώρησεν. αὐτὸς δὲ ὁ* 272
*Κάσσιος τὸν μὲν ἀδελφιδοῦν ἐν Συρίᾳ μεθ᾽ ἑνὸς τέ-
λους ἀπέλιπε, τοὺς δὲ ἱππέας προύπεμψεν ἐς Καππα-
δοκίαν, οἳ Ἀριοβαρζάνην τε ἄφνω κατέκανον ὡς ἐπι-
βουλεύοντα Κασσίῳ καὶ χρήματα πολλὰ τὰ ἐκείνου
καὶ τὴν ἄλλην κατασκευὴν ἐς τὸν Κάσσιον ἐπανήγαγον.*

64 *Ταρσέων δ᾽ ἐς στάσιν διῃρημένων οἳ μὲν τὸν Κάσ-* 273
*σιον ἐστεφανώκεσαν ἐλθόντα πρότερον, οἳ δὲ τὸν Δολο-
βέλλαν ἐπελθόντα· ἀμφότεροι δὲ τῷ τῆς πόλεως σχήματι
ταῦτα ἔπρασσον. καὶ παραλλὰξ αὐτῶν προτιμώντων
ἑκάτερον, ὡς εὐμεταβόλῳ πόλει χαλεπῶς ἐχρῶντο ἑκά-
τεροι· Κάσσιος δὲ νικήσας Δολοβέλλαν καὶ ἐσφορὰν
ἐπέθηκεν αὐτοῖς χίλια καὶ πεντακόσια τάλαντα. οἳ δὲ* 274
*ἀποροῦντές τε καὶ ὑπὸ στρατιωτῶν ἐπειγόντων ἀπ-
αιτούμενοι σὺν ὕβρει, τά τε κοινὰ ἀπεδίδοντο πάντα
καὶ τὰ ἱερὰ ἐπὶ τοῖς κοινοῖς, ὅσα εἶχον ἐς πομπὰς ἢ
ἀναθήματα, ἔκοπτον. οὐδενὸς δὲ μέρους οὐδ᾽ ὣς ἀνυ-* 275
ομένου, ἐπώλουν αἱ ἀρχαὶ τὰ ἐλεύθερα· καὶ πρῶτα μὲν

---

8 *ἀφικομένη* maluit Mend., sed cf. Berg, diss. p. 19
15 *δ᾽ ἐστάσιν* (sic) B 16 *ἐστεφάνωσαν* B 19 sq. *ἑκά-
τεροι*] *ἑκάτερος* ci. Mend., contra Kratt p. 5, cf. II § 293, V
§ 191. 244; v. etiam V § 406. 499

---

10 *τὸν μὲν ἀδελφιδοῦν*] cf. ad § 571

43 a. C.

ἦν παρθένοι τε καὶ παῖδες, ἐπὶ δὲ γυναῖκές τε καὶ
γέροντες ἐλεεινοί, βραχυτάτου πάμπαν ὤνιοι, μετὰ δὲ
οἱ νέοι. καὶ διεχρῶντο οἱ πλέονες ἑαυτούς, ἕως ὧδε
ἔχοντας ὁ Κάσσιος ἐκ Συρίας ἐπανιὼν ᾤκτειρέ τε καὶ
τοῦ λοιποῦ τῶν ἐσφορῶν ἀπέλυσε.

276 Τάρσος μὲν δὴ καὶ Λαοδίκεια τοιάδε ἐπεπόνθε-
σαν, Κάσσιος δὲ καὶ Βροῦτος συμβολήσαντες ἀλλήλοιν, 65
Βρούτῳ μὲν ἐδόκει τὴν στρατιὰν ἁλίσαντε χωρεῖν ἐπὶ
τὸ μεῖζον ἔργον ἐς Μακεδονίαν· τέλη τε γὰρ ἤδη τοῖς
πολεμίοις ἐς τεσσαράκοντα εἶναι στρατοῦ καὶ αὐτῶν
277 διεληλυθέναι τὸν Ἰόνιον ὀκτώ· Κασσίῳ δὲ ἐδόκει τῶν
μὲν πολεμίων ἔτι περιορᾶν ὡς τριφθησομένων ἐν σφί-
σιν ἐξ ἀπορίας διὰ τὸ πλῆθος, Ῥοδίους δὲ καὶ Λυκίους
ἐξελεῖν, εὔνους τε ὄντας ἐκείνοις καὶ ναυτικὸν ἔχον-
τας, ἵνα μὴ κατὰ νώτου σφίσι γίγνωνται παρὰ τὸ ἔρ-
278 γον. ἐπεὶ δὲ ἔδοξεν ὧδε, ἐχώρουν Βροῦτος μὲν ἐπὶ
Λυκίους, Κάσσιος δὲ ἐπὶ Ῥοδίους, τεθραμμένος τε ἐν
αὐτῇ καὶ πεπαιδευμένος τὰ Ἑλληνικά. ὡς δὲ κρατί-
στοις τὰ ναυτικὰ ἀνδράσι συνοισόμενος ἐς μάχην, τὰς
ἰδίας ναῦς ἐπεσκεύαζε καὶ ἀνεπλήρου καὶ ἐγύμναζεν
ἐν Μύνδῳ.

279 Ῥοδίων δὲ οἱ μὲν ἐν λόγῳ μᾶλλον ὄντες ἐδεδοί- 66
κεσαν Ῥωμαίοις μέλλοντες ἐς χεῖρας ἰέναι, ὁ δὲ λεὼς
ἐμεγαλοφρονεῖτο, ἐπεί οἱ καὶ παλαιῶν ἔργων πρὸς οὐχ

9 ἤδη ante τὸν Ἰόνιον (v. 11) vertit C, bene 11 ad διεληλυθέναι, ut videtur ex § 368, C addit: *cum Cedicio et Norbano* 12 ὑπερορᾶν ci. Mend., cf. ad I § 192 16 ex C, qui habet: *cum inter utrosque conuenisset diuisere copias. Brutus aduersus — profectus est* ci. Mend. ὧδε ⟨διελόμενοι τὴν στρατιὰν⟩ ἐχώρουν, inut. 21 Μύνδῳ] *Gnido* C, const. 24 sq. aut οἱ deleri aut σφίσι sive αὐτοῖς legi aut ἐμνημόνευε voluit Schw., ἐμεγαλοφρονεῖτο ἐπὶ οἷ ci. Cob. p. 223 sq., ἐπεί τοι Keil. Non liquet

7 *Smyrnam* convenerunt, cf. Liv. epit. 122, Plut. Brut. c. 28

43 a. C.

*ὁμοίους ἄνδρας ἐμνημόνευον. ναῦς τε καθεῖλκον τὰς
ἀρίστας σφῶν τρεῖς καὶ τριάκοντα. καὶ τάδε πράσσον- 280
τες ἔπεμπόν τινας ἐς Μύνδον ὅμως, οἳ τὸν Κάσσιον
ἠξίουν μήτε Ῥόδου καταφρονεῖν, πόλεως ἀμυναμένης
ἀεὶ τοὺς καταφρονήσαντας, μήτε συνθηκῶν, αἳ Ῥοδίοις
εἰσὶ καὶ Ῥωμαίοις, ὅπλα μὴ φέρειν ἐπὶ ἀλλήλους· εἰ
δέ τι περὶ συμμαχίας ἐπιμέμφοιτο, ἐθέλειν παρὰ τῆς
Ῥωμαίων βουλῆς πυθέσθαι, καὶ κελευούσης ἔφασαν
συμμαχήσειν. οἳ μὲν δὴ τοιάδε μάλιστα ἔλεγον, ὁ δὲ 281
τὰ μὲν ἄλλα τὸν πόλεμον ἀντὶ λόγων ἔφη κρινεῖν,
τὰς δὲ συνθήκας κελεύειν ὅπλα μὴ φέρειν ἐπ' ἀλλή-
λους, καὶ ἐπενηνοχέναι Ῥοδίους Κασσίῳ, Δολοβέλλᾳ
συμμαχοῦντας, κελεύειν δὲ ἀλλήλοις συμμαχεῖν, Κασ-
σίῳ δὲ δεομένῳ εἰρωνεύεσθαι τὰ περὶ τῆς Ῥωμαίων βου-
λῆς, φευγούσης καὶ ἀλωμένης ἐν τῷ παρόντι διὰ τοὺς
ἐν ἄστει τυράννους, οἳ δώσουσι μὲν αὐτοὶ δίκας, δώ-
σουσι δὲ καὶ Ῥόδιοι τὰ ἐκείνων προτιμῶντες, ἢν μὴ
θᾶσσον ἀνέχωνται τῶν κελευομένων. ὧδε μὲν ὁ Κάσ- 282
σιος αὐτοὺς ἠμείψατο, καὶ οἱ εὖ φρονοῦντες Ῥοδίων
μᾶλλον ἐδεδοίκεσαν· τὸ δὲ πλῆθος ἐδημαγώγουν Ἀλέ-
ξανδρός τε καὶ Μνασέας ἀναμιμνήσκοντες, ὅτι καὶ
Μιθριδάτης πλέοσι ναυσὶν ἐπιπλεύσειε τῇ Ῥόδῳ καὶ
Δημήτριος ἔτι πρὸ τοῦ Μιθριδάτου. οἳ μὲν δὴ τὸν
Ἀλέξανδρον ἐκ τούτων εἵλοντο σφίσι πρυτανεύειν, ἥπερ
ἐστὶν ἀρχὴ παρ' αὐτοῖς μάλιστα αὐτοκράτωρ, καὶ ναυ-*
17 *αρχεῖν Μνασέαν, ἔπεμπον δ' ὅμως ἐς τὸν Κάσσιον* 283

11 ⟨*μὲν*⟩ post *κελεύειν* add. Bk., malim v. 13 *κελεύειν δὲ* ⟨*καὶ*⟩   14 *τὰ* Keil, *τε* Oi, del. Bk.   18 *ἀντέχωνται* ci. Musgr., inut.   21. 26 *Μνασέας*] *Manassem* vocat C

24 *πρυτάνεις* summi Rhodiorum magistratus, cf. H. van Gelder, Gesch. d. alten Rhodier p. 239 sq., numero quinque, cf. Hermes 38 (1903) *p. 146 sqq. 320.* 638 sq.

a. C.
ἔτι πρεσβευτὴν Ἀρχέλαον, ὃς ἐν Ῥόδῳ τὰ Ἑλληνικὰ
διδάσκαλος γεγένητο τῷ Κασσίῳ, δεησόμενον ἤδη
τόνδε τοῦ Κασσίου λιπαρέστερον. καὶ ἐδεῖτο, τῆς δε-
284 ξιᾶς λαβόμενος, ὡς γνωρίμου. "μὴ πόλιν ἀναστήσῃς
Ἑλληνίδα φιλέλλην ἀνήρ, μὴ Ῥόδον φιλελεύθερος
ἀνήρ· μηδὲ αἰσχύνῃς ἀξίωμα Δώριον, οὐχ ἡσσημένον,
ἐξ οὗ γεγόναμεν, μηδὲ ἐκλάθῃ καλῆς ἱστορίας ἧς ἔμα-
285 θες ἐν Ῥόδῳ τε καὶ ἐν Ῥώμῃ, ἐν Ῥόδῳ μέν, ὅσα Ῥό-
διοι κατὰ πόλεις καὶ πρὸς βασιλέας, ἄλλους τε καὶ
τοὺς μάλιστα ἀμάχους δόξαντας εἶναι, Δημήτριον καὶ
Μιθριδάτην, ὑπὲρ ἐλευθερίας ἔπραξαν, ὑπὲρ ἧς δὴ
286 καὶ σὺ φῂς τάδε κάμνειν· ἐν Ῥώμῃ δέ, ὅσα ὑμῖν αὐτοῖς
καθ' ἑτέρων καὶ κατ' Ἀντιόχου τοῦ μεγάλου συνεμα-
χήσαμεν, ὧν εἰσὶν ὑπὲρ ἡμῶν ἀνάγραπτοι στῆλαι παρ'
ὑμῖν. τάδε μὲν δὴ καὶ γένους ἕνεκα καὶ ἀξιώσεως ἡμῶν
καὶ τύχης ἐς τὸ νῦν ἀδουλώτου καὶ συμμαχίας καὶ
287 προαιρέσεως ἐς ὑμᾶς, ὦ Ῥωμαῖοι, λελέχθω· πρὸς σὲ δέ, 68
ὦ Κάσσιε, καὶ αἰδώς τις ἔστιν ἐξαίρετος ἔς τε τὴν πό-
λιν καὶ τὴν ἐν αὐτῇ τροφήν τέ σου καὶ παίδευσιν καὶ
διατριβὴν καὶ ἑστίαν, ἣν ᾤκησας, καὶ τοὐμὸν διδασκα-
λεῖον αὐτὸ καὶ ἐμέ, ἐλπίσαντα μὲν ἐς ἕτερα τούτοις
ποτὲ ἐναβρυνεῖσθαι, νῦν δὲ ὑπὲρ τῆς πατρίδος αὐτὰ
δαπανῶντα, ἵνα μηδ' αὐτή σοι πολεμεῖν ἀναγκάζηται

---

6 sq. οὐχ ἡσσημένον post γεγόναμεν V 9 κατὰ πόλεις] κατὰ πόλεων vel καὶ πρὸς πόλεις ci. Schw., *erga urbes regesque* C 14 sq. *quorum apud nos columnae a uobis inscriptae* C, i. e. ὑφ' ὑμῶν et παρ' ἡμῖν, quod Mend. videtur probavisse, iniuria, opinor, cf. e. g. S. C. de Asclepiade etc. C. I. L. I n. 203 v. 25 17 πρὸς σὲ] πρὸς σοῦ ci. Schw., tradita defendebat Kratt p. 41 18 ἔστιν] ἔστω ci. Mend., sed cave hiatum 20 διατριβὴν Nauck, ἰατρικὴν libri 21 ἐλπίσαντα μὲν H. Steph., *qui credidi* C, ἔλπισον, τὰ μὲν Oi 23 μηδ' αὐτὴ] μὴ αὕτη *ci. Nauck*

43 a. C.

πεπαιδευμένῳ τε ὑφ' αὐτῆς καὶ τεθραμμένῳ μηδὲ γέ-
νηται δυοῖν ὑπ' ἀνάγκης θάτερον, ἢ Ῥοδίους ἀπο-
θανεῖν πάντως ἢ Κάσσιον ἡσσᾶσθαι. συμβουλεύω δὲ 288
ἐπὶ τῇ παρακλήσει, τοιῶνδέ σε ὑπὲρ τῆς Ῥωμαίων
πολιτείας ἁπτόμενον ἔργων θεοὺς ἡγεμόνας αἰεὶ ποι-
εῖσθαι παντὸς ἔργου. θεοὺς δ' ὠμόσατε, ὅτε ἡμῖν 289
ἔναγχος διὰ Γαΐου Καίσαρος συνετίθεσθε καὶ σπον-
δὰς ἐπὶ τοῖς ὅρκοις ἐσπένδετε καὶ δεξιὰς ἐτίθεσθε,
αἳ καὶ παρὰ πολεμίοις ἰσχύουσιν, οὐ παρὰ φίλοις καὶ
τροφεῦσιν; φείδου δὲ ἐπὶ τοῖς θεοῖς καὶ δόξης τῆς 290
κατὰ ἀνθρώπους· ὡς οὐδέν ἐστι συνθηκῶν παραβάσεως
μᾶλλον, ὃ τοὺς ἁμαρτάνοντας ἀπίστους ἐς ἅπαντα ποιεῖ
καὶ φίλοις καὶ πολεμίοις".

69 ταῦτ' εἰπὼν ὁ πρεσβύτης οὐ μεθίετο τῆς χειρός, 291
ἀλλ' ἐπεδάκρυεν αὐτῇ, ὡς ἐρυθριᾶσαι μὲν ἐπὶ τῷ σχή-
ματι τὸν Κάσσιον καὶ παθεῖν τι ὑπὸ αἰδοῦς, ὑφε-
λόντα δὲ ὅμως εἰπεῖν· "εἰ μὲν οὐ συνεβούλευσας Ῥο-
δίοις μὴ ἀδικεῖν με, σύ με ἠδίκεις· εἰ δὲ διδάσκων
οὐκ ἔπεισας, ἀμυνῶ σοι. ἠδικούμην δὲ δή που σα- 292
φῶς τὸ μὲν πρῶτον ἀδίκημα συμμαχίαν αἰτῶν καὶ
παρορώμενος ὑπὸ τῶν παιδευσάντων καὶ θρεψάντων,
τὸ δὲ ἑξῆς προτιμώντων μου Δολοβέλλαν, ὃν οὐκ
ἐπαίδευσαν οὐδὲ ἀνέθρεψαν, τὸ δὲ ἀνιαρότερον, ἐμοῦ

---

1 ὑπ αὐτῆς i 2 sq. *Rhodios omnes* C, unde πάντας scr. Mend. 4 σε om. b 8 δεξιὰς ἐτίθεσθε] offendit Mend., ἐδίδοτε ci. Herw. p. 73 9 παρὰ ante φίλοις supra v. add. a m. 1 V 9 sq. post τροφεῦσιν posui interrogationis signum; fort. scribendum οὐ ⟨πολὺ μᾶλλον ἄρα⟩ παρὰ — τροφεῦσιν; vel, ut Keil maluit, ἰσχύουσι, τί οὐ παρὰ — τροφεῦσιν; varia haud probabilia iam temptaverant Mend. et Herw. p. 72 sq. 11 οὐδὲν ἔτι i 14 πρεσβύτης, ευ supra ύ a m. 1, V 17 οὖν post μὲν add. i 20 ἀδίκημα delebat Mend., retinui commate post σαφῶς deleto cum Bitschofsky p. 447 et Kratt p. 8 23 ἀνιαρώτερον Oi, ἀνιαρότατον ci. Mend.

43 a. C. μὲν καὶ Βρούτου καὶ ὅσων ὁρᾶτε ἀπὸ τῆς βουλῆς ἀρίστων ἀνδρῶν φευγόντων τυραννίδα καὶ τὴν πατρίδα ἐλευθερούντων, ὦ Ῥόδιοι φιλελεύθεροι, Δολοβέλλα δὲ αὐτὴν καταδουλοῦντος ἑτέροις, οἷς δὴ καὶ ὑμεῖς εὔνως ἔχοντες ὑποκρίνεσθε ἐξίστασθαι τοῖς ἐμ-
293 φυλίοις ἡμῶν. ἔστι δὲ ἐμφύλια μέν, εἰ καὶ ἡμεῖς δυναστείας ὠρεγόμεθα, πόλεμος δὲ σαφὴς τὸ γιγνόμενόν
294 ἐστι δημοκρατίας πρὸς μοναρχίαν. καὶ δημοκρατίαν ἀβοήθητον καταλείπετε οἱ παρακαλοῦντες ὑπὲρ αὐτονομίας· φιλίαν τε Ῥωμαίοις προφέροντες οὐκ ἐλεεῖτε ἀκρίτους ἐπὶ θανάτῳ καὶ δημεύσει προγραφομένους, ἀλλ' ὑποκρίνεσθε πεύσεσθαι τῆς βουλῆς τῆς ταῦτα πασχούσης καὶ οὐδὲ ἀμύνειν ἑαυτῇ πω δυναμένης. ἡ δ' ὑμῖν ἤδη προαπεκρίνατο, ἐν οἷς ἐψηφίσατο τοὺς
295 ἀμφὶ τὴν ἕω πάντας ἀμύνειν ἐμοί τε καὶ Βρούτῳ. σὺ 70
δέ, εἰ μέν ποτε ἡμῖν περικτωμένοις τι συνεπράξατε, ὧν εὐεργεσίας καὶ μισθοὺς ἀντικεκόμισθέ που, καταλογίζῃ, ὅτι δὲ ἡμῖν ἐς τὴν ἐλευθερίαν καὶ σωτηρίαν ἀδικουμένοις οὐ συμμαχεῖτε, ἐπιλανθάνῃ· οὓς εἰκὸς ἦν, εἰ καὶ μηδὲν ἡμῖν ἐς ἀλλήλους ὑπῆρχεν, ἀλλὰ νῦν ἄρχειν ἐθελοντὰς ὑπερμαχῆσαι τῆς Ῥωμαίων δημοκρα-
296 τίας, Δωριέας ὄντας. οἳ δ' ἀντὶ τοιούτων ἔργων καὶ λογισμῶν συνθήκας ἡμῖν προφέρετε, γενομένας μὲν

---

5 ὑμεῖς νῦν εὔνως i, unde οἷς δὴ ὑμεῖς καὶ νῦν εὔνως ci. Mend., non recte, opinor, νῦν del. Schw. ἔχετε ab 6 ἔστι] ἦν vel ἦν δ' ἂν ci. Mend., sed cf. ad v. 7 7 ὀρεγόμεθα ci. Cob. p. 227, contra Schenkl p. 177 coll. Demosth. 18 § 12 10 Ῥωμαίων ci. Mend., sed Ῥωμαίοις cum φιλίαν iungendum videtur (Kratt p. 15) 11 ⟨τοὺς⟩ ἀκρίτους ci. Mend., sed cf. Loesch p. 33 sq. 21 ἄρχειν] ἀρχήν, quod ante ὑπῆρχεν (v. 20) collocari voluit, ci. Mend., at videtur imitatio Homeri, cf. Il. 16, 65, alibi ἐθελοντὰς Schw., ἐθέλοντας libri

43 a. C.

ὑμῖν καὶ τάσδε πρὸς Γάιον Καίσαρα, τῆσδε τῆς μοναρ-
χίας ἡγεμόνα· λέγουσι δ' ὅμως αἱ συνθῆκαι Ῥωμαίους
καὶ Ῥοδίους ἐν ταῖς χρείαις ἀλλήλοις ἀμύνειν. ἀμύνατε 297
οὖν ἐς τὰ μέγιστα κινδυνεύουσι Ῥωμαίοις. Κάσσιος
ὑμῖν ἐστιν ὁ τὰς συνθήκας τάσδε προφέρων καὶ ἐπὶ
συμμαχίαν καλῶν, Ῥωμαῖος ἀνὴρ καὶ Ῥωμαίων στρα-
τηγός, ὥς φησι τὸ ψήφισμα τῆς βουλῆς, ἐν ᾧ πάντας
ὑπακούειν ἡμῖν ἔταξε τοὺς τοῦ Ἰονίου πέραν. τὰ δ' 298
αὐτὰ καὶ Βροῦτος ὑμῖν προτείνει ψηφίσματα καὶ Πομ-
πήιος, τὴν θάλασσαν ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐπιτετραμμένος,
τὰς δ' ἱκετείας ἐπὶ τοῖς ψηφίσμασι καὶ οἵδε πάντες,
ὅσοι φεύγουσιν ἀπὸ τῆς βουλῆς, οἳ μὲν ἐς ἐμὲ καὶ
Βροῦτον, οἳ δ' ἐς Πομπήιον. ἔστι δὲ δή που τὸ συγ- 299
κείμενον, Ῥωμαίοις Ῥοδίους βοηθεῖν, κἂν καθ' ἕνα
χρῄζωσιν. εἰ δὲ οὔτε στρατηγοὺς ἡμᾶς οὔτε Ῥωμαίους
ἔτι, ἀλλὰ φυγάδας ἢ ξένους ἢ κατακρίτους, ὡς οἱ προ-
γράψαντες λέγουσιν, ἡγεῖσθε, οὐ πρὸς ἡμᾶς ἐστιν ὑμῖν
ἔτι, ἀλλὰ πρὸς Ῥωμαίους, ὦ Ῥόδιοι, τὰ συγκείμενα·
ἡμεῖς δὲ ξένοι καὶ ἀλλότριοι τῶν συνθηκῶν ὄντες πο-
λεμήσομεν ὑμῖν, ἢν μὴ ἐς πάντα κατακούητε".
τοιαῦτα μὲν ὁ Κάσσιος ἐπειρωνευσάμενος τὸν Ἀρ- 300
11 *χέλαον ἀπέλυεν, Ἀλέξανδρος δὲ καὶ Μνασέας, οἱ Ῥο-*
δίων ἡγούμενοι, ταῖς τριάκοντα καὶ τρισὶ ναυσὶν ἀν-
ήγοντο ἐπὶ Κάσσιον ἐς Μύνδον ὡς προκαταπλήξοντες
τῷ ἐπίπλῳ· καί τι που καὶ κούφως εἶχον ἐλπίδος, ὅτι

1 ⟨τὸν⟩ τῆσδε ci. Mend., cf. v. 10 5 ὁ om. i 10 ⟨ὁ⟩ τὴν ci. Mend., cf. v. 1 et ad I § 172 11 τὰς δ' οἰκετείας V 14 κἂν θ' ἕνα (sic) B 15 χρῄζουσιν i 17 πρὸς ὑμᾶς O 22 Μνασέας] *Manases* h. l. C 24 Μύνδον] *Gnidum* C, const. 25 κούφης Musgr. (cf. Thuc. 2, 51, 6), vulgo, sed cf. § 270. 559

1 πρὸς Γάιον Καίσαρα] cf. W. Henze, De civitatibus liberis, *quae fuerunt in provinciis populi romani*, diss. Berol. 1892, p. 56

3 a. C.
καὶ Μιθριδάτῃ ἐς Μύνδον ἐπιπλεύσαντες ἐδόκουν ἐς
301 τὸ τοῦ πολέμου τέλος εὐτυχῆσαι. εἰρεσίᾳ δὲ ἐς ἐπί-
δειξιν χρώμενοι τήν τε πρώτην ἡμέραν ηὐλίσαντο ἐν
Κνίδῳ καὶ τῆς ἐπιούσης ἐπεφαίνοντο τοῖς ἀμφὶ τὸν
302 Κάσσιον ἐκ τοῦ πελάγους. οἳ δὲ θαυμάσαντες ἀνταν-
ήγοντο, καὶ τὸ ἔργον ἦν ἑκατέρωθεν ἰσχύος τε καὶ δυ-
νάμεως· Ῥόδιοι μὲν γὰρ ναυσὶ κούφαις διεξέπλεόν τε
τοὺς πολεμίους ὀξέως καὶ περιέπλεον καὶ ἐπανόδοις
ἐχρῶντο, Ῥωμαῖοι δὲ ἐπὶ νεῶν βαρυτέρων, ὅτε συμ-
πλακεῖεν, ἀπὸ βαρυτέρας ῥύμης ἐπεβάρουν ὥσπερ ἐν
303 πεζομαχίᾳ. τοῦ δὲ Κασσίου πλήθει νεῶν τὰς πολε-
μίας περιλαβόντος, οἱ μὲν Ῥόδιοι περιπλεῖν ἔτι καὶ
διεκπλεῖν οὐκ ἐδύναντο, ἐμβάλλουσι δ' αὐτοῖς μόνον
ἐκ τοῦ μετώπου καὶ ἀναχωροῦσιν ἡ μὲν ἐμπειρία δι-
έφθαρτο ὑπὸ τῆς στενοχωρίας κεκυκλευμένοις, αἱ δὲ
ἐμβολαὶ καὶ ἀποσιμώσεις ἐς βαρυτέρας τὰς Ῥωμαίων
ναῦς ἀσθενεῖς ἐγίγνοντο, Ῥωμαίοις δ' ἦσαν ἐς κουφο-
304 τέρας εὔτονοι, μέχρι Ῥόδιαι μὲν τρεῖς αὐτοῖς ἀνδρά-
σιν ἐλήφθησαν καὶ δύο ἀνερράγησάν τε καὶ κατέδυσαν
καὶ αἱ λοιπαὶ βεβλαμμέναι διέφυγον ἐς τὴν Ῥόδον, αἱ
δὲ Ῥωμαίων ἅπασαι μὲν ἐπανῆλθον ἐς Μύνδον, ἐπ-
εσκευάζοντο δὲ καὶ τούτων αἱ πλέονες βλαβεῖσαι.
305 τοῦτο μὲν δὴ τῆς ἐν Μύνδῳ Ῥωμαίων τε καὶ Ῥο- 72
δίων ναυμαχίας τέλος ἦν, καὶ αὐτὴν γιγνομένην ὁ
Κάσσιος ἀπὸ ὄρους καθεώρα· ὡς δὲ ἐπεσκεύασε τὰ

---

2 sq. ἐπίδειξιν] ἔπειξιν cum Tyrwhitto edit. Did. p. VII scr. Bk.; recte refutavit Mend. coll. Cass. D. 47, 33, 3 4 ἐπεμφαίνοντο (sic) i 6 τε καὶ] τε τοῦ a b 7 διεξέπλεόν τε Herw. p. 73, cf. etiam Boiss. ad Cass. D. 39, 42, 2, διέπλεόν τε O i, vulgo 9 ⟨ὄντες⟩ ὅτε ci. Mend., sed cf. ad I § 296 13 διεπλεῖν (sic) B ἐμβάλουσι (sic) B 15 κεκυκλωμένοις ci. C. Steph., sed cf. § 431

43 a. C

σκάφη, διέπλευσεν ἐς Δώρυμα, Ῥοδίων τι φρούριον
ἐν τῇ περαίᾳ, καὶ τὸ πεζὸν ἐς τὴν Ῥόδον διεβίβαζεν
ἐπὶ ὁλκάδων ὑπὸ Φαννίῳ τε καὶ Λέντλῳ. αὐτὸς δὲ 306
ἐπέπλει ταῖς ὀγδοήκοντα ναυσὶν ἐσκευασμέναις ἐς τὸ
φοβερώτατον καὶ περιστήσας τῇ Ῥόδῳ τὸ πεζὸν ὁμοῦ
καὶ τὸ ναυτικὸν ἡσύχαζεν ὡς ἐνδωσόντων τι τῶν πολε-
μίων. οἳ δὲ ἐπανήχθησαν μὲν αὖθις εὐθαρσῶς, δύο 307
δὲ καὶ τότε ναῦς ἀποβαλόντες συνεκλείσθησαν. καὶ
ἀναδραμόντες ἐπὶ τὰ τείχη πάντα τε ὅπλων ἐπλήρουν
καὶ ἀπεμάχοντο ὁμοῦ τοὺς περὶ τὸν Φάννιον ἀπὸ τῆς
γῆς ἐνοχλοῦντας καὶ τὸν Κάσσιον τοῖς πρὸς θαλάσσῃ
τείχεσι τὸ ναυτικὸν οὐκ ἀνέτοιμον ἐς τειχομαχίαν ἐπ-
αγαγόντα· ἐλπίζων γάρ τι τοιοῦτον ἐπεφέρετο πύρ-
γους ἐπτυγμένους, οἳ τότε ἀνίσταντο. Ῥόδος μὲν δὴ 308
δύο πείραις καμοῦσα ἔκ τε γῆς καὶ θαλάσσης ἐπολι-
ορκεῖτο· καὶ οὐδέν, ὡς ἐν ἔργῳ ταχεῖ καὶ ἀδοκήτῳ,
παρεσκεύαστο αὐτοῖς ἐς πολιορκίαν. ὅθεν ἦν εὔδηλον
ἁλώσεσθαι τάχιστα τὴν πόλιν ἢ χερσὶν ἢ λιμῷ· καὶ
τάδε Ῥοδίων οἱ συνετώτεροι καθεώρων, καὶ Φάννιος
73 αὐτοῖς καὶ Λέντλος διελέγοντο. γιγνομένων δ' ἔτι τού- 309
των ἄφνω Κάσσιος ἦν ἐν μέσῃ τῇ πόλει μετ' ἐπιλέκτου
στρατοῦ, βίας μὲν οὐδεμιᾶς φανείσης οὐδὲ κλιμάκων
ἔργου. εἴκαζον δὲ οἱ πολλοί, καὶ δοκεῖ γενέσθαι, τοὺς

---

3 *φανίῳ* VbC 10. 19 *φάνιον* (-ος) VC 12 *ἀνέτοιμον* ⟨*ὂν*⟩ ci. Mend., cf. ad I § 296 13 ⟨*ἔσεσθαι*⟩ *ἐπεφέρετο* ci. Mend., vix recte 16 *ὡς ἐνεργῷ τάχει* Oi, corr. Schw. ex C 19 *ῥωδίων* B 23 *ἔργον* a *δοκεῖ*, quod iam Mend. desideraverat, scripsi, *ἐδόκει* libri, ⟨δ⟩ *καὶ δοκεῖ* ci. Nauck

---

1 *Δώρυμα*] cf. Benndorf, Reisen in Lykien u. Karien p. 23 sq. 3 de Fannio cf. Borghesi I p. 287, Willems I p. 481 n. 149, Kloevekorn p. 49, Ribbeck n. 36 et 227; hic Fannius alius videtur atque qui *§ 354 et V § 579* commemoratur. De Lentulo cf. ad II § 500

a. C.

χαρίεντας αὐτῷ τῶν πολιτῶν ὑπανοῖξαι πυλίδας ἐλέῳ τῆς πόλεως καὶ προμηθείᾳ τροφῶν.

310 ὧδε μὲν ἑαλώκει Ῥόδος, καὶ Κάσσιος ἐν αὐτῇ προυκάθητο ἐπὶ βήματος καὶ δόρυ τῷ βήματι παρεστήσατο ὡς ἐπὶ δοριαλώτῳ. ἀτρεμεῖν τε κελεύσας τὸν στρατὸν ἀκριβῶς καὶ θάνατον ἐπικηρύξας, εἴ τις ἁρπάσειεν ἢ βιάσαιτό τι, αὐτὸς ἐξ ὀνόματος ἐκάλει Ῥοδίων ἐς πεντήκοντα ἄνδρας καὶ ἀχθέντας ἐκόλαζε θανάτῳ· ἑτέροις δέ, ἀμφὶ τοὺς πέντε καὶ εἴκοσιν, οὐχ εὑρεθεῖσι

311 φυγὴν ἐπέταττεν. χρήματα δὲ ὅσα ἦν ἢ χρυσὸς ἢ ἄργυρος ἐν ἱεροῖς τε καὶ δημοσίοις, πάντα συλήσας ἐκέλευσε καὶ τὸν ἰδιωτικὸν ἐκφέρειν τοὺς κεκτημένους εἰς ἡμέραν ῥητήν· καὶ ἐπεκήρυξε τοῖς μὲν ἐπικρύψασι θάνατον, τοῖς δὲ μηνύσασι δεκάτην, δούλοις δὲ καὶ

312 ἐλευθερίαν. οἱ δ' ἐν μὲν ἀρχῇ πολλοὶ συνέκρυψαν, οὐκ ἐς τέλος ἐλπίζοντες ἀφίξεσθαι τὴν ἀπειλήν· διδομένων δὲ τῶν γερῶν καὶ ⟨κολαζομένων⟩ τῶν μηνυομένων ἔδεισάν τε καὶ προθεσμίαν ἑτέραν λαβόντες οἱ μὲν ἐκ γῆς ἀνώρυσσον, οἱ δὲ ἐκ φρεάτων ἀνίμων, οἱ δὲ ἐξέφερον ἐκ τάφων πολὺ πλέονα τῶν προτέρων.

313 αἱ μὲν δὴ Ῥοδίων συμφοραὶ τοιαίδε ἦσαν, καὶ 74 Λεύκιος Οὐᾶρος αὐτοῖς μετὰ φρουρᾶς ὑπελέλειπτο· ὁ δὲ Κάσσιος ἡδόμενος τῇ ταχυεργίᾳ τῆς ἁλώσεως καὶ τῷ πλήθει τῶν χρημάτων ἐπέταττεν ὅμως καὶ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι τῆς Ἀσίας ἅπασι φόρους ἐτῶν δέκα συμ-

---

1 καὶ ante ἐλέῳ add. a   2 in προμηθείᾳ τροφῶν sine causa haesit Schw.   5 δοριαλώτοις ci. Mend., sed etiam sing. bene habet   10 prius ἢ om. V   11 sq. ἐκέλευσε post ἐκφέρειν V   12 τὰ ἰδιωτικὰ maluit Mend., at cf. § 341, quem locum etiam Bitschofsky p. 447 comparat   13 μὲν om. O ἔτι κρύψασι i   17 ⟨κολαζομένων⟩ Schw., κτεινομένων add. *Musgr.*   20 τάφρων i

43 a. C.

φέρειν. καὶ οἳ μὲν ἐπράσσοντο συντόνως, ἐξαγγέλλεται 314 δὲ αὐτῷ Κλεοπάτρα μέλλουσα διαπλεῖν μεγάλῳ στόλῳ καὶ παρασκευῇ βαρυτάτῃ πρὸς Καίσαρά τε καὶ Ἀντώνιον· τὰ γὰρ ἐκείνων αἱρουμένη καὶ τέως διὰ τὸν πρότερον Καίσαρα, τότε μᾶλλον ᾑρεῖτο διὰ τὸν ἐκ Κασσίου φόβον. ὁ δὲ Μοῦρκον μετά τε ὁπλιτῶν 315 ἀρίστου τέλους καὶ τοξοτῶν τινων ἐπὶ νεῶν ἑξήκοντα καταφράκτων ἐς Πελοπόννησον ἔπεμπε ναυλοχεῖν περὶ Ταίναρον, ... περισυράμενος ἐκ τῆς Πελοποννήσου λείαν, ὅσην ἔφθασε.

15 τὰ δ' ἀμφὶ Λυκίαν καὶ Βροῦτον, μικρὰ καὶ τῶν 316 ἀμφὶ τοῦτον ἐς ὑπόμνησιν ἀναλαβόντι ἄνωθεν, ἦν τοιάδε. ἐπειδὴ παρὰ Ἀπουληίου στρατιάν τέ τινα εἰλήφει, ὅσην Ἀπουλήιος εἶχεν, καὶ χρήματα ἐς ἑξακισχίλια καὶ μύρια τάλαντα, ὅσα ἐκ τῶν φόρων τῆς Ἀσίας συνείλεκτο, παρῆλθεν ἐς Βοιωτίαν. ψηφισαμένης δὲ 317 αὐτῷ τῆς βουλῆς τοῖς τε χρήμασιν ἐς τὰ παρόντα χρῆσθαι καὶ Μακεδονίας ἄρχειν καὶ τῆς Ἰλλυρίδος ἐπὶ τῇ Μακεδονίᾳ, τὰ μὲν ἐν τοῖς Ἰλλυριοῖς τρία τέλη [τοῦ] στρατοῦ παραλαμβάνει, Οὐατινίου τοῦ πρότερον

2 διαπλευσεῖσθαι ci. Mend., sed cf. ad I § 82 5 ᾑρῆτο f 6 μοῦλκον V 8 sq. aut ναυλοχεῖν ⟨Κλεοπάτραν· καὶ ἐναυλόχει⟩ περὶ Ταίναρον aut cum C περισυράμενον et v. 10 φθάσειε (cf. ad § 98) scribendum ci. Schw., quorum illud praetuli, lacunam quidem significans post Ταίναρον; exciderint fere ⟨καὶ ἐναυλόχει⟩ vel. sim. 17 αὐτὸν ci. Mend., sed cf. ad II § 533 19 τοῖς om. a 20 τοῦ ante στρατοῦ susp. Schw., del. Mend. οὐατενίου Va, οὐατεννίου Bbf προτέρου V, *Vatinio qui tunc Illyrio praeerat* C, quod nisi potius lacuna 'prioris Caesaris' memoria absorpta esset (cf. Illyr. c. 13), probavit Mend. At App. πρότερον sine dubio intellexit 'ante Brutum'

13 est M. Apuleius pro quaestore Asiae, cf. Lange, R. Altert. III² p. 527; Ganter, Wochenschr. f. klass. Philol. 1895 p. 63 *sq. (cf. III § 259)*

43 a. C. ἄρχοντος Ἰλλυριῶν παραδόντος, ἓν δὲ ἐκ Μακεδονίας ἀφείλετο Γάιον, τὸν ἀδελφὸν Ἀντωνίου. τέσσαρα δὲ ἐπὶ τούτοις ἄλλα συναγαγὼν ὀκτὼ τὰ πάντα εἶχε,
318 Γαΐῳ Καίσαρι τὰ πολλὰ αὐτῶν ἐστρατευμένα. εἶχε δὲ καὶ ἱππέων πλῆθος καὶ ψιλοὺς καὶ τοξότας, καὶ τοὺς Μακεδόνας ἐπαινῶν ἐς τὸν Ἰταλικὸν ἤσκει τρόπον.
319 ἀγείροντι δὲ αὐτῷ στρατὸν ἔτι καὶ χρήματα συντυχία Θράκιος τοιάδε γίγνεται. Πολεμοκρατία, γυνή τινος τῶν βασιλίσκων, ἀναιρεθέντος αὐτῇ τοῦ ἀνδρὸς ὑπὸ ἐχθρῶν δείσασα περὶ τῷ παιδὶ ἔτι ὄντι μειρακίῳ, ἧκεν αὐτὸν φέρουσα καὶ ἐνεχείρισε Βρούτῳ, ἐνεχείρισε δὲ
320 καὶ τοὺς τοῦ ἀνδρὸς θησαυρούς. ὁ δὲ τὸν μὲν παῖδα Κυζικηνοῖς ἀνατρέφειν παρέδωκε, μέχρι σχολάσειεν ἐπὶ τὴν βασιλείαν καταγαγεῖν, ἐν δὲ τοῖς θησαυροῖς εὗρε παράδοξον χρυσίου τι πλῆθος καὶ ἀργύρου. καὶ τοῦτο
321 μὲν ἔκοπτε καὶ νόμισμα ἐποίει· ὡς δὲ ἦλθέ τε ὁ Κάσ- 76
42 a. C. σιος καὶ ἔδοξε Λυκίους καὶ Ῥοδίους προεξαιρεῖν, ἐτράπετο Λυκίων ἐπὶ Ξανθίους πρώτους. οἳ δὲ τά τε προάστεια σφῶν καθεῖλον, ἵνα μὴ ἐς κατάλυσιν αὐτοῖς ὁ

---

4 γαΐ καίσαρι (sic) B 6 ἐπαινῶν non vertit C, cf. ad III § 324 7 sq. συντυχία Θράκιος] *ex Thracia* vertit C, haesit Schw.; Θράκιος deleri et Θρακίων ante βασιλίσκων addi voluit Herw. p. 73, integra verba tradita putavit Mend. 9 βασιλίσκων Schw., *reguli cuiusdam uxor* C, βασιλικῶν Oi 10 μειρακίῳ scripsi secutus Mend., παιδίῳ ed. Bk. et Mend. ipse, παιδὶ Oi, *infante* C 15 τι] τε cum b scr. Bk. et Mend. 18 sq. προάστεια] cf. ad II § 28

---

8 sq. de Polemocratia eiusque filio cf. quae inter se dissentientes disputant Mommsen, Eph. epigr. 2 (1875) p. 251 sqq., Perrot, Mémoires d'archéol. (1875) p. 218 sq., Dittenberger, I. G. III, 1 n. 552 et 553, Loewy, Griech. Bildhauerinschr. (1885) p. 224 sq., Joubin, Revue des études grecq. 6 (1893) p. 15. 22 16 de his nummis cf. v. Sallet, Beschr. d. antiken Münzen II p. 23
18 sqq. de bello Lyciorum cf. O. Treuber, Gesch. d. Lykier (1887) *p. 192 sqq.*, de Xanthiorum urbe Benndorf (v. ad § 305) p. 84 sqq.

42 a. C.

*Βροῦτος μηδ' ἐς ὕλην ἔχῃ χρῆσθαι, καὶ τὴν πόλιν
περιταφρεύσαντες ἀπεμάχοντο ἀπὸ τῆς τάφρου, τὸ μὲν
βάθος οὔσης πεντήκοντα ποδῶν βαθυτέρας, τὸ δὲ πλά-
τος κατὰ λόγον τοῦ βάθους, ὥστε παρ' αὐτὴν ἑστῶτες
ἠκόντιζόν τε καὶ ἐτόξευον ὥσπερ ἐν μέσῳ ποταμὸν
ἔχοντες ἀπέρατον. ὁ δὲ Βροῦτος αὐτὴν ἔχου βιαζόμε-* 322
*νος καὶ σκεπαστήρια τῶν ἐργαζομένων προυτίθει καὶ
τὸν στρατὸν ἐς ἡμέραν καὶ νύκτα ἐμέριζε, καὶ τὴν ὕλην
μακρόθεν, ὥσπερ ἐν τοῖς ἀγῶσι, σὺν δρόμῳ καὶ βοῇ
μετέφερεν, οὐδὲν ἐκλείπων σπουδῆς καὶ πόνου. ὅθεν* 323
*αὐτῷ τὸ ἔργον ἐλπισθὲν ἢ οὐκ ἔσεσθαι κωλυόντων
⟨τῶν⟩ πολεμίων ἢ πολλοῖς μησὶ μόλις ἔσεσθαι, ὀλί-*
77 *γαις ἡμέραις ἐξείργαστο, καὶ οἱ Ξάνθιοι κατακλεισθέν-
τες ἐπολιορκοῦντο. καὶ αὐτοῖς ὁ Βροῦτος τοὺς μὲν ἐκ* 324
*μηχανημάτων εἰς τὰ τείχη, τοὺς δὲ ἐκ ποδὸς ἐπῆγεν
ἐπὶ τὰς πύλας καὶ πάντας ἐνήλλασσε συνεχῶς. οἳ δὲ
ἀκμῆσιν αἰεὶ κεκμηκότες συμφερόμενοι καὶ τετρωμένοι
πάντες, ὅμως ὑπέμενον, ἕως σφίσιν αἱ ἐπάλξεις διέμε-
νον. ὡς δὲ καὶ αὗται κατεσύρησαν καὶ οἱ πύργοι διερ-* 325
*ρώγεσαν, ὑποτοπήσας τὸ ἐσόμενον ὁ Βροῦτος ἐκέλευσε
τὰς ἐφέδρους τῶν πυλῶν τάξεις ἀποστῆναι· καὶ οἱ
Ξάνθιοι νομίσαντες ἀφυλαξίαν καὶ ἀμέλειαν εἶναι
νυκτὸς ἐξέδραμον μετὰ λαμπάδων ἐπὶ τὰ μηχανήματα.
ταχὺ δὲ ἐκ συνθήματος αὐτοῖς τῶν Ῥωμαίων ἐπιδρα-* 326
μόντων, συνέφευγον αὖθις ἐς τὰς πύλας· καὶ τῶν φυ-

---

6 *ἀπέρατον*, quod ci. Nauck, habet B, *ἀπέραντον* ceteri 7 *προυτέθει* (sic) B 9 *ὥσπερ ἐν τοῖς ἀγῶσι* post *βοῇ* collocari maluerunt Schw. et Mend., non recte, cf. similem collocationem § 385 10 *ἐκλείπων*] *ἀπολείπων* aut *ἐλλείπων* ci. Herw. p. 73, sed cf. Hann. c. 28 extr. et c. 55, v. etiam ad I § 328 12 *τῶν* add. Mend. 19 *αὗται* Mend., et illa C, αὐταὶ Oi 25 *συνέφυγον* maluit Mend., cf. praef.

42 a. C.
λάκων αὐτὰς προαποκλεισάντων ὑπὸ δέους, μὴ συν-
εσπέσοιεν οἱ πολέμιοι, φθόρος ἦν Ξανθίων πολὺς ἀμφὶ
ταῖς πύλαις ἀποκεκλεισμένων.
327 οὐ πολὺ δὲ ὕστερον ἐξέδραμον αὖθις οἱ λοιποὶ περὶ 78
μεσημβρίαν, ἀναχωρούσης πάλιν τῆς τάξεως, καὶ ἐν-
έπρησαν τὰ μηχανήματα ἅπαντα ἀθρόως. πεπετασμένων
δ' αὐτοῖς τῶν πυλῶν διὰ τὸ πρότερον πάθος, συν-
328 εισέπεσον ἀμφὶ δισχιλίους μάλιστα Ῥωμαίων. καὶ ἑτέ-
ροις δὲ εἰσωθιζομένοις ἀμφὶ τὴν εἴσοδον ἐπέπεσον αἰ-
φνίδιον αἱ πύλαι, εἴθ' ὑπό του Ξανθίων εἴτε καὶ
αὐτομάτως τῶν χαλαστηρίων διαρραγέντων, ὥστε τῶν
ἐσβιασαμένων Ῥωμαίων τοὺς μὲν ἀπολέσθαι, τοὺς δὲ
ἔνδον ἀποληφθῆναι, τὰς πύλας οὐ δυναμένους ἔτι ἀνα-
329 σπάσαι, χωρὶς ἀνασπαστηρίων γενομένας. βαλλόμενοι
δ' ἐν τοῖς στενωποῖς ἄνωθεν ὑπὸ τῶν Ξανθίων, βια-
σάμενοί ποτε μόλις ἐς τὴν ἀγορὰν ἐγγὺς οὖσαν διέδρα-
μον· κἀνταῦθα τῶν μὲν συμπλεκομένων σφίσι κρα-
τοῦντες, τοξευόμενοι δὲ χαλεπῶς καὶ οὐδὲν ἔχοντες
αὐτοὶ τόξον ἢ ἀκόντιον, παρὰ τὸ Σαρπηδόνειον, ἵνα
330 μὴ κυκλωθεῖεν, διέδραμον. οἱ δ' ἔξω τείχους Ῥωμαῖοι
περὶ τῶν ἔνδον ἀγανακτοῦντές τε καὶ δεδιότες, Βρού-
του περιθέοντος αὐτούς, ἐς πᾶσαν ἐμερίζοντο πεῖραν,
οὔτε τὰς πύλας δυνάμενοι ῥῆξαι σιδήρῳ περιβεβλημέ-
νας, οὔτε κλιμάκων ἢ πύργων ἐμπεπρησμένων εὐπο-
331 ροῦντες. ἀλλ' οἳ μὲν ἐσχεδίαζον κλίμακας, οἳ δὲ κεραίας

2 πολὺς Va, πολλὺς f, πολλὸς Bb 3 ταῖς πύλαις, corr. ex τὰς πύλας, B ἀποκεκλειμένων Bbf 4 περὶ] μετὰ V 5 ἀναχωρησάσης ci. Mend., sed cf. praef. 10 εἴθ' υ (in extr. v.) ὑπὸ B 13 ἀπολειφθῆναι b 17 sq. κἀνταῦθα — κρατοῦντες om. iC 19 σαρπηδόνιον, sed ι corr. in ει, O 24 ἐμπεπρησμένων susp. Mend., ⟨ἅτε⟩ ἐμπεπρησμένων ci. Nauck, ⟨ἀντὶ τῶν⟩ ἐμπεπρησμένων Keil

42 a. C.

τοῖς τείχεσι προστιθέντες ὡς διὰ κλιμάκων ἐπεχείρουν,
οἳ δὲ καὶ σιδήρια ὀξέα καλῳδίοις περιτιθέντες ἐσφεν-
δόνων τὰ σιδήρια ἐς τὸ τεῖχος ἄνω καί, ὅτε κατα-
'9 παγείη τινὰ αὐτῶν, ἑαυτοὺς ἀνίμων. Οἰνοανδεῖς δὲ 332
γείτονες, διὰ τὴν ἐς τοὺς Ξανθίους ἔχθραν τῷ Βρούτῳ
συμμαχοῦντες, διὰ τῶν κρημνῶν ἐπετροβάτουν ἄνω·
καὶ αὐτοὺς ἰδόντες οἱ Ῥωμαῖοι ἐμιμοῦντο ἐπιμόχθως.
καὶ πολλοὶ μὲν ἐξέπιπτον, εἰσὶ δ' οἳ τὸ τεῖχος ὑπερ- 333
βάντες καὶ πυλίδα ἀνέῳξαν, ἣ προεσταύρωτο πυκνο-
τάτοις σταυροῖς, καὶ τοὺς εὐτολμοτάτους αἰωρουμένους
ὑπὲρ τὰ σταυρώματα ἐσεδέχοντο. καὶ πλείους γενόμενοι
τὰς πύλας ἔκοπτον, οὐ περιβεβλημένας ἔτι τῷ σιδήρῳ
τὰ ἐντός, ἀντικοπτόντων αὐτοῖς ἅμα ἔξωθεν ἑτέρων ἐς
τὸ αὐτὸ καὶ συνεργούντων. Ξανθίων δὲ σὺν μεγάλῃ 334
πάνυ βοῇ τοῖς ἀμφὶ τὸ Σαρπηδόνειον οὖσι Ῥωμαίοις
ἐπιθεόντων, δείσαντες ὑπὲρ αὐτῶν, ὅσοι περὶ τὰς πύ-
λας ἔνδοθέν τε καὶ ἔξωθεν αὐτὰς ἔκοπτον, ὑπὸ μανιώ-
δους ὁρμῆς ἐβιάζοντο καὶ διαρρήξαντες ἐσέδραμον
ἀθρόοι, δύνοντος ἄρτι τοῦ θεοῦ, μετὰ ἀλαλαγῆς, ἵνα
10 σύμβολον εἴη τοῖς ἐντὸς οὖσιν. ἁλούσης δὲ τῆς πόλεως 335

1 ἐπεχείρουν] *ascendebant* C, unde Mend. ci. ⟨ἀναβαίνειν⟩ ἐπεχείρουν, inut., cf. etiam Cob., Mnemos. 15 (1887) p. 281 2 σιδήρεα V 3 τὰ σιδήρια cum C del. Mend., non recte, opinor 4 Οἰνοανδεῖς restitui ex titulis (cf. Bull. de corr. hell. 10 (1886) p. 216 sqq.) et nummis (cf. Brit. Mus. Catal. Greek Coins Lycia p. 73), οἰνανδεῖς Bi, οἰνανδεῖς V, *Inandes* C 7 ὑπομόχθως i 9 καὶ cum C del. Mend., sed intellege: 'non solum murum transcenderunt, sed etiam portulam patefecerunt' περιεσταύρωτο ci. Nauck, sed cf. Thuc. 6, 75, 1 12 ἔτι τῷ] πω ci. Mend., sed οὐ — ἔτι est 'non item' (v. § 330), cf. Xen. Ages. 2, 26, Steph. thes. s. v. ἔτι (t. III p. 2156) 13 sq. ἐς τὸ αὐτὸ post καὶ poni maluit Mend. 15 σαρπηδόνιον b 19 μετ' ἀλλαγῆς i 20 ἐκτὸς V

4 de Oenoandensibus cf. Petersen-v. Luschan, Reisen in Lykien, *Milyas u. Kibyratis* p. 178

2a. C.

οἱ Ξάνθιοι ἐς τὰς οἰκίας συνέτρεχον καὶ τὰ φίλτατα σφῶν κατέκαινον, ἑκόντα τὴν σφαγὴν ὑπέχοντα. οἰμωγῆς δὲ γιγνομένης ὁ Βροῦτος νομίσας ἁρπαγὴν εἶναι
336 *τὸν στρατὸν ἀνεῖργε διὰ κηρύκων· ὡς δὲ ἔγνω τὸ γιγνόμενον, ᾤκτειρεν ἀνδρῶν φρόνημα φιλελεύθερον καὶ σπονδὰς περιέπεμπεν. οἳ δὲ καὶ τοὺς φέροντας ἔβαλλον καὶ τὰ σφέτερα πάντα ἀνελόντες ἐς πυρὰς προνενησμένας ἐν ταῖς οἰκίαις ἐπέθεσαν καὶ τὸ πῦρ*
337 *ἅψαντες ἑαυτοὺς ἐπικατέσφαξαν. Βροῦτος δὲ τῶν ἱερῶν περισώσας ὅσα ἐδύνατο, μόνους θεράποντας εἷλε Ξανθίων καὶ ἐκ τῶν ἀνδρῶν γύναια ὀλίγα ἐλεύθερα καὶ ἄνδρας οὐδὲ ἐς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα πάντας.*

338 *Ξάνθιοι μὲν δὴ τρίτον ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἀπώλλυντο ἐλευθερίας οὕνεκα. καὶ γὰρ ἐπὶ Ἁρπάγου τοῦ Μήδου, Κύρῳ τῷ μεγάλῳ στρατηγοῦντος, ὧδε σφᾶς ἀντὶ δουλοσύνης διέφθειραν, καὶ τάφος Ξανθίοις ἡ πόλις ἀνειληθεῖσιν ὑπὸ Ἁρπάγου τότε ἐγένετο· καὶ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Φιλίππου φασὶν ὅμοια παθεῖν, οὐχ ὑποστάντας οὐδὲ Ἀλεξάνδρῳ μετὰ τοσῆσδε γῆς ἀρχὴν*
339 *ὑπακοῦσαι. Βροῦτος δὲ ἐς Πάταρα ἀπὸ Ξάνθου κατήει,* 81
πόλιν ἐοικυῖαν ἐπινείῳ Ξανθίων, καὶ περιστήσας αὐτοῖς τὸν στρατὸν ἐκέλευσεν ἐς πάντα ὑπακούειν ἢ τὰς Ξανθίων συμφορὰς προσδέχεσθαι· προσήγοντό τε αὐ-

1 *φίλτερα* VC 2 *κατέκανον* i 10 *εἷλε* Mend. ex C, qui: *cepit; εἶχε* Oi, sed *λ* supra *χ* V¹ 11 *ἀνδρῶν*] corruptum, *ἄλλων* vel *ἀστῶν* ci. Schw., bene, *ἐλευθέρων*, deleto *ἐλεύθερα*, Mend. 12 *ἄνδρας*] *ἄνανδρα* iC *καὶ* om. V ⟨*τοὺς*⟩ *πάντας* ci. Herw. p. 73 14. 17 *Ἁρπάγου* Schw., *ἁρπάλου* libri 17 *ἀνειληθεῖσιν* Petersen, *κατειληθεῖσιν* iam bene coniecerat Herw. p. 73 ex Herodot. 1, 176, qui haec tradit, *ἀμεληθεῖσα* libri, *ἀποκλεισθεῖσα* ci. Mend. *τότε*] *ποτὲ* V, om. C 19 *δὲ οὐδὲ* ab 20 *ad Patareas* C 21 *ξανθείων* b, ut videtur 22 *ἐκέλευεν* B

18 ὅμοια παθεῖν] at cf. Treuber (v. ad § 321) p. 135 adn. 3

42 a. C.

τοῖς οἱ Ξάνθιοι ὀδυρόμενοι τὰ σφέτερα καὶ παραινοῦντες ἀμείνονα βουλεύσασθαι. Ξανθίοις δὲ οὐδὲν 340 ἀποκριναμένων πω τῶν Παταρέων, ἐδίδου τὸ λοιπὸν αὐτοῖς τῆς ἡμέρας ἐς σκέψιν καὶ ἀνεχώρει. ἅμα δὲ ἡμέρᾳ προσῆγεν. οἳ δὲ ἀπό τε τῶν τειχῶν ἐβόων ὑπακούειν, ἐς ὅ τι βούλοιτο, καὶ τὰς πύλας ἀνεῴγνυον. ὃ δ' ἐσελθὼν ἔκτεινε μὲν οὐδένα οὐδ' ἐξήλασε, χρυ- 341 σὸν δὲ καὶ ἄργυρον, ὅσον ἡ πόλις εἶχε, συνενεγκὼν ἐκέλευε καὶ τὸν ἰδιωτικὸν ἑκάστους ἐσφέρειν ὑπὸ ζημίαις καὶ μηνύμασιν, οἵοις καὶ Κάσσιος ἐκήρυξεν ἐν Ῥόδῳ. καὶ οἳ μὲν ἐσέφερον, θεράπων δὲ τὸν δεσπότην ἐμή- 342 νυσε χρυσίον κρύψαι καὶ πεμφθέντι λοχαγῷ τὸ χρυσίον ἔδειξεν. ἀγομένων δὲ ἁπάντων ὁ μὲν δεσπότης ἐσιώπα, ἡ δὲ ἐκείνου μήτηρ περισῴζουσα τὸν υἱὸν εἵπετο, βοῶσα αὐτὴ τὸ χρυσίον κρύψαι. ὁ δὲ οἰκέτης, οὐδὲ ἀνερωτώμενος, τὴν μὲν ἤλεγχε ψευδομένην, τὸν δὲ κρύψαντα. καὶ ὁ Βροῦτος τὸν μὲν νεανίαν ἀπεδέ- 343 ξατο τῆς σιωπῆς καὶ τὴν μητέρα τοῦ πάθους καὶ μεθῆκεν ἀμφοτέρους ἀπαθεῖς ἀπιέναι τὸ χρυσίον φερομένους, τὸν δὲ οἰκέτην ὡς πέρα τοῦ προστάγματος ἐπιβουλεύσαντα τοῖς δεσπόταις ἐκρέμασε.

12 τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ καὶ Λέντλος ἐπιπεμφθεὶς 344 Ἀνδριάκῃ Μυρέων ἐπινείῳ τήν τε ἅλυσιν ἔρρηξε τοῦ λιμένος καὶ ἐς Μύρα ἀνῄει. Μυρέων δέ, ἃ προσέτασσε, δεχομένων χρηματισάμενος ὁμοίως ἐς Βροῦτον ἐπ-

---

2 ἄμεινον ci. Cob. p. 224 8 συνενεγκὼν Bk., συνεισενεγκὼν Of, συνεινεγκὼν b, συναγαγὼν a 9 τῶν ἰδιωτικῶν O ἑκάστου Vb 11 δέ ⟨τις⟩ ci. Herw. p. 73, App. usu neglecto 14 περισώσουσα ci. Mend., sed cf. praef. 20 προστάγματος Bk., *ultra praeceptum* C, πράγματος Oi, quod Mend. fort. tenendum putavit coll. § 127 ὡς πλεονάσαντα τῆς χρείας, vix recte 24 μῦρα V

42 a. C.
345 *ανήει. καὶ τὸ κοινὸν τὸ Λυκίων ἐς Βροῦτον ἐπρέσβευε, συμμαχήσειν τε ὑπισχνούμενοι καὶ ᾿ἐσοίσειν, ὅσα δύναιντο. ὁ δὲ αὐτοῖς ἐσφοράς τε ἐπέβαλε καὶ Ξανθίων τοὺς ἐλευθέρους ἀπεδίδου τῇ πόλει καὶ τὸ ναυτικὸν τὸ Λυκίων ἅμα ταῖς ἄλλαις ναυσὶν ἐκέλευε περιπλεῖν ἐς Ἄβυδον, ἔνθα καὶ τὸ πεζὸν αὐτὸς ἦγε καὶ Κάσσιον ἐξ Ἰωνίας ἀνέμενεν, ὡς ἐς Σηστὸν ὁμοῦ διαβαλοῦντες.*
346 *Μοῦρκος δὲ ἐν Πελοποννήσῳ ναυλοχῶν Κλεοπάτραν, ἐπειδὴ ἔμαθεν αὐτὴν ὑπὸ χειμῶνος ἀμφὶ τῇ Λιβύῃ βλαβεῖσαν καὶ τὰ ναυάγια εἶδε μέχρι τῆς Λακωνικῆς ἐκφερόμενα καὶ σὺν ἀρρωστίᾳ μόλις αὐτὴν ἐς τὰ ἑαυτῆς ἐπανιοῦσαν, ἵνα μὴ δι' ἀπραξίας εἴη μετὰ τοσοῦδε στόλου, διέπλευσεν ἐπὶ Βρεντεσίου καὶ ἐς τὴν ἐπικειμένην τῷ λιμένι νῆσον ὁρμισάμενος ἐκώλυε τὴν ὑπόλοιπον τῶν πολεμίων στρατιὰν ἢ ἀγορὰν ἐς Μακε-*
347 *δονίαν περαιοῦσθαι. καὶ αὐτὸν ὁ Ἀντώνιος ἀπεμάχετο ναυσὶ μακραῖς, ὅσαις εἶχεν, ὀλίγαις· ἀπεμάχετο δὲ καὶ πύργοις, οὓς ἐπῆγεν ἐπὶ σχεδιῶν, ὅτε τὸν στρατὸν ὁλκάσιν ἐκπέμποι κατὰ μέρη, πνεῦμα ἀπὸ τῆς γῆς πολὺ φυλάσσων, ἵνα μὴ καταλαμβάνοιντο ὑπὸ τοῦ Μούρκου. κακοπαθῶν δὲ ἐκάλει Καίσαρα, Πομπηίῳ Σέξστῳ κατὰ Σικελίαν περὶ αὐτῆς Σικελίας ναυμαχοῦντα.*

348 *ὧδε δὲ εἶχε καὶ τὰ περὶ Πομπήιον. νεώτερος ὢν* 83
45 a. C. *ὅδε τῶν Μάγνου Πομπηίου παίδων ὑπερώφθη μὲν τὰ πρῶτα ὑπὸ Γαΐου Καίσαρος περὶ Ἰβηρίαν, ὡς οὐδὲν μέγα διὰ νεότητα καὶ ἀπειρίαν ἐργασόμενος, καὶ ἠλᾶτο περὶ τὸν ὠκεανὸν ληστεύων σὺν ὀλίγοις καὶ λανθάνων,*

---

3 *ἐπέβαλλε* ci. Mend. 8 *μοῦλκος* V, const. *ἐν*] *ἀμφὶ* ci. Mend., sed facile ex § 315 subauditur *περὶ Ταίναρον* 9 *Λιβύῃ* i C, *εὐβοία* B, *εὐοία* V 19 *ἐκπέμπει* b 20 *καταλαμβάνοιτο* V 23 *τὰ*] *τάδε*, ut videtur, a 26 ἡλᾶτο f, ἡλλᾶτο V

45 a. C.
ὅτι εἴη Πομπήιος. πλεόνων δὲ ἐς τὸ λῃστεύειν αὐτῷ 349
συνιόντων χεὶρ τε ἦν ἤδη καρτερὰ καὶ ἐξεφαίνετο
Πομπήιος ὤν. καὶ αὐτίκα, ὅσοι τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ
ἀδελφοῦ στρατιῶται γεγονότες ἠλῶντο, ὡς ἐς οἰκεῖον
ἡγεμόνα συνέτρεχον, καὶ Ἀραβίων ἐκ Λιβύης ἀφίκετ'
αὐτῷ, ἀφῃρημένος τὰ πατρῷα, ὥς μοι προείρηται. ὧδε 350
δὲ αὐτῷ πλήθους γενομένου, ἔργα τε ἦν ἤδη λῃστη-
ρίου δυνατώτερα καὶ ὄνομα τοῦ Πομπηίου ἀνὰ ὅλην
τὴν Ἰβηρίαν, εὐρυτάτην ἐθνῶν οὖσαν, περιθέοντός τε
καὶ μεθιπταμένου καὶ ἐς χεῖρας οὐχ ὑπομένοντος ἐλθεῖν
τοῖς ἡγουμένοις αὐτῆς ὑπὸ Γαΐῳ Καίσαρι. ὧν ὁ Γάιος 351
πυνθανόμενος ἔπεμπε σὺν στρατῷ πλέονι Καρρίναν
ἐκπολεμήσοντα Πομπήιον. ὁ δὲ καὶ τούτῳ, κουφότε-
ρος ὤν, ἐπεφαίνετο ἄφνω καὶ ἀφιπτάμενος ἠνώχλει
καὶ πόλεις ἤδη τινὰς ᾕρει βραχυτέρας τε καὶ μείζους.
84 καὶ ὁ Γάιος ἔπεμψε τῷ Καρρίνᾳ διάδοχον Ἀσίνιον 352
Πολλίωνα πολεμεῖν Πομπηίῳ. ὃν τινα πόλεμον αὐτῶν 44 a. C.
ὁμοίως διαφερόντων, ὅ τε Γάιος Καῖσαρ ἀνῃρέθη καὶ
ἡ βουλὴ κατεκάλει Πομπήιον. ὁ δὲ ἐν Μασσαλίᾳ γενό- 353
μενος περιεσκόπει ἔτι τὰ ἐν Ῥώμῃ. αἱρεθεὶς δὲ καὶ
τῆς θαλάσσης ἄρχειν, καθὰ ἦρχεν αὐτοῦ καὶ ὁ πατήρ,
ἐς μὲν τὴν πόλιν οὐδ' ὣς ἀνῆλθεν, ὅσαι δὲ νῆες ἐν

---

4 ἠλῶντο f, ἠλλῶντο V 7 προσγενομένου ci. Mend., sed cf. ad II § 382 9 ἐθνῶν om. V, ⟨πάντων⟩ ἐθνῶν ci. Mend., contra Kratt p. 44; ceterum de notione verbi v. Mend., Jahrb. f. cl. Philol. 119 (1879) p. 822 περιθέοντός τε] περιέθει ἐπιόντος τε vel sim. ci. Mend., inut. 10 οὐχ O (sed in B corr. ex ὑπο), οὐκ i; ἔσθ' ὅτε vel ἐνίοτε exspectavit Mend., vix recte 11 αὐτῆς om. V 14 ἐπεφαίνετο] ἐπιφαινόμενός τε malim cum Schw. *aduolans* C, i. e. ἐφιπτάμενος, falso 17 πολίωνα V

---

6 ὥς μοι προείρηται] cf. § 234 12 est C. Carrinas C. f., *cf. Ribbeck n. 59*, Münzer ap. Pauly-Wissowa 3, 2 p. 1612 n. 2

44 a. C.
τοῖς λιμέσιν ἦσαν, λαβὼν ἐξέπλευσε σὺν αἷς εἶχεν ἀπὸ
354 τῆς Ἰβηρίας. ἐπιγενομένης δὲ τῆς τῶν τριῶν ἀρχῆς
43 a. C. ἐς Σικελίαν διέπλευσε καὶ Βιθυνικὸν ἄρχοντα αὐτῆς,
οὐ παριέντα οἱ τὴν νῆσον, ἐπολιόρκει, μέχρι προγρα-
φέντες ἐπὶ θανάτῳ καὶ φυγόντες ἐκ Ῥώμης Ἵρτιός τε
καὶ Φάννιος ἔπεισαν ἐκστῆναι Πομπηίῳ Βιθυνικὸν
Σικελίας.

355 ὧδε μὲν ὁ Πομπήιος Σικελίας ἐκράτησε, καὶ ναῦς 85
42 a. C. ἔχων καὶ νῆσον ἐπικειμένην τῇ Ἰταλίᾳ καὶ στρατὸν
ἤδη πολύν, ὅσον τε πρότερον εἶχε καὶ ὅσον οἱ φεύ-
γοντες ἐκ Ῥώμης ἐλεύθερον ἢ δοῦλον ἦγον ἢ αἱ πό-
λεις ἐξ Ἰταλίας ἔπεμπον αὐτῷ, αἳ ἐς ἐπινίκια τοῖς
356 στρατοῖς ἐπηγγελμέναι. ταῖς γὰρ δὴ γνώμαις αἵδε μά-
λιστα τὴν νίκην τῶν τριῶν ἀνδρῶν ἀπεύχοντο καί,
ὅσα δύναιντο, κρύφα ἀντέπρασσον· ἀποδιδράσκοντές τε
τῶν πατρίδων ὡς οὐκέτι πατρίδων οἱ δυνάμενοι συν-
έφευγον ἐς Πομπήιον, ἀγχοτάτω τε ὄντα καὶ περι-
357 φίλητον ἅπασιν ἐν τῷ τότε. παρῆσαν δ' αὐτῷ καὶ
ναυτικοὶ ἄνδρες ἐκ Λιβύης καὶ Ἰβηρίας, ἔμπειροι θα-
λάσσης, ὥστε καὶ ἡγεμόσι καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ καὶ
358 χρήμασιν ὁ Πομπήιος ἐπῆρτο. καὶ τούτων ὁ Καῖσαρ
ἐπήκοος ὢν ἔπεμπε Σαλουιδιηνὸν ἐπὶ νεῶν στόλου, Πομ-
πήιον ὡς εὐχερὲς ἔργον ἐξελεῖν παραπλέοντα· καὶ αὐ-
τὸς ᾔει διὰ τῆς Ἰταλίας ὡς αὐτᾷ Σαλουιδιηνᾷ συμβο-
359 λήσων περὶ Ῥήγιον. Σαλουιδιηνῷ δ' ὁ Πομπήιος ἀπαντᾷ

5 ἵρτιος Of, *Ircius* C 6 φάνιος VC 12 ἐς om. V 15 ἐς ante ὅσα add. a 22 σαλουιδηνὸν libri, const. 24 αὐτῷ] τῷ ci. Mend.; malim deleri Σαλουιδιηνῷ

3 est A. Pompeius Bithynicus, cf. Ribbeck n. 67 5 de Hirtio cf. ad § 180 6 de Fannio cf. ad § 305 22 ad hoc *Salvidieni* bellum cf. Mommsen, Zeitschr. f. Numism. 11 (1884) *p.* 72 *sq.*, Zangemeister, Eph. epigr. 6 (1885) p. 51

42a.

μεγάλῳ στόλῳ, καὶ πρὸ τοῦ πορθμοῦ ναυμαχίας ἀμφὶ
τὸ Σκύλλαιον αὐτοῖς γενομένης αἱ μὲν τοῦ Πομπηίου
νῆες, κουφότεραί τε οὖσαι καὶ ναυτικωτέρων ἀνδρῶν,
ταχυτῆτι καὶ ἐμπειρίᾳ προῦχον, αἱ δὲ Ῥωμαίων ἅτε
βαρύτεραι καὶ μείζους ἐμόχθουν. ὡς δ' ὁ συνήθης 360
τοῦ πορθμοῦ κλύδων ἐπεγίγνετο καὶ διεσπᾶτο ἡ θάλασσα ἐφ' ἑκάτερα ὑπὸ τοῦ ῥοῦ, οἳ μὲν ἧσσον ἐμόχθουν ὑπὸ ἔθους τοῦ κλύδωνος, οἳ δ' ἀμφὶ τὸν Σαλουιδιηνόν, οὔτε ἑστῶτες βεβαίως ὑπὸ ἀηθείας οὔτε τὰς κώπας ἔτι ἀναφέρειν δυνάμενοι οὔτε τὰ πηδάλια ἔχοντες εὐπειθῆ, συνεταράσσοντο, ὥστε κλίνοντος ἐς δείλην ἑσπέραν ἤδη τοῦ θεοῦ πρότερος ὁ Σαλουιδιηνὸς ἀν-
εκάλει. ὑπεχώρει δὲ καὶ ὁ Πομπήιος. νῆες δὲ ἑκατέ- 361
ρων ἴσαι διεφθάρατο, καὶ τὰς λοιπὰς λελωβημένας τε καὶ πεπονημένας ὁ Σαλουιδιηνὸς ἐπεσκεύαζεν, ὑποχωρήσας ἐς λιμένα πρὸ τοῦ πορθμοῦ Βαλαρόν.

36 ὁ δὲ Καῖσαρ ἐπελθὼν Ῥηγίνοις μὲν καὶ Ἱππωνεῦσι 362
μεγάλας πίστεις αὐτὸς ἔδωκεν ἀναλύσειν αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐπινικίων (ἐδεδίει γὰρ ὄντας ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ μάλιστα), καλοῦντος δ' αὐτὸν Ἀντωνίου κατὰ σπουδὴν διέπλει πρὸς αὐτὸν ἐς τὸ Βρεντέσιον, ἐν ἀριστερᾷ ἔχων Σικελίαν καὶ Πομπήιον καὶ Σικελίαν ὑπερθέμενος ἐν
τῷ τότε. Μοῦρκος δὲ ἐπιόντος τοῦ Καίσαρος, ἵνα μὴ 363
ἐν μέσῳ γένηται Ἀντωνίου τε καὶ Καίσαρος, μικρὸν ἀναχωρήσας τοῦ Βρεντεσίου, τὰς ὁλκάδας ἐφύλασσεν

---

2 σκύλαιον h. l. Oi 3 ἀνδρῶν ⟨ἐνόντων⟩ ci. Mend., sed cf. ad § 205 16 Βαλαρόν bene habet, cf. Gardthausen, Augustus II, 1 p. 60 adn. 20, Nissen, Ital. Landesk. II, 2 p. 961 adn. 6 18 αὐτὸς] αὐτοῖς V 19 ἐδέδιε i τούτους desideravit Mend., inut., cf. ad III § 208 21 sq. Σικελίαν ἔχων ci. Zerdik p. 65, probabiliter 22 καὶ ante Πομπήιον om. i 25 βρεντησίου V, const. ἐφύλασσον i

42 a. C.

ἐν τῷ πόρῳ τὸν στρατὸν ἐς Μακεδονίαν ἐκ τοῦ Βρεν-
364 *τεσίου διαφερούσας. αἳ δὲ προεπέμποντο μὲν ὑπὸ*
τριήρων, πνεύματος δὲ πολλοῦ κατὰ θεὸν οἰκείου
γενομένου διέπτησαν ἀδεῶς, οὐδὲν τῶν προπομπῶν
365 *δεηθεῖσαι. καὶ ὁ Μοῦρκος ἀχθόμενος ὅμως ἐφήδρευεν*
ἐπανιούσαις κεναῖς. αἳ δὲ καὶ τότε, καὶ αὖθις ἕτερον
στρατὸν ἄγουσαι, διέπλεον ἱστίοις στρογγύλοις, μέχρι
πᾶς ὁ στρατὸς καὶ ἐπ' αὐτῷ Καῖσάρ τε καὶ Ἀντώνιος
366 *διέπλευσαν. καὶ ὁ Μοῦρκος ὑπό του δαιμόνων βε-*
βλάφθαι νομίζων, ὑπέμενεν ὅμως τὰς ἐκ τῆς Ἰταλίας
αὐτοῖς διαπλεούσας παρασκευὰς ἢ τροφὰς ἢ τὸν ἐπι-
367 *συλλεγόμενον στρατὸν βλάπτων, ὅσα δύναιτο. καὶ αὐτῷ*
Δομίτιος Ἀηνόβαρβος ὑπὸ τῶν ἀμφὶ τὸν Κάσσιον ἐς
τὸ αὐτὸ ἔργον, ὡς χρησιμώτατον δή, μετὰ νεῶν ἄλλων
πεντήκοντα καὶ τέλους ἑτέρου καὶ τοξοτῶν ἐπέμφθη·
ὡς γὰρ οὐκ ἔχουσι τοῖς ἀμφὶ τὸν Καίσαρα τροφὰς δαψι-
λεῖς ἑτέρωθεν ἐδόκει τὰ ἐκ τῆς Ἰταλίας διακλείσειν.
368 *οἳ μὲν δὴ ναυσί τε μακραῖς ἑκατὸν καὶ τριάκοντα*
καὶ ὑπηρετικαῖς πλέοσι καὶ στρατῷ πολλῷ διαπλέοντες

---

1 ⟨*τὰς*⟩ *τὸν* ci. Mend., sed cf. ad I § 172 3 *οἰκείου* videtur 'domo flantis', *οὐρίου* ci. Schw. t. III ind. gr. s. v. *οἰκεῖος* 4 *διεπήδησαν* i *προπομπῶν*, sed *πο* suprascr., B 5 *ἐφήδρευσεν* i 6 *καὶ* ante *αὖθις* om. V *ἕτερον*] *reliquum tollentes exercitus* C, prob. Mend., sed saepius quam bis videntur mare traiecisse, cf. *μέχρι πᾶς ὁ στρατὸς—διέπλευσαν* 11 sq. *ἐπιλεγόμενον* i 12 *βλάπτειν* vel *βλάψων* ci. Mend., inut., cf. praef. 13 *ἀηνόβαρβος*, sed *η* in ras., B, *δ' ἦν ὁ βάρβαρος* i, *ὁ ἀοινόβαρος* V, *Eneobarbus* C; v. ad II § 64 15 *ἐπέμφθη* O, *ἔφθη* i, *uenit* C 16 *οὐχ ἕξουσι* ci. Mend., sed cf. praef. 17 *διακλείειν* vel *διακλεῖσαι* ci. Mend., probabiliter 19 *διαπλέοντες* VC (cf. § 415), *διαπλέοντας* B, *διαπλέοντα* i

---

13 de Cn. Domitio Ahenobarbo cf. Borghesi II p. 50 sqq.
18 ἑκατὸν καὶ τριάκοντα] cf. Kromayer (v. ad II § 204) p. 441 *adn. 73* (cf. infra § 480)

42a.
37 ἠνώχλουν, *Δεκίδιος* δὲ καὶ Νωρβανός, οὓς ὁ Καῖσαρ
καὶ Ἀντώνιος μετὰ ὀκτὼ τελῶν ἐς Μακεδονίαν προ-
επεπόμφεσαν, ἐκ Μακεδονίας ἐχώρουν ἐπὶ Θρᾴκης τῆς
ὀρείου χιλίους καὶ πεντακοσίους σταδίους, μέχρι πόλιν
ὑπερβάντες Φιλίππους τὰ στενὰ τὰ Κορπίλων καὶ
Σαπαίων, τῆς Ῥασκουπόλιδος ὄντα ἀρχῆς, κατέλαβον,
ᾗ μόνῃ διελθεῖν ἔστιν ἐς τὴν Εὐρώπην ἐκ τῆς Ἀσίας
τὴν γνώριμον ὁδόν. καὶ τοῦτο τοῖς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον,
ἐς Σηστὸν ἐξ Ἀβύδου περάσασι, πρῶτον ἀντεκεκρού-
κει. Ῥασκούπολις δὲ καὶ Ῥάσκος ἤστην ἀδελφὼ Θρᾳ- 369
κίω βασιλίσκω, μιᾶς ἄρχοντε χώρας, οἳ τότε τῇ γνώμῃ
περὶ τῆς συμμαχίας διεφέροντο· καὶ Ῥάσκος μὲν τοῖς
ἀμφὶ τὸν Ἀντώνιον συνεμάχει, Ῥασκούπολις δὲ τοῖς
ἀμφὶ τὸν Κάσσιον, τρισχιλίους ἱππέας ἔχων ἑκάτερος.
πυνθανομένοις δὲ τοῖς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον περὶ τῶν 370
ὁδῶν ὁ Ῥασκούπολις ἔφη τὴν μὲν δι' Αἴνου καὶ Μα-
ρωνείας ἐπίτομόν τε καὶ συνήθη καὶ λεωφόρον οὖσαν
ἐπὶ τὰ Σαπαίων στενὰ ἄγειν, κατεχόντων δὲ αὐτὰ τῶν
πολεμίων ἀμήχανα ἐς δίοδον εἶναι, τὴν δὲ περίοδον

---

1 *Δεκίδιος* Fabricius ad Cass. D. 47, 35, *κεκίδιος* Of, *κεδίκιος* abC   4 *χιλίους*] *δισχιλίους* ci. Ihne VIII p. 91 adn. 2, bene, nisi forte App. iter a Macedonia, non a Dyrrhachio computavit   5 pro *τὰ* ante *Κορπίλων* habent *τῶν* O, cf. § 440   *Κορπίλων* Wesseling ad Hierocl. Synecdemum (Corp. script. hist. Byzant. t. III, Bonn. 1840, p. 404), *τορπιδῶν* libri   6 *Σαπαίων*] *Sapeorum* C, *σαλαπαίων* Oi   ⟨*καὶ Ῥάσκου*⟩ *ὄντα* ci. Mend., at cave hiatum   11 *βασιλίσκω* Schw., *βασιλικὼ* (vel *βασιλικῷ*) Oi   *οἳ τότε*] *ὁπότε* i   14 *συνεμάχει* post *ἑκάτερος* repetitum in i, del. Schw.   18 *σαλαπαίφν* i

---

1 sunt L. Decidius Saxa et C. Norbanus Flaccus, cf. Gardthausen, Augustus II, 1 p. 75 adn. 6   5 de situ angustiarum cf. Kalopothakes, De Thracia prov. Rom., diss. Berol. 1893, p. 20 sq., qui dissentit ab Appiano   10 de nominum formis cf. W. Tomaschek, Sitzungsber. d. Wien. Akad. t. 131 (1894) I p. 27 sq. et Boiss. *ad Cass. D.* 47, 25, 2; de hominibus, quae ad § 319 attuli

2 a. C.
371 *τριπλασίονά τε καὶ χαλεπήν. οἳ δὲ τοὺς πολεμίους ὑπο-* 88
λαβόντες οὐκ ἐς κώλυσιν [μὲν] ὁδῶν αὐτοῖς ἀπαντᾶν,
τροφῶν δὲ ἀπορίᾳ ἐς Θρᾴκην ἀντὶ Μακεδονίας ὑπερ-
βῆναι, ἐβάδιζον ἐπὶ Αἴνου καὶ Μαρωνείας, ὅθεν ἐπὶ
Λυσιμαχείας τε καὶ Καρδίας, αἳ τὸν ἰσθμὸν τῆς Θρᾳ-
κίου χερρονήσου διαλαμβάνουσιν ὥσπερ πύλαι, μετὰ
372 *δὲ ἄλλην ἡμέραν ἐς τὸν Μέλανα κόλπον ἀφίκοντο. καὶ*
τὸν στρατὸν ἐξετάζουσιν αὐτοῖς ἐγένοντο πάντες ὁπλι-
τῶν ἐννεακαίδεκα τέλη, Βρούτου μὲν ὀκτώ, Κασσίου
δὲ ἐννέα, ἐντελὲς οὐδέν, ἀλλ' ἐς δύο που τέλη μάλιστα
ἀναπληρούμενα, ὡς γίνεσθαι μυριάδας ὁπλιτῶν ἀμφὶ
373 *τὰς ὀκτώ. ἱππεῖς δὲ ἦσαν Βρούτῳ μὲν Κελτοὶ καὶ*
Λυσιτανοὶ τετρακισχίλιοι καὶ Θρᾷκες καὶ Ἰλλυριοὶ
Παρθηνοὶ καὶ Θεσσαλοὶ δισχίλιοι, Κασσίῳ δὲ Ἴβηρές
τε καὶ Κελτοὶ δισχίλιοι καὶ ἱπποτοξόται Ἄραβές τε
καὶ Μῆδοι καὶ Παρθυαῖοι τετρακισχίλιοι. σύμμαχοι δὲ

---

1 *καὶ χαλεπὴν οἶδε· τοὺς δὲ πολεμίους* i 2 *μὲν* om. f, post *ὁδῶν* collocant ab, del. Mend. *αὐτοῖς* Oi, corr. Mend. 3 sq. *ὑπερβῆναι· ἐβάδιζον οὖν ἐπὶ* i 4 sq. corrupta. Aut *ἔωθεν ἀπὸ Λυσιμαχείας* aut *ἐβάδιζον ⟨τὴν⟩ ἐπὶ Αἴν. καὶ Μαρ. ὁδὸν ἀπὸ Λυσ.* ci. Schw., illud probabilius 10 *ἐννέα*] *ἕνδεκα* ci. Heuzey et Daumet (v. ad II § 152) p. 100 adn. 1 et postea Mend., cf. Gardthausen, Augustus II, 1 p. 74 adn. 5 10 *ἐντελὲς* — 11 *ἀναπληρούμενα*] *reliquas minime integras sed quae duas adimplerent* vertit C; *ἄλλα τε δύο τέλη ὑπὸ Μακεδόνων ἀναπληρούμενα* et v. 8 sq. *πολιτῶν* pro *ὁπλιτῶν* ci. Ihne VIII p. 88 adn. 1, contra Gardthausen l. c. ⟨*δ'*⟩ *οὐδὲν* ci. Nauck *ἐς δύο*] *ἐς δυώδεκα* ci. Schw. t. III ind. gr. s. v. *ἀναπληρόω*, quod probant Mend. et Domaszewski (v. ad II § 126) p. 185 adn. 6, ille quidem cogitans etiam de *ἐς τεσσαρεσκαίδεκα* (i. e. *ιδ'*). Aliter Appiani verba interpretatur Schelle (v. ad II § 452) p. 30 adn. 2
13 *ἰλλυροὶ* Bf *Ἰλλυριοὶ ⟨τρισχίλιοι καὶ⟩* ci. Schw. ex § 454 extr., malim *Θρᾷκες ⟨τρισχίλιοι⟩* (cf. § 369); contra Schelle l. c. adn. 5, non recte 14 *Παρθηνοὶ*] *παρθυαῖοι* a, *Παρθινοὶ* vel etiam *Παρθῖνοι* cum Meineke ad Steph. Byz. s. v. *Πάρθος* voluit *Boiss.* ad Cass. D. 41, 49, 2, valde probabiliter, cum saepe in *Appiani codicibus* ι abierit in η 15 ἄρραβές τε i

42 a.C.

εἵποντο βασιλεῖς καὶ τετράρχαι Γαλατῶν τῶν ἐν Ἀσίᾳ, πεζόν τε ἄγοντες πολὺν ἄλλον καὶ ἱππέας ὑπὲρ πεντακισχιλίους.

89 τοσήδε μὲν στρατιὰ τοῖς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον ἐπὶ τοῦ 374
Μέλανος κόλπου διεκρίθη, καὶ τοσῇδε ἐχώρουν ἐπὶ τὸ ἔργον, τὴν λοιπὴν ἔχοντες ἐπὶ τῶν ἀλλαχόθι χρειῶν. καθήραντες δὲ αὐτὴν τοῖς νομιζομένοις ἀνεπλήρουν τὰς ἐκ τῶν ἐπηγγελμένων τισὶν ὀφειλομένας ἔτι δωρεάς, πολλῆς μὲν περιουσίας χρημάτων πεφροντικότες, οἰκειούμενοι δὲ ταῖς δόσεσιν αὐτούς, Γαΐῳ μάλιστα Καίσαρι τοὺς πλέονας ἐστρατευμένους, μή τις ἐς τὴν ὄψιν ἢ ὁμωνυμίαν τοῦ νέου Καίσαρος νεωτερίσειεν ἐλθόντος. καὶ αὖθις ἔδοξε τούτου χάριν καὶ δημη- 375
γορῆσαι. βῆμά τε οὖν ἐπήχθη μέγα, καὶ οἱ στρατηγοὶ μετὰ τῶν ἀπὸ τῆς βουλῆς μόνων ἐς αὐτὸ ἀναβάντες, ὁ δὲ στρατὸς αὐτῶν, ὅ τε ἴδιος καὶ συμμαχικός, κάτω περιστάντες, ἥδοντο εὐθὺς ἐπὶ τῇ ὄψει τοῦ πλήθους ἀλλήλων ἑκάτεροι, ἰσχυροτάτη σφίσι φανείσῃ· καὶ θάρσος ἦν ἀμφοτέροις αὐτίκα καὶ ἐλπὶς ἰσχυρά, τοσῶνδε στρατηγοῦσιν. αὐτά τε πρῶτα πάντων τάδε τοῖς στρα- 376
τηγοῖς τὸν στρατὸν ἐς πίστιν συνῆγε· τίκτουσι γὰρ εὔνοιαν ἐλπίδες κοιναί. θροῦ δὲ ὡς ἐν τοσούτοις ὄντος οἵ τε κήρυκες καὶ οἱ σαλπιγκταὶ σιωπὴν ἐποίουν, καὶ

---

1 *βασιλεῖς καὶ* non vertit C, at Appiani sunt, cf. etiam Niese, Rhein. Mus. 38 (1883) p. 596 adn. 2 2 *πεζῶν* B 5 *ἐχώρουν*] *ἐχρῶντο* ci. Musgr. 12 *ad conspectum aut appellationem* C, unde ἢ *ὁμωνυμίαν* corr. Gel. et Musgr.; ἡ ὁμωνυμία (*ὁμονυμία* V) O i 13 *ἐλθόντος* om. C, *ἐπελθόντος* cum Musgr. maluit Mend., cf. ad II § 382 *αὖθις*] *αὐτοῖς* ci. Mend. 14 *ἐπήχθη*] *ἐπήρθη* ci. Mend., inut. 18 *ἰσχυροτάτου σφίσι φανέντος* ci. Herw. p. 73 sq., perperam, cf. Schenkl p. 179, Nauck ad Soph. Oed. Tyr. 1376 22 *θροῦ*] θορύβου a., θεοῦ vertit C

42 a. C.
γενομένης ποτὲ ὁ Κάσσιος (προῦχε γὰρ ἡλικίᾳ) προ-
ελθὼν μικρὸν ἐκ τῆς τάξεως ἐς τὸ μέσον ἔλεξεν ὧδε.
377 "ὁ μὲν ἀγὼν πρῶτον ἡμᾶς, ὦ συστρατιῶται, κοι- 9(
νὸς ὢν ἐς πίστιν ἀλλήλοις συνάγει· συνάπτει δὲ καὶ
ὅσα ὑμῖν ὑποσχόμενοι πάντα ἔδομεν, ὅ μεγίστη πίστις
378 ἐστὶ καὶ περὶ ὧν ἐς τὸ μέλλον ὑπισχνούμεθα. αἱ δὲ
ἐλπίδες εἰσὶν ἐν τῇ ἀρετῇ, ὑμῶν τε τῶν στρατευομέ-
νων καὶ ἡμῶν, οὓς ἐπὶ τοῦ βήματος τοῦδε ὁρᾶτε το-
379 σούσδε καὶ τοιούσδε ἄνδρας ἀπὸ τῆς βουλῆς. ἔστι δὲ
καὶ πλῆθος παρασκευῆς, ὅσον ἴστε, σίτου τε καὶ ὅπλων
καὶ χρημάτων καὶ νεῶν καὶ συμμάχων κατά τε ἔθνη
καὶ βασιλέας. ὥστε τί χρὴ τῷ λόγῳ παρακαλεῖν ἐς προ-
θυμίαν τε καὶ ὁμόνοιαν, οὓς ἥ τε παρασκευὴ καὶ τὰ
380 ἔργα κοινὰ ὄντα συνάγει; περὶ δὲ ὧν διαβάλλουσιν
ἡμᾶς δύο ἄνδρες ἐχθροί, ἴστε μὲν αὐτὰ ἀκριβέστατα,
καὶ δι' αὐτὸ συστρατεύεσθε ἡμῖν ἑτοίμως, δοκεῖ δὲ
καὶ νῦν ἐπεξελθεῖν ἔτι τὴν αἰτίαν, ἣ μάλιστα ἐπιδεί-
κνυσι τοῦ πολέμου καλλίστην τε οὖσαν ἡμῖν καὶ δικαιο-
τάτην τὴν πρόφασιν.

381 ἡμεῖς γὰρ Καίσαρα ἐν μὲν τοῖς πολέμοις συστρα- 9]
τευόμενοί τε αὐτῷ μεθ' ὑμῶν καὶ στρατηγοῦντες ἐπὶ
μέγα ἤρομεν καὶ φίλοι διετελοῦμεν ὄντες, ὡς μὴ δο-
382 κεῖν αὐτὸν δι' ἔχθραν ὑφ' ἡμῶν ἐπιβεβουλεῦσθαι. τὰ
δὲ ἐς τὴν εἰρήνην ἐπίμεμπτος ἦν, οὐχ ἡμῖν τοῖς φίλοις,
ἐπεὶ κἀν τούτοις προετιμώμεθα, ἀλλὰ τοῖς νόμοις καὶ

---

2 ἐς] διὰ B 3 ἡμᾶς Gel., ὑμᾶς libri 5 ὅ] ἣ ci. Cob. p. 282, sed cf. ad I § 122, v. etiam IV § 500. 501. 398 9 δὲ om. i 11 κατά τε] καὶ τά τε B 12 τῷ del. Nauck, vix recte 15 malim ⟨οἱ⟩ δύο ἄνδρες, *hi tres uiri* C, cf. § 399 αὐτὰ] αὐτοὶ ci. Nauck, sed cave hiatum, cf. etiam § 388 (ὅσα ἴστε sine αὐτοὶ) 17 ἔτι] ἐπὶ B ἣ] ἡ B 19 τὴν om. omnes praeter Bf 20 sq. συστρατευόμενόν τε B 21 συστρατηγοῦντες ci. *H.* Steph., at cf. § 210

42 a. C.

τῷ κόσμῳ τῆς πολιτείας, ὧν οὐδεὶς νόμος οὔτε ἀριστο-
κρατικὸς κύριος οὔτε δημοτικὸς ἔτι ἦν· ἅπερ ἅπαντα
οἱ πατέρες ἡμῶν ἥρμοσαν, ὅτε τοὺς βασιλέας ἐκβαλόν-
τες ἐπώμοσαν καὶ ἐπηράσαντο οὐκ ἀνέξεσθαι βασιλέων
ἐς τὸ μέλλον ἑτέρων. ᾧ τινι ὅρκῳ βοηθοῦντες οἱ τῶν 383
ὀμωμοκότων ἔκγονοι καὶ τὰς ἀρὰς ἀπερύκοντες ἀφ'
ἑαυτῶν οὐχ ὑπεμείναμεν ἐς πολὺ περιιδεῖν ἕνα ἄνδρα,
εἰ καὶ φίλος ἦν ἡμῖν καὶ χρήσιμος, τά τε κοινὰ χρή-
ματα καὶ στρατόπεδα καὶ χειροτονίας ἀρχῶν ἀπὸ τοῦ
δήμου καὶ ἡγεμονίας ἐθνῶν ἀπὸ τῆς βουλῆς ἐς ἑαυτὸν
περιφέροντα καὶ νόμον ἀντὶ τῶν νόμων καὶ κύριον
ἀντὶ τοῦ δήμου καὶ αὐτοκράτορα ἀντὶ τῆς βουλῆς γι-
92 γνόμενον ἐς ἅπαντα. ὧν ἴσως ὑμεῖς οὐκ ἀκριβῶς ᾐσθά- 384
νεσθε, ἀλλὰ μόνην αὐτοῦ τὴν ἐν τοῖς πολέμοις ἀρετὴν
ἑωρᾶτε. νῦν δὲ ῥᾳδίως τε ἂν καὶ ἐκ μόνου τοῦ περὶ
ὑμᾶς μέρους καταμάθοιτε. ὁ γὰρ δῆμος ὑμεῖς ἐν μὲν 385
τοῖς πολέμοις ὑπακούετε ἐς πάντα ὡς κυρίοις τοῖς
στρατηγοῖς, τὸ δὲ κῦρος τόδε ἐν τοῖς εἰρηνικοῖς ἐφ'
ἡμῖν ἀντιλαμβάνετε αὐτοί, προβουλευούσης μὲν τῆς
βουλῆς, ἵνα μὴ σφαλείητε, κρίνοντες δὲ αὐτοὶ καὶ ψη-
φιζόμενοι κατὰ φυλὰς ἢ λόχους καὶ ἀποφαίνοντες
ὑπάτους τε καὶ δημάρχους καὶ στρατηγούς. ἐπὶ δὲ ταῖς 386
χειροτονίαις καὶ τὰ μέγιστα δικάζετε, κολάζοντες ἢ τι-
μῶντες, ὅτε κολάσεως ἢ τιμῆς ἀξίως ἄρξαιμεν ὑμῶν.
ἡ δὲ ἀντίδοσις ἥδε τήν τε ἡγεμονίαν, ὦ πολῖται, ἐς 387
εὐδαιμονίαν ἄκραν ὑπερήγαγε καὶ τοὺς ἀξίους ἐτίμη-

---

1 ὧν] ἧς ci. Mend., sed ὧν respicit ad *τοῖς νόμοις* 4 ὤμοσαν ci. Mend., ut legitur II § 576, sed cf. ad I § 33 7 ὑπέμειναν iC 11 νόμον] νόμων V, νόμους b² 15 τε delebat Mend. 18 sq. ἐφ' ὑμῖν ci. Musgr., male 20 σφαλῆτε ci. Mend. 26 προήγαγε ci. Mend.

42 a. C.

σε, καὶ οἱ τετιμημένοι χάριν εἶχον ὑμῖν. ἀπὸ ταύτης
τῆς ἐξουσίας ὕπατον ἐποιήσασθε Σκιπίωνα, ὅτε αὐτῷ
περὶ Λιβύην ἐμαρτυρήσατε· καὶ δημάρχους ἐποιεῖσθε
ἀνὰ ἔτος ἕκαστον, οὓς ἐβούλεσθε, διοισομένους ἡμῖν
388 ὑπὲρ ὑμῶν, εἰ δέοι. καὶ τί μοι καταλέγειν τὰ πολλά,
ὅσα ἴστε; ἀλλ' οὐκ, ἀφ' οὗ Καῖσαρ ἐδυνάστευσεν, οὐκ 93
ἀρχήν τινα, οὐ στρατηγόν, οὐχ ὕπατον, οὐ δήμαρχον
ἐχειροτονήσατε ἔτι, οὐκ ἐμαρτυρήσατε οὐδενί, οὐκ ἀμοι-
βὴν εἴχετε δοῦναι μαρτυροῦντες. ἐν κεφαλαίῳ δὲ εἰ-
πεῖν, οὐδὲ εἷς ὑμῖν χάριν ὤφειλεν, οὐκ ἀρχῆς, οὐχ
389 ἡγεμονίας, οὐκ εὐθυνῶν, οὐ δίκης. ὃ δὲ οἴκτιστον
ἁπάντων ἐγένετο, οὐδ' αὐτοῖς ἐδυνήθητε ἐπικουρῆσαι
τοῖς δημάρχοις ὑμῶν ὑβριζομένοις, ἥν τινα ἀΐδιον ὑμῶν
αὐτῶν ἀρχὴν ἐστήσασθε εἶναι καὶ ἱερὰν καὶ ἄσυλον
ἀπεφήνατε, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀσύλους εἴδετε τὴν ἀρχὴν
τὴν ἄσυλον καὶ τὴν ἐσθῆτα τὴν ερὰν ἐς ὕβριν ἀφαι-
ρουμένους ἀκρίτους, ἀπὸ μόνου προστάγματος, ὅτι
ἔδοξαν ὑπὲρ ὑμῶν χαλεπῆναι τοῖς καὶ βασιλέα αὐτὸν
390 ἐθέλουσι προσαγορεῦσαι. ὃ καὶ μάλιστα ἐπαχθῶς ἤνεγ-
κεν ἡ βουλὴ δι' ὑμᾶς· ὑμετέρα γὰρ καὶ οὐ τῆς βου-
λῆς ἐστιν ἡ τῶν δημάρχων ἀρχή. ἐπιμέμψασθαι δὲ
σαφῶς οὐ δυναμένη τὸν ἄνδρα οὐδ' ἐς κρίσιν ἐπαγα-
γεῖν διὰ ἰσχὺν στρατοπέδων, ἃ καὶ αὐτά, τέως ὄντα
τῆς πόλεως, ἑαυτοῦ [ἐ]πεποίητο ἴδια, τὸν ἔτι λοιπὸν
τρόπον ἀμύνασθαι τὴν τυραννίδα ἐπενόησεν, ἐς τὸ

3 ἐποιήσατε a 4 ἡμῖν] ὑμῖν a 5 τί μοι] τί δεῖ ci. Mend., sed cf. Hor. sat. I, 6, 24 sq.: 'quo tibi, Tilli, sumere depositum clavum fierique tribuno?' 6 ἀλλ' οὐκ] ἀλλ' ci. Mend.; an οὐκ ante ἀρχὴν delendum? 10 οὐδεὶς i 13 ἀΐδιον] ἴδιον Gel., vulgo 17 verbis ἀπὸ μόνου προστάγματος explicatur ἀκρίτους. C male vertit: *ex unius mandato* 22 sq. ἀπαγαγεῖν *ci.* Nauck, ἀγαγεῖν Mend. 24 augmentum delevi, cf. ad I *§ 85* τὸν ἐπίλοιπον V

42 a. C.

94 σῶμα ἐπιβουλεύσασα. ἔδει δὲ τὴν μὲν γνώμην γενέ- 391
σθαι τῶν ἀρίστων, τὸ δὲ ἔργον ὀλίγων. ἐπεὶ δὲ ἐγέ-
νετο, αὐτίκα ἡ βουλὴ τὴν κοινὴν γνώμην ἐξέφηνε,
σαφῶς μὲν ὅτε καὶ γέρα τυραννοκτονικὰ ἐψηφίζοντο
εἶναι· ἐπισχόντος δὲ αὐτοὺς Ἀντωνίου καθ' ὑπόκρισιν 392
ἀταξίας καὶ οὐδ' ἡμῶν ἀξιούντων διὰ γέρα τῇ πόλει
μᾶλλον ἢ δι' αὐτὴν τὴν πατρίδα βοηθεῖν, τοῦδε μὲν
ἀπέσχοντο, οὐκ ἐθέλοντες ἐφυβρίζειν τῷ Καίσαρι, ἀλλὰ
μόνης τῆς τυραννίδος ἀπηλλάχθαι, ἀμνηστίαν δὲ ἁπάν-
των ἐψηφίσαντο εἶναι καὶ σαφέστερον ἔτι, φόνου μὴ
εἶναι δίκας. καὶ μετὰ μικρόν, Ἀντωνίου τὸ πλῆθος 393
ἐφ' ἡμῖν δημοκοπήσαντος, ἡ βουλὴ καὶ ἀρχὰς ἐθνῶν
τῶν μεγίστων καὶ ἡγεμονίας ἔδοσαν ἡμῖν καὶ γῆς
ἀπέφηναν ἡγεῖσθαι πάσης ἀπὸ τοῦ Ἰονίου μέχρι Συ-
ρίας, πότερον ὡς ἐναγεῖς κολάζοντες ἢ ὡς ἀνδροφόνους
πορφύρᾳ τε ἱερᾷ καὶ ῥάβδοις καὶ πελέκεσι περικοσμοῦν-
τες; ᾧ λόγῳ καὶ Πομπήιον τὸν νέον, οὐδὲν μὲν ἐς 394
ταῦτα συνειργασμένον, ὅτι δὲ μόνον Πομπηίου Μάγνου
τοῦ πρώτου περὶ τῆς δημοκρατίας ἀγωνισαμένου παῖς
καὶ ὅτι μικρὰ τὴν τυραννίδα ἠνώχλει λανθάνων περὶ
Ἰβηρίαν, κατεκάλεσέ τε ἐκ τῆς φυγῆς καὶ τὸ τίμημα
αὐτῷ τῶν πατρῴων ἐκ τῶν κοινῶν ἔκριναν ἀποδοῦναι
χρημάτων καὶ θαλασσοκράτορα ἀπέφηναν, ἵνα κἀκεῖ-

---

5 αὐτοῖς i 6 ἀταξίας a, *conturbationis* C, ἀταραξίας ceteri, ἀπραξίας ci. Cob. p. 234, perperam ἡμῶν i et V[1] ex corr., ὑμῶν OC 10 ⟨τοῦ⟩ φόνου ci. H. Steph., sed cf. ad II § 235 14 ἁπάσης a 15 ἀνδροφόνους] *tyrannicidas* C, unde H. Steph. ci. τυραννοκτόνους (vel τυραννοφόνους), potuit etiam ἀνδροφόνους ⟨Γαΐου Καίσαρος⟩, cf. V § 300, Prooem. c. 14 extr.; πότερον ὡς ἀνδροφόνους κολάζοντες ἢ ὡς εὐαγεῖς πορφύρᾳ ci. Schw., non probabiliter 18 malim μόνον δὲ ὅτι 19 περὶ] ὑπὲρ ci. Nauck, sed cf. ad I § 374 ⟨ἦν⟩ παῖς ci. Mend., παῖς ⟨ἦν⟩ Zerdik p. 60, sed cf. II § 576 init. 23 χρημάτων molestum putavit Mend., sine causa

42 a. C.
395 *νος ἀρχήν τινα ἔχοι δημοκρατικὸς ὤν. τί δὴ πλέον ἔργον ἔτι τῆς βουλῆς ἢ σύμβολον ἐπιζητεῖτε τοῦ κατὰ γνώμην αὐτῆς πάντα πεπρᾶχθαι, πλὴν ἢ λόγῳ μόνον ὑμῖν ἔτι ὁμολογῆσαι; ὃ καὶ αὐτὸ πράξουσι [καὶ ἐροῦσι] καὶ λέγοντες ἅμα ὑμᾶς ἀμείψονται μεγάλαις δωρεαῖς,*
396 *ὅταν εἰπεῖν καὶ ἀμείψασθαι δύνωνται. νῦν μὲν γὰρ* 95
ὡς ἔχουσιν, ἴστε. προγράφονται χωρὶς δίκης, καὶ τὰ ὄντα αὐτοῖς δημεύεται, καὶ κτείνονται χωρὶς καταδίκης ἐν οἰκίαις, ἐν στενωποῖς, ἐν ἱεροῖς, ὑπὸ στρατιωτῶν, ὑπὸ θεραπόντων, ὑπὸ ἐχθρῶν, ἐκ μυχῶν ἀνασπώμενοι καὶ διωκόμενοι πανταχῇ, τῶν νόμων τὸν ἐθέλοντα φεύγειν
397 *ἐώντων. ἐς δὲ τὴν ἀγοράν, ἐς ἣν οὐδενὸς πολεμίου κεφαλήν, ἀλλὰ ὅπλα μόνα καὶ ἔμβολα νεῶν ἐφέρομεν, ὑπάτων ἄρτι καὶ στρατηγῶν καὶ δημάρχων καὶ ἀγορανόμων καὶ ἱππέων κεφαλαὶ πρόκεινται· καὶ γέρα τούτων ἐστὶ*
398 *τῶν κακῶν ὡρισμένα. τοῦτο γὰρ ἐπανάστασίς τίς ἐστι πάντων, ὅσα τέως ἦν ὕπουλα, καὶ ἀνδρολήψια αἰφνίδια καὶ μύση ποικίλα γυναικῶν τε καὶ υἱῶν καὶ ἀπελευθέρων καὶ οἰκετῶν. ἐς τοσοῦτον ἤδη καὶ τοὺς*
399 *τρόπους ἡ πόλις ἐπιτέτριπται. καὶ τῶνδε τοῖς πονηροῖς ἡγεμόνες εἰσὶν οἱ τρεῖς ἄνδρες, αὐτοὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἀδελφοὺς καὶ θείους καὶ ἐπιτρόπους προγρά-*
400 *ψαντες. λέγεταί ποτε πρὸς τῶν ἀγριωτάτων βαρβάρων ἡ πόλις ἁλῶναι· καὶ οὐδενὸς ἀπέτεμνον οἱ Κελτοὶ κε-*

---

1 *ἔχη* V 4 *καὶ ἐροῦσι* del. Nauck 12 *οὐδενὸς*] *οὐδὲ* ci. Mend., *οὐδὲ πολεμίου οὐδενὸς* Nauck 16 *τοῦτο* susp. Mend., at neutrum bene habet, cf. ad § 377 *τίς* om. O, seclusit Mend. coll. § 52, sed sententia aliter h. l. formata est neque in *τίς* offendo (cf. Krüger, Gr. Sprachl.[5] § 51, 16, 2) 17 *καὶ* ante *πάντων* add. b 18 *μίση* a 22 *καὶ ἐπιτρόπους* spectat ad § 47; *mutuo inter se* C, id esset *ἐπιτρέποντες σφίσι* 23 ⟨*τῶν*⟩ *βαρβάρων* ci. Mend., contra Kratt p. 44 et 21 24 sq. ⟨*τὴν*⟩ *κεφαλὴν* ci. Mend., *κεφαλὰς* defendit Kratt p. 33, ut videtur, iure

42 a. C.

*φαλὰς οὐδὲ ἐνύβριζον ἀνῃρημένοις οὐδὲ πολεμοῦσιν
ἔτι λαθεῖν ἢ φυγεῖν ἐφθόνουν. οὐδ' αὐτοί πω πόλιν* 401
*οὐδεμίαν ὧν δορὶ ἐλάβομεν, τοιαῦτα διεθήκαμεν οὐδὲ
ἑτέρους ἐπυθόμεθα διαθεῖναι, οἷα νῦν οὐκ ἰδιῶτις πό-
λις, ἀλλ' ἡγεμονὶς ἀδικεῖται πρὸς τῶν αὐτὴν ἁρμόσαι
καὶ διορθῶσαι τὰ κοινὰ κεχειροτονημένων. τί τοιοῦ-* 402
*τον εἰργάσατο Ταρκύνιος; ὃν διὰ μιᾶς γυναικὸς ὕβριν,
ἐξ ἔρωτος γενομένην, βασιλέα τε ὄντα ἐξέβαλον καὶ
βασιλεύεσθαι διὰ ἓν ἔργον οὐκέτι ὑπέστησαν.*

16 *καὶ τάδε, ὦ πολῖται, πράσσοντες οἱ τρεῖς ἡμᾶς* 403
*ἐναγεῖς λέγουσι, καί φασι μὲν ἀμύνειν Καίσαρι, προ-
γράφουσι δὲ τοὺς οὐδ' ἐπιδημοῦντας, ὅτε ἀνῃρεῖτο. ὧν
καὶ οἵδε εἰσὶν οἱ πλέονες, οὓς ὁρᾶτε, διὰ πλοῦτον ἢ
γένος ἢ γνώμην δημοκρατικῆς διανοίας προγεγραμμέ-
νοι. ᾧ λόγῳ καὶ Πομπήιος μεθ' ἡμῶν προεγράφη,* 404
*πόρρω μὲν ὢν περὶ Ἰβηρίαν, ὅτε ἡμεῖς ἐδρῶμεν· ὅτι
δέ ἐστι δημοκρατικοῦ πατρός, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν
ὑπὸ μὲν τῆς βουλῆς κατεκλήθη τε καὶ θαλασσοκράτωρ
ἐγένετο, ὑπὸ δὲ τῶν τριῶν προεγράφη. τί δὲ γυναῖ-* 405
*κες ἐπὶ Καίσαρι συνέγνωσαν αἱ ⟨ἐς⟩ ἐσφορὰς προγεγραμ-
μέναι; τί δὲ ὁ δῆμος ὁ μέχρι δέκα μυριάδων τιμᾶσθαι
τὰ ὄντα κεκελευσμένος ὑπὸ μηνύμασι καὶ ζημίαις, ᾧ
τέλη καινὰ καὶ ἐσφορὰς ἐπιγράφουσι; καὶ τάδε πράσ-* 406
*σοντες οὐδ' ὣς ἀνεπλήρωσαν τοῖς στρατευομένοις σφίσι
τὰς δωρεάς. ἡμεῖς δέ, οἷς ἀσεβὲς οὐδὲν εἴργασται, καὶ*

---

5 ⟨ἡ⟩ *ἡγεμονὶς* ci. Mend., sine causa   *αὐτὴν* seclusit Mend. coll. § 31, at hic praecedit *οὐκ ἰδιῶτις πόλις, ἀλλ' ἡγεμονὶς* 12 *ἀνῃρεῖτο* Bk., *ἀνῄρητο* libri   14 *γνώμην*] *δόξαν* ci. Mend. 19 ⟨*αἱ*⟩ *γυναῖκες* ci. Mend., sed cf. ad II § 646   20 ⟨*ἐς*⟩ addidi e Mend. coniectura, *ἐς φορὰς* Oi, *ἐσφορὰς* ed. Bk. et Mend. 23 ⟨*τε*⟩ *τέλη* ci. Mend., inut.

---

21 ὁ μέχρι δέκα μυριάδων] cf. § 146

42 a. C.
τὰ ἐπηγγελμένα δεδώκαμεν καὶ ἕτερα ἕτοιμα ἔχομεν ἐς
ἀμοιβὰς μείζονας. οὕτως ἡμῖν καὶ τὸ δαιμόνιον, ὡς
407 δίκαια πράσσουσι[ν], ⟨συν⟩επιλαμβάνει. ἐπὶ δέ γε τῷ 97
δαιμονίῳ καὶ τὰ πρὸς ἀνθρώπων δρᾶν ἔχετε, ἐς τοὺς
ὑμῶν πολίτας ἀποβλέποντες, οὓς εἴδετε μὲν στρατη-
γοῦντας ὑμῶν πολλάκις καὶ ὑπατεύοντας καὶ ἐπαινου-
μένους, ὁρᾶτε δὲ πρὸς ἡμᾶς ὡς εὐαγεῖς καὶ δημοκρα-
τικοὺς καταπεφευγότας καὶ τὰ ἡμέτερα ᾑρημένους καὶ
συνευχομένους ἡμῖν ἐς τὰ λοιπὰ καὶ συναιρομένους.
408 πολὺ γὰρ δικαιότερα ἡμεῖς γέρα τοῖς περισώσασιν αὐ-
τοὺς ἐκηρύξαμεν ὧν ἐκεῖνοι τοῖς ἀναιροῦσιν· οὐδὲ
δρῶσιν ἡμᾶς Γάιον μέν, ὅτι ἠξίου μόνος ἄρχειν, ἀν-
ῃρηκότας, τοὺς δὲ τὴν ἐκείνου περιποιουμένους ἀρχὴν
ὑπερορᾶν μέλλοντας καὶ μὴ ἐς ἑαυτούς, ἀλλ' ἐς τὸ μέ-
σον τῷ δήμῳ προτιθέντας τὴν πολιτείαν κατὰ τὰ πά-
409 τρια. ὡς οὖν οὐκ ἀπὸ τῆς αὐτῆς γνώμης αἱρουμένων
πολεμεῖν ἑκατέρων, ἀλλὰ τῶν μὲν ὑπὲρ δυναστείας καὶ
τυραννίδος, ἣν ἐν ταῖς προγραφαῖς ἐπέδειξαν ἤδη,
ἡμῶν δὲ οὐδέν, ἀλλ' ἢ μόνον ἵνα τῆς πατρίδος ἐλευ-
θερωθείσης ἰδιωτεύοιμεν ὑπὸ τοῖς νόμοις, εἰκότως οἵ δε
τε οἱ ἄνδρες καὶ πρὸ τούτων οἱ θεοὶ τὰ ἡμέτερα κρί-
νουσι. μεγίστη δὲ ἐλπὶς ἐν πολέμοις ἐστὶ τὸ δίκαιον.
410 μηδέ τῳ, εἰ Καίσαρος ἐγένετο στρατιώτης, ἐπὶ νοῦν 98
ἔτι ἴτω. οὐ γὰρ ἐκείνου γε ἦμεν οὐδὲ τότε, ἀλλὰ τῆς

---

2 ἀμειβὰς B 3 ⟨συν⟩επιλαμβάνει Mend. 4 ἐς ⟨τούσδε⟩ τοὺς ci. Schw. 5 πολίτας] βουλευτὰς maluit Mend., inut. 7 sq. ἀριστοκρατικούς, δημο suprascr., V[1] 14 ⟨οὐχ⟩ ὑπερορᾶν ci. H. Steph., prob. Mend. καὶ μὴ i, καὶ μὴ δὲ (i. e. καὶ μηδὲ) O ἐς αὐτοὺς i ⟨τοὺς⟩ (hoc male) ἐς αὐτοὺς ⟨περισπῶντας⟩ ci. H. Steph., inut. 16 προγράφεται post κατὰ τὰ πάτρια add. i, legit C, in mg. ab alt. m. add. in B, om. V, *delevit* ut glossema iam Schw. οὖν om. V 21 sq. κρινοῦσι *Oi, corr.* Schw.

42 a. C.

πατρίδος, οὐδ' οἱ διδόμενοι μισθοὶ καὶ δωρεαὶ Καίσαρος ἦσαν, ἀλλὰ τοῦ κοινοῦ, ἐπεὶ οὐδὲ νῦν ἐστε Κασσίου στρατὸς οὐδὲ Βρούτου μᾶλλον ἢ Ῥωμαίων· ἡμεῖς δ' ἐσμὲν ὑμῖν συστρατιῶται, Ῥωμαίων στρατηγοί. καὶ εἰ τόδε καὶ οἱ πολεμοῦντες ἡμῖν ἐφρόνουν, 411 ἐνῆν ἀκινδύνως ἅπασι τὰ ὅπλα καταθέσθαι καὶ τοὺς στρατοὺς πάντας ἀποδοῦναι τῇ πόλει, κἀκείνην ἑλέσθαι τὰ συνοίσοντα· καὶ εἰ δέχονται ταῦτα, προκαλούμεθα. ἐπεὶ δὲ οὐ δέχονται, οὐδ' ἂν δέξαιντο ἔτι διὰ 412 τὰς προγραφὰς καὶ ὅσα ἄλλα ἔδρασαν, ἴωμεν, ὦ συστρατιῶται, μετά τε πίστεως ὑγιοῦς καὶ προθυμίας ἀδόλου στρατευσόμενοι Ῥωμαίων τῇ τε βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ μόνοις ὑπὲρ ἐλευθερίας".

99 ἀναβοησάντων δὲ πάντων "ἴωμεν" καὶ εὐθὺς ἄγειν 413 ἀξιούντων, ἡσθεὶς ὁ Κάσσιος τῇ προθυμίᾳ κατεκήρυξεν αὖθις σιωπὴν καὶ αὖθις ἔλεγε· "θεοὶ μέν, ὅσοι πολέμων δικαίων δεσπόται, τῆς πίστεως ὑμᾶς, ὦ συστρατιῶται, καὶ προθυμίας ἀμείβοιντο· τὰ δ' ἐς ἀνθρωπίνην [στρατηγῶν] πρόνοιαν ὅτι καὶ πλέονα καὶ ἀμείνονά ἐστιν ἡμῖν ἢ τοῖς πολεμίοις, μάθετε οὕτως. τέλη 414 μὲν ὁπλιτῶν ἴσα αὐτοῖς ἀντεπάγομεν, πολλὰ καὶ ἐπὶ τῶν χρειῶν ἄλλα πολλαχοῦ καταλιπόντες· ἱππεῦσι δὲ καὶ ναυσὶ πολὺ προύχομεν καὶ συμμάχοις βασιλεῦσί τε καὶ ἔθνεσι τοῖς μέχρι Μήδων καὶ Παρθυαίων. καὶ 415

---

1 διδόμενοι, prior ι in ras., B, δόμενοι i 4 ὑμῖν, ⟨ὦ⟩ συστρατιῶται, scr. Mend., vim sententiae tollens; tum ponere debuit etiam γὰρ pro δ', et ὑμῖν esset molestum 9 δέξαιντο] δύναιντο ci. Mend. 11 τε om. V 12 στρατευόμενοι cum AC inde a Schw. editores τῇ τε] τε τῇ V 14 ἄγειν ⟨σφᾶς⟩ ci. Mend., cf. ad I § 223 16 alterum αὖθις molestum putavit Mend. ἔλεξε maluit Mend., sed cf. V § 107 19 στρατηγῶν del. Nauck et Mend. ὅτι καὶ Mend., καὶ ὅτι Oi, καὶ om. C 24 Παρθυαίων ⟨χρώμεθα⟩ ci. Mend. (cf. § 558), inut.

42 a. C.
ἡμῖν μὲν ἐκ μετώπου μόνον εἰσὶ πολέμιοι, ἡμεῖς δ'
αὐτῶν καὶ κατὰ νώτου Πομπήιόν τε ὁμογνώμονα
ἡμῖν ἔχομεν ἐν Σικελίᾳ, καὶ Μοῦρκος ἐν τῷ Ἰονίῳ
καὶ Ἀηνόβαρβος στόλῳ πολλῷ καὶ ὑπηρεσίᾳ δαψιλεῖ
καὶ δύο τέλεσι στρατοῦ καὶ τοξόταις αἰεὶ διαπλέοντες
ἐνοχλοῦσι πολλά, καθαρευούσης πολεμίων ἡμῖν τῆς
416 ὄπισθεν γῆς καὶ θαλάσσης. χρήματά γε μήν, ἅ τινες
καλοῦσι νεῦρα πολέμου, τοῖς μὲν οὐκ ἔστιν, οὐδ' ἀπ-
έδωκάν πω τὰ ὑπεσχημένα τῷ στρατῷ, οὐδὲ κατὰ δόξαν
ἀπήντησε τὰ τῶν προγραφῶν, οὐδενὸς τῶν ἐπιεικῶν
ὠνουμένου χωρία ἐπίφθονα· οὐδ' ἑτέρωθεν εὐποροῦσι,
τετρυμένης στάσεσι καὶ ἐσφοραῖς καὶ προγραφαῖς τῆς
417 Ἰταλίας. ἡμῖν δὲ ἐκ πολλῆς φροντίδος καὶ τὰ παρόντα
ἐστὶ δαψιλῆ, ὡς αὐτίκα ὑμῖν ἄλλα χαρίσασθαι, καὶ
ἕτερα πολλὰ ἐπὶ τούτοις ἀπὸ τῶν ὄπισθεν ἐθνῶν προσ-
418 οδεύεται συμφερόμενα. τροφαὶ δέ, ὃ δυσπορώτατόν ἐστι 10
στρατοῖς μεγάλοις, ἐκείνοις μὲν οὐκ εἰσί, πλὴν ἐκ μό-
νης Μακεδονίας, ἔθνους ὀρείου, καὶ Θεσσαλίας, χώρας
βραχείας· καὶ τάδε χρὴ κατὰ γῆν αὐτοῖς φέρεσθαι κακο-
παθοῦσιν. εἰ δ' ἐκ Λιβύης ἐπάγοιντο ἢ Λευκανίας ἢ
Ἰαπυγίας, διακλείσουσι πάντα Πομπήιός τε καὶ Μοῦρ-
419 κος καὶ Δομίτιος. ἡμῖν δὲ καὶ εἰσὶ καὶ φέρονται καθ'
ἑκάστην ἡμέραν ἀπόνως διὰ θαλάττης ἔκ τε νήσων καὶ
ἠπείρων ἁπασῶν, ὅσαι ἀπὸ Θρᾴκης ἐπὶ ποταμὸν Εὐ-
φράτην, καὶ τάδε ἀκωλύτως, οὐδενὸς ἡμῖν ὄντος ὄπι-

1 εἰσὶν οἱ πολέμιοι V 3 sq. καὶ μοῦρκον ἐν τῷ ἰονίῳ. καὶ ἦν ὁ νωρβανὸς στόλῳ iC 4 ἀοινόβαρβος V 5 τοξόται iC 6 ἐνοχλοῦσι πολλά scripsi, ἐνοχλοῦσιν. ἀλλὰ Oi, ἐνοχλοῦσιν ἄλλα, hoc ex C adscito, Schw., vulgo 12 τετρυμμένης Oi, corr. Schw. 14 δαψιλῆ, εἶ supra ῆ addito, sed deinde deleto, B 24 ὅσαι ἀπὸ ex C cum Gel. Schw., ὡς διὰ Oi 25 sq. ὄπισθεν B

8 νεῦρα πολέμου] cf. Crantorem ap. Sext. Emp. adv. ethic. 53, *Cic. Phil.* 5, 2 § 5

42 a. C.

σθεν ἐχθροῦ· ὥστ' ἐφ' ἡμῖν ἔσται καὶ ταχύνειν τὸ
ἔργον καὶ ἐπὶ σχολῆς ἐκτρύχειν τοὺς πολεμίους λιμῷ.
τοσάδε μὲν ὑμῖν καὶ τοιάδε ἐστίν, ὦ συστρατιῶται, 420
παρ' ἀνθρωπίνης φροντίδος ἕτοιμα· τὰ δὲ λοιπὰ αὐ-
τοῖς ἀνὰ λόγον ἀπαντήσειε παρά τε ὑμῶν καὶ παρὰ
τῶν θεῶν. ἡμεῖς δ' ὑμῖν ἐπὶ τοῖς προτέροις ἀποδόντες 421
ἅπαντα, ὅσα ὑπεσχήμεθα, καὶ τὴν πίστιν ὑμῶν ἀμειψά-
μενοι πλήθει δωρεῶν, ἀμειψόμεθα καὶ τὸ μεῖζον ἔργον
ἀξίως αὐτοῦ κατὰ γνώμην θεῶν. καὶ νῦν δέ, ὅσον ἐς 422
προθυμίαν, ἰοῦσιν ἐπὶ τὸ ἔργον ἤδη, συνόδου τῆσδε
καὶ λόγων τῶνδε ἕνεκα, ἐπιδώσομεν εὐθὺς ἀπὸ τοῦδε
τοῦ βήματος στρατιώτῃ μὲν χιλίας καὶ πεντακοσίας
δραχμὰς Ἰταλικάς, λοχαγῷ δὲ πενταπλάσιον καὶ χιλι-
άρχῃ δὲ τὸ ἀνάλογον".

91 ταῦτα εἰπὼν καὶ παρασκευάσας τὸν στρατὸν ἔργῳ 423
καὶ λόγῳ καὶ δωρεαῖς διέλυε τὴν ἐκκλησίαν. οἳ δὲ ἐπι-
μένοντες ἐπῄνουν ἐπὶ πλεῖστον αὐτόν τε καὶ Βροῦτον
καὶ περὶ σφῶν, ὅσα εἰκὸς ἦν, ὑπισχνοῦντο. οἳ δὲ αὐτοῖς 424
τὴν δωρεὰν αὐτίκα διηρίθμουν καὶ ἕτερα ὑπὲρ αὐτὴν
κατὰ προφάσεις πολλὰς τοῖς ἀρίστοις. τοὺς δὲ λαμβά-
νοντας ἀεὶ κατὰ μέρη προαπέλυον ἐς Δορίσκον, καὶ
αὐτοὶ μετ' ὀλίγον ἐφείποντο. δύο δὲ ἀετοὶ καταπτάν- 425
τες ἐς τῶν σημείων δύο αἰετοὺς ἀπ' ἀργύρου πεποιημέ-
νους, ἐκόλαπτον αὐτοὺς ἤ, ὡς ἑτέροις δοκεῖ, περιέσκε-
πον· καὶ παρέμενον δημοσίας τε τροφῆς ὑπὸ τῶν
στρατηγῶν ἠξιοῦντο, μέχρι πρὸ μιᾶς τῆς μάχης ἡμέ-
ρας ἀπέπτησαν.

---

5 ἀνὰ λόγον a, ἀνάλογον ceteri 13 sq. χιλιάρχῳ scr. Mend. 16 καὶ λόγῳ om. b 23 ἀετοὺς a b, cf. ad II § 256 24 αὐτοὺς vertit C: *se inuicem rostris unguibusque lacerantes,* quod fort. recipiendum censuit Mend. 24 sq. περιέσκεπτον i, περιεσκέπτοντο vertit C: *se mutuo obseruantes* ac manentes, quod Mend. prob.

42 a. C.
426 δύο δ' ἡμέραις τὸν Μέλανα κόλπον περιοδεύσαντες
ἐς Αἶνον ἀφίκοντο καὶ ἐπὶ Αἴνῳ Δορίσκον τε καὶ ὅσα
ἄλλα μέχρι Σερρείου ὄρους παράλια. τοῦ δὲ Σερρείου 10
προύχοντος ἐς τὸ πέλαγος, αὐτοὶ μὲν ἐς τὰ μεσόγαια
ἀνεχώρουν, Τίλλιον δὲ Κίμβρον μετὰ τοῦ ναυτικοῦ
καὶ τέλους ὁπλιτῶν ἑνὸς καὶ τοξοτῶν τινων τὴν ἀκτὴν
427 περιπλεῖν ἔπεμπον, ἣ πάλαι μὲν ἦν ἐρημοτάτη, καί-
περ εὔγεως οὖσα, τῶν Θρᾳκῶν οὔτε θαλάσσῃ χρωμέ-
νων οὔτε ἐς τὰ παράλια κατιόντων ὑπὸ δέους τῶν
428 ἐπιπλεόντων· Ἑλλήνων δ' αὐτὴν ἑτέρων τε καὶ Χαλ-
κιδέων καταλαβόντων καὶ θαλάσσῃ χρωμένων, ἤνθει
ταῖς ἐμπορίαις καὶ γεωργίαις, χαιρόντων σφίσι καὶ τῶν
Θρᾳκῶν διὰ τὴν τῶν ὡραίων ἄμειψιν, μέχρι Φίλιππος
ὁ Ἀμύντου τούς τε ἄλλους καὶ Χαλκιδέας ἀνέστησεν,
ὡς μηδὲν ἔτι πλὴν οἰκόπεδα μόνον ἱερῶν δρᾶσθαι.
429 τήνδε οὖν τὴν ἀκτὴν αὖθις ἔρημον οὖσαν ὁ Τίλλιος
παραπλέων, ὥς οἱ πρὸς τῶν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον εἴρητο,
στρατοπέδοις ἐπιτήδεια χωρία ἀνεμέτρει καὶ διέγραφε
καὶ ταῖς ναυσὶ κατὰ μέρη πρόσπλουν, ἵν' οἱ περὶ τὸν
Νωρβανόν, ὡς ἀχρεῖον ἔτι τὸ τηρεῖν, τὰ στενὰ ἐκ-
430 λίποιεν. καὶ ἐγένετο μὲν ὡς προσεδόκησαν· ὑπὸ γὰρ τῆς

---

2 ⟨ἐς⟩ Δορίσκον ci. Mend., sed cf. ad I § 269; ceterum δουρίσκον ab, ut videtur 3 σερείου V, bis δὲ om. i 5 τίλιον V, *Tullium* C, const. 7 παραπλεῖν scr. Mend., cf. § 429 8 εὔγειος scr. Mend.; fluctuant codices inter -γειος, -γαιος, -γεως, cf. Crönert, Memoria p. 301 10 sq. Χαλκιδέων] *heraclidarum* C, item v. 14 13 ὡραίων] ὀρέων iC 18 στρατοπέδοις ⟨τε⟩ ci. Mend. 19 sq. τὸνωρβανὸν, ν, quae omissa erat, suprascr., B; item § 437 20 ἔτι Schw., ἐστι Oi, om. C.

---

1 de itinere Bruti et Cassii et loco pugnae Philippensis cf. *Heuzey* et Daumet (v. ad II § 152) p. 99 sqq., v. etiam Gardthausen, Augustus II, 1 p. 77 sq.

42a.
φαντασίας τῶν νεῶν ὁ Νωρβανὸς ἐπὶ τῶν Σαπαίων
στενῶν ἐθορυβήθη καὶ ἐκάλει Δεκίδιον ἐκ τῶν Κορ-
πίλων κατὰ σπουδὴν ἐπικουρεῖν οἱ. καὶ ἐπεκούρει, τὰ
δὲ τῶν Κορπίλων στενὰ ἐκλειφθέντα οἱ περὶ τὸν Βροῦ-
.03 τον διώδευον. ἐκφανείσης δὲ τῆς ἐνέδρας ὁ Νωρβα- 431
νὸς καὶ ὁ Δεκίδιος τὰ Σαπαίων κατεῖχον ἰσχυρῶς. καὶ
πάλιν ἦν ἄπορα τοῖς ἀμφὶ τὸν Βροῦτον, ἀθυμία τε
ἐνέπιπτε, μὴ δέοι σφᾶς ἧς ὑπερεωράκεσαν περιόδου
νῦν ἄρχεσθαι καὶ ἀνακυκλεύειν τὰ ἠνυσμένα, ὀψὲ καὶ
τοῦ χρόνου καὶ τῆς ὥρας γεγονότων. ὧδε δὲ αὐτοῖς 432
ἔχουσιν ὁ Ῥασκούπολις ἔφη περίοδον εἶναι παρ' αὐτὸ
τὸ τῶν Σαπαίων ὄρος ἡμερῶν τριῶν, ἄβατον μὲν
ἀνθρώποις ἐς τὸ νῦν ὑπό τε κρημνῶν καὶ ἀνυδρίας
καὶ ὕλης πυκνῆς· ἢν δὲ ἐθέλωσιν ὕδωρ τε ἐπάγεσθαι
καὶ ὁδοποιεῖν στενὴν καὶ αὐτάρκη δίοδον, οὐ γνωσθή-
σεσθαι μὲν διὰ τὴν συνηρέφειαν οὐδὲ οἰωνοῖς, τῇ τε-
τάρτῃ δὲ ἐπὶ Ἁρπησσὸν ποταμὸν ἥξειν, ἐκπίπτοντα ἐς
τὸν Ἕρμον, ὅθεν ἡμέρας ἔτι μιᾶς ἐν Φιλίπποις ἔσε-
σθαι, τοὺς πολεμίους περιλαβόντας, ὡς ἀπειλῆφθαι
τέλεον αὐτοὺς καὶ οὐδὲ ἀναχώρησιν ἕξειν. τοῖς δὲ 433
ἐδόκει τὰ λεγόμενα τῆς τε ἄλλης ἀπορίας οὕνεκα καὶ

---

1 sq. aut περὶ pro ἐπὶ aut στενῶν ⟨ὧν⟩ ci. Mend., cf. ad I § 296 2 Δεκίδιον Schw., κεδίκιον B a f C, κιδίκιον b, κικίλιον V 2 sq. 4 τουρπίλων libri, cf. ad § 368 6 κεκίλιος B i, κικίλιος V, *Cedicius* C 7 ἄπορα] ἀπορία ci. Schw., sed cf. Herodot. 8, 53 9 ἄρχεσθαι] ἔχεσθαι ci. Mend. 12 τὸ om. b 15 καὶ αὐτάρκη] ἀλλ' αὐτάρκη ci. Herw. p. 74, inut. 16 συνηρέφειαν L. Dindorf in Steph. thes. s. v., συνηρεφίαν O i 17 ἁρπησὸν V, *Arpessum* C 18 Ἕρμον] Ἕβρον cum Gel. vulgo, contra Gardthausen, Augustus II, 1 p. 76 adn. 7. Ut in re dubia, nihil mutavi. Desideraverim Νέστον

---

17 Ἁρπησσὸν] Ardam intellegunt Leake, Travels in North. Greece III p. 216, Tomaschek (v. ad § 368) p. 92, recte, si Ἕβρον v. 18 scribas

42 a.C.

ἐλπίδι μάλιστα τοῦ περιλήψεσθαι τοσόνδε στρατὸν πο-
434 *λεμίων. προπέμπουσιν οὖν μέρος, Λευκίῳ Βύβλῳ παρα-* 10
δόντες, ὁδοποιεῖν μετὰ τοῦ Ῥασκουπόλιδος. οἳ δ' ἐπι-
μόχθως μέν, ὅμως δὲ ἔπραττον αὐτὸ μετὰ ὁρμῆς καὶ
προθυμίας, καὶ μᾶλλον, ἐπεί τινες αὐτοῖς προπεμφθέν-
τες ἐπανῆλθον, ἰδεῖν τὸν ποταμὸν ἐξ ἀπόπτου λέγοντες.
435 *τῇ δὲ τετάρτῃ κάμνοντες ὑπό τε κόπου καὶ δίψους,*
ἐπιλιπόντος ἤδη τι καὶ τοῦ ὕδατος, ὃ ἐπήγοντο, ἀνέφε-
ρον, ὅτι τριήμερόν σφισι τὸ ἄνυδρον ἐλέγετο εἶναι, καὶ
ἐν φόβῳ πανικῷ περὶ ἐνέδρας ἐγίγνοντο, οὐκ ἀπιστοῦν-
τες μὲν τοῖς προπεμφθεῖσι τὸν ποταμὸν ἰδεῖν, ἡγού-
μενοι δὲ ἑτέραν ἄγεσθαι. καὶ ἠθύμουν καὶ ἐβόων
καὶ τὸν Ῥασκούπολιν, ὅτε ἴδοιεν περιθέοντα καὶ παρα-
436 *καλοῦντα, ἐλοιδόρουν καὶ ἔβαλλον. Βύβλου δὲ αὐτοὺς*
ἱκετεύοντος ἐκπονῆσαι τὰ λοιπὰ μετ' εὐφημίας, ὁ πο-
ταμὸς περὶ ἑσπέραν ἑωρᾶτο τοῖς πρώτοις· καὶ βοῆς,
ὡς εἰκός, λαμπρᾶς ἐπὶ τῇ χαρᾷ γενομένης, ἡ βοή, μετα-
λαμβανόντων αὐτὴν τῶν κατόπιν ἑξῆς, ἐπὶ τοὺς ὑστά-
τους περιῄει. Βροῦτος δὲ καὶ Κάσσιος ἐπεὶ ἔμαθον,
ἵεντο αὐτίκα δρόμῳ, διὰ τῆς τετμημένης τὸν ἄλλον
437 *στρατὸν ἄγοντες. οὐ μὴν ἔλαθόν γε τοὺς πολεμίους*
ἐς τέλος οὐδὲ περιέλαβον αὐτούς· ὁ γάρ τοι Ῥάσκος,
ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ῥασκουπόλιδος, ἐκ τῆς βοῆς ὑπονοή-
σας ἐσκέψατο καὶ τὸ γιγνόμενον ἰδὼν ἐθαύμασε μὲν
ὁδὸν ἄνυδρον ἐλθόντος στρατοῦ τοσοῦδε, ἣν οὐδὲ
θηρίον ᾤετο ὁδεύσειν διὰ τοιᾶσδε ὕλης, καὶ ἀνήγγειλε
τοῖς ἀμφὶ τὸν Νωρβανόν· οἳ δὲ νυκτὸς ἔφευγον ἐκ

---

7 *δίψους*, *η* suprascr., B, *δίψης*, *ους* suprascr., V[1] 8 *ἐπι-λειπόντος* (sic) i 11 *τὸν ποταμὸν ἰδεῖν* seclusit Mend., vix recte 17 *ἱλαρᾶς*, sed ab ead. m. suprascr. *λαμπρᾶς*, b 24 *ἐπεσκέψατο*, *πε* tamen inducto, a 26 *θηρίων* ab 27 *τὸν Νωρβανόν*] cf. ad § 429 ἔφυγον maluit Mend., cf. praef.

42 a. C.

τῶν Σαπαίων ἐπ' Ἀμφιπόλεως. καὶ οἱ Θρᾷκες ἄμφω 438
διὰ στόματος ἦσαν ἐν τοῖς στρατοῖς, ὃ μὲν ἀγνοου-
5 μένην ἀγαγών, ὃ δ' οὐκ ἀγνοήσας. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν
Βροῦτον ἐκ παραλόγου τόλμης ἐς Φιλίππους παρῆλθον,
ἔνθα αὐτοῖς καὶ ὁ Τίλλιος ἐπικατήχθη καὶ πᾶς ὁ στρα-
τὸς συνεληλύθει.

οἱ δὲ Φίλιπποι πόλις ἐστίν, ἣ Δάτος ὠνομάζετο πά- 439
λαι καὶ Κρηνίδες ἔτι πρὸ Δάτου· κρῆναι γάρ εἰσι περὶ
τῷ λόφῳ ναμάτων πολλαί. Φίλιππος δὲ ὡς εὐφυὲς ἐπὶ
Θρᾴκης χωρίον ὠχύρωσέ τε καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ Φιλίππους
προσεῖπεν. ἔστι δὲ ἡ πόλις ἐπὶ λόφου περικρήμνου, 440
τοσαύτη τὸ μέγεθος, ὅσον ἐστὶ τοῦ λόφου τὸ εὖρος.
ἔχει δὲ πρὸς μὲν ἄρκτῳ δρυμούς, δι' ὧν ὁ Ῥασκού-
πολις ἤγαγε τοὺς ἀμφὶ τὸν Βροῦτον· πρὸς δὲ τῇ με-
σημβρίᾳ ἕλος ἔστι καὶ θάλασσα μετ' αὐτό, κατὰ δὲ
τὴν ἕω τὰ στενὰ τὰ Σαπαίων τε καὶ Κορπίλων, ἐκ
δὲ τῆς δύσεως πεδίον μέχρι Μυρκίνου τε καὶ Δρα-
βήσκου καὶ ποταμοῦ Στρυμόνος, τριακοσίων που καὶ
πεντήκοντα σταδίων, εὔφορον πάνυ καὶ καλόν, ἔνθα 441
καὶ τὸ πάθος τῇ Κόρῃ φασὶν ἀνθιζομένῃ γενέσθαι, καὶ
ποταμὸς ἔστι Ζυγάκτης, ἐν ᾧ τοῦ θεοῦ περῶντος τὸ
ἅρμα τὸν ζυγὸν ἆξαι λέγουσι καὶ τῷ ποταμῷ γενέσθαι
τὸ ὄνομα. κατωφερὲς δ' ἐστὶ τὸ πεδίον, ὡς ἐπιδέξιον 442

---

2 στρατηγοῖς B 8 Κρηνῖδες voluit Nauck πρὸ Δάτου] πρὸ τοῦ ci. Nauck., inut., cf. Kratt p. 40 sq. 10 θρᾷκας i C 16 τορπίλων libri, cf. ad § 368 17 Μυρκίνου Schw., μουρκίνου libri 17 sq. Δραβήσκου Schw., δραβίσκου libri 21 *Zygacus* C παρῶντος (sic) B 22 τὸ ζυγὸν i

---

7 sq. Δάτος] cf. de virorum doctorum sententiis Philippson ap. Pauly-Wissowa 4, 2 p. 2229 20 cf. de hac fabula huc translata E. Maass, Orpheus p. 178 adn. 6 21 Ζυγάκτης] cf. *Heuzey et Daumet* (v. ad II § 152) p. 34. 113

Ia. C.
μὲν εἶναι τοῖς ἄνωθεν ὁρμῶσιν ἐκ τῶν Φιλίππων,
ἄναντες δὲ τοῖς ἐξ Ἀμφιπόλεως βιαζομένοις.
443 ⌐ Φιλίππων μὲν οὖν ἔστιν ἕτερος λόφος οὐ μακράν, **106**
ὃν Διονύσου λέγουσιν, ἐν ᾧ καὶ τὰ χρυσεῖα ἔστι τὰ
Ἄσυλα καλούμενα. ἀπὸ δὲ τούτου δέκα σταδίους προ-
ελθόντι δύο εἰσὶν ἄλλοι λόφοι, Φιλίππων μὲν αὐτῶν
ὅσον ὀκτωκαίδεκα σταδίους ἀφεστῶτες, ἀλλήλων δὲ
ὅσον ὀκτώ, ἐν οἷς ἐστρατοπέδευσαν, Κάσσιος μὲν ἐπὶ
τοῦ ⌐πρὸς μεσημβρίαν, Βροῦτος δὲ ἐπὶ τοῦ βορείου.
444 καὶ τῶν ἀμφὶ τὸν Νωρβανὸν ὑποχωρούντων οὐκέτι
προῄεσαν· Ἀντώνιόν τε γὰρ ἐπυνθάνοντο πλησιάζειν,
Καίσαρος ὑπολελειμμένου διὰ νόσον ἐν Ἐπιδάμνῳ, καὶ
τὸ πεδίον ἦν ἐναγωνίσασθαι καλὸν καὶ οἱ κρημνοὶ
445 στρατοπεδεῦσαι. τὰ γὰρ ἑκατέρωθεν αὐτῶν, τῇ μὲν ἦν
ἕλη καὶ λίμναι μέχρι τοῦ Στρυμόνος, τῇ δὲ τὰ στενὰ
καὶ ἀτριβῆ καὶ ἀνόδευτα· τὸ δὲ μέσον τῶν λόφων, τὰ
ὀκτὼ στάδια, δίοδος ἦν ἐς τὴν Ἀσίαν τε καὶ Εὐρώπην
καθάπερ πύλαι, καὶ αὐτὰ διετείχισαν ἀπὸ χάρακος ἐς
χάρακα καὶ πύλας ἐν μέσῳ κατέλιπον, ὡς ἓν εἶναι τὰ
446 δύο στρατόπεδα. ἦν δὲ καὶ παρ' αὐτὸ ποταμός, ὃν
Γάγγαν τινές, οἳ δὲ Γαγγίτην λέγουσι, καὶ θάλασσα

---

4 χρυσεῖα H. Steph., χρύσεια Oi 5 τούτου Bk., φιλίππων libri, Ἀσύλων ci. Schw.; fort. τούτων scribendum 14 ἐνστρατοπεδεῦσαι ci. Mend., inculcans hiatum, contra Zerdik p. 63 coll. Herodot. 7, 59 15 τὰ στενὰ] ἀπότομα ci. Mend., at intellego viam exercituum Bruti et Cassii, cf. § 432 στενὴν etc. 16 sq. τὰ ὀκτὼ] ἀνὰ ὀκτὼ ci. Mend., vix recte 20 αὐτὸ Schw., αὐτὸν Oi, *iuxta* vertit C, i. e. παρ' αὐτὸ 21 Γάγγαν] γάγκαν V; Ἄγγαν ci. Mend. (et Ἀγγίτην pro Γαγγίτην), cf. infra

---

21 Γάγγαν vel Γαγγίτην noli cum Heuzey et Daumet (v. *ad II* § 152) p. 106 et Tomaschek (v. ad § 368) p. 93 eundem *putare fluvium* atque Ἀγγίτην Herodoti (7, 113), cf. Gardthausen, *Augustus II*, 1 p. 77

42 a. C.

ὄπισθεν, ἐν ᾗ καὶ τὰ ταμιεῖα καὶ ἐνορμίσματα ἔμελλον
ἕξειν. Θάσον μὲν δὴ ταμιεῖον, ἀπὸ ἑκατὸν σταδίων
οὖσαν, ἐτίθεντο, ἐνόρμισμα δὲ ταῖς τριήρεσι Νέαν
πόλιν, ἀπὸ ἑβδομήκοντα σταδίων.
οἳ μὲν δὴ χαίροντες τῷ χωρίῳ τὰ στρατόπεδα ὠχύ- 447
107 ρουν, Ἀντώνιος δὲ ὥδευε μὲν σὺν τῷ στρατῷ μετ'
ἐπείξεως, τὴν Ἀμφίπολιν ἐθέλων ἐς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς
μάχης προλαβεῖν, ὡς δὲ αὐτὴν εὗρεν ὠχυρωμένην οἱ
πρὸς τῶν ἀμφὶ τὸν Νωρβανόν, ἥσθη καὶ τὴν παρα-
σκευὴν ἐν αὐτῇ κατέλιπε μεθ' ἑνὸς τέλους, οὗ Πινάριος
ἡγεῖτο, αὐτὸς δὲ μάλα θρασέως πολὺ προελθὼν ἐστρα-
τοπέδευεν ἐν τῷ πεδίῳ, σταδίους ὀκτὼ μόνους ἀπο-
σχὼν ἀπὸ τῶν πολεμίων. καὶ εὐθὺς ἦν κατάδηλος ἡ 448
τῶν στρατοπέδων ἐλάττωσίς τε καὶ πλεονεξία. οἳ μὲν
γὰρ ἦσαν ἐπὶ κολωνῷ, οἳ δὲ ἐν πεδίῳ, καὶ οἳ μὲν
ἐξυλεύοντο ἀπὸ τῶν ὀρῶν, οἳ δ' ἀπὸ τοῦ ἕλους· καὶ
ὑδρεύοντο οἳ μὲν ἐκ ποταμοῦ, οἳ δ' ἐκ φρεάτων ὧν
αὐτίκα ὠρωρύχεισαν· τήν τε ἀγορὰν οἳ μὲν ἀπ' ὀλί-
γων σταδίων ἐπήγοντο ἐκ Θάσου, οἳ δὲ ἀπὸ πεντή-
κοντα καὶ τριακοσίων ἐξ Ἀμφιπόλεως. ἐδόκει γε μὴν 449
ἐξ ἀνάγκης ὁ Ἀντώνιος ὧδε πρᾶξαι, κολωνοῦ μὲν οὐ-
δενὸς ὄντος ἑτέρου, τὸ δ' ἄλλο πεδίον οἷα κοιλότερον
ἐκλιμνάζοντος ἐνίοτε τοῦ ποταμοῦ· παρ' ὃ καὶ τὰς πη-

1 ὄπιθεν B   τὰ del. Nauck, perperam   2 debebat ἑκατὸν ἑβδομήκοντα   4 ἑβδομήκοντα] *octoginta* C   7 τὴν post ἐς deleri voluit Mend.   11 sq. ἐστρατοπέδευσεν cum V scr. Mend., fort. recte   15 κολωνῶν ci. Mend.   20 τριακοσίων] διακοσίων ci. Schw., probabiliter (cf. etiam Ihne VIII p. 95 adn. 1)   δοκεῖ ci. Mend., quo non opus   23 παρ' ὃν ab

10 est L. Pinarius Scarpus sec. Gardthausen, Augustus II, 1 p. 220 adn. 5, Ribbeck n. 281, sed praenomen incertum est, v. *Prosop. imp. rom.* III p. 40 n. 311

a. C.

γὰς τῶν ὀρυσσομένων φρεάτων γλυκείας τε καὶ δαψι-
450 λοῦς ὕδατος εὕρισκε. τό γε μὴν τόλμημα, εἰ καὶ ἐξ
ἀπορίας ἐγένετο, κατέπλησσε τοὺς πολεμίους, ἐγγὺς
οὕτω καὶ εὐθὺς ἐξ ἐφόδου σὺν καταφρονήσει παρα-
στρατοπεδεύσαντος. φρούριά τε ἤγειρε πολλὰ καὶ
πάντα κατὰ σπουδὴν ὠχύρου τάφροις καὶ τείχεσι καὶ
χαρακώμασιν. ὠχύρουν δὲ καὶ οἱ πολέμιοι, ὅσα αὐτοῖς
451 ἐνέλειπεν. ὁ δὲ Κάσσιος τὴν ὁρμὴν τοῦ Ἀντωνίου
μανιώδη οὖσαν ὁρῶν διετείχιζεν, ὃ ἔτι μόνον αὐτοῖς
ἔλειπεν ἐς τὸ ἕλος ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου, διὰ στενό-
τητα ὑπεροφθέν, ὡς μηδὲν ἔτι ἀτείχιστον εἶναι πλὴν
κατὰ πλευρὰς Βρούτῳ μὲν τὰ ἀπόκρημνα, Κασσίῳ δὲ
τὸ ἕλος καὶ τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῷ ἕλει· τὰ δὲ ἐν μέσῳ
πάντα διείληπτο τάφρῳ καὶ χάρακι καὶ τείχει καὶ πύλαις.
452 οὕτω μὲν ὠχυροῦντο αὐτῶν ἑκάτεροι καὶ ἐν το- 108
σούτῳ μόνοις ἱππεῦσι καὶ ἀκροβολισμοῖς ἐπειρῶντο
453 ἀλλήλων. ὡς δὲ ἐξείργαστο πάντα, ὅσα ἐπενόουν, καὶ
ὁ Καῖσαρ ἀφῖκτο, οὔπω μὲν ἐρρωμένος ἐς μάχην,
φορείῳ δὲ ἐπὶ τὰς συντάξεις τοῦ στρατοῦ κομιζόμενος,
οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Καίσαρα εὐθὺς ἐξέτασσον ἐς μάχην,
οἱ δ᾽ ἀμφὶ τὸν Βροῦτον ἀντεξέτασσον μὲν ἐπὶ τῶν
ὑψηλοτέρων, οὐ κατήεσαν δέ· οὐ γὰρ ἐγνώκεσαν ἐς
τὴν μάχην ἐπείγεσθαι, ταῖς ἀγοραῖς ἐλπίζοντες ἐκτρύ-
454 σειν τοὺς πολεμίους. ἦν δὲ τὰ μὲν πεζὰ ἑκατέροις ἐν-
νεακαίδεκα ὁπλιτῶν τέλη, τοῖς μὲν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον
ἐνδέοντα τοῖς ἀριθμοῖς, τοῖς δ᾽ ἀμφὶ τὸν Καίσαρα καὶ
ἐπλεόναζον [ἑκατέρωθεν]· ἱππεῖς δὲ ἅμα τοῖς ἑκατέρων

---

2 τε ante γε add. ab 5 sq. ἤγειρε et ὠχύρου Schw., ἤγειρον et ὠχύρουν libri 8 ἐνέλιπεν i 10 ἔλιπεν b 14 *fossis uallis muris portisque* C, quod praeferebat Mend., sine causa 22 ἐς *deleri voluit* Mend., iure retinet Loesch p. 38 sqq. 27 ἑκατέρωθεν, *quod susp.* Schw., cum C del. Bk. ἑκατέρων et ἑκατέρωθεν ab

42 a. C.

Θρᾳκίοις ἦσαν Καίσαρι μὲν καὶ Ἀντωνίῳ μύριοι καὶ τρισχίλιοι, Βρούτῳ δὲ καὶ Κασσίῳ δισμύριοι. ὥστε πλήθει 455
μὲν ἀνδρῶν καὶ θράσει καὶ ἀρετῇ στρατηγῶν καὶ ὅπλοις καὶ παρασκευῇ λαμπροτάτην ἑκατέρων παράταξιν ὀφθῆναι, ἄπρακτον δὲ ἐς πολλὰς ἡμέρας, οὐκ ἐθελόντων συμπλέκεσθαι τῶν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον, ἀλλὰ ταῖς ἀγοραῖς προεκτρύχειν τοὺς πολεμίους, αὐτοὶ μὲν ἔχοντες Ἀσίαν χορηγὸν καὶ ἐξ ἐγγίονος πάντα διὰ θαλάσσης ποριζόμενοι, τοῖς δὲ πολεμίοις οὐδὲν ὂν δαψιλὲς οὐδὲ οἰκεῖον· οὔτε γάρ τι δι' ἐμπόρων ἀπ' Αἰγύπτου λαβεῖν 456
εἶχον, ὑπὸ λιμοῦ τῆς χώρας δεδαπανημένης, οὔτε ἐξ Ἰβηρίας ἢ Λιβύης διὰ Πομπήιον οὔτε ἐκ τῆς Ἰταλίας διὰ Μοῦρκον καὶ Δομίτιον. οὐκ ἐς πολὺ δ' αὐτοῖς ἔμελλον ἀρκέσειν Μακεδονία τε καὶ Θεσσαλία, μόναι σφίσιν ἐν τῷ τότε χορηγοῦσαι.

9 ὧν οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον ἐνθυμούμενοι μά- 457
λιστα διέτριβον· ὁ δὲ Ἀντώνιος αὐτὰ δεδιὼς ἔγνω βιάσασθαι τοὺς ἄνδρας ἐς μάχην καὶ ἐπενόησεν, εἰ δύναιτο βάσιμον τὸ ἕλος ἐργάσασθαι λαθών, ἵνα κατόπιν τῶν ἐχθρῶν ἔτι ἀγνοούντων γενόμενος τὴν ἀγορὰν σφᾶς ἀφέλοιτο τὴν ἀπὸ τῆς Θάσου κομιζομένην. ἐκτάσσων οὖν αὖθις ἑκάστοτε ἐς μάχην τὰ σημεῖα τοῦ 458
στρατοῦ πάντα, ἵνα ὅλος ἐκτετάχθαι νομίζοιτο, μέρει τινὶ νυκτός τε καὶ ἡμέρας ἔκοπτεν ἐν τῷ ἕλει δίοδον στενήν, κείρων τε τὸν δόνακα καὶ χῶμα ἐπιβάλλων

---

4 ⟨τὴν⟩ ἑκατέρων ci. Mend., probabiliter 7 τὴν ante Ἀσίαν add. a b 8 ἐξ ἐγγίονος Gel. et Schw., ἐξ ἐγγίων· ὡς O i; χορηγὸν ἐχέγγυον, καὶ πάντα vel χορηγόν, καὶ ἐχεγγύως πάντα ci. Mend.; ex C nihil proficias 17 αὐτὰ] ταὐτὰ maluit Mend. 20 ἀγνοούντων] ἀργούντων ci. Mend., sed cf. § 458 extr.; v. etiam Heuzey et Daumet (v. ad II § 152) p. 110 21 θάσσου B 25 sq. χῶμα ⟨ἐγείρων⟩ καὶ λίθους — διαπίπτοι, ἐπιβάλλων ci. Mend., sed intellege: *terram aggeris in arundinem desectam iaciens*

12 a. C.

καὶ λίθους ἑκατέρωθεν, ἵνα μὴ τὸ χῶμα διαπίπτοι, τὰ δὲ βαθέα διεσταύρου καὶ ἐγεφύρου μετὰ σιωπῆς βαθυτάτης. ἀφήρητο δὲ τὴν ὄψιν] τοῦ ἔργου τοὺς πολε-
459 μίους ὁ πεφυκὼς ἔτι δόναξ ἀμφὶ τῇ διόδῳ. δέκα δ' ἡμέρας ἐργασάμενος ὧδε ἐσέπεμψε λόχους ὀρθίους νυκτὸς ἄφνω καὶ τὰ ἐρυμνὰ τῶν ἐντὸς κατέλαβε καὶ
460 ἐχαράκωσε φρούρια ὁμοῦ πολλά. ὁ δὲ Κάσσιος κατεπλάγη μὲν τοῦ ἔργου τὴν ἐπίνοιάν τε καὶ κλοπήν, ἀντεπινοῶν δὲ ἀποτεμέσθαι τὰ φρούρια τὸν Ἀντώνιον, διετείχιζε καὶ αὐτὸς ἐπικάρσιον τὸ ἕλος ἅπαν, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου μέχρι τῆς θαλάσσης, κόπτων ὁμοίως καὶ γεφυρῶν καὶ τὸν χάρακα τοῖς σταυρώμασιν ἐπιτιθεὶς καὶ τὴν ὑπὸ Ἀντωνίου γεγενημένην δίοδον ἀπολαμβάνων, ἵνα μήτε ἐκδραμεῖν ἐς αὐτὸν οἱ ἔνδον ἔτι δυνηθεῖεν μήτε ἐκεῖνος αὐτοῖς ἐπιβοηθεῖν.

461 ταῦτα δὲ ὁ Ἀντώνιος ἰδὼν περὶ μεσημβρίαν, ὡς 11(
εἶχεν, αὐτίκα σὺν ὁρμῇ τε καὶ ὀργῇ τὸν στρατὸν τὸν ἴδιον, ἐπὶ θάτερα τεταγμένον, ἦγεν ἐπιστρέφων εἰς τὸ διατείχισμα τοῦ Κασσίου, μεταξὺ τοῦ ἕλους καὶ τοῦ στρατοπέδου, σιδήρια φέρων καὶ κλίμακας, ὡς ἐξελῶν αὐτὸ καὶ παροδεύσων ἐς τὸ τοῦ Κασσίου στρατό-
462 πεδον. γιγνομένου δὲ αὐτῷ τοῦ δρόμου σὺν τόλμῃ πλαγίου τε καὶ πρὸς ἄναντες, κατ' αὐτὸ δὴ τὸ μεταίχμιον

---

1 διαπίπτῃ V 3 ἀφῃρεῖτο scr. Mend. ex C, qui vertit *celabat* 4 δόναξ post διόδῳ transponi maluit Mend., vix recte 6 τὰ] τινὰ ci. Mend., quo non videtur opus ἐρυμνὰ] ἔρημα vertit C, item § 467 9 'mira constructio' (Mend.); desidero τοῦ Ἀντωνίου 12 χάρακα ὁμοίως, sed ὁμοίως punctis superpositis deletum, V[1] 15 ἐς om. i 18 τε om. V 21 ἐξελῶν ci. Schw., recepi cum Bk. (cf. § 205, Hann. c. 40 init.), ἐξελὼν *Oi*, quod retinuit Mend. deleto καὶ ante παροδεύσων (v. 22), *immerito* secutus C

42 a. C.

τῶν στρατιῶν ἑκατέρων, περιήλγησαν οἱ τοῦ Βρούτου
στρατιῶται ἐπὶ τῇ ὕβρει, ὧδε μάλα θρασέως αὐτοὺς
ὄντας ἐνόπλους ἐχθρῶν διαθεόντων, καὶ ἐπέδραμον
αὐτοῖς αὐτοκέλευστοι πρό τινος ἐκ τῶν ἡγεμόνων ἐπι-
τάγματος καὶ ἔκτεινον οἷα πλαγίους ἀθρόως, οὓς κατα-
λάβοιεν. ἀρξάμενοι δ' ἅπαξ ἔργου καὶ τῷ Καίσαρος 463
στρατῷ τεταγμένῳ μάλιστα κατὰ σφᾶς ἐπέδραμον καὶ
τρέψαντες ἐδίωκον, μέχρι καὶ τὸ στρατόπεδον ἐξεῖλον,
ὃ κοινὸν ἦν Ἀντωνίῳ τε καὶ Καίσαρι, Καίσαρος αὐ-
τοῦ δι' ἐνύπνιον ἔνδον οὐκ ὄντος, ἀλλὰ φυλαξαμένου
τὴν ἡμέραν, ὡς αὐτὸς ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν ἔγραψεν.
11 ὁ δὲ Ἀντώνιος ὁρῶν τὴν μάχην συνερρωγυῖαν 464
ἥσθη μὲν ὡς ἀναγκάσας (πάνυ γὰρ ἐπὶ ταῖς ἀγοραῖς
ἐδεδίει), ἀναστρέφειν δὲ εἰς τὸ πεδίον οὐκ ἔκρινεν, μὴ
τὴν φάλαγγα ἀνελίσσων ταράξειεν, ὡς ἀρξάμενος δ' εἶ-
χεν ὁρμῆς, ἐχεῖτο δρόμῳ καὶ ἀνέβαινε, βαλλόμενός τε
καὶ χαλεπῶς, μέχρι βιαζόμενος ἐνέκυρσε τῇ φάλαγγι
τῇ Κασσίου, τὴν τάξιν τὴν δεδομένην φυλασσούσῃ καὶ
τὸ γιγνόμενον ὡς ἄλογον καταπεπληγμένῃ. ῥήξας δ' 465
αὐτὴν ὑπὸ τόλμης ἐπὶ τὸ διατείχισμα ὥρμα, τὸ μεταξὺ
τοῦ τε ἕλους καὶ τοῦ στρατοπέδου, τόν τε χάρακα ἀνα-
σπῶν καὶ τὴν τάφρον ἐγχωννὺς καὶ τὸ οἰκοδόμημα
ὑπορύσσων καὶ τοὺς ἐν ταῖς πύλαις καταφονεύων καὶ

1 στρατιωτῶν a ⟨τῶν⟩ ἑκατέρων ci. Schw., inut. 4 πρό B, πρός ViC 6 ⟨τοῦ⟩ ἔργου ci. Mend., probabiliter 11 τὴν ἡμέραν] τὴν ἐπιδημίαν ci. Mend. (cf. Plut. Brut. c. 41, Anton. c. 22), sed fort. τὸ στρατόπεδον subaudiendum et τήν⟨δε τὴν⟩ ἡμέραν scribendum vel intellegendum 15 ὡς δραξάμενος δ' i, ὡς δ' ἀρξάμενος ci. Schw. 16 ὁρμῆς] ὀργῆς a, et, in mg. tamen, b ἐχεῖτο] ἐφεῖτο i, ἐφέρετο ci. Cob. p. 227 sq., ἵετο Nauck 16 sq. βαλλόμενός τε καὶ χαλεπῶς] cf. V § 474 22 ἐγχωννὺς, sed altera ν suprascr., B

11 ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν] item Plut. Brut. c. 41, Anton. c. 22

a. C.

τὰ ἐπιπίπτοντα ἐκ τοῦ τείχους ὑπομένων, ἕως αὐτὸς μὲν ἐσήλατο διὰ τῶν πυλῶν ἔνδον, ἕτεροι δὲ ταῖς ὑπωρυχίαις ἐσῆλθον, οἳ δὲ καὶ τοῖς πεπτωκόσιν ἐπ-
466 ανέβαινον. καὶ πάντα οὕτως ἐγίγνετο ὀξέως, ὥστε τοῖς τὸ ἕλος ἐργαζομένοις ἐπιβοηθοῦσιν ὑπήντων ἑλόντες ἤδη τὸ διατείχισμα. τρεψάμενοι δὲ καὶ τούσδε σὺν ὁρμῇ βιαίῳ καὶ ἐς τὸ ἕλος κατώσαντες ἐπανῄεσαν ἐς αὐτὸ ἤδη τὸ στρατόπεδον τοῦ Κασσίου, μόνοι σὺν τῷ Ἀντωνίῳ, ὅσοι τὸ διατείχισμα ὑπερῆλθον, τοῦ ἄλλου
467 πλήθους ἑκατέρων ἐκτὸς ἀλλήλοις μαχομένου. τὸ δὲ 112 στρατόπεδον ὡς ἐρυμνὸν ὀλίγοι πάμπαν ἐφύλασσον· ὅθεν αὐτῶν εὐμαρῶς ἐκράτησεν ὁ Ἀντώνιος. ἤδη δὲ καὶ ὁ ἔξω τοῦ Κασσίου στρατὸς ἡσσᾶτο καὶ τὴν κατά-
468 ληψιν ἰδὼν τοῦ στρατοπέδου διεσκίδνατο ἀκόσμως. καὶ τὸ ἔργον ἦν ἐντελὲς ἑκατέροις καὶ ὅμοιον· Βροῦτός τε γὰρ τὸ λαιὸν τῶν πολεμίων ἐτέτραπτο καὶ τὸ στρατόπεδον ᾑρήκει, Ἀντώνιός τε Κασσίου κρατῶν σὺν ἀμη-
469 χάνῳ τόλμῃ τὸ στρατόπεδον ἐπόρθει. φόνος τε ἦν ἑκατέρων ποικίλος· ὑπὸ δὲ μεγέθους πεδίου τε καὶ κονιορτοῦ τὰ ἀλλήλων ἠγνόουν, μέχρι ποτὲ ἐπύθοντο
470 καὶ τοὺς λοιποὺς ἀνεκάλουν. οἳ δὲ ἐπανῄεσαν, ἀχθοφόροις ἐοικότες μᾶλλον ἢ στρατιώταις· καὶ οὐδὲ τότε ἀλλήλων ᾐσθάνοντο οὐδὲ καθεώρων, ἐπεὶ ῥίψαντές γε, ὅσα ἔφερον, οἱ ἕτεροι μέγα ἂν εἰργάσαντο κατὰ τῶν
471 ἑτέρων, ἀσυντάκτως ὧδε ἀχθοφορούντων. τὸν δ' ἀριθμὸν τῶν ἀποθανόντων εἰκάζουσι τῶν μὲν ἀμφὶ τὸν Κάσσιον ἐς ὀκτακισχιλίους σὺν τοῖς παρασπίζουσι θεράπουσι γενέσθαι, τῶν δ' ἀμφὶ τὸν Καίσαρα διπλασίονα.

11 ἐρυμνὸν] cf. ad § 459 13 ὁ om. ab ἥσσητο cum C maluit Mend., sed cf. praef. 14 ἀσκόπως V 17 κρατήσας *maluit* Mend., sed cf. praef. 20 μέχρι ἐπύθοντό ποτε b[1] *22 καὶ* om. O

42 a. C

13 *Κάσσιος δὲ ἐξ οὗ τῶν διατειχισμάτων ἐξέωστο καὶ* 472
οὐδὲ ἐσελθεῖν ἔτι εἶχεν ἐς τὸ στρατόπεδον, ἀνέδραμεν ἐς τὸν Φιλίππων λόφον καὶ τὰ γιγνόμενα ἐφεώρα. οὐκ ἀκριβῶς δὲ αὐτὰ διὰ τὸν κονιορτὸν οὐδὲ πάντα ὁρῶν, ἀλλ' ἢ τὸ στρατόπεδον ἑαυτοῦ μόνον εἰλημμένον, ἐκέλευσε Πινδάρῳ τῷ ὑπασπιστῇ προσπεσεῖν οἱ καὶ διαφθεῖραι. διαμέλλοντος δ' ἔτι τοῦ Πινδάρου 473
προσέθει τις ἀγγέλλων Βροῦτον ἐπὶ θάτερα νικᾶν καὶ τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων πορθεῖν. ὁ δὲ τούτῳ μὲν τοσόνδε ἀπεκρίνατο· "νικῴης, λέγε αὐτῷ, παντελῆ νίκην", ἐς δὲ τὸν Πίνδαρον ἐπιστραφεὶς "τί βραδύνεις;" ἔφη, "τί τῆς ἐμῆς αἰσχύνης με οὐκ ἀπαλλάσσεις;" Πίνδαρος μὲν δὴ δεσπότην, ὑπέχοντα τὴν σφαγήν, διεχρήσατο. καί τισιν οὕτως ἀποθανεῖν δοκεῖ Κάσσιον. ἕτεροι δὲ αὐτὸν οἴονται, προσιόντων ἐς εὐ- 474
αγγέλιον ἱππέων Βρούτου, νομίσαντα εἶναι πολεμίους, πέμψαι τὸ ἀκριβὲς εἰσόμενον Τιτίνιον· τὸν δὲ τῶν ἱππέων ὡς Κασσίου φίλον περισχόντων τε σὺν ἡδονῇ καὶ ἐπὶ τῷδε καὶ ἀλαλαξάντων μέγα, τὸν Κάσσιον ἡγούμενον ἐς ἐχθροὺς ἐμπεσεῖν Τιτίνιον τοῦτο φάναι· "περιεμένομεν φίλον ἁρπαζόμενον ἰδεῖν," καὶ ἔς τινα σκηνὴν ὑποχωρῆσαι μετὰ τοῦ Πινδάρου καὶ τὸν Πίνδαρον οὐκέτι φανῆναι. διὸ καὶ νομίζουσί τινες οὔπω κεκελευσμένον ἐργάσασθαι.

Κασσίῳ μὲν δὴ τέλος ἦν τοῦ βίου κατὰ τὴν αὐ- 475
τοῦ Κασσίου γενέθλιον ἡμέραν, ᾧδε τῆς μάχης γενέ-

---

8 ἀγγέλλων] ἀγγέλων i 13 ⟨τὸν⟩ δεσπότην ci. Mend., cf. ad I § 84 17 τὸν] τῶν V 18 περισχόν (sic, in extr. v., των omisso in v. sq.) B 21 ἀναρπαζόμενον ci. Cob. p. 228 22 ἀποχωρῆσαι a, ἀπεχώρησεν Plut. Brut. c. 43 26 ᾧδε] *in quo* (sc. die) vertit C, unde ᾗ δὴ ci. Schw., male, τότε Nauck, inut.

---

15 ἕτεροι] priorem narrationem solus Appianus tradit

42 a. C.

σθαι συμπεσούσης, καὶ Τιτίνιος ὡς βραδύνας ἑαυτὸν
476 *ἔκτεινε· Βροῦτος δὲ Κασσίου τὸν νέκυν περικλαίων,* 11
ἀνεκάλει τελευταῖον ἄνδρα Ῥωμαίων, ὡς οὔ τινος ἔτι τοιοῦδε ἐς ἀρετὴν ἐσομένου, ταχυεργίας τε αὐτῷ καὶ προπετείας ἐνεκάλει καὶ ἐμακάριζεν ὁμοῦ φροντίδων καὶ ἀνίας ἀπηλλαγμένον, αἳ Βροῦτον ἐς ποῖον ἄρα
477 *τέλος ὁδηγοῦσι; παραδοὺς δὲ τὸ σῶμα τοῖς φίλοις, ἔνθα λαθραίως θάψειαν, ἵνα μὴ καταδακρύσειε τὸν στρατὸν ὁρῶντα, αὐτὸς ἄσιτός τε καὶ ἀτημέλητος ἀνὰ τὴν νύκτα πᾶσαν τὸ Κασσίου στρατόπεδον καθίστατο.*
478 *ἅμα δ' ἡμέρᾳ τῶν πολεμίων τὸν στρατὸν παρατασσόντων ἐς μάχην, ἵνα μὴ δοκοῖεν ἡλασσῶσθαι, συνεὶς τοῦ ἐνθυμήματος "ὁπλισώμεθα", ἔφη, "καὶ ἡμεῖς καὶ ἀνθυποκριθῶμεν ἐλάσσονα παθεῖν". ὡς δὲ παρέταξεν, οἳ μὲν ἀνεχώρουν, ὁ δὲ Βροῦτος ἐπιτωθάσας ἔφη τοῖς φίλοις· "οἱ μὲν δὴ προκαλούμενοι ἡμᾶς ὡς κεκμηκότας οὐδὲ ἀπεπείρασαν".*
479 *ᾗ δὲ ἡμέρᾳ τὴν μάχην ἐν Φιλίπποις συνέβαινεν* 118
εἶναι, καὶ ἐν τῷ Ἰονίῳ τοιόνδε πάθος ἄλλο ἐγίγνετο μέγα. Δομίτιος Καλουῖνος ἐπὶ ὁλκάδων ἦγεν ὁπλιτῶν δύο τέλη Καίσαρι, καὶ τὸ διώνυμον ἦν αὐτῶν, τὸ Ἄρειον, ὃ ἐπὶ τιμῇ τῆς ἀλκῆς ὠνόμαζον. ἦγε δὲ καὶ στρατηγίδα σπεῖραν, ἐς δισχιλίους ἄνδρας, ἱππέων τε ἴλας τέσσαρας καὶ ἕτερον πλῆθος ἐπειλεγμένον· καὶ
480 *τριήρεις αὐτοὺς παρέπεμπον ὀλίγαι. Μοῦρκος δ' αὐτοῖς*

4 *τε*] *δὲ* ci. Schw., fort. recte 6 *ἀνοίας* i 8 *ἔνθα λαθραίως θάψειαν*] *ἐν Θάσῳ λαθραίως θάψαι* ci. Mend., cf. Plut. Brut. c. 44, Cass. D. 47, 47, 1, probabiliter 10 *τοῦ* ante *Κασσίου* add. i 12 *δοκεῖεν* i 18 ⟨*τὴν*⟩ *ἐν* ci. Mend., inut., cf. etiam Kratt p. 20 20 *Caluinus* C, *καλουηνὸς* O i 21 sq. *τὸ δ' Ἄρειον ἐπὶ* ci. Nauck (voluit fort. ὃ *τὸ Ἄ. ἐπὶ*), ⟨*ὧδε*⟩ *ὠνόμαζον* potius ci. Mend.; satis habui comma ponere ante *τὸ Ἄρειον* 24 *ἐπισυνειλεγμένον* ci. Schw. ex § 366

καὶ Ἀηνόβαρβος ἑκατὸν καὶ τριάκοντα μακραῖς ὑπήντων. καὶ αὐτοὺς αἱ ὁλκάδες ἱστίῳ μὲν αἱ πρῶται διέφυγον ὀλίγαι, αἱ λοιπαὶ δέ, χαλάσαντος ἄφνω τοῦ πνεύματος, ἐν γαλήνῃ σταθερᾷ κατὰ τὸ πέλαγος ἡλῶντο, ὑπό του θεῶν ἐκδεδομέναι τοῖς πολεμίοις. ἐνέβαλλον γὰρ ἀδεῶς 481
ἑκάστῃ καὶ ἀνερρήγνυον· οὐδὲ αἱ παραπέμπουσαί σφας τριήρεις ἐπικουρεῖν ἐδύναντο, διὰ τὴν ὀλιγότητα κυκλούμεναι. ἔργα δ' ἦν τῶν κινδυνευόντων πολλὰ καὶ ποι- 482
κίλα, ὁτὲ μὲν τὰ πλοῖα συναγόντων ἀπὸ κάλω σπουδῇ καὶ κοντοῖς ἁρμοζόντων ἐς ἄλληλα, ἵνα μὴ διεκπλεῖν αὐτὰ ἔχοιεν οἱ πολέμιοι. ὅτε δὲ τούτου κρατήσειαν, ὁ 483
μὲν Μοῦρκος αὐτοῖς ἐπέβαλλε τοξεύματα πυρός, οἳ δὲ τοὺς συνδέσμους ἀνέλυον ὀξέως καὶ ἀπέφευγον ἀλλήλων διὰ τὸ πῦρ αὖθίς τε ἐγίγνοντο ταῖς τριήρεσιν
116 ἐς περίπλουν καὶ ἐμβολὴν ἕτοιμοι. ἀγανακτοῦντες δὲ 484
οἱ ἄνδρες, καὶ μάλιστα αὐτῶν οἱ Ἄρειοι, ὅτι κρείττους ὄντες ἀλκὴν δι' ἀπραξίας ἀπώλλυντο, οἳ μὲν πρὸ τοῦ πυρὸς ἑαυτοὺς ἀνῄρουν, οἳ δὲ ἐς τὰς τριήρεις τῶν πολεμίων ἐναλλόμενοι τὰ μὲν ἔδρων, τὰ δὲ ἔπασχον. νῆές 485
τε ἡμίφλεκτοι μέχρι πολλοῦ περιέπλεον, ἄνδρας ἔχουσαι τοὺς μὲν ὑπὸ τοῦ πυρός, τοὺς δ' ὑπὸ λιμοῦ καὶ δίψης δαπανωμένους· οἳ δὲ καὶ ἱστῶν ἢ σανίδων ἐχόμενοι ἐς πέτρας ἢ ἀκτὰς ἐξεφέροντο ἐρήμους. καὶ εἰσὶν 486
αὐτῶν, οἳ καὶ περιεσώθησαν ἐκ παραλόγου· τινὲς δὲ καὶ ἐς πέντε διήρκεσαν ἡμέρας, λιχμώμενοι τὴν πίσ-

3 ὄλιγαι (sic), αι supra ι add. a m. 1, V 4 ἡλῶντο VfC
5 ἐκδιδόμεναι i ἐνέβαλλον V, ἐνέβαλον Bi 6 ἑκάστην b
9 ὁτὲ μὲν etc.] nota anacoluthon κάλων a, quod praetulerunt Schw. et Mend. (cf. Lib. c. 99), sed v. Thuc. 4, 25, 5
19 sq. νῆές ἡμίφλεκτοι, omisso τε, B 22 ἱστίων a²b²
25 λικμώμενοι Oi, *fame enecti* vertit C, corr. H. Steph.

1 ἑκατὸν καὶ τριάκοντα] cf. ad § 368

42 a. C.
σαν ἢ ἱστίων ἢ κάλων διαμασώμενοι, μέχρι σφᾶς ὁ
κλύδων ἐξήνεγκεν ἐπὶ τὴν γῆν. πολὺ δ' ἦν, ὃ καὶ τοῖς
πολεμίοις ἑαυτὸ ἐπέτρεπεν, ὑπὸ τῶν συμφορῶν ἡσσώ-
μενον. ἐπέτρεψαν δὲ καὶ τῶν τριήρων ἑπτακαίδεκα.
487 καὶ τοὺς μὲν ἄνδρας οἱ περὶ Μοῦρκον ἐς ἑαυτοὺς
μεθώρκουν, ὁ δὲ στρατηγὸς αὐτῶν Καλουῖνος ἐπὶ τῆς
ἑαυτοῦ νεὼς ἐπανῆλθεν ἐς τὸ Βρεντέσιον ἡμέρᾳ πέμ-
πτῃ, δόξας ἀπολωλέναι.

488 τοιοῦτο μὲν δὴ πάθος τῆς αὐτῆς ἡμέρας τῇ περὶ
Φιλίππους μάχῃ κατὰ τὸν Ἰόνιον ἐπεγίγνετο, εἴτε ναυ-
άγιον εἴτε ναυμαχίαν ὀνομάσαι χρή· καὶ ἐξέπλησσε τὸ
489 σύγκύρημα τῶν ἔργων ὕστερον ἐπιγνωσθέν. ὁ δὲ Βροῦ- 11
τος τὸν στρατὸν ἐς ἐκκλησίαν συναγαγὼν ἔλεξεν ὧδε·
"οὐδὲν ἔστιν, ὦ συστρατιῶται, παρὰ τὸν χθὲς ἀγῶνα,
490 ἐν ᾧ μὴ κρείσσους ἐγένεσθε τῶν πολεμίων. τῆς τε γὰρ
μάχης ἤρξατε προθύμως, εἰ καὶ χωρὶς παραγγέλματος·
καὶ τὸ τέταρτον τέλος, ὃ περιώνυμον αὐτοῖς ὂν ἐπεπί-
στευτο τὸ κέρας, διεφθείρατε ἅπαν καὶ τοὺς ἐπιτεταγ-
μένους αὐτῷ μέχρι τοῦ στρατοπέδου· καὶ τὸ στρατό-
πεδον αὐτὸ εἵλετε πρότερον καὶ διηρπάσατε· ὡς πρού-
χειν τάδε παρὰ πολὺ τῆς ἐπὶ τοῦ λαιοῦ βλάβης ἡμῶν.
491 δυνηθέντες δ' ἂν ὅλον ἐργάσασθαι τὸ ἔργον, ἁρπάσαι
μᾶλλον εἵλεσθε ἢ κτείνειν τοὺς ἡσσωμένους· οἱ γὰρ

---

1 διαμασσώμενοι V 3 ἑαυτῷ V 5 ἐς αὐτοὺς (vel αὑτοὺς) i 6 *Caluinus* C, καλουηνὸς O i 11 ἐξέπληξε i 14 ἐχθὲς i, vulgo 18 διεφθείρετε i 19 τοῦ στρατοπέδου ⟨συνηλάσατε⟩ προτροπάδην ci. Mend., scilicet προτροπάδην scribens pro πρότερον (*quamprimum* C) v. 20 et huc transponens, nisi forte ibi πρότεροι pro πρότερον scribendum esset. Verbum fort. recte desideravit, sed πρότερον (vel πρότεροι) nihil obstat, ne cum Mend. ipso intellegas: Brutianos castra hostium prius *cepisse* quam Antonianos castra Cassii 22 ἐξεργάσασθαι ci *Mend.*, inut., ut videtur, propter ὅλον

42 a. C.

πλέονες ὑμῶν τοὺς πολεμίους παροδεύοντες ἐπὶ τὰ τῶν
πολεμίων ὅρμων. καὶ ἐν τῷδε αὖ πάλιν οἳ μὲν διήρ- 492
πασαν δύο τῶν ἡμετέρων στρατοπέδων ὄντων τὸ ἕτε-
ρον, ἡμεῖς δὲ ἐκείνων ἅπαντα ἔχομεν, ὡς καὶ τῷδε
τὴν ἐπίκτησιν τῆς βλάβης διπλασίονα εἶναι. καὶ τὰ μὲν 493
ἐν τῇ μάχῃ πλεονεκτήματα τοσαῦτα· ὅσα δὲ ἕτερα πρού-
χομεν αὐτῶν, ἔχετε καὶ παρὰ τῶν αἰχμαλώτων μανθά-
νειν, περί τε ἀπορίας σίτου καὶ ἐπιτιμήσεως αὐτοῦ καὶ
κομιδῆς κακοπαθοῦς καὶ παρ᾽ ὀλίγον ἤδη σαφοῦς ἐπι-
λείψεως. οὔτε γὰρ ἐκ Σικελίας ἢ Σαρδόνος ἢ Λιβύης 494
ἢ Ἰβηρίας ἔστιν αὐτοῖς λαβεῖν διὰ Πομπήιον καὶ Μοῦρ-
κον καὶ Ἀηνόβαρβον, ναυσὶν ἑξήκοντα καὶ διακοσίαις
ἀποκλείοντας αὐτοῖς τὸ πέλαγος· Μακεδονίαν τε ἐξ-
αναλώκασιν ἤδη καὶ ἐκ μόνης ἄρτι Θεσσαλίας ἔχου-
18 σιν, ἢ ἐς πόσον αὐτοῖς ἔτι ἀρκέσει; ὅταν οὖν αὐτοὺς 495
ἐπειγομένους εἰς μάχην μάλιστα ἴδητε, τότε ἡγεῖσθε
διωκομένους ὑπὸ λιμοῦ τὸν ἐν χερσὶ θάνατον αἱρεῖ-
σθαι. ἡμεῖς δ᾽ ἀντιμηχανησώμεθα αὐτοῖς τὸν λιμὸν
ἡμῶν προπολεμεῖν, ἵν᾽ ἀσθενεστέροις καὶ τετρυμένοις
ἐντύχοιμεν, ὅτε χρή. μηδ᾽ ἐκφερώμεθα ταῖς προθυμίαις 496
παρὰ καιρόν, μηδὲ βραδυτῆτά τις ἡγείσθω τὴν ἐμ-
πειρίαν [ἢ ταχυτῆτα], ἐς τὴν ὀπίσω θάλασσαν ἀφορῶν,
ἣ τοσαύτας ἡμῖν ὑπηρεσίας καὶ τροφὰς ἐπιπέμπουσα
δίδωσιν ἀκινδύνου νίκης ἐπιτυχεῖν, ἣν ὑπομένητε καὶ

2 κτήματα vel. sim. post πολεμίων desideravit Mend., sed cf. Kratt p. 1 sq. lacunam post ὅρμων statui voluit Mend., quia hostes idem fecisse dicendi fuissent, non recte 4 καὶ] κἂν ci. Mend., bene 8 ἐτιτιμήσεως (sic) B 9 sq. ἐπιλήψεως i 15 ἢ] ἤ B 16 ἡγεῖσθαι i 19 τετρυμένοις Schw., τετρυμμένοις O i 22 ἢ ταχυτῆτα del. Musgr., retinuit Schw., μᾶλλον ante ἢ subintellegens, sed cf. ad I § 454 23 ἣ] ἢ B

12 ἑξήκοντα καὶ διακοσίαις] cf. Kromayer (v. ad II § 204) p. 444 (adn. 96)

2 a. C.

*μὴ ἀδοξῆτε, εἰ προσπαίξονταί τε ἡμῖν καὶ προκαλοῦνται,
οὐκ ἀμείνονες ὄντες, ὡς διέδειξε τὸ ἐχθὲς ἔργον, ἀλλὰ
ἕτερον δέος ἰώμενοι. τὴν δὲ προθυμίαν, ἧς νῦν ὑμᾶς*
497 *ἀξιῶ κρατεῖν, ἀθρόαν ἀπόδοτε, ὅταν αἰτῶμεν. ἐγὼ δ'
ὑμῖν τὰ νικητήρια ἐντελῆ μέν, ὅταν οἱ θεοὶ κρίνωσιν, ἐπὶ
ἐντελέσι τοῖς ἔργοις διαλύσομαι· νῦν δὲ τῆς ἐχθὲς
ἀρετῆς ἀνὰ χιλίας ἑκάστῳ στρατιώτῃ δραχμὰς ἐπι-
δίδωμι καὶ τοῖς ἡγεμόσιν ὑμῶν ἀνὰ λόγον".*
498 *ὃ μὲν οὕτως εἶπεν καὶ αὐτίκα διεμέτρει τὴν δω-
ρεὰν κατὰ τέλη· δοκεῖ δέ τισι καὶ Λακεδαίμονα καὶ
Θεσσαλονίκην ἐς διαρπαγὴν αὐτοῖς δώσειν ὑποσχέσθαι·*
499 *ὁ δὲ Καῖσαρ καὶ ὁ Ἀντώνιος, εἰδότες οὐ μαχούμενον* 11
*ἑκόντα τὸν Βροῦτον, τοὺς ἰδίους συνῆγον, καὶ ὁ Ἀν-
τώνιος ἔλεξε· "τὸ ἐχθὲς ἔργον, ὦ ἄνδρες, τοῖς μὲν λό-
γοις οἶδα ὅτι καὶ οἱ πολέμιοι μερίζονται, ὡς διώξαντές
τινας ἡμῶν καὶ τὸ στρατόπεδον διαρπάσαντες, ἔργῳ
δὲ ἐπιδείξουσιν ἅπαν ὑμέτερον· ὑπισχνοῦμαι γὰρ ὑμῖν
οὔτε αὔριον οὔτε ταῖς ἐπιούσαις ἑκόντας αὐτοὺς ἐς*
500 *μάχην ἥξειν. ⟨ὃ⟩ σαφεστάτη πίστις ἐστὶ τῆς ἐχθὲς
ἥσσης καὶ φόβου, ὅταν ὥσπερ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀφ-
ιστῶνται τοῦ ἀγῶνος οἱ ἐλάττονες· οὐ γὰρ ἐς τοῦτό γε
στρατὸν ἤγειρον τοσόνδε, ἵνα τῶν Θρᾳκῶν ἐρημίαν*
501 *οἰκῶσι διατειχίσαντες. ἀλλὰ αὐτὴν διετείχισαν μὲν
ἔτι προσιόντων ὑμῶν διὰ δέος, ἐλθόντων δὲ ἐνοι-
κοῦσι διὰ τὴν ἐχθὲς ἧσσαν· ἐφ' ᾗ καὶ τῶν στρατηγῶν*

---

1 *προσπαίξονται* Cob. p. 228, *προσπαίζονται* (*προπ.* a) Oi, cf. I § 554 *τε* om. i 2 et 14 *χθὲς* scr. Mend. 5 *ὅταν*] *ὄνταν*, priore *ν* puncto superposito deleta, B 8 *ἀνὰ λόγον* scr. Mend., *ἀνάλογον* Oi 11 ad nomina add. C: *urbes inclytas* 19 ὃ add. Gel. et H. Steph., ᾗ voluit Cob. p. 232, sed *cf. ad § 377* 22 *τῶν*] *τὴν* ci. Mend. 23 *καὶ* ante *αὐτὴν* *add. af*

42 *a. C.*

ὁ πρεσβύτερός τε καὶ ἐμπειρότερος πάντα ἀπογνοὺς
ἑαυτὸν διεχρήσατο, ὃ καὶ αὐτὸ μεγίστη συμφορῶν ἐστιν
ἀπόδειξις. ὅταν οὖν ἡμῶν αὐτοὺς προκαλουμένων μὴ 502
δέχωνται μηδὲ καταβαίνωσιν ἀπὸ τῶν ὀρῶν, ἀλλὰ ἀντὶ
τῶν χειρῶν πιστεύωσι τοῖς κρημνοῖς, τότε μοι θαρ-
ροῦντες ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ῥωμαῖοι, συναναγκάσατε αὐ-
τοὺς αὖθις, ὥσπερ ἐχθὲς ἠναγκάσατε, αἰσχρὸν ἡγού-
μενοι δεδιότων ἐλασσοῦσθαι καὶ ὀκνούντων ἀπέχεσθαι
καὶ τειχῶν ἄνδρες ὄντες ἀσθενέστεροι γενέσθαι. οὐ 503
γὰρ ἤλθομέν γε καὶ ἡμεῖς ἐν πεδίῳ βιώσοντες, οὐδ'
ἔστι βραδύνουσιν οὐδὲν αὔταρκες. ἀλλὰ δεῖ τοῖς εὖ
φρονοῦσι τοὺς μὲν πολέμους ὀξεῖς, τὴν δὲ εἰρήνην ἐπὶ
20 μήκιστον εἶναι. τοὺς μὲν οὖν καιροὺς καὶ τὰ ἐς τοῦ- 504
τον ἔργα ἐπιμηχανησόμεθα ἡμεῖς, οὐ μεμπτοὶ καὶ τῆς
ἐχθὲς ὁρμῆς τε καὶ μηχανῆς ὑμῖν γενόμενοι· τὴν δ'
ἀρετὴν ὑμεῖς, ὅταν αἰτῆσθε, ἀποδίδοτε τοῖς στρατη-
γοῖς. μηδὲ ἄχθεσθε τῆς ἐχθὲς ἁρπαγῆς μηδ' ἐπ' ὀλί- 505
γον· οὐ γὰρ ἐν οἷς ἔχομέν ἐστι τὸ πλουτεῖν, ἀλλ' ἐν
τῷ κρατεῖν ταῖς δυνάμεσιν, ὃ καὶ τὰ ἐχθὲς ἀφαιρεθέντα,
ἔτι ὄντα παρὰ τοῖς πολεμίοις σῶα, καὶ τὰ πολέμια αὐτὰ
ἐπ' ἐκείνοις κρατοῦσιν ἡμῖν ἀποδώσει. καὶ εἰ ἐπειγό-
μεθα αὐτὰ λαβεῖν, ἐπειγώμεθα ἐπὶ τὴν μάχην. ἱκανὰ 506
δὲ καὶ ἐχθὲς ἀντειλήφαμεν αὐτῶν καὶ τῶν ἡμετέρων
ἴσως ἱκανώτερα· οἱ μὲν γὰρ ἐκ τῆς Ἀσίας πάνθ', ὅσα
ἐβιάσαντο καὶ ἥρπασαν, ἐπήγοντο, ὑμεῖς δ' ὡς ἐκ πα-
τρίδος ἰόντες τὰ μὲν δαψιλέστερα οἴκοι ὑπελίπεσθε,

---

2 ὃ] ἢ ci. Cob. p. 232, sed cf. ad § 377 6 συναναναγκάσατε (sic) B 11 ἔστι] ἔτι i 13 sq. ἐς τοῦτον videtur corruptum; ἐς τούτους ci. H. Steph., probabiliter, ἐς τοῦτο Schw., ἐκ τούτων Mend. 14 ἐπιμηχανησώμεθα i 19 et 23 χθὲς scr. Mend. 21 sq. ἐπειγόμεθα] εὐχόμεθα ci. Nauck; valde dubium 22 ἀναλαβεῖν ci. Mend., inut. 25 ἡμεῖς O

42 a. C.

τὰ δ' ἀναγκαῖα μόνα ἐπήγεσθε. εἰ δέ τι καὶ δαψιλὲς
ἦν, ἡμέτερον ἦν τῶν στρατηγῶν, οἳ πάντα ἐσμὲν ὑπὲρ
507 τῆς ὑμετέρας νίκης ἐπιδιδόναι πρόθυμοι. καὶ τῆς τοι-
αύτης δ' ὅμως ζημίας ὑμῖν ἕνεκα ἐπιδώσομεν νικητήρια,
δραχμὰς ἑκάστῳ στρατιώτῃ πεντακισχιλίας, λοχαγῷ δὲ
πεντάκις τοσαύτας, χιλιάρχῃ δὲ τὸ διπλάσιον τοῦ λο-
χαγοῦ".

508 τοιαῦτα εἰπὼν τῆς ἐπιούσης πάλιν ἐξέτασσε· καὶ 12
οὐ κατιόντων οὐδὲ τότε τῶν πολεμίων ὁ μὲν Ἀντώ-
νιος ἐβαρυθύμει καὶ ἐξέτασσεν αἰεί, ὁ δὲ Βροῦτος τοῦ
στρατοῦ τὸ μὲν εἶχε συντεταγμένον, μὴ ἀναγκασθείη
μάχεσθαι, τῷ δὲ τὰς ὁδοὺς τῆς κομιδῆς τῶν ἀναγκαίων
509 διελάμβανε. λόφος δὲ ἦν ἀγχοτάτω τοῦ Κασσίου στρα-
τοπέδου, δυσχερὴς μὲν ὑπὸ ἐχθρῶν καταληφθῆναι, διὰ
τὴν ἐγγύτητα ἐστοξεύεσθαι δυναμένων· ὁ δὲ Κάσσιος
αὐτὸν ὅμως ἐφρούρει, μὴ καὶ παρὰ δόξαν ἐπιτολμή-
510 σειέ τις. ἐκλειφθέντα δὲ ὑπὸ τοῦ Βρούτου κατέλαβον
οἱ περὶ τὸν Καίσαρα νυκτὸς τέτρασι τέλεσιν, ἐπαγό-
μενοι γέρρα πολλὰ καὶ διφθέρας ἐς προβολὴν τοῖς
511 τοξεύμασιν. ὡς δὲ κατέσχον, ἄλλα τέλη δέκα μετ-
εστρατοπέδευον ὑπὲρ πέντε σταδίους ἀπιοῦσιν ἐπὶ τὴν
θάλασσαν καὶ ὑπὲρ ἄλλους τέσσαρας δύο, ὡς τῷδε
τῷ τρόπῳ προελευσόμενοι μέχρι θαλάσσης καὶ ἢ παρ'
αὐτὴν ἄρα τὴν θάλασσαν ἢ διὰ τῶν ἑλῶν ἢ ὅν τινα

---

3 ἡμετέρας i 6 πεντάκι i χιλιάρχῳ scr. Mend. 11 μὴ] εἰ ci. Nauck, Kratt p. 43 subaudit δέει ante μή, non recte, cf. ad III § 200 18 τέσσαρσι i 19 γέρα i 21 ὑπὲρ πέντε σταδίους ἀπιοῦσιν] corruptelam latere putavit Mend. (cf. etiam Jahrb. f. cl. Philol. 133 (1886) p. 400 contra Kratt p. 15), sine causa, ut videtur; nam rem militarem bene exposuerunt Heuzey et Daumet (v. ad II § 152) p. 112. Illo colle demum *occupato* castra in loca alia transferri potuerunt 22 τῷδε] δὲ i

42 a. C.

τρόπον ἄλλον ἐπενόουν, βιασόμενοι καὶ τὴν ἀγορὰν
ἀποκλείσοντες τῶν πολεμίων. καὶ ὁ Βροῦτος αὐτοῖς
ἀντεμηχανᾶτο, ἄλλα τε καὶ φρούρια ἀντικαθιστὰς τοῖς
22 ἐκείνων στρατοπέδοις. τὸ δὲ ἔργον ἤπειγε τοὺς ἀμφὶ 512
τὸν Καίσαρα, καὶ λιμὸς ἦν ἤδη σαφής, ἔς τε μέγεθος
καὶ δέος ἑκάστης ἡμέρας ἐπεγίνετο. οὔτε γὰρ ἐκ Θεσσα-
λίας αὐτοῖς ἔτι τὰ ἀρκοῦντα ἐκομίζετο, οὔτε τις ἦν
ἐλπὶς ἐκ θαλάσσης, ναυκρατούντων πανταχῇ τῶν πο-
λεμίων· τῆς τε ἔναγχος περὶ τὸν Ἰόνιον συμφορᾶς 513
ἐξηγγελμένης ἐς ἑκατέρους ἤδη, μᾶλλον ἐδεδοίκεσαν
αὐτά τε καὶ τὸν χειμῶνα προσιόντα ὡς ἐν πεδίῳ πη-
λώδει σταθμεύοντες. ὧν ἐνθυμούμενοι τέλος μὲν ὁπλι-
τῶν ἐς Ἀχαΐαν ἐξέπεμψαν, ἀγείρειν τὰ ἐντυγχάνοντα
πάντα καὶ πέμπειν σφίσι κατὰ σπουδήν. οὐκ ἀνεχό- 514
μενοι δὲ κινδύνου τοσοῦδε προσιόντος οὔτε τῶν ἄλλων
ἐπιτεχνήσεων οὔτε ἐν τῷ πεδίῳ λοιπὸν ἐκτάσσειν, παρὰ
τὸ τείχισμα τῶν ἐχθρῶν ἀνέβαινον μετὰ βοῆς καὶ τὸν
Βροῦτον ἐκάλουν ἐς μάχην, ἐπισκώπτοντες ἅμα καὶ
λοιδοροῦντες καὶ ἐγνωκότες οὐ πολιορκίας τρόπῳ μᾶλ-
λον ἢ μανιώδει φορᾷ μὴ βουλομένῳ συμπλέκεσθαι.
23 τῷ δὲ αὐτῷ μὲν ἔγνωστο τὰ ἀπ' ἀρχῆς, καὶ μᾶλλον 515
ἔτι πυνθανομένῳ περί τε τοῦ λιμοῦ καὶ περὶ τῆς κατὰ
τὸν Ἰόνιον εὐπραξίας καὶ τῶν πολεμίων δρῶντι τὴν
ἐκ τῆς ἀπορίας ἀπόνοιαν· καὶ ᾑρεῖτο πολιορκίας καὶ
ἄλλου παντὸς ἀνέχεσθαι μᾶλλον ἢ ἐς χεῖρας ἰέναι ἀν-
δράσιν ἐπειγομένοις ὑπὸ λιμοῦ καὶ ἀπογινώσκουσιν

5 ἔς τε — 6 *ἐπεγίνετο* obscura visa sunt Mend, qui *ἐπέτεινεν* vel sim. voluit pro *ἐπεγίνετο*. Subaudio cum Schw. *λιμοῦ* ad *μέγεθος* atque *δέος* puto nominativum, ceterum *ἐπιγίγνετο* (sic) b   7 sq. *ἦν* om. f, post *ἐλπὶς* ponit a   16 sq. *παρὰ τὸ τείχισμα* Gel. et Musgr., ut vertit C: *iuxta hostilem murum*, *τὸ παρατείχισμα* Oi, *παρὰ τὸ περιτείχισμα* ci. Schw., possis etiam *περὶ τὸ παρατείχισμα*

2 a. C.
ἐκ τῶν ἄλλων ἑαυτοὺς καὶ ἐν μόναις ταῖς χερσὶ τὴν
516 ἐλπίδα ἔχουσιν. ὁ δὲ στρατὸς οὐχ ὁμοίως εἶχεν ὑπὸ
ἀφροσύνης, ἀλλ' ἐδυσφόρουν γυναικῶν τρόπον ἔνδον
517 μετὰ ἀπραξίας καὶ φόβου κατακεκλεισμένοι. ἐδυσχέραι-
νον δὲ καὶ οἱ ἡγεμόνες αὐτῶν, ἐπαινοῦντες μὲν τὸ
ἐνθύμημα τοῦ Βρούτου, νομίζοντες δὲ καὶ θᾶσσον ἐπι-
518 κρατήσειν τῶν πολεμίων μετὰ προθύμου στρατοῦ. αἴ-
τιον δὲ τούτων ἦν αὐτὸ τὸ Βροῦτον ἐπιεικῆ καὶ φιλό-
φρονα ἐς ἅπαντας εἶναι καὶ ἀνόμοιον Κασσίῳ, αὐστηρῷ
καὶ ἀρχικῷ περὶ πάντα γεγενημένῳ· ὅθεν ἐκείνῳ μὲν
ἐξ ἐπιτάγματος ὑπήκουον, οὐ παραστρατηγοῦντες οὐδὲ
τὰς αἰτίας μανθάνοντες οὐδὲ εὐθύνοντες, ὅτε καὶ μά-
θοιεν, Βρούτῳ δὲ οὐδὲν ἀλλ' ἢ συστρατηγεῖν ἠξίουν
519 διὰ πραΰτητα. τέλος δὲ τοῦ στρατοῦ φανερώτερον ἤδη
κατὰ ἴλας καὶ κατὰ συστάσεις διαπυνθανομένου· "τί
κατέγνωκεν ἡμῶν ὁ στρατηγός; τί ἔναγχος ἡμάρτομεν
οἱ νικήσαντες, οἱ διώξαντες, οἱ τοὺς καθ' ἡμᾶς πολε-
μίους κατακανόντες, οἱ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν ἑλόν-
τες;" Βροῦτος ἑκὼν ἠμέλει καὶ ἐς ἐκκλησίαν οὐ συν-
ῆγε, μὴ ἀπρεπέστερον ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀλογίστως
ἐκβιασθείη, καὶ μάλιστα μισθοφόρων, οἷς ἐστιν αἰεί,
καθὰ καὶ τοῖς εὐχερέσιν οἰκέταις ἐς ἑτέρους δεσπό-
τας, ἐλπὶς ἐς σωτηρίαν ἡ ἐς τὸ ἀντίπαλον μεταβολή.
520 ἐνοχλούντων δὲ αὐτῷ καὶ τῶν ἡγεμόνων καὶ κελευόν- 124
των νῦν μὲν ἀποχρήσασθαι τοῦ στρατοῦ τῇ προθυμίᾳ,
τάχα τι λαμπρὸν ἐργασομένου, ἢν δ' ἀντιπίπτῃ τι παρὰ
τὴν μάχην, ἐπανιέναι πάλιν ἐς τὰ τείχη καὶ προβάλλε-
σθαι τὰ αὐτὰ χαρακώματα, χαλεπήνας ὁ Βροῦτος τοῖσδε

1 ⟨καὶ⟩ ἐκ conicio 13 ἠξίου i, ut videtur 14 ⟨τὴν⟩ πραΰτητα ci. Mend. 20 ἀλογίστου cum Gel. ci. Schw., hiatum *inculcans*, vel ἀλογίστων, sed cf. ad II § 23 23 ἐς τὸ ἀντίπαλον *iC*, ἐς τὸν (τὸ V) ἀντώνιον O 27 sq. προβαλέσθαι V

42 a. C.

μάλιστα ἡγεμόσιν οὖσι καὶ περιαλγήσας, ὅτι τὸν αὐτόν οἱ κίνδυνον ἐπικείμενοι συμφέρονται τῷ στρατῷ κουφόνως, ἀμφίβολον καὶ ὀξεῖαν τύχην προτιθέντι νίκης ἀκινδύνου, εἶξεν ἐπ' οἰκείῳ καὶ σφῶν ἐκείνων ὀλέθρῳ, τοσόνδε ἐπιμεμψάμενος αὐτοῖς· "ἐοίκαμεν ὡς Πομπήιος Μάγνος πολεμήσειν, οὐ στρατηγοῦντες ἔτι μᾶλλον ἢ στρατηγούμενοι". καί μοι δοκεῖ τόδε μόνον ἐξειπεῖν, 521
ἐπικρύπτων, ὃ ἐδεδοίκει μάλιστα, μὴ ὁ στρατὸς οἷα τοῦ πάλαι Καίσαρος γεγονὼς ἀγανακτήσειέ τε καὶ μεταβάλοιτο· ὅπερ ἐξ ἀρχῆς αὐτός τε καὶ Κάσσιος ὑφορώμενοι ἐς οὐδὲν ἔργον αὐτοῖς πρόφασιν ἀγανακτήσεως ἐπὶ σφίσιν ἐνεδίδουν.

125 ὧδε μὲν δὴ καὶ ὁ Βροῦτος ἐξῆγεν ἄκων καὶ ἐς 522
τάξεις διεκόσμει πρὸ τοῦ τείχους καὶ ἐδίδασκε μὴ πολὺ προύχειν τοῦ λόφου, ἵνα αὐτοῖς ἥ τε ἀναχώρησις, εἰ δεήσειεν, εὐχερὴς εἴη καὶ τὰ ἐς τοὺς πολεμίους ἀφιέμενα ἐπιδέξια. ἦν δὲ ἑκατέρωθεν παρακέλευσίς τε 523
πάντων ἐς ἀλλήλους καὶ φρόνημα ἐπὶ τῷ ἔργῳ μέγα καὶ θρασύτης ὑπὲρ λόγον ἀναγκαῖον, τοῖς μὲν ὑπὸ δέους λιμοῦ, τοῖς δὲ ὑπὸ αἰδοῦς δικαίας, βιασαμένοις τὸν στρατηγὸν ἀναβαλλόμενον ἔτι, μὴ χείροσιν ὧν ὑπέσχοντο ὀφθῆναι μηδὲ ἀσθενεστέροις ὧν ἐθρασύνοντο, μηδὲ προπετείας ὑπευθύνοις μᾶλλον ἢ ἀξιεπαίνοις εὐβουλίας. ἃ καὶ ὁ Βροῦτος αὐτοῖς, ἐπὶ ἵππου 524
περιθέων, σοβαρῷ τῷ προσώπῳ προενέφαινε καὶ δι' ὀλίγων ὑπεμίμνησκεν, ὅσων ὁ καιρὸς ἐδίδου· "ὑμεῖς

4 ἐκείνων] cf. ad III § 353 6 πολεμεῖν maluit Mend. 10 μεταβάλλοιτο O ὁ ante Κάσσιος add. af 12 ἐδίδουν cum b scr. Mend., at cf. Thuc. 2, 87, 9 alibi 19 in ἀναγκαῖον haeserunt Mend. et Nauck; an ἀναγκαῖος? 25 περιθέων Bk., παραθέων Oi σοβαρῶς B 26 ὅσον i

5 sq. ἐοίκαμεν etc.] cf. Plut. Brut. c. 40

Ἰα. C.

ἠθελήσατε μάχεσθαι, ὑμεῖς με ἑτέρως ἔχοντα νικᾶν
ἐβιάσασθε· μὴ δὴ ψεύσησθε τῆς ἐλπίδος μήτε ἐμὲ μήτε
αὐτούς. ἔχετε καὶ λόφον σύμμαχον καὶ τὰ κατὰ νώ-
του πάντα ἴδια. οἱ πολέμιοι δ' εἰσὶν ἐν ἀμφιβόλῳ·
μεταξὺ γάρ εἰσιν ὑμῶν τε καὶ λιμοῦ". ὁ μὲν τοιαῦτα
λέγων διετρόχαζε, καὶ αὐτὸν αἱ τάξεις ἐπήλπιζον καὶ
525 μετὰ βοῆς παρέπεμπον εὐφήμου· ὁ δὲ Καῖσαρ καὶ ὁ 126
Ἀντώνιος τοὺς ἰδίους περιθέοντες τήν τε δεξιὰν ὤρε-
γον, ἐφ' οὓς παραγένοιντο, καὶ σοβαρώτερον ἔτι οἵδε
ἐπέσπερχον αὐτοὺς καὶ τὸν λιμὸν οὐκ ἐπέκρυπτον ὡς
526 εὔκαιρον ἐς εὐτολμίαν προφέρειν. "εὕρομεν, ὦ ἄνδρες,
τοὺς πολεμίους· ἔχομεν οὓς ἐζητοῦμεν ἔξω τείχους λα-
βεῖν. μή δή τις ὑμῶν τὴν ἰδίαν πρόκλησιν καταισχύνῃ
μηδὲ τῆς ἀπειλῆς ἐλάττων γένηται· μηδὲ λιμόν, ὄλεθρον
ἀμήχανόν τε καὶ ἐπώδυνον, ἕληται μᾶλλον ἢ πολεμίων
τείχη καὶ σώματα, ἃ καὶ τόλμαις ἐνδίδωσι καὶ σιδήρῳ
527 καὶ ἀπονοίᾳ. ἔχει δὲ ἡμῖν ἐπείξεως ὧδε τὰ παρόντα,
ὡς μηδὲν ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἀνατίθεσθαι, ἀλλὰ
σήμερον περὶ ἁπάντων διακριθῆναι μέχρι νίκης ἐντελοῦς
528 ἢ εὐγενοῦς θανάτου. νικῶσι δ' ἔστι λαβεῖν διὰ μιᾶς
ἡμέρας καὶ δι' ἑνὸς ἔργου τροφὰς καὶ χρήματα καὶ
ναῦς καὶ στρατόπεδα καὶ τὰ νικητήρια παρ' ἡμῶν.
529 ἔσται δὲ ταῦτα, ἢν πρῶτον μὲν ἐμβάλλοντες αὐτοῖς

1 ἐθελήσατε ab μάχεσθε B *uos pugnam elegistis, o milites, uos aliter censentem et uictoriam in manibus habentem ad bellum compulistis* C, unde lacunam significans Mend. ci.: ὑμεῖς με ἑτέρως ⟨γιγνώσκοντα καὶ ἐν χερσὶν⟩ ἔχοντα ⟨τὴν⟩ νίκην ἐβιάσασθε. At C ut saepe plenius vertit. Intellege: 'vos me, qui aliter vincere poteram, coegistis' 2 ψεύσητε ci. Cob. p. 228, fort. recte, cf. V § 190 3 αὐτοὺς i 9 οὓς] οἷς V, sed corr. ab ead. m. in οὓς, et a ἔτι om. V 11 ἐς om. i προσφέρειν V 16 τείχη] τύχη f 18 μηδὲ ci. Mend. 19 τήμερον scr. *Mend.*, ut habet Vat. 141; Oi fluctuant 23 ἐμβάλλοντες *Mend.*, ἐμβαλλόντες b, ἐμβαλόντες O a f, quod fort. retinendum erat

42 a. C.

μνημονεύωμεν τῶν ἐπειγόντων, εἶτα παραρρήξαντες
εὐθὺς ἀποκλείωμεν ἀπὸ τῶν πυλῶν, ἐς δὲ τοὺς κρημνοὺς
ἢ τὰ πεδία περιωθῶμεν, ἵνα μὴ ὁ πόλεμος αὖθις ἀνα-
φύοιτο μηδὲ ἐς τὴν ἀργίαν πάλιν οἱ ἐχθροὶ διαδιδρά-
σκοιεν, οἳ δι' ἀσθένειαν, μόνοι δὴ πολεμίων, οὐκ ἐν τῷ
μάχεσθαι τὰς ἐλπίδας ἔχουσιν, ἀλλ' ἐν τῷ μὴ μάχεσθαι".

127 οὕτω μὲν ὁ Καῖσαρ καὶ ὁ Ἀντώνιος παρώτρυνον, 530
ἐφ' οὓς παραγένοιντο. καὶ πᾶσιν ἦν αἰδὼς ἀξίοις τε
φανῆναι τῶν στρατηγῶν καὶ τὴν ἀπορίαν ἐκφυγεῖν,
ὑπεραυξηθεῖσαν ἐκ παραλόγου διὰ τὰ ἐν τῷ Ἰονίῳ
γενόμενα. ᾑροῦντό τε ἐν ἔργῳ καὶ ἐν ἐλπίσιν, εἰ δέοι,
τι παθεῖν μᾶλλον ἢ ὑπὸ ἀμηχάνου κακοῦ δαπανώμενοι.
ὧδε δὲ ἐχόντων αὐτῶν καὶ πρὸς τὸν ἐγγὺς αὐτὰ ἐκ- 531
φέροντος ἑκάστου, ὁ θυμὸς ἀμφοτέρων ηὔξετο μάλιστα
καὶ ἐνεπίμπλαντο τόλμης ἀκαταπλήκτου· οὐδέν τε ἐν
τῷ παρόντι ἀλλήλων ὅτι ἦσαν πολῖται οὐδὲ ἐπεμέ-
μνηντο, ἀλλ' ὡς ἐκ φύσεως καὶ γένους ἐχθροῖς ἐπηπεί-
λουν. οὕτως ἡ παραυτίκα ὀργὴ τὸν λογισμὸν αὐτοῖς
καὶ τὴν φύσιν ἔσβεσεν. ἐπεμαντεύοντο δὲ ὁμαλῶς ἑκά-
τεροι τήνδε τὴν ἡμέραν ἐν τῷδε τῷ ἔργῳ πάντα τὰ
Ῥωμαίων πράγματα κρινεῖν. καὶ ἐκρίθη.

128 ἤδη δὲ τῆς ἡμέρας ἀμφὶ τήνδε τὴν παρασκευὴν ἐς 532
ἐνάτην ὥραν δεδαπανημένης αἰετοὶ δύο ἐς τὸ μετ-
αίχμιον συμπεσόντες ἀλλήλοις ἐπολέμουν· καὶ ἦν σιγὴ
βαθυτάτη. φυγόντος δὲ τοῦ κατὰ Βροῦτον βοή τε παρὰ
τῶν πολεμίων ὀξεῖα ἠγέρθη καὶ τὰ σημεῖα ἑκατέρωθεν
ἐπῆρτο, καὶ ἔφοδος ἦν σοβαρά τε καὶ ἀπηνής. τοξευ- 533

---

7 τε ante καὶ add. i 20 ἐν] ne ἐνὶ conicias, cf. III § 278 (Mend.) 23 ἐννάτην Vi αἰετοὶ] cf. ad II § 256 25 βρούτου b 27 ἐπήρετο maluit Mend., probabiliter

---

23 *sqq. hoc prodigium ex P. Volumnio narrat Plut. Brut. c. 48*

42 a. C.

μάτων μὲν δὴ καὶ λίθων ἢ ἀκοντισμάτων ὀλίγον αὐ-
τοῖς ἐδέησε πολέμου νόμῳ, ἐπεὶ οὐδὲ τῇ ἄλλῃ τέχνῃ
καὶ τάξει τῶν ἔργων ἐχρῶντο, ἀλλὰ γυμνοῖς τοῖς ξί-
φεσι συμπλεκόμενοι ἔκοπτόν τε καὶ ἐκόπτοντο καὶ
ἀλλήλους ἐξώθουν ἀπὸ τῆς τάξεως, οἳ μὲν περὶ σω-
τηρίας μᾶλλον ἢ νίκης, οἳ δὲ περὶ νίκης καὶ παρηγο-
534 *ρίας στρατηγοῦ βεβιασμένου. φόνος δὲ ἦν καὶ στόνος*
πολύς, καὶ τὰ μὲν σώματα αὐτοῖς ὑπεξεφέρετο, ἕτεροι
535 *δὲ ἀντικαθίσταντο ἐκ τῶν ἐπιτεταγμένων. οἱ στρα-*
τηγοὶ δὲ σφᾶς, περιθέοντες καὶ δρώμενοι πανταχοῦ,
ταῖς τε ὁρμαῖς ἀνέφερον καὶ παρεκάλουν πονοῦντας
ἔτι προσπονῆσαι καὶ τοὺς κεκμηκότας ἐνήλλασσον, ὥστε
536 *ὁ θυμὸς αἰεὶ τοῖς ἐπὶ τοῦ μετώπου καινὸς ἦν. τέλος*
δὲ οἱ τοῦ Καίσαρος, εἴτε διὰ δέος τοῦ λιμοῦ, εἴτε δι'
αὐτοῦ Καίσαρος εὐτυχίαν (οὐ γὰρ ἐπίμεμπτοί γε ἦσαν
οὐδὲ οἱ Βρούτειοι), τὴν φάλαγγα τῶν ἐχθρῶν ἐκίνουν,
ὥσπερ τι μηχάνημα τῶν βαρυτάτων ἀνατρέποντες.
537 *οἳ δ' ἀνεωθοῦντο μὲν ἐπὶ πόδας ἐς τὸ ὀπίσω βάδην*
ἔτι καὶ μετὰ φρονήματος· ὡς δὲ αὐτοῖς καὶ ἡ σύνταξις
ἤδη παρελέλυτο, ὀξύτερον ὑπεχώρουν καί, τῶν ἐπι-
τεταγμένων σφίσι δευτέρων καὶ τρίτων συνυποχω-
ρούντων, μισγόμενοι πάντες ἀλλήλοις ἀκόσμως ἐθλί-
βοντο ὑπὸ σφῶν καὶ τῶν πολεμίων ἀπαύστως αὐτοῖς
538 *ἐπικειμένων, ἕως ἔφευγον ἤδη σαφῶς. καὶ οἱ τοῦ*
Καίσαρος τότε μάλιστα τοῦ παρηγγελμένου σφίσιν

---

2 *ἐδέησε*] *ἐμέλησε* ci. Mend. 3 *τοῖς* om. b 5 *ἀπὸ*] *ἐκ* ci. Mend., sed cf. ad I § 65 7 *μαχόμενοι* post *βεβιασμένου* ex C add. Mend., inut. 8 *αὐτοῖς*] *αὐτίκα* ci. Mend., sed cf. ad III § 310 11 *παρεκάλουν* ⟨*ὀνομαστὶ*⟩ ci. Mend. ex C, qui vertit: *nomine inuocabant et — hortabantur,* sed non opus 14 sq. *διὰ τὴν Καίσαρος* ci. Nauck, facilius conicias *διὰ τοῦ Κ.*, certe *αὐτοῦ* *molestum* 18 *ἐπὶ πόδα* ci. Mend. (cf. II § 335 *κατὰ πόδα*), *contra Kratt* p. 4 23 *σφῶν* ⟨*τε*⟩ *καὶ* malim

42 a. C.

*ἐγκρατῶς ἐχόμενοι τὰς πύλας προελάμβανον σφόδρα
ἐπικινδύνως (ἄνωθέν τε γὰρ ἐβάλλοντο καὶ ἐκ τοῦ
μετώπου), μέχρι πολλοὺς ἐσδραμεῖν ἐκώλυσαν, οἳ δι-
έφυγον ἐπί τε τὴν θάλασσαν καὶ ἐς τὰ ὄρη διὰ τοῦ
ποταμοῦ τοῦ Ζυγάκτου.*

29 *γενομένης δὲ τῆς τροπῆς τὸ λοιπὸν ἔργον οἱ στρα-* 539
*τηγοὶ διῃροῦντο, Καῖσαρ μὲν αἱρεῖν τοὺς ἐκπίπτοντας
ἐκ τοῦ στρατοπέδου καὶ αὐτὸ φυλάσσειν τὸ στρατό-
πεδον· ὁ δὲ Ἀντώνιος πάντα ἦν καὶ πᾶσιν ἐνέπιπτε,
τοῖς τε φεύγουσι καὶ τοῖς ἔτι συνεστῶσι καὶ τοῖς ἄλλοις
στρατοπέδοις αὐτῶν, ὁρμῇ τε ὑπερηφάνῳ πάντα ἐβιά-
ζετο ὁμοῦ. καὶ περὶ τοῖς ἡγεμόσι δείσας, μὴ αὐτὸν* 540
*διαφυγόντες αὖθις ἕτερον στρατὸν ἀγείρειαν, τοὺς
ἱππέας ἐξέπεμπεν ἐπὶ τὰς ὁδούς τε καὶ ἐκβολὰς τῆς
μάχης, αἱρεῖν τοὺς ἀποδιδράσκοντας· οἳ διελόμενοι τὸ* 541
*ἔργον ἀνά τε τὸ ὄρος ἐφέροντο σὺν τῷ Θρᾳκίῳ Ῥά-
σκῳ, δι' ἐμπειρίαν ὁδῶν συναπεσταλμένῳ, καὶ τὰ χαρα-
κώματα καὶ κρημνοὺς περιστάντες τοὺς ἐκφεύγοντας
ἐκυνηγέτουν καὶ τοὺς ἐντὸς ἐφρούρουν. οἳ δὲ Βροῦτον* 542
*αὐτὸν ἐδίωκον· καὶ αὐτοὺς ἀσχέτως ἔχοντας τοῦ δρό-
μου Λουκίλλιος ἰδὼν ὑπέστη καὶ ὡς Βροῦτος ὢν ἠξίου
πρὸς Ἀντώνιον ἀντὶ τοῦ Καίσαρος ἀναχθῆναι· ᾧ δὴ
καὶ μάλιστα εἶναι Βροῦτος ἐνομίσθη, τὸν ἀδιάλλακτον
ἐχθρὸν ἐκκλίνων. ἀγομένου δὲ αὐτοῦ πυθόμενος ὁ Ἀν-* 543
τώνιος ἀπήντα σὺν ἐπιστάσει, τὴν τύχην ὁμοῦ καὶ τὸ

---

3 *πολλοὺς*] ⟨*τοὺς*⟩ *πολεμίους* ci. Mend., non recte, nam non omnes, ne in castra confugerent, impediti sunt, sed fort. ⟨*τοὺς*⟩ *πολλοὺς* cum Regling scribendum 5 *Zygaci* C 12 *αὐτὸν* O i, corr. Mend. 16 *ἔργον*] *ὄρος* i C *Θρᾳκίῳ*] *θρασκίῳ* f, om. C, seclusit Mend. ut dittographiam ex *Ῥάσκῳ* ortam 16 sq. *ῥούσκῳ* V 20 *αὐτὸν* om. V 21 *Lucilius* C, *λουκῖνος* O, *λουκίλλιος* (*λουκίλλος* b) *λουκῖνος* i (ex dittographia); cf. Plut. Brut. c. 50, *Anton. c. 69* 24 *πυνθανόμενος* i

42 a. C.
ἀξίωμα τἀνδρὸς καὶ ἀρετὴν ἐνθυμούμενος, ὅπως Βροῦ-
544 τον ὑποδέξαιτο. πλησιάσαντι δ' ὁ Λουκίλιος ἐντυχὼν
μάλα θρασέως εἶπε· "Βροῦτος μὲν οὐχ ἑάλωκεν, οὐδὲ
ἁλώσεταί ποτε πρὸς κακίας ἀρετή· ἐγὼ δὲ τούσδε ἀπα-
545 τήσας ὧδέ σοι πάρειμι". καὶ ὁ Ἀντώνιος τοὺς ἱππέας
ἰδὼν αἰδουμένους παρηγόρει καί "οὐ μείονά μοι τήνδε
ἄγραν", εἶπεν, "ἀλλὰ ἀμείνονα ἧς ἐνομίζετε ἐθηρεύσατε,
ὅσῳ κρείττων ἐχθροῦ φίλος". καὶ τὸν Λουκίλιον τότε
μέν τινι τῶν φίλων ἔδωκε θεραπεύειν, ὕστερον δὲ
αὐτὸς ἔχων ἐχρῆτο ὡς πιστῷ.
546 ὁ δὲ Βροῦτος ἀναφεύγει μὲν ἐς τὰ ὄρη σὺν ἱκανῷ 131
πλήθει, ὡς νυκτὸς ἐς τὸ στρατόπεδον ὑποστρέψων ἢ
καταβησόμενος ἐπὶ τὴν θάλασσαν· ἐπεὶ δὲ περιείληπτο
πάντα φυλακαῖς, διενυκτέρευεν ἔνοπλος μετὰ πάντων.
547 καί φασιν αὐτὸν ἐς τοὺς ἀστέρας ἀναβλέποντα εἰπεῖν·
"Ζεῦ, μὴ λάθοι σε τῶνδ' ὃς αἴτιος κακῶν", ἐνσημαι-
νόμενον ἄρα τὸν Ἀντώνιον. ὃ καὶ αὐτὸν Ἀντώνιόν
φασιν ὕστερον ἐν τοῖς ἰδίοις κινδύνοις μεταγινώ-
σκοντα εἰπεῖν, ὅτι συνεξετάζεσθαι Κασσίῳ καὶ Βρούτῳ
548 δυνάμενος ὑπηρέτης γένοιτο Ὀκταουΐου. τότε γε μὴν
καὶ ὁ Ἀντώνιος ἔνοπλος ἐπὶ τῶν φυλακτηρίων ἀντι-
διενυκτέρευε τῷ Βρούτῳ, χάρακα περιθέμενος ἐκ νε-
κρῶν σωμάτων καὶ λαφύρων συμφορηθέντων. ὁ δὲ

---

1 ⟨τὴν⟩ ἀρετὴν ci. Mend., sed cf. ad I § 351 2 ἀποδέξαιτο cum af maluit Mend. 2. 8 *Lucilius* (*-um*) C, λουκῖνος (-ον) Oi 5 ὧδε] ὅδε f, et ita ci. Cob. p. 229 coll. Herodot. 1, 115 extr., om. C 8 κρεῖττον cum A editores inde a Schw. 9 τινι post ἔδωκε posuit V 16 λάθῃ V 16 sq. ἐνσημαινόμενον Bk., ἐνσημαινόμενος Oi 20 γε om. Of

---

16 cf. Eur. Med. 332; eundem versum habet Plut. Brut. *c. 51 ex* P. Volumnio 19 sq. cf. O. E. Schmidt (v. ad II § 468) *p. 181,* Schwartz (v. ad III § 5) p. 215 adn. 4

42 a. C.

Καῖσαρ ἐς μέσην νύκτα πονηθεὶς ἀνεχώρησε διὰ τὴν
νόσον, Νωρβανῷ φυλάσσειν παραδοὺς τὸ στρατόπεδον.
131 *Βροῦτος δὲ καὶ τῆς ἐπιούσης ὁρῶν τὰς ἐφεδρείας* 549
τῶν ἐχθρῶν ἐπιμενούσας, ἔχων οὐ πλήρη τέσσαρα τέλη
συναναβάντα οἱ, αὐτὸς μὲν ἐπελθεῖν ἐπ' αὐτοὺς ἐφυ-
λάξατο, τοὺς δὲ ἡγουμένους αὐτῶν, αἰδουμένους τε τὸ
ἁμάρτημα καὶ μετανοοῦντας, ἔπεμπεν ἀποπειράσοντας
αὐτῶν, εἰ ἐθελήσουσιν ὤσασθαι διὰ τῶν ἐφεδρειῶν
καὶ ἀναλαβεῖν τὰ ἴδια, ἔτι φυλασσόμενα ὑπὸ τῶν οἰ-
κείων ὑπολελειμμένων. οἱ δὲ ἀβουλότατα μὲν ἐς τὸ 550
ἔργον ὁρμήσαντες, εὐψυχότατοι δὲ τὸ μέχρι πλείστου
γενόμενοι, τότε, βλάπτοντος ἤδη τοῦ θεοῦ, τῷ στρα-
τηγῷ σφῶν ἀπεκρίναντο ἀναξίως βουλεύεσθαι περὶ
αὐτοῦ· αὐτοὶ γάρ, τῆς τύχης πολλάκις πεπειραμένοι,
οὐκ ἀνατρέψειν τὴν ἔτι λοιπὴν διαλλαγῶν ἐλπίδα. καὶ 551
ὁ Βροῦτος ἐς τοὺς φίλους εἰπών· "οὐδὲν οὖν ἔτι εἰμὶ
τῇ πατρίδι χρήσιμος, ὧδε καὶ τούτων ἐχόντων", ἐκάλει
Στράτωνα τὸν Ἠπειρώτην, ὄντα φίλον ἑαυτῷ, καὶ ἐγ-
χειρεῖν ἐκέλευε τῷ σώματι. τούτου δὲ ἔτι βουλεύεσθαι 552
παραινοῦντος ἐκάλει τινὰ τῶν οἰκετῶν. καὶ ὁ Στρά-
των "οὐκ ἀπορήσεις", εἶπεν, "ὦ Βροῦτε, φίλου μᾶλλον
ἢ οἰκετῶν ἐς τὰ ὕστατα προστάγματα, εἰ ἤδη κέκρι-
ται". καὶ εἰπὼν ἐνήρεισε ταῖς λαγόσι τοῦ Βρούτου
τὸ ξίφος οὔτε ἀποστραφέντος οὔτε ἐνδόντος.
132 *ὧδε μὲν δὴ Κάσσιος καὶ Βροῦτος ἐθνησκέτην, ἄν-* 553
δρε Ῥωμαίων εὐγενεστάτω τε καὶ περιφανεστάτω καὶ
ἐς ἀρετὴν ἀδηρίτω, χωρὶς ἄγους ἑνός, ὥ γε καὶ Γάιος
Καῖσαρ, ὄντε τῆς Μάγνου Πομπηίου μοίρας, ἐκ μὲν

---

12 ⟨*παρ' αὐτὸ*⟩ *γενόμενοι* ci. Mend., quo non opus
23 *ταῖς*] *τοῖς* a   28 *ὄντε*] *οἵ τε* B

42 a. C.
ἐχθροῖν καὶ πολεμίοιν ἐποιήσατο φίλω, ἐκ δὲ φίλοιν
554 ἦγεν ὡς υἱώ. καὶ ἡ βουλὴ περιποθήτω τε εἶχεν αἰεὶ
καὶ ἀτυχήσαντε ἐλεεινὼ δυοῖν τε τούτοιν ἕνεκα πᾶσιν
ἀμνηστίαν ἐτίθετο καὶ φυγόντοιν αὐτοῖν ἔπεμψεν ἡγε-
μονίας, ἵνα μὴ φυγάδες εἶεν, οὐκ ἀμελοῦσα μὲν Γαΐου
Καίσαρος οὐδὲ ἐφηδομένη τοῖς γεγονόσιν, ὅπου καὶ
ζῶντα τῆς ἀρετῆς καὶ τύχης ἐθαύμαζε καὶ ἀποθανόντα
ἔθαπτε δημοσίᾳ καὶ ἐκύρου τὰ ἔργα ἀθάνατα εἶναι
ἀρχάς τε καὶ ἡγεμονίας ἐς πολὺ ἐκ τῶν ὑπογραφῶν
ἐποίει τῶν Καίσαρος, οὐδὲν ἡγουμένη κρεῖσσον εὑρή-
555 σειν ὧν ἐκεῖνος ἐνόησεν. ἀλλ' ἡ περὶ τώδε τὼ ἄνδρε
σπουδὴ καὶ δέος τὸ ὑπὲρ αὐτοῖν προήγαγεν αὐτὴν
ἐς ὑπεροψίαν διαβολῆς· οὕτως ἅπασιν ἐγενέσθην τιμίω.
556 ἐγενέσθην δὲ καὶ τῶν φυγόντων τοῖς ἀρίστοις τιμιω-
τέρω Πομπηίου, πλησιάζοντος καὶ οὐκ ἀδιάλλακτον
ἔχοντος αἰτίαν, πορρωτέρω τε ὄντε αὐτὼ καὶ ἀδιαλ-
557 λάκτω. ἐπεί γε μὴν ἔργων ἐδέησε, δυοῖν οὐδὲ ὅλοιν 135
ἐτοῖν στρατιάν τε συνέλεξαν ὑπὲρ εἴκοσιν ὁπλιτῶν τέλη
καὶ ἱππέας ἀμφὶ τοὺς δισμυρίους καὶ ναῦς μακρὰς ὑπὲρ
τὰς διακοσίας τήν τε ἄλλην παρασκευὴν ἀξιόλογον
καὶ χρήματα ἄπειρα καὶ παρ' ἑκόντων καὶ παρὰ ἀκόν-
των πολέμους τε ἐπολέμησαν ἔθνεσι καὶ πόλεσι καὶ
558 τῶν ἀντιστασιωτῶν πολλοῖς καὶ κατώρθουν. ἐθνῶν
τε ἐκράτησαν ἀπὸ Μακεδονίας μέχρι Εὐφράτου· καὶ

1 ἐκ δὲ, quod Bk. coniecerat, habet B, ἔκ τε ceteri 4 ἔπεμψεν] ἐπέτρεψεν ci. Mend., bene 9 ἀρχάς τε] καὶ ἀρχὰς af 13 ὑπεροψίαν Schw., ὑποψίαν libri 14 φυγόντων] φυγαδευσάντων ci. Mend., perperam 22 καὶ post πόλεσι seclusit et v. 23 πολλαῖς scribendum ci. Mend., at τῶν ἀντιστασιωτῶν πολλοῖς pertinere videtur ad Dolabellam, Allienum, alios 24 Εὐφράτου ⟨πάντων⟩ ci. Mend.

19 sq. ὑπὲρ τὰς διακοσίας] cf. Kromayer (v. ad II § 204) *p. 441 sq.*

42 a. C.

ὅσους ἐπολέμησαν, ἐς συμμαχίαν αὐτοῖς ἔπεισαν καὶ
βεβαιοτάτοις ἐχρήσαντο. ἐχρήσαντο δὲ καὶ βασιλεῦσι
καὶ δυνάσταις, καὶ Παρθυαίοις καίπερ οὖσιν ἐχθροῖς
ἐς τὰ βραχύτερα· ἐπὶ δὲ τὸ μεῖζον ἔργον οὐκ ἀνέμει-
ναν ἐρχομένους, ἵνα μὴ βάρβαρον ἢ ἀντίπαλον ἔθνος
ἐθίσειαν ἐπὶ Ῥωμαίοις. ὃ δὲ δὴ μάλιστα πάντων ἀδο- 559
κητότατον ἦν, ὁ στρατὸς ὁ πλείων ὅδε Γαΐου Καίσα-
ρος ἐγεγένητο, καὶ δαιμονίως αὐτὸν εὐνοίας καὶ σπου-
δῆς ἔχοντα ἐς ἐκεῖνον μετέπεισαν οἱ σφαγεῖς οἵδε τοῦ
Καίσαρος, καὶ ἐπὶ τὸν τοῦ Καίσαρος υἱὸν ἕσποντο
αὐτοῖς πιστότερον ἢ Ἀντωνίῳ τῷ Καίσαρος συναγω-
νιστῇ τε καὶ συνάρχῳ· οὐ γάρ τις αὐτῶν Βροῦτον ἢ
Κάσσιον οὐδὲ ἡσσωμένους ἀπέλιπεν, οἱ Ἀντώνιον ἀμφὶ
τὸ Βρεντέσιον καὶ πρὸ πείρας ἀπολιπόντες. ἦν τε πρό- 560
φασις αὐτοῖς τῶν πόνων, καὶ ἐπὶ Πομπηίου καὶ νῦν,
οὐχ ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν, ἀλλ' ὑπὲρ δημοκρατίας, ὀνό-
ματος εὐειδοῦς μέν, ἀλυσιτελοῦς δὲ αἰεί. σφῶν τε αὐ-
τῶν, ὅτε μηδὲν ἐδόκουν ἔτι εἶναι χρήσιμοι τῇ πατρίδι,
ἄμφω κατεφρόνησαν ὁμοίως. ἐν δὲ ταῖς φροντίσι καὶ 561
πόνοις ὁ μὲν Κάσσιος ἀμεταστρεπτί, καθάπερ ἐς τὸν
ἀγωνιστὴν οἱ μονομαχοῦντες, ἐς μόνον τὸν πόλεμον

---

1 ὅσοις scr. Mend., cf. ad III § 220 αὐτοῖς scr. Bk. et habet, ut videtur, B, ubi αὐτοῖς an αὐτοὺς legendum esset, propter rasuram discernere non potui; αὐτοῖς af et corr. ex αὐτοὺς V, αὐτοὺς b 5 ἢ] καὶ ex C posuit Mend., cf. ad III § 21 12 οὐ γάρ τις — 13 ἀπέλιπεν post ἀπολιπόντες (v. 14) collocari distinctionemque post συνάρχῳ deleri voluit Schw., non recte 17 ἀλυσιτελοῦς] οὐ λυσιτελοῦς ci. Schw., non recte, opinor, cf. etiam Dominicus, De indole Appiani Alexandrini etc., Confluentibus 1844, p. 21 adn. 59, qui confert, quae Antonius de plebe dicit III § 76 20 πόνοις] μόνοις i 21 ἀνταγωνιστὴν ci. Schw., bene, ἀγῶνα Mend., si πόλεμον serves, illud probans, si πολέμιον rescribas; sed πόλεμον quoquo modo teneri potest

42 a. C.

ἀφεώρα· ὁ δὲ Βροῦτος, ὅπῃ γίγνοιτο, καὶ φιλοθεάμων ἦν καὶ φιλήκοος, ἅτε καὶ φιλοσοφήσας οὐκ ἀγεννῶς.

562 *ἀλλὰ καὶ τοιοῖσδε οὖσιν αὐτοῖς ἀντίθετον ἐς ἅπαντα* 13
ἦν τὸ ἄγος τὸ ἐς Καίσαρα. ὅ γε οὐδὲ ἁπλοῦν ἄγος ἦν οὐδὲ ἐν ὀλίγῳ· καὶ γὰρ ἐς φίλον ἐγίγνετο παραλόγως καὶ ἐς εὐεργέτην ἐκ πολέμου περισώσαντα ἀχαρίστως καὶ ἐς αὐτοκράτορα ἀθεμίστως καὶ ἐν βουλευτηρίῳ καὶ ἐς ἱερέα καὶ ἱερὰν ἐσθῆτα ἐπικείμενον καὶ δυνάστην μὲν οἷον οὐχ ἕτερον, χρησιμώτατον δὲ ὑπὲρ ἅπαντας τῇ τε πατρίδι καὶ τῇ ἡγεμονίᾳ γενό-
563 *μενον. ἃ καὶ τὸ δαιμόνιον αὐτοῖς ἄρα ἐνεμέσησε καὶ προεσήμηνε πολλάκις. Κασσίῳ τε γὰρ τὸν στρατὸν καθαίροντι ὁ ῥαβδοῦχος ἀνεστραμμένον τὸν στέφανον ἐπέθηκε· καὶ Νίκη, χρύσεον ἀνάθημα Κασσίου, κατέπεσεν, ὄρνεά τε πολλὰ ὑπὲρ τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ καθιέμενα κλαγγὴν οὐδεμίαν ἠφίει, καὶ μελισσῶν ἐπ-*
564 *εκάθηντο συνεχεῖς ἑσμοί. Βροῦτον δὲ ἐν [τε] Σάμῳ γενεθλιάζοντά φασι παρὰ τὸν πότον, οὐδὲ εὐχερῆ πρὸς τὰ τοιαῦτα ὄντα, ἀλόγως τόδε τὸ ἔπος ἀναβοῆσαι·*
565 *"ἀλλά με μοῖρ' ὀλοὴ καὶ Λητοῦς ἔκτανεν υἱός". μέλ-*

---

1 ὅποι V 5 sq. παραλόγως] *praeter aequum iustumque* C, unde ci. Mend. παρανόμως, inut. 11 ἐνεμέση τε καὶ ab 13 ἀνεστραμμένον] κατεστραμμένον Plut. Brut. c. 39, τραπέντα πάλιν (τραπέμπαλιν L. Dind.) Cass. D. 47, 40, 7, sed etiam illud bonum 15 σαρκοφάγα vel νεκροφάγα ante πολλὰ addi voluit Mend. (cf. Plut. l. c. et Cass. D. 47, 40, 8) 16 καθιέμενα conieci cum Herw. p. 74, hoc quidem etiam καθειμένα proponente, καθήμενα Oi κλαγγὴν οὐδεμίαν] *moestum clangorem* C, κλ. δύσφημον ci. Herw. p. 74, δεινὴν Kramer (v. ad III § 296) p. 34 adn. 8, ἀηδῆ Mend., οὐχ ἡδεῖαν Schenkl p. 179 (cf. Cass. D. l. c.) 17 τε delevi; an τῇ scribendum? 18 πόντον iC οὐδὲ] οὐ δὴ ci. Mend.

---

20 cf. Hom. Il. 16, 849

42 a. C

λοντα δὲ περᾶν ἐκ τῆς Ἀσίας ἐς τὴν Εὐρώπην σὺν τῷ στρατῷ, νυκτὸς ἐγρηγορότα, μαραινομένου τοῦ φωτὸς ὄψιν ἰδεῖν ἐφεστῶσάν οἱ παράλογον καὶ πυθέσθαι μὲν εὐθαρσῶς, ὅς τις ἀνθρώπων ἢ θεῶν εἴη, τὸ δὲ φάσμα εἰπεῖν· "ὁ σός, ὦ Βροῦτε, δαίμων κακός· ὀφθήσομαι δέ σοι καὶ ἐν Φιλίπποις". καὶ ὀφθῆναί φασιν αὐτῷ πρὸ τῆς τελευταίας μάχης. ἐξιόντι δὲ τῷ στρατῷ 566
πρὸ τῶν πυλῶν αἰθίοψ ὑπήντησε· καὶ τόνδε μὲν ὡς οἰώνισμα φαῦλον ὁ στρατὸς αὐτίκα συνέκοψε, δαιμόνια δ' ἦν αὐτοῖς ἄρα καὶ τάδε, [ἐς] Κάσσιον μὲν ἐν ἀμφηρίστῳ νίκῃ πάντα ἀλόγως ἀπογνῶναι, Βροῦτον δὲ εὐβούλου βραδυτῆτος ἐκβιασθῆναι καὶ ἐς χεῖρας ἐλθεῖν ἀνδράσι διωκομένοις ὑπὸ λιμοῦ, δαψιλῶς αὐτὸν ἔχοντα ἀγορᾶς καὶ ναυκρατοῦντα, καὶ τόδε παθεῖν ὑπὸ τῶν οἰκείων μᾶλλον ἢ τῶν πολεμίων. καὶ μὴν 567
πολλάκις ἀγώνων μετασχόντες ἐν μὲν ταῖς μάχαις οὐδὲν ἔπαθον, ἄμφω δ' αὐτῶν ἐγένοντο αὐθένται καθάπερ ἐγένοντο τοῦ Καίσαρος.

Κάσσιος μὲν δὴ καὶ Βροῦτος τοιάνδε δίκην ἐδε- 568
35 *δώκεσαν. καὶ Βροῦτον Ἀντώνιος ἀνευρὼν περιέβαλέ τε τῇ ἀρίστῃ φοινικίδι εὐθὺς καὶ καύσας τὰ λείψανα τῇ μητρὶ Σερουιλίᾳ ἔπεμψε. ὁ δὲ σὺν τῷ Βρούτῳ στρατός, ὅτε ἐπύθοντο τεθνάναι Βροῦτον, πρέσβεις ἐς Καίσαρα καὶ Ἀντώνιον ἔπεμπον καὶ συγγνώμης ἔτυχον*

---

7 *iterum illi* C, unde *αὐτῷ* ⟨*αὖθις*⟩ ci. Schw.; melius ⟨*αὖθις*⟩ *αὐτῷ* scr. Mend., sed non opus, si verbum *ὀφθῆναι* premas 8 *πυλῶν αὖθις ὑπήντησεν αἰθίοψ* i 10 *ἐς* del. Bk. cum C, *ὡς* ci. Schw., *ἐς Κάσσιον μὲν* ⟨*τὸ*⟩ Musgr.; fort. iure tradita retinet Kratt p. 41 11 *ἀλόγως* O, *εὐλόγως* i, cum C omitti maluit Mend., sine causa 17 *αὐτῶν* B et, ut videtur, alii quidam 18 *ἐγένοντο* om. V 19 *δὴ* om. i 20 *εὑρὼν* V, *ἀνευρὼν* etiam Plut. Brut. c. 53 21 ⟨τῶν ἑαυτοῦ⟩ φοινικίδι ci. Mend. (*v. Plut.* Brut. c. 53, Anton. c. 22, Val. Max. 5, 1, 11)

42 a. C.
καὶ ἐς τὰ στρατεύματα αὐτῶν διῃρέθησαν· καὶ ἦσαν
569 *ἀμφὶ τοὺς μυρίους καὶ τετρακισχιλίους. παρέδοσαν δὲ*
ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἑαυτοὺς καὶ οἱ κατὰ τὰ φρούρια, πολλὰ
ὄντα. τὰ δὲ φρούρια αὐτὰ καὶ τὸ στρατόπεδον ἐδόθη
570 *τοῖς Καίσαρος καὶ Ἀντωνίου στρατοῖς διαρπάσαι. τῶν*
δ' ἀμφὶ τὸν Βροῦτον ἀνδρῶν ἐπιφανῶν οἳ μὲν ἐν
ταῖς μάχαις ἀπέθανον, οἳ δὲ αὑτοὺς ἐξήγαγον ὁμοίως
τοῖς στρατηγοῖς, οἳ δὲ καὶ ἐξεπίτηδες ἐμαχέσαντο μέχρι
571 *θανάτου· ὧν ἦν Λεύκιός τε Κάσσιος, ὁ ἀδελφιδοῦς αὐ-*
τοῦ Κασσίου, καὶ Κάτων ὁ Κάτωνος, ἐμπίπτων ὅδε τοῖς
πολεμίοις πολλάκις, εἶθ' ὑποχωρούντων ἀναλύσας τὸ
κράνος, ἵνα ἢ γνώριμος ἢ εὔβλητος ἢ ἀμφότερα εἴη.
572 *Λαβεὼν δέ, ἐπὶ σοφίᾳ γνώριμος, ὁ πατὴρ Λαβεῶνος*
τοῦ κατ' ἐμπειρίαν νόμων ἔτι νῦν περιωνύμου, βόθρον
ἐν τῇ σκηνῇ τὸ μέγεθος αὐτάρκη σώματι ὀρυξάμενος
καὶ τὰ λοιπὰ τοῖς θεράπουσιν ἐντειλάμενος ἐπέσκηψε
τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς παισί, περὶ ὧν ἐβούλετο, καὶ τὰ
γράμματα φέρειν ἔδωκε τοῖς οἰκέταις· τοῦ δὲ πιστο-
τάτου τῆς δεξιᾶς λαβόμενος καὶ περιστρέψας αὐτόν,
ὡς ἔθος ἐστὶ Ῥωμαίοις ἐλευθεροῦν, ἐπιστρεφομένῳ
573 *ξίφος ἔδωκε καὶ τὴν σφαγὴν ὑπέσχε. καὶ τῷδε μὲν*
ἡ σκηνὴ τάφος ἐγένετο, Ῥάσκος δὲ ὁ Θρᾷξ ἐπανήγα- 13(
γεν ἐκ τῶν ὀρῶν πολλοὺς καὶ γέρας ᾔτησέ τε καὶ
ἔλαβε σῴζεσθαι τὸν ἀδελφὸν ἑαυτοῦ Ῥασκούπολιν· ᾧ
καὶ διεδείχθη, ὅτι οὐδ' ἀπ' ἀρχῆς ἀλλήλοις οἵδε οἱ

---

3 sq. *πολλοὶ ὄντες* ci. Mend., bene, ni efficeretur hiatus 9 ante *Κάσσιος καὶ* erasum in B 15 *αὐτάρκη*, *ει* supra *η* a m. 1, V 24 *ῥασκούπολιν*, *πο* in *πον* aut *πον* in *πο* corr., B 25 sq. *οἱ Θρᾷκες* del. Nauck

---

9 L. Cassius fort. idem ac qui § 272 affertur, cf. Schürer, Gesch. d. jüd. Volkes I[3] p. 311 adn. 11 13 de Labeone patre *et filio cf.* Prosop. imp. rom. I p. 86 n. 594

42 a. C.

Θρᾷκες διεφέροντο, ἀλλὰ δύο στρατοπέδων μεγάλων
τε καὶ ἀμφηρίστων περὶ τὴν ἐκείνων γῆν συμφερο-
μένων τὸ ἄδηλον τῆς τύχης ἐμερίσαντο, ἵνα ὁ νικῶν
περισώζοι τὸν ἡσσώμενον. Πορκία δ', ἡ Βρούτου μὲν 574
γυνή, Κάτωνος δὲ ἀδελφὴ τοῦ νεωτέρου, ἐπείτε ἀμ-
φοῖν ὧδε ἀποθανόντοιν ἐπύθετο, φυλασσομένη πρὸς
τῶν οἰκείων πάνυ ἐγκρατῶς, ἐσχάρας πυρὸς ἐνεχθεί-
σης ἁρπάσασα τῶν ἀνθράκων κατέπιεν. ὅσοι δ' ἄλλοι 575
τῶν ἐπιφανῶν ἐς Θάσον διέφυγον, οἱ μὲν αὐτῶν ἐξ-
έπλευσαν, οἱ δὲ ἐπέτρεψαν ἑαυτοὺς ἅμα τῷ λοιπῷ
στρατῷ τῶν ὁμοτίμων Μεσσάλᾳ τε [καὶ] Κορουίνῳ καὶ
Λευκίῳ Βύβλῳ, ὅ τι βουλεύσοιντο περὶ σφῶν, ποιεῖν περὶ
ἁπάντων. οἱ δὲ συνθέμενοι τοῖς περὶ τὸν Ἀντώνιον, 576
Ἀντωνίῳ διαπλεύσαντι ἐς τὴν Θάσον παρέδοσαν, ὅσα
ἦν ἐν Θάσῳ χρήματά τε καὶ ὅπλα καὶ τροφαὶ δαψι-
λεῖς καὶ ἄλλη παρασκευὴ πολλή.

37 οὕτω μὲν δὴ Καίσαρί τε καὶ Ἀντωνίῳ διὰ τόλμης 577
ἐπισφαλοῦς καὶ δυοῖν πεζομαχίαιν τηλικοῦτον ἔργον
ἤνυστο, οἷον οὐχ ἕτερον ἐγένετο πρὸ ἐκείνου. οὔτε
γὰρ στρατὸς τοσοῦτος ἢ τοιοῦτος ἐς χεῖρας πρότερον
ἦλθε Ῥωμαίων ἑκατέρωθεν, οὐχ ὑπὸ συντάξει πολιτικῇ
στρατευσαμένων, ἀλλὰ ἀριστίνδην ἐπειλεγμένων οὐδ'
ἀπειροπολέμων ἔτι, ἀλλ' ἐκ πολλοῦ γεγυμνασμένων ἐπί

---

4 περισώζη V 5 τοῦ νεωτέρου del. Herw. p. 74, prob. Schenkl p. 179 coll. II § 468, sed cf. infra 7 sq. ἐσενεχθείσης ci. Bk. 10 ἐπετρέψαντες (sic) V 11 μεσσάλᾳ τε καὶ κορουνίῳ Oi, *Messalae Cornificio* C, corr. Schw. 21 sq. πολιτικῇ στρατευσαμένων O, πολιτικῷ στρατευμάτων i, *non ciuili more instructa* C 22 ἐπειλεγμένων V, ἐπιλεγμένων Bf, ἐπιλελεγμένων ab

---

5 ἀδελφὴ] sc. Catonis, filii Uticensis, cf. Rühl, Jahrb. f. cl. Philol. 121 (1880) p. 147 sq. aliosque contra Mommsen, Hermes 15 (1880) p. 99 sqq., cf. II § 468

42 a. C.
τε σφᾶς καὶ οὐκ ἀλλόφυλα ἢ βάρβαρα ἔθνη τρεπομένων.
578 ἀλλὰ καὶ γλώσσης μιᾶς ὄντες καὶ τέχνης πολέμων μιᾶς
καὶ ἀσκήσεως καὶ καρτερίας ὁμοίας, δυσκαταγώνιστοι
παρ' αὐτὸ ἦσαν ἀλλήλοις. οὐδὲ ὁρμῇ καὶ τόλμῃ τοσῇδέ
τινες ἐχρήσαντο ἐν πολέμῳ, πολῖταί τε ὄντες ἀλλήλων καὶ
οἰκεῖοι καὶ συστρατιῶται γενόμενοι. τεκμήριον δέ, ὅτι
τῶν νεκρῶν ὁ ἀριθμός, ἐπανισουμένης ἑκατέρας μάχης,
οὐκ ἐλάσσων ἔδοξεν οὐδὲ παρὰ τοῖς νικῶσιν εἶναι.
579 ὁ δὲ στρατὸς ὁ Ἀντωνίου καὶ Καίσαρος τὸν τῶν 138
στρατηγῶν λόγον ἐπηλήθευσαν, διὰ μιᾶς ἡμέρας καὶ
δι' ἑνὸς ἔργου κίνδυνον ἔσχατον λιμοῦ καὶ δέος ἀπω-
λείας ἐς εὐπορίαν δαψιλῆ καὶ σωτηρίαν ἀσφαλῆ καὶ
580 νίκην εὐκλεῆ μεταβαλόντες. ἀπήντησέ γε μὴν αὐτοῖς καὶ
ὃ συνιόντες ἐς τὴν μάχην ἐπεμαντεύσαντο Ῥωμαίοις·
ἐκρίθη γὰρ αὐτῶν ἡ πολιτεία παρ' ἐκεῖνο τὸ ἔργον μά-
λιστα καὶ οὐκ ἐπανῆλθεν ἐς δημοκρατίαν ἔτι, οὐδὲ πό-
νων αὐτοῖς ἐς ἀλλήλους ἐδέησεν ὁμοίων, χωρίς γε τῆς
μετ' οὐ πολὺ Ἀντωνίου καὶ Καίσαρος στάσεως, ὑστάτης
581 Ῥωμαίοις γενομένης. τὰ δ' ἐν μέσῳ μετὰ Βροῦτον ὑπό
τε Πομπηίου καὶ τῶν διαφυγόντων Κασσίου καὶ Βρούτου
φίλων, λείψανα τοσῆσδε παρασκευῆς μεγάλα ἐχόντων,
οὔτε ταῖς τόλμαις ὅμοια ἔτι ἐγίγνετο οὔτε ταῖς τῶν ἀν-
δρῶν ἢ πόλεων ἢ στρατῶν ἐς τοὺς ἡγεμόνας ὁρμαῖς· οὐ
γάρ τις αὐτοῖς τῶν ἐπιφανῶν ἔτι οὐδ' ἡ βουλὴ οὐδὲ
ἡ δόξα αὔτη, ὡς ἐς Κάσσιόν τε καὶ Βροῦτον, ἀπήντα.

---

1 τραπομένων, ε supra α a m. 1, V 4 οὐδὲ Nauck, οὔτε Oi 11 κίνδυνον ἔσχατον om. V 14 ἐπεμαντεύσατο i 16 οὐκ om. iC 23 στρατηγῶν af 25 αὔτη, ὡς] αὐτή, ὅση ci. Mend., inut.

42 a.C.

ΕΜΦΥΛΙΩΝ Ε.

1 *Μετὰ δὲ τὸν Κασσίου καὶ Βρούτου θάνατον ὁ μὲν* 1
Καῖσαρ ἐπὶ τῆς Ἰταλίας ᾔει, ὁ δὲ Ἀντώνιος ἐς τὴν
Ἀσίαν, ἔνθα αὐτῷ συμβάλλει Κλεοπάτρα βασιλὶς Αἰ-
γύπτου, καὶ εὐθὺς ὀφθεῖσα ἐκράτει. ὁ δὲ ἔρως ὅδε 2
αὐτοῖς τε ἐκείνοις ἐς ἔσχατον ἔληξε κακοῦ καὶ ἐς ὅλην
Αἴγυπτον ἐπ' ἐκείνοις. ὅθεν ἄν τι καὶ Αἰγύπτιον εἴη
τῆσδε τῆς βίβλου μέρος, ὀλίγον τε καὶ οὐκ ἄξιον ἐπι-
γραφῆς πω, διὸ δὴ καὶ τοῖς ἐμφυλίοις πολὺ πλείοσιν
οὖσιν ἐπίμικτον. ἐγίγνετο γὰρ δὴ καὶ μετὰ Κάσσιόν 3
τε καὶ Βροῦτον ἕτερα ἐμφύλια ὅμοια, στρατηγοῦ μὲν
οὐδενὸς ὄντος ἐπὶ πᾶσιν ὥσπερ ἐκείνοις, κατὰ μέρος
δὲ ἑτέρων, μέχρι Πομπήιός τε Σέξστος, ὁ νεώτερος παῖς
Πομπηίου Μάγνου, λοιπὸς ὢν ἔτι τῆσδε τῆς στάσεως,
τοῖς ἀμφὶ τὸν Βροῦτον ἐπανῃρέθη καὶ Λέπιδος ἐξέπεσε
τοῦ μέρους τῆς ἡγεμονίας καὶ ἡ Ῥωμαίων ἀρχὴ πᾶσα
περιῆλθεν ἐς δύο μόνον, Ἀντώνιόν τε καὶ Καίσαρα.
ἐγίνετο δὲ αὐτῶν ἕκαστα οὕτως.

2 *Κάσσιος ὁ Παρμήσιος ἐπίκλην ὑπελέλειπτο μὲν* 4
ὑπὸ Κασσίου καὶ Βρούτου περὶ τὴν Ἀσίαν ἐπὶ νεῶν
καὶ στρατοῦ, χρήματα ἐκλέγειν. Κασσίου δὲ ἀποθανόν-
τος οὐδὲν ἐλπίζων ὅμοιον ἐν Βρούτῳ, Ῥοδίων ἐπ-
ελέξατο νῆας τριάκοντα, ὅσας ἐνόμιζε πληρώσειν, καὶ

---

6 sq. *ἐς ὅλην Αἴγυπτον* Oi, *ὅλῃ Αἰγύπτῳ* Schw. ex C, vulgo, male ob hiatum; fort. *περὶ* pro *ἐς* scribendum 7 *Αἰγύπτιον*] *αἴγυπτον* bf, *αἴγυπτος* aC 8 *τε*] *δὲ* C et Musgr., bene 9 *διὸ δὴ*] *διὸ δὲ* i 10 *οὖσιν*] *οὐδ' ὣς* B *ἐπιμικτέον* ci. Musgr. 12 *ὄντος οὐδενὸς* V *ὥρπερ* (sic) B *ἐκείνων* ci. Mend., *ἐκεῖνοι* Schw. *μέρη* B 14 *ἔτι* Schw. t. III ind. gr. s. v. *λοιπός*, *ἐπὶ* libri 16 *ἅπασα* a 17 *μόνον*] *μόνους* i 19 *ὑπολέλειπτο*, ut videtur, i 21 *ἐπιλέγειν* B 23 *ναῦς* scr. Mend.

---

23 de classibus horum annorum cf. Kromayer (v. ad II § 204) *p. 446 sqq.*

2a.C.
τὰς λοιπὰς διέπρησε χωρὶς τῆς ἱερᾶς, ἵνα μὴ δύναιντο
5 νεωτερίσαι. καὶ ὃ μὲν τάδε πράξας ἀνήγετο ταῖς τε
ἰδίαις καὶ ταῖς τριάκοντα, Κλώδιος δὲ ἐκ Βρούτου πεμ-
φθεὶς ἐς Ῥόδον ἐπὶ νεῶν τρισκαίδεκα, τοὺς Ῥοδίους
νεωτερίζοντας εὑρών (ἐτεθνήκει γὰρ ἤδη καὶ ὁ Βροῦ-
τος), ἐξήγαγε τὴν φρουράν, οὖσαν ὁπλιτῶν τρισχιλίων,
6 καὶ ἐς τὸν Παρμήσιον ἐχώρει. ἀφίκετο δὲ αὐτοῖς καὶ
Τουρούλιος, ἑτέρας ναῦς ἔχων πολλὰς καὶ χρήματα,
ὅσα προεξείλεκτο ἀπὸ τῆς Ῥόδου. ἐς δὴ τὸ ναυτικὸν
τοῦτο ὡς ἐς ἤδη τινὰ ἰσχὺν συνέθεον, ὅσοι ἦσαν
κατὰ μέρη τῆς Ἀσίας ἐπὶ τῶν ὑπηρεσιῶν, καὶ αὐτὸ
ὁπλίταις τε ἐξ ὧν ἐδύναντο ἀνεπλήρουν καὶ ἐρέταις ἐκ
θεραπόντων ἢ δεσμωτῶν, ἐπιπλέοντες δὲ ταῖς νή-
7 σοις καὶ ἀπὸ τῶν νησιωτῶν. ἦλθον δ' εἰς αὐτοὺς καὶ
Κικέρων ὁ Κικέρωνος καὶ ὅσοι ἄλλοι τῶν ἐπιφανῶν
ἐκ τῆς Θάσου διεπεφεύγεσαν. καὶ ταχὺ πλῆθος ἦν καὶ
σύνταξις ἀξιόχρεως ἡγεμόνων τε καὶ στρατοῦ καὶ νεῶν.
8 προσλαβόντες δὲ καὶ Λέπιδον μεθ' ἑτέρας δυνάμεως,
ἢ Βρούτῳ καθίστατο Κρήτην, πρὸς Μοῦρκον καὶ Δο-
μίτιον Ἀηνόβαρβον ἐπὶ μεγάλης δυνάμεως ὄντας ἐς τὸν
9 Ἰόνιον διέπλεον. καὶ αὐτῶν οἳ μὲν ἅμα τῷ Μούρκῳ
διέπλευσαν ἐς Σικελίαν καὶ τὴν ἰσχὺν Πομπηίῳ Σέξστῳ

---

1 *διέπρισε* ci. Cob. p. 235, male 8 *Τουρούλιος* Glandorp, Onom. hist. rom. p. 858, *τοροῦλος* libri 12 *ἐπλήρουν* cum V scr. Mend. 19 *ἢ*] *ᾗ* ci. Schw.

---

3 quis Clodius fuerit, incertum, cf. Münzer ap. Pauly-Wissowa 4, 1 p. 64 n. 3. 8; v. etiam Drumann II² p. 325, qui cum Borghesi II p. 181 sq. hunc Clodium eundem atque Appium IV § 222 putavit, sed cf. Mommsen, Zeitschr. f. Numism. 15 (1887) p. 205 8 de praenomine Turullii cf. Ribbeck n. 222 et Boiss. ad Cass. D. 51, 8, 2 18 est Paulus Aemilius Lepidus, filius Lucii, fratris *triumviri*, cf. Borghesi IV p. 69 sq., V p. 288 sq. et nunc Prosop. *imp. rom.* I p. 32 n. 250

42a. C

συνῆψαν, οἳ δὲ κατέμειναν παρὰ Ἀηνοβάρβῳ καί τιν'
αἵρεσιν ἐφ' ἑαυτῶν καθίσταντο.
τοιάδε μὲν ἐκ τῶν λειψάνων τῆς παρασκευῆς Κασ- 10
3 σίου τε καὶ Βρούτου πρῶτα συνίστατο, ὁ δὲ Καῖσαρ
καὶ ὁ Ἀντώνιος ἐπὶ τῇ νίκῃ τῇ περὶ Φιλίππους ἔθυόν
τε λαμπρῶς καὶ τὸν στρατὸν ἐπῄνουν. καὶ ἐς τὴν δό- 11
σιν τῶν ἐπινικίων ὃ μὲν ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐχώρει, τήν
τε γῆν αὐτοῖς διανεμήσων καὶ ἐς τὰς ἀποικίας κατα-
λέξων (ὧδε γὰρ αὐτὸς εἵλετο διὰ τὴν ἀρρωστίαν), ὁ
δὲ Ἀντώνιος ἐς τὰ πέραν ἔθνη, συλλέξων τὰ χρήματα,
ὅσα αὐτοῖς ὑπέσχηντο. διενείμαντο δὲ αὖθις ὅσα καὶ 12
πρότερον ἔθνη καὶ ἐπελάμβανον τὰ Λεπίδου· τήν
τε γὰρ Κελτικὴν τὴν ἐντὸς Ἄλπεων ἐδόκει Καίσαρος
ἀξιοῦντος αὐτόνομον ἀφιέναι γνώμῃ τοῦ προτέρου
Καίσαρος, ὅ τε Λέπιδος διεβάλλετο τὰ πράγματα Πομ-
πηίῳ προδιδόναι· καὶ ὥριστο, εἰ Καίσαρι ψευδὴς ἡ
διαβολὴ φανείη, ἕτερα ἀντιδοῦναι τῷ Λεπίδῳ. ἀφίεσαν 13
δὲ καὶ τῆς στρατείας τοὺς ἐντελῆ χρόνον ἐστρατευμέ-
νους χωρὶς ὀκτακισχιλίων, οὓς δεηθέντας ἔτι στρατεύ-
εσθαι σφίσιν ἀποδεξάμενοι διείλοντο καὶ συνελόχισαν
ἐς στρατηγίδας τάξεις. ὁ δὲ λοιπὸς αὐτοῖς στρατὸς 14
ἐγένετο, σὺν τοῖς μεταθεμένοις ἀπὸ Βρούτου, τέλη
πεζῶν ἕνδεκα καὶ ἱππεῖς μύριοι καὶ τετρακισχίλιοι. καὶ
ἔσχεν αὐτῶν ὁ μὲν Ἀντώνιος διὰ τὴν ἀποδημίαν ἓξ
τέλη καὶ ἱππέας μυρίους, ὁ δὲ Καῖσαρ ἱππέας τετρα-

1 sq. τιν' αἵρεσιν Mend. ex C, qui: *factionem quandam*, τὴν αἵρεσιν Oi 8 ἀποικίας Musgr., οἰκίας libri 9 αὐτὸς] αὐτοῖς B 11 ὑπέσχοντο V 15 τὰ πράγματα ci. Bk. et post eum Mend. (v. ad I § 53) p. 349, τὰ παρὰ Oi; τὰ παρ' αὐτῶν voluerat Schw. 18 στρατείας] στρατηγίας i 21 ⟨τὰς⟩ στρατηγίδας ci. Mend., vix recte, cf. Mommsen, Hermes 14 (1879) p. 29

11 sqq. cf. L. Ganter (v. ad III § 351) diss. p. 3 sq.

2 a. C.
κισχιλίους καὶ τέλη πέντε· καὶ τῶνδε δὲ αὐτῶν Ἀντω-
νίῳ ⟨δύο ἔδωκεν⟩, ἀντιληψόμενος ἐκ τῶν ὑπὸ Καληνῷ
τοῦ Ἀντωνίου κατὰ τὴν Ἰταλίαν ὑπολελειμμένων.
15 ὁ μὲν δὴ Καῖσαρ ἐπὶ τὸν Ἰόνιον ᾔει, ὁ δὲ Ἀντώ- 4
1 a. C. νιος ἐν Ἐφέσῳ γενόμενος τῇ θεῷ μεγαλοπρεπῶς ἔθυε
καὶ τοὺς καταφυγόντας ἐκ τῆς Βρούτου καὶ Κασσίου
συμφορᾶς ἐς τὸ ἱερὸν ἱκέτας ἀπέλυε χωρὶς Πετρωνίου,
συνεγνωκότος ἐπὶ τῷ φόνῳ Καίσαρος, καὶ Κοΐντου,
16 προδόντος ἐν Λαοδικείᾳ Κασσίῳ Δολοβέλλαν. τοὺς δὲ
Ἕλληνας καὶ ὅσα ἄλλα ἔθνη τὴν ἀμφὶ τὸ Πέργαμον
Ἀσίαν νέμονται, κατά τε πρεσβείας παρόντας ἐπὶ συν-
θέσει καὶ μετακεκλημένους συναγαγὼν ἔλεξεν ὧδε·
17 „ὑμᾶς ἡμῖν, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, Ἄτταλος ὁ βασιλεὺς
ὑμῶν ἐν διαθήκαις ἀπέλιπε, καὶ εὐθὺς ἀμείνονες ὑμῖν
ἦμεν Ἀττάλου· οὓς γὰρ ἐτελεῖτε φόρους Ἀττάλῳ, μεθ-
ήκαμεν ὑμῖν, μέχρι δημοκόπων ἀνδρῶν καὶ παρ' ἡμῖν
18 γενομένων ἐδέησε φόρων. ἐπεὶ δὲ ἐδέησεν, οὐ πρὸς
τὰ τιμήματα ὑμῖν ἐπεθήκαμεν, ὡς ἂν ἡμεῖς ἀκίνδυνον
φόρον ἐκλέγοιμεν, ἀλλὰ μέρη φέρειν τῶν ἑκάστοτε καρ-
πῶν ἐπετάξαμεν, ἵνα καὶ τῶν ἐναντίων κοινωνῶμεν
19 ὑμῖν. τῶν δὲ ταῦτα παρὰ τῆς βουλῆς μισθουμένων
ἐνυβριζόντων ὑμῖν καὶ πολὺ πλείονα αἰτούντων, Γάιος
Καῖσαρ τῶν μὲν χρημάτων τὰ τρίτα ὑμῖν ἀνῆκεν ὧν

2 ⟨δύο ἔδωκεν⟩ add. Schw. ex § 46 et Cass. D. 48, 2, 3
3 τῷ Ἀντωνίῳ ci. Mend., inut. 11 sq. ἐπὶ συνθέσει] *foederum causa* C, i. e. ἐπὶ συνθέσεσι, ἐπὶ συνήσει dubitanter ci. Schw., ἐπὶ συνησθήσει Bk. ex § 290 (at cf. ibid.), ἐπὶ συναντήσει Mend., sed ἐπὶ συνθέσει videtur esse 'foederis, pacis componendae causa' 16 καὶ del. Herw. p. 75, sed verte cum Schenkl p. 179 'vel apud nos' 17 ⟨καὶ ἡμῖν⟩ ἐδέησε fort. scribendum ci. Herw. p. 75 ἐπεὶ δὲ ἐδέησεν om. V, δὲ ἐδέησεν om. C
20 τῶν bis positum in V 22 ἀπαιτούντων V

17 sqq. cf. Wilcken, Griech. Ostraka I p. 206

41 a. C.

ἐκείνοις ἐφέρετε, τὰς δ' ὕβρεις ἔπαυσεν· ὑμῖν γὰρ τοὺς
φόρους ἐπέτρεψεν ἀγείρειν παρὰ τῶν γεωργούντων.
καὶ τόνδε τοιόνδε ὄντα οἱ χρηστοὶ τῶν ἡμετέρων πολι- 20
τῶν τύραννον ἐκάλουν, καὶ ὑμεῖς αὐτοῖς συνετελεῖτε
χρήματα πολλά, σφαγεῦσί τε οὖσι τοῦ ὑμετέρου εὐερ-
5 γέτου, καὶ καθ' ἡμῶν τῶν τιμωρούντων ἐκείνῳ. τῆς 21
δὲ δικαίας τύχης οὐχ, ὡς ἐβούλεσθε, ἀλλ', ὡς ἦν ἄξιον,
κρινάσης τὸν πόλεμον, εἰ μὲν ὡς συναγωνισταῖς τῶν
πολεμίων ἔδει χρῆσθαι, κολάσεως ὑμῖν ἔδει, ἐπεὶ δὲ
ἑκόντες πιστεύομεν ὑμᾶς κατὰ ἀνάγκην τάδε πεποιη-
κέναι, τῶν μὲν μειζόνων ἀφίεμεν, χρημάτων δὲ ἡμῖν
δεῖ καὶ γῆς καὶ πόλεων ἐς τὰ νικητήρια τοῦ στρατοῦ,
τέλη δέ ἐστιν ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν ὁπλιτῶν, ἃ μετὰ τῶν
συνταssομένων εἰσὶ μυριάδες ἀνδρῶν ὑπὲρ ἑπτακαί-
δεκα, καὶ τούτων ἄνευθεν οἱ ἱππεῖς καὶ ἕτερος ὅμιλος
ἑτέρου στρατοῦ. ἐκ μὲν δὴ τοῦ πλήθους τῶν ἀνδρῶν 22
τὸ πλῆθος τῆς χρείας συνορᾶν δύνασθε. τὴν δὲ γῆν
καὶ τὰς πόλεις αὐτοῖς διαδώσων ὁ Καῖσαρ ἄπεισιν ἐς
τὴν Ἰταλίαν, εἰ χρὴ τῷ λόγῳ τὸ ἔργον εἰπεῖν, ἀνα-
στήσων τὴν Ἰταλίαν. ὑμᾶς δ', ἵνα μὴ γῆς καὶ πόλεων 23
καὶ οἰκιῶν καὶ ἱερῶν καὶ τάφων ἀνίστησθε, ἐς τὰ
χρήματα ἐλογισάμεθα, οὐδὲ ἐς ἅπαντα (οὐδὲ γὰρ ἂν
δύναισθε), ἀλλὰ μέρος αὐτῶν καὶ βραχύτατον, ὃ καὶ
πυθομένους ὑμᾶς ἀγαπήσειν οἴομαι. ἃ γὰρ ἔδοτε τοῖς 24
ἡμετέροις ἐχθροῖς ἐν ἔτεσι δύο (ἔδοτε δὲ φόρους [ὡς]

5 οὖσιν ὑμετέρου, τοῦ omisso, Did. et Bk., per errorem 10 ἑκόντες] *non libenter* vertit C, unde ἄκοντας vel ⟨οὐχ⟩ ἑκόντας ci. Schw., vix recte 15 ἕτερος ὅμιλος] *electa multitudo* C, i. e. ἐπίλεκτος vel ἔκκριτος ὅμιλος (Schw.). At noli mutare, cum incertum sit, de quibus dicat 18 αὐτοῖς] αὐτῆς, ut videtur, f 18 sq. ἐς τὴν Ἰταλίαν del. Nauck, inut.; ceterum ἐς, ut videtur, corr. ex εἰς B 19 ⟨ἢ⟩ εἰ ci. Mend., inculcans *hiatum* τῷ λόγῳ] ἁπλῷ λόγῳ ci. Mend. 25 ὡς cum C om. Mend.

41 a. C.
δέκα ἐτῶν), ταῦτα λαβεῖν ἀρκέσει μόνα, ἀλλ' ἐνὶ ἔτει·
ἐπείγουσι γὰρ αἱ χρεῖαι. συνεῖσι δὲ τῆς χάριτος ὑμῖν
τοσοῦτον ἂν ἐπείποιμι, ὅτι μηδενὸς ἁμαρτήματος ἴσον
ἐπιτίμιον ὁρίζεται".

25 ὁ μὲν οὕτως εἶπεν, ἐς ὀκτὼ καὶ εἴκοσι τέλη πεζῶν 6
τὴν χάριν περιφέρων, ὅτι, οἶμαι, τρία καὶ τεσσαράκοντα
ἦν αὐτοῖς, ὅτε ἐν Μουτίνῃ συνηλλάσσοντο ἀλλήλοις
καὶ τάδε ὑπισχνοῦντο, ὁ δὲ πόλεμος αὐτὰ ἐς τοσοῦτον
26 ὑπενηνόχει· οἱ δὲ Ἕλληνες ἔτι λέγοντος αὐτοῦ ταῦτα
ἐρρίπτουν ἑαυτοὺς ἐς τὸ ἔδαφος, ἀνάγκην καὶ βίαν ἐς
αὐτοὺς ἐκ Βρούτου καὶ Κασσίου γενομένας ἐπιλέγον-
τες οὐκ ἐπιτιμίων ἀξίας εἶναι, ἀλλ' ἐλέου, δόντες δ'
ἂν τοῖς εὐεργέταις ἑκόντες ἀπορεῖν διὰ τοὺς πολεμίους,
οἷς οὐ τὰ χρήματα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ σκεύη καὶ τοὺς
κόσμους ἐσενεγκεῖν ἀντὶ τῶν χρημάτων, τοὺς δὲ αὐτὰ
27 παρὰ σφίσιν ἐς νόμισμα χαλκεῦσαι. καὶ τέλος παρα-
καλοῦντες ἔτυχον ἐννέα ἐτῶν φόρους ἐσενεγκεῖν ἔτεσι
δύο. βασιλεῦσι δὲ καὶ δυνάσταις καὶ πόλεσιν ἐλευ-
θέραις ἄλλα ἐς τὴν ἑκάστων δύναμιν ἐπετάχθη.

28 περιιόντι δ' αὐτῷ τὰ ἔθνη Λεύκιός τε ὁ Κασσίου 7
ἀδελφὸς καὶ ὅσοι ἄλλοι τῶν δεδιότων, ἐπεὶ τῆς ἐν
Ἐφέσῳ συγγνώμης ἐπύθοντο, ἱκέται προσῄεσαν. καὶ
ἀπέλυε πάντας, πλὴν τοὺς συνεγνωκότας ἐπὶ φόνῳ
Καίσαρος· τούτοις γὰρ δὴ μόνοις ἀδιάλλακτος ἦν.

2 δὲ (vel τε) Schw., γὰρ Oi 3 ἂν] γὰρ ab² ⟨ὑμετέρου⟩ ἁμαρτήματος maluit Mend. cum Gel., contra Zerdik p. 60 ob hiatum, sed cf. § 20 extr. 6 εἰ καὶ pro οἶμαι et v. 8 ὁ δὴ πόλεμος ci. Schw., non librarium, sed App. ipsum, opinor, corrigens 11 αὐτοὺς Oi, corr. Mend. 12 ἀξίους a 15 ἀνενεγκεῖν a 19 ἐς] κατὰ ci. Nauck, non recte 21 ἐπεὶ] ἐπὶ b 23 sq. ἐπὶ τῷ φόνῳ τοῦ καίσαρος i, quod fort. contra Mend. tenendum

6 de numero legionum cf. ad IV § 9

41a.C
παρηγόρει δὲ καὶ τῶν πόλεων τὰς μάλιστα δεινὰ 29
παθούσας, Λυκίους μὲν ἀτελεῖς φόρων ἀφιεὶς καὶ Ξάν-
θον οἰκίζειν παραινῶν, Ῥοδίοις δὲ διδοὺς Ἄνδρον τε
καὶ Τῆνον καὶ Νάξον καὶ Μύνδον, ἃς οὐ πολὺ ὕστε-
ρον ἀφῃρέθησαν ὡς σκληρότερον ἄρχοντες. Λαοδικέας 30
δὲ καὶ Ταρσέας ἐλευθέρους ἠφίει καὶ ἀτελεῖς φόρων·
καὶ Ταρσέων τοὺς πεπραμένους ἀπέλυε τῆς δουλείας
διατάγματι. Ἀθηναίοις δ' ἐς αὐτὸν ἐλθοῦσι μετὰ Τῆ-
νον Αἴγιναν ἔδωκε καὶ Ἴκον καὶ Κέω καὶ Σκίαθον
καὶ Πεπάρηθον. ἐπιπαριὼν δὲ Φρυγίαν τε καὶ Μυ- 31
σίαν καὶ Γαλάτας τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Καππαδοκίαν τε καὶ
Κιλικίαν καὶ Συρίαν τὴν κοίλην καὶ Παλαιστίνην καὶ
τὴν Ἰτουραίαν καὶ ὅσα ἄλλα γένη Σύρων, ἅπασιν ἐσφο-
ρὰς ἐπέβαλλε βαρείας καὶ διῄτα πόλεσι καὶ βασιλεῦσιν,
ἐν μὲν Καππαδοκίᾳ Ἀριαράθῃ τε καὶ Σισίνῃ, ὧν τῷ
Σισίνῃ συνέπραξεν ἐς τὴν βασιλείαν, καλῆς οἱ φανεί-
σης τῆς μητρὸς τοῦ Σισίνου [καὶ] Γλαφύρας· ἐν δὲ
Συρίᾳ τοὺς κατὰ πόλεις ἐξῄρει τυράννους.

8 καὶ ἐν Κιλικίᾳ πρὸς αὐτὸν ἐλθούσης Κλεοπάτρας 32
ἐμέμψατο μὲν ὡς οὐ μετασχούσης τῶν ἐπὶ Καίσαρι

---

4 Μύνδον] *Gnidum* C 8 sq. μετὰ Τῆνον Bursian, Jenaer Literaturzeit. 1876 p. 181, recte explicavit ad similitudinem locutionum Homericarum ἔρχεσθαι μεθ' ὕδωρ, πλεῖν μετὰ χαλκόν. Cf. etiam Eur. Alc. 46, Pind. etc.; Ἐρέτριαν latere suspicatus est Wachsmuth, Die Stadt Athen I p. 664 adn. 1, μετὰ ταινιῶν Mend., ratus Athenienses, etsi Antonius antea Athenis fuerat (v. Plut. Ant. c. 23), Ephesum venisse adulaturos Antonium (de taeniis cf. Muretum, Var. lect. XV c. VII, et Nipperdey ad Corn. Nep. Alcib. 6, 3) 12 παλαιστίνην, πα corr. ex τὴν, B 13 Ἰτουραίαν] τουραίωνα iC 13 sq. ἐς φορὰς B, ut saepius 14 ἐπέβαλε O 15 sq. 17 σισίνῃ (-ου) V, σισίννῃ (-ου) Bi, *Sysino* C. Huc rettulit Schw. Bekker, Anecd. I p. 173, 33, ubi σισίνῃ et σισίνην, sed v. Illyr. extr. 17 Γλαφύρας Schw. (cf. Cass. D. 49, 32, 3), καὶ γλαφυρᾶς libri 18 πόλιν i 20 μετασχούσῃ ci. Mend., inut.

41 a.C.

πόνων, τῆς δὲ οὐκ ἀπολογουμένης μᾶλλον ἢ καταλογιζομένης αὐτοῖς, ὅτι καὶ τὰ παρὰ οἷ τέσσαρα τέλη πρὸς Δολοβέλλαν αὐτίκα πέμψειε καὶ στόλον ἄλλον ἕτοιμον ἔχουσα κωλυθείη ὑπό τε ἀνέμου καὶ αὐτοῦ Δολοβέλλα, ταχυτέρας ἥσσης τυχόντος, Κασσίῳ τε δὶς ἀπειλοῦντι μὴ συμμαχήσειε καὶ σφίσιν ἐκείνοις πολεμοῦσιν ἐς τὸν Ἰόνιον αὐτὴ τὸν στόλον ἔχουσα πλεύσειε μετὰ παρασκευῆς βαρυτάτης, οὔτε δείσασα Κάσσιον οὔτε φυλαξαμένη Μοῦρκον ναυλοχοῦντα, μέχρι χειμὼν τά τε ἄλλα διελυμήνατο καὶ αὐτὴν ἐς νόσον ἐνέβαλεν, ἧς δὴ χάριν οὐδ' ὕστερον ἐπαναχθῆναι νενικηκότων
33 *ἤδη, ὁ Ἀντώνιος ἐπὶ τῇ ὄψει τὴν σύνεσιν καταπλαγεὶς εὐθὺς αὐτῆς μειρακιωδῶς ἑαλώκει, καίπερ ἔτη τεσσαράκοντα γεγονώς, λεγόμενος μὲν ὑγρότατος ἐς ταῦτα ἀεὶ φῦναι, λεγόμενος δ' ἐς ταύτην καὶ πάλαι, παῖδα ἔτι οὖσαν, ἐρέθισμά τι τῆς ὄψεως λαβεῖν, ὅτε ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν Γαβινίῳ στρατεύοντι νέος ἱππαρχῶν εἵ-*
34 *πετο. εὐθὺς οὖν Ἀντωνίῳ μὲν ἡ περὶ ἅπαντα τέως* 9
ἐπιμέλεια ἀθρόα ἠμβλύνετο, Κλεοπάτρα δ' ὅ τι προστάξειεν, ἐγίγνετο, οὐ διακριδὸν ἔτι περὶ τῶν ὁσίων ἢ δικαίων, ἐπεὶ καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς Ἀρσινόην, ἱκέτιν οὖσαν ἐν Μιλήτῳ τῆς Λευκοφρυηνῆς Ἀρτέμιδος, πέμ-

---

2 *αὐτῷ* ex C ci. Mend., sed refer *αὐτοῖς* ad Antonium et Caesarem, cf. v. 6   *τὰ* om. i   5 *τυχόντι* i   6 *σφίσιν ἐκείνοις*] cf. ad III § 353   7 *ἔχουσα*] *ἄγουσα* ci. Mend., inut.   12 *δὲ* ante *Ἀντώνιος* add. i   16 ⟨*ἐκ*⟩ *τῆς ὄψεως* ci. Nauck, probabiliter   22 *ἐν Μιλήτῳ*] *ἐν Μαγνησίᾳ* requirit Raoul Rochette, Journal des Savants 1845 p. 583; Dianae Ephesiae templum nominant Cass. D. 48, 24, 2, Jos. Ant. Iud. 15, 89, cf. infra § 36   *λευκοφρυηνῆς* bfC, *λευκοφρυνῆς* a, *λευκοφρύνης* O, quae forma quamvis rara fort. tenenda est, cf. Kern, Die Inschr. v. Magnesia p. 213

---

22 Λευκοφρυηνῆς] de nominis significatione cf. post alios *v. Wilamowitz*, Hermes 30 (1895) p. 184 (v. etiam Lightfoot, *S. Ignatius* II², 1 p. 100 adn.)

41 a. C.

ψας ὁ Ἀντώνιος ἀνεῖλε, καὶ Σεραπίωνα, τὸν ἐν Κύπρῳ 35
στρατηγὸν αὐτῆς, συμμαχήσαντα Κασσίῳ, Τυρίων ὄντα
ἱκέτην, ἐκέλευσε τοὺς Τυρίους ἐκδοῦναι τῇ Κλεοπάτρᾳ,
ἐκδοῦναι δὲ καὶ Ἀραδίους ἕτερον ἱκέτην, ὅν τινα,
Πτολεμαίου τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Κλεοπάτρας ἀφανοῦς ἐν
τῇ πρὸς Καίσαρα κατὰ τὸν Νεῖλον ναυμαχίᾳ γενομένου,
οἱ Ἀράδιοι εἶχον λέγοντα Πτολεμαῖον εἶναι. καὶ τὸν ἐν 36
Ἐφέσῳ δὲ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερέα, ὃν Μεγάβυζον ἡγοῦνται,
ὑποδεξάμενόν ποτε τὴν Ἀρσινόην ὡς βασιλίδα ἀχθῆ-
ναι μὲν ἐκέλευσεν, Ἐφεσίων δ' αὐτὴν Κλεοπάτραν
ἱκετευσάντων μεθῆκεν. οὕτω μὲν ὁ Ἀντώνιος ἐνήλ-
λακτο ταχέως, καὶ τὸ πάθος αὐτῷ τοῦτο ἀρχὴ καὶ
τέλος τῶν ἔπειτα κακῶν ἐγένετο. ἀποπλευσάσης δὲ 37
τῆς Κλεοπάτρας ἐς τὰ οἰκεῖα, ὁ Ἀντώνιος ἔπεμπε τοὺς
ἱππέας Πάλμυρα πόλιν, οὐ μακρὰν οὖσαν ἀπὸ Εὐφρά-
του, διαρπάσαι, μικρὰ μὲν ἐπικαλῶν αὐτοῖς, ὅτι Ῥω-
μαίων καὶ Παρθυαίων ὄντες ἐφόριοι ἐς ἑκατέρους ἐπι-
δεξίως εἶχον (ἔμποροι γὰρ ὄντες κομίζουσι μὲν ἐκ
Περσῶν τὰ Ἰνδικὰ ἢ Ἀράβια, διατίθενται δ' ἐν τῇ
Ῥωμαίων), ἔργῳ δ' ἐπινοῶν τοὺς ἱππέας περιουσιάσαι.
Παλμυρηνῶν δὲ προμαθόντων καὶ τὰ ἀναγκαῖα ἐς τὸ 38
πέραν τοῦ ποταμοῦ μετενεγκάντων τε καὶ ἐπὶ τῆς
ὄχθης, εἴ τις ἐπιχειροίη, σκευασαμένων τόξοις, πρὸς ἃ
πεφύκασιν ἐξαιρέτως, οἱ ἱππεῖς τὴν πόλιν κενὴν κατα-
λαβόντες ὑπέστρεψαν, οὔτε ἐς χεῖρας ἐλθόντες οὔτε
10 τι λαβόντες. καὶ δοκεῖ τόδε τὸ ἔργον Ἀντωνίῳ τὸν 39

---

1 ὁ om. V 13 δὲ] γὰρ aC 15 πάλμυραν i 16 ἐπὶ καλῶν (sic) B 17 ἔφοροι i ἑκατέρας i 21 παλμυρηναίων i 25 sq. οὐδέ τι libri, corr. Bk. (cf. IV § 227)

---

8 Μεγάβυζον] ἱερέας δ' εὐνούχους εἶχον, οὓς ἐκάλουν Μεγαβύζους Strab. 14, 1, 23

41 a. C.
μετ' οὐ πολὺ Παρθυικὸν πόλεμον ἐξάψαι, πολλῶν ἐκ
Συρίας τυράννων ἐς αὐτοὺς συμφυγόντων. ἡ γὰρ
Συρία μέχρι μὲν ἐπ' Ἀντίοχον τὸν Εὐσεβῆ καὶ τὸν τοῦ
Εὐσεβοῦς υἱὸν Ἀντίοχον ὑπὸ τοῖς ἐκ Σελεύκου τοῦ
Νικάτορος ἐβασιλεύετο, ὥς μοι περὶ Σύρων λέγοντι
40 εἴρηται· Πομπηίου δ' αὐτὴν Ῥωμαίοις προσλαβόντος
καὶ στρατηγὸν αὐτῇ Σκαῦρον ἀποδείξαντος, ἡ βουλὴ
μετὰ Σκαῦρον ἔπεμψεν ἑτέρους καὶ Γαβίνιον τὸν Ἀλε-
ξανδρεῦσι πολεμήσαντα, ἐπὶ δὲ Γαβινίῳ Κράσσον τὸν
ἐν Παρθυαίοις ἀποθανόντα καὶ Βύβλον ἐπὶ τῷ Κράσ-
41 σῳ. παρὰ δὲ τὴν Γαΐου Καίσαρος ἄρα τελευτὴν καὶ
στάσιν ἐπ' αὐτῇ κατὰ πόλεις ὑπὸ τυράννων εἴχετο, συλ-
λαμβανόντων τοῖς τυράννοις τῶν Παρθυαίων· ἐσέβα-
λον γὰρ δὴ καὶ ἐς τὴν Συρίαν οἱ Παρθυαῖοι μετὰ
τὴν Κράσσου συμφορὰν καὶ συνέπραξαν τοῖς τυράν-
42 νοις. οὓς ὁ Ἀντώνιος ἐξελαύνων ὑποφεύγοντας ἐς
τὴν Παρθυηνὴν καὶ τοῖς πλήθεσιν ἐπιβάλλων ἐσφο-
ρὰς βαρυτάτας καὶ ἐς Παλμυρηνοὺς τάδε ἁμαρτών,
οὐδ' ἐπέμεινε συστῆσαι τὴν χώραν θορυβουμένην, ἀλλὰ
τὸν στρατὸν ἐς τὰ ἔθνη διελὼν χειμάσοντα αὐτὸς ἐς
Αἴγυπτον ᾔει πρὸς Κλεοπάτραν.
43 ἡ δὲ αὐτὸν ἐπεδέχετο λαμπρῶς. καὶ ὃ μὲν ἐχεί- 11
μαζεν ἐνταῦθα, ἄνευ σημείων ἡγεμονίας, ἰδιώτου σχῆμα
καὶ βίον ἔχων, εἴθ' ὡς ἐν ἀλλοτρίᾳ τε ἀρχῇ καὶ βασι-
λευούσῃ πόλει, εἴτε τὴν χειμασίαν ὡς πανήγυριν ἄγων,

---

1 *Παρθικὸν* scr. Mend., fort. recte, cf. ad II § 67 4 *τοῖς*] *τῶν* scr. Mend. cum C, qui vertit: *ab his qui*, sed App. amat uti praepositionibus cum dativo 8 ⟨*τε*⟩ *καὶ* ci. Nauck 8 sq. *γαουίνιον* et *γαουινίῳ* omnes praeter V C 9 *πολεμήσοντα* f 12 ⟨*τὴν*⟩ *ἐπ'* ci. Mend., sed cf. ad I § 12 17 *παρθυήνην* Oi, corr. Bk. 22 ὑπεδέχετο a 24 sq. *βασιλευομένῃ* ci. Mend. 25 *εἴτε*] εἴ (sic) B ἄξων ci. Mend., cf. praef.

41 a. C.

*ἐπεὶ καὶ φροντίδας ἀπετέθειτο καὶ ἡγεμόνων θεραπείαν,
καὶ στολὴν εἶχε τετράγωνον Ἑλληνικὴν ἀντὶ τῆς πατρίου,
καὶ ὑπόδημα ἦν αὐτῷ λευκὸν Ἀττικόν, ὃ καὶ Ἀθηναίων
ἔχουσιν ἱερεῖς καὶ Ἀλεξανδρέων, καὶ καλοῦσι φαικάσιον.
ἔξοδοί τε ἦσαν αὐτῷ ἐς ἱερὰ ἢ γυμνάσια ἢ φιλολόγων* 44
*διατριβὰς μόναι καὶ δίαιτα μεθ' Ἑλλήνων ὑπὸ Κλεο-
πάτρᾳ, ᾗ δὴ καὶ μάλιστα τὴν ἐπιδημίαν ἀνετίθει.*

12 *καὶ τὰ μὲν περὶ Ἀντώνιον ἦν τοιάδε· Καίσαρι* 45
δὲ ἐς τὴν Ῥώμην ἐπανιόντι ἥ τε νόσος αὖθις ἤκμαζεν *42 a. C.*
*ἐν Βρεντεσίῳ μάλιστα ἐπικινδύνως, καὶ φήμη διήνεγκεν
αὐτὸν καὶ τεθνάναι. ῥαΐσας δ' ἐσῆλθεν ἐς τὴν πόλιν* 46
*καὶ τοῖς Ἀντωνίου τὰ γράμματα ἐδείκνυε τὰ Ἀντωνίου.
οἳ δὲ Καληνόν τε προσέτασσον ἀποδοῦναι τὰ δύο
τέλη τῷ Καίσαρι καὶ ἐς Λιβύην ἐπέστελλον Σεξστίῳ
Λιβύης καὶ αὐτὸν Καίσαρι ἀποστῆναι. καὶ οἳ μὲν* 47
*οὕτως ἐποίουν, ὁ δὲ Καῖσαρ οὐδὲν ἀνήκεστον ἁμαρ-
τεῖν δόξαντι Λεπίδῳ Λιβύην ἀντὶ τῶν προτέρων
ἐθνῶν ἐνήλλασσε καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἐπὶ ταῖς προγρα-
φαῖς δεδημευμένων διεπίπρασκε. καταλέγοντι δ' αὐτῷ* 48
*τὸν στρατὸν ἐς τὰς ἀποικίας καὶ τὴν γῆν ἐπινέμοντι
δυσεργὲς ἦν. οἵ τε γὰρ στρατιῶται τὰς πόλεις ᾔτουν,
αἳ αὐτοῖς ἀριστίνδην ἦσαν ἐπειλεγμέναι πρὸ τοῦ
πολέμου, καὶ αἱ πόλεις ἠξίουν τὴν Ἰταλίαν ἅπασαν
ἐπινείμασθαι τὸ ἔργον ἢ ἐν ἀλλήλαις διαλαχεῖν τῆς τε
γῆς ⟨τὴν⟩ τιμὴν τοὺς δωρουμένους ᾔτουν, καὶ ἀργύ-*

---

1 *ἀπετίθετο* V *ἡγεμόνων θεραπείαν*] i. e. 'armatum ducum praesidium' (Mend.) 6 *διατριβὰς* correxi coll. § 323 et ante me v. Wilamowitz (v. ad I § 455) p. 10, *διατριβαὶ* libri 15 *αὐτὸν*] *τοῦ* b¹f, *τῷ* ab² 24 *ἐν ἀλλήλαις* vel *σὺν ἄλλαις* ci. Schw., illud recepi; *ἐν ἄλλαις* libri 25 ⟨*τὴν*⟩ addidi

---

4 *φαικάσιον* est etiam gymnasiarchi Alexandrini calceus, cf. *Grenfell-Hunt*, Oxyrhynchus Papyri I n. XXXIII col. III, 7

42/41 a.C.

49 ριον οὐκ ἦν, ἀλλὰ συνιόντες ἀνὰ μέρος ἐς τὴν Ῥώμην
οἵ τε νέοι καὶ γέροντες ἢ αἱ γυναῖκες ἅμα τοῖς παι-
δίοις, ἐς τὴν ἀγορὰν ἢ τὰ ἱερά, ἐθρήνουν, οὐδὲν μὲν
ἀδικῆσαι λέγοντες, Ἰταλιῶται δὲ ὄντες ἀνίστασθαι γῆς
50 τε καὶ ἑστίας οἷα δορίληπτοι. ἐφ' οἷς οἱ Ῥωμαῖοι συν-
ήχθοντο καὶ ἐπεδάκρυον, καὶ μάλιστα, ὅτε ἐνθυμηθεῖεν
οὐχ ὑπὲρ τῆς πόλεως, ἀλλ' ἐπὶ σφίσιν αὐτοῖς καὶ τῇ
μεταβολῇ τῆς πολιτείας τόν τε πόλεμον γεγονότα καὶ
τὰ ἐπινίκια διδόμενα καὶ τὰς ἀποικίας συνισταμένας
τοῦ μηδ' αὖθις ἀνακῦψαι τὴν δημοκρατίαν, παρ-
ῳκισμένων τοῖς ἄρχουσι μισθοφόρων ἑτοίμων, ἐς ὅ τι
51 χρήζοιεν. ὁ δὲ Καῖσαρ ταῖς πόλεσιν ἐξελογεῖτο τὴν 13
ἀνάγκην, καὶ ἐδόκουν οὐδ' ὣς ἀρκέσειν. οὐδ' ἤρκουν,
ἀλλὰ ὁ στρατὸς καὶ τοῖς γείτοσιν ἐπέβαινε σὺν ὕβρει,
πλέονά τε τῶν διδομένων σφίσι περισπώμενοι καὶ τὸ
ἄμεινον ἐκλεγόμενοι. οὐδὲ ἐπιπλήσσοντος αὐτοῖς καὶ
δωρουμένου πολλὰ ἄλλα τοῦ Καίσαρος ἐπαύοντο, ἐπεὶ
καὶ τῶν ἀρχόντων, ὡς δεομένων σφῶν ἐς τὸ ἐγκρατὲς
52 τῆς ἀρχῆς, κατεφρόνουν. καὶ γὰρ αὐτοῖς ἡ πενταετία
παρώδευε, καὶ τὸ ἀσφαλὲς ἡ χρεία συνῆγεν ἀμφοτέροις
παρ' ἀλλήλων, τοῖς μὲν ἡγεμόσιν ἐς τὴν ἀρχὴν παρὰ
τοῦ στρατοῦ, τῷ στρατῷ δὲ ἐς τὴν ἐπικράτησιν ὧν
ἔλαβον, ἡ τῶν δεδωκότων ἀρχὴ παραμένουσα. ὡς γὰρ
αὐτῶν οὐ βεβαίως ⟨ἐπικρατήσοντες, εἰ μὴ βεβαίως⟩
ἄρχοιεν οἱ δόντες, ὑπερεμάχουν ἀπ' εὐνοίας ἀναγκαίου.
53 πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τοῖς ἀπορουμένοις αὐτῶν ἐδωρεῖτο,

---

1 si *ἀλλὰ* sanum, aut ante aut cum Mend. post hanc particulam lacuna statuenda 10 *μηδ'*] *μὴ* vel *μήποτ'* ci. Mend. 15 *δεδομένων* ab 15 sq. *τὰ ἀμείνονα* ci. Nauck 17 *δωρουμένου*] *δωρου* (sic) B 22 *τῷ δὲ στρατῷ* af 24 *οὐ* om. O ⟨*ἐπικρατήσοντες, εἰ μὴ βεβαίως*⟩ add. Schw., cf. I § 448 25 *ὑπερεμάχουν* ⟨*αὐτῶν*⟩ ci. Mend., inut., cf. ad I § 223

42/41 a.

δανειζόμενος ἐκ τῶν ἱερῶν, ὁ Καῖσαρ. ὅθεν τὴν γνώ-
μην ὁ στρατὸς ἐς αὐτὸν ἐπέστρεφε, καὶ πλείων ὑπήντα
χάρις ὡς γῆν ἅμα καὶ πόλεις καὶ χρήματα καὶ οἰκή-
ματα δωρουμένῳ καὶ καταβοωμένῳ μὲν ἐπιφθόνως
ὑπὸ τῶν ἀφαιρουμένων, φέροντι δὲ τὴν ὕβριν ἐς χάριν
τοῦ στρατοῦ.

4 ταῦτα δὲ ὁρῶν ὅ τε ἀδελφὸς ὁ τοῦ Ἀντωνίου Λεύ- 54
κιος Ἀντώνιος, ὑπατεύων τότε, καὶ ἡ γυνὴ τοῦ Ἀντω- *41 a. C.*
νίου Φουλβία καὶ ὁ τῆς ἀποδημίας ἐπιτροπεύων τῷ
Ἀντωνίῳ Μάνιος, ἵνα μὴ Καίσαρος δόξειε τὸ ἔργον
ἅπαν εἶναι μηδὲ μόνος αὐτοῦ τὴν χάριν ἀποφέροιτο
μηδ' ἔρημος ὁ Ἀντώνιος εὐνοίας στρατιωτῶν γένοιτο,
τὰς κατοικίσεις ἐτέχναζον ἐς τὴν ἐπιδημίαν Ἀντωνίου
διατρίβειν. οὐ δυνατοῦ δὲ φαινομένου διὰ τὸν στρα- 55
τὸν ἐπείγοντα, τοὺς οἰκιστὰς τῶν Ἀντωνίου τελῶν
ἠξίουν Καίσαρα παρὰ σφῶν λαβεῖν, τῆς μὲν συνθήκης
Ἀντωνίου μόνῳ Καίσαρι διδούσης, ἐπιμεμφόμενοι δὲ
ὡς οὐ παρόντι τῷ Ἀντωνίῳ. καὶ ἐς τὸν στρατὸν αὐτοὶ 56
τήν τε Φουλβίαν παράγοντες καὶ τὰ παιδία τὰ Ἀντω-
νίου, μάλα ἐπιφθόνως ἱκέτευον μὴ περιιδεῖν Ἀντώνιον
ἢ δόξης ἢ χάριτος τῆς ἐς αὐτοὺς ὑπηρεσίας ἀφαιρού-
μενον. ἤκμαζε δὲ ἐν τῷ τότε μάλιστα τὸ κλέος τὸ 57

---

9 ⟨τὰ⟩ *τῆς ἀποδημίας* ci. Schw. t. III p. 136, *τὴν ἀποδημίαν* Mend., sed cf. II § 375, Prooem. c. 15, Dittenberger, Syll. inscr. gr. II^2 n. 510, 64, C.I.L. X 6569 (= I.G. XIV 911) 13 *κατοικίσεις*, sed *ι* rasura corr. ex *ή*, B 18 *ὡς οὐ παρόντι* O, *ὡς οὐ παραδόντι* (*παροδόντι* f) afC, *ὡς προδόντι* b; *ὡς* ⟨*ἐνυβρίζοντι* vel *ἐπιτολμῶντι*⟩ *οὐ παρόντι* ci. Bk., *ὡς* ⟨*παρακλέπτοντι τὴν τοῦ στρατοῦ εὔνοιαν*⟩ *οὐ παρόντι* Mend., sententiam praeeunte Schw.; sed sic efficitur hiatus, et intellegi possunt tradita 21 *τῆς ἐς αὐτοὺς* scripsi cum Schw., *ἢ ἐς αὐτοὺς* libri

---

10 *Μάνιος* nomen gentile, cf. C.I.L. I n. 1121 (Ihne VIII *p. 128 adn. 2)*

41 a.C.
Ἀντωνίου καὶ παρὰ τῷ στρατῷ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις
ἅπασι· τὸ γὰρ ἔργον τὸ ἐν Φιλίπποις διὰ τὴν τότε
Καίσαρος ἀρρωστίαν ἅπαν ἡγοῦντο Ἀντωνίου γεγο-
58 νέναι. ὁ δὲ Καῖσαρ οὐκ ἠγνόει μὲν ἀδικούμενος ἐς
τὰ συγκείμενα, εἶξε δὲ ἐς χάριν Ἀντωνίου. καὶ οἳ μὲν
τοὺς οἰκιστὰς ἐπὶ τοῖς Ἀντωνίου τέλεσιν ἀπέφαινον,
οἱ δὲ οἰκισταὶ τοῖς στρατιώταις, ἵνα τι καὶ δοκοῖεν
εὐνούστεροι τοῦ Καίσαρος ἐς αὐτοὺς εἶναι, συνεχώρουν
59 ἔτι πλέον ἀδικεῖν. ἄλλο δὴ πλῆθος ἦν ἑτέρων πόλεων,
αἳ ταῖς νενεμημέναις γειτονεύουσαί τε καὶ πολλὰ πρὸς
τῶν στρατιωτῶν ἀδικούμεναι κατεβόων τοῦ Καίσαρος,
ἀδικωτέρας εἶναι τὰς ἀποικίσεις τῶν προγραφῶν· τὰς
μὲν γὰρ ἐπὶ ἐχθροῖς, τὰς δὲ ἐπὶ μηδὲν ἀδικοῦσι γίγνε-
60 σθαι. ὁ δὲ Καῖσαρ οὐκ ἠγνόει μὲν ἀδικουμένους, **15**
ἀμήχανα δ' ἦν αὐτῷ· οὔτε γὰρ ἀργύριον ἦν ἐς τιμὴν
τῆς γῆς δίδοσθαι τοῖς γεωργοῖς, οὔτε ἀναβάλλεσθαι
τὰ ἐπινίκια διὰ τοὺς ἔτι πολέμους, Πομπηίου μὲν ἐν
τῇ θαλάσσῃ κρατοῦντος καὶ τὴν πόλιν κλείοντος ἐς
λιμόν, Ἀηνοβάρβου δὲ καὶ Μούρκου στρατὸν καὶ ναῦς
ἄλλας ἀγειρόντων, ἀθυμοτέρων δὲ ἐς τὰ ἐσόμενα ὄντων
⟨τῶν στρατιωτῶν⟩, εἰ μὴ τὰ πρότερα ἐπινίκια λάβοιεν.
61 πολὺ δ' ἦν καὶ τὸ παροδεύειν σφίσιν ἤδη τὴν τῆς ἀρχῆς
πενταετίαν καὶ χρῄζειν αὖθις εὐνοίας στρατοῦ. διόπερ

---

6 *ἀπέφηναν* V, sed in mg. a m. 1: *γρ. ἀπέφαινον* 7 *τι*] *τοι*, ϊ suprascr. a m. 1, V 9 *δὴ*] *δὲ* cum V scr. Mend. 17 *πολεμίους* b[1], ex corr., ut videtur, et f C 18 *ἀποκλείοντος* ci. Mend., at cf. Thuc. 7, 59, 3 alibi 20 *συναγειρόντων* a *ἀτιμοτέρων* vertit C, qui habet: *despectiores* *ἐς τὰ ἐσόμενα ὄντων* O, *ἐς τὰ τῶν ἐσόμενα ὄντων* i, *ἐς ταῦτα ἐσομένων αὐτῶν* ci. Musgr., *ἐς τὰ λοιπὰ ἐσομένων τῶν στρατιωτῶν* Schw., *τῶν στρατιωτῶν ἐσομένων* Mend., *ἐς τὰ ἐσόμενα ⟨ἂν⟩ ὄντων ⟨τῶν στρατιωτῶν⟩* *Herw.* p. 75, quod recepi, omisso *ἂν* 23 *χρῄζων* i, unde *ἔχρῃζον* ci. Mend., inut.

41a. C.

αὐτῶν καὶ τῆς ὕβρεως ἢ καταφρονήσεως ἐν τῷ τότε ἑκὼν ὑπερεώρα. ἔν γέ τοι τῷ θεάτρῳ, παρόντος αὐτοῦ, 62 *στρατιώτης ἀπορῶν οἰκείας ἕδρας παρῆλθεν ἐς τοὺς καλουμένους ἱππέας· καὶ ὁ μὲν δῆμος ἐπεσημήνατο, καὶ ὁ Καῖσαρ τὸν στρατιώτην ἀνέστησεν, ὁ δὲ στρατὸς ἠγανάκτησε καὶ περιστάντες αὐτὸν ἀποχωροῦντα τοῦ θεάτρου τὸν στρατιώτην ἀπῄτουν, οὐχ ὁρώμενον ἡγούμενοι διεφθάρθαι. ἐπελθόντα δὲ ἐνόμιζον ἐκ τοῦ* 63 *δεσμωτηρίου νῦν προαχθῆναι ἀρνούμενόν τε καὶ τὰ γεγονότα διηγούμενον ψεύδεσθαι διδαχθέντα ἔλεγον καὶ ἐλοιδόρουν ὡς τὰ κοινὰ προδιδόντα.*

καὶ τὸ μὲν ἐν τῷ θεάτρῳ γενόμενον τοιόνδε ἦν· 64
16 *κεκλημένοι δ' ἐπὶ νέμησιν τότε γῆς ἐς τὸ πεδίον τὸ Ἄρειον ὑπὸ σπουδῆς ἔτι νυκτὸς ἀφίκοντο καὶ βραδύτερον αὐτοῖς τοῦ Καίσαρος ἐπιόντος ἠγανάκτουν. Νώ-* 65 *νιος δὲ λοχαγὸς ἐπέπλησσεν αὐτοῖς σὺν παρρησίᾳ, τό τε πρέπον τοῖς ἀρχομένοις ἐς τὸν ἄρχοντα προφέρων καὶ τὴν Καίσαρος ἀσθένειαν, οὐχ ὑπεροψίαν. οἳ δὲ αὐτὸν τὰ μὲν πρῶτα ἔσκωπτον ὡς κόλακα, πλέονος δὲ ἑκατέρωθεν τοῦ διερεθίσματος γενομένου ἐλοιδόρουν τε καὶ ἔβαλλον καὶ φεύγοντα ἐδίωκον ἔς τε τὸν ποταμὸν ἐξαλόμενον ἐξειρύσαντες ἔκανον καὶ ἔρριψαν, ἔνθα παροδεύσειν ὁ Καῖσαρ ἔμελλεν. οἱ μὲν δὴ φίλοι τῷ* 66 *Καίσαρι παρῄνουν μηδὲ ἐπελθεῖν ἐς αὐτούς, ἀλλ' ἐκστῆναι μανιώδει φορᾷ· ὃ δ' ἐπῄει μέν, ἀναθρέψειν*

2 *τῷ* in V a m. 1 in mg. additum 5 *στρατὸς*] *στρατηγὸς* V 8 *τοῦ* om. B 13 *τότε*] *ποτε* ci. Musgr., *τῆς* Mend., *τότε* post *γῆς* poni voluit Kratt p. 46 adn. 2; nec vero in collocatione nec in verbo ipso offendo *γῆς* V, *τῆς* B i, om. C 22 *ἐσαλόμενον* ci. Mend., sed *ἐξαλόμενον* videtur defendi II § 628. 687, V § 441 *ἐξειρύσαντες* (*ἐξερύσαντες* Nauck) *ἔκανον* Gel. et Schw., *ἐξείρυσάν* (*ἐξείρουσάν* a, *ἐξίρυσάν* b) *τ' ἐς ἐκεῖνον* i, *ἐξείρυσάν τε ἐκεῖνον* O 24 *μηδὲ*] *μὴ* ci. Mend.

41 a. C.
ἔτι μᾶλλον αὐτῶν ἡγούμενος τὸ μανιῶδες, εἰ μὴ ἀφ-
ίκοιτο, καὶ τὸν Νώνιον ἰδὼν ἐξέκλινεν, ὡς δὲ ὀλίγων
ταῦτα δρασάντων ἐπεμέμφετο καὶ ἐς τὸ μέλλον ἀλλή-
λων φείδεσθαι παρήνει καὶ τὴν γῆν διένεμε καὶ δω-
ρεὰς αἰτεῖν τοῖς ἀξίοις ἐπέτρεπε καὶ τῶν οὐκ ἀξίων
ἐνίοις ἐδίδου παρὰ γνώμην, μέχρι τὸ πλῆθος ἐκπλαγὲν
αὐτοῦ τῆς βαρύτητος μετενόει καὶ ᾔδεῖτο καὶ κατ-
εγίνωσκον αὐτῶν καὶ τοὺς ἐς τὸν Νώνιον ἁμαρτόντας
67 ἠξίουν ἀνευρόντα κολάσαι. ὃ δὲ καὶ γινώσκειν αὐ-
τοὺς ἔφη καὶ κολάσειν αὐτῷ τῷ συνειδότι σφῶν μόνῳ
καὶ τῇ παρ' ὑμῶν καταγνώσει. οἳ δὲ συγγνώμης τε
ὁμοῦ καὶ τιμῆς καὶ δωρεῶν ἀξιωθέντες εὐθὺς αὐτὸν
εὐφήμουν ἐκ μεταβολῆς.
68 καὶ δύο μὲν εἰκόνες ἐκ πλεόνων αἵδε ἔστων τῆς 17
τότε δυσαρχίας· αἴτιον δ' ἦν, ὅτι καὶ οἱ στρατηγοὶ
ἀχειροτόνητοι ἦσαν οἱ πλείους ὡς ἐν ἐμφυλίοις καὶ
οἱ στρατοὶ αὐτῶν οὐ τοῖς πατρίοις ἔθεσιν ἐκ κατα-
λόγου συνήγοντο οὐδ' ἐπὶ χρείᾳ τῆς πατρίδος, οὐδὲ
τῷ δημοσίῳ στρατευόμενοι μᾶλλον ἢ τοῖς συνάγουσιν
αὐτοὺς μόνοις, οὐδὲ τούτοις ὑπὸ ἀνάγκῃ νόμων, ἀλλ'
ὑποσχέσεσιν ἰδίαις, οὐδὲ ἐπὶ πολεμίους κοινούς, ἀλλὰ
ἰδίους ἐχθρούς, οὐδὲ ἐπὶ ξένους, ἀλλὰ πολίτας καὶ
69 ὁμοτίμους. τάδε γὰρ πάντα αὐτοῖς τὸν στρατιωτικὸν
φόβον ἐξέλυεν, οὔτε στρατεύεσθαι νομίζουσι μᾶλλον

1 αὐτῶν post μανιῶδες collocant i 4 *adhortatus est nullaque interiecta mora agros partiri coepit* C, prob. Mend. διένειμε f 7 τῆς βαρύτητος] τῆς βαθύτητος ci. Musgr., τὴν πραότητα Mend., sed τῆς βαρύτητος videtur iungendum cum μετενόει, sive αὐτοῦ (αὐτοῦ libri) τῆς βαρύτητος, quod praetuli, cum Schw. intellegimus sive 'importunitatis in eum' cum Kratt p. 12; post βαρύτητος commate distinguunt Oi 8 αὐτῶν Bi(V?), corr. Bk. 14 ἔστων αἴδε V 15 sqq. animum adverte ad *hiatus* 18 ἐπὶ χρείας b 19 ἐστρατεύοντο ci. Mend., inut. 20 ὑπὸ ἀνάγκην V

41 a. C

ἢ βοηθεῖν οἰκείᾳ χάριτι καὶ γνώμῃ, καὶ τοὺς ἄρχοντας
ἡγουμένοις ὑπὸ ἀνάγκης αὐτῶν ἐς τὰ ἴδια ἐπιδεῖσθαι.
τό τε αὐτομολεῖν, πάλαι Ῥωμαίοις ἀδιάλλακτον ὄν, τότε 70
καὶ δωρεῶν ἠξιοῦτο· καὶ ἔπρασσον αὐτὸ οἵ τε στρατοὶ
κατὰ πλῆθος καὶ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἔνιοι, νομί-
ζοντες οὐκ αὐτομολίαν εἶναι τὴν ἐς τὰ ὅμοια μεταβολήν.
ὅμοια γὰρ δὴ πάντα ἦν, καὶ οὐδὲ ἕτερα αὐτῶν ἐς 71
ἔχθραν κοινὴν Ῥωμαίοις ἀπεκέκριτο· ἥ τε τῶν στρα-
τηγῶν ὑπόκρισις μία, ὡς ἁπάντων ἐς τὰ συμφέροντα
τῇ πατρίδι βοηθούντων, εὐχερεστέρους ἐποίει πρὸς
τὴν μεταβολὴν ὡς πανταχοῦ τῇ πατρίδι βοηθοῦντας.
ἃ καὶ οἱ στρατηγοὶ συνιέντες ἔφερον, ὡς οὐ νόμῳ
μᾶλλον αὐτῶν ἄρχοντες ἢ ταῖς δωρεαῖς.

οὕτω μὲν ἐς στάσεις τότε πάντα, καὶ ἐς δυσαρχίαν 72
18 τοῖς στασιάρχοις τὰ στρατόπεδα ἐτέτραπτο, τὴν δὲ
Ῥώμην λιμὸς ἐπίεζεν, οὔτε τῆς θαλάσσης τι αὐτοῖς
φερούσης διὰ Πομπήιον, οὔτε τῆς Ἰταλίας διὰ τοὺς
πολέμους γεωργουμένης. ὃ δὲ καὶ γένοιτο, ἐς τοὺς
στρατοὺς ἐδαπανᾶτο. ἐκλώπευόν τε οἱ πολλοὶ νυκτὸς 73
ἐν τῇ πόλει καὶ κλοπῆς ἔτι βιαιότερον ἠνώχλουν, καὶ
ἠνώχλουν ἀδεῶς, καὶ ἡ δόξα ἐς τοὺς στρατιώτας ἐφέ-
ρετο. ὁ δὲ λεὼς ἀπέκλειε τὰ ἐργαστήρια καὶ τὰς
ἀρχὰς ἐξανίστη, ὡς οὔτε ἀρχῶν οὔτε τεχνῶν χρῄζον-
τες ἐν ἀπορούσῃ καὶ λῃστευομένῃ πόλει.

19 Λευκίῳ δὲ ὄντι δημοτικῷ καὶ δυσχεραίνοντι τῇ 74
τῶν τριῶν ἀρχῇ, οὐδὲ ἐπὶ τῷ χρόνῳ παύσεσθαι νομι-

2 ὑπὸ ἀνάγκη O αὐτῶν libri, corr. Mend. 8 Ῥωμαίων ci. Mend., sed cf. ad III § 310 et Kratt p. 15 9 μία ⟨οὖσα⟩ ὡς ci. Mend., οὖσα πάντων pro ὡς ἁπάντων voluerat Musgr. 10 βοηθούντων O, βοηθεῖν i 15 στασιάρχαις i 19 οἱ delendum ci. Mend. 20 βιώτερον bf 21 sq. ἔφερεν ci. Mend., inut. 26 ἐπὶ deleri voluit Mend., τῷ χρόνῳ positum ratus pro τῇ πενταετίᾳ, hoc certe recte

41 a.C.

ζομένῃ, προσκρούσματα ἐς τὸν Καίσαρα ἐγίγνετο καὶ διαφοραὶ μείζους· τούς τε γεωργούς, ὅσοι τῆς γῆς ἀφῃροῦντο, ἱκέτας γιγνομένους τῶν δυνατῶν ἑκάστου μόνος ὑπεδέχετο καὶ βοηθήσειν ὑπισχνεῖτο, κἀκείνων
75 ὑπισχνουμένων ἀμυνεῖν, ἐς ὃ κελεύοι. ὅθεν αὐτὸν ὁ στρατὸς ὁ Ἀντωνίου κατεμέμφετο καὶ ὁ Καῖσαρ ὡς ἀντιπράσσοντα Ἀντωνίῳ, καὶ Φουλβία ὡς πολεμοποιοῦντα ἐν ἀκαίρῳ, μέχρι τὴν Φουλβίαν ὁ Μάνιος πανούργως μετεδίδαξεν ὡς εἰρηνευομένης μὲν τῆς Ἰταλίας ἐπιμενεῖν Ἀντώνιον Κλεοπάτρᾳ, πολεμουμένης δ' ἀφίξεσθαι κατὰ τάχος. τότε γὰρ δὴ γυναικός τι παθοῦσα ἡ Φουλβία τὸν Λεύκιον ἐπέτριβεν ἐς τὴν διαφοράν.
76 ἐξιόντος δὲ τοῦ Καίσαρος ἐς τὰ λοιπὰ τῶν κατοικίσεων, ἔπεμπεν ἑψομένους αὐτῷ τοὺς Ἀντωνίου παῖδας ἅμα τῷ Λευκίῳ, ὡς μηδὲν ἐκ τῆς ὄψεως ὁ Καῖσαρ ἐν τῷ
77 στρατῷ πλέον ἔχοι. ἱππέων δὲ Καίσαρος ἐκτρεχόντων ἐπὶ τὴν Βρεττίων ἠιόνα, πορθουμένην ὑπὸ Πομπηίου, δόξας ὁ Λεύκιος ἢ ὑποκρινάμενος ἐφ' ἑαυτὸν καὶ τοὺς Ἀντωνίου παῖδας τόδε τὸ ἱππικὸν ἀπεστάλθαι, διέδραμεν ἐς τὰς Ἀντωνίου κατοικίας, συλλεγόμενος φρουρὰν τῷ σώματι, καὶ τὸν Καίσαρα τῷ στρατῷ διέβαλλεν ἐς
78 ἀπιστίαν πρὸς Ἀντώνιον. ὁ δὲ ἀντεδίδασκεν αὐτούς, ὅτι αὐτῷ μὲν καὶ Ἀντωνίῳ πάντα εἶναι φίλια καὶ κοινά, Λεύκιον δὲ ὑφ' ἑτέρας γνώμης αὐτοὺς πολεμοποιεῖν ἐς ἀλλήλους ἀντιπράσσοντα τῇ τῶν τριῶν ἀρχῇ, δι' ἣν οἱ στρατευόμενοι τὰς ἀποικίας ἔχουσι βεβαίους·

5 *ἀμυνεῖν* Mend., *ἀμύνειν* O i, quod retinet Loesch p. 521 7 *φουλβίαν* iC 7 sq. *πολεμοποιοῦσαν* iC 11 *γυναικεῖον τι* ci. Musgr., inut., cf. I § 387 14 *ἔπεμψεν* B 17 *βρηττίων* V, *βρουττίων* Bi, corr. Mend. ex aliis locis 20 *συλλεξόμενος* ci. Mend., cf. praef. 23 *αὑτῷ* B, *αὐτῷ* Vi 26 *ἐστρατευμένοι* ci. Mend., cf. praef. τὰς non dilucide scriptum in B *βεβαίως* ci. Mend.

41 a. C.

καὶ τοὺς ἱππέας εἶναι καὶ νῦν ἐν Βρεττίοις τὰ ἐντε-
20 ταλμένα φυλάσσοντας. ὧν οἱ ἡγεμόνες τοῦ στρατοῦ 79
πυνθανόμενοι διῄτησαν αὐτοῖς ἐν Τεανῷ καὶ συν-
ήλλαξαν ἐπὶ τοῖσδε, τοὺς μὲν ὑπάτους τὰ πάτρια δι-
οικεῖν μὴ κωλυομένους ὑπὸ τῶν τριῶν ἀνδρῶν, μηδενὶ
δὲ γῆν ὑπὲρ τοὺς στρατευσαμένους ἐν Φιλίπποις ἐπι-
νέμεσθαι, τά τε χρήματα τῶν δεδημευμένων καὶ τιμὰς
τῶν ἔτι πιπρασκομένων καὶ τὸν στρατὸν Ἀντωνίου
τὸν περὶ τὴν Ἰταλίαν ἐπ' ἴσης διανέμεσθαι καὶ μηδέ- 80
τερον αὐτῶν ἔτι καταλέγειν ἐκ τῆς Ἰταλίας, στρατεύ-
οντι δὲ ἐπὶ Πομπήιον τῷ Καίσαρι δύο συμμαχεῖν τέλη
παρὰ Ἀντωνίου, ἀνεῷχθαι δὲ τὰς Ἄλπεις τοῖς ὑπὸ
Καίσαρος πεμπομένοις ἐς τὴν Ἰβηρίαν καὶ μὴ κωλύειν
αὐτοὺς ἔτι Ἀσίνιον Πολλίωνα, Λεύκιον δὲ ἐπὶ τοῖσδε
συνηλλαγμένον ἀποθέσθαι τὴν φρουρὰν τοῦ σώματος
καὶ πολιτεύειν ἀδεῶς.

τάδε μὲν ἦν, ἃ συνέθεντο ἀλλήλοις διὰ τῶν ἡγεμό- 81
νων τοῦ στρατοῦ, ἐπράχθη γε μὴν αὐτῶν δύο μόνα τὰ
τελευταῖα· καὶ Σαλουιδιηνὸς ἄκων αὐτῷ συμπεριῆλθε
21 τὰς Ἄλπεις. οὐ γιγνομένων δὲ τῶν ἄλλων ἢ βραδυ- 82
νόντων, ἐς Πραινεστὸν ἀνεχώρει Λεύκιος, δεδιέναι
λέγων Καίσαρα διὰ τὴν ἀρχὴν δορυφορούμενον, αὐτὸς

1 *βρηττίοις* V, *βρουττίοις* Bi, cf. ad § 77 3 *αὐτοῖς* Vb, *αὐτῷ*, *οἷς* suprascr., B, *αὐτᾷ* afC 6 *στρατευομένους* V 7 *τά τε*] *τὰ δὲ* scr. Bk. et Mend. ⟨*τὰς*⟩ *τιμὰς* ci. Mend., sed cf. ad I § 351 8 *καὶ* del. Nauck, perperam 9 *τὸν* V, *τὸν*, *οἷς* suprascr., B, *τοῖς* i 19 *σαλβιδιηνὸς* Bi(V?), const., *Saluidenus* C, cf. ad IV § 358 *ἄκων αὐτῷ* (*αὐτοῖς* V) *συμπεριῆλθε* libri, *ἀκωλύτως ὑπερῆλθε* scr. Mend., *ἄγων* pro *ἄκων* ci. Schw., totum tamen locum mutilum ratus, hoc certe recte; nam App. praetermittere vix potuit Lucium custodiam corporis dimisisse. Desidero etiam *καὶ* ⟨*γὰρ*⟩ 21 *πραινετὸν* Oi, const.

19 est Q. Salvidienus Rufus, de quo v. etiam IV § 358 sqq.

1a.C.
ἀφρούρητος ὤν. ἀνεχώρει δὲ καὶ Φουλβία πρὸς Λέπι-
83 *δον, ἤδη λέγουσα περὶ τοῖς τέκνοις δεδιέναι· τοῦτον*
γὰρ ἀντὶ τοῦ Καίσαρος προυτίθει. καὶ τάδε μὲν
ἐγράφετο παρ' ἑκατέρων Ἀντωνίῳ, καὶ φίλοι μετὰ
τῶν γραμμάτων ἐς αὐτὸν ἐπέμποντο, οἳ διδάξειν
ἔμελλον περὶ ἑκάστων. καὶ οὐχ εὗρον ἐρευνώμενος,
84 *ὅ τι σαφῶς ἀντεγράφετο αὐτοῖς. οἱ δὲ τῶν στρατῶν*
ἡγεμόνες συνομόσαντες κρινεῖν τοῖς ἄρχουσιν αὖθις,
ὃ δοκοίη δίκαιον εἶναι, καὶ τοὺς ἀπειθοῦντας ἐς αὐτὸ
συναναγκάσειν, ἐκάλουν ἐπὶ ταῦτα τοὺς περὶ Λεύκιον.
οὐ δεξαμένων δ' ἐκείνων, ὁ Καῖσαρ ἐπιφθόνως αὐτοὺς
ἔν τε τοῖς ἡγεμόσι τοῦ στρατοῦ καὶ παρὰ τοῖς Ῥω-
85 *μαίων ἀρίστοις ἐπεμέμφετο. οἳ δὲ ἐξέθεον ἐς τὸν*
Λεύκιον καὶ παρεκάλουν οἰκτεῖραι μὲν ἐπὶ τοῖς ἐμφυ-
λίοις τὴν πόλιν καὶ τὴν Ἰταλίαν, δέξασθαι δὲ κοινῷ
νόμῳ τὴν κρίσιν ἢ ἐπὶ σφῶν ἢ ἐπὶ τῶν ἡγεμόνων γενέ-
86 *σθαι. αἰδουμένου δὲ τοῦ Λευκίου τά τε λεγόμενα καὶ* 22
τοὺς λέγοντας, ὁ Μάνιος μάλα θρασέως ἔφη τὸν μὲν
Ἀντώνιον οὐδὲν ἀλλ' ἢ χρήματα μόνα ἀγείρειν ἐν
ξένοις ἀνδράσι, τὸν δὲ Καίσαρα καὶ τὴν στρατιὰν καὶ
τὰ ἐπίκαιρα τῆς Ἰταλίας ταῖς θεραπείαις προκαταλαμ-
87 *βάνειν· τήν τε γὰρ Κελτικὴν Ἀντωνίῳ πρότερον δεδο-*
μένην ἐλευθεροῦν μετ' ἐξαπάτης Ἀντωνίου καὶ τὴν
Ἰταλίαν σχεδὸν ἅπασαν ἀντὶ μόνων ὀκτωκαίδεκα πό-

---

1 sq. *πρὸς Λέπιδον*] *πρὸς Λεύκιον* Schw., perperam (cf. ad v. 2); ceterum *πρὸς* om. iC 2 *ἤδη*] *εἶναι* iC post *τέκνοις* inde a Schw. ex A vulgo addebatur *τὸν Λέπιδον*, quod scriba per errorem addidit, sed ipse induxit 7 *ὅ τι*] *εἴ τι* ci. Mend. 8 *κρίνειν* i 11 *οὐδ' ἐξαμένων* (sic) B *αὐτοῖς* cum V scr. Mend., sed cf. IV § 158 15 sq. *κοινῷ νόμῳ* Madvig, Advers. crit. III p. 78, idem sive *κοινῷ λόγῳ* ci. Mend., *κοινωνὸν ᾧ* libri, *κοινὴν οἷ* vel *κοινήν οἱ* cum Schw. scr. Bk. et Mend., non recte, *cum pro οἱ* exspectaveris *σφίσι*

41 a. C.

λεων τοῖς ἐστρατευμένοις καταγράφειν τέσσαρσί τε καὶ
τριάκοντα τέλεσιν ἀντὶ ὀκτὼ καὶ εἴκοσι τῶν συμμαχη-
σάντων ἐπινέμειν οὐ γῆν μόνην, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ τῶν
ἱερῶν χρήματα, συλλέγοντα μὲν ὡς ἐπὶ Πομπήιον, ἐφ'
ὃν οὐδέ πω παρατάττεται λιμωττούσης ὧδε τῆς πόλεως,
διαιροῦντα δὲ τοῖς στρατοῖς ἐς θεραπείαν κατὰ Ἀντω-
νίου καὶ τὰ δεδημευμένα οὐ πιπράσκοντα μᾶλλον ἢ
δωρούμενον αὐτοῖς. χρῆναι δέ, εἰ τῷ ὄντι εἰρηνεύειν 88
ἐθέλοι, τῶν μὲν ἤδη διῳκημένων ὑποσχεῖν λόγον, ἐς
δὲ τὸ μέλλον, ἃ ἂν κοινῇ βουλευομένοις δοκῇ, μόνα
πράσσειν. οὕτω μὲν θρασέως ὁ Μάνιος ἠξίου μήτε 89
τὸν Καίσαρά τινος εἶναι κύριον ἔργου μήτε τὴν Ἀν-
τωνίου συνθήκην βέβαιον, ὡρισμένου τῶν ἐγκεχειρι-
σμένων ἑκάτερον αὐτοκράτορα εἶναι καὶ τὸ πρασσό-
μενον ὑπὸ ἀλλήλων εἶναι κύριον. πανταχόθεν οὖν ὁ
Καῖσαρ ἑώρα πολεμησείοντας αὐτούς, καὶ παρεσκευά-
ζοντο αὐτῶν ἑκάτεροι.

23 δύο δὲ στρατοῦ τέλη τὰ ἐς Ἀγκῶνα πόλιν ᾠκι- 90
σμένα, Καίσαρί τε ὄντα πατρῷα καὶ ἐστρατευμένα Ἀν-
τωνίῳ, τῆς τε ἰδίας παρασκευῆς αὐτῶν πυθόμενοι καὶ
τὴν εἰς ἑκάτερον σφῶν οἰκειότητα αἰδούμενοι, πρέσβεις
ἔπεμψαν ἐς Ῥώμην, οἳ ἔμελλον ἑκατέρων ἐς διαλύ-
σεις δεήσεσθαι. Καίσαρος δ' αὐτοῖς εἰπόντος οὐκ Ἀν- 91
τωνίῳ πολεμεῖν, ἀλλ' ὑπὸ Λευκίου πολεμεῖσθαι, συμ-
βαλόντες οἱ πρέσβεις τοῖς ἡγεμόσι τοῦδε τοῦ στρατοῦ,

3 τὰ om. V 9 ἐθέλει i 13 ὡρισμένον cum A editores inde a Schw., sed cf. Iber. c. 70 16 ἑώρα] plenius vertit C: *intuens nonnihil uerebatur* 18 τοῦ ante στρατοῦ add. i, male 19 ἐστρατευμένων f 20 ἰδίας videtur corruptum, σπουδαίας vel sim. ci. Mend. πυνθόμενοι (sic) B 24 sq. συμβαλλόντες (sic) f, συμβάλλοντες b 25 τοῦδε non vertit C suspectavitque Schw., τοῦ τῆδε (sc. Romae) στρατοῦ ci. Mend.; intellego autem τοῦδε τοῦ στρατοῦ 'illius, sc. Lucii, exercitus'

41 a. C.

κοινῇ πάντες ἐς Λεύκιον ἐπρέσβευον, ἀξιοῦντες αὐτὸν
ἐς δίκην Καίσαρι συνελθεῖν· δῆλοί τε ἦσαν, ὃ πρά-
92 ξειν ἔμελλον, εἰ μὴ τὴν κρίσιν ὑποδέχοιτο. δεξαμένων
δὲ τῶν ἀμφὶ τὸν Λεύκιον, χωρίον τε ὥριστο τῇ δίκῃ
Γάβιοι πόλις ἐν μέσῳ Ῥώμης τε καὶ Πραινεστοῦ, καὶ
συνέδριον τοῖς κρίνουσιν ἐγίνετο καὶ βήματα ἐν μέσῳ
93 δύο τοῖς ἐροῦσιν ὡς ἐν δίκῃ. πρότερος δ' ὁ Καῖσαρ
ἐλθὼν ἱππέας ἔπεμψεν ἐς τὴν πάροδον τοῦ Λευκίου,
ἐρευνησομένους ἄρα, μή τις ποθεν δρῷτο ἐνέδρα. καὶ
οἱ ἱππεῖς οἵδε ἑτέροις ἱππεῦσι τοῦ Λευκίου, προδρό-
μοις ἄρα ἢ καὶ τοῖσδε κατασκόποις, συμβαλόντες ἔκτει-
94 νάν τινας αὐτῶν. καὶ ἀνεχώρησε δείσας ὁ Λεύκιος,
ὡς ἔλεγεν, ἐπιβουλήν· καλούμενός τε ὑπὸ τῶν ἡγε-
μόνων τοῦ στρατοῦ, παραπέμψειν αὐτὸν ὑπισχνου-
μένων, οὐκέτι ἐπείθετο.

95 οὕτω μὲν ἦσαν αἱ διαλύσεις ἄπρακτοι, καὶ πολε- 24
μεῖν ἐγνώκεσαν καὶ διαγράμμασιν ἤδη πικροῖς κατ'
ἀλλήλων ἐχρῶντο. στρατὸς δὲ ἦν Λευκίῳ μὲν ὁπλιτῶν
ἓξ τέλη, ὅσα αὐτὸς ἐς τὴν ὑπατείαν ἐλθὼν ἐστράτευσε,
καὶ τὰ Ἀντωνίου ἕνδεκα ἕτερα, ὧν ἐστρατήγει Καλη-
96 νός, σύμπαντα ταῦτα ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν· Καίσαρι δὲ
ἐν μὲν Καπύῃ τέσσαρα ἦν τέλη, καὶ περὶ αὐτὸν αἱ
στρατηγίδες, ἓξ δὲ ἕτερα Σαλουιδιηνὸς ἦγεν ἐξ Ἰβη-

---

1 ἐπρέσβευον] ἔπεμπον b², ceterum τοῖς ἡγεμόσι (p. 537, 25) — ἐπρέσβευον om. a, verba post ἐς Λεύκιον (v. 1) — Λεύκιον (v. 4) om. b¹ 2 συνεισελθεῖν cum A vulgo inde a Schw. 6 κρινοῦσιν voluit Berg, diss. p. 45, quo non opus 19 παρελθὼν ci. Mend. 23 sq. ἐξ Ἰβηρίας] ἐς Ἰβηρίαν ci. Schw., prob. praeter alios Ganter (v. ad III § 351) diss. p. 67 adn. 2, recte, nisi forte Appianus erravit

---

18 de numero legionum L. Antonii cf. Schelle (v. ad II *§ 452*) p. 32 adn. 2

41a. C

ρίας. καὶ χρήματα ἦν Λευκίῳ μὲν ἐξ ἐθνῶν τῶν ὑπὸ 97
τὸν Ἀντώνιον οὐ πολεμουμένων, Καίσαρι δέ, ἃ εἰλήχει, πάντα χωρὶς Σαρδοῦς [ἢ] ἐπολεμεῖτο, ὅθεν ἐκ τῶν ἱερῶν ἐδανείζετο, σὺν χάριτι ἀποδώσειν ὑπισχνούμενος, ἀπό τε Ῥώμης ἐκ τοῦ Καπιτωλίου καὶ ἀπὸ Ἀντίου καὶ Λανουβίου καὶ Νεμοῦς καὶ Τίβυρος, ἐν αἷς μάλιστα πόλεσι καὶ νῦν εἰσι θησαυροὶ χρημάτων ἱερῶν δαψιλεῖς.

25 τετάρακτο δὲ αὐτῷ καὶ τὰ τῆς Ἰταλίας ἔξω. Πομ- 98
πήιος γὰρ ἐκ τῶν προγραφῶν καὶ κατοικίσεων τοῦ στρατοῦ καὶ τῆσδε τῆς Λευκίου διαφορᾶς ἐπὶ μέγα δό-
ξης καὶ δυνάμεως ἦρτο. οἱ γὰρ περὶ σφῶν δεδιότες 99
ἢ τὰ ὄντα ἀφαιρούμενοι ἢ τὴν πολιτείαν ὅλως ἀποστρεφόμενοι ἐς αὐτὸν ἐχώρουν μάλιστα· καὶ ἡ ἄλλη νεότης ὡρμημένη στρατεύεσθαι διὰ τὰ κέρδη καὶ οὐδὲν ἡγούμενοι διαφέρειν, ὑφ' ὅτῳ στρατεύσονται, Ῥωμαίοις πανταχοῦ συστρατευόμενοι, μᾶλλον ἐς τὸν Πομ-
πήιον ἐχώρουν ὡς δικαιότερα αἱρούμενον. γεγένητό 100
τε πλούσιος ἐκ τῆς θαλασσίου λείας καὶ ναῦς εἶχε πολλὰς καὶ πληρώματα ἐντελῆ. Μοῦρκός τε ἀφῖκτο αὐτῷ δύο ἄγων στρατοῦ τέλη καὶ τοξότας πεντακοσίους καὶ χρήματα πολλὰ καὶ ναῦς ὀγδοήκοντα· καὶ τὸν ἄλλον
στρατὸν ἐκ Κεφαληνίας μετεπέμπετο. ὅθεν τισὶ δοκεῖ 101

---

3 ἢ Vbf, ἦ BaC, del. Schw., quem omnes secuti sunt praeter La Rocca, Restituzione di un luogo di Appiano, Catania 1898, qui tamen rem grammaticam parum curavit. Praestat fort. cum Schw. lacunam statuere; post πάντα fort. intercidit ⟨ἐξετετρύχωτο⟩ vel sim. 5 sq. Ἀντίου C. Steph., ἀντωνίου libri 6 λανουβίου Gel., λιβανούβιος libri; Λαουινίου ci. C. Steph., utrumque fort. latere ci. Mend. Νέμους ci. Nauck τίβυρις B 16 στρατεύονται et 17 συστρατευσόμενοι ci. Mend., hoc certe bene, si στρατεύσονται tenetur 17 ⟨γε⟩ πανταχοῦ ci. Nauck 18 ⟨τὰ⟩ δικαιότερα ci. Nauck 23 κεφαλληνίας f

41 a. C.

τότε ὁ Πομπήιος ἐπελθὼν εὐμαρῶς ἂν τῆς Ἰταλίας κρατῆσαι, ὑπό τε λιμοῦ καὶ στάσεως διεφθαρμένης καὶ ἐς αὐτὸν ἀφορώσης. ἀλλὰ Πομπηίῳ μὲν ὑπὸ ἀφροσύνης οὐκ ἐπιχειρεῖν, ἀλλὰ ἀμύνεσθαι μόνον ἐδόκει,
102 *μέχρι καὶ τοῦδε ἥσσων ἐγένετο· ἐν δὲ Λιβύῃ Σέξστιος,* 26
ὕπαρχος Ἀντωνίου, παρεδεδώκει μὲν ἄρτι τὸν στρατόν, ὑπὸ Λευκίου κεκελευσμένος, Φάγγωνι τῷ Καίσαρος, ἐπισταλὲν δὲ αὖθις ἀναλαμβάνειν αὐτὸν οὐκ ἀποδιδόντι τῷ Φάγγωνι ἐπολέμει, συναγαγών τινας τῶν ἀπεστρατευμένων καὶ Λιβύων πλῆθος ἄλλο καὶ ἑτέρους παρὰ τῶν βασιλέων. ἡττηθέντων δὲ τῶν κερῶν ἑκατέρων καὶ ληφθέντων τῶν στρατοπέδων, ὁ Φάγγων ἡγού-
103 *μενος ἐκ προδοσίας τάδε παθεῖν αὑτὸν διεχρήσατο. καὶ Λιβύης μὲν αὖθις ὁ Σέξστιος ἑκατέρας ἐκράτει· Βόκχον δὲ τὸν Μαυρουσίων βασιλέα Λεύκιος ἔπεισε πολεμεῖν Καρρίνᾳ τῷ τὴν Ἰβηρίαν ἐπιτροπεύοντι τῷ Καίσαρι.*
104 *Ἀηνόβαρβός τε ἑβδομήκοντα ναυσὶ καὶ στρατοῦ δύο τέλεσι καὶ τοξόταις καὶ σφενδονήταις τισὶ καὶ ψιλοῖς καὶ μονομάχοις περιπλέων τὸν Ἰόνιον ἐπόρθει τὰ τοῖς τρισὶν ἀνδράσιν ὑπήκοα ἔς τε τὸ Βρεντέσιον ἐπιπλεύσας τῶν Καίσαρος τριήρων τὰς μὲν εἷλε, τὰς δὲ ἐν-*

---

6 *ὕπαρχος Ἀντωνίου* susp. Schw., *ἵππαρχος* vertit C
7 *Fagioni* C, item v. 12 8 *ἐπισταλῶ* b, *ἐπισταλεὶς* ci. C. Steph.
11 *ἑκατέρων*] intellegendum esse utrumque exercitum docet Cass. D. 48, 23, 2; tamen fort. *ἑκατέρου* (cf. ad IV § 273) scribere praestare putabat Mend. 12 *τῶν* om. i 14 *Βόκχον*] *Βόγον* ci. Fabricius ad Cass. D. 48, 45, 1 (tom. V p. 572 ed. Sturz), bene, ni Appiani ipsius est mendum. De forma nominis v. Boiss. ad Cass. D. 41, 42, 7 16 *καρίναν* (sic) V 17 *ἑβδομήκοντα*] *octoginta* C, ut saepe numeros falso reddit 20 *ἔστε* scr. Bk., at tum maluit Mend. *ἔστ' ἐπὶ τὸ*

---

7 est C. Fuficius Fango, de quo cf. Pallu de Lessert, Fastes *des provinces africaines* 1, 1 p. 59 sqq.; de T. Sextio v. etiam *III § 351*, IV § 227 sqq., V § 46 et quae ibi adnotavi

41 a. C.

ἔπρησε καὶ τοὺς Βρεντεσίους ἐς τὰ τείχη κατέκλεισε
καὶ τὴν χώραν προυνόμευεν.

27 *ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς τὸ Βρεντέσιον στρατιωτῶν τέλος* 105
ἔπεμπε καὶ Σαλουιδιηνὸν κατὰ σπουδὴν ἐκ τῆς ἐς Ἰβη-
ρίαν ὁδοῦ μετεκάλει. τούς τε στρατολογήσοντας σφί-
σιν ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν ὁ Καῖσαρ καὶ ὁ Λεύκιος περι-
έπεμπον· πεῖραί τε τούτων τῶν ξεναγῶν ἦσαν ἐς
ἀλλήλους βραχύτεραι καὶ μείζους καὶ ἐνέδραι πολλά-
κις. ἡ δὲ εὔνοια τῶν Ἰταλῶν ἐς τὸν Λεύκιον παρὰ πολὺ 106
ἐποίει, ὡς ὑπὲρ σφῶν τοῖς κληρουχουμένοις πολεμοῦντα.
καὶ οὐχ αἱ καταγραφόμεναι τῷ στρατῷ πόλεις ἔτι μό-
ναι, ἀλλ᾽ ἡ Ἰταλία σχεδὸν ἅπασα ἀνίστατο, φοβουμένη
τὰ ὅμοια· τούς τε τῷ Καίσαρι κιχραμένους ἐκ τῶν ἱερῶν
χρημάτων ἐκβάλλοντες ἐκ τῶν πόλεων ἢ ἀναιροῦντες,
τὰ τείχη σφῶν διὰ χειρὸς εἶχον καὶ πρὸς τὸν Λεύ-
κιον ἐχώρουν. ἐχώρουν δὲ καὶ οἱ κατοικιζόμενοι τῶν
στρατιωτῶν ἐς τὸν Καίσαρα, ὡς ἐς οἰκεῖον ἤδη πόλε-
μον ὑπὲρ σφῶν ἑκάτεροι διαιρούμενοι.

28 *καὶ τῶνδε γιγνομένων ὁ Καῖσαρ ὅμως ἔτι τήν τε* 107
βουλὴν καὶ τοὺς καλουμένους ἱππέας συναγαγὼν ἔλε-
γεν ὧδε· "καταγινώσκομαι μέν, εὖ οἶδα, ὑπὸ τῶν
περὶ Λεύκιον, οὐκ ἀμυνόμενος αὐτούς, εἰς ἀσθένειαν
ἢ ἀτολμίαν, ἃ καὶ νῦν μου καταγνώσονται διὰ τήνδε
τὴν σύνοδον ὑμῶν· ἐμοὶ δὲ ἔρρωται μὲν ὁ στρατός,
ὅσος τέ μοι συναδικεῖται τὴν κληρουχίαν ἀφαιρούμενος
ὑπὸ Λευκίου καὶ ὁ ἄλλος, ὃν ἔχω, ἔρρωται δὲ καὶ τὰ
λοιπὰ πλὴν τῆς γνώμης μόνης. οὐ γὰρ ἡδύ μοι πολε- 108
μεῖν ἐμφυλίους πολέμους χωρὶς ἀνάγκης βαρείας οὐδὲ

8 ⟨*τε*⟩ *καὶ μείζους* ci. Nauck 10 *κληρουχοῦσι* ci. Mend., sed cf. Grenfell-Hunt, Tebtunis-Papyri I, 5, 36; 6, 20 etc. 13 *κιχραμένους* O, *χρωμένους* i, *qui—abstulerant* C 20 sq. *ἔλεξεν* ci. Nauck, *sed cf.* IV § 413 21 *καταγινώσκονται* a

41 a. C.
*καταχρῆσθαι τῶν πολιτῶν τοῖς ἔτι λοιποῖς κατ' ἀλλή-
λων, καὶ μάλιστα τοῦδε τοῦ ἐμφυλίου οὐκ ἐκ Μακε-
δονίας ὑμῖν ἢ Θρᾴκης ἀκουσθησομένου, ἀλλ' ἐν αὐτῇ
τῇ Ἰταλίᾳ γενησομένου, ἣν πόσα χρὴ χωρὶς τῶν ἀπολλυ-
μένων ἀνδρῶν κακοπαθῆσαι, γιγνομένην στάδιον ἡμῖν.
109 ἐγὼ μὲν δὴ διὰ τάδε ὀκνῶ καὶ νῦν ἔτι μαρτύρομαι
μηδὲν ἀδικεῖν Ἀντώνιον μηδὲ ἀδικεῖσθαι πρὸς Ἀντω-
νίου· ὑμᾶς δὲ ἐλέγξαι τοὺς ἀμφὶ τὸν Λεύκιον τάδε
110 δι' ὑμᾶς αὐτοὺς καὶ συναλλάξαι μοι παρακαλῶ. καὶ
εἰ μὴ πείθοιντο μηδὲ νῦν, ἐκείνοις μὲν αὐτίκα δείξω
τὰ μέχρι νῦν εὐβουλίαν, οὐ δειλίαν οὖσαν, ὑμᾶς δὲ
καὶ παρ' ὑμῖν αὐτοῖς καὶ πρὸς Ἀντώνιον ἀξιῶ μάρ-
τυρας εἶναί μοι καὶ συνίστασθαι διὰ τὴν ὑπεροψίαν
Λευκίου".*

111 *ταῦτ' εἶπεν ὁ Καῖσαρ. καὶ τούτων οἳ μὲν δὴ πάλιν* 29
*ἐς τὸ Πραινεστὸν ἐξέτρεχον· καὶ ὁ Λεύκιος τοσόνδε
εἶπεν, ὅτι καὶ τῶν ἔργων ἤδη προειλήφασιν ἀμφότε-
ροι καὶ ὁ Καῖσαρ ὑποκρίνεται, τέλος ἄρτι πέμψας ἐς
112 τὸ Βρεντέσιον κωλύειν Ἀντώνιον ἐπανιόντα. ὁ δὲ Μά-
νιος καὶ ἐπιστολὴν ἐδείκνυε τοῦ Ἀντωνίου, εἴτε πλασά-
μενος εἴτε ἀληθῆ, πολεμεῖν, ἐάν τις αὐτοῦ τὴν ἀξίωσιν
113 καθαιρῇ. ἐρομένων δὲ τῶν ἀπὸ τῆς βουλῆς, εἰ καθ-
αιροῖτό τι τῆς ἀξιώσεως Ἀντωνίου, καὶ προκαλουμένων
ἐς δίκην περὶ τοῦδε, ἕτερα αὖ πολλὰ ἐσοφίζετο ὁ Μά-
νιος, ἕως οἳ μὲν ἀπῆλθον ἄπρακτοι, καὶ οὐ συνῆλθον
ἐς τὴν ἀπόκρισιν τῷ Καίσαρι, εἴτε καθ' ἑαυτὸν ἀπαγ-
γείλας ἕκαστος εἴτε δι' ἑτέραν γνώμην εἴτε ὑπὸ αἰ-*

4 sq. *ἀπολουμένων* desideravit Schenkl p. 173, at cf. v. 5 *γιγνομένην* 15 *τούτων*] *αὐτῶν* ci. Mend. 16 *τὸ*] *τὸν* ci. Schw. coll. I § 439, falso 19 sq. *μάννιος* h. l. B, et *saepius* deinceps 21 αὐτοῦ libri, corr. Mend. 22 sq. *καθαι-ρεῖτό τι* i 26 ⟨δ'⟩ ἐς malim

41 a. C.
δοῦς· ὁ δὲ πόλεμος ἀνέῳκτο, καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπ' αὐτὸν 114
ἐξῄει, φύλακα τῆς Ῥώμης Λέπιδον σὺν δύο τέλεσι κατα-
λιπών. οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἐπιφανῶν τότε μάλιστα ἐπ-
εδείκνυον οὐκ ἀρέσκεσθαι τῇ τῶν τριῶν ἀρχῇ· ἐς γὰρ
τὸν Λεύκιον ἐχώρουν.

30 καὶ ἦν τὰ κεφάλαια τοῦ πολέμου τοιάδε. Λευκίου 115
μὲν δὴ δύο τέλη περὶ Ἄλβην ἐστασίασε καὶ τοὺς ἄρ-
χοντας ἐκβαλόντα ἐς ἀπόστασιν ἐχώρει· ἐπειγομένων
δὲ ἐς αὐτὰ Καίσαρός τε καὶ Λευκίου, φθάσας τὸν Καί-
σαρα ὁ Λεύκιος ἀνεσώσατο αὐτὰ χρήμασί τε πολλοῖς
καὶ ὑποσχέσεσι μεγάλαις. Φουρνίου δ' ἄλλον στρατὸν 116
ἄγοντος τῷ Λευκίῳ, ὁ Καῖσαρ ἐξήπτετο τῆς οὐραγίας·
ἐς δὲ λόφον ἀναδραμόντι τῷ Φουρνίῳ καὶ νυκτὸς ἐς
ὁμογνώμονα πόλιν ἐπειγομένῳ Σεντίαν, νυκτὸς μὲν
οὐχ ἕσπετο ὁ Καῖσαρ ἐνέδραν ὑποπτεύων, ἡμέρας
δὲ τήν τε Σεντίαν ὁμοῦ καὶ τὸ τοῦ Φουρνίου στρατό-
πεδον ἐπολιόρκει. Λεύκιος δὲ ἐς Ῥώμην ἐπειγόμενος 117
τρεῖς μὲν τάξεις προύπεμψεν, αἳ νυκτὸς ἔλαθον ἐς
τὴν πόλιν ἐσδραμοῦσαι, αὐτὸς δὲ σὺν πολλῷ στρατῷ
καὶ ἱππεῦσι καὶ μονομάχοις εἵπετο. καὶ αὐτὸν Νωνίου 118
τοῦ φύλακος τῶν πυλῶν δεξαμένου τε καὶ τὸν ὑφ'
αὑτῷ στρατὸν ἐγχειρίσαντος, ὁ μὲν Λέπιδος ἐς Καί-
σαρα ἔφευγεν, ὁ δὲ Λεύκιος Ῥωμαίοις ἐδημηγόρει, Καί-
σαρα μὲν καὶ Λέπιδον αὐτίκα δώσειν δίκην ἀρχῆς
βιαίου, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτὴν ἑκόντα ἀποθήσεσθαι

6 τοιάδε] τάδε ci. Mend., at cf. I § 381   11. 16 φιρμίου libri, corr. Gel.   13 φερμίῳ b, reliqui ut supra   21 τοῦ] τε τοῦ af, τε b   τε ante καὶ om. af   23 ἔφυγεν cum a scr. Mend., sed cf. praef.

14 intellege Sentinum, cf. Cass. D. 48, 13, 2

41 a. C.

καὶ ὑπατείαν ἀλλάξεσθαι, νομιμωτέραν ἀρχὴν παρα-
νόμου καὶ πάτριον ἀντὶ τῆς τυραννικῆς.
119 καὶ ὁ μὲν τάδε εἰπών, ἡδομένων ἁπάντων καὶ 31
ἡγουμένων ἤδη λελύσθαι τὴν τῶν τριῶν ἀρχήν, αὐτο-
κράτωρ ὑπὸ τοῦ δήμου προσαγορευθεὶς ἐπὶ τὸν Καί-
σαρα ἐχώρει καὶ στρατὸν ἤθροιζεν ἄλλον ἐκ τῶν
ἀποικίδων Ἀντωνίου πόλεων καὶ αὐτὰς ἐκρατύνατο.
120 αἳ δὲ δι' εὐνοίας μὲν ἦσαν Ἀντωνίῳ, Βαρβάτιος δὲ ὁ
Ἀντωνίου ταμίας, Ἀντωνίῳ τι προσκρούσας καὶ διὰ
ταῦτ' ἐπανιών, ἔλεγε πυνθανομένοις τὸν Ἀντώνιον
χαλεπαίνειν τοῖς πολεμοῦσι τῷ Καίσαρι κατὰ τῆς κοι-
121 νῆς σφῶν δυναστείας. καὶ οἳ μέν, ὅσοι μὴ τῆς ἐξ-
απάτης ᾔσθοντο τῆς Βαρβατίου, ἐς τὸν Καίσαρα ἀπὸ
τοῦ Λευκίου μετετίθεντο· ὁ δὲ Λεύκιος ὑπήντα Σαλ-
ουιδιηνῷ μετὰ στρατοῦ πολλοῦ πρὸς Καίσαρα ἐκ Κελ-
τῶν ἐπανιόντι. καὶ εἵποντο τῷ Σαλουιδιηνῷ Ἀσίνιός
τε καὶ Οὐεντίδιος, Ἀντωνίου στρατηγοὶ καὶ οἵδε, κωλύ-
122 οντες αὐτὸν ἐς τὸ πρόσθεν ἰέναι. Ἀγρίππας δέ, φίλ-
τατος Καίσαρι, δείσας ἐπὶ τῷ Σαλουιδιηνῷ μὴ κυκλω-
θείη, Σούτριον κατέλαβε, χωρίον τι χρήσιμον τῷ Λευκίῳ,
νομίσας τὸν Λεύκιον ἀπὸ τοῦ Σαλουιδιηνοῦ περισπά-
σειν ἐφ' ἑαυτὸν καὶ οἳ τὸν Σαλουιδιηνὸν βοηθήσειν,

1 ἀλλάξασθαι V i 1 sq. παρανόμου deleri voluit Mend.; an ⟨ἀντὶ⟩ παρανόμου? 2 πάτριον in B corr. in π̃ρίον ἀντὶ, πατρίκιον b[1] ἀντὶ τῆς τυραννικῆς del. Musgr., non recte τῆς] τοῦ i 7 ἀποικίδων Musgr. et Schw., hic praeterea ἀποίκων (t. III ind. gr. s. v. ἀποικία) coniciens, ἀποικιῶν libri ἐκρατύνετο, altera ε corr. in α, B 10 ταῦτ'] malim τοῦτ' 13 τῆς, ut videtur, a b, τοῦ O f 19 ἐπὶ] περὶ ci. Schw., bene, sed etiam ἐπὶ videtur teneri posse, cf. III § 78 20 Σούτριον Cluver, Ital. ant. p. 554 sq., recte, cf. etiam Schiller, Gesch. d. röm. Kaiserzeit I, 1 p. 82 adn. 7, Groebe ap. Drumann I[2] p. 296 adn. 8, σούβριον libri

8 est M. Barbatius Philippus, cf. Klebs ap. Pauly-Wissowa *3, 1 p. 2*

41 a. C.

κατόπιν τοῦ Λευκίου γενόμενον. καὶ τάδε μέν, ὡς 123
προσεδόκησεν ὁ Ἀγρίππας, ἐγίγνετο ἅπαντα· ὁ δὲ Λεύ-
κιος ἀποτυχὼν ὧν ἐπενόει, πρὸς Ἀσίνιον καὶ Οὐεντίδιον
ᾔει, ἐνοχλούντων αὐτὸν ἑκατέρωθεν Σαλουιδιηνοῦ τε
καὶ Ἀγρίππου καὶ φυλασσόντων, ὅτε μάλιστα περι-
32 λάβοιεν ἐν τοῖς στενοῖς. ἐκφανείσης δὲ παρ' αὐτὰ 124
τῆς ἐπιβουλῆς ὁ Λεύκιος οὐ θαρρῶν ἀμφοτέροις ἑκατέ-
ρωθεν οὖσιν ἐς χεῖρας ἰέναι ἐς Περυσίαν παρῆλθεν,
ἐχυρὰν πόλιν, καὶ παρ' αὐτὴν ἐστρατοπέδευσε, τοὺς
περὶ τὸν Οὐεντίδιον περιμένων. ὁμοῦ δ' αὐτόν τε καὶ 125
τὴν Περυσίαν ὁ Ἀγρίππας καὶ ὁ Σαλουιδιηνὸς καὶ ὁ
Καῖσαρ ἐπελθὼν τρισὶ στρατοπέδοις ἐκυκλώσαντο· καὶ
τὸν ἄλλον στρατὸν ὁ Καῖσαρ ἐκάλει πανταχόθεν κατὰ
σπουδὴν ὡς ἐπὶ τοῦτο δὴ κεφάλαιον τοῦ πολέμου, ἐν
ᾧ Λεύκιον εἶχε περιειλημμένον. προύπεμπε δὲ καὶ 126
ἑτέρους, ἐμποδὼν εἶναι τοῖς ἀμφὶ τὸν Οὐεντίδιον ἐπ-
ιοῦσιν. οἳ δὲ καὶ αὐτοὶ διὰ σφῶν ὤκνουν ἐπείγεσθαι,
τόν τε πόλεμον ἀποδοκιμάζοντες ὅλως καὶ τὴν Ἀντω-
νίου γνώμην οὐκ ἐπιστάμενοι καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῆς
στρατιᾶς οὐ παριέντες ἀλλήλοις κατ' ἀξίωσιν οὐδέτερος.
ὁ δὲ Λεύκιος οὔτ' ἐς μάχην ᾔει τοῖς περικαθημένοις, 127
ἀμείνοσι καὶ πλέοσιν οὖσι καὶ γεγυμνασμένοις, νεο-
στράτευτον ἔχων τὸ πλέον, οὔτε ἐς ὁδοιπορίαν, ἐν-
οχλησόντων αὐτὸν ὁμοῦ τοσῶνδε. Μάνιον δὲ ἐς τὸν 128
Οὐεντίδιον καὶ Ἀσίνιον ἔπεμπεν, ἐπείγειν αὐτοὺς βοη-
θεῖν πολιορκουμένῳ Λευκίῳ, καὶ Τισιηνὸν μετὰ τετρα-

9 ὀχυρὰν a 12 ne ἐπελθόντες conicias, cf. Cass. D. 48, 14, 1 (Mend.) 14 τὸ ante κεφάλαιον add. V 24 ὁμοῦ om. V 25 sq. βοηθεῖν om. V 26 Λευκίῳ om. C, fort. recte Τισιηνὸν Schw., τίσιννον Bi, τίσινον V, *Tissinium* C

§ 124 sqq. de bello Perusino cf. Jung, Wien. Stud. 19 (1897) p. 268 sqq. 26 est Tisienus Gallus, cf. Ribbeck n. 298

41 a.C.

*κισχιλίων ἱππέων, λεηλατεῖν τὰ Καίσαρος, ἵνα ἀνασταίη.
αὐτὸς δὲ παρῆλθεν ἐς τὴν Περυσίαν ὡς ἐν ὀχυρᾷ πόλει
χειμάσων, εἰ δέοι, μέχρι τοὺς περὶ τὸν Οὐεντίδιον
ἀφικέσθαι.*

129 *καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτίκα μετὰ σπουδῆς ἅπαντι τῷ* 33
*στρατῷ τὴν Περυσίαν ἀπετείχιζε χάρακι καὶ τάφρῳ,
πεντήκοντα καὶ ἓξ σταδίους περιιὼν διὰ τὸ τῆς πόλεως
λοφῶδες καὶ σκέλη μακρὰ ἐπὶ τὸν Τίβεριν ἐκτείνων,
ἵνα τι ἐς τὴν Περυσίαν μὴ ἐσφέροιτο. ἀντεπονεῖτό γε
μὴν καὶ ὁ Λεύκιος, ἑτέροις ὁμοίοις χαρακώμασι καὶ*
130 *τάφροις τὴν πέζαν ὀχυρούμενος τοῦ λόφου. καὶ Φουλ-
βία Οὐεντίδιον καὶ Ἀσίνιον καὶ Ἀτήιον καὶ Καληνὸν
ἐκ τῆς Κελτικῆς ἤπειγε βοηθεῖν Λευκίῳ καὶ στρατὸν*
131 *ἄλλον ἀγείρασα Πλάγκον ἔπεμπεν ἄγειν Λευκίῳ. Πλάγ-
κος μὲν δὴ τέλος τοῦ Καίσαρος ἐς Ῥώμην ὁδεῦον δι-
έφθειρεν· Ἀσινίου δὲ καὶ Οὐεντιδίου σὺν μὲν ὄκνῳ καὶ
διχονοίᾳ τῆς Ἀντωνίου γνώμης, διὰ δὲ Φουλβίαν ὅμως
καὶ διὰ Μάνιον ἐς τὸν Λεύκιον ἰόντων καὶ τοὺς ἀπο-
κλείοντας βιαζομένων, ὁ Καῖσαρ ὑπήντα σὺν Ἀγρίππᾳ,*
132 *φυλακὴν τῆς Περυσίας καταλιπών. οἳ δὲ οὔτε πω συμ-
βαλόντες ἀλλήλοις οὔτε σὺν προθυμίᾳ χωροῦντες, ὃ
μὲν αὐτῶν ἐς Ῥάβενναν, ὃ δ' ἐς Ἀρίμινον, ὁ δὲ Πλάγ-*
133 *κος ἐς Σπωλήτιον συνέφυγον. καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτῶν
ἑκάστῳ στρατὸν ἐπιστήσας, ἵνα μὴ πρὸς ἀλλήλους συν-
έλθοιεν, ἐς τὴν Περυσίαν ἐπανῆλθε καὶ μετὰ σπου-*

2 *ἐχυρᾷ* cum V scr. Mend. 6 *ἀπετείχισε* a 7 *περιιὼν*] *complexus* C, unde *περιλαβὼν* ci. Mend., inut. 9 *μὴ* ante *τι* collocari voluit Nauck 12 *Ateium* C, *στήιον* O i 17 *διχονοίᾳ* <*δι' ἄγνοιαν* vel *καὶ ἀγνοίᾳ*> *τῆς* ci. Mend., sed intellege duces dissensisse ab Antonii sententia 20 *οὔτε* Bk., *οὐδέ* libri 23 *Σπωλήτιον* Gel., *πωλήτιον* (*πωλίτιον* V ex corr. et a) libri

12 de L. Ateio L. f. Capitone cogitat Willems I p. 536 *n. 374*, sed incertum est

41 a. C.
δῆς τὰς τάφρους προσεσταύρου καὶ ἐδιπλασίαζε τὸ
βάθος καὶ πλάτος ὡς τριάκοντα πόδας ἀμφότερα εἶναι,
τό τε περιτείχισμα ὕψου καὶ πύργους ἐπ' αὐτοῦ ξυλί-
νους δι' ἑξήκοντα ποδῶν ἵστη χιλίους καὶ πεντακοσί-
ους· καὶ ἐπάλξεις τε ἦσαν αὐτῷ πυκναὶ καὶ ἡ ἄλλη
παρασκευὴ πᾶσα διμέτωπος, ἔς τε τοὺς πολιορκουμέ-
νους καὶ εἴ τις ἔξωθεν ἐπίοι. ἐγίγνετο δὲ ταῦτα σὺν 134
πείραις πολλαῖς καὶ μάχαις, ἀκοντίσαι μὲν ἀμεινόνων
ὄντων τῶν Καίσαρος, συμπλέκεσθαι δὲ τῶν Λευκίου
μονομάχων· καὶ πολλοὺς ἔκτεινον συμπλεκόμενοι.

34 ὡς δὲ ἐξείργαστο πάντα τῷ Καίσαρι, λιμὸς ἥπτετο 135
τοῦ Λευκίου, καὶ τὸ κακὸν ἤκμαζεν ἀγρίως ἅτε μηδὲν
αὐτοῦ μηδὲ τῆς πόλεως προπαρεσκευασμένης. ὧν ὁ
Καῖσαρ αἰσθόμενος ἀκριβεστέρας τὰς φυλακὰς ἐποίει.
νουμηνίας δὲ ἔτους ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν οὔσης, 136
φυλάξας ὁ Λεύκιος τὴν ἑορτὴν ὡς ἀμελείας τοῖς πολε- *pr. Kal. Jan.*
μίοις αἰτίαν ἐξέθορε νυκτὸς ἐπὶ τὰς πύλας αὐτῶν ὡς
διεκπαίσων αὐτοὺς καὶ στρατιὰν ἐπαξόμενος ἑτέραν·
πολλὴ γὰρ ἦν αὐτῷ πολλαχοῦ. ταχὺ δὲ τοῦ πλησίον 137
ἐφεδρεύοντος τέλους καὶ τοῦ Καίσαρος αὐτοῦ σὺν ταῖς
στρατηγίσι σπείραις ἐπιδραμόντων, ὁ Λεύκιος μάλα
προθύμως ἀγωνιζόμενος ἀνεώσθη. τῶν δ' αὐτῶν ἡμε- 138
ρῶν ἐν Ῥώμῃ, τοῦ σίτου τοῖς στρατευομένοις φυλασ-
σομένου, τὸ πλῆθος τῷ πολέμῳ καὶ τῇ νίκῃ φανερῶς
ἐπηρῶντο καὶ ἐς τὰς οἰκίας ἐστρέχοντες ἐπὶ ἐρεύνῃ
σίτου, ὅσα εὕροιεν, ἥρπαζον.

35 οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Οὐεντίδιον αἰδούμενοι λιμῷ κά- 139
μνοντα Λεύκιον περιορᾶν, ἐχώρουν ἐς αὐτὸν ἅπαντες, *40 a. C.*

---

1 προεσταύρου a 3 ἐπ'] ἐξ i 12 ἀγρίως B, ἀθρόως Vi, *dietim* C 27 sq. κάμνοντα λιμῷ i

---

4 de turribus cf. Gardthausen, Augustus II, 1 p. 95 adn. 1

40 a. C.

βιαζόμενοι τοὺς Καίσαρος πανταχόθεν αὐτοὺς περι-
140 κειμένους καὶ ἐνοχλοῦντας. ὑπαντώντων δ' αὐτοῖς
Ἀγρίππου τε καὶ Σαλουιδιηνοῦ μετὰ δυνάμεως ἔτι πλεί-
ονος, ἔδεισαν, μὴ κυκλωθεῖεν, καὶ ἐς Φουλκίνιόν τι
χωρίον ἐξέκλιναν, ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν σταδίους τῆς
Περυσίας διεστηκός· ἔνθα αὐτοὺς τῶν ἀμφὶ τὸν Ἀγρίπ-
παν περικαθημένων πυρὰ πολλὰ ἤγειραν, σύμβολα τῷ
141 Λευκίῳ. καὶ γνώμην ἐποιοῦντο Οὐεντίδιος μὲν καὶ
Ἀσίνιος βαδίζειν καὶ ὡς μαχούμενοι, Πλάγκος δὲ ἔσε-
σθαι μέσους Καίσαρός τε καὶ Ἀγρίππου, χρῆναι δ'
ἔτι καραδοκεῖν τὰ γιγνόμενα· καὶ ἐκράτει λέγων ὁ
142 Πλάγκος. οἱ δ' ἐν τῇ Περυσίᾳ τὰ μὲν πυρὰ ἰδόντες
ἥδοντο, τῶν δ' ἀνδρῶν βραδυνόντων εἴκασαν καὶ τούσ-
δε ἐνοχλεῖσθαι καὶ παυσαμένου τοῦ πυρὸς διεφθάρ-
143 θαι. ὁ δὲ Λεύκιος τοῦ λιμοῦ πιέζοντος ἐνυκτομάχησεν
αὖθις ἐκ πρώτης φυλακῆς ἐς ἕω περὶ ἅπαν τὸ περι-
τείχισμα· καὶ οὐ δυνηθεὶς ἀνέθορεν αὖθις ἐς τὴν Περυ-
σίαν καὶ τὰς ὑπολοίπους συλλογισάμενος τροφὰς ἀπεῖπε
δίδοσθαι τοῖς θεράπουσι καὶ ἐφύλασσεν αὐτοὺς μηδ'
ἐκφυγεῖν, ἵνα μὴ γνωριμώτερον γένοιτο τοῖς πολεμίοις
144 τὸ δεινόν. ἠλῶντο οὖν οἱ θεράποντες κατὰ πλῆθος
καὶ κατέπιπτον ἔν τε αὐτῇ τῇ πόλει καὶ μέχρι τοῦ
σφετέρου διατειχίσματος, πόαν εἴ τινα εὕροιεν ἢ φυλ-
λάδα χλωράν, νεμόμενοι. καὶ τοὺς ἀποψύχοντας ὁ
Λεύκιος ἐς τάφρους ἐπιμήκεις κατώρυσσεν, ἵνα μήτε

---

1 τοὺς in B corr., ut videtur, ex τοῦ αὐτοὺς] αὐτὸν ci. Musgr., non recte 4 τι] τε i 7 πολλὰ πυρὰ V 9 μαχόμενοι maluit Mend., contra Berg, tiroc. p. 96 sq., diss. p. 57 17 οὐ] οὐδὲν cum Schw. maluit Mend., ni infinitivus intercidisset (possis διακόψαι vel βιάσασθαι), at Lib. c. 110 extr. legitur οὐκ ἤνυεν pro οὐδὲν ἤνυεν, cf. etiam Boiss. ad Cass. D. fr. 43, 2 21 ἠλῶντο Bf, ἠλλῶντο, sed altera λ suprascr. a m. 1, V

40 a. C.

καιομένων ἐπίδηλον τοῖς ἐχθροῖς γένοιτο, μήτε σηπο-
μένων ἀτμὸς καὶ νόσος.

36 ἐπεὶ δὲ οὔτε τοῦ λιμοῦ τι τέλος ἦν οὔτε τῶν θανά- 145
των, ἀχθόμενοι τοῖς γιγνομένοις οἱ ὁπλῖται παρεκάλουν
τὸν Λεύκιον αὖθις ἀποπειρᾶσαι τῶν τειχῶν, ὡς δια-
κόψοντες αὐτὰ πάντως. ὁ δὲ τὴν ὁρμὴν ἀποδεξάμενος, 146
"οὐκ ἀξίως", ἔφη, "πρῴην τῆς παρούσης ἀνάγκης ἠγω-
νισάμεθα", καὶ νῦν ἢ παραδιδόναι σφᾶς ἢ τοῦτο χεῖ-
ρον ἡγουμένους θανάτου μάχεσθαι μέχρι θανάτου.
δεξαμένων δὲ προθύμως ἁπάντων καί, ἵνα μή τις ὡς
ἐν νυκτὶ πρόφασις γένοιτο, κατὰ φῶς ἄγειν σφᾶς κε-
λευόντων, ὁ Λεύκιος ἦγε πρὸ ἡμέρας. σίδηρόν τε τειχο- 147
μάχον εἶχον πολὺν καὶ κλίμακας ἐς εἴδη πάντα διε-
σκευασμένας. ἐφέρετο δὲ καὶ τάφρων ἐγχωστήρια ὄργανα
καὶ πύργοι πτυκτοί, σανίδας ἐς τὰ τείχη μεθιέντες, καὶ
βέλη παντοῖα καὶ λίθοι, καὶ γέρρα τοῖς σκόλοψιν ἐπιρρι-
πτεῖσθαι. προσπεσόντες δὲ μεθ' ὁρμῆς βιαίου τὴν 148
τάφρον ἐνέχωσαν καὶ τοὺς σταυροὺς ὑπερέβησαν καὶ
τοῖς τείχεσι προσελθόντες οἳ μὲν ὑπώρυσσον, οἳ δὲ
τὰς κλίμακας ἐπῆγον, οἳ δὲ τοὺς πύργους· ἐνεχείρουν
τε ὁμοῦ καὶ ἠμύνοντο λίθοις καὶ τοξεύμασι καὶ μολυ-
βδαίναις σὺν πολλῇ θανάτου καταφρονήσει. καὶ τάδε 149
ἐγίγνετο κατὰ μέρη πολλά· ἐπειδὴ δέ τινας ... ἐς πολλὰ

---

15 πυκτοὶ af, πηκτοὶ edidit H. Steph. de coniectura 16 λίθους i 20 ἐνεχείρουν Bf, ἐπεχείρουν, ut videtur, ab, ἐνεχύρουν V, om. C 21 sq. μολιβδαίναις Oi, sed cf. ad I § 197 23 lacunam statuit Schw., ni potius τινας delendum et p. 550, 2 δή που legendum esset, hoc, cum Mend. opinor, improbabiliter. Mend. ipse alia haud probabilia temptavit; comma, quod post πολεμίοις p. 550, 1 posuerunt Bk. et Mend., delevi

---

16 τοῖς σκόλοψιν] cf. Gardthausen, Augustus II, 1 p. 96 adn. 18 21 sq. μολυβδαίναις] cf. Zangemeister (v. ad IV § 358) l. c.

40 a.C.
διαιρουμένοις τοῖς πολεμίοις ἀσθενέστερα πάντα ἦν.
150 ἐκταθεισῶν δέ που τῶν σανίδων ἐς τὸ τεῖχος, βία τότε 37
μάλιστα ἐπικίνδυνος ἦν τῶν Λευκιανῶν ἐπὶ ταῖς σανίσι
μαχομένων, καὶ βέλη πλάγια πάντοθεν ἦν ἐς αὐτοὺς
151 καὶ ἀκόντια. ἐβιάσαντο δὲ ὅμως καὶ ἐς τὸ τεῖχος ἐξ-
ήλαντο ὀλίγοι, καὶ αὐτοῖς εἵποντο ἕτεροι· καὶ τάχα ἄν
τι ἐξείργαστο αὐτοῖς μετὰ ἀπονοίας, εἰ μή, γνωσθέντος
οὐ πολλὰ εἶναι τὰ τοιαῦτα μηχανήματα, οἱ ἄριστοι
τῶν Καίσαρος ἐφεδρειῶν ἀκμῆτες ἐπήγοντο κεκμηκόσι.
152 τότε γὰρ δὴ τῶν τειχῶν αὐτοὺς κατήρειψαν καὶ
τὰ μηχανήματα συνέτριψαν καὶ ἔβαλλον ἄνωθεν ἤδη
σὺν καταφρονήσει. τοῖς δὲ τὰ μὲν ὅπλα καὶ τὰ σώ-
ματα ὅλα συνεκέκοπτο, καὶ βοὴ σφᾶς ἐπελελοίπει, παρ-
153 έμενον δ' ὅμως τῇ προθυμίᾳ. ὡς δὲ καὶ τὰ νεκρὰ
τῶν ἐπὶ τοῦ τείχους ἀνῃρημένων ἐσκυλευμένα κάτω
διερριπτεῖτο, τὴν ὕβριν οὐκ ἔφερον, ἀλλὰ ἀνετρέποντο
ὑπὸ τῆς ὄψεως, καὶ μικρὸν ἔστησαν ἀποροῦντες ὥσπερ
154 ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν οἱ διαναπαυόμενοι. ὧδε δὲ
αὐτοὺς ἔχοντας ἐλεῶν ὁ Λεύκιος ἐκάλει τῇ σάλπιγγι
ἀναχωρεῖν. ἡσθέντων δὲ τῶν Καίσαρος ἐπὶ τῷδε καὶ
τὰ ὅπλα παταγησάντων οἷον ἐπὶ νίκῃ, ἐρεθισθέντες οἱ
τοῦ Λευκίου τὰς κλίμακας αὖθις ἁρπάσαντες (οὐ γὰρ
ἔτι πύργους εἶχον) ἔφερον ἐς τὰ τείχη μετὰ ἀπονοίας,
οὐδὲν ἔτι βλάπτοντες· οὐ γὰρ ἐδύναντο. περιθέων δ'
αὐτοὺς ὁ Λεύκιος ἐδεῖτο μὴ ψυχομαχεῖν ἔτι καὶ οἰμώ-
ζοντας ἀπῆγεν ἄκοντας.

---

2 τότε] τε ci. Mend., non recte 3 ⟨τῶν⟩ ἐπὶ ci. Mend., sed cf. ad I § 172 13 ὅλα] *simul* C, i. e. ἅμα vel ὁμοῦ, quod praeferebat Krebs, Praepositionsadverb. I p. 43 adn. 1, sine causa βοὴ] βοῇ f, πνοὴ vel βία ci. Musgr. 25 sq. οἰμώζοντας ἀπῆγεν ἄκοντας] *suspirantes inuitosque a praelio abduxit* C, unde ⟨καὶ⟩ ἄκοντας fort. scribendum

40 a. C.

38 *τὸ μὲν δὴ τέλος τῆσδε τῆς τειχομαχίας, ἐκθυμοτά-* 155
της γενομένης, ἐς τοῦτο ἐτελεύτα· ὁ δὲ Καῖσαρ, ἵνα
μὴ αὖθις ἐπιτολμήσειαν οἱ πολέμιοι τοῖς τείχεσι, τὴν
στρατιάν, ὅση τοῖς γιγνομένοις ἐφήδρευε, παρ' αὐτὸ
τὸ τεῖχος ἵδρυσε καὶ ἐδίδαξεν ἀναπηδᾶν ἐς τὸ τεῖχος
ἄλλους ἀλλαχοῦ κατὰ σύνθημα σάλπιγγος· συνεχῶς
τε ἀνεπήδων οὐδενὸς ἐπείγοντος, ἵνα διδαχή τε σφίσι
καὶ φόβος εἴη τοῖς πολεμίοις. ἀθυμία δὲ ἐπεῖχε τοὺς 156
τοῦ Λευκίου, καί, ὅπερ ἐν τοῖς τοιούτοις εἴωθε γίγνε-
σθαι, τῆς φυλακῆς οἱ φύλακες ἠμέλουν· ἐκ δὲ τῆς
ἀμελείας αὐτομολίαι πολλῶν ἐγίγνοντο, καὶ οὐχ οἱ
ἀφανέστεροι τοῦτο μόνοι, ἀλλὰ καὶ τῶν ἡγεμονικῶν
τινες ἔδρων. ἐνεδίδου τε ὁ Λεύκιος ἤδη πρὸς δια- 157
λύσεις ἐλέῳ τοσοῦδε πλήθους ἀπολλυμένου, ἐχθρῶν
δέ τινων Καίσαρος περὶ σφῶν δεδιότων ἔτι ἐπεῖχεν.
ὡς δὲ ὁ Καῖσαρ ὤφθη τοὺς αὐτομόλους φιλανθρώπως 158
ἐκδεχόμενος καὶ πλείων ὁρμὴ πᾶσιν ἐς τὰς διαλύσεις
ἐγίγνετο, δέος ἥπτετο τοῦ Λευκίου, μὴ ἀντιλέγων ἐκ-
39 *δοθείη. γενομένης οὖν τινος ἐς τοῦτο πείρας καὶ ἐλπί-* 159
δος οὐκ ἀηδοῦς, τὸν στρατὸν συναγαγὼν ἔλεξεν ὧδε·
"γνώμῃ μὲν ἦν μοι τὴν πάτριον ὑμῖν ἀποδοῦναι πολι-
τείαν, ὦ συστρατιῶται, τυραννίδα τὴν τῶν τριῶν ἀν-
δρῶν ἀρχὴν ὁρῶντι καὶ οὐδ', ἐφ' ᾗ συνέστη προφάσει,
Κασσίου καὶ Βρούτου τεθνεώτων διαλυθεῖσαν. Λεπί- 160
δου γὰρ τὸ μέρος τῆς ἀρχῆς ἀφῃρημένου καὶ Ἀντωνίου
πορρωτάτω χρήματα συλλέγοντος, εἷς οὗτος ἅπαντα
πρὸς τὴν ἑαυτοῦ γνώμην διῴκει, τὰ δὲ πάτρια Ῥω-
μαίοις πρόσχημα μόνον ἦν καὶ γέλως. ἅπερ ἐγὼ μετα- 161

---

5 *ἐδίδαξαν* B 9 *ἐν τοῖς τοιούτοις*] *ἐν τούτοις* i 15 ⟨*αἰδοῖ*⟩ *ἔτι* vel sim. ci. Mend., inut.; cave etiam hiatum 22 τὴν om. b
22 *sq. ἀνδρῶν* cum V om. Mend. 28 sq. μεταβαλλεῖν (sic) f

40 a. C.

*βάλλειν ἐς τὴν ἄνωθεν ἐλευθερίαν τε καὶ δημοκρατίαν
ἐπινοῶν ἠξίουν τῶν ἐπινικίων διαδοθέντων ἐκλυθῆ-
ναι τὴν μοναρχίαν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔπειθον, ἐπειρώμην
162 ἐπὶ τῆς ἐμῆς ἀρχῆς καταναγκάσαι. ὃ δέ με τῷ στρατῷ
διέβαλλε, κωλύειν τὰς κληρουχίας ἐλέῳ τῶν γεωργῶν·
καὶ τὴν διαβολὴν ἐγὼ τήνδε ἠγνόησα ἐπὶ πλεῖστον.
ἀλλ' οὐδὲ ἐπιγνοὺς ἐπίστευσά τινα πιστεύσειν, ὁρῶντα
τοὺς οἰκιστὰς καὶ παρ' ἐμοῦ δεδομένους, οἳ μεριεῖν
163 ἔμελλον ὑμῖν τὰς κληρουχίας. ἀλλὰ ἐδημαγώγησε γάρ
τινας ἡ διαβολή, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ᾤχοντο πολεμήσον-
τες ὑμῖν, ὡς νομίζουσι, σὺν χρόνῳ δ' εἴσονται στρατευ-
164 σάμενοι καθ' αὑτῶν. ὑμῖν δ' ἐγὼ μαρτυρῶ μὲν ἑλο-
μένοις τὰ ἀμείνονα καὶ ὑπὲρ δύναμιν κακοπαθήσασιν,
ἡττήμεθα δὲ οὐχ ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἀλλὰ τοῦ λιμοῦ,
ᾧ δὴ καὶ πρὸς τῶν ἡμετέρων στρατηγῶν ἐγκαταλελείμ-
165 μεθα. ἐμοὶ μὲν δὴ καλῶς εἶχεν ἀγωνίσασθαι μέχρι
τοῦ τελευταίου δαίμονος ὑπὲρ τῆς πατρίδος· καλὸν
γάρ μοι τὸν ἔπαινον ἐπὶ τῇ γνώμῃ καὶ τὸ τέλος ἐποίει·
οὐχ ὑφίσταμαι δὲ δι' ὑμᾶς, οὓς τῆς ἐμῆς προτίθημι
166 εὐκλείας. πέμψω δὴ πρὸς τὸν κεκρατηκότα καὶ δεή-
σομαι ἐμοὶ μὲν ἀντὶ πάντων ὑμῶν εἰς ὃ θέλει κατα-
χρήσασθαι μόνῳ, ὑμῖν δὲ ἀντ' ἐμοῦ ἀμνηστίαν δοῦναι,
πολίταις τε οὖσιν αὐτοῦ καὶ στρατιώταις ποτὲ γενο-
μένοις καὶ οὐδὲ νῦν ἀδικοῦσιν οὐδὲ πολεμήσασιν
ἄνευ καλῆς αἰτίας οὐδὲ ἡσσημένοις πολέμῳ μᾶλλον
ἢ λιμῷ".*

---

7 *πιστεύσειν* om. af C *ὁρῶν* iC 8 *τοὺς* fort. ex praecedenti syllaba *τα* ortum ci. Mend. coll. § 182, sed articulus ferri potest 11 *δ' εἴσονται* V et, *ο* in ras. ex *α*, B, *δείσαντες* iC, sed f[2] in mg. *δὲ εἴσοντες* 12 *αὐτῶν* O, *ἑαυτοὺς* i 15 sq. *ἐγκαταλελείμεθα*, sed altera *μ* suprascr., B 21 *ὃ*] *ὅ τι* ci. Nauck *22 δὲ] τὲ* V 25 ἡσσημένης B, sed extremae syllabae ς in ι *correcta* et altera ς addita neque tamen η in ο mutata est

40 a. C.

0 ὃ μὲν οὕτως εἶπε καὶ εὐθὺς ἔπεμπε τρεῖς ἐπιλεξά- 167
μενος ἐκ τῶν ἀρίστων· ἡ δὲ πληθὺς ἀνῴμωζον, οἳ
μὲν ἑαυτῶν χάριν, οἳ δὲ τοῦ στρατηγοῦ, γνώμῃ μὲν
ὁμοῦ σφίσιν ἀρίστου καὶ δημοκρατικοῦ φανέντος, ὑπὸ
δ' ἐσχάτης ἀνάγκης ἡττημένου. οἱ δὲ τρεῖς ἐντυχόν- 168
τες τῷ Καίσαρι ἀνεμίμνησκον τοῦ γένους τῶν στρατῶν
ἑνὸς ἑκατέροις ὄντος καὶ στρατειῶν ὁμοῦ γενομένων
καὶ φιλίας τῶν ἐπιφανῶν καὶ ἀρετῆς προγόνων, οὐκ
ἐς ἀνήκεστον τὰς διαφορὰς προαγαγόντων· ὅσα τε εἰ-
κὸς ἦν ἄλλα ἐπαγωγά, τούτοις ὅμοια, ἔλεγον. ὁ δὲ 169
Καῖσαρ εἰδὼς τῶν πολεμίων τοὺς μὲν ἀπειροπολέμους
ἔτι, τοὺς δὲ κληρούχους γεγυμνασμένους ἔφη τεχνάζων
τοῖς ὑπ' Ἀντωνίῳ στρατευσαμένοις διδόναι τὴν ἀμνη-
στίαν, ὡς χάριν ἐκείνῳ φέρων, τοὺς δ' ἄλλους ἐπι-
τρέπειν σφᾶς ἑαυτῷ προσέτασσεν. ταῦτα μὲν εἶπεν 170
ἅπασιν, ἰδίᾳ δὲ ἕνα τῶν τριῶν ἀπολαβών, Φούρνιον,
ἐς μείζονα φιλανθρωπίαν ἐπήλπισε τοὺς περὶ Λεύκιον
καὶ τοὺς ἄλλους χωρὶς τῶν ἰδίων ἐχθρῶν ἑαυτοῦ.

1 οἵδε οὖν οἱ τοῦ Καίσαρος ἐχθροί, τὴν ἰδίᾳ γενο- 171
μένην ἔντευξιν τοῦ Φουρνίου ὑπονοοῦντες ἐπὶ σφίσι
γενέσθαι, αὐτόν τε τὸν Φούρνιον ἐλοιδόρουν ἐπαν-
ελθόντα καὶ τὸν Λεύκιον ἠξίουν ἢ σπονδὰς αὖθις αἰ-
τεῖν ὁμοίας ἅπασιν ἢ πολεμεῖν μέχρι θανάτου· οὐ γὰρ
ἴδιόν τινι τὸν πόλεμον, ἀλλὰ κοινὸν ὑπὲρ τῆς πατρί-
δος γεγονέναι. καὶ ὁ Λεύκιος ἐπῄνει μὲν ἐλεῶν ἄν- 172
δρας ὁμοτίμους καὶ πέμψειν ἔλεγεν ἑτέρους, οὐδένα
δὲ εἰπὼν ἀμείνονα ἔχειν ἑαυτοῦ, εὐθὺς ἄνευ κήρυκος

---

5 ἡττωμένου V et, η supra ω add., B 6 τῶν στρατηγῶν b 9 προαγόντων ci. Mend. 15 προστάσσειν vertit C., at etiam imperf. bonum 16 *in conspectu omnium* C., unde ⟨ἐν⟩ ἅπασιν ci. Schw., inut. 18 ἑαυτοῦ] αὑτοῦ V 19 ἰδίαν i

40 a. C.

ἤει, προθεόντων αὐτοῦ δρόμῳ τῶν ἀπαγγελούντων
173 Καίσαρι κατιέναι Λεύκιον. ὃ δὲ αὐτίκα ὑπήντα. ἑω-
ρῶντο οὖν ἀλλήλοις ἤδη μετὰ τῶν φίλων καὶ περι-
φανεῖς ἦσαν ἀπὸ τῶν σημείων καὶ τῆς στολῆς οὔσης
174 ἑκατέρῳ στρατηγικῆς. καὶ ὁ Λεύκιος ἀποθέμενος τοὺς
φίλους ἤει σὺν δύο ῥαβδούχοις μόνοις, ἐπιδεικνὺς ἅμα
τὴν γνώμην ἀπὸ τοῦ σχήματος· καὶ ὁ Καῖσαρ συνεὶς
ἀντεμιμεῖτο ἐς δεῖγμα καὶ ὅδε τῆς εἰς τὸν Λεύκιον
175 εὐνοίας ἐσομένης. ὡς δὲ καὶ σπεύδοντα εἶδε τὸν Λεύκιον
παρελθεῖν ἐς τὸ Καίσαρος χαράκωμα, ἵνα καὶ τῷδε
φαίνοιτο ἑαυτὸν ἐπιτρέπων ἤδη, προλαβὼν ὁ Καῖσαρ
ἐξῆλθε τοῦ χαρακώματος, ἵνα ἐλεύθερον εἴη τῷ Λευκίῳ
βουλεύεσθαί τε καὶ κρίνειν ἔτι περὶ αὐτοῦ. τοιάδε
ἀλλήλοις προσιόντες ἀπό τε τῆς στολῆς καὶ τῶν σχη-
176 μάτων προαπεδείκνυντο. ὡς δὲ ἐπὶ τὴν τάφρον ἀφ- 42
ίκοντο, προσηγόρευσάν τε ἀλλήλους καὶ ὁ Λεύκιος ἔφη·
"εἰ μὲν ξένος ὢν ἐπολέμησα, ὦ Καῖσαρ, αἰσχρὰν ἂν
τὴν τοιαύτην ἧσσαν ἡγούμην καὶ αἰσχίονα ἔτι τὴν
παράδοσιν· καὶ τῆσδε τῆς αἰσχύνης εἶχον ἀπαλλαγὴν
εὔκολον παρ' ἐμαυτοῦ. ἐπεὶ δὲ πολίτῃ διηνέχθην καὶ
ὁμοτίμῳ καὶ ὑπὲρ τῆς πατρίδος, οὐκ αἰσχρὸν ἡγοῦμαι
177 μετὰ τοιᾶσδε προφάσεως ὑπὸ τοιοῦδε ἡσσῆσθαι. καὶ
τάδε λέγω οὐ παραιτούμενος παθεῖν, ὅ τι θέλοις (διὰ
γάρ σοι τοῦτο ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ σὸν ἄνευ σπον-

---

4 *σημείων*] *ὁμοίων* i   5 *ἀποθέμενος* ⟨*τὴν στρατηγικὴν στολὴν καὶ ἀποπεμψάμενος*⟩ *τοὺς φίλους* ci. Mend., bene propter verba *ἀπὸ τοῦ σχήματος* (v. 7), sed verbis *τὴν στρατηγικὴν στολὴν* ex usu App. fort. careri potest; pro *ἀποπεμψάμενος* potuit etiam *ὑπολιπόμενος*, cf. § 187   6 *ἅμα*] *ἄρα* ci. Mend.   7 *Καῖσαρ*] *καί* (in extr. v., omisso *σαρ*) B   9 *καὶ* ante *σπεύδοντα* addidi ex B   13 *αὐτοῦ*, sed corr. ex *αὑτοῦ*, B(Vi?)   14 sq. *τοῦ σχήματος* maluit Mend., non recte, opinor cum Kratt p. 4   17 *εἰ μέν* ⟨*σοι*⟩ *ξένῳ ὄντι* ci. Mend., at cave hiatum   24 *σοι* B, *τοι* Vi

40 a. C.

δῶν ἱέμην), ἀλλ' ἵνα τοῖς ἄλλοις αἰτήσω συγγνώμην
δικαίαν τε καὶ τοῖς σοῖς πράγμασι συμφέρουσαν. δεῖ 178
δέ με τοῦτο ἐπιδεικνύντα διελεῖν τὸν λόγον ὑπέρ
τε ἐκείνων καὶ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ, ἵνα μόνον ἐμὲ τῶν γεγο-
νότων αἴτιον ἐπιγνοὺς εἰς ἐμὲ τὴν ὀργὴν συναγάγῃς.
μὴ νομίσῃς δὲ ἐλεγχθήσεσθαι μετὰ παρρησίας (ἄκαιρον
γάρ), ἀλλὰ μετὰ ἀληθείας, ἧς οὐκ ἔνι μοι χωρὶς εἰπεῖν.

3 ἐγὼ τὸν πρὸς σὲ πόλεμον ἠράμην, οὐχ ἵνα σε καθ- 179
ελὼν διαδέξωμαι τὴν ἡγεμονίαν, ἀλλ' ἵνα τὴν ἀριστο-
κρατίαν ἀναλάβω τῇ πατρίδι, λελυμένην ὑπὸ τῆς τῶν
τριῶν ἀρχῆς, ὡς οὐδ' ἂν αὐτὸς ἀντείποις· καὶ γὰρ ὅτε
συνίστασθε αὐτήν, ὁμολογοῦντες εἶναι παράνομον, ὡς
ἀναγκαίαν καὶ πρόσκαιρον ἐτίθεσθε, Κασσίου καὶ
Βρούτου περιόντων ἔτι καὶ ὑμῶν ἐκείνοις οὐ δυνα-
μένων συναλλαγῆναι. ἀποθανόντων δὲ ἐκείνων, οἳ τὸ 180
τῆς στάσεως κεφάλαιον ἦσαν, καὶ τῶν ὑπολοίπων, εἴ
τινα λείψανα ἔστιν, οὐ τῇ πολιτείᾳ πολεμούντων, ἀλλὰ
ὑμᾶς δεδιότων, ἐπὶ δὲ τούτῳ καὶ τῆς πενταετίας παρ-
ιούσης, ἀνακῦψαι τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τὰ πάτρια ἠξίουν, οὐ
προτιμῶν οὐδὲ τὸν ἀδελφὸν τῆς πατρίδος, ἀλλ' ἐλπί-
ζων μὲν ἐπανελθόντα πείσειν ἑκόντα, ἐπειγόμενος δὲ
ἐπὶ τῆς ἐμῆς ἀρχῆς γενέσθαι. καὶ εἰ κατῆρξας σύ, μό- 181
νος ἂν καὶ τὴν δόξαν εἶχες. ἐπεὶ δὲ δή σε οὐκ ἔπει-
θον, ᾤμην ἐλθὼν ἐπὶ Ῥώμην καὶ ἀναγκάσαι, πολίτης
τε ὢν καὶ γνώριμος καὶ ὕπατος. αἱ μὲν αἰτίαι, δι' ἃς 182
ἐπολέμησα, αὗται μόναι, καὶ οὔτε ὁ ἀδελφὸς οὔτε Μά-

---

5 ὀργὴν] ὁρμὴν B 7 noli offendere in collocatione verbi χωρὶς, cf. Zerdik p. 55 12 ⟨ὅμως⟩ ὡς ci. H. Steph. 13 πρὸς καιρὸν maluit H. Steph., praeter rem 22 ⟨ταῦτα⟩ γενέσθαι maluit Mend., cf. ad I § 223 24 Ῥώμην] ῥώμην ci. Musgr., quod tamen vix licere cum Mend. puto, cf. § 117 aut κἂν *pro* καὶ *aut* ἀναγκάσειν scribendum ci. Mend., hoc bene

40 a. C.

κινδυνεύειν ἐν τύχαις ἢ χρείαις ἐθελήσοντάς ποτε ὑπὲρ σοῦ, μαθόντας ἐκ τοῦδε τοῦ σοῦ νόμου δυσέλπιστον σώζεσθαι μὴ κατορθοῦσιν. εἰ δὲ ὕποπτος ἢ ἄπιστος 187 ἐχθροῦ πᾶσα συμβουλή, οὐκ ὀκνῶ καὶ παρακαλεῖν σε μὴ τοὺς φίλους τίνυσθαι τῆς ἐμῆς ἁμαρτίας καὶ τύχης, ἀλλ' εἰς ἐμὲ συναγαγεῖν πάντα, τὸν πάντων αἴτιον. ἀφ' ἧς δὴ γνώμης αὐτοὺς ὑπελιπόμην, ἵνα μὴ δόξαιμι, σοὶ τάδε λέγων ἐκείνων ἀκουόντων, ὑπὲρ ἐμαυτοῦ τεχνάζων εἰπεῖν".

τοιαῦτα δὲ εἰπόντος τοῦ *Λευκίου* καὶ σιωπήσαντος 188 ὁ *Καῖσαρ* ἔλεξεν· "ἄσπονδον μέν σε κατιόντα πρὸς ἐμὲ ὁρῶν, ὦ *Λεύκιε*, ὑπήντησα τῶν ἐμῶν ἐρυμάτων ἔτι ἐκτὸς ὄντι κατὰ σπουδήν, ἵνα ἔτι κύριος ὢν σεαυτοῦ βουλεύοιο καὶ λέγοις καὶ πράττοις, ἃ νομίζεις σοι συνοίσειν. ἐπεὶ δ', ὅπερ ἐστὶ τῶν ἀδικεῖν ὁμολογούντων, σαυτὸν ἡμῖν ἐπιτρέπεις, οὐδὲν ἔτι δέομαι διελέγχειν, ὅσα σὺν τέχνῃ μου κατεψεύσω. ἐξ ἀρχῆς δέ με βλάψειν 189 ἑλόμενος καὶ νῦν ἔβλαψας. σπονδὰς γάρ μοι τιθέμενος ἔτυχες ἂν ἠδικημένου καὶ νενικηκότος· ἄσπονδον δὲ σαυτόν τε καὶ τοὺς φίλους ἐπιτρέπων ἡμῖν καὶ τὸν στρατόν, ἀφαιρῇ μὲν πᾶσαν ὀργήν, ἀφαιρῇ δὲ καὶ τὴν ἐξουσίαν, ἣν σπενδόμενος ἂν ἔδωκας ὑπ' ἀνάγκης. συμ- 190 πέπλεκται γὰρ οἷς ἄξιον ὑμᾶς παθεῖν, τὸ προσῆκον ὧν ἐμὲ δίκαιόν ἐστι ποιεῖν· ὃ δὴ προτιμήσω διά τε

1 ἐθελήσαντάς ποτε i 3 ⟨τὸ⟩ σώζεσθαι ci. Mend., sed cf. ad I § 404 5 τίνυσθαι f, τίννυσθαι ceteri 10 δὲ deleri voluit Mend., sed cf. ad I § 37 13 ὄντι Schw., ὄντα Oi, quod frustra defendebat Lobeck ad Aiac. 802 p. 291[3], de toto loco falsa referens (Mend.) 17 βλάψαι scr. Mend. (cf. V § 232), contra Zerdik p. 59, qui ob hiatum improbat; v. etiam Krüger ad Thuc. 1, 27, 2 18 μοι om. O 22 ἔδωκας Schw., ἔδωκα libri 23 sq. τὸ προσῆκον ὧν] susp. Nauck et Mend., iure; τὸ προσῆκον del. Musgr., sed tum cum Schw. desiderarem ἃ (vel ἅπερ) pro ὧν; fort. scribendum τὸ προσῆκον, ὅπερ ἐμὲ etc.

40 a. C.

νιος οὔτε Φουλβία, οὔτε ἡ κληρουχία τῶν ἐν Φιλίπποις
πεπολεμηκότων οὔτε ἔλεος τῶν γεωργῶν τὰ κτήματα
ἀφαιρουμένων, ἐπεὶ κἀγὼ τοῖς τοῦ ἀδελφοῦ τέλεσιν
οἰκιστὰς ἔδωκα, οἳ τὰ τῶν γεωργῶν ἀφαιρούμενοι τοῖς
183 στρατευσαμένοις διένεμον. ἀλλά με σὺ τήνδε τὴν δια-
βολὴν αὐτοῖς διέβαλλες, τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου μετα-
φέρων ἐπὶ τὴν κληρουχίαν ἀπὸ σαυτοῦ, καὶ τῷδε μά-
λιστα αὐτοὺς ἑλὼν ἐμοῦ κεκράτηκας· ἀνεπείσθησαν
γὰρ πολεμεῖσθαί τε ὑπ' ἐμοῦ καὶ ἀμύνεσθαί με ἀδι-
184 κοῦντα. τεχνάζειν μὲν δή σε ἔδει πολεμοῦντα· νική-
σαντα δέ, εἰ μὲν ἐχθρὸς εἶ τῆς πατρίδος, κἀμὲ ἡγεῖ-
σθαι πολέμιον, ἃ ἔδοξα συνοίσειν αὐτῇ, βουληθέντα
μέν, οὐ δυνηθέντα δὲ διὰ λιμόν.
185 λέγω δὲ ταῦτα ἐγὼ ἐγχειρίζων μὲν ἐμαυτόν σοι, **44**
καθάπερ εἶπον, εἰς ὅ τι θέλοις, ὑποδεικνὺς δέ, οἷα καὶ
πρότερον καὶ νῦν ἐφρόνησα περὶ σοῦ καὶ φρονῶν ἔτι
186 μόνος ἀφικόμην. καὶ περὶ μὲν ἐμοῦ τοσαῦτα· περὶ δὲ
τῶν φίλων καὶ τοῦ στρατοῦ παντός, εἰ μὲν οὐχ ὑπο-
πτεύσεις με λέγοντα, συμβουλεύσω τὰ σοὶ μάλιστα ὠφε-
λιμώτατα, μηδὲν δεινὸν αὐτοὺς ἐργάσασθαι διὰ τὴν
ἐμὴν καὶ σὴν φιλονικίαν, μηδὲ ἄνθρωπον ὄντα καὶ
τύχῃ χρώμενον, οὐ βεβαίῳ πράγματι, κωλῦσαι τοὺς

---

2 *ἔλεος γεωργῶν τῶν τὰ* etc. ci. Nauck, sed cf. ad I § 172 6 *διέβαλες* V 8 *κεκρατήκασιν* iC 9 *με* ⟨*δεῖν*⟩ ci. H. Steph., inut. 10 sq. *νικήσαντα*] *νικῆσαι* iC, unde *νικήσας* ci. Mend., ita ut *ἡγεῖσθαι* vice imperativi positum esset 11 sq. lacunam statuit Nauck 13 *μέν* om. i *οὐ δυνηθέντα* om. iC 16 *πρότερον ἐφρόνησα περὶ σοῦ καὶ νῦν φρονῶν ἔτι* ci. Nauck, qua mutatione verborum ambitus deleretur, sed videtur pertinere *πρότερον* ad tempora ante bellum Perusinum, *νῦν* ad tempora belli ipsius, *φρονῶν ἔτι* ad tempus, quo Lucius cum Octaviano agit 19 *συμβουλεύω* cum i scr. Mend. 21 *τὴν* ante *σὴν* *add.* O, del. Mend. 22 *κωλῦσαι* ex *κολάσαι* corr., *ω* et *υ* a *m. 1* suprascr., O

40 a. C.

κινδυνεύειν ἐν τύχαις ἢ χρείαις ἐθελήσοντάς ποτε ὑπὲρ
σοῦ, μαθόντας ἐκ τοῦδε τοῦ σοῦ νόμου δυσέλπιστον
σώζεσθαι μὴ κατορθοῦσιν. εἰ δὲ ὕποπτος ἢ ἄπιστος 187
ἐχθροῦ πᾶσα συμβουλή, οὐκ ὀκνῶ καὶ παρακαλεῖν σε
μὴ τοὺς φίλους τίνυσθαι τῆς ἐμῆς ἁμαρτίας καὶ τύχης,
ἀλλ' εἰς ἐμὲ συναγαγεῖν πάντα, τὸν πάντων αἴτιον.
ἀφ' ἧς δὴ γνώμης αὐτοὺς ὑπελιπόμην, ἵνα μὴ δόξαιμι,
σοὶ τάδε λέγων ἐκείνων ἀκουόντων, ὑπὲρ ἐμαυτοῦ
τεχνάζων εἰπεῖν".

45 τοιαῦτα δὲ εἰπόντος τοῦ Λευκίου καὶ σιωπήσαντος 188
ὁ Καῖσαρ ἔλεξεν· "ἄσπονδον μέν σε κατιόντα πρὸς ἐμὲ
ὁρῶν, ὦ Λεύκιε, ὑπήντησα τῶν ἐμῶν ἐρυμάτων ἔτι
ἐκτὸς ὄντι κατὰ σπουδήν, ἵνα ἔτι κύριος ὢν σεαυτοῦ
βουλεύοιο καὶ λέγοις καὶ πράττοις, ἃ νομίζεις σοι συν-
οίσειν. ἐπεὶ δ', ὅπερ ἐστὶ τῶν ἀδικεῖν ὁμολογούντων,
σαυτὸν ἡμῖν ἐπιτρέπεις, οὐδὲν ἔτι δέομαι διελέγχειν,
ὅσα σὺν τέχνῃ μου κατεψεύσω. ἐξ ἀρχῆς δέ με βλάψειν 189
ἑλόμενος καὶ νῦν ἔβλαψας. σπονδὰς γάρ μοι τιθέμενος
ἔτυχες ἂν ἠδικημένου καὶ νενικηκότος· ἄσπονδον δὲ
σαυτόν τε καὶ τοὺς φίλους ἐπιτρέπων ἡμῖν καὶ τὸν
στρατόν, ἀφαιρῇ μὲν πᾶσαν ὀργήν, ἀφαιρῇ δὲ καὶ τὴν
ἐξουσίαν, ἣν σπενδόμενος ἂν ἔδωκας ὑπ' ἀνάγκης. συμ- 190
πέπλεκται γὰρ οἷς ἄξιον ὑμᾶς παθεῖν, τὸ προσῆκον
ὧν ἐμὲ δίκαιόν ἐστι ποιεῖν· ὃ δὴ προτιμήσω διά τε

1 ἐθελήσαντάς ποτε i 3 ⟨τὸ⟩ σώζεσθαι ci. Mend., sed cf. ad I § 404 5 τίνυσθαι f, τίννυσθαι ceteri 10 δὲ deleri voluit Mend., sed cf. ad I § 37 13 ὄντι Schw., ὄντα Oi, quod frustra defendebat Lobeck ad Aiac. 802 p. 291[3], de toto loco falsa referens (Mend.) 17 βλάψαι scr. Mend. (cf. V § 232), contra Zerdik p. 59, qui ob hiatum improbat; v. etiam Krüger ad Thuc. 1, 27, 2 18 μοι om. O 22 ἔδωκας Schw., ἔδωκα libri 23 sq. τὸ προσῆκον ὧν] susp. Nauck et Mend., iure; τὸ προσῆκον del. Musgr., sed tum cum Schw. desiderarem ἃ (vel ἅπερ) pro ὧν; fort. scribendum τὸ προσῆκον, ὅπερ ἐμὲ etc.

40 a. C.
τοὺς θεοὺς καὶ δι' ἐμαυτὸν καὶ διὰ σέ, ὦ Λεύκιε, καὶ
οὐ ψεύσω σε τῆς προσδοκίας, ἣν ἔχων περὶ ἐμ[αυτ]οῦ
κατελήλυθας".
191 *ταῦτα μὲν ἔλεξαν ἀλλήλοις, ὡς ἐκ τῶν ὑπομνημά-*
των ἦν ἐς τὸ δυνατὸν τῆσδε τῆς φωνῆς μεταβαλεῖν
τεκμαιρομένῳ τῆς γνώμης τῶν λελεγμένων. καὶ δι-
εκρίθησαν, ὁ μὲν Καῖσαρ ἐν ἐπαίνῳ καὶ θαύματι τὸν
Λεύκιον ἔχων, οὐδὲν ὡς ἐν συμφοραῖς ἀγεννὲς οὐδ'
ἀσύνετον εἰπόντα, ὁ δὲ Λεύκιος τὸν Καίσαρα τοῦ τε
ἤθους καὶ βραχυλογίας. οἱ λοιποὶ δ' ἐτεκμαίροντο
τῶν εἰρημένων ἐκ τῆς ὄψεως ἑκατέρων.
192 *καὶ ὁ Λεύκιος ἔπεμπε τοὺς χιλιάρχους τὸ σύνθημα* 46
τῷ στρατῷ ληψομένους παρὰ τοῦ Καίσαρος. οἳ δὲ
ἔφερον αὐτῷ τὸν ἀριθμὸν τοῦ στρατοῦ, καθὰ καὶ νῦν
ἔθος ἐστὶ τὸν αἰτοῦντα τὸ σύνθημα χιλίαρχον ἐπι-
διδόναι τῷ βασιλεῖ βιβλίον ἐφήμερον τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ
193 *παρόντος. οἳ μὲν δὴ τὸ σύνθημα λαβόντες τὰς φυλα-*
κὰς ἔτι διὰ χειρὸς εἶχον, οὕτω κελεύσαντος αὐτοῦ
Καίσαρος, νυκτοφυλακεῖν ἑκατέρους τὰ ἴδια· ἅμα δὲ
ἡμέρᾳ ὁ μὲν Καῖσαρ ἔθυεν, ὁ δὲ Λεύκιος αὐτῷ τὸν
στρατὸν ἔπεμπε, τὰ μὲν ὅπλα φέροντα, ἐσκευασμένον
194 *δ' ὡς ἐν ὁδοιπορίᾳ. οἳ δὲ τὸν Καίσαρα πόρρωθεν*
ὡς αὐτοκράτορα ἠσπάσαντο καὶ ἔστησαν ἐν μέρει κατὰ
τέλος, οὗ προσέταξεν ὁ Καῖσαρ, ἐφ' ἑαυτῶν, οἵ τε κλη-
195 *ροῦχοι καὶ οἱ νεοστράτευτοι κεχωρισμένοι. ὁ δὲ Καῖσαρ*
ἐκτελεσθείσης τῆς θυσίας στεψάμενος δάφνῃ, συμβόλῳ

2 *ἐμοῦ* Nauck 4 sq. *ὑπομνημάτων* ⟨*τῶν Καίσαρος*⟩ ci. Mend. (v. etiam Gardthausen, Augustus II, 1 p. 93 adn. 1), sed Caesaris commentarios intellegendos esse alii negant, cf. Schwartz ap. Pauly-Wissowa 2, 1 p. 233, Kornemann (v. ad II § 64) p. 650 sq. 10 ⟨*τῆς*⟩ *βραχυλογίας* maluit Mend., sed cf. ad I § 351 11 *ἑκατέρου* ci. Mend., sed cf. ad IV § 273 23 sq. *κατὰ τέλη* ci. Mend. 26 *δάφνῃ σύμβολον* i

40 a. C.

νίκης, προυκάθητο ἐπὶ βήματος καὶ προσέταξε μὲν
ἅπασι θέσθαι τὰ ὅπλα, ἔνθα εἱστήκεσαν, θεμένων δὲ
τοὺς κληρούχους ἐκέλευσεν ἐγγυτέρω προσελθεῖν, δι-
εγνωκὼς ἄρα ὀνειδίσαι τῆς ἀχαριστίας καὶ φοβῆσαι.
προέγνωστο δὲ μέλλων ὧδε ποιήσειν, καὶ ὁ στρατὸς 196
ὁ τοῦ Καίσαρος, εἴτε ἐξεπίτηδες, οἷα προδιδάσκονται
πολλάκις, εἴτε ὑπὸ πάθους ὡς πρὸς οἰκείους ἄνδρας,
ἀκρατεῖς τῆς δεδομένης σφίσι τάξεως γενόμενοι, προσ-
ιοῦσι τοῖς Λευκιανοῖς οἷα συνεστρατευμένοις ποτὲ περι-
χυθέντες ἠσπάζοντο καὶ συνέκλαιον καὶ τὸν Καίσαρα
ὑπὲρ αὐτῶν παρεκάλουν καὶ οὔτε βοῶντες ἔτι ἐπαύ-
οντο οὔτε συμπλεκόμενοι, κοινωνούντων ἑκατέροις τοῦ
πάθους ἤδη καὶ τῶν νεοστρατεύτων· οὐδὲ ἦν τι δια-
κεκριμένον ἔτι οὐδ᾽ εὔκριτον. ὅθεν οὐδὲ ὁ Καῖσαρ 197
ἔτι τῆς γνώμης ἐκράτει, ἀλλὰ μόλις τὴν βοὴν κατα-
παύσας εἶπε τοῖς ἰδίοις· "ὑμεῖς μέν, ὦ συστρατιῶται,
οὕτως ἀεί μοι προσενήνεχθε ὡς μηδενὸς ἀτυχῆσαι παρ᾽
ἐμοῦ δύνασθαι· ἐγὼ δὲ τοὺς μὲν νεοστρατεύτους ὑπ᾽ 198
ἀνάγκης ἐστρατεῦσθαι Λευκίῳ νομίζω, τουτωνὶ δὲ τῶν
συνεστρατευμένων τε πολλάκις ὑμῖν καὶ νῦν ὑφ᾽ ὑμῶν
σωζομένων ἐπενόουν πυθέσθαι, τί παθόντες ἐξ ἡμῶν
ἢ τίνος χάριτος οὐκ ἀξιωθέντες ἢ τί μεῖζον παρ᾽
ἑτέρου προσδοκῶντες ἐναντία ὅπλα ἤραντο καὶ ἐμοὶ
καὶ ὑμῖν καὶ ἑαυτοῖς; ἃ γὰρ ἔκαμνον ἐγώ, πάντα ἦν
ὑπὲρ τῆς κληρουχίας, ἧς τοῦ μέρους καὶ τούτοις μετῆν.
καὶ εἰ συγχωρεῖτέ μοι, καὶ νῦν πεύσομαι". οὐκ ἐπι- 199
τρεπόντων δέ, ἀλλὰ ἀπαύστως παρακαλούντων, "συγ-
χωρῶ ὑμῖν, ὅσα βούλεσθε", ἔφη, "καὶ ἀφείσθωσαν ἀπα-

7 πολλάκις <οἱ στρατιῶται> vel sim. ci. Mend., sed facile subauditur ex verbis ὁ στρατός 17 εὐτυχῆσαι i C 22 sq. παρ᾽ ἑτέρου] *ab aliis* C, sed App. in animo habet Lucium 23 καὶ om. Bi, habet V

40 a.C.

θεὶς τῶν ἡμαρτημένων, ἂν ἐς τὸ μέλλον ὑμῖν ὅμοια
200 φρονῶσιν". ὑπισχνουμένων δ' ἑκατέρων βοαί τε καὶ
χάριτες ἦσαν ἐς τὸν Καίσαρα· καί τισιν αὐτῶν ἐπ-
έτρεψέ τινας καὶ ὑποδέξασθαι, τὸ δὲ πλῆθος ἐκέλευε
σκηνοῦν, ἔνθα περ εἱστήκεσαν, ἄπωθεν, ἕως ὁ Καῖσαρ
αὐτοῖς πόλεις τε ἐς χειμασίαν καὶ τοὺς ἀπάξοντας ἐς
τὰς πόλεις δοίη.

201 καθεζόμενος δ' ἐπὶ τοῦ βήματος ἐκάλει τὸν Λεύ- 48
κιον ἐκ τῆς Περυσίας μετὰ τῶν ἐν τέλει Ῥωμαίων.
καὶ κατῄεσαν πολλοὶ μὲν ἀπὸ τῆς βουλῆς, πολλοὶ δὲ
ἀπὸ τῶν καλουμένων ἱππέων, ἐν ὄψει πάντες οἰκτρᾷ
202 καὶ ὀξείᾳ μεταβολῇ. ἅμα δὲ ἐξῄεσαν οὗτοι τῆς Περυ-
σίας, καὶ φρουρὰ τὴν πόλιν περιέστη. ἐπεὶ δὲ ἀφ-
ίκοντο, Λεύκιον μὲν ὁ Καῖσαρ ἑαυτῷ παρεστήσατο,
τῶν δὲ ἄλλων τοὺς μὲν οἱ φίλοι Καίσαρος, τοὺς δὲ οἱ
λοχαγοὶ διέλαβον, προδεδιδαγμένοι πάντες ἐς τιμὴν
203 ἀπάγειν ἅμα καὶ φυλακὴν ἄσημον. τοὺς δὲ Περυσίους
ἀπὸ τοῦ τείχους παρακαλοῦντας ἐκέλευσεν ἥκειν, ἄνευ
τῆς βουλῆς μόνης· καὶ ἐλθοῦσι συνέγνω. οἱ δὲ βου-
λευταὶ τότε μὲν φύλαξι παρεδόθησαν, μετ' οὐ πολὺ
δὲ ἀνῃρέθησαν, χωρὶς Αἰμιλίου Λευκίου, ὃς ἐν Ῥώμῃ
δικάζων ἐπὶ τῷ φόνῳ Γαΐου Καίσαρος τὴν καταδικά-

---

1 ἂν om. B   5 ἄπωθεν] *prius* C, unde ἄνωθεν ci. Mend., πρόσθεν Nauck, at illud bene habet, cf. Thuc. 4, 125, 1; 6, 7, 2; 8, 69, 2 etc., sed comma posui ante ἄπωθεν; ceterum ἄποθεν Oi, cf. Rutherford, The new Phrynichus p. 60   6 sq. ἐς τὰς πόλεις molesta putavit Mend.   11 sq. *aspectu moesto et miserando ut in subita mutatione persistentes* C, unde ci. Mend. ἐν ὄψει οἰκτρᾷ καὶ ⟨ἐλεεινῇ ὡς ἐν⟩ ὀξείᾳ μεταβολῇ, contra Kratt p. 61, iure, ut videtur   13 καὶ om. i   16 προδεδιγμένοι, δα supra add., B

---

19 sqq. de aris Perusinis, quae dicuntur, cf. Groebe ap. *Drumann* I² p. 474 sqq.

40 a. C

ζουσαν ἤνεγκε φανερῶς καὶ πάντας φέρειν ἐκέλευεν,
19 ὡς ἐκλυομένους μύσος. τὴν δὲ Περυσίαν αὐτὴν ἐγνώκει 204
μὲν ὁ Καῖσαρ ἐς διαρπαγὴν ἐπιτρέψαι τῷ στρατῷ,
Κέστιος δέ τις αὐτῶν ὑπομαργότερος, ἐν Μακεδονίᾳ
πεπολεμηκὼς καὶ ἐκ τοῦδε Μακεδονικὸν αὐτὸν ὀνομάζων, ἐνέπρησε τὴν οἰκίαν καὶ ἑαυτὸν ἐς τὸ πῦρ ἐνέβαλε, καὶ ἄνεμοι τὴν φλόγα ὑπολαβόντες περιήνεγκαν ἐς ὅλην Περυσίαν, καὶ ἐνεπρήσθη χωρὶς τοῦ Ἡφαιστείου μόνου. τόδε μὲν δὴ τῇ Περυσίᾳ τέλος ἦν, 205
δόξαν ἀρχαιότητος ἐχούσῃ καὶ ἀξιώσεως· ὑπὸ γὰρ Τυρρηνῶν πάλαι φασὶν αὐτὴν ἐν ταῖς πρώταις δυώδεκα
πόλεσιν ἐν Ἰταλίᾳ γενέσθαι. διὸ καὶ τὴν Ἥραν ἔσεβον, 206
οἷα Τυρρηνοί· τότε δὲ ὅσοι τὰ λείψανα τῆς πόλεως διέλαχον, τὸν Ἥφαιστον σφίσιν ἔθεντο θεὸν εἶναι
πάτριον ἀντὶ τῆς Ἥρας. τῆς δ' ἐπιούσης ὁ μὲν Καῖσαρ 207
ἐσπένδετο ἅπασιν, ὁ δὲ στρατὸς οὐκ ἐπαύετο ἐπί τισι θορυβῶν, ἕως ἀνῃρέθησαν· καὶ ἦσαν οἱ μάλιστα Καίσαρος ἐχθροί, Καννούτιός τε καὶ Γάιος [καὶ] Φλάυιος καὶ Κλώδιος ὁ Βιθυνικὸς καὶ ἕτεροι.
τοῦτο μὲν δὴ τέλος ἦν τῆς ἐν Περυσίᾳ Λευκίου 208
πολιορκίας, καὶ ὁ πόλεμος ὧδε ἐξελέλυτο, χαλεπώτατός

2 ⟨τὸ⟩ μύσος ci. Mend., fort. recte 4 αὐτῶν] 'noli ἀστῶν conicere' (Mend.) 6 οἰκίαν] κίαν, litteris οι, ut videtur, deletis, B 16 sq. θορυβῶν ἐπί τισιν V 17 καὶ] οἱ O, quod iure fort. retinendum censet Zippel p. 360 18 κανούντιος Oi, *Canutius* C, cf. ad III § 167 καὶ del. Gel. φλάβιος Oi, Φλάυιος I § 421 et Vat. 141 Hannib. c. 35 21 ὧδε] ὅδε f

11 δυώδεκα] cf. Nissen, Ital. Landesk. II, 1 p. 280 18 de C. Cannutio cogitat Groebe ap. Drumann I² p. 300 adn. 5, Cassium D. 48, 14, 4, cum Tiberium intellegeret, erroris arguens; de Tiberio cf. ad III § 167 C. Flavium Hemic(illum) intellegit Gardthausen, Augustus II, 1 p. 98 adn. 21 19 de L. Clodio Bithynico cogitat Borghesi II p. 72 sq., cf. Münzer ap. Pauly-Wissowa 4, 1 p. 65 n. 9, p. 76 n. 18

40 a.C.
τε καὶ χρόνιος ἐλπισθεὶς ἔσεσθαι τῇ Ἰταλίᾳ. καὶ γὰρ 50
Ἀσίνιος αὐτίκα καὶ Πλάγκος καὶ Οὐεντίδιος καὶ Κράσ-
σος καὶ Ἀτήιος καὶ ὅσοι τῆσδε τῆς γνώμης ὄντες
ἕτεροι στρατὸν εἶχον οὐκ εὐκαταφρόνητον, ἀλλ' εἰς τρισ-
καίδεκα τέλη γεγυμνασμένα καὶ ἱππέας ἑξακισχιλίους
ἐπὶ πεντακοσίοις, ἡγούμενοι τὸ κεφάλαιον τοῦ πολέμου
209 *Λεύκιον γεγονέναι ἐπὶ θάλασσαν ᾔεσαν, ἕτερος ἑτέρας*
ὁδούς, οἳ μὲν ἐς Βρεντέσιον, οἳ δ' ἐπὶ Ῥαβέννης, οἳ
δ' ἐς Τάραντα καὶ οἳ μὲν ἐς Μοῦρκον ἢ Ἀηνόβαρβον,
οἳ δὲ ἐς Ἀντώνιον, διωκόντων αὐτοὺς τῶν Καίσαρος
φίλων καὶ σπονδὰς προτεινόντων καὶ οὐκ ἐθέλουσιν
ἐνοχλούντων τὰ πεζὰ μάλιστα· ὧν δὴ καὶ μόνων Ἀγρίπ-
πας ἔπεισε μεταθέσθαι δύο τέλη Πλάγκου, ἀποληφθέντα
210 *ἐν Καμερίᾳ. ἔφευγε δὲ καὶ Φουλβία μετὰ τῶν τέκνων*
ἐς Δικαιάρχειαν καὶ ἀπὸ Δικαιαρχείας ἐς τὸ Βρεντέ-
σιον, μετὰ τρισχιλίων ἱππέων, οἳ αὐτῇ παρὰ τῶν στρα-
211 *τηγῶν πομποὶ ἀπεστάλησαν. ἐν δὲ τῷ Βρεντεσίῳ νεῶν*
πέντε μακρῶν ἐκ Μακεδονίας οἱ μεταπέμπτων γενο-
μένων ἐπιβᾶσα ἀνήγετο· καὶ αὐτῇ Πλάγκος συνέπλει,
τὸν ἔτι λοιπὸν αὐτοῦ στρατὸν ἐκλιπὼν ὑπὸ δειλίας·
212 *οἳ δὲ Οὐεντίδιον σφῶν εἵλοντο ἄρχειν. Ἀσίνιος δὲ*
Ἀηνοβάρβῳ συνετίθετο φιλίαν εἶναι πρὸς Ἀντώνιον·
καὶ ἐπέστελλον ἄμφω τάδε τῷ Ἀντωνίῳ καὶ ἀποβάσεις
αὐτῷ καὶ ἀγορὰν ὡς αὐτίκα ἥξοντι εὐτρέπιζον ἀνὰ
τὴν Ἰταλίαν.

5 τέλη] μέρη i ἑξακισχιλίους] χιλίους vertit C 7 ⟨καθ'⟩ ἑτέρας ci. Mend., inut. 12 *ὧν δὴ καὶ μόνων*] *ex his solus* C, sed *μόνων* respicit ad *τὰ πεζὰ*, cf. § 257 13 ἀπολειφθέντα VC 20 αὐτοῦ Oi, corr. Mend. 24 εὐτρέπιζον C. Steph., εὐτρεπίζων a, εὐπρέπιζον ceteri

2 sq. de M. Licinio Crasso (cf. II § 165) cogitat Willems *I p.* 535 n. 370 4 sqq. de numero legionum cf. Domaszewski (*v. ad II* § 126) p. 187 adn. 12

40 a. C

51 ἄλλῳ δ' Ἀντωνίου στρατῷ πολλῷ περὶ Ἄλπεις, οὗ 213
Φούφιος Καληνὸς ἡγεῖτο, ὁ Καῖσαρ ἐπεβούλευεν, ἤδη
μὲν τὸν Ἀντώνιον ὑπονοῶν, ἐλπίζων δὲ ἢ φίλῳ ἔτι
ὄντι φυλάξειν ἢ πολεμοῦντος μεγάλην ἰσχὺν προσλήψε-
σθαι. διαμέλλοντος δὲ ὅμως ἔτι αὐτοῦ καὶ τὸ εὐπρε- 214
πὲς περιορωμένου, ὁ Καληνὸς ἐτελεύτησε· καὶ ὁ Καῖσαρ,
ὡς ἐς ἀμφότερα πρόφασιν εὑρών, ᾔει καὶ παρελάμβανε
τόν τε στρατὸν καὶ τὴν Κελτικὴν ἐπ' αὐτῷ καὶ Ἰβη-
ρίαν, καὶ τάσδε οὔσας ὑπὸ Ἀντωνίῳ, Φουφίου τοῦ
παιδὸς Καληνοῦ καταπλαγέντος τε αὐτὸν καὶ παρα-
δόντος ἅπαντα ἀμαχεί.

ὁ μὲν δὴ Καῖσαρ ἐνὶ τῷδε ἔργῳ ἕνδεκα τέλη στρα- 215
τοῦ καὶ χώρας τοσάσδε λαβὼν τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν
παρέλυε τῆς ἀρχῆς καὶ ἰδίους ἐπιστήσας ἐς Ῥώμην
52 ἀνέστρεφεν· ὁ δὲ Ἀντώνιος χειμῶνος μὲν ἔτι τοὺς 216
πρέσβεις κατεῖχε τοὺς ἀπὸ τῶν κληρουχιῶν πρὸς αὐτὸν
ἐλθόντας, ἔτι ἐπικρύπτων, ἃ ἐφρόνει, ἦρι δ' ἐκ μὲν
Ἀλεξανδρείας ἐς Τύρον ὥδευεν, ἐκ δὲ Τύρου διαπλέων
ἐπὶ Κύπρου καὶ Ῥόδου καὶ Ἀσίας ᾔσθετο τῶν ἐν τῇ
Περυσίᾳ γεγονότων καὶ τὸν ἀδελφὸν ἐμέμφετο καὶ
Φουλβίαν καὶ μάλιστα πάντων Μάνιον. Φουλβίαν 217
μὲν οὖν εὗρεν ἐν Ἀθήναις, ἐκ Βρεντεσίου φυγοῦσαν·

1 Ἄλπεις ⟨ὄντι⟩ ci. Mend., sed cf. ad I § 183 2 φούφιος BC, φούβιος V, φίφιος f, φίφος b, φίλιος a 4 ὄντα b, om. a 7 ὡς om. a, ἐς om. b 8 sq. καὶ Ἰβηρίαν] κατ' Ἰβηρίαν ci. Lange, R. Altert. III² p. 569 adn. 5 (desideraveris ⟨τὴν⟩ κατ' Ἰβηρίαν), Galliam Narbonensem recuperaturus, non recte, cf. τάσδε οὔσας (v. 9) et χώρας τοσάσδε (v. 13). Error igitur Appiani, nisi forte verba eo spectant, quod L. Antonius Calenum Hispaniam occupare iusserat, cf. Ganter (v. ad III § 351) diss. p. 67 adn. 6 9 φουβίου V, φουλβίου a 17 ἔτι] εἴτε i

§ 216 sqq. de temporibus harum rerum cf. J. Kromayer, Hermes 29 (1894) p. 556 sqq.

40 a.C.

*Ἰουλίαν δ' αὐτῷ τὴν μητέρα Πομπήιος, ἐς αὐτὸν δια-
φυγοῦσαν, ἔπεμπεν ἐκ Σικελίας ἐπὶ νεῶν μακρῶν, καὶ
παρέπεμπον αὐτὴν οἱ τῶν ἀμφὶ τὸν Πομπήιον ἄριστοι,
Λεύκιός τε Λίβων, ὁ κηδεστὴς τοῦ Πομπηίου, καὶ Σα-
τουρνῖνος καὶ ἕτεροι, ὅσοι χρῄζοντες τῆς Ἀντωνίου
μεγαλοπραγίας ἠξίουν αὐτὸν συναλλαγέντα Πομπηίῳ*
218 *σύμμαχον ἐπὶ Καίσαρι λαβεῖν Πομπήιον. ὃ δὲ αὐτοῖς
ἀπεκρίνατο χάριν μὲν ἐπὶ τῇ μητρὶ γιγνώσκειν Πομ-
πηίῳ καὶ ἀποτίσειν ἐν χρόνῳ, αὐτὸς δέ, εἰ μὲν πολε-
μοίη Καίσαρι, χρήσεσθαι Πομπηίῳ συμμάχῳ, εἰ δ'
ἐμμένοι τοῖς πρὸς αὐτὸν ὡμολογημένοις ὁ Καῖσαρ,
πειράσεσθαι καὶ Πομπήιον Καίσαρι συναλλάξαι.*
219 *ὃ μὲν ὧδε ἀπεκρίνατο, ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς Ῥώμην ἀπὸ* 53
*Κελτῶν ἐπανιὼν ᾔσθετο μὲν τῶν ἐς Ἀθήνας διαπεπλευ-
κότων, τὸ δὲ τῆς ἀποκρίσεως ἀκριβὲς ἄρα οὐκ εἰδὼς
ἐξώτρυνε τοὺς κληρούχους ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον ὡς κατ-
άγοντα μετὰ τῶν γεωργῶν Πομπήιον, ὧν αὐτοὶ τὰ χωρία
ἔχουσιν· ἐς γὰρ δὴ Πομπήιον οἱ πλέονες τῶν γεωργῶν*
220 *ἐπεφεύγεσαν. καὶ πιθανοῦ τοῦ διερεθίσματος ὄντος,
οὐδ' ὣς οἱ κληροῦχοι προθύμως ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον
ἐστράτευον· οὕτως ἡ δόξα τῶν ἐν Φιλίπποις γεγονότων*
221 *ἐδημαγώγει τὸν Ἀντώνιον. ὁ δὲ Καῖσαρ Ἀντωνίου μὲν
καὶ Πομπηίου καὶ Ἀηνοβάρβου κατὰ πλῆθος ὁπλιτῶν
ὑπεροίσειν ἐνόμιζεν (ἦρχε γὰρ τελῶν ἐς τότε τεσσαρά-*

---

3 *οἱ* ante *ἄριστοι* ponebant Nauck et Mend., sed cf. Krüger ad Thuc. 1, 126, 6 7 *καίσαρος* B, *καίσαρα* V 9 sq. *πολεμώη* i 10 *χρήσασθαι* i 11 *αὐτὸν* Oi, corr. Mend. 12 *πειράσασθαι* b¹ 15 *ἀκριβὲς* post *εἰδὼς* V 17 *μετὰ* O, *μὲν* i *τῶν* om. a 19 *ὑπεφεύγεσαν* B 24 *ἐνόμιζον* Bb

---

4 sq. est Cn. Sentius Saturninus Vetulo sec. Borghesi II p. 275, eius fratrem Gaium, cos. a 735/19, intellegit Kloevekorn *p. 109* sqq., patrem huius consulis Ribbeck n. 71; v. etiam Prosop. *imp. rom.* III p. 199 n. 293

40 a. C.

κοντα πλεόνων), ναῦν δὲ οὐδεμίαν ἔχων οὐδὲ καιρὸν
ἐς ναυπηγίαν ὀρρώδει, ναῦς ἐκείνων ἐχόντων πεντα-
κοσίας, μὴ τὴν Ἰταλίαν περιπλέοντες ἐς λιμὸν περι-
ενέγκαιεν. ὧν ἐνθυμούμενος (ἐλέλεκτο δὲ αὐτῷ περὶ 222
πολλῶν παρθένων ἐς γάμον) ἐπέστελλε Μαικήνᾳ συν-
θέσθαι Σκριβωνίᾳ, τῇ Λίβωνος ἀδελφῇ, τοῦ κηδεύον-
τος Πομπηίῳ, ἵν' ἔχοι καὶ τήνδε ἀφορμὴν ἐς διαλύσεις,
εἰ δεήσειεν. καὶ πυθόμενος ὁ Λίβων ἐπέστελλε τοῖς
οἰκείοις ἐγγυᾶν αὐτὴν τῷ Καίσαρι προθύμως. ὁ δὲ 223
Καῖσαρ τῶν Ἀντωνίου φίλων καὶ στρατῶν ὅσους
ὑπώπτευε, διέπεμπεν ἐπὶ προφάσεων ἄλλους ἀλλαχοῦ
καὶ Λέπιδον ἐς τὴν ἐψηφισμένην αὐτῷ Λιβύην, ἄγοντα
54 τῶν Ἀντωνίου τελῶν τὰ ὑποπτότατα ἕξ. Λεύκιον δὲ 224
καλέσας ἐπῄνει μὲν ἐς φιλαδελφίαν, εἰ τῇ Ἀντωνίου
γνώμῃ ὑπομεμενηκὼς ἴδιον τὸ ἁμάρτημα ποιοῖτο, ὠνεί-
διζε δὲ ἐς ἀχαριστίαν, εἰ τοιούτου τυχὼν αὐτοῦ μηδὲ
νῦν ὁμολογοίη περὶ Ἀντωνίου, σαφῶς ἤδη καὶ Πομ-
πηίῳ συνθέσθαι λεγομένου. "ἐγὼ δέ σοι πιστεύων," 225
ἔφη, "Καληνοῦ τελευτήσαντος τά τε ἔθνη τὰ ὑπ' αὐτῷ
καὶ τὸν στρατόν, ἵνα μὴ ἄναρχος εἴη, διὰ τῶν ἐμαυ-
τοῦ φίλων διῴκουν Ἀντωνίῳ. ἀλλὰ νῦν ἐκφανείσης
τῆς ἐνέδρας ἐκεῖνά τε ἐμαυτοῦ πάντα ποιοῦμαι καὶ
σοὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἀπιέναι θέλοντι συγχωρῶ μετὰ
ἀδείας". ὃ μὲν οὕτως εἶπεν, εἴτε πειρώμενος τοῦ 226
Λευκίου, εἴτε τὸ λεχθὲν ἐκπεσεῖν ἐθέλων ἐς τὸν Ἀν-
τώνιον· ὃ δὲ οἷα καὶ πρότερον εἶπε· "Φουλβίας μὲν
ᾐσθόμην οὔσης μοναρχικῆς, ἐγὼ δὲ συνεχρώμην τοῖς

5 *μουκήνα* B 11 *ἀλλαχοῖ* ci. Nauck, sed cf. Blass, Gramm. d. neutest. Griech.[2] p. 62, Rutherford, The new Phrynichus p. 114 15 ὑπομεμενηκὼς] ὑπομενηκὼς i, ὑπηρετηκὼς ci. Musgr., ἐπιμεμενηκὼς L. Dindorf, cf. ad IV § 9 ποιεῖτο i 16 αὐτοῦ libri *praeter b*, qui om., corr. Mend.

40 a. C.

τοῦ ἀδελφοῦ στρατοῖς ἐς τὴν ἁπάντων ὑμῶν καθαίρε-
227 *σιν. καὶ νῦν, εἰ μὲν ἐπὶ καταλύσει τῆς μοναρχίας*
ἔρχοιτο ὁ ἀδελφός, καὶ φανερῶς καὶ λαθὼν οἰχήσομαι
πρὸς αὐτόν, ἀγωνιούμενος αὖθις ὑπὲρ τῆς πατρίδος
228 *πρὸς σέ, καίπερ ἤδη μοι γενόμενον εὐεργέτην. εἰ δ'*
ἐπιλέγοιτο κἀκεῖνος καὶ διακρίνοι τοὺς συμμοναρχή-
σοντας αὐτῷ, πολεμήσω σὺν σοὶ πρὸς αὐτόν, ἕως ἂν
ἡγῶμαι μηδὲ σὲ μοναρχίαν καθίστασθαι· τὸ γὰρ τῆς
229 *πατρίδος αἰεὶ προθήσω καὶ χάριτος καὶ γένους". ὧδε*
μὲν ὁ Λεύκιος εἶπεν, ὁ δὲ Καῖσαρ αὐτὸν καὶ τέως ἐν
θαύματι ἄγων οὐκ ἔφη μὲν οὐδὲ βουλόμενον ἐπάξε-
σθαι κατὰ ἀδελφοῦ, πιστεύσειν δὲ ὡς τοιῷδε ἀνδρὶ
πᾶσαν Ἰβηρίαν καὶ τὸν ἐν αὐτῇ στρατόν, ὑποστρατη-
γούντων αὐτῷ τῶν νῦν ἡγουμένων αὐτῆς Πεδουκαίου
τε καὶ Λευκίου.

230 *οὕτω μὲν δὴ καὶ Λεύκιον ὁ Καῖσαρ ἀπέπεμπε σὺν*
τιμῇ καὶ διὰ τῶν ὑποστρατήγων ἐφύλασσεν ἀφανῶς·
Ἀντώνιος δὲ Φουλβίαν μὲν ἐν Σικυῶνι νοσηλευομένην 55
ἀπέλιπεν, ἀπὸ δὲ Κερκύρας ἐς τὸν Ἰόνιον ἔπλει, στρατῷ
μὲν οὐ πολλῷ, ναυσὶ δὲ διακοσίαις, ἃς ἐν Ἀσίᾳ πε-
231 *ποίητο. πυθόμενος δὲ Ἀηνόβαρβον ἀπαντᾶν αὐτῷ*
ναυσὶ καὶ στρατῷ πολλῷ, οὐ δοκοῦντά τισιν οὐδ' ἐπὶ
ταῖς διαπεμφθείσαις σπονδαῖς εἶναι βέβαιον (ἦν γὰρ

6 sq. *συμμοναρχήσοντας*] *συμμαχήσοντας* V 7 *αὐτῷ* Oi, corr. Nauck 8 *ἡγῶμαι* Schw., *ἐγῷμαι* Oi 14 *αὐτῇ σπευδουκαίου* i, *Speduceo* C 15 aut *Λευκίου* corruptum aut nomen gentilicium intercidisse dixit Schw. 16 *Λεύκιον*] *λεύκιος* B 18 *μὲν* om. V 19 ante *ἀπὸ* lacunam esse ci. Mend., fort. iure *κερκύρας* V, ut ceteris Emphyl. locis et in Maced. omnes, *κορκύρας* Bi, quod redit in Illyr., sed non constanter 21 *αὐτῷ* Oi, corr. Mend.

14 sq. intellegebatur vulgo Sex. Peducaeus (v. II § 197), *cf. Willems* I p. 497 n. 210, sed Quintum intellegit Ganter (v. ad *III § 351)* diss. p. 14 sq.; v. ibid. de Lucio

40 a.

*Ἀηνόβαρβος τῶν κατεγνωσμένων τε ἐκ δίκης ἐπὶ Γαΐῳ
Καίσαρι φόνου καὶ προγεγραμμένων ἐπὶ τῇ καταδίκῃ
καὶ ἐν Φιλίπποις Ἀντωνίῳ καὶ Καίσαρι πεπολεμηκό-
των), ὅμως ἔπλει, πέντε ναυσὶν ἐπιβὰς ταῖς ἀρίσταις,
ἵνα φαίνοιτο πιστεύων, καὶ τὰς λοιπὰς ἐκ διαστήματος
ἕπεσθαι κελεύσας. καθορωμένου δὲ ἤδη τοῦ Ἀηνο-* 232
*βάρβου παντί τε τῷ στρατῷ καὶ παντὶ τῷ στόλῳ μετ᾽
ὀξείας εἰρεσίας προσπλέοντος, ἔδεισεν ὁ Πλάγκος Ἀν-
τωνίῳ παρεστὼς καὶ ἐπισχεῖν αὐτὸν ἠξίου τὸν πλοῦν
καὶ προπέμψαι τινὰς ἐς πεῖραν ὡς πρὸς ἀμφίβολον
ἄνδρα. ὃ δὲ εἰπὼν αἱρεῖσθαι παρασπονδούμενος ἀπο-
θανεῖν μᾶλλον ἢ σώζεσθαι δειλὸς ὀφθείς, ἔπλει. πλη-* 233
*σίον τε ἦσαν ἀλλήλων ἤδη, καὶ αἱ ναυαρχίδες ἐκ τῶν
σημείων ἐφαίνοντο καὶ ἀλλήλαις προσέπλεον· καὶ τῶν
ῥαβδούχων ὁ ἡγούμενος Ἀντωνίῳ, κατὰ τὴν πρῷραν,
ὥσπερ ἔθος ἐστίν, ἑστώς, εἴτ᾽ ἐκλαθόμενος, ὅτι ἀμφί-
βολος ἀνὴρ καὶ στρατοῦ κἀκεῖνος ἡγούμενος ἰδίου προσ-
πλέοι, εἴτε ἀπὸ εὐγενεστέρου φρονήματος, ὡς ὑπηκόοις
ἢ ἐλάσσοσιν ἀνδράσιν ὑπαντῶσι, προσέταξε καθελεῖν
τὸ σημεῖον. οἳ δὲ καθῄρουν τε καὶ τὴν ναῦν ἐς τὰ* 234
*πλάγια τῆς Ἀντωνίου νεὼς περιέστρεφον. ὡς δὲ καὶ
συνιδόντες ἀλλήλους ἠσπάσαντο καὶ ὁ στρατὸς ὁ τοῦ
Ἀηνοβάρβου τὸν Ἀντώνιον ἡγεμόνα προσεῖπεν, ὁ μὲν
Πλάγκος ἀνεθάρρει μόλις, ὁ δὲ Ἀντώνιος ἐς τὴν ἑαυ-
τοῦ ναῦν τὸν Ἀηνόβαρβον ἀναδεξάμενος ἐς Παλόεντα
κατέπλευσεν, ἔνθα ἦν Ἀηνοβάρβῳ καὶ τὸ πεζόν. καὶ
ὁ Ἀηνόβαρβος τῆς σκηνῆς ἐξίστατο Ἀντωνίῳ.*

---

25 *Παλόεντα*] 'Valetium' intellexit Freinsh. Suppl. Liv. CXXVII, 16, in Epiro locum quaesivit Mend., 'sive Palaeste fuit sive *Πηλώδης λιμήν*'; sed est Pale, insulae Cephalleniae urbs, cf. Ihne VIII p. 191 adn. 1, Gardthausen, Augustus II, 1 p. 101 adn. 9

40 a. C.
235 ἐντεῦθεν ἐπὶ Βρεντεσίου διέπλεον, φυλασσομένου 56
πρὸς πέντε Καίσαρος τάξεων, καὶ οἱ Βρεντέσιοι τὰς
πύλας ἀπέκλειον, Ἀηνοβάρβῳ μὲν ὡς ἐκ πολλοῦ πολε-
236 μίῳ, Ἀντωνίῳ δὲ ὡς πολέμιον ἐπάγοντι. ὃ δὲ ἀγανα-
κτῶν καὶ ἡγούμενος εἶναι τάδε καλλωπίσματα, τὸ δ'
ἀληθὲς ἀποκλείεσθαι πρὸς τῶν Καίσαρος φρουρῶν
γνώμῃ Καίσαρος, διετάφρευε τῆς πόλεως τὸν ἰσθμὸν
237 καὶ ἀπετείχιζεν. ἔστι δ' ἡ πόλις χερρόνησος ἐν μηνοει-
δεῖ λιμένι, καὶ οὐκ ἦν ἔτι τοῖς ἐξ ἠπείρου προσελθεῖν
ἀνάντει λόφῳ, διατετμημένῳ τε καὶ διατετειχισμένῳ. ὁ
δὲ Ἀντώνιος καὶ τὸν λιμένα μέγαν ὄντα φρουρίοις
πυκνοῖς περιεφράξατο καὶ τὰς νήσους τὰς ἐν αὐτῷ.
ἔς τε τὰ παράλια τῆς Ἰταλίας περιέπεμπεν, οἷς εἴρητο
238 τὰ εὔκαιρα καταλαμβάνειν. ἐκέλευε δὲ καὶ Πομπήιον
ἐπιπλεῖν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ δρᾶν, ὅ τι δύναιτο. ὃ δὲ ἅσμε-
νος αὐτίκα Μηνόδωρον σὺν ναυσὶ πολλαῖς καὶ στρα-
τοῦ τέσσαρσι τέλεσιν ἐκπέμψας Σαρδὼ Καίσαρος οὖσαν
καὶ τὰ ἐν αὐτῇ δύο τέλη περιέσπασε, τὴν συμφροσύ-
239 νην Ἀντωνίου καταπλαγέντας. τῆς δὲ Ἰταλίας Σιποῦντα
μὲν τῆς Αὐσονίας οἱ τοῦ Ἀντωνίου κατέλαβον, Θουρίους
δὲ καὶ Κωνσεντίαν Πομπήιος ἐπολιόρκει καὶ τὴν χώ-
ραν ἐπενέμετο τοῖς ἱππεῦσιν.

240 ὁ δὲ Καῖσαρ, ὀξείας καὶ πανταχοῦ τῆς ἐπιχειρήσεως 57
γενομένης, ἐς μὲν τὴν Αὐσονίδα ἔπεμπεν Ἀγρίππαν,
ἐπικουρεῖν τοῖς πονουμένοις. καὶ ὁ Ἀγρίππας τοὺς ἐν
ὁδῷ κληρούχους ἦγεν, ἐκ διαστήματος ἑπομένους ὡς

---

6 πρὸς τῶν Καίσαρος φρουρῶν fort. cum C delendum esse ci. Mend. 7 τὸν ἰσθμὸν τῆς πόλεως V 9 τοῖς] τεῖς (sic) B 14 ἐκέλευον O 19 Σιποῦντα Cluver, Ital. ant. p. 1212, σιγιοῦντα libri, cf. de forma nominis Boiss. ad Cass. D. 48, 27, 5 20 Αὐσονίδος maluit Mend., cf. § 240. 247 τοῦ cum i om. *Bk.* et Mend. 22 ἐπένεμε i

40 a (

ἐπὶ Πομπήιον ἰόντας· μαθόντες δὲ Ἀντωνίου γνώμῃ
τὰ γιγνόμενα εἶναι, ἀνέστρεφον αὐτίκα διαλανθάνον-
τες. καὶ τοῦτο μάλιστα κατέπληξε τὸν Καίσαρα. ὁδεύων 241
δ' ὅμως ἐς τὸ Βρεντέσιον αὐτὸς μεθ' ἑτέρου στρατοῦ,
τοῖς κληρούχοις αὖθις ἐνετύγχανε καὶ μετεδίδασκε καὶ
τοὺς ὑφ' ἑαυτοῦ συνῳκισμένους ἦγεν, αἰδουμένους
καὶ γνώμην ἐν ἀπορρήτῳ ποιουμένους Ἀντώνιον καὶ
Καίσαρα συναλλάσσειν, εἰ δ' ὁ Ἀντώνιος ἀπειθῶν
πολεμοίη, Καίσαρι ἀμύνειν. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐν μὲν Κανυ- 242
σίῳ τινὰς ἡμέρας ἐνοσηλεύετο, παντὶ δὲ ὢν ἔτι κρείσ-
σων Ἀντωνίου κατὰ τὸ πλῆθος, εὗρε τὸ Βρεντέσιον
ἀποτετειχισμένον καὶ οὐδὲν ἀλλ' ἢ παρεστρατοπέδευε
καὶ τοῖς γιγνομένοις ἐφήδρευεν.

68 ὁ δ' Ἀντώνιος ἐκράτει μὲν τοῖς ὀχυρώμασιν ὡς 243
πολὺ μείονας ἔχων ἀσφαλῶς ἀπομάχεσθαι, ἐκάλει δὲ
τὸν στρατὸν ἐκ Μακεδονίας κατὰ σπουδὴν καὶ ἐτέχνα-
ζεν ἑσπέρας ἀφανῶς ἀνάγεσθαι ναῦς μακράς τε καὶ
στρογγύλας ἰδιωτικοῦ πλήθους, οἳ μεθ' ἡμέραν ἄλλοι
μετ' ἄλλους κατέπλεον ὡπλισμένοι καθάπερ ἐκ Μακε-
δονίας ἐπιόντες, ἐφορῶντος αὐτῶν τὸν ἐπίπλουν τοῦ
Καίσαρος. ἤδη δ' αὐτῷ καὶ τὰ μηχανήματα γεγένητο,
καὶ ἐπιχειρήσειν ἔμελλε τοῖς Βρεντεσίοις, ἀχθομένου
τοῦ Καίσαρος, ὅτι μὴ εἶχεν ἐπαμύνειν. περὶ δὲ ἑσπέραν 244
ἑκατέροις ἀγγέλλεται Σιποῦντα μὲν Ἀγρίππας ἀνα-
λαβών, Πομπήιος δὲ Θουρίων μὲν ἀπεωσμένος, Κωνσεν-

---

1 malim ἰόντι 10 παντὶ] πάντως ci. Bk., ⟨τῷ⟩ παντὶ vel πάντῃ L. Dindorf in Steph. thes. s. v. πᾶς p. 568 11 κατὰ τὸ] κατά γε ci. Mend., an κατὰ τό ⟨γε⟩?, certe παντὶ et κατὰ τὸ πλῆθος inter se discrepant 15 μείονας] πλέονας iC 21 αὐτῷ] αὐτῶν i 24 ἑκατέρῳ maluit Mend., nisi pluralis de militibus intellegeretur, cf. ad IV § 273 συγιοῦντα libri, cf. ad § 239 25 sq. κονσεντίαν h.l. O

40 a. C.

τίαν δ' ἔτι περικαθήμενος· ἐφ' οἷς ὁ Ἀντώνιος ἐδυσχέ-
245 ραινεν. ὡς δὲ καὶ Σερουίλιος ἀπηγγέλθη προσιὼν τῷ Καίσαρι μετὰ χιλίων καὶ πεντακοσίων ἱππέων, οὐ κατασχὼν τῆς ὁρμῆς ὁ Ἀντώνιος εὐθὺς ἀπὸ τοῦ δείπνου, μεθ' ὧν εὗρεν ἑτοίμων φίλων καὶ ἱππέων τετρακοσίων, μάλα θρασέως ἐπειχθεὶς ἐπέπεσε τοῖς χιλίοις καὶ πεντακοσίοις εὐναζομένοις ἔτι περὶ πόλιν Ὑρίαν καὶ ἐκπλήξας ἀμαχεὶ παρέλαβέ τε καὶ αὐτῆς ἡμέρας ἐς τὸ Βρεντέσιον ἐπανήγαγεν. οὕτω τὸν Ἀντώνιον ὡς ἄμαχον
246 ἐκ τῆς ἐν Φιλίπποις δόξης ἔτι κατεπεπλήγεσαν. αἵ τε 59
στρατηγίδες αὐτοῦ τάξεις, ὑπὸ τῆσδε τῆς δόξης ἐπαιρόμεναι, προσεπέλαζον τῷ χάρακι τῷ Καίσαρος κατὰ μέρη καὶ τοὺς συνεστρατευμένους σφίσιν ὠνείδιζον, εἰ πολεμήσοντες ἥκοιεν Ἀντωνίῳ τῷ πάντας αὐτοὺς περι-
247 σώσαντι ἐν Φιλίπποις. τῶν δὲ ἀντεπικαλούντων, ὅτι αὐτοὶ σφίσιν ἥκουσι πολεμήσοντες, λόγοι συνισταμένων ἐγίγνοντο, καὶ τὰ ἐγκλήματα ἀλλήλοις προὔφερον, οἱ μὲν τὴν ἀπόκλεισιν τοῦ Βρεντεσίου καὶ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ Καληνοῦ στρατοῦ, οἱ δὲ τὴν ἀποτείχισιν τοῦ Βρεντεσίου καὶ πολιορκίαν καὶ τὴν τῆς Αὐσονίδος καταδρομὴν καὶ τὸ συνθέσθαι μὲν Ἀηνοβάρβῳ σφαγεῖ Γαΐου Καίσαρος, συνθέσθαι δὲ Πομπηίῳ κοινῷ πολε-
248 μίῳ. καὶ τέλος οἱ τοῦ Καίσαρος τὴν γνώμην σφῶν τοῖς ἑτέροις ἀνεκάλυπτον, ὅτι Καίσαρι συνέλθοιεν οὐκ ἀμνημονοῦντες Ἀντωνίου τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ διαλλαγὰς

---

3 πεντακοσίων] διακοσίων iC, falso 4 ὁρμῆς] malim cum Mend. ὀργῆς 12 τῷ καίσαρος i, τοῦ καίσαρος O 15 ἀντεπεγκαλούντων O, unde ἀντεγκαλούντων maluit Mend., cf. ad § 263 19 ἀποτείχισιν C. Steph., ἀπόκλεισιν libri 19 sq. τοῦ Βρεντεσίου deleri voluit Musgr. 23 ἐς ante τὴν γνώμην add. i

---

2 est P. Servilius Rullus, cf. Cass. D. 48, 28, 1 (v. Willems I p. 491 n. 180) 7 Ὑρίαν] cf. Nissen, Ital. Landesk. II, 2 p. 884 sq.

40 a.C.

*ἐπινοοῦντες ἀμφοτέροις ἢ Ἀντώνιον ἀπειθοῦντα καὶ
πολεμοῦντα ἀμυνούμενοι. καὶ τάδε καὶ αὐτοὶ προσ-
πελάζοντες τοῖς Ἀντωνίου χαρακώμασι προύλεγον.*

γιγνομένων δὲ τούτων ἀγγέλλεται Φουλβία τεθνε- 249
*ῶσα, λεγομένη μὲν ἐπὶ ταῖς Ἀντωνίου μέμψεσιν ἀθυ-
μῆσαι καὶ ἐς τὴν νόσον ἐμπεσεῖν, νομιζομένη δὲ καὶ
τὴν νόσον ἑκοῦσα ἐπιτρῖψαι διὰ τὴν ὀργὴν Ἀντωνίου·
νοσοῦσάν τε γὰρ αὐτὴν ἀπολελοίπει καὶ οὐδὲ ἀπο-
λείπων ἑωράκει. ἐδόκει δ' ἀμφοτέροις ἐς πολλὰ συν-* 250
*οίσειν ὁ θάνατος, γυναίου φιλοπράγμονος ἀπηλλαγμέ-
νοις, ἣ διὰ τὸν Κλεοπάτρας ζῆλον ἐξερρίπισε τοσόνδε
πόλεμον. τό γε μὴν πάθος ἀσθενῶς ἤνεγκεν ὁ Ἀντώ-
νιος, ἡγούμενός τι καὶ αἴτιος γεγονέναι.*

60 *Λεύκιος δὲ ἦν Κοκκήιος ἑκατέρῳ φίλος καὶ ὑπὸ* 251
*Καίσαρος ἐς Φοινίκην τοῦ προτέρου θέρους πρὸς τὸν
Ἀντώνιον ἀπέσταλτο μετὰ Καικίνα, ἐπανιόντος δὲ τοῦ
Καικίνα παρὰ Ἀντωνίῳ κατέμενεν. οὗτος τότε ὁ Κοκ-* 252
*κήιος, τὸν καιρὸν οὐ μεθείς, ὑπεκρίνατο μεταπεμφθῆ-
ναι πρὸς Καίσαρος ἀσπασόμενος αὐτόν. συγχωροῦντος
δ' ἀπιέναι τοῦ Ἀντωνίου πειρώμενος ἤρετο, εἴ τι καὶ
αὐτὸς ὁ Ἀντώνιος ἐπιστέλλει τῷ Καίσαρι, κεκομισμέ-
νος δι' αὐτοῦ Κοκκηίου γράμματα. καὶ ὁ Ἀντώνιος* 253
*"νῦν μέν," ἔφη, "τί ἂν ἀλλήλοις γράφοιμεν, ὄντες
ἐχθροί, εἰ μὴ κακῶς ἀγορεύοιμεν ἀλλήλους; ἀντέγραψα*

1 ἢ] οἳ B 2 *καὶ αὐτοὶ*] *et haec etiam* C, unde *αὐτὰ* ci. Mend., at iunge *καὶ αὐτοὶ* cum *προσπελάζοντες* 6 *ἐς τὴν νόσον*] *ἐς νόσον* ci. Mend., sed cf. § 230 *νοσηλευομένην* 7 *ἐπιτρῖψαι*] *ἐπιθρέψαι* ci. Cob. p. 229, inut., cf. § 266 8 *τε* om. V 8 sq. *ἀπολείπων*] *ἀποπλέων* ci. Mend., bene 16 sq. et p. 572, 1 *Καικίνα* Schw., *Cecina* C, *κεκήνα* Bbf, *κεκίννα* a, *μαικήνα* V 19 *ἀσπασόμενος*] h. l. lacunam esse ci. Mend., iniuria, opinor

14. est L. Cocceius Nerva cos. suff. a. 715/39, cf. Borghesi I *p. 433 sqq.* (= Groag ap. Pauly-Wissowa 4, 1 p. 130 n. 12)

40 a. C.

δὲ τοῖς πάλαι διὰ Καικίνα· καὶ εἰ βούλει, λάβε τὰ
254 ἀντίγραφα". ὃ μὲν οὕτως ἐπεχλεύασεν, ὁ δὲ Κοκκήιος
οὐκ εἴα πω τὸν Καίσαρα καλεῖν ἐχθρόν, ἔς τε Λεύκιον
καὶ τοὺς ἄλλους Ἀντωνίου φίλους τοιόνδε γεγενημένον.
255 ὃ δέ "ἐκ Βρεντεσίου με", φησίν, "ἀποκλείων καὶ τὰ
ἐμὰ ἔθνη καὶ τὸν Καληνοῦ στρατὸν ἀφαιρούμενος ἔτι
τοῖς φίλοις ἐστὶν εὔνους μόνοις· οὐδὲ τοὺς φίλους
ἐμοὶ περισῴζειν ἔοικεν, ἀλλὰ ταῖς εὐεργεσίαις ἐχθρο-
ποιεῖν". καὶ ὁ Κοκκήιος, ἃ μὲν ἐπεμέμφετο μαθών,
οὐδὲν δὲ ἔτι ὀξυτέραν φύσιν ἐπερεθίσας, ᾤχετο πρὸς
256 τὸν Καίσαρα. ὃ δὲ αὐτὸν ἰδὼν ἐν θαύματι ἐποιεῖτο, 61
ὅτι μὴ θᾶσσον ἔλθοι· "οὐ γάρ", ἔφη, "καὶ τὸν σὸν
ἀδελφόν, ἵν' ἐχθρὸς ᾖς μοι, περιέσωσα". ὃ δέ "πῶς",
ἔφη, "τοὺς μὲν ἐχθροὺς φίλους ποιῇ, τοὺς δὲ φίλους
ἐχθροὺς ἀποκαλεῖς τε καὶ τὸν στρατὸν ἀφαιρῇ καὶ τὰ
257 ἔθνη"; καὶ ὁ Καῖσαρ "οὐ γάρ", ἔφη, "Καληνοῦ τελευ-
τήσαντος ἐχρῆν ἐπὶ μειρακίῳ τῷ Καληνοῦ παιδὶ γενέ-
σθαι τοσαύτας ἀφορμάς, ἀπόντος ἔτι Ἀντωνίου· αἷς
καὶ Λεύκιος ἐπαρθεὶς ἐμάνη, καὶ Ἀσίνιος καὶ Ἀηνό-
βαρβος γειτονεύοντες ἐχρῶντο καθ' ἡμῶν. ἐπεὶ καὶ

---

5 ὃ δὲ etc.] *tum ille qui e Brundisio inquit me excluserit* C, unde ⟨ὁ⟩ ἐκ Βρ. ci. Mend., ἐμὲ quoque proponens pro με, at C aliter vertere non potuit, cf. Zerdik p. 60, qui etiam in hiatu offendit; praeter ⟨ὁ⟩ ἐκ pro ἔτι v. 6 εἴ τι voluit Fennema, Quaest. Parthicae, diss. Lugd. Bat. 1882, p. 117, comma ponens post μόνοις v. 7   13 περιέσωσα ante ἵν' coll. V   14 ποιῇ — 15 ἐχθροὺς om. iC   16 οὐ] ἦ ci. Musgr.   19 sq. ante ἐπαρθεὶς itemque cum Schw. post ἐχρῶντο ex C, qui vertit *desaeuiret* et *uterentur*, ⟨ἂν⟩ add. Mend., at ἐμάνη spectare videtur ad bellum Perusinum et ἐχρῶντο intellego 'uti conabantur'   19 ἐπαρθεὶς O, *irritatus* C, ἀνιαθεὶς af, ἀνισθεὶς b; ἂν αὖθις ci. Musgr., ⟨ἂν αὖθις⟩ ἐπαρθεὶς maluit Mend.

---

12 sq. τὸν σὸν ἀδελφόν] est M. Cocceius Nerva, L. Antonii *pro*quaestor, cf. Borghesi I p. 436 sq. (= Groag ap. Pauly-Wissowa 4, 1 p. 131 n. 13)

40 a. C.

τὰ Πλάγκου τέλη κατὰ σπουδὴν κατέλαβον, ἵνα μὴ οἴχοιτο πρὸς Πομπήιον· οἱ γοῦν ἱππεῖς αὐτῶν διέπλευσαν ἐς Σικελίαν". καὶ ὁ Κοκκήιος "ἑτέρως", ἔφη, "τάδε 258 λογοποιούμενα οὐδὲ Ἀντώνιος ἐπίστευεν, ἕως [ἂν] ἀπεκλείσθη τοῦ Βρεντεσίου καθάπερ πολέμιος". καὶ ὁ 259 Καῖσαρ οὐδὲν μὲν αὐτὸς ἔφη περὶ τοῦδε προστάξαι (οὐδὲ γὰρ προμαθεῖν προσπλέοντα οὐδ' ἀφικέσθαι μετὰ πολεμίων προσδοκῆσαι), Βρεντεσίους δὲ αὐτοὺς καὶ τὸν ὑπολελειμμένον αὐτοῖς διὰ τὰς Ἀηνοβάρβου καταδρομὰς ταξίαρχον αὐτοκελεύστους ἀποκλεῖσαι τὸν Ἀντώνιον, συνθέμενον μὲν ἐχθρῷ κοινῷ Πομπηίῳ, ἐπαγαγόντα δὲ Ἀηνόβαρβον φονέα τοῦ ἐμοῦ πατρός, ψήφῳ καὶ κρίσει καὶ προγραφῇ κατεγνωσμένον καὶ πολιορκήσαντα μὲν τὸ Βρεντέσιον μετὰ Φιλίππους, πολιορκοῦντα δὲ ἔτι τὸν Ἰόνιον ἐν κύκλῳ, ἐμπρήσαντα

62 δὲ τὰς ἐμὰς ναῦς καὶ τὴν Ἰταλίαν λεηλατήσαντα. ὃ δέ 260 "σπένδεσθαι μέν", ἔφη, "συνεχωρήσατε ἀλλήλοις, πρὸς οὓς ἂν ἐθέλητε· καὶ οὐδενὶ τῶν ἀνδροφόνων Ἀντώνιος ἐσπείσατο, οὐδὲν ἔλασσον ἢ αὐτὸς σὺ τὸν σὸν πατέρα τιμῶν. Ἀηνόβαρβος δὲ οὐκ ἔστι τῶν ἀνδρο- 261 φόνων, ἡ δὲ ψῆφος αὐτῷ κατ' ὀργὴν ἐπῆκται· οὐδὲ γὰρ τῆς βουλῆς πω τότε μετεῖχεν. εἰ δ' ὡς φίλῳ Βρούτου μὴ συγγνῶναι νομίζοιμεν, οὐκ ἂν φθάνοιμεν ὀλίγου δεῖν ἅπασι χαλεπαίνοντες; Πομπηίῳ δὲ οὐ συν- 262

1 μὴ] μοι, ut videtur, a b 4 ad λογοποιούμενα desideravit Mend. verbum finitum, inut. ἂν delevi, ἄρα scr. Mend., νῦν Bk. 7 ἀφίξεσθαι maluit Mend., ⟨ἂν⟩ ἀφικέσθαι Nauck 15 πολιορκοῦντα] *depraedantem* C, unde πορθοῦντα ci. Mend., sed cf. Kratt p. 31 21 ἡ δὲ] οὐδὲ i C 22 οὐδ' ante εἰ δ' add. i 24 interrogandi signum posuit Mend.

22 τῆς βουλῆς] senatum intellegunt Willems I p. 609 aliique, consilium *coniurationis* Kloevekorn p. 92, non recte

0 a.C.
ἔθετο μὲν συμμαχήσειν ὁ Ἀντώνιος, πολεμούμενος δ'
ὑπὸ σοῦ προσλήψεσθαι σύμμαχον ἢ καὶ σοὶ συναλλά-
ξειν, οὐδὲν ἀνήκεστον οὐδ' ἐκεῖνον εἰργασμένον. σὺ
δὲ καὶ τῶνδε τὴν αἰτίαν ἔχεις· εἰ γὰρ οὐκ ἐπολεμήθη
κατὰ τὴν Ἰταλίαν, οὐδ' ἂν οὗτοι πρεσβεύεσθαι ταῦτα
263 πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἐθάρρουν". καὶ ὁ Καῖσαρ ἔτι ἐπι-
καλῶν "τὴν μὲν Ἰταλίαν", ἔφη, "κἀμὲ σὺν αὐτῇ, Μά-
νιος καὶ Φουλβία καὶ Λεύκιος ἐπολέμουν· ὁ δὲ Πομ-
πήιος οὐ πρότερον, ἀλλὰ νῦν Ἀντωνίῳ θαρρῶν ἐπι-
264 βέβηκε τῆς παραλίου". καὶ ὁ Κοκκήιος "οὐκ Ἀντωνίῳ
θαρρῶν", εἶπεν, "ἀλλὰ ὑπ' Ἀντωνίου πεμφθείς. οὐ γὰρ
ἐπικρύψω σε, ὅτι καὶ τὴν ἄλλην Ἰταλίαν ἐπιδραμεῖται
ναυτικῷ πολλῷ ναυτικὸν οὐκ ἔχουσαν, εἰ μὴ διαλύ-
265 σεσθε ὑμεῖς". ὁ δὲ Καῖσαρ (οὐ γὰρ ἀμελῶς ἤκουσε
τοῦ τεχνάσματος) ἐπισχὼν ὀλίγον εἶπεν· "ἀλλ' οὐ χαι-
ρήσει Πομπήιος, κακὸς κακῶς καὶ νῦν ἐκ Θουρίων
266 ἐξελαθείς". καὶ ὁ Κοκκήιος τὰ ἀμφίλογα πάντα κατ-
ιδὼν ἐπῆγε τὸν Φουλβίας θάνατον καὶ τρόπον αὐτοῦ,
ὅτι πρὸς τὴν ὀργὴν Ἀντωνίου δυσχεράνασά τε νοσή-
σειε καὶ τὴν νόσον ἐπιτρίψειεν ὑπὸ τῆς δυσθυμίας,
οὐκ ἰδόντος αὐτὴν οὐδὲ νοσοῦσαν Ἀντωνίου, ὡς αἴτιον
τῇ γυναικὶ θανάτου γενόμενον· ἐκποδὼν δὲ κἀκείνης
γενομένης, οὐδενὸς ὑμῖν ἐνδεῖν ἔτι ἔφη "πρὸς ἀλλή-
λους πλὴν ἀληθεῦσαι, περὶ ὧν ὑπενοήσατε".

---

6 sq. ἐπεγκαλῶν O, unde ἐγκαλῶν maluit Mend., cf. ad § 247 7 τὴν — αὐτῇ] Mend. corrupta putavit, nisi forte scribendum esset ἐξεπολέμουν pro ἐπολέμουν (v. 8), cf. ad III § 220 18 ⟨τὸν⟩ τρόπον ci. Mend., cf. ad I § 351 19 sq. τε νοσήσειε] νοσήσειέ τε ci. Mend., probabiliter 20 ἐπιτρίψειεν] ἐπιθρέψειεν ci. Cob. p. 229, cf. § 249 22 γενόμενον] γενέσθαι scribendum aut lacunam statuendam ci. Mend., illud probabiliter. Kratt p. 8 γενόμενον retinet, vix recte 23 ἐνδεῖ scr. Bk., praeter rem, cf. *Kratt* p. 47, Zerdik p. 63

40 a.C.

3 οὕτω καθομιλῶν τὸν Καίσαρα ὁ Κοκκήιος ἐκείνην 267
τε τὴν ἡμέραν ἐξενίζετο παρ' αὐτῷ καὶ ἐδεῖτο ἐπιστεῖλαί τι τῷ Ἀντωνίῳ, νεώτερον ὄντα πρεσβυτέρῳ. ὃ δὲ πολεμοῦντι μὲν ἔτι οὐκ ἔφη γράψειν· οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνον· μέμψεσθαι δ' αὐτοῦ τῇ μητρί, ὅτι συγγενὴς οὖσα καὶ προτιμηθεῖσα ἐκ πάντων ὑφ' αὐτοῦ, φύγοι τὴν Ἰταλίαν καθάπερ οὐ τευξομένη πάντων ὡς παρ' υἱοῦ. ὧδε μὲν καὶ ὁ Καῖσαρ ἐτέχναζε καὶ ἐπέστελλε τῇ 268
Ἰουλίᾳ. ἐξιόντι δὲ τοῦ στρατοπέδου τῷ Κοκκηίῳ πολλοὶ τῶν ταξιάρχων τὴν γνώμην ἐξέφερον τοῦ στρατοῦ. ὃ δὲ καὶ τἆλλα καὶ τόδε αὐτὸ τῷ Ἀντωνίῳ μετέφερεν, ἵνα εἰδείη πολεμήσοντας οὐ συντιθεμένῳ. συν- 269
εβούλευεν οὖν Πομπήιον μὲν ἐς Σικελίαν ἐξ ὧν ἐπόρθει μετακαλεῖν, Ἀηνόβαρβον δέ ποι πέμπειν, ἕως αἱ συνθῆκαι γένοιντο. παρακαλούσης δὲ καὶ τῆς μητρὸς ἐς 270
ταῦτα τὸν Ἀντώνιον (γένει γὰρ ἦν ἐκ τῶν Ἰουλίων), ᾐσχύνετο Ἀντώνιος, εἰ μὴ γενομένων τῶν συμβάσεων τὸν Πομπήιον αὖθις ἐς συμμαχίαν καλοίη. τῆς δὲ μη- 271
τρὸς οὐκ ἀπελπιζούσης αὐτὰς ἔσεσθαι καὶ Κοκκηίου ἰσχυριζομένου τε περὶ αὐτῶν καὶ ἐλπιζομένου τι πλέον εἰδέναι, ὁ Ἀντώνιος ἐνεδίδου καὶ τὸν Πομπήιον ἀναχωρεῖν ἐκέλευεν ἐς Σικελίαν, ὡς ἐπιμελησόμενος τῶν συγκειμένων, καὶ Ἀηνόβαρβον ἔπεμπεν ἡγεῖσθαι Βιθυνίας.

---

5 μέμψασθαι i 6 ὑφ' αὐτοῦ cum C scr. Mend., ὑπ' αὐτοῦ Oi 10 *multi ex praefectis et ordinum primoribus* C (item ταξιαρχῶν, καὶ τὴν γνώμην hab. A ex errore), unde πολλοὶ τῶν ἡγεμόνων καὶ ταξιαρχῶν καὶ τὴν γνώμην ci. Schw. et πολλοὶ τῶν ταξιάρχων καὶ ἡγεμόνων τὴν γνώμην Mend.; ceterum ταξιαρχῶν Oi 22 ἐπιμελησόμενος ⟨αὐτὸς⟩ malim cum Mend.

---

16 ἐκ τῶν Ἰουλίων] cf. ad II § 599

40 a. C.
272 ὧν ὁ στρατὸς ὁ τοῦ Καίσαρος αἰσθανόμενοι πρέ- 64
σβεις εἵλοντο τοὺς αὐτοὺς ἐς ἀμφοτέρους, οἳ τὰ μὲν
ἐγκλήματα αὐτῶν ἐπέσχον ὡς οὐ κρῖναι σφίσιν, ἀλλὰ
διαλλάξαι μόνον ᾑρημένοι, σφίσι δ' αὐτοῖς προσελόμε-
νοι Κοκκήιον μὲν ὡς οἰκεῖον ἀμφοῖν, ἐκ δὲ τῶν Ἀν-
τωνίου Πολλίωνα καὶ Μαικήναν ἐκ τῶν Καίσαρος,
ἔγνωσαν Καίσαρι καὶ Ἀντωνίῳ πρὸς ἀλλήλους ἀμνη-
στίαν εἶναι τῶν γεγονότων καὶ φιλίαν ἐς τὸ μέλλον.
273 ὑπογύως δὲ Μαρκέλλου τεθνεῶτος, ὃς τὴν ἀδελφὴν
Καίσαρος εἶχεν Ὀκταουίαν, ἐδικαίουν οἱ διαλλακταὶ τὴν
Ὀκταουίαν Ἀντωνίῳ τὸν Καίσαρα ἐγγυῆσαι. καὶ ὃ μὲν
αὐτίκα ἐνηγγύα, καὶ ἠσπάζοντο ἀλλήλους, καὶ βοαὶ παρὰ
τοῦ στρατοῦ καὶ εὐφημίαι πρὸς ἑκάτερον αὐτῶν ἦσαν
ἄπαυστοι δι' ὅλης τε τῆς ἡμέρας καὶ ἀνὰ τὴν νύκτα
274 πᾶσαν· ὁ δὲ Καῖσαρ καὶ ὁ Ἀντώνιος τὴν Ῥωμαίων 65
αὖθις ἀρχὴν ἐφ' ἑαυτῶν ἐμερίσαντο ἅπασαν, ὅρον μὲν
εἶναι σφίσι Σκόδραν πόλιν τῆς Ἰλλυρίδος, ἐν μέσῳ
τοῦ Ἰονίου μυχοῦ μάλιστα δοκοῦσαν εἶναι, ταύτης δ'
ἔχειν τὰ μὲν πρὸς ἕω πάντα τὸν Ἀντώνιον ἔθνη τε
καὶ νήσους ἕως ἐπὶ ποταμὸν Εὐφράτην ἄνω, τὰ δὲ
ἐς δύσιν τὸν Καίσαρα μέχρι ὠκεανοῦ. Λιβύης δὲ Λέ-
275 πιδον ἄρχειν, καθὰ Καῖσαρ ἐδεδώκει. πολεμεῖν δὲ
Πομπηίῳ μὲν Καίσαρα, εἰ μή τι συμβαίνοι, Παρθυ-

---

2 ἐς om. V 3 ἐπέσχον] οὐκ εἴων ἐξελέγχειν οἱ φίλοι τὴν πρόφασιν Plut. Ant. c. 30 5 οἰκεῖον scripsi, κοινὸν Oi, *communem utriusque amicum* C, κοινὸν ἀμφοῖν ⟨φίλον⟩ ci. Mend. 6 μουκήναν B (κ corr. ex μ) 9 μαρκέλλου δὲ ὑπογύως V, quod prob. Mend. 12 ἠγγύα scr. Mend., cf. ad II § 50 17 Σκόδραν πόλιν Palmerius, κοδρόπολιν libri 20 τὸν ante ποταμὸν add. i, cf. ad II § 631 23 *ni una conuenirent* C, i. e. εἰ μή τι συμβαίνοιεν

---

10 Ὀκταουίαν] cf. Gardthausen, Augustus II, 1 p. 102 adn. 13

40 a. C.

*αίοις δὲ Ἀντώνιον, ἀμυνόμενον τῆς ἐς Κράσσον παρα-
σπονδήσεως. Ἀηνοβάρβῳ δ' εἶναι πρὸς Καίσαρα συμ-
βάσεις τὰς πρὸς Ἀντώνιον γενομένας. στρατὸν δὲ ἐκ
τῆς Ἰταλίας προσκαταλέγειν ἀκωλύτως ἴσον ἑκάτερον.
αἵδε μὲν ἦσαν αἱ τελευταῖαι Καίσαρί τε καὶ Ἀντω-* 276
*νίῳ γενόμεναι συμβάσεις. καὶ εὐθὺς ἐς τὰ ἐπείγοντα
τοὺς φίλους ἑκάτερος αὐτῶν περιέπεμπεν, Οὐεντίδιον
μὲν ἐς τὴν Ἀσίαν Ἀντώνιος, ἀναστέλλειν Παρθυαίους
τε καὶ Λαβιηνὸν τὸν Λαβιηνοῦ, μετὰ τῶν Παρθυαίων
ἐν ταῖσδε ταῖς ἀσχολίαις Συρίαν τε καὶ τὰ μέχρι τῆς
Ἰωνίας ἐπιδραμόντα. ἃ μὲν δὴ Λαβιηνός τε καὶ Παρ-
θυαῖοι δράσαντες ἔπαθον, ἡ Παρθυικὴ δηλώσει γραφή·*
56 *Ἕλενον δὲ στρατηγὸν Καίσαρος, σὺν ὁρμῇ κατασχόντα* 277
*Σαρδοῦς, αὖθις ἐξέβαλε τῆς Σαρδοῦς Μηνόδωρος ὁ
Πομπηίου, καὶ τῷδε μάλιστα χαλεπαίνων ὁ Καῖσαρ οὐκ
ἐδέχετο τὰς πείρας Ἀντωνίου συνάγοντος αὐτῷ Πομ-
πήιον. ἐς δὲ Ῥώμην παρελθόντες ἐτέλουν τοὺς γάμους.* 278
*καὶ ὁ Ἀντώνιος Μάνιον μὲν ἔκτεινεν ὡς ἐρεθίσαντά
τε Φουλβίαν ἐπὶ διαβολῇ Κλεοπάτρας καὶ τοσῶνδε
αἴτιον γενόμενον, Καίσαρι δὲ ἐνέφηνε Σαλουιδιηνόν,
τὸν ἡγούμενον τῷ Καίσαρι τοῦ περὶ Ῥοδανὸν στρατοῦ,
ἀπόστασιν ἰδίᾳ βουλεῦσαι καί οἱ περὶ τοῦδε προσ-
πέμψαι περικαθημένῳ τὸ Βρεντέσιον. καὶ ὃ μὲν τόδε* 279
*ἐξεῖπεν οὐ πρὸς πάντων ἐπαινούμενον, εὐφυὴς ὢν
ἄρα καὶ ταχὺς ἐς εὔνοιαν· ὁ δὲ Καῖσαρ αὐτίκα τὸν
Σαλουιδιηνὸν ἐκάλει κατὰ σπουδήν, ὡς ἐπὶ δή τι μό-*

---

1 *ἀμυνούμενον* ci. Mend., cf. praef. 4 *ἴσον ἀκωλύτως* V 12 *ἔδρασάν τε καὶ ἔπαθον* ci. Mend. *Παρθικὴ* maluit Schw., cf. ad § 39 22 *ἰδίου* b 24 *ἐπαινούμενος* malim cum Schw., contra Kratt p. 8

---

6 *εὐθὺς*] cf. Bürcklein, Quellen u. Chronologie der röm.-parth. Feldzüge 713—18 p. 51 sqq.

0 a. C.

νου χρήζων καὶ εὐθὺς ἐκπέμψων αὖθις ἐς τὸν στρατόν, καὶ ἐλθόντα ἔκτεινε διελέγξας καὶ τὸν ὑπ' αὐτῷ στρατὸν ὡς ὕποπτον ὄντα ἔχειν ἔδωκεν Ἀντωνίῳ.

280 *Ῥωμαίους δ' ὁ λιμὸς ἐπίεζεν, οὔτε τῶν ἑῴων ἐμπόρων ἐπιπλεόντων δέει Πομπηίου καὶ Σικελίας, οὔτε τῶν ἐκ δύσεως διὰ Σαρδὼ καὶ Κύρνον ἐχομένας ὑπὸ τῶν Πομπηίου, οὔτ' ἐκ τῆς περαίας Λιβύης διὰ τοὺς* 67
281 *αὐτοὺς ἑκατέρωθεν ναυκρατοῦντας. ἐπετετίμητο δὴ πάντα, καὶ τῶνδε τὴν αἰτίαν ἐς τὴν ἔριν τῶν ἡγεμόνων ἀναφέροντες ἐβλασφήμουν αὐτοὺς καὶ ἐς διαλύσεις πρὸς Πομπήιον ἐπέσπερχον. οὐκ ἐνδιδόντος δὲ τοῦ Καίσαρος οὐδ' ὥς, ὁ Ἀντώνιος αὐτὸν ἠξίου ταχύνειν*
282 *γε τὸν πόλεμον διὰ τὴν ἀπορίαν. χρημάτων δ' ἐς αὐτὸν οὐκ ὄντων προυτέθη διάγραμμα, εἰσφέρειν ἐπὶ μὲν τοῖς θεράπουσι τοὺς κεκτημένους ὑπὲρ ἑκάστου τὸ ἥμισυ τῶν πέντε καὶ εἴκοσι δραχμῶν ὡρισμένων ἐς τὸν πόλεμον τὸν Κασσίου τε καὶ Βρούτου, ἐσφέρειν δὲ καὶ μοῖραν τοὺς ἐκ διαθήκης τι καρπου-*
283 *μένους. τοῦτο τὸ γράμμα σὺν ὁρμῇ μανιώδει καθεῖλεν ὁ δῆμος ἀγανακτῶν, εἰ τὰ κοινὰ ταμιεῖα κεκενωκότες καὶ τὰ ἔθνη σεσυληκότες καὶ τὴν Ἰταλίαν αὐτὴν ἐσφοραῖς καὶ τέλεσι καὶ δημεύσεσι καταβαρήσαντες οὐκ ἐς πολέμους οὐδ' ἐς ἐπίκτητον ἀρχήν, ἀλλ ἐς ἰδίους ἐχθροὺς ὑπὲρ οἰκείας δυναστείας, ὑπὲρ ἧς δὴ καὶ προγραφὰς καὶ σφαγὰς καὶ λιμὸν ἐκ τῶνδε πανώδυνον*

---

3 *ἔδωκεν*] *ἐδόκουν* i (in f *εν* supra *ουν* a m. 2 add.) 5 *καὶ Σικελίας*] *κρατοῦντος Σικελίας* ci. Mend. 7 *τῶν*] *τοῦ* V, sed suprascr. a m. 1 *τῶν* 16 ⟨*τῶν*⟩ *ὡρισμένων* scr. Bk., sed cf. ad I § 172 18 *τι*] *τε* i 19 an *διάγραμμα*? 20 *εἰ* ⟨*οἱ*⟩ *τὰ* ci. Mend. 23 *πολεμίους* ci. Mend., bene *ἐς ἐπίκτησιν ἀρχῆς* desidero cum Mend. 25 *ἐκ τῶνδε* corruptum *putavit* Mend., sed cf. § 294

40 a. C.
γεγονέναι, ἔτι καὶ τὰ λοιπὰ περιδύοιεν αὐτούς. συν- 284
ιστάμενοί τε ἐβόων καὶ τοὺς οὐ συνισταμένους ἔβαλ-
λον καὶ ἠπείλουν διαρπάσειν αὐτῶν τὰς οἰκίας καὶ
68 καταπρήσειν, ἕως τὸ μὲν πλῆθος ἅπαν ἠρέθιστο, ὁ δὲ
Καῖσαρ σὺν τοῖς φίλοις καὶ ὀλίγοις ὑπασπισταῖς ἐς
μέσους ἦλθεν, ἐντυχεῖν τε βουλόμενος καὶ τὴν μέμψιν
ἐκλογίσασθαι. οἳ δὲ αὐτὸν εὐθὺς ὀφθέντα ἔβαλλόν τε 285
ἀφειδῶς πάνυ καὶ οὐδ᾽ ὑπομένοντα καὶ ἑαυτὸν ἐμ-
παρέχοντα καὶ τιτρωσκόμενον ᾐδοῦντο. πυθόμενος δ᾽ 286
ὁ Ἀντώνιος ἐβοήθει κατὰ σπουδήν. οἳ δὲ καὶ τόνδε,
κατιόντα τὴν ἱερὰν ὁδόν, οὐκ ἔβαλλον μὲν ὡς ἕτοιμον
ἐς τὰς Πομπηίου διαλύσεις, ἀναχωρεῖν δὲ ἐκέλευον·
καὶ οὐ πειθόμενον, τότε ἔβαλλον. ὃ δὲ ὁπλίτας πλέο- 287
νας, οἳ ἦσαν ἔξω τοῦ τείχους, ἐκάλει. καὶ οὐ παριέν-
των οὐδ᾽ ὣς αὐτόν, οἱ μὲν ὁπλῖται διαιρεθέντες ἐς
τὰ πλάγια τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς ἀγορᾶς ἐπεχείρουν ἐκ
τῶν στενωπῶν καὶ τὸν ἐντυχόντα ἀνῄρουν· οἳ δ᾽ οὐκ-
έτι εὐμαρῶς οὐδὲ φυγεῖν ἐδύναντο, βεβυσμένοι τε
ὑπὸ πλήθους καὶ διαδρομὴν οὐκέτι ἔχοντες, ἀλλὰ φό-
νος ἦν καὶ τραύματα καὶ ἀπὸ τῶν τεγῶν οἰμωγαὶ
καὶ βοαί. καὶ ὁ Ἀντώνιος μόλις τε παρῆλθε, καὶ τοῦ 288
κινδύνου τὸν Καίσαρα περιφανῶς δὴ τότε μάλιστα
οὗτος ἐξείλετο καὶ ἐς τὴν οἰκίαν περιέσωσε. δια-
φυγόντος δέ ποτε τοῦ πλήθους τὰ νεκρά, ἵνα μὴ
ἐνοχλοίη θεωρούμενα, ἐς τὸν ποταμὸν ἀπερριπτεῖτο·
καὶ ἕτερον πένθος ἦν ὁρωμένων ἀνὰ τὸ ῥεῦμα, καὶ 289

1 *περιδύοιεν* Musgr. (cf. IV § 191, V § 289), *περιδεύοιεν* i, *περιοδεύοιεν* O *αὐτοὺς* Oi, corr. Mend. 7 *ἐκλογήσασθαι* ne cum Budaeo conicias, cf. Schw. t. III p. 687, ceterum *ἐκλογίσασθε* B 14 sq. *παριόντων* i 15 *αὐτὸν*] *αὐτῶν* OC 17 sq. *οὐκέτ᾽* B 19 *οὐκέτι*] *οὐκ* cum V maluit Mend. 24 ποτε om. V 25 *ἐνοχλοίη* Schw., ἐνοχλοῖ O, ἐνοχλῇ i

9 a. C.

περιδυόντων αὐτὰ τῶν στρατιωτῶν καὶ ὅσοι μετ' αὐτῶν κακοῦργοι τὰ εὐσχήμονα μάλιστα ὡς οἰκεῖα ἔφερον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπαύετο σὺν φόβῳ τε καὶ μίσει τῶν ἡγουμένων, ὁ δὲ λιμὸς ἤκμαζε, καὶ ὁ δῆμος ἔστενε καὶ ἡσύχαζεν.

290 ὁ δ' Ἀντώνιος ἐδίδασκε τοὺς Λίβωνος οἰκείους Λί- 69
9 a. C. βωνα καλεῖν ἐκ Σικελίας ἐπὶ συνησθήσει τοῦ κήδους, ἐργασόμενόν τι καὶ μεῖζον· τὸ δ' ἀσφαλὲς τῷ Λίβωνι ἀνεδέχετο αὐτός. οἱ μὲν δὴ ταχέως ἐπέστελλον, καὶ ὁ
291 Πομπήιος τῷ Λίβωνι συνεχώρει. ἀφικόμενος δὲ ὁ Λίβων ἐς νῆσον ὡρμίσθη τὰς Πιθηκούσας, ἣ νῦν ἐστιν Αἰναρία. καὶ μαθὼν ὁ δῆμος αὖθις ἠθροίζετο καὶ παρεκάλει σὺν ὀλοφύρσει τὸν Καίσαρα πέμψαι Λίβωνι πίστιν, πρεσβεύειν ἐθέλοντι πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ εἰρήνης. καὶ ὃ μὲν ἄκων ἔπεμπεν, ὁ δὲ δῆμος καὶ Μουκίαν, τὴν μητέρα τοῦ Πομπηίου, καταπρήσειν ἀπειλοῦντες,
292 ἐξέπεμπον ἐργασομένην διαλύσεις. Λίβων μὲν δὴ συνεὶς τῶν ἐχθρῶν ἐνδιδόντων ἠξίου τοὺς ἡγεμόνας αὐτοὺς συνελθεῖν ὡς ἀλλήλοις ἐνδώσοντας, ὅ τι ἂν δοκῇ· βιασαμένου δὲ καὶ ἐς τοῦτο τοῦ δήμου, ἐξῄεσαν ἐς Βαΐας ὁ Καῖσαρ καὶ ὁ Ἀντώνιος.

293 Πομπήιον δὲ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ὁμαλῶς ἔπειθον 70
ἐς τὴν εἰρήνην, Μηνόδωρος δὲ ἀπὸ Σαρδοῦς ἐπέστελλεν ἢ πολεμεῖν ἐγκρατῶς ἢ βραδύνειν ἔτι, ὡς τοῦ λι-

---

2 ἀσχήμονα O 2 sq. ἐφέροντο ci. Mend. 7 ἐπὶ συνησθήσει Oi, quod omnino non Graecum, ἐπὶ συνθέσει ci. Musgr., probavit Mend., quamquam Cass. D. 48, 16, 3 iam priore anno Scriboniam ductam esse rettulisset. Conicio ἐπὶ συνησθῆναι sc. τῷ Καίσαρι, cf. ad genet. Maced. 17 9 ἀπέστελλον i 16 ⟨τὴν οἰκίαν⟩ καταπρήσειν ci. Regling

---

11 Πιθηκούσας] cf. Nissen, Ital. Landesk. II, 2 p. 729

39 a. C.

μοῦ σφῶν προπολεμοῦντος καὶ τῶν συμβάσεων, εἰ
καραδοκοίη, κρεισσόνων ἐσομένων· Μοῦρκόν τε τούτοις
ἐνιστάμενον ὑποβλέπειν ἐκέλευεν ὡς ἀρχὴν αὐτῷ περι-
κτώμενον. ὃ δὲ καὶ τέως τὸν Μοῦρκον διά τε ἀξίωμα 294
καὶ γνώμην ἐγκρατῆ βαρυνόμενος ἔτι μᾶλλον ἐκ τῶνδε
ἀπερρίπτει, καὶ οὐδὲν ἦν, ὅ τι Μούρκῳ πρόσεῖχεν, ἕως
ὁ μὲν Μοῦρκος ἀχθόμενος ἐς Συρακούσας ὑπεχώρει
καί τινας ἰδὼν φύλακας ἑπομένους ἐκ Πομπηίου, φα-
νερῶς αὐτὸν ἐν τοῖς φύλαξιν ἐλοιδόρει. ὃ δὲ χιλίαρ- 295
χον καὶ λοχαγὸν αὐτοῦ Μούρκου διαφθείρας ἔπεμψεν
ἀνελεῖν αὐτὸν καὶ φάσκειν ὑπὸ θεραπόντων ἀνῃρῆ-
σθαι· ἔς τε πίστιν τῆς ὑποκρίσεως τοὺς θεράποντας
ἐσταύρου. οὐ μὴν ἐλάνθανε δεύτερον ἐπὶ Βιθυνικῷ 296
τόδε μύσος ἐργασάμενος, περὶ ἄνδρα καὶ τὰ πολέμια
λαμπρὸν καὶ τῆς αἱρέσεως ἐγκρατῆ φίλον ἀπ' ἀρχῆς
καὶ ἐς αὐτὸν Πομπήιον εὐεργέτην τε ἐν Ἰβηρίᾳ γενό-
μενον καὶ ἑκόντα ἐλθόντα ἐς Σικελίαν.

71 Μοῦρκος μὲν δὴ τεθνήκει, τῶν δ' ἄλλων τὸν 297
Πομπήιον ἐς τὰς διαλύσεις ἐπειγόντων καὶ τὸν Μηνό-
δωρον διαβαλλόντων ἐς φιλαρχίαν ὡς οὐκ εὐνοίᾳ τοῦ
δεσπότου μᾶλλον ἢ ὅπως αὐτὸς ἄρχοι στρατοῦ καὶ χώ-
ρας ἐνιστάμενον, ἐνδοὺς ὁ Πομπήιος ἐς τὴν Αἰναρίαν
διέπλει ναυσὶ πολλαῖς ἀρίσταις, ἑξήρους λαμπρᾶς ἐπι-
βεβηκώς. καὶ Δικαιάρχειαν μὲν οὕτω σοβαρῶς παρ- 298
έπλευσε περὶ ἑσπέραν, ἐφορώντων τῶν πολεμίων· ἅμα

---

2 καραδοκοίη Herw. p. 76 et Fennema (v. ad § 255) p. 117, καὶ δοκοίη (δοκείη i) libri τε] δὲ b[2] in mg. 3 αὐτῷ Bi (V?), corr. Bk. 6 ἦν, ὅ τι] ἔτι ci. Cob. p. 285, vix recte 10 ἔπεμψεν] ἔπεισεν ci. Mend., at illud bene habet, cum Pompeius non fuerit Syracusis 17 καὶ ante ἐλθόντα add. i

---

18 ἐπὶ Βιθυνικῷ] A. Pompeius Bithynicus (cf. ad IV § 364) a S. *Pompeio necatus est*, cf. Cass. D. 48, 19, 1 (cf. 17, 4 sqq.), Liv. epit. 123

9 a. C.
δὲ ἔσω, καταπηχθέντων σταυρῶν ἐξ ὀλίγου διαστήματος ἐν τῇ θαλάσσῃ, σανίδες τοῖς σταυροῖς ἐπετέθησαν, καὶ [διὰ] τῶνδε τῶν καταστρωμάτων ὁ μὲν Καῖσαρ καὶ ὁ Ἀντώνιος παρῆλθον ἐς τὸ πρὸς τῇ γῇ πεποιημένον, ὁ δὲ Πομπήιος καὶ ὁ Λίβων ἐς τὸ πελαγιώτερον, ὀλίγου ῥεύματος αὐτοὺς διείργοντος μὴ κεκραγότας ἀλλή-
299 λων ἀκούειν. ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν Πομπήιος ἐπὶ κοινωνίᾳ τῆς ἀρχῆς ἥκειν ᾤετο ἀντὶ Λεπίδου, οἱ δὲ ὡς κάθοδον αὐτῷ δώσοντες μόνην, τότε μὲν ἐπ' οὐδενὶ ἔργῳ διεκρίθησαν, διαπομπαὶ δὲ συχναὶ τῶν φίλων ἦσαν ἐπὶ
300 ποικίλαις ἑκατέρων προκλήσεσιν. ᾔτει δ' ὁ Πομπήιος τῶν προγεγραμμένων τε καὶ οἳ συνόντων τοῖς μὲν ἀνδροφόνοις Γαΐου Καίσαρος φυγὴν ἄδολον, τοῖς δὲ λοιποῖς κάθοδόν τε ἔντιμον καὶ τὰς οὐσίας, ἃς ἀνα-
301 λώκεσαν. ἐπειγόμενοι δὲ ἐς τὰς συμβάσεις ὑπό τε τοῦ λιμοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ δήμου, ἐς τὸ τέταρτον μόλις ἐνεδίδουν ὡς ὠνησόμενοι παρὰ τῶν ἐχόντων· καὶ τοῖς προγεγραμμένοις αὐτοῖς περὶ τούτων ἐπέστελλον, ἐλπίζον-
302 τες αὐτοῖς αὐτοὺς ἀγαπήσειν. οἱ δὲ ἐδέχοντο πάντα, ἐπεὶ καὶ Πομπήιον αὐτὸν ἐδεδοίκεσαν ἤδη διὰ τὸ Μούρκου μύσος· καὶ προσιόντες τῷ Πομπηίῳ συνθέσθαι παρεκάλουν, ὅτε καὶ τὴν ἐσθῆτα κατερρήξατο ὁ Πομπήιος ὡς καὶ τῶνδε προδιδόντων αὐτόν, ὧν προμάχεται, καὶ θαμινὰ τὸν Μηνόδωρον ὡς στρατηγικὸν
303 καὶ μόνον εὔνουν ἀνεκάλει. Μουκίας δὲ αὐτὸν τῆς 72

3 διὰ del. Mend., δύο scripserat Schw. 6 αὐτοῖς i ⟨ὡς⟩ μὴ malim cum Schw., ⟨τοῦ⟩ μὴ ci. Mend., cf. § 370 8 ἥκειν om. V 14 sq. ἀναλώκεσαν] *perdidissent* C, unde ἀπώλεσαν vel ἀπωλέκεσαν (immo ἀπωλωλέκεσαν) ci. Schw., probabiliter 16 ὑπὸ om. V 19 αὐτοῖς, οῖς corr. ex οὺς, B, delendum *ci.* Mend.; fort. scribendum τούτοις αὐτοὺς, αυ corr. ex ου, *B* 21 μύσος] μῖσος ab[2] 23 αὐτόν Oi, correxi

39 a. C.

μητρὸς καὶ Ἰουλίας τῆς γυναικὸς ἐναγουσῶν, αὖθις
οἱ τρεῖς συνῆλθον ἐς τὸ ἀμφίκλυστον Δικαιαρχέων
χῶμα, περιορμουσῶν τῶν φυλακίδων νεῶν, καὶ συν-
έβησαν ἐπὶ τοῖσδε· λελύσθαι μὲν τὸν πόλεμον αὐτοῖς 304
καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν καὶ τὰς ἐμπορίας
ἀκωλύτους εἶναι πανταχοῦ, Πομπήιον δὲ τὰς φρουρὰς
ἐξαγαγεῖν, ὅσαι κατὰ τὴν Ἰταλίαν εἰσί, καὶ μηκέτι τοὺς
ἀποδιδράσκοντας οἰκέτας ὑποδέχεσθαι μηδ' ἐφορμεῖν
ναυσὶ τὴν ἀκτὴν τῆς Ἰταλίας, ἄρχειν δὲ Σαρδοῦς καὶ 305
Σικελίας καὶ Κύρνου καὶ ὅσων ἄλλων εἶχεν ἐς τότε
νήσων, ἐς ὅσον ἄρχοιεν τῶν ἑτέρων Ἀντώνιός τε καὶ
Καῖσαρ, πέμποντα Ῥωμαίοις τὸν ἐκ πολλοῦ τεταγμένον
αὐταῖς φέρειν σῖτον, ἐπιλαβεῖν δὲ καὶ Πελοπόννησον
ἐπὶ ταύταις, ὑπατεῦσαι δ' ἀπόντα, δι' ὅτου κρίνοι τῶν
φίλων, καὶ τῆς μεγίστης ἱερωσύνης ἐς τοὺς ἱερέας ἐγ-
γραφῆναι. καὶ τάδε μὲν εἶναι Πομπηίῳ, κάθοδον δὲ 306
τοῖς ἔτι φεύγουσι τῶν ἐπιφανῶν, πλὴν εἴ τις ἐπὶ τῷ
φόνῳ Γαΐου Καίσαρος ψήφῳ καὶ κρίσει κατέγνωσται·
καὶ τῆς περιουσίας τοῖς μὲν ἄλλοις, ὅσοι κατὰ φόβον
ἔφευγον καὶ τὰ ὄντα αὐτοῖς ἐκ βίας ἀπωλώλει, τὸ ἐν-
τελὲς ἀποδοθῆναι χωρὶς ἐπίπλων, τοῖς δὲ προγεγραμ-
μένοις μοῖραν τετάρτην. καὶ τῶν ἐστρατευμένων τῷ 307
Πομπηίῳ τοὺς μὲν οἰκέτας ἐλευθέρους εἶναι, τοῖς δ'

1 Ἰουλίας iure susp. Schw., *Mucia ac Iulia Antonii matre compellentibus* vertit C, errorem correcturus. Desideramus Σκριβωνίας, sed fort. est mendum Appiani ipsius 2 Δικαιαρχέων Musgr. et Schw., δὴ καὶ ἀρχαῖον libri 9 τῇ ἀκτῇ ci. Musgr., hoc aut μηδὲ πορθεῖν pro μηδ' ἐφορμεῖν (v. 8) ci. Mend. 10 ἔχει ci. Mend., sed ita efficitur hiatus, et εἶχεν defenditur verbis ἐς τότε 11 ἐς ante ὅσον cum b om. Bk.

2 sq. ἐς τὸ — Δικαιαρχέων χῶμα] cf. Gardthausen, Augustus II, 1 p 105 adn. 20 15 τῆς μεγίστης ἱερωσύνης] intellege *auguratum*, cf. Mommsen, Hermes 30 (1895) p. 460 sq.

39 a. C.
ἐλευθέροις, ὅτε παύσαιντο τῆς στρατείας, τὰ αὐτὰ δοθῆ-
ναι γέρα τοῖς ἐστρατευμένοις Καίσαρί τε καὶ Ἀντωνίῳ.
808 ἐς ταῦτα συνέβησαν καὶ ταῦτα συνεγράψαντο καὶ 73
ἐσημήναντο καὶ ταῖς ἱεραῖς παρθένοις φυλάσσειν ἔπεμ-
ψαν ἐς Ῥώμην. ἐξένιζον δ' ἀλλήλους αὐτίκα, περὶ τῆς
τάξεως διαλαχόντες, πρῶτος μὲν ἐπὶ ἑξήρους Πομπήιος
περιωρμισμένης ἐς τὸ χῶμα, ταῖς δὲ ἑξῆς Ἀντώνιός τε
καὶ Καῖσαρ, σκηνοποιησάμενοι καὶ οἵδε ἐπὶ τοῦ χώμα-
τος, πρόφασιν μὲν ὡς ἅπαντες ἐπὶ ἀκτῆς ἑστιῷντο,
809 τάχα δ' ἐς ἀσφάλειαν ἀνύποπτον. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ὣς
εἶχον ἀμελῶς, ἀλλ' αἵ τε νῆες αὐτοῖς παρώρμουν, καὶ
οἱ φύλακες περιειστήκεσαν, καὶ οἱ περὶ τὸ δεῖπνον
810 αὐτὸ ἀφανῶς εἶχον ὑπεζωσμένα ξιφίδια. λέγεται δὲ
Μηνόδωρος ἑστιωμένων ἐν τῇ νηὶ τῶν ἀνδρῶν πέμ-
ψαι Πομπηίῳ, προτρέπων αὐτὸν ἐπιθέσθαι τοῖς ἀν-
δράσι καὶ τίσασθαι μὲν τῆς ἐς τὸν πατέρα καὶ τὸν
ἀδελφὸν ἁμαρτίας, ἀναλαβεῖν δὲ τὴν ἀρχὴν τὴν πα-
τρῴαν δι' ὀξυτάτης ἀφορμῆς· ἐπιμελήσεσθαι γὰρ αὐτὸς
811 ἐν ταῖς ναυσὶν ὧν μηδένα διαφυγεῖν. ὁ δ' ἀποκρίνα-
σθαι τοῦ γένους ἅμα καὶ τῆς χρείας ἀξίως· "εἴθε Μηνό-
δωρον ἦν ἐργάσασθαι ταῦτα χωρὶς ἐμοῦ·" Μηνοδώρῳ
812 γὰρ ἁρμόζειν ἐπιορκεῖν, οὐ Πομπηίῳ. ἥρμοσαν δ' ἐν
τῷδε τῷ δείπνῳ τὴν Πομπηίου θυγατέρα, Λίβωνος
οὖσαν θυγατριδῆν, Μαρκέλλῳ τῷ προγόνῳ μὲν Ἀν-
813 τωνίου, ἀδελφιδῷ δὲ Καίσαρος. ἀπέφηναν δὲ τῆς ἐπ-
ιούσης ὑπάτους ἐς τετραετὲς Ἀντώνιον μὲν καὶ Λίβωνα

18 ἀφορμῆς] ὁρμῆς ci. Mend., potuit etiam ἐφορμῆς, sed cf. III § 261 ὀξέως σὺν ἀφορμῇ

26 ἐς τετραετὲς] haesit Willems I p. 607 adn. 1, sed cf. *Mommsen*, R. Staatsr. I³ p. 586 adn. 4, qui consules in annos *720/34*—723/31 designatos esse docet

39 a. C.

πρώτους, ἀντικαθιστάντος ὅμως Ἀντωνίου, ὃν ἂν βού-
λοιτο, ἐπὶ δ' ἐκείνοις Καίσαρά τε καὶ Πομπήιον, εἶτα
Ἀηνόβαρβον καὶ Σόσιον, εἶτ' αὖθις Ἀντώνιόν τε καὶ
Καίσαρα, τρίτον δὴ τότε μέλλοντας ὑπατεύσειν καὶ ἐλπι-
ζομένους τότε καὶ ἀποδώσειν τῷ δήμῳ τὴν πολιτείαν.
4 τάδε μὲν ἔπραξαν, καὶ διακριθέντες ἀλλήλων ὁ μὲν 314
ἐς Σικελίαν ἔπλει, Καῖσαρ δὲ καὶ Ἀντώνιος ὥδευον
ἐς Ῥώμην. πυθόμεναι δὲ ἥ τε πόλις καὶ ἡ Ἰταλία,
ἐπαιάνιζον αὐτίκα ἅπαντες ὡς ἐπὶ εἰρήνῃ, πολέμου
τε ἀπαλλαγέντες ἐπιχωρίου καὶ ξεναγήσεως υἱῶν καὶ
φρουρῶν ὕβρεως καὶ θεραπόντων αὐτομολίας καὶ λεηλα-
σίας πεδίων καὶ γεωργίας ἀργίας, ὑπὲρ ἅπαντα δὲ τοῦ
λιμοῦ, πιέσαντος αὐτοὺς ἐς ἔσχατον, ὥστε παροδεύου-
σιν αὐτοῖς οἷα σωτῆρσιν ἐγίγνοντο θυσίαι· καὶ τὸ ἄστυ 315
ἔμελλεν ὑποδέξεσθαι περιφανῶς, εἰ μὴ νυκτός, ἐκκλί-
νοντες τὸ φορτικόν, ἔλαθον ἐς τὴν Ῥώμην ἐσελθόντες.
μόνοι δὲ ἤχθοντο, ὅσοι τὰ τῶν ἐλευσομένων σὺν Πομ- 316
πηίῳ χωρία κεκληρουχήκεσαν, ἡγούμενοι σφίσι τοὺς
γεωμόρους ἀδιαλλάκτους ἐχθροὺς παροικήσειν καί, εἴ
ποτε δυνηθεῖεν, ἐπιθήσεσθαι. οἵ δ' ἀμφὶ τὸν Πομπήιον 317
φυγάδες αὐτίκα, χωρὶς ὀλίγων, οἱ πλείους ἐν τῇ Δι-
καιαρχείᾳ τὸν Πομπήιον ἀσπασάμενοι κατέπλεον ἐς τὴν
Ῥώμην. καὶ ἑτέρα τοῦ πλήθους ἦν ἡδονὴ καὶ βοαὶ
ποικίλαι, τοσῶνδε οὕτως ἐπιφανῶν ἐξ ἀέλπτου περι-
σεσωσμένων.

1 *ἀντικαταστήσοντος* ci. Mend., bene, cf. etiam Loesch p. 521 *ὅμως* scripsi, *ὁμοίως* O i, *e contra* vertit C, bene 3 *σόσιον* cum V scr. Mend., *σόσσιον* ceteri, quod fort. retinendum, cf. ad II § 352 et Boiss. ad Cass. D. 49, 22, 2 9 *ἐπαιάνιζον* V, *ἐπαιώνιζον*, α supra ω add., B, *ἐπαιώνιζον* i, cf. III § 285, IV § 13 10 *ἐπὶ χωρίου* B 15 *ὑποδέξεσθαι* B, et ita scripserat Mend., *ὑποδέξασθαι* V i, cf. ad I § 82 16 *ἐπελθόντες* i 21 sq. δικαιαρχίᾳ i

24 *τοσῶνδε — ἐπιφανῶν*] nomina v. ap. Drumann I[2] p. 314

19 a. C.

318 *ἐπὶ δὲ τούτοις ὁ μὲν Καῖσαρ ἐς τὴν Κελτικὴν ἐξ-* 75
ώρμα ταρασσομένην, ὁ δὲ Ἀντώνιος ἐπὶ τὸν πόλεμον
τῶν Παρθυαίων. καὶ αὐτῷ τῆς βουλῆς ψηφισαμένης
εἶναι κύρια, ὅσα ἔπραξέ τε καὶ πράξει, αὖθις στρατη-
γοὺς πανταχῇ περιέπεμπε καὶ τἆλλα ὡς ἐπενόει πάντα
319 *διεκόσμει. ἵστη δέ πῃ καὶ βασιλέας, οὓς δοκιμάσειεν,*
ἐπὶ φόροις ἄρα τεταγμένοις, Πόντου μὲν Δαρεῖον τὸν
Φαρνάκους τοῦ Μιθριδάτου, Ἰδουμαίων δὲ καὶ Σαμα-
ρέων Ἡρῴδην, Ἀμύνταν δὲ Πισιδῶν καὶ Πολέμωνα
320 *μέρους Κιλικίας καὶ ἑτέρους ἐς ἕτερα ἔθνη. τὸν δὲ*
στρατόν, ὅσος ἔμελλεν αὐτῷ συγχειμάσειν, περιουσιά-
σαι τε βουλόμενος καὶ γυμνάσαι, τοὺς μὲν αὐτῶν ἐπὶ
Παρθηνοὺς ἔπεμπεν, Ἰλλυρικὸν ἔθνος Ἐπιδάμνῳ πάρ-
οικον, προθυμοτάτους γενομένους Βρούτῳ, τοὺς δ᾽
ἐπὶ Δαρδανέας, ἕτερον Ἰλλυριῶν γένος, αἰεὶ Μακεδο-
νίαν ἐπιτρέχοντας· τοὺς δ᾽ ἐν Ἠπείρῳ μένειν ἐκέλευεν,
ὡς ἂν ἐν κύκλῳ πάντας ἔχῃ, μέλλων αὐτὸς ἐν Ἀθήναις
321 *χειμάσειν. ἔπεμπε δὲ καὶ Φούρνιον ἐς Λιβύην, τὰ ὑπὸ*
Σεξστίῳ τέλη τέσσαρα ἄξοντα ἐπὶ Παρθυαίους· οὐ γὰρ
πω πέπυστο αὐτὰ Λέπιδον ἀφῃρῆσθαι Σεξστίου.
322 *ταῦτα διαθέμενος ἐχείμαζεν ἐν ταῖς Ἀθήναις μετὰ* 76
τῆς Ὀκταουίας, καθὰ καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μετὰ τῆς Κλεο-
πάτρας, τὰ μὲν ἐκ τῶν στρατοπέδων ἐπιστελλόμενα
ἐφορῶν μόνα, ἀφέλειαν δὲ ἰδιωτικὴν αὖθις ἐξ ἡγεμο-

---

4 *πράξει* Mend., *πράξειεν* O, *πράξοιεν* i 6 *εἵστη* i *πῃ* O, *ποι* i 8 *Ἰδουμαίων*] *Ἰουδαίων* ci. Musgr. 9 *Ἡρώδην* cum codd. vulgo, sed cf. Schürer, Gesch. d. jüd. Volkes I³ p. 375 adn. 20 11 *συγχειμάσειν*] *συμμαχήσειν* V, *συγκινδυνεύσειν* ci. Mend. 13 *Παρθηνοὺς* Schw., *παρθυηνοὺς* O a f, *Parthienos* C, *παρθυαίους* b; cf. ad IV § 373 17 *ἔχοι* i 22 *τῆς* ante *Κλεοπάτρας* om. B

---

6 sqq. de his regulis cf. Gardthausen, Augustus I, 1 p. 242, *II*, *1* p. 123 sqq. adn. 21—24

39 a. C.
νίας καὶ σχῆμα τετράγωνον ἔχων καὶ ὑπόδημα Ἀττι-
κὸν καὶ θύρας ἠρεμούσας. ἔξοδοί τε ἦσαν ὁμοίως ἄνευ 323
σημείων αὐτῷ, σὺν δύο φίλοις καὶ σὺν ἀκολούθοις
δύο, ἐς διδασκάλων διατριβὰς ἢ ἀκροάσεις. καὶ τὸ
δεῖπνον ἦν Ἑλληνικὸν καὶ μεθ' Ἑλλήνων ἡ γυμνα-
σία πανηγύρεις τε σὺν θυμηδίᾳ μετὰ τῆς Ὀκταουίας·
πολὺς γὰρ καὶ ἐς τήνδε ἐρρύη, ταχὺς ὢν ἐς ἔρωτας
γυναικῶν. λήγοντος δὲ τοῦ χειμῶνος, ὥσπερ ἑτέρῳ 324
γενομένῳ, ἥ τε ἐσθὴς αὖθις καὶ μετὰ τῆς ἐσθῆτος ἡ *38 a. C.*
ὄψις ἐνηλλάσσετο, καὶ πλῆθος ἦν ἀμφὶ τὰς θύρας
αὐτίκα σημείων τε καὶ ἡγεμόνων καὶ δορυφόρων, καὶ
φόβου πάντα μεστὰ καὶ καταπλήξεως· πρεσβεῖαί τ' ἐσ-
εδέχοντο, αἳ τέως ἠρέμουν κεκελευσμέναι, καὶ δίκαι
διεκρίνοντο, καὶ νῆες καθείλκοντο, καὶ ἡ ἄλλη παρα-
σκευὴ πᾶσα συνεκινεῖτο.

17 καὶ Ἀντώνιος μὲν ἀμφὶ ταῦτα ἦν, Καίσαρι δὲ καὶ 325
Πομπηίῳ διελύθησαν αἱ γενόμεναι σπονδαί, κατὰ μὲν
αἰτίας, ὡς ὑπενοεῖτο, ἑτέρας, αἱ δὲ ἐς τὸ φανερὸν
ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐκφερόμεναι αἵδε ἦσαν. Πελοπόννη- 326
σον Ἀντώνιος μὲν ἐδίδου Πομπηίῳ, κελεύων, ὅσα ἔτι
ὤφειλον αὐτῷ Πελοποννήσιοι δόντα ἢ αὐτὸν ἀναδεξά-
μενον ἀποδώσειν παραλαβεῖν ἢ περιμεῖναι τὴν πρᾶξιν
αὐτῶν. ὁ δὲ οὐκ ἐδέχετο μὲν ἐπὶ τοῖσδε τὴν χώραν, 327
ἡγούμενος αὐτῷ σὺν τοῖς ὀφλήμασι δεδόσθαι· χαλε-
παίνων δέ, ὡς ὁ Καῖσαρ ἔλεγεν, εἴτε ἐπὶ τούτοις εἴτε
κατὰ γνώμην ἄπιστον εἴθ' ὑπὸ ζήλου τῶν ἑτέρων
μεγάλους στρατοὺς ἐχόντων εἴτε Μηνοδώρου διερεθί-
ζοντος αὐτὸν ἀνοχὰς μᾶλλον ἢ βεβαίους σπονδὰς εἶναι

5 sq. *γυμνασία* Musgr., *χειμασία* BiC, *συμμαχία* V 6 *τε*] *τελῶν* i, unde *τε θεῶν* ci. Musgr., possis etiam *τε φίλων* 18 *ἐπενοεῖτο* i 21 *ὤφελον* i αὐτῷ Oi, correxi cum C 24 *αὐτῷ Oi*, corr. Mend. 26 γνώμης ci. Musgr.

38 a. C.
νομίζειν, ναῦς ἄλλας ἐποιεῖτο καὶ ἐρέτας συνέλεγε καὶ
τῷ στρατῷ ποτε ἐδημηγόρησε χρῆναι παντὸς οὕνεκα
328 παρασκευάζεσθαι. λῃστήριά τε αὖθις ἀφανῆ τὴν θάλασ-
σαν ἠνώχλει, καὶ μικρὸν ἢ οὐδὲν ἄκος τοῦ λιμοῦ
γεγένητο Ῥωμαίοις, ὥστε ἐβόων οὐκ ἀπαλλαγὴν τῶν
κακῶν, ἀλλ' ἐπίληψιν τετάρτου τυράννου κατὰ σπον-
329 δὰς γεγονέναι. καὶ ὁ Καῖσάρ τινα λῃστήρια συλλαβὼν
ἐβασάνιζεν, οἳ Πομπήιον σφᾶς ἔλεγον ἐπιπέμψαι· καὶ
τάδε αὐτὰ ὁ Καῖσαρ τῷ δήμῳ προσέφερε καὶ ἐπέστελ-
λεν αὐτῷ Πομπηίῳ. ὃ δὲ ἐξελογεῖτο μὲν ὑπὲρ τούτων,
ἀντενεκάλει δὲ Πελοποννήσου χάριν.
330 ὅσοι δὲ τῶν ἐπιφανῶν ἦσαν ἔτι παρὰ τῷ Πομπηίῳ, 78
ὁρῶντες αὐτὸν αἰεὶ πειθόμενον τοῖς ἀπελευθέροις, δι-
έφθειραν ἐνίους τῶν ἀπελευθέρων, εἴτε ἀπὸ σφῶν αὐ-
τῶν εἴτε ἐς χάριν Καίσαρος, ἐξοτρύνειν ἐπὶ Μηνοδώ-
ρῳ, Κύρνου καὶ Σαρδοῦς ἔτι ἄρχοντι, τὸν δεσπότην.
331 οἳ δὲ καὶ αὐτοὶ φθόνῳ τῆς Μηνοδώρου δυνάμεως
ἑκόντες ἐποίουν. καὶ Πομπήιος μὲν ἐς ἀλλοτρίωσιν
ὑπήγετο τοῦ Μηνοδώρου, τῶν δ' αὐτῶν ἡμερῶν Φιλ-
άδελφος, ὁ Καίσαρος ἀπελεύθερος, πρὸς τὸν Μηνόδωρον
διέπλευσε σίτου κομιδῆς οὕνεκα καὶ Μικυλίων ὁ πιστό-
τατος τῷ Μηνοδώρῳ πρὸς Καίσαρα περὶ αὐτομολίας
332 τοῦ Μηνοδώρου· ὑπισχνεῖτο δὲ ἐγχειριεῖν Σαρδὼ καὶ
Κύρνον καὶ τρία τέλη στρατοῦ καὶ ψιλῶν πλῆθος ἕτε-
ρον. καὶ τόδε ὂν ἔργον εἴτε Φιλαδέλφου εἴτε τῶν ἐς
Μηνόδωρον παρὰ Πομπηίου διαβολῶν, ὁ Καῖσαρ οὐκ

6 ⟨τὰς⟩ σπονδὰς ci. Mend., sed cf. § 559 9 αὐτὰ] an αὐτίκα? τῷ ⟨τε⟩ δήμῳ ci. Nauck προσέφερε i, προύφερε O 16 Κύρνου καὶ Σαρδοῦς O, καίσαρα ὡς i (Κύρνου omisso), pervertit C 21 ἕνεκα cum V scr. Mend., sed cf. Krebs, Praepositionsadv. I p. 9 24 ψιλῶν Schw., φίλων libri 25 ὂν om. a τῶν om. i 26 παρὰ Πομπηίῳ vel πρὸς Πομπήιον ci. Schw. t. III ind. gr. s. v. διαβολή

38 a.C.

εὐθὺς μέν, ἐδέξατο δ' ὅμως, ἡγούμενος ἔργῳ τὴν εἰρή-
νην λελύσθαι. καὶ Ἀντώνιον ἐξ Ἀθηνῶν ἐς τὸ Βρεν- 333
τέσιον ἐς ἡμέραν ῥητὴν παρεκάλει, συμβουλευσόμενος
αὐτῷ περὶ τοῦδε τοῦ πολέμου· ναῦς τε μακρὰς ἐκ
Ῥαβέννης καὶ στρατὸν ἐκ τῆς Κελτικῆς καὶ παρασκευὴν
ἄλλην ἐς τὸ Βρεντέσιον καὶ ἐς Δικαιάρχειαν ὀξέως
περιέπεμπεν, ὡς ἑκατέρωθεν ἐπιπλευσούμενος τῇ Σικε-
79 λίᾳ, ἢν Ἀντωνίῳ συνδοκῇ. ὃ δὲ ἦλθε μὲν ἐς τὴν 334
τεταγμένην ἡμέραν σὺν ὀλίγοις, Καίσαρα δὲ οὐχ εὑρὼν
οὐ περιέμεινεν, εἴτε τὴν γνώμην τοῦ πολέμου μεμψά-
μενος ὡς παράσπονδον εἴτε τὴν Καίσαρος παρασκευὴν
ἰδὼν πολλὴν οὖσαν (οὐ γάρ ποτε αὐτοὺς ἀνέπαυε φό-
βων ἢ τῆς μοναρχίας ἐπιθυμία), εἴτε τι σημεῖον δει-
δισάμενος. τῶν γὰρ περικοιμωμένων αὐτοῦ τῇ σκηνῇ 335
πρὸς θηρίων τις εὑρέθη δεδαπανημένος, ἄνευ τοῦ
προσώπου μόνου, καθάπερ ἐς ἐπίδειξιν παραλελειμμέ-
νου, οὔτε τι βοήσας οὔτε τινὸς τῶν συναναπαυομένων
ᾐσθημένου· καὶ λύκον ἔλεγον οἱ Βρεντέσιοι πρὸ ἕω
φανῆναι τῶν σκηνωμάτων ἐκθέοντα. ἔγραφέ γε μὴν 336
τῷ Καίσαρι μὴ λύειν τὰ συγκείμενα καὶ ἠπείλει Μη-
νόδωρον ἀπάξειν ὡς ἑαυτοῦ δραπέτην· γεγένητο γὰρ
Πομπηίου Μάγνου, τὴν δὲ τοῦ Μάγνου περιουσίαν ὁ
Ἀντώνιος ἐώνητο νόμῳ πιπρασκομένην ὡς πολεμίου.
80 ὁ δὲ Καῖσαρ ἔπεμπεν ἐς Σαρδόνα καὶ Κύρνον 337

---

3 *παρεκάλει*] nisi *παρεῖναι* vel sim. intercidisset, Mend. maluit *ἐκάλει* 7 *ἐπιπλευσούμενος* B, quod Mend. maluerat; *ἐπιπλευσόμενος* Vi 11 *παράνομον*, sed in mg. a m. 1: *γρ. παράσπονδον*, V, *παρασπόνδου* ci. Nauck 12 *αὐτοὺς*] *αὐτὸν* vertit C *ἀνέπαυσε* B 13 sq. *δεδιξάμενος* ci. Nauck 15 *εὑρέθη τις* i 16 sq. *παραλελειμμένου*] *δεδαπανημένου* iC, *περιλελειμμένου* ci. Nauck 18 *πρὸς ἕω* Va 24 ἔπεμψεν cum b *scr. Mend.* ⟨*μὲν*⟩ ἐς scr. Mend.

38 a. C.
τοὺς παραληψομένους, ἃ Μηνόδωρος ἐνεχείριζεν, ἐκρα-
τύνετο δὲ τὰ παράλια τῆς Ἰταλίας φρουρίοις πολλοῖς,
338 μὴ αὖθις αὐτὰ ὁ Πομπήιος ἐπιδράμοι. τριήρεις δὲ
ἑτέρας ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐν Ῥαβέννῃ προσέτασσε γίγνεσθαι
καὶ στρατὸν πολὺν ἐκ τῆς Ἰλλυρίδος μετεπέμπετο·
Μηνόδωρόν τε ἐλθόντα ἐλεύθερον εὐθὺς ἀπέφηνεν
ἐξ ἀπελευθέρου καὶ ὧν αὐτὸς ἤγαγε νεῶν, ἐπέτρεπεν
ἡγεῖσθαι, ὑποστρατηγοῦντα τῷ ναυάρχῳ Καλουισίῳ.
339 ταῦτα μὲν δὴ καθιστάμενος ὁ Καῖσαρ καὶ παρασκευὴν
ἔτι πλέονα συνάγων ἐβράδυνε καὶ τὸν Ἀντώνιον οὐ
περιμείναντα ἐμέμφετο, τὴν δ' οὖσαν ἤδη παρασκευὴν
ἐκέλευε Κορνιφίκιον ἐκ Ῥαβέννης μεταγαγεῖν ἐς Τά-
340 ραντα. Κορνιφικίῳ μὲν δὴ χειμὼν περιπλέοντι ἐπι-
γίγνεται, καὶ μόνη τῶν νεῶν ἡ ναυαρχὶς ἡ γενομένη
Καίσαρι διεφθάρη· καὶ ἔδοξε τοῦτ' ἐς τὰ μέλλοντα
341 σημῆναι. ἐπιπολαζούσης δὲ ὑπονοίας ἔτι, ὡς παρα-
σπόνδως ὁ πόλεμος ὅδε γίγνοιτο, τὴν ὑπόνοιαν ὁ Καῖ-
σαρ ἐκλύων ἐπέστελλε τῇ πόλει καὶ τὸν στρατὸν αὐτὸς
ἐδίδασκεν, ὅτι τὰς σπονδὰς ὁ Πομπήιος ληστεύων τὴν
θάλασσαν ἀναλύσειε καὶ τοῦθ' οἱ λησταὶ κατείποιεν
αὐτοῦ, κατείποι δὲ καὶ Μηνόδωρος τὴν ὅλην γνώμην,
μάθοι δὲ καὶ Ἀντώνιος καὶ διὰ τοῦτο Πελοπόννησον
οὐ δοίη.
342 ὡς δὲ αὐτῷ τὰ ἐν χερσὶν ἕτοιμα γεγένητο, ἐπέπλει 81
τῇ Σικελίᾳ, αὐτὸς μὲν ἐκ Τάραντος, Καλουίσιος δὲ Σα-

1 sq. *ἐκρατύνατο* cum V scr. Mend. 8 *καλουησίῳ* V, const. 10 *συναγαγὼν* i ⟨*ὡς*⟩ *οὐ* ci. Mend., contra Loesch p. 515 18 *ἐκλύσων* ci. Mend., cf. praef. *ἐπέστελλέ* ⟨*τε*⟩ ci. Nauck 20 *λύσειε* ci. Nauck et Cob. p. 229, *διαλύσειε* Herw. p. 75, sed cf. Schenkl p. 180 22 *ὁ* ante *Ἀντώνιος* add. b

8 est C. Calvisius Sabinus, cf. post alios Münzer ap. Pauly-*Wissowa* 3, 1 p. 1411 n. 13

38 a. C

βῖνος καὶ Μηνόδωρος ἀπὸ Τυρρηνίας· περιήει δὲ καὶ
τὸ πεζὸν ἐς Ῥήγιον, καὶ μετὰ σπουδῆς ἐταχύνετο ἅπαν-
τα. ὁ δὲ Πομπήιος τῆς μὲν αὐτομολίας τοῦ Μηνοδώ- 343
ρου ἐπιπλέοντος ἤδη Καίσαρος ᾔσθετο, πρὸς δὲ τὸν
ἑκατέρωθεν ἐπίπλουν αὐτὸς μὲν ὑπέμεινεν ἐν Μεσσήνῃ
τὸν Καίσαρα, Καλουισίῳ δὲ καὶ Μηνοδώρῳ τὸν ἔχθι-
στον τῷ Μηνοδώρῳ μάλιστα τῶν ἐξελευθέρων ἑαυτοῦ
Μενεκράτη προσέτασσεν ἀπαντᾶν ἐπὶ στόλου πολλοῦ.
ὅδε οὖν ὁ Μενεκράτης ἐπιφαίνεται τοῖς πολεμίοις περὶ 344
δείλην ἑσπέραν πελάγιος. καὶ οἳ μὲν ἐς τὸν κόλπον
τὸν ὑπὲρ Κύμης συνέφυγον καὶ τὴν νύκτα ἀνεπαύοντο,
καὶ Μενεκράτης ἐς Αἰναρίαν παρῆλθεν· ἠοῦς δὲ ἀρ-
χομένης οἳ μὲν τὸν κόλπον ἐν χρῷ παρὰ τὴν γῆν αὐ-
τὴν μηνοειδεῖ στόλῳ παρέπλεον, ἵνα μὴ αὐτοὺς διεκπλέ-
οιεν οἱ πολέμιοι, ὁ δὲ Μενεκράτης αὐτοῖς αὖθις ἐπι-
φαίνεταί τε καὶ εὐθὺς ἐπλησίαζεν ὑπὸ ῥύμης καὶ τά-
χους· δρᾶν δὲ οὐκ ἀναγομένους ἐς τὸ πέλαγος οὐδὲν
μέγα ἔχων, ἐς τὴν γῆν ἐγχρίμπτων ἐξεώθει. οἳ δὲ
ἐξώκελλόν τε ὁμοῦ καὶ τὰς ἐμβολὰς ἀπεμάχοντο. ἦν 345
δὲ τοῖς μὲν ἐς τὸ πέλαγος ἀναχώρησίς τε καὶ ἐφόρ-
μησις, ὅτε βούλοιντο, καὶ σκαφῶν ἑτέρων ἀλλαγὴ παρὰ
μέρος· οἳ δὲ ἔκαμνον ἔκ τε τῶν πετρῶν, ἐφ' ἃς ἐπώκελ-
λον, καὶ ὑπὸ τῆς ἀκινησίας τῶν νεῶν· πεζομαχεῖν γὰρ
πρὸς ναυμαχοῦντας ἐῴκεσαν, οὔτε διώκειν οὔτε ἐκκλί-
νειν ἔχοντες.

82 *ἐν δὲ τούτῳ Μηνόδωρος καὶ Μενεκράτης καθορῶ-* 346
σιν ἀλλήλους καὶ τὸν ἄλλον πόνον ἀφέντες αὐτίκα

---

5 *μεσήνῃ* Oi praeter b²; fluctuant codices const. 9 *ὅδε*] *ὧδε* (sic) f, om. C 14 *μηνοειδῆ* i *αὐτοὺς* Schw., *αὐτοῦ* libri (*eum ad locum* C) 16 *ῥύμης* Schw., *ῥώμης* libri 24 sq. *οὔτε ἐκκλίνειν οὔτε διώκειν* i (praeter b¹) C, rec. Mend., fort. recte

---

10 sq. de hoc sinu cf. Gardthausen, Augustus II, 1 p. 128 adn. 13

38 a. C.
μετ᾽ ὀργῆς καὶ βοῆς ἀλλήλοις ἐπέπλεον, ἐν τῷδε τὴν
νίκην καὶ τὸ κεφάλαιον τοῦ πολέμου τιθέμενοι, ἐν ᾧ
347 τις αὐτῶν κρατήσειν ἔμελλεν. αἱ μὲν δὴ νῆες ἀλλή-
λαις ὑπὸ ῥύμης ἐνέπεσον καὶ συνέτριψαν ἡ μὲν τὸν
ἔμβολον τῆς Μηνοδώρου νεώς, ἡ δὲ τὸν ταρσὸν τῆς
Μενεκράτους· ἐπεὶ δὲ αὐταῖς ἑκατέρωθεν χεῖρες ἐπεβλή-
θησαν σιδηραῖ, τῶν μὲν νεῶν οὐδὲν ἔτι ἔργον ἦν,
συνεστηκυίας ἑκατέρας, οἱ δὲ ἄνδρες ὥσπερ ἐν γῇ
348 πόνου καὶ ἀρετῆς οὐδὲν ἀπέλειπον. ἀκόντιά τε γὰρ
ἦν ἀθρόα καὶ λίθοι καὶ τοξεύματα ἐπ᾽ ἀλλήλους, καὶ
ἐπὶ τὰς ναῦς καταρράκτας ἐρρίπτουν ἐς τὸ ἐπιέναι δι᾽
αὐτῶν. ὑψηλοτέρας δ᾽ οὔσης τῆς Μηνοδώρου νεώς,
οἵ τε καταρράκται τοῖς τολμῶσιν ἦσαν εὐεπιβατώτεροι
349 καὶ τὰ βαλλόμενα ὡς ἀφ᾽ ὑψηλοῦ βιαιότερα. τεθνεώ-
των δ᾽ ἤδη πολλῶν καὶ τῶν ὑπολοίπων κατατετρω-
μένων, ὁ μὲν Μηνόδωρος ὀβελῷ τὸν βραχίονα ἐτρώθη,
καὶ ὁ ὀβελὸς ἐξῃρέθη, ὁ δὲ Μενεκράτης τὸν μηρὸν
ἀκοντίῳ πολυγλώχινι Ἰβηρικῷ ὁλοσιδήρῳ, καὶ οὐκ ἦν
350 ἐξελεῖν αὐτὸ σὺν ἐπείξει. ἀχρεῖος οὖν ὁ Μενεκράτης
ἐς μάχην γενόμενος ἐπέμενε καὶ ὥς, τοὺς ἄλλους ἐπ-
οτρύνων, μέχρι λαμβανομένης τῆς νεὼς ἐς τὸν βυθὸν
τοῦ πελάγους ἑαυτὸν ἔρριψεν. καὶ τὴν μὲν ναῦν ὁ
Μηνόδωρος ἀνεδήσατο καὶ ἐς τὴν γῆν ἀπέπλευσεν,
351 οὐδὲν ἔτι δρᾶν οὐδὲ ἐκεῖνος δυνάμενος. καὶ τὸ ⟨μὲν⟩ 83
λαιὸν τῆς ναυμαχίας οὕτως ἐπεπράχει. ἐκ δὲ τοῦ δεξιοῦ
Καλουίσιος μέν, διαπλέων ἐς τὸ λαιόν, ἀπετέμετό τινας

7 σιδηραῖς i τὸ ante ἔργον add. ab 9 ἀπέλιπον i 14 βαλλόμενα] καλούμενα i 19 αὐτῷ a 22 πελάγου i 24 sq. τὸν λαιὸν b¹, τὸ παλαιὸν ab², ⟨μὲν⟩ add. edit. veteres 25 ἐπεπράγει scr. Mend., cf. Cobet (v. ad I § 3) p. 184 sq. aliosque, at apud sequiores πέπραχα etiam intransitive usurpatum videtur 26 ἀπετέμνετο a

38 a.

τῶν Μενεκράτους νεῶν καὶ ἐκφυγούσας εἰς τὸ πέλαγος ἐδίωκε, Δημοχάρης δ', ὁ τοῦ Μενεκράτους συνεξελεύθερός τε καὶ ὑποστράτηγος, ταῖς λοιπαῖς τοῦ Καλουισίου συμπεσών, τὰς μὲν ἐς φυγὴν ἐτρέπετο, τὰς δὲ ἐς πέτρας συνήραξε, καὶ τῶν ἀνδρῶν ἐξαλομένων ἐνεπίμπρα τὰ σκάφη, μέχρι Καλουίσιος ἐκ τῆς διώξεως ἐπανιὼν τάς τε φευγούσας τῶν ἰδίων ἐπανήγαγε καὶ τὰς ἐμπιπραμένας ἐκώλυσε. καὶ νυκτὸς ἐπιλαβούσης ηὐλίσαντο πάντες, ἔνθα καὶ τῆς προτέρας.

ἡ μὲν δὴ ναυμαχία ἐς τοῦτο ἐτελεύτα, καὶ προὖχεν 352 ἐν αὐτῇ τὰ Πομπηίου παρὰ πολύ. Δημοχάρης δὲ βαρυθυμῶν ἐπὶ τῷ θανάτῳ Μενεκράτους ὡς ἐπὶ ἥττῃ μεγίστῃ (δύο γὰρ οἵδε ἦσαν μάλιστα τῷ Πομπηίῳ θαλάσσης ἐργάται, Μενεκράτης τε καὶ Μηνόδωρος), ἅπαντα μεθεὶς ἐκ χειρῶν εὐθὺς ἐς Σικελίαν ἔπλει, καθάπερ οὐ τὸ Μενεκράτους σῶμα καὶ ναῦν μίαν, ἀλλὰ τὸν
4 στόλον ὅλον ἀποβαλών. ὁ δὲ Καλουίσιος ἕως μὲν ἐπι- 353 πλευσεῖσθαι τὸν Δημοχάρην προσεδόκα, παρέμενεν, ἔνθαπερ ὥρμιστο, ναυμαχεῖν οὐ δυνάμενος· αἵ τε γὰρ κράτισται τῶν νεῶν αὐτῷ διωλώλεσαν, καὶ αἱ ἕτεραι πρὸς ναυμαχίαν εἶχον ἀχρείως· ἐπεὶ δὲ ἔμαθεν οἰχόμενον ἐς Σικελίαν, ἐπεσκεύαζε τὰς ναῦς καὶ παρέπλει τὴν γῆν, τοὺς κόλπους ἐξελίσσων. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐκ 354 μὲν Τάραντος ἐς τὸ Ῥήγιον διεπεπλεύκει ναυσὶ πολλαῖς καὶ στρατῷ πολλῷ καὶ Πομπήιον περὶ Μεσσήνην

---

4 ἐμπεσών ci. Mend., συμπεσών retinet Zerdik p. 63 ob hiatum, coll. Mithr. c. 36, hoc certe male 5 ἐξαλλομένων V 8 *ignemque a ceteris inhibuit* C, unde malim τὰς ⟨λοιπὰς⟩ ἐμπιπραμένας ἐκώλυσε, nisi vitium latet in ἐκώλυσε; sed fort. iure tradita tenet Kratt p. 29. 37. 44; τὰς ⟨ἐπιμεινάσας⟩ ἐμπιπραμένας ci. Nauck 15 ἐκ χειρῶν Tyrwhitt edit. Did. praef. p. VII, ἐκ κέρων Oi, *ex acie* C, loci nomen latere ci. Schw., ἐκ Κύμης αἴρων proponens 24 ἐπεπλεύκει i

38 a. C.
κατειλήφει ναῦς ἔχοντα τεσσαράκοντα μόνας, ὥστε
αὐτῷ παρῄνουν οἱ φίλοι, ὡς ἐν καιρῷ μάλιστα, ἐπι-
θέσθαι τῷ Πομπηίῳ μετὰ τοσοῦδε στόλου, ναῦς ἔχοντι
ὀλίγας, μέχρι τὸ λοιπὸν ἐκείνῳ ναυτικὸν οὐ πάρεστιν.
355 ὁ δ' οὐκ ἐπείθετο, Καλουίσιον περιμένων καὶ λέγων
οὐκ εὔβουλον εἶναι τὸ ῥιψοκίνδυνον, ἔνθα συμμαχίαν
356 ἄλλην προσδοκῴη. ὡς δὲ Δημοχάρης ἐς Μεσσήνην
κατέπλευσεν, ὁ μὲν Πομπήιος αὐτόν τε Δημοχάρην
καὶ Ἀπολλοφάνην, καὶ τόνδε ἀπελεύθερον ἑαυτοῦ, ναυ-
άρχους ἀπέφηνεν ἀντὶ Μηνοδώρου καὶ Μενεκράτους·
357 ὁ δὲ Καῖσαρ περὶ τῶν συμβεβηκότων ἀμφὶ τῇ Κύμῃ 85
πυθόμενος ἐξέπλει τὸν πορθμόν, ὑπαντήσων τῷ Καλ-
ουισίῳ. ἀνύσαντι δ' αὐτῷ τοῦ πόρου τὸ πλέον καὶ
Στυλίδα ἤδη παραπλέοντι καὶ ἐς τὸ Σκύλλαιον ἐπι-
κάμπτοντι, ἐκθορὼν ἐκ τῆς Μεσσήνης ὁ Πομπήιος
ἐξήπτετο τῶν ὑστάτων καὶ τὰς πρόπλους ἐδίωκε καὶ
358 πάσαις ἐνέβαλλε καὶ ἐς μάχην προυκαλεῖτο. αἱ δὲ καί-
περ ἐνοχλούμεναι ἐς μὲν ναυμαχίαν οὐκ ἐπέστρεφον,
Καίσαρος οὐκ ἐῶντος, εἴτε δείσαντος ἐν στενῷ ναυ-
μαχεῖν εἴτ' ἐπιμένοντος οἷς ἀπ' ἀρχῆς διεγνώκει, μὴ
ναυμαχεῖν δίχα τοῦ Καλουισίου· γνώμῃ δὲ αὐτοῦ παρά
τε τὴν γῆν ὑπεχώρουν ἅπασαι καὶ ἐπ' ἀγκυρῶν ἐσά-
λευον καὶ κατὰ πρῷραν ἀπεμάχοντο τοὺς ἐπιόντας.
359 Δημοχάρους δ' ἐπιστήσαντος δύο ναῦς περὶ ἑκάστην
ἐθορυβοῦντο ἤδη, πρός τε τὰς πέτρας ἀρασσόμεναι
καὶ πρὸς ἀλλήλας, θαλάσσης τε ἐνεπίμπλαντο· καὶ δι-

---

2 αὐτῷ om. B 5 καὶ seclusit Mend., iniuria provocans ad C, cf. ad IV § 461 14 σκύλαιον Vi 14 sq. παρακάμπτοντι, ἐπι suprascr. a m. 1, V 17 ἐνέβαλε V 18 ναυμαχίαν] ναυαρχίαν i 25 ἀρασσόμεναι Mend. ex C, ἀρασσόμενοι Oi 26 ἀλλήλους i ἐνεπίπλαντο B

38 a. O.

ἐφθείροντο μετὰ ἀργίας καὶ αἵδε ὥσπερ αἱ περὶ Κύ-
μην, ὁρμοῦσαί τε καὶ ἐμβαλλόμεναι πρὸς ἐχθρῶν ἐπι-
86 πλεόντων καὶ ἀναχωρούντων. ὁ μὲν δὴ Καῖσαρ ἐξήλατο 360
τῆς νεὼς ἐπὶ τὰς πέτρας καὶ τοὺς ἐκνέοντας ἐκ τῆς
θαλάσσης ἀνελάμβανε καὶ ἐς τὸ ὄρος ἄνω παρέπεμπε·
Κορνιφίκιος δὲ καὶ ὅσοι ἄλλοι στρατηγοὶ ἦσαν αὐτοῦ,
παρακαλέσαντες ἀλλήλους, ἄνευ προστάγματος ἀπέρ-
ρηξαν τὰ ἀγκύρια καὶ ἀνήχθησαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους,
ὡς δέον τι δρῶντας παθεῖν μᾶλλον ἢ ἑστῶτας ἀμαχεὶ
τοῖς ἐπιχειροῦσι προκεῖσθαι. τόλμῃ τε παραβόλῳ πρῶ- 361
τον ὁ Κορνιφίκιος τὴν ναυαρχίδα τοῦ Δημοχάρους
κατέσεισε καὶ εἷλε. καὶ Δημοχάρης μὲν ἐς ἑτέραν
ἐξήλατο, τοιούτου δὲ ὄντος τοῦ πόνου καὶ τοῦ φθόρου
ἐπεφαίνοντο ἐκ πόντου προσπλέοντες ἤδη Καλουίσιός
τε καὶ Μηνόδωρος. καὶ αὐτοὺς οἱ μὲν τοῦ Καίσαρος 362
οὐχ ἑώρων οὔτε ἀπὸ γῆς οὔτε ἐκ θαλάσσης, πελαγι-
ώτεροι δὲ ὄντες οἱ τοῦ Πομπηίου κατεῖδον καὶ ἰδόν-
τες ἀνεχώρουν· συνεσκόταζε γὰρ ἤδη, καὶ κεκμηκότες
ἀκμῆσιν οὐκ ἐθάρρουν συμπλέκεσθαι.

τοῦτο μὲν δὴ συγκύρημα τοῖς ὑπολοίποις ἐκ τοῦ 363
87 τέως ἀχρείου χρηστὸν ἐπιγίγνεται· νυκτὸς δὲ ἐπιλαβού-
σης οἱ μὲν ἐκ τῶν νεῶν ἐκπεσόντες ἐς τὰ ὄρη συν-
έφευγον καὶ πυρὰ πολλὰ ἔκαιον σύμβολα τοῖς ἔτι οὖ-
σιν ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ διενυκτέρευον οὕτως ἄσιτοι
καὶ ἀθεράπευτοι καὶ πάντων ἐνδεεῖς. καὶ αὐτοὺς ὁ 364
Καῖσαρ, ὁμοίως ἔχων, παρεκάλει περιθέων ἐς τὴν ἕω

1 ὑπ' ἀργίας ci. Mend. 3 post ἀναχωρούντων in i interpolatum: ἔμελλ' (ἔμελλε a) ἐπεὶ οὐδέπω κακόν γ' ἀπώλετο, quae C quoque videtur legisse. Est versus Soph. Philoct. 446, ut vidit Nauck. Seclusit cum O Schw. 6 κορνίφιος (sic) V 7 παρακελεύσαντες b 7 sq. ἀπέρρηξαν O, ἀπέρριψαν i 10 προκειμένους i. 18 sq. κεκμηκόσιν ἀκμῆτες i 20 ⟨τὸ⟩ συγκύρημα ci. Mend., cf. ad III § 279 25 αὐτοὺς] αὐτὸς b

9 a. C.
κακοπαθῆσαι. ταλαιπωρουμένῳ δὲ αὐτῷ περὶ ταῦτα
Καλουίσιος μὲν οὐδ' ὣς ἐγιγνώσκετο προσπλέων, οὐδὲ
ἀπὸ τῶν νεῶν τι χρηστὸν ἐγίγνετο, ἀσχολουμένων περὶ
365 τὰ ναυάγια· ὑπὸ δὲ ἑτέρου δαίμονος ἀγαθοῦ τὸ τρισκαι-
δέκατον τέλος ἐπλησίαζε διὰ τῶν ὀρῶν καὶ περὶ τοῦ
κακοῦ πυθόμενοι τοὺς κρημνούς, τῷ πυρὶ ⟨περὶ⟩ τῆς ὁδοῦ
τεκμαιρόμενοι, διέδραμον καὶ καταλαβόντες τὸν αὐτο-
κράτορα σφῶν καὶ τοὺς συμφυγόντας ὧδε ἔχοντας κα-
μάτου καὶ τροφῶν ἀπορίας ἐθεράπευον, ἄλλους ἄλλῃ
διαλαβόντες, οἱ δὲ ταξίαρχοι τὸν αὐτοκράτορα ἐς αὐτο-
σχέδιον σκηνὴν ἐσαγαγόντες, οὐδενὸς τῶν οἰκετῶν
αὐτῷ θεραπευτήρων παρόντων, ὡς ἐν νυκτὶ καὶ το-
366 σῷδε ταράχῳ διερριμμένων. περιπέμψας δ' εὐθὺς παν-
ταχῇ τοὺς ἐξαγγελοῦντας, ὅτι σῴζοιτο, πυνθάνεται Καλ-
ουίσιον σὺν ταῖς πρόπλοις καταπλέοντα καὶ ὡς ἐπὶ δύο
χρηστοῖς καὶ ἀδοκήτοις ἀνεπαύετο.
367 ἅμα δ' ἡμέρᾳ τὴν θάλασσαν ἐφορῶν ἐθεᾶτο ναῦς 88
ἐμπεπρησμένας τε καὶ ἡμιφλέκτους ἔτι καὶ ἡμικαύστους
ἄλλας τε λελυμασμένας ἱστίων τε ὁμοῦ καὶ πηδαλίων καὶ
σκευῶν ἔμπλεων τὸ πέλαγος καὶ τῶν ἔτι σωζομένων
368 τὰ πολλὰ πεπονηκότα. προστησάμενος οὖν τὸν Καλουι-
σίου στόλον, ἐπεσκεύαζε τὰ ἐπείγοντα τῶν σκαφῶν
πλαγιάσας, ἠρεμούντων καὶ τῶν πολεμίων, εἴτε διὰ

---

3 ἀσχολουμένῳ iC περὶ Musgr., ὑπὲρ Oi 6 ⟨περὶ⟩ τῆς ὁδοῦ scripsi e Musgr. coniectura, idem aut ⟨τὰ⟩ τῆς ὁδοῦ ci. Herw. p. 75 9 ἄλλῃ] ἄλλοι iC, vulgo 11 οἰκετῶν] οἰκείων vertit Schw. 12 θεραπευτῆρος παρόντος ci. Nauck, sed plur. fort. teneri potest, cf. etiam Kratt p. 34 15 προπόλοις i 18 καὶ ἡμικαύστους del. Cob. p. 230 19 λελυμασμένας Cob. ibid., λελυμένας Oi, *derelictas* C, i. e. λελειμμένας 22 aut lacunam post ἐπείγοντα statui aut illud in ἐπίλοιπα mutari voluit Schw., neutrum necessario 23 πλαγιάσας] quid significet, non liquet, cf. quae Schw. adnotavit t. III p. 876

38 a.

Καλουίσιον εἴτε αὖθις ἀναγομένοις ἐπιθέσθαι διεγνω-
κότων. ὧδε δὲ ἐχόντων ἑκατέρων, ἐκ μέσης ἡμέρας 369
νότος ἐμπεσὼν ἤγειρε κῦμα βίαιον ἐν ῥοώδει καὶ στενῷ
χωρίῳ. Πομπήιος μὲν οὖν ἐν Μεσσήνῃ λιμένων ἔν-
δον ἦν, αἱ δὲ τοῦ Καίσαρος νῆες αὖθις περὶ τραχεῖαν
ἀκτὴν καὶ δύσορμον ἀρασσόμεναι ταῖς τε πέτραις καὶ
ἀλλήλαις ἐπεφέροντο, οὐδὲ τῶν πληρωμάτων σφίσιν
89 ὥστε διακρατεῖν ἐντελῶν ὄντων. Μηνόδωρος μὲν οὖν, 370
ἀρχόμενον τὸ δεινὸν ἐλπίσας πλεονάσειν, ἐς τὸ πελα-
γιώτερον ἀνήχθη καὶ ἐπ' ἀγκυρῶν διεσάλευεν· ἀσθενέ-
στερον δὲ ἔχων τὸ κῦμα διὰ τὸν βυθόν, εἰρεσίᾳ ὅμως
καὶ πρὸς τόδε ἐνίστατο καρτερᾷ μὴ παραφέρεσθαι. καί 371
τινες αὐτὸν ἐμιμοῦντο ἕτεροι. τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος,
οἰόμενοι ταχέως τὸ πνεῦμα ἐνδώσειν ὡς ἐν ἔαρι, τὰς
ναῦς ἑκατέρωθεν ἀγκύραις ἔκ τε τοῦ πελάγους καὶ ἀπὸ
τῆς γῆς διεκράτουν καὶ κοντοῖς ἐξεώθουν ἀπ' ἀλλή-
λων. τραχυτέρου δὲ τοῦ πνεύματος γενομένου συν- 372
εκέχυτο πάντα καὶ συνετρίβοντο αἱ νῆες, τὰς ἀγκύρας
ἀπορρηγνύουσαι καὶ ἐς τὴν γῆν ⟨ἢ⟩ ἐπ' ἀλλήλας τινασ-
σόμεναι· βοή τε ἦν παμμιγὴς δεδιότων ὁμοῦ καὶ οἰμω-
ζόντων καὶ παρακελευόντων ἀλλήλοις ἐς ἀνήκοον· οὐ
γὰρ ἐφικνοῦντο ἔτι τῶν λεγομένων, οὐδὲ κυβερνήτης
ἰδιώτου διέφερεν οὔτε κατ' ἐπιστήμην οὔτε προστάσ-
σων. ἀλλ' ὁ φθόρος ἦν ὅμοιος ἔν τε ταῖς ναυσὶν αὐ- 373
ταῖς καί, ὅτε τις αὐτῶν ἐκπέσοι κύματι καὶ κλύδωνι

---

5 περὶ] ἐπὶ V 11 ὅμως O i, *συντόνως* ci. Zerdik p. 77 sq. vix recte 12 πρὸς τῷδε O, *praeterea* C ⟨τοῦ⟩ μὴ ci. Mend., possis etiam ⟨ὡς⟩ μή, cf. ad § 298 14 ἦρι scr. Mend. 19 ἐπ' ἀλλήλας V, ἀπ' ἀλλήλας B, ἐπ' ἀλλήλαις a f, ἀπαλλήλαις b; ⟨ἢ⟩ addidi ex § 410, ⟨καὶ⟩ Schw. ex § 359; *ad terram delatae ad littus colliduntur* C, unde ἐπὶ σπιλάδας ci. Mend. 21 ἐς ἀνήκοον ἀλλήλους (ἀλλήλοις a) i

38 a.C.
καὶ ξύλοις ἀρασσομένων· ἔγεμεν γὰρ ἡ θάλασσα ἱστίων
καὶ ξύλων καὶ ἀνδρῶν καὶ νεκρῶν. εἰ δέ τις καὶ τάδε
διαφυγὼν ἐκνήχοιτο ἐπὶ τὴν γῆν, συνηράσσοντο καὶ
374 οἵδε ἐπὶ τὰς πέτρας ὑπὸ τοῦ κύματος. ὡς δὲ καὶ τὸ
σπάσμα τὴν θάλασσαν ἐλάμβανεν, ὃ συνήθως ἐπιγίγνε-
ται τῷδε τῷ πορθμῷ, τοὺς μὲν ἀήθεις καὶ τόδε ἐξ-
έπλησσε, τὰ δὲ σκάφη τότε μάλιστα περιφερόμενα
συνέπιπτεν ἀλλήλοις. καὶ τὸ πνεῦμα ἐς νύκτα χαλε-
πώτερον ἐγίγνετο, ὥστε μηδὲ κατὰ φῶς ἔτι, ἀλλ' ἐν
375 σκότῳ διόλλυσθαι. οἰμωγαί τε ἀνὰ τὴν νύκτα πᾶσαν 90
ἦσαν καὶ τῶν οἰκείων μετακλήσεις ἀνά τε τὴν γῆν
διαθεόντων καὶ τοὺς ἐν τῇ θαλάσσῃ καλούντων ἐξ
ὀνόματος καὶ θρηνούντων, ὅτε μὴ ἐπακούσειαν, ὡς
ἀπολωλότας· ἔμπαλίν τε ἑτέρων ἀνὰ τὸ πέλαγος ὑπερ-
κυπτόντων τὸ κῦμα καὶ ἐς βοήθειαν τοὺς ἐν τῇ γῇ
376 παρακαλούντων. ἀμήχανα δὲ πάντα ἦν ἑκατέροις· καὶ
οὐχ ἡ θάλασσα μόνη τοῖς ἐς αὐτὴν ἐσελθοῦσιν καὶ ὅσοι
τῶν νεῶν ἐπεβεβήκεσαν ἔτι, ἀλλὰ καὶ ἡ γῆ τοῦ κλύ-
δωνος οὐχ ἧσσον ἦν ἀπορωτέρα, μὴ σφᾶς τὸ κῦμα
377 συναράξειεν ἐπὶ τὰς πέτρας. ἐμόχθουν τε χειμῶνι τῶν
πώποτε μάλιστα καινοτρόπῳ, γῆς ὄντες ἀγχοτάτω καὶ
τὴν γῆν δεδιότες καὶ οὔτε ἐκφυγεῖν αὐτὴν ἔχοντες
ἐς τὸ πέλαγος οὔτε ὅσον ἀλλήλων διαστῆναι· ἡ γὰρ
στενότης ἡ τοῦ χωρίου καὶ τὸ φύσει δυσέξοδον αὐτοῦ
καὶ κλύδων ἐπιπεσὼν καὶ τὸ πνεῦμα, ὑπὸ τῶν περι-

---

1 malim ἀρασσόμενος ἱστῶν ci. Schw., non recte, opinor, cf. § 367 7 περιφερομένῳ i 8 συνέπιπτεν ἀλλήλοις] lacunam statuendam ci. Mend., cum C verterit: *rates — in unum ferebantur conterebanturque*, praeter necessitatem 13 ὑπακούσειαν ci. Cob. p. 280, inut. 15 τῇ om. i 18 *terrorem afferebat* aut legit C post ἔτι aut, quod verisimilius, addidit, nec vertit καὶ post ἀλλὰ 20 τε] τὰ i 21 καινοτρόπῳ Musgr. καινῷ τρόπῳ libri 23 ὅσον om. B 25 ⟨ὁ⟩ κλύδων maluit Mend.

38 a. C.
κειμένων ὁρῶν ἐς θυέλλας περικλώμενον, καὶ ὁ τοῦ
βυθοῦ σπασμὸς ἐπὶ πάντα εἱλούμενος οὔτε μένειν οὔτε
φεύγειν ἐπέτρεπε· τό τε σκότος ἠνώχλει νυκτὸς μά-
λιστα μελαίνης. ὅθεν ἔθνησκον οὐδὲ καθορῶντες ἀλλή- 378
λους ἔτι, οἳ μὲν θορυβούμενοι καὶ βοῶντες, οἳ δ' ἐφ'
ἡσυχίας παριέμενοι καὶ τὸ δεινὸν ἐκδεχόμενοι καὶ
συνεργοῦντες ἐς αὐτὸ ἔνιοι ὡς ἀπολούμενοι πάντως.
γενόμενον γὰρ τὸ κακὸν κρεῖσσον ἐπινοίας καὶ τὴν ἐκ 379
τῶν παραλόγων αὐτοὺς ἐλπίδα ἀφῃρεῖτο, μέχρι ποτὲ
ἄφνω τὸ πνεῦμα προσιούσης ἡμέρας διελύετο καὶ μεθ'
ἡλίου ἐπιτολὴν πάμπαν ἐμαραίνετο. καὶ τὸ κῦμα ὅμως 380
καὶ τότε, τοῦ πνεύματος ἐκλυθέντος, ἐπὶ πολὺ ἐτρα-
χύνετο. καὶ τὸ δεινὸν οὐδ' ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ποτὲ
τηλικοῦτον ἐμνημονεύετο γενέσθαι· γενόμενον δὲ ἔθους
τε καὶ νόμου κρεῖσσον διέφθειρε τῶν Καίσαρος νεῶν
καὶ ἀνδρῶν τὸ πλέον.

91 ὃ δὲ καὶ τῆς προτεραίας ἡμέρας πολλὰ τῷ πολέμῳ 381
βλαβεὶς καὶ δύο τοῖσδε συμπτώμασιν ὁμοῦ συνενεχθεὶς
ἐπὶ τὸ Ἱππώνειον εὐθὺς ᾔει διὰ τῶν ὀρῶν νυκτὸς αὐ-
τῆς ἐκείνης κατὰ σπουδήν, οὐχ ὑφιστάμενος τὴν συμ-
φοράν, ἐν ᾧ μηδὲν εἶχεν ἐπικουρεῖν. καὶ φίλοις καὶ 382
στρατηγοῖς ἐπέστελλε πᾶσι διὰ χειρὸς εἶναι, μή τις
αὐτῷ καὶ ἑτέρωθεν ὡς ἐν κακοπραγίᾳ γένοιτο ἐπι-
βουλή. περιέπεμπε δὲ καὶ ἐς τὴν ἀκτὴν ἅπασαν τῆς
Ἰταλίας τὰ παρόντα πεζά, μὴ ἐπιτολμήσειε καὶ τῇ γῇ
διὰ τὴν εὐτυχίαν ὁ Πομπήιος. ὃ δὲ οὔτε περὶ τῆς 383
γῆς ἐνενόησεν οὔτε τοῖς λειψάναις τοῦ ναυαγίου παρ-
οῦσιν ἢ ἀπιοῦσι καταστάντος τοῦ κλύδωνος ἐπεχειρη-

2 εἰλούμενος i 3 sq. ⟨ἐς τὰ⟩ μάλιστα ci. Mend., inut., cf. Kratt p. 18 12 ἐπὶ O, ἐς i 13 ἐπιχωρίων bf, χωρίων a 17 ἡμέρας del. Herw. p. 76

a. C.

σεν, ἀλλ ὑπερεῖδεν ἐκ τῶν δυνατῶν διαζωννυμένους τὰ σκάφη καὶ ἀνέμῳ διαπλέοντας ἐς τὸ Ἱππώνειον, εἴτε τὴν συμφορὰν ἀρκεῖν οἱ νομίζων εἴτ' ἄπειρος ὢν νίκην ἐπεξελθεῖν εἶθ', ὥσπερ εἴρηταί μοι καὶ ἑτέρωθι, ἐπιχειρεῖν ὅλως μαλακὸς ὢν καὶ μόνον ἐγνωκὼς ἀμύνεσθαι τοὺς ἐπιπλέοντας.

384 *Καίσαρι δὲ οὐδ' ἐς ἥμισυ τῶν νεῶν περιεσώθη,* 92
καὶ τοῦτο σφόδρα πεπονηκός. καταλιπὼν δ' ὅμως αὐτοῦ τινας ἐπιμελεῖσθαι, ἐπὶ Καμπανίαν ᾔει δυσφορῶν· οὔτε γὰρ ἄλλας ναῦς εἶχεν, δεόμενος πολλῶν, οὔτε χρόνον ἐς ναυπηγίαν, ἐπειγόμενος ὑπὸ τοῦ λιμοῦ καὶ τοῦ δήμου περὶ συμβάσεων αὖθις ἐνοχλήσαντος καὶ τὸν πόλεμον ἐπιτωθάσαντος ὡς παράσπονδον. χρημάτων τ' ἔχρῃζε καὶ ἠπόρει, Ῥωμαίων οὔτε εἰσφερόντων οὔτε
385 *τοὺς πόρους ἐώντων, οὓς ἐπινοήσειε. δεινὸς δὲ ὢν ἀεὶ τὸ συμφέρον συνιδεῖν ἔπεμπε Μαικήναν ἐς Ἀντώνιον, μεταδιδάξοντα περὶ ὧν ἔναγχος ἐπεμέμφοντο ἀλλήλοις, καὶ ἐς συμμαχίαν ὑπαξόμενον. εἰ δὲ μὴ πείσειεν, ἐπενόει τοὺς ὁπλίτας ὁλκάσιν ἐπιβήσας ἐς Σικελίαν περαιοῦν καὶ τὴν θάλασσαν μεθεὶς κατὰ γῆν τὸν πόλεμον*
386 *συνίστασθαι. οὕτω δ' ἀθύμως ἔχοντι αὐτῷ ἀγγέλλεται ὁ Ἀντώνιος συνθέμενος συμμαχήσειν καὶ νίκη κατὰ Κελτῶν τῶν Ἀκυιτανῶν ἐπιφανής, ἣν Ἀγρίππας ἄγων*

---

2 *καλῷ* post *ἀνέμῳ* vel *εὐδίῳ* post *Ἱππώνειον* desidero 13 *ἐπιτωθάσαντος* susp. Mend., sed cf. II § 278 15 *ἐπινοήσειε* (sic) B 17 *μεταδιδάξαντα* Bi, recte VC 21 *αὐτῷ* deleri malim ob hiatum 23 *τῶν ἀκυληιτανῶν* V *ἄγων*] *ἀγωνιζόμενος* ci. Musgr., lacunam plurium verborum alique modo statuendam esse ci. Mend. (cf. Cass. D. 48, 49), praesertim cum ne verbulo quidem significasset scriptor Agrippam fuisse missum in Aquitanos. An simpliciter *αἴρων* scribendum pro *ἄγων*?

---

1 *διαζωννυμένους*] cf. Assmann ap. Baumeister, Denkmäler *d. klass.* Altert. III p. 1605

38 a. C.

ἐφάνη. οἵ τε φίλοι καὶ τῶν πόλεών τινες αὐτῷ ναῦς
ὑπισχνοῦντο καὶ ἐποίουν.
ὁ μὲν δὴ καὶ τῆς λύπης ἀνίη καὶ λαμπροτέραν 387
93 τῆς προτέρας παρασκευῆς συνεπήγνυτο· ἀρχομένου δ' 37 a. C.
ἦρος ὁ μὲν Ἀντώνιος ἐξ Ἀθηνῶν ἐς Τάραντα διέπλει
ναυσὶ τριακοσίαις, τῷ Καίσαρι συμμαχήσων, ὡς ὑπ-
έσχητο, ὁ δ' ἐνήλλακτο τὴν γνώμην καὶ ἐς τὰς ἔτι
γινομένας αὐτῷ ναῦς ἀνεβάλλετο. καλούμενος δὲ αὖ- 388
θις ὡς ἐπὶ ἕτοιμα καὶ ἀρκοῦντα τὰ Ἀντωνίου, ἑτέρας
ἀσχολίας προύφερε καὶ δῆλος ἦν ἢ αὖθις ἐπιμεμφό-
μενός τι τῷ Ἀντωνίῳ ἢ τῆς συμμαχίας διὰ τὴν εὐ-
πορίαν τὴν οἰκείαν ὑπερορῶν. χαλεπαίνων δ' ὁ Ἀν- 389
τώνιος ἐπέμενεν ὅμως καὶ αὖθις αὐτὸν ἐκάλει· τῇ τε
γὰρ χορηγίᾳ τοῦ ναυτικοῦ κάμνων καὶ στρατοῦ χρῄζων
ἐπὶ Παρθυαίους Ἰταλοῦ, Καίσαρι τὰς ναῦς ἐπενόει
διαλλάξαι, εἰρημένον μὲν ἐν ταῖς συνθήκαις ἑκάτερον
ξενολογεῖν ἐκ τῆς Ἰταλίας, δυσχερὲς δ' ἐσόμενον αὐτῷ
Καίσαρος τὴν Ἰταλίαν εἰληχότος. Ὀκταουία οὖν ἐχώρει 390
πρὸς Καίσαρα διαιτήσουσα αὐτοῖς. καὶ ὁ μὲν ἐγκατα-
λελεῖφθαι τοῖς κινδύνοις ἔλεγε τοῖς ἐν πορθμῷ κατα-
λαβοῦσιν, ἡ δὲ ἐκλελύσθαι τοῦτο διὰ Μαικήνα. ὁ δὲ 391
τὸν Ἀντώνιον ἔφη καὶ Καλλίαν ἀπελεύθερον ἐς Λέπι-
δον ἐκπέμψαι, συντιθέμενον τῷ Λεπίδῳ κατὰ Καίσα-
ρος, ἡ δὲ συνειδέναι Καλλίαν περὶ γάμων ἀπεσταλ-

---

3 ἀνήει i, ἀνίει ci. Musgr. 4 παρασκευὴν cum C, qui tamen verborum collocatione mutata nihil probat, scr. Mend. 7 τὰς om. B 8 αὐτῷ Oi, corr. Mend. 17 αὐτῷ Schw., αὐτοῖς libri 18 καίσαρος] καὶ βαρὺ i 20 ⟨τῷ⟩ πορθμῷ ci. Mend. ⟨αὐτὸν⟩ καταλαβοῦσιν ci. Mend., non recte, cf. Thuc. 2, 18, 2; 54, 3 etc. (Zerdik p. 71)

---

3 de tempore foederis Tarentini cf. J. Kromayer, Die rechtl. Begründung des Principats (1888) p. 51 sqq.

7 a. C.
μένον· βουληθῆναι γὰρ Ἀντώνιον πρὸ τῶν Παρθυικῶν
ἐκδεδόσθαι τὴν θυγατέρα τῷ παιδὶ Λεπίδου, καθάπερ
392 ὡμολόγητο. καὶ τάδε μὲν ἡ Ὀκταουία, Ἀντώνιος δὲ
καὶ τὸν Καλλίαν ἔπεμπεν, ἐς βάσανον τῷ Καίσαρι
διδούς· ὃ δὲ οὐκ ἐδέξατο μέν, ἀφίξεσθαι δὲ ἔφη καὶ
συμμίξειν Ἀντωνίῳ μεταξὺ Μεταποντίου καὶ Τάραντος,
393 μέσον ἔχων ποταμὸν τὸν ἐπώνυμον. κατὰ δαίμονα δ' 94
ἀμφοτέρων προσιόντων τῷ ῥεύματι, Ἀντώνιος ἐκ τῆς
ἀπήνης καταθορὼν ἔς τι τῶν παρορμούντων σκαφῶν
ἐσήλατο μόνος καὶ ἐπέρα πρὸς τὸν Καίσαρα, πιστεύων
ὡς φίλῳ. καὶ ὁ Καῖσαρ ἰδὼν ἀντεμιμεῖτο, καὶ ξυμ-
βάλλουσιν ἀλλήλοις κατὰ τὸ ῥεῦμα καὶ διήριζον, ἑκά-
τερος ἐκβῆναι βουλόμενος ἐς τὴν ὄχθην τοῦ ἑτέρου.
394 ἐνίκα δὲ ὁ Καῖσαρ, ὡς καὶ πρὸς τὴν Ὀκταουίαν ἥξων
ἐς Τάραντα, ἐπί τε τῆς ἀπήνης Ἀντωνίου συνήδρευεν
αὐτῷ καὶ ἐν Τάραντι ἐς τὴν καταγωγὴν αὐτοῦ παρ-
ῆλθέ τε ἀφύλακτος καὶ τὴν νύκτα ὁμοίως ἀνεπαύετο
395 χωρὶς δορυφόρων παρ' αὐτῷ. τὰ δ' ὅμοια καὶ παρ'
Ἀντωνίου τῆς ἐπιούσης ἐπεδείκνυτο. οὕτως αὐτοῖς ἦν
συνεχὴς ἡ μεταβολή, πρός τε τὰς ὑπονοίας διὰ φιλ-
αρχίαν καὶ ἐς τὰς πίστεις ὑπὸ χρείας.
396 τὸν μὲν οὖν ἐπίπλουν τὸν ἐπὶ Πομπήιον ὁ Καῖσαρ 95
ἐς νέωτα ἀνεβάλλετο· ὁ δ' Ἀντώνιος ἐπιμένειν διὰ Παρ-
θυαίους οὐ δυνάμενος, ἀντέδοσαν ὅμως ἀλλήλοις, Καί-
σαρι μὲν ὁ Ἀντώνιος ναῦς ἑκατὸν εἴκοσιν, ἃς αὐτίκα
πέμψας εἰς Τάραντα παρέδωκεν, Ἀντωνίῳ δὲ ὁ Καῖσαρ
δισμυρίους Ἰταλοὺς ὁπλίτας, οὓς ἐπιπέμψειν ὑπισχνεῖτο.

---

1 Παρθυικῶν] cf. ad § 39 7 ἐπώνυμον Schw. ex C, qui: *eiusdem nominis*, εὐώνυμον Oi 8 ⟨ἅμα⟩ προσιόντων ci. Mend., ⟨ἅμα⟩ ἀμφοτέρων Nauck, probabiliter 19 ἀπεδείκνυτο a 21 ἐς om. V 23 ἀνεβάλετο cum V scr. Mend.

37 a. C

ἐδωρήσατο δὲ καὶ Ὀκταουία τὸν ἀδελφόν, αἰτήσασα 397
παρ' Ἀντωνίου, δέκα φασήλοις τριηριτικοῖς, ἐπιμίκτοις
ἔκ τε φορτίδων νεῶν καὶ μακρῶν, καὶ τὴν Ὀκταουίαν
ὁ Καῖσαρ χιλίοις λογάσι σωματοφύλαξιν, οὓς ἐπιλέξαιτο
Ἀντώνιος. ἐπεὶ δὲ ὁ χρόνος αὐτοῖς ἔληγε τῆς ἀρχῆς, 398
ἣ τοῖς τρισὶν ἐψήφιστο ἀνδράσιν, ἑτέραν ἑαυτοῖς ὥρι-
ζον πενταετίαν, οὐδὲν ἔτι τοῦ δήμου δεηθέντες.

οὕτω μὲν οὖν διεκρίθησαν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ὁ 399
Ἀντώνιος εὐθὺς ἐς τὴν Συρίαν ἠπείγετο, τὴν Ὀκτα-
ουίαν παρὰ τῷ ἀδελφῷ καταλιπὼν μετὰ θυγατρὸς ἤδη
16 γενομένης αὐτοῖς. Μηνόδωρος δέ, εἴτε τις ὢν φύσει 400
παλιμπροδότης εἴτε δείσας τήν ποτε ἀπειλὴν Ἀντω-
νίου, ἀπάξειν αὐτὸν εἰπόντος ὡς ἀνδράποδον πολεμο-
ποιόν, εἴτε ἐλασσόνων ἀξιοῦσθαι νομίζων παρ' ἃ προσ-
εδόκησεν, εἴτε τῶν ἄλλων αὐτὸν ἐξελευθέρων τοῦ
Πομπηίου συνεχῶς ὀνειδιζόντων ἐς ἀπιστίαν δεσπότου
καὶ παρακαλούντων ἐπανελθεῖν Μενεκράτους ἀποθα-
νόντος, πίστιν αἰτήσας καὶ λαβὼν ηὐτομόλησε πρὸς
Πομπήιον σὺν ἑπτὰ ναυσί, Καλουίσιον τὸν ναύαρχον
τοῦ Καίσαρος διαλαθών. ἐφ' ᾧ τὸν Καλουίσιον ὁ Καῖσαρ
ἀπέλυσε τῆς ναυαρχίας καὶ ἀντικατέστησεν Ἀγρίππαν.

---

2 *τριηριτικοῖς* Bi, cf. I. G. II n. 807 c 100 *σχοινία τριηριτικά*, *τριηρετικοῖς* V, quod Prooem. c. 10, Lib. c. 96. 121 traditum est; *τριηρικοῖς* tamen cum L. Dindorf in Steph. thes. s. v. maluit Mend. 5 *αὐτοῖς* molestum putavit Mend., sed cf. Kratt p. 39 6 *ἣ*] *ἢ* B *ἐπεψήφιστο* i *τοῖς* etiam ante *ἀνδράσιν* add. V 8 *οὕτω* Schw. ex C, qui: *eoque modo*, *οὗτοι* Of, *οὗτοι* (sic) ab 17 *τιμοκράτους* i ⟨*μάλιστα*⟩ *ἀποθανόντος* ci. Mend. 21 *ἀπέλυσε*] *παρέλυσε* scr. Mend.

---

5 sqq. cf. Lange, R. Altert. III² p. 583 sq., Ihne VIII p. 435 sqq., Mommsen, R. Staatsr. II³, 1 p. 718 sqq., Willems II p. 761 adn. 1 et 2, Gardthausen, Augustus II, 1 p. 175 sqq., Ciccotti, *Rivista di filol. e d'istruz. class.* N. S. 2 (1896) p. 80 sqq.

36 a. C.
401 ἐπεὶ δ' ἕτοιμος ἦν ὁ στόλος, ἐκάθαιρεν αὐτὸν ὁ
Καῖσαρ ὧδε. οἱ μὲν βωμοὶ ψαύουσι τῆς θαλάσσης,
καὶ ἡ πληθὺς αὐτοὺς περιέστηκε κατὰ ναῦν μετὰ σιω-
πῆς βαθυτάτης· οἱ δὲ ἱερουργοὶ θύουσι μὲν ἑστῶτες
ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ καὶ τρὶς ἐπὶ σκαφῶν περιφέρουσιν
ἀνὰ τὸν στόλον τὰ καθάρσια, συμπεριπλεόντων αὐτοῖς
τῶν στρατηγῶν καὶ ἐπαρωμένων ἐς τάδε τὰ καθάρ-
402 σια, ἀντὶ τοῦ στόλου, τὰ ἀπαίσια τραπῆναι. νείμαν-
τες δὲ αὐτά, μέρος ἐς τὴν θάλασσαν ἀπορρίπτουσι καὶ
μέρος ἐς τοὺς βωμοὺς ἐπιθέντες ἅπτουσι, καὶ ὁ λεὼς
ἐπευφημεῖ.

403 οὕτω μὲν Ῥωμαῖοι τὰ ναυτικὰ καθαίρουσιν· ἔμελλε 97
δ' ὁ μὲν Καῖσαρ ἐκ Δικαιαρχείας, ὁ δὲ Λέπιδος ἐκ
Λιβύης, Ταῦρος δ' ἐκ Τάραντος ἐπιπλευσεῖσθαι τῇ
Σικελίᾳ, ὡς ἂν αὐτὴν ἐξ ἠοῦς ὁμοῦ καὶ δύσεως καὶ
404 μεσημβρίας περιλάβοιεν. καὶ τῆς ἀναγωγῆς τοῦ Καί-
Cal. Jul. σαρος ἡ ἡμέρα προείρητο πᾶσι, καὶ ἦν δεκάτη τροπῶν
θερινῶν, ἥν τινα Ῥωμαῖοι νουμηνίαν ἔχουσι τοῦ μη-
νός, ὃν ἐπὶ τιμῇ τοῦ Καίσαρος τοῦ προτέρου Ἰούλιον
ἀντὶ Κυιντιλίου καλοῦσι. τήνδε μὲν ὁ Καῖσαρ ὥρισε
τὴν ἡμέραν, αἰσιούμενος ἴσως διὰ τὸν πατέρα νικη-
405 φόρον αἰεὶ γενόμενον· ὁ δὲ Πομπήιος Λεπίδῳ μὲν
ἀντέταττε Πλένιον ἐν Λιλυβαίῳ, τέλος ὁπλιτῶν ἔχοντα
καὶ ἄλλο πλῆθος ἐσκευασμένον κούφως, τὴν δὲ πρὸς

3 κατὰ ναῦν] *per naues* C, unde ne conicias κατὰ ναῦς, monent multi loci 5 ἐπὶ ante τῇ θαλάσσῃ susp. Mend., cum C verterit: *in mari considentes* 15 αὐτὴν] αὐτὸν i C 16 sq. τοῦ Καίσαρος deleri voluit Mend., malim ⟨ὑπὸ⟩ τοῦ Κ., cf. v. 20 ὥρισε 18 ἔχουσι] ἄγουσι ci. Mend. 23 πλένιον scripsi cum V, *Plinium* C, πλέννιον ceteri, const.

23 est L. Plinius L. f. Rufus, cf. Mommsen, Hermes 30 *(1895)* p. 460 sq.

36 a. C

ἕω καὶ δύσιν ἀκτὴν τῆς Σικελίας πᾶσαν ἐφρούρει, καὶ νήσους μάλιστα Λιπάραν τε καὶ Κοσσύραν, ἵνα μήτε Κοσσύρα Λεπίδῳ μήτε Λιπάρα Καίσαρι ἐνορμίσματα ἢ ναύσταθμα γένοιτο εὔκαιρα ἐπὶ τῇ Σικελίᾳ. τὸ δ' ἄριστον τοῦ ναυτικοῦ ἐν Μεσσήνῃ συνεῖχεν ἐφεδρεῦον, ὅπῃ δεήσειεν.

18 οὕτω μὲν ἑκάτεροι παρασκευῆς εἶχον, γενομένης 406
δὲ τῆς νουμηνίας ἀνήγοντο πάντες ἅμα ἠοῖ, Λέπιδος μὲν ἐκ Λιβύης χιλίαις ὁλκάσι καὶ μακραῖς ἑβδομήκοντα καὶ τέλεσι στρατοῦ δυώδεκα καὶ ἱππεῦσι Νομάσι πεντακισχιλίοις καὶ ἑτέρᾳ παρασκευῇ πολλῇ, Ταῦρος δ' ἐκ Τάραντος ταῖς Ἀντωνίου ναυσὶν ἐξ ἑκατὸν καὶ τριάκοντα δύο μόναις καὶ ἑκατόν, ἐπεὶ τῶν λοιπῶν οἱ ἐρέται χειμῶνος ἐτεθνήκεσαν, ὁ δὲ Καῖσαρ ἐκ Δικαιαρχείας, θύων ἅμα καὶ σπένδων ἀπὸ τῆς ναυαρχίδος νεὼς ἐς τὸ πέλαγος ἀνέμοις εὐδίοις καὶ Ἀσφαλείῳ Ποσειδῶνι καὶ ἀκύμονι θαλάσσῃ, συλλήπτορας αὐτῷ κατὰ
ἐχθρῶν πατρῴων γενέσθαι. πρόπλοι δ' αὐτῷ τινες 407
τοὺς μυχοὺς τῆς θαλάσσης διηρεύνων, καὶ Ἄππιος
μετὰ πλήθους νεῶν ὀπισθοφυλακῶν εἵπετο. τρίτῃ δὲ 408
τῆς ἀναγωγῆς ἡμέρᾳ νότος ἐμπεσὼν Λεπίδου μὲν ὁλκάδας ἀνέτρεψε πολλάς, ὡρμίσθη δὲ ὅμως ἐς Σικελίαν καί, Πλένιον ἐν Λιλυβαίῳ πολιορκῶν, τινὰς τῶν πόλεων ὑπήγετο καὶ ἑτέρας ἐβιάζετο· Ταῦρος δὲ ἀρχομέ-

5 praetulerim ἐφεδρεῦσον, cf. § 429 14 χειμῶνος] *ex tempestate* vertit C, unde ⟨ὑπὸ⟩ χειμῶνος ci. Schw., χειμῶνος potius deleri iussit Zerdik p. 67, uterque ratus Antonium vere anni 718/36 Tarentum venisse, sed cf. de tempore ad § 387 et Appiani ipsius verba § 396 ἐς νέωτα 16 ἀσφαλίῳ O 17 αὐτῷ Oi, corr. Mend. 18 πρόπλοι] πρόπλουν i 20 ὀπισθοφυλάκων i 21 sq. ἀνέτρεψεν ὁλκάδας πολλάς V 22 ἐν σικελίᾳ V

16 sq. ἀνέμοις εὐδίοις etc.] cf. Wissowa, Religion u. Kultus d. *Römer p. 252*

36 a. C.
409 νου τοῦ πνεύματος ἐς Τάραντα ἐπαλινδρόμει. Ἀππίου δ' ἄρτι τὸ Ἀθήναιον ἄκρον περιπλέοντος αἳ μὲν συνετρίβοντο τῶν νεῶν ἀμφὶ ταῖς πέτραις, αἳ δ' ἐς τέλματα ἐξώκελλον ὑπὸ ῥύμης, αἳ δὲ καὶ διερρίφησαν
410 οὐκ ἀσινεῖς. ὁ δὲ Καῖσαρ ἀρχομένου μὲν τοῦ χειμῶνος ἐς τὸν Ἐλεάτην κόλπον ἐρυμνὸν ὄντα συμπεφεύγει, χωρὶς ἑξήρους μιᾶς, ἣ περὶ τῇ ἄκρᾳ διελύθη· λιβὸς δὲ τὸν νότον μεταλαβόντος ὁ κόλπος ἐκυκᾶτο, ἐς τὴν ἑσπέραν ἀνεῳγμένος, καὶ οὔτε ἐκπλεῦσαι δυνατὸν ἦν ἔτι πρὸς ἐναντίον τοῦ κόλπου τὸ πνεῦμα, οὔτε κῶπαι κατεῖχον οὔτε ἄγκυραι, ἀλλ' ἐς ἀλλήλας ἢ ἐς τὰς πέτρας ἐνηράσσοντο αἱ νῆες. καὶ νυκτὸς ἦν ἔτι τὸ δεινὸν ἀτοπώτερον.

411 ἐνδόντος δέ ποτε τοῦ κακοῦ τὰ νεκρὰ ἔθαπτεν ὁ 99
Καῖσαρ καὶ τοὺς τραυματίας ἐθεράπευε καὶ τοὺς ἐκνέοντας ἐνέδυε καὶ ὥπλιζεν ἑτέροις ὅπλοις καὶ τὸν στόλον ἅπαντα ἐκ τῶν ἐνόντων ἀνελάμβανε. διεφθάρατο δ' αὐτῷ νῆες βαρεῖαι μὲν ἕξ, κουφότεραι δὲ ἓξ καὶ
412 εἴκοσι, λιβυρνίδες δὲ ἔτι πλείους. καὶ ἐς τάδε διορθούμενα τριάκοντα ἡμέρας ἀναλώσειν ἔμελλεν, ἤδη τοῦ θέρους προκόπτοντος· ὅθεν ἦν ἄριστον αὐτῷ τὸν
413 πόλεμον ἐς τὸ μέλλον θέρος ἀναβαλέσθαι. ἐνοχλουμένου δὲ τοῦ δήμου ταῖς ἀπορίαις, ἐπεσκεύαζε τὰς ναῦς ἐς τὴν γῆν ἀνέλκων μετὰ ἐπείξεως καὶ τὰ πληρώματα

---

2 ἀθήναιον V, ἀθηναῖον B, ἀθηναίων iC 6 Ἐλεάτην Cluver, Ital. ant. p. 1259 sq., et Schw. ex C, ἐλαΐτην Oi, cf. Nissen, Ital. Landesk. II, 2 p. 895 10 τοῦ κόλπου ante πρὸς ἐναντίον collocari voluit Mend. 12 συνηράσσοντο ci. Mend.; an ἐπηράσσοντο? 13 ἀτοπώτερον] ἀπορώτερον ci. Mend., ἀπορώτερον τὸ δεινὸν Nauck 20 ἤδη — 21 προκόπτοντος non vertit C 22 ἀναβάλλεσθαι a

---

§ 411 sqq. de rebus gestis cf. J. Melber, Abhandl. W. v. Christ zum 60. Geburtstag dargebracht, München 1891, p. 211 sqq.

36 a. C.

τῶν διεφθαρμένων ἐς τὰς παρὰ Ταύρῳ ναῦς κενὰς ἐξέπεμπεν. ὡς δὲ ἐπὶ συμφορᾷ μείζονι, Μαικήναν μὲν 414 ἐς Ῥώμην ἐξέπεμπε διὰ τοὺς ἐπτοημένους ἔτι πρὸς τὴν μνήμην Πομπηίου Μάγνου· οὐ γὰρ αὐτοὺς ἐξέλιπεν ἡ δόξα τοῦ ἀνδρὸς τούτου· τοὺς δὲ κληρούχους αὐτὸς ἀνὰ τὴν Ἰαλίαν ἐπέτρεχε καὶ ἐκ τοῦ φόβου τῶν γεγονότων ἀνελάμβανε. διέδραμε δὲ καὶ ἐς Τάραντα 415 καὶ τὸ ναυτικὸν εἶδε τὸ ὑπὸ Ταύρῳ καὶ ἐς Ἱππώνειον ἦλθε καὶ τὰ πεζὰ παρηγόρησε καὶ τὴν τῶν νεῶν ἐπισκευὴν ἐπέσπερχεν. καὶ πλησίον ἦν ἤδη καὶ ὁ δεύτερος ἐς Σικελίαν ἐπίπλους.

100 ὁ δὲ Πομπήιος οὐδ' ἐπὶ τοιᾷδε εὐκαιρίᾳ τοσοῖσδε 416 ναυαγίοις ἐπιχειρεῖν ἠξίου, ἀλλ' ἔθυε μόνον Θαλάσσῃ καὶ Ποσειδῶνι καὶ υἱὸς αὐτῶν ὑφίστατο καλεῖσθαι, πειθόμενος οὐκ ἄνευ θεοῦ δὶς οὕτω θέρους πταῖσαι τοὺς πολεμίους. φασὶ δ' αὐτόν, ὑπὸ τῶνδε χαυνούμενον, 417 καὶ τὴν συνήθη τοῖς αὐτοκράτορσι χλαμύδα ἐκ φοινικῆς ἐς κυανῆν μεταλλάξαι, εἰσποιούμενον ἄρα ⟨ἑαυτὸν⟩ τῷ Ποσειδῶνι. ἐλπίσας δ' ἀναζεύξειν τὸν Καίσαρα, 418 ὡς ἐπύθετο ναυπηγούμενόν τε καὶ ἐπιπλευσούμενον αὖθις αὐτοῦ θέρους, ἐξεπλήσσετο μὲν ὡς ἀμάχῳ γνώμῃ καὶ παρασκευῇ πολεμῶν, Μηνόδωρον δὲ μετὰ νεῶν ἑπτὰ ὧν ἤγαγεν ἔπεμπε κατασκεψόμενον τὰ νεώλκια τοῦ Καίσαρος καὶ δράσοντα, ὅ τι καὶ δύναιτο. ὁ 419 δὲ καὶ τέως ἀχθόμενος οὐκ ἀποδοθείσης αὐτῷ τῆς ναυαρχίας καὶ τότε αἰσθόμενος, ὅτι σὺν ὑποψίᾳ μόνων ἠξίωτο ὧν ἤγαγε νεῶν, ἐπεβούλευεν αὖθις αὐτομολίαν.

1 *ναῦς* molestum putavit Mend., recte 4 *ἐξέλειπεν* maluit Mend. 8 *ἐπεῖδε* ci. Mend., inut., cf. Loesch p. 6 et ad I § 10 18 sq. ⟨*ἑαυτὸν*⟩ add. Mend., cf. III § 389, recte, ni forte *εἰσποιούμενον* passive intellegendum 25 possis *αὐτῷ*

13 *Θαλάσσῃ*] cf. Hübner, C. I. L. II Suppl. p. 802

36 a. C.

420 ἐπινοῶν δὲ πρότερον, ὡς ἐς πάντα οἱ συνοῖσον, ἀνδρα- 10
γαθίσασθαι, διέδωκε τοῖς συμπλέουσιν, ὅσον εἶχε χρυ-
σίον, καὶ διέπλευσεν εἰρεσίᾳ τρισὶν ἡμέραις πεντα-
κοσίους ἐπὶ χιλίοις σταδίους καὶ τοῖς προφύλαξι τῶν
ναυπηγουμένων Καίσαρι νεῶν οἷα σκηπτὸς ἀφανῶς
ἐμπίπτων καὶ ἐς ἀφανὲς ἀναχωρῶν ᾕρει κατὰ δύο καὶ
τρεῖς ναῦς τῶν φυλακίδων καὶ τὰς ὁλκάδας, αἳ τὸν
σῖτον ἔφερον, ὁρμούσας ἢ παραπλεούσας κατέδυεν ἢ
ἀνεδεῖτο ἢ ἐνεπίμπρη. θορύβου δὲ πάντα μεστὰ διὰ
Μηνόδωρον ἦν, Καίσαρος ἀπόντος ἔτι καὶ Ἀγρίππα·
421 καὶ γὰρ οὗτος ἐπὶ ὕλην ἐπεπόρευτο. γαυρούμενος δὲ
ὁ Μηνόδωρος ἐξώκειλέ ποτε τὴν ναῦν ἑκὼν ἐς ἕρμα
γῆς ἁπαλὸν σὺν καταφρονήσει καὶ ὑπεκρίνετο αὐτὴν
ὑπὸ τοῦ πηλοῦ κατέχεσθαι, μέχρι, τῶν πολεμίων ἐκ
τῶν ὀρῶν καταθορόντων ὡς ἐπὶ Μηνοδώρου θήραν
ἕτοιμον, ἀνακρουσάμενος ᾤχετο σὺν γέλωτι καὶ τὸν
στρατὸν τοῦ Καίσαρος ἀνία κατεῖχε σὺν θαύματι.
422 ὡς δὲ ἱκανῶς ἐπεδέδεικτο, οἷος ἐχθρός τε καὶ φίλος
εἴη, Ῥέβιλον μὲν ἑλών, ἄνδρα ἀπὸ βουλῆς, μεθῆκε,
μνώμενος ἤδη τὸ μέλλον, Μινδίῳ δὲ Μαρκέλλῳ, 10
τῶν ἑταίρων τινὶ τῶν Καίσαρος, φίλος ἐν τῇ προ-
τέρᾳ γεγονὼς αὐτομολίᾳ, τοῖς μὲν ἀμφ' αὐτὸν ἔφη

2 τοῖς πλέουσιν B 5 οἷα σκηπτοφανῶς i; pro ἀφανῶς ci. Cob. p. 230 sq. ἄφνω, prob. Schenkl p. 177, contra recte Zerdik p. 51 coll. Lib. c. 100: ἐφίπτατο ἐξ ἀφανοῦς ὥς τις αἰετός 15 καταθορόντων V, καθορώντων a, *donec hostes e montibus conspicati ad eum ueluti ad praedam paratam decurrere* C, unde καθορώντων καὶ καταθορόντων scr. Mend. 15 sq. Μηνοδώρου molestum putavit Mend., bene, sed forte ἑτοίμων scribere praestat 19 ῥέβιλλον libri, corr. Mend. 22 ἀμφ' αὐτὸν Bi(V?), *circa se* C, corr. Bk.

19 de hoc Rebilo nihil certi dici potest, cf. Willems I p. 521 n. 325, Ribbeck n. 18, Gardthausen, Augustus II, 1 p. 136 adn. 7; videtur alius ac proscriptus IV § 209

36 a. C.

τὸν Μίνδιον βουλεύειν αὐτομολίαν καὶ προδοσίαν,
τοῖς δὲ πολεμίοις προσπελάσας ἠξίου Μίνδιον αὐτῷ
συνελθεῖν ἔς τινα νησῖδα ἐπὶ λόγοις συνοίσουσι. καὶ 423
συνελθόντι ἔλεγεν, οὐδενὸς ἀκούοντος ἑτέρου, φυγεῖν
μὲν ἐς Πομπήιον ὑβριζόμενος ὑπὸ τοῦ τότε ναυάρχου
Καλουισίου, τὴν δὲ ναυαρχίαν Ἀγρίππου μεταλαβόντος
ἐπανελεύσεσθαι πρὸς Καίσαρα οὐδὲν ἀδικοῦντα, εἰ
πίστιν αὐτῷ κομίσειεν ὁ Μίνδιος παρὰ Μεσσάλα τοῦ
τὴν ἀποδημίαν Ἀγρίππᾳ διοικοῦντος. ἔφη δ' ἐπανελθὼν 424
μὲν ἰάσεσθαι λαμπροῖς τὸ ἁμάρτημα ἔργοις, μέχρι δὲ
τῶν πίστεων λυμανεῖσθαί τινα τῶν Καίσαρος ὁμοίως
ἐς τὸ ἀνύποπτον. καὶ ὃ μὲν αὖθις ἐλυμαίνετο, Μεσσά- 425
λας δ' ἐνεδοίασε μὲν ὡς ἐπὶ αἰσχρῷ, ἐνέδωκε δ' ὅμως,
εἴτε πολέμου ταῦτ' εἶναι νομίζων ἀνάγκας εἴτε καὶ
τῆς Καίσαρος γνώμης τι προμαθὼν ἢ τεκμηράμενος.
καὶ Μηνόδωρος μὲν αὖθις ηὐτομόλει καὶ τὸν Καί- 426
σαρα ἐλθόντα προσπίπτων ἠξίου συγγνῶναι μὴ λέγοντι
τὰς αἰτίας τῆς φυγῆς· ὃ δὲ ἐς μὲν σωτηρίαν αὐτῷ
συνεγίνωσκε διὰ τὰς σπονδὰς καὶ ἀφανῶς ἐφυλάσ-
σετο, τοὺς δὲ τριηράρχους αὐτοῦ μεθίει χωροῦντας,
ὅποι θέλοιεν.

103 ἑτοίμου δὲ τοῦ στόλου γενομένου, αὖθις ὁ Καῖσαρ 427
ἀνήγετο καὶ ἐς Ἱππώνειον παραπλεύσας δύο μὲν τέλη
πεζῶν Μεσσάλαν ἔχοντα περᾶν ἐκέλευσεν ἐς Σικελίαν

---

2 αὐτῷ Oi, *ad se* C, corr. Mend., v. 8 correxi ego 7 ἀδικήσαντα vertit C, sed cf. Berg, diss. p. 29 9 Ἀγρίππα editores ante Mend. δ' ἐπανελθὼν] δὲ παρελθὼν i 10 ἰάσασθαι Vi (in V σα supra v. add. a m. 1) 11 τινα τῶν] τὰ τοῦ ci. Mend., facilius possis τι τὰ τοῦ, nec vero opus 19 sq. ἐφυλάσσετο] ἐφύλασσεν αὐτὸν ci. Musgr. 20 χωρεῖν ci. Mend., contra Kratt p. 29, multa perverse miscens, sed cf. Mithr. c. 72 extr. (κρατῶν κατεφρόνησεν), I § 393 (ἠμέλει περιπέμπων etc.) 23 δύο τέλη μὲν ab, ut videtur

36 a. C.
ἐπὶ τὸ Λεπίδου στρατόπεδον καὶ σταθμεύειν ἐς τὸν
κόλπον διελθόντα τὸν εὐθὺ Ταυρομενίου, τρία δ'
ἔπεμπεν ἐπὶ Στυλίδα καὶ πορθμὸν ἄκρου ἐφεδρεύειν
428 τοῖς ἐσομένοις· Ταῦρον δ' ἐς τὸ Σκυλάκιον ὄρος, ὃ
πέραν ἐστὶ Ταυρομενίου, περιπλεῖν ἐκ Τάραντος ἐκέ-
λευε. καὶ ὃ μὲν περιέπλει διεσκευασμένος ἐς μάχην
ὁμοῦ καὶ εἰρεσίαν· καὶ τὰ πεζὰ αὐτῷ παρωμάρτει,
προερευνώντων τήν τε γῆν ἱππέων καὶ λιβυρνίδων
τὴν θάλασσαν. καὶ ὁ Καῖσαρ ὧδε ἔχοντι ἐξ Ἱππωνείου
ἐπιδραμὼν ἐπιφαίνεται κατὰ τὸ Σκυλάκιον καὶ τὴν
429 εὐταξίαν ἀποδεξάμενος ἐπανῆλθεν ἐς τὸ Ἱππώνειον. ὁ
δὲ Πομπήιος, ὥς μοι προείρηται, τάς τε ἐς τὴν νῆσον
ἀποβάσεις ἐφύλασσεν ἁπάσας καὶ τὰς ναῦς ἐν Μεσ-
σήνῃ συνεῖχεν ὡς βοηθήσων, ὅποι δεήσειεν.
430 καὶ οἳ μὲν ἐν τούτῳ παρασκευῆς ἦσαν, Λεπίδῳ δὲ 104
αὖθις ἐκ Λιβύης ἦγον αἱ ὁλκάδες τὰ λοιπὰ τοῦ στρα-
τοῦ τέλη τέσσαρα. καὶ αὐταῖς ὑπήντα πελάγιος ἐκ
Πομπηίου Παπίας καὶ διέφθειρεν ὡς φιλίους δεχο-
431 μένας· ᾤοντο γὰρ σφίσι τὰς Λεπίδου συναντᾶν. αἳ
δὲ βραδέως τε ὑπὸ τοῦ Λεπίδου καθείλκοντο, καὶ ὕστε-
ρον αὐτὰς προσιούσας αἱ ὁλκάδες ὡς καὶ τάσδε ἄλλας
πολεμίας ἐξέκλιναν, ἕως αἳ μὲν ἐκαύθησαν, αἳ δ' ἐλή-
φθησαν, αἳ δ' ἀνετράπησαν, αἳ δ' ἐς Λιβύην ἀνέπλευ-

---

1 sqq. offendit in rerum narratione iam Schw., καὶ σταθμεύειν — 2 εὐθὺ Ταυρομενίου post ἐκέλευε (v. 5 sq.) transponebat Mend., sed alia corruptela videtur latere; certe Messalae reditum, utut est, praeteriit Appianus 2 ταυρομενείου i, const. 5 Ταυρομενίου] Κρότωνος voluit Drumann IV p. 579, cui assentitur Mend., non recte, cf. quae Schw. adnotat t. III p. 878, et Nissen, Ital. Landesk. II, 2 p. 949 6 περιέπλεε B 7 παρομᾶρτει (sic) B 14 ὅπη V 18 Παπίας] Πάπιος voluit cum Drumann IV p. 579 adn. 8 Gardthausen, Augustus II, 1 *p. 137* adn. 11, hunc eundem atque Democharem esse ratus, *at eadem* nominis forma etiam ceteris locis tradita.

36 a.C.

σαν. τοῦ δὲ στρατοῦ δύο μὲν τέλη διώλετο ἐν τῇ 432
θαλάσσῃ, καί, εἴ τινες αὐτῶν ἐξενήχοντο, καὶ τούσδε
Τισιηνὸς ὁ τοῦ Πομπηίου στρατηγὸς ἐκνέοντας ἐπὶ
τὴν γῆν διέφθειρεν· οἱ δὲ λοιποὶ πρὸς Λέπιδον κατ-
ήχθησαν, οἳ μὲν αὐτίκα, οἳ δ' ὕστερον. καὶ Παπίας
ἀπέπλευσε πρὸς Πομπήιον.

05 ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς μὲν Στρογγύλην, ἣ τῶν πέντε νή- 433
σων ἐστὶ τῶν Αἰόλου, παντὶ τῷ στόλῳ διέπλευσεν ἐξ
Ἱππωνείου, προερευνωμένης αὐτῷ τῆς θαλάσσης· στρα-
τὸν δὲ ἐπὶ μετώπου τῆς Σικελίας πλέονα ἰδὼν ἔν τε
Πελωριάδι καὶ Μύλαις καὶ Τυνδαρίδι, εἴκασεν αὐτὸν
παρεῖναι Πομπήιον καὶ τὰ μὲν ἐνθάδε Ἀγρίππᾳ δια-
στρατηγεῖν ἐπέτρεψεν, αὐτὸς δὲ εἰς τὸ Ἱππώνειον αὖθις 434
ἀπέπλει καὶ ἐς τὸ Ταύρου στρατόπεδον ἐξ Ἱππω-
νείου σὺν τρισὶ τέλεσι μετὰ Μεσσάλα διετρόχαζεν, ὡς
Ταυρομένιον αἱρήσων ἀπόντος ἔτι τοῦ Πομπηίου καὶ
τὰς ἐμβολὰς αὐτῷ διχόθεν παρέξων. Ἀγρίππας μὲν οὖν 435
ἀπὸ Στρογγύλης εἰς Ἱερὰν διέπλει καὶ τῶν Πομπηίου
φρουρῶν αὐτὸν οὐχ ὑποστάντων εἷλε τὴν Ἱερὰν καὶ
τῆς ἐπιούσης ἔμελλεν ἐπιχειρήσειν ἐς Μύλας Δημο-
χάρει τῷ Πομπηίου, τεσσαράκοντα ναῦς ἔχοντι· ὁ δὲ 436
Πομπήιος, τὸ βίαιον ὑφορώμενος τοῦ Ἀγρίππα, ἔπεμπε
τῷ Δημοχάρει ναῦς ἄλλας πέντε καὶ τεσσαράκοντα
ἀπὸ Μεσσήνης ἐξελεύθερον ἄγοντα Ἀπολλοφάνη, καὶ
06 αὐτὸς ἐφείπετο ἄλλαις ἑβδομήκοντα. Ἀγρίππας δ' ἔτι 437
νυκτὸς ἐξ Ἱερᾶς ἀνήγετο ταῖς ἡμίσεσι τῶν νεῶν ὡς
Παπίᾳ μόνῳ ναυμαχήσων. ἐπεὶ δὲ καὶ τὰς Ἀπολλο-
φάνους εἶδε καὶ τὰς ἑβδομήκοντα ἑτέρωθι, Καίσαρι

3 Τισιηνὸς Schw., τισίνηνος BiC, τισίνιος V 6 ἀνέπλευσε ci. Mend., inut. 11 μυλαῖς Oi 13 ἱπώνειον B 14 ἐπ-έπλει a τοῦ ante Ταύρου add. i 20 ἐς μυλὰς OBf, ἐν Μύλαις ci. Mend., malim περὶ Μύλας, cf. § 449

36 a. C.

μὲν αὐτίκα ἐδήλου Πομπήιον ἐπὶ τῶν Μυλῶν εἶναι σὺν τῷ πλέονι ναυτικῷ, τὰς δὲ βαρείας αὐτὸς ἦγε κατὰ μέσον καὶ τὸν ἄλλον στόλον ἐξ Ἱερᾶς ἐκάλει κατὰ
438 σπουδήν. ἐσκεύαστο δ' ἀμφοτέροις πάντα λαμπρῶς, καὶ πύργους ἐπὶ τῶν νεῶν εἶχον κατά τε πρῷραν καὶ κατὰ πρύμναν. ὡς δὲ αὐτοῖς αἵ τε παρακελεύσεις, οἵας εἰκὸς ἦν, ἐγεγένηντο καὶ τὰ σημεῖα κατὰ ναῦν ἦρτο, ἐξώρμων ἐπ' ἀλλήλους, οἳ μὲν κατὰ μέτωπον, οἳ δ' ἐς περικύκλωσιν, σύν τε βοῇ καὶ ῥοθίῳ νεῶν καὶ κατα-
439 πλήξει ποικίλῃ. ἦν δὲ καὶ τὰ σκάφη Πομπηίῳ μὲν βραχύτερα καὶ κοῦφα καὶ ὀξέα ἐς τὰς ἐφορμήσεις τε καὶ περίπλους, Καίσαρι δὲ μείζω καὶ βαρύτερα καὶ παρ' αὐτὸ καὶ βραδύτερα, βιαιότερα δὲ ὅμως ἐμπεσεῖν
440 καὶ τρωθῆναι δυσπαθέστερα. τῶν τε ἀνδρῶν οἳ μὲν ναυτικώτεροι τῶν Καίσαρος ἦσαν, οἳ δὲ σθεναρώτεροι· καὶ κατὰ λόγον οἳ μὲν οὐκ ἐμβολαῖς, ἀλλὰ μόναις περιόδοις ἐπλεονέκτουν καὶ ταρσοὺς τῶν μειζόνων ἢ πηδάλια ἀνέκλων ἢ κώπας ἀνέκοπτον ἢ ἀπεχώριζον ὅλως
441 τὰ σκάφη καὶ ἔβλαπτον ἐμβολῆς οὐχ ἥσσονα· οἱ δὲ τοῦ Καίσαρος αὐτὰς ἐμβολαῖς ὡς βραχυτέρας ἀνέκοπτον ἢ κατέσειον ἢ διερρήγνυον ⟨καί⟩, ὅτε συμπλακεῖεν, ἔβαλλόν τε ὡς ταπεινοτέρας ἀφ' ὑψηλοῦ καὶ κόρακας ἢ χεῖρας σιδηρᾶς εὐκολώτερον ἐπερρίπτουν. οἳ δὲ ὅτε βια-
442 σθεῖεν, ἐξήλλοντο ἐς τὸ πέλαγος. καὶ τούσδε μὲν τὰ ὑπηρετικὰ τοῦ Πομπηίου περιπλέοντα ἀνελάμβανεν, δ 10'

---

1 *Μυλῶν*] *μυχῶν* libri 7 *ναῦν*] *ναῦς* ab 8 *ἐξώρμων*] *ὥρμων* ci. Mend., inut. 11 *βαχύτερα* (sic) B 13 *ὅμως*] *ὁμοῦ* ci. Mend., sed cf. Zerdik p. 63 15 sq. *σθεναρώτεροι* (*ἀσθεν.* b) *κατὰ λόγον· οἱ μὲν* i 18 *ἀπεχώριζον*] *ἀπεχώρουν* i, *retrahebant* C; haeserunt Musgr. et Mend., sed ad *ἀπεχώριζον* videtur subaudiendum ἀπ' ἀλλήλων 20 *αὐτὰς*] *αὐταῖς* i
21 ⟨*καί*⟩ add. Schw. ex C

36 a. C.

δὲ Ἀγρίππας ἵετο μάλιστα εὐθὺ τοῦ Παπίου καὶ αὐτῷ
κατὰ τὴν ἐπωτίδα ἐμπεσὼν κατέσεισε τὴν ναῦν καὶ ἐς τὰ
κοῖλα ἀνέρρηξεν· ἡ δὲ τούς τε ἐν τοῖς πύργοις ἀπεσεί-
σατο καὶ τὴν θάλασσαν ἀθρόως ἐδέχετο, καὶ τῶν ἐρε-
τῶν οἱ μὲν θαλαμίαι πάντες ἀπελήφθησαν, οἱ δ' ἕτεροι
τὸ κατάστρωμα ἀναρρήξαντες ἐξενήχοντο· Παπίας δὲ
ἐς τὴν παρορμοῦσαν ἀναληφθεὶς αὖθις ἐπῄει τοῖς πο-
λεμίοις. καὶ ὁ Πομπήιος ἐξ ὄρους ἐφορῶν τὰς μὲν 443
ἰδίας μικρὰ ἐπωφελούσας καὶ ψιλουμένας τῶν ἐπιβα-
τῶν, ὅτε συμπλακεῖεν, Ἀγρίππᾳ δὲ τὸν ἕτερον στόλον
ἐξ Ἱερᾶς προσπλέοντα, ἀναχωρεῖν ἐσήμηνε σὺν κόσμῳ·
καὶ ἀνεχώρουν ἐπιόντες τε καὶ ἀναστρέφοντες ἀεὶ κατ'
ὀλίγον. Ἀγρίππα δ' ἐπιβαρήσαντος αὐτοῖς ἔφευγον, 444
οὐκ ἐς τοὺς αἰγιαλούς, ἀλλ' ὅσα τῆς θαλάσσης οἱ ποτα-
08 μοὶ τεναγώδη πεποιήκεσαν. καὶ Ἀγρίππας, κωλυόντων 445
αὐτὸν τῶν κυβερνητῶν μεγάλαις ναυσὶν ἐς ὀλίγον ὕδωρ
ἐπιπλεῖν, πελάγιος ἐπ' ἀγκυρῶν ἐσάλευεν ὡς ἐφορμιού-
μενος τοῖς πολεμίοις καὶ νυκτομαχήσων, εἰ δέοι. τῶν 446
φίλων δ' αὐτῷ παραινούντων μὴ ἀλόγῳ θυμῷ συμ-
φέρεσθαι μηδὲ τὸν στρατὸν ἐκτρύχειν ἀγρυπνίᾳ καὶ
πόνῳ μηδὲ πιστεύειν πολυχείμωνι θαλάσσῃ, μόλις
ἑσπέρας ἀνεζεύγνυε. καὶ οἱ Πομπηιανοὶ ἐς τοὺς λιμέ- 447
νας παρέπλεον, τριάκοντα μὲν τῶν σφετέρων νεῶν
ἀποβαλόντες, πέντε δὲ καταδύσαντες τῶν πολεμίων
καὶ βλάψαντες ἄλλα ἱκανὰ καὶ βλαβέντες ὅμοια. καὶ 448
αὐτοὺς ὁ Πομπήιος ἐπαινῶν, ὅτι τηλικαύταις ναυσὶν
ἀντέσχον, τειχομαχῆσαι μᾶλλον ἔφασκεν ἢ ναυμαχῆ-

5 θαλαμῖται H. Steph., θαλάμιοι Bayfius cum Thuc. 4, 32, 2 (θαλαμιοί scr. Hude) 8 ἀφορῶν i 10 ἕτερον] ἱερὸν i, om. C 19 sq. συνεισφέρεσθαι i 21 πολυχείμωνι Schw., πολυχείμονι O, πολὺ ἀχείμονι iC

6 τὸ κατάστρωμα ἀναρρήξαντες] cf. Assmann (v. ad § 383) p. 1607

36 a. C.

σαι καὶ ὡς νενικηκότας ἐδωρεῖτο καὶ ἐπήλπιζεν ἐν
τῷ πορθμῷ διὰ τὸν ῥοῦν κουφοτέρους ὄντας περιέσε-
σθαι καὶ αὐτὸς ἔφη τι προσθήσειν ἐς τὸ τῶν νεῶν
ὕψος.

449 τοῦτο μὲν δὴ τῆς ναυμαχίας τέλος ἦν τῆς περὶ
Μύλας Ἀγρίππᾳ καὶ Παπίᾳ γενομένης· τὸν δὲ Καίσαρα 109
ὁ Πομπήιος, ὥσπερ ἦν, ὑπολαβὼν ἐς τὸ Ταύρου στρατό-
πεδον οἴχεσθαι καὶ ἐπιχειρήσειν τῷ Ταυρομενίῳ, μετὰ
δεῖπνον εὐθὺς ἐς Μεσσήνην περιέπλει, μέρος ἐν ταῖς
Μύλαις ὑπολιπών, ἵνα αὐτὸν ὁ Ἀγρίππας ἔτι παρεῖναι
450 νομίζοι. Ἀγρίππας μὲν δὴ διαναπαύσας τὸν στρατόν,
ἐς ὅσον ἤπειγεν, ἐς Τυνδαρίδα ἐνδιδομένην ἔπλει· καὶ
παρῆλθε μὲν εἴσω, μαχομένων δὲ λαμπρῶς τῶν φρου-
ρῶν ἐξεώσθη. προσεχώρησαν δ' ἕτεραι πόλεις αὐτῷ
καὶ φρουρὰς ἐδέξαντο· καὶ αὐτὸς ἐπανῆλθεν ἐς Ἱεράν.
451 ὁ δὲ Καῖσαρ ἤδη μὲν ἐς Λευκόπετραν ἐκ τοῦ Σκυλα-
κίου διεπεπλεύκει, μαθὼν ἔτι ἀκριβέστερον, ὅτι ὁ Πομ-
πήιος ἐκ Μεσσήνης ἐς Μύλας οἴχοιτο δι' Ἀγρίππαν·
ἐκ δὲ Λευκοπέτρας ἔμελλε νυκτὸς περᾶν ὑπὲρ τὸν
452 πορθμὸν ἐς τὸ Ταυρομένιον. πυθόμενος δὲ περὶ τῆς
ναυμαχίας μετέγνω μὴ κλέπτειν ἔτι τὸν διάπλουν νενι-
κηκώς, ἀλλὰ κατὰ φῶς θαρροῦντι τῷ στρατῷ περαι-
οῦσθαι· καὶ γὰρ ἔτι πάντως ἡγεῖτο Πομπήιον Ἀγρίππᾳ
453 παραμένειν. κατασκεψάμενος οὖν ἡμέρας τὸ πέλαγος
ἐκ τῶν ὀρῶν, ἐπεὶ καθαρὸν ἔγνω πολεμίων, ἔπλει
στρατὸν ἔχων, ὅσον αἱ νῆες ἐδέχοντο, Μεσσάλαν ἐπὶ
τοῦ λοιποῦ καταλιπών, ἕως ἐπ' αὐτὸν αἱ νῆες ἐπανέλ-

8 ταυρομενείῳ Bi(V?), et deinceps const. 15 ἐς Ἱεράν Dorn Seiffen, Diss. de Sex. Pompeio Magno, Traiecti ad Rhenum 1846, p. 108 adn. 1, ἐς ἑσπέραν libri 18 οἴχετο B 19 περᾶν ὑπὲρ] περάσειν τὸν maluit Mend., inut. 24 οὖν] γοῦν i 27 sq. ἐπανέλθοιεν Musgr., redíissent C, ἐπέλθοιεν Oi

36 a.C.
θοιεν. ἐλθὼν δ' ἐπὶ τὸ Ταυρομένιον προσέπεμψε μὲν 454
ὡς ὑπαξόμενος αὐτό, οὐ δεξαμένων δὲ τῶν φρουρῶν
παρέπλει τὸν ποταμὸν τὸν Ὀνοβάλαν καὶ τὸ ἱερὸν τὸ
Ἀφροδίσιον καὶ ὡρμίσατο ἐς τὸν Ἀρχηγέτην, Ναξίων
τὸν θεόν, ὡς χάρακα θησόμενος ἐνταῦθα καὶ ἀποπει-
ράσων τοῦ Ταυρομενίου. ὁ δὲ Ἀρχηγέτης Ἀπόλλωνος 455
ἀγαλμάτιόν ἐστιν, ὃ πρῶτον ἐστήσαντο Ναξίων οἱ εἰς
110 Σικελίαν ἀπῳκισμένοι. ἐνταῦθα τῆς νεὼς ἐκβαίνων ὁ 456
Καῖσαρ ὤλισθε καὶ ἔπεσε καὶ ἀνέδραμε δι' αὐτοῦ.
καὶ αὐτῷ καθισταμένῳ ἔτι τὸ στρατόπεδον Πομπήιος
ἐπέπλει στόλῳ πολλῷ, θαῦμα ἀδόκητον· ᾤετο γὰρ αὐ-
τὸν ἐκπεπολεμῆσθαι πρὸς Ἀγρίππα. παρήλαυνε δὲ τῷ 457
Πομπηίῳ καὶ ⟨ἡ⟩ ἵππος, ἐς τάχος διερίζουσα τῷ ναυ-
τικῷ, καὶ τὰ πεζὰ ἑτέρωθεν ἐφαίνετο, ὥστε δεῖσαι μὲν
ἅπαντας, ἐν μέσῳ τριῶν στρατῶν πολεμίων γενομένους,
δεῖσαι δὲ τὸν Καίσαρα, Μεσσάλαν οὐκ ἔχοντα μετα-
πέμψασθαι. οἱ μὲν οὖν ἱππεῖς εὐθὺς ἠνώχλουν οἱ 458
Πομπηίου χαρακοποιουμένους ἔτι τοὺς τοῦ Καίσαρος·
εἰ δὲ ἐπὶ τοῖς ἱππεῦσιν οἱ πεζοὶ καὶ τὸ ναυτικὸν ἐφώρ-
μησε, τάχα ἄν τι μεῖζον ἐξήνυστο τῷ Πομπηίῳ. νῦν 459
δὲ ἀπείρως τε πολέμου καὶ ὑπ' ἀγνοίας τοῦ θορύβου
τῶν Καίσαρος καὶ ὄκνου, μὴ μάχης περὶ δείλην ἑσπέ-

2 ὁ post ὡς add. b 4 ὡρμήσατο V 4 sq. Ναξίων (ἀξιῶν Oi, om. C, corr. Musgr.) τὸν θεόν del. Schw. 7 ὃ – 8 ἀπῳκισμένοι corrupta putavit Mend., coniciens ὃ ἐστήσαντο Νάξιοι οἱ πρῶτοι ⟨Ἑλλήνων⟩ ἐς Σικελίαν ἀπῳκισμένοι, at concedit tum potius Χαλκιδεῖς exspectandum 9 δι' αὐτοῦ] δι' αὐτὸ vertit C, male; in B αὐτοῦ corr. videtur in αὐτοῦ 12 ἐκπεπολεμῶσθαι Oaf, sed in B η add. supra ῶ, ἐκπεπολεμεῖσθαι b 13 ⟨ἡ⟩ add. Mend.

3 de Onobala certi quicquam dici nequit, cf. Hitze, De Sexto Pompeio, diss. Vratisl. 1883 p. 16 sq., Gardthausen, Augustus II, 1 p. 137 adn. 15, Hülsen ap. Pauly-Wissowa 1, 1 p. 1164 s. v. *Akesines* n. 2 4 Ἀρχηγέτην] cf. Thuc. 6, 3, 1

ραν ἄρχειν, οἳ μὲν αὐτῶν ἐς Κόκκυνον ἄκραν ὡρμίσαντο, οἱ πεζοὶ δ' οὐκ ἀξιοῦντες ἀγχοῦ τῶν πολεμίων
60 στρατοπεδεύειν ἐς Φοίνικα πόλιν ἀνεχώρουν. καὶ νυκτὸς οἳ μὲν ἀνεπαύοντο, οἱ δὲ τοῦ Καίσαρος τὸν μὲν χάρακα ἐτέλουν, ὑπὸ δὲ κόπου καὶ ἀγρυπνίας ἐς τὴν μάχην
61 ἐβλάπτοντο. τέλη δ' ἦν αὐτῷ τρία καὶ ἱππεῖς χωρὶς ἵππων πεντακόσιοι καὶ κοῦφοι χίλιοι καὶ κληροῦχοι σύμμαχοι χωρὶς καταλόγου δισχίλιοι καὶ ναυτικὴ δύναμις ἐπὶ τούτοις.

62 τὰ μὲν οὖν πεζὰ πάντα Κορνιφικίῳ παραδοὺς ὁ **11** Καῖσαρ ἐκέλευσε τοὺς κατὰ τὴν γῆν πολεμίους απομάχεσθαι καὶ πράσσειν, ὅ τι ἐπείγοι· αὐτὸς δὲ ταῖς ναυσὶν ἔτι πρὸ ἡμέρας ἀνήγετο ἐς τὸ πέλαγος, μὴ καὶ
63 τοῦδε αὐτὸν ἀποκλείσαιεν οἱ πολέμιοι. καὶ τὸ μὲν δεξιὸν ἐπέτρεπε Τιτινίῳ, τὸ δὲ λαιὸν Καρισίῳ, λιβυρνίδος δὲ αὐτὸς ἐπέβαινε καὶ περιέπλει πάντας παρακαλῶν· ἐπὶ δὲ τῇ παρακλήσει τὰ στρατηγικὰ σημεῖα,
64 ὡς ἐν κινδύνῳ μάλιστα ὤν, ἀπέθετο. ἐπαναχθέντος δὲ τοῦ Πομπηίου δὶς μὲν ἐπεχείρησαν ἀλλήλοις, καὶ τὸ ἔργον ἐς νύκτα ἐτελεύτησεν. ἁλισκομένων δὲ καὶ πιμπραμένων τῶν Καίσαρος νεῶν, αἳ μὲν ἀράμεναι τὰ

---

1 κόκκινον V C 3 στρατεύειν V 8 χωρὶς τῶν ἐκ καταλόγου vertit C: *exceptis qui ex ordine descripti fuerant*, falso, opinor 11 τὴν om. i 14 possis αὑτὸν 15 Καρισίῳ Gardthausen, Augustus II, 1 p. 138 adn. 19, καρκίῳ Oi, *Carcino* C 19 ἐπεχείρουν, ησαν supra οὺν a m. 1, V 21 τῶν] τινῶν aut ⟨πολλῶν⟩ τῶν ci. Schw., probabiliter, numerum ante τῶν desideravit Musgr.

---

1 Κόκκυνον ἄκραν] promuntorium S. Alessio intellegit Holm, Gesch. Siciliens I p. 332 3 Φοίνικα πόλιν] Palmam intellegit Hitze (v. ad § 454) p. 18, cf. etiam Beloch, Rhein. Mus. 49 (1894) p. 118 15 videtur T. Carisius vir monetalis a. 705/49—709/45, *cf.* Gardthausen l. c. (v. supra ad v. 15)

36 a. C.

*βραχέα τῶν ἱστίων ἀπέπλεον ἐς τὴν Ἰταλίαν, τῶν παρ-
αγγελμάτων καταφρονοῦσαι· καὶ αὐτὰς ἐπ' ὀλίγον οἱ
τοῦ Πομπηίου διώξαντες ἐπὶ τὰς ὑπολοίπους ἀνέστρε-
ψαν, καὶ τῶνδε τὰς μὲν ᾕρουν ὁμοίως, τὰς δὲ ἐνεπίμ-
πρασαν. ὅσοι δ' ἐξ αὐτῶν ἐς τὴν γῆν ἐξενήχοντο,* 465
*τοὺς μὲν οἱ ἱππεῖς οἱ τοῦ Πομπηίου διέφθειρον ἢ
συνελάμβανον, οἳ δ' ἐς τὸ τοῦ Κορνιφικίου στρατό-
πεδον ἀνεπήδων, καὶ αὐτοῖς ὁ Κορνιφίκιος ἐπιθέου-
σιν ἐπεχείρει, τοὺς κούφους ἐκπέμπων μόνους· οὐ
γὰρ εὔκαιρον ἐδόκει κινεῖν φάλαγγα δύσθυμον ἀντι-
καθημένων πεζῶν μεγαλοφρονουμένων, ὡς εἰκὸς ἦν,
ἐπὶ νίκῃ.*

12 *Καίσαρα δ' ἐν τοῖς ὑπηρετικοῖς ἐς πολὺ τῆς νυκτὸς* 466
*ἀνακωχεύοντα καὶ βουλευόμενον, εἴτε ἐς Κορνιφίκιον
ἐπανέλθοι διὰ μέσων τοσῶνδε ναυαγίων εἴτε ἐς Μεσσά-
λαν διαφύγοι, θεὸς ἐς τὸν Ἀβάλαν λιμένα παρήνεγκε
μεθ' ἑνὸς ὁπλοφόρου, χωρὶς φίλων τε καὶ ὑπασπιστῶν
καὶ θεραπόντων. καί τινες ἐκ τῶν ὀρῶν ἐς πύστιν τῶν* 467
*γεγονότων καταθέοντες εὗρον αὐτὸν τό τε σῶμα καὶ
τὴν ψυχὴν ἐσταλμένον καὶ ἐς ἀκάτιον ἐξ ἀκατίου
μεταφέροντες, ἵνα διαλάθοι, μετεκόμισαν ἐς Μεσσάλαν
οὐ μακρὰν ὄντα. ὁ δ' εὐθύς, ἔτι ἀθεράπευτος, ἔς τε* 468
Κορνιφίκιον ἔστελλε λιβυρνίδα καὶ πανταχοῦ διὰ τῶν

---

3 *ἐπὶ*] *ἔτι* i, om. C 3 sq. *ἀνέτρεψαν* iC 4 *ὁμοίως* cum C omitti voluit Mend., sed spectat ad p. 616, 20 sq. 8 sq. aut post *ἀνεπήδων* aliquid intercidisse aut *ἐπεκούρει* pro *ἐπεχείρει* scribendum ci. Schw., illud probabilius 16 *Ἀβάλαν*] *ἄβλαν* a, corruptum dixit Drumann IV p. 582 adn. 16; Nissen, Ital. Landesk. II, 2 p. 968 de Balaro portu cogitat (cf. ad IV § 361), Hülsen ap. Pauly-Wissowa 1, 1 p. 12 de statione ad Mallias 18 *πίστιν* VfC 19 *τότε, σῶμα* (sic) B 20 *ἐσταλμένον*] *torpentem* C, *συνεσταλμένον* ci. Cob. p. 231 et Herw. p. 76, inut. 23 *ἔστελε* ab

36 a. C.
ὁρῶν περιέπεμπεν, ὅτι σῴζοιτο, Κορνιφικίῳ τε πάντας
ἐπικουρεῖν ἐκέλευε καὶ αὐτὸς ἔγραφεν αὐτίκα πέμψειν
469 βοήθειαν. θεραπεύσας δὲ τὸ σῶμα καὶ ἀναπαυσάμενος
ὀλίγον ἐς Στυλίδα νυκτὸς ἐξῄει, παραπεμπόμενος ὑπὸ
τοῦ Μεσσάλα, πρὸς Καρρίναν τρία ἔχοντα ἐπὶ τοῦ πρό-
πλου τέλη· καὶ τῷδε μὲν ἐκέλευσε διαπλεῖν ἐς τὸ πέ-
ραν, ἔνθα καὶ αὐτὸς ἔμελλε διαπλευσεῖσθαι, Ἀγρίππαν
δὲ γράφων ἠξίου κινδυνεύοντι Κορνιφικίῳ πέμπειν
470 Λαρώνιον μετὰ στρατιᾶς ὀξέως. Μαικήναν δ᾽ αὖθις
ἐς Ῥώμην ἔπεμπε διὰ τοὺς νεωτερίζοντας· καί τινες
παρακινοῦντες ἐκολάσθησαν. καὶ Μεσσάλαν ἐς Δικαι-
άρχειαν ἔπεμπεν, ἄγειν τὸ πρῶτον καλούμενον τέλος
471 ἐς Ἱππώνειον. Μεσσάλας δὲ οὗτος ἦν, ὃν οἱ τρεῖς ἐπὶ **11**
θανάτῳ προγεγράφεσαν ἐν Ῥώμῃ, καὶ χρήματα τῷ κτεί-
ναντι καὶ ἐλευθερίαν ἐπικεκηρύχεσαν· ὃ δὲ πρὸς Κάσσιον
καὶ Βροῦτον φυγών, ἀποθανόντων ἐκείνων, τὸν στόλον
472 ἐπὶ σπονδαῖς Ἀντωνίῳ παραδεδώκει. καί μοι τοῦτο ἀνα-
μνῆσαι νῦν ἔδοξεν ἐς ζήλωμα τῆς Ῥωμαίων ἀρετῆς, ὅπου
Μεσσάλας, μόνον ἔχων ἐν τοσῇδε συμφορᾷ τὸν προγρά-
ψαντα, ἐθεράπευεν ὡς αὐτοκράτορα καὶ περιέσωζε.

473 Κορνιφίκιος δὲ ἀποτρέψασθαι μὲν ἐκ τοῦ χάρακος
εὐμαρῶς εἶχε τοὺς πολεμίους, κινδυνεύων δ᾽ ἐξ ἀπο-
474 ρίας ἐς μάχην ἐξέτασσε καὶ προυκαλεῖτο. Πομπηίου δὲ
οὐ συμπλεκομένου μὲν ἀνδράσιν ἐν μόνῃ τῇ μάχῃ τὴν
ἐλπίδα ἔχουσιν, παραστήσεσθαι δ᾽ αὐτοὺς τῷ λιμῷ προσ-

---

1 περιέπεμπε ⟨τοὺς ἀγγελοῦντας⟩ ci. Mend. (cf. § 366), inut. 5 καρίναν V 5 sq. ἐπὶ τοῦ πρόπλου] om. C, ἐπὶ τοῦ παράπλου ci. Schw., ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ Mend. 6 ἐς τὸ πέραν Hitze (v. ad § 454) p. 22, ἐς λιπάραν libri 21 ἀποτρίψασθαι ci. Cob. p. 231, inut. ἐκ] ἀπὸ ci. Mend., cf. ad I § 65 25 παραστήσεσθαι a, παραστήσασθαι ceteri, quod tenet Loesch p. 521

---

14 Μεσσάλας] cf. de re IV § 159 sqq., 575 sq.

36 a.
δοκῶντος, ὥδευεν ὁ Κορνιφίκιος, ἐν μέσῳ τοὺς ἀπὸ
τῶν νεῶν διαφυγόντας ἀνόπλους ἔχων βαλλόμενός τε
καὶ χαλεπῶς, ἐν μὲν τοῖς πεδινοῖς ὑπὸ τῶν ἱππέων, ἐν
δὲ τοῖς τραχέσιν ὑπὸ τῶν ψιλῶν τε καὶ κούφων, οἳ
Νομάδες Λίβυες ὄντες ἠκόντιζόν τε ἐπὶ πλεῖστον καὶ
14 τοὺς ἐπεκθέοντας ὑπέφευγον. τετάρτῃ δ' ἡμέρᾳ μό- 475
λις ἐπὶ τὴν ἄνυδρον γῆν ἀφίκοντο, ἣν ῥύακα πυρὸς
λέγουσι, ποτὲ μέχρι θαλάσσης κατιοῦσαν, ἐπικλύσαι καὶ
σβέσαι τὰ ἐν αὐτῇ νάματα· καὶ αὐτὴν οἱ μὲν ἐπιχώριοι
μόνης ὁδεύουσι νυκτός, πνιγώδη τε οὖσαν ἀπ' ἐκεί-
νου καὶ κονιορτοῦ σποδώδους γέμουσαν, οἱ δ' ἀμφὶ
τὸν Κορνιφίκιον οὔτε νυκτὸς ἐθάρρουν, ἐν ἀσελήνῳ
μάλιστα, ἰέναι διὰ ἀπειρίαν ὁδῶν καὶ ἐνέδρας, οὔτε
ἡμέρας ὑπέμενον, ἀλλ' ἀπεπνίγοντο καὶ τὰς βάσεις ὡς
ἐν θέρει καὶ καύματι ὑπεκαίοντο, μάλιστα οἱ γυμνοί.
βραδύνειν τε οὐ δυνάμενοι διὰ τὴν δίψαν ἐνοχλοῦ- 476
σαν, οὐδένα ἔτι τῶν βαλλόντων αὐτοὺς ἐπεξῄεσαν,
ἀλλ' ἐτιτρώσκοντο ἀφυλάκτως. ἐπεὶ δὲ καὶ τὰς ἐξόδους 477
τῆς διακεκαυμένης ἕτεροι κατεῖχον πολέμιοι, ἀμελήσαν-
τες τῶν ἀσθενεστέρων τε καὶ γυμνῶν ἀνεπήδων ἐς
τοὺς αὐχένας οἱ δυνάμενοι τόλμῃ παραβόλῳ καὶ ἐβιά-
ζοντο τοὺς πολεμίους, ἐς ὅσον εἶχον δυνάμεως. κατ- 478
εχομένων δὲ καὶ τῶν ἑξῆς αὐχένων ἀπεγίνωσκον αὐ-
τῶν ἤδη καὶ μεθεῖντο ὑπὸ δίψης καὶ θέρους καὶ κό-

2 *ἀνόπλους* Gel. et Musgr., cf. Cass. D. 49, 6, 4, *ἀνάπλους* libri 3 *καὶ* om. V, sed cf. IV § 464 5 *Νομάδες* ⟨*καὶ*⟩ *Λίβυες* scr. Mend. ex C, non recte 8 *ποτὲ* V et Schw., *τότε* Bi *κατιοῦσαν*] *οἷαν τε οὖσαν* i, C pervertit locum; *κατιόντα* ci. Schw., sed ipse retractavit t. III p. 879 sq., iure, opinor, *εὐθενοῦσαν* ci. Mend. vel etiam ⟨*γεωργεῖσθαι*⟩ *οἷαν τε οὖσαν* 9 *ναύματα* b 10 *ἀπ'* O, *ἐπ'* i 11 *σποδώνους* (sic) B 13 ⟨*φόβον*⟩ *ἐνέδρας* vel sim. ci. Zippel p. 361, quo non opus videtur 17 *οὐδενὶ* maluit Mend. 23 sq. αὐτῶν Bi(V?), corr. Bk.

36 a. C.
που. προτρέποντος δὲ αὐτοὺς τοῦ Κορνιφικίου καὶ
πηγὴν πλησίον οὖσαν ἐπιδεικνύοντος, οἳ μὲν αὖθις
ἐβιάζοντο, πολλοὺς ἀπὸ σφῶν ἀπολλύντες, ἕτεροι δὲ
τὴν πηγὴν κατεῖχον πολέμιοι, καὶ παντελὴς ἤδη τοὺς
479 τοῦ Κορνιφικίου κατεῖχεν ἀθυμία, καὶ παρίεντο. ὧδε 11
δὲ αὐτοῖς ἔχουσι Λαρώνιος ἐπιφαίνεται μακρόθεν, ὑπὸ
Ἀγρίππου σὺν τρισὶ τέλεσι πεμφθείς, οὔπω μὲν ἔνδη-
λος ὤν, ὅτι φίλος εἴη· ὑπὸ δὲ ἐλπίδος ἀεὶ τοιοῦτον
480 ἔσεσθαι προσδοκῶντες ἀνέφερον αὖθις αὐτῶν. ὡς δὲ
καὶ τοὺς πολεμίους εἶδον τὸ ὕδωρ ἀπολιπόντας, ἵνα
μὴ γένοιντο ἐχθρῶν ἐν μέσῳ, ἀνέκραγον μὲν ὑπὸ ἡδο-
νῆς, ὅσον ἔσθενον, ἀντιβοήσαντος δ' αὐτοῖς τοῦ Λαρω-
νίου δρόμῳ τὴν πηγὴν κατέλαβον. καὶ ὑπὸ μὲν τῶν
ἡγεμόνων ἐκωλύοντο πίνειν ἀθρόως· ὅσοι δὲ ἠμέλη-
σαν, ἔπινον ὁμοῦ καὶ ἀπέθνησκον.

481 οὕτω μὲν ἐξ ἀέλπτου Κορνιφίκιος καὶ τοῦ στρατοῦ
τὸ φθάσαν μέρος περιεσώθη πρὸς Ἀγρίππαν ἐς Μύ-
λας· ἄρτι δὲ ὁ Ἀγρίππας Τυνδαρίδα εἰλήφει, τροφῶν 11
μεστὸν χωρίον καὶ εὐφυῶς ἐς πόλεμον ἐκ τῆς θαλάσ-
σης ἔχον, καὶ ὁ Καῖσαρ ἐς αὐτὸ τὰ πεζὰ καὶ τοὺς
ἱππέας διεβίβαζεν. ἐγένοντό τε αὐτῷ πάντες ἐν Σικε-
λίᾳ ὁπλιτῶν μὲν ἐς εἴκοσι καὶ ἓν τέλος, ἱππεῖς δὲ
482 δισμύριοι καὶ κοῦφοι πλείους τῶν πεντακισχιλίων. Μύ-
λας δ' ἔτι καὶ τὰ ἐκ Μυλῶν ἐπί τε Ναυλόχους καὶ
Πελωριάδα [καὶ τὰ] παράλια πάντα φρουραὶ Πομπηίου

5 κατέσχεν ci. Nauck 9 αὐτῶν O, αὐτῶν i, vulgo; genet. susp. Schw. t. III ind. gr. s. v. ἀναφέρω, fort. scribendum αὐτούς; delendum nisi οἱ πλεῖστοι vel sim. intercidisset, ci. Mend. 13 μὲν om. V 17 sq. ἐς Μύλας deleri voluit Mend., sed neglegentiae Appiani tribuerim 18 ὁ om. V 23 τῶν om. i 24 Ναυλόχους] ναυάρχους i, quod etiam C videtur legisse 25 καὶ ante τὰ del. Cluver, Sicilia ant. p. 304. 306. 387, καὶ τὰ delendum esse vidit Mend.

36 a.

κατεῖχον, αἳ φόβῳ μάλιστα Ἀγρίππου πῦρ διηνεκὲς
ἔκαιον ὡς ἐμπρήσοντες τοὺς ἐπιπλέοντας. ἐκράτει δὲ 483
καὶ τῶν στενῶν ἑκατέρων ὁ Πομπήιος. ἀμφὶ δὲ τὸ
Ταυρομένιον καὶ περὶ Μύλας τὰς περιόδους τῶν ὀρῶν
ἀπετείχιζε καὶ τὸν Καίσαρα ἐκ Τυνδαρίδος ἐς τὸ πρόσθεν
ἰόντα ἠνώχλει, μὴ συμπλεκόμενον. Ἀγρίππου δὲ 484
νομισθέντος ἐπιπλεῖν ἐς Πελωριάδα μετεπήδησεν, ἐκλιπὼν
τὰ στενὰ περὶ Μύλας· καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτῶν τε
κατέσχε καὶ Μυλῶν καὶ Ἀρτεμισίου, πολίχνης βραχυτάτης,
ἐν ᾗ φασι τὰς Ἡλίου βοῦς γενέσθαι καὶ τὸν
117 ὕπνον Ὀδυσσεῖ. ψευδοῦς δὲ τῆς Ἀγρίππου δόξης φα- 485
νείσης, ὁ Πομπήιος ἡσθεὶς τῶν στενῶν ἀφῃρημένος
καὶ Τισιηνὸν ἐκάλει μετὰ τοῦ στρατοῦ. Τισιηνῷ δ' ὁ
Καῖσαρ ὑπήντα καὶ διημάρτανε τῆς ὁδοῦ περὶ ὄρος
τὸ Μυκόνιον, ἔνθα ἄσκηνος ἐνυκτέρευσεν· ὄμβρου τε
πολλοῦ καταρραγέντος, οἷος ἐν φθινοπώρῳ γίγνεται,
τῶν ὁπλοφόρων τινὲς τὴν νύκτα πᾶσαν ἀσπίδα Κελτικὴν
ὑπερέσχον αὐτοῦ. ἐγένοντο δὲ καὶ βρόμοι τῆς 486
Αἴτνης σκληροὶ καὶ μυκήματα μακρὰ καὶ σέλα περιλάμποντα
τὴν στρατιάν, ὥστε τοὺς μὲν Γερμανοὺς ἐξ
εὐνίων ἀναπηδᾶν ὑπὸ δέους, τοὺς δέ, ἀκοῇ τῶν περὶ
τῆς Αἴτνης λεγομένων, οὐκ ἀπιστεῖν ἐν τοσοῖσδε παρα-

1 *διηνεκῶς* b 3 *δὲ*] *τε* cum C maluit Mend. 4 *τὰς* V et, corr. ex *τοὺς*, B, *καὶ* i C, unde maluit Mend.: *ὁ Πομπήιος ἀμφί τε — Μύλας. καὶ τὰς περιόδους* etc. 8 ⟨*τὰ*⟩ *περὶ* ci. Mend., cf. ad I § 12 10 *τὰς*] *τοὺς* b 12 *ἡσθεὶς*] *angusta illa intercepta audiens* C, *ἤχθετο* ci. Schw. t. III ind. gr. s. v. *ἄχθομαι*, item Cob. p. 231, prob. Mend., *ἀχθεσθεὶς* coniecerat Dorn Seiffen (v. ad § 450) p. 116 adn. 1, *ἠνιάθη* Musgr.; an *δηχθεὶς*? 15 *μηκόνιον* V 19 *σέλατα* i 21 *εὐνέων* O

3 sqq. de locis cf. Holm, Gesch. Siciliens I p. 14 et 334
10 sq. cf. *Hom. Od.* 12, 260 sqq.

'6 a.C.
487 δόξοις ἐμπεσεῖσθαι σφίσι καὶ τὸν ῥύακα. μετὰ δὲ τοῦτο
τὴν Παλαιστηνῶν γῆν ἔκειρε, καὶ Λέπιδος αὐτῷ συν-
ήντετο σιτολογῶν, καὶ Μεσσήνῃ παρεστρατοπέδευον
ἀμφότεροι.
488 γιγνομένων δ' ἀν' ὅλην τὴν Σικελίαν ἀψιμαχιῶν 118
πολλῶν, ἔργου δὲ μείζονος οὐδενός, Ταῦρον ὁ Καῖσαρ
ἔπεμψε τὰς ἀγορὰς τοῦ Πομπηίου περικόπτειν καὶ τὰς
489 πόλεις τὰς χορηγούσας προκαταλαμβάνειν. καὶ τῷδε
μάλιστα κάμνων ὁ Πομπήιος ἔκρινε μάχῃ μείζονι κρι-
θῆναι περὶ ἁπάντων. τὰ μὲν δὴ πεζὰ τοῦ Καίσαρος
ἐδεδίει, ταῖς δὲ ναυσὶν ἐπαιρόμενος ἤρετο πέμπων, εἰ
δέχοιτο ναυμαχίᾳ κριθῆναι. ὁ δὲ ὠρρώδει μὲν τὰ
ἐνάλια πάντα, οὐ σὺν τύχῃ μέχρι δεῦρο κεχρημένος
490 αὐτοῖς, αἰσχρὸν δὲ νομίσας ἀντειπεῖν ἐδέχετο. καὶ ὡρί-
ζετο αὐτοῖς ἡμέρα, ἐς ἣν τριακόσιαι νῆες ἑκατέρων ἰδίᾳ
παρεσκευάζοντο, βέλη τε παντοῖα φέρουσαι καὶ πύρ-
491 γους καὶ μηχανάς, ὅσας ἐπενόουν. ἐπενόει δὲ καὶ τὸν
καλούμενον ἅρπαγα ὁ Ἀγρίππας, ξύλον πεντάπηχυ σι-
δήρῳ περιβεβλημένον, κρίκους ἔχον περὶ κεραίας ἑκα-
τέρας· τῶν δὲ κρίκων εἴχετο τοῦ μὲν ὁ ἅρπαξ, σιδήριον
καμπύλον, τοῦ δὲ καλῴδια πολλά, μηχαναῖς ἐπισπώμενα
τὸν ἅρπαγα, ὅτε τῆς πολεμίας νεὼς ἐκ καταπέλτου λάβοιτο.
492 ἐλθούσης δὲ τῆς ἡμέρας πρῶτα μὲν ἦν ἐρετῶν 119
ἅμιλλα καὶ βοή, καὶ βέλη τὰ μὲν ἐκ μηχανῆς, τὰ δ'

2 Παλαιστηνῶν] Ἀβακαινίνων ci. Cluver, Sicil. ant. p. 387, Καλακτίνων Mueller ad Ptol. 3, 4, 2, Ἀλαισήνων Hitze (v. ad § 454) p. 23 adn. 66, quorum nihil probabile; cf. etiam Holm, Gesch. Sicil. I p. 91. 367 5 ἀψιμαχιῶν ⟨μὲν⟩ ci. Mend. 8 χορηγούσας ⟨αὐτῷ⟩ ci. Mend., cf. ad I § 223 9 sq. διακριθῆναι ci. Herw. p. 76, inut., cf. IV § 531 extr. 11 δὲ] τε ab 15 ἑκατέρων] ἑκατέρῳ iC, vulgo, illud praetuli, ut hiatum vitarem ἰδίᾳ om. b

15 ἡμέρα] mensis Sept. dies III, cf. C.I.L. I² p. 328

36 a. C.

ἀπὸ χειρῶν, ὅσα λίθοι καὶ πυρφόρα καὶ τοξεύματα.
μετὰ δὲ αἱ νῆες αὐταὶ συνερρήγνυντο ἀλλήλαις, αἳ μὲν 493
εἰς τὰ πλάγια, αἳ δὲ κατ' ἐπωτίδας, αἳ δὲ ἐπὶ τοὺς
ἐμβόλους, ἔνθα μάλιστά εἰσιν αἱ πληγαὶ βίαιοι τινάξαι
τε τοὺς ἐπιβάτας καὶ τὴν ναῦν ἀργοτέραν ἐργάσασθαι.
ἄλλαι δὲ ἀλλήλας διεξέπλεον βάλλουσαί τε καὶ ἀκοντί- 494
ζουσαι· καὶ τὰ ὑπηρετικὰ τοὺς ἐκπίπτοντας ἀνελάμ-
βανεν. ἔργα τε χειρῶν ἦν καὶ βία ναυτῶν καὶ τέχνη
κυβερνητῶν καὶ βοαὶ καὶ στρατηγῶν παρακελεύσεις
καὶ μηχανήματα πάντα. εὐδοκίμει δὲ μάλιστα ὁ ἅρ- 495
παξ, ἔκ τε πολλοῦ ταῖς ναυσὶ διὰ κουφότητα ἐμπίπτων
καὶ ἐμπηγνύμενος, ὅτε μάλιστα ὑπὸ τῶν καλῳδίων ἐφ-
έλκοιτο ὀπίσω· κοπῆναί τε ὑπὸ τῶν βλαπτομένων οὐκ
ἦν εὔπορος διὰ σίδηρον τὸν περιέχοντα, καὶ τὸ μῆκος
αὐτοῦ δυσεφικτότατα τοῖς κόπτουσι τὰ καλῴδια ἐποίει·
οὐδὲ τὸ μηχάνημά πω προέγνωστο, ὡς δρέπανα δόρασι
περιθέσθαι· ἓν δ' ἐπενόουν ὡς ἐν ἀδοκήτῳ, τὴν ναῦν 496
κρούοντες ἐπὶ πρύμναν ἀντισπᾶν. τὸ δ' αὐτὸ ποι-
ούντων καὶ τῶν πολεμίων ἴση μὲν ἦν ἡ βία τῶν ἀν-
δρῶν, ὁ δὲ ἅρπαξ ἐποίει τὸ ἴδιον.

20 ὅτε μὲν οὖν προσπελάσειαν αἱ νῆες, ἐμάχοντο παν- 497
τοίως καὶ ἐς ἀλλήλους μεθήλλοντο. καὶ διαγνῶναι τὸν
πολέμιον οὐκ ἦν ἔτι ὁμοίως εὔπορον· ὅπλοις τε γὰρ ὡς
τὰ πολλὰ τοῖς αὐτοῖς ἐχρῶντο καὶ φωνῇ σχεδὸν ἅπαν-
τες Ἰταλῇ, τά τε συνθήματα μιγνυμένων ἐς ἀμφοτέ-
ρους ἐξενήνεκτο, καὶ ἐκ τοῦδε μάλιστα ἐνέδραι πολλαὶ

---

1 ὅσα] οἷα ci. Musgr., bene 5 ἀργοτέραν] ἀχρεῖον ci. Mend., sed cf. Thuc. 7, 67, 3 6 ἀλλήλαις Vi 11 διὰ ⟨τὴν⟩ κουφότητα ci. Mend. 14 εὐπόρως O 15 δυσεφικτότατα Schw., δυσεφικτότατον Oi 16 δρέπανον i 23 πόλεμον Vab²

---

18 κρούοντες ἐπὶ πρύμναν] cf. Stein ad Herodot. 8, 84

36 a. C.
καὶ ποικίλαι παρὰ ἀμφοῖν, καὶ ἀπιστία πρὸς τοὺς λέ-
γοντας αὐτὰ ἐπεγίγνετο, ἀγνωσία τε πάντας ἀλλήλων
ἐπεῖχεν ὡς ἐν πολέμῳ καὶ θαλάσσῃ γεμούσῃ φόνων
498 τε καὶ ὅπλων καὶ ναυαγίων. οὐ γάρ τινα πεῖραν ἔλι-
πον, ὅτι μὴ μόνον τὸ πῦρ· τούτου δὲ μετὰ τοὺς πρώ-
499 τους ἐπίπλους ἐφείσαντο διὰ τὰς συμπλοκάς. ὁ δὲ πεζὸς
ἑκατέρων στρατὸς ἀπὸ τῆς γῆς μετὰ φόβου καὶ σπου-
δῆς ἐς τὴν θάλασσαν ἀφεώρων, ὡς ἐν τῇδε καὶ αὐτοὶ
περὶ τῆς σφῶν σωτηρίας τὴν ἐλπίδα ἔχοντες. διέκρινόν
γε μὴν οὐδέν, οὐδ' ἐδύναντο, καὶ μάλιστα περισκο-
ποῦντες, οἷα νεῶν ἑξακοσίων ἐπὶ μήκιστον ἐκτεταγμέ-
νων καὶ τῆς οἰμωγῆς ἐναλλασσομένης ἀνὰ μέρος ἑκα-
τέρωθεν.

500 μόλις δέ ποτε ταῖς χροιαῖς τῶν πύργων, αἷς δὴ
μόναις διέφερον ἀλλήλων, ὁ Ἀγρίππας συνεὶς πλέονας
ἀπολωλέναι τοῦ Πομπηίου ναῦς ἐθάρρυνε τοὺς συν-
όντας ὡς ἤδη κατορθοῦντας καὶ τοῖς πολεμίοις αὖθις
ἐμπεσὼν ἐπέκειτο ἀπαύστως, μέχρι βιασθέντες, ὅσοι
μάλιστα κατ' αὐτὸν ἦσαν, τούς τε πύργους κατέρριψαν
καὶ τὰς ναῦς ἐπιστρέψαντες ἐς τὸν πορθμὸν ἔφευγον.
501 καὶ ἔφθασαν ἐσδραμεῖν ἑπτακαίδεκα νῆες. αἱ δὲ λοιπαί,
διακλείσαντος αὐτὰς τοῦ Ἀγρίππου, αἳ μὲν ἐξώκελλον
ἐς τὴν γῆν διωκόμεναι, καὶ συνεξώκελλον αὐταῖς ὑπὸ
ὁρμῆς οἱ διώκοντες ἢ ὁρμιζομένας ἀπέσπων ἢ ἐνεπίμ-
πρασαν· ὅσαι δὲ ἔτι κατὰ τὸ πέλαγος ἐμάχοντο, τὰ περὶ

2 ἐγίγνετο a 3 ὡς ἐν πολέμῳ καὶ non vertit C, verba susp. Schw., ὡς ἐν πόνῳ ⟨τε⟩ καὶ ci. Mend., ubi τε carere possis, tradita defendebat Kratt p. 61 9 σφῶν O, σφετέρων i, 'fort. pro σφετέρας' (Mend.) 11 ἐπιμήμιστον (sic) B, sed altera μ videtur corr. in κ, περὶ μήκιστον V, sed in mg. a m. 1: γρ. ἐπὶ 19 κατέρριψαν] κατήρειψαν ci. Cob. p. 231 20 ἐπιτρέψαντες i 21 προσδραμεῖν i 23 ἐς τὴν — συνεξώκελλον om. iC

36 a. C.

αὐτὰς γιγνόμενα κατιδοῦσαι παρεδίδοσαν ἑαυτὰς τοῖς
πολεμίοις. καὶ ὁ τοῦ Καίσαρος στρατὸς ἐπινίκιον ἠλάλαξεν ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ὁ πεζὸς ἀντεβόησεν ἐπὶ τῆς
γῆς. οἱ Πομπηίου δ' ἀνῴμωξαν, καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν Ναυ- 502
λόχων ἀναθορὼν ἐς τὴν Μεσσήνην ἠπείγετο, οὐδὲν
ὑπὸ ἐκπλήξεως περὶ τῶν πεζῶν οὐδ' ἐπισκήψας· ὅθεν
καὶ τούσδε ὁ Καῖσαρ Τισιηνοῦ παραδιδόντος ὑποσπόνδους ἐδέχετο καὶ τοὺς ἱππέας ἐπ' αὐτοῖς, τῶν ἱππάρ-
χων παραδιδόντων. κατέδυσαν δὲ ἐν τῷ πόνῳ νῆες 503
Καίσαρος μὲν τρεῖς, Πομπηίου δὲ ὀκτὼ καὶ εἴκοσι,
καὶ αἱ λοιπαὶ κατεφλέχθησαν ἢ ἐλήφθησαν ἢ ἐς τὴν
γῆν ὀκέλλουσαι συνετρίβησαν· αἱ δὲ ἑπτακαίδεκα μόναι διέφυγον.

122 καὶ ὁ Πομπήιος ἐν ὁδῷ περὶ τῆς μεταγνώμης τοῦ 504
πεζοῦ πυθόμενος τήν τε ἐσθῆτα ἤλλαξεν ἐς ἰδιώτην
ἀπ' αὐτοκράτορος καὶ προύπεμψεν ἐς Μεσσήνην ἐς τὰς
ναῦς ἐντίθεσθαι τὰ δυνατά· παρεσκεύαστο δὲ ἅπαντα
ἐκ πολλοῦ. Πλένιόν τε ἐκ Λιλυβαίου, μεθ' ὧν εἶχεν 505
ὀκτὼ τελῶν, ἐκάλει κατὰ σπουδὴν ὡς μετὰ τῶνδε φευξόμενος. καὶ Πλένιος μὲν ἠπείγετο πρὸς αὐτόν, αὐτομολούντων δὲ ἑτέρων, φίλων τε καὶ φρουρίων καὶ στρατῶν, καὶ τῶν πολεμίων ἐς τὸν πορθμὸν ἐσπλεόντων, οὐκ ἀναμείνας οὐδὲ Πλένιον ὁ Πομπήιος ἐν πόλει καλῶς τετειχισμένῃ, ἔφευγεν ἐκ τῆς Μεσσήνης ἐπὶ τῶν ἑπτακαίδεκα νεῶν ἐς Ἀντώνιον, ὡς ἐξ ὁμοίων αὐτῷ
τὴν μητέρα περισεσωκώς. καὶ ὁ Πλένιος αὐτὸν οὐ 506
καταλαβὼν ἐς τὴν Μεσσήνην παρῆλθε καὶ κατεῖχε τῆς
πόλεως. ὁ δὲ Καῖσαρ αὐτὸς μὲν ἔμεινεν ἐν τῷ περὶ

---

8 sq. ὑπάρχων b   18 Πλένιον] cf. ad § 405   25 ὡς] ἐς B

19 ὀκτὼ] cf. Groebe ap. Drumann I² p. 15

36 a. C.
Ναυλόχους στρατοπέδῳ, Ἀγρίππαν δ' ἐκέλευσε τῇ Μεσσήνῃ παρακαθέζεσθαι· καὶ παρεκάθητο σὺν Λεπίδῳ.
507 *Πλεινίου δὲ πρεσβευομένου περὶ σπονδῶν Ἀγρίππας μὲν ἠξίου περιμένειν Καίσαρα ἐς ἕω, Λέπιδος δὲ ἐδίδου τὰς σπονδὰς καὶ τὸν τοῦ Πλεινίου στρατὸν οἰκειούμενος ἑαυτῷ συνεχώρει διαρπάσαι τὴν πόλιν μετὰ τοῦ ἄλλου στρατοῦ.*
508 *καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ, περὶ ἧς δὴ καὶ μόνης παρεκάλουν, κέρδος ἀδόκητον εὑρόμενοι, τὴν Μεσσήνην ὅλῃ τῇ νυκτὶ μετὰ τῶν Λεπίδου διήρπαζον καὶ*
509 *μετεστρατεύοντο τῷ Λεπίδῳ· ὁ δὲ σὺν τούτοις ἔχων δύο καὶ εἴκοσι τέλη πεζῶν καὶ ἱππέας πολλοὺς ἐπῆρτο καὶ κρατήσειν ἐδόκει Σικελίας, πρόφασιν ἔχων, ὅτι πρῶτος ἐπιβαίη τῆς νήσου καὶ πλέονας πόλεις ἐπαγάγοιτο· ἔς τε τὰ φρούρια αὐτίκα περιέπεμπε τοὺς παρὰ τοῦ Καίσαρος ἐλευσομένους μὴ προσίεσθαι καὶ τὰ*
510 *στενὰ πάντα ἐκρατύνετο. ὁ δὲ Καῖσαρ ἦλθε μὲν τῆς ἐπιούσης καὶ ἐμέμφετο τῷ Λεπίδῳ διὰ τῶν φίλων, οἳ σύμμαχον αὐτὸν ἔφασκον ἐλθεῖν Καίσαρι ἐς Σικελίαν, οὐχ ἑαυτῷ κατακτησόμενον αὐτήν· ὁ δὲ ἀντενεκάλει τῆς προτέρας τάξεως ἀφῃρῆσθαι καὶ μόνον ἔχειν αὐτὴν Καίσαρα βουλομένῳ τε νῦν ἀντιδιδόναι Λιβύην*
511 *καὶ Σικελίαν ὑπὲρ ἐκείνης. χαλεπαίνων δ' ὁ Καῖσαρ ἦλθε μὲν καὶ αὐτὸς ὑπὸ ὀργῆς, ὀνειδιῶν τὸν Λέπιδον ἐς ἀχαριστίαν, διαπειλησάμενοι δὲ ἀλλήλοις διέστη-*

---

5 τοῦ om. a 6 ἑαυτῷ] αὐτῷ scr. Mend. 9 εὑράμενοι V 19 ἔφασκον αὐτὸν i καίσαρι ἐλθεῖν V Σικελίαν] συμμαχίαν V 20 οὐχὶ αὐτῷ O 25 sq. συνέστησαν i

---

12 δύο καὶ εἴκοσι] cf. Brueggemann, De M. Aemilii Lepidi vita et rebus gestis, diss. Monast. Guestf. 1887, p. 63 sq.

36 a. C

σαν, καὶ αὐτίκα αἵ τε φυλακαὶ διεκρίθησαν καὶ αἱ νῆες
ὥρμουν ἐπ' ἀγκυρῶν· ἐλέχθη γὰρ αὐτὰς ἐπινοεῖν ὁ
124 Λέπιδος ἐμπρῆσαι. ὁ δὲ στρατὸς ἤχθετο, εἰ πολεμήσου- 512
σιν αὖθις ἐμφύλιον πόλεμον ἕτερον καὶ οὔ ποτε σφᾶς
ἐπιλείψουσιν αἱ στάσεις. οὐ μὴν ἐν ὁμοίῳ Καίσαρα
καὶ Λέπιδον ἐτίθεντο, οὐδὲ οἱ τῷ Λεπίδῳ στρατευόμε-
νοι, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀρετῆς τὸν Καίσαρα ἐθαύμαζον
καὶ τὴν ἀργίαν συνήδεσαν Λεπίδῳ καὶ τῆς ἁρπαγῆς
αὐτὸν ἐπεμέμφοντο αὐτῆς, ἐς τὸ ἴσον τοῖς ἡσσημένοις
καταστάντες. ὧν ὁ Καῖσαρ πυνθανόμενος περιέπεμπε 513
τοὺς τὰ συμφέροντα παραινέσοντας κρύφα ἑκάστοις.
ὡς δὲ αὐτῷ διεφθάρατο πολλοί, καὶ μάλιστα οἱ γενό-
μενοι τοῦ Πομπηίου διὰ δέος τοῦ μήπω τὰς σπονδὰς
βεβαίους σφίσιν, εἰ μὴ συνθοῖτο ὁ Καῖσαρ, εἶναι,
ἀγνοοῦντος ἔτι ταῦτα τοῦ Λεπίδου δι' ἀπραξίαν ὁ Καῖ-
σαρ ἐπῆλθεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ σὺν ἱππεῦσι
πολλοῖς, οὓς πρὸ τοῦ χάρακος καταλιπὼν ἐσῄει μετ'
ὀλίγων, καὶ παριὼν ἐπεμαρτύρετο ἑκάστοις ἄκων ἐς
πόλεμον καθίστασθαι. ἀσπαζομένων δὲ αὐτὸν ὡς αὐτο- 514
κράτορα τῶν δρώντων, οἱ Πομπηιανοὶ πρῶτοι συν-
έθεον, ὅσοι διεφθάρατο, καὶ συγγνῶναι σφίσι παρεκά-
λουν. ὁ δ' ἔλεγε θαυμάζειν, εἰ συγγνώμην αἰτοῦντες
οὐ πράσσουσιν οὔπω τὰ σφίσιν αὐτοῖς συνοίσοντα. οἱ
δὲ συνέντες αὐτίκα ἥρπαζον τὰ σημεῖα καὶ ἐς τὸν Καί-
125 σαρα μετέφερον, καὶ σκηνὰς ἔλυον ἕτεροι. καὶ τοῦ 515

---

2 ἐπινοῶν a 3 ἐμπρήσειν O 9 αὐτὸν] αὐτοῖς V αὐτῆς ἐς τὸ ἴσον τῆς ἡσσημένης i, αὐτοὶ pro αὐτῆς ci. Musgr. et Schw. 12 οἱ ante πολλοὶ add. V, *plurimi* C 13 τοῦ] τοὺς B 18 ἑκάστους i, vulgo, ἑκάστοις tenet etiam Krebs, Zur Rection d. Casus I (1887) p. 21 20 τῶν δρώντων] *qui aderant* C, i. e. τῶν παρόντων (Mend.), sed cf. § 522 25 ⟨τὰς⟩ σκηνὰς malim cum Mend.

36 a. C.
θορύβου Λέπιδος αἰσθόμενος ἐξέθορε τῆς σκηνῆς ἐπὶ
τὰ ὅπλα. βολαί τε ἦσαν ἤδη, καὶ τῶν ὁπλοφόρων τις
τῶν Καίσαρος ἔπιπτε, καὶ αὐτὸς ὁ Καῖσαρ ἐς τὸν θώ-
ρακα ἐβλήθη· τὸ δὲ βέλος οὐκ ἐξίκετο ἐπὶ τὸν χρῶτα,
516 ἀλλὰ δρόμῳ διέφυγεν ἐπὶ τοὺς ἱππέας. Λεπίδου δέ τι
φρούριον ἐπετώθασε τῷ δρόμῳ· καὶ οὐκ ἀνέσχεν ὁ
Καῖσαρ ὑπὸ ὀργῆς, πρὶν ἐξελεῖν αὐτὸ σὺν τοῖς ἱππεῦσι
517 καὶ καθελεῖν. ἑτέρων δ' αὖ φρουρίων ἡγεμόνες, οἳ μὲν
αὐτίκα, οἳ δὲ νυκτός, μετετίθεντο ἐκ Λεπίδου πρὸς Καί-
σαρα, οἳ μὲν ἄνευ τινὸς πείρας, οἳ δὲ καὶ ἐς ὑπόκρι-
518 σιν ὑπὸ ἱππέων μικρὰ ἐνοχληθέντες. εἰσὶ δ' οἳ τὰς
προσβολὰς ἔτι ὑπέμενον καὶ ἀπεκρούοντο· καὶ γὰρ ὁ
Λέπιδος περιέπεμπεν ἐς πάντα ἐπικούρους· καὶ αὐτῶν
δὲ τῶν ἐπικούρων μεθισταμένων ἡ λοιπὴ τοῦ Λεπίδου
στρατιὰ καί, εἴ τις εὔνους ἔτι ἦν, ἐτρέπετο τῇ γνώμῃ.
519 καὶ πρῶτοι μὲν αὖθις οἱ Πομπηιανοί, ὅσοι ἔτι ἦσαν
παρ' αὐτῷ, μετεπήδων κατὰ μέρη· Λεπίδου δὲ ἐς κώ-
λυσιν αὐτοῖς τοὺς ἑτέρους ἐφοπλίσαντος, οἱ ἐπὶ κώλυμα
τῶν ἄλλων ὁπλισάμενοι τὰ ἑαυτῶν ἐπῆγοντο σημεῖα
520 καὶ σὺν τοῖς ἑτέροις ἐχώρουν πρὸς τὸν Καίσαρα. Λέ-
πιδος δ' αὐτοῖς ἀπιοῦσιν ἠπείλει καὶ ἐδεῖτο καὶ τῶν
σημείων εἴχετο καὶ οὐ μεθήσειν ἔλεγε, μέχρι τῶν φε-
ρόντων αὐτά τις εἶπε μεθήσειν ἀποθανόντα καὶ δεί-
521 σας μεθῆκεν. οἱ δὲ ἱππεῖς τελευταῖοι χωροῦντες ἔπεμ- 12
ψάν τινα πευσόμενοι τοῦ Καίσαρος, εἰ κτείνωσι Λέπι-
522 δον, οὐκέτι ὄντα αὐτοκράτορα· ὃ δὲ ἀπεῖπεν. οὕτω
Λέπιδος, ἀδοκήτῳ πάντων ἀπιστίᾳ συμπεσών, ἔρημος

---

5 ἀλλὰ] *ipse* C, lacunam statuendam ci. Mend. 7 ἐξελεῖν, una littera ante εἶ erasa, B, ἐπελθεῖν ci. Nauck, inut. σὺν delendum ci. Mend., inut. 18 κώλυμα] κωλύμῃ scr. Mend. (v. Thuc. 1, 92), sed accus. bene habet, cf. ad I § 222 (p. 55, 12) 25 πευσόμενοι Of, πευσόμενον cum ab scr. Mend.

36 a.C.

ἐκ τύχης τοσῆσδε καὶ στρατοῦ τοσοῦδε ἐγίγνετο ἐν βραχεῖ. καὶ τὸ σχῆμα ἀλλάξας ἔθει πρὸς τὸν Καίσαρα δρόμῳ, συντρεχόντων ὡς ἐπὶ θέᾳ τῶν δρώντων. ὁ δὲ 523 Καῖσαρ ὑπανέστη τε αὐτῷ προσθέοντι καὶ προσπεσεῖν ἐθέλοντα κωλύσας ἔπεμψεν ἐς Ῥώμην, ἐφ' οὗπερ ἦν σχήματος, ἰδιώτην ἀπ' αὐτοκράτορος, οὐδὲν ἔτι πλὴν ἱερέα ἧς εἶχεν ἱερωσύνης.

ὃ μὲν δὴ καὶ αὐτοκράτωρ πολλάκις καὶ τῶν τριῶν 524 ἀνδρῶν γενόμενος ἄρχοντάς τε ἀποφήνας καὶ προγράψας ἐπὶ θανάτῳ τοσούσδε ὁμοτίμους, ἰδιωτεύων καὶ ἐνίοις τῶν προγραφέντων ἄρχουσιν ὕστερον παριστάμενος διεβίωσε.

127 Πομπήιον δὲ ὁ μὲν Καῖσαρ οὐκ ἐδίωκεν οὐδ' ἑτέροις ἐπέτρεπε διώκειν, εἴτε ὡς ἐς ἀλλοτρίαν ἀρχὴν τὴν Ἀντωνίου φυλασσόμενος ἐμβαλεῖν εἴτε καραδοκῶν τὸ μέλλον καὶ τὰ ἐς αὐτὸν ἐσόμενα ἐξ Ἀντωνίου καὶ πρόφασιν ἕξων διαφορᾶς, εἰ μὴ δίκαια γίγνοιτο (οὐ γὰρ ἀνύποπτοί γε ἦσαν ἐκ πολλοῦ διὰ φιλαρχίαν, ὅτε τοὺς ἄλλους ἐξέλοιεν, ἀλλήλοις διερίσειν), εἴθ', ὡς αὐτὸς ἔλεγεν ὕστερον ὁ Καῖσαρ, ὅτι μὴ γένοιτο τοῦ πατρὸς ἀνδροφόνος ὁ Πομπήιος. 525 τὴν δὲ στρατιὰν συνῆγε, καὶ ἐγένετο αὐτῷ τέλη μὲν 526 ὁπλιτῶν πέντε καὶ τεσσαράκοντα καὶ ἱππεῖς δισμύριοι καὶ πεντακισχίλιοι, κοῦφοι δὲ τῶν ἱππέων ὑπὲρ ἡμιολίους μακραί τε νῆες ἑξακόσιαι· τὸ δὲ τῶν φορτίδων πλῆθος, καίπερ ὂν ἄπειρον, τοῖς δεσπόταις διέπεμπε. καὶ τὸν στρατὸν ἐπινικίοις ἐδωρεῖτο, τὰ μὲν ἤδη διδούς, 527

6 *ἰδιώτην ἀπ' αὐτοκράτορος* spuria esse ci. Mend., vix recte, cf. IV § 215 19 *διεριεῖν* scr. Mend. *ὕστερον ἔλεγεν* a b 20 *γένοιτο* scripsi, *γίγνοιτο* O i 22 *δὲ* ante *δισμύριοι* add. i 25 *καίπερ* fort. delendum ci. Mend., bene, ni alia corruptela latet *διέπεμψε* i, *ἀνέπεμπεν* maluit Mend.

11 sq. παριστάμενος] cf. IV § 215 sqq.

36 a. C.
θορύβου Λέπιδος αἰσθόμενος ἐξέθορε τῆς σκηνῆς ἐπὶ
τὰ ὅπλα. βολαί τε ἦσαν ἤδη, καὶ τῶν ὁπλοφόρων τις
τῶν Καίσαρος ἔπιπτε, καὶ αὐτὸς ὁ Καῖσαρ ἐς τὸν θώ-
ρακα ἐβλήθη· τὸ δὲ βέλος οὐκ ἐξίκετο ἐπὶ τὸν χρῶτα,
516 ἀλλὰ δρόμῳ διέφυγεν ἐπὶ τοὺς ἱππέας. Λεπίδου δέ τι
φρούριον ἐπετώθασε τῷ δρόμῳ· καὶ οὐκ ἀνέσχεν ὁ
Καῖσαρ ὑπὸ ὀργῆς, πρὶν ἐξελεῖν αὐτὸ σὺν τοῖς ἱππεῦσι
517 καὶ καθελεῖν. ἑτέρων δ' αὖ φρουρίων ἡγεμόνες, οἳ μὲν
αὐτίκα, οἳ δὲ νυκτός, μετετίθεντο ἐκ Λεπίδου πρὸς Καί-
σαρα, οἳ μὲν ἄνευ τινὸς πείρας, οἳ δὲ καὶ ἐς ὑπόκρι-
518 σιν ὑπὸ ἱππέων μικρὰ ἐνοχληθέντες. εἰσὶ δ' οἳ τὰς
προσβολὰς ἔτι ὑπέμενον καὶ ἀπεκρούοντο· καὶ γὰρ ὁ
Λέπιδος περιέπεμπεν ἐς πάντα ἐπικούρους· καὶ αὐτῶν
δὲ τῶν ἐπικούρων μεθισταμένων ἡ λοιπὴ τοῦ Λεπίδου
στρατιὰ καί, εἴ τις εὔνους ἔτι ἦν, ἐτρέπετο τῇ γνώμῃ.
519 καὶ πρῶτοι μὲν αὖθις οἱ Πομπηιανοί, ὅσοι ἔτι ἦσαν
παρ' αὐτῷ, μετεπήδων κατὰ μέρη· Λεπίδου δὲ ἐς κώ-
λυσιν αὐτοῖς τοὺς ἑτέρους ἐφοπλίσαντος, οἱ ἐπὶ κώλυμα
τῶν ἄλλων ὁπλισάμενοι τὰ ἑαυτῶν ἐπήγοντο σημεῖα
520 καὶ σὺν τοῖς ἑτέροις ἐχώρουν πρὸς τὸν Καίσαρα. Λέ-
πιδος δ' αὐτοῖς ἀπιοῦσιν ἠπείλει καὶ ἐδεῖτο καὶ τῶν
σημείων εἴχετο καὶ οὐ μεθήσειν ἔλεγε, μέχρι τῶν φε-
ρόντων αὐτά τις εἶπε μεθήσειν ἀποθανόντα καὶ δεί-
521 σας μεθῆκεν. οἱ δὲ ἱππεῖς τελευταῖοι χωροῦντες ἔπεμ- 12(
ψάν τινα πευσόμενοι τοῦ Καίσαρος, εἰ κτείνωσι Λέπι-
522 δον, οὐκέτι ὄντα αὐτοκράτορα· ὃ δὲ ἀπεῖπεν. οὕτω
Λέπιδος, ἀδοκήτῳ πάντων ἀπιστίᾳ συμπεσών, ἔρημος

5 ἀλλὰ] *ipse* C, lacunam statuendam ci. Mend. 7 ἐξελεῖν, una littera ante ει erasa, B, ἐπελθεῖν ci. Nauck, inut. σὺν delendum ci. Mend., inut. 18 κώλυμα] κωλύμῃ scr. Mend. (v. Thuc. 1, 92), sed accus. bene habet, cf. ad I § 222 (p. 55, 12) 25 πευσόμενοι Of, πευσόμενον cum ab scr. Mend.

36 a. C.

ἐκ τύχης τοσῆσδε καὶ στρατοῦ τοσοῦδε ἐγίγνετο ἐν
βραχεῖ. καὶ τὸ σχῆμα ἀλλάξας ἔθει πρὸς τὸν Καίσαρα
δρόμῳ, συντρεχόντων ὡς ἐπὶ θέᾳ τῶν ὁρώντων. ὁ δὲ 523
Καῖσαρ ὑπανέστη τε αὐτῷ προσθέοντι καὶ προσπεσεῖν
ἐθέλοντα κωλύσας ἔπεμψεν ἐς Ῥώμην, ἐφ' οὗπερ ἦν
σχήματος, ἰδιώτην ἀπ' αὐτοκράτορος, οὐδὲν ἔτι πλὴν
ἱερέα ἧς εἶχεν ἱερωσύνης.

ὃ μὲν δὴ καὶ αὐτοκράτωρ πολλάκις καὶ τῶν τριῶν 524
ἀνδρῶν γενόμενος ἄρχοντάς τε ἀποφήνας καὶ προ-
γράψας ἐπὶ θανάτῳ τοσούσδε ὁμοτίμους, ἰδιωτεύων καὶ
ἐνίοις τῶν προγραφέντων ἄρχουσιν ὕστερον παριστά-
17 μενος διεβίωσε. Πομπήιον δὲ ὁ μὲν Καῖσαρ οὐκ ἐδίω- 525
κεν οὐδ' ἑτέροις ἐπέτρεπε διώκειν, εἴτε ὡς ἐς ἀλλο-
τρίαν ἀρχὴν τὴν Ἀντωνίου φυλασσόμενος ἐμβαλεῖν
εἴτε καραδοκῶν τὸ μέλλον καὶ τὰ ἐς αὐτὸν ἐσόμενα
ἐξ Ἀντωνίου καὶ πρόφασιν ἕξων διαφορᾶς, εἰ μὴ δί-
καια γίγνοιτο (οὐ γὰρ ἀνύποπτοί γε ἦσαν ἐκ πολλοῦ
διὰ φιλαρχίαν, ὅτε τοὺς ἄλλους ἐξέλοιεν, ἀλλήλοις
διερίσειν), εἴθ', ὡς αὐτὸς ἔλεγεν ὕστερον ὁ Καῖσαρ,
ὅτι μὴ γένοιτο τοῦ πατρὸς ἀνδροφόνος ὁ Πομπήιος.
τὴν δὲ στρατιὰν συνῆγε, καὶ ἐγένετο αὐτῷ τέλη μὲν 526
ὁπλιτῶν πέντε καὶ τεσσαράκοντα καὶ ἱππεῖς δισμύριοι
καὶ πεντακισχίλιοι, κοῦφοι δὲ τῶν ἱππέων ὑπὲρ ἡμι-
ολίους μακραί τε νῆες ἑξακόσιαι· τὸ δὲ τῶν φορτίδων
πλῆθος, καίπερ ὂν ἄπειρον, τοῖς δεσπόταις διέπεμπε.
καὶ τὸν στρατὸν ἐπινικίοις ἐδωρεῖτο, τὰ μὲν ἤδη διδούς, 527

---

6 ἰδιώτην ἀπ' αὐτοκράτορος spuria esse ci. Mend., vix recte, cf. IV § 215 19 διεριεῖν scr. Mend. ὕστερον ἔλεγεν ab 20 γένοιτο scripsi, γίγνοιτο Oi 22 δὲ ante δισμύριοι add. i 25 καίπερ fort. delendum ci. Mend., bene, ni alia corruptela latet διέπεμψε i, ἀνέπεμπεν maluit Mend.

---

11 sq. παριστάμενος] cf. IV § 215 sqq.

36 a. C.

*τὰ δὲ ὑπισχνούμενος, στεφάνους τε καὶ τιμὰς ἅπα-
σιν ἔνεμεν καὶ συγγνώμην τοῖς ἡγεμόσιν ἐδίδου τοῦ
Πομπηίου.*
528 *ζήλου δὲ αὐτῷ γέμοντι ἐπὶ τούτοις τὸ δαιμόνιον* 128
*ἐνεμέσησε τοῦ ζήλου, καὶ ὁ στρατὸς ἐστασίασεν, ὁ οἰ-
κεῖος αὐτοῦ μάλιστα, ἀπολυθῆναί τε τῆς στρατείας
ἐπειγόμενοι καὶ γέρα λαβεῖν ὅμοια τοῖς ἐν Φιλίπποις*
529 *ἀγωνισαμένοις. ὃ δὲ ᾔδει μὲν οὐχ ὅμοιον ἐκείνῳ τόνδε
τὸν ἀγῶνα, ὑπισχνεῖτο δ' ὅμως τὰ ἄξια δώσειν σὺν
τοῖς ὑπ' Ἀντωνίῳ στρατευομένοις, ὅτε κἀκεῖνος ἀφ-
ίκηται. περὶ δὲ τῆς ἀστρατείας ὑπεμίμνησκε σὺν ἀπειλῇ*
530 *τῶν πατρίων νόμων τε καὶ ὅρκων καὶ κολάσεων. οὐκ
εὐπειθῶς δὲ ἀκροωμένων ὑφῆκε τῆς ἀπειλῆς, ἵνα μή
τις ἐκ τῶν νεολήπτων στρατῶν ἐπιγένοιτο θόρυβος,
καὶ ἔλεγεν ἐν καιρῷ τε ἀπολύσειν σὺν Ἀντωνίῳ καὶ
ἄξειν νῦν οὐκ ἐπ' ἐμφύλια ἔτι, πεπαυμένα σὺν τύχῃ
χρηστῇ, ἐπὶ δ' Ἰλλυριοὺς καὶ ἕτερα ἔθνη βάρβαρα,
σαλεύοντα τὴν μόλις κτηθεῖσαν εἰρήνην, ὅθεν κατα-*
531 *πλουτιεῖν αὐτούς. οἳ δ' οὐκ ἔφασαν αὖθις στρατεύ-
σεσθαι, πρὶν τῶν προτέρων λαβεῖν γέρα τε καὶ τιμάς.
ὃ δὲ οὐκ ἔφη τὰς τιμὰς οὐδὲ νῦν ἀνατίθεσθαι, πολ-
λὰς δὲ δοὺς προστιθέναι στεφάνους ἔτι τοῖς τέλεσιν
ἄλλους καὶ λοχαγοῖς καὶ χιλιάρχοις περιπορφύρους
ἐσθῆτας καὶ βουλευτικὴν ἐν ταῖς πατρίσιν ἀξίωσιν.*
532 *ἔτι δὲ αὐτοῦ τοιάδε προστιθέντος ἕτερα, ὑπεφώνησε
χιλίαρχος Ὀφίλλιος στεφάνους μὲν καὶ πορφύραν εἶναι
παισὶν ἀθύρματα, στρατοῦ δὲ γέρα χωρία καὶ χρήματα·*

---

5 *τοῦ ζήλου* deleri voluit Mend., at cf. Maced. 19 init. (Zerdik p. 11) et ad I § 34 11 *ἀστρατείας* B, *στρατείας* ceteri, quod rec. Mend. 19 *ἔφθασαν* b 19 sq. *στρατεύσεσθαι* Schw., *στρατεύεσθαι* Oi 25 *προτιθέντος* iC 26 δφίλλιος Bi, δφίλιος V, *Hoffilius* C 27 *δὲ γέρα* H. Steph., δ' ἕτερα Oi et, ut videtur, etiam C

36 a.C.

καὶ τοῦ πλήθους ἐπιβοήσαντος, ὅτι ὀρθῶς λέγοι, ὁ μὲν
Καῖσαρ ἀπέστη τοῦ βήματος δυσχεραίνων, οἱ δὲ ἀμφὶ
τὸν χιλίαρχον ἦσαν ἐπαινοῦντές τε καὶ τοῖς οὐ συν-
ισταμένοις αὐτῷ λοιδορούμενοι. ὃ δ' ἔφη καὶ μόνος 533
ἀρκέσειν ἐπὶ οὕτω δικαίοις. ἀλλ' ὃ μὲν τόδε εἰπὼν ἐς
τὴν ἐπιοῦσαν ἀφανὴς ἦν, καὶ οὐδ', ὅ τι γένοιτο, ἐγι-
129 νώσκετο· ὁ δὲ στρατὸς οὐκέτι μέν, ὑπὸ δέους, οὐδεὶς 534
καθ' ἕνα ἐφθέγγετο, κοινῇ δ' ἐβόων, ἀνὰ μέρη συν-
ιστάμενοι, ἀφεθῆναι τῶν στρατειῶν. ὁ δὲ Καῖσαρ αὐ-
τῶν τοὺς μὲν ἄρχοντας ἐξωμίλει ποικίλως, τῶν δ' ἐν
Φιλίπποις καὶ Μουτίνῃ στρατευσαμένων, ὡς χρονιω-
τέρων ἄρα ὄντων, ἐδίδου τοῖς θέλουσιν ἀποστρατεύ-
εσθαι. καὶ γενομένους ἐς δισμυρίους εὐθὺς ἀπέλυε 535
καὶ ἐξέπεμπε τῆς νήσου, μὴ διαφθείραιεν ἑτέρους,
τοσόνδε τοῖς ἐκ Μουτίνης μόνοις ἐπειπών, ὅτι σφίσιν
ἀποδώσει τὰ τότε ὑπεσχημένα καίπερ οὕτως ἀπολυθεῖ-
σιν. ἐς δὲ τὸ ἄλλο πλῆθος ἐπελθὼν τοὺς μὲν ἀποστάν- 536
τας ἐμαρτύρετο τῆς ἐπιορκίας, οὐ κατὰ γνώμην τοῦ
αὐτοκράτορος τῆς στρατείας ἀπολυθέντας, τοὺς δὲ παρ-
όντας ἐπῄνει καὶ ἐπήλπιζεν ἀπολύσειν μὲν ταχέως,
ὅτε μηδενὶ μετανοήσει, καταπλουτιεῖν δὲ ἀπολύων καὶ
νῦν ἐπιδιδόναι δραχμὰς πεντακοσίας ἑκάστῳ. τοιάδε 537
εἰπὼν Σικελίᾳ μὲν ἐπέβαλλεν ἐσφορὰν χίλια τάλαντα
καὶ ἑξακόσια, στρατηγοὺς δ' ἀπέφαινε Λιβύης καὶ Σι-
κελίας καὶ στρατὸν ἐς ἑκατέραν διῄρει καὶ τὰς ναῦς

3 iunge ἦσαν cum participiis, quae sequuntur 9 τῶν στρατειῶν] τῆς στρατείας maluit Mend., contra iure Kratt p. 4 sq. coll. I § 29 extr. 12 sq. ἀποστρατεύεσθαι Schw. secutus scr. Mend., ἀποστρατεύσασθαι, ε supra α add. a m. 1, O, ἀντιστρατεύεσθαι i 14 ⟨τοὺς⟩ ἑτέρους scr. Mend., ut vertit C *ceteros*, cf. ad I § 582 16 τὰ τότε] τά τε i, ut videtur, et C 21 ὅτε — μετανοήσει] videtur corruptum; conicio ὡς — μετανοήσειν 23 ἐπέβαλεν V

36 a. C.
τὰς Ἀντωνίου διέπεμπεν ἐς Τάραντα καὶ τοῦ λοιποῦ
στρατοῦ τὸν μὲν προύπεμπεν ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐπὶ νεῶν,
τὸν δ' ἐπαγόμενος αὐτὸς ἐκ τῆς νήσου διεπέρα.
538 ἐρχομένῳ δ' ἥ τε βουλὴ τιμὰς ἐψηφίσατο ἀμέτρους, 13
ὧν αὐτὸν ἐποίουν κριτήν, ἢ πάσας λαβεῖν ἢ ὅσας δοκι-
μάσειε· καὶ ὑπήντων ὅτι πορρωτάτω καὶ αὐτοὶ καὶ ὁ
δῆμος ἐστεφανωμένοι ἔς τε τὰ ἱερὰ καὶ ἐκ τῶν ἱερῶν
539 ἐς τὴν οἰκίαν ἀπιόντα παρέπεμπον. τῆς δ' ἐπιούσης
αὐτὸς ἐβουληγόρησέ τε καὶ ἐδημηγόρησε, τὰ ἔργα καὶ
τὴν πολιτείαν ἑαυτοῦ τὴν ἀπ' ἀρχῆς ἐς τότε κατα-
λέγων· καὶ τὰ εἰρημένα συγγράψας τὸ βιβλίον ἐξέδωκε.
540 κατήγγελλέ τε εἰρήνην καὶ εὐθυμίαν, ἐς τέλος τῶν
ἐμφυλίων ἀνῃρημένων, καὶ τῶν εἰσφορῶν τοὺς ἔτι ὀφεί-
λοντας ἀπέλυε καὶ φόρων τελώνας τε καὶ τοὺς τὰ
541 μισθώματα ἔχοντας ὧν ἔτι ὀφείλοιεν. ἐκ δὲ τῶν ἐψη-
φισμένων τιμῶν ἐδέχετο πομπήν, ἐτήσιόν τε ἱερομηνίαν
εἶναι, καθ' ἃς ἡμέρας ἐνίκα, καὶ ἐπὶ κίονος ἐν ἀγορᾷ
χρύσεος ἑστάναι μετὰ σχήματος οὗπερ ἔχων εἰσῆλθε,
542 περικειμένων τῷ κίονι νεῶν ἐμβόλων. καὶ ἕστηκεν ἡ
εἰκών, ἐπιγραφὴν ἔχουσα, ὅτι 'τὴν εἰρήνην ἐστασιασμέ-
νην ἐκ πολλοῦ συνέστησε κατά τε γῆν καὶ θάλασσαν'.
543 τοῦ δὲ δήμου τὴν μεγίστην ἱερωσύνην ἐς αὐτὸν ἐκ 13

---

2 ἐπὶ ⟨τῶν⟩ νεῶν ci. Schw. 10 ἐς ⟨τὸ⟩ τότε ci. Schw., sed cf. I § 20. 481, V § 546 12 κατήγγελε a, κατήγγηλε (sic) b εὐθυμίαν] εὐθηνίαν ci. Mend. 17 ἐπὶ κίονος Ursinus, Familiae Romanae p. 272 edit. Patini (1663), ἐπινίκιος O i, *aureumque tropheum* vertit C 19 περικειμένῳ i νεῶν Schw., νέων O i ἕστηκεν] ἕστη μὲν b, ἕστηκε ⟨καὶ νῦν⟩ ci. Mend., inut.

---

13 sq. εἰσφορῶν — φόρων] cf. Mommsen, R. Staatsr. III, 1 p. 227 adn. 4 et p. 229 16 ἐτήσιόν τε ἱερομηνίαν] cf. C. I. L. I² p. 328 17 sqq. ἐπὶ κίονος etc.] v. nummum apud Eckhel, *Doctrina numorum* VI p. 8 sq., Cohen, Médailles impériales I² *p. 82 n. 124*

36 a. C.

Λεπίδου μεταφέροντος, ἣν ἕνα ἔχειν νενόμισται μέχρι θανάτου, οὐκ ἐδέχετο· καὶ κτείνειν τὸν Λέπιδον ὡς πολέμιον κελευόντων οὐκ ἠνείχετο.

ἐς δὲ τὰ στρατόπεδα πάντα σεσημασμένας ἔπεμψεν 544 *ἐπιστολάς, ἐντελλόμενος ἡμέρᾳ μιᾷ πάντας ἀνειλήσαντας αὐτὰς ἐπιχειρεῖν τοῖς κεκελευσμένοις. καὶ ἦν τὰ ἐπεσταλμένα περὶ τῶν θεραπόντων, ὅσοι παρὰ τὴν στάσιν ἀποδράντες ἐστρατεύοντο, καὶ αὐτοῖς τὴν ἐλευθερίαν ᾐτήκει Πομπήιος, καὶ ἡ βουλὴ καὶ αἱ συνθῆκαι δεδώκεσαν. οἳ δὲ μιᾶς ἡμέρας συνελαμβάνοντο,* 545 *καὶ ἀχθέντας αὐτοὺς ἐς Ῥώμην ὁ Καῖσαρ ἀπέδωκεν αὐτῶν τε Ῥωμαίων καὶ Ἰταλῶν τοῖς δεσπόταις ἢ διαδόχοις αὐτῶν, ἀπέδωκε δὲ καὶ Σικελιώταις. ὅσους δ' οὐκ ἦν ὁ ληψόμενος, ἔκτεινε παρὰ ταῖς πόλεσιν αὐταῖς, ὧν ἀπέδρασαν.*

132 *τοῦτο μὲν δὴ τῶν τότε στάσεων ἐδόκει τέλος εἶναι.* 546 *καὶ ἦν ὁ Καῖσαρ ἐτῶν ἐς τότε ὀκτὼ καὶ εἴκοσι, καὶ αὐτὸν αἱ πόλεις τοῖς σφετέροις θεοῖς συνίδρυον. λη-* 547 *στευομένης δὲ κατὰ συστάσεις τῆς τε Ῥώμης αὐτῆς καὶ τῆς Ἰταλίας περιφανῶς καὶ τῶν γιγνομένων ἁρπαγῇ μετὰ τόλμης ἢ ληστείᾳ λανθανούσῃ μᾶλλον ἐοικότων, Σαβῖνος ὑπὸ Καίσαρος αἱρεθεὶς εἰς διόρθωσιν πολὺν μὲν εἰργάσατο φθόρον τῶν ἁλισκομένων, ἐνιαυτῷ*

---

1 *ἕνα*] *τὸν ἔχοντα* ci. Mend., perperam   2 *οὐκ ἐδέχετο* om. V   8 *ἀποδράσαντες* Oi, corr. Mend., sed fort. illud hic et alibi teneri potuit   9 non post *Πομπήιος*, sed post *βουλή* distinguunt Oi, corr. Schw. cum C: *senatus uero ex foedere sanxisset*   19 *κατὰ* ⟨*τὰς*⟩ *συστάσεις*?   20 *Ἰταλίας* Schw. edit. Did. praef. p. VII, *σικελίας* libri

---

9 sq. *καὶ ἡ βουλὴ καὶ αἱ συνθῆκαι*] cf. Ganter (v. ad III § 351) diss. p. 7 adn. 2   22 *Σαβῖνος*] cf. Mommsen, R. Staatsr. II^3, 2 p. 1075 *adn. 1*, Gardthausen, Augustus II, 1 p. 147 adn. 27

36 a. C.
*δ' ὅμως εἰς εἰρήνην ἀφύλακτον ἅπαντα περιήγαγε.
καὶ ἐξ ἐκείνου φασὶ παραμεῖναι τὸ τῆς στρατιᾶς τῶν
548 νυκτοφυλάκων ἔθος τε καὶ εἶδος. θαυμαζόμενος δὲ ὁ
Καῖσαρ ἐπὶ τῷδε ὀξέως οὕτως ἐξ ἀδοκήτου διωρθω-
μένῳ πολλὰ τῆς πολιτείας ἐφίει τοῖς ἐτησίοις ἄρχουσι
διοικεῖν κατὰ τὰ πάτρια καὶ γραμματεῖα, ὅσα τῆς στά-
σεως σύμβολα ἔκαιε, καὶ τὴν ἐντελῆ πολιτείαν ἔλεγεν
ἀποδώσειν, εἰ παραγένοιτο ἐκ Παρθυαίων Ἀντώνιος·
πείθεσθαι γὰρ κἀκεῖνον ἐθέλειν ἀποθέσθαι τὴν ἀρχήν,
τῶν ἐμφυλίων καταπεπαυμένων. ἐφ' οἷς αὐτὸν εὐφη-
μοῦντες εἵλοντο δήμαρχον ἐς ἀεί, διηνεκεῖ ἄρα ἀρχῇ
549 προτρέποντες τῆς προτέρας ἀποστῆναι. ὃ δὲ ἐδέξατο
μὲν καὶ τήνδε, Ἀντωνίῳ δὲ ἐφ' ἑαυτοῦ περὶ τῆς ἀρχῆς
ἐπέστελλεν. ὃ δὲ καὶ Βύβλον ἀπιόντα πρὸς αὐτὸν ἐντυ-
χεῖν ἐδίδασκεν· ἐς δὲ τὰ ἔθνη τοὺς ἡγεμόνας αὐτὸς
ὁμοίως ἔπεμπε καὶ ἐς Ἰλλυριοὺς ἐπενόει συστρατεύειν.*

550 *Πομπήιος δ' ἐκ μὲν Σικελίας ἄκρᾳ Λακινίᾳ προσ-* 13
*έσχε καὶ τὸ ἱερὸν τῆς Ἥρας πλουτοῦν ἀναθήμασιν
ἐσύλησε, φεύγων ἐς Ἀντώνιον· ἐς δὲ Μιτυλήνην κατα-
χθεὶς διέτριβεν, ἔνθα αὐτὸν ἔτι παῖδα μετὰ τῆς μητρὸς
ὑπεξέθετο ὁ πατήρ, Γαΐῳ Καίσαρι πολεμῶν, καὶ ἡττη-
551 θεὶς ἀνέλαβεν. Ἀντωνίου δὲ πολεμοῦντος ἐν Μηδίᾳ
Μήδοις τε καὶ Παρθυαίοις, γνώμην ὁ Πομπήιος ἐποι-*

1 ὅμως Oi, *eodem anno* C, ex suo arbitrio ita vertens, ὅλως ci. Schw., quod prob. Zerdik p. 62, ὁμοῦ vel ὁμοῦ τι Mend. 2 στρατίας b, στρατείας af; ne offendas in στρατιᾶς cf. O. Hirschfeld, Die kaiserl. Verwaltungsbeamten bis auf Diocletian^2 p. 253 adn. 4 15 ἔς τε ci. Mend. 20 ⟨ὄντα⟩ ἔτι ci. Mend., sed cf. ad I § 296

2 φασί] cf. O. Hirschfeld l. supra c. p. 253 adn. 1 11 *δή-μαρχον ἐς ἀεί*] cf. Mommsen, R. Staatsr. II^3, 2 p. 872 adn. 6

36 a. C

εἶτο ἑαυτὸν ἐπανελθόντι ἐπιτρέψαι. ἐπεὶ δ' ἐπύθετο
ἡσσῆσθαι Ἀντώνιον καὶ τὸ συμβὰν ἡ φήμη μειζόνως
μετέφερεν, αὖθις ἦν ἐν ἐλπίσιν ὡς ἢ διαδεξόμενος
Ἀντώνιον, εἰ τέθνηκεν, ἢ μεριούμενος ἐπανελθόντι·
ἐνθύμιός τέ οἱ συνεχὲς ἦν Λαβιηνὸς οὐ πρὸ πολλοῦ
τὴν Ἀσίαν ἐπιδραμών. ὧδε δὲ ἔχοντι ἀγγέλλεται Ἀν- 552
τώνιος εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐπανελθών. καὶ τεχνάζων
ἔτι ἐπ' ἀμφότερα διεπρεσβεύετο πρὸς αὐτόν, ἐπιτρέπων
ἐκείνῳ καὶ φίλον εἶναι διδοὺς καὶ σύμμαχον, ἔργῳ
δὲ τὰ Ἀντωνίου κατασκεπτόμενος. ἔς τε Θρᾴκην καὶ 553
ἐς τὸν Πόντον ἔπεμπεν ἑτέρους κρύφα πρὸς τοὺς ἑκα-
τέρων δυνάστας ἐπινοῶν, εἰ μὴ κρατεῖ τῶν ἐνθυ-
μουμένων, διὰ τοῦ Πόντου φυγεῖν ἐς Ἀρμενίαν. ἔπεμπε 554
δὲ καὶ ἐς Παρθυαίους, ἐλπίσας ἐς τὰ λοιπὰ τοῦ πολέ-
μου τοῦ πρὸς Ἀντώνιον αὐτοὺς δέξεσθαι προθύμως
στρατηγὸν Ῥωμαῖόν τε καὶ παῖδα Μάγνου μάλιστα.
τάς τε ναῦς ἐπεσκεύαζε καὶ τὸν ἐν αὐταῖς στρατὸν
ἐγύμναζεν, ὑποκρινόμενος ἢ δεδιέναι Καίσαρα ἢ Ἀν-
τωνίῳ τάδε παρασκευάζειν.

34 ὁ δὲ Ἀντώνιος πυθόμενος μὲν εὐθὺς ἀμφὶ τοῦ 555
Πομπηίου, στρατηγὸν ἐπ' αὐτῷ Τίτιον ᾕρητο καὶ
ναῦς καὶ στρατὸν ἐκ Συρίας λαβόντα ἐκέλευε πολε-
μοῦντι μὲν τῷ Πομπηίῳ πολεμεῖν κατὰ κράτος, ἐπι-
τρέποντα δὲ αὐτὸν Ἀντωνίῳ μετὰ τιμῆς ἄγειν. ἐλθοῦσι 556

---

2 *μειζόνως* Mend., cf. Mithr. c. 81, *idque latius uulgaret fama* C, *ὁμοίως* Oi, haeserat iam Musgr. 4 *aut cum eo diuisurus imperium* C, bene (Mend.) 5 *ἐνθύμιον* O 6 *τὴν Ἀσίαν* bis scriptum in B 8 *ἐπιτρέπων* ⟨*ἑαυτὸν*⟩ ci. Mend., bene, cf. § 555. 568, alibi. An ⟨*αὑτὸν*⟩ *ἐπιτρέπων*, an, *πρὸς* deleto, *αὑτὸν* pro *αὐτὸν* scribendum? 12 *κρατοῖ* Of 12 sq. *τῶν ἐνθυμουμένων* noli suspectare, cf. Kühner-Gerth II³, 1 p. 120 15 *δέξασθαι* i 20 εὐθὺς μὲν V 21 ἐπ' αὐτὸν af

36 a. C.
δὲ τοῖς πρέσβεσιν ἐχρημάτιζεν, ἀγγέλλουσιν οὕτως·
"ἡμᾶς Πομπήιος ἔπεμψεν οὐκ ἀπορῶν μὲν ἐς Ἰβηρίαν,
εἰ πολεμεῖν ἐγνώκει, διαπλεῦσαι, φίλην οὖσαν αὐτῷ
πατρόθεν καὶ συλλαβοῦσαν ἔτι ὄντι νεωτέρῳ καὶ κα-
λοῦσαν ἐπὶ ταῦτα καὶ νῦν, αἱρούμενος δὲ εἰρηνεύειν
557 τε σὺν σοὶ καὶ πολεμεῖν, εἰ δεήσειεν, ὑπὸ σοί. καὶ
τάδε οὐ νῦν πρῶτον, ἀλλ' ἔτι κρατῶν Σικελίας καὶ
τὴν Ἰταλίαν πορθῶν, ὅτε σοι τὴν σὴν μητέρα περι-
558 σώσας ἔπεμπε, προύτεινε. καὶ εἰ ἐδέξω, οὔτ' ἂν ὁ
Πομπήιος ἐξέπεσε Σικελίας (οὐ γὰρ ἂν Καίσαρι τὰς
ναῦς κατ' αὐτοῦ παρέσχες), οὔτ' ἂν σὺ ἥττησο ἐν
Παρθυαίοις, Καίσαρός σοι τὸν στρατὸν οὐ πέμψαντος,
ὃν συνέθετο· ἐκράτεις δ' ἂν ἤδη πρὸς οἷς εἶχες καὶ
559 τῆς Ἰταλίας. οὐ δεξάμενον δέ σε ταῦτα, ἐν καιρῷ
τότε μάλιστ' ἄν σοι γενόμενα, ἀξιοῖ καὶ νῦν μὴ πολλά-
κις ὑπὸ Καίσαρος ἐνεδρευθῆναι λόγοις τε καὶ τῷ γενο-
μένῳ κήδει, μνημονεύοντα, ὅτι Πομπηίῳ τε κηδεύων
μετὰ συνθήκας ἐπολέμησεν ἄνευ προφάσεως καὶ Λέπι-
δον κοινωνὸν ὄντα τῆς ἀρχῆς τὸ μέρος ἀφείλετο καὶ
560 οὐδέτερα αὐτῶν ἐνείματό σοι. λοιπὸς δ' ἐς τὴν περι-
πόθητον αὐτῷ μοναρχίαν σὺ νῦν ὑπολείπῃ· ἤδη γάρ
σοι καὶ ἐν χερσὶν ἦν, εἰ μὴ Πομπήιος ἔτι ἦν ἐν μέσῳ.
561 καὶ τάδε εἰκὸς μὲν καὶ σὲ προορᾶν ἐπὶ σεαυτοῦ, προ-
φέρει δέ σοι καὶ Πομπήιος ὑπὸ εὐνοίας, αἱρούμενος
ἄνδρα ἄκακον καὶ μεγαλόφρονα ἀντὶ ὑπούλου τε καὶ
562 δολεροῦ καὶ φιλοτέχνου. οὐδὲ ἐπιμέμφεταί σοι τῆς

1 τοῖς πρέσβεσιν ἐχρημάτιζε Lex. Vindob. p. 190, 8 ed. Nauck et Suid. s. v. χρηματίζει (ἐχρημάτισε ibi cod. A), cf. etiam mutila Bachmanni Anecdota Graeca I p. 417, 4 et Crameri Anecdota Paris. IV p. 176, 27 sq. (Mend.) ἐχρημάτιζον i ἀγγέλλουσιν] λέγουσιν ci. Mend., praeter necessitatem 18 ⟨τὰς⟩ συνθήκας maluit Mend., sed cf. § 328 21 σὺ οὐ νῦν i, ex dittographia

δόσεως τῶν νεῶν, ἃς ἐπ' αὐτὸν Καίσαρι ἔδωκας ὑπ' 36 a. C.
ἀνάγκης, ἀντιλαβεῖν στρατὸν ἐς Παρθυαίους δεόμενος,
ἀλλ' ὑπομιμνήσκει, τὸν οὐ πεμφθέντα στρατὸν προ-
φέρων. συνελόντι δὲ εἰπεῖν, Πομπήιος ἑαυτὸν ἐπι- 563
τρέπει σοι μετὰ τῶν νεῶν, ἃς ἔτι ἔχει, καὶ τοῦ στρατοῦ,
πιστοτάτου γε ὄντος αὐτῷ καὶ οὐδ' ἐν τῇ φυγῇ κατα-
λιπόντος, εἰρηνεύοντι μὲν μέγα κλέος, εἰ τὸν Μάγνου
παῖδα περισώζοις, πολεμοῦντι δὲ μοῖραν ἱκανὴν ἐς τὸν
ἐσόμενον πόλεμον, ὅσον οὔπω παρόντα."

36 τοιαῦτα τῶν πρέσβεων εἰπόντων, ὁ Ἀντώνιος τὰς 564
ἐντολὰς αὐτοῖς ἐξέφερεν, ἃς ἐντείλαιτο Τιτίῳ· καὶ εἰ
τῷ ὄντι ταῦτα φρονοίη Πομπήιος, ἥξειν αὐτὸν ἔφασκεν
παραπεμπόμενον ὑπὸ Τιτίου. ἅμα δὲ ταῦτα ἐγίγνετο, 565
καὶ οἱ πεμφθέντες ἐς Παρθυαίους ὑπὸ τοῦ Πομπηίου
ἐλήφθησαν ὑπὸ τῶν Ἀντωνίου στρατηγῶν καὶ ἐς Ἀλε-
ξάνδρειαν ἤχθησαν. καὶ ὁ Ἀντώνιος ἕκαστα μαθὼν
ἐκάλει τοὺς τοῦ Πομπηίου πρέσβεις καὶ τοὺς ληφθέν-
τας αὐτοῖς ὑπεδείκνυεν. οἳ δὲ καὶ ὣς παρῃτοῦντο 566
νέον ἄνδρα ἐν συμφοραῖς ἐσχάταις ὑπὸ δέους, εἰ ἄρα
μὴ προσοῖτο φιλίως αὐτὸν ὁ Ἀντώνιος, ἀναγκασθέντα
καὶ τῶν ἀεὶ Ῥωμαίοις ἐχθίστων ἀποπειρᾶσαι· δηλώσειν
τ' αὐτὸν αὐτίκα, ὅτε μάθοι τὰ Ἀντωνίου, μηδὲν ἔτι
πείρας ἢ μηχανῆς δεόμενον. οἷς ὁ Ἀντώνιος ἐπίστευ-
σεν, ὢν καὶ τὰ ἄλλα αἰεὶ τὸ φρόνημα ἁπλοῦς καὶ
μέγας καὶ ἄκακος.

37 ἐν τούτῳ δὲ Φούρνιος, ὁ τῆς Ἀσίας ἡγούμενος Ἀν- 567
τωνίῳ, τὸν Πομπήιον ἐλθόντα μὲν καὶ ἀτρεμοῦντα 35 a. C.

1 sq. κατ' ἀνάγκην a 9 ⟨καὶ⟩ ὅσον ci. H. Steph.
23 ἑτέρας ante δεόμενον add. i, om. Mend.

5 ἃς ἔτι ἔχει] plus quam XVII naves Pompeium habuisse coniecit Schw., cf. § 505 et Cass. D. 49, 17 26 est C. Furnius, qui *memoratur § 116. 170* sq. 321, cf. Prosop. imp. rom. II p. 102 n. 414

35 a.C.
ἐδέχετο, οὔτε κωλύειν ἀξιόμαχος ὢν οὔτε πω τὴν γνώ-
μην εἰδὼς τὴν Ἀντωνίου· γυμνάζοντα δὲ τὸν στρατὸν
ὁρῶν κατέλεγέ τινας ἐκ τῶν ὑπηκόων καὶ Ἀηνόβαρβον
ἄρχοντα γείτονος στρατοῦ καὶ Ἀμύνταν ἑτέρωθεν ἐκά-
568 λει κατὰ σπουδήν. συνελθόντων δ' ὀξέως, ὁ Πομ-
πήιος ἐμέμφετο, εἰ πολέμιον ἡγοῦνται τὸν πρέσβεις ἐς
Ἀντώνιον ἀπεσταλκότα καὶ τὰ παρ' ἐκείνου περιμένοντα.
καὶ ταῦτα λέγων Ἀηνόβαρβον ὅμως ἐπενόει συλλαβεῖν
ἐκ προδοσίας Κουρίου τινὸς τῶν ἀμφὶ τὸν Ἀηνόβαρ-
βον, ἐλπίζων ἐς ἀντίδοσιν αὐτοῦ μεγάλην ἕξειν μοῖραν
569 Ἀηνόβαρβον. γνωσθείσης δ' οὖν τῆς προδοσίας, Κού-
ριος μὲν ἐν τοῖς παροῦσι Ῥωμαίων ἐλεγχθεὶς ἀπέθανε,
Πομπήιος δὲ Θεόδωρον ἐξελεύθερον, ὃς μόνος οἱ συν-
570 ᾔδει τὸ βούλευμα, ὡς ἐξειπόντα ἔκτεινεν. οὐκέτι δὲ
τοὺς ἀμφὶ τὸν Φούρνιον λήσειν ἐλπίσας, Λάμψακον
ἐκ προδοσίας κατέλαβεν, ἣ πολλοὺς εἶχεν Ἰταλοὺς ἐξ
ἐποικίσεως Γαΐου Καίσαρος, καὶ μισθοῖς μεγάλοις εὐθὺς
571 ἐστράτευε τοὺς Ἰταλούς. ἤδη δὲ ἔχων ἱππέας τε δια-
κοσίους καὶ πεζοὺς τρία τέλη, ἐπεχείρησε Κυζίκῳ κατά
τε γῆν καὶ διὰ θαλάσσης. οἳ δὲ αὐτὸν ἑκατέρωθεν
ἀπεκρούσαντο· καὶ γάρ τις ἦν ἐν τῇ Κυζίκῳ στρατὸς
οὐ πολὺς Ἀντωνίῳ, φύλακες τῶν ἐκεῖ τρεφομένων
αὐτῷ μονομάχων. ἐς δὲ τὸν Ἀχαιῶν λιμένα ἐπανελ-

---

6 sq. ἐς Ἀντώνιον scripsi e Schw. coniectura, et ita vertit C; ἐς αὐτὸν V et, corr. ex ἑαυτὸν, sed spiritu aspero supra ε servato, B, ἑαυτὸν i 10 ἐς ἀντίδοσιν etc.] *sperans ad eius restitutionem Eneobarbum magna ex parte conferre posse* C. Haesit iam Schw., αὐτοῦ, quod praebent O i, deleri voluit Mend., ni forte παρ' Ἀντωνίῳ vel tale quid lateret; scripsi αὐτοῦ 11 δ' om. i C 17 ἐποικήσεως V 19 πεζοὺς] *peditum legiones* C, quod prob. Mend. Fort. πεζῶν vel potius πεζοῦ scribendum ἐπεχείρισε B 20 γῆς B

---

9 Κουρίου τινὸς] cf. Münzer ap. Pauly-Wissowa 4,2 p. 1839 n. 3

35 a. C.

8 θὼν ἐσιτολόγει. Φουρνίου δὲ οὐκ ἄρχοντος μὲν χειρῶν, 572
ἀεὶ δ' αὐτῷ παραστρατοπεδεύοντος σὺν ἱππεῦσι πολ-
λοῖς καὶ σιτολογεῖν οὐκ ἐῶντος οὐδὲ προσποιεῖσθαι
τὰς πόλεις, ὁ Πομπήιος ἱππέας οὐκ ἔχων ἐπεχείρησε
τῷ τοῦ Φουρνίου στρατοπέδῳ κατὰ μέτωπον καὶ κατ-
όπιν ἐκ περιόδου λαθών. ὅθεν ὁ Φούρνιος ἐς τὸν 573
Πομπήιον ἐπεστραμμένος ὑπὸ τῶν ὄπισθεν ἐξεβλήθη
τοῦ στρατοπέδου. καὶ φεύγοντας αὐτοὺς διὰ τοῦ Σκα-
μανδρίου πεδίου διώκων ὁ Πομπήιος ἔκτεινε πολλούς·
καὶ γὰρ ἦν τὸ πεδίον ὑγρὸν ἐξ ὄμβρων. οἱ δὲ περι- 574
σωθέντες τότε μὲν ὑπεχώρουν, οὐκ ὄντες ἀξιόμαχοι.
προσδεχομένων δὲ ἀπό τε Μυσίας καὶ τῆς Προποντίδος
καὶ ἑτέρωθεν, οἳ πενόμενοι διὰ τὰς συνεχεῖς εἰσφορὰς
ἐμισθοφόρουν ἀσμένως τῷ Πομπηίῳ κατὰ δόξαν μά-
λιστα τῆς ἐν Ἀχαιῶν λιμένι γενομένης νίκης, ἱππικοῦ 575
δ' ἀπορῶν ὁ Πομπήιος, καὶ παρ' αὐτὸ βλαπτόμενος
ἐν ταῖς προνομαῖς, ἐπύθετο ἴλην ἱππέων Ἰταλικὴν ἐς
Ἀντώνιον χωρεῖν, ὑπὸ Ὀκταουίας χειμεριζούσης ἐν Ἀθή-
ναις ἀπεσταλμένην· καὶ εὐθὺς ἔπεμπέ τινας ἐς δια-
φθορὰν τῆς ἴλης μετὰ χρυσίου. ἀλλὰ τούσδε μὲν ὁ τῆς
Μακεδονίας ἡγούμενος Ἀντωνίῳ συνέλαβε καὶ τὸ χρυ-
19 σίον τοῖς ἱππεῦσι διένειμεν· ὁ δὲ Πομπήιος Νίκαιάν 576

---

5 sq. *κατὰ μέτωπον καὶ* om. O, *καὶ κατόπιν* om. C, *κατόπιν* om. i, ordinavit Schw.   7 *ἦν* ante *ἐπεστραμμένος* add. i   10 *ὑγρὸν*] *lubricus admodum ac madidus campus* C, i. e. *ὀλισθηρὸν καὶ ὑγρὸν*   12 sq. *προσδεχομένων* etc.] mendosa ac mutila putabant Musgr. et Schw.; *id cum in Mysiis Propontide ac aliis finitimis in locis uulgaretur, egeni tenuesque* vertit C, quasi *πυνθανομένων δὲ τῶν ἀπό τε* etc. legerit (Mend.). ⟨*ἐπικουρίαν*⟩ cum Gel., qui 'supplementum' addidit, post *ἑτέρωθεν* excidisse ci. Mend. et *οἱ* cum Schw. scripsit pro *οἳ*, quod habent O i. Ego restitui *οἳ* et iungendum puto *οἳ*—*ἐμισθοφόρουν* cum *προσδεχομένων*   14 *ἐμισθοφόρους* (sic) B

35 a. C.

τε καὶ Νικομήδειαν καταλαβὼν ἐχρηματίζετο λαμπρῶς, καὶ ἐς μεγάλα ταχέως αὐτῷ πάντα ηὔξετο παρ' ἐλπίδα.
577 Φουρνίῳ δὲ οὐ μακρὰν παραστρατοπεδεύοντι πρῶται μὲν ἧκον ἐκ Σικελίας, ἦρος ἀρχομένου, νῆες ἑβδομήκοντα, ὅσαι περιεσώθησαν ἐξ ὧν Ἀντώνιος ἐκεχρήκει κατὰ Πομπηίου Καίσαρι (μετὰ γὰρ τὸ Σικελικὸν ἔργον αὐτὰς ὁ Καῖσαρ ἀπέλυσεν), ἧκεν δὲ καὶ ἐκ Συρίας Τίτιος ἑτέραις ἑκατὸν εἴκοσι ναυσὶ καὶ στρατῷ πολλῷ,
578 καὶ κατῆραν ἅπαντες ἐς Προκόννησον. δείσας οὖν ὁ Πομπήιος τὰς ναῦς ἐνέπρησε καὶ τοὺς ἐρέτας ὥπλισεν, ὡς ἄμεινον ὁμοῦ πᾶσι κατὰ τὴν γῆν συνοισόμενος.
579 Κάσσιος δὲ ὁ Παρμήσιος καὶ Νασίδιος καὶ Σατορνῖνος καὶ Θέρμος καὶ Ἀντίστιος ὅσοι τε ἄλλοι τῶν ἀξιολόγων ἔτι τῷ Πομπηίῳ παρῆσαν φίλοι, καὶ ὁ τιμιώτατος αὐτῷ Φάννιος καὶ ὁ κηδεστὴς αὐτοῦ Πομπηίου Λίβων, ὡς εἶδον αὐτὸν οὐδὲ Τιτίου παρόντος, ὅτῳ τὰ περὶ αὐτὸν Ἀντώνιος ἐπέτρεπε, παυόμενον τοῦ πρὸς τὸν ἀμείνονα πολέμου, ἀπέγνωσαν αὐτοῦ καὶ πράξαντες ὑπὲρ ἑαυτῶν πίστιν ἐς Ἀντώνιον μετῆλθον.

580 ὁ δ' ἔρημος ὢν ἤδη φίλων ἐς τὰ μεσόγαια τῆς 14
Βιθυνίας ἀνεχώρει, λεγόμενος ἐς Ἀρμενίους ἐπείγεσθαι. καὶ αὐτόν, νυκτὸς ἀναζεύξαντα ἀφανῶς, ἐδίωκεν ὅ τε Φούρνιος καὶ ὁ Τίτιος, καὶ ἐπ' ἐκείνοις Ἀμύντας.

---

4 οὖν ante ἧκον add. i . 5 ὧν Nauck, ὅσων Oi, vulgo 9 προικόννησον (sic) B 11 συνοισομένους libri, corr. Musgr. 12 παρμίσιος B 15 αὐτῷ Vi, αὐτῶν BC, vulgo, sed cf. III § 12 φάνιος V 16 οὐδὲ Schw., οὔτε Oi 17 ἐπέτρεπε Schw., ἐπιτρέπει Oi, ἐπετετρόφει (vel -άφει) cum C maluit Mend., inut.

---

12 sqq. de Cassio Parmensi cf. § 4 sqq., Nasidius est Quintus L. f., cf. Kloevekorn p. 109, de Saturnino v. ad § 217, de Minucio Thermo dissentiunt viri docti, cf. Willems I p. 518 n. 317, de Antistio cf. ad IV § 168, de Fannio ad IV § 305, de L. (Scribonio) Libone (v. § 217 etc.) cf. Gardthausen, Augustus II, 1 p. 158 adn. 12

35 a. C.

συντόνῳ δὲ δρόμῳ περὶ ἑσπέραν καταλαβόντες ἐστρατο- 581
πέδευσαν ἕκαστος ἐφ' ἑαυτοῦ περὶ λόφῳ τινί, ἄνευ
τάφρου καὶ χάρακος, ὡς ἐν ἑσπέρᾳ καὶ κόπῳ. ὧδε 582
δὲ αὐτοῖς ἔχουσιν ὁ Πομπήιος νυκτὸς ἐπέθετο πελτα-
σταῖς τρισχιλίοις, καὶ πολλοὺς ἔκτεινεν εὐναζομένους
ἔτι καὶ ἀναπηδῶντας· οἳ δὲ καὶ γυμνοὶ πάμπαν αἰσχρῶς
ἔφευγον. καὶ δοκεῖ τότε ὁ Πομπήιος ἅπαντι τῷ στρατῷ 583
νυκτὸς ἐπελθὼν ἢ τῆς γε τροπῆς γενομένης ἐπαγαγὼν
τάχ' ἂν αὐτῶν ἐντελῶς ἐπικρατῆσαι. νῦν δ' ὃ μὲν
καὶ ταῦτα θεοῦ βλάπτοντος ὑπερεῖδε καὶ οὐδὲν ἐπ'
ἔργῳ τοιῷδε πλέον ἢ αὖθις ἐς τὸ μεσόγαιον ἐχώρει·
οἳ δ' ἀλισθέντες εἵποντο καὶ σιτολογοῦντα ἠνώχλουν, 584
ἕως κινδυνεύων ὑπὸ τῆς ἀπορίας ἠξίωσεν ἐς λόγους
ἐλθεῖν Φουρνίῳ, φίλῳ τε Μάγνου γεγενημένῳ καὶ
ἀξιώσει προύχοντι τῶν ἄλλων καὶ βεβαιοτέρῳ τὸν
τρόπον. ποταμὸν δ' ἐν μέσῳ λαβὼν ἔλεγε μέν, ὅτι 585
πρεσβεύσαιτο πρὸς Ἀντώνιον, ἐπετίθει δ', ὅτι τροφῶν
ἐν τοσούτῳ δεόμενος καὶ ἀμελούμενος ὑπὸ αὐτῶν,
τάδε ἐργάσαιτο. "ὑμεῖς δὲ εἰ μὲν Ἀντωνίου γνώμῃ 586
πολεμεῖτέ μοι, κακῶς ὁ Ἀντώνιος ὑπὲρ ἑαυτοῦ βου-
λεύεται, τὸν ἐπιόντα πόλεμον οὐ προορῶν· εἰ δὲ τὴν
Ἀντωνίου γνώμην φθάνετε, μαρτύρομαι καὶ παρακαλῶ
περιμεῖναι τὴν πρεσβείαν μου τὴν ἐς Ἀντώνιον ἀπ-
εσταλμένην ἢ λαβόντας ἄγειν ἤδη πρὸς αὐτόν. ἐπι-
τρέψω δ' ἐμαυτὸν ἐγὼ σοὶ μόνῳ, Φούρνιε, τοσοῦτον
ἐς πίστιν αἰτήσας, ὅτι με σῶον ἄξεις ἐς Ἀντώνιον."
ὃ μὲν οὕτως εἶπεν, Ἀντωνίῳ τε θαρρῶν ὡς ἀγαθῷ 587
τὴν φύσιν καὶ μόνα τὰ ἐν μέσῳ δεδιώς· ὁ δὲ Φούρ-
νιος αὐτὸν οὕτως ἠμείψατο· "ἐπιτρέποντος μὲν ἦν

---

2 ἐφ' ἑαυτῷ V 6 malim ἢ ἀναπηδῶντας 27 εἰπὼν V

35 a. C.
ἑαυτὸν Ἀντωνίῳ χωρεῖν ἐς αὐτὸν ἐξ ἀρχῆς ἢ περι-
μένειν ἀτρεμοῦντα ἐν Μιτυλήνῃ τὰς ἀποκρίσεις, πολε-
μοῦντος δέ, ἃ πεποίηκας ἅπαντα· τί γὰρ αὐτὰ δεῖ πρὸς
588 εἰδότα λέγειν; εἰ δὲ νῦν μετέγνωκας, μὴ συγκρούειν
μὲν ἡμᾶς τοὺς στρατηγοὺς ἐς ἀλλήλους, Τιτίῳ δὲ
σαυτὸν ἐπιτρέπειν· Τιτίῳ γὰρ ἐπιτέτραπται τὰ περὶ
σὲ ὑπὸ Ἀντωνίου· καὶ πίστιν, ἣν αἰτεῖς παρ' ἡμῶν,
ἔνι σοι καὶ Τίτιον αἰτεῖν. κεκέλευσται δ' ὑπὸ Ἀντω-
νίου πολεμοῦντα μέν σε κατακανεῖν, ἐγχειρίζοντα δὲ
589 πέμπειν ἐς αὐτὸν ἐντίμως". ὁ δὲ Πομπήιος Τιτίῳ 14
μὲν ἀχαριστίας ὠργίζετο, τὸν πόλεμον τόνδε ὑποδεξα-
μένῳ πολεμήσειν πρὸς αὐτόν· ἁλόντα γὰρ αὐτὸν αἰχμά-
590 λωτον περισεσώκει. ἐπὶ δὲ τῇ ὀργῇ καὶ ἠδόξει, Πομ-
πήιος ὤν, ἐπὶ Τιτίῳ γενέσθαι, οὐκ ἐπιφανεῖ πάνυ ἀνδρί,
καὶ ὑπώπτευεν αὐτὸν ὡς οὐ βέβαιον ἔς τε τὸν τρόπον
ὑπονοῶν καί τινα συγγινώσκων ἐς αὐτὸν ὕβριν πα-
591 λαιὰν πρὸ τῆς εὐεργεσίας. Φουρνίῳ δ' αὖθις ἑαυτὸν
ἐπέτρεπε καὶ δέξασθαι παρεκάλει. ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν,
ὃ δὲ καὶ Ἀμύντᾳ ἔλεγεν ἑαυτὸν ἐπιτρέψειν. τοῦ Φουρ-
νίου δὲ φήσαντος οὐδ' Ἀμύνταν ἂν δέξασθαι τόδε
ὕβριν ἔχον ἐς τὸν ἐξ Ἀντωνίου τὸ πᾶν ἐπιτετραμμένον,
592 διελύθησαν. καὶ τοῖς μὲν ἀμφὶ τὸν Φούρνιον δόξα
ἦν, ὅτι ὁ Πομπήιος ἐξ ἀπορίας τῶν παρόντων ἑαυτὸν
ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἐκδώσει τῷ Τιτίῳ· ὃ δὲ νυκτὸς
τὰ συνήθη πυρὰ καίεσθαι καταλιπὼν καὶ τοὺς σαλ-
πιγκτὰς σημαίνειν τὰ διαστήματα τῆς νυκτός, ὥσπερ ἦν

4 μὴ om. V 5 μὲν om. V 6 sq. τὰ πρὸς σὲ ὑπὲρ ἀντωνίου i 8 κεκέλευται B 9 ἐγχειρίζοντα δὲ ⟨ἑαυτὸν⟩ ci. Mend. (cf. ad § 552), contra Kratt p. 34, neque fort. h. l. opus 16 ἐς αὐτὸν] ἑαυτῷ ci. Mend., at cf. Zerdik p. 72 17 δ'] δὴ ci. Mend. 19 ὃ δὲ] ὅδε ab ἑαυτῷ V 22 μὲν om. V 24 ἐνδώσει i

35 a. C.

ἔθος, ἔλαθε μετὰ τῶν εὐζώνων ὑπεξελθὼν τοῦ στρατοπέδου, οἷς οὐδὲ αὐτοῖς προεῖπεν, οἷ χωρήσειν ἔμελλεν. ἐπενόει δ' ἐπὶ θάλασσαν ἐλθὼν ἐμπρῆσαι τὸ τοῦ Τιτίου 593
ναυτικόν. καὶ τάχα ἂν ἔδρασεν, εἰ μὴ Σκαῦρος αὐτομολήσας ἀπ' αὐτοῦ τὴν μὲν ἔξοδον ἐμήνυσε καὶ τὴν ὁδόν, ἣν ἐφέρετο, τὴν δ' ἐπίνοιαν οὐκ ᾔδει. τότε δὴ 594
χιλίοις καὶ πεντακοσίοις ἱππεῦσιν Ἀμύντας ἐδίωκε τὸν Πομπήιον ἱππέας οὐκ ἔχοντα. καὶ ἐς τὸν Ἀμύνταν οἱ τοῦ Πομπηίου πλησιάσαντα μετεχώρουν, οἳ μὲν ἀποδιδράσκοντες, οἳ δὲ καὶ φανερῶς. μονούμενος οὖν 595
ὁ Πομπήιος καὶ δεδιὼς ἤδη τὰ οἰκεῖα, ἑαυτὸν ἄνευ σπονδῶν ἐνεχείρισεν Ἀμύντᾳ, ὁ Τιτίῳ μετὰ σπονδῶν ἀδοξήσας.

3 οὕτω μὲν ἑάλω Πομπήιος Σέξστος, ὁ λοιπὸς ἔτι παῖς 596
Πομπηίου Μάγνου, νεώτερος μὲν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀπολειφθεὶς καὶ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ μειράκιον ἤδη, λαθὼν δ' ἐπ' ἐκείνοις ἐς πολὺ καὶ κρύφα λῃστεύων ἐν Ἰβηρίᾳ, μέχρι, πολλῶν συνδραμόντων ἐς αὐτὸν ἐπιγνωσθέντα εἶναι Πομπηίου παῖδα, ἐλῄστευέ τε φανερώτερον καὶ μετὰ Γάιον Καίσαρα ἐπολέμησεν ἐγκρατῶς καὶ στρατὸν ἤγειρε πολὺν καὶ ναῦς καὶ χρήματα καὶ νήσους εἷλε καὶ θαλασσοκράτωρ τῆς ἀμφὶ τὰς δύσεις θαλάσσης ἐγένετο καὶ τὴν Ἰταλίαν περιήνεγκεν ἐς λιμὸν καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἐς συμβάσεις, ἃς ἤθελε. τὸ δὲ μέγιστον, 597
ἐπίκουρος ἐν ταῖς προγραφαῖς τῇ πόλει πανώλεθρα πασχούσῃ γενόμενος περιέσωσεν ἄνδρας ἀρίστους τε καὶ πολλούς, οἳ τότε δι' αὐτὸν ἦσαν ἐν τῇ πατρίδι.

---

1 ἔθος ⟨ἐπιτάξας⟩, ἔλαθε ci. Mend., nec vero opus 9 πλησιάσαντες V, πλησιάσαντά με, ἐχώρουν (sic) B

---

4 est M. Aemilius Scaurus, filius eius, qui II § 91, V § 40 adfertur, cf. Borghesi II p. 191 (= Klebs ap. Pauly-Wissowa 1, 1 p. 588 sqq. n. 141. 142)

35 a. C. ὑπὸ δὲ θεοβλαβείας αὐτὸς οὔ ποτε ἐπεχείρησε τοῖς πολεμίοις, πολλὰ τῆς τύχης εὔκαιρα παρεχούσης, ἀλλ' ἠμύνετο μόνον.

598 καὶ Πομπήιος μὲν τοιόσδε γενόμενος ἑαλώκει, Τί- 144 τιος δὲ τὸν μὲν στρατὸν αὐτοῦ μετεστράτευσεν Ἀντωνίῳ, αὐτὸν δὲ Πομπήιον, τεσσαρακοστὸν ἔτος βιοῦντα, ἐν Μιλήτῳ κατέκανεν, εἴτε δι' αὐτοῦ, μηνίων ἄρα τῆς ποτὲ ὕβρεως καὶ ἀχάριστος ἐς τὴν ἔπειτα εὐεργεσίαν
599 γενόμενος, εἴτε καὶ ἐπιστείλαντος Ἀντωνίου. εἰσὶ δ' οἳ Πλάγκον, οὐκ Ἀντώνιον λέγοντες ἐπιστεῖλαι, [καὶ νομίζουσιν] ἄρχοντα Συρίας, καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς ἐπιτετραμμένον ἐς τὰ ἐπείγοντα ἐπιγράφειν τὸν Ἀντώνιον
600 καὶ τῇ σφραγῖδι χρῆσθαι. καὶ Πλάγκον δὲ γράψαι νομίζουσιν οἳ μὲν συνειδότος Ἀντωνίου καὶ αἰδουμένου γράψαι διὰ ὄνομα τοῦ Πομπηίου καὶ διὰ Κλεοπάτραν, εὔνως ἔχουσαν τῷ Πομπηίῳ διὰ τὸν πατέρα Μάγνον, οἳ δὲ αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ Πλάγκον, τάδε αὐτὰ συνιδόντα καὶ φυλαξάμενον, μὴ τὴν αἰσίαν Ἀντωνίου καὶ Καίσαρος ἐς ἀλλήλους αἰδῷ Πομπήιος καὶ Κλεοπάτρα Πομπηίῳ συνεργοῦσα ἀνατρέψαιεν.

601 ἀλλὰ Πομπήιος μὲν ἐτεθνήκει, Ἀντώνιος δὲ αὖθις 14

---

6 τὸν ante Πομπήιον add. a 9 sq. εἰσὶ δ' οἳ — λέγουσιν scr. Bk., fort. recte; idem del. καὶ νομίζουσιν; *sunt qui — existiment* C, οἱ λέγοντες non vertens; verba tradita frustra tenere studet Kratt p. 49 11 sq. ἐπιτετραμμένον] ἐπιτεταγμένον a 12 γράφειν ἀντώνιον V 14 αἰδούμενον i 17 συνιδότα b, συνειδότα ci. Mend., inut. 18 αἰσίαν scripsi, αἰτίαν libri, ἔτι οὖσαν scr. Mend. Fort. αἰτίαν delere praestat 19 αἰδῷ Mend., διδῷ Oi, διδῷ Πομπήιος καὶ om. C; τὴν αἰτίαν v. 18 servato Schw. delendum ci. διδῷ, v. 20 scribens ἀναθρέψαιεν, haud probabiliter 20 ἀνατρίψειεν O

---

6 τεσσαρακοστὸν] improbat Hitze (v. ad § 454) p. 2 sqq. 7 ἐν Μιλήτῳ] item Strab. 3, 2, 2, captus autem est ἐν Μιδαείῳ τῆς Φρυγίας, cf. Cass. D. 49, 18, 4

35 *ἐς Ἀρμενίαν ἐστράτευε, καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπὶ Ἰλλυριούς, οἳ τὴν Ἰταλίαν ἐλῄστευον, οἳ μὲν οὐχ ὑπακούσαντές πω Ῥωμαίων, οἳ δ' ἐν τοῖς ἐμφυλίοις ἀποστάντες. καί μοι ἔδοξε τὰ Ἰλλυρικά, οὔτε ἀκριβῶς γενόμενά* 60 *μοι γνώριμα οὔτε συντελοῦντα μῆκος ἰδίας συγγραφῆς οὔτε χώραν ἔχοντα ἑτέρωθι λεχθῆναι, τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἐλήφθησαν, συνάγοντος αὐτὰ ἐς τέλος, προαναγράψαι καὶ ὑποθεῖναι αὐτὰ τῇ ὁμόρῳ Μακεδονικῇ.*

---

1 *ἐστράτευσε* cum a scr. Mend., fort. recte 6 sq. *τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἐλήφθησαν· ἔδοξε δὲ συνάγοντος* i (in a *ἔδοξε δὲ* notata); *ἐπὶ τὸν χρόνον — συνάγοντι* ci. Dominicus (v. ad IV § 560) p. 14 adn. 36 coll. Illyr. c. 30, ⟨*ἀπὸ*⟩ *τοῦ χρόνου — συνάγοντι* Schw., quod Mend. probavit, pro *ἐλήφθησαν* praeterea coniciens *ἐξήφθη*. Subaudiens ad *ἐλήφθησαν οἱ Ἰλλύριοι*, inseruerim ⟨*μέχρι*⟩ ante *τοῦ χρόνου*, et *συνάγοντος* (sc. *ἐμοῦ*) nescio an sit Appiani; item Kratt p. 32, nisi quod *τοῦ χρόνου* dependere putat a *προαναγράψαι*, fort. recte

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI.

Dionysii Halicarnasei opuscula edd. H. Usener et L. Radermacher. Vol. II. Pars I. geh. ℳ 7.—, geb. ℳ 7.60.

Gai institutionum commentarii quattuor. Ed. E. Seckel et B. Kuebler. geh. ℳ 2.80, geb. ℳ 3.20.

Galeni de temperamentis (π. κρασεῶν) libri III rec. G. Helmreich. geh. ℳ 2.40, geb. ℳ 2.80.

Georgii Monachi Chronicon. Ed. C. de Boor. Vol. II. geh. ℳ 10.—.

Herondae mimiambi Quartum edidit O. Crusius. Ed. min. geh. ℳ 2.40, geb. ℳ 2.80.

Hesiodi carmina rec. A. Rzach. geh. ℳ 1.50, geb. ℳ 2.—

Inscriptiones Graecae ad inlustrandas dialectos selectae. Scholarum in usum edidit F. Solmsen. geh. ℳ 2.—, geb. ℳ 3.—

Libanii opera rec. R. Foerster. Vol. II. geh. ℳ 12.—, geb. ℳ 12.80.

Mythographi Graeci. Vol. III. Fasc. I. Pseudo-Eratosthenis Catasterismi rec. A. Olivieri. geh. ℳ 1.20, geb. ℳ 1.60.

—— —— Vol. III. Fasc. II: Palaephati *Περὶ ἀπίστων*. Heracliti qui fertur libellus *Περὶ ἀπίστων*. Excerpta Vaticana (vulgo Anonymus de incredibilibus). Ed. N. Festa. geh. ℳ 2.80, geb. ℳ 3.20.

Nonii Marcelli de conpendiosa doctrina libros XX ed. W. M. Lindsay. 3 voll. geh. ℳ 17.20, geb. ℳ 19.—

Pausaniae Graeciae descriptio. Rec. Fr. Spiro. Vol. I/III, libros I—X et indices continens. geh. ℳ 7.60, geb. ℳ 9.20.

Polybii historiae. Ed. Th. Büttner-Wobst. Vol. I. Ed. II. geh. ℳ 4.40, geb. ℳ 5.—. Vol. IV. geh. ℳ 5.—, geb. ℳ 5.60. Vol. V. (Appendix). geh. ℳ 2.40, geb. ℳ 3.—

Procli Diadochi in Platonis Timaeum commentaria ed. E. Diehl. Vol. I. geh. ℳ 10.—, geb. ℳ 10.80. Vol. II. geh. ℳ 8.—, geb. ℳ 8.60.

—— —— in Platonis rem publicam commentarii ed. G. Kroll. Vol. I. geh. ℳ 5.—, geb. ℳ 5.60. Vol. II. geh. ℳ 8.—, geb. ℳ 8.60.

Procopii Caesariensis opera omnia. Rec. I. Haury. Vol. I. geh. ℳ 12.—, geb. ℳ 12.60. Vol. II: geh. ℳ 12.—, geb. ℳ 12.60.

Pseudacronis scholia in Horatium vetustiora rec. O. Keller. 2 voll. geh. ℳ 21.—, geb. ℳ 23.—

Ptolemaei, Claudii, opera quae exstant omnia. Vol. I. ed. I. L. Heiberg. Pars II, libros VII—XIII continens. geh. ℳ 12.—, geb. ℳ 13.—

Quintiliani quae feruntur declamationes XIX maiores. Ed. Georgius Lehnert. geh. ℳ 12.—, geb. ℳ 12.60.

Scholia vetera in Pindari carmina rec. A. B. Drachmann. Vol. I. Scholia in Olympionicas. geh. ℳ 8.—, geb. ℳ 8.60.

Senecae, L. Annaei, opera quae supersunt. Vol. I. Fasc. I. Dialogorum ll. XII ed E. Hermes. geh. ℳ 3.20, geb. ℳ 3.80.

—— —— tragoediae edd. R. Peiper et G. Richter. geh. ℳ 5.60, geb. ℳ 6.20.

Statius, P. Pap. Vol. I. Silvae ed. Klotz. geh. ℳ 2.—, geb. ℳ 2.50.

Theodoreti Graecarum affectionum curatio. Rec. J. Raeder. geh. ℳ 6.—, geb. ℳ 6.60.

Thucydidis historiae rec. C. Hude. Vol. I/II: libri I—VIII. Ed. minor. geh. ℳ 2.40, geb. ℳ 3.60.

—— —— Ed. maior. geh. ℳ 4.80, geb. ℳ 6.—

P. Vegeti Renati digestorum artis mulomedicinae libri ed. E. Lommatzsch. geh. ℳ 6.—, geb. ℳ 6.60.

B. G. TEUBNER LEIPZIG.

Ausgaben griechischer und lateinischer Schriftsteller.

1a. Bibliotheca scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana. [8.]

Diese Sammlung hat die Aufgabe, die gesamten noch vorhandenen Erzeugnisse er griechischen und römischen Literatur in neuen, wohlfeilen Ausgaben zu veröffent- chen, soweit dies zu Gunsten der Wissenschaft oder der Schule wünschenswert ist ie Texte der Ausgaben beruhen auf den jeweils neuesten Ergebnissen der kritischen 'orschung, über welche die beigefügte adnotatio critica, die sich teils in der praefatio, ils unter dem Text befindet, Auskunft gibt. Die Sammlung wird ununterbrochen rtgesetzt werden und in den früher erschienenen Bänden durch neue, verbesserte Aus- aben stets mit den Fortschritten der Wissenschaft Schritt zu halten suchen.

ie Sammlung umfaßt zur Zeit gegen 400 Bände zum Preise von ca. 1200 Mark, ie bei einmaligem Bezuge zum Vorzugspreise von ca. 900 Mark abgegeben werden.

Alle Ausgaben sind auch gleichmäßig geschmackvoll gebunden käuflich!

Textausgaben der griechischen und lateinischen Klassiker.

a. Griechische Schriftsteller.

eliani de nat. anim. ll. XVII, var. hist., epistt., fragmm. Rec. R. Hercher. 2 voll. *M.* 9.— **10.05.**
— **varia historia.** Rec. R. Hercher. *M.* —.90 **1.30.**
eneae commentarius poliorceticus. Rec. A. Hug. *M.* 1.35 **1.75.**
eschinis orationes. Ed. Fr. Blass. Ed. min. *M.* 2.40 **2.80.**
— — — Ed. maior (m. Index). *M.* 8.— **8.60.**
— — Iterum ed. Fr. Franke. *M.* —.90 **1.30.**
eschyli tragoediae. Ed. H. Weil. *M.* 1.50 **2.—**
Einzeln jede Tragödie (Agamemnon. Choëphorae. Eumenides. Persae. Prometheus. Septem c. Th. Supplices) *M.* —.30 **—.60.**
—] **Scholia in Persas.** Rec. O. Dähnhardt. *M.* 3.60 **4.20.**
esopicae fabulae. Rec. C. Halm. *M.* —.90 **1.30.**
lexandri Lycopol. c. Manich. Ed. A. Brinkmann. *M.* 1.— **1.25.**
lypius: s. Musici.

Anacreontis carmina. Ed. V. Rose. Ed. II. *M.* 1.— **1.40.**
Anaritius: s. Euclid. suppl.
Andocidis orationes. Ed. Fr. Blass. Ed. II. *M.* 1 20 **1.60.**
Annae Comnenae Alexias. Rec. A. Reifferscheid. 2 voll. *M.* 7.50 **8.60.**
Anonymus de incredibilibus: s. Mythographi.
Anthologia Graeca epigr. Palat. c. Plan. Ed. H. Stadtmueller.
Vol. I: Pal. l. I—VI (Plan. l. V—VII). *M.* 6.— **6.60.**
Vol. II. P. 1: Pal. l. VII (Plan. l. III). *M.* 8.— **8.60.**
— **lyrica** s. lyr. Graec. rell. Edd. Bergk-Hiller-Crusius. *M.* 3.— **3.60.**
Antonini, M. Aurel., commentarr. ll. XII. Rec. I. Stich. *M.* 1.80 **2.20.**
Antoninus Liberalis: s. Mythographi.
Apollodori bibliotheca. Rec. Imm. Bekker. *M.* 1.— **1.30.**
— — Ed. R. Wagner: siehe Mythographi. Vol. I.
Apollonius Pergaeus (cum commentariis antiquis). Ed. et Lat. interpr. est I. L. Heiberg. 2 voll. *M.* 9.— **10.—**

Die fetten Ziffern verstehen sich für gebundene Exemplare

Apollonii Rhodii Argonautica. Rec. R. Merkel. *M* 1.— **1.40.**

Appiani hist. Rom. Ed. L. Mendelssohn. 2 voll. *M* 9.— **10.—**

Archimedis opera omnia. Ed. I. L. Heiberg. 3 voll. *M* 18.— **19.80.**

Aristeae ad Philocratem epistula c. cet. de vers. LXX interpr. testim. Ed. P. Wendland. *M* 4.— **4.50.**

Aristophanis comoediae. Ed. Th. Bergk. 2 voll.
- Vol. I: Acharn., Equites, Nubes, Vespae, Pax.
- — II: Aves, Lysistr., Thesmoph., Ranae, Eccles., Plutus.
- Einzeln jedes Stück *M* —.45 **—.75.**

Aristotelis de partib. anim. ll. IV. Ed. B. Langkavel. *M* 1.80 **2.20.**

—— **de arte poetica l.** Rec. W. Christ. *M* —.60 **—.90.**

—— **physica.** Rec. C. Prantl. *M* 1.50 **1.90.**

—— **ethica Nicomachea.** Ed. Fr. Susemihl. *M* 1.80 **2.10.**

—— **de coelo et de generatione et corruptione.** Rec. C. Prantl. *M* 1.20 **1.60.**

—— **quae feruntur de coloribus, de audibilibus, physiognomonica.** Rec. C. Prantl. *M* —.60 **—.90.**

—— **politica.** Ed. Fr Susemihl. Ed. III. *M* 2.40 **2.80.**

—— **magna moralia.** Rec. Fr. Susemihl. *M* 1.20 **1.60.**

—— **de anima ll. III.** Rec. Guil. Biehl. *M* 1.20 **1.60.**

[—— **ethica Eudemia.**] **Eudemi Rhodii ethica.** Adi. **de virtutibus et vitiis l.** rec. Fr. Susemihl. *M* 1.80 **2.10.**

—— **ars rhetorica.** Ed. A. Roemer. Ed. II. *M* 3.60 **4.—**

—— **metaphysica.** Rec. Guil. Christ. *M* 2.40 **2.80.**

—— **qui foreb. libror. fragmenta.** Coll. V. Rose. *M* 4.50 **5.—**

—— **oeconomica.** Rec. Fr. Susemihl. *M* 1.50 **1.90.**

—— **quae feruntur de plantis, de mirab. auscultat., mechanica, de lineis insec., ventorum situs et nomina, de Melisso Xenophane Gorgia.** Ed. O. Apelt. *M* 3.— **3.40.**

—— **parva naturalia.** Rec. Guil. Biehl. *M* 1.80 **2.10.**

—— *Πολιτεία Ἀθηναίων.* Ed. Fr. Blaß. Ed. III. *M* 1.80 **2.10.**

——: s. a. Musici.

Arriani Anabasis. Rec. Car. Abicht. *M* 1.20 **1.70.** Mit Karte *M* 1.50.

—— **scripta minora.** Edd. Hercher-Eberhard. *M* 1.80 **2.20.**

Athenaei dipnosophist. ll. XV. Rec. G. Kaibel. 3 voll. *M* 17.10 **18.90.**

***Autolyci* de sphaera quae movetur l., de *ortibus* et occasibus ll. II.** Ed. Fr. Hultsch. *M* 3.60 **4.—**

Babrii fabulae Aesopeae. Rec. O. Crusius. Acc. fabul. dactyl. et iamb. rell. Ignatii et al. tetrast. iamb. rec. a C. Fr. Mueller. Ed. maior. *M* 8.40 **9.—**

Babrii fabulae Aesopeae. Rec. O. Crusius. Ed. minor. *M* 4.— **4.60.**

—— —— Ed. F. G. Schneidewin.

Bacchius: s. Musici. [*M* —.60 **1.—**

Bacchylidis carmina. Ed. Fr. Blaß. *M* 2.40 **2.90.**

Batrachomyomachia: s. Hymni Homerici.

Bio: s. Bucolici.

Blemyomachia: s. Eudocia Augusta.

Bucolicorum Graecorum Theocriti, Bionis, Moschi reliquiae. Rec. H. L. Ahrens. *M* —.60 **1.—**

Callinici de vita S. Hypatii l. Edd. sem philol. Bonn. sodales. *M* 3.— **3.40.**

Cassianus Bassus: s. Geoponica.

Cebetis tabula. Ed. C. Praechter. *M* —.60 **—.90.**

Chronica minora. Ed. C. Frick. Vol. I Acc. **Hippolyti Romani** praeter Canonem Paschalem fragmm. chronol. *M* 6.80 **7.40.**

Claudiani carmina: s. Eudocia Augusta.

Cleomedis de motu circulari corporum caelestium ll. II. Ed. H. Ziegler. *M* 2.70 **3.20.**

Colluthus: s. Tryphiodorus.

Cornuti theologiae Graecae compendium. Rec. C. Lang. *M* 1.50 **2.—**

Corpusculum poesis epicae Graecae ludibundae. Edd. Brandt et Wachsmuth 2 fascc. *M* 6.— **7.—**

Demades: s. Dinarchus.

Demetrii Cydon. de contemn. morte or. Ed. H. Deckelmann. *M* 1.— **1.40.**

Demosthenis orationes. Recc. G. Dindorf-Blaß. Ed. maior. [Mit adnot. crit.] 3 voll. [je *M* 2.40 **3.—**] *M* 7.20 **9.—** Ed. minor. [Ohne die adnot. crit.] 3 voll. [je *M* 1.50 **2.—**] *M* 4.50 **6.—** [6 partes je *M* —.75 **1.10.**]
- Vol. I. Pars 1. Olynthiacae III. Philippica I. De pace. Philippica II. De Halonneso. De Chersoneso. Philippicae III. IV. Adversus Philippi epistolam. Philippi epistola. De contributione. De symmoriis. De Rhodiorum libertate. De Megalopolitis. De foedere Alexandri.
- — I. Pars 2. De corona. De falsa legatione
- — II. Pars 1. Adversus Leptinem. Contra Midiam. Adversus Androtionem. Adversus Aristocratem.
- — II. Pars 2. Adversus Timocratem. Adversus Aristogitonem II. Adversus Aphobum III. Adversus Onetorem II. In Zenothemin. In Apaturium. In Phormionem. In Lacritum. Pro Phormione. In Pantaenetum. In Nausimachum. In Boeotum de nomine. In Boeotum de dote.

Die *fetten* Ziffern verstehen sich für gebundene Exemplare.

mosthenis orationes. Recc. G. Dindorf-Blaß.
Vol. III. Pars 1. In Spudiam. In Phaenippum. In Macartatum. In Leocharem. In Stephanum II. In Euergum. In Olympiodorum. In Timotheum. In Polyclem. Pro corona trierarchica. In Callippum. In Nicostratum. In Cononem. In Calliclem.
— III. Pars 2. In Dionysodorum. In Eubulidem. In Theocrinem. In Neaeram. Oratio funebris. Amatoria. Prooemia. Epistolae. Index historicus.
iarchi orationes adiectis Demadis qui ertur fragmentis ὑπὲρ τῆς δωδεκαετίας. Ed. Fr. Blaß. Ed. II. ℳ 1.— **1.40.**
dori bibliotheca hist. Edd. Bekker-. Dindorf-Vogel. 5 voll. Voll. I. II. e ℳ 3.60 **4.20.** Vol. III. ℳ 4.— **4.60.** Ed. L. Dindorf. Voll. III. IV. je ℳ 3.—. Vol. V. ℳ 3.75.]
nis Cassii Cocceiani historia Romana. Edd. L. Dindorf-Melber. 5 voll. Vol. I. ℳ 4.50 **5.—** Vol. II. ℳ 3.60 **4.20.** [Ed. . Dindorf. Voll. IV. V. je ℳ 2.70.]
nis Chrysostomi orationes. Rec. L. Dindorf. 2 voll. ℳ 5.40. [Neubearbeitung von A. Sonny in Vorbereitung.]
nysi Halic. antiquitates Romanae. Ed. . Jacoby. 4 voll. Vol. I. ℳ 3.60 **4.20.** Voll. II. III. je ℳ 3.— **3.60.**
— **opuscula.** Edd. H. Usener et L. Radermacher. Vol. I. ℳ 6.— **6.60.**
phanti opera omnia c. Gr. commentt. Ed. P. Tannery. 2 voll. ℳ 10.— **11.—**
logae poetarum Graec. Ed. H. Stadtmueller. ℳ 2.70 **3.20.**
icorum Graec. fragmenta. Ed Kinkel. Vol. I. ℳ 3.— **3.50.**
icteti dissertationes ab Arriano dig. Rec. I. Schenkl. Acc. fragmm., enchiridion, gnomolog. Epict., rell., indd. Ed. maior. ℳ 10.— **10.80.** Ed. minor. ℳ 6.— **6.60.**
atosthenis catasterismi: s. Mythographi III. 1
otici scriptores Graeci. Rec. R. Hercher. 2 tomi. [Vergr.; Neubearbeitung . A. Eberhard i. Vorbereitung.]
clidis opera omnia. Edd. I. L. Heiberg t H. Menge.
Voll. I-V. **Elementa.** Ed. et Lat. interpr. est Heiberg. ℳ 24.60 **27.40.**
— VI. **Data.** Ed. Menge. ℳ 5.— **5.60.**
— VII. **Optica, Opticor. rec. Theonis, Catoptrica,** c. scholl. ant. Ed. Heiberg. ℳ 5.— **5.60.**
- —— —— Supplem.: **Anaritii** in X ll. riores Element. comm. Ex interpr. Gherardi Crem. ed. M. Curtze. ℳ 6.— **6.60.**
-: s. a. Musici.
locise Augustae, Procli Lycii, Claudiani armm. Graec. rell. Acc. *Blemyomachiae agmm. Rec.* A. Ludwich. ℳ 4.— **4.40.**

Eudociae violarium. Rec. I. Flach. ℳ 7.50 **8.20.**
Euripides tragoediae. Rec. A. Nauck. Ed. III. 3 voll. ℳ 5.70 **7.20.**
Vol. I: Alcestis. Andromacha. Bacchae Hecuba. Helena. Electra. Heraclidae. Hercules furens. Supplices. Hippolytus. ℳ 1.50 **2.—**
— II: Iphigenia Aulidensis. Iphigenia Taurica. Ion. Cyclops. Medea. Orestes. Rhesus. Troades. Phoenissae. ℳ 1.50 **2.—**
— III: Perditarum tragoediarum fragmenta. ℳ 2.70 **3.20.**
Einzeln jede Tragödie ℳ —.30 **—.60.**
Eusebii opera. Rec. G. Dindorf. 4 voll. ℳ 15 — **17.20.**
Fabulae Aesopicae: s. Aesop. fab.
Fabulae Romanenses Graec. conscr. Rec. A. Eberhard. Vol. I. ℳ 3.75 **4.30.**
Favonii Eulogii disp. de somnio Scipionis. Ed. A. Holder. ℳ 1.40 **1.80.**
Florilegium Graecum in usum primi gymnasiorum ordinis collectum a philologis Afranis. kart. Fasc. 1—10 je ℳ **—.50;** Fasc. 11—15 je ℳ **—.60.**
Hierzu unentgeltlich: **Index argumentorum et locorum.**
Außer der Verwendung bei den Maturitätsprüfungen hat diese Sammlung noch den Zweck, dem Primaner das Beste und Schönste aus der griech. Literatur auf leichte Weise zugänglich zu machen und den Kreis der Altertumsstudien zu erweitern.
Galeni Pergameni scripta minora. Recc. I. Marquardt, I. Müller, G. Helmreich. 3 voll. ℳ 7.50 **9.—**
—— **institutio logica.** Ed. C. Kalbfleisch. ℳ 1.20 **1.60.**
—— **de victu attenuante l.** Ed. C. Kalbfleisch. ℳ 1.40 **1.80.**
Gaudentius: s. Musici.
Geoponica sive Cassiani Bassi Schol. de re rustica eclogae. Rec. H. Beckh. ℳ 10.— **10.80.**
Georgii Acropol. opera. Rec. A. Heisenberg. Vol. I. ℳ 8.— **9.—**
Georgii Cypri descriptio orbis Romani. Acc. **Leonis imp. diatyposis genuina.** Ed. H. Gelzer. Adi. s. 4 tabb. geograph. ℳ 3.— **3.50.**
Heliodori Aethiopic. ll. X. Ed. I. Bekker. ℳ 2.40 **2.90.**
Hephaestion: s. Metrici scriptores.
Heraclitus: s. Mythographi.
Hermippus, anon. christ. de astrologia dialogus. Edd. C. Kroll et P. Viereck. ℳ 1.80 **2.20.**
Herodiani ab excessu divi Marci ll. VIII. Ed. I. Bekker. ℳ 1.20 **1.60.**

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exemplare

Herodoti historiarum ll. IX. Edd. Dietsch-Kallenberg. 2 voll. [je ℳ 1.35 **1.80**] ℳ 2.70 **3.60**.
Vol. I: Lib. 1—4. Fasc. I: Lib. 1. 2. ℳ —.75 **1.10**.
Fasc. II: Lib. 3. 4. ℳ —.75 **1.20**.
— II: Lib. 5—9. Fasc. I: Lib. 5. 6. ℳ —.60 **—.90**.
Fasc. II: Lib. 7. ℳ —.45 **—.75**.
Fasc. III: Lib. 8. 9. ℳ —.60 **—.90**.

Herondae mimiambi. Acc. **Phoenicis Coronistae, Mattii** mimiamb. fragmm. Ed. O. Crusius. Ed. III maior. [U. d. Pr.] Ed. III minor. ℳ 2.40 **2.80**.

Heronis Alexandrini opera. Vol. I. Druckwerke und Automatentheater, griech. und deutsch hrsg. von W. Schmidt. Im Anh. Herons Fragment über Wasseruhren, **Philons** Druckwerke, **Vitruvs** Kapitel zur Pneumatik. Mit 124 Fig. ℳ 9.— **9.80**.
——— —— —— Suppl.: D. Gesch. d. Textüberliefrg. Griech. Wortregister. ℳ 3.— **3.40**.
—— —— —— Vol. II. Fasc. I. Mechanik u. Katoptrik, hrsg. u. übers. von L. Nix u. W. Schmidt. Im Anh. Excerpte aus **Olympiodor, Vitruv, Plinius, Cato, Pseudo-Euclid.** M. 101 Fig. ℳ 8.— **8.60**.
—— —— —— Vol. III. Vermessungslehre u. Dioptra, griech. u. deutsch hrsg. von H. Schöne. M. 116 Fig. ℳ 8.— **9.—**

Hesiodi quae fer. **carmina.** Rec. A. Rzach. ℳ 1.50 **2.—**

Hesychii Milesii qui fertur de viris ill. l. Rec. I. Flach. ℳ —.75 **1.10**.

Hieroclis synecdemus. Acc. fragmenta ap. Constantinum Porphyrog. servata et nomina urbium mutata. Rec. A. Burckhardt. ℳ 1.20 **1.60**.

Hipparchi in Arati et Eudoxi Phaenomena comm. Rec. C. Manitius. ℳ 4.— **4.60**.

Hippocratis opera. 7 voll. Recc. H. Kuehlewein et I. Ilberg. Vol. I (cum tab. phototyp.). ℳ 6.— **6.60**. Vol. II. ℳ 5.— **5.50**.

Historici Graeci minores. Ed. L. Dindorf. 2 voll. ℳ 8.25 **9.30**.

Homeri carmina. Ed. Guil. Dindorf. 2 voll. Ed. IV.
Vol. I: Ilias, mit Sengebuschs diss. Hom. I. ℳ 2.25. Ausg. a. Schreibpapier ℳ 4.50.
— II: Odyssea, mit Sengebuschs diss. Hom. II. ℳ 2.25. Ausg. a. Schreibpapier ℳ 4.50.
—— **Ilias.** Ed. Guil. Dindorf. Ed. V cur. C. Hentze. 2 partes. [je ℳ —.75 **1.10**.] ℳ 1.50 **2.20**.
Pars I: Il. 1—12. Pars II: Il. 13—24.
[——] **Iliadis carmm. XVI.** Schol. in usum ed. A. Koechly. ℳ 3.— **3.60**.
—— ***Odyssea.*** Ed. Guil. Dindorf. Ed. V *cur. C. Hentze.* 2 partes. [je ℳ —.75 ***1.10.***] ℳ 1.50 **2.20**.
Pars I: Od. 1—12. **Pars II:** Od. 13—24.

Homeri Odyssea. Rec. A. Ludwich. 2 voll. Ed. minor. ℳ 1.50 **2.20**.
Vol. I: Od. 1—12. ℳ — 75 **1.10**.
— II: Od. 13—24. ℳ —.75 **1.10**.

Hymni Homerici acc. epigrammatis et Batrachomyomachia. Rec. A. Baumeister. ℳ —.75 **1.10**.

Hyperidis orationes. Ed. Fr. Blaß. Ed III. ℳ 2.10 **2.50**.

Iamblichi protrepticus. Ed. H. Pistelli. ℳ 1.80 **2.60**.
—— **de communi math. scientia l.** Ed N. Festa. ℳ 1.80 **2.60**.
—— **in Nicomachi arithm. introduct. l.** Ed. H. Pistelli. ℳ 2.40 **2.80**.

Ignatius Diaconus: s. Nicephorus.

Inc. auct. Byzant. de re milit. l. Rec. R. Vári. ℳ 2.40.

Ioannes Philoponus: s. Philoponus.

Iosephi opera. Recc. Bekker-Naber. 6 voll. ℳ 21.20 **24.40**.
—— —— Rec. I. Bekker. 6 voll. Vol. VI. ℳ 2.10.

Isaei orationes. Ed. C. Scheibe. ℳ 1.20 **1.60**.

Isocratis orationes. Recc. Benseler-Blass. 2 voll. ℳ 2.70 **3.60**.

Iuliani imp. quae supers. omnia. Rec. C. F. Hertlein. 2 voll. ℳ 6.75 **7.60**.

Iustiniani imp. novellae. Ed. C. E. Zachariae a Lingenthal. 2 partes. ℳ 10.50 **11.60**.
—— —— —— Appendix (I). ℳ —.60 **1.—**
—— —— —— Appendix (II). **De dioecesi Aegyptiaca lex ab imp. Iustiniano anno** 554 lata. ℳ 1.20 **1.60**.

Leonis diatyposis: s. Georgius Cyprius

Luciani opera. Rec. C. Jacobitz. 3 voll. ℳ 6.30 **7.80**.

Lycophronis Alexandra. Rec. G. Kinkel. ℳ 1.80 **2.20**.

Lycurgi or. in Leocratem. Edd. Scheibe-Blass. Ed. maior. ℳ —.90 **1.30**. Ed. minor. ℳ —.60 **—.90**.

Lydi l. de ostentis et Calendaria Graeca omnia. Ed. C. Wachsmuth. Ed. II. ℳ 6.— **6.60**.
—— —— —— Ed. I. ℳ 2.70.
—— **de mensibus l.** Ed. R. Wünsch. ℳ 5.20 **5.60**.
—— **de magistratibus l.** Ed. R. Wünsch. [In Vorbereitung.]

Lysiae orationes. Rec. Th. Thalheim. Ed. maior. ℳ 3 — **3.60**. Ed. minor. ℳ 1.20 **1.60**.

Manethonis apotelesmaticorum qui fer. ll. VI. Ed. A. Koechly. Acc. **Dorothei et Annubionis** fragmm. astrologica. ℳ 1.50 **2.—**

Marci Diaconi vita Porphyrii, episcopi Gazensis. Edd. soc. philol. Bonn. sodales. ℳ 2.40 **2.80**.

***Die fetten* Ziffern verstehen sich für gebundene Exemplare**

monis carminum de actionum
ll. Acc. anecdota astrologica.
dwich. ℳ 1.80 2.20.
tores Graeci. Ed. R. West-
I: Hephaestion. ℳ 2.70 3.20.
ım scriptorum reliquiae. Ed.
h. Vol. I: Scriptores Graeci.
. [Vol. II: Scriptores Latini.
).] 2 voll. ℳ 5.10 6.—
Bucolici.
tores Graeci. Aristoteles,
icomachus, Bacchius, Gauden-
s et melodiarum veterum quid-
. Rec. C. Ianus. Ann. s.
. 9.— 9.80.
- Supplementum: Melodiarum
20 1.60.
Graeci. Vol. I: **Apollodori**
Pediasimi lib. de Herculis
Ed. R. Wagner. ℳ 3.60 4.20.
Fasc. I: **Parthenii** lib. περὶ
θημάτων, ed. P. Sakolowski.
beralis μεταμορφώσεων συνα-
E. Martini. ℳ 2.40 2.80.
rthenius, ed. E. Martini.
0.
Fasc. I: **Eratosthenis** cata-
d. Olivieri. ℳ 1.20 1.60.
Fasc. II: **Palaephati** περὶ
Heracliti lib. περὶ ἀπίστων,
aticana (vulgo Anonymus de
ıs). Ed. N. Festa. ℳ 2.80

rerum scriptores Graeci
Vol. I: Paradoxographi, Anti-
llonius, Phlegon, Anonymus
Rec. O. Keller. ℳ 2.70 3.10.
hiepiscopi opuscc. hist. Ed.
. Acc. **Ignatii Diaconi vita**
ℳ 3.30 3.70.
emmydae curr. vitae et car-
A. Heisenberg. ℳ 4.— 4.40.
Geraseni introductionis
II. Rec. R. Hoche. ℳ 1.80

usici.
siacorum ll. XLVIII. Rec.
ly. 2 voll. ℳ 9.— 10.—
asis s. evangelii Ioannei. Ed.
dler. ℳ 4.50 5.—
imperatoris off. l. Rec. A.
ℳ 1.20 1.60.
s. Mythographi.
s. Mythographi.
aenorum nomina graece,
iace, coptice, arabice, arme-
H. Gelzer, H. Hilgenfeld,
ℳ 6.— 6.60. (Scriptores
ofani. Fasc. II.)
scriptio Graeciae. Rec. I. H.
ıbart. 2 voll. ℳ 3.60 4.40.
. F. Spiro. Vol. I. ℳ 2.80

s. *Mythographi.*

Philodemi volumina rhetorica. Ed. S. Sudhaus. 2 voll. u. Suppl. ℳ 11.— 12.60.
— **de musica ll.** Ed. I. Kempe. ℳ 1.50 2.—
Philoponi de opificio mundi ll. Rec. W. Reichardt. 4.— 5.60. (Scriptores sacri et profani. Fasc. I.)
— **de aeternitate mundi c. Proclum.** Ed. H. Rabe. ℳ 10.— 10.80.
Philostrati (mai.) opera. Ed. C. L. Kayser 2 voll. ℳ 8.25 9.25.
— **imagines.** Recc. O. Benndorf et C. Schenkl. ℳ 2.80 3.30.
Philostrati (min.) imagines et Callistrati descriptiones. Recc. C. Schenkl et Aem. Reisch. ℳ 2.40 2.80.
Physiognomonici scriptores Graeci et Latini. Rec. R. Foerster. 2 voll. [Vol. I. ℳ 8.— 8.60. Vol. II. ℳ 6.— 6.60.] ℳ 14.— 15.20.
Pindari carmina. Ed. W. Christ. Ed. II. ℳ 1.80 2.20.
Platonis dialogi secundum Thrasylli tetralogias dispositi. Ex recogn. C. F. Hermanni et M. Wohlrabii. 6 voll. [Voll. I. III—VI. je ℳ 1.80 2.30. Vol. II. ℳ 1.50 2.—] ℳ 10.50 13.50.
Auch in folgenden einzelnen Abteilungen:
Nr. 1. Euthyphro. Apologia Socratis. Crito. Phaedo. ℳ —.60 —.90.
— 2. Cratylus. Theaetetus. ℳ —.90 1.30.
— 3. Sophista. Politicus. ℳ —.90 1.30.
— 4. Parmenides. Philebus. ℳ —.75 1.10.
— 5. Convivium. Phaedrus. ℳ —.60 —.90.
— 6. Alcibiades I et II. Hipparchus. Erastae. Theages. ℳ —.60 —.90.
— 7. Charmides. Laches. Lysis. ℳ —.60 —.90.
— 8. Euthydemus. Protagoras. ℳ —.60 —.90.
— 9. Gorgias. Meno. ℳ —.90 1.30.
— 10 Hippias I et II. Io. Menexenus Clitophon. ℳ —.60 —.90.
— 11. Rei publicae libri decem. ℳ 1.50 2.—
— 12. Timaeus. Critias Minos ℳ —.75 1.10.
— 13. Legum libri XII. Epinomis ℳ 1.50 2.—
— 14. Platonis quae feruntur epistolae XVIII. Acc. definitiones et septem dialogi spurii. ℳ 1.20 1.60.
— 15. Appendix Platonica continens isagogas vitasque antiquas, scholia Timaei, glossar., indices. ℳ 1.50 2.—

Inhalt von Nr. 1— 3 = Vol. I.
— 4— 6 = Vol. II.
— 7—10 = Vol. III.
— 11. 12 = Vol. IV.
— 13 = Vol. V.
— 14. 15 = Vol. VI.

Plotini opera. Rec. A. Kirchhoff. 2 voll. Vol. II. ℳ 3.—

en Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exemplar

Ciceronis scripta. Edd. F. W. Müller et G. Friedrich.

Nr. 3. De oratore, ed. Friedrich. ℳ 1.— **1.40.**
— 4. Brutus, ed. Friedrich. ℳ —.60 **—.90.**
— 5. Orator, ed. Friedrich. ℳ —.45 **—.75.**
— 6. De optimo genere oratorum, partitiones et topica, ed. Friedrich. ℳ —.45 **—.75.**
— 7. Orationes pro P. Quinctio, pro Sex. Roscio Amerino, pro Q. Roscio comoedo, ed. Müller. ℳ —.60 **—.90.**
— 8. Divinatio in Q. Caecilium, actio in C. Verrem I, ed. Müller. ℳ —.45 **—.70.**
— 9a. Actionis in C. Verrem II sive accusationis ll. I—III, ed. Müller. ℳ —.90 **1.30.**
— 9b. —— —— ll. IV. V, ed. Müller. ℳ —.45 **—.75.**
— 10. Orationes pro M. Tullio, pro M. Fonteio, pro A. Caecina, de imperio Cn. Pompeii (pro lege Manilia), ed. Müller. ℳ —.45 **—.75.**
— 11. Orationes pro A Cluentio Habito, de lege agr. tres, pro C. Rabirio perduellionis reo, ed. Müller. ℳ —.75 **1.10.**
— 12. Orationes in L. Catilinam, pro L. Murena, ed. Müller. ℳ —.60 **—.90.**
— 13. Orationes pro P. Sulla, pro Archia poeta, pro Flacco, ed. Müller. ℳ —.45 **—.75.**
— 14. Orationes post reditum in senatu et post reditum ad Quirites habitae, de domo sua, de haruspicum responso, ed. Müller. ℳ —.60 **—.90.**
— 15. Orationes pro P. Sestio, in P. Vatinium, pro M. Caelio, ed. Müller ℳ —.60 **—.90.**
— 16. Orationes de provinciis consularibus, pro L. Cornelio Balbo, in L. Calpurnium Pisonem, pro Cn. Plancio, pro Rabirio Postumo, ed. Müller. ℳ —.60 **—.90.**
— 17. Orationes pro T. Annio Milone, pro M. Marcello, pro Q. Ligario, pro rege Deiotaro, ed. Müller. ℳ —.45 **—.75.**
— 18. Orationes in M. Antonium Philippicae XIV, ed. Müller. ℳ —.90 **1.30.**
— 19. Epistt. ad fam. l. I—IV, ed. Müller. ℳ —.90 **1.30.**
— 20. Epistt. ad fam. l. V—VIII, ed. Müller. ℳ —.90 **1.30.**
— 21. Epistt. ad fam. l. IX—XII, ed. Müller. ℳ —.90 **1.30.**
— 22. Epistt. ad fam. l. XIII—XVI, ed. Müller. ℳ —.90 **1.30.**

Ciceronis scripta. Edd. F. W. M
G. Friedrich.

Nr. 23. Epistulae ad Quintum Q. Ciceronis de petitione fratrem epistula, eiusden quidam de signis XII, ed. ℳ —.60 **—.90.**
— 24. Epistt. ad Att. l. I- Müller. ℳ 1.— **1.40.**
— 25. Epistt. ad Att. l. V— Müller. ℳ 1.— **1.40.**
— 26. Epistt. ad Att. l. IX— Müller. ℳ 1.— **1.40.**
— 27. Epistt. ad Att. l. XIII— Müller. ℳ 1.— **1.40.**
— 28. Epistt. ad Brutum et Octavium, ed. Müller. ℳ —
— 29. Academica, ed. Müller. **—.90.**
— 30. De finibus, ed. Müller. **1.30.**
— 31. Tusculanae disputati Müller. ℳ —.75 **1.10.**
— 32. De natura deorum, ed. ℳ —.60 **—.90.**
— 33. De diviniatione, de Müller. ℳ —.60 **—.90.**
— 34. De re publica, ed. ℳ —.60 **—.90.**
— 35. De legibus, ed. Müller. **—.90.**
— 36. De officiis, ed. Müller. **—.90.**
— 37. Cato Maior de senectut de amicitia, Paradoxa, ed.

Inhalt von [ℳ —.
Nr. 1. 2 = Pars I, vol.
— 3— 6 = Pars I, vol.
— 7— 9 = Pars II, vol.
— 10—14 = Pars II, vol.
— 15—18 = Pars II, vol.
— 19—23 = Pars III, vol.
— 24—28 = Pars III, vol.
— 29—31 = Pars IV, vol.
— 32—35 = Pars IV, vol.
— 36. 37 = Pars IV, vol.

—— orationes selectae XXI C. F. W. Müller. 2 partes. [je **1.10.**] ℳ 1.50 **2.20.**
Pars I: Oratt. pro Roscio Am Verrem ll. IV et V, pro lege in Catilinam, pro Murena.
— II: Oratt. pro Sulla, pro A Sestio, pro Plancio, pro Mi Marcello, pro Ligario, pro Philippicae I. II. XIV.

—— orationes selectae XIX. Ed adiecc. A. Eberhard et C. folder. Ed. II. ℳ 2.— **2.50.**
Oratt. pro Roscio Amerino, in IV. V, de imperio Pompei, in IV, pro Murena, pro Ligario, Deiotaro, in Antonium Philipp divinatio in Caecilium.

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exe

Ciceronis epistolae. Rec. A. S. Wesenberg. 2 voll. [je ℳ 3.— **3.60.**] ℳ 6.— **7.20.**
— **epistolae selectae.** Ed. R. Dietsch. 2 partes. [P. I. ℳ 1.— **1.40.** P. II. ℳ 1.50 **2.**—] ℳ 2.50 **3.40.**
— **philosophische Schriften.** Auswahl f. d. Schule nebst einer Einleitung in die Schriftstellerei Ciceros und in die alte Philosophie von Professor Dr. O. Weißenfels. Mit Titelbild. ℳ 2.—
— — in einzelnen mit Vorbemerkungen u. s. w. versehenen Heften:
1. Heft: Einleitung in die Schriftstellerei Ciceros und die alte Philosophie. Mit Titelbild. kart. ℳ —.90.
2. Heft: De officiis libri III. kart. ℳ —.60.
3. Heft: Cato Maior de senectute. kart. ℳ —.30.
4. Heft: Laelius de amicitia. kart. ℳ —.30.
5. Heft: Tusculanarum disputationum libri V. kart. ℳ —.60.
6. Heft: De natura deorum libri III und de finibus bonorum et malorum I, 9—21. kart. ℳ —.30.
7. Heft: De re publica. kart. ℳ —.30.
— **rhetorische Schriften.** Auswahl f. d. Schule nebst Einleitung u. Vorbemerkungen von Prof. Dr. O. Weißenfels. ℳ 1.80.
— — in einzelnen mit Vorbemerkungen u. s. w. versehenen Heften:
1. Heft: Einleitung in die rhetorischen Schriften Ciceros nebst einem Abriß der Rhetorik. kart. ℳ 1.—
2. Heft: De oratore und Brutus. Ausgewählt, mit Vorbemerkungen und Analysen. kart. ℳ 1.—
3. Heft: Orator. Vollständiger Text nebst Analyse. kart. ℳ —.60.

Claudiani carmina. Rec. J. Koch. ℳ 3.60 **4.20.**
Claudii Hermeri mulomedicina Chironis. Ed. E. Oder. ℳ 12.— **12.80.**
Commodiani carmina. Rec. E. Ludwig. 2 partt. ℳ 2.70 **3.50.**
[**Constantinus.**] **Inc. auct. de C. Magno eiusque matre Helena libellus.** Ed. E. Heydenreich. ℳ —.60 **—.90.**
Cornelius Nepos: s. **Nepos.**
Curtii Rufi hist. Alexandri Magni. Rec. Th. Vogel. ℳ 1.20 **1.60.**
Damasi epigrammata. Acc. Pseudodamasiana. Rec. M. Ihm. Adi. est tabula. ℳ 2.40 **2.80.**
Daretis Phrygii de excidio Troiae hist. Rec. F. Meister. ℳ 1.20 **1.60.**
Dictys Cretensis ephem. belli Troiani ll. VI. Rec. F. Meister. ℳ 1.50 **2.**—
Donati comm. Terenti. Ed. Wessner I. ℳ 10.— **10.80.**

Dracontii carmm. min. Ed. Fr. de Duhn. ℳ 1.20 **1.60.**
Eclogae poetar. Latin. Ed. S. Brandt. Ed. II. ℳ 1.— **1.40.**
Eutropii breviarium hist. Rom. Rec. Fr. Ruehl. ℳ —.45 **—.75.**
Firmici Materni matheseos ll. VIII. Edd. W. Kroll et F. Skutsch. Fasc. I. ℳ 4.— **4.50.**
Flori, L. Annaei, epitomae ll. II et P. Annii Flori fragmentum de Vergilio. Ed. O. Rossbach. ℳ 2.80 **3.20.**
— **epitomae ll. II,** rec. C. Halm. **L. Ampelii liber memorialis,** rec. E. Woelfflin. ℳ 1.— **1.40.**
Frontini strategematon ll. IV. Ed. G Gundermann. ℳ 1.50 **1.90.**
Fulgentii, Fabii Planciadis, opera. Acc. Gordiani Fulgentii de aetatibus mundi et hominis et S. Fulgentii episcopi super Thebaiden. Rec. R. Helm. ℳ 4.— **4.50.**
Gai institutionum iuris civilis commentt. quattuor. Rec. Ph. Ed. Huschke Ed. V. ℳ 2.70 **3.20.**
Gellii noctium Attic. ll. XX. Rec. C Hosius. 2 voll. ℳ 6.80 **8.**—
Gemini elementa astronomiae. Rec. C Manitius. ℳ 8.— **8.60.**
Germanici Caesaris Aratea. Ed. A. Breysig. Ed. II. Acc. Epigrammata. ℳ 2.— **2.40.**
Hieronymi de vir. inlustr. l. Acc. **Gennadi catalogus viror. inlustr.** Rec. G. Herding. ℳ 2.40 **2.80.**
Historia Apollonii, regis Tyri. Rec. A. Riese. Ed. II. ℳ 1.40 **1.80.**
Historicorum Roman. fragmenta. Ed H. Peter. ℳ 4.50 **5.**—
Horatii Flacci opera. Rec. L. Mueller Ed. mai. ℳ 1.— **1.40.** Ed. min. ℳ —.75 **1.10.**
Hygini gromatici l. de munit. castr. Rec G. Gemoll. ℳ —.75 **1.10.**
Iurisprudentiae anteiustinianae quae supersunt. In usum maxime academicum rec., adnot. Ph. Ed. Huschke. Ed. V ℳ 6.75 **7.40.** — Indices ed. Fabricius [Vergriffen.]
— — Supplement: Bruchstücke a. Schriften röm. Juristen. Von E. Huschke ℳ —.75.
— **antehadrianae quae supersunt.** Ed F. P. Bremer. P. I. ℳ 5.— **5.60.**
— — Pars II. Sectio I. ℳ 8.— **8.60.** Sectio II. ℳ 8.— **8.80.**
Iustiniani institutiones. Ed. Ph. Ed. Huschke. ℳ 1.— **1.40.**
Iustini epitoma hist. Philipp. Pompei Trogi ex rec. Fr. Ruehl. Acc. prologi in Pompeium Trogum ab A. de Gutschmid rec. ℳ 1.50 **2.**—
Iuvenalis satirarum ll. Rec. O. F Hermann. ℳ —.45 **—.75.**

Iuvenci ll. evangelicorum IV. Rec. C. Marold. ℳ 1.80 **2.40.**

Lactantius Placidus: s. Statius. Vol. III.

Livi ab urbe condita libri. Reco. Weissenborn-Müller. 6 partes. [je ℳ 1.— **1.50**; Partt. I—IV auch in je 2 fascc. zu ℳ —.60 **1.—**] ℳ 6.— **9.—**

Pars I fasc. I: Lib. 1—3. Ed. II.
— I fasc. II: Lib. 4—6.
— II fasc. I: Lib. 7—10. Ed. II.
— II fasc. II: Lib. 21—23. Ed. II.
— III fasc. I: Lib. 24—26. Ed. II.
— III fasc. II: Lib. 27—30. Ed. II.
— IV fasc. I: Lib. 31—35. Ed. II.
— IV fasc. II: Lib. 36—38. Ed. II.
— V: Lib. 39—140.
— VI: Fragmenta et index.

Lucani de bello civ. ll. X. Ed. C. Hosius. ℳ 3.60 **4.20.**

Lucreti Cari de rerum natura ll. VI. Ed. A. Brieger. Ed. emend. M. Appendix. ℳ 2.10 **2.40.**
Appendix einzeln ℳ —.30.

Macrobius. Rec. F. Eyssenhardt. Ed. II. ℳ 6.— **6.60.**

Marcelli de medicamentis. Ed. G. Helmreich. ℳ 3.60 **4.20.**

Martialis epigrammaton ll. Rec. W Gilbert. ℳ 2.70 **3.20.**

Martianus Capella. Rec. F. Eyssenhardt. Acc. scholia in Caesaris Germanici Aratea. ℳ 4.50 **5.—**

Melae de chorographia ll. III. Rec. C. Frick. ℳ 1.20 **1.60.**

Metrologicorum scriptorum reliquiae. Ed. F. Hultsch. Vol. II: Scriptores Latini. ℳ 2.40 **2.80.** [Vol. I: Scriptores Graeci. ℳ 2.70 **3.20.**] 2 voll. ℳ 5.10 **6.—**

Minucii Felicis Octavius. Ed. Aem. Baehrens. ℳ 1.35 **1.75.**

Nepotis vitae. Edd. Halm-Fleckeisen. ℳ —.30 **—.60.**
—— —— m. Schulwörterbuch v. H. Haacke. 13. Auflage. ℳ 1.— **1.30.**

Orosii histt. adv. paganos ll. VII. Rec. C. Zangemeister. ℳ 3.— **3.50.**

Ovidius Naso. Rec. R. Merkel. 3 tomi. ℳ 2.90 **4.10.**
Tom. I: Amores. Heroides. Epistulae. Medicamina faciei femineae. Ars amatoria. Remedia amoris. Ed. II cur. R. Ehwald. ℳ 1.— **1.40.**
Tom. II: Metamorphoses. Ed. II. ℳ —.90 **1.30.**
Tom. III: Tristia. Ibis. Ex Ponto libri. Fasti. Halieutica. Ed. II. ℳ 1.— **1.40.**
—— *tristium* ll. V. ℳ —.45 **—.75.**
—— *fastorum* ll. VI. ℳ —.60 **—.90.**
—— *metamorphoseon delectus Siebelisianus.* Ed. Polle. Mit Index. ℳ —.60 **—.90.**

Palladii opus agriculturae. Rec. J. C. Schmitt. ℳ 5.20 **5.60.**

Panegyrici Latini XII. Rec. Aem. Baehrens. ℳ 3.60 **4.20.**

Patrum Nicaenorum nomina graece, latine, syriace, coptice, arabice, armeniace. Edd. H. Gelzer, H. Hilgenfeld, O. Cuntz. ℳ 6.— **6.60.**

Pelagonii ars veterinaria. Ed. M. Ihm ℳ 2.40 **2.90.**

Persii satirarum l. Rec. C. Hermann ℳ —.30 **—.60.**

Phaedri fabulae Aesopiae. Rec. L. Mueller ℳ —.30 **—.60.**
—— —— mit Schulwörterbuch von A Schaubach. ℳ —.90.

Physiognomonici scriptores Graeci et Latini. Rec. R. Foerster. 2 voll. [Vol. I. ℳ 8.— **8.60.** Vol. II. ℳ 6.— **6.60.**] ℳ 14.— **15.20.**

Plauti comoediae. Recc. F. Goetz et Fr. Scholl. 7 fascc.
Fasc. I. Amphitruo, Asinaria, Aulularia. Praec. de Plauti vita ac poesi testimm ℳ 1.50 **2.—**
— II. Bacchides, Captivi, Casina. ℳ 1.20 **1.60.**
— III. Cistellaria, Curculio, Epidicus. ℳ 1.— **1.40.**
— IV. *Menaechmi, Mercator, *Miles glor. ℳ 1.50 **2.—**
— V. *Mostellaria, Persa, *Poenulus ℳ 1.50 **2.—**
— VI. *Pseudolus, *Rudens, Stichus ℳ 1.50 **2.—**
— VII. *Trinummus, Truculentus, fragmenta. Acc. conspectus metrorum ℳ 1.50 **2.—**
Einzeln die mit * bezeichneten Stücke je ℳ —.60 **—.90**, die übrigen je ℳ —.45 **—.75.** Supplementum (De Plauti vita ac poesi testimonia. Conspectus metrorum) ℳ —.45 **—.75.**
—— —— Rec. A. Fleckeisen. Tom. I. II. ℳ 2.70.
Tom. I. Amphitruo, Captivi, Miles glor., Rudens, Trinummus. ℳ 1.50.
— II. Asinaria, Bacchides, Curculio, Pseudulus, Stichus. ℳ 1.20.
Einzeln jedes Stück ℳ —.45. [Fortsetzung erscheint nicht.]

Plini naturalis historia. 6 voll. Rec. C. Mayhoff. Vol. II. ℳ 3.— **3.50.** Vol. III. ℳ 4.— **4.50.** Voll. IV. V. je ℳ 6.— **6.60.** Vol. VI (Index.) Ed. Jan. ℳ 3.— **3.50.** [Vol. I vergr.; neue Aufl in Vorbereitung.]
—— **ll. dubii sermonis VIII rell.** Coll. I W. Beck. ℳ 1.40 **1.80.**
—— **(iun.) epistulae.** Rec. C. F. W. Müller ℳ 2.80 **3.40.**

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exemplare.

Plinii Secundi quae fertur una cum **Gargilii Martialis medicina.** Ed. V. Rose. ℳ 2.70 **3.10.**

Poetae Latini minores. Rec. Aem. Baehrens. 6 voll. ℳ 20.10 **23.40.**

Poetarum Roman. fragmm. Ed. Aem. Baehrens. ℳ 4.20 **4.80.**

Porphyrionis commentarii in Horatium. Rec. G. Meyer. ℳ 4.20 **4.80.**

Prisciani euporiston ll. III. Ed. V. Rose. Acc. **Vindiciani Afri quae feruntur rell.** ℳ 5.— **5.60.**

Propertii elegiae. Rec. L. Mueller. ℳ —.60 **—.90.**

Quintiliani instit. orat. ll. XII. Rec. Ed. Bonnell. 2 voll. ℳ 2.40 **3.25.**

—— —— **liber decimus.** Rec. C. Halm. ℳ —.30 **—.60.**

—— **declamationes.** Rec. C. Ritter. ℳ 4.80 **5.40.**

Remigii Autissiodor. in art. Donati min. commentum. Ed. W. Fox. ℳ 1.80 **2.20.**

Rutilii Namatiani de reditu suo ll. II. Rec. L. Mueller. ℳ —.75 **1.10.**

Sallusti Catilina, Iugurtha, ex historiis orationes et epistulae. Ed. A. Eussner. ℳ —.45 **—.75.**

Scaenicae Romanorum poesis fragmenta. Rec. O. Ribbeck. Ed. III. Vol. I. Tragicorum fragmm. ℳ 4.— **4.60.** Vol. II. Comicorum fragmm. ℳ 5.— **5.60.**

Scribonii Largi conpositiones. Ed. G. Helmreich. ℳ 1.80 **2.20.**

Scriptores historiae Augustae. Iterum rec. H. Peter. 2 voll. ℳ 7.50 **8.60.**

Senecae (philosophi) **opera.** Rec. Fr. Haase. 3 voll. Vol. I. ℳ 2.10 **2.60.** Vol. II. ℳ 2.40 **3.20.** [Vol. III. vergr.] Suppl. ℳ 1.80 **2.40.**

—— **opera.** Vol. I. Fasc. I. **Dialogi.** Ed. E. Hermes. [In Vorbereitung.]

—— —— Vol. I. Fasc. II. **De beneficiis. De clementia.** Ed. C. Hosius ℳ 2.40 **2.80.**

—— —— Vol. II. **Quaestionn. natural. ll.** Ed. A. Gercke. [In Vorbeitung.]

—— —— Vol. III. **Ad Lucilium epistt. moral.** Ed. O. Hense. ℳ 5 60 **6.20.**

—— **tragoediae.** Recc. R. Peiper et G. Richter. Ed. II. ℳ 5.60 **6.20.**

—— (rhetoris) **oratorum et rhetorum sententiae, divisiones, colores.** Ed. A. Kiessling. ℳ 4.50 **5.—**

Sidonius Apollinaris. Rec. P. Mohr. ℳ 4.— **4.60.**

Silii Italici Punica. Ed. L. Bauer. 2 voll. ℳ 4 80 **5.60.**

Sorani gynaeciorum vetus translatio Latina cum add. Graeci textus rell. Ed. V. Rose. ℳ 4.80 **5.40.**

Statius. Edd. A. Klotz, al.

Vol. I: Silvae. Rec. A. Klotz. ℳ 2.— **2.50.**

— II. Fasc. I: **Achilleis.** Rec. A. Klotz ℳ —.75.

— II. Fasc. II: **Thebais.** Rec. Ph. Kohlmann. ℳ 4.80 **5.40.**

— III: **Lactantii Placidi scholia** in Achilleidem. Ed. R. Jahnke. ℳ 8.— **8.60.**

Suetoni rell. Rec. C. L. Roth. ℳ 1.50 **2.—**

Tacitus. Rec. C. Halm. Ed. IV. 2 tomi. ℳ 2.40 **3.20.**

Tomus I. Libb. ab excessu divi Augusti. ℳ 1.20 **1.60.** [Fasc. I: Lib. I—VI. ℳ —.75 **1.10.** Fasc. II: Lib. XI—XVI. ℳ —.75 **1.10.**]

— II. Historiae et libb. minores. ℳ 1.20 **1.60.** [Fasc. I: Historiae. ℳ —.75 **1.10.** Fasc. II: Germania. Agricola Dialogus. ℳ —.45 **—.75.**]

Terenti comoediae. Rec. A. Fleckeisen. Ed. II. ℳ 2.10 **2.60.**

Jedes Stück (Hecyra, Phormio, Adelphoe, Andria, Hauton Timorumenos, Eunuchus) ℳ —.45 **—.75.**

[——] **Scholia Terentiana.** Ed. Fr. Schlee ℳ 2.— **2.40.**

Tibulli ll. IV. Rec. L. Mueller. ℳ —.30 **—.60.**

Ulpiani fragmenta. Ed. E. Huschke. Ed. V. ℳ —.75 **1.10.**

Valeri Maximi factorum et dictorum memorab. ll. IX. Cum **Iulii Paridis** et **Ianuarii Nepotiani epitomis.** Rec. C. Kempf. Ed. II. ℳ 4.50 **5.—**

Valeri Alexandri Polemi res gestae Alexandri Macedonis. Rec. B. Kuebler. ℳ 2.70 **3.20.**

Valerii Flacci Argonautica. Rec. Aem Baehrens. ℳ 1.50 **2.—**

Verronis rer. rustic. rell. Rec. H. Keil. ℳ 1.50 **2.—**

Vegeti Renati epitoma rei milit. Rec C. Lang. Ed. II. ℳ 3.90 **4.40.**

Vellei Paterculi hist. Roman. rell. Ed. C. Halm. ℳ 1.— **1.40.**

—— —— Rec. Fr. Haase. ℳ —.60 **—.90.**

Vergili Maronis opera. Rec. O. Ribbeck. Ed. II. ℳ 1.50 **2.—**

—— —— **Aeneis.** ℳ —.90 **1.30.**

—— —— **Bucolica et Georgica.** ℳ —.45 **—.75.**

—— **Bucolica, Georgica, Aeneis.** Rec. O. Güthling. 2 tomi. ℳ 1.35 **2.—**

Tom. I: Bucolica. Georgica. ℳ —.45 **—.75.**

— II: Aeneis. ℳ —.90 **1.30.**

Virgili Grammatici opera. Ed. Huemer ℳ 2.40 **2.80.**

Vitruvii de architectura ll. X. Ed. V. Rose. Ed. II. ℳ 5.— **5.60.**

***Die fetten Ziffern* verstehen sich für gebundene Exemplare**

1b. Bibliotheca scriptorum medii aevi Teubneriana. [8.]

Alberti Stadensis Troilus. Ed. Th. Merzdorf. ℳ 3.— **3.40.**
Amarcii sermonum ll. IV. Ed. M. Manitius. ℳ 2.25 **2.60.**
Canabutsae in Dionysium Halic. comm. Ed. M. Lehnerdt. ℳ 1.80 **2.20.**
Christus patiens. Tragoedia Gregorio Nazianzeno falso attributa. Rec. I. G. Brambs. ℳ 2 25 **2.60.**
Comoediae Horatianae tres. Ed. R. Jahnke. ℳ 1.20 **1.60.**
Guilelmi Blesensis Aldae comoedia. Ed. C. Lohmeyer. ℳ —.80 **1.20.**
Hildegardis causae et curae. Ed. P. Kaiser. ℳ 4.40 **4.80.**
Odonis abbatis Cluniacensis occupatio. Ed. A. Swoboda. ℳ 4.— **4.60.**
Thiofridi Epternacensis vita Willibrordi metrica. Ed. K. Rossberg. ℳ 1.80 **2.20.**
Vitae sanctorum novem metricae. Ed. Guil. Harster. ℳ 3 — **3.50.**

1c. Bibliotheca scriptorum Latinorum recentioris aetatis. Edidit Iosephus Frey. [8.]

Epistolae sel. viror. clar. saec. XVI. XVII. Ed. E. Weber. ℳ 2.40 **2.80.**
Manutii, Pauli, epistulae sel. Ed. M. Fickelscherer. ℳ 1.50 **2.—**
Mureti scripta sel. Ed. I. Frey. 2 voll. ℳ 2.40 **3.20.**
Ruhnkenii elogium Tib. Hemsterhusii. Ed. I. Frey. ℳ —.45 **—.70.**

2. Sammlung wissenschaftlicher Kommentare zu griech. u. röm. Schriftstellern. [gr. 8.]

Aetna. Von S. Sudhaus. ℳ 6.— **7.—**
Lucretius de rer. nat. Buch III. Von R. Heinze. ℳ 4.— **5.—**
Vergilius Aeneis Buch VI. Von E. Norden. ℳ 12.— **13.—**
Sophokles Elektra. Von G. Kaibel. ℳ 6.— **7.—**

In Vorbereitung sind:

Altchristl. Apologeten. Von J. Geffcken.
Clemens Alex. Paidagogos. Von Schwartz.
Lukian Philopseudes. Von R. Wünsch.
Ovid Heroiden. Von R. Ehwald.
Pindar Pythien. Von O. Schröder.
Plautus Rudens. Von F. Marx.
Tacitus Germania. Von G. Wissowa.

Mit dem Plan, eine Sammlung wissenschaftlicher Kommentare zu griechischen und römischen Literaturwerken erscheinen zu lassen, hofft die Verlagsbuchhandlung einem wirklichen Bedürfnis zu begegnen. Das Unternehmen soll zu einer umfassenderen und verständnisvolleren Beschäftigung mit den Hauptwerken der antiken Literatur als den vornehmsten Äußerungen des klassischen Altertums auffordern und anleiten zum Nutzen für die Pflege der philologischen Wissenschaft überhaupt wie für den einzelnen Philologen.

3. Einzeln erschienene Ausgaben und Schriften zu einzelnen Autoren und Schriftwerken [gr. 8, wenn nichts anderes bemerkt]

Die meisten der nachstehend aufgeführten Ausgaben sind bestimmt, wissenschaftlichen Zwecken zu dienen. Sie enthalten daher mit wenigen Ausnahmen den vollständigen kritischen Apparat unter dem Texte; zum großen Teil sind sie — wie dies dann in der Titelangabe bemerkt ist — mit kritischem und exegetischem Kommentar versehen.

a. Griechische Schriftsteller.

Acta apostolorum: s. Lucas.
Aeschinis orationes. Ed., scholia adi. F. Schultz. ℳ 8.—
— **orat. in Ctesiphontem.** Rec., expl. A. Weidner. ℳ 3.60
Aeschyli **Agamemno.** Ed. R. H. Klausen. *Ed. alt.* cur. R. Enger. ℳ 3.75.
Aeschyli Orestie mit erklärend. Anmerk. von N. Wecklein. ℳ 6.—
Daraus einzeln je ℳ 2.—:
I. Agamemnon.
II. Die Choephoren.
III. Die Eumeniden.
— **fabulae et fragmm.** Rec. G. Dindorf 4. ℳ 4.—

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für gebundene Exemplare

Aeschyli Agamemnon. Griech. u. deutsch m. Komm. von K. H. Keck. M. 9.—
—— **Septem ad Thebas.** Rec. Fr. Ritschelius. Ed. II. M. 3.—

Dindorf, lexicon Aeschyleum. M. 16.—
Richter, z. Dramaturgie d. Ä. M. 6.50.
Westphal, Prolegomena zu Ä.' Tragödien. M. 5.—

Alciphronis rhet. epistolae. Ed. A. Meineke. M. 4.—
Ἀλφάβητος τῆς ἀγάπης. Das ABC der Liebe. E. Sammlung rhod. Liebeslieder. Hrsg. v. W. Wagner. M. 2.40.
Anthologiae Planudeae appendix Barberino-Vaticana. Rec. L. Sternbach. M. 4.—
Apollonius' von Kitium illustr. Kommentar z. d. Hippokrat. Schrift π. ἄρθρων. Hrsg. v. H. Schöne. Mit 31 Tafeln in Lichtdr. 4. M. 10.—
Apollonii Rhodii Argonautica. Ed. R. Merkel. Scholia ed. H. Keil. M. 15.—
[Aristarchus.] Ludwich, A.s Homer. Textkritik. 2 Teile. M. 28.—
Aristophanis fabulae et fragmm. Rec. G. Dindorf. 4. M. 6.—
—— **equites.** Rec. A. von Velsen. Ed. II cur. K. Zacher. M. 3.—
—— **ranae.** Rec. A. von Velsen. M. 3.—
—— **Plutus.** Rec. A. von Velsen. M. 2.—
—— **ecclesiazusae.** Rec. A. von Velsen. M. 2.40.
—— **thesmophoriazusae.** Rec. A. von Velsen. Ed. II. M. 2.—

Müller-Strübing, A. u. d. hist. Kritik. M. 16.—
Roemer, Aristophanesstudien. I. M. 8.—
Zacher, d. handschriften u. klassen d. Aristophanesscholien. M. 6.—

Aristotelis ars rhet. cum adnotatione L. Spengel. Acc. vet. translatio Latina. 2 voll. M. 16.—
—— **politica** cum vet. translatione G. de Moerbeka. Rec. Fr. Susemihl. M. 18.—
—— **ethica Nicomachea.** Ed. et comment. instr. G. Ramsauer. Adi. est Fr. Susemihlii epist. crit. M. 12.—

Heitz, die verlor. Schriften d. A. M. 6.—
Rose, Aristoteles pseudepigraphus. M. 14.—

Artemidori onirocritica. Rec. R. Hercher. M. 8.—
Bionis epitaphius Adonidis. Ed. H. L. Ahrens. M. 1.50.
Bucolicorum Graec. Theocriti, Bionis et Moschi rell. Ed. H. L. Ahrens. 2 tomi. M. 21.60.

Hiller, *Beitr. zur Textgesch. d. gr. Bukoliker.* M. 3.20.

Callimachea. Ed. O. Schneider 2 voll. M. 33.—
Vol. I. Hymni cum scholiis vet. M. 11.—
— II. Fragmenta. Indices. M. 22.—
[Callisthenes.] Pseudo-C., hrsgg. von H. Meusel. M. 2.40.
Carmina Graeca medii aevi. Ed. G. Wagner. M. 9.—
—— **popularia Graeciae recentioris.** Ed. A. Passow. M. 14.—
Christianor. carmm. Anthologia Graeca. Edd. W. Christ et M. Paranikas. M. 10.—
Comicorum Atticorum fragmenta. Ed. Th. Kock. 2 voll. M. 48.—
Vol. I. Antiquae comoediae fragmenta. M. 18.—
— II. Novae comoediae fragmenta. Pars I. M. 14.—
— II. Novae comoediae fragmenta. Pars II. Comicorum incertae aetatis fragmenta. Fragmenta incertorum poetarum. Indices. Supplementa. M. 16.—
Demosthenis oratt. de corona et de falsa legatione. Cum argumentis Graece et Latine ed. I. Th. Voemelius. M. 16.—
—— **orat. adv. Leptinem.** Cum argumentis Graece et Latine ed. I. Th. Voemelius. M. 4.—
—— **de corona oratio.** In usum schol. ed. I. H. Lipsius. Ed. II. M. 1.60.

Fox, die Kranzrede d. D., m. Rücksicht a. d. Anklage d. Aeschines analysiert u. gewürdigt. M. 5.60.
Preuss, index Demosthenicus. M. 10.—
Schaefer, D. u. s. Zeit. 3 Bde. 2. Aufl. M. 30.—

Περὶ διαλέκτων excerptum ed. R. Schneider. M. —.60.
Didymi Chalcenteri fragmenta. Ed. M. Schmidt. M. 9.—
Dionysii Thracis ars grammatica. Ed. G. Uhlig. M. 8.—
Eratosthenis carminum rell. Disp. et expl. Ed. E. Hiller. M. 3.—
—— geographische Fragmente, hrsg. von Berger. M. 8.40.
Euripidis fabulae et fragmm. Rec. G. Dindorf. 4. M. 9.—
—— —— Edd. R. Prinz et N. Wecklein M. 46.60.
Vol. I. Pars I. Medea. Ed. II. M. 2.40
— I. — II. Alcestis. Ed. II. M. 1.80
— I. — III. Hecuba. Ed. II. M. 2.40
— I. — IV. Electra. M. 2.—
— I. — V. Ion. M. 2.80.
— I. — VI. Helena. M. 3.—
— I. — VII. Cyclops. M. 1.40.
— II. — I. Iphigenia Taurica. M. 2.40.
— II. — II. Supplices. M. 2.—
— II. — III. Bacchae. M. 2.—

Euripides fabulae. Edd. R. Prinz et N. Wecklein.
Vol. II. Pars IV. Heraclidae. ℳ 2.—
— II. — V. Hercules. ℳ 2.40.
— II. — VI. Iphigenia Aulidensis. ℳ 2.80.
— III. — I. Andromacha. ℳ 2.40.
— III. — II. Hippolytus. ℳ 2.80.
— III. — III. Orestes. ℳ 2.80.
— III. — IV. Phoenissae. ℳ 2.80.
— III. — V. Troades. ℳ 2.80.
— III. — VI. Rhesus. ℳ 3.60.

— — **tragoediae.** Edd. Pflugk-Klotz-Wecklein. (Mit latein. Kommentar.) Medea. Ed. III. ℳ 1.50. — Hecuba Ed III. ℳ 1.20. — Andromacha. Ed. II. ℳ 1.20. — Heraclidae. Ed. II. ℳ 1.20. — Helena. Ed. II. ℳ 1.20. — Alcestis. Ed. II. ℳ 1.20. — Hercules furens. Ed. II. ℳ 1.80. — Phoenissae. Ed. II. ℳ 2.25. — Orestes. ℳ 1.20. — Iphigenia Taurica. ℳ 1.20. — Iphigenia quae est Aulide. ℳ 1.20.

[Etymologica.] Reitzenstein, Geschichte d. griech. E. Mit 2 Tafeln. ℳ 18.—

Eusebii canonum epitome ex Dionysii Telmaharensis chronico petita. Verterunt notisque illustrarunt C. Siegfried et H. Gelzer. 4. ℳ 6.—

Galeni de placitis Hippocratis et Platonis. Rec. I. Müller. Vol. I. Prolegg., text. Graec., adnot. crit., vers. Lat. ℳ 20.—

Gnomica I. Sexti Pythagorici, Clitarchi, Euagrii Pontici sententiae. Ed. A. Elter. gr. 4. ℳ 2.40.

— **II. Epicteti et Moschionis sententiae.** Ed. A. Elter. gr. 4. ℳ 1.60.

Grammatici Graeci recogniti et apparatu critico instructi. 8 partes. 15 voll. Lex.-8.
Pars II. Vol. I. Et. s. t.: Apollonii Dyscoli quae supersunt. Recc. R. Schneider et G. Uhlig. Fasc. I. Apollonii scripta minora a R. Schneidero edita. ℳ 10.—
Pars IV. Et. s. t.: Theodosii Alexandrini canones, Georgii Choerobosci scholia, Sophronii patriarchae Alexandrini excerpta. Rec. A. Hilgard.
Vol. I. Theodosii canones et Choerobosci scholia in canones nominales. ℳ 14.—
— II. Choerobosci scholia in canones verbales et Sophronii excerpta e Characis commentario. ℳ 22.— [Fortsetzung in Vorber.]

Herodas' Mimiamben, hrsg. v. R. Meister. Lex.-8. ℳ 5.—

Crusius, Untersuch. z. d. Mimamben d. Herondas. ℳ 6.—

Herodiani ab excessu d. Marci ll. VIII. Ed. L. Mendelssohn. ℳ 6.80.

Herodiani technici rell. Ed., expl. A. Lentz. 2 tomi. Lex.-8. ℳ 54.—

Herodots II. Buch m. sachl. Erläut. hrsg. v. A. Wiedemann. ℳ 12.—

Ἡσιόδου τὰ ἅπαντα ἐξ ἑρμηνείας **K.** *Σίττλ.* ℳ 10.—

Hesiodi quae fer. carmina. Rec. R. Rzach. [In Vorbereitung.]

— — Rec. A. Köchly, lect. var. subscr. G. Kinkel. Pars I. ℳ 5.— [Fortsetzung erscheint nicht.]

— — Rec. et ill. C. Goettling. Ed. III cur. I. Flach. ℳ 6.60.

[—] **Glossen und Scholien zur Hesiodischen Theogonie mit Prolegomena** von J. Flach. ℳ 8.—

Dimitrijevic, studia Hesiodea. ℳ 6.—
Steitz, d. Werke u. Tage d. H. nach ihrer Compos. gepr. u. erkl. ℳ 4.—

Hesychii Milesii onomatologi rell. Ed. I. Flach. Acc. appendix Pseudohesychiana, indd., spec. photolithogr. cod. A. ℳ 9.—

Hipparch, geograph. Fragmente, hrsg. von Berger. ℳ 2.40.

Homeri carmina. Rec. A. Ludwich. Pars I Ilias. 2 voll. Vol. I. ℳ 16.— **18.—**. Pars II. Odyssea. 2 voll. ℳ 16.— **20.—**

— **Odyssea.** Ed. I. La Roche. 2 partt. ℳ 13.—

— **Ilias.** Ed. I. La Roche. 2 partt. ℳ 22.—

— **Iliadis carmina** seiuncta, discreta, emendata, prolegg. et app. crit. instructa ed. G. Christ. 2 partt. ℳ 16.—

[—] **D. Homer. Hymnen** hrsg. u. erl. v. A. Gemoll. ℳ 6.80.

[—] **D. Homer. Batrachomachia** des Pigres nebst Scholien u. Paraphrase hrsg. u. erl. v. A. Ludwich. ℳ 20.—

Autenrieth, Wörterb. z. d. Homer. Gedichten. 8. Aufl. ℳ 3.— **3.60.**
Ebeling, lexicon Homericum. 2 voll. ℳ 60.—
Frohwein, verbum Homericum. ℳ 3.60.
Gehring, index Homericus. ℳ 16.—
Gladstone's Homer. Studien, bearb. v Schuster. ℳ 9.—
Kammer, d. Einheit d. Odyssee. ℳ 16.—
La Roche, die Hom. Textkritik i. Altert. ℳ 10.—
Ludwich, d. Homervulgata als voralexandrinisch erwiesen. ℳ 6.—
Nutzhorn, d. Entstehungsweise d. Hom. Gedichte. ℳ 5.—
Volkmann, Gesch. u. Krit. d. Wolfschen Prolegomena. ℳ 8.—

Incerti auctoris epitome rerum gestarum Alexandri Magni. Ed. O. Wagner ℳ 3.—

ss Graecae metricae ex scrip-
raeter Anthologiam collectae.
'reger. ℳ 8.—
nctae crucis. Ed. A. Holder.

Evangelium sec. Iohannem.
ass. ℳ 5.60.
contra Christianos: s. Scrip-
raecorum e. q. s.
eutsch v. J. Neumann. ℳ 1.—
h. Theodosios: s. Theodosios.
corum sacrae e titulis coll.
Prott et L. Ziehen. 2 fascc.
Fasti sacri. Ed. J. de Prott.

hi Graeci recogniti et apparatu
tructi. Etwa 10 Bände. gr. 8.
sse, bez. in Vorbereitung.]
a zu den zehn Rednern (G.
tzel).
ichus, Aelius Dionysius, Pausa-
und and. Atticisten (L. Cohn).
rlexika (A. Ludwich).
anus von Byzanz.
, Bachmannsches Lexikon und
andtes, insbesond. Bibelglossare
Ventzel.)
os.
s (G. Wentzel).
ch.
x. Ed. E. Bethe. Fasc. I.
.—
hiedene Specialglossare, na-
lich botanische, chemische, medi-
he u. dergl.
s. Teubners Mitteilungen 1897
2.]
ta apostolorum. Ed. F. Blaß.

ngelium sec. Lucam. Ed.
ℳ 4.—
s Alexandra. Hrsg., übers. u.
n C. v. Holzinger. ℳ 15.—
Pseudol. oratio funebris. Ed.
ann. ℳ —.80.
ci.] Heiberg, philolog. Studien
Mathematikern. I—IV. ℳ 3.—
.] Evangelium sec. Matthaeum.
aß. ℳ 3.60.
Epicurei fragmm. coll., script.
curei comment. moralem subi.
te. ℳ 2 40.
ro u. Leander. Eingel. u. übers.
schläger. 16. ℳ 1.—
theriaca et alexipharmaca.
hneider. Acc. scholia. ℳ 9.—

attische Beredsamkeit. 3 Abt.
-
üb. d. b. d. att. Rednern eingel.
en. ℳ 5.20.
ann, *Unters. üb. d. i. d. att. eingel. Urkunden.* ℳ 3.—

Περὶ παθῶν excerpta ed. R. Schneider ℳ —.80
Papyrus magica mus. Lugd. Bat. a C. Leemans ed. Denuo ed. A. Dieterich. ℳ 2.—
Philodemi Epicurei de ira l. Ed. Th. Gomperz. Lex.-8. ℳ 10.80.
—— *περὶ ποιημάτων* l. II fragmm. Ed. A. Hausrath. ℳ 2.—
Pindari carmina rec. O. Schroeder. (Poet. lyr. Graec. coll. Th. Bergk. Ed. quinta. I, 1.) ℳ 14.—
—— **Siegeslieder,** erkl. v. Fr. Mezger. ℳ 8.—
—— **carmina** prolegg. et commentt. instructa ed. W. Christ. ℳ 14 —
—— **versezetei kritikai és Magyarázó jegyzetekkel** kiadta Hómann Ottó. I. Kötet ℳ 4.— [Ohne Fortsetzung.]

Rumpel, lexicon Pindaricum. ℳ 12.—
Platonis opera omnia. Rec., prolegg. et commentt. instr. G. Stallbaum. 10 voll. (21 sectiones.) (Mit latein. Kommentar.) Die nicht aufgeführten Schriften sind vergriffen.
Apologia Socratis et Crito. Ed. V cur. M. Wohlrab. ℳ 2.40. — Phaedo. Ed. V cur. M. Wohlrab. ℳ 2.70. — Protagoras. Ed. IV cur. I. S. Kroschel. ℳ 2.40. — Phaedrus. Ed. II. ℳ 2.40. — Menexenus, Lysis, Hippias uterque, Io. Ed. II. ℳ 2.70. — Laches, Charmides, Alcibiades I. II. Ed. II. ℳ 2.70. — Meno et Euthyphro itemque incerti scriptoris Theages, Erastae et Hipparchus. Ed. II cur. A. R. Fritzsche. ℳ 6.— — Theaetetus. Ed. M. Wohlrab. Ed. II. ℳ 3.60. — Sophista. Ed. II cur. O Apelt. ℳ 5.60. — Politicus et incerti auctoris Minos. ℳ 2.70. — Philebus. ℳ 2.70. — Leges. 3 voll. [je ℳ 3 60.] ℳ 10.80. [Vol. I. Lib. I—IV. Vol. II. Lib. V—VIII. Vol. III. Lib. IX—XII et Epinomis.]
—— **Timaeus** interprete Chalcidio cum eiusdem commentario. Ed. I. Wrobel. ℳ 11 20.

Immisch, philolog. Studien z. P. I. Heft: Axiochus. ℳ 3.—. II. Heft: De recens. Plat. praesidiis atque rationibus. ℳ 3.60.
Peipers, Unters. über das System P.s. I. Teil: D. Erkenntnistheorie P.s. ℳ 16.80.
—— ontologia Platonica. ℳ 14.—
Ritter, P.s Gesetze. Darstellg. d. Inhalts ℳ 3.20.
—— —— Kommentar z. griech. Text. ℳ 10.—
Schmidt, krit. Commentar z. P.s Theaetet. ℳ 4.—; exeget. Commentar ℳ 3.20.
Susemihl, d. genet. Entwicklg. d. Pl. Philosophie. 2 Teile. ℳ 21.—

Plutarchi de musica. Ed. R. Volkmann. ℳ 3.60.
—— **de proverbiis Alexandrinorum.** Rec. O. Crusius. Fasc. I. 4. ℳ 2.80.
—— —— —— Fasc. II Commentarius. 4. ℳ 3.—
—— **Themistokles.** F. quellenkrit. Übung u comm. u. hrsg. v. A. Bauer. ℳ 2.—
—— τὸ ἐν Δελφοῖς E. Ed. G. N. Bernardakis. ℳ 1.50.
Poetae lyrici Graeci. Rec. Th. Bergk. Ed. IV. 3 voll. Vol. III: Poetae melici. ℳ 13.60. [Voll. I. II vergr.]
—— —— Ed. V. 2 voll.
Vol. I. 1. Pindari carmina. Recens. O. Schröder. ℳ 14.—
— II. Poetae eleg. et iambogr. Rec. O. Crusius. [In Vorber.]
Poetarum scenicorum Graecorum Aeschyli, Sophoclis, Euripidis et Aristophanis fabulae et fragmenta. Rec. Guil. Dindorf. Ed. V. 4. ℳ 20.—
Pollucis onomasticon. Rec. E. Bethe. (Lexicographi Graeci IX.) Fasc. I. ℳ 14.—
Porphyrii quaestt. Homer. ad Iliadem pertin. rell. Ed. H. Schrader. 2 fascc. gr. Lex.-8. ℳ 16.—
—— —— ad Odysseam pertin. rell. Ed. H. Schrader. gr. Lex.-8. ℳ 10.—
Ptolemaei περὶ κριτηρίου καὶ ἡγεμονικοῦ lib. Rec. Fr. Hanow. gr. 4. ℳ 1.—

Boll, Studien üb. Claud. Ptol. ℳ 5.60.
[**Quintus Smyrnaeus.**]
Zimmermann, krit. Unters. zu Q. S. ℳ 4.—; krit. Nachlese zu Q. S. ℳ 4.—
[**Scylax.**] **Anonymi vulgo Scylacis Caryandensis periplus maris interni** cum appendice. Rec. B. Fabricius. Ed. II. ℳ 1.20.
Scriptorum Graecorum qui christ. impugn. relig. quae supers. Fasc. III: **Iuliani imp.** contra Christianos quae supers. Ed. C. I. Neumann. **Insunt Cyrilli Alex. fragmm. Syriaca** ab E. Nestle edita. ℳ 6.—
Sophoclis tragoediae et fragmm. Rec. G. Dindorf. 4. ℳ 5.—
—— —— Recc. et explann. Wunderus-Wecklein. 2 voll. ℳ 10.80.
Philoctetes. Ed. IV. ℳ 1.50. — Oedipus Rex. Ed. V. ℳ 1 50. — Oedipus Coloneus. Ed. V. ℳ 1.80. — Antigona. Ed. V. ℳ 1.50. — Electra. Ed. IV. ℳ 1.80. — Aiax. Ed. III. ℳ 1.20. — Trachiniae. Ed. III. ℳ 1.50.
—— **König Oidipus.** Griechisch u. deutsch m. Kommentar von F. Ritter. ℳ 5.—
—— **Antigone.** Griech. u. deutsch hrsg. v. A. Böckh. Nebst 2 Abhandl. üb. diese *Tragödie* (Mit Porträt Aug. Böckh's.) ℳ 4.40.

Plüß, S.' Elektra. Eine Auslegung. ℳ 3.—

Staatsverträge des Altertums. Hrsg. v. von Scala. I. Teil. ℳ 8.—
Stoicorum veterum fragmenta. Ed. J. v. Arnim. Vol. II. ℳ 14.—
[**Theocritus.**] Rumpel, lexicon Theocriteum. ℳ 8.—
Theodoros, der h. Theodosios: s. Theodosios.
[**Theodosios.**] D. heil. Theodosios. Schriften d. Theodoros u. **Kyrillus**, hrsg. von Usener. ℳ 4.—
Theophanis chronographia. Rec. C. de Boor. 2 voll. ℳ 50.—
Theophrasts Charaktere. Hrsg., erkl. u. übersetzt v. d. Philolog. Gesellschaft zu Leipzig. ℳ 6.—
Thucydidis historiae. Recens. C. Hude Tom. I: Libri I—IV. ℳ 10.—
— II: Libri V—VIII. Indices. ℳ 12.—
—— **de bello Peloponnesiaco ll. VIII.** Explann. E. F. Poppo et I. M. Stahl 4 voll. [8 sectiones.] ℳ 22.80.
Lib. 1. Ed. III. ℳ 4.50. — Lib. 2. Ed. III. ℳ 3.—. — Lib. 3. Ed. II. ℳ 2.40. — Lib. 4. Ed. II. ℳ 2.70. — Lib. 5. Ed. II. ℳ 2.40. — Lib. 6. Ed. II. ℳ 2.40. — Lib. 7. Ed. II. ℳ 2.70. — Lib. 8. Ed. II. ℳ 2.70.

Herbst, zu Thukydides. I u. II. ℳ 6.40.
Stahl, quaestiones gramm. ad Th. pertinentes. Ed. II. ℳ 1.60.
Tragicorum Graecorum fragmenta. Rec. A. Nauck. Ed. II. ℳ 26.—
Xenokrates. Darstellg. d. Lehre u. Sammlg. d. Fragmente v. Heinze. ℳ 5.60.
Xenophontis hist. Graeca. Rec. O. Keller. Ed. maior. ℳ 10.—
Xenophontis opera omnia, recensita et commentariis instructa.
De Cyri Minoris expeditione ll. VII (Anabasis), rec. Kühner. ℳ 3.60.
Oeconomicus, rec. L. Breitenbach. ℳ 1.50.
Hellenica, rec. L. Breitenbach. 2 partt. ℳ 6.60.
Pars I. Libri I et II Ed. II. ℳ 1.80.
— II. Libri III—VII. ℳ 4.80
Zosimi historia nova. Ed. L. Mendelssohn. ℳ 10.—

b. Lateinische Schriftsteller.

Anecdota Helvetica. Rec. H. Hagen. Lex.-8. ℳ 19.—
Aurelii imp. epistt.: s. Fronto, ed. Naber.
Averrois paraphrasis in l. poeticae Aristotelis. Ed. F. Heidenhain. Ed. II. ℳ 1.—
Aviani fabulae. Ed. G. Froehner. gr. 12. ℳ 1.20.

[Caesar.] Polionis de b. Africo comm.: s. Polio.

Ebeling, Schulwörterb. zu Caesar. 4. Aufl. *M.* 1.— 1.30.

Menge et Preuss, lexicon Caesarianum. *M.* 18.—

Caesii Bassi, Atilii Fortunatiani de metris ll. Rec., H. Keil. gr. 4. *M.* 1.60.

Catonis praeter libr. de re rust. **quae extant.** Rec. H. Jordan. *M.* 5.—

—— **de agri cult. l., Varronis rer. rust. ll. III.** Rec. H. Keil. 3 voll. *M.* 33.40.

Vol. I. Fasc. I. Cato. *M.* 2.40.
— I. — II. Varro. *M.* 6.—
— II — I. Comm. in Cat. *M.* 6.—
— II. — II. Comm. in Varr. *M.* 8.—
— III. — I. Ind. in Cat. *M.* 3.—
— III. — II. Ind. in Varr. *M.* 8.—

Catulli l. Recensuit et interpretatus est Aem. Baehrens. 2 voll. *M.* 16.40.
Vol. I. Ed. II cur. K. P. Schulze. *M.* 4.—
— II. Commentarius. 2 fascc. *M.* 12.40.

—— —— Hrsg. u. erkl. v. A. Riese. *M.* 4.—

Ciceronis, M. Tullii, epistularum ll. XVI. Ed. L. Mendelssohn. Acc. tabulae chronolog. ab Aem. Koernero et O. E. Schmidtio confectae. *M.* 12.—

—— **ad M. Brut. orator.** Rec. F. Heerdegen. *M.* 3.20.

[——] **ad Herennium ll. VI:** s. Cornificius und [Herennius].

—— **Q. Tullii, rell.** Rec. Fr. Buecheler. *M.* 1.60.

Schmidt, d. Briefwechsel d. Cicero von s. Proconsulat in Cilicien bis zu Caesars Ermordg. Nebst Neudruck d. XII. u. XIII. Buches d. Briefe an Atticus. *M.* 12.—

—— d. handschriftl. Überlief. d. Briefe C.s an Atticus, Q. Cicero, M. Brutus in Italien. Mit 4 Taf. *M.* 6.—

Zieliński, Cicero im Wandel d. Jahrhunderte. kart. *M.* 2.40.

Claudiani carmina. Rec. L. Jeep. 2 voll. *M.* 20.40.

Commentarii notarum Tironianarum. Cum prolegg., adnott. crit. et exeget. notarumque indice alphabet. Ed. Guil. Schmitz. [132 autograph. Tafeln.] Folio. In Mappe *M.* 40.—

Cornifici rhetoricorum ad C. Herennium ll. VIII. Rec. et interpret. est C. L. Kayser. *M.* 8.—

Corpus glossarior. Latinor. a G. Loewe incohatum auspiciis Societatis litterarum regiae Saxonicae comp., rec., ed. G. Goetz. 7 voll. Lex.-8.
Vol. II. Glossae Latinograecae et Graecolatinae. Edd. G. Goetz et G. Gundermann. Acc. minora utriusque linguae glossaria. Adiectae sunt 3 tabb. phototyp. *M.* 20.—

Corpus glossarior. Latinor. a G. Loewe incohatum auspiciis Societatis litterarum regiae Saxonicae comp., rec., ed. G. Goetz.
Vol. III. Hermeneumata Pseudodositheana. Ed. G. Goetz. Acc. hermeneumata medicobotanica vetustiora. *M.* 22.—
— IV. Glossae codicum Vaticani 3321, Sangallensis 912, Leidensis 67 F. Ed. G. Goetz. *M.* 20.—
— V. Placidi liber glossarum, glossaria reliqua. Ed. G. Goetz. *M.* 22.—
— VI. Thesaurus glossarum emendatarum. Conf. G. Goetz. Pars prior 2 fascc. je *M.* 18.—
— VII. Thesaurus glossarum emendatarum. Conf. G. Goetz. Pars posterior. Acc. index Graecus G. Heraei. Fasc. I. *M.* 24.—

Dialectorum Italicarum aevi vetust. exempla sel. Ed. E. Schneider.
Vol. I. Dialecti Lat. prisc. et Falisc. exempla. Pars I. *M.* 3.60.

Didascaliae apostolorum fragmenta Veronensia Latina. Acc. canonum qui dic. apostolorum et Aegyptiorum reliquiae. Prim. ed. E. Hauler. Fasc. I. Praefatio, fragmenta. Mit 2 Tafeln. *M.* 4.—

Exuperantius, Epitome. Hrsg. v. G. Landgraf u. C. Weyman. *M.* —.60.

Fragmentum de iure fisci. Ed. P. Krueger. *M.* 1.60.

Frontonis et M. Aurelii imp. epistulae. Rec. S. A. Naber. *M.* 8.—

Gedichte, unedierte lateinische, hrsg. von E. Baehrens. *M.* 1.20.

Glossae nominum. Ed. G. Loewe. Acc. eiusdem opuscula glossographica coll. a G. Goetz. *M.* 6.—

Goetz, der Liber Glossarum. M. 1 Facs. *M.* 3.—

Grammatici Latini ex rec. H. Keilii. 7 voll. Lex.-8. *M.* 139.20.
Vol. I. Fasc. 1. Charisii ars gramm. ex rec. H. Keilii. *M.* 9.—
— I. Fasc. 2. Diomedis ars gramm. ex Charisii arte gramm. excerpta ex rec. H. Keilii. *M.* 10.—
— II. Fasc. 1 et 2. Prisciani institutiones gramm. ex rec. M. Hertzii. Vol. I. *M.* 19.—
— III. Fasc. 1. Prisciani institutiones gramm. ex rec. M. Hertzii. Vol. II. *M.* 12.—
— III. Fasc. 2. Prisciani de figuris numerorum, de metris Terentii, de praeexercitamentis rhetoricis libri, institutio de nomine et pronomine et verbo, partitiones duodecim versuum Aeneidos principalium, accedit Prisciani qui dic. liber de accentibus rec. H. Keilii. *M.* 7.—

Grammatici Latini ex rec. H. Keilii.
Vol. IV. Fasc. 1. Probi catholica, instituta artium, de nomine excerpta, de ultimis syllabis liber ad Caelestinum ex rec. H. Keilii. — Notarum laterculi edente Th. Mommsen. ℳ 11.—
— IV. Fasc. 2. Donati ars grammatica, Marii Servii Honorati commentarius in artem Donati, de finalibus, de centum metris, de metris Horatii, Sergii de littera, de syllaba, de pedibus, de accentibus, de distinctione commentarius, explanationes artis Donati, de idiomatibus ex rec. H. Keilii. ℳ 8.—
— V. Fasc. 1. Cledonii ars gramm., Pompeii commentum artis Donati, excerpta ex commentariis in Donatum ex rec. H. Keilii. ℳ 9.—
— V. Fasc. 2. Consentius, Phocas, Eutyches, Augustinus, Palaemon, Asper, de nomine et pronomine, de dubiis nominibus, Macrobii excerpta ex rec. H. Keilii. ℳ 10.—
— VI. Fasc. 1. Marius Victorinus, Maximus Victorinus, Caesius Bassus, Atilius Fortunatianus ex rec. H. Keilii. ℳ 9.—
— VI. Fasc. 2. Terentianus Maurus, Marius Plotius Sacerdos, Rufinus, Mallius Theodorus, fragmenta et excerpta metrica ex rec. H. Keilii. ℳ 14.—
— VII. Fasc. 1. Scriptores de orthographia Terentius Scaurus, Velius Longus, Caper, Agroecius, Cassiodorius, Martyrius, Beda, Albinus. ℳ 10.—
— VII. Fasc. 2. Audacis de Scauri et Palladii libris excerpta, Dosithei ars gramm., Arusiani Messii exempla elocutionum, Cornelii Frontonis liber de differentiis, fragmenta gramm., index scriptorum. ℳ 11.20.
Supplementum continens anecdota Helvetica ex rec. H. Hageni. Lex.-8. ℳ 19.—

[Herennius.] Incerti auctoris de ratione dicendi ad C. H. ll. IV. [M. Tulli Ciceronis ad Herennium libri VI.] Recens. F. Marx. ℳ 14.—

Historicorum Romanorum reliquiae. Ed. H. Peter. Vol. I. ℳ 16.—

Horatii opera. Recensuerunt O. Keller et A. Holder. 2 voll. gr. 8.
Vol. I. Carmina, epodi, carmen saec. Iterum rec. O. Keller. ℳ 12.—
— II. Sermones, epistulae, de arte poet. ℳ 10.—
—— —— —— Editio minor. ℳ 4.—
—— **carmina.** Rec. L. Mueller. 16. ℳ 2 40, eleg. geb. m. Goldschnitt ℳ 3.60.
—— ***Satiren.*** Krit. hergestellt, metr. übersetzt u. m. Kommentar vers. v. C. Kirchner u. W. S. Teuffel. 2 voll. ℳ 16.40.

Horatii Satiren. Lat. u. deutsch m. Erläuter. von L. Döderlein. ℳ 7.—
—— —— siehe auch: Satura, v. Blümner.
—— **Episteln.** Lat. u. deutsch m. Erläut. von L. Döderlein. [B. I vergr.] B. II ℳ 3.—
—— **Briefe,** im Versmaß der Urschrift verdeutscht von A. Bacmeister u. O. Keller. 8. ℳ 2.40 3.20.

Friedrich, Q. Hor. Flaccus. Philol. Unters. ℳ 6.—
Keller, Epilegomena zu H. 3 Tle. ℳ 24.—
Mueller, Q. Hor. Flaccus. E. lit.-hist. Biographie. ℳ 2.40.
Plüss, Horazstudien. Alte u. neue Aufs. üb. Horaz. Lyrik. ℳ 6.—

[Iuris consulti.] Kalb, Roms Juristen nach ihrer Sprache. ℳ 4.—

Iuvenalis saturae. Erkl. v. A. Weidner 2. Aufl. ℳ 4.40.
—— —— siehe auch: Satura, v. Blümner.

[Lucanus.] Scholia in L. bellum civile ed. H. Usener. Pars I. ℳ 8.— [Fortsetzung erscheint nicht.]

Lucili saturarum rell. Recens., enarravit F. Marx. [In Vorber.]

Mueller, Leben u. Werke d. L. ℳ 1.20.

Nepotis quae supersunt. Ed. C. Halm. ℳ 2 40.

Nonii Marcelli compendiosa doctrina. Emend. et adnot. L. Mueller. 2 partes ℳ 32.—

Novatiani epist. de cibis Iudaicis. Hrsg. v. G. Landgraf u. C. Weyman. ℳ 1.20.

Optatiani Porfyrii carmina. Rec. L. Müller. ℳ 3.60.

Orestis tragoedia. Ed. I. Maehly. 16. ℳ 1.20.

Ovidii ex Ponto ll. Ed. O. Korn. ℳ 5.—
—— **Elegien der Liebe.** Deutsch von H. Oelschläger. 2. Aufl. Min.-Ausg. ℳ 2.40, eleg. geb. 3.20.

Siebelis-Polle, Wörterbuch z. O.s Metamorph. 5. Aufl. ℳ 2.70 3.10.
Stange, kleines Wörterb. z. O.s Metamorph. ℳ 2.50.

Persius, siehe: Satura, v. Blümner.

[Petronius.] Segebade et Lommatzsch, lexicon Petronianum. ℳ 14.—

Phaedri fabulae Aesopiae. Ed. L. Müller. ℳ 3.—

Placidi glossae. Rec. et illustr. A. Deuerling. ℳ 2.80.

Plauti comoediae. Recensuit, instrumento critico et prolegomenis auxit F. Ritschelius sociis operae adsumptis G. Loewe, G. Goetz, F. Schoell. 4 tomi ℳ 91.20.
Tomi I fasc. I. Trinummus. Rec. F. Ritschl. Ed. III cur. F. Schoell. ℳ 5.60.

Plauti comoediae.
Tomi I fasc. II. Epidicus. Rec. G. Goetz. ℳ 3.—
— I fasc. III. Curculio. Rec. G. Goetz. ℳ 2.40.
— I fasc. IV. Asinaria. Recc. G. Goetz et G. Loewe. ℳ 3.60.
— I fasc. V. Truculentus. Rec. F. Schoell. ℳ 4.80.
— II fasc. I. Aulularia. Rec. G. Goetz. ℳ 2.40.
— II fasc. II. Amphitruo. Recc. G. Goetz et G. Loewe. ℳ 3.60.
— II fasc. III. Mercator. Rec. F. Ritschl. Ed. II cur. G. Goetz. ℳ 3.60.
— II fasc. IV. Stichus. Rec. F. Ritschl. Ed. II cur. G. Goetz. ℳ 3.60.
— II fasc. V. Poenulus. Recc. F. Ritschelii schedis adhibitis G. Goetz et G. Loewe. ℳ 5.—
— III fasc. I. Bacchides. Rec. F. Ritschl. Ed. II cur. G. Goetz. ℳ 4.—
— III fasc. II. Captivi. Rec. F. Schoell. ℳ 4.—
— III fasc. III. Rudens. Rec F. Schoell. ℳ 5.60.
— III fasc. IV. Pseudolus. Rec. F. Ritschl. Ed. II cur. G. Goetz. ℳ 5.60.
— III fasc. V. Menaechmi. Rec. F. Ritschl. Ed. II cur. F. Schoell. ℳ 5.60.
— IV fasc. I. Casina. Rec. F. Schoell. ℳ 5.60.
— IV fasc. II. Miles gloriosus. Rec. F. Ritschl. Ed. II cur. G. Goetz. ℳ 6.—
— IV fasc. III. Persa. Rec. F. Ritschl. Ed. II cur. F. Schoell. ℳ 5.60.
— IV fasc. IV. Mostellaria. Rec. F. Ritschl. Ed. II cur. F. Schoell. ℳ 6.—
— IV fasc. V. Cistellaria. Rec. F. Schoell. Acc. deperditarum fabularum fragmenta a G. Goetz recensita. ℳ 5.60.

—— —— Ex rec. et cum app. crit. F. Ritschelii. [Vergriffen außer:]
Tomus I. Pars 3. Bacchides. ℳ 3.—
— III. Pars 2. Mercator. ℳ 3.—

—— —— Scholarum in usum rec. F. Ritschelius. [Vergriffen außer:]
Bacchides, Stichus, Pseudolus, Persa, Mercator. Einzeln je ℳ —.50.

—— **miles gloriosus.** Ed. O. Ribbeck. ℳ 2.80.

Analecta Plaut. scrips. F Schoell, G. Goetz, G. Loewe. ℳ 6.—
Ribbeck, Übers. d. Miles gloriosus, in: R., Alazon. ℳ 4.40.
Ritchl, prolegomena de rationibus crit., gramm., prosod., metr. emendationis Plaut. ℳ 4.—

Polemii Silvii laterculus. Ed. Th. Mommsen. Lex.-8. ℳ —.80.

Polionis de bello Africo comm. Edd. E. Wölfflin et A. Miodoński. Adi. est tab. photolithograph. ℳ 6.80.

[Pompeius Trogus.] v. Gutschmid, üb. d. Fragmm. d. P. T. u. d. Glaubwürdigkeit ihrer Gewährsmänner. ℳ 2.70.

[Probus.] Die Appendix Probi. Hrsg. v. W. Heraeus. ℳ 1.20.

Propertii elegiae. Rec. A. Baehrens. ℳ 5.60.

Psalterium, das tironische, der Wolfenbütteler Bibliothek. Hrsg. v. Kgl. Stenograph. Institut zu Dresden. Mit Einleitung und Übertragung des tiron. Textes von O. Lehmann. ℳ 10.—

Quintiliani institutionis orator. ll. XII. Rec. C. Halm. 2 partes. [Pars I vergr.] Pars II: Libb. VII—XII. ℳ 9.—

Rhetores Latini minores. Ed. C. Halm. Lex.-8. ℳ 17.—

Saliarium carminum rell. Ed. B. Maurenbrecher. ℳ 1.—

Sallusti Crispi quae supersunt. Rec. Rud. Dietsch. 2 voll. [Vol. I vergr.] Vol. II: Historiarum rell. Index. ℳ 7.20.

—— **historiarum fragmenta.** Ed. Fr. Kritzius. ℳ 9.—

—— **historiarum rell.** Ed. B. Maurenbrecher.
Fasc. I: Prolegomena. ℳ 2 —
Fasc. II. Fragmenta argumentis, commentariis, apparatu crit. instructa. Acc. indices. ℳ 8.—

Satura. Ausgew. Satiren d. Horaz, Persius u. Juvenal in freier metr. Übertragung von H. Blümner. ℳ 5.— **5.80.**

Scaenicae Romanorum poesis fragmenta. Rec. O. Ribbeck. 2 voll. Ed. II. ℳ 23.—
Vol. I. Tragicorum fragmenta. ℳ 9.—
— II. Comicorum fragmenta. ℳ 14.—

[Seneca (philosophus).] Gercke, Seneca-Studien. ℳ 9.—

Servii grammatici qui fer. in Vergilii carmina commentarii. Recc. G. Thilo et H. Hagen. 3 voll.
Vol. I fasc. I. In Aen. I—III comm. Rec. G. Thilo. ℳ 14.—
— I fasc. II. In Aen. IV—V comm. Rec. G. Thilo. ℳ 10.—
— II fasc. I. In Aen. VI—VIII comm. Rec. G. Thilo. ℳ 10.—
— II fasc. II. In Aen. IX—XII comm. Rec. G. Thilo. ℳ 10.—
— III fasc. I. In Buc. et Georg. comm. Rec. G. Thilo. ℳ 10.40.
— III fasc. II. App. Serviana. ℳ 20.—
[— III fasc. III (Indices) in Vorber.]

Staatsverträge des Altertums. Hrsg. v. von Scala. I. Teil. ℳ 8.—

Statii silvae. Hrsg. von Fr. Vollmer ℳ 16.—

Die fetten Ziffern verstehen sich für gebundene Exemplare

Statii Thebais et Achilleis cum scholiis. Rec. O. Müller. Vol. I: Thebaidos ll. I—VI. *M.* 8.—
Symmachi relationes. Rec. Guil. Meyer. *M.* 1.60.
Syri sententiae. Rec. Guil. Meyer. *M.* 2.40.
—— —— Rec. E. Woelfflin. *M.* 8.60.
Taciti de origine et situ Germanorum l. Rec. A. Holder. *M.* 2.—
—— **dialogus de oratoribus.** Rec. Aem. Baehrens. *M.* 2.—

Draeger, üb. Syntax u. Stil d. T. 3. Aufl. *M.* 2.80.
Gerber, Greef et John, lexicon Taciteum. *M.* 57.60.
[**Tertullianus.**] Hoppe, Syntax u. Stil d. T. *M.* 8.—
[**Tiro.**] Comm. not. Tir. ed. Schmitz, siehe: Commentarii.
[——] D. tiron. Psalterium, siehe: Psalterium.
Varronis saturarum Menippearum rell. Rec. A. Riese. *M.* 6.—
—— **rerum rusticarum ll. III,** rec. Keil, siehe: Cato.
—— **antiquitatum rer. divin. ll. I. XIV. XV. XVI.** Praemissae sunt quaestt. Varr. Ed. R. Agahd. *M.* 9.20.
Vergilii Maronis opera app. crit. in artius contracto iterum rec. O. Ribbeck. 4 voll. *M.* 22.40.
Vol. I. Bucolica et Georgica. *M.* 5.—
— II. Aeneidos libri I—VI. *M.* 7.20
— III. Aeneidos libri VII—XII. *M.* 7.20
— IV. Appendix Vergiliana. *M.* 3.—
—— —— Ed. I. [Vergriffen außer:]
Vol. III. Aeneidos lib. VII—XII. *M.* 8.—
— IV. Appendix Vergiliana. *M.* 5.—
[——] **Scholia Bernensia ad Vergilii Buc. et Georg.** Ed H. Hagen. *M.* 6.—

Comparetti, V. im Mittelalter, deutsch von Dütschke. *M.* 6.— [14.—
Heinze, V.s epische Technik. *M.* 12.—
Plüss, V. u. d. epische Kunst. *M.* 8.—
Sonntag, V. als bukol. Dichter. *M.* 5.—
Weidner, Commentar zu V.s Aen. B. I u. II. *M.* 8.—
Vitruvii de architectura ll. X. Edd. V. Rose et H. Müller-Strübing. *M.* 7.—
—— —— Rec. et in German. serm. vertit C. Lorentzen. Vol. I. Pars I. *M.* 4.50.

Nohl, index Vitruvianus. *M.* 5.—
Volusii Maeciani distributio partium. Ed. Th. Mommsen. *M.* —.30.

4. Meisterwerke der Griechen und Römer in kommentierten Ausgaben. [gr. 8.]

Die Ausgaben beabsichtigen, nicht nur den Schülern der oberen Gymnasialklassen, sondern auch angehenden Philologen sowie Freunden des klassischen Altertums, zunächst zu Zwecken privater Lektüre, verläßliche, nach gemeinsam vereinbarten Grundsätzen verfaßte und die neuesten Fortschritte der philologischen Forschung verwertende Texte und Kommentare griechischer und lateinischer, von der Gymnasiallektüre selten oder gar nicht berücksichtigter Meisterwerke darzubieten.

I. **Aischylos' Perser,** von Jurenka. 2 Hefte. *M.* 1.40.
II. **Isokrates' Panegyrikos,** von Mesk. 2 Hefte. *M.* 1.40.
III. **Auswahl a. d. röm. Lyrikern** (m. griech. Parallel.), v. Jurenka. 2 Hefte. *M.* 1.60.
IV. **Lysias' Reden geg. Eratosthenes und üb. d. Ölbaum,** von Sewera. 2 Hefte. *M.* 1.20.
V. **Ausgewählte Briefe Ciceros,** von Gschwind 2 Hefte. *M.* 1.20.

5. B. G. Teubners Schulausgaben griechischer und lateinischer Klassiker mit deutschen erklärenden Anmerkungen. [gr. 8.]

Bekanntlich zeichnen sich diese Ausgaben dadurch aus, daß sie das Bedürfnis der Schule ins Auge fassen, ohne dabei die Ansprüche der Wissenschaft unberücksichtigt zu lassen. Die Sammlung enthält fast alle in Schulen gelesenen Werke der klassischen Schriftsteller.

a. Griechische Schriftsteller.

Aeschylos' Agamemnon. Von R. Enger. *3. Aufl.,* von Th. Plüß. *M.* 2.25 **2.75.**
—— *Perser.* Von W. S. Teuffel. 4. Aufl., von N. Wecklein. *M.* 1.50 **2.—**
Aeschylos' Prometheus. Von N. Wecklein. 3. Aufl. *M.* 1.80 **2.25.**
—— —— Von L. Schmidt. *M.* 1.20.
—— die Sieben geg. Theben. Von N. Wecklein. *M.* 1.20 **1.60.**

***Die fetten* Ziffern verstehen sich für gebundene Exemplare.**

Aeschylos' die Schutzflehenden. Von N. Wecklein. *M* 1.60 **2.—**

Aristophanes' Wolken. Von W. S. Teuffel. 2. Aufl., von O. Kaehler. *M* 2.70 **3.20.**

—— **Wespen.** Von O. Kaehler. [In Vorber.]

Aristoteles, der Staat der Athener. Der historische Hauptteil (Kapp. I—XLI). Von K. Hude. *M* —.60 **—.85.**

Arrians Anabasis. Von K. Abicht. 2 Hefte. [I. Heft. M. Karte. *M* 1.80 **2.25.** II. Heft. *M* 2.25 **2.75.**] *M* 4.05 **5.—**

Demosthenes' ausgewählte Reden. Von C. Rehdantz u. Fr. Blaß. 2 Teile. *M* 6.60.

I. Teil. A. u. d. T.: IX Philipp. Reden. 2 Hefte. *M* 4.50.

Heft I: I—III. Olynthische Reden. IV. Erste Rede gog. Philippos. 8. Aufl., von Fr. Blaß. *M* 1.20 **1.70.**

— II. Abt. 1: V. Rede über den Frieden. VI. Zweite Rede gegen Philippos. VII. Hegesippos' Rede über Halonnes. VIII. Rede über die Angelegenheiten im Cherrones. IX. Dritte Rede gegen Philippos. 5. Aufl., von Fr. Blaß. *M* 1.50 **2.—**

— II. Abt. 2: Indices. 4. Aufl., von Fr. Blaß. *M* 1.30 **2.25.**

II. Teil. Die Rede vom Kranze. Von Fr. Blaß. *M* 2.10 **2.60.**

Euripides' ausgewählte Tragödien von N. Wecklein.

I. Bdch. Medea. 3. Aufl. *M* 1.80 **2.25.**

II. Bdch. Iphigenia im Taurierland. 2. Aufl. *M* 1.50 **2.—**

III. Bdch. Die Bacchen. *M* 1.50 **2.—**

IV. Bdch. Hippolytos. *M* 1.50 **2.—**

V. Bdch. Phönissen. *M* 1.80 **2.25.**

Herodotos. Von K. Abicht. 5 Bände. *M* 11.70.

Band I. Heft 1. Buch I nebst Einleitung u. Übersicht über den Dialekt. 4. Aufl. *M* 1.80 **2.25.**

— I. Heft 2. Buch II. 3. Aufl. *M* 1.50 **2.—**

— II. Heft 1. Buch III. 3. Aufl. *M* 1.50 **2.—**

— II. Heft 2. Buch IV. 3. Aufl. *M* 1.50 **2.—**

— III. Buch V und VI. 3. Aufl. *M* 1.80 **2.30.**

— IV. Buch VII. Mit 2 Karten. 4. Aufl. *M* 1.80 **2.30.**

— V. Buch VIII u. IX. Mit 2 Karten. 4. Aufl. *M* 1.80 **2.30.**

Homers Ilias, erklärt von J. La Roche. 6 Teile.

Teil I. Gesang 1—4. 3. Auflage. *M* 1.50 **2.—**

— II. Gesang 5—8. 3. Auflage. *M* 1.50 **2.—**

— III. Gesang 9—12. 3. Auflage. *M* 1.50 **2.—**

Homers Ilias, erklärt von J. La Roche.

Teil IV. Gesang 13—16. 3. Auflage. *M* 1.50 **2.—**

— V. Gesang 17—20. 2. Auflage. *M* 1.50 **2.—**

— VI. Gesang 21—24. 2. Auflage. [Vergriffen.]

—— —— Von K. Fr. Ameis u. C. Hentze. 2 Bände.

Band I. Heft 1. Gesang 1—3. 5. Aufl. *M* —.90 **1.30.**

— I. Heft 2. Gesang 4—6. 5. Aufl. *M* 1.20 **1.70.**

— I. Heft 1/2 zusammen in 1 Band *M* **2.60.**

— I. Heft 3. Gesang 7—9. 4. Aufl. *M* 1.50 **2.—**

— I. Heft 4. Gesang 10—12. 4. Aufl. *M* 1.20 **1.70.**

— I. Heft 3/4 zusammen in 1 Band *M* **3.30.**

— II. Heft 1. Gesang 13—15. 3. Aufl. *M* 1.20 **1.70.**

— II. Heft 2. Gesang 16—18. 3. Aufl. *M* 1.20 **1.70.**

— II. Heft 1/2 zusammen in 1 Band *M* **3.—**

— II. Heft 3. Gesang 19—21. 3. Aufl. *M* 1.20 **1.70.**

— II. Heft 4. Gesang 22—24. 3. Aufl *M* 1.50 **2.—.**

— II. Heft 3/4 zusammen in 1 Band *M* **3.30.**

—— —— —— Anhang:

Heft 1. Ges. 1—3. 3. Aufl. *M* 2.10 **2.60.**
— 2. Ges. 4—6. 2. Aufl. *M* 1.50 **2.—**
— 3. Ges. 7—9. 2. Aufl. *M* 1.80 **2.30.**
— 4. Ges. 10—12. 2. Aufl. *M* 1.20 **1.70.**
— 5. Ges. 13—15. 2. Aufl. *M* 1.80 **2.30.**
— 6. Ges. 16—18. 2. Aufl. *M* 2.10 **2.60.**
— 7. Ges. 19—21. *M* 1.50 **2.—**
— 8. Ges. 22—24. *M* 1.80 **2.30.**

—— **Odyssee.** Von K. Fr. Ameis und C. Hentze. 2 Bände.

Band I. Heft 1. Gesang 1—6. 11. Aufl. *M* 1.50 **2.—**

— I. Heft 2. Gesang 7—12. 10. Aufl. *M* 1.35 **1.80.**

— II. Heft 1. Gesang 13—18. 8. Aufl. *M* 1.35 **1.80.**

— II. Heft 2. Gesang 19—24. 9. Aufl. *M* 1.40 **1.80.**

—— —— —— Anhang:

Heft 1. Ges. 1—6. 4. Aufl. *M* 1.50 **2.—**
— 2. Ges. 7—12. 3. Aufl. *M* 1.20 **1.70.**
— 3. Ges. 13—18. 3. Aufl. *M* 1.20 **1.70.**
— 4. Ges. 19—24. 3. Aufl. *M* 2.10 **2.60.**

Isokrates' ausgewählte Reden. Von O. Schneider. 2 Bändchen. *M* 3.— **3.95.**

I. Bändchen. Demonicus, Euagoras, Areopagiticus. 3. Aufl., v. M. Schneider. *M* 1.20 **1.70.**

II. Bändchen. Panegyricus u. Philipp. 3. Aufl. *M* 1.80 **2.25.**

Die fetten Ziffern verstehen sich für gebundene Exemplar

Lucians ausgewählte Schriften. Von O. Jacobitz. 3 Bändchen. ℳ 3.60 **5.10.**
- I. Bändchen. Traum. Timon. Prometheus. Charon. 3. Aufl., von K. Bürger. ℳ 1.20 **1.70.**
- II. Bändchen. Die Totengespräche. Ausgewählte Göttergespräche. Der Hahn. 2. Aufl. ℳ 1.20 **1.70.**
- III. Bändchen. Demonax. Der Fischer. Anacharsis. ℳ 1.20 **1.70.**

Lykurgos' Rede gegen Leokrates. Von O. Rehdantz. ℳ 2.25 **2.75.**

[Lyriker.] Anthologie a. d. griech. Lyr. Von E. Buchholz. 2 Bdchn. ℳ 4.20 **5.20.**
- I. Bändchen. Elegiker u. Iambographen. 5. Aufl., von R. Peppmüller. ℳ 2.10 **2.60.**
- II. Bändchen. Die melischen und chorischen Dichter und die Bukoliker. 2. Aufl., von Sitzler. ℳ 2.10 **2.60.**

Lysias' ausgew. Reden. Von H. Frohberger. 2 Hefte. ℳ 3.60.
- I. Heft. Prolegomena. — R. gegen Eratosthenes. — R. geg. Agoratos. — Verteidigung geg. die Anklage wegen Umsturzes der demokratischen Verfassung. — R. f. Mantitheos. — R. geg. Philon. 3. Aufl., v. Th. Thalheim. ℳ 1.80 **2.25.**
- II. Heft. Reden gegen Alkibiades. — R. geg. Nikomachos. — R. üb. d. Vermögen d. Aristophanes. — R. üb. d. Ölbaum. — R. geg. die Kornhändler. — R. geg. Theomnestos. — R. f. d. Gebrechlichen. — R. geg. Diogeiton. 2. Auflage, von Th. Thalheim. ℳ 1.80 **2.25.**

—— —— Größere Ausgabe. 3 Bde. [Bd. II u. III vergriffen.]
- I. Bd. R. geg. Eratosthenes, Agoratos. Verteidigung geg. die Anklage weg. Umsturzes d. Verfassung. 2. Aufl., von G. Gebauer. ℳ 4.50.

Platons ausgew. Schriften. Von Chr. Cron, J. Deuschle u. a.
- I. Teil. Die Verteidigungsrede d. Sokrates. Kriton. Von Chr. Cron. 11. Aufl., von H. Uhle. ℳ 1.— **1.40.**
- II. Teil. Gorgias. Von J. Deuschle. 4. Aufl., von Chr. Cron. ℳ 2.10 **2.60.**
- III. Teil. 1. Heft. Laches. Von Cron. 5. Aufl ℳ —.75 **1.20.**
- III. Teil. 2. Heft. Euthyphron. Von M. Wohlrab. 4. Aufl. ℳ —.60 **—.90.**
- IV. Teil. Protagoras. Von Deuschle u. Cron. 5. Aufl., v. E. Bochmann. ℳ 1.20 **1.70.**
- V. Teil. Symposion. Von A. Hug. 2. Aufl. ℳ 3.— **3.50.**
- VI. Teil. Phaedon. Von M. Wohlrab. 3. Aufl. ℳ 1.50 **2.—**
- VII. Teil. Der Staat I. Buch. Von M Wohlrab. ℳ —.60 **—.90.**

Plutarchs ausgew. Biographien. Von Otto Siefert und Fr. Blaß. 6 Bändchen.
- I. Bändchen. Philopoemen u. Flamininus. Von O. Siefert. 2. Aufl., von Fr. Blaß. ℳ —.90 **1.30.**
- II. Bändchen. Timoleon u. Pyrrhos. Von O Siefert. 2. Aufl., von Fr. Blaß ℳ 1.50 **2.—**
- III. Bändchen. Themistokles u. Perikles. Von Fr. Blaß. 2. Aufl. ℳ 1.50 **2.—**
- IV. Bändchen. Aristides u. Cato. Von Fr. Blaß. 2. Aufl. ℳ 1.20 **1.70.**
- V. Bändchen. Agis u. Kleomenes. Von Fr. Blaß. ℳ — 90 **1.30.**
- VI. Bändchen Tiberius und Gajus Gracchus. Von Fr. Blaß. ℳ —.90 **1.30.**

Sophokles. Von Gust. Wolff und L. Bellermann.
- I. Teil. Aias. 5. Aufl. ℳ 1.50 **2.—**
- II. — Elektra. 4. Aufl. ℳ 1.50 **2.—**
- III. — Antigone. 6. Aufl. ℳ 1.50 **2.—**
- IV. — König Oidipus. 4. Aufl. ℳ 1.50 **2.—**
- V. — Oidipus auf Kolonos. ℳ 1.20 **2.—**

Supplementum lect. Graecae. Von C. A. J. Hoffmann. ℳ 1.50 **2.—**

Testamentum novum Graece. Das Neue Testament. Von Fr. Zelle.
- I. Evangelium d. Matthäus. Von Fr. Zelle. 1.80 **2.25.**
- IV. Evangelium d. Johannes. Von R. Wohlfahrt. ℳ 1.50 **2.—**
- V. Apostelgeschichte. Von R. Wohlfahrt. ℳ 1.80 **2.25.**

Thukydides. Von G. Böhme u. S. Widmann. 9 Bändchen. [je ℳ 1.20 **1.70.**] ℳ 10.80 **15.30.**

1. Bändchen.	1. Buch.	6. Auflage.
2. —	2. —	6. —
3. —	3. —	5. —
4. —	4. —	5. —
5. —	5. —	5. —
6. —	6. —	5. —
7. —	7. —	5. —
8. —	8. —	5. —

9. Bdchn. Einleitung u. Register. 5. Aufl.

Xenophons Anabasis. Von F. Vollbrecht. 9. (bez. 8., 7.) Aufl.

Ausgabe m. Kommentar unter d. Text.
- I. Bdchn. B. I. II. M. 2 Figurentaf. u. 1 Karte. ℳ 1.35 **1.80.**
- II. — B. III. IV. ℳ —.90 **1.30.**
- III. — B. V—VII. ℳ 1.20 **1.50.**

—— —— dasselbe. Buch I—IV. Text u. Kommentar getrennt.
- Text. M. e. Übersichtskarte. ℳ — 90 **1.20.**
- Kommentar. Mit Holzschnitten und Figurentafeln. ℳ 1.35 **1.80.**

—— **Kyropädie.** Von L. Breitenbach. 2 Hefte. [je ℳ 1.50 **2.—**] ℳ 3.— **4.—**
- I. Heft. Buch I—IV. 4. Auflage, von B. Büchsenschütz.
- II. — Buch V—VIII. 3. Aufl.

Die fetten Ziffern verstehen sich für gebundene Exemplare

Xenophons griech. Geschichte. Von B. Büchsenschütz. 2 Hft. [je ℳ 1.50 2.—] ℳ 3.— 4.—
I. Heft. Buch I—IV. 6. Aufl.
II. — Buch V—VII. 4. Aufl.
Memorabilien. Von Raph. Kühner. 6. Aufl., von Rud. Kühner. ℳ 1.60 2.20.
—— **Agesilaos.** Von O. Güthling. ℳ 1.50 2.—

b. Lateinische Schriftsteller.

Caesaris belli Gallici libri VII und Hirtii liber VIII. Von A. Dob enz. 9. Aufl., von B. Dinter. 3 Hefte. ℳ 2.55 4.—
I. Heft Buch I—III. M. Einleit. u. Karte v. Gallien. ℳ 90 1.40.
II. — Buch IV—VI. ℳ —.75 1.20.
III. — Buch VII u. VIII u. Anhang. ℳ —.90 1.40.
comm. de bello civili. Von A. Doberenz. 5. Aufl., v. B. Dinter. ℳ 2.40 2.90.

Cicero de oratore. Von K. W. Piderit. 6. Aufl. von O. Harnecker. 3 Hefte. ℳ 4 80 6.25.
I. Heft. Einleit. u. Buch I ℳ 1.80 2.25.
II. — Buch II. ℳ .50 2.—
III. — Buch III. M. Indices u Register z d. Anmerkungen. ℳ ..50 2.—
Aus Heft III besonders abgedruckt Erklär. Indices u. Register d. Anmerkgn. ℳ —.45.
—— —— —— 5. Auflage, von Adler. In 1 Band. ℳ 4.50.
—— **Brutus de claris oratoribus.** Von K. W Pid rit. 3. Aufl., von W. Friedrich. ℳ 2 25 2.75.
—— **orator.** Von K. W. Piderit. 2. Aufl. ℳ 2.— 2.60.
—— **partitiones oratoriae.** Von K. W Piderit. ℳ 1.— 1.40.
—— **Rede f. S. Roscius.** Von Fr. Richter. 3. Aufl., v. A. Fl ck isen. ℳ — 90 1.30.
—— **div. in Caecilium.** Von Fr. Richter. 2. Aufl., von A. Eberha d. ℳ .45 —.80.
—— **Reden gegen Verres.** IV. Buch. Von Fr. Richter. 3. Aufl., von A. Eberhard. ℳ 1.50 2.—
—— —— V. Buch. Von Fr. Richter. 2. Aufl., von A. Eb rhard. ℳ 1.20 1.70.
—— **Rede üb. d. Imperium d. Cn. Pompejus.** Von Fr. Ri h r. 5. Aufl., von A. Eberhard. ℳ 75 1.20
—— **Reden g. Catilina.** Von Fr. Richter. 6. Aufl., von A. Eberhard. ℳ 1.— 1.40.
—— **Rede f. Murena.** Von H. A. Koch. 2. Aufl., von G. Landgraf. ℳ —.90 1.30.
—— **Rede f. Sulla.** Von Fr. Richter. 2. Aufl., von G. Landgraf. ℳ —.75 1.20.
—— ***Rede f. Sestius.*** Von H. A. Koch. *2. Aufl., von A. Eberhard.* ℳ 1.— 1.40.

Ciceros Rede f. Plancius. Von E. Köpke. 3. Aufl., von G. Landgraf. ℳ 1.20 1.70.
—— **Rede f. Milo.** Von Ri hter-Eberhard. 4. Aufl., von H. Nohl. ℳ 1.— 1.40.
—— **I. u. II. Philipp. Rede.** Von H. A. Koch. 3. Aufl., v. A. Eberha d. ℳ 20 1.70.
—— **I., IV. u. XIV. Philipp. Rede.** Von E. R. Gast. ℳ —.60 —.90.
—— **Reden f. Marcellus, f. Ligarius u. f. Deiotarus.** Von Fr. Richter. 3. Aufl., von A. Eberhard. ℳ —.90 1.30.
—— **Rede f. Archias.** Von Fr. Richter 4. Aufl., von H. Nohl. ℳ —.45 —.80.
—— **Rede f. Flaccus.** Von A. du Mesnil ℳ 3.60 4.10.
—— **ausgew. Briefe.** Von J. Frey. 6. Aufl ℳ 2.20 3.—
—— **Tusculanae disputationes.** Von O. Heine. 2 Hefte. ℳ 2 85 3.30.
I. Heft. Lib. I. II. 4. Aufl. ℳ 1.20 1.70.
II. Lib. III—V 4. Aufl. ℳ 1.65 2.15.
—— **Cato maior** Von C. Meißner. 4. Aufl ℳ —.60 1.—
—— **somnium Scipionis.** Von C. Meißner 4. Aufl. ℳ —.45 —.80.
—— **Laelius.** Von C. Meißner. 2. Aufl ℳ —.75 1.20.
—— **de finibus bon. et mal.** Von H. Holstein. ℳ 2.70 3.20.
—— **de legibus.** Von A. du Mesnil. ℳ 3.90
—— **de natura deorum.** Von A. Goethe ℳ 2 40 2.90
[——] **Chrestomathia Ciceroniana.** Ein Lesebuch f. mittlere u. obere Gymnasialklassen. Von C. F. Lüders. 3. Aufl., bearb. v. O. Weißenfels. Mit Titelbild ℳ 2.80.
[——] **Briefe Ciceros u. s. Zeitgenossen.** Von O. E. Schmidt. I. Heft. ℳ 1.— 1.40.

Cornelius Nepos, siehe N pos.

Curtius Rufus. Von Th. Vogel. 2 Bändchen. ℳ 4.35 5.35.
I. Bändchen. Buch III—V. 3. Auflage ℳ 2.10 2.60.
II. — Buch VI—X. Mit Karte 2. Aufl. ℳ 2.25 2.75.

[Elegiker.] Anthologie a. d. El. der Römer. Von C. Jacoby. 2. Aufl. 4 Hft. ℳ 3.50 5.10.
1. Heft: Catull. ℳ —.90 1.30.
2. Heft: Tibull. ℳ —.60 1.—
3. Heft: Properz. ℳ 1.— 1.40.
4. Heft: Ovid. ℳ 1.— 1.40.

Horaz, Oden u. Epoden. Von C. W. Nauck 15. Aufl., v. O. Weißenfels. ℳ 2.25 2.75.
[—] **Auswahl a. d. griech. Lyrik z. Gebrauch b. d. Erklärg. Horaz. Oden,** von Großmann. ℳ — 15.
—— **Satiren und Episteln.** Von G. T A. K üger. 2 Abt. [je ℳ 1.80 2.30 ℳ 3.60 4.60.
I. Abt. Satiren. 14. Aufl., v. G. Kr
II. — Episteln. 14. Aufl., v. G. Kr

Die fetten Ziffern verstehen sich für gebundene Exempl.

Horaz, Sermonen. Von A. Th. Fritzsche. 2 Bände. *M.* 4.40 **5.40.**
I. Bd. Der Sermonen Buch I. *M.* 2.40 **2.90.**
II. — Der Sermonen Buch II. *M.* 2.— **2.50.**

Livius, ab urbe condita libri.
Lib. 1. Von M. Müller. 2. Aufl. *M.* 1.50 **2.—**
Lib. 2. Von M. Müller *M.* 1.50 **2.—**
Lib. 3. Von F. Luterbacher. *M.* 1.20 **1.70.**
Lib. 4. Von F. Luterbacher. *M.* 1.20 **1.70.**
Lib. 5. Von F. Luterbacher. *M.* 1.20 **1.70.**
Lib. 6. Von F. Luterbacher. *M.* 1.20 **1.70.**
Lib. 7. Von F. Luterbacher. *M.* 1.20 **1.70.**
Lib. 8. Von F. Luterbacher. *M.* 1.20 **1.70.**
Lib. 9. Von F. Luterbacher. *M.* 1.20 **1.70.**
Lib. 10. Von F. Luterbacher. *M.* 1.20 **1.70.**
Lib 21. Von E. Wölfflin. 5. Aufl. *M.* 1.20 **1.70.**
Lib. 22. Von E. Wölfflin. 3. Aufl. *M.* 1.20 **1.70.**
Lib. 23. Von E. Wölfflin u. F. Luterbacher. *M.* 1.20 **1.70.**
Lib 24. Von H. J. Müller. 2. Aufl. *M.* 1.35 **1.80.**
Lib. 25. Von H. J. Müller. *M.* 1.20 **1.70.**
Lib. 26. Von F. Friedersdorff. *M.* 1.20 **1.70.**
Lib. 27. Von F. Friedersdorff. *M.* 1.20 **1.70.**
Lib. 28. Von F. Friedersdorff. *M.* 1.20 **1.70.**
Lib 29. Von F. Luterbacher. *M.* 1.20 **1.70.**
Lib. 30. Von F. Luterbacher. *M.* 1.20 **1.70.**

Nepos. Von Siebelis-Jancovius. 12. Aufl., von O. Stange. Mit 3 Karten. *M.* 1.20 **1.70.**
—— Von H. Ebeling. *M.* —.75.
—— Ad historiae fidem rec. et usui scholarum accomm. Ed. Ortmann. Editio V. *M.* 1.— **1.40.**

Ovidii metamorphoses. Von J. Siebelis u. Fr. Polle. 2 Hefte. [je *M.* 1.50 **2.—**] *M.* 3.— **4.—**
I. Heft. Buch I—IX. 16. Aufl.
II. — Buch X—XV. 14. Aufl.
—— **fastorum libri VI.** Von H. Peter. 2 Abteilungen. *M.* 3.60 **4.50.**
I. Abt. Text u. Kommentar. 3 Aufl. *M.* 2.70 **3.20.**
II. — Krit. u. exeget. Ausführungen. 3. Aufl. *M.* —.90 **1.30.**
—— **ausgew. Gedichte** m. Erläut. für den Schulgebr. Von H. Günther. *M.* 1.50 **2.—**

Phaedri fabulae. Von Siebelis u. Eckstein. 6. Aufl., v. Polle *M.* —.75 **1.20.**

Plautus' ausgewählte Komödien. '
E. J. Brix. 4 Bdchn. *M.* 5.— **6.80.**
I. Bdchn. Trinummus. 4. Aufl., '
M. Niemeyer. *M.* 1.20 **1.**
II. — Captivi. 5. Aufl. *M.* 1.— **1.**
III. — Menaechmi. 4. Auflage,
M. Niemeyer. *M.* 1.— **1.**
IV. — Miles gloriosus. 3. Aufl.
M. 1.80 **2.30.**

Plinius' d. J. ausgewählte Briefe. '
A. Kreuser. *M.* 1.50 **2.—**

Quintiliani institut. orat. liber X. '
G. T. A. Krüger. 3. Aufl., von G. Krüg
M. 1.— **1.40.**

Sallusti Crispi bell. Catil., bell. Iugurt oratt. et epistt. ex historiis excerpt
Von Th. Opitz. 3 Hefte. *M.* 2.05 **2.**
I. Heft: **Bellum Catilinae.** *M.* —.60 **1**
II. — **Bellum Iugurthinum.** *M.* 1
[1.
III. — **Reden u. Briefe a. d. Histori**
M. —.45 **—.80.**

Tacitus' Historien. Von K. Heraeus
2 Teile. *M.* 3.90 **4.85.**
I. Teil. Buch I u. II. 4. Aufl. *M.* 1.80 **2.**
II. — Buch III—V. 4. Auflage, '
W. Heraeus. *M.* 2.10 **2.6**
—— **Annalen.** Von A. Draeger. 2 Bä
M. 5.70 **7.50.**
I. Band. 2 Hefte: Buch I. II. Buch III—
6. Aufl., v. Becher. je *M.* 1.50 **1**
II. — 2 Hefte: Buch XI—XIII. B
XIV—XVI. 4. Aufl., v. Bech
je *M.* 1.35 **1.75.**
—— **Agricola.** Von A. Draeger 5. A
M. —.60 **—.90.**
—— **dialogus de oratoribus.** Von G. A
dresen. 3. Aufl. *M.* —.90.
—— **Germania.** Von E. Wolff. *M.* 1.35 **1.**

Terentius, ausgewählte Komödien. '
C. Dziatzko.
I. Bändchen. Phormio. 3. Aufl.,
Hauler. *M.* 2.40. **2.9**
II — Adelphoe. 2. Aufl., v. Kau
M. 2.40 **2.90.**

Vergils Aeneide. Von K. Kappes. 4 He
I. Heft. Buch I—III. 5. Aufl. *M.* 1.20 **1.**
II. — 3 Abt. Buch IV, V, VI. 4. Aufl.,
E. Wörner. je *M.* —.50 **—.**
II. — Buch IV—VI (4. Aufl.) in 1 B
M. **2.—**
III. — Buch VII—IX. 3. Aufl. *M.* 1
1.70.
IV. — 3 Abt. Buch X, XI, XII. 3. A
von M. Fickelscherer.
je *M.* —.50 **—.80.**
IV. — Buch X—XII (3. Aufl.) in 1 B
M. **2.—**

Die **fetten Ziffern verstehen sich für gebundene Exempl**

6. Schultexte der „Bibliotheca Teubneriana". [gr. 8. geb.]

Die Schultexte der „Bibliotheca Teubneriana" bieten in denkbar bester Ausstattung zu wohlfeilem Preise den Zwecken der Schule besonders entsprechende, in keiner Weise aber der Tätigkeit des Lehrers vorgreifende, unverkürzte und zusatzlose Texte. Sie geben daher einen auf kritischer Grundlage ruhenden, aber aller kritischen Zeichen sich enthaltenden, in seiner inneren wie äußeren Gestaltung vielmehr inhaltliche Gesichtspunkte zum Ausdruck bringenden 'lesbaren' Text. Die Schultexte enthalten als Beigaben eine Einleitung, die in abrißartiger Form das Wichtigste über Leben und Werke des Schriftstellers, sowie über sachlich im Zusammenhange Wissenswertes bietet; ferner gegebenenfalls eine Inhaltsübersicht oder Zeittafel (jedoch keine Dispositionen) sowie ein Namenverzeichnis, das außer geographischen und Personennamen auch sachlich wichtige Ausdrücke enthält, bez. kurz erklärt.

Caesar de bello Gallico. Von J. H. Schmalz. ℳ **1.20.**

Ciceros Catilinar. Reden. Von C. F. W. Müller. ℳ —.55.

— **Rede üb. d. Oberbefehl des Cn. Pompeius.** Von C. F. W. Müller. ℳ —.50.

— **Rede für Milo.** Von C. F. W. Müller. ℳ —.55.

— **Rede für Archias.** Von C. F. W. Müller. ℳ —.40.

— **Reden geg. Verres. IV. V.** Von C. F. W. Müller. ℳ **1.—**

Horaz. Von G. Krüger. ℳ **1.80.**

Livius B. XXI—XXIII. Von M. Müller. ℳ **1.60.**

Sallusts Catilinar. Verschwörung. Von Th. Opitz. ℳ —.55.

Sallusts Jurgurthin. Krieg. Von Th. Opitz. ℳ —.80.
Beides zusammengeb. ℳ **1.20.**

Demosthenes' neun Philipp. Reden. Von Th. Thalheim. ℳ **1.—**

Herodot B. V—IX. Von A. Fritsch. ℳ **2.—**

Lysias' ausgew. Reden. Von Th. Thalheim. ℳ **1.—**

Thukydides B. I—III. Von S. Widmann. ℳ **1.80.**
Einzeln: Buch I, Buch II. je ℳ **1.—**

— **B. VI—VIII.** Von S. Widmann. ℳ **1.80.**

Xenophons Anabasis. Von W. Gemoll. 2. Aufl. ℳ **1.60.**

— — Buch I—IV. ℳ **1.10.**

— **Memorabilien.** Von W. Gilbert. ℳ **1.10.**

---

7. B. G. Teubners Schülerausgaben griech. u. lat. Schriftsteller. [gr. 8. geb.]

Jedes Bändchen zerfällt in 3 Hefte:

1. **Text** enthält diesen in übersichtlicher Gliederung, mit Inhaltsangaben über den Hauptabschnitten und am Rande, nebst den Karten und Plänen;
2. **Hilfsheft** enthält die Zusammenstellungen, die die Verwertung der Lektüre unterstützen sollen, nebst den erläuternden Skizzen und Abbildungen;
3. **Kommentar** enthält die fortlaufenden Erläuterungen, die die Vorbereitung erleichtern sollen.

2/3. als Erklärungen auch zusammengebunden erhältlich.

Die Sammlung soll wirkliche „Schülerausgaben" bringen, die den Bedürfnissen der Schule in dieser Richtung in der Einrichtung wie der Ausstattung entgegenkommen wollen, in der Gestaltung des „Textes", wie der Fassung der „Erklärungen", die sowohl Anmerkungen als Zusammenfassungen bieten, ferner durch das Verständnis fördernde Beigaben, wie Karten und Pläne, Abbildungen und Skizzen.

Das Charakteristische der Sammlung ist das zielbewußte Streben nach organischem Aufbau der Lektüre durch alle Klassen und nach Hebung und Verwertung der Lektüre nach der inhaltlichen und sprachlichen Seite hin, durch Einheit der Leitung, Einmütigkeit der Herausgeber im Ganzen bei aller *Selbständigkeit im Einzelnen*, wie sie deren Namen verbürgen, und ernstes Bemühen, *wirklich Gutes zu bieten*, seitens des Verlegers.

Die fetten Ziffern verstehen sich für gebundene Exemplar

Ziel und Zweck der Ausgaben sind, sowohl den Fortschritt der Lektüre durch Wegräumung der zeitraubenden und nutzlosen Hindernisse zu erleichtern, als die Erreichung des Endzieles durch Einheitlichkeit der Methode und planmäßige Verwertung der Ergebnisse zu sichern.

Nepos' Lebensbeschreibungen in Auswahl. Von Fügner.
1. **Text.** 4. Aufl. M. 3 Karten. *M* 1.—
2. **Hilfsheft.** 4. Aufl. Mit Abbild. i. Text. *M* 1.—
3. **Komment.** 3. Aufl. *M* —.90.
2/3. **Erklärungen.** 3. Aufl. *M* 1.40.

Caesars Gallischer Krieg. Von Fügner.
1. **Text.** M. 3 Karten, sowie 8 Plänen u. 3 Abb. i. Text. 5. Aufl. *M* 1.80.
2. **Hilfsheft.** 4. Aufl. Mit Abb. im Text. *M* 1.20.
3. **Komment.** 4. Aufl. *M* 1.60.
2/3. **Erklärungen.** 3. Aufl. *M* 2.40.
|| **Text B.** M. Einleitg. 5. Aufl. *M* 2.— Dazu **Kommentar.** 4. Aufl. *M* 1.60.

—— **Bürgerkrieg.** Von Fügner.
1. **Text.** Mit 2 Karten. *M* 1,60.

Livius, Römische Geschichte im Auszuge. Von Fügner.
I. Der zweite punische Krieg.
1. **Text.** 2. Aufl. Mit 3 Karten. *M* 2.—
2. **Hilfsheft.** *M* 2.—
3. **Kommentar.** 2 Hefte. je *M* 1.20.
II. Auswahl aus der 1. Dekade
1. **Text.** *M* 1.40.
Verkürzte Auswahl aus der 1. u. 3. Dekade.
1. **Text.** *M* 2.—

Ovids Metamorphosen in Auswahl. Von Fickelscherer.
1. **Text.** 3. Auflage. *M* 1.20.
2. **Hilfsheft.** 2. Aufl. M. Abbild. im Text. *M* 1.40.
3. **Komment.** 3. Aufl. *M* 1.40.
2/3. **Erklärungen.** 2. Aufl. *M* 2.20.
Wörterbuch. 2. Aufl. steif geh. *M* —.50.
|| **Text B.** M. Einleitg. 3. Aufl. *M* 1.35. Dazu **Kommentar.** 3. Aufl. *M* 1.40.

Ciceros Catilinar. Reden u. Rede de imperio. Von Stegmann.
1. **Text.** 2. Auflage. Mit Titelbild u. 3 Karten. *M* 1.10.
2. **Hilfsh.** *M* 1.10.
3. **Kommentar.** 3. Aufl. *M* —.80.
2/3. **Erklärungen.** *M* 1.60.
|| **Text B.** M. Einleit. 2. Aufl. *M* 1.35. Dazu **Kommentar.** 3. Aufl. *M* —.80.

—— **Rede f. S. Roscius u. Rede f. Archias.** Von Hänsel.
1. **Text.** *M* —.80.
3. **Kommentar.** Mit Einleitung. *M* —.60.

Ciceros Cato maior de senectute. Von Weißenfels.
1. **Text.** steif geh. *M* —.50.
3. **Kommentar.** steif geh. *M* —.50.

—— **Auswahl a. d. philosoph. Schriften.** Von Weißenfels.
1. **Text.** *M* 1.60.

[—] **Ausgew. Briefe a. Ciceronischer Zeit.** Von C. Bardt.
1. **Text.** Mit Karte. *M* 1.80.
2. **Hilfsheft.** steif geh. *M* —.60.
2/3. **Kommentar.** Mit Einleitung.
I. Heft: Brief 1—61. *M* 1.80 **2.20.**
II. Heft: Brief 62—114. *M* 1.60 **2.—**

Sallusts Catilinar. Verschwörung. Von Stegmann.
1. **Text.** Mit Karte. *M* —.70.
2/3. **Erklärungen.** *M* —.60.

Tacitus' Annalen i. Ausw. u. d. Bataveraufstand d. Civilis. Von Stegmann.
1. **Text.** Mit 4 Karten u. 1 Stammtafel *M* 2.20.
3. **Kommentar.** *M* 1.40.
Ausgabe in 2 Teilen:
I. Ann. B. I—VI. a. Text. *M* 1.— b. Kommentar. *M* 1.—
II. Ann. B. XI—XVI. Historien B. IV/V. a. Text. *M* —.80. b. Kommentar. *M* —.80.
III. Zeittafel, Namenverz. u. Kart., z. beid. Teilen. *M* —.80.

Vergils Aeneide i. Ausw. Von Fickelscherer.
1. **Text.** 2. Aufl. Mit Karte. *M* 1.40.
2. **Hilfsh.** *M* —.60.
3. **Komm.** *M* 1.60.
2/3. **Erklärungen.** *M* 2.—
|| **Text B.** Mit Einleitung. Mit Karte *M* 1.60.

Horatius, Gedichte. V. Schimmelpfeng.
1. **Text.** Mit Karte u. Plan. *M* 2.—
3. **Kommentar.** *M* 1.60.

Xenophons Anabasis i. Ausw. Von Sorof.
1. **Text.** 4. Aufl. Mit Karte u. Plänen im Text. *M* 1.80.
2. **Hilfsheft.** 2. Aufl. Mit Abb. im Text. *M* —.80.
3. **Komment.** 3. Aufl. *M* 1.40.
2/3. **Erklärungen.** 2. Aufl. *M* 1.80.
|| **Text B.** Mit Einleit. 4. Aufl. *M* 2.— Dazu **Kommentar** 3. Aufl. *M* 1.40. **Wörterbuch.** *M* 1.20.

Die fetten Ziffern verstehen sich für **gebundene Exemplare**

Xenophons Hellenika in Auswahl. Von Sorof.
1. **Text.** 2. Aufl. Mit Karte u. Plänen im Text. *M* **1.80.**
2/3. **Kommentar.** Mit Einleitung. *M* **1.—**
—— **Memorabilien in Auswahl.** Von Rösiger.
1. **Text.** *M* **1.—**
3. **Kommentar.** steif geh. *M* —.80.

Homer. I: Odyssee. Von Henke.
1. **Text.** 2 Bdchn: B. 1—12. 3. Aufl. — B. 13—24. 2. Aufl. Mit 3 Karten. je *M* **1.60.** — B. 1—24 in 1 Band *M* **3.20.**
2. **Hilfsheft.** 2. Aufl. Mit zahlr. Abb. *M* **2.—**
3. **Kommentar.** 3 Aufl. 2 Hefte. steif geh. je *M* 1.—. Zus. in 1 Bd. geb. *M* **1.80.** Inhaltsübersicht (nur direkt) *M* —.05.
—— **II: Ilias.** Von Henke.
1. **Text.** 2 Bdchn.: B. 1—13. 2. Aufl. — B. 14—24. Mit 3 Karten. je *M* **2.—.** — B. 1—24 in 1 Band *M* **4.—**
2. **Hilfsheft.** Mit zahlr. Abb. *M* **2.—**
3. **Kommentar.** 2. Aufl. 2 Hefte. steif geh. *M* 1.60 u. *M* 1.20. Zusammen in 1 Bd. geb. *M* **2.40.**

Herodot i. Ausw. Von Abicht.
1. **Text.** 2. Aufl. M. Karte u. 4 Plänen im Text. *M* **1.80.**
2. **Hilfsh.** M. Abb. i. Text. *M* —.80. } 2/3. **Erklärungen.** *M* **2.40.**
3. **Komm.** *M* **1.80.** }
|| **Text B.** Mit Einleitung. 2. Aufl. *M* **2.—** Dazu **Kommentar.** *M* **1.80.**

Demosthenes, ausgew. politische Reden Von Reich.
1. **Text.** *M* **1.20.**
2. **Hilfsheft.** *M* **1.—** } 2/3. **Erklärungen** *M* **2.20.**
3. **Kommentar.** I. II. steif geh. je *M* —.80. Zus. in 1 Bd. geb. *M* **1.40.** }

Thukydides i. Ausw. Von Lange.
1. **Text.** Mit Titelbild u. 3 Karten. *M* **2.20**
2. **Hilfsh.** Mit Abb. i. Text. *M* —.70. } 2/3. **Erklärungen.** *M* **2.—**
3. **Komment.** *M* **1.60.** }
|| **Text B.** Mit Einleitung. *M* **2.60** Dazu **Kommentar.** *M* **1.60.**
Ausgabe in 2 Teilen:
I. B. I—V. a. Text. *M* **1.40.** b. Kommentar. *M* **1.—**
II. B. VI—VIII. a. Text. *M* **1.—** b. Kommentar. *M* **1.—**
III. Zeittafel, Namenverz. u. Karten, z beid. Teil. *M* —.50.

Platons Apologie u. Kriton nebst Abschn a. d. Phaidon u. Symposion. Von Rösiger
1. **Text.** steif geh. *M* —.80.
3. **Kommentar.** steif geh. *M* —.80.

Sophokles' Tragödien. Von Conradt.
1. **Text:** I. Antigone. M. Titelbild. *M* —.70 II. König Oedipus. *M* —.80. III. Aias *M* —.80. Text I u. II zus.-geb. *M* **1.10**
2. **Hilfsheft.** *M* —.70.
3. **Kommentar:** I. Antigone. *M* —.70 II. König Oedipus. *M* —.70. III. Aias *M* —.80.
2/3. **Erklärungen** (Hilfsheft u. Kommenta I u. II zus.-geb.). *M* **1.60.**

Die fetten Ziffern verstehen sich für gebundene Exem

Wichtige Handbücher und neuere Erscheinungen aus dem Gebiete der klassischen Philologie.

Die auf einzelne Schriftsteller (oder Literaturgattungen) bezüglichen Schriften s. o. S. 12 ff.

Archiv für Papyrusforschung und verwandte Gebiete, hrsg. von U. Wilcken. Jährlich 4 Hefte. ℳ 20.—

Archiv für lateinische Lexikographie u. Grammatik, hrsg. v. E. Wölfflin. Preis f. d. Band von 4 Heften ℳ 12.—
Band 1—7 auf einmal bezogen ℳ 42.—

Byzantinische Zeitschrift, herausg. von K. Krumbacher. Preis f. d. Band von jährlich 4 Heften ℳ 20.—

Neue Jahrbücher f. das klass. Altertum, Geschichte u. deutsche Literatur u. f. Pädagogik, herausg. v. J. Ilberg und B. Gerth. Jährlich 10 Hefte. ℳ 30.—

Bender, Grundriß d. römischen Literaturgeschichte f. Gymnasien. ℳ 1.—

Bethe, Homer u. die Heldensage. ℳ —.80.

Blaß, die attische Beredsamkeit. 2. Aufl. ℳ 56.— **64.—**
I. Abt. [Von Gorgias bis zu Lysias.] ℳ 14.— **16.—**
II. — [Isokr. u. Isaios.] ℳ 14.— **16.—**
III. — 1. Abschnitt. [Demosthenes.] ℳ 16.— **18.—**
III. — 2. Abschnitt. [Demosthenes' Genossen u. Gegner.] ℳ 12.— **14.—**

Bloch, d. ständischen u. sozialen Kämpfe in Rom z. Zeit d. Republik. ℳ 1.— **1.25.**
—— Alkestisstudien. ℳ 2.—

Blümner, Technologie u. Terminologie d. Gewerbe u. Künste bei Griechen u. Römern. Mit zahlr. Abb. 4 Bände. ℳ 50.40.

Boeckh, Encyklopädie u. Methodologie d. philolog. Wissenschaften. Herausgegeben von E. Bratuscheck. 2. Aufl., von R. Klußmann. ℳ 14.—
[——] Lebensbeschreibung u. Auswahl a. s. wissenschaftl. Briefwechsel. Von M. Hoffmann. ℳ 12.—

Boissier, Cicero u. s. Freunde. Studie üb. d. röm. Gesellschaft zu Cäsars Zeit. Deutsch bearb. v. Döhler. ℳ 4.50 **6.—**

Boll, Sphaera. Texte und Untersuchungen z. Geschichte d. Sternbilder. Mit 6 Tafeln und 19 Textabbildungen. ℳ 24.—

Bretzl, botan. Forschungen des Alexanderzuges. ℳ 12.— **14.—**

Brunn's kleine Schriften. 3 Bände.
I. Band. Röm. Denkmäler. Altital. u. etrusk. Denkmäler. M. d. Bildn. d. Verf. u. 65 Abb. ℳ 10.—
II. u. III. Band in Vorbereitung.

Bursian, Geographie von Griechenland. 2 Bände ℳ 18.—
I. Band. D. nördl. Griechenland. Mit 7 lith. Tafeln. ℳ 6.—
II. Band. Peloponnesos u. Inseln. Mit 8 lith. Tafeln u. 1 von H. Lange gezeichn. Karte v. Griechenland. ℳ 12.—
Der II. Band auch in 3 Abteilungen:
1. Abt. Argolis, Lakonien, Messenien. Mit 6 lith. Tafeln. ℳ 3.60.
2. — Arkadien, Elis, Achaja. Mit 3 lith. Tafeln. ℳ 3.—
3. — Die Inseln. Mit Karte von Griechenland, gez. v. H. Lange. ℳ 5.60.

Cantor, Vorlesungen über Geschichte der Mathematik. I. Band: Von den ältesten Zeiten bis 1200 n. Chr. 2. Aufl. ℳ 22.—

Christ, Metrik der Griechen und Römer. 2. Aufl. ℳ 11.60.

Cumont, die Mysterien des Mithra, deutsch v. Gehrich. ℳ 5.— **5.60.**

Delorme, Cäsar u. s. Zeitgenossen. Betrachtung d. röm. Sitten gegen d. Ende d. Republik. Deutsch bearb. v. Döhler. ℳ 3.75 **5.40.**

Diels, Elementum. ℳ 3.—

Dieterich, Mithrasliturgie. ℳ 6.— **7.—**

Draeger, histor. Syntax d. latein. Sprache. 2. Aufl. 2 Bände. ℳ 26.—

Dziatzko, Untersuchungen über ausgew. Kapitel d. antiken Buchwesens. ℳ 6.—

*Die **fetten** Ziffern verstehen sich für gebundene Exemplare.*

Filleul, das Zeitalter des Perikles. Deutsch bearb. v. Döhler. 2 Bände. M 12.—

Gardthausen, griech. Paläographie. Mit 12 Tafeln u. vielen Textillustrat. M 18.40.

—— Augustus u. seine Zeit. 2 Teile.
I. Teil. 1. Band M 10.— 2. Band M 12.—
II. — (Anmerkungen). 1. Band M 6.— 2. Band. M 9.—
[I, 3 u. II, 3 (Schluß) in Vorbereitung.]

—— Sammlungen u. Kataloge griechischer Handschriften. M 6.—

Gilbert, Gustav, Handbuch d. griech. Staatsaltertümer. 2 Bde. M 13.60.
I. Band. D. Staat d. Lakedaimonier u. d. Athener. 2. Aufl. M 8.—
II. — M 5.60.

—— **Otto**, Geschichte u. Topographie der Stadt Rom i. Altertum. 3 Abt. M 24.—

Grammatik, historische, d. latein. Sprache. Bearbeitet von H. Blase, A. Dittmar, J. Golling, G. Herbig, G. Landgraf, C. F. W. Müller, J. H. Schmalz, Fr. Stolz, Jos. Thüssing u. A. Weinhold. In mehreren Bänden. I. Band. Von Fr. Stolz. 1. Hälfte: Einleitung u. Lautlehre. 2. Hälfte: Stammbildungslehre. je M 7.— [Fortsetzung unter der Presse.]

Helbig, d. Homer. Epos a. d. Denkmälern erläutert. Archäologische Untersuchungen. [Zur Zeit vergriffen. 3. Aufl. in Vorbereitung.]

—— Führer durch die öffentl. Sammlungen d. klass. Altertümer in Rom. 2 Bände. 2. Aufl. M 15.— [Die Bände werden nicht einzeln abgegeben.]

—— —— auf extradünnes Papier gedruckt und mit Schreibpapier durchschossen, zum Handgebrauch für Fachgelehrte. M 17.—

Herzog, Geschichte u. System d. römischen Staatsverfassung. 2 Bände. M 33.—
I. Band. Königszeit u. Republik. M 15.—
II. — Die Kaiserzeit von der Diktatur Cäsars b. z. Regierungsantritt Diocletians.
1. Abt. Geschichtl. Übersicht. M 10.—
2. — System d. Verfassung d. Kaiserzeit. M 8.—

Holder, alt-celtischer Sprachschatz. In ungefähr 18 viermonatlichen Lieferungen zu je 8 Bogen. I. Band. (A—H.) M 64.—

—— —— 9.—14. Lieferung. (I—Sextus.) Jede Lieferung M 8.—

Hoppe, Bilder z. Mythologie u. Geschichte d. Griechen u. Römer. 30 Blatt Lichtdruck, 39/53 cm. Komplett in Schulmappe mit Text (Text apart M 1.—) M 12 —, in Geschenkmappe (Leinwand) M 16.—

Imhoof-Blumer, Porträtköpfe auf röm. Münzen der Republik und der Kaiserzeit. 2. Aufl. kart. M 3.20.

—— Porträtköpfe auf antiken Münzen hellenischer und hellenisierter Völker. kart. M 10.—

Imhoof-Blumer und **Keller**, Tier- und Pflanzenbilder auf Münzen und Gemmen des klass. Altertums. kart. M 24.—

Kaerst, Geschichte des hellenistischen Zeitalters. In 3 Bänden. I. Band: Die Grundlegung des Hellenismus. M 12.— 14.—

—— die antike Idee der Oekumene. M 1.20.

Keller, latein. Volksetymologie und Verwandtes. M 10.—

Klotz, Handbuch d. lat. Stilistik. M 4.80.

Lehrs, populäre Aufsätze a. d. Altertum, vorzugsweise zur Ethik u. Religion der Griechen. 2. Aufl. M 11.—

Leo, die griech.-röm. Biographie nach ihrer literarischen Form. M 7.—

Lexikon, ausführliches, d. griech. u. röm. Mythologie. Im Verein mit vielen Gelehrten herausg. von W. H. Roscher. Mit zahlreichen Abbildungen. 3 Bände.
I. Band (A—H.) M 34.—
II. — (I—M.) M 38.—
III. — [Im Erscheinen.] 37.—46. Lieferung. (Nabaiothes—Paris.) Jede Lieferung M 2.—
Supplemente: I. Bruchmann, epitheta deorum quae apud poetas Graecos leguntur. M 10.—
II. Carter, epitheta deorum. M 7.—

Lübker's Reallexikon des klass. Altertums für Gymnasien. 7. verb. Auflage, herausgegeben von Erler. Mit zahlreichen Abbildungen. M 14.— **16.50.**

Maspero, Ägypten und Assyrien. Geschichtliche Erzählungen f. Schule u. Haus. Deutsch von Birnbaum. Mit 190 Abb. nach Zeichn. v. Faucher-Gudin. Wohlf. Ausg. M 3.—

Mitteis, a. griech. Papyrusurkunden. M 1.20.

Norden, d. antike Kunstprosa vom VI. Jahrh. v. Chr. bis in der Zeit der Renaissance. 2 Bände. M 28.—

Peter, d. geschichtl. Literatur üb. d. röm. Kaiserzeit bis Theodosius I. und ihre Quellen. 2 Bände. M 24.—

—— der Brief in der römischen Literatur. M 6.—

Pfeiffer, antike Münzbilder für den Schulgebrauch. M 1.60.

Quellenbuch zur alten Geschichte f. obere Gymnasialklassen. Bearb. von Herbst, Baumeister und Weidner. 2 Abtlg. 5 Hefte. M 10.20.
I. Abteilung. Griechische Geschichte.
1. Heft. Bearb. von Herbst u. Baumeister. 3. Aufl. M 1.50. [Vergr.]
2. Heft. Bearbeitet von Baumeister. 3. Aufl. M 1.80 2.30.
II. Abteilung. Römische Geschichte. Bearbeitet von Weidner.
1. Heft. 2. Aufl. M 1.80 2.30.
2. — 2. Aufl. M 2.40 3.—
3. — 2. Aufl. M 2.70 3.30.

Die fetten Ziffern verstehen sich für gebundene Exemplare

Ribbeck, Reden u. Vorträge. ℳ 6.— **8.—**
Riese, d. rheinische Germanien i. d. antiken Literatur. ℳ 14.—
Roßbach und Westphal, Theorie der musischen Künste der Hellenen. (Als 3. Aufl. d. Roßbach-Westphalschen Metrik.) 3 Bände. ℳ 36.—
I. Band. (Griech. Rhythmik v. Westphal.) ℳ 7.20.
II. — (Griech. Harmonik u. Melopöie v. Westphal.) ℳ 6.80.
III. — I. Abt. (Allgem. Theorie d. griech. Metrik von Westphal und Gleditsch.) ℳ 8.—
III — II. Abt. (Griech. Metrik m. besond. Rücksicht auf die Strophengattungen u. d. übrigen melischen Metra v. Roßbach u. Westphal.) ℳ 14.—
Schaefer, Demosthenes u. s. Zeit. 2. Ausg. 3 Bände. ℳ 30.—
Schmidt, Synonymik der griech. Sprache. 4 Bände. ℳ 54.—
—— Handbuch d. lat. u. griech. Synonymik. ℳ 12.—
Schneider, das alte Rom. Entwickelung seines Grundrisses und Geschichte seiner Bauten. 12 Seiten Text, 12 Karten, 14 Tafeln mit 287 Abbildungen u. 1 Plan d. heutigen Stadt auf Karton. Quer-Folio. ℳ **16.—**
Schulze, Grundriß d. Logik u. Übersicht üb. d. griech. Philosophie. ℳ 1.60 **2.—**
Schwartz, Charakterköpfe a. d. antiken Literatur. ℳ 2.— **2.60.**
Sitzler, Abriß d. griech. Literaturgeschichte. I. Band. D. nationale klass. Literatur von der ältesten Zeit bis zum Tode Alexanders des Großen. ℳ 4.—
Stoll, Handbuch d. Religion u. Mythologie d. Griechen u. Römer. ℳ 2.25.
—— d. Götter u. Heroen d. klass. Altertums. Populäre Mythologie d. Griechen u. Römer. Wohlf. Ausg. ℳ **3.60.**
Stoll, d. Sagen d. klass. Altertums. Erzählungen a. d. alten Welt. Wohlf. Ausgabe. 2 Bände. 5. Aufl. ℳ **4.50.**
Studniczka, die Siegesgöttin. Entwurf d. Geschichte e. antiken Idealgestalt. Mit 12 Tafeln. ℳ **2.—**
Susemihl, Geschichte d. griechischen Literatur in der Alexandrinerzeit. 2 Bände. ℳ 30.— **34.—**
Teuffel, Geschichte d. röm. Literatur. 2 Bde. 5. Aufl., bearb. v. Schwabe. ℳ 14.40 **18.—**
—— Studien u. Charakteristiken z. griech. u. röm. Literaturgeschichte. 2. Auflage. ℳ **12.—**
Thesaurus linguae Latinae editus auctoritate et consilio academiarum quinque Germanicarum Berolinensis, Gottingensis, Lipsiensis, Monacensis, Vindobonensis. gr. 4. Jeder Fascikel ℳ 7.20.
(Erschienen sind bis jetzt: Vol. I Fasc. I—V. Vol. II. Fasc. I—V.)
Uhle, Plutarchs Lebensbeschreibungen großer Helden Griechenlands und Roms. Wohlf. Ausg 2 Bände. je ℳ **3.—**
Vaniček, griech.-lat. etymolog. Wörterbuch 2 Bände. ℳ **24.—**
—— etymolog. Wörterbuch d. lat. Sprache. 2. Aufl. ℳ **6.—**
Volkmann, d. Rhetorik d. Griechen u. Römer. 2. Aufl. ℳ **12.—**
Wachsmuth, die Stadt Athen im Altertum.
I. Band. ℳ 20.—
II. — I. Abt. ℳ **12.—**
Welcker, d. Seelenvogel i. d. alten Literatur u. Kunst. Mit 103 Abb. ℳ **28.—**
Weise, Charakteristik d. lat. Sprache. 2. Aufl. ℳ 2.40 **3.—**
Wendland, Christentum u. Hellenismus in ihren literar. Beziehungen. ℳ **—.60.**
Wislicenus, astronom. Chronologie. ℳ **5.—**
Wohlrab, die altklassischen Realien im Gymnasium. 5. Aufl. ℳ **1.20.**

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für gebundene Exemplare.